

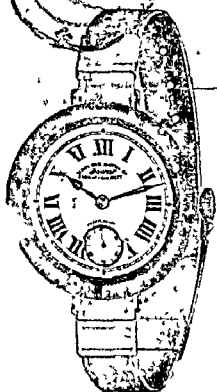

देशी

वेपारी येम्बरनुं मासिक.

पुस्तक १२६. VOL. XII. AUGUST 1919. अगस्त १९१९. अंक २ ले. No.

WEST END INCOMPARABLE WATCH VALUE.

Whatever price you pay for a West End Watch will receive the maximum quality according to price, and it is this policy that has for the years kept WEST END Watches pre-eminent give VALUE for every rupee asked and every lowest priced watch will be found to possess essential qualities of a good timekeeper.—

ACCURACY-STRENGTH-DURABILITY

THE "SOWAR"

New Patent Keyless Lever Wrist Watch
GUARANTEED TWO YEARS.

Gilt half plate movement, 15 ruby jewels, 21,000 vibration balance double roller and tempered hairspring.

NICKEL SILVER..... Rs. 37
STERLING ... .. „ 43

Illustrated catalogue sent free on application

WEST END WATCH Co.

373, HORSBY ROAD,
BOMBAY.

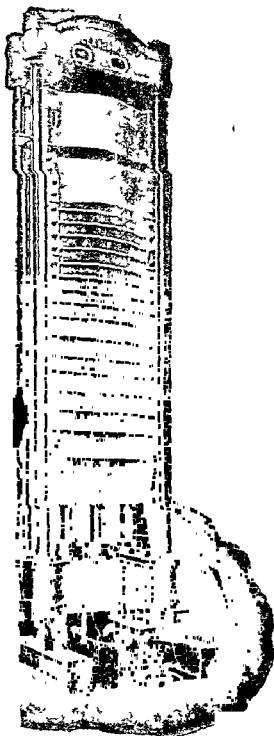
14, DALHOUSIE
CALCUTTA

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

ડ્રેવેટ ચવના એન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંટો.

નોં ૩૧ ચવળનો મોહાલો, કોટ, મુંબઈ.

હમારી મુખ્ય સપેશીઅલીટી ડકન સ્ટુઅર્ટ
એન્ડ કુંડ લીમીટેડના ફની ગાંસડીઓ
દાખવાના હાફ પ્રેસ તથા ફીનીશરો
તથા પમ્પીંગ એન્જિનો છે.

લડાઈ ખતમ થવાથી પ્રેસ મશીનરી
એનજીન, બોઇલર વગેરેના
ગોરડો હવે અમે લઈશું

અમારી મુખ્ય સપેશીઅલીટી ડકન
સ્ટુઅર્ટ એન્ડ કુંડ લીમીટેડની
ફની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમ્પીંગ ઇનજિનો.

ઇલેક્ટ્રીક સીલીંગ ફેનસ
(પંખા) વખાણાયલા
“ મેરલી ચેકર ” ના
સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ પ્રધર્સના ચાર તથા પાચ બેરિંગના હોનો તથા બોપનર.
હંમેશાં પ્રેમો, ફીનીશરો, એનજીન બોઇલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ.
ગોડાઉન, ક્રીયર રોડ, પ્રીન્સીસ રોક સામે.

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રેવેટ ચવના એન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંદો.

નોં ૩૧ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, બમ્બે.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	..	..	૧ એ
દ્રવેશ ચવના એન્ડ કું	...	...	૨ એ
દ્વરકાદાસ જગમોહનદાસની કું	...	...	૩ એ
ધી આયોનિક ફાર્મસી	...	...	૪ એ
ગિરગામ કેમીકલ લેબોરેટરી	..	..	૪ એ
અમૃતાંજન ડેપો	...	...	૫ એ
ધી ઇન્ડિયન ઓલિમ એજન્સી	..	..	૫ એ
નગંડાસ અને માનેકલાલ	...	...	૬ એ
એચ વલ્લભરામ એન્ડ કું	...	...	૬ એ
ધી એન્ડ એન્ડ યાજ્ઞવાલ લીમીટેડ...	..	..	૭ એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું લીમીટેડ.	...	...	૮ એ
જે બાલામલની કું	...	...	૮ એ
ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું	..	..	૯ એ
ફીરોઝ કેમીકલ કું...	...	...	૧૦ એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટિંગ વર્ક્સ...	...	...	૧૧ એ
દુબલ મેડીકલ હોલ	..	...	૧૧ એ
છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ	...	...	૧૧ એ
જિવરાજ જી. નેનસી	...	...	૧૧ એ
ધી ઇન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.	...	...	૧૨ એ
કૂટી બાહ્યર મુદ્રાવર...	...	...	૧૨ એ
કે. ડી. રાધકૃષ્ણ એન્ડ કું.	..	..	૧૩ એ
એમ. એચ. સાશ્ત્રી..	...	...	૧૩ એ
ડૉક્ટર બાલકૃષ્ણલાલ	...	...	૧૪ એ
ઈ. એસ. જાલજ્ઞલાલ	...	...	૧૪ એ
બી. એચ. શેસાર	...	...	૧૪ એ
રેડીયો સમાચાર પ્રેસ	..	..	૧૫ એ
દાવડાની કું પની	...	...	૧૬ એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	..	..	૧૬ એ
ગોદરેજ બ્રાધર્સ	...	...	૧૭ એ
સી. એન. દાવરની કું	...	...	૧૮ એ
દ્વરકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું	...	...	૨૦ એ
ફિનેન્સ સર્વિસી વલીસ	..	..	૨૧ બી
બી. એન. બાથેનાની કું.	...	...	૨૧ બી
ગોવર્ધનદાસ કુરસંદાસ હાલુ	...	...	૨૨ બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું લી.	...	...	૨૨ બી
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડિંગ હાઉસ	..	..	૨૩ બી
ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું લી	...	...	૨૩ બી
કુર્નિક બ્રોઝ	...	...	૨૪ બી
માહાલે એન્ડ કું.	...	...	૨૪ બી
મોતિલાલ મલ્હાદ એન્ડ કું	..	..	૨૪ બી
દાહ્યાબાઈ રામચંદ્ર મેહતા	..	..	૨૫ બી
નાનાલ ગોવર્ધનદાસ	..	..	૨૫ બી

West End Watch Co.	...	1 A
Drewet Chowna and Co.	...	2 A
Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	...	3 A
The Ionic Pharmacy	...	4 A
Girgaon-Chemical Laboratory	...	4 A
Amrutanjani Depot	...	5 A
The Indian Olaim Agency	...	5 A
Nagandas and Maneklal	...	6 A
H. Vallabham & Co.	...	6 A
The Bank of Taiwan Limited	...	7 A
The Indian Cotton Co. Ltd.	...	8 A
J. Balamal & Co.	...	8 A
Phiroze M. Dastoor & Co.	...	9 A
The Rio Chemical Co.	...	10 A
The Lakshmi Art Printing Works	...	11 A
Dubal Medical Hall	...	11 A
Chhaganlal Lallubhai Shah	...	11 A
Jivraj G. Nensi	...	11 A
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	...	12 A
Short Advertisements	...	13 A
Dr. D. Writer & Co.	...	14 A
M. H. Shastri	...	14 A
Dr. Batliwalla	...	15 A
E. S. Patanjali	...	15 A
B. L. Thosar	...	15 A
Rangoon Samachar Press	...	16 A
Davada & Co.	...	16 A
The Central Bank of India Ltd.	...	17 A
Godrej Brothers	...	18 A
G. N. Davar & Co.	...	19 A
Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	...	20 A
State Management of Railway	...	21 B
B. N. Bhatena & Co.	...	21 B
Goverdhandas Kursandas Hallu	...	22 B
The Indian Cement Co. Ltd	...	22 B
The Sabarkantha Boarding House	...	23 B
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	...	23 B
Kurnik Bros.	...	24 B
Mahale & Co.	...	24 B
Motilal Mulchand & Co	...	24 B
Dahyabhai Ramchandra Mehta	...	25
Nanlal Govardhandas	...	25

હિંદુ અનાથાશ્રમ—નરીયાદ ...	...	૨૬	બી	Hindu Anathashram—Nared ...	26
સિંહનાડી ડીપો ...	...	૨૬	બી	Singhnadi Depot ...	26
મણીસંકર ગોવિંદજી ...	...	૨૭	બી	Manishankar Govindji ...	27
સપટ કંપની ...	...	૨૮	બી	Sapat & Co. ...	28
ઓ.ડી. કેમીકલ કું. ...	...	૨૯	બી	Od. Chemical Co. ...	29
રામચૈલ નારાયણજી કેસવજી ...	...	૩૦	બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji ...	30
જીવરાજ ગોવિંદાસ નેરશી ...	...	૩૦	બી	Jivraj Govindas Nershi ...	30
ગોદરાજ બ્રધર્સ ...	...	૩૧	બી	Godraj Brother. ...	31
મહુવા (કાઠિયાવાડ) વૈદ્યસક સભા ...	...	૩૧	બી	Mahuva Gaurasak Sabha ...	31
કાઠિયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ ...	...	૩૨	બી	Kathiwad Hindu Anathashram ...	32
આર. જી. કામદાર ...	...	૩૨	બી	R. G. Kamdar ...	32
અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાખાના ...	...	૩૩	બી	Amritlal Maneklal Davakhana ...	33
દુલેરાય ઇલાલાલ અંબરીયા ...	...	૩૩	બી	Dularsi Ellalal Ambariya ...	33
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૪	બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna ...	34
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ ...	...	૩૫	બી	Laxmichand Dossabhai & Bros ...	35
ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કું. ...	...	૩૫	બી	The Parastan Perfumery Co. ...	35
ધી કુંહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમીટેડ ...	...	૩૬	બી	The Cophara Trading Company, Ltd. ...	36
ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ ...	...	૩૭	બી	Gulamhussein Ismailji & Brothers ...	37
ગુજરાતી સ્ટીમરોન ...	...	૩૮	બી	Gujarati Steamers ...	38
ઇન્દુલાલ કૌંતલાલ યાગ્નિક ...	...	૩૮	બી	Indulal Kuntalal Yagnik ...	38
જગજીવનદાસ નારાયણ ...	...	૩૯	બી	Jagjivandas Narayan ...	39
શરજી વલ્લભદાસની કું. ...	...	૪૦	બી	Shoorji Vallabhdas & Co. ...	40

અમારાં ધરાકો કેણુ છે ?

હીજ હાઇનેસ ધી નવાળ સાહેબ સર, જી સી આઈ. ઇ, હીજ હાઇનેસ મેન્ડર નવાળ સાહેબ સર, કે. આઈ. ઇ, હીજ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર કે. સી આઈ ઇ, હીજ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ ઇ, હીજ હાઇનેસ ઠાકોર સાહેબ, સી. રોસ આઈ, અને બીજા રાજા મહારાજો, નવાળ નામદાર સરકારના ધારા સભાના મેમ્બર જોનારેબલ સર, તથા બીજાં જોનારેબલ મેમ્બરો, મુજાબના હાથ નામદાર જલ સેશન્સ જનિ, કનિલો, કેમાન્ડીય એડીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કનિલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર સાહેબના જોનારો બી. ડી. સી. લેફ્ટેનન્ટ, પ્રાઇમ મીનીસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડીયા સરકારના કોમિસ અને ઈ. પ્રીન્સેન્ડીય એજન્સીયરસ, સુપ્રીટેન્ડેન્ટ વાઇસરીનલ એજેન્ટ, (લીફ્ટ) રેલવે મેનેજરો એક્ઝીક્યુટીવ એજન્સીયન બાહાદુરો, રાજ બાહાદુરો, જ્ઞાતીસ જોડ ધી થીસ, મુખ્યના માળ પોલીસ કમીસનર, ઇન્ડીયન નેશનલ રોયલસ કમીટીના પ્રેસીડેન્ટ, બેરીસ્ટરો, ટેક્સ્ટીલ ડિરેક્ટર જનરલ જોડ રોસ્ટર જોડી ઇન્ડીયન જોનારેબલ નેશનલ સર ટ્યુકીસ પાર્ટી. કે. સી. એસ. આઈ, એમ ડી. લેટ ડિરેક્ટર જનરલ જોડ ઇન્ડીયન મેડીકલ સર સુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેલ કેસ વોર હોસ્પીટલ, કે જેમા મેન્ડર જોનારેબલ સર, એફ. સ્ટેવર્ડ સી. એ. મોટી સરકારી હોસ્પીટલ, (યુરોપીયન મીલીલ સરકારે લેફ્ટેનન્ટ, કેપ્ટનો) (આઈ. એ. એસ.) એમ ને વિલાયતી ડીઝી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો, એલેક્ઝાન્ડ્રા પ્રીન્સિપાલો, યુરોપીયન તથા દેશી અર.સર્જનો અને જી. જી. હા હા દેશોના મોટી પદવીના અમલદારો અને મહારો વગેરે—

આદરશાહી ચાહુતી.

ગમે તે કારણથી ગુલામહી તામલ પાછી લાવે છે પુરવાવન કાયર સોમિ છે આ નાજવશી ચાહુતી વર્ષ નિમ ન્યાહી ગટરો છે અને વીચ પટ બનાવી ખર પુરવાવન આપે. ખરૂં મરદાસ આપનાર અને ખુસને પાલ જીવનની ચાહકે મેસવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેના અમારી ખાસ બચાવણુ છે આ કિસ્મતો કોઈ જનતાની પરેશીને જરૂર નથી ૪૦ ગોળાની રબી એમના શ હર.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-સાન્કોટ-કાઠિયાવાડ.

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્કસ

—૪૦૬—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

— — —

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જર્જમોહનદાસની

“ કિલિડાયન્સ ”

ટૉનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ગ્લિસરો ફ્રાસ-ફેટ ” મદવાઇથી લોહીમા મળી જાયછે, અને તેથીજ જ્ઞાન-તત્ત્વની નબળાઇ તેમજ બીજા રોગો દુર કરવામાં ઘણી સારી છે.

રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દાત મજન:—ફીનાઈન જેવી તુલકશાનકારક દવાઓથી નીગળો અને પ્રાયઃકારક બસદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સઘળા જતુઓ નાશ પામે છે અને દાત ઉઠવા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

(૩)

૨૨-૨૪, ઠાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફોર્ટ, મુંબઈ

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓ તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક્ પૃથક્ કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જેવા કે પાણીઓ, તેલો, બજારલો, ખનીજો, યશિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજા ધવાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા આધારણ રીતે ગ્ના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કરી જ્યારે હલ વિનાનું અને હીકમતી મેજરેશન માલી ગળું છે તે નક્કી આખને છેતરે એવી ઘણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓમાં અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

ટેલોગો તથા વવાટે વિગતોને માટે નીચેને શિરનામે અગ્ગ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, ઠાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફોર્ટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીના વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર કોટ-મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિન્તા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાત્રી એક જ વખત ચોરીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હીસાબના અને લખાપટ્ટી માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે. રેલવે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસુલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટ્ટી કરવાનું અને કોર્ટેની લગતાં કામ તથા અથવા બહાર ગામની ડીઈઓના નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમ પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટેનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, આપ તાકીદથી મળેા નીચેના મરનામે.

ડેકાણુ:—મુલ ષીડીંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

(૩૬) એડવકેટ સીનેમાની બાજુમાં. યોખી તળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—મું

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

(1) Royal Exchange Assurance Corporation.

(2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.

(3) Union Insurance Society of Canton Ltd.

(4) Canton Insurance Office Ltd.

(5) Triton Insurance Co. Ltd.

(6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

૨)

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

ડગલા અને સુટને માટે ધણીજ સરસ ચાઇના સીલ્ક, અને લેમીંગ કાર્ડ સીલ્ક પાનીસ રેશમી કે સુતરાઉ કાપડ અને તૈયાર સીવેલો માલ અને એન્ટીમનીવેર, ઝાસેંટ, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાં ઝાખંધ તથા પરચુરણ કીપ્રાયત ભાવે મલશે. —લખી મોકલો.

Balamal & Co.

Dana Bunder

Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા બંદર, મુંબઈ.

નામદાર સુબંધના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસર હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ એજીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, સુબંધ
સુબંધમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈ ગલીશ લીટી ધરાવ-
નારાં અને વીલાયતની તથા વીધેનાની આંખની હોસ્પીતાલમાં કામ કરી આવેલા
૨૬ વરસના અતુલવી હાઈટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસનાં રેતીનાસ્કોપથી તથા ઓફ્ટલમોસ્કોપથી આખ
વખાસવાનો આહુ અતુલવ ધરાવનાર મી. ડી. રોઝ પોતે આંખ તપાસી ચક્રમા લાગુ
કરી આપે છે કે જે કામ બાહિર મોટી ફી ખરચવા પછુ જવલેજ સંતોષકારક રીતે
બની શકે છે.

મી. ડી. રોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ
જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેટી, મી. સીસ બેટી, ઓનરેબલ સર
એન. ચંદાવરકર, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસટીસ
બેથેલર, કરનલ ફ્રાન્સિસ, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ બુલ્ડ M. D.,
I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., સુબંધના પોલીસ કમીશનર મી.
જેલ M. V. O. અને બીલ્ડ કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને અહરથો તરફથી એમની
કામેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ.

“કોપટોક”

બાઈફોકલ ક્લેલ તથા તોરીક (કુર તથા નજીક બેવા માટે સાધા વગરના) લેન્સ
તથા ઉચી ક્વોલીટીના બ્રેઝીલીઅન એમલમના તેમજ આખને ઠંડક આપનાર
સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગણાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ
પ્રીજમેટીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ ઉત્તમ માલ છ
માવ ધણુજ ફીકાયત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આખ હુખવા આંખની, પાણી જલુ, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાત્રીપુર્વ
કલાજ કીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી દુમખાઓ સાચની ચોપડી મુક્ત મળશે.

નખળાં બૈરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો એજ આના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામખાણુ ધલાજ છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમેનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નખળી પટેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છેકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછીં લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો ગરભાશયના કમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ઠાકડેદોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અંકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર બીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત ચાના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નખળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નખળાઈથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાભાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નખળા પૂરૂંબોને માટે શક્તિને માટે હિર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરૂદાર ગાંધી ગાયવા દવા વેચનાર/પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ધુવેલાં દોરો દુર કરવાની અચ્છુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા જે કોઈ ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કું.' લખેલું છે તે વાંચવું. ઉપલી દવા જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

RICHEMICAL Co.

BARKER STREET,
York N. S. A.

રીચો કેમીકલ કું.

૭૯, બારક સ્ટ્રીટ,
ન્યુ યૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આટ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લગાઈના વખતમાં દરેક બીજા બેહુદ માંથી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સારા ભેઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના ષ્લોક અમારી પાસે તૈયાર છે,

જેમાંથી તમે અને મનુષ્યસંદ જરૂર મળી શકો છો.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા-

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મુગી-રેફરેન્સ કે વાંચથી આંકડી, તાણ, એ'ચ કે કાંકણી આવતાં બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી
રૂ'ખાવે, થાંડાગાર ખનવું, ફીજીના ફીસોટા, પેટના હુખાવા ઇ'ન નવા કે જુના દર્દ માટે રામખ્યા
વળી ચિત્રાલક્ષ્મ-ઉત્તમ ક્રે પેલકાને લીધે, રહવું, કુરવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મોન
સિચિત્ર ભેવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજહાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. હવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યા
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્ન
ટેક્સ છુક કી ૦)જા. પો.)—

છગતલાલ લક્ષ્મીભાઈ સાહુ દેશીનામાવાળા. અ'શોધિક હીસ્ટરિયા-શેક શેરી-વડોદ
(૨૬)

“ રેફરેન્સ લુલમમાંથી ” પરાધીન સુ'ગા યર્ડ કલાસ રેફરેન્સ મુદ્રાફરની મુદ્રાફરોએ દૂર કરવાને બે
કાષ્ટવળ પ્રમાણી મદદ, બાતમી, અથવા સાદાસ્ય ભેઈતી હોય અથવા તમારે લખારા હિંદો. હવેના વધારે ફેલ
જોવા હોય તે “ કન્ડીપન યોર્ડ ઓફ ડાઇરેક્ટરસ ” ના ઉપરીપક્ષા નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેફરેન્સ
વાનુ દબાવ કવું આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે જમ્બાવેલ સદ્ગતસ્ય પાસેથી મળશે

છપરાજી છ. નેનરી

ધી કન્ડીપન પેસેનજરસ એન્ડ દ્રાષ્ટિક રીલીફ એસોશીએશન,

ઓરા જાજાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અંતે ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

રૂડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ રૂડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કાંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ રૂડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની તુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૭૫,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાલાલ વાલજી.

શેઠ વાલજી મુન્દરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમ
આવે છે. જહીર પ્રજાને તથા વેપારી વર્ગને એલેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મેહિરખાની કરવી. વધુ વિગત સાડ આ કંપનીની ઓફિસમાં
અથવા જાતે મળવું

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

સેક્રટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી૦

ટુંકી જાહેર ખબરો. વલ્લ-વલ્લ

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
કે. પાચની (ટેલીગ્રાફ સીક્રમની) આ જાહેર ખબરો
માર આનાના સોળ ચાલ અને કંપચીત વધુના દરેક ચાલ
દીઠ એક પૈસાના બાવળી લેવામા આવશે ૧૬ ચાલ દીઠ
માર આના અને તે કંપચીત દર ચાલ દીઠ એક પૈસા લેવાના
રિવાજ છે. કંપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા. ૨૦ મી
સુધીમા લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ નહર લખાણ અને પૈસા સાથે ગોરમ્મા
મોકલી આપવા
મેકેટરી, ઇંગ્લીયન મર્ચન્ટસ એગ્રમર એન્ડ બુરો,
આલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડી ઝા ૧૯,
૧૦૬ સ્ટ્રીટ—કોર્ટ—મુંબઈ.

કેલશાઈટ.

ધોળા, પીળા, અને રાતા, રંગનો જથ્થા
ખ ધ વધા છુટકે આપો. વધા પાઉકર વેચવાનો છે
લખો. યુ.એસ. આયર્થ, ગોલ્ડ (કાઠીઆવાઠ.)

પ્રેમચંદ કશનાથ સુરતવાલા.

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર
તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર
એલ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા
કુમર, તથા બેટરી ટેબલફ્રેન, વગેરે માલ
ફીક્ષયત ભાવે મળશે. એક વખત ધધારી કામ
પાડી ખાતરી કરશે.

૮૦ મુળજી જેઠા બીલડીંગ, બીને માલે,
વ્લેઠ નં. ૭, મુંબઈ નં ૨

જોઈએ છે.—કમીશન એજન્ટો—લખો
સ્વદેશી લેધર ગુડસ ફેક્ટરી મુંબઈ નં. ૨

કાર્બન પેપર.

જોઈએ છે—એજન્ટો વેપારીઓને સાફ
કમીશન મળશે.

વધુવેલે, જાણુઓ, તથા લાલ સાઈઝ
૧૩"×૮" સો શીટના ૩૮/-બીજી સાઈઝ
નમુના તથા ભાવ માટે લખો.

મેનેજર—કાર્બન પેપર વર્કસ.

(૬૮) પંચ, જીલા ચીફવારા સી પી

સેવાના ઉદ્દેશ માટે દર માસે પ્રગટ થતું માસિક
સેવક

(Sevak.)

સેવા એજન્ટ 'જીવન' 'સેવા' એજન્ટ 'સ્વરાજ્ય'
સેવા એજન્ટ 'આનંદ' 'સેવા એજન્ટ 'સ્વાત ય'
'સેવક'ના આદક થાઓ, અને ઠાણ ફીક્ષી બેરો
રહેવા કરતા હોડીને કાર્ય કરો
'સેવક'ના આદક થાઓ અને નામરદનુ કલ
દુર કરી ખરા મરદ બનો,
'સેવક'ના આદક થાઓ અને દરીદ્રતાને લાત મારી
સાચા ધનવાન થાઓ,
'સેવક'ના આદક થાઓ અને જીવની માર્ગ
કરી સફાનો આનંદ મેળવો,
'સેવક'ના આદક થાઓ અને દેશની વનિષ્ઠની
પ્રભ માટે લાગણી બતાવો,

વાર્ષિક લખાણ { ૩૨ સર્વ સાધારણ,
૩, ૧૧ સાર્વજનિક લાયબેરી જેન
સેવા સ્થાઓ તથા
મદદાત્રી વિગેરે,
૩, ૦-૩-૦ છુટક નામ
કિમત,

લખો—સેવક ઓફિસ

ના, ૧૦૫ રીચોરોડ—અમદા

(નોન-જાહેર ખબરના અતિ મહત્તમ દર)

(અર્થશાસ્ત્રનું એક મુખ્ય વસ્તુ
દ્રવ્યનો સદુપયોગ કરવા
સંતમાર્ગ.)

દેશી સાળોમા વજોલી, કોટ, હા
માટે જીવ્વી સફાઈકાર આદી, આઠવા પા
કામમા આવે, તેવી બડી આદરો, ગોલ
માટે ખાસ બનાવેલાં ટકાઈ ગણ્યા,
સુતરની પાટીઓ, બીછાના, બાજી
ઘણા ફીર્ધાળ પર્યન્ત ચાલે, તેવો
અને ઘટ્ટ માલ, વજુકરો પાસે તૈયાર
મોટા જથ્થામા, મોકલી આપીએ છીએ.
નરમિહુભાઈ પરસુદાસ પટેલ એલ, ડ
(૧૬) સુ. ભાદરણ—(ગા)

“ ટીકલી ” આન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. બે “ટીકલીઓ” ભુકે કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે કી. ૧ ટયુબના આના ૮ હમારી શુગર ફ્રેટ્ટેડ કવીનાઇન કેસકેરા વેજિટેબલ લેક્સેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજા અને શુભ્યકારક, બનાવટેા મુંબઈ મધ્યે મારકીટમા દવા વેચનારાઓને ત્યાથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાના મધ્યેથી મળશે

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

(૨૧) “ ટીકલી ” આન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુંબઈ નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાઉટના દરદો માટે આ એક ધણેજ અસરકારક રામબાણુ અને ઝડપી ઇલાજ તેજીપલા નામનું તેલ છે એ તેવ વા, પેન મારતો વા, તમામ ભત્તનો સ ધીવા, સાએટીકા, ગાઉટ, ઝડગી, કરેતલ, આકરા નસોનું બે ચાકુ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખનું, બરડાની ફાટ, બચાઓના નબળા પડેલા પગેા ચુકલને સોજો, મુઝેલા તથા ગંઠ ગયેલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લમબેગે, લકવો, લચક, ચસક, વીગેરે તમામ ભત્તના ચરીરના જુના દુખારોને ઝટપટ સાજા કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બક્ષી લોહી ફરતું કરી નવી જી હંચી બખસવી બે આ તેલના ખાસ ગુણો છે, કી મત ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે ભાગીતા દવાના વેપારીઓ લેચે છે બાહારગામવાળાઓએ નવસારી લખતુ

માલેક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

૧)

હેડ ઓફીસ:—દોરડી સીટ, નવસારી.

જો

“ઇનકમટેક્સ.”

જાહેર નીચ વર્ગના ઉતાડ્યોની હાડભારી અને
મુલમ અટકાવવા હોય, હીંદી બેંકપર ઉલ્લેખને ધતી
હાની બધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૧૭
પૌડનો હિંદુસ્તાન ઉપર પડેનો ધસારો અટકાવવો હોય,
હીંદીએ માટે રેલ્વેમા સારા પચારની નોકરીઓ નોંધતી
હોય, હીંદી ઉલ્લેખ હિંદુના લાભ માટે ખીસવવો
હોય, નહેર પ્રમુખની સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર
સત્તા નોંધતી હોય અને હીંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ નોંધતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સંબંધી લડત ચલાવવા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ કરેલું
ફરારાપ દાદાચાવડ ૩૬૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ,
એ સરનામે મોકલવા બીન વી છે

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાથી
આવક વેરા માટે હિસાબના પત્રકો (ડી.
ફોર્મ) લેવાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. ચોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૨, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

ફરીથી અમરો કંદાર દુશ્મન, તથા સંખીવા, દમરો દુખાવો, લકવો, વાલુચો, અચાનો
દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા દમ, છાતોનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુઃખાવો, દાંત તથા કાતનો દુ.ખ વો માખ, વીછુ, વગેરે અહિરી
દ ખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરત આરામ થાય છે.
માટે એકજ વખત વાપરવાની લાલામણ કચ્છામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
ખાટલી મંગાવી ખાત્રી કેરો કી બા.-(૧) ની રૂ ૦ા.

વી પી. અરચ બુંદુ તે શીવાય

ધણી બાતના ખુશબોદાર મધ મધવા તાબા પુલેમાથી બનાર
હેર એકલો અત્તરો તથા એટો મલશે, અને ફરક
ઇંગ્લીશ ગન્ટો લવંડર શાણુ હમારી પેન્ટ બનાવેલી વના
પપુ મલશે.

વી. પી. ઘી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મે. ૩
એકલા બનાવનાર:

ઇ. એસ. પાટણવાલા.

(૫૯)

ભાજપાતા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા પ્રદેશની બધી અગત્યની ખબરો, બાબુવાબ્બેગ કોર્ટના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને આસ કરીને અવેશતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લલાળમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૧,
છુટકે નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

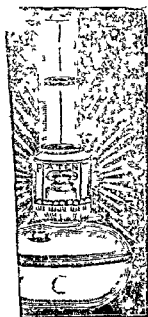
એમ. એ. મામસા.

પ્રાપ્તપ્રાપ્ત “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હિંદુ એજીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-૨ ગુન.

નોટ—આખા બર્મા પ્રદેશમાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે જેટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો પહોંચવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટંટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાચની ચીમની પચીશ ભાંગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીમની સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને બરપુર કમીશન.

દેડે દાવડાની કુાં,

મંમ્માદેવીના કુવારા પાસે,

સુબર્ષ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આજુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટંટ (માલીકની બીજી શોધોની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરો અથવા જાતે મળો.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાયણ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાયણ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
'રીઝર્વ' ફંડ	રૂ. ૬,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ બેંકના હિસાબો અને બીઝીનેસીઓ દર અઠવાડીએ તપાસે છે.

ગ્રેસીડંસી બેંકો માફક આ બેંક ચોતાના હિસાબનાં પખવાડીક સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું. ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ-એલાહાબાદ બીહારીગ, કોટ, મુબમ્બ.

શાખા ઑફીસો-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા ચેરબજાર.

ચાલુ ખાતાં ઉપર.

રોજની બાકી ઉપર.

બનેવારીથી જીન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સૌરાષ્ટ્ર ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:૦:—

વેલાતી ખનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેના હિસાબ ગોદરેજે પ્રબલને આપ્યો છે. કોટની ધર્વટ લેધમની આશીસની આગમાં અને કાપડ ખજારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખખર મેળવવા પછી ધર્વટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જેઠ દેવીદે પોતાની હજારોની કીમતની વેલાતી મોટા જાણીતા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને ખરમાની સેર્વિંગ બૅંકો માટે સરકારને ડગર તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આગો ડગર તીજેરીનો ઓરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હજારો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતાં અમેરીકાનું હુજરઉલ્લાગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન-ટીશીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાં મેકરોની કાયરમુક હોયાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. આમાર્ફ જાણમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેટ લાકડાંની પેટી કરતા વધુ સાગી હતી નહીં, તોપણ તેના ખનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોયાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાના અને દુકાનો સરકાર હુમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ધ્રુષ્ટીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENCY.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

ESTABLISHED 1912

TELEPHONE No 1211,

Telegrams — "TREMENDOUS BOMBAY."

We have in Stock for Immediate Delivery the following goods.

LEATHER GOODS — Best English and American Leather Belting, Hairy, Chrome and Plain Tucking Bands Spring Buffers, Buffalo Pickers, Drop Box Pickers, Roller Shoes, Leather Laces, etc etc, etc

WOOLLEN GOODS — Roller Cloth, Cleaner Cloth and Sizing Flannel; he it makes

WEAVING ACCESSORIES — Best English and Cornishwood Shuttles, P Sicks and Loom Sundries of all kinds

BOBBINS — Best English and Japanese Slubbing Roving, Warper and Rabbeth Bobbins of all Sizes

SPINNING ACCESSORIES — Spindles for Rug and Fly Frames Rings, Tubes Flyers, Spindle and Bobbin Wheels, Wheel, Stripping Burnishing and Emery, Flat Tops, Card Combs, Card Cans, etc, etc, etc

HEADS AND REEDS — Heads and Reeds of best well known makes

ROPES AND BANDINGS — Lambeth Cotton Driving Ropes and Bandings

CHEMICALS — Chloride of Zinc, Chloride of Magnesium, Chinoy Clay, Salt, Glauber Salt, Farina, French Chalk, (Mutton and Vegetable) Sago Flour, Soluble Blue, Sodium Sulphide, Soft Soap, Rice Starches, etc, etc, etc

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
please write to us*

તમારા લાભનું.

ધનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કેશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ જ્ઞાપટ ઓધલ
(વાસલેટ) થી વદન રહિત છે. જ્ઞાપટ ઓધ-
લના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમાં જ્ઞાપટ ઓધલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ધનામ અમે આપશું.

બાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીતા વપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

મી કેશવ પરકાશમની વર્ક્સ, ૧૪૧૦ અમદાવાદ

ફોન : ૨૬૨૮, ૨૬૨૯.

(૫૧)

દેશી વેપારી એમ્પાયરનું માસિક.

સ્તંભ ૧૨મું, VOL. XII. AUGUST 1919. No. 2. ઑગસ્ટ ૧૯૧૯, અંક ૨ જો

અનુક્રમણિકા

વિષય	પાનું	વિષય	પાનું
૧. અધિપતીની નોંધ ...	... ૫૦	૫ વેપારી આંકડાઓ ...	... ૭૬
૨ એમ્પાયરનો વિલાસ ...	.. ૫૩	૧ ખાડની જ્યાં વખતે આકેલી કીમત ...	.. ૭૬
૧ કમીટીની મીટીંગનો અહેવાલ ...	... ૫૩	૨ ભેષ્ટ સ્ટોક કંપનીઓ ...	... ૭૬
૨ સરકારને દેશી અરજીઓ ...	.. ૫૬	૩ નવા પેટન્ટ ...	... ૭૬
૩ સ્ટીમર "વારોળા" ના કાલેજીની હાલ ...	.. ૭૧	૪ ખાડની આયાત ...	.. ૭૬
મારી વાંચે કમીટીનો રીપોર્ટ ...	.. ૭૧	૫ સુવરની આયાત ...	.. ૭૬
૪ લાશ્વરીમા આવેલાં પુસ્તકો ...	.. ૭૨	૬ હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર ...	.. ૭૬
૫ વિવિધ અને વેપાર સરકારી ભેદોનોમાં ...	.. ૭૩	૭ સુવર અને સુતરાઈ કાપડના આ ...	.. ૭૬
૬ વેપારી ખબરો ...	.. ૭૪	૮ વેપારી પુછપરછ ...	.. ૭૬
		૯ મ સ. ૧૯૧૯ ના મે માસ માટે દુકાની વેરદાફતમાંના માલના લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા	.. ૭૬

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ સુંબઈના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામનો ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પેરેન્જ સુદ્ધાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં ઠંધ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તે તે પ્રમાણે કરવું બની શક્ય નહિ

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડીંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી અર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

અમોને વા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ. ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મોકલ છે પરંતુ તેમાં નામ બગાડ ચોટખું નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમે સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

અધિપતિની નાંધ.

ખેડુતોએ ગુણુ જાણવાની જરૂર છે? આ તો જવાબ નીચે પ્રમાણે બુદ્ધી બુદ્ધીરીતે આપી આવે છે. (૧) પાક માટેની જમીનના ગુણ જાણવા એ તેમનું પ્રથમ કર્તવ્ય ગણાયજ ખેતી કરવામાં થતા અગ્યનો અને પેદાશ થતી આવકનો હિસાબ રાખવાં એમને હુ જોઈએ, (૩) દુનયામાં કયા કયા કી કીમત કેટલી છે અને આવતા છ માસમાં

કેટલી વધવા કે ઘટવાનો સંભવ છે તે જાણવા વગર પણ એને ચાલે એમ નથી કેમકે તે જાણવા વગર કદાચ તે એવો પણ પાક કરે કે જેનું ઉત્પન્ન ખર્ચ કરવાં પણ એણે થાય અગર વધારે લાભ આવે એવો પાક કરવાને એણે લાભવાળો પાક કરે. (૪) કેટલો પાક થશે તે બીજા લોકોથી છાનું નથી એટલે એ ખબરનો લાભ વેપારીએ

મારસેક્સની રગીન લાદીએ સફાઈદાર અને મજબુત.

બધ છે. તેઓ જેવંદમાંથી પાક ઉતરે તે અગાઉ દુનયાની હાજવના પ્રમાણમાં તેના ભાવ ઝાંધી દે છે, અને ભાવ વધવાનો સંભવ હોય તો પણ શરૂઆતમાં ઓછા ભાવ રાખી વેપારીઓ માલ સરતે લાવેલઈ લે તે પછીજ ભાવ ખરી રીતે જોઈએ તેટલા વધવા દે છે. એમ થવાથી જેડુતો-ને ભાવ વધવાનો લાભ મલતો નથી તે અગવડ દુર કરવા માટે બધા જેડુતોએ એકસંપથી કામ કરવાને શીખવું જોઈએ અને એવી એક સંપીથી તેઓ પોતાના વર્ગના લોભ સંભાળતાં શીખે તે માટે કોઓપરેટીવ સોસાયટી સ્થાપવી તથા તેમાં ભળીને કાર્ય કરવાનું પણ જેડુતોએ જાણવું જોઈએ (૫) જેતીના કામમાં વપરાતી વસ્તુઓના શુભદોષ તથા તેના ભાવમાં થયેલી વધઘટ અને ભવીષ્યમાં વધઘટ થવાનો સંભવ હોય તે સર્વથી વાકેફ રહેવું, ખરચમાં બચાવ કરવામાં અથવા પાક વધારે સારો કરવામાં ઉપયોગી થઈ પડે એવી શોધોથી માહિતગાર રહેવું, અને કોઈ કોઈવાળ એવી શોધ માટે પોતે પ્રયત્ન કેવી રીતે કરવા, તેને લગતા આંકડા કેમ મેળવવા, કેવી રીતે તેની નોંધ રાખવી વગેરે સંબંધી કાંબેલ્યત મેળવવી એ પણ જેડુતોને માટે જરૂરનું છે કેમકે હરીફાઈ હંમેશાં વધતીજ રહે અને તેમાં નવી શોધોનો લાભ લે તેઓજ હરીફાઈમાં ફાવે (૬) દેશમાં જે જમીન અનાજના કરતાં ખીજી વસ્તુઓના પાકને વધારે અનુકુળ હોય તેમાં તેવા પાકો સ્વભાવીક રીતે કરવામા આવે તે વેળા દુષ્કાળ પડવાથી અથવા ખીજો દેશથી અનાજ લાવવામાં વિધન આવવાથી લોકો અનાજ વગર દુખી થવાનો સંભવ રહે. એ સંભવ દુર કરવા માટે તથા કોઈ એક કે વધારે પરદેશ સાથે લડાઈ બગતાં દેશના મુખ્ય ઉદ્યોગો ભાગી ન પડે તે માટે બધા જેડુતોએ ભેગા મળી ઉપાયો યોજવા જોઈએ આ મહાન કાર્ય જેડુતોનાં મંડળો કરી શકે માટે તેમાં ભાગ લેવા માટે જોઈતી માહિતી તથા તાલીમ જેડુતો-એ મેળવવી જોઈએ.

માર્સેલ્સ ખાતેની બ્રીટીશ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે માસીક કહાડવા માંડ્યું છે જેનો પહેલો અંક એપ્રિલ માસનો છે તે અમને મળ્યો છે આપણી ચેમ્બરના સભાસદોમાંથી કોઈને તે જોઈતો હશે તો મોકલવામા આવશે આ અંકમાં એ મંડળની સ્થાપના કેવી રીતે કરવામાં આવી તથા અત્યાર સુધી તેણે શું કામ કર્યું તેની વીગત આપી છે, હવે પછીના અંકોમાં એજ પ્રમાણે એ મંડળના કામકાજને લગતી વીગત આપવામાં આવશે અને તે ઉપરાંત એમ ધારણા રાખવામાં આવી છે કે નીચે જણાવેલી વીગત પણ અને તે પ્રમાણે આપવી: (૧) જુદા જુદા ધંધાને લગતી ડીરેક્ટરી; (૨) પરદેશોના વેપારીઓ તરફથી માર્સેલ્સમાં કામ કરતા આડત્યાઓનું રજીસ્ટર, અહીંના (માર્સેલ્સના) વેપારીઓ જે પરદેશી વેપારીઓની તરફની આડત મેળવવા માંગતા હોય તેમનું રજીસ્ટર તથા પરદેશોમાં આડત્યા રાખવા માગનારોઓનું રજીસ્ટર, (૩) વેપારને લગતા પત્રોનો કોલમ (૪) વેપાર વધારવાના માર્ગને લગતી વીગત જેવી કે મ આયાવ કરનારોઓની કયાં જરૂર છે તથા નીકાશ કરનારની કયાં જરૂર છે વગેરે. માર્સે ખાતેની એ બ્રીટીશ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે માસીક ઉપરાંત નીચે જણાવેલાં કામ હાથ ધાર્યા છે :—

(૧) ગરમ મુલકો સાથે વેપાર કર એવો ઠંડાકટ કેવાં કરવાં તેના બધા વેપાર ઉપયોગ કરે એવો નમુનો તૈયાર કરવો, માર્સેલ્સ ખાતેના વેપારીઓ તથા પરમાલ મોકલનારોઓ વચ્ચે વાંધા પડે તેવે તેનો નીવેડો લવાલીથી લાવવાની સહયોગે જોજના તૈયાર કરવી; (૩) એક વીલાગ ખીજા વીલાગમાં માલની લાવલઈબદલ સગવડ કેવી રીતે વધારી શકાય તે સવ અભ્યાસ કરવો, (૪) વેપારીઓને તથા ક્રીનારે ઉતારવા માટેની સગવડો વધારવા

તન કરવો, (૫) માર્સેલ્સના બંદરને વધારે મોટું બનાવવું, (૬) બંદર ઉપર માલ ચઢાવવા ઉતારવા માટે ફ્રેન વગેરેની ગોઠવણ કરવી (૭) માર્સેલ્સની માલ બનાવનારી પેટીઓને તથા સ્ટીમર કંપનીઓને જોડીને બ્રીટીશ કોલસા વખતસર મેળવી આપવા પ્રયત્ન કરવો, (૮) ક્રાન્સ અને ઇંગ્લંડ વચ્ચેના વેપાર સંબંધી પુછપરછ માટેની સગવડ વધારવી, (૯) જે લોકોને કામ ન હોય તેમને માટે કામ મેળવી આપવું, (૧૦) વેપારી કેળવણી માટે ગોઠવણ કરવી વગેરે. એ માસીકમા માર્સેલ્સના બંદરના ખાસ લાભ ગણાવ્યા પછી એવી આશા દર્શાવવામાં આવી છે કે ઇંગ્લંડનો તથા હીંદનો રૂ મોટે ભાગે ત્યાં થઇને જશે અને સુડાનમાં લોયસીંગનો જે પાક વધારવા માટે ત્યાંની સરકાર ઘણું ઉત્તેજન આપે છે તે વધશે તો માર્સેલ્સના વેપારમાં તેથી વધારો થશે.

બ્રીટીશ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફેર નામનું પુસ્તક હિંદની સરકારના વેપાર ખાતા વરફી બહાર હવામાં આવ્યું છે. એ ફેર (fair) અર્થાત્ ની (બના) વા. ૨૪-૨-૧૯ થી ૭-૩-૧૯ ની ભરવામાં આવ્યો હતો માત્ર બ્રીટીશ બનાવનારી પેટીઓ એજ એમાં ભાગ પોતાનો માલ એનો પ્રદર્શનમાં મુક્યો

હતો. માટીકામ પોસ લેન, ચીનાઇ કામ, કાચ, કાચની ચીજો, ફેન્સી માલ, રેશનરી, કાગળો, રમકડાં, વગેરેને પણ પ્રદર્શનમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. ઇંગ્લંડના માલ બનાવનારાઓનાં નામ, એક્સ વગેરે વીગત સાથે આ ચોપડીમા આપવામાં આવ્યાં છે. આ એમના જે સલાસદોને આ ચોપડી જોઇતી હશે તેમને એ મોઠાકામાં આવશે.

હીંદમાં હિનની પેદાશ તથા ખપ ફેટલો છે તે તથા તેનો વ્યાપાર અને એને લગતા ઉદ્યોગો વીશે વીગત એકઠી કરી એની ખીલવણી કેવી રીતે કરી શકાય તે વીશે પોતાના વીચારે સરકાર પાસે રજુ કરવાનું કામ કાપડના કંટ્રોલર મી. એ. એચ. મીલર તથા ઉદ્યોગ હુન્નરને લગતી બાતમી ખાતાના આસીસ્ટન્ટ કંટ્રોલર મી. જે. કે. મેલ્ટાને મોંપવામાં આવ્યું હતું. તેમણે વહનુસાર તયાર કરેલી વીગત હાલમાં હીંદી સરકારના મ્યુનીશન બોર્ડે ચોપડીના રૂપમાં બહાર પાડી છે અને તેનું નામ “નોટસ ઓન વુલ ઇન ઇન્ડિયા” (Notes on Wool in India) રાખ્યું છે. એમાંથી ધ્યાન ખેંચવાલાયક થોટા ભાગ આ માસીકના આવતા અંદામા આપવામાં આવશે.

લીલાબીના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇન જોઇશે કે ?

ચેમ્બરનો વિભાગ.

ધી ઇડીયન મચીનરીસ ચેમ્બર એડ બુરોની કમીટીની સભા બુધવાર તા. ૧૧ મી જુન ૧૯૧૯ ને દીને ૩ વાગે (૨:૪૦ ટા.) ચેમ્બરની ઓફીસમા શેઠ જહાંગીર ખમનજી પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા મુદ્દાઓ હાજર હતા.—

- શેઠ વીંઠલદાસ ડી ગાવીદજી
- „ લાલજી ગોવીંદજી.
- „ નારણજી હડીભાઈ
- „ મોતીલાલ દાનજી
- „ હ સરાજ પ્રાણજી હાકરસી.
- „ મનુ સુખેદાર
- „ એસ. બી. બીલીમોરીયા
- „ સોરાબજી એલલજી વાઈન
- „ મુલજી હરીદાસ.

તે વેળા નીચે પ્રમાણે કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું —

૧ કમીટીની આગલી સભાની મીનીટ ને મહાસદોમા વહેચવામા આવી હતી તે પસાર જવામા આવી હતી

૨ સંધર્ન ઇંડીયા હાઈક એડ સ્કીન મચીનરીસ એસોસીએશન તરફથી પત્ર હતો કે મિશ્રે નામદાર સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ તાતા પર જે અરજી મોકલી છે તેને આ કમીટીએ મંજૂરનાની કરી ટેકા આપવો. એ અરજીની મતવળ એવી હતી કે હાઈદ્રાબાદી કાશ થતા બધા કાશ ચામડા ઉપર આ ટકાની નીકાશ જકાવ નાખવી આ બાબદ

ઉપર વીચાર કર્યો પછી વધુ વીગત મેળવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ એક્સેસ પ્રોડ્રીટ ટેક્સ એક્ટના નીચ-મોની રૂએ નામદાર મુખર્ધ સરકાર તરફથી જે ઓર્ડર આદ્ર દેફરીઝ થવાનું છે તેમા ચેમ્બરના પ્રતીનીધી તરીકે નીચે જણાવેલા ગ્રહસ્થોને નેમવામા આવ્યા હતા.—શેઠ જહાંગીર ખમનજી પીટીટ, એ શેઠ પુરુષોત્તમદાસ દાદોરદાસ, એ. શેઠ લલુભાઈ સામણદાસ, શેઠ મનુ સુખેદાર, શેઠ એમ બી. બીલીમોરીયા, શેઠ મોતીલાલ કાનજી, શેઠ વીંઠલદાસ દામોદર ગોવીંદજી તથા શેઠ એસ ઇ વોર્ડન

૪ તબાકુને લગતું જે ખીલ મુખર્ધ સરકારની ધારા સભાની આવતી એક્સમા કરવામા આવનાર છે તે વીશે વીચાર ચલઃ એવો ઠરાવ થયો કે એવીજ મતવળનું બી અગાઉ વધાર થયું હતું તે વેળા ચેમ્બરે વીશે મોકલેલી અરજીની નકલ તથા બી સાહીત્ય કમીટીના સભાસદોમા ફેરવતું અને તેમને થોડા વાગે તો મુખર્ધ સરકારની ૬ સભાના બીન સરકારી સભાસદો ઉપર જે અકેક નકલ મોકલી આપવી

૫ ચેમ્બરના સભાસદ થવા માટેની અ-મેશર્ન સોમીયા એંડ કુ. તરફથી આવી ને કમીટી પાસે રજુ કરવામા આવતા ૬૨ થયો કે એ વીશે ચેમ્બરના સભાસદોના ને માગવા અને સ્કુટીનીયર તરીકે શેઠ ને નેમવા.

૬ સુબંધથી કાનપુર સુધીની મેલ દેતોની
ઝડપ વધારવા બાબત કમીટીએ અપર ઇંડીયા
ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની અરજીને જે ટેકા
આપ્યો હતો તે માટે અપર ઇંડીયા ચેમ્બર
ઓફ કોમર્સે પત્ર લખી આ કમીટીના આભાર
માન્યો હતો. તે પત્રની નોંધ લેવા કમીટીએ
ઠરાવ કર્યો હતો.

૭ સુબંધથી કાનપુર સુધીની મેલ દેતોની
ઝડપ વધારવા બાબતની અપર ઇંડીયા ચેમ્બર
ઓફ કોમર્સની અરજીના ટેકામાં આ કમીટીએ
જે પત્ર જી. આઈ. પી. રેલ્વેને લખ્યો
હતો તેના જવાબમાં જી. આઈ. પી.
રેલ્વે તરફથી જવાબ આપ્યો હતો કે હાલ
તુરંત જ બાબતમાં કંઈ બની શકે તેમ નથી.
કમીટીએ તેની નોંધ લીધી હતી.

૮ શેઠ મથુરાદાસે વસનજી ખીમજીએ
પત્ર લખી કમીટીને જણાવ્યું હતું કે નાહરસત
તબીયતને લીધે તેમનાથી જે માસ સુધી
કમીટીમાં આવી શકશે નહીં. તેમને એ
માટે રજા આપવા કમીટીએ ઠરાવ્યું હતું.

૯ હવે પછીની કમીટીની મીટીંગ માટે
બુધવારે સ્ટા. ટા. ૨૫ વાગતાનો વખત સુકરર
જવામાં આવ્યો હતો.
બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇંડીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર ઓફ
કમીટીની સભા બુધવાર તા. ૨૫ મી
જુન ૧૯૧૯ ને રોજ બપોરે સ્ટા. ટા. ૨૫
જે શેઠ જહાંગીર બમનજી પીટીના પ્રમુખ-
ત્વા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણા-
વેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

- શેઠ વીરલદાસ દામોદર ગોર્વાહજી.
- પી. જે. બીલીમોરયા.
- સોરાબજી એલલજી વોર્ડન.
- મોતીલાલ વલ્લભજી.
- મનુ સુબેદાર.
- લક્ષ્મીદાસ રવજી ટેરસી.

તે વેળા નીચે પ્રમાણે કામકાજ કરવામાં
આવ્યું હતું:—

૧ લંડનમાં જેઠાં રાયલ ઇન્કમટેક્સ
કમીશન ઉપર મોકલવા માટે કમીટીના વીચાર
દરશાવનારી જે અરજી સબકમીટીએ તૈયાર
કરી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી અને
તેને ઘટતે ટેકાણે રવાના કરવાનો ઠરાવ કરવામાં
આવ્યો હતો.

૨ સ્ટીમર “વારોબા”ના ઉતાડ્યોની
ફરયાદ સંબંધે ચેમ્બરની સબકમીટીએ તેની
મુલાકાત લીધી હતી અને તે બાબતનો રીપોર્ટ
તૈયાર કર્યો હતો. આ વીશે એવો ઠરાવ થયો
હતો કે એ સ્ટીમરના ઉતાડ્યોને કવારન્ટાઈન-
નને લીધે જે હાલમારી લોગવવી પડી હતી તે
બાબતમાં ઇસ્ટ આફ્રીકન ગવર્નમેંટ ઉપર અ-
રજી મોકલવી, સબ કમીટીના રીપોર્ટની એક
નકલ ઝાંઝીબાર ઇંડીયન નેશનલ એસોસીએ-
શન ઉપર મોકલવી, તથા મેક્રીનાન મેક્રેનઝી
કંપનીને લખી જણાવવું કે ઉતાડ્યોનો સા-
માન ઉચકવા માટે વધારે સારી ગોઠવણ લવિ-
ધમાં થવી જોઈએ.

૩ કુડ કમીશનર તરફનો પત્ર હતો જેમાં
ચોખા, ઘઉં તથા બીજાં સુખ્ય અનાજની નીકા-
શના આંકડા આપવામાં આવ્યા હતા. એ
પત્રની કમીટીએ નોંધ લીધી હતી.

૪ રેલ્વે ટ્રેટસમાં જે વધારો લઠાઈ દર-
મ્યાન થયો છે તે બાબતમાં વધુ વીચાર ચલા-
વીને અરજી તૈયાર કરવાને માટે નીચે જણાવેલ
ગૃહસ્થોની સબકમીટી નેમવામાં આવી હતી:—

શેઠ જહાંગીર બમનજી પીટીટ.
સોરાબજી એલલજી વોર્ડન.

- મનુ સુબેદાર.
- પી. જે. બીલીમોરયા.
- વીરલદાસ દામોદર ગોર્વાહજી

પ સુબંધથી કાનપુર માલ લઈ
માટે જે બેહલ વખત રેલ્વે લગાડે છે તે
દમાં અપર ઇંડીયા ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

બી. એંડ સી. આઇ. રેલ્વેના સત્તાવાળાઓ ઉપર પત્ર લખ્યો હતો તથા તેને ટેકા આપવાની વીન'તી આ કમીટીને કરી હતી. કમીટીએ એ વીશે ઠરાવ કર્યો કે કમીટીની આ બાબદમાં પૂર્ણ દીલસોહ છે એમ તેમને જણાવવું અને જે જવાબ બી. બી. એંડ સી. આઇ. રેલ્વેના સત્તાવાળાઓ તરફથી મળે તેની નકલ આ કમીટી ઉપર મોકલી આપવાની તેમને વીન'તી કરવી.

૬ વેપારી પેટીઓનાં નામો તથા ભાગીદારી રજીસ્ટર કરાવવા બાબદ નામદાર સરકારનો પત્ર હતો. તે સંબંધમાં વધુ વીગત હવે પછીની સભા મળે તે અગાઉ સભા સદોને પુરી ખાડવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૭ ચેમ્બરના સભાસદ થવા માટે શેઠ લાલજી ગોધુની અરજી આવી હતી. એ વીશે ચેમ્બરના સભાસદોના મત માંગવાનો અને રજુટીનીયર તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને નેમવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૮ આયાત તથા નીકાશ બાબદ સરકાર તરફથી વા. ૭-૬-૧૯ નો પત્ર આવ્યો હતો. કમીટીએ તેની નોંધ લીધી હતી.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇડીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને બુકોની કમીટીની અસાધારણ સભા બુધવાર વા. ૨ છ જુલાઈ ૧૯૧૬ ને રોજ બપોરે ૨.૫૦ ટા. ૨૫ વાગે ચેમ્બરની ઓફીસમાં શેઠ જહાંગીર બમનજી પીટીટના પ્રમુખપણા

હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ મનુ સુબેદાર.

„ હંસરાજ પ્રાગજી કાઠરસી.

„ વીઠલદાસ દામોદર ગોર્વાહજી.

„ લક્ષ્મીદાસ રવજી ટેરસી.

„ મોતીલાલ વલ્લભજી.

„ શુભાળયંદ દેવચંદ.

સભામાં કામકાજ નીચે પ્રમાણે કરવામાં આવ્યું હતું:—

૧ હિંદી પ્રધાને લંડનમાં હિંદી ચલાવતે લગતા સવાલો બાબદ જે કમીટી નેમી છે તેની સમક્ષ ચેમ્બર તરફના પ્રતીનીધી તરીકે જુબાની આપવા માટે ફોજી જશે એમ પુષ્ટનારો પત્ર નામદાર સરકાર તરફથી આવ્યો હતો, જેમાં એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેમને ઇન્કેડ જવા માટેનો ખર્ચ સરકાર આપશે. કમીટીએ તે વીશે વીચાર કરીને શેઠ મનુ સુબેદારને ચેમ્બરના પ્રતીનીધી તરીકે નેમવા ઠરાવ કર્યો હતો.

૨ એજ બાબદમાં હિંદી પ્રધાને નેમેલી કમીટી પાસે આપવાની જુબાની માટેને ખરડો સળ-કમીટીએ તૈયાર કર્યો હતો. કમીટી પાસે રજુ કરવામાં આવતાં તે ઉપર વીચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો અને કેટલાક સુધારા વધારા સાથે તે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇડીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર એંડ બુકોની કમીટીની એક સભા વા. ૧૬ મી જુલાઈ ૧૯૧૬ ને દીને ૨.૫૦ ટા. ૨૫ વાગે ચેમ્બરની ઓફીસમાં શેઠ જહાંગીર બમનજી પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

ઓ. સર ફાઝલબાઈ ફરીમબાઈ

„ શેઠ લલુભાઈ સામજીદાસ.

ધી બોમ્બે ટાઈલ માર્ટ ૨૧ એંડ સીટ ફાર્ટ, મુંબઈ.

વેપારી ખબરો.

લગઈમાં સારી સેવા બજાવનારને બ-
શેલા ૧૯૧૪ અને ૧૯૧૪-૧૫ ના વરસ મા-
ટેના ના “સ્ટાર” હમણાં કલકત્તા ખાતેની
ટંકશાળામાં બનાવવામાં આવ્યા છે અને સર-
કારે રીબન, કે કેસ વગર તે દરેક માટે બે
રૂપીયાની કીંમતે વેપારીઓને આપવાનું
કરાવ્યું છે. તે માટે વેપારીઓએ કબુલાત
આપવી પડશે કે તેના ઉપર ૩૩ ૧/૩ ટકા
કરતાં વધારે નફો તેઓ નહીં લે અને જેમને
એવા “સ્ટાર” વાપરવાનો હક હશે તેમને
વેચશે તથા ખીજા કોઈને તે નહીં વેચે.
આવી કબુલાત આપનાર જે વેપારીઓનાં
નામ સરકાર મંજૂર કરશે તેમને એ સ્ટાર
વેચવા માટે મળશે આવી મતલબનો સરકારી
પત્ર વેપારીઓની બાજુમાં લાવવા માટે અમને
મળ્યો છે તે નીચે પ્રમાણે આપ્યો છે—

COPY.

No 7762.

Government of India,
Army Department,
Simla, 9th June 1919.

To

The Master of the Mint,
CALCUTTA.

Sir,

I am directed to refer to your
letter No 739, dated the 22nd
March 1919, in which you propose—

(1.) that the Mint should
manufacture miniatures of the 1914
and 1914-15 Stars and issue them
to the Trade in India at the price
of Rs. 2 for each miniature with
out ribbon, brooch or case, for re-
tail to customer; and

(2.) that the retail price of
these miniatures by the Trade
should be fixed at the Mint price
as in (1) above plus 33 1/3 per cent
exclusive of the cost of the ribbon,
brooch or case.

2. I am to say that the
Government of India approve your
proposals subject to the condition
that issue of the miniatures are
made only to approved tradesmen
and outfitting firm, and that the
latter undertake not to retail
the miniatures to persons other
than those who are actually in
possession of, or can furnish a
guarantee of their title to, the
decorations themselves.

3. Steps are being taken to
inform the Trade that these mini-
atures can be obtained from the
Mint. The price at which they

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મળ્યુત.

can be supplied and that fixed for retail to customers are also being communicated to the trade.

I am, Sir,

Your most obedient servant,

(Sd.) A. SMYTH,

Lieut.-Colonel.

Additional Deputy Secretary
to the Govt of India.

માઈસોર ગોલ્ડ માઈનીંગ કંપની લીમીટેડની છેલ્લી વાર્ષિક સભામાં બહેર કરવામાં આવ્યું કે તેની ખાણોમાંથી ૨૬૩૧૭૬ ટન ક્વાર્ટઝનો લુકો કરવામાં આવ્યો હતો અને તેમાંથી ૧૯૩૬૬ આઉન્સ ગાર્ગેલ્ડ નીચળ્યું હતું.

યુનીવર્સલ કમર્શીયલ મ્યુઝીયમ પેરીસ ખાતે સ્થાપવામાં આવ્યું છે ત્યાંના ઉદ્યોગ હુન્નરોમાં પડેલા આગેવાનો તથા વેપારીઓની એક મંડળી ફ્રેંચ ફેરેશન ઓફ ઇંટર નેશનલ કોમર્સ નામની છે તેણે આ મ્યુઝીયમ સ્થાપવામાં આગેવાની લીધી છે. એક મોટા મકાનમાં સર્વ પ્રકારના માલના નમુના રાખવામાં આવ્યા છે અને જો માલ એવો હોય કે તેને મ્યુઝીયમમાં રાખી શકાય નહીં તો તેને લગતા કાગળવા રાખવામાં આવ્યા છે યોગ્ય રીતે બહેર ખેંચે આપીને સર્વ દેશોમાંથી ઘરડોને ખેંચવાના પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા છે. આઠ હજાર ગૃહસ્થોએ પાંચ લાખ કાર્ડ માલ ખરીદનાર તરીકેના લીધાં છે. એ સંખ્યામાં ફેરેશનના સભા સહો, મ્યુઝીયમના એજન્ટો અને માલ પ્રદર્શન માટે મોકલનારાઓ છે. તેઓ આવાં કાર્ડ પોતાના સ્નેહી સંબંધીઓને મોકલી

આપશે. એ ઘરડોની વ્યવસ્થાથી માલનો નમુનો રજુ કરવા પછી એ નમુના પ્રમાણેના માલનાં વેચાણ થઈ શકશે અને તે માટે બહેર ખખરો પણ આપી શકશે. નમુના અથવા માલનાં ડાકયુનેટો મોકલનારાઓનાં કેટલોગ, લાવ, સરકયુલર, ફોટોગ્રાફ બધાંનો ફેલાવો કરવામાં આવશે. એ પ્રદર્શનમાં જે માલ મુકાયો હશે તે વેચવા માટે ફ્રાન્સમાં અને બીજા સર્વ દેશોમાં એજન્ટો રાખવાની ગોઠવણ કરવામાં આવી છે અને એ એજન્ટો પણ તેમણે પસંદ કરેલા માલને લગતા અનુભવીઓને જ નેમવામાં આવ્યા છે અને તેઓ પોતપોતાના વિભાગમાં એકલા આડત્યા તરીકે જ કામ કરશે. જે માલ વેચવાતું એમને સોંપવામાં આવે તે માલના સર્વ જાતના નમુના એણે પોતાની પાસે રાખવા પડશે અને માલ ખરીદે એવા વેપારીઓ મુલાકાતે આવે ત્યારે તેને જોવાની સગવડ રહે એવે સ્થળે એ નમુના રાખવા પડશે આ ગોઠવણનું પરીણામ એવું થશે કે જે કોઈ ગૃહસ્થ આ પ્રદર્શન વેળાએ પેરીસ જઈ શકે તેને પોતાના વિભાગ માંડેલા આડત્યાઓ પાસેથી માલના નમુના જોવા મળી શકશે આખી દુનિયામાં જ્યાંય માલ વેચવા માટેનું આવા બંધારણવાળું ખાતું એકે નથી, કોઈ પણ પ્રકારનો માલ બનાવનાર એનો લાભ લઈ શકે અને કોઈ પણ માલનો વેપારી માટે એ ખુલુ છે. પ્રદર્શનના કાર્યવાહકો “મક્યુરી” નામનું ખાસ પત્ર પ્રદર્શનના કામ માટે છપાયે છે અને તેનો છેલ્લો અંક અઢી ફેક્ટની ક્ષમિતના સ્ટાંપ મોકલી આપનારની ઉપર રવાના કરવામાં આવશે. પ્રદર્શનની આફ્રી સનું ઠેકાણું ૪૩, સેન્ટ લેઝરે પેરીસ છે. એ શીરનામે પત્ર લખનારને જવાબ મોકલવા માટે કાંઈ લવાજમ લેવામાં આવતો નથી.

વેપારી આંકડાઓ.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કિંમત.

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

ઇ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કર્કટમ સરકયુલર નંબર ૫ માં માં ગતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ખાંડ ઉપર કેટલી જગાત થયે, તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઇ પડે તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ સપ્ટેમ્બર માસ દરમિયાન કેટલી આયાત થઇ પડી હતી તે તથા કર્કટમ હાલિસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદ્રવેટની સરેરાશ શી કિંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોલમમાં વરસની શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમિયાન તેની સરેરાશ કિંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત	ઇ. સ. ૧૯૧૬ ના મે ૧૯૧૮ ની પહેલી ઑક્ટોબર માસમાં થયેલી આયાત.		પછી થયેલી આયાત.	
	દર હંદ્રવેટની જથ્થો	સરેરાશ કીંમત.	દર હંદ્રવેટની જથ્થો	સરેરાશ કીંમત.
	હંદ્રવેટ	રૂ. આ.	હંદ્રવેટ	રૂ. આ.
નાંદ ગાગડીવાળી બીટ જાતની	૬	૨૨—૦	૧૬	૨૧—૦
" " સુવાળી ચીનમાં સુધારેલી	૩૦,૨૩૯	૨૬—૪	૬૯,૧૬૨	૨૫—૪
" " સુવાળી ઇન્જીનમાંથી અથવા જાપાનની	.....	.....	.....	.....
" " જાવાની ૨૩ ડય રેન્ડર્ડની તથા ઉપરની	૨,૨૫,૦૫૬	૨૨—૪	૪૩,૪૨,૬૨૯	૧૬—૦
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૬ થી ૨૨ ડય રેન્ડર્ડની	૧,૨૪,૭૮૯	૧૮—૮	૧૦,૬૪,૨૦૫	૧૫—૪
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૫ ડય રેન્ડર્ડની અને હલકી	.....	.....	.....	.....
" " મોરીસીયસની ૧૬ ડય રેન્ડર્ડની તથા ઉચી ચારી	૯૨,૬૪૨	૨૧—૪	૧૧,૬૫,૮૪૯	૧૭—૦

હંચીશ પોલી કરેલા ટેબલ ટેલ અરીફવા કયાં જશે ?

બેંક-સ્ટોક કંપનીએ

ટેબલ પહેલું.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિન્દુસ્થાનમાં બેંકમાં ગયેલી કંપનીઓ જે મે ૧૯૧૯ માં રજીસ્ટર થઈ હતી. તેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે—

એપ્રિલ ૧૯૧૮

એપ્રિલ ૧૯૧૯.

નવ.	સંખ્યા.	થાપણુ. રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણુ. રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકીંગ અને લોન ઇન્સ્યુરન્સ				
૧. બેંકીંગ અને લોન.	૧	૨૦	૬	૧,૨૦૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીઓ:—	૧	૧,૦૦૦	૧	૨૦,૦૦૦
૩ નેવીગેશન.	...	...	૧	૧,૦૦૦
૪. શીપીંગ લોડીંગ અને વેરહાઉસીંગ	...	...	૧	૩,૦૦૦
૫. પ્રીન્ટીંગ પબ્લીશીંગ અને ઈલેક્ટ્રીસિટી.	૩	૨૦૦	૧	૧૫૦
૬. બીજીઓ.	૧૧	૩,૫૬૫	૨૦	૨૧,૬૩૨
મીલો અને પ્રેસો:—				
૭. કોટન મીલો.	...	...	૧	૭,૫૦૦
૮. જ્યુટ મીલ.	...	...	૧	૭,૫૦૦
૯. કોટન જ્યુટ, રબ્બર અને પ્રેસો	...	...	૧	૭,૫૦૦
૧૦ રાઈસ મીલ.	૧	૪૫,૦૦	૧	૫૦૦
આ અને બીજી વાવેલર કુટુંબ:—				
૧૧. આ.	૧	૨,૦૦	૫	૧૨,૦૦૦
બીજીઓ ખાણો અને પથ્થરની ખાણો.	૧	૭,૦૦	૪	૧૮,૦૦૦
૧૨. કોલસો.	૧	૧,૭૦	૨	૧,૭૦
૧૩. બીજીઓ.	...	...	૧	૧,૦૦૦
૧૪ ઈપર લખ્યા ઈપરાંત બીજી કુટુંબ.	...	...	૧	૧,૦૦૦
કુલ.	૨૦	૧,૦૩,૧૫	૪૮	૫,૬૨,૫૫

પ્રી. બે. એ. ટાઈલ માર્ટ, ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, રોડ, સુબ.

ટેબલ બીજી.

માધ્યસર અને ક્રીડીશ હિસ્તાનમાં એપ્રીલ અને મે ૧૯૧૮ એ મે મહીનામાં ૧૯૧૮ ની આગલા મહીનાને સરખાવતાં નીચે પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ થયેલી છે:—

એપ્રીલ અને મે ૧૯૧૮

એપ્રીલ અને મે ૧૯૧૬.

કંપનીઓની જાત.	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦
બેંકીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. બેંકીંગ અને લોન.	૩	૬૦	૧૬	૧,૮૭૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૧૦,૦૦	૧	૨,૦૦,૦૦
ટ્રેડીંગ:—				
૩. નેવીગેશન.	...	.....	૧	૧,૦૦૦
૪. શીપીંગ લેન્ડીંગ અને વેર	...	.....	૧	૩,૦૦૦
હાઉસીંગ.	...	.....	૧	૩,૦૦૦
૫. પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને	૪	૩,૦૦	૨	૨૨૫
સ્ટેશનરી.	૨૧	૭૨,૭૫	૩૨	૩,૨૪,૧૭
૬. બીઝનેસ.	૨	૪૫,૦૦	૧	૭૫૦
મીલો અને પ્રેસો:—	...	.....	૧	૭,૫૦૦
૭. કોટન મીલ.	...	.....	૧	૫૦૦
૮. જ્યુટ મીલ.	૧	૪૫,૦૦	...	...
૯. કોટન, જ્યુટ, સ્ક્રુસ, અને પ્રેસો.	૧	૧,૦૦	૧	૫૦૦
૧૦. રાઇસ મીલ.	૧	૧,૦૦	૧	૫૦૦
૧૧. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૧	૧,૦૦	૧	૫૦૦
આ અને બીજી વાવેતર ક્રમાં:—				
૧૨. આ.	૪	૩,૬૫	૧૩	૩૬,૫૦
૧૩. બીઝનેસ.	૨	૧૮,૨૦	...	...
ખાણો અને પથ્થરની ખાણો:—				
૧૪. કોલ.	૧	૭,૦૦	૬	૨૫,૬૫
૧૫. બીઝનેસ.	૪	૫,૧૮	૩	૨૦૦
૧૬. જમીન અને ખાંધકામ.	...	.....	૨	૩૧,૦૦
૧૭. જવનો દારૂ.	૧	૭૨	...	...
૧૮. ખાડતુ કારખાનું.	૧	૪,૦૦	...	...
૧૯. ઉપર જણાવ્યા ઉપરાંત બીજી	...	.....	૩	૩,૩૦
કંપનીઓ.	...	.....	૩	૩,૩૦
કુલે.	૪૬	૨,૧૬,૭૦	૮૭	૭,૭૬,૩૭

મેટેલીક શીલીંગથી બીલ્ડીંગનો ચારડો શોભે છે

ટેબલ નીચું.

માધસેર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં ૧૯૧૯માં થયેલી બેંકન્ટ સ્ટોક કંપનીઓના નામ કેટલાં વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં	નામ અને જાત.	કેટલાં.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૧	બેંકીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ (અ) બેંકીંગ અને લોન			
૧.	મનીકર્ગજ ટ્રેડીંગ અને બેંકીંગ કુ.	ડાયરેક્ટર, અશ્વની કુમાર ગોસ, મનીકર્ગજ, બંગાલ	નાણા ધીરવાનો ધંધો.	૨૦,૦૦૦
૨.	મહારીપુર કોમર્શિયલ બેંક	ડાયરેક્ટર, પુર્ણચંદ મીત્ર મહારીપૂર, બંગાલ	બેંકીંગ અને નાણાં ધીરવાનો ધંધો.	૧,૦૦,૦૦૦
૩.	આસામ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક	મેનેજીંગ એજન્ટો, આસામ ઇન્ડસ્ટ્રીસ એન્ડ કોમર્સ લી. શીલોંગ, આસામ.		
૪	આસામ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ એન્ડ કોમર્સ	શીલોંગ, આસામ	બેંકીંગ કિલોગ ખીલવાને નાણાની સગવડે વગેરે	૫,૦૦,૦૦૦ ૧,૦૦,૦૦૦
૫	કેટકરની બેંક અને એજન્સી	નાગપુર (સીતાબાદી) સેન્ટ્રલ પ્રાંતો	બેંક અને વેપાર કરનાર	૨,૫૦,૦૦૦
૬	ડાયમન્ડ બેંકરો.	મેસર્સ પોટનીઝની કુ ના સેક્રેટરીઓ વગેરે, મુબાઈ	બેંકીંગ	૨૦,૦૦૦
૭	મદ્રાસ સમયોપકર બેંકીંગ કોર્પોરેશન કુ	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, પોક્કરાનચેટ્ટી, પડ, રવા મી મ હારામ સ્ટ્રીટ, છી- પાલીપેટ, મદ્રાસ	બેંકીંગ અને ધીરધાર	૩૦,૦૦૦
૮	સીટી જીવધરા મ્યુચ્યુઅલ બેંકીંગ કોર્પોરેશન કુ	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, એસ. સુબારાયા મુલેલી- યર એધીપાર્ટી કીનસ્ટ્રીટ મદ્રાસ.		૩૦,૦૦૦
૯.	વેનકટરામના વીલાસા કુ.	સેક્રેટરી, અલીગીરીચેટ્ટી વેલાલોર, કોઈમ્બટુર, મદ્રાસ,	"	૫૦,૦૦૦
			બેંકીંગ અને લોન કુલ	૧૧,૦૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક સ્ટોક, ફોર્ટ, મુંબઈ

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
(ખ) ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧૦. જ્યુપીટર જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, મેસર્સ લાલજી નારણજી એન્ડ કું. ૪૨-૪૮ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબાઈ	ઇન્સ્યુરન્સ.	૨,૦૦,૦૦,૦૦૦
		એજીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ કુલ.	૨,૧૧,૦૦,૦૦૦
ટ્રેડીંગ (અ) નેવીગેશન ૧૧. સ્ટીમશીપગેલીઆ (બ) શીપીંગ, લેન્ડીંગ અને વેર હાઉસીંગ.	૧૦, સ્ટ્રેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	સ્ટીમરો ખરીદવીવગેરે.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૧૨. ભૌતિક નહાપીટે કું. ...	"	માલ ભરી રાખવાની જગ્યા અને સામાન્ય ધધો	૩૦,૦૦,૦૦૦
(ક) પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.			
૧૩. કલોધવ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ ...	૮, બોલ્ડ કોર્ટ હાઉસ કોર્નર, કલકત્તા.	છાપકામ, ટાઈપ બનાવનાર અને સ્ટેશનરીને લગતી દરેક ચીજો વગેરે	૧,૫૦,૦૦૦
(ડી) બીબીઓ. ૧૪. આસાનસોલ મોટર અને એનજીનીયરીંગ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, મેસર્સ એચ. બી. લો એન્ડ કું. ૧૨, ટેલહાઉસી રોડ, કલકત્તા.	મોટરકાર બનાવનાર અને વેચનાર અને એના લગતા પરચુરણ સામાનનું કામ કરનાર.	૧,૫૦,૦૦૦
૧૫. સ્વીસ એમગ્રાયડરી કું. ...	૧૦, સ્ટ્રેન્ડ રોડ, કલકત્તા	સીવવાનું અને તૈયાર કપડાં પુરું પાડવા વગેરે	૨,૦૦,૦૦૦
૧૬. જી. એસ. મ્યુલ એન્ડ કું. ...	૪, ગારસ્ટીનસ પ્લેસ કલકત્તા.	સામાન્ય વેપારી અને બનીજ પદાર્થોનું કામ કરનાર.	૩,૭૫,૦૦૦
૧૭. મીલકસ ...	૮૬, કાનસીપરા રોડ, ભવાનીપુર, કલકત્તા.	ટેરીફાર્મનો ધધો શરૂ કરનાર.	૩૦,૦૦૦
૧૮. ઇન્ડિયન સાયેન્ટીફિક મોડેલ વર્ક્સ	અંગાલ	શરીરના અવયવોને સાચવવાનું કામ કરનાર વગેરે.	૧૬,૦૦૦

નવા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમા ટાઈલ્સ કોણુ પુરી પાડે છે ?

નં. નામ અને જાત,	ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
૧૬. ડૉ. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ઇન્ડિયન બંગાલ ટ્રીડીંગ એજન્સી કું. ૧૬-૧, શામાચરણી સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ટેકલરીંગ અને આઉટ ટ્રીડીંગ.	૨૦,૦૦૦
૨૦. ચૌનકોટ (ધન્ડીયા) ...	ડાયરેક્ટર સર જોન ઇથિનર્ની કોર્પો, ૭, બ્રોલ્ડ ફોર્ટ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	મોટરના પેંડા અને બીજાં એને લગતા સામાન બનાવનાર વગેરે	૨૪,૦૦,૦૦૦
૨૧. સીરકોર પ્રધર્સ ...	બંગાલ.	નવી મીલો, ફેક્ટરીઓ, વારીઓ, અને લેબોરેટરીને લગતા સર્વે વેપાર કરનાર વગેરે.	૨૦,૦૦૦
૨૨. એન્ડ્રયુલ એન્ડ કું. ...	"	સર્વે માલના વેપારી.	૫૦,૦૦,૦૦૦
૨૩. સેન એન્ડ સેન ...	"	"	૨૦,૦૦૦
૨૪. ચીરપુર ટ્રેડીંગ કું. ...	ડાયરેક્ટર, ખુદોદ્ધારિટો બાગચી, બંગાલ	પરચુટલ ધંધો.	૫૦,૦૦૦
૨૫. કલકત્તા સીંગરેટ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો છારી કું. લી., ૨, લયોન્સ રોડ, કલકત્તા.	તંબાકુ ખરીદનાર વગેરે.	૫,૦૦,૦૦૦
૨૬. પાયોનીર ટોન્ડીમેન્ટ કું. ...	૮૧, હેરીસનરોડ, કલકત્તા	ચટણી, સુરખો વગેરે બનાવનાર.	૫,૦૦,૦૦૦
૨૭. જહા જહા સીમેન્ટ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, આર. એ. ડીકી એન્ડ કું. ૨-૩ કલકત્તા રોડ, કલકત્તા.	ઈંટ અને નળીયા બનાવનાર વગેરે.	૩,૦૦,૦૦૦
૨૮. વીજે એન્ડ કું. ...	સેક્રેટરી, બી શામલાલ ભારગવ ધીમડી અજમેર.	પરચુટલ ધંધો અને ઇન્ડિયન એજન્ટો.	૨,૦૦,૦૦૦
૨૯. ટી. આર. પ્રેટ (મુંબઈ) ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, એચ. એમ. પ્રેતા એન્ડ કું. મુંબઈ	ઓટોમોબાઇલ મોટરોનું કામ કરનાર વગેરે.	૫,૦૦,૦૦૦
૩૦. જય-વીલાલ અમરતલાલ એન્ડ કું. ...	સેક્રેટરીઓ, ટ્રેઝરરી અને એજન્ટો, ૭ અમરતલાલ એન્ડ કું. અમદાવાદ અને મુંબઈ.	મીલની એજન્સીનું કામકાજ કરનાર વગેરે.	૩૮૫
૩૧. જુહોડલાલ ગીરધરલાલ એન્ડ કું. ...	સેક્રેટરીઓ, ટ્રેઝરરી, અને એજન્ટો રજુ-હોડલાલ ગીરધરલાલ એન્ડ કું. અમદાવાદ અને મુંબઈ.	"	૩૮૪

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ મુંબઈ.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૩૨. ટરનર હોર એન્ડ કું.	ડાયરેક્ટર, એ. ટરનર લીગ ૧૧, એક્ષાન સ્ટન સર્કલ, ફોર્ટ, મુંબાઈ.	એન્જનીયરી અને કોન્સ્ટ્રક્શન.	
૩૩. ગજમન્દરી વીર્વાંગ અને ડાઈંગ એસ્ટાબ્લીશમેન્ટ.	મેનેજીંગ એજન્ટો, સ્ટાર એન્ડ સન્સ, રાજમન્દરી, મદ્રાસ.	વીર્વાંગ અને ડાઈંગ.	૧૬,૦૦,૦૦૦ ૫૦,૦૦૦
૩ મીલો અને પ્રેસો.		ટ્રેડીંગ ફેલ.	૨,૬૦,૮૧,૭૬૮
(અ) કોટન મીલો.			
કોટન નેશનલ કોટન મીલો ...	ડાયરેક્ટર, બામા ચુ રાન મજુમદાર અર-મન, ૮૦૨ હુરટીંગ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	વહાણમાં માલ ચઢાવવાનું અને સુતર વણાટ વગેરે.	૭,૫૦,૦૦૦
(બ) જ્યુટ મીલો			
૩૫. સેન્થુરી મીલ કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, મેશર્સ ગીલેન્ડરસ અરબુથ નોટ એન્ડ કું. કલાર્થવ બીલ્ડીંગ કલકત્તા.	શણ કાંતવાનું, વણવાનું અને ગાંસડી બાંધવાનું મશીન વગેરે.	૭૫,૦૦,૦૦૦
(ક) કોટન અને જ્યુટ સ્કુસ અને પ્રેસો.			
૩૬. વેસ્ટ પ્રેસ (સલડી). ...	પ-૧, રાયલ એકમએન્જ રેલેસ, કલકત્તા.	શણને દાખવાનું અને ગાંસડી બાંધવાનું કારખાનું.	૫,૦૦,૦૦૦
૪. ચા અને બીજી વાવેતર કંપનીઓ		મીલ અને પ્રેસો ફેલ.	૮૭,૫૦,૦૦૦
૩૭. ગુડ વીલ ટી કું. ...	આ. સેફ્ટરી, એસ એન સરકાર, બંગાળ.	ચા અને રખરની વાવણી વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦

મેટેલીક શીર્લીંગથી બીલ્ડીંગનો ચોરડો ચોલે, છે.

નં. નામ અને જાત.	કેકાણું	હેક્ટર	ધાપણ રૂ.
૩૮ હીલ મેન્સ ટી એન્ડ ટ્રેડિંગ કંપની ...	હાયરેક્ટર, જેપીટર, કેલીમોગ, હીરટીકેટ દારણલોગ ખગાળ	યાની વાવણી.	૨,૦૦,૦૦૦
૩૯ બાટેલી ટી કું. ...	૪, મે. ગે. લેન, કલકત્તા, મેનેજીંગ એજન્ટ, મેસર્સ વીલયમસન મેગેર કું.		૬,૦૦,૦૦૦
૪૦, હારસ ટી એસોસીએશન	હાયરેક્ટર, ગોળીન્ડો સુન્ડર મોલીક, અલી પુર હાવર, ખગાળ	યા અને કોફીના રોપા નાંખવાનું વગેરે	૨,૦૦,૦૦૦
૪૧ પાનખરી ટી કું. ..	ટેમ્પુર, આસામ.	યાની વાવણી યા અને બીજી વાવેલર કુંપની મળી કુલ.	૧,૦૦,૦૦૦
૪૨ (અ) કોલ બરહવાન કોલ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો લીન ટોન મોલરવર્થ એન્ડ કું. ૧૨, મીશન રો, કલકત્તા	કોલસા અને ખનીજ કોલનો ખનાવનાર	૫,૦૦,૦૦૦
૪૩ સામલા—મન્દરબોની કો-લીયરો ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, માર-ટીન એન્ડ કું. ૬-૭ હલાઇવ રડીટ, કલકત્તા	ખાણ અને કોલસાની ખાણના માલીકો.	૬,૫૦,૦૦૦
૪૪ સરટાન્ડ કોલ કું	મેનેજીંગ એજન્ટો, લીન ટોન મોલરવર્થ એન્ડ કું. ૧૨, મીશન રો, કલકત્તા	"	૩,૫૦,૦૦૦
૪૫ સેન્ટ્રલ નોર્થીસ કોલીયરી...	મેનેજીંગ એજન્ટો લીન ટોન મોલરવર્થ એન્ડ કું. ૧૨, મીશન રો, કલકત્તા	"	૩,૭૫,૦૦૦
(બ) બીજાઓ		કોલ કુલ.	૧૮,૭૫,૦૦૦
૪૬ રજપુવાના કોમર્શીયલ સીન્ડીકેટ ..	મેનેજીંગ હાયરેક્ટર, એસ સી મહુમદાર, ૪૮છેરી રોડ, અજમેર	ખાણ ખોદવાનો ધંધો અને પરચુટલુ વેપાર	૧,૦૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે દાઇલ માર્ટ ૨૧ જેઠ્ઠી ઓગસ્ટ, ૧૯૪૮, મુંબઈ.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ	થાપણ રૂ.
૪૭ પલો માર્બનીંગ સીન્ડીકેટ..	મેનેજીંગ એજન્ટો, એચ. ટી. લો એન્ડ કુ. ટ. રેન્ડ રોડ, રથુન, અરમા.	ખાણના સુરંગ ફેઠ વાલું અને એને લગતું ખીલું કામકાજ કર- નાર વગેરે.	૫૦,૦૦૦
		ખાણ અને પાથરની ખાણ કુલ	૨૦,૨૫,૦૦૦
૪૮ ટુરકો-રોમન આયત્ત એફ ઇન્ડીયા	મેનેજીંગ એજન્ટો, એ. કે. કુ. લીમીટેડ.	ખારના ગુણના ફેલાવા વિષે.	૧,૦૦,૦
		ગ્રાન્ડ ટોટલ..	૫,૮૨,૫૬,~

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા કયા જાણે ?

નવાં પેટંટે.

હલકેતાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટે મેળવવા માટે નીચે મુજબ વધુ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

પેટંટ નંબર	અરજી કરનારના નામ	શાં માટે.
૧૫૧૧	ડીમેક એન વૉલેસ એ હ એલ્યુ. ગુધરી.	મોટર ગાડીમાં સુધારો.
૧૫૧૨	યુ એસ. ઇન્ડસ્ટ્રીયલ આઉટકો હૉલ કુ.	પ્રવાહી બળતણમાં સુધારો.
૧૫૧૩	" "	" "
૧૫૧૪	" "	હરી ન બથ એવા બળતણમાં સુધારો.
૧૫૧૫	" "	પ્રવાહી બળતણ બનાવવાની રીતમાં સુધારો તથા એ બળતણમાં સુધારો.
૧૫૧૬	" "	એરોપ્લેન માટેના મોટરના બળતણમાં સુધારો.
૧૫૧૭	" "	" " "
૧૫૧૮	" "	બળતણમાં સુધારો.
૧૫૧૯	" "	" "
૧૫૨૦	" "	" "
૧૫૨૧	" "	એરોપ્લેન માટેના બળતણમાં સુધારો.
૧૫૨૩	એ એમ કુપર	સાબુ માટેની રકાષીમાં સુધારો.
૧૫૨૪	એલ્યુ એલ્યુ લર્ડર.	સોર્ટીંગ મશીનમાં સુધારો.
૧૫૨૫	એ પી મોરીસ.	ઠાવ બનાવવાના કામમાં ડાગરના છોડાને ઉપયોગમાં લેવાની રીત.
૧૫૨૬	આર એલ દત્ત	કાફીનની બનાવટમાં સુધારો.
૧૫૨૭	" " "	કોફીનની બનાવટમાં સુધારો.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેક ઓટ, ફાટ, સુબા.

ચીજીનું નામ.

૧૯૧૮

૧૯૧૯

રૂ.

રૂ.

કેળવાએલાં ચામડાં...	...	...	...	૨,૧૦,૪૭૨	૬,૬૨,૭૦૧
દારૂ ...	...	...	...	૨૦,૮૬,૦૦૪	૨૮,૨૩,૭૨૦
મરીનીરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	...	...	...	૨૭,૦૦,૪૧૫	૬૬,૪૩,૫૦૨
ઘીવાસણી ...	...	...	...	૧૫,૬૧,૬૬૪	૩,૭૬,૧૨૫
પીત્તાળ ...	...	...	...	૫,૦૮,૩૦૪	૧૦,૨૨,૫૫૯
ત્રાંચુ ...	...	...	...	૭,૪૯,૧૯૯	૯,૭૧,૭૭૮
જર્મન સીલ્વર ...	...	...	...	૨,૩૨૬	.....
લોહું ...	...	...	...	૧,૯૫,૭૭૮	૫,૮૦,૫૯૬
લોહું અથવા સ્ટીલ ...	...	...	...	૩૫,૨૬,૮૬૪	૧,૩૩,૩૭,૬૪૪
સ્ટીલ ...	...	...	...	૯,૪૩,૩૬૪	૧૮,૧૬,૬૩૩
સીસું ...	...	...	...	૨,૦૭,૩૯૧	૨,૪૧,૪૫૯
મોટર ગાડીઓ અને સાઇકલો ...	...	...	...	૧,૮૨,૨૩૦	૧૮,૬૭,૭૦૯
ફેશીન તેલ ...	...	...	...	૧૭,૪૪,૩૩૭	૨૦,૧૦,૪૫૮
અળસીનું તેલ ...	...	...	...	૧૦	૧૬,૩૦૧
બીજી ભવનાં તેલો મળી કુલ ...	...	...	...	૨૭,૫૯,૨૧૨	૫૫,૪૮,૦૮૪
રંગ રોગાન વિગેરે ...	...	...	...	૮,૪૮,૩૦૬	૧૦,૩૯,૦૫૬
કાગળો ...	...	...	...	૧૩,૬૨,૬૮૧	૧૫,૫૫,૫૯૪
રેલ્વે ગાડાંઓ તથા બીજી સામાન ...	...	...	...	૫,૧૦,૬૧૦	૨૧,૫૭,૩૬૫
રબર ...	...	...	...	૭,૬૧,૪૨૩	૧૭,૦૧,૫૯૪
મીઠું ...	...	...	...	૨૨,૫૮,૦૧૧	૧૦,૬૭,૧૫૯
સાબુ ...	...	...	...	૬,૪૧,૫૬૬	૭,૮૮,૫૧૪
સોપારી ...	...	...	...	૧૦,૪૩,૫૦૩	૧૬,૭૭,૮૬૯
તેલનો કુલ ...	...	...	...	૧૨,૧૮,૦૬૮	૨૨,૭૭,૬૯૭
સ્ટેશનરી ...	...	...	...	૪,૬૨,૮૫૧	૭,૬૮,૨૧૯
ખાંડ ...	...	...	...	૬૨,૫૫,૬૭૩	૧,૧૨,૬૮,૨૫૧
રે ...	...	...	...	૧૩,૧૨,૪૫૫	૩,૧૨,૨૬૫
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	...	...	...	૫૨,૦૮,૬૬૮	૨૫,૮૬,૮૯૭
રૂની હોઝીઅરી ...	...	...	...	૪,૫૨,૮૭૬	૬,૩૮,૧૭૮
વગર ધોએલાં પીસ શુદ્ધ ...	...	...	...	૧,૧૬,૬૬,૫૭૬	૧,૨૦,૪૫,૦૩૩
ધોએલાં પીસ શુદ્ધ ...	...	...	...	૮૫,૬૮,૬૮૮	૧,૨૦,૧૨,૭૬૮
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુદ્ધ ...	...	...	...	૭૨,૭૫,૭૧૯	૫,૨૫,૭૬૦
શીવવાના દોરા ...	...	...	...	૨,૮૬,૧૭૭	૧,૦૬,૮૫૩
સુતર એકંદર ...	...	...	...	૩,૬૧,૪૩,૬૬૨	૩,૩૬,૧૩,૧૬૨
રેશમ કાચું ...	...	...	...	૧,૬૫,૭૩૮	૨૪,૪૫,૩૭૯
રેશમના પીસ શુદ્ધ ...	...	...	...	૨૬,૪૫,૩૩૦	૪૦,૭૩,૪૩૩
કાચું ઉત્ત ...	...	...	...	૩૪,૬૯૦	૬૩,૭૯૦
ઉત્તની હોઝીઅરી ...	...	...	...	૬૧,૬૧૩	૩૧,૬૫૮
ઉત્તના પીસ શુદ્ધ ...	...	...	...	૧૩,૮૮,૭૬૨	૭,૧૪,૦૬૪
ઉત્ત કુલ ...	...	...	...	૧૬,૩૩,૨૬૩	૬,૮૬,૨૩૫
તંબાકુ ...	...	...	...	૧૧,૬૬,૬૬૪	૧૪,૩૮,૨૫૨

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

			૧૯૧૮ રૂ.	૧૯૧૯ રૂ.
રમકડાં	...	...	૨,૦૦,૭૫૬	૨,૮૫,૧૦૨
છત્રીઓ	...	...	૪૭,૨૭૪	૪૭,૦૮૪
છત્રીઓને માટેના માન	...	...	૮૬,૬૬૭	૬૮,૦૮૯
સાંકડાં	...	...	૧૦,૧૭,૧૦૬	૧૪,૦૯,૧૫૫
કુલ ખાનગી આયાત			૧૦,૦૧,૮૩,૨૨૬	૧૩,૭૮,૧૭,૨૦૩
Exports.			નિકાશ.	
ચીજોનું નામ.			૧૯૧૮-રૂ.	૧૯૧૯-રૂ.
અવત્તા જનાવરો	...	...	૧,૩૩,૪૧૬	૩,૦૦,૬૩૭
બ્રસ કરવા માટે રેસા	...	...	૧,૩૨,૦૩૯	૮૧,૮૧૨
મીઘુખત્તી	...	...	૩,૪૦,૮૦૧	૧,૮૩,૪૧૯
સાલ્ટપીટર	...	...	૧૨,૧૫,૭૫૭	૪,૦૮,૭૦૦
કેલસા	...	...	૭૩,૫૪૦	૫,૫૮,૩૮૦
કોપી	...	...	૧૮,૦૧,૫૮૦	૭૬,૮૭,૬૦૧
કાચો, (સીંદરી)	...	...	૨૦,૧,૪૪,૫૫૧	૧૧,૬૭,૬૦૮
રોરડાં	...	...	૧,૧૫,૦૩૭	૧,૧૬,૦૦૦
દવાઓ	...	...	૨,૩૮,૭૬૦	૨,૬૫,૮૦૭
મળી	...	...	૧૬,૮૫,૫૨૯	૨,૬૭,૬૩૭
હરડાં બેડાં	...	...	૪,૮૮,૪૪૦	૪,૬૬,૧૮૬
હુગાઈ, આમડાં રંગવાની ચીજો કુલ	...	...	૨૮,૬૧,૨૬૭	૧૦,૧૮,૨૬૮
ફળ ને શાક	...	...	૩,૬૮,૬૭૨	૪,૬૮,૨૩૪
શામર	...	...	૬૬,૭૪૩	૭,૩૧,૬૦૮
ગોળા ઘઉં અને બીજી જાતનો દાણો	...	...	૪,૭૭,૨૦,૬૧૯	૮૬,૬૨,૬૭૭
પાક નો કોટ વગેરે કુલ	...	...		
વગર કેળવાયલાં આમડાં	...	...	૬૪,૨૮,૩૬૮	૧,૬૦,૮૧,૦૧૮
લાખ	...	...	૩૧,૬૨,૪૮૦	૨૪,૦૬,૦૭૦
કેળવાયલાં આમડાં	...	...	૩૨,૪૭,૫૭૯	૬૬,૪૮,૭૨૬
દારૂ	...	...	...	૧૨૩
ખાતર	...	...	૩,૦૧,૫૭૬	૫,૬૩,૪૦૦
મેગેનીઝ ઓર	...	...	૬,૪૫,૬૧૭	૩,૫૯,૩૩૫
અન્ય ખાતર	...	...	૧૩,૮૮,૦૮૧	૪,૮૪,૨૩૩
સિંચાણ	...	...	૬,૮૫,૫૫૧	૬૧,૧૭૩
કેળાં તેલ	...	...	૬,૦૦,૬૨૬	૧૦,૦૧,૩૦૬
અળસાંતું તેલ	...	...	૫,૮૬,૩૩૨	૧,૮૪,૨૦૨
બીજી જાતના તેલો મળી કુલ	...	...	૨૬,૨૨,૩૫૫	૧૮,૧૫,૨૨૬
ખાણ	...	...	૧,૭૨,૫૮૫	૫,૫૦,૧૭૪
અદીલ	...	...	૩૪,૨૬,૨૬૫	૧૦,૧૦,૩૨૫

ચીજીનું નામ.

૧૯૧૮.

૧૯૧૯.

રૂ.

રૂ.

...	...	...	...	...	૩,૧૩,૯૧૪	૫,૧૨,૨૬૬
રેબર	...	...	...	...	૧૧,૪૫,૬૯૭	૮,૪૬,૬૪૮
નીવેલી	...	...	...	...	૧,૭૬,૬૬૦	૨,૭૭,૦૦૧
કોપર	...	...	...	...	૧૦,૬૮૬	૧,૩૪,૭૦૭
કપાસીયાં	...	...	...	...	૭,૭૪૫	૫,૪૨,૬૪૧
લોયસીંગ	...	...	...	...	૫,૭૨,૯૫૮	૭,૩૮,૧૨૦
અળખી	...	...	...	...	૨૬,૫૭,૬૧૭	૬૭,૦૯,૧૬૧
ખસખસ	...	...	...	...	૩૭,૪૭૬	૧,૧૩,૬૭૮
સરખ	...	...	...	...	૭૭૫	૬,૬૮૬
તલ	...	...	...	...	૮૧,૮૧૪	૭૨,૮૧૧
તેજનો	...	...	...	...	૧૦,૫૧,૬૧૨	૧૭,૪૬,૨૭૮
ખાડ	...	...	...	...	૪,૨૪,૧૬૮	૪,૮૪,૫૮૨
ચા	...	...	...	...	૧,૩૭,૬૭,૧૫૧	૧,૧૫,૪૪,૫૪૮
રૂ	...	...	...	...	૩,૭૫,૫૧,૭૭૮	૨,૪૮,૮૧,૦૩૬
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	...	...	...	...	૧૭,૨૮,૭૩૩.	૬૦,૩૬,૬૪૬
રૂમાલ અને શાલો	...	...	...	...	૨૧,૧૬૨	૧,૪૩,૭૪૪
પીસ શુઝ	...	...	...	...	૩૫,૫૦,૭૨૫	૧૦૧,૬૬,૬૦૭
શબ્દ અને શબ્દની ખતાવટો	...	...	...	...	૩,૫૭૦	૧,૦૬૧
'ન્યુટ કાયુ'	...	...	...	...	૬૭,૨૦,૨૩૯	૧,૧૨,૨૧,૮૩૨
રેશમ (કાયુ)	...	...	...	...	૨,૬૮,૧૬૬	૬૦,૭૫૦
રેશમ કુલ	...	...	...	...	૬૮,૦૬૫	૭૩,૨૩૨
કેન કાયુ	...	...	...	...	૭૨,૮૬,૪૬૬	૪૭,૫૬,૩૩૫
કેનની ધાબલીઓ ને ગાલીયા વગેરે	...	...	...	...	૫૦,૭૩૫	૬,૪૬,૭૦૯
તંબાકુ બીડી વિગેરે	...	...	...	...	૪,૫૦,૧૨૭	૬,૧૭,૦૦૪
લાકડું પાટીયાં વિગેરે	...	...	...	...	૪,૬૨,૮૩૫	૧૨,૭૨,૬૫૪
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે ખાતગી નિકાશ					૨૦,૮૭,૪૬,૦૩૭	૧૯,૬૫,૩૫,૧૬૯

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

ધ. સ. ૧૯૧૬ ના એપ્રિલ માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર
સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં—

સુતર. (રતલ)

બ્રિટીશ ઈન્ડિયા	૧૯૧૮	૧૯૧૬
મુંબઈ	૨,૩૭,૬૩,૬૦૬	૨,૨૭,૨૮,૭૧૮
મદ્રાસ	૨૪,૧૫,૧૧૩	૬,૧૮,૭૪૦
બંગાળ	૩,૧૫,૧૨૭	૪,૧૬,૭૧૬
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	૮,૪૩,૭૬૫	૮,૭૬,૭૭૩
અજમેર મેવાડ	૧,૦૬,૮૫૭	૧,૧૬,૧૭૬
પંજાબ	૬૨,૬૩૮	૫,૫૦૪
હીલ્હી	૫૮,૮૨૨	૫૭,૮૦૮
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિહાર	૧૩,૨૭,૬૪૧	૧૨,૨૩,૪૭૬

બ્રિટીશ ઈન્ડિયામાં કુલ	૨,૬૯,૫૭,૧૬૬	૨,૬૪,૦૬,૬૧૫
દેશી રાજ્યો	૧૮,૩૨,૨૪૧	૨૩,૦૫,૪૫૪

એકંદર કુલ	૩,૦૭,૮૯,૪૪૦	૨,૮૭,૧૨,૩૬૯
કાપડ		

બ્રિટીશ ઈન્ડિયા	૧૯૧૮	૧૯૧૬
મુંબઈ { રતલ	૨,૩૭,૬૩,૬૦૬	૨,૨૭,૨૮,૭૧૮
{ વાર	૧૦,૬૬,૩૫,૩૬૩	૬,૬૭,૩૫,૦૦૦
મદ્રાસ { રતલ	૨૪,૧૫,૧૧૩	૬,૧૮,૭૪૦
{ વાર	૬૦,૨૩,૦૨૧	૩૨,૩૪,૬૩૮

બંગાળ { રતલ	૩,૧૫,૧૨૭	૪,૭૬,૭૧૬
{ વાર	૧૩,૬૨,૨૩૩	૨૩,૬૦,૪૪૨
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ	૮,૪૩,૭૬૫	૮,૭૬,૭૭૩
{ વાર	૨૧,૪૦,૪૩૪	૩૦,૧૬,૩૭૭
અજમેર મેવાડ { રતલ	૧,૦૬,૮૫૭	૧,૧૬,૧૭૬
{ વાર	૪,૦૬,૫૧૭	૪,૨૫,૬૮૭
પંજાબ { રતલ	૬૨,૬૩૮	૫,૫૦૪
{ વાર	૨,૬૬,૮૨૩	૧૬,૨૨૪
હીલ્હી { રતલ	૫૮,૮૨૨	૫૭,૮૦૮
{ વાર	૧,૦૦,૬૩૬	૧,૩૮,૮૬૬
મધ્ય પ્રાંતો અને બિહાર { રતલ	૧૩,૨૭,૬૪૧	૧૨,૨૩,૪૭૬
{ વાર	૫૫,૬૨,૫૬૪	૫૦,૪૬,૭૬૧

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ { રતલ	૨,૮૬,૫૭,૧૬૬	૨,૬૪,૦૬,૬૧૫
{ વાર	૧૨,૨૫,૫૭,૫૬૧	૧૧,૪૦,૧૩,૩૩૮
દેશી રાજ્યો { રતલ	૧૮,૩૨,૨૪૧	૨૩,૦૫,૪૫૪
{ વાર	૬૬,૫૩,૮૮૩	૮૬,૫૭,૫૪૭

એકંદર કુલ (ટોટલ) { રતલ	૩,૦૭,૮૯,૪૪૦	૨,૮૭,૧૨,૩૬૯
{ વાર	૧૨,૬૨,૨૧,૪૭૪	૧૨,૨૬,૭૭,૮૮૫

ધી બેન્ક ટાઇલ મોર્ટર ૨૧ બેન્ક બ્રીડ, ફાઈ, મુંબઈ.

મોઠાસનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી ઠપ નીચું નામ.	ઠપ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે, તે.
મી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જનલ		
" ૭૭	મુખઈની એક પેટી.	હરડાં શણુ, જુટ, ચામડા, ઝેરકેચલા, ભોંયસીંગ, રાઈ, દીવેલ, કરીયાતુ વગેરે હાલમાં બનતો માલ પુરો પાડ નાર સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.

નોટ. “ મી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ”ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર વેપારી યા પેટીએ થેંક રેકૉર્ડ્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. ઉપરની બાતમીઓમાં જે ઠેકાણે “ ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ” લખેલું છે તેના સંબંધમાં મીધુ હાયરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્સિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જોવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે કામગીરીમાં લખવું).

ઈ. સ. ૧૯૧૯ ના મે માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીજમાંના માસના વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માલની જાત	તા. ૧ પહેલી ૧૯૧૯ ના મે ને દિને સ્ટોક.	૧૯૧૯ ના મે ૧ લી જુન ને દિને સ્ટોક.	૧૯૧૬ ની ૧ લી જુન ને દિને સ્ટોક.	૧૯૧૮ ની ૧ લી જુન ને દિને સ્ટોક.
રૂના કાપડની ગાંસડી	૩૭,૦૪૦	૭,૧૦૮	૩૫,૯૮૫	૩૩,૫૨૪
" " પેટી	૬,૪૮૭	૧,૬૬૦	૫,૩૮૮	૧૧,૬૩૭
રેશમ તથા હિનની પીસચુરડ ગાંસડી.	૧,૪૩૫	૧૫૩	૧,૩૩૧	૧,૨૩૩
રેશમ તથા હિનની પેટી	૧,૪૪૫	૧૪૭	૧,૩૩૪	૧,૦૫૨
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઈ) પેકેજીઝ	૮,૨૫૦	૨,૦૫૧	૬,૭૭૬	૮,૬૦૧
રેશમ તથા હિનના પેકેજીઝ	૪,૧૧૮	૯૧૦	૩,૯૧૪	૨,૪૬૧
ગાંધાના ટન	૪૯	૮૦	૫૪	૫૫૮
પીત્તાના ટન	૪૧૩	૧૮૭	૨૯૮	૧૯૪

દીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીબાઇનો જોશો કે ?

રેટોલ

ગોળીઓ.

(૨૭૨૮)

આ ગોળીઓ ઉદરની બુદ્ધી ઉપર આબાહ અસર કરે છે તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુશીથી ખાઈ જાય છે, અને ખાધા પછી હિમ્મતને માટે ઘર, હુકમન, ગોડાઉન છોડી નહીં જાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને દુર ગંધવાને માટે ઘણાજ અકસીર ઉપાય નીવડે છે કારણ કે તે વાપર્યાથી મરકીના ઉદરે નહીં જાય છે. ઉદરે મરકીનું સુગંધ કારણ માટે તેમને દુર રાખ્યાથી મરકી પણ દુર રહે છે.

વાપરનાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉદરે માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસપાસ ૨૦ ગોળીઓ બુદ્ધી બુદ્ધી જગ્યાએ નાંડી પુકા ઉપર ત્રણ રીપસ લાગલાગત ગણીને મુકવી એથે દીવશે એક પણ ઉદર માલમ પડશે નહીં

કી મત ૧૫૦ ગોળીના ખાઠસના ૮ આના. મોટા જથ્થામાં મંગાવનારને માટે આસ લાવ આપીશું.

ધી તેમલેટ મેન્ચેસ્ટરિંગ કું. ૦.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, —મુબઈ.

(૧૯)

બી. એન. લાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચંડસ.

નાગદવી સ્ટ્રીટ, મુબઈ નાં ૩

ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫.

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન.

લોખંડની, કલાઈની, પીતલની, તાખાની, સીસાની, થોયલ ટયુબો, ખીર ટ્રેનવોટર પાર્થિસો અને તેની ફીટીંગ્સો — દરેક આપની મોટા જથ્થામાં મળશે.

તેસલેટ પીતલના સ્ટોવ કૉક, બીબકૉક, સીતના વીલ વાલ્વસો, અને ઠાકસો:— દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થિસો અને ફીટીંગ્સો, મોટર-કલોઝના વાસલ્સો, લેવેટગીસો આથ તપ્સો, ફલ્સગી ટાંકીઓ વગેરે જથ્થામાં મળશે. દરેક જાતનો માવ જથ્થામાં તથા છુટક મળશે.

દેશી નામું શીખવવાની રુકલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોંધો અને
ઉમદા રસ્તો.

કાલજા દેવી રસ્તાપર બાટીયા મહાજનવાડીમાં ગોરધનદાસ કરસનદાસ દુલ્લુ ગુજરાતી
કોમર્સીઅલ મન્સ્ટ્રીટયુટમાં દેશી શરાણી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા
તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુકી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી
દામપદ્ધતીંગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ બાબતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ ઉંચું
જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૌને અનુકૂલ
પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માંસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં
આવી છે. ઓરફનેજ (બાલાશ્રમ) ના છોકરાઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારને પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

"મજબૂતી" છાપ

દમારો સીમેન્ટ હી દુસ્તાનમાં આચાત થતા સારામાં સારી સીમેન્ટની ગુણવત્તી કરે છે, અને નાણીતા ખાતાઓમાં
વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હાઈવેટના મન્સુત કાયનાઓમાં આવે છે, જેથી ખીપ કરતા ઘણીજ સહેલાઈપરે
લગાઈ શકાય છે

વધુ વિગત સ્થાન લાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેન્ટ કું. લી. બી.

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોર્પોરેશન, મુંબઈ.

(૪૧)

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ જો અન્ય વીશીઓમા, લોજન ગૃહોમા કે ભપકાદાર લોજોમા, અને ખુદ, પોતાને ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેસ્ટકુલ રસોઇ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત ધધારો અને ખાત્રી કરો.

૬ મુમ્તાઝવી પોસ્ટની પાછળ મુખર્ષિ નં. ૨

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

મુખર્ષિ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારના નામના ઝયના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —
વેછટેખલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આપધિયોમાથી સાચીય ગીની અનુસાર બનાવેલી સક્રિયતી દવા આ દવા જરૂરથી મુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુટ કોવત આપે છે (જો ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેછટેખન ટોનીક સીરપથી થરીરમા આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને ઉન્માદક દવાઓથી ટુક સમય મટે બચાવી ફરીમ શક્તિ જેવી નથી પણ માયમની ફરતી ગણિત છે)

(૨) હીવરને પોતાનુ કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોધી બનાવે છે

(૩) અન્નહની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અન્ન મળને તાત આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમ જ સુવાવશી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે તેથી મુત્તરોગ છાત્રુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મંત્રી બધ છે કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૨—૦

ગ્વીસેરો ડ્રેન્ડેટ હમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્તુને શક્તિ આપનારી અમુ-ય દવા) માલસના જ્ઞાન-તન્તુઓમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્વીસેરો ડ્રેન્ડેટના તત્ત્વો રહેવા હોય છે અને જ્યાર તેણુ પ્રમાણુ ધરી બધ છે, ત્યારે સાધારણ આદા થતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અગતિને લઈ જુદા જુદા સંખ્યાબંધ દરદો હત્પન થાય છે તેથી શરીરને ફરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્ત્વોમાથી બનાવેલી આ નિર્દોષ વાનો ઉપયોગ મરવાથી પડેલી બિપ્ત્રી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્ત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અગળબનો ઘસોરો વિરોધ બનાવો હોય તેમણે અમુ આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૬—૦ (મોટી સાઇઝ)

”

૦-૧૪-૦ (નાની સાઇઝ)

ખીલ બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનુ ઠેકાણુ —ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

(૩૯)

પ્રીન્સેમ સ્ટ્રીટ—મુખર્ષિ.

કર્ણીકે અધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

એચુ મીક્ષચર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણીકે એચુ પીલચ	(તાવ માટે)	..	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણીકે ટોનીક ગીરખ	(શક્તી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીકે સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીકે કદ્દ મીક્ષચર	(ખાસી માટે)	..	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીકે કોલેરા મીક્ષચર	(પચ્છી માટે)	...	..	..	૧-૦-૦
કર્ણીકે ઇન્ડો બામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	..	..	..	૦-૮-૦

બીજા દવાને માટે લખો.

(૪૮)

Tel. "Kadki" Bombay—કર્ણીકે અધર્સ ગીરખામ—સુ'બર્ધ

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને જાણીતી

મહાસે એન્ડ કંપની,

મારવાડી
બજાર
સુ'બર્ધ.

વીલાયતી
હોસ્તી એકરની લાણીતી
દયદ્વં દાર્થી છાપની દગેરીઅન
બિગલોર, માઈકલ, મીરજાપુર, બીગેર
તથા અગ્ગાના ફેન્સી ડ્રેસો તેમજ સારી ગરીની તથા
નવી તરાહની દ્ર દ્ર કેપ તથા વાઈટારીયા કેપ, માહી ટોપીઅને
મંબવર બચ્ચો દમારે ત્યા દરદમેશ તઈયાર છે તે જોઈ

જવાને ચુક્રો નહીં.

અહારગામના ચોર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET. FORT, BOMBAY.

Largest Importers

of
Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જતજ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
(અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, સંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિકણ લાકા કાગળ, પાકું પૂઠું ૫૦ ૮૦૦ તુર્ક આદક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. લુદુ.

ધર્મરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય યોગદ અને શિક્ષાપ્રદ ઘણું પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
હકાર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સંભયથી તે અંત-પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
ધેવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સમજનારો આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો જોઈએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

અવસ્થાપક:-સસ્તી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેકંડા હીઝાઈનામાં મરીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ઓવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, લુલેશ્વર કબુતર ખાના પ્રાસે

ખસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એક્ટ્રી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર
સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક-
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન ! !

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” જાણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ ઓર્ડર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોના નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે

(૨૩)

મત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

એક નવીન જાતનું ધી.

તેના આશ્ચર્યકારક ગુણો.

હિમાલય તરફના પ્રદેશના જંગલોમાં થતા મોટાક વૃક્ષોને મળતી જાતના ઝાડના બીયામાંથી એક પ્રકારનું ધી
તૈયાર કરવામાં આવે છે અને એ ધીમાં આશ્ચર્યકારક ગુણો રહેતા હોવા છતાં તેની શોધખોળ કરીને અત્યાર સુધીમાં
તેનો લાભ જન સમુદાયને કોઈ પણ શોધકે આપેલો નથી, એ ધી દરજ્જા તથા ખરજવા ઉપર માનીસ કરવાથી ચોવીસ
કલાકમાં તૈયાર કરે છે અને નવાઈ બરેલુ તે એ છે કે તેથી કપડા ખીલકુલ ખરાબ થતા નથી માથાના દુખાવા
ઉપર માનીસ કરવાથી લાભડતોળ આરામ થાય છે અને બીજા બાંધોને ઉપયોગ કરવાની જરૂર રહેતી નથી શરીરના
કોઈ ચર્મ ભાગ ઉપરની વેદના, કળવર કે સાંધાઓના દુખાવા ઉપર માનીસ કરવાથી તે વિનળીના વેગે આરામ કરે છે
મોઢા ઉપરના ખીન કરેલીયા અને ચામડી ઉપરના ડાઘ ઉપર માનીસ કરવાથી ઘણીજ ઝડપે તે દુર થાય છે સોજા
આવ્યા હોય અથવા કોઈ પણ ભાગ સુછ ગયો હોય તે તે ડેકાઉ મસજવાથી તે દરદ નિર્મુળ થાય છે ગુપ્ત ભાગની
કે બીજી કોઈપણ કમળેર ચયલી નરો ઉપર માનીસ કરવાથી તે નરો ઘણીજ મજબુત થાય છે, અને કમકોવત કે
નધુસકપણુ એથી દુર થાય છે નકામાં કેસ કાઢી નાખ્યા પછીથી તે ડેકાઉ આ ધી માનીસ કરવાથી ઘણી લાખી
સુદૃઢ સુધી કેસ જગતજ નથી ખસ, જોળ, ગડગુમડ ફેડકીઓ અને ચાઢા ઉપર મસજવાથી ઘણીજ ઝડપે
આરામ થાય છે લગભગ એક ઢાલ માણસો ઉપર અજમાવ્યા પછીથી આ આશ્ચર્યકારક ગુણો ધરાવનાર ધી જાહે
રને લાભ આપવાને ખખ્ખીક કરવામાં આવેલું હોવાથી તેનો દરેક અવરય લાભ લેવો જઈએ જાણીતાઓ સુકુલ એ
નાખી તેને જાળળે છે તે દયાઓના દરેક જાણીતા વેપારીઓને ત્યાં તથા બીજા પરચુરણ દુકાનદારોને ત્યાં મળશે
સુકુલ અને મિહનાદી ડીપો એ નામ બરાબર વાચીને લેલુ તેની એક ડખ્ખીની કિંમત રૂ. ૧-૮ ૦ છે (પોસ્ટેજ
જુદું) તમારા જાણીતા વેપારીને ત્યાં ન મળે તો સુ ઇધને જાહેર ભુલેશ્વર રસ્તે યધને માધવજાગમાં જતા પાનરાપોળ

(૨૪)

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અલભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છતા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ જોળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેકની અને પગની કળતર, યોડી મહેનતે પણ લાગી જતો થાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર બેસવાની કોઈપણ જાતની રૂચિયાદ તથા દરતની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અલપજ રીતે દૂર થાય છે.

કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ડબ્બી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી ભેટ એટલે કુલ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. ભેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાઇસ લિસ્ટ મંગાવો.

પ્રાંચ એશીસ,
કાલખાદેવી રોડ. ગુંબઝ,

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

ભાનુનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણુ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરુષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણુ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણુ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરુષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

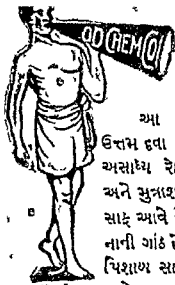
કીંમત તોલા ૧૨ ના શીશી ૧ નો રૂ. ૧૥

ડૉ. સપટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એ ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત ડોક્ટરો અને વૈદ્ય મુતબ્યાધિન અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણુંજ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાદું આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એ નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું કરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાદું આવવામાં મંદી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરનારી શક્તિ ધાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી યીજ એક પછી દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેવી અંદર પિસાબ ઘણીજ ગરમ, બળખા થતી અને ઘણી વખત ધાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ કંઈમાં બિછાનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરૂષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળતરા દૂર કરે છે આ ઉત્તમ દવા અમેહુ અને વિઅમેહુના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇંદ્રિયને તાઢાલ આપી સ્ત્રી પુરૂષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણુંજ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પછી માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રૂઠ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણુંજ દુઃખ અને ઇન્ધન ધણુ આવે છે કારણ કે ઘણુંજ એરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે, અને તથી જનનેદ્રિયના સ્વચ્છતા અગત્યના કામ કરતા કબજાઆતથી છુટા થવાને અને આંતરડાની ઇંજા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું, નીકળે અથવા ઘણું વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાષ્ટ કરચો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય, જો મુત્રથી તણુખ મારતી હોય કે ઇંજા થતી હોય અથવા ટીપાં પડતા હોય; જો મુત્રાશયની કોથડી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કંઠવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇંજા થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે એમના દુહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા ભુલવું નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લવિષ્યમાં ઇંજાથી બચાવી દેશે અને આખી સીરસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી બાકી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિસ્ટમને દૂર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઓસળી ખાટલીમાં વેચાય છે. દરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જ્યાંય ધ મળશે કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બેંકો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક—અમેરિકા.

માયાળુ માતા.

માયાળુ માતા પોતાના સ્તનપાનથી બાળકોને રૂષ્ટ પુષ્ટ અને કાન્તિવાન બનાવે છે. તેમ—

મદનમંજરી ગોળીઓ.

તેનું સેવન કરનારાઓને રૂષ્ટ પુષ્ટ, ધૈર્યવાન, કાન્તિવાન અને બળવાન બનાવે છે. તેના સેવનથી રકત દોષ, સ્વપ્ન દોષ, વીર્ય વીઠાર, નસોની કમજોરી, ગદીર અને મનની નબળાઈ, સ્મરણ શક્તિનું ગુમ થવું, વાંસાની કાટ, હાથ પગની કળવર. તથા દાહ, અરૂચી, અભુજ, દસ્તની કમજોરી આત વીગેરે વમામ દરદો દરે કરી મનને ઉત્સાહી તથા બાહોશ બનાવે છે.

દીર્ઘત ગોળી ૪૦ રૂળી ૧ નો રૂ. ૧.

(૮)

વધેક વીધા નામનું દળદાર પુસ્તક મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઓફિસ—ભામનગર—ઠાકીઆવાડ ઓફિસ નં. ૧૮૭ કાલ્યાણદેવી રોડ—મુંબઈ

ચરકચુલર ના. ૪.

ની ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રબલે અપીલ.

જોઈએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતાડેએ બાણુનું—

૧. કે લ્યાર એક રેલ્વે કંપનીનો નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો મોજુસ ઉતાડેઓના વર્ગમાં ખાસીય એસાડવાને સખાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરતા અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક છે

૨ કે આ હકના જ્ઞાનનો અભણ ઉતાડેઓમાં ફેલાવો કરવાની દરેક બહેલા ઉતાડેની ફરજ છે

૩ કે પોલીસ ને પોલીસ કરતા એકા નસીબદાર ઉતાડે—બાધના સ્વાર્થને ખાતર આ હકનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક બહેલા ઉતાડેની ફરજ છે

૪ કે હિંદુ દરેક તેના બેઠા, ને પછી તે પહેલા વર્ગનો કે બીજા વર્ગનો ઉતાડે હોય, તે જોય કે તેના નીચ વર્ગના ઉતાડેઓ તરફ ચાલુની રીતે વર્તવામાં નથી આવતુ તો તેની મદદે જવા ત્યાશા રાખે છે

૫ કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક મડળી છે તે કે હ પછી ઉતાડેને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને ઉપલી મડળીના ઓમરરી સેક્રટરીને ન ૨૮૧-૨૮૩ બોરા બનર ફોટ, કોટ, મુબઈ વાપી જણાવવુ

૬ કે દરેક ઉતાડેને રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલા બાણુવાની જરૂર છે

બોરા બનર રફીટ,
કોટ, મુબઈ

લીડ સેવક,

રાજ મોકલદાસ નેણશી.

ઓ. ને. સેક્રટરી

તીબેરીની મળબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મળબુતાઈ ટૂંવી છે તે બાજુવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજે નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ ખીજ મેકરોની ખનાવટ ટૂંવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યારજ પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

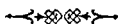
(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોતું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો ભયંકર દુષ્કાળ પડવાથી એક રૂપીયાતું ત્રીશ સ્વલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશા દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા કરેલી, શીંગડે લીલા કૂટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા મુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજી ઉનાળાની ખરી મોસમ બાકી છે તે સુદતના દરમીયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુશ્કેલીમાં આવ્યા છતાં બહાર દિવસ રાખી કમર કસી જીવાર બાજરાની પુષ્કળ કાંચ ખરીદ કરવા તથા દાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ધણુંજ ચાહના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતૈથી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સહૃદય્ય કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશો-

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગતું થાકી જવું, મનતું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચક્રરી તથા આંખે અંધારા આવવાં, કંઠાળો આવવો, વિચાર શક્તિનું શુભ થવું સ્વભાવ ચીઠા થવો, જરા જરામાં ઉરકેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત રખલીવ થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હ્રમેશ ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અણુગમોઃ—આમ ત્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા થાય છે, ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

તું સેવન કરવા લલામણ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ દરેક મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી લોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને ખોરાકી વધારી દુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંગ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે કી. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૫ ક્ષયદો ન થાય તો એક પછુ શુદ્ધ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો ખાધો શ્તન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ઘાસણી ધુપણી અને રૂત્તરોપથી થતા રોગ મટાડે છે ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવારોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિના નાશ થવો, આઠા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૨ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી સાથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હવુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,

કાલકાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE

—WITH—

ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR BOOK containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry Price Rs 25 or £ 2/-

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts interesting account of Native States and Political divisions of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories Price Rs 10 or 15 Shillings

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc Price Rs 10 or Shillings 15

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use Price Rs 10 or Shillings 15

PROPRIETORS —

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office —
RAJKOT, (INDIA)

&

Branch —
BOMBAY P O Box No 457

વોલાયત કયાં જાયો છો ?

જગ પેહલા તમારા ઇંડિયામાં તો નજર કરો, જુઓ વીલાયતના
મિલને વીસરવે તેવું.

સેન્ટ વીટેલા

અહીંજ મળે છે કે જે ઉંચા ખાનદાને ઇંગ્રેજ કુટુંબો પણ હોસે હોસે વાપરે
છે તેમ જોઈ જવી વાપરી જુઓ અને અમો ખાનીથી કહીએ છીએ કે વીલા
યતી મેંટનો તમારો મોજેડારી જશે

કી. શીશી ૧ નો રૂ. ૧)

(૧૦)

ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી હું.

પાયલુતી—મુ બધ.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતીમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતોપદેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીઉપયોગી લખો, ત્રણેક કાંચો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો:—જો. ઓ. મેક્ટરી

ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. પી. ટંક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાપડ વેચનાર, સોની, ઝવેરીઓ, વગેરે માટે જાહેરખબર આપવાનું ઉત્તમ સાધન.

જાહેરખબરના ભાવ.

પ્રકાર	બાર માસ.	છ માસ.
૧. આખું વેજ.	૨૮-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું „	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા „	૬-૦-૦	૪-૦-૦

નવજીવન અને સત્યના

ઑક્ટોબર માસના કેળવણી પરિષદના દળદાર અંકમાં

ગાંડી ગુજરાત—પ્રો. ગણવંતરાય ક. ઠાકોર.

હિન્દુસ્થાનમાં પ્રાથમિક કેળવણી—રા. અમૃતલાલ વિ. ઠાકર.

કેળવણી વિષે ટુંકા ટિપ્પણો—રા. રણજીવરામ વાવાલાઈ વગેરે બહુતા વિદ્વાન લેખકોના તથા પરિષદ વિષે-માહિતિ આપનારા લેખો પ્રકટ કરવામાં આવ્યા છે. છુટી નકલની કીમત ૦-૪-૦

ચાલુ વર્ષથી ૪૮ ને બદલે ૬૪ પાના કર્યા છે, છતાં વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨ હિન્દુસ્થાનની બહારના રૂ. ૨-૬-૦; ઉસ્તક શાળાઓ, ગુજરાતી નિશાળના શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ માટે રૂ. ૧-૧૧-૦; વધુ વિગત માટે લખો:—

સર્વેન્ટ્સ ઓફ ઇન્ડિયા સોસાયટી } ઈંદુલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક, ખી. એ; એલએલ, ખી.
ગીરગામ—મુંબઈ. } તંત્રી અને પ્રકાશક.

If you are Interested in any of these

Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
ams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hessian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,

BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Office 3563
Telephone No:— { Residence 3112

4th & 5th Editions A B C,
Private & Bentley's

Codes:

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમે દરેક જાતનું અનાજ, કરીઆણું, ગંધીઆણું, તેલના બીયાં, તેલ,
ટોપરાં, ખેાળ, હરડાં, જેઠીમધ, જેરકોચલાં, મંરી, એલચી, ઘાણા, છૂંદ, રાઇ,
મેથી, હળદર, આંબલી, લવંગ, તંજ, સુવા, સુકો મેવો, શુણપાટ, શુણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ, વગેરે હિંદની પેઢાશની વસ્તુઓ જોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાંવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલે-
સ્તાઇન વગેરે દેશોનાં ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશોવરથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ રટોસ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમે દરેક જાતનો માલ ખર્ચાર કરી ખરીદીને હિંદના જુદા-જુદા ભાગમાં કમીશનથી
મોકલીએ છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાત્રી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun"

ટલીફન:— { આફ્રીક ૩૫૬૩
ધર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૯૩ ૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારબાઇ મહોલા,
સુબધ નં. ૩.

શૂરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફોર્ટ, મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ્સ
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર પ્લેક	બાઇક્રોમ સોડા
ટેલ્ટા રેડ	મેથીલીન પ્લેથુ	,, બ્રીન	,, પોટાશ
ડીરેક્ટ પ્લેક	મેલેકાઇટ બ્રીન	,, યલો	બ્રાઉન શુગર લેડ
ડીરેક્ટ યલો	ઓરામીન II	,, બ્રાડી	લીથાર્જ ફ્લેક
ડીરેક્ટ બ્રીન	મેટાનીલયલે.	,, પ્લેથુ	ટેનીક એસીડ
ડીરેક્ટ પીક	ઓરેન્જ II	,, ડબ્લ	એન્ટીમની સોલ્ડ
બેઝી પર્પ્યુરીન	સ્કારલેટ B	વિગેરે વિગેરે.	ટીન ક્રીસ્ટલ્સ
ડીરેક્ટ મેગેન્ટા	સાઇબી ગ પ્લેથુ		હાઇડ્રો સલ્ફાઇટ સોડા
ડીરેક્ટ રૂબીન	વીકટોરીઆ પ્લેથુ		રટેનેટ સોડા
ડીરેક્ટ વાયોલેટ વિગેરે.	સ્ટે પીંગ રેડ વિગેરે વિગેરે.		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
(૫૭)			કોસ્ટીક સોડા વીગેરે વીગેરે.

આ માસિક નં. ૬૩, ચી'ચપોકલી પરીલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોર્થકોટ હિંદુ ઓફિસિંગ કે. એન સેલર પ્રેસમાં ધોડીઆ નારાયણ વનારસેએ છાપ્યું છે અને ધી ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિયેશન અને જુરો માટે જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈ એલ્ડ ટેલીફોન બીલ્ડીંગ્સ ૧૬, બેંક સ્ટ્રીટ કોટમા પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

देशी

वेपारी येम्बरनुं मासिक

पुस्तक १२ अ VOL XII SEPTEMBER 1919, अक्टोबर १९१९, अंक ३ नं०

There's a reason why-

WEST END WATCHES are BEST.

sound construction, finished to perfection
and above all-PERFECT TIMEKEEPERS

These are the inherent qualities of West End
Watches which have for 30 years proved to
be the best watches for India

All watches are thoroughly tested before leav-
ing the factory and again readjusted here in
India before being sold

Our illustrated catalogue describing and illustrating over
300 varieties of watches will be sent post free to any
address

West End Watch Co
BOMBAY - CALCUTTA

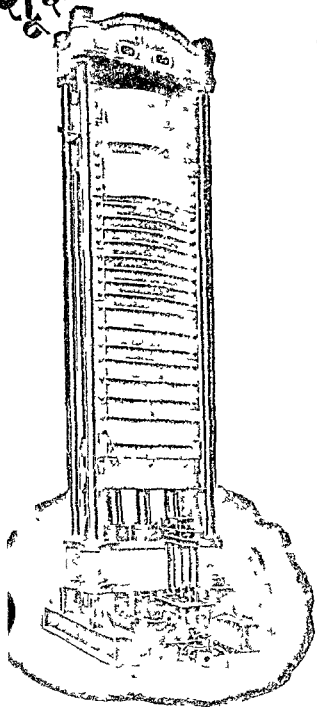
DREWET CHOWNA & Co

RCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંટો.

નાં ૩૧ દવળનો મોહોલો, કોટ, મુંબઈ.

શુર

હમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી ડંકન સ્ટુઅર્ટ
ઍન્ડ કુંડ લીમીટેડના રૂની ગાંસડીઓ
દાખવાના હાફ પ્રેસ તથા ફીનીશરો
તથા પમ્પીંગ ઍન્જીનો છે.

લડાઇ ખતમ થવાથી પ્રેસ મશીનરી
ઍનજીન, બોઇલર વગેરેના
ઑરડો હવે અમે લઈશું

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી ડંકન
સ્ટુઅર્ટ ઍન્ડ કુંડ લીમીટેડની
રૂની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમ્પીંગ ઇનજીનો.

ઇલેક્ટ્રીક સીલીંગ ફેનસ
(પંખા) વખાણાયલા
“ મેરલી ચેકર ” ના
સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ ઇન્ધન ના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના જીનો તથા ઑપનર.
ડાઉનમાં હુ મેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, ઍન્જીન બોઇલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ
ગોડાઉન, ક્રીયર રોડ, પ્રીન્સીસ ડોક સામે

DREWET CHOWNA & Co

308 GATE STREET, FORT, BOMBAY.

इलीट्रिक नं. १८७०.

ह्याट प्रचलना याद तथा पाय-जुलाना लुना पोया-वाचनर.
डाउनमां हु भेशां प्रेमो, इमीशरो, ये-लुन आधर, लेध वगेरे तैयार राखीये छी.
गोडाउन, क्रीयर रोड, प्रीन्सीस हाउस माथे.

અહિર ખબરના અનુક્રમણિકા	પાનું.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
12 એન્ડ વોચ કંપની ..	1 એ	West End Watch Co. . .	1 A.
એટ યવના એન્ડ કું. ...	2 એ	Drewet Chowna and Co. ..	2 A.
દ્વાકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ...	3 એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
1 આયોધિ કાર્મસી ..	4 એ	The Ionic Pharmacy ...	4 A.
112 એન્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી ..	4 એ	Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
મમુતજીવન ડીપો ...	5 એ	Amrutnajan Depot ...	5 A.
1 કન્ડીયન કલેમ એન્ડ સી ...	5 એ	The Indian Claim Agency ...	5 A.
મીનદાસ અને મણ્ડેલાલ ...	6 એ	Nagindas and Maneklal ...	6 A.
મ. વલ્લભરામ એન્ડ કું. ...	6 એ	H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
11 લેન્ડ એન્ડ રાઇવાલ લીમીટેડ...	7 એ	The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
11 કન્ડીયન કોટન કું. લીમીટેડ ...	8 એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
2. બાલામલની કું. ...	8 એ	J. Balamal & Co. ...	8 A.
11 રોમ એમ. દસ્તુરની કું. ...	9 એ	Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
11 રીયો કેમીકલ કું. ...	10 એ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
11 લક્ષ્મી આર્ટ મીન્ટાઈમ વર્ક્સ...	11 એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
અનલાલ લક્ષ્મીભાઈ ચાહ ...	11 એ	Chhaganlal Lalubhai Shah ...	11 A.
11 જીવરાજ જી નેપ્પસી ...	11 એ	Jivraj G. Nensi ...	11 A.
11 કન્ડીયન મર્ચન્ટાઇલ કન્સુમર કું. લી ...	12 એ	The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
11 કુટી બહેર ખબરો ...	13 એ	Short Advertisements ...	13 A.
11 રી રાઇટર એન્ડ કું. ...	14 એ	Dr D. Writer & Co. ...	14 A.
11 એમ. એચ. શાસ્ત્રી ...	14 એ	M. H. Shastri ..	14 A.
11 રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ ...	15 એ	State Management of Railway.	15 A.
11 બી. એલ થોસર ...	15 એ	B. L. Thosar ...	15 A.
11 એસ. પાટણવાલા ...	15 એ	E. S. Patanvala ...	15 A.
11 રાજ સમાચાર પ્રેસ ...	16 એ	Rangoon Samachar Press ...	16 A.
11 લક્ષ્મી કું. ...	16 એ	Davada & Co. ...	16 A.
11 બી સેન્ટ્રલ બેંક એન્ડ કું. લી. ...	17 એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
11 ગોડ્રે બ્રદર્સ ...	18 એ	Godrej Brothers ...	18 A.
11 સી. એન. દાવરની કું. ...	19 એ	C. N. Datar & Co. ...	19 A.
11 દ્વાકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું. ...	20 એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co	20 A.
11 વર્ધમાન એન્ડ સન્સ ...	21 બી	Vardhaman & Sons ...	21 B.
11 ગોવર્ધનદાસ કુરસંદાસ હાલુ ...	22 બી	Goverdhandas Kursandas Hallu	22 B.
11 કન્ડીયન સીમેન્ટ કું. લી ...	22 બી	The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
11 સી સાબરકાંથા બોર્ડિંગ હાઉસ ...	23 બી	The Sabarkantha Boarding House	23 B.
11 બી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી ...	23 બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
11 કાર્નિક બ્રદર્સ ...	24 બી	Karnik Bros. ...	24 B.
11 મહાલે એન્ડ કું. ...	24 બી	Mahale & Co. ...	24 B.
11 મોતીલાલ મુળમ હ એન્ડ કું. ...	24 બી	Motilal Mulchand & Co ...	24 B.
11 ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ ...	25 બી	The Eastern Motor House ...	25 B.
11 માનેક્લાલ ગોવર્ધનદાસ ...	26 બી	Maneklal Gordhandas ...	26 B.
11 ડાહ્યાબાઈ રામચંદ્ર મેહતા ...	27 બી	Dahyabhai Ramchandra Mehta.	27 B.
11 નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ ...	27 બી	Nanlal Goverdhandas...	27 B.

હિંદુ અનાયાત્રમ—નદીઆદ ...	૨૮ બી	Hindu Anathashram—Nadiad	28 B.
સિંહનાદી ડીપો ...	૨૮ બી	Singhnadi Depot	28 B.
મણીશંકર ગોવિંદજી ...	૨૯ બી	Manishanker Govindji	29 B.
સપાટ કંપની. ...	૩૦ બી	Sapat & Co.	30 B.
આઈ. કેમીકલ કું. ...	૩૧ બી	Od. Chemical Co.	31 B.
રામચંદ્ર નારાયણજી કૃષ્ણવંશ. ...	૩૨ બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji	32 B.
જીવરાજ ગોકળદાસ નેશ્ચી ...	૩૨ બી	Jivraj Goculdas Nenshi	32 B.
ગોદરેજ બ્રધર્સ ...	૩૩ બી	Godrej Brothers	33 B.
મહુવા (કાકિયાવાડ) ચૌરક્ષક સંઘ ...	૩૩ બી	Mahuva Gauraxak Sabha	33 B.
કાકિયાવાડ હિંદુ અનાયાત્રમ... ..	૩૪ બી	Kathiawad Hindu Anathashram.	34 B.
આર. જી. કામદાર ...	૩૪ બી	R. G. Kamdar	34 B.
અમૃતલાલ માલુકલાલ દવાવાળા ...	૩૫ બી	Amritlal Maneklal Davavala	35 B.
દુલેરાય ઇલાલાલ અંબરીયા ...	૩૫ બી	Duleraí Chhotalal Anjariya	35 B.
વેલ કલ્યાણજી હરીફજી ...	૩૬ બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna	36 B.
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ ...	૩૭ બી	Laxmichand Dossabhai & Bros...	37 B.
ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કું. ...	૩૭ બી	The Parastan Perfumary Co.	37 B.
ધી કુહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમીટેડ ...	૩૮ બી	The Coohara Trading Co Ltd...	38 B.
ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ ...	૩૯ બી	Gulamhussein Esmalji & Brothers.	39 B.
ગુજરાતી હિંદુ સ્ટ્રીમંડળ ...	૪૦ બી	Gujarati Hindoo Stri Mandal	40 B.
ઇલુલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક ...	૪૦ બી	Indulal Kanaiulal Yagnik	40 B.
જગજીવનદાસ નારાયણ ...	૪૧ બી	Jaggiwandas Narayan...	41 B.
શરજી વલ્લભદાસની કું. ...	૪૨ બી	Shoorji Vallabhdas & Co.	42 B.
બી. એન. બાથેનાની કું. ...	૧૩૦	B. N. Bathena & Co.	130
ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું. ...	૧૪૪	The Tablet Manufacturing Co.	144

અમારાં ધરાકો,કોણ છે ?

હીઠ્ઠી હાઇનેસ ધી નવાબ સાહેબ સર, જી સી. આઈ. ઇ, 'હીઠ્ઠી હાઇનેસ મેનર નવાબ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીઠ્ઠી હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીઠ્ઠી હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીઠ્ઠી હાઇનેસ કાકોર સાહેબ, સી. એસ. આઈ, અને બીજી રાજા મહારાજાઓ, નવાબ સાહેબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના મેમ્બર આનંદેશ સર, તથા બીજી આનંદેશ મેમ્બરો, મુખાધના હાઇ કોર્ટના નામદાર જજ સેરાન્સ જજ, કનલો, કમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કનલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર વાઈસરોય સાહેબના આનંદરતી એ. ડી. સી. લેફ્ટેનન્ટ, પ્રાઇમ મીનિસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડીયા સરકારના કોમરસ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, પોલીસીસ એજન્ટ, સરકારી સીવીલીયન ઓફીસરો, 'ડેપ્યુટી' કમીસનરો; કલેક્ટરો, સુપ્રીન્ટેન્ડીંગ એન્જનીયરસ, સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ વાઇસરીમલ એસ્ટેટ, (લીફ્ટી) રેલવે મેનેજરો એકઝીક્યુટીવ એન્જનીયરો, હીવાન બહાદુરો, રાવ બહાદુરો, જસ્ટીસ ઓફ થી પીસ, મુખધના માજી પોલીસ કમીસનર, ઇન્ડીયન નેશનલ કોનગ્રેસના રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ, બેરીસ્ટરો, 'ડેપ્યુટી' રીક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ ઇન્ડીયા, આનંદેશ સરન્થન જનરલ સર ઇ્યુપીસ પાર્ટી. કે. સી. એસ. આઈ, એમ ડી. લેટ રીક્ટર જનરલ ઓફ ઇન્ડીયન સ્ટીલ સર્વીસવાલ પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ વોર હોસ્પીટલ, કેન્બ્રા મેનર આનંદેશ સર, એક્. સ્ટેટર્સ સી. આઈ. ઇ. કલકત્તા તથા મેનર એ ઇ વાઇટ. આઈ. એમ. એસ. જેવા મોડા નામાંકિત સરકારી ડાક્ટરો વ્યવસ્થાપક હવા તે મોટી સરકારી હોસ્પીટલ, (યુરોપીયન સીવીલ સરન્થનો લેફ્ટેન્ટ, કેપ્ટનો) (આઈ એમ. એસ.) એમ. ડી. અને વિલાયતી ડીમી ધરાવાલો મોડા ડાક્ટરો, કલેલોના મીન્સીપાલો, યુરોપીયન તથા દેશી અમલદારો અને શલ્કરો તથા જુદા જુદા દેશોના મોટી પદવીના અમલદારો અને શલ્કરો વગેરે.—

બાદશાહી ચાકુતી.

અમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરવાતન કાયમ રાખે છે આ રાજવંશી ચાકુતી વર્ષે વિકારના વખત વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય પદ્ધતિ બનાવી ખરે પુરવાતન આપે છે. ખરી મદદગાર આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બલાપણ છે વ્યા દરેક વાપરવામાં કોઈ ભતની પદેજની જરૂર નથી, ૪૦ ગોળીની ટબી એકના રૂા દરેક.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાકીયાવાડ.

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્કસ

— ૦૧ —

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

— — —

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની હાં.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

ડગલા અને સુટને માટે ઘણીજ સરસ ચાઇના સીલ્ક, અને લેમીંગ કાર્ડ સીલ્ક
જાપાનીસ રેશમી કે સુતરાઉ કાપડ અને તૈયાર સીવિલો માલ અને એન્ટીમનીવેર,
ડામાસેન્ટ, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાંથી
જથાખંધ તથા પરચુરણ કીધાયત બાલે મલશે.—લખી મોકલો.

J. Balamal & Co.
Dana Bunder
Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા ખંદર, મુંબઈ. ૩.

(૫૨)

નામદાર સુબંધના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કુંઠ

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, સુબંધ.

સુબંધમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ ડીપ્ટી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીધેનાની આંખની હોસ્પીટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કોપથી તથા ઓફ્ટલમોસ્કોપથી આંખ તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. શ્રીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી ફી ખરચતાં પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. શ્રીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીંધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસદીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર એન. ચંદાવરકર, ઓનરેબલ મી. જસદીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસદીસ બેચેલર, કરનલ ફ્રાન્સિસ, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ છુલ્ડ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., સુબંધના પોલીસ કમીશનર મી. જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને ગૃહસ્થો તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઇકીકલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાંધા વગરનાં) લેન્સીસ તથા ઉંચી કોલોલીટીના ઓપ્ટીલીઅન પેમલસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીજમેટીક વગેરે દરેક જાતના લેન્સીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં માવ ધણાજ કીંમત.

“વી વી”

આંખનાં ટીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, બીજા વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાત્રીપુર્વક ઇલાજ કીંમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીંમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુફત મળશે.

નબળાં જૈરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો એજ સ્ત્રીના તમામ દરદોષ પર અકસીર અને રામખાણુ ધલાજ છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીના ગરભાશયના તમામ દરદોષ દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદોષ જેવાં કે મેનારીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદોષ દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નબળી પડેલી અને લોહી વગરની શીક્ષી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડુંમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે જૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. જો દો તથા ઠંકડોરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોષને દુર કરવાને ઘણી અકસીર ધર્મ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી ધર્મ પડશે. દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત ચાના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નબળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નબળાઈથી તવાઈને શીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાભાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નબળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે જગ બહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરૂદાર કમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટકે અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદોષ દુર કરવાની અચ્છુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા કે માટે જે કોઈબી ઉપલી દવા બ્યારે બી લે ત્યારે એના પર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

(૫)

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યુ યાર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

શ્રી લક્ષ્મી આટ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લગાઈના વખતમાં દરેક સ્ત્રીજ બેહુદ માંથી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સાથે જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના છોકાં અમારી પાસે તૈયાર છે,

જેમાંથી તમને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

શ્રી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

R O M B A Y.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ-

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

સૂગી-રૂક્ષ કે વાઈથી આંકડી, તાણ, જે'ચ કે ઠાંકણી આવતાં બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી શ્વાસ રૂંધાવો, ઘંઠાગાર બનવું, શીશુના શ્રીસોટા, પેટના દુખાવા ઇત્યાદિ નવા કે જુના દર્દ માટે રામબાણ છે.

વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેતનાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર ભાવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-ચિકિત્સા પત્રે જવાબ. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ ટેકસ બુક કી ૦)જા. પો.)—

છગનલાલ લક્ષ્મીભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધિત હીસ્ટરિયા-એક શેરી-વરાહરા. (૨૬)

“રેલ્વે જીવનમાંથી” પરાધીન મુખે યદી કલાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને લે તમારે કોઈપણ પ્રકારની મદદ, બાતમી, અથવા સાદાથ લેઈતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદને ક્ષેત્ર વધારે દેવાયેલા ભેગા હોય તો “ઈન્ડિયન બોર્ડ ઓફ રાઈટ્સ” ના હપરીપણ નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ બોર્ડ રેલ્વેઓ સ્થાપ-યત્ન દબાણ કરવું. આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સફરદસ્ત પાસેથી મળશે—

જવરાજ જી. નેનસી

શ્રી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોસીએશન,

બોરા બજાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
ફોર રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૭૫,૦૦૦.

ડિરેક્ટરો.

એન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુન્દરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેઠકરજી.

દરેક ભાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
રવામાં આવે છે બહાર પ્રાંતને તથા વેપારી વર્ગને એલોમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી વધુ વિગત સાડ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખવું અથવા બીજા મળવું

પેસ્ટનજ એફલજ ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કં. લી.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે ટુંક ખબરની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો આર આનાના સોળ રાખ્દ અને હપરાંત વધુના દરેક રાખ્દ હીઠ એક પૈસાના બાવથી લેવામાં આવશે. ૧૬ રાખ્દ હીઠ આર આના અને તે હપરાંત દર રાખ્દ હીઠ એક પૈસો લેવાનો રિવાજ છે. હપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા એકએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોરટમાં મોકલી આપવાં સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન યુરો, મોહલ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯, ળંક સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

કેલશાઈટ.

ધોળા, પીળા, અને રાતા, રંગનો જથ્થા-ખંધ તથા છુટકે આપો તથા પાઉડર વેચવાનો છે લખો. યુ એસ. આચાર્ય, ગોંડલ. (કાઠીઆવાડ.)

પ્રેમચંદ કશનાજી સુરતવાલા.

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર. એલ, સેન્ડ, તથા વાયરની હોર, તથા કુંમર, તથા બેટરી ટેબલફેન, વગેરે માલ કીફાયત ભાવ મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી ખાતી કરશે.

કેન્ડ મુળજી જેઠા બીલડીંગ, બીજે માલે, પ્લોટ નં. ૭, મુંબઈ નં. ૨.

જોઈએ છે.—કમીશન એજન્ટો—તપો સ્વદેશી લેધર ગુડ્સ ઇંક્ટરી મુંબઈ નં. ૨.

કાર્બન પેપર.

જોઈએ છે—એજન્ટો વેપારીઓને સારૂ કમીશન મળશે.

જુલુલેક, બંબુઓ, તથા લાલ સાઈઝ ૧૩"×૮" સો શીટનો રૂ ૮/-બીજી સાઈઝ નમુના તથા ભાવ માટે લખો.

મેનેજર—કાર્બન પેપર વર્ક્સ.

(૬૮) પંચ, જીલા ચીંદવારા સી. પી.

સેવાના ઉદ્દેશ માટે દર માસે પ્રગટ થતું માસિક.

સેવક

(Sevak.)

સેવા એજ 'જીવન' 'સેવા' એજ 'સ્વામ્ય'

સેવા એજ 'આનંદ' 'સેવા' એજ 'સ્વાતંત્ર્ય'

'સેવક'ના આહુક યાઓ, અને ડાહ્યુ ફાદી બેસી

રહેવા કરતા ઠીકીને કાર્ય કરો

'સેવક'ના આહુક યાઓ અને નામરદનું કલક

કર કરી ખરા મરદ બનો,

'સેવક'ના આહુક યાઓ અને દરીદ્રતાને લાત મારી

સાચા ધનવાન યાઓ,

'સેવક'ના આહુક યાઓ અને હંદગી વાર્યક

કરી સદાનો આનંદ મેળવો,

'સેવક'ના આહુક યાઓ અને દેશની બાવિધ્યની

મજ માટે લાગણી બતાવો,

વાર્ષિક લવાજમ { ૩ રૂ સર્વ સાધારણ,
૩, ૧૧૧ સાવર્નનીક લાયબેરીઓ,
સેવા સંસ્થાઓ તથા મુનિ
મહારાજો વિગેરે,
૩, ૦-૩-૦ છુટક નકલ એકની
કિમત,

તપો—સેવક ઓફિસ.

ના, ૧૦૫ રીયારોડ—અમદાવાદ,

(નોત—જાહેર ખબરના અતિ મધ્યમ દર પુછો.)

હરકોઈ પ્રકારની

સ્વાદી.

ખરીદ કરનાર વેપારીઓને

ઉપયોગી તક.

દેશી સાળોમાં વણેલી, કોટ, હાફકોટ, માટે જીલ્લી સફાઈદાર ખાદી, ઓઢવા પાઘરવાના કામમાં આવે, તેવી બાડી ચાદરા, ગોઢાં કરવા માટે ખાસ બનાવેલાં ટકાઈ ગજીઆં, ઢુવાલ, સુતરની પાટીઓ, બીછાનાં, બજામો વિગેરે, ઘણા હીર્ષકાળ પર્યન્ત ચાલે, તેવો મજબૂત અને ઘટ્ટ માલ, વણકરો પાસે લેવાર કરાવી મોટા જથ્થામાં, મોકલી આપીએ છીએ.

નરસિંહભાઈ પરભુલાસ પટેલ. એલ, રબ્દ્યુ, ટી.

(૬૬)

મુ. ભાદરવ—(ગુજરાત).

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને અરવચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા સુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉઠળાટથી જીવને રાહત આપવા, હુમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” બુકો કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. ધી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હુમારી ગુગર કેરોડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલ્ટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને ગુણકારક, બનાવટો સુખર્ષ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હુમારા ૧૧ એવવાડી મધ્યેનાં કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

(૨૧)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા સુખર્ષ. નં. ૪

ગાઉડી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાઉડના દરદો માટે આ એક ધર્મોત્તમ અસરકારક રામબાણુ અને ઝડપી ઇલાજ તે, હપલા નામનું તેલ છે એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમામ જાતના સ ધીવા, સાએડીકા, ગાઉટ, ઝઝની, ફરતલ, આકરા નસોનું જેન્નાણુ, કમર, છાતી, સાંધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખણુ, બરડાની રાત, બચાઓના નબળા પડેલા પગે શકલને સોળે, સુલેલા તથા જ ઠંઠ ગયલા સાંધા અને હાડકા અકરસાત, લમબેગો, લકવો, લચક, ચસમ, વીગેરે તમામ જાતના શરીરના જીવા દુખારને ઝટપટ સાજ કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બફી લોહી ફરત કરી નવી જ દમી બખસની એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે જાણીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે બાદારગમવાળાઓએ નવસારી લખણ

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

(૪૫)

હેડ ઓફીસ:—દોરહી સીટ, નવમારી.

જે

જામારે ત્રીજા વર્ષના ઉત્સવોની હાડમારી અને મુલમ અટકાવવા હોય, હાંદી જેવાર ઉલોગને યતી હાની બધ કરવી હોય, દરવરે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૧૭ પૌડને હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અટકાવવા હોય, હાંદીએ માટે રેલ્વેમા સારા પત્રારની નોકરીઓ ભેઈતી હોય, હાંદી ઉલોગ હાંદીનાજ લાભ માટે ખીલવવા હોય, બહેર પ્રગતી સમયડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર સત્તા ભેઈતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ ભેઈતો હોય,

તે

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલ રેલ્વે સબધી લડત ચલાવવા માટે નાણાની મોગી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેડન ફરિયાસ્પ દાદાચાનજી ૩૬૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ, એ સરનામે મોકલવા બીન વી છે

“ઈનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપકાઓમાથી આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ડી. ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબલીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૨, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર.

પાટણવાલા આમ,

રૂમીડીઝમનો કેદા દુશ્મન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી, ગળાનો દુઃખાવો, દાંત તથા કાનનો દુઃખાવો માખ, વીધુ, વગેરે ગ્રેહરી દખના ઉપર આ પાટણવાલા આમ વાપરવાથી તુરત આરામ થાય છે. માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તંદુરુદ્ધ દેવા ના જરૂર એક વખત પાટણવાલા આમની એક બાટલી મંગાવી ખાત્રી કરો કી. બા.-૧) ની રૂ. ૦ા.

વી. પી. ખરચ જુદું તે શીવાય

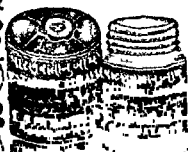
ધણી બતના પુશબોદાર મધ મધતા તાજ પુલોમાથી બનાવેલા હેર એકલો અત્તરો તથા એટો મલશે, અને દરેક બતના ઇંગ્રીશ શન્ટો લવંડર શાબુ હંમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ પણ મલશે.

વી. પી. થી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું. એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાણપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

(૫૯)

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

તેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ધલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાભેગ કોર્ટન ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી ખાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતીક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને જ્વેગતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ.

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૧,
જુટકે નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

મહી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-૨ ગુન

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

નોટ—આખા બર્મા ધલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહિર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીશ ભાગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને બરપુર ઠમીશન.

૭૦ દાવડાની ફાં, ૦,

મંમ્માદેવીના કુવારા પાસે,

સુંબર્ષ નાં ૭.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની ખીલ શોધોની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. તેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠંકાણે અરજી કરો અથવા લાતે મળો.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ ..... રૂ. ૩૭,૪૬,૬૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કુાં. ચાર્ટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હીસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અઠવાડીએ તપાસે છે.
પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હીસાબનાં પખવાડીક
સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.
હાલમાં ટુકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.
ચેકા તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.
વડી ઑફીસ:-એલાહસી બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.
આલુ ખાતામાં રોકની બાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨½ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫½ ટકા.

ટુકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.
વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સૌરાષ્ટ્ર ન. પોચખાનાવાલા
મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—

વેલાતી ખનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેના હિસાબ ગોદરેજે પ્રગટને આપ્યો છે. કોટની ધવર્ટ લેધમની આફ્રીસની આગમાં અને કાપડ ખતારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સંઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ધવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સામુઅલ જેન્સેન પોતાની હબરોની કીમતની વેલાતી મોટા બહુવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીંદુસ્તાન અને ઈશ્વરમાની સેર્વિંગ ઍકે માટે સરકારને ઉપર તીજેરી ભેદતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આજો ઉપર તીજેરીનો ચોરસ ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હબરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે રૂખાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકનું હુત્તરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન-ટીપ્રીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની ફાયરબુક્સ હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બહુમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભે ક લાકડાંની પેટી કરતાં, વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના ખનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરબુક્સ હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હુમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ધ્રુષ્ટીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENCY.

PROPRIETORS :

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

ESTABLISHED 1912

TELEPHONE No. 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS BOMBAY."

We have in Stock for Immediate Delivery the following Goods.

LEATHER GOODS:—Best English and American Leather Belting, Hairy, Chrome and Plain Picking Bands, Spring Buffers, Buffalo Pickers, Drop Box Pickers, Roller Skins, Leather Laces, etc., etc., etc.

WOOLLEN GOODS:—Roller Cloth, Clearer Cloth and Sizing Flannels of best makes

WEAVING ACCESSORIES:—Best English real Cornelwood Shuttles, Picking Sticks and Loom Sundries of all kinds.

BOBBINS:—Best English and Japanese Slubbing, Roving, Warper and Ring Rabbeth Bobbins of all Sizes.

SPINNING ACCESSORIES:—Spindles for Ring and Fly Frames, Rings, Inner Tubes, Flyers, Spindle and Bobbin Wheels, Twist Wheels, Stripping, Burnishing and Emery Fillets, Flat Tops, Card Combs, Card Cans, etc., etc., etc.

HEALDS AND REEDS:—Healds and Reeds of best well-known makes.

LOOPS AND BANDINGS:—Lambeth Cotton Driving Ropes and Bandings.

CHEMICALS:—Chloride of Zinc, Chloride of Magnesium, Chinoy Clay, Epsom Salt, Glauber Salt, Farina, French Chalk, Tallow (Mutton and Vegetable) Sago Flour, Dextrines, Soluble Blue, Sodium Sulphide, Soft Soap, Maize and Rice Starches, etc., etc., etc.

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
please write to us*

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ બહાઈ ઓધલ (ઘાસલેટ) થી તદન રહિત છે. બહાઈ ઓધલના લાળા વપરાસથી માથાને તથા ગાલને તે નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર કરશે, કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમા બહાઈ ઓધલ છે તેને ઉપર જણાવેલું ઈનામ અમે આપશું.

ગાટવી ૧ ના રૂા ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીતા વપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદ ગટન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરશુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ

(૫૩)

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

ફ્રાંક ૧૨મું, VOL. XII. SEPT. 1919. No. 3. સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯, અંક ૩ જો

અનુક્રમણિકા

વિષય	પાનું.	વિષય	પાનું.
૧ વેપારી વિષયો	૬૮	૬. વિવિધ અને વેપાર: સરકારી નોંધણામાં ૧૨	
૧. હાંદિતા ખાડ બનાવવાના હથોળાની સ્થિતિ ...	૬૮	૭ વેપારી અખરો	૧૨
૨. રસાયણી પદાર્થો બનાવવાના હથોળો ...	૧૦૩	૮ વેપારી આંકડાઓ ...	૧૨
૩. ખેતરો અને કારખાનાઓ ...	૧૦૪	૧ ખાડની નજાત વખતે આંકડો કીમત ...	૧૨૬
૪. ગ્રીસ સાથેના હાંદિતા વેપાર ...	૧૦૮	૨ છ સ ૧૯૧૬ ના જુન માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીજમાના માવતા વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા ...	૧૩૦
૨. અધિપતીની નોંધ	૧૧૦	૩ નોંધન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ ...	૧૩૧
૩. અવસોક્ત	૧૧૨	૪ નવા પેટન્ટ	૧૩૮
૪ વેપારી મતબ્બાહાર	૧૧૩	૫ ખાંડની આયાત	૧૪૦
૧ પૂર્વ આફ્રિકા સાથેના વેપાર વાંધે ...	૧૧૩	૬. સુનરની આયાત	૧૪૦
૨. ઇંગ્લેન્ડની હાંદિતા ફર વીરો ...	૧૧૪	૭ સુતર અને સુતરાઈ કાપડના આંકડાઓ ...	૧૪૧
૫ ચેમ્બરનો વિભાગ	૧૧૭	૮ વેપારી પુછપરછ	૧૪૨
૧ કમીટીની મીનીટ	૧૧૭		
૨ સ્ટેટ બેંક વીરો ચેમ્બર નામદાર સરકારને ફરેલી અરજી	૧૨૧		
૩. ચેમ્બરના આવતા ચોપાન્યા	૧૨૨		
૪ ચેમ્બરની લાયસેન્સીમા વધારવામાં આવેલાં પુસ્તકો	૧૨૩		

અમે પોતે

આ માસિકમા બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી

આ માસિકનુ લવાજમ મુખર્ધના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર મામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૮-૦ પોસ્ટેજ સુદા રાખવામા આવ્યુ છે છુટક નકલ એકના આના ૬ છ નમુનાની કોપી મફત મોકલવામા આવતી નથી.

આ માસિકમા જે બહાર ખબરો છે તેમા ઠંધ ફેરફાર સુચવવો હોય તા તો કાઢી નાખવી હોય તો આવી બતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલા આપવી એમજ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવુ બની શકશે નહિ

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડીંગ મેટરમા અમે બહાર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ બહાર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિન તિ કરવામા આવે છે કે તેમણે પોતાની બહાર ખબરો મેટરની આગળ તા પાછળ છપાવવા માટે આપવી

અમોને તા ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમા નામ બરાબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમો સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનતી કરવામાં આવે છે.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમા રવાના કરવામા આવે છે માટે જે ગ્રાહકોને આઠમી તારીખ સુધીમા અંક ન મળે તેમણે અમને તુરત ખબર આપવી જેથી જલદી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીક્ષીક્રમાથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય પાછળથી બધી પ્રતો ખર્ચી જાય છે એટલે તે પછી કોઇની ફરીયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઇ પડે છે

COMMERCIAL SUBJECTS.

વહેપારી વિષયો.

હિંદના ખાંડ બનાવવાના ઉદ્યોગની સ્થિતિ.

હિંદમા ખાંડની પેદાશ પોતાના ઉપ યાય અને એ વધારે નીકાશ કરે એવી યોગ માટે જોઈએ તે કરવા પણ વધારે સ્થિતિ હિંદ પ્રાપ્ત કરી શકશે કે કેમ

ઉચ્ચ પોલીસી કરતા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયા જશો ?

તે વિશે ખાંડને લગતી બાબતોના ખાસ વિદ્વાન (એક્સપર્ટ) ડાક્ટર સી. એ. બારબર લડાઈ પુરી થઈ તે અગાઉ લખેલા એક લેખમાં નીચે પ્રમાણે જણાવે છે:—

ખાંડની છત ભેદ્ય એ તે કરતાં થોડી છે એમ દુન્યાના દરેક દેશની ફરીયાદ છે. એમ થવાનાં બે મુખ્ય કારણ છે. એક એ કે માણસ દીઠ ખાંડનો વપરાશ ઘણી ઝડપથી વધે છે અને બીજું એ કે ખીટના કળમાંથી બનતી ખાંડનો મોટો જથ્થો જર્મની, ઓસ્ટ્રીયા તથા ફ્રાન્સથી નીકાશ થતો હતો તે લડાઈને લીધે તદ્દન અંધ પડી ગયો છે. લડાઈ અગાઉ દર વર્ષે એક કરોડ એંશી લાખ ટન ખાંડ વપરાતી હતી તેમાં અર્ધ ભાગ શેરડીની ખાંડનો અને અર્ધ ભાગ ખીટની ખાંડનો હતો.

છેલ્લાં કેટલાંક વરસથી હિંદમાં ખાંડની આયાત વધતી જાય છે એ વાત હવે સર્વત્ર જાણીતી છે. એ આયાત હવે લગભગ દશ લાખ ટન જેટલી થાય છે અગાઉ એમાં ઘણો ભાગ ઓસ્ટ્રીયાથી આવતો હતો. હાલ થોડા વખતથી મોરીસશાથી આવવા લાગી છે પણ હાલ આવતી ખાંડમાં મોટો ભાગ તો જાવાથી આવતી ખાંડનો હોય છે. દુનયામાં ખાંડની અછત છે તેનું પરીણામ એ છે કે હિંદમાં ખાંડના ભાવ બમણા થઈ ગયા છે. ભાવમાં થયેલા આ વધારાનો લાભ લઈને હિંદ પોતાને માટે ભેદ્ય ખાંડ બનાવશે? અગાઉ એક સમયે હિંદથી ખાંડ પરદેશ જતી હતી તે સ્થિતિ ફરીથી પ્રાપ્ત કરવા માટે હિંદ પ્રયત્ન કરશે? આ સવાલનો જવાબ આપી શકાય તે પહેલાં બે વાત ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ. એક તો એ કે હાલ ભાવમાં જે વધારો થયેલો તે ખાંડ છે તે ઘણો સમય ચાલુ રહેશે કે લડાઈ પછી પાછો ખીંચે ખીંચે ઘટી જશે તે વીશે આપણે કાંઈ જાણતા નથી. ખાંડનો ઉદ્યોગ એવો નથી

કે જલદી જમાવી શકાય શરૂઆત કર્યા પછી કેટલેક વરસે એને સારા પાયાપર સુધી શકાય છે. હિંદમાં ખાંડ બનાવવાનું કામ એક નવા ઉદ્યોગ જેવું છે અને જરૂર મુલકોમાં જ્યાં શેરડી ઉગાડવામાં આવે છે ત્યાંની કરતાં પણ વધારે મુશ્કેલી હિંદમાં ખાંડના ઉદ્યોગને નરે છે. બહુજ અગત્યનો મુદ્દો તો એ છે કે લડાઈ પછી ખાંડના ભાવ શા રહેશે? મારો અભિપ્રાય એવો છે કે લડાઈ અગાઉ હતા તે ભાવે ખાંડ વેચાય તે અગાઉ કેટલાંક વરસો નીકળી જશે અને તે પછી પણ એ જુના ભાવ આવશે એમ નક્કી કહી શકાય નહીં. આ પ્રમાણે અભિપ્રાય ખાંધવાના કારણે નીચે પ્રમાણે છે:—

(૧) દરેક દેશમાં ખાંડનો વપરાશ વધતો જાય છે અને લડાઈથી એને ઉત્તેજન મળશે એ પ્રમાણે વધારે ખાંડ વાપરવાની ટેવ પડશે તે ઘણાં વરસ સુધી ચાલુ રહેશે એમ હું માનું છું.

(૨) અત્યારે જેમની સાથે લડાઈ ચાલે છે તે રાજ્યોમાંથી ખાંડ આવતી અટકાવવા માટે બ્રિટીશ સરકાર ખાસ પ્રયત્ન કર્યા વગર રહેશે નહીં અને તેને લીધે પણ હિંદમાં ખાંડના ભાવ ઉંચા રહેશે.

(૩) યુરોપના ઘણા ભાગોમાં જ્યાં ખીટનો પાક કરવામાં આવતો હતો ત્યાં હાલ જમીનની સ્થિતિ બદલાઈ થઈ છે અને વેપારધંધો પણ ચુંથાઈ ગયો છે કારણ કે જે ભાગોમાં એ પાક થતો હતો તે જ ભાગોમાં લડાઈ ચાલી હતી. એવી જગ્યાનો નાશ કરવા માટે ખાસ પ્રયત્ન કરવામાં આવેલા છે એટલે ત્યાં ખીટનો પાક કરે તો પણ તે માટેના ખેતરોના વીસ્તાર અગાઉ કરતાં ઓછા રહેશે. જર્મનીથી ખાંડ પરદેશ ખાતે જતી હતી તે અંધ થઈ ગઈ છે તે છતાં ત્યાં અત્યારે ખાંડની અછત થઈ છે અને લડાઈને પરીણામે બધાંને એમ લાગશે કે લોકો તથા ઘરોના ખોરાકમાં ખાંડનો ઉપયોગ અગાઉ

કરતાં વધારે કરવામાં આવે તો તેથી દેશને વધારે લાભ થઈ શકે. એ રીતે ખાંડનો જે જથ્થો બનાવવામાં આવે તેનો અગાઉ કરતાં વધારે ભાગ દેશમાંજ વપરાય એવી ઇચ્છાથી જ્યારે કામ લેવામાં આવશે ત્યારે નીકાશ આપીજ રહેશે. જે જે દેશોમાં ખીટમાંથી ખાંડ બને છે તે સર્વ મુલકોમાં એમ બનશે.

(૪) ગરમ મુલામાં શેરડીના પાકનો વીસ્તાર વધવાની મને આશા નથી. આ બાબતમાં એક અપવાદ છે તે સંઝાઈ અગાળ વીવેચન આવશે પણ તે શીવાયના મુલકો વીશે સામાન્ય રીતે લેતાં એમ કહી શકાય કે જે જે દેશોમાં શેરડીનો પાક કરવામાં આવે છે ત્યાં બધે છેલ્લા વીસ વરસમાં એ પાકના વીસ્તારમાં ઘણા વધારો થયો છે અને હવે પછી એમાં જે વધારો થશે તે ખાંડની અપતમાં થતા વધારાના કરતા પણ વધારે પ્રમાણમાં નહીં થાય. દરેક દેશની છુટી છુટી તપાસ આ માટે લઈ શકાય પણ સ્થળસંકેત અને લીધે અને માત્ર જે દેશની સ્થિતિ તપાસીશું. એ જે દેશો બતાવે અને કયુબા છે. ત્યાં ખાંડની પેદાશ ઘણી થાય છે. ખાંડની પેદાશ કરનારા દેશોમાં એ જે ઉચ્ચ સ્થાન આપ્યારે લોગવે છે. મારી બાણમાં ઘણા સંજોગો એવા આવ્યા છે કે જેથી મને લાગે છે કે શેર

૧૮૬૮ ની લઠાઈ અગાઉ કયુબામાં દસ લાખ ટન જેટલી ખાંડ દર વરસે બનતી હતી તે પછી કયુબામાં ખાંડની પેદાશ.

૧૮૬૭—૧૯૦૦ માં દર વરસે ૨ લાખથી ૩ લાખ ટન હતી.

૧૯૦૧—૧૯૦૩ માં " ૬ " ૧૦ " "

૧૯૦૪—૧૯૧૨ સુધી " ૧૦ " ૨૦ " "

૧૯૧૩—૧૯૧૬ " " ૨૦ " ૩૦ " "

૧૯૧૭ માં પાંત્રીસ લાખ ટન જેટલી ખાંડ કયુબામાં બનશે એમ ધારવામાં આવે છે, હજી ત્યાં જણી જમીન પાક વગરની છે અને ધાપણ તથા સંચાક્રમની આચાર કયુબામાં વધતી જાય છે એને પરીણામે ખાંડની પેદાશ ઘણી વધે અને ખાંડના ભાવ ઉપર પણ તેની અસર થાય એનો સંભવ લાગે છે.

ડીના પાક માટેની સહાયી સરસ જે જે જમીન હતી તે મધ્યથી ત્યાં એજ કામમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવી છે અને તે ઉપરાંતની કેટલીક જમીનમાં જ્યાં શેરડીનો પાક કરવામાં આવ્યો હતો ત્યાં તેની ઉત્તર ઘટતી જાય છે. એ રીતે ગણતાં હવે બતાવ્યાં શેરડીના પાક માટેના વીસ્તાર વધવાની હદ લગભગ આવી ગઈ છે. કયુબા માટે એજ રીતની વાત કરી નહીં શકાય. ત્યાં સ્થિતિ કેવી છે તે વીશેની વધારે વીગત બાણવામાં નથી પણ જે કેટલીક વીગત બાણવામાં આવી છે તે વીશે ધ્યાન ખેંચી શકાય. એમ પણ બને કે દુનિયામાં જેમ કે હિંદીની પેદાશ માટે બ્રાઝીલ સર્વોપરી સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે તેજ પ્રમાણે ખાંડની પેદાશ માટેનું સર્વોપરી સ્થાન કયુબા પ્રાપ્ત કરે. મોરીશસ, ઇસ્ટ ઇન્ડીયા, બતા વગેરે દેશમાં ખેતરમાંથી શેરડી, અને તેમાંથી ખાંડ વધારે પ્રમાણમાં પેદા કરવા માટેના પ્રયત્નોમાં રસાયણ શાસ્ત્ર વગેરે શાસ્ત્રોની મદદ ઘણી લેવામાં આવી હતી તેવી મદદ લેવાનો પ્રસંગ કયુબામાં આવ્યો નથી અને એવી મદદ લેવાનું કયુબામાં હજી બની શકે તેમ નથી. શેરડીના પાકનો વીસ્તાર વધારવા માટે કયુબામાં હજી સાફ ક્ષેત્ર છે એમ નીચે રજુ કરેલા આંકડા ઉપરથી માલમ પડશે:—

બ્રાકન મોઝેક ટાઇલ્સની ડીઝાઇનો ક્યાં એવા મળશે ?

હીંદમાં શેરડી ઉગાડવામાં આવે છે તેની જાતભાતનો વિચાર કરીએ તો હીંદની કેટલીક મુશ્કેલીઓ સમજાય. ખાસ કરીને શેરડીનો પાક જે જમીનમાં કરવામાં આવે છે તેના એક ખીજથી ભીત્ર એવા બે પ્રકાર છે. એક જાત એવી છે કે જ્યાં ગરમ મુલકની માફક જાડી શેરડી ઉગાડાય. જાવા તથા વેસ્ટ ઇન્ડીઝમાં જે જાતની શેરડી ઉગાડવામાં આવે છે તેને મળતી આવે એવી એ જાત છે. ખીજી પ્રકાર એ છે કે જ્યાં પાતળી સખત, રેઆવાળી, અને અસ્સલ હીંદી શેરડી થાય છે. એમાંથી ખાંડ બનાવવાનું કાવતું નથી. પહેલા પ્રકારની જમીન મદ્રાસ, માઇસોર, મુંબઈ ઇલાકાના કેટલાક ભાગમાં અને મધ્ય પ્રાંતમાં કેટલેક ઠેકાણે આવેલી છે. આસામ તથા બરમામાં પણ એવીજ જમીન કેટલેક સ્થળે છે. શેરડીના પાક માટેજ કુદરતે નીર્માણ કરી હોય એવી આ જમીન છે અને ગરમ મુલકોમાંજ તે ઘણું કરીને હોય છે. આસામમાં પણ તે છે એ નવાઈ જેવું છે. એન્ડીગુઆના ટાપુ જેવા ગરમ મુલકોમાં હોય તેવી ત્યાંની હવા છે. ખીજ પ્રકારની જમીન ગરમ મુલકમાં જડતી નથી. જંગાલ તથા ખીજારમાં જે ભાગોમાં શેરડીનો પાક કરવામાં આવે છે તેને એ બે પ્રકારની જમીનના મધ્યમાં આવેલા ગણી શકીએ. તે પછી રાજમહાલ પર્વતની ટેકરીઓની હાર છોડી આગળ વધીએ તો જમીન બદલાઈ ગયેલી દેખાય છે. એ ભાગમાં શેરડી કરતાં ઘઉંનો પાક વધારે સારી રીતે કરી શકાય છે. એ વિભાગમાં ગંગાનદીનો પ્રદેશ, મધ્ય પ્રાંત, તથા મુંબઈ ઇલાકાના કેટલાક ભાગો આવેલા છે. જે વિભાગમાં શેરડીના પાકને લાયકની જમીન છે તે વિભાગમાં શેરડીના પાકનો વિસ્તાર ઘણો થોડો છે

જ્યારે ૯૦ ટકા જેટલો શેરડીનો પાક એ વિભાગમાં આવ્યો છે કે જ્યાં ઘઉંના પાકને લાયકની જમીન વધારે છે. ખાંડનો ઉદ્યોગ આગળ વધારવામાં આથી મુશ્કેલી નડે છે એ ઉભી થવાનાં કારણોની વીગતવાર તપાસમાં ઉતર્યા વગર એટલું કહેવું ખસ યશે કે અગાઉ હીંદના દક્ષીણ ભાગમાં ખાંડનો જે ખપ રહેતો તે માટે નાળીયેર ખજુર વગેરેમાંથી જે ખાંડ બનાવી શકાય તેટલાથી ગરજ સરતી અને ઉત્તરના મુલકોમાં શેરડીનો પાક વધારે મુખ્ય સ્થાન લેતો. ઉત્તર વિભાગમાં તે માટે યોછો ખર્ચ થતો અને દક્ષીણ વિભાગમાં જાડી શેરડી ઉગાડવા જતાં ખર્ચ અતીશય વધી જતો એથી દક્ષીણમાં શેરડીનો પાક થતો અટકી પડ્યો અને ઉત્તરમાં એ પાકનો વિસ્તાર વધ્યો

(૨) ખીજ મુશ્કેલી હીંદમાં ખાંડના ઉદ્યોગે ધ્યાનમાં લેવા જેવી એ છે કે તેને ગોળ બનાવવાના ઉદ્યોગ સાથે હરીફાઈ કરવી પડે છે. ખીજાં અનાજની માફક ખાંડ ઉપર લોકોનાં જીવનનો આધાર નથી. ગોળ એ ખાંડ કરતાં ઓછી સાક કરેલી વસ્તુ છે પણ જોજનની બાળકમાં લોકો તેને વધારે સંતોષથી વાપરે છે. એ ગોળમાંથી ખાંડ બનાવવા જતાં ખર્ચ વધી જાય છે. હીંદમાં શેરડીનો જે પાક થાય છે. તેનો મોટો ભાગ ગોળ બનાવનારાઓ લઈ જાય છે. દુનયામાં ખાંડનો ભાવ વધે કે ઘટે તેની બહુજ થોડી અસર ગોળના ભાવ ઉપર થાય છે. શેરડીના પાકનો વીસ્તાર વધે એવાં કારણો નીચે પ્રમાણે છે:—(૧) લોકોની વસ્તીમાં વધારો. (૨) લોકોની રહેણીકરણીમાં

સુધારો, (-) મોસમની અનુકુળતા અને (૪) એની સાથે વારાફરતી ઉગાડાય એવા પાકના ભાવમાં વધારો. કોઈ પણ અમુક ભાગમાં ગોળ બનાવવાનું વધારે મારું પડશે કે ખાંડ બનાવવી વધારે સારી ગણી શકાય તે સવાલનો જવાબ આપતા પહેલાં એ મુલકમાં ભાવ કેવા રહે છે તે જોવું પડે અને એ રીતની તપાસ દરેક જગ્યા માટે ખાસ જુદી લેવી પડે એમ છે. વેપારની દૃષ્ટિથી આ વીશે વધારે વિવેચન કરવાની મારી સ્થિતિ નથી પણ એટલું કહ્યા વગર મારાથી રહેવાતું નથી કે આ હરીફાઈ બે સરખી સ્થિતિના પક્ષકારો વચ્ચે નથી પણ નબળા અને જબર વચ્ચેનું આ યુદ્ધ છે. જેની પાસે શેરડીનો પાક હોય તે ગોળ બનાવી શકે. એમાં પાક બરોબર તૈયાર થયો છે કે હજી કાચો છે એ જોવાની પણ જરૂર રહેતી નથી થાપણ ટી જોઈતી નથી અને ઇચ્છામાં આવે ત્યારે શરૂ કરાય અને ઇચ્છા થાય ત્યારે છોડી દેવાય એવો એ ધંધાની સ્થિતિ છે. ખાંડ બનાવવાનો ઉદ્યોગ હાલમાં નવો છે એમા મોટી થાપણની જરૂર પડે છે. એને માટે ઘણી સંભાળથી તૈયારીઓ કરવી પડે છે અને બંધ કરવો હોય તો નાણું સંબંધી ઘણી ખોટ જાય છે.

(૩) જમીનની અતિશય વહેંચણી એ ત્રીજી અડચણ છે. થોડાક મોટા જમીનદારો કરતા પાસે પાસે આવેલાં નાનાં નાના સંખ્યાબંધ ખેત-શેના માલીકો સાથે ગોઠવણ કરવી વધારે મુશ્કેલ

પડે એ સમજાય એવી વાત છે અને અનુભવીઓ જણાવે છે કે ખાંડના ઉદ્યોગ સારી રીતે ચલાવવો હોય તો જે જમીનના ભાગો ઉપર તેનો આધાર હોય તે પાસે પાસે આવેલા હોવા જોઈએ અને મોટા પાયા ઉપર એ કામ ઉપાડવું જોઈએ. જગા પામે પાસે હોય નો ગાડાનું તુર ઓછું ખર્ચવું પડે અને શેરડી એક ખેતરમાંથી ન લવાય તો બીજું ખેતર પાસે હોય ત્યાંથી લવાય એટલે એ રીતે કારખાનામાં માલની આયાત વધારે વહેલી, નીચમીતરીતે અને અનુકુળ પ્રમાણમાં થઈ શકે શેરડીના પાકવાળા ખેતરો નાનાં હોય અને છુટા છવાયા હોય અને જમીનના હુક છોડી શકાય નહીં એવા હોય ત્યાં ખાંડ બનાવવાનું કારખાનું ઉભું કરવામાં ઘણી મુશ્કેલીઓ નડે છે.

(૪) બીજા પાકની હરીફાઈ પણ ખાંડના ઉદ્યોગને નડે છે. આગળ જતાં એવો વખત આવશે કે જ્યારે બીજા પાક વધારે નફાકારક નીવડે તો શેરડીના પાકમાં ઘટાડો કરે. આ હરીફાઈનું જોર જુદા જુદા ભાગોમાં વધારે ઓછું હોય છે. ચોખા એટલે કે ડાંગરના પાક માટેની ખેતી કરવામાં આવતી હોય ત્યાં ખેડેશમાંથી પાણી મેળવીને કામ લેવું પડે એવા ભાગમાં એ હરીફાઈ વિશેષ જોવામાં આવે છે.

(અપૂર્ણ)

રસાયણી પદાર્થો બનાવવાના ઉદ્યોગો.

આ ઉદ્યોગ વીશે ધંધલમાં મેન્ચેસ્ટર ખાતે સોસાયટી ઓફ કેમીકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ સન્મુખ મી. એચ. એન. મોરીસે વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું. રસાયણી પદાર્થો તથા રંગો બનાવનારી ત્યાંની એક પેઢીના વડા તરીકે તે ઘણા જાણીતો માણસ છે એમાં એણે ધ્યાન એપ્યું હતું કે મીઠાની આયાત મુખ્યત્વે માત્ર બંગાલમાં થાય છે. એ પ્રાતમાં ફોલસો તથા લોખંડની પેદાશ હોવાથી રસાયણી પદાર્થો બનાવવાના ઉદ્યોગ માટે ત્યાં ઘણું સાફ ક્ષેત્ર છે. બંગાલમાં અથવા તેની પાસેના ભાગમાં શા માટે મીઠું બનાવવામાં આવતું નથી તે માટે એ વિદ્વાને બંગાલના કેટલાક ભાગની મુલાકાત લીધી તે વેળા તપાસ કરી હતી પણ કાંઈ સંતોષકારક કારણ જાણી શકાયું ન હતું. એ ઉદ્યોગ નાના પાયા ઉપર છુટોછુટો ચલાવવાને બદલે જો એક કે બે સ્થળે મોટા પાયાપર એ ઉદ્યોગ ચલાવવામાં આવે તો તેમાંથી કેટલીક આદક ચીજો (બાઇપ્રોડક્ટસ) મેળવી શકાય. એવી ચીજોનાં દાખાં મેગ્નેશીયમ, પોટાશીયમ ક્લોરાઇડ, અને ઓમાઇન છે. ફ્રાન્સની દક્ષીણ ભાગમાં હવાપાણી એટલાં અનુકુળ નથી તો પણ સુર્યની ગરમીથી મીઠાનો મોટો જથ્થો પકાવવામાં આવે છે. તે વેળા આવા આદક ઉદ્યોગો પણ જતા રહે નહીં તે માટેની સંભાળ રાખવામાં આવે છે. અને એક જાતનો ક્ષાર બનાવવાનું કામ પણ મોટા પાયાપર ચાલે છે. હીંદમાં એવા ક્ષાર બનાવવાના કારખાનાં જાણીતા જેવાં નથી

પણ જ્યાં મીઠું, પકાવાય છે ત્યાં તે એટલું સરતુ હોય છે અને એટલા મોટા જથ્થામાં એ પકાવાય છે કે ક્ષાર બનાવવાનો ઉદ્યોગ પણ ત્યાં વખત જતાં સ્થાપી શકાય. એને માટે કરવા જેવું એ છે કે છુટે છુટે ઠેકાણે મીઠું પકાવવાને બદલે થોડીક પણ મોટા વીરતારવાળી જગોએ એ કામ થાય એવી ગોઠવણ કરવી જોઈએ. એમ કરવામાં આવે તો મીઠા ઉપરના કર તરીકે જે રકમ આપવી પડે છે તેમાં પણ બચાવ થાય અને મીઠા ઉપર આધાર રાખે એવા રસાયણીક પદાર્થો બનાવવાનો ઉદ્યોગ પણ ચાલુ કરી શકાય.

કુદરતી ગળી લડાઈ પછી હરીફાઈમાં ટકી રહે કે નહીં તે વીશે મી. ડબલ્યુ. એ. ડેવીસ અને ડૉક્ટર હચીન્સનની તપાસને પરીણામે એમ માલમ પડ્યું હતું કે ખાતર તરીકે સુપર ફોસ્ફેટનો ઉપયોગ કરવામાં આવે તો ગળી વધારે સારી અને વધારે જથ્થામાં મળી શકે પણ એ સુપર ફોસ્ફેટ મોટા પાયાપર હીંદમાં હજી બનાવવામાં આવતા નથી અને એ પદાર્થોની આયાત કરવાનું કામ લડાઈ હરમ્યાન મુશ્કેલ થઈ પડ્યું હતું. એ પદાર્થો હીંદમાં બનાવવા જોઈએ અને એ રીતે ગળીનો ઉદ્યોગ ટકી શકે એમ હોય તો તેને ટકાવવો જોઈએ. વરતુને કહોલસાવીને ઉભરે લાવવાની રીતમાં ગ્રાસ્ટ્રીય પદ્ધતિથી હવે કામ લેવામાં આવે છે અને તેથી ઔદ્યોગીક કાર્યોમાં ઘણા લાભ અને

સુધારો થઈ શક્યો છે હવે ગળીના વેપારમાં એકજ પ્રકારનો માલ એકસરખો મળી શકે અને એને લાહી જેવા રૂપમાં વેચાય એવું કરવાની જરૂર છે. મી. મોરીસે એ વીશે ૧૯૧૭ માં કેટલીક તપાસ ચલાવી હતી તેના પરીણામ વીશે વીવેચન કરતાં એણે જણાવ્યું કે જો આટલા સુધારા કરવામાં આવે, અને જો ગળીનો પાક કરનારા સાથે રહીને કાર્ય કરે તો કુદરતી ગળી બનાવટી ગળીની સાથે સારી રીતે

હરીફાઈ કરી શકે. હીંદી સરકારનો ખેતીવાડીને લગતો સલાહકારક મી. બર્નાડ કોવેન્ટ એમ માને છે કે જો ખેતરની તથા બીયાંનું પસંદગી કરવામાં તથા યોગ્ય રીતે ખાતર નાંખવામાં પુરતી કાળજીથી કામ કરવામાં આવે તો કુદરતી ગળી બનાવનારાઓ બનાવટી ગળીના લાવ ગમે તેટલા ગમડે તો પણ તેને ઓછા ભાવે માલ વેચી શકે.

ખેતરો અને કારખાનાઓ.

લેખક—પી. કોપ્પટકીન

ભાષાન્તર કર્તા—ધનસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહતા

(ઓક્ટોબર ૧૯૧૮ ના પૃષ્ઠ-૧૫૧ થી ચાલુ)

આ સર્વનું તાર્પર્ય એટલુંજ જો કે આપણે જે માળીઓ લાન્યુઆરીમાં પાકાં ટ્રોબેરી ઉગાડવાનું કાર્ય કરે છે તેમને બાજુએ મુકીએ અને જે મનુષ્યો ખુલ્લા મેદાનમાં પોતાનો પાક ઉગાડે છે અને છોડવાની બાલ્યાવસ્થામાં માત્ર ફેમોનો આશરો લે છે. તેમનો હાખલો લાઇએ અને તેમની રીતિનું પૃથક્કરણ કરીએ તો આપણને એટલું જણાશે કે એ રીતિનો મુળ ઉદ્દેશ એટલોજ કે પ્રથમ છોડવાઓને માટે આવી સારી કળદ્રુપ અને છીદ્રવાળી જમીન બનાવવી કે જેમાં જરૂરજોગી organic અને inorganic વસ્તુઓ હોય; અને તે પછી એ જમીનને અને તેની આસપાસની હવાને ખુલ્લાં મેદાનની હવા કરતાં સારી, અને એકસરખી ઉષ્ણતાની

સ્થિતિમાં રાખવી. આટલા થોડા શબ્દોમાંજ આ રીતિ સમાધાન થાય છે. આજ પરિણામ લાવવા માટે ફ્રેન્ચ લોકો જુદાં જુદાં ખાતરોને આટલી કાળજીથી લેગાં કરે છે અને એકજ વખતે બધી જાતના ખાતરોમાં કોહવાટ ઉત્પન્ન થાય એવી યોજના કરે છે. આ જેજ વસ્તુઓને માટે—સારી જમીન અને હવાની એકસરખી—ધૃત્તિવા યોગ્ય સ્થિતિ—તે પોતાની સર્વ શક્તિઓનો ઉપયોગ કરે છે. પણ આજ ઉદ્દેશ બહુ સહેલી રીતે પાર પડી શકે તેમ છે, જમીન હાથવડે સુધરી શકે તેમ છે પણ હાથવડે તેને બનાવીએ નહિ તો ચાલી શકે તેમ છે. કોઈ પણ પ્રકારની જમીન, કોઈપણ પ્રકારના અને પ્રમાણના મિશ્રણથી સાંચાકામથી બનાવી શકાય તેમ છે. ખાતર આપણે

હંચી પોલીસ કહેલા ટેબલ ટોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

સાંચાકામથી બનાવીએ છીએ, ફોસ્ફોરાઇટસ phosphorites ને એનુનથી pulverise થઈ શકે છે અને તેજ પ્રમાણે વોસજસના ગ્રેના-ઇટમ પણ તૈયાર કરી શકાય તેમ છે; વળી તે-વીજ રીતે જો માગણી હોય તો લોમ (loam) પણ સાંચા કામથી બનાવી શકીએ તેમ છે.

હમણાં ખાતર બનાવવામા એટલો બધો દગો ચાલે છે, અને ખાતર બનાવવાની રીત ફીઝીયોલોજીકલ, નથી પણ ગ્સાયલિક છે એમ ધારવામા આવે છે તેથી ખેડુતો આવી જાતના હલકી બનાવટના પણ બહારથી લપકાભર્યા દેખાવના ખાતર વાપરીને પોતાના પાકની ખરાબી કરવાને બદલે પોતાને હાથેજ, બહુજ મહેનત કરીને પોતાને જોઈતું પ્રમાણુ ખાતરના મિશ્રણથી બનાવે છે. પરંતુ આ સર્વંતું કારણુ કુદરતી નથી પણ માત્ર કેટલીક સામાજીક અડચણોને લઇને છે; અને આ અડચણો જ્ઞાનનો અભાવ અને ખરાબ સામાજીક બંધાર-ણુને લીધેજ ઉત્પન્ન થાય છે.*

* કાસમાં અને લેવજીઅમમા આ અડચણો ધણે દરજ્જે દૂર કરવાના ચલ કરવામા આવ્યા છે, કારણુ કે ત્યાં જાહેર પ્રયોગશાળામા બીયાં અને ખાતરનું પ્રયોગકરણુ વિના મૃત્ય કરી આપવામા આવે છે આ પ્રયોગશાળા દ્વારા, આપણી ક્ષપનામા નહિ આવે એટલા બુઢાણું બહાર પડે આવ્યા છે, જે ખાતરમા માત્ર ૧-૫ ભાગ જેટલોજ પોષણકારક ભાગ હોય તેવાં ખાતરો પણ જોવામા આવ્યા છે, તેમજ “આબરદાર” કંપનીઓ વરુથી, જે ખાતરમા પોષણનું તત્ત્વ નહિ હોય અને ઇલકતી વસ્તુઓ હોય તેવા ખાતરો પણ આપવામાં આવ્યા છે બીયામાંતે આથી પણ વધારે દગો જોવામા આવ્યો છે જેટની પ્રયોગશાળામા કેટલાક બીયાં તપાસવામા આવ્યા હતા કે જેમા ૨૦ ટકા જેટલા મુકરનામરમ બીયાંને બેલ કરવામાં આવ્યા હતા અથવા તો ૨૦ ટકા જેટલી રેતી ભેગવામાં આવી હતી અને ૧૦ ટકા જેટલાં જેરી સાસના બીયાં ઇમેરવામાં આવ્યા હતા

અલબત્ત છેડવાઓ નાના હોય તે વખતે ગરમ જમીન અને હવાની અગત્યતા હમેશ રહેવા-નીજ અને સાઠ વર્ષ પહેલાં લીઝાસ દલા-વર્થે આગાહિ કરી હતી કે ખેતીવાડીમાં બીજાં પગલાં જમીનને ઉષ્ણ બનાવવામાં આવશે તે થશે. પરંતુ ગરમ કરનાર લોઢાંની નળીઓ તેજ કાર્ય કરતા ખાતરો જેવુંજ કામ આપે છે અને તે પણ મનુષ્યોની બહુજ ઓછી શારીરિક મહેનતે. બીજાં પ્રકરણમાં વાંચવામા આવશે તે પ્રમાણુ આ રીતિ મોટા વિસ્તારમાં હાખલ ધધ ચુકી છે. આ રીતિના પરિણામે અમુક જમીનના વિસ્તારની ઉત્પાદક સ્થિતિ સો ગણી કરતાં પણ વધારે વધે છે.

હમણાં જ્યારે ધાપણુવાળાઓ આપણી કનેથી તેના મુળ મુલ્ય કરતાં ત્રણ કે ચાર ગણુ દામ લે છે ત્યારે એક ગરમ કરેલ વન-સ્પતિ શાળાની એક ચોરસવાર જમીનને માટે આશરે એક પાંડ ખર્ચીએ છીએ એ દેખીતું છે. પરંતુ ટ્રીચિમથી આણેલા લાક-ડાના કેમોને માટે કેટલા દલાલો લાખો રૂપિયા કમાતા હશે? જો આપણે માત્ર મનુ-ષ્યની મજુરીજ ગણીએ તો આપણે જોઈ શકશું કે યંત્રોને લીધે એક વનસ્પતિ શાળાની ચોરસવાર જમીન એક મનુષ્યની અટધા દિ-વસની મજુરીનું કાર્ય છે; કાચની નીચેની એક એકર જમીન ખેડવાને માટે જસીં અને ગર્નગ્રીમાં ત્રેરાશ રોજના દશ કલાક કામ કરતાં માત્ર ત્રણ પુરુષોજ બમ થાય છે. એટલે જે કાચની વનસ્પતિશાળાઓ પ્રથમ મોજશો-ખના સાધન સરીખેજ ગણાતી હતી તે હવે ખેતીવાડીના એક અંગ તરીકેજ ગણાવા માડી

છે અને જ્યારે આવીજ કાચની વનસ્પતિ-
શાખાઓ હરેક ખેતરના એક ભાગ તરીકે વપ-
રાશે અને તેમાં જે શાકભાજી ખુલ્લી હવામાં
નહિ' ઉગી શકે અથવા તે જેમને પહેલાં
આવાં સ્થાનમાં ઉગાડવાની જરૂર હોય તેવી
શાકભાજી માટે વાપરવામાં આવશે તેવો વખત
પણ બહુજ પાસે છે.

સ્વદેશમાંજ ઉગાડવામાં આવતાં ફળક-
ળાદી અને શાકભાજી પરદેશથી આયાત કર-
વામાં આવતાં અડધી પાકી અવસ્થામાં આ-
વેલાં ફળફળાદી કરતાં વધુ સારાં છે અને
કાચના રક્ષણ નીચે ઉગાડવામાં પડતી મેદ-
નતનો ગદસો વસ્તુઓની ઉત્તમતાને લીધે તરતજ
વળી રહે છે. મલુરીનો પ્રશ્ન જ્યારે ઉભો થાય
છે અને જ્યારે રહાઇન અને સ્વિટઝરલેન્ડમાં
દ્રાક્ષની વાડીઓ ઉગાડવામાં અને તેનું રક્ષણ
કરવામાં વાપરવામાં આવતી મલુરીનો જ્યારે
આપણે વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે આપણને
એજ પ્રશ્ન થાય છે કે લંડનના પરામાં એવી
વાડી કાચના રક્ષણથી કરીએ તો એાછી મલુરી
થાય કે આવી રીતે રહાઇન કે લેક લેગન આ-
ગળ વાડીઓ ઉગાડીએ તેમાં એાછી થાય ?
અને જ્યારે આપણે લંડનમાંના પરામાં ઉગા-
ડવામાં આવતી દ્રાક્ષની કિંમત અને ફ્રાન્સ
અને સ્વિટઝરલેન્ડમાં સપ્ટેમ્બર-ઓક્ટોબરમાં
ઉગાડવામાં આવતી દ્રાક્ષની કિંમતની સરખા-
મણી કરીએ ત્યારે આપણને એમ માનવું
પડે છે કે લંડનખાતા અને ઇસેક્સમાંના
પરામાં ઉગાડવામાં આવતી દ્રાક્ષ એાથી એાછી
મલુરીથી ઉત્પન્ન થઈ શકે છે.

ગમે તેમ કરે પણ આપણે નિકાશ કર-
નાર દેશોની ઉત્પાદક શક્તિ વિષે બહુ ઉંચો
અભિપ્રાય ધોંધવો જોઈતો નથી અને આપણે
એટલું યાદ રાખવું જોઈએ કે દક્ષિણ યુરોપના
દ્રાક્ષ ઉગાડનાર પોતે હલકી જાતનો પીકે ના-
મનો દારૂ પીએ છે, એશિયામાંથી આજુલ
બેશમાંથી બનાવેલ દારૂથી મારસેલ્સના લોકો
પોતાની તરસ મટાડે છે અને જે નોર્મન્ડિના
લોકો સફરજન લંડન મોકલે છે તેજ લોકો
તેમાંથી બનાવેલ ઉત્તમ સાઈડર માત્ર વારતહે-
વારેજ પીએ છે. આ પ્રમાણેની વસ્તુસ્થિતિ
લાંબો દાગ ટકે તેમ નથી; અને જે વખતે જે
ઘણી વસ્તુઓ આપણે હાલમાં આયાત કરીએ
છીએ તેજ વસ્તુઓ માટે આપણે આપણા
પોતાના દેશનીજ ઉત્પાદકશક્તિ ઉપર આધાર
રાખવો પડશે તે વખત હવે બહુ દુર નથી
અને તેથી આપણને તુકશાન થવાનું નથી.
આપણી ઉત્પાદકશક્તિ વધારવામાં અને નવી
નવી શોધો કરવામાં રસાયનશાસ્ત્રના સાધનો
અખુટ છે. અને એક જાતની શોધ બીજી ઘણી
શોધોને જન્મ આપે છે અને આથી કુદરતની
શક્તિઓ ઉપર મનુષ્યની શક્તિ વધારેને
વધારે પ્રાધાન્ય મેળવતી જાય છે.

જો આપણે બધી વસ્તુઓનો વિચાર
કરીએ; બગીચાઓમાંની ખેતીવાડીમાં જે
હમણા હમણા વિકાસ થયો છે અને તે વિકાસ
ખેતરોમાં પણ કામમાં લગાડવાની જે
વલણ દેખાય છે તેનો ખ્યાલ કરીએ; જે
પ્રયોગો આપણે ખેતીવાડીના ઉત્કર્ષ માટે
કરીએ છીએ અને જે આજે પ્રયોગો છે
તે કાલે સાધારણ રીત થઈ જશે તે વિશે

હંચી પોલીસી કરેલા ટેબલ દોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

તર્ક કરીએ અને રસાયનશાસ્ત્રે જે સાધનો આપણે માટે તૈયાર રાખ્યાં છે તે વિશે મનન કરીએ તો આપણને કહ્યા વિના ચાલવાનું નથી કે “આ વખતે અમુક વિસ્તારની જમીનમાંથી સાથી વધારેમા વધારે કેટલાં મનુષ્યો પોતાનું ઉદરપોષણ કરી શકશે તેની આગાહિ કરવી એ કેવળ અશક્ય છે.” અથવા તો ‘તેજ ઉપર કેટલી ભુદી ભુદી જાતની વનસ્પતિઓ આપણે ઉગાડી શકશું એ કેહેવું બહુજ મુશ્કેલ છે.” દરેક દિવસે આગળની મર્યાદા વધતી જાય છે અને નવા નવા વિશાળ વાતાવરણ આપણી દૃષ્ટિ સમુખ ઉઘડતાં જાય છે. હમણાં માત્ર આપણે આટલું તો કહી શકીએ કે હમણાં પણ એક ચોરસ માઇલના વિસ્તારની જમીનથી ૬૦૦ માણસો પોતાનું ઉદર પોષણ કરી શકે તેમ છે અને ૧૦૦૦ માણસો—આજસુ માણસો નાહિ—૧૦૦૦ એકર જમીન વડે કરીને, બહુ મહેનત કર્યા વિના તેજ જમીનમાંથી ઉત્તમ વનસ્પતિ અને જનાવરોને માટેનો ખોરાક તેમજ કપડાંને માટે શણ, ઉન, રેશમ તેમજ ચામડાં મેળવી શકે. આથી પણ ઉત્તમ ખેતીવાડીની રીતિ—જેને હમણાં પણ પ્રયોગ થાય છે, પણ આજા વિસ્તારમાં નહિ—જ્યારે અમલમાં મુકાશે ત્યારે શું પરિણામ આવશે તેનું કાંઈ પણ અનુમાન ણાંધી શકાય તેમ નથી કારણ કે ખેતીવાડીની કળા એટલી બધી વિકાસ પામી છે અને પામતી જાય છે.

આ પ્રમાણે આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે વસ્તી વધી જવાનાં જુદાનાં આપણે ધારીને પૃથક્કરણ કરવા માંડીએ તો પહેલેજ સપાટે જમીનદોસ્ત થઈ જાય છે જે માણસો એમ ધારે છે કે માણસો માત્ર આ જગતની જડ દોલતના ઉપલોગ કરનાર છે અને તેમાં વધારો કરનાર નથી તેજ માણસો આ દેશમાં દર ૧૦૦૦ સેકન્ડે એક માણસનો વધારો થાય છે એ આંકડાથી ભયભીત થઈ જાય છે. પરંતુ આપણા જેવા માણસો જે એમ ધારે છે કે દરેક નવો જન્મ લેનાર મનુષ્ય એક ખરો કામ કરનાર છે અને પોતાના હિસ્સાના પ્રમાણ કરતા પણ વધારે ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ ધરાવે છે તે માણસો તો એના જન્મને આનંદથી વધાવી લે છે.

એક માણસ પોતાની મજુરીની ઉત્પાદક શક્તિ વધારવા માટે યતન કરે તે માટે માણસની ઝાઝી વસતિ એ એક મુળ જરૂરીયાતની વસ્તુ છે તે આપણે જાણીએ છીએ. સાથી વધારે ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ ધરાવનાર મજુરી, ન્યાંમુધી માણસો થોડાં થોડાં હોય અને વિખરાયલાં રહેતાં હોય ત્યાં મુધી, અશક્ત છે એ વાત આપણે જાણીએ છીએ. અસલના વખતના હજારી જમીન ખેડતા કેટલી મજુરી વાપરવી પડે છે અને હાથેથી વણતાં અને કાંતતાં કેટલી મહેનત પડે છે તે આપણે જાણીએ છીએ અને તેટલોજ ખોરાક અને તેટલાંજ કપડાં હાલના સંઆકામથી કેટલી ઓછી મજુરી અને મેદુનતથી ઉત્પન્ન થઈ શકે છે તે પણ આપણે જાણીએ છીએ.

વળી, એક એકર જમીન ઉપર ૨,૦૦,૦૦૦ શેર ખોરાક ઉત્પન્ન કરવા એ તેટલોજ ખોરાક દશ એકર જમીન ઉપર ઉત્પન્ન કરવા કરતાં બહુજ રહેલું છે તે આપણે જોઈએ છીએ. રશિયામાં ઘઉં પોતાની મેળે ઉગે છે એમ ધારવું એ બહુ મારી વાત છે, પરંતુ જે માણસોએ ત્યાંની જમીનમાં કામ કરતાં મજુરોની સ્થિતિ જોઈ છે તેમને માત્ર એકજ વિચાર

આવે છે; તે એ કે વસતિ વધે અને તે માટા પ્રમાણમાં વધે તો સાંચાકામ વાપરી શકાય અને નવામાં નવી દપની ખેતીવાડી અમલમાં મુકી શકાય; અને જે માણસો હમણા જનાવર માકક કામ કરે છે તેમને જરા વિશ્વાંતિ મળે અને તેઓ માણસોની હારમાં આવી શકે.

(અપૂર્ણ)

ગ્રીસ સાથેના હિંદના વેપાર

ગ્રીસ સાથેના હિંદના વેપાર વીશે લંડન ખાતેના ઇંગ્લીયન ટ્રેડ કમીશનર મી. ડી. ટી. ચાડવીક જણાવે છે કે હિંદમાં કાપડ સુતરની મીલોમાં જે માલ બને છે તેમાં દર વર્સે થોડો થોડો પણ સુધારો થતો જાય છે અને તેને પરીણામે પરદેશમાં હિંદી માલ અગાઉ કરતાં વધારે ખપવા લાગ્યો છે. ગ્રીસ તરફના ગોમાં હિંદી સુતર અગાઉ ઘણા હલકા નાન નાનરતું ખપતું હતું. જ્યારે બહારથી ચઉદ્ નાનરતું સુતર ઇટલીથી અને તે કરતાં વધારે ચઢતા નાનરતું સુતર ઈંગ્લેન્ડથી ત્યાં જતું હતું. એનું કારણ એમ જણાવવામાં આવતું હતું કે ચઢતા નાનરના હિંદી સુતરમાં ટકાઉપણું ઓછું રહેતું. હવે માલ વધારે સારો બનતો હોવાથી વીસ નાનર સુધીનું હિંદી સુતર ત્યાં વેચાશે એમ આશા રાખવામાં આવે છે. બાલ્કનના મુલકોમાં જે માલ મોકલવામાં આવે છે તેમાં દસ રતલના વજનનાં હોય છે તેને કાર્ડબોર્ડ વીંટાળી તેના ઉપર કાગળ ચોટી તે ઉપર નાનર વગેરેની છાપ મારીને મોકલવામાં આવે છે. કુપ નામથી ઝોળખાતી જાતનું ખાસ સખત ટવીસ્ટ સુતર

પણ ગ્રીસમાં ઘણું વેચાયું છે. ધોએલું અને રંગેલું સુતર પણ ત્યાં મોટા જથ્થામાં આયાત થયું છે. તેમાં મુખ્ય રંગો લુરો તથા લાલ છે. હિંદમાં બનેલું કાપડ ગ્રીસ જતું નથી. ચાદરો કેબોટ વગેરે જાતના માલ ત્યાં મોકલવામાં આવે તો ઘણી સહેલાઈથી વેચી શકાય. હલકા પ્રકારના કાપડ માટે બાલ્કનના સર્વે પ્રાંતોમાં અત્યારે ઘણું સાફ જાનર છે કેમકે ત્યાં કાપડની અછત છે. કેબોટ તથા ટીકલોથ જાપાનથી ત્યાં જવા માંડ્યું છે અને તેને માટે સારો અભિપ્રાય બંધાયો છે. સુતર બનાવતી વેળા જે વેસ્ટ પડે તેને માટે પુછપરછ ઘણી છે. જેમને, એ જાનરમાં ઘરાકી મેળવવી હોય તેમણે દરેક જાતના માલના નમુના મોકલવા પડશે.

વનસ્પતીમાથી બનાવેલા તેલ, જેવાં કે અળસીનું તેલ, દીવેલ, વગેરે મોટા જથ્થામાં ગ્રીસ આયાત કરે છે. દીવેલ દવા માટે તથા કેટલાક ઉદ્યોગો માટે તેઓ મંગાવે છે અને બીજી કેટલીક જાતનાં તેલમાંથી સાબુ બનાવે છે. એવી ચીજ માટે ગ્રીસમાં ઉકાવ સારો છે—

દીવાળીના માટે કેન્ડી ટાઇલ્સની છલ્લી ડીઝાઇનો જોઈએ કે ?

તેલના ખીયા માટે બાલકનના મુલકોમાં હાલ બહુ પુછપરછ નથી કરવું કે તેમાંથી તેલ કાઢવાનો ઉદ્યોગ એ મુલકોમાં હજી શરૂઆતની સ્થિતિમાં છે. મશાલામાં મરીની આયાત ઘણી ઘાય છે. એને માટે તેમજ મશાલાની ખીજી બધી, જાત માટે પુછપરછ ઘણી છે. કાફી હીંદુસ્તાનથી ગ્રીસ ખાતે મુફલ જતી નથી. બ્રાઝીલથી ત્યાં જે કાફી જાય છે તેજ ત્યાં વપરાય છે. હીંદની કાફીનો થોડો જથ્થો ગ્રીસની સરકારે કેટલાક વખત ઉપર મંગાળ્યો હતો. પણ ત્યાંના લોકોને તે માલ પસંદ પડ્યો નહીં. આ હીંદથી તેમજ સીલોનથી મોટા જથ્થામાં જાય છે અને બાલકનના મુલકોમાં ખપે છે ઘઉં ગ્રીસમાં અત્યારે વપરાય છે. તે સઘળા હીંદથી ત્યાં ગયેલાજ છે પણ એ આયાત કરવાનો તથા લોકોને પુરો પાડવાનો ઇનકાર ત્યાંની સરકારના હાથમાં છે. એ રીવાજ કેટલીક જાતનો હીંદી માલ જેવો કે હેશ્યન કલોથ અને કોથળા બાલકન મુલકોમાં ઘણા ખપે છે તેનું વજન અર્થવા પનો વધારે કે ઓછો હોય નો તે માટે કાંઈ મુશ્કેલી પડતી નથી વળી ખનીજ તેલ પણ મોટા

જથ્થામાં આયાત કરવામાં આવે છે હાલમાં એના ભાવ સારા છે પણ સ્ટીમરોની આવજા વધારે છુટથી થવા લાગે તે વેળા નુર વગેરે બધાનો સરવાળો ગણતા હીંદી માલ જો અમે રીકન ખનીજ તેલ સાથે હરીફાઈમાં વધારે સસ્તું પડશે તોજ એનો વેપાર બાલકનના મુલકો સાથે ચાલુ રહેશે. કાચા ચામડા મોટા જથ્થામાં આયાત કરવામાં આવે છે અને પછી ત્યાં તે કેળવાય છે. લડાઈ અગાઉ હીંદથી ત્યાં જતો માલ મુખ્ય કરીને ઑસ્ટ્રીયન લોઈડ કંપનીની સ્ટીમરોમાં ત્રીએસ્ટ જતો અને ત્યાંથી એજ કંપનીની ખીજી સ્ટીમરોમાં ગ્રીસના તથા તેની આસપાસના બંદરોએ લઈ જવામાં આવતો. એમ થવાથી હીલ બહુ થતી અને ખરચ પણ ઘણો વધારે પડતો જેથી હીંદ સાથેનો વેપાર ખીલવવામાં મૂશ્કેલી પડતી પણ હવે પછી પોર્ટસેડના બંદરેથીજ ખીજી સ્ટીમરમાં માલ ચઢાવવાની ગોઠવણ કરવામાં આવશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે

(માઇસોર ઇકોનોમીક જનલ)

અધિપતિની નાંધ.

૨. હિંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવમાં થયેલા ફેરફાર વીશે વેળાસર માહિતી નહીં મેળવવાને લીધે કર્મચૂક ખાતાંએ ઠરેલી ભુલને લીધે ઉપસ્થિત થયેલો “વેપારી પત્રવ્યવહાર” આ અંકમાં આપ્યો છે તે ઉપરથી બેઠ શકાય છે કે કર્મચૂક ખાતાંને હુંડીના ભાવના ફેરફાર વીશેની ખબર મળવામાં ટીલ થઇ હતી. એવોજ પ્રકાર પોસ્ટ ખાતાંમાં પણ બન્યો હોતો જે વીશે “ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા” પત્રના તા. ૧૬-૮-૧૯ ના અંકમાં અગ્ર નોંધમાં નીચે પ્રમાણે વીવેચન કરવામાં આવેલું છે:—

What is this we hear about the Post Office? It is because the rate of exchange has been raised. Who said coming the prince of profiteer? Well, for it is continuing to remit money to England by money order at the rate of 1s. 8d. though the rate of exchange was raised to 1s. 10d. a week ago. The explanation given at the General Post Office in Bombay is that no official announcement of the change has yet reached it, and if that is the correct explanation the Government of India should lose no time in bringing what steps it should take against the official who is thus slow to get to work.

ઉપરનાં લખાણને ભાવાર્થ નીચે પ્રમાણે છે:—

પોસ્ટ ઓફીસ વીશે આપણે આ હુંડી સાંભળીએ છીએ? એ અયોગ્ય નહીં ખાના- અયોગ્ય નહીં. રાખોમાં અગ્રણી થઇ છે કે કરનાર એમ હવે નાણાં મોકલવા માટેને વધારે ટાણે કહ્યું? વધારીને એક શીલિંગ ઇસ પેન્સમાં કરવામાં આવ્યો તેને એક અંગ- વાડયુ થઇ ગયું તોપણ હજી પોસ્ટ ઓફીસ તો એક શીલિંગ આઠ પેન્સ લેખે નાણાં લે છે. જનરલ પોસ્ટ ઓફીસ મુબઇ, જણાવે છે કે અમને સત્તાવાર રીતે કાઢપણ ખબર મળી નથી. જો એમ ખરેખર હોય તો પોતાના કામને લગતી માહિતી વેળાસર મેળવવામાં આવેલો કોમી જે અમલદાર હોય તેના સંબંધમાં કમ કામ લેવું તેના હવે વખત ખોવા વગર હિંદી સરકારે વીચાર કરવો જોઇએ.

૨. પૂર્વ આફ્રીકાનો વેપાર ઘણે ભાગે હિંદીઓના હાથમાં છે અને તેને ઘણા વધારી શકાય તેમ છે તે પોતાના કાળુમાં લે એવી કંપની સરકારી સહાયતાથી કાઢવા વીશે મેજર મેકેડોની સુચના વીશે આ એમ્બરે સરકારને મોકલેલી અરજી આ માસીકના ગયા અંકમાં છાપી છે. આ વેળા જંગ- ગાર ખાતેની ઇન્ડિયન નેશનલ એસોસિએ- ચનના આ. સેક્રેટરી મી. બીહારીલાલ એન. અનંતાણીનો પત્ર ૧૧૩ મે પાને છાપ્યો છે તે વીશે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવે છે.

મારસેક્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈકાર અને મજબુ

૩. હિંદી પ્રધાનની હુડીના લાવમાં વધઘટ થાય તેમાં બીજા દેશો સાથે હિંદને વેપારને અંગે પ્રાપ્ત થયેલું લેલું કે દેવું જે હોય તેની અસર હિંદમાં મુખ્ય હોય છે અને એ બાબદમાં જાણવા જેવું છે કે અમેરીકાનાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ તથા ચીન અને જાપાનથી હિંદ ખાતે થયેલા આયાત તથા હિંદથી તે

દેશો ખાતે મૂંચલી નીકાશ ૧૯૧૬-૧૭ માં નીચે પ્રમાણે હતી:—

આયાત. - નીકાશ.			
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	પાઉન્ડ ૭૩ લાખ.	૨૦૭	લાખ.
ચીન	... ..	૧૧	૪ ૩૯
હોંગકોંગ	... ..	૭	૨ ૨૮
જાપાન	... ..	૮૮	૧ ૭૬

ખેતીવાડીને લગતા ૧૯૧૬-૧૭ ના વરસ માટેના આંકડાનું પુસ્તક હમણાં સરકારે બહાર પાડ્યું છે તે ઉપરથી જણાય છે કે એ વરસમાં ખેડવામાં આવેલી જમીનનો વીસ્તાર અને ખેડવા લાયક હોવા છતાં ખેડાયેલી નહીં એવી જમીનનો વીસ્તાર નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે હતો:—

		હજાર એકર		ખેડવામાં આવેલી જમીન.	
		ખેડવા લાયક પણ ન ખેડાયેલી જમીન.		ખેડવામાં આવેલી જમીન.	
અમદાવાદ જિલ્લો	...	૧૫૩	૩૯૭	૧૪૧૫	
ખેડા	...	૪૫	૩૯	૮૦૦	
પંચમહાલ	...	૮૬	૮૮	૫૩૩	
ભરૂચ	...	૨૮	૩૨	૬૨૬	
સુરત	...	૬૩	૨૬	૭૪૮	
પુર્વ ખાનદેશ	...	૬૭	૭૫	૧૯૮૪	
પચીમ	...	૧૬૩	૧૪૦	૧૬૧૨	
નાશિક	...	૭૪	૩૫૨	૨૧૨૯	
અહમદનગર	...	૪૨	૪૨૨	૨૭૯૦	
યુના	...	૫	૫૨૧	૨૦૫૪	
ચૌલાપુર	...	૧૩	૩૬૪	૨૧૬૩	
સતારા	...	૩૪	૩૯૦	૧૬૩૪	
વેલગામ	...	૭૨	૪૦૫	૧૭૮૮	
બીજાપુર	...	૪૯	૩૨૪	૨૬૦૬	
ધારવાડ	...	૪૪	૨૦૩	૨૨૧૩	
થાણા	...	૪૮	૪૬૩	૫૮૦	
કોલાબા	...	૨૧	૪૦૩	૩૬૯	
રતનાગીરી	...	૧૪૦	૧૧૦૪	૭૨૯	
કાનરા	...	૪૦	૮૫	૨૫૫	
કુલ મુંબઈ મહાકો	...	૧૨૨૫	૫૮૪૦	૨૭૪૭૦	
ચીધ પ્રાંત	...	૫૯૧૨	૪૯૪૫	૪૬૨૨	
મદ્રાસ	...	૧૧૪૫૮	૮૪૬૯	૩૪૩૧૭	
બંગાલ	...	૪૯૪૯	૫૫૦૦	૨૪૭૫૩	
આંધ્ર	...	૭૨૮૬	૧૬૪૨	૨૭૩૬૪	
બીહાર	...	૬૬૬૫	૪૮૦૪	૨૫૮૬૦	
પંજાબ	...	૧૬૧૪૮	૨૨૯૬	૨૬૯૩૮	
મધ્ય પ્રાંતો	...	૧૩૨૨૮	૨૪૦૦	૧૮૩૭૧	

ખ્રીડીશ હિંદમાં કુલ

૧૧૨૩૦૮

૪૫૭૯૨

૨૨૬૭૦૮

ધી ભોમ્બે રાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

“કરોળીઆ”

આ ભાષાન્તર સ્તુત્ય છે અને ઉમદા છે. વિજ્ઞાનની પરિભાષાના શબ્દો આપના ગુજરાતી સાહિત્યમાં બહુ ઓછા છે અને વૈજ્ઞાનિક સાહિત્ય બહુ કેળવણું નથી તોપણ મી. ભાનુસુખરામ નિર્ગુણરામ મેહતાએ અંગ્રેજી પારિભાષિક શબ્દોનો ગુજરાતી અનુવાદ ઠીક ઠીકો છે. વૈજ્ઞાનિક પુસ્તકોનું ભાષાન્તર કરવું એ બહુ કઠિન છે અને એ કઠિણ કામ મી. ભાનુસુખરામે ઠીક સાધ્યું છે અને એ સ્તુતિપાત્ર છે. એ પુસ્તકમાં કરોળીઆની બાબતની માહિતી સારી છે. એનું ‘જીવનનું’ અવલોકન બહુ બારીક છે અને જુદી જુદી તરેહવાર કરોળીઆના વિભાગ પાડી તેઓપર ખાસ પ્રકરણ રચ્યાં છે. કરોળીઆની બાળ કેમ બને છે તે પણ ઠીક દર્શાવ્યું છે. અમારા ધારવા પ્રમાણે આ પુસ્તક સાફ છે અને એવા વૈજ્ઞાનિક પુસ્તકોના ભાષાન્તર તથા મૂળ ગ્રંથોથી આપનું સાહિત્ય શોભાવવાની જરૂર છે.

જ. ગો. દ.

“ગિરધર.”

મી. જગજીવનદાસ દયારાજ ચૌહાણે આ જીવન ચરિત્ર લખી ગુજરાતી સાહિત્યની સેવા ઠીક બતાવી છે, આપના સાહિત્યનો ભ્રમ એ તેવો ઇતિહાસ પણ નથી અને સાહિત્ય સુગટમણી કવિઓના જીવન ચરિત્રોનો પણ ઘણો અભાવ છે, આમ તેમ ટેટલાંક જીવન ચરિત્રો આલેખવાને પ્રયત્ન થયા છે, અને કવિનાં પુસ્તકો પ્રગટ કરતી વેળા તે પુસ્તકની પ્રસ્તાવનામાં કંઈક જીવન આલેખવામાં આવે છે પરંતુ કવિનાં જીવનચરિત્રના સ્વતંત્ર પુસ્તકોનો ગુજ-

રાતી સાહિત્યમાં કંઈક અભાવ તો છે. આ ઉપરોક્ત પુસ્તકમાં મી. મોદીએ કવિના જીવનની માહિતી મેલવવામાં ઠીક પ્રયત્ન કર્યો છે, અને સામગ્રી પણ ઠીક ભેગી કરી હોય તેમ લાગે છે. કવિનું ભક્તિ પૂર્ણ હૃદય હતું એ બહુ સારી રીતે વર્ણવ્યું છે અને કવિનાં અવસાન સમયનો ચિતાર તેમ એવો આગેહુબ ચિતર્યો છે કે વાંચનારની મન ઉપર પણ અસર થયા વગર રહે નહિ.

કવિ ગિરધરની કવિતાની સમાલોચના પણ સારી કરી છે અને ગુજરાતી સાહિત્ય પર કાણુ એ સમાલોચનામાં મી. “મોદી” સારી રીતે દર્શાવે છે. કવિની કવિતા “કોઈ સુધડ ચતુર, મરમાળી, અને વિલાસવતી નગરનારીમાં ગણાવાનો પ્રયત્ન કરવા જતી સરળ સ્વભાવની, ઠાવડી, ડાહી, મીઠા બોલી, પવિત્ર હૃદયની, પણ શહેરના વગેટમાં આવેલી સૌંદર્યવતી ગ્રામ્યનારીના જેવી છે.” આ રૂપક મી. મોદીએ બહુ યોગ્ય આપ્યું છે. દયારામની કવિતા જે સુધડ ચતુર મરમાળી અને વિલાસવતી નગરનારી છે તેનું અનુકરણ કરવા જતા ઘણી વખત ગિરધરની કવિતા બહુ ઠાવડી બની જ્ઞાનમાં ઉતરી જાય છે અને તેથી દયારામની માર્મિકતા અંદર આવી શકતી નથી.

મી. મોદીએ ઉદાહરણો આપી કવિતા ઉપર દયારામ, પ્રેમાનંદ આદિના જે સંસ્કારો પડયા છે તે પણ બતાવ્યા છે અને તે કવિઓની સાથનાની તુલના કરવામાં મી. મોદીનું જ્ઞાન સાહિત્યનું ઘણું સાફ છે એમ બતાવી આપે છે. આ પુસ્તક સાહિત્યના ઉપાસકને બહુ ઉપયોગ અને કવિના જીવનની કંઈક માહિતી આપનારું છે અને કવિની કૃતિ સાથે સારો પરિચય કરાવે છે.

જ. ગો. દ.

વેપારી પત્રવ્યવહાર.

પૂર્વ આફ્રિકા સાથેના વેપાર વિષે.

મુંબઈ ૨૨ મી ઑગસ્ટ ૧૯૧૯.

મહેરબાન સેક્રેટરી

ધી ઇન્ડિઅન મરચાંટસ એગ્ગર અને બુરો

મુંબઈ.

સાહેબ,

થોડો વખત આસાયેશ લોગવવાના હેતુથી માત્ર લાભા વસવાટ બાદ પૂર્વ આફ્રીકા-માંથી હું હાલજ આંહી આવ્યો છું. માતૃભુ-મિની હાલની જરૂરીઆતો પર વિચાર કરતાં સદરહુ આસાયેશનો સમય સરસમાં સરસ રીતે લોગવવાનો ઉત્તમ માર્ગ હું માનું છું તે પ્રમાણે એ થશે કે હિંદુસ્તાનના વ્યાપારનાં આ મુખ્ય નગર મુંબાઈમાં ખાસ કરીને બંને યોગ્ય સંસ્થાઓ અને ગૃહસ્થોની મુલાકાતો લઈને, મળી શકે તેટલું સાહિત્ય આપણા હિન્દી પ્રેસમાં પ્રસિદ્ધ કરીને, અને જરૂર પડે તો બહેર વ્યાખ્યાનો આપીને, પૂર્વ આફ્રિકાના (હાલે આપણા શાહી સરકારના સત્તા નીચેના અગાઉના કહેવાતા જમન પૂર્વ આફ્રીકા સહીત) વિશાળ મુલકમાં હિન્દી વ્યાપાર અને ઉદ્યોગોની શક્યતા અને આપણા હિન્દી યુવકો માટેની શક્યતા વીશે ખરાં જ્ઞાનનો પ્રસાર જેમ બને તેમ જલ્દીથી અને જેટલો બને તેટલો કરવો.

ઠકાય આપ બાણુતા હશે કે ભારત વર્ષ માટેના મહાન વિચારકો જેવા કે મરહુમ આનંદેભલ મિ. ગોખલે, નામદાર આગાખાન સાહેબ, અને સર થીઓડોર મોરીસને માત્ર હિંદુસ્તાનનાં જ સરસ હિત માટે નહિ પરંતુ આખી શહેનશાહતનાં લલાં અર્થે આપણી શાહી સરકારને માત્ર હિન્દી વસવાટ માટે જ પૂર્વ આફ્રિકાના તે વિભાગને ઇલાયદો રાખવાની સલાહ આપવાનું યોગ્ય વિચાર્યું છે છતાં પણ ઘણી દિલગીરીની બાબત છે કે સ્થાનિક જરૂરીયાતોના ઘણાં ગંભીર દબાણને લઈને પણ આ ભારે ઉપયોગી વિચારને સંપૂર્ણ ટેકો હિંદુસ્તાનમાં મળેલ નથી પરંતુ હવે આ વિષય પર થોડો સમય રોકવાને માટે ખરો સમય આવી લાગ્યો છે કારણ કે તે ઉપર ત્યાંના આપણા વ્યાપાર ઉદ્યોગનો અને હિન્દી યુવકોને માટે એક ક્ષેત્ર મેળવવાનો આધાર છે એટલું જ નહિ પરંતુ ઘણી સદીઓ અગાઉ આપણા જે દેશ બાંધવો ત્યાં વસાહત કરી રહ્યા છે તેમને માટેની લયકર ઠટાકટીના સમયને દૂર કરવાનો આધાર પણ તે પરજ છે.

તે દેશમાં વ્યાપાર અને ખેતીની સ્થાપનાની શક્યતા માટેની તપાસ કરવા માટે વ્યાપાર ઉદ્યોગ પર ધ્યાન રાખનારી સંસ્થાઓના પ્રતિનિધીઓ તરીકે દક્ષીણ આફ્રીકા અને બીજા દેશોમાંથી ઘણાં એક મીશનોએ

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ડ ૨૧ એક ઓટ, ફર્ટ, મુંબઈ.

પોતાનું કામ ક્યારનુંએ પુરું થયું છે અને તેને પરીણામે સારી રીતે સ્થપાયેલી વ્યાપારી મીન્ડીકેટોએ ત્યાં આવવાનું શરૂ કરી દીધું છે. માત્ર હિંદુસ્તાનજ એવો મુલક છે કે જેનો વેપાર આ દિશામાં હજી જીવવાળો જણાતો નથી.

કેટલાંક કારણો માટે પુર્વ આફ્રિકામાંના હિંદોગની ચોક્કસ શાખાને આર્થિક વિષયમાં પેશ્વેશ માટે મુખ્યમાં હાલ એક જ ભેદ રોટ પેદીના પ્રોસ્પેક્ટસની જાહેરાત થઈ છે તે પર ધ્યાન પુગાડવા હું માગતો નથી. તેવીજ દરખાસ્ત મેજર મેક્કેશે નામના એક ગૃહસ્થ તરફથી થઈ છે તે સામે સમયસરનો અને ખડાદુર ટકાવ મુંબઈની વ્યાપારી ચેમ્બરે કરેલ છે તેની પણ સર્વને માહિતી છે. માટે લાગતા વળગતાઓના તાર્કિક અને આતુર વિચાર માટે હું નીચેની થોડી સુચનાઓ રજૂ કરવાની હિંમત કરૂં છું.

૧. શા માટે પુર્વ આફ્રિકા ખસુસ કરી એક હિન્દી સંસ્થાન બનવું જોઈએ તે માટેનાં સંગીત કારણોને સારી રીતે સર્વત્ર જાણીતું કરવાની જરૂરીયાત તરફ લક્ષ્ય આપવું.

૨. ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેના આચાર નીકાશ અને ખેતી સહીતના સ્થાનિક વ્યાપારની તાંત્રી પ્રચલીત રીતીતી અને ભાવી શક્યતાઓ પર તપાસ કરવા અને તે પર રીપોર્ટ કરવા માટે મીલમાલેકો અને ખીજી વ્યાપારી સંસ્થાઓએ જોઈતાં સાધનો સહીત પોતાના

પ્રતિનિધીઓને ત્યાં મેલવાની જરૂરીયાત પર લક્ષ્ય આપવું;

૩. જણેલા હિન્દી યુવાનોનું ફાલતુ ગીચો ગીચ પછું અને પરીણામે તેમના માનસીક ક્ષેત્રની થતી ફીણતો દુર કરવાના હેતુથી તેમના માટેનાં આ નૈસર્ગિક ખારામાં જેઓ પોતાનાં જીવનને સ્થાપવા ઇચ્છતા હોય તેવા હિન્દી જણેલા યુવાનોને તે માર્ગમાં જોઈતી દરેક પ્રકારની મદદ અને જરૂર પડે તો લેનો અને ગાન્ટો આપી આર્થિક મદદ પણ આપવાના અસરકારક ઉપાયો ચોજવા.

૪. માત્ર હિન્દીઓ તરફથીજ પોશાયેલા અને હિન્દીઓનાજ કાબુમાં ખાસ કરી તે મુલકમાં હિન્દી વ્યારપારને લોકપ્રીય કરવાનાજ મુખ્ય હેતુસર એક ટ્રેન્ડીક હિન્દી જોઈન્ટ રોક સંસ્થા સ્થાપવી. વસ્તુતઃ તે સંસ્થા એક એવી મહાન ખડી ધવી જોઈએ કે તે માર્ગે છેક હિન્દી બેન્કીંગ હિન્દી વીમા ખાતાં અને હિન્દી નૌકા ખાતાથી કરીને હિન્દી વ્યાપારના હલકામાં હલકી શાખા પુર્વ આફ્રિકામાં વહન કરે.

જાતે મુંબાઈમાં કેઈપણ સંસ્થાને જરૂર પડે ત્યારે ફનેશાં સારી સેવા તેમના માટે તથા જે મે ઉપર કહ્યું છે તેની વધુ સમલવડ માટે પણ સદા તૈયાર છે.

હું કહું છું, સાહેબ -

તમારો વિદ્યાર્થી.

બિહારીલાલ એન. અનંતાણી.

ઇંગ્લંડની હુંડીના દર વીશે.

કરતમ ખાતા તરફથી આયાત માલ ઉપર લેવામાં આવતી જાત સંબંધી મીં. લક્ષ્મી. દાસ રવજી તેરસી અને કરતમ કલેક્ટર વચ્ચે ચાલેલો પત્રવહેવાર નીચે મુજબ હતો:-

મુંબઈ, તા. ૨૭ મી મે.

પ્રીન્સેસ અને વીકટોરીયા ડોકના મદદનીશ કલેક્ટર જોગ.

સાહેબ,

જે વેપારીઓ અમારી મારફત આયાત વેપાર ચલાવે છે તેમની તરફથી અમને એવી ખબર આપવામાં આવી છે કે, જોકે સરકારે વટાવનો દર ૧ શીં ૮ પેં કરાવેલો હોવા છતાં હજુ જઠાત ૧ શીં ૬ પેં ની કીમતને હીસાબે લેવાય છે. આ રીતે તેમને વધારે જઠાત ભરવી પડે છે. આ બાબતમાં તપાસ કરવાની મહેરબાની કરશો અને જો તેવી રીતે જઠાત લેવાઈ હોય તો તે પાછી પગાર કરવાં મહેરબાની કરશો.

લીં તમારો નીમકહલાલ
(સહી) લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી

એસીસ્ટન્ટ કલેક્ટરનો જવાબ.

મુંબઈ, તા. ૧૪-૬-૧૯.

મેસર્સ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી
સરદાર ખીદડીંગ પ્લેઠ નં. ૩,
એપોલો ઇન્દર, કોટ.

સાહેબ,

તમારો પત્ર મળ્યો. તમોએ જણાવેલા બાબતમાં તપાસ ચાલે છે અને વધુ પત્રવહેવાર હવે પછી કરવામાં આવશે.

લીં તમારો તાબેદાર

સેવક

(સહી) એ. ડી. લાલકાકા

મદદનીશ કલેક્ટર.

મુંબઈ, તા. ૧૫ મી જુન

મદદનીશ કલેક્ટર એન્ડ કરતસસ,

વાડીખંદર

મહાશય,

અમારા તા. ૨૭ મી મેના અને તમાર તા. ૧૪ મી જુનના પત્ર તરફ તમારુ ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. તે પત્રમાં વટાવના દર સંબંધ તપાસ ચલાવી વધુ પત્રવહેવાર ચલાવવાં વચન આપ્યું હતું.

હિતાવળે તમારી તરફથી પ્રત્યુત્તર માટે રાહ જોઈએ છીએ.

તમારો વીશ્વાસ

(સહી) લક્ષ્મીદાસ આર. તેરસી

મેસર્સ લક્ષ્મીદાસની કુાં.

મુંબઈ, તાં. ૨૪-૭-૧૯.

એપોલો સ્ટ્રીટ કોટ, મુંબઈ.

મહાશય,

તાં. ૧૪ મી મેના અમારા નં. પી. ડી. ૬૭૫૬ અને તમારા તાં. ૧૫ મી જુનના પત્રના જવાબમાં જણાવવાનું કે ૧ શીં ૮ પેં નો વટાવનો નવો દર તાં. ૨૩ મી મે ૧૯૧૮ થી અમલમાં મુકવામાં આવ્યો છે, અને તે વારીખથી આયાત કરવામાં આવેલા સઘળા માલપર તે પ્રમાણેની કીંમત ગણીને દર લેવામાં આવશે.

લીં તમારો નમ્ર સેવક

(સહી) એ. ડી. લાલકાકા

મદદનીશ કલેક્ટર.

મુંબઈ, તા. ૨૮ મી જુલાઈ ૧૯૧૯.

મી. એફ. ડી. લાલકાકા,

એસીસ્ટન્ટ કલેક્ટર ગ્રન્થેશ ડાક.

કરતમ હાઉસ, મુંબઈ.

જે વધારે જઠાત તેથી અમને ભરવી
પડી છે તે પાછી મળશે કે કેમ તે જણાવશે
તો ઉપકાર થશે.

લી. તમારો વીશ્વામુ
(સહી) લક્ષ્મીદાસ આર. તેરસી.

મહાશય,

તા. ૨૪ મી જુલાઈના તમારા પત્રમાં
જણાવેલી બીના, વાચી છે. તમે જણાવો છો
કે, તા. ૨૩ મી મેથી આ દર અમલમાં
મુકયો છે પણ અમે જે સવાલ હાથ ધર્યો છે
તે એ છે કે, તા. ૧૩ મી મેથી સરકારે વટા-
વનો દર ફેરવ્યો છે અને તેથી તે તારીખથી
તમારો દર પણ ફેરવવો જોઈએ. આ સવાલનો
જવાબ તમે આપ્યો નથી. તમારા ખાતાએ
ક્યારથી નવો દર રાખ્યો છે તે જણાવવાની અમને
ની મુશ્કા ન હોતી.

મુંબઈ, તા. ૫ મી એપ્રિલ ૧૯.

તમારા તા. ૨૮ મી જુલાઈના પત્રના
જવાબમાં હું જણાવીશ કે, આ બાબતમાં વધુ
વીચાર કરતા વટાવનો નવો દર તા. ૨૩ મી
મે ૧૯૧૯ થી હામલ કરવાનો નીશ્ચય કર્યો
છે. અને તેથી તે તારીખથી આયાત થયલા
સઘળા માલ ઉપર તે પ્રમાણે જઠાત લેવામાં
આવશે.

લી. તમારો વાબેહારે
(સેવક)

મદદનીશ કલેક્ટર.

ચેમ્બરનો વિભાગ.

ધી ઇંગ્લીયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર ઓફ કમર્સની કમીટીની એક સભા બુધવાર તા. ૨૩ મી જુલાઈ ૧૯૧૯ ના રોજ બેઠકે રહી. ટા. ૨૧ વાગે ચેમ્બરની ઓફીસમાં શેઠ જહાંગીરજી મી. પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા પ્રશ્નો હાજર હતા:—

શેઠ મથુરાદાસ વસનજી. આ શેઠ લલુભાઈ સામળદાસ સી આઈ ઇ શેઠ પી. જે બીલીમોરીયા શેઠ વીકલદાસ દામોદર ગોવીંદજી આ. શેઠ પુરુષોત્તમદામ ઠાકોરદાસ સી. આઈ. ઇ. શેઠ મોતીલાલ વલભજી શેઠ લાલજી ગોવીંદજી

તે વેળા નીચે પ્રમાણે કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું.—

૧ આગલી સભાની મીનીટ સલાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ રૂની લેણસેણ બાબતોને જે ખરડો તે માટે નેમાયતી સબકમીટીએ તૈયાર કર્યો હતો તે સુધારા વધારા સાથે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૩ આઠ આના અને ચાર આનાના નીકલના સીકાઓ વીશે શેઠ વીસનજી ઠાકરસી હાલા-ઇએ લખેલા પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૪ હીંદી ઔદ્યોગિક કમીશને કુદેલી ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા ખાતાંઓ સંબંધી સુચનાઓ બાબદ વેપારી કોમનો અભિપ્રાય નામદાર મુબઈ સરકાર તરફથી માગવામાં ન આવ્યો તે વીશે, તેમની ઉપર પત્ર લખવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૫ હીંદ અને પૂર્વ આફ્રીકાના વેપાર બાબદ આ ચેમ્બરનો જે મત મોકલવામાં આવ્યો તેના અનુસંધાનમાં એમ લખી જણાવવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે ટ્રેડ કમીશનરને મદદ કરવા માટે ત્યાંના વેપારીઓમાંથી એક એડવાઈસરી કમીટી નેમાવી જોઈએ.

૬ લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ઇસ્ટ ઇંગ્લીયા વીભાગે હીંદી ઔદ્યોગિક કમીશનની રહેવેના દરને લગતી કેટલીક ભલામણો પ્રત્યે નાપસંદગી દર્શાવી હતી તથા બંગાલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ મારકેટ આ ચેમ્બરનો અભિપ્રાય માગ્યો હતો. તે વીશે તૈયાર કરવામાં આવેલા અભિપ્રાયનો ખરડો પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૭ વધારાના નફા ઉપરના કર (એક્સેસ પ્રોફીટ ટેક્સ) ની નવમી કલમની રૂએ આખા હીંદ માટે જે નાની કમીટી નેમવામાં આવનાર છે, તેમાં ચેમ્બરના પ્રતીનીધી તરીકે એક નામ સુચવવાની ઇન્કમટેક્સ કલેક્ટરે વીનંતી કરી હતી. કમીટીએ તેના જવાબમાં આ શેઠ લલુભાઈ સામળદાસ સી. આઈ. ઇ. મુ. નામ સુચવવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

૮ શેઠ રૈવાશંકર જગજીવને નાદુરસ્ત વળીયતને લીધે કમીટીની સભામાંથી બે માસ ગેર-હાજર રહેવાની રજા માગી હતી તે આપવામાં આવી હતી.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ते वेणा नीये प्रभावे कामकाज करवाभां आण्युं हतुं:—

૨ ચેમનને ટેલીફોન લેવા બાબદ મેકેટરીએ તપાસ કરી રીપોર્ટ કરવો એવો હુકમ થયો હતો.

બાદ સલા બરખાસ્ત થઇ હતી

शेठ जहांगीर जी. पीटीट   ऑ. शेठ पुंड्रेशोतमदास हाडेरदास

“ ” ¹ લલુભાઇ સામળદાસ

શ્રેષ્ઠ એસ. બી. બી. સી. મોડીયા

પી. જે. જીલ્લિમેરીયા

બાદ સભા બંરખાસ્ત થઈ હતી.

શ્રેષ્ઠ જહાંગીર બી પીટીટ.

ઓ. સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ.

આ. શેઠ લલ્લભાઈ સામળદાસ.

શેઠ હુંસરાજ પ્રાગલ કાઠરસી.

„ વીઠલદાસ દામોદર ગોવીંદજી.

„ પી. જે. બીલીમોરીયા.

મેશર્સ એલેગ્રીક કેમીકલ વર્ક્સ કંપની તરફથી શેઠ લાઇલાલ દાજીભાઈ અમીન સભાને બ્રહ્મતી વીગત રજુ કરવા માટે હાજર થયા હતા.

તે વેળા નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે કામદાર કરવામાં આવ્યું હતું:—

૧ ગઈ તા. ૨૩ મી જુલાઈ ૧૯૧૯ તથા તા. ૨ જી ઑગસ્ટ ૧૯૧૯ ને દીને મળેલી કમી-ટીની સભાની મીનીટી સલાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ તાતા ઇંડસ્ટ્રીયલ જેન્ટા સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે હોંદી પ્રજા સંમુખ હોંદી ચલણના સવાલ વીશે એક રીપોર્ટ રજુ કરવાનો ઇરાદો છે અને તે તૈયાર કરવાનું બને તેટલા માટે ઑગસ્ટ માસમાં એક કોન્ફરન્સ ભરવાનું ડીરેક્ટરોએ ઠરાવ્યું છે તેમાં આ ચેમ્બર તરફથી બે પ્રતીનીધીઓ મોકલી આપવા. કમીટીએ યાન. શેઠ યુનીલાલ વી. મેહેતા તથા શેઠ જહાંગીર અમનજી પીટીટને પ્રતીનીધી તરીકે એ કોન્ફરન્સમાં મોકલવા ઠરાવ કર્યો હતો.

૩ મેશર્સ એલેગ્રીક કેમીકલ વર્ક્સ કંપનીવાળા શેઠ ભાઈલાલ દાજીભાઈ અમીને કરેલી ફરીયાદોના સંબંધમાં નામદાર સરકાર ઉપર મોકલવા માટે ઘડી કાઢવામાં આવેલી અરજ મંજુર રાખવામાં આવી હતી અને એવો ઠરાવ થયો હતો કે અમદાવાદવાળી મેશર્સ અંકલેશરીયા કંપની પાસેથી તેમની કંપની સંબંધી વીગત મેળવી તે પછુ આ અરજીમાં ઉમેરવી.

૪ શેઠ બી. એફ. માદને તા. ૨૬-૭-૧૯ ના પત્રમાં સુચના કરી હતી કે નામદાર સરકારને વીનંતી કરવી કે સ્ટેટ બેંક માટેની કાંઈ યોજના સરકાર સ્વીકારે તેા તે અગાઉ તે બહાર કરવી અને એ વીશે પોતાનો સુચનાઓ રજુ કરવાની તક વેપારી કોમને આપવી

કમીટીએ એ સુચના પ્રમાણે નામદાર સરકાર ઉપર લખવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

૫ ઑ. શેઠ મનમોહનદાસ રામજીએ સુચના કરી હતી કે નામદાર સરકારને વીનંતી કરવી કે ચાંદીના ભાવ હમણાં હજી વધારે વધી જવાનો ભય છે તે અટકાવવા માટે ચાંદી ઉપરની જકાત ઠાલી નાંખવી

કમીટીએ ઠરાવ કર્યો કે હમણાં ખાનગી હિસાબે રૂપું દેશમાં આયાત થતું નથી તેથી અત્યારે જે જકાત છે તેની ચાંદીના ભાવ ઉપર અસર થવાને કારણ નથી અને તેથી કાંઈ પગલાં ભરવાની જરૂર નથી.

૬ ચાંદીના ભાવમાં વધારો થાય તેને લીધે હુંદીનો ભાવ વધારવો એવી જે વ્યવસ્થા નામદાર સરકારે રાખી છે તે પ્રમાણેના કાંઈપણ ફેરફાર જ્યાં સુધી કરન્સી કમીટીનો રીપોર્ટ બહાર પડે નહીં ત્યાં સુધી ન કરવો એવી હોંદી સરકારને વીનંતી કરવાની સુચના શેઠ ગુલાબચંદ દેવચંદ તથા શેઠ લખમીચંદ માણેચંદ જોખાણીએ કરી હતી. તે પછી નામદાર સરકારે હુંદીનો ભાવ એક શીલીંગ દબ પેન્સનો કર્યો છે. કમીટીએ એ વધારા માટે પ્રોટેસ્ટનો વાર નામદાર સરકાર ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

૭ દેવે રીસ્ક નોટ ફોર્ગ એચ વીશે મેશર્સ રામદાસ ખીમજીની કંપનીના પત્ર આવ્યો હતો કે તેમણે મોકલેલા માલમાંથી રહેવેએ એક ગાંસડી ઓછો આપી હતી અને તેના કારણમાં રહેવે સત્તા-

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ ફોર્ટ, મુંબઈ.

વાળાઓએ એમ જણાવ્યું હતું કે નંદગામ નજીકમાં ચાલતી ટ્રેનમાંથી એ ગાંસડી ચોરાઈ હતી અને તેથી રીસ્ક નોટ કોર્મ એન્ડ પ્રમાણે બદલો માગી શકાય નહીં. મેસર્સ રામદાસ ખીમજીએ આ રીસ્ક નોટ સુધારવાની બાબતમાં પગલાં ભરવાની આ ચેમ્બરને વિનંતી કરી હતી.

કમીટીએ ઠરાવ કર્યો કે અર્ગાઉ આ સંબંધમાં કમીટીએ ઘણું પ્રયાસ કર્યો હતો અને વેપારી કોન્ગ્રેસ ૧૯૧૫ માં મળી તે વેળા તેણે પણ એ માટે ઠરાવ કર્યો હતો છતાં તે બાબતમાં કંઈ પણ પરીણામ આવી શક્યું ન હતું. આ સવાલ યાદો ઉભો કરવાને હાલનો સમય કમીટીને યોગ્ય લાગતો નથી એટલે કમીટી હલગીર છે કે હાલ કંઈ એ બાબત થઈ શકે તેમ નથી.

૮ મેશર્સ મેકીનોન મેકેન્ઝીની કંપનીની જે સ્ટીમરો આફ્રીકો તરફ જતી હોય તેમાં માલ મોકલવાના બીલ ઓફ લેડીંગમાં રૂપે હાલ એવી ગ્રાંટવણ છે કે જે કાંઈ ઘણીના યોગ્યતા તે માટેના બદલા તરીકે બદલો રૂપા કરતાં વધારે માગી શકાય નહીં. એ રકમ વધારીને સાતસો પચાસ રૂપયાની કરવી એમ આ ચેમ્બરે મેશર્સ મેકીનોન મેકેન્ઝી કંપનીને સુચવ્યું હતું તેના જવાબમાં તેમણે એમ જણાવ્યું કે બીલ ઓફ લેડીંગમાં હાલ કંઈ ફેરફાર કરી શકતા નથી અને જે માલ ચઢાવનારાઓને એવી ઇચ્છા હોય કે સ્ટીમર કંપની વધારે જોખમદારી માથે લે તેમણે માલ ચઢાવતા પહેલાં માલની કીંમત નક્કી કરીને તુર માલની કીંમતના પ્રમાણમાં આપવું. આ જવાબ કમીટી પાસે રજુ કરવામાં આવતાં કમીટીએ એવું ફરીથી લખવા ઠરાવ કર્યો કે યુરોપ તરફ જતી સ્ટીમરોવાળી કંપનીઓએ આવી જતની નુકશાની માટેના બદલાની રકમની વધતામાં વધતી હદ સાતસો પચાસ રૂપયાની રાખી છે તે ધ્યાનમાં લઈને આ કંપનીએ પણ તેજ પ્રમાણે કરવું જોઈએ.

૯ ચેમ્બરના સલાસદ થવા માટે (૧) મેશર્સ જેક્સ મુજલ એન્ડ કું. (૨) શેઠ સુલતાન આઈ. બનમહમદ (૩) શેઠ શાંતીદાસ આશકરજી (૪) મેશર્સ હલસુખભાઈ દનૈયાલાલ એન્ડ કંપની તથા (૫) શેઠ લક્ષ્મીશંકર નર્મદાશંકર વ્યાસ તરફથી અરજીઓ આવી હતી તેમને માટે ચેમ્બરના સલાસદોનાં મત માંગવાનો, એ મતપત્રકો લેવા માટેના દીવસો બુધવાર તા. ૨૦-૮-૧૯ થી બુધવાર તા. ૨૭-૮-૧૯ સુધીના દીવસો રાખવાનો અને સ્ટુડીનીયર તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને નેમવાનો કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો.

૧૦ ટેરીફ વેલ્યુએશનના સંબંધમાં નામદાર હીંદી સરકારનાં વેપાર તથા ઉદ્યોગને લગતાં ખાતાના વડા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવ્યું હતું કે આ વીથેની તમારી અરજી નામદાર મુંબઈ સરકાર મારફતે મોકલવી અને હવે પછી સર્વ પત્રવ્યવહાર નામદાર મુંબઈ સરકાર મારફતેજ મોકલવો. કમીટીએ તેના જવાબમાં લખ્યું હતું કે આ ચેમ્બર ઘણા વખતથી હીંદી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાં ઉપર સીધી રીતે લખાણ કરતી આવી છે અને હવે નામદાર મુંબઈ સરકાર મારફતેજ પત્રવ્યવહાર કરવાનું જણાવવામાં આવે છે તે માટે વાધો ઉઠાવે છે. એ પત્રના જવાબમાં હીંદી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાં તરફથી જવાબ આવ્યો હતો કે વેપારી વર્ગના સામાન્ય લાલના દરેક સવાલ વીથે સીધા પત્રવ્યવહાર હીંદી સરકાર સાથે કરવાનું ચેમ્બર આજુ રાખી શકશે પણ ટેરીફ વેલ્યુએશન માટેની સલામત ચેમ્બર તરફના કેટલા પ્રતીનીધી મોકલવા એ સવાલ વીથે જે કાંઈ પત્રવ્યવહાર થાય તે નામદાર મુંબઈ સરકાર મારફતે મોકલવો.

કમીટીએ એ પત્રની નોંધ લીધી હતી

૧૧ રેલ્વે બોર્ડ વીશે ચેમ્બર નામદાર સરકારને કચેલી અરજીનો રેલ્વે બોર્ડ તરફથી જવાબ આપ્યો હતો કે રેલ્વેએ પાસે તેમનાં કામ માટેનાં માધનો ઘટી જવાથી રેલ્વેના દર ઘટાડીને લડાઈ અગાઉ હતા તેટલા કરવાનું હાલ અને તેમ નથી પણ આવતા અક્ટોબર માસમાં રેલ્વેએ ન પ્રતીનીધીઓનું કન્ફરન્સ ભરવામાં આવનાર છે તે વેળા એ સવાલ વીશે વીચાર ચલાવવામાં આવશે. સરચાજ નાંખવામાં આવ્યો તે વેળા માત્ર લડાઈનું જ કારણ હતું પણ એ કર ક્યારે કાઢી નાંખવામાં આવશે તે વીશે હજી સુધી કંઈ કહી શકાય તેમ નથી.

કમીટીએ એ પત્રની નોંધ લીધી હતી.

૧૨ બી. બી. એન્ડ ચી. આઇ. રેલ્વેવાલાઓ સાથે જે પત્રવ્યવહાર અપર ઇડીયા ચેમ્બર ઍન્ડ કોમર્સે માલની લાવલઈમાં થતી ઢીલ બાબત કચેરી હતો તેની નકલ એ ચેમ્બરે આપણી ચેમ્બર ઉપર મોકલી આપી હતી. કમીટીએ તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

૧૩ ફ્રીલેન્ડ તરફથી લંડન ખાતેના કોન્સલ જનરલ મી. એલ. નોગ્રાન તરફના એક પત્રની નકલ સુબંધ સરકારે મોકલી આપી હતી જેમાં જણાવેલું હતું કે ફ્રીલેન્ડની સરકાર સુબંધ ખાતે એનરરી વાઇસ કોન્સલ નેમવા માગે છે અને ઉમેદવારો પાસે તે માટે અરજી માગે છે તે માટે જેની નેમણુંક થશે તેને પગાર આપવામાં આવશે નહીં પણ ફી તરીકે જે આવક થશે તે તેને મળશે. ઉમેદવારોએ પ્રોતે ક્યા રાજ્યની પ્રજા છે તે તથા ઉમર ધંધો વગેરે વીગત સાથે અરજી કરવી. કમીટીએ એ પત્રની હકીકત સલાસદોને જણાવવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

સ્ટેટ બેંક વીશે ચેમ્બર નામદાર સરકારને કરેલી અરજી.

નામદાર હીન્દી સરકારનાં નાણાં ખાતાંના
સેક્રેટરી જીગ,
સીમલા.

સાહેબ,

સુબંધ બેંકના ભાગીદારોની વાર્ષિક સભા હાલમાં થોડા દિવસ અગાઉ મળી હતી તેમાં ભાષણ કરતાં એ બેંકના પ્રમુખે જણાવ્યું હતું કે ત્રણે ઇલાકેદાર બેંકોને એકઠી કરવાના સવાલ વિશે હાલ વીચાર ચલાવવામાં આવે છે અને એ વીશેની દરખાસ્તો એ ત્રણે બેંકોના ભાગીદારોની અનુમતી અને મંજૂરી માટે રીતસર રજુ કરવામાં આવે એવો સંલવ છે. આ ટીકા ઉપર મારી કમીટીનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે. એનો અર્થ સ્પષ્ટ છે કે સરકારી બેંકની યોજના વીશે સરકાર વીચાર ચલાવે છે. મારી કમીટી આશા રાખે છે કે આ યોજના વીશે વેપારી કોમનો અભિપ્રાય

માગવામાં આવશે અને એ યોજના સંબંધી ટીકાઓ તથા સુચનાઓ રજુ કરવાની વેપારી કોમને તક આપવામાં આવશે. આ બાબતમાં હિન્દી સરકારનાં નાણાં ખાતાંમાંથી તા. ૨૨ મી જુલાઈ ૧૯૧૪ ને દીને લખાયેલા પત્ર વીશે આપનું લક્ષ ખેંચવાની મને આશા થઈ છે. એ પત્રના ત્રીજા કક્કસમાં હિન્દી નાણાં તથા ચલણને લગતાં કમીશનની વધારે અગત્યની કેટલીક લલામણોને ગણતરીમાં લેવામાં આવી હતી. એમાંઆકંમી બાબત “કાંતો સરકારી બેંક સ્થાપવાની વિરૂધ્ધમાં ચોખ્ખો નિર્ણય આપે અથવા તો તે સ્થાપવા માટેની ચોક્કસ યોજના ઘડી કાઢે એવી એક નાની અનુભવિઓની કમીટી નેમવાનો સવાલ” એ હતી. એ ઉપરથી દેખાય છે જે સરકારી બેંક સ્થાપવાની યોજના નામદાર સરકાર છેવટની સ્વીકારે તે અગાઉ આવી કમીટી પાસે રજુ કરવાની હતી.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફાઈટ, સુબંધ,

અ ચેમ્બરની કમીટી આશા રાખે છે કે આવી રીતની જે સમજુતી હતી તે પ્રમાણે હજુ પણ અમલ થયે અને આ બાબદમાં જે દરખાસ્તો રજુ થાય તે ઉપર યોગ્યતા મત દર્શાવવાની વેપારી કોમને તક આપ્યા વગર કાંઈ પણ યગજીત લેવામાં આવશે નહીં. ૧૯૧૪માં ધરણા રાખવામાં આવી હતી તે પ્રમાણે જો

કમીટીને આ બાબદ સેંપવાની હોય તો તેમાં બીન સરકારી વેપારી કોમના પ્રતિનિધિઓને યોગ્ય સ્થાન આપવામાં આવશે એવો મારી કમીટીને વિશ્વાસ છે.

લી. આર્ચાંકીત સેવક,
જે. કે. મેહુતા.
સેક્રટરી.

ચેમ્બરમાં આવતાં ચોપાન્યાં.

1. American Review of Reviews (Monthly.)
2. Bankers' Magazine (Monthly.)
3. Board of Trade Journal (Weekly.)
4. Bombay Government Gazette (Weekly.)
5. British Exporters' Register (Quarterly.)
6. British India Agricultural Statistics (Annual.)
7. Capital (Weekly.)
8. Commerce (Weekly.)
9. Commerce and Finance (Weekly.)
10. Cotton Press Return (Fortnightly.)
11. Cotton Spinning and Weaving in Indian Mills (Monthly.)
12. Economist (Weekly.)
13. Gazette of India (Weekly.)
14. Government Press Notes.
15. Indian Journal of Economics (Quarterly.)
16. Indian Trade Journal (Weekly.)
17. International Conciliation (Monthly.)
18. International Review of Agricultural Economics (Monthly.)
19. International Review of Agricultural Statistics (Monthly.)
20. International Review of Science and Practice of Agricultural (Monthly)
21. International Trade Developer (Monthly.)
22. Investors' Review (Weekly.)
23. Journal of the Birmingham Chamber of Commerce (Monthly.)
24. Journal of the British Chamber of Commerce at Marseilles (Monthly.)
25. Journal of the Incorporated Chamber of Commerce, Liverpool (Monthly.)
26. Journal of the Indian National Association, Zamzibar. (Monthly.)
27. Journal of the Indo-Japanese Association (Monthly.)
28. Journal of the London Chamber of Commerce (Monthly.)
29. Modern Review (Monthly.)
30. Mysore Chamber of Commerce Price Current and Market Report (Weekly.)

31. Mysore Economic Journal (Quarterly.)
32. Nation (Weekly.)
33. New Statesman (Weekly.)
34. Record of the Manchester Chamber of Commerce (Monthly.)
35. Seaborne Trade and Navigation of British India (Monthly and Quarterly.)
36. Statist (Weekly.)
37. System (Monthly.)
38. Times History and Encyclopaedia of the War (Weekly.)
39. Times Trade Supplement (Weekly.)
40. Trade by Land of British India with Foreign Countries (Monthly.)

ચેમ્બરનો લાયબ્રેરીમાં વધારવામાં આવેલાં પુસ્તકો.

C.	776.	International Conciliation	June 1919	(2 Copies).
..	777.	Catalogue of Books added to the	of the Bombay branch of the	Royal Asiatic Society's Library 1918.
..	778.	The Times History of the war	Vol XVII	1918.
..	779.	Do.	Do.	Do. Vol. XVIII. 1918.
..	780.	The Journal of the Indian Merchants' Chamber	July—June	1918—19
..	781.	Annual Report of the council of the Indian Institute of Science,	Banglore	1919.
..	782.	Do	Do	Do Do. 1919.
G	1426.	Administration Report of the Irrigation works for 1917-18	part II.	
..	1427.	Records of the Geological Survey of India	Vol I Part I	1919.
..	1428.	Annual Statement of the Trade & Navigation for 1917-18.		
..	1429.	British India Agriculture Statistics	1915-16-1916-17, 1917-18.	
..	1430.	Reports on the administration of the Excise Department in the	Bombay Presidency, Sind, Aden	year 1917-18.
..	1431.	Alphabetical List of Railway Stations in India	1919.	
..	1432.	Report on the Sea-Borne Trade and Customs Administration of	the Bombay Presidency excluding Sind	for 1918-19.
..	1433.	Annual Report of the Lunatic Asylums	1918.	
..	1434.	Indian Munitions Board Organization and Work	1918.	
..	1435.	Bombay Baroda & Central India Railway goods Traffic	Part I a	
..	1436.	No 2 of 1st may	1919.	
..	1436.	Annual Statement of the Trade and Navigation of the Presidency	of Bombay excluding sind	for the year 1917-18.
..	1437.	Report on the Maritime Trade of the Province of Sind	for 1918-19.	
..	1438.	Administration Report of the Forest Circle in the Bombay	Presidency including Sind	for the year 1917-18.
..	1439.	Annual Statement of the Sea Borne Trade of British India	for the year ending 31st March 1918	Vol I.
..	1440.	Statistics of British India	Vol. III Public Health	1919

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

જેમાં વાળ વપરાતા હોય એવી ચીજો, પ્રથમ વગેરેના સંબંધમાં આસ્ટ્રેલિયાની સરકારે જાહેર કર્યું છે કે એ માલ ત્યાંના કોઈ જાહેર ઉતારવા બાદ સાઠ દીવસમાં એવું સરટીફિકેટ માલ નીકાશ કરનારા દેશના વંદુરસ્તી ખાતાના અમલદારની સહી સાથેનું રજુ કરવું પડશે કે જેમાં તેણે જણાવ્યું હશે કે આ માલને જતું મારી નાખનારી ચીજોથી સાફ કરવામાં આવ્યો છે. એ સરટીફિકેટ એજ માલ માટે છે એમ બતાવનારો પુરાવો પણ હોવો જોઈશે.

લડાઈને અંગે જેમણે સરકારની સેવા બજાવી હશે તેમને સરકારી નોકરીની જાગૃદમાં કેટલાક આસ લાભ આપવાનો સરકારે કસવ કર્યો છે જેને લગતી વીગત હિંદી સરકારનાં એજેન્ટમાં ૧૬૦૧/૨ એ પાને છાપવામાં આવી છે તે વીશેની વીગતવાર માહિતી એમ્બરમાંથી મળી શકશે.

ઇંગ્લેન્ડનો સરકારે ત્યાંની આયાત તથા નીકાશ ઉપર મુકેલા અંકુશો ધીમે ધીમે દુર કરવા માંડ્યા છે તે વીશેની કેટલીક વીગત

ઇંગ્લેન્ડનાં ગોર્ડ ઓફ ટ્રેડ જર્નલના તા. ૨૪-૭-૧૯ સુધીમાં પ્રગટ થયેલા અંકમાં છપાઈ છે તે વીશે વીશિશ માહિતી એમ્બરની આશીસમાંથી મળી શકશે.

હિંદી સરકારે લડાઈને લીધે વેપાર ઉપર અંકુશ મુકવા માટે અગાઉ જહાર, પાકિસ્તાન નીચેનાં જાહેરનામાં હવે રદ કર્યા છે:—

તારીખ ૨૧-૭-૧૬ નં. ૬૧૬૭-૧૫: ડબલ્યુ. ચીન, સીયામ, ઇરાન, મોરક્કો લાઇબેરિયા પોર્ટુગીઝ ઇસ્ટ આફ્રીકા, અને યુરોપમાં યુનાઇટેડ કીંગડમ, રશીયા, ફ્રાન્સ તથા તથા ઇટાલી શીવાયનાં મુલકો માલ મોકલવા ઉપર અંકુશ મુકવા માટેનું.

તારીખ ૮-૧૨-૧૭ નં. ૧૨૨૩ ડી. નોર્વે, સ્વીડન, ડેન્માર્ક હોલેન્ડ તથા સ્વીટરલેન્ડ સાથેના વેપાર ઉપર અંકુશ મુકવા માટેનું.

તારીખ ૨૧-૭-૧૬ નં. ૬૧૬૮-૧૫: ડબલ્યુ. નોર્વે સ્વીડન, ડેન્માર્ક, બેલ્જિયમ, હોલેન્ડ અને સ્વીટ્ઝરલેન્ડથી યુનાઇટેડ કીંગડમ, ખાતે આયાત થયેલો માલની યુનાઇટેડ કીંગડમથી હિંદુસ્તાનમાં આયાત થાય તે ઉપર અંકુશ મુકવા માટેનું.

આસ્ટ્રીયન લોર્ડ કંપનીની સ્ટીમર
મેરીયેન્બાદને ફ્રેચ કાફલાએ લડાઇમાં પકડી
ફતી તે વીશેની લશ્કરી અલાલતનો ચુકાદો
હમણા બહાર પડ્યો છે જેની રૂએ એ
સ્ટીમરનો માલ જપ્ત થયો છે. જેમને એ
ચુકાદા વીરુદ્ધ અપીલ કરવી હોય તેમને માટે
તા. ૪-૧૦-૧૯ સુધીની મુદત નક્કી કરવામાં
આવી છે.

ગાય, લેશ, પેરાં, તથા બરોંનાં કાચાં
ચામડાના સંબંધમાં ઇસ્ટર્ન કંલેક્ટરે તા
૨૭-૮-૧૯ ના પત્રમાં જણાવ્યું છે કે બ્રીટીશ
સામ્રાજ્યના કોઇપણ ભાગ ખાતે એ ચામડા
નીકાશ કરવા દેવામાં આવશે. આ સામ્રા
જ્યની બહારના કોઇપણ દેશમાં તે મોકલ
વાના હશે તો તેવા દરેક પ્રસંગ માટે
સરકારની મંજૂરી લેવી પડશે જે માટેની
અરજી મુબાઇના ઇસ્ટર્ન કંલેક્ટરના શીરના
માથી મોકલવી.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

જેમાં વાળ વપરાતા હોય એવી ચીજો, છાશ વગેરેના સંબંધમાં આંતરેલીકની સરકારે જાહેર કર્યું છે કે એ માલદારીના કોઈ બંદરે ઉતારવા બાદ સાફ દીવસમાં એવું સરટીફિકેટ માલ નીકાશ કરનારા દેશના વંદુસ્તી ખાતાના અમલદારની સહી સાથેનું રજુ કરવું પડશે કે જેમાં તેણે જણાવ્યું હશે કે આ માલને જંતુ મારી નાખનારી ચીજોથી સાફ કરવામાં આવ્યો છે. એ સરટીફિકેટ એજ માલ માટે છે એમ અતાવનારા પુરાવો પણ હોવો જોઈશે.

લડાઈને અંગે જેમણે સરકારની સેવા બજાવી હશે તેમને સરકારી નોકરીની જાગૃતમાં કેટલાક ખાસ લાભ આપવાનો સરકારે ઠરાવ કર્યો છે જેને લગતી વીગત હિંદી સરકારના એક્ટમાં ૧૯૦૧/૨ થી પાને છાપવામાં આવી છે તે વીશેની વીગતવાર માહિતી ચેમ્બરમાંથી મળી શકશે.

ઈંગ્લંડનો સરકારે ત્યાંની આયાત તથા નીકાશ ઉપર મુકેલા અંકુશો ધીમે ધીમે હુર કરવા માંડ્યા છે તે વીશેની ટેટલીક વીગત

ઈંગ્લંડનાં બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ જર્નલના વાં ૨૪-૭-૧૯ સુધીમાં પ્રગટ થયેલા અંકમાં છપાઈ છે તે વીશે વીશશ' માહિતી ચેમ્બરની આફીસમાંથી મળી શકશે.

હિંદી સરકારે લડાઈને લીધે વેપાર ઉપર અંકુશ મુકવા માટે અગાઉ બહાર પાડેલાં નીચેનાં જાહેરનામાં હવે રદ કર્યા છે:—

વારીખ ૨૧-૭-૧૯ નં. ૬૧૬૭-૧૫૮ ડબલ્યુ. ચીન, સીયામ, ઇરાન, મોરક્કો લાખ, બેરીયા પોર્ટુગીઝ ઈસ્ટ આફ્રીકા, અને યુરોપમાં યુનાઇટેડ કીંગડમ, રશીયા, ફ્રાન્સ તથા તથા ઇટાલી શીવાયના મુલકો માલ મોકલવા ઉપર અંકુશ મુકવા માટેનું.

વારીખ ૮-૧૨-૧૭ નં. ૧૨૨૩ હી. નોર્વે, સ્વીડન, ડેન્માર્ક હોલેન્ડ તથા રશીય લેન્ડ સાથેના વેપાર ઉપર અંકુશ મુકવા માટેનું.

વારીખ ૨૧-૭-૧૯ નં. ૬૧૬૮-૧૫૮ ડબલ્યુ. નોર્વે સ્વીડન, ડેન્માર્ક, બેલ્જિયમ, હોલેન્ડ અને સ્વીટ્ઝરલેન્ડથી યુનાઇટેડ કીંગડમ, ખાતે આયાત થયેલો માલની યુનાઇટેડ કીંગડમથી હિંદુસ્તાનમાં આયાત થાય તે ઉપર અંકુશ મુકવા માટેનું.

બેંક-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ, પહેલું.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં બેંકો ગણેલી કંપનીઓ ને જુન ૧૯૧૬ માં રજીસ્ટર થઇ હતી. તેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે:—

નામ.	જુન ૧૯૧૮		જુન ૧૯૧૬.	
	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકોન લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.	૧			
૧. બેંકોન અને લોન.	૩	૨૫૦	૫	૩,૪૦
૨. ડેપોઝિટોર એસોસીએશન.	૧	૨૦	...	...
૩. પ્રીન્ટીંગ પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	...	...	૧	૧૫૦
૪. બીજાઓ.	૮	૧૬,૩૦	૧૨	૧,૦૧,૨૦
મીલો અને પ્રેસો:—				
૫. કોટન જ્યુટ, સ્ક્રુઓ અને પ્રેસો.	૧	૫,૦૦	૧	૫૦૦,
૬. રાઇસ મીલ.	...	...	૨	૩,૫૦
૭. સો અને ટીગર મીલ.	૧	૧૦,૦૦	...	...
૮. બીજા મીલ અને પ્રેસો	...	...	૨	૧૦,૦૦
ચા અને બીજા વાવેતર ક્રો:—				
૯. ચા.	૨	૨,૬૫	૨	૪,૫૦
૧૦. બીજાઓ	૩	૭૦	૬	૧૧,૨૫
બાલો અને પથ્થરની બાલો.				
૧૧. કોલસો.	...	...	૨	૧૬,૫૦
૧૨. બીજાઓ.	...	...	૩	૧,૪૫
૧૩. જમીન અને આંધકામ	...	...	૧	૫૦,૦૦
૧૪. જવનો દારૂ	૧	૧,૦૦	...	...
૧૫. ઉપર લખ્યા ઉપરાંત બીજા કંપનીઓ.	૧	૮,૨૫	...	...
કુલ.	૨૧	૪૬,૬૦	૩૭	૨,૦૮,૩૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ, ૨૧ બેંક ઓટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ટ્રેબલ બીજી.

માઇસોર અને છીટીશ હિંદુસ્તાનમાં એપ્રિલ થી જુન ૧૯૧૬ એ બે મહીનામાં ૧૯૧૮ ની ગણતરી મહીનાને સરખાવતાં નીચે પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ થયેલી છે:—

કંપનીઓની જાત.	એપ્રિલ થી જુન ૧૯૧૮		એપ્રિલ થી જુન ૧૯૧૬.	
	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦
બેંકીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. બેંકીંગ અને લોન.	૬	૩,૪૦	૨૧	૨,૨૧૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ	૧	૧૦,૦૦	૧	૨,૦૦,૦૦
૩. રેલીંગ:—				
૩. નેવીગેશન	...	.....	૧	૧,૦૦૦
૪. શીપીંગ લેન્ડીંગ અને વેર-હાઉસીંગ.	...	.....	૧	૩,૦૦૦
૫. પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી	૪	૩,૦૦	૩	૩૭૫
૬. બીજાઓ. મીલો અને પ્રેસો:—	૨૬	૯૨,૦૫	૪૪	૪,૨૫,૩૭
૭. ફોટન મીલ	૨	૪૫,૦૦	૧	૭૫૦
૮. જ્યુટ મીલ.	...	.....	૧	૭,૫૦૦
૯. ફોટન, જ્યુટ, સ્કુસ, અને પ્રેસો.	૧	૫,૦૦	૨	૧,૦૦૦
૧૦. સપ્લસ મીલ.	૧	૪૫,૦૦	૨	૩૫૦
૧૧. સો અને ટીમ્બર મીલ.	૧	૧૦,૦૦	...	..
૧૨. બીજા મીલો અને પ્રેસો. આ અને બીજા વાવેર કું:—	૧	૧,૦૦	૩	૧,૫૦૦
૧૩. આ.	૬	૬,૬૦	૧૫	૪,૧૦૦
૧૪. બીજાઓ. ખાણો અને પથ્થરની ખાણો:—	૫	૧૬,૬૦	૬	૧,૧૨૫
૧૫. ફોલ.	૧	૭,૦૦	૧૧	૪,૨૨૫
૧૬. બીજાઓ.	૪	૫,૧૮	૬	૩૪૫
૧૭. જમીન અને ખાણકામ.	.	.....	૩	૮,૧૦૦
૧૮. જવનો દારૂ.	૨	૧,૭૨	...	..
૧૯. ખાંડકું કારખાણ.	૧	૪,૦૦	...	...
૨૦. ઉપર જણાવ્યા ઉપરાંત બીજા કંપનીઓ.	૧	૮,૨૫	૩	૩,૩૦
કુલ.	૬૭	૨,૬૬,૬૯	૧૨૪	૯૮,૪૯૭

મેટેલીક શીટીંગથી બીલ્ડીંગના આરડો શોમે છે

ટબલ ત્રીજી.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં જુન ૧૯૧૯માં થયેલી બેંકન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ
ના નામ ઠેકાણા વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું	હેતુ	થાપણ રૂ.
૧. બેંકીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧. અનુર વરઠંગ સહાનીધી	સેક્રેટરી, કે. વી. સુબ્ર- હમની આયર, અનુ ૨, કોઇમબટુર મદ્રાસ	બેંકીંગ અને ધીરધાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૨. કોમર્શિયલ બેંક ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, કે. સરવન ભવ મુદ્દ લીયર, કન્ડા ગોદન, સલે, ચીડ મલાયાન, પાલયામ કોઇમબટુર, મદ્રાસ.	" "	૧,૦૦,૦૦૦
૩. પરીયા નૈકાનપલયામ શ્રી રથક્રિષ્ન વિલાસા નીધી...	સેક્રેટરી, કે. મથુ નડુ પર્યા નૈકાન-પલા યમ, કોઇમબટુર, મદ્રાસ.	" "	૧,૦૦,૦૦૦
૪. મથુરા લોન કું ...	ડાયરેક્ટર, એસ જી. સિંહ, મથુરા, બંગાલ	ધીરધારનો ધંધો	૨૦,૦૦૦
૫. ધાનબદ લોન અને ટ્રેડીંગ કું પની ...	સેક્રેટરી, કે. પી. સર- કાર, ધનખાદ, બીહાર અને ચોરીસા	બેંકીંગ, ધીરધાર અને એક્સચેન્જનો ધંધો.	૨૦,૦૦૦
૭ ટ્રેડીંગ.		બેંકીંગ, લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ કુલ.	૩,૪૦,૦૦૦
(અ) પ્રીન્સીપલ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.			
૬. યુનીવર્સલ પબ્લીશીંગ સીન્ડીકેટ ...	જનરલ ડાયરેક્ટર, કે. મીતારામયા પપ, શુક્રવપત સ્ટ્રીટ, ગોલ્ડ ટાઉન, મદ્રાસ.	છાપવાનું કામકાજ વગેરે	૧,૫૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઇ

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
(બ) બીજાઓ.			
૭. તાતા એનજીનીયરીંગ કું....	સેક્રેટરી, એ. ટી. આર નાલ, નવસારી બીલ્ડીંગ, ફોર્ટ મુંબઈ	આરચીટેક્ટ અને ઇનજીનીયર.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૮. બીટ સ્ટોર્સ	૬૪,૩૨ સ્ટ્રીટ, રંગુન.	વહાણુ ખનાવવાને લગતો દરેક સામાન વેચનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૯. જી. કોકેન મીની કું (૧૯૧૯)	૧૦૫-૧૦૭ મોન્ટો ગોમરી સ્ટ્રીટ રંગુન.	મશીનરી, મોટરો વગેરેમાં કામકાજ કરનાર	૨૦,૦૦,૦૦૦
૧૦. એલફર્ટ પેઇન્ટ્સ ...	૧૫, કલાઈવરો, ઠલકત્તા.	રંગ એને વારશની વગેરે ખનાવનાર.	૫,૦૦,૦૦૦
૧૧. આટલાસ ઇનસ્ટ્રક્શન કું...	મેનેજંગ, એજન્ટો, વેબરની કું ૩, મીશનરો, ઠલકત્તા.	એનજીનીયરસ અને કોન્ટ્રેક્ટર વગેરે.	૬,૦૦,૦૦૦
૧૨. સી. ડી. બોઇસની કું ...	મેનેજંગ ડાયરેક્ટર, ડા. આર્લેસ ઇનકન બોઇસ.	કેમીસ્ટ અને ડ્રગીસ્ટ વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૩. જી. સી. ટોશ	૨૪, સ્ટ્રેન્ડ રોડ, ઠલકત્તા	લોહ, ત્રાણુ, અને પીતળના વાસણુ ખનાવનાર અને સમારકા કરવાનો કારખાંડો કરનાર વગેરે	૨,૦૦,૦૦૦
૧૪. લીસ્ટર એન્ડી સેપટીકસ અને ડ્રેસીંગસ કું. ...	મેનેજંગ એજન્ટો, મીટર એન્ડ સન્સ, ૧૨, રેલફાઉસી સ્ટ્રેટ વર ઠલકત્તા.	રસાયણીક, એન્ટિ સેપ્ટિક, અને શસ્ત્ર વિદ્યાને લગતા ચોપરો અને ઉપલી ચીજો ખનાવનાર વગેરે	૨૫,૦૦,૦૦
(બ) બીજાઓ.			
૧૫. બ્રિટીશ અમેરીકન મશીનરી કું	ખંગાલ.	ખેતીવાડીને લગતા હથેલીયારો અને મશીનરી ખનાવનાર વગેરે.	૧૦,૦૦,૦૦૦

નવા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
૧૬. ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ અને એગ્રીકલ ચરલ એસોશી-એશન. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, શાય મોમાએન્ડ કું., ૫, પોલોક સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	હોમોગીક, ખેતીવાડી, અને ડેરીને લગતા ધંધા કરનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૭. ડક્કા આયુર્વેદીક ફાર્માસી.	ડક્કા બંગાલ.	દવા વગેરેનો ધંધા કરનાર.	૨૦,૦૦૦
૧૮. ભગત ક્ષયસ. ...	એન્ટીક સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	સામાન્ય ધંધો.	૨૦,૦૦,૦૦૦
		ખીજાઓ કુલ.	૧,૦૧,૨૦,૦૦૦
		ટેડીંગ કુલ.	૧,૦૨,૭૦,૦૦૦
૩. મીલો અને પ્રેસો.			
(ઈ) કોટન અને જ્યુટ સ્ક્રુસ અને પ્રેસો.			
૧૯. ટીપેરા કોટન સીન્ડિકેટ.	મેનેજીંગ એજન્ટો, ઇસ્ટર્ન જાપાન ટ્રેડીંગ કું. ૧૩-૧ કલાઈ-વરો, કલકત્તા.	રૂની ગાંસડી બાંધવાનું અને તેલ કાઢવાનું કારખાનું વગેરે.	૫,૦૦,૦૦૦
(ખ) ચોખાની મીલો.			
૨૦. દરભંગા રાઇસ મીલો.	મેનેજીંગ એજન્ટો, એચ. વી. લો એન્ડ કું. ૧૨, ડેલફાઈસી સ્કવેર કલકત્તા.	ચોખાનો ધંધો અને મીલ વગેરેનું કામ-કાજ કરનાર.	૨,૫૦,૦૦૦
૨૧. બંગાલ રાઇસ મીલ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, જે. મી. શાય એન્ડ કું. ૨૨૩, બોખારા સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	" "	૧,૦૦,૦૦૦
(ડ) બીજી મીલો અને પ્રેસો.		રાઇસ મીલો કુલ.	૩,૫૦,૦૦૦
૨૨. ન્યુ ઇન્ડિયન પેટ્રોલીયમ કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, ઇક્સરચુનીલાલ એન્ડ કું., સુબર્ધ.	આયાત અને નિકાશ કરનાર અને તેલો બનાવનાર વગેરે.	૬૦,૦૦,૦૦૦

ધી જોએ રાઇસ માટ ૨૧ બેંક ઓટ, ફાઈ સુબર્ધ.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૨૩. ઇસ્ટર્ન ઓપલ મીલસ કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, જે. સી. રાયની કું, ૨૨૩, બો બગીચ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	વનસ્પતિ અને બીજાં તેલો વગેરેના ધંધા કરનાર.	૧૦,૦૦,૦૦૦
		બીજી મીલો અને પ્રેસો કુલ.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૪. આ અને બીજી વાવેતર કંપનીઓ. (અ) આ.		મીલો અને પ્રેસો કુલ.	૧૮,૫૦,૦૦૦
૨૪. ગોપાલનગર ટી કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, બંગાલ પેરિન્ટરસ સીન્ડીકેટ, બંગાલ.	આ ઉગાડનાર વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૨૫. ટમસોંગ ટી કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ટેલેગ્રાફ એન્ડ કું, ૮-૧, કાઉન્સિલ હા- ઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	" "	૨,૫૦,૦૦૦
(ખ) બીજાઓ.		આ કુલ.	૪,૫૦,૦૦૦
૨૬. ફેડરલ પેટ કાંચ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, હોમશીપ્સન એન્ડ કું. ૧૫, કેનીંગ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	રેપાઓના રેસા ઉગા- ડનાર વગેરે.	૪,૦૦,૦૦૦
૨૭. પાયોનીઅર કેમિકલ એસ્ટેટ.	મેનેજીંગ એજન્ટો, ચેટરજી ગંગુલી એ- ન્ડ કું. ૨૬, સ્ટેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	કપુરના છોડ રાંધનાર અને કપુર બનાવ- નાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૨૮. છોટાનાગપુર લેડ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટ, જે. સી. બેનરજી, ૨૦. સ્ટેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	લાખ અને લાખ ની પતરીઓ બનાવનાર વગેરે.	૫૦,૦૦૦
૨૯. ઇસ્ટર્ન રબર કું. ...	બરમા.	રબર ઉગાડનાર વગેરે.	૨,૭૫,૦૦૦
૩૦. ઇસ્ટર્ન એજન્સી ...	"	" "	૧,૦૦,૦૦૦

મેટેલીક શીર્ષીગથી બીલ્ડીંગનો આરંભ થાય છે.

નંબર નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
૩૧. ઇસ્ટર્ન નેશનલ મુગર કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, સી. થામસની કું, ૨, રોયલ પ્લેસ, કલકત્તા.	શેરડી હગાડનાર વગેરે	૨,૦૦,૦૦૦
		ખીનઓ કુલ,	૧૨,૨૫,૦૦૦
		આ અને ખીલ વાવે- તર કુ ખનીઓ કુલ.	૧૫,૭૫,૦૦૦
૩૨. પીટરબરગ એન્ડ કું.	૧. હેરસ્ટીટ, કલકત્તા	ખાણો અને કોલસાની ખાણોના માલિકો.	૧૫,૦૦,૦૦૦
૩૩. ખ્રીસ્તી વાઇટ એન્ડ કું ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, એ. ખ્રીસ્તી, ૧. એ વેનીસ્ટ્રાટ રોડ, કલકત્તા.	" "	૧,૫૦,૦૦૦
(ખ) ખીનઓ.		કોલ કુલ	૧,૦૦,૦૦૦
૩૪. ઇન્ડિયન માઇન્સ ..	રલીયોન્સ રેન્જ, કલકત્તા.	કોલસા અને ઘાસલેટ- ની ખાણો વગેરે.	૨૫,૦૦૦
૩૫. ઇન્ડિયન મીનરલ્સ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, શેરિંગ એન્ડ કું, ૨૩, સ્ટેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	ખાણ અને પર્યટની ખાણો વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૩૬. સુજાત માઇનીંગ સી- ન્ડ્રીટ ...	એ. વી હેશાઇ, અમદાવાદ	ખાણો.	૨૦,૦૦૦
		ખીનઓ કુલ.	૧,૪૫,૦૦૦
		ખાણો અને પર્યટની ખાણો કુલ.	૧૭,૬૫,૦૦૦
૬. જમીન અને ગાંધકામ.			
૩૭. પીટીટ લન્ડ અને ખીલ્ડીંગ	એજન્ટો, મેમર્સ જ- લાગીર સી. પીટીટ એન્ડ કું.	જમીન ખરીદનાર અને ખીલ્ડીંગ બાંધવાનું કામકાજ કરનાર.	૫૦,૦૮,૦૦૦
		ગ્રાન્ટ ટોટલ.	૨,૦૮,૩૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ એપ્રિલ, ૧૯૨૬, સુબખ.

નવાં પેટ'ટો.

કલકત્તાની પેટ'ટ ઓફીસમાં નવી યોધો માટે પેટ'ટો મેળવવા માટે નીચે મુજબ વધુ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

પેટ'ટ નંબર.	અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
૪૬૧૯	જી. એન. ખેડુઆહ.	કેફીન તથા ટેનીન નામના પદાર્થો મેળવવાની રીતમાં સુધારો.
૪૬૨૪	એસ. ડી. ડટન.	રેલ્વેની એકવડી લાઈન હોય ત્યાંના વહેવાર વધારે સારો ચાલે એવી રીતની શોધ.
૪૬૨૫	ડી. સી'ધ.	ચીન કામ માટેના ચાકે અથવા પથર બનાવવા તથા ગાણણ અથવા હરસોડના રમકડાં બનાવવા.
૪૬૪૨	કે. એ. એફ. હીઓર્થ.	ખાવાની ચીજો બગડી જતી અટકાવવાની નવી રીત.
૪૬૪૩	એચ. નીશીમુરા.	લાંબુ ડુંકે થઈ શકે એવું બનાવટી શણ બનાવવાની રીત.
૪૬૪૪	બેંગાલ કેમીકલ એન્ડ ફાર્માસ્યુટીકલ વર્ક્સ.	ગેસબર્નરમાં હવા રહે એવો જે ભાગ છે તેમાં સુધારો.
૪૬૪૫	ડી. રબલ્યુ. ગ્રીફીન.	હજી.
૪૬૪૬	બી. લીમરાવ.	મીઠું મેળવવા માટેના કચારાની ગોઠવણમાં સુધારો.
૪૬૫૯	ઈ. એડરસન.	સંચાકામને લગતાં એબરોમાં સુધારો.
૪૬૭૯	એ. જે. મેરેટ.	ચામડાં કેળવવાની તથા બગડે નહીં એમ રાખી મુકવાની રીતમાં સુધારો.
૪૬૮૦	પી. એન. સહા.	વહાડકાપ વેળા બાંધવા માટેના મીણવાળા પાટા.
૪૬૮૧	એસ. એલ. પાગક એન્ડ કું.	સુધારેલું તાણુ.
૪૬૮૩	એસ. એમ. યુ. હસન.	આપ્રીસમાં વાપરવાનું મીણ.
૪૬૮૪	પી. ફેગર.	લીથોફેન અને અન્કાલી હાઇડ્રોક્સાઇડ બનાવવાની સુધારેલી રીત.
૪૬૮૫	ડી 'જે. થોમસ.	લીવર વોટર લીફ્ટ.
૪૬૮૬	જે. એમ. માફમ.	ઉડી બધ એવાં તેલને હવાઈ રૂપ આપવા માટે-સુધારેલી રીતનો સંચો.
૪૬૮૭	આર. એલ. ટા.	આલ્કલી કેમેટ ઓફ આયર્ન બનાવવાની રીત.

નવા પેલાનોના બીલીડીમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે?

આ બાબતનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “કન્ડોલર ઑફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧ કાઉસિલ હાઉસ, કલકત્તા” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ રિપેસીટીફિકેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગામં.	ઠેકાણું.
મુંબાઈ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, લાયબ્રેરી. બોમ્બે ટેકસટાઇલ એન્ડ એન્જનીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, સસેકસ રોડ, પરેલ. આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ. પબ્લીક લાયબ્રેરી. ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ. પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉસિલ હાઉસ સ્ટ્રાટ. સીવીલ એન્જનીયરીંગ કોલેજ, સીબપૂર. ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ. ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર. ના. નિઝામના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ. ઑફીસ ઑફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર. પંજાબ પબ્લીક લાયબ્રેરી. પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૨૫, આઉથેમ્પટન બીલ- ડીંગ્સ, ઇબટ્યુ. સી. રેકૉર્ડ ઑફીસ એગમેર, કોલેજ ઑફ એન્જ- નીયરીંગ. ઑફીસ ઑફ ધી મેજેસ્ટ્રી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જન- રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ. વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ. કોલેજ ઑફ એન્જનીયરીંગ. ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ બરમા. ચોમસન કોલેજ. ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.
અમદાવાદ ...	
અન્નાવાદ ...	
બેંગલોર ...	
કલકત્તા...	
કાનપૂર...	
કાઠી ...	
દીલ્લી ...	
દેવગાદ ...	
કરાંચી ...	
લાહોર ...	
લન્ડન ...	
મદ્રાસ ...	
માધસેર ...	
નાગપૂર...	
પૂના ...	
રંગૂન ...	
રૂરહી ...	
સોલાપૂર ...	

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં ૧૯૧૬ ના જુન મહિનામાં શેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઇ હતી:—

	બીટની ખાંડ.		શેરડીના પાક	
	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૯ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૯ હંદ્રવેટ.
બંગાળા	...	...	૨,૯૬,૫૭૭	૪,૨૫,૩૮૫
મુંબઇ	...	...	૨,૦૩,૪૨૨	૫૮,૭૬૬
સિંધ	...	...	૧,૨૫,૩૪૨	૧
મદ્રાસ	...	...	૧,૧૦,૧૪૯	૧૮,૦૮૮
બમ્બે	...	...	૭૧,૧૬૨	૧૨,૫૧૮
કુલ.	...	...	૮,૦૯,૬૮૨	૫,૧૪,૭૮૬

IMPORT OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૬ ના જુન મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ વધા ૧ ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

અને નંબર.	બંગાળા.	મુંબઇ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બમ્બે.	કાટલ.
ચુલ્લ ઓન્ડ વોટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૧,૧૪,૨૦૦	૨૨,૬૨૧	.....	.....	.....	૧,૩૬,૮૨૧
નં. ૪૧ થી ૫૦	૧૧,૪૫૦	૬,૬૯૩	.....	.....	.....	૨૧,૪૪૩
નં. ૫૦ થી ઉપર	૨૪,૬૨૦	૬,૩૯૪	.....	૩૪,૧૫૫	.....	૬૫,૧૬૬
ઓરિજન, રેડ અને બીજા રંગોવાળું	૭૫,૦૨૫	૬,૮૦૦	.....	૨૬,૮૦૦	.....	૧,૦૮,૬૨૫
નં. ૩૧ થી ૪૦						
નં. ૪૧ થી ૫૦	૪,૪૧૨	.....	૨,૫૦૦	.....	.....	૬,૬૧૨
નં. ૫૦ થી ઉપર	.....	.....	.....	૬૦,૮૦૦	.....	૬૦,૮૦૦
કાટલ	૨,૨૬,૭૦૭	૪૫,૮૦૮	૨,૫૦૦	૧,૫૧,૭૫૫	.....	૪,૨૬,૭૩૦

સુતર અને સુતરાઉ કાપડનાં આંકડાઓ.

૪. સ. ૧૯૧૯ ના મે માસમાં હિંદુસ્તાનની નીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં—: સુતર (રતલ)

બ્રિટીશ ઇન્ડીયા		૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુંબઈ		૩,૯૦,૭૬,૫૫૯	૪,૧૨,૨૬,૪૫૩
મદ્રાસ		૩૯,૦૩,૧૬૬	૩૯,૫૦,૦૮૮
બંગાળ		૨૪,૮૮,૧૭૦	૨૮,૨૨,૩૧૮
સુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઝ		૨૬,૩૯,૪૯૧	૩૨,૬૭,૧૭૫
અજમેર મેવાડ		૧,૪૬,૮૦૮	૨,૦૦,૬૮૪
પંજાબ		૪,૦૨,૯૪૮	૩,૦૪,૯૮૫
હીલ્હી		૨,૨૦,૫૬૪	૨,૫૩,૭૪૯
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિહાર		૨૯,૫૭,૪૪૨	૩૧,૩૨,૩૪૮
બ્રિટીશ ઇન્ડીયામાં કુલ		૫,૧૮,૩૫,૧૧૪	૫,૫૧,૮૭,૮૦૦
ફેરી રાજ્યો		૨૯,૧૮,૩૬૦	૨૭,૧૮,૩૪૬
એકંદર કુલ		૫,૪૭,૫૩,૫૦૪	૫,૭૯,૦૬,૧૪૬
બ્રિટીશ ઇન્ડીયા		૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુંબઈ	રતલ	૨,૧૮,૦૫,૩૧૨	૩,૧૨,૮૮,૨૭૯
	વાર	૯,૬૬,૮૨,૮૧૯	૧૪,૨૦,૨૫,૪૧૮
મદ્રાસ	રતલ	૧૫,૫૫,૮૭૯	૧૨,૨૧,૦૪૧
	વાર	૪૧,૪૨,૮૫૮	૪૫,૦૦,૬૫૩
બંગાળ	રતલ	૫,૫૩,૦૫૮	૫,૪૯,૬૯૨
	વાર	૨૮,૨૮,૧૬૯	૨૬,૯૦,૩૮૦
સુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઝ	રતલ	૭,૧૩,૩૨૬	૮,૭૨,૪૫૩
	વાર	૧૮,૬૧,૪૨૫	૩૦,૦૧,૩૪૨
અજમેર મેવાડ	રતલ	૧,૪૨,૯૭૯	૧,૪૯,૮૫૫
	વાર	૫,૩૬,૭૪૭	૫,૪૬,૩૩૧
પંજાબ	રતલ	૫૬,૪૭૯	૩૭,૮૭૧
	વાર	૧,૭૩,૮૦૭	૧,૮૩,૧૬૦
હીલ્હી	રતલ	૫૮,૧૩૯	૭૮,૬૧૯
	વાર	૭૮,૦૮૬	૧,૬૪,૫૫૩
મધ્ય પ્રાંતો અને બિહાર	રતલ	૧૦,૬૭,૦૪૩	૧૪,૧૯,૫૦૫
	વાર	૪૫,૨૮,૦૫૮	૫૯,૩૧,૭૫૭
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ	રતલ	૨,૬૦,૩૨,૨૧૫	૩,૫૬,૧૭,૩૧૫
	વાર	૧૧,૦૮,૩૭,૪૬૯	૧૫,૮૦,૭૩,૬૨૪
ફેરી રાજ્યો	રતલ	૨૦,૩૮,૦૩૫	૧૬,૬૧,૩૦૧
	વાર	૭૭,૪૭,૦૨૬	૬૫,૪૭,૮૮૮
એકંદર કુલ (રતલ)	રતલ	૨,૮૦,૭૦,૨૫૦	૩,૭૨,૭૮,૬૧૬
	વાર	૧૧,૮૫,૭૯,૫૨૫	૧૬,૫૬,૨૧,૮૧૨

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ રેપ્ડ એન્ડ સીટ, ફેર્ટ, મુંબઈ.

વેપારી પુછપરછ.

—:—:—

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી ખાતમીઓ આપીશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઈચ્છા હશે તે પછુ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

અબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઈચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે
મી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
આઈ. ૮૭	મુંબઈની એક પેટી.	બાળદંનાં શીંગડાં પુરાં પાડનાર સાથે કામ પાડવા ઈચ્છે છે
" ૯૦	એક હીંદી ગ્રહસ્થ.	બનાવેલી લાકડાં જેવા લાગે એવા કાગળો ફરનીચર માટે પુરા પાડે અને આદમાઈરા માટે કામ લાગે એવા પાટીયાં પુરાં પાડે એવા વેપારીઓની સાથે સંબંધ બાંધવા ઈચ્છે છે
" ૯૧	કરાચીની એક પેટી.	માલ બનાવનાર તરફથી જુદા જુદા મુલકોમાં ફરતા રહીને માલ વેચવાનું કામ કરે છે અને ચીંધ પંજાબ તથા બહુચીસ્તાનમાં પોતાનો માલ ખપાવવા માંગતી હોય એવી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.
" ૯૨	સંયુક્ત પ્રાંતોમાં ખાતેની એક પેટી.	દેહરાદુન ખાતેના ચોખા ખરીદનારા સાથે કામ પાડવા માંગે છે.
" ૯૩	સ્વીટ્ઝરલેન્ડમાં તેની એક પેટી.	મશાલા, કરીયાણા, કૉફી, સુકો મેવો, અનાજ, ચોખા તથા તેલના વેપાર માટે કમીશન એજન્ટ નેમવાની ઈચ્છા હોય એવા હીંદી વેપારીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા માંગે છે.
" ૯૪	મુંબઈની એક પેટી.	કપાશીયા, દીવેલી, ચણા, બોળ તથા વનસ્પતીમાંથી બનાવેલા તેલ પુરા પાડનાર સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે

મેટેલીક શીલીંગથી બીલ્ડીંગનો આરકો ચોસે છે.

ખેતર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇંડયન ટ્રેડ જર્નલ.		
” ૯૬	દક્ષીણ આફ્રીકામાં કેપટાઉન ખાતે.	રેશમી માલ, હાથીદાંતની ચીજો વગેરે બનાવનાર તરફથી દક્ષીણ આફ્રીકા ખાતેના આડત્યા થવા માંગે છે.
અમેરીકન કૉન્સલ મારફતે.	ધી હીવીલ્ડબીસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની.	રંગવાના તથા ચીત્રના કામ માટે વપરાતી ચીજો વેચવા માટે હીંદી વેપારીઓ સાથે ગોઠવણ કરવા માંગે છે.
”	ધી ગીલ્બર્ટ નીર્દીગ કંપની.	હોઝીયરીનો માલ બનાવે છે અને હીંદમાં વેચવા માંગે છે.
”	ડી. એસ. સ્ટર્ન કું.	મરચાં, વટાણા, બીયાં વગેરે નીકાશ કરનાર હીંદી વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
”	ધી મેડીટેરેનીયન એંડ જનરલ ટ્રેડર્સ.	ચેટાના વાળ હીંદથી નીકાશ કરનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે. જેમને એવું કામ હોય તેમણે માલના નમુના મોકલવા અને બારોબાર પત્રવ્યવહાર કરવો. એ વાળની લખાઈ ખાંચ ઇચ્છતી ઓછી હોવી ન જોઈએ.
”	ધી વેસ્ટીંગ હાઉસ લેંપ કું.	બજારમાં પોતાની બનાવટના દીવા વેચાંચ એમ ઇચ્છે છે. ભાવ વગેરેની વીગત અમેરીકન કૉન્સલ પાસેથી મળશે.
”	બેથલેહમ મોટર કોર્પોરેશન.	મોટર ગાડાંના વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
”	જે. એ. વેનબ્રટ એંડ કું.	સ્ટીલ, રસાયણી પદાર્થો તથા ચામડાં કેળવવાના અને રંગવાના ધંધાઓ માટે જોઈતી ચીજો પુરી પાડવા તૈયાર હોય અને એ ધંધામાં બનતી ચીજો વેચી શકે એવા વેપારીઓ સાથે કેટલીક મોઠવણ કરવા માંગે છે.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ ખાતતો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ અમેરીકન કૉન્સલ મારફેલે.	સાહસીન વૉલ ઓ'ડ કું.	ઘેટાંના વાળ અને ઠાયાં ચામડાં ની- કાશ કરનાર તથા સર્વ પ્રકારનાં ચા- મડાં અને રેશમી માલ, હોઝીયરી વગેરે કાપડોના વપાર હોય એવી પેઢીઓ સાથે પરિવહન કરવા ઇચ્છે છે.

નોંદ. “ ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ”ના નંબરની ખાતમીઓના સંબંધમાં તે ખાતમી
માગનારે વેપારી યા પેઢીએ બેંક રેકૉર્ડ્સ અથવા સારી ઓળખાણતું પત્ર મોકલવું પડશે તે
સિવાય તેવી ખાતમીઓના જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. ઉપરની ખાતમીઓમાં જે-ઠેકાણે
‘ ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું હાયરેક્ટર જનરલ ઓફ કૉમર્શિ-
યલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે કામગીરીમાં લખવું).

રટોલ

ગોળીઓ.

(રજીસ્ટર્ડ.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની ખુદી ઉપર આઘાત અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ
ઘણી ખુશીથી ખાઈ લે છે, અને ખાધા પછી હંમેશાં માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છેડી
નહાથી લે છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રટોલ મરકીને દુર રાખવાને માટે ઘણીજ અકસીર ઉપાય નીવડે છે કે કારણ કે તે
વાપર્યાથી મરકીના ઉંદરો નહાથી લે છે. ઉંદરો મરકીનું મુખ કારણ માટે તેમને
દુર રાખ્યાથી મરકી પણ દુર રહે છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રટોલની આસપે ૨૦ ગોળીઓ છુટી
જુટી જગ્યાએ નાકા પુઠા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગવ ગણીને મુકવી. એથી દીવસે એક પણ
ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કીંમત ૧૫૦ ગોળીના પાકસના ૮ આના. મોટા જથ્થામાં મંગાવનારને
માટે ખાસ ભાવ આપીશું.

ધી તેજવેટ એન્ડુક્ટરીંગ કું.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, —મુમ્બઈ.

હિંદના લોક નાયકો.

બાબુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના

એક મત.

દેશી હુન્નરનો

નાદર નમુનો.

દીનની ડબીમાં પેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કા. ની મશીનથી બનાવેલ અળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતમઝાર” પત્રિકાના અધિપતિ બાબુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની ગાદી લખવામાં ઘણી અળકતી હોવાથી હાથ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ શુદ્ધ્યાનમાં લેતા એમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું બહાણું થશે.

“એંગલો” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી ગુણોમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એ ટીકડીમાંથી એક એસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે. ૩. આ.

	બ્રાઇટ બલ્યુ પ્લેક શાહી	૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫
	ડાયમંડ	”	”	”	...	૧—૪
(Red)	ગતી	”	”	”	...	૦—૬
	ચીપ	”	”	”	...	૦—૧૦
	ગ્રીન (લીલી)	”	”	”	...	૧—૪
	ક્રોમસ્ટિલ બલ્યુ પ્લેક શાહી	”	”	”	...	૧—૪
	બલ્યુ ઈન્ક	”	”	”	...	૧—૪
	વાયોલેટ	”	”	”	...	૧—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફે મોતીના હાણીની ચેટ શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી કાગળપર ણીલકેલ દેલાતી નથી.

વિદેશો શાહીના બાટનાઓ વાપર્યા હશે, તો પછી ક્યેં તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશે કે શાહી કય સારી ને કેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીકીટ મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની સુંબઝ ખાનેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ. પૈસાધા (લોન) નવા ધંધાને મદદ પહોંચાડી આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાયધુની સુંબઝ નં. ૩

દેશી નામું શીખવવાની સુકલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોંધો અને
ઉમદા રસ્તો.

કાલજા દેવી રસ્તાપર ભારીયા મહાજનવાડીમાં ગોરધનદાસ કરમનદાસ હલ્લુ ગુજરાતી
કોમર્સીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શરાણી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા
તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી
દાદપવાઈટીંગ વગેરે બેપારને લગતી તમામ જાગતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ હંચું
જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૈને અત્યુક્ત
પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં
આવી છે. એડમિશન (ખાલાશ્રમ) ના છેકરાઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારને પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું.

પોરબંદર પોરટલેંડ સીમેન્ટ

“ગણપતી” છાપ

હમારો સીમેન્ટ હી દુસ્તાનમાં આચાલ થતા સારામાં સારી સીમેન્ટની બરોબરી કરે છે, અને નાણીતા ખાતાઓમાં
વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હ ફરવેટના મનજીત કોથળાઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા કમ્પ્રીમ સહેલાઈથી
હચકી શકાય છે

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેન્ટ કુંડો લીડ

તાતા સન્સ એન્ડ કુંડો

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોટ, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ એ અન્ય વીશીઓમા, લોબન ગૃહોમા કે લપકાદાર લોબોમા, અને ખુદ પોવાને ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેસ્ટકુલ રસોઇ જમવાની આશા રાખશો તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

(૩૦)

૬ મુમ્માદેવી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ હું. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના ભાવ પ્રમાણ નામના અથવા આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —
વેજીટેબલ રોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાથી સાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શકિતવાળી દવા આ દવા જરૂરથી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુટ કાવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેજીટેબલ રોનીક સીરપથી રુમીરમા આવતી શક્તિ હિતજક અને ઉન્માદક દવાઓથી ટુક સમય અંદે જાણતી કુત્રીમ શક્તિ જેવા નથી પણ માયમળી કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પોવાતુ કામ બનાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અછળ્લીની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ર માર્ગને ઘાત આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાચરી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મૂંઝાણ છે કિમ્મત દર બાટલીના રૂ. ૧—૨—૦

ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્ત્રઓમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટના તત્વો રહેલા હોય છે, અને બ્યારે તેલ પ્રમાણ પડી જાય છે, ત્યારે સાધારણ આગેગયતા અને શક્તિ નથી રહે છે અને અશક્તિને લઈ જુદા જુદા સંખ્યાબંધ દરદો ઉત્પન્ન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ મરવાયી પડેલી જાત પુરી પડે છે. ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અગળજનો વસીરો વિશેષ જાણતો હોય તેમજે બચુક આ દવા વાપરવી કિમ્મત દર બાટલીના રૂ. ૧—૬—૦ (મેડી સાઇડ.)
 ૦-૧૪-૦ (નાની સાઇડ.)

બીજી બનાવટો માટે કેરલોગ મંગાવો.

મળવાતું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ હું. લી.

(૩૯)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

કુણ્ડિક પ્રધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કુણ્ડિક	એચુ મીક્ષર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કુણ્ડિક	એચુ પીલસ	(તાવ માટે)	...	.	..	૦-૧૨-૦
કુણ્ડિક	ટોનીક સીરપ	(રોગી માટે)	..	..	..	૧-૦-૦
કુણ્ડિક	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કુણ્ડિક	કફ મીક્ષર	(ખામી માટે)	...	...	.	૧-૦-૦
કુણ્ડિક	કોલેરા મીક્ષર	(પેટી માટે)	..	..	..	૧-૦-૦
કુણ્ડિક	ઇન્ડો ખામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	..	.	.	૦-૮-૦

બીજા દવાને માટે લખો

(૪૮)

Tel " Kadka " Bombay—કુણ્ડિક પ્રધર્સ ગિરમામ—મુંબઈ

તહેવારને માટે ટોપી કયાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની

અને જાણીતી

મારવાડી
બજાર
મુંબઈ.

મહાસે એન્ડ કંપની,

વીલાયતી
કીરતી મેકરની જાણીતી
રૂરલ્ હાથી છાપની હમેશીઅન
બેગસોર, સાઈકલ, મીરબાપુર, વીગેરે
તથા બગ્યાના ફેન્સી ડેરેસો તેમજ સાથી જરીની તથા
નવી તરાઈની ઇ ટ્ર કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓને
અભવર નાંચો હમારે ત્યાં હરહંમેશાં તઈયાર છે તે ભેઈ
જવાને સુક્રો નહીં.

અહારગામના એઈર ઉપર યુરુ ધ્યાન આપવામાં આવશે

Moolchand Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.

Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles

Also Portland Cement, etc.

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R

Telegrams —

&

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us

MAKE US PROVE IT
BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય અને જીઠ વચ્ચેના તફાવત કોઈ કહેશે કે ?

હા કે નહીં ?

આંખ અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ માહેળ ?

કાને માંભયેલું માથું માની શકાય નહીં માટે નજરે જોઈને ખાતરી કરવી પડે છે અને વખતો વખત જાતેજ ખાતરી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલાખવું પણ સીધાજ મેડ હાર્ટ રોડ પર વડાવન મેનશનમાં "ધી ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ" માં જ જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતા તમામ સામાન કીકાયને પુરો પાડવામાં આવે છે. ખાતરી કરી હોય તો હવે કરી જુઓ.

IT IS NOT TOO LATE, SIR,

Can you send us your address? Our's is,

THE EASTERN MOTOR HOUSE,

11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,

BOMBAY.

કણિકા પ્રધર્મના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કણિકા	એન્ડ મીક્ષર	(વાનમાટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કણિકા	એન્ડ પીલર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કણિકા	ટાનીક સીરમ	(સન્તી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણિકા	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણિકા	કે મીક્ષર	(ખાંતી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણિકા	કોલોના મીક્ષર	(પરકી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણિકા	કન્ટો વામ	(રડીરતા દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૬-૦
	બીબ દવાને માટે લખે					

(૧૮)

Tel. " Kadhi " Bombay—કણિકા પ્રધર્મ ગ્રીરમામ—મુ'બઈ.

તહેવારને માટે રોપી ક્યાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી શુની
અને જાણીતી

મારવાડી
ખતાર
મુ'બઈ.

મહાસે એન્ડ કંપની,

વીલાયતી
કીરતી મેકરની જાણીતી
ચરફ ઘાથી છાપની હંગેરીઅન
મેગલેર, સાઈકલ, મીરિલાપુર, વીગેરે
તથા ખતારોના કેન્સી હંગેરો તેમજ સાચી જરીની દવા
નવી તસાહની ઈ'ટ્ર કેપ તથા વીછોડીયા કેપ, સાદી રોપીઓ
અંગતર જાણે હમારે ત્યાં હાલકેસ તથાપર છે તે બધું

ત્યાંને ચારો નહીં.

(૩૬)

બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.
15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R

&

Telegrams.—

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us.

MAKE US PROVE IT BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય અને જીઠ વચ્ચેના તફાવત કોઈ કહેશે કે ?

હા કેટલો ?

આંખ અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ સાહેબ ?

કાને સાંભળેલું સાચું માની શકાય નહીં માટે નજરે જોઈને ખાતરી કરવી પડે છે અને વખતો વખત જાતેજ ખાતરી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલામતું પશુ મીથાજ મેંડ હાર્ટ રોડ પર વેંટાવન મેનશનમાં "ધી ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ" માંજ જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતો તમામ સામાન કીફાયર્ને પુરો પાડવામાં આવે છે. ખાતરી કરી હોય તો હવે કરી જુઓ.

IT IS NOT TOO LATE. SIR,

Can you send us your address? Our's is,

THE EASTERN MOTOR HOUSE,

11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,

BOMBAY.

PLEASE REMEMBER

MANEK LAL GORDHANDAS,

Office -

Lapala Bazar

AHMEDABAD

21-25 Rajambeta's Street,

AHMEDABAD.

Mill Stores.

Whenever you require anything in Mill
Stores, sizing materials, Leather Goods,
Beltings &c., Spinning & Weaving accesso-
ries, Heals Reeds, Yarn & Hardware.

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Acces-
sories, Cycles & Motor
Cycles of all well known
foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connec-
tions all over the world and there-
fore we are in the best position to
accept indents for all your require.

GENERAL EXPORT
DEPT.

We export every-
thing on our clients
account, for sale in
any foreign market
at a real value and
exchange.

OUR MOTTO

Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams -

"Pranashaw"
AHMEDABAD.

Code :- A. B. C.
5th Edition.

G. B. 217.

જતગ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધામી કે ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, છવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિત્રણા બહા કાગળ, પાકું પૂઠું પૃં ૮૦૦ તુર્વ ગ્રાહક

મૂલ્ય-રૂાં ૨-૮-૦ પોષ્ટજ વી પી બુક.

ઈશ્વરાવતર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય યોગદ અને શિક્ષાપ્રદ થઇ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ છવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અત પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક અમરારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવા, વગેરે અધ્યાય આસ વાચવા જેવા છે. દરેક મનુષ્યોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાચવો જોઈએ

સર્વ પત્ર વ્યવહાર

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સસ્તી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનબલ સેંકડો ડીઝાઇનામાં મશીનથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ, ભુલેશ્વર કપ્પુતર ખાના પાસે

બસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-
સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાવવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક "ગૌદાન" ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડ પર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર જુહારીયાનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

એક નવીન જાતનું ધી.

તેના આશ્ચર્યકારક ગુણો.

દ્વિમાસ્ય તરફના પ્રદેશના જ ગાયોમાં ચતા મોક્ષક વૃક્ષને મળતી જાતના જાડના બીયાંમાંથી એક પ્રકારનું ધી
તૈયાર કરવામાં આવે છે અને એ ધીમાં આશ્ચર્યકારક ગુણો રહેલા હોવા છતાં તેની શોધખોળ કરીને અત્યાર સુધીમાં
તેનો લાભ જન સમુદાયને કોઈ પણ શોધકે આપેલો નથી, એ ની દરાજ તથા ખરજવા ઉપર માલીસ કરવાથી માલીસ
કલાકમાં ફાયદો કરે છે, અને નવાઈ બંદેશુ તે એ છે કે તેથી કપડા બી રૂબ ખરામ ચતા નથી માયાના 'હુલાવા
ઉપર માલીસ કરવાથી તાણડતોળ આરામ થાય છે અને બીજા બ મોને ઉપયોગ કરવાની જરૂર રહેતી નથી, પશીરના
કોઈ પણ ભાગ ઉપરની વેદના, કળતર કે સાધાઓના દુખાવા ઉપર માલીસ કરવાથી તે વિજળીના વેગે આરામ કરે છે
મોઢા ઉપરના ખીવ કંદાળીયા અને ચામડી ઉપરના ડાઘ ઉપર માલીસ કરવાથી ધગીજ ઝડપે તે દુર થાય છે સોજા
આળ્યા હોય અથવા કોઈ પણ ભાગ સુલ્લ ગયો હોય તો તે ઢેઠાણે મસજીવાથી તે દર્દ નિર્મળ થાય છે ગુપ્ત ભાગની
કે બીજી કોઈપણ કમજોર થયેલી નરો ઉપર માલીસ કરવાથી તે નરો ધગીજ મજબુત થાય છે, અને કમઠોવત કે
નપુસકપણ એથી દુર થાય છે નકામા કેસ કાઢી નાખ્યા પછીથી તે ઢેઠાણે આ ધી માલીસ કરવાથી ધગી લાળી
સુદત સુધી કેસ ઉગતાજ નથી ખસ, વેળ, ગડગુમડ ફોડકાઓ, અને આદા ઉપર મસજીવાથી ધણીજ ઝડપે
આરામ થાય છે સંગભગ એક હજાર માણસો ઉપર અજબાવ્યા પછીથી આ આશ્ચર્યકારક ગુણો ધરાવનાર ધી જાહે
રને લાભ આપવાને પચ્ચીક કરવામાં આવેલું હોવાથી તેનો દરે અવશ્ય લાભ લેવો જોઈએ જાણીતાઓ સુકુલ એ
નામથી તેને ઓળખે છે તે દવાઓના દરેક જાણીતા વેપારીઓને ત્યાં તથા બીજા પરચુરણ દુકાનદારોને ત્યાં મળશે
સુકુલ અને સિદ્ધનાદી હીપો એ નામ બજાર વાચીને લેવું તેની એક ડબ્બીની કિંમત રૂ ૧ ૮ ૦ છે (પોસ્ટલ
બુલ્ડ) તમારા જાણીતા વેપારીને ત્યાં ન મળે તો મુખ્યને જાહેર ભુવેશ્વર નરતે યદને માધવજાગમાં જતા પાન રાપોળ.

(૬૪)

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અલભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જે તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ યાદતા હો, જે તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છતા હો, જે તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જે તમે દુનિયામાં પંકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે, રૂધિર તંબા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો થાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર બેસવાની કોઈપણ જાતની ફરિયાદ તથા દસ્તની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અજાયબ રીતે દૂર થાય છે.

કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ડબ્બી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી ભેટ-એટલે કુલ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. ભેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાર્થસ લિસ્ટ મંગાવો.

પ્રાંચ ઓપ્રીસ,
કાલબાદેવી રોડ. અંબઈ,

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ના શીશી ૧ ના રૂ. ૧૥

ઠે. સપટ કંપની

કાલબાદેવી. રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુતવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'ગ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું કરાને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેવી અંદર પિસાબ ઘણી જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ દંધમાં બિછાનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરૂષને પિસાબમાં થતી દરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દૂર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયક છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇંદ્રિયને તાજાં આપી સ્ત્રી પુરૂષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રૂઝ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઇર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણું જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા બેઠઝે તે રહી જાય છે; અને તેથી જનનેદ્રિયના સઘળા અગત્યના કામ કરતાં કળજીઆતથી છુટા થવાને અને આંતરડાની ઇર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણું વખત અથવા બેઠઝે તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય, જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઇર્ષા થતી હોય અથવા ટીપાં પડતાં હોય; જો મુત્રાશયની કોયલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી કંઠી લાગી હોય તેથી ઇર્ષા થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા લુલવું નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને સવિખ્યમાં ઇર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી સીરસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી થીમી ફરી સિરસ્ટમને દુર કરશે.

સાનમેટો ક્ષત આઠ ઓંસની ખાટલીમાં વેચાય છે. દરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડિગ્રિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓડી. કેમીકલ કંપની, બેરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક—અમેરિકા.

માયાળુ માતા.

માયાળુ માતા પોતાના સ્તનપાનથી બાળકોને રૂબટ પુષ્ટ અને ક્રાન્તિવાન બનાવે છે. તેમ—

મદનમંજરી ગોળીઓ.

તેનું સેવન કરનારાઓને રૂબટ પુષ્ટ, ધૈર્યવાન, ક્રાન્તિવાન અને બળવાન બનાવે છે. તેના સેવનથી રક્ત દોષ, સ્વપ્ન દોષ, વીર્ય વીકાર, નસોની ઠમઝેરી, શરીર અને મનની નગણાઈ, સ્મરણ શક્તિનું શુભ થવું, વાંસાની ફાટ, હાથ પગની કળવર. તથા દાદ, અરૂચી, અજીણ, દસ્તની ઠબળઆત વીગેરે તમામ દરદો દરે ઠરી મનને ઉત્સાહી તથા આહોશ બનાવે છે.

દીર્ઘત ગોળી ૪૦ રૂળી ૧ નો રૂ. ૧.

(૮) વધુ વીધા નામનું દળદાર પુસ્તક મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઑફિસ—જામનગર—કાઠીઆવાડ. ટ્રેન્ડ નં. ૧૮૭ કાલળાદેવી રોડ—મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

શ્રી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રબલને અપીલ.

જોઈએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતાડએ જાણવું:—

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કુંપનીનો નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતાડએના વર્ગમાં ખોટાભીય એસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરીને અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક્ક છે

૨. કે આ હક્કના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતાડએમાં રેલાવો કરવાની દરેક અભિલા ઉતાડની ફરજ છે

૩. કે પોલીસને પોલીસ કરતા એછા નસીબદાર ઉતાડ-ભાડના સ્વાધિને ખાતર આ હક્કનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક અભિલા ઉતાડની ફરજ છે

૪. કે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ને પછી તે પહેલા વર્ગનો ૨ ખીલ વર્ગનો ઉતાડ દોષ, તે જોય કે તેના નીચ વર્ગના ઉતાડએ તરફ વાળખી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તો તેની મદદે જવા વિશ્વાસ રાખે છે

૫. કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક મંડળી છે તે કેમ પણ ઉતાડને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવા હોય તો તેને ઉપલી મંડળીના જ્ઞાનરરી સેક્રેટરીને ન ૨૯૧-૨૯૩ બોરા બલર સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ લખી જાણાવવું

૬. કે દરેક ઉતાડએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કયા પહલા જાણવાની જરૂર છે.

બોરા બલર સ્ટ્રીટ,

કોટ, મુંબઈ

લી. સેવક,

જીવરાજ ગોકલદાસ નેહરૂશી.

ઓ. જી. સેક્રેટરી

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મજબુતાઈ ટેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજે નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકેશની બનાવટ ટેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યારજુ પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરમે પણ ઘાસ-ચારાનો ભયંકર દુષ્કાળ પડવાથી એક રૂપીયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાને દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુખંભના ચાંદલા કરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા મુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યાદે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજુ ઉનાળાની ખરી મોસમ બાકી છે તે મુદતના દરમિયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ જાંધી શકાયું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુશ્કેલીમાં આવ્યા છતાં જાહેર હિંમત રાખી કમર કસી જીવર બાજરાની પુષ્કળ કડગ ખરીદ કરવા તથા દાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણું જ ચાહુના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતૈષી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સદ્વ્યય કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશોદય થશે.

જરા જોશો કે ? ક્યાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

દુઃકાળ સમયે ભૂખ, દુખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માબાપથી
વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ધાઓ—અને બચાવો તોજ બચારો

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાયાશ્રમ માટે જમીન લેવાણી છે. મકાન ઉભું કરવામાં
રૂપીયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂ. ૨૫૦) ભરી બંધાવી અમર નામના મેળવો.

લખો.
ઓ. સેક્રેટરીઓ,

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાયાશ્રમ,
વડવાણ કેમ્પ.

(૪૦)

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર — મંજુબતી, સાણુ, રંગ, વારંગીસ,
લીલીટ સીમેટ વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર કી મત ૨-૮-૦

હુન્નર પ્રકાશ એલેડો — દીવાસળી, કાચ સુ
વધી સેટ, આર્ક વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી રૂ ૧-૮-૦

હુન્નર સચ્ચ — છેલ્લામા છેલ્લી શોધના, અનુ-
ભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપૂર. (આ બુક માટે
દેશી વેપારી એમ્બરનો કિત્તમ અસીમાય મલ્યા છે)
કીમત રૂ ૧-૮-૦

સાણુનો હુન્નર — સરવે ભતના સાણુ, બાર
સોપ, ટાઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર
કીમત રૂ ૦-૬-૦

હુન્નર માહીકા — ૧-૨-૩ હેર એલેલ, અત્તર,
લવ ડર, પોમેડ, સોપ, લાઇમ્સ, બામ, એગ્યુમીક્ષચર
વીગેરે અનુભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપૂર
કીમત રૂ ૧-૪-૦

હુન્નર દર્પણ — ૨-૩-૪-સુગંધી તેલો, સેટ
પેનકીલર, વાળ કાઢવાનો સાણુ, કાસમેટીક, જર્મન
સીસ્ટમ અત્તરો, રંગ, વારંગીસ, સ્કેટ, હેરડાઈ, બાર
સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત રૂ ૧-૦-૦

હુન્નર કળા જ્ઞાન — અગરબતી, સાઈ, દોળ
બીલીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાનું પાણી વીગેરે
હુન્નર. કીમત રૂ ૦-૬-૦

ફેટિઆફીક હુન્નર — કીમત રૂ ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન — કીમત રૂ ૦-૪-૦

પોસ્ટલ લેટર

લખો.—હુન્નરોદય બુક ડીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬-૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુંબઈ નાઠ હ.

Vitalia

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાધેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ઘરગણતરી દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણ હેર ઓઈલ તથા ઝમઝમ.

મેં એફ. એસ. માદન કું'ં ની બતાવટનું ઉત્તર "સુવાસણ હેર ઓઈલ" તથા "ઝમઝમ" જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા,

(૪૬)

(પેટન્ટ એડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

શ્રીદા બીલીંગ—ભુભામસજીદ—સુબધ.

વાંચો !

મંગાવો ! !

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કેવળ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એક જ માસિક

ચેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા રેવન્યુ ડેપાર્ટમેન્ટ કેવી રીતે વધારવી, નવા જમીન કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી સાક્ષ્યાલના વાવેલો ક્યારે અને કઈ મોસમમાં કરવા, ખેડૂતોએ થોડું ખર્ચ કરી ડેપાર્ટમેન્ટ વધારવી વિગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર આ એક જ માસિક છે નમુનાનો એક મગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ. ૨) જે રૂપિયા રાખવામાં આવેલ છે લાયકાતે રૂ. ૧-૮-૦ હોદ્દા રૂપિયાના લવાજમથી મોકલવામાં આવશે, માટે તરત નમુના માટે લખો—

ઉપરાંત અમે ચેતિવાડીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખર્ચી નવાથી ખીજી આવૃત્તિ હપ્તાઈ ગયેલ છે —

- ૧ કૃષ્ણાંદ્ર કુલબાગનું બગીચાનું પુસ્તક
- ૨ હિંદુસ્થાનમાં થતા વાવેલો કરવાની રીત
- ૩ એલર, એડ તથા એડન્ડ હથિયાર નગેરે
- ૪ પાણીની સીધ તથા તેના ઉપયોગી સાધન
- ૫ ચેતિના ધધામાંથી રેસા કમાવવાની કુચી.

- કીંમત રૂ. ૧-૨-૦
 „ રૂ. ૧-૪-૦
 „ રૂ. ૧-૪-૦
 „ રૂ. ૧-૮-૦
 „ રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતના ખાતરોનો સમાવેશ થાય છે)

- ૬ રેસમના કાંડા ઉછેરવાની તથા કેલબીજ વાવેલો કરી રેસા બનાવવાની રીત „ રૂ. ૦-૬-૦
- ૭ કુવામાં પાણી વધારવા માટે બોરિંગ કરવાનો "ચેતિવાડી-વિજ્ઞાન"નો ખાસ અંક „ રૂ. ૦-૪-૦

હવેરાય બેટાલાલ અંબાસિયા, લીબરી-કાઠીઆવાડ.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગનું થાકી જવું, મનનું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચક્રી તથા આંખે અંધારા આવવાં, ઠંટાળો આવવો, વિચાર શક્તિનું ગુમ થવું, સ્વભાવ ચીઠો થવો, જરા જરામાં ઉરકેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત સ્પષ્ટીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હમેશા ગરમ રહેવું, ત્રિયવસ્તુ તરફ અણુગમ્ભીર—આમ ત્યારે ધાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા ધાય છે; ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

—તું સેવન કરવા લાભામણ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમારે દરેક મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી લોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને ઝોરાકી વધારી દુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંગ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. ડૉ. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૦ કાયદો ન થાય તો એક પછુ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વસ્થતા બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરને બાંધેલ સ્તન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે; ઘાસણી લુપ્તી અને રૂત્તોદોષથી થતા રોગ મટાડે છે. ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવારોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિને નાશ થવો, ખાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. ડૉ. ગોળી ૩૨ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી સાથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હનુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,

કાલકાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE

—WITH—

ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR BOOK containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political divisions of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directoraries. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS —

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—

RAJKOT, (INDIA.)

&

Branch:—

BOMBAY. P. O. Box No 457.

વિલાયત ક્યાં જાયો છો ?

જરા પેહલા તમારા ઈચ્છામાં તો નજર કરો, જુઓ વિલાયતના
સેન્ટને વીમરાવે તેડું.

સેન્ટ વીટેલા

આદીન મળે છે કે લે ઉંચા ખાનદાને ઈંગ્રેજ કુટુંબો પણ હોંસે હોંસે વાપરે
છે. તમે એક બાટલી વાપરી જુઓ અને, અમો ખાતીથી કહીયે છીએ કે વિલા-
યતી સેન્ટનો તમારો મોહ ઉતરી જશે.

કી. શીશી ૧ નો રૂ. ૧)

(૮૦)

ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી ફાં.

પાયકુની—મુંબઈ.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતો પદ્દેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીવિયોગી લેખો, ત્રણેક કાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો—જે. આ. મેક્ટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

.. પી ૪૬ પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાપડ વેચનાર, સોની, ઝવેરીઓ, વગેરે માટે બહુરખબર આપવાનું ઉત્તમ સાધન

બહુરખબરના ભાવ.

પ્રકાર	બાર માસ	છ માસ.
૧. આખું પેજ.	૨૦-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું „	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા „	૬-૦-૦	૪-૦-૦

તપશ્ચવન અને સત્યના

ઑક્ટોબર માસના કેળવણી પરિપદના હાજાર અંકમાં

ગાંધી ગુજરાત—પ્રો. બળવંતરાય ક. કાકોર.

હિન્દુસ્થાનમાં પ્રાથમિક કેળવણી—ગ. અનુતલાલ વિ. ઠક્કર.

કેળવણી વિષે ટુકડા દિપ્તિ—રા. રણજીતરામ વાવલાઇ વગેરે બહુશીલ વિદ્વાન ટેબકોના વચા પરિપદ વિષે માહિતિ આપનારા લેખો પ્રકટ કરવામાં આવ્યા છે. છુટી નકલની કીમત ૦-૪-૮

આ છ વર્ષથી ૪૮ ને બહુલે ૮૪ પાના કપાં છે, છતાં વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨ હિન્દુસ્થાનની બહારના રૂ. ૨-૬-૦; રુસ્તક શળાઓ, ગુજરાતી નિશાળના શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ માટે રૂ. ૧-૧૧-૦, વધુ વિગત માટે લખો:—

સવન્ટસ ઓફ ઇન્ડિયાને સાધરી ઇન્ડસ્ટ્રી કનેચાલાસ યાજિન, બી. એ; એલએલ, બી.

ગિરગામ—મુંબઈ

તાંત્રી અને પ્રકાશક.

If you are Interested in any of these
Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hessian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,
BOMBAY, No. 3

Telegrams:

"FAIRRUN"

Codes:

Telephone No.— { Office 3563
Residence 3112

11th & 51st Editions A B C
Private & Bentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુલવી પેઢી.

નીકાસ—અમો દરેક જાતનું, અનાજ, કરીઆણું, ગંધીઆણું, તેલના ખીયાં, તેલ,
ટોપરાં, ખોળ, હરડાં, જેઠીમધ, જેરકોચલા, મરી, એલચી, ધાણા, જીરું, રાઈ,
મેથી, હળદર, આંબલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેમો, ચુણપાટ, ચુણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલે-
સ્ટાઈન વગેરે દેશાવરો ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોક્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમો દરેક જાતનો માલ ખજાર કરી ખરીદીને હિંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી
ગોઠવીએ છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાતરી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun."

ટેલીગ્રામ.—

{ ઑફીસ ૩૫૬૩
ઘર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૯૩ ૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારબાઈ મહોલા,
સુબધ નં. ૩.

If you are Interested in any of these
Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hessian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegram:

"FAIRRUN"

Telephone No. —

Office 3563

Residence 3112

4th & 5th Editions of B.C.
(Private & Gentle)'s.

Codes:

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમે દરેક બતનું અનાજ, કરીઆણું, ગધીઆણું, તેલના ધીયાં, તેલ,
ટાપનાં, ખાખ, હરકાં, જેઠીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, જીરું, રાઈ,
મેથી, હળદર, આખલી, લવંગ, તાજ, સુકા, સુકો મેવો, શુષ્ક પાટ, શુષ્કી, શાય,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેરુ-
રેટાઈન વગેરે દેશાવરો ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, બ્રહ્માન, વગેરે દેશાવરેથી કાપડ, રેશમરી, ટાલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ રેટાઈન, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમે દરેક બતનું માલ ખખર કરી ખરીદીને હિંદના બહાર બહાર લાગમાં કમીઝાનથી
ગોઠવીએ છીએ.

અકડા આદતવા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાતરી કરવા લીનંતી છે.

પછી માટે લખો.

તાર:—
"Fairrun"

C. B. 922

રજીસ્ટ્રેશન—

એપ્રિલ ૩૫૩૩

૫૨ ૩૨૨૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૯૩ ૧૦૦ મરતીદ બંદર રોડ, બારબાઈ મહોલા,
સુઅઈ નં. ૩.

શૂરજી વલ્લભદાસની કું

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ--ફોર્ટ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી--મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ્સ
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	બાઇક્રોમ સોડા
ડેટ્ટા રેડ	મેથીલીન બ્લ્યુ	,, ગ્રીન	,, પોટાશ
ડીરેક્ટ બ્લેક	મેલેકાઇટ ગ્રીન	,, યેલો	બ્રાઉન શુગર લેડ
ડીરેક્ટ યેલો	ઓરામીન II	,, બ્રાઉન	લીથાર્જ ફ્લેક
ડીરેક્ટ ગ્રીન	મેટાનીલયેલો	,, બ્લ્યુ	ટેનીક એસીડ
ડીરેક્ટ પીંક	ઓરેન્જ II	,, કમ્પ	એન્ટીમની સોલ્ટ
બેઝી પર્પ્યુરીન	સ્કારલેટ B	વિગેરે વિગેરે.	ટીન ફીસ્ટલ્સ
ડીરેક્ટ મેન્ડે	સાઇબીંગ બ્લ્યુ		હાઇડ્રો સલ્ફાઇટ સોડા
ડીરેક્ટ રૂબીન	વીક્ટોરીયા બ્લ્યુ		રેનેટ સોડા
ડીરેક્ટ વાયોલેટ વિગેરે.	રેડ પીંગ રેડ વિગેરે વિગેરે.		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
(૫૭)			કોરટીક સોડા વીગેરે વીગેરે.

આ માસિક નં. ૬૩, ચીંચપોકલી પરેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોર્થકોર્ટ હિંદુ ઓફિસિંગ કે. એન. સેક્સ
પ્રેસમાં ધોડીયા નારાયણ વનારસેએ છાપ્યું છે અને ધી ઈન્ડિયન મરચન્ટ્સ એગ્રી અને સુરેા માટે
જયસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈએલ્ડ ટેલીફોન બીલ્ડિંગ્સ ૧૯, બેક સ્ટ્રીટ કોર્ટમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

અધિકારી અધિકારી નામ	પાનું
322 એન્ડ વેલ્થ કંપની	1 એ
એટ ચવાની એન્ડ કુંડા	12 એ
અધિકારી અધિકારી અધિકારી કુંડા	3 એ
હિન્દુ અનાયામક—નદીઆદ	4 એ
ગીરગાન કેમીકલ લેબોરેટરી	4 એ
અમરતજન ડેપો	5 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	5 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	6 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	6 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	7 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	8 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	8 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	9 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	10 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	11 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	11 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	12 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	13 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	14 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	14 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	14 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	15 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	15 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	16 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	16 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	17 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	18 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	19 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	20 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	21 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	22 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	22 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	23 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	23 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	24 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	24 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	25 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	25 એ
ગીરગાન એન્ડ સી	26 એ

NAME OF ADVERTISER.	Page.
West End Watch Co. ...	1 A.
Drewel Chowda and Co. ...	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
Hindu Ansthashram—Nadiad ...	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory... ..	4 A.
Amratnjan Depot	5 A.
The Indian Claim Agency	5 A.
Nagindas and Maneklal	6 A.
H. Vallabham & Co.	6 A.
The Bank of Taiwan Limited	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd.	8 A.
J. Balamal & Co.	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co.	9 A.
The Rio Chemical Co.	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works ...	11 A.
Ohhaganlal Lallubhai Shah	11 A.
Jivraj G. Nensi	11 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd. ...	12 A.
Short Advertisements	13 A.
Dr. D. Writer & Co.	14 A.
M. H. Shastri	14 A.
The Teblet Manufacturing Co.	14 A.
State Management of Railway.	15 A.
B. L. Thosar	15 A.
E. S. Patanvala	15 A.
Rangoon Samachar Press	16 A.
Davada & Co.	16 A.
The Central Bank of India Ltd.	17 A.
Godrej Brothers	18 A.
G. N. Davar & Co.	19 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	20 A.
Yardhaman & Sons	21 I.
Goverdhandas Kursandas Hallu.	22 I.
The Indian Cement Co. Ltd	22 I.
The Sabarkantha Boarding House ...	22 I.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd. ...	23 I.
The British Express Manlaters Co. ...	24 I.
Karnik Bros.	25 I.
Mahale & Co.	25 I.
Motilal Mulchand & Co.	25 I.
The Eastern Motor House	26 I.

મોતીલાલ ગોવિંદલાલ	...	૨૭ બી	Maneklal Gordhandas ...	...	27 B.
ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મોહા.	...	૨૮ બી	Dahyabhai Ramchandra Moha.	...	28 B.
નાનાલાલ ગોવિંદલાલ	...	૨૮ બી	Nan Lal Goverdhandas...	...	28 B.
મણીચંદ ગોવિંદલાલ	...	૨૯ બી	Manishanker Govindji	...	29 B.
સપટ કંપની	...	૩૦ બી	Sapat & Co.	...	30 B.
ઓ.ડી. કેમીકલ કં.	...	૩૧ બી	Od. Chemical Co.	...	31 B.
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કેશવજી	...	૩૨ બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32 B.
જીવરાજ ગોવિંદલાલ નેનશી	...	૩૨ બી	Jivraj Goculdas Nenshi	...	32 B.
ગોદરેજ બ્રાધર્સ	...	૩૩ બી	Godrej Brothers	...	33 B.
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરજી સભા	...	૩૩ બી	Mahuva Gaurajak Sabha	...	33 B.
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ	...	૩૪ બી	Kathiawad Hindu Anathashram.	...	34 B.
આર. ઇ. કમદાર	...	૩૪ બી	R. G. Kamdar	...	34 B.
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા	...	૩૪ બી	Amritlal Maneklal Davavala	...	35 B.
દુલરાય ઇચ્છાલાલ અંબરીયા	...	૩૫ બી	Duleral Chhotalal Anjariya	...	35 B.
વૈદ્યા કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	...	૩૬ બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna	...	36 B.
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રાધર્સ	...	૩૭ બી	Laxmichand Dossabhai & Bros...	...	37 B.
ધી પારસતાન પરફ્યુમરી કં.	...	૩૭ બી	The Parastan Perfumary Co.	...	37 B.
ધી કુહારા ટ્રેડિંગ કં પતી લીમીટેડ	...	૩૮ બી	The Coohara Trading Co. Ltd....	...	38 B.
ગુલામહુસૈન હસમદજી એન્ડ બ્રાધર્સ	...	૩૯ બી	Gulamhusein Esmalji & Brothers.	...	39 B.
ગુજરાતી હિંદુ સ્ટ્રી મંડલ	...	૪૦ બી	Gujarati Hindoo Stri Mandal	...	40 B.
ઈન્દુલાલ કાનાલાલ યાગ્નિક	...	૪૦ બી	Indulal Kanai Lal Yagnik	...	40 B.
જગજીવંદલાલ નારાયણ	...	૪૧ બી	Jaggiwandas Narayan...	...	41 B.
શૂરજી વલ્લભદાસની કં.	...	૪૨ બી	Shoorji Vallabhdas & Co.	...	42 B.
ડી. કાળીદાસ મોતીરામ	...	૧૮૪	Dr. Kalidas Motiram...	...	184

સિટર્ન હોઝયરી વર્કસ

—*—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

કાંઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

બસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એક્ટ્રી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આશ્રમની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક 'ગૌદાન' ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડપર લખી બહાર ભાગમાં સુકી સ્મારક રખાય છે.

એક રૂપિયે ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(મ. જ. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક્કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બળતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજાં પદાર્થોમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ બાર મુકવો નકાસો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી બેળશોળ જે આવી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ઘણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

રૂંટલોગો તથા વળે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે સ્પર્શ કરવી.

મ. જ. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

-૧-૨૪, ઠાવસદ પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ ગાત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાતું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લયક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, અંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગે.

રેતો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

ટુથ પાંચિડર.

કિંમત માત્ર બ આના.

દાદરની દવા.

સુદી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન શીયો.

૧૦૯, ફીઅર હાટ-મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિન્તા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે.

જેની ખાત્રી એક જ વખત ઓફીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમેને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમે પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસુલ કરવાનું અથવા નોટીસો ત્રિગેરે બીજા કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીલીઓના નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

કેસાણું:—મુસ ખીલડીંગ પહેલ મળે નં. ૧૮

(૩૬)

એડવડ મીનેમાની બાબુમા. ધોળી તળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(પર)

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વૈપાર વણજને માટે

હંગા અને સુટને માટે ધણીજ સરસ ચાઘના સીલક, અને લેમીંગ કાર્ડ સીલક
ખપનીસ રેશમી ટે સુતરાઈ કાપડ અને તૈયાર સિવેલા માલ અને એન્ટીમનીવર,
હામાસેન્ટ, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાંથી
જથાખંધ તથા પરચુરણ કીશયત બાવે મલશે.—લખી મોકલો.

J. Balamal & Co.
Dana Bunder
Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા બંદર, મુંબઈ.

(પર)

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ

ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

કીરોઝ એમ. દસ્તુરની કુંઠ

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કેટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ ડીમી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીયેનાની આંખની હોસ્પીટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનોરકોપથી તથા ઓફ્ટલમોરકોપથી આંખ વધાસવાનો આહુ અનુભવ ધરાવનાર મી. ઈરિઝ પોતે આંખ વધાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી ફી ખરચવાં પણ જવલેજ સતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. ઈરિઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર એન. ચંદાવરકર, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેચેલર, કરનલ ફારમેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ જ્યુડ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમિશનર મી. જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને ગ્રહસ્થો તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરતીશીકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈક્રેકલ ફ્લેટ તથા તોરીક (હુર તથા નજીક ભેવા માટે સાંધા વગરના) લેન્સીસ તથા ઉંચી ક્વોલીટીના ઓપ્ટીલીઅન પેબલસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાર્બન ગ્લાસના સીલીનુદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનુદરીકલ પ્રીગમેટીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં બાવ ઘણાજ કીફાયત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આંખ હુખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા આત્રીપુર્વક ધલાજ કીંમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી દીંમતી નુસખાઓ સામની ચોપડી મુક્ત મળશે.

નબળાં બેરં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કેરડીયલ રીચો એજ સોના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામબાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સોના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાં જ ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની, તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નબળી પટેલી અને લોહી વગરની શ્રીષ્ઠી છોકરીઓ અને જન ભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કેરડીયલ રીચો ગરલાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેદમાં ધાં દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બેરંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તા દોકડેને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઇ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉંમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મંદીને સ્ત્રીન અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કેરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઇ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત

ચાના એક ચમચાલર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણા નબળા હોય, જેઓને ઉઘ આવતી ન હોય, જેને હિરટીરીયા લાગુ પડે છે, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નબળાઇથી તવાઇને ક્ષીણ થઇ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી.

દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક

આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયા નબળા પૂરુષોને માટે શક્તિને માટે જગ બદલેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કેરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઇ બી આખરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જગ્યાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચપુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઇબી ઉપલી દવા બ્યારે બી લે ત્યારે એના પર લગાડેલું લેબલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કુ.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામા આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કુ.

79, BARROW STREET,

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુ યાર્ક સીટી ચુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા

(૫)

વાંચો—

શ્રી લક્ષ્મી આ દે

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ કાયદેસર લઠાઈના વખતમાં દરેક સ્ત્રીજ બેહુદ મોંઘી થઈ છે તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સાફ લેઈતા નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના છોકાક અમારી પાસે તૈયાર છે, જેમોંઘી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાત્રી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાંબખલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
દે
મા
ચ
જ
જા
હું
વ
દે

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ—

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગા-શ્લેષ્ઠ કે વાઈટા આકર્ષી, તાણ, ખેંચ કે કાઠણી આવતાં બેશુદ્ધિ, હાતખાલી વાંસ રૂંધાવો, થડાગાર બનવું, ફીજુના ફીસોટા, પેટના દુખાવા ઇત્યાદિ નવા કે જુના દર્દ માટે રામખાણ છે.

વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેલજાને લીધે, રડવું, કુટુંબ, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા, ભિચારી બેવું, પ્રેતાદિવેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી ખાત્રી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ છુક કી બેન્ક. પો.)—

જગનલાલ લલિતુલાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધિત હીસ્ટરિયા-શેઠ શેરી-વડોદરા. (૨૬)

“રેલ્વે બુલેટમાંથી” પ્રાપ્તિન મુંબા યહી કલાસ રેલ્વે સુસાઈટની મુદ્રા સ્ત્રીઓ દુર કરવાને બે તમારે કોઈપણ પ્રકારની મદદ, ખાત્રી, અથવા સાદાથ લેઈતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદને ઉલ્લાસ વધારે ફાલગુણી બેવો હોય તો “ઈન્ડિયન મોર્નિંગ” એન્ડ ડાયરેક્ટરસ ” ના ઉપરીપણ નીચે સ્ટે મેનેજમેન્ટ એન્ડ રેલ્વેઓ સ્થાપ વાનુ ફાળવું કરવું આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સફળદસ્થ પાસેથી મળશે —

જીવરાજ જી. મેનસી

ધી ઈન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોસીએશન,

બોરા બજાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબાઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કાંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જોડાલાલ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુન્દરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેઠકરજી.

દરેક ભાતનું આગના વીમાનું કામ (જેલું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે. બહાર પ્રભને તથા વેપારી વર્ગને એલેતેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સાડુ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખતું અથવા ભાતે મળતું

પેસ્ટનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કું' લીં

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામગીરી અને ધધાદારીઓને માટે ટુંક ખબરોની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો આર આનાના સોળ શબ્દ અને ઉપરાંત વલુના દરેક શબ્દ દીઠ એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે. ૧૬ શબ્દ દીઠ આર આના અને તે ઉપરાંત દર શબ્દ દીઠ એક પૈસા લેવાનો વિચાર છે. ઉપાવનાશરૂઆતે દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચેની સરનામે મોકલી આપવા બદલે અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં મોકલી આપવા સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન યુરો, ઓલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯, ૧૦૬ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

કેલેન્ડર.

ધોળા, પીળા, અને સારા, રંગનો જથ્થા બધું તથા છુટક આખો તથા પાઉર વેચવાનો છે જો. સુ એસ. આચાર્ય, ગોંડલ. (કાઠીઆવાડ.)

પ્રેમચંદ કશનાજી સુરતવાલા.

વીજલીના દરેક જાતના સામાન વેચનાર તથા રીપરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર. સોળ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા કુમર, તથા બેટરી ટેબલેટ, વગેરે માલ કુશલિત ભાવે મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી ખાતી કરશે. ઠેં મુળજી બેઠા બીલ્ડીંગ, બીને માલે, બ્લોક નં. ૭, મુંબઈ નં. ૨.

કાર્બન પેપર.

જોઈએ છે—એન્ડે વેપારીઓને સારૂ કરીયાન મળશે.

જુલુબેક, જામુઓ, તથા લાલ સાઈઝ ૧૩" x ૮" સો શીટના ૩ ૮/-ખીજી સાઈઝ નમુના તથા ભાવ માટે લખો.

મેનેજર—કાર્બન પેપર વર્કસ (૬૮) પંચ, છાલા ચીંદવારા સી. પી.

ટુંકી જાહેર ખબરોમાં

"લગનું પંછું" નામની ચોપડી એક આનાની રીક્રીટ મોકલી મંગાવો.

ડી. એન. શાહ, ખપાટીયા ચકલા સુરત.

મેવાના ઉદ્દેશ માટે દર માસે પ્રગટ થતું માસિક.

સેવક

(Sevak.)

સેવા એન 'હવન' 'સેવા' એન 'દેવાગ્ય'

સેવા એન 'આનંદ' 'સેવા એન 'દેવાત્મ્ય'

'સેવક'ના શ્રાદ્ધ થાઓ, અને કાચુ ફાદી બેસી

રહેવા કરતા કઠીને કાર્ય કરો

'સેવક'ના શ્રાદ્ધ થાઓ અને નામરદન કસ

કર કરી ખરા મરદ બનો,

'સેવક'ના શ્રાદ્ધ થાઓ અને દરીદ્રતાને લાત મારી

સાત્રા ધનવાન થાઓ,

'સેવક'ના શ્રાદ્ધ થાઓ અને છદ્મી નાર્યક

કરી સદાનો આનંદ મેળવો,

'સેવક'ના શ્રાદ્ધ થાઓ અને દેવની બલિધની

મળ માટે લાગણી ખતાવો,

વાર્ષિક લવાજમ { ૨ સર્વ સાધારણ,
૩, ૬, ૧૧ સાર્વજનિક લાયકરીઓ,
સેવા સંસ્થાઓ તથા મુનિ
મહાશાને વિગેરે,
૨, ૦-૩-૦ છટક નક્કલ એકની
કિમત,

લખો—સેવક ઓફિસ.

ના, ૧૦૫ રીચરોડ—અમદાવાદ,

(નોટ—જાહેર ખબરના અતિ મધ્યમ દર મુજબ.)

હરકોઈ પ્રકારની

સ્વાદી.

ખરીદ કરનાર વેપારીઓને

ઉપયોગી તક.

દેશી કાળોમા વણેલી, કોટ, હાફકોટ, માટે છૂટી સફાઈદાર ખાદી, ઓઢવા પાથરવાના કામમાં આવે, તેવી જાડી ચાદરો, ગોઢાં કરવા માટે ખાસ બનાવેલા ટકાઈ ગજીઆ, દુપાલ, સુતરની પાટીઓ, બીજાનાં, બાજી વિગેરે, ઘણા હિર્ષકાળ પર્યન્ત આવે, તેવો મજબૂત અને ઘટ્ટ માલ, વણકરો પાસે તૈયાર કરાવી. ચોટા જથ્થામાં, મોકલી આપીએ છીએ

નરસિંહભાઈ પરભુદાસ પટેલ. એલ, ૧૬૬, યુ. ટી.

(૬૬)

સુ લાદરણ—(ગુજરાત).

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેખાનક.

જે હિંદુ લાઇખાને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની મુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વખતે આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા, હમારી લેખાનક “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” ભુકે કરી એક ટગલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮ હમારી શુગર ફોટેડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલુટેબલ લેક્સેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને શુભકારક, બનાવટો મુબઈ મધ્યે મારફીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ એવવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાહટર એન્ડ કુંપની

(૨૧)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુબઈ. નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સધીવા અને ગાઉટના દરેક માટે આ એક પર્ફેક્ટ અસરકારક રામગાલુ અને જડખી ઉલાન તે ઉપવા નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારેતો વા, તમામ ભત્તને સધીવા, સાંધેડીકા, ગાઉટ, જડખી, કંરતલ, આકરા નસોમુ એ ચાલુ, કમરુ છાતી, સાંધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખનું, બરખાની ત્રાટ, બચાઓના નબળા પડેલા પગે ચુકલુએ સોજો, મુજેલા તથા મહુષ ગયલા સાંધા અને હાડકા અકરસાત, લમણેગો, લકો, લયક, ચસન, લીગેરે તમામ ભત્તના ચરીરના ભુના ફાંખારને જડપટ સાજ કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બક્ષી લોહી ફરતું મ્મી નવી જીવન બચાવી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફક્ત રૂપીયા એક

સર્વે ભણીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે બાહારગામવાળાઓએ નવસારી લખનુ

માલિક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

(૪૫)

હેડ ઓફીસ:-દોરડી સ્ટ્રીટ, નવમારી.

રેટોલ

ગોળીઓ.

(૧૯૨૬)

આ ગોળીઓ ઉદરની ખુદી ઉપર આગ્રાહ અસર કરે છે તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુરીથી ખાઈ જાય છે, અને ખાધા પછી હમેશને માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છોડી નહાશી જાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને દુર રાખવાને માટે ઘણાજ અકસીર ઉપાય નીવડ્યો છે કાચુ કે તે વાપરવાથી મરકીના ઉદરે નહાશી જાય છે. ઉદરે મરકીનું મુળ કારણ માટે તેમને દુર રાખવાથી મરકી પણ દુર રહે છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉદરે માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસપે ૨૦ ગોળીઓ ભુદી ભુદી જગ્યાએ ભડા પુક ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી થોથે દીવશે એક પણ ઉદર માલમ પડશે નહીં

કી મત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. મોટા જગ્યામા મેં ગોવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીશુ.

ધી તેબલેટ, મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ૦.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -મુબઈ.

ને

તમારે ત્રીજા વર્ષના ઉત્સવોની હાડમારી અને બુધમ અટકાવવા હોય, હોદી બેપાર ઉલ્લેખને યતી હાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગ્નભગ ૧,૫૧,૪૭,૨૬૭ પોડમે હોદુસ્તાન ઉપર પડતો ઘસારો અટકાવવો હોય, હોદીએ માટે રેલ્વેમા સારા ખમારની નોક્કરીઓ નોર્દી હોય, હોદી ઉલ્લેખ હોદનાજ લાભ માટે ખીવવવો હોય, નહેર પ્રતિની સનવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર સચા નોર્દી હોય અને હોદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ નોર્દી હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સંબંધી લઘુત્વ અથવા માટે નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફેરફાર કર્યાપ્ત હાલનાનજ ૩૬૧, હોર્નબી રેલ, મુબંધ, એ સરનામે મોકલવા બીનવી છે

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપકાઓમાંથી આવક વેરા માટે હીસાબના પત્રકો (ડી. ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે માહિતી માટે મળેા અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબલીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૨, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઇ.

દુરમન સામે હરીફાઈ કરનાર.

પાટણવાલા બામ,

રૂમીટીઝમનો કટ્ટા દુરમન, તથા સંઘીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી, ગળાનો દુખાવો, કાંત તથા કાનનો દુખાવો માખ વીલુ, વગેરે ગહેરી દુખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુલ્ય તાગન થાય છે. માટે એજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક બાટલી મંગાવી ખાતો કરો કી. બા.-૧) ની રૂ ૦ા વી. પી. ખરચ ભુલું તે શીવાય

ઘણી ભતના ખુશખોદાર મધ મધતા તાબા પુલિમાથી બનાવેલા હે-એકલો અત્તરો તથા એટો મલશે, અને દરેક ભતના ધંધીશ શંટો લવંડર શાણુ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ પશુ મલશે.

વી. પી. થી મંગાવનારને અગાઉ એલવાન્સ મોકલવું. એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાઈપાસા હેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

(૫૬)

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ, ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા પ્રદેશની બધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાજાગ કોર્ટન ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી ખબરો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેશવત્તા ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પૌર ૩૬૫, ૬૫૬
જુદા નકલના રૂ. ૦-૨-૦

ગહિરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

અહીં નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ—આખા બર્મા પ્રદેશમાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી, વેપારી પ્રજામાં બહિર ખબરો લાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેના ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાચની ચીમની પચીસ ભાગી બાથ ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીમી સાથનું કેટલોક મફત. જે વેપારીઓને બરખુર કમીશન.

૬૦ દાવડાની કુંડો,

મસ્માદેરીના કુવારા પાસે,

મુંબઈ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આજુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલિકની બીજી શોધોની શોધોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં બરખુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરો અથવા જાતે મળો.

વી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ ..... રૂ. ૩૭,૪૬,૬૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અઠવાડિયે તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક ચોતાના હિસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

આલુ ખાતામાં રાજની બાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

૧. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે..... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો ત્વરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરબિજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:o:—

વેલાલી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રત્નને આપ્યો છે. કોટની ધર્વટ લેધમની આશીસની આગમાં અને કાપડ બનારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ધર્વટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સામુન જેઠે દેવીડે પોતાની હાનરોની કીમતની વેલાલી મોટા બાણીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીંદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વીંગ બૅંકો માટે સરકારને ઉછર તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આખો ઉછર તીજેરીનો ઓરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હાનરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે કેપાચ ક્યો તે વિશે લખતાં અમેરીકાનું હુત્રરકલેગરને લગતું સૌથી આગેવાન 'ચોપાન્યુ' નામે સાયન-ટીશીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાં મેકરોની કાયરમુક હોયાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બાજુમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેંકે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર તથા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોયાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કારખાતાં અને હાનરો સરકાર હમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાતું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENCY.

PROPRIETORS :

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

ESTABLISHED 1912

TELEPHONE No. 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS BOMBAY."

We have in Stock for Immediate Delivery the following Goods.

LEATHER GOODS:—Best English and American Leather Belting, Hairy, Chrome and Plain Picking Bands, Spring Buffers, Buffalo Pickers, Drop Box Pickers, Roller Skins. Leather Laces, etc., etc., etc.

WOOLLEN GOODS:—Roller Cloth, Clearer Cloth and Sizing Flannels of best makes.

WEAVING ACCESSORIES:—Best English real Cornelwood Shuttles, Picking Sticks and Loom Sundries of all kinds.

BOBBINS:—Best English and Japanese Slubbing, Roving, Warper and Ring Rabbeth Bobbins of all Sizes.

SPINNING ACCESSORIES:—Spindles for Ring and Fly Frames, Rings, Inner Tubes, Flyers, Spindle and Bobbin Wheels, Twist Wheels, Stripping, Burnishing and Emery Fillets, Flat Tops, Card Combs, Card Cans, etc., etc., etc.

HEALDS AND REEDS:—Healds and Reeds of best well-known makes.

ROPES AND BANDINGS:—Lambeth Cotton Driving Ropes and Bandings.

CHEMICALS:—Chloride of Zinc, Chloride of Magnesium, Chinoy Clay, Epsom Salt, Glauber Salt, Farina, French Chalk, Tallow (Mutton and Vegetable) Sago Flour, Dextrines, Soluble Blue, Sodium Sulphide, Soft Soap, Maize and Rice Starches, etc., etc., etc.

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
please write to us.*

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કેશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ બહાઈટ ઓધલ
(ધાસલેટ) થી તદન રહિત છે. બહાઈટ ઓધ-
લના લાળા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમાં બહાઈટ ઓધલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઈનામ અમે આપશું.

ખાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીતા વપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઈટર્સ

ધી હિંદ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરચુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અબદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ

(૫૩)

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું. VOL. XII. OCT. 1919. No. 4. અક્ટોબર ૧૯૧૯. અંક ૪થો.

અનુક્રમણિકા

વિષય	પાનું.	વિષય	પાનું.
૧ વેપારી વિષયો	૧૪૬	૩ ચેમ્બરની સાયબેરીમાં વધારવામાં આવેલા પુસ્તકો	૧૬૯
૧ હિંદના હનને લગતા વેપાર તથા હલોગ ..	૧૪૬	૫ વિચ્છેદ અને વેપાર: સરકારી બહેરનામાં	૧૭૦
૨ હિંદના ખાડ બનાવવાના હલોગની સ્થિતિ	૧૪૯	૬ વેપારી અખરો	૧૭૧
૩ એક હિન્દુ સુવાને કરેલી શોધ ..	૧૫૦	૭ વેપારી આંકડાઓ	૧૭૨
૪ ખેતરો અને કારખાનાઓ	૧૫૨	૧ ખાડની જગ્યાત વખતે આંકેલી કોમર્સ ...	૧૭૨
૫ ચ દન અને ચ દનનું તેલ	૧૫૬	૨ બેઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ ..	૧૭૩
૨. અધિપતીની નોંધ	૧૫૬	૩ નવા પેટ્રોલ	૧૮૨
૧ મલ્ટરવર્ગની મંગણીઓ	૧૫૬	૪ ઇ સ ૧૯૧૯ ના જૂન માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીંગમાંના માલના વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા ...	૧૮૪
૨ જાગ્રે કમર્શિયલ ગ્યુઝિયમ	૧૬૦	૫ ખાડની આયાત	૧૮૫
૩, ધધાને લગતી ફેબ્રુઆરી	૧૬૦	૬ સુતરની આયાત	૧૮૫
૪. લેધર કલોથ બનાવવાનો હલોગ ...	૧૬૧	૭ સુતર અને સુતરાઈ કાપડના આંકડાઓ...	૧૮૬
૩. પુસ્તક પરિચય	૧૬૨	૮. હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર ...	૧૮૭
૪ ચેમ્બરનો વિભાગ	૧૬૩	૮ વેપારી પુછપરછ	૧૮૯
૧. કમિટીની મીટિંગમાં ચર્ચિત કામકાજ ..	૧૬૩		
૨ હલોગીક ઉત્પત્તિમાં નડતા વિધ્નો વીધે માં અમીનની ફરીયાદ વીધે, નામદાર સરકાર ઉપર ચેમ્બરે ચોકસેથી અરજી ...	૧૬૭		

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુબઈના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર મામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૮-૦ પોસ્ટેજ સુદમાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઢી નાખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તે તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

અમારા જૂના કોન્ટ્રીક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીઈંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

અમોને તા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ. ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમાં નામ બરાબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમો સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે ગ્રાહકોને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંદ ન મળે તેમણે અમને તુરત ખબર આપવી જેથી જલ્દી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો રીલીકમાંથી ખીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય પાછળથી બધી પ્રતો ખપી જાય છે એટલે તે પછી કોઇની ફરીયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઇ પડે છે.

COMMERCIAL SUBJECTS.

જહેપારી વિષયો.

હિંદમાં ઉત્તરે લગતો વેપાર તથા ઉદ્યોગ.

હિંદના ઉત્તરે લગતા વેપાર અને ઉદ્યોગ ચોપડી ટેક્સ્ટાઇલ કલેક્ટર મી. એ. એચ. વીશે નામદાર સરકારના મેનેજીંગ ડિરેક્ટર જે સીલ્વર તથા આસીસ્ટન્ટ કલેક્ટર મી. જે. કે

નવા પ્લાનોના બીલીંગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે?

મેહિતા (જે હાલ ઇસીયન મર્ચન્ટસ એજનરના સેક્રેટરી તથા આ માંસીકના અધિપતી છે તેની ખાસે ૧૬૧૮માં તૈયાર કરાવી હમણાં છપાવી છે તેમાં નીચે પ્રમાણે લખાણ કરવામાં આવ્યું છે:—

વેપાર તથા ઉદ્યોગની ચીજ તરીકે ઉન હીંદના લોકોને ઘણા પ્રાચીન વખતથી જાણીતું છે એમ મનુસ્મૃતી વગેરે ગ્રંથો ઉપરથી માલમ પડે છે કેમકે યજ્ઞકર્મમાં ઉનની જનાવેલી ચીજો વાપરવાનું તેમાં જણાવ્યું છે. “પારાયણુચાર સંગ્રહ” નામના પુસ્તકમાં એમ કહ્યું છે કે શ્રાદ્ધ કરનારે ઉનના વસ્ત્ર પહેરીને પીંડ આપવા કેમકે એવી રીતે પીંડ આપવાથી તે ગયાજી ખાતે શ્રાદ્ધ કરવા બરોબર થાય છે. “હારીતસ્મૃતી” નામના ધર્મશાસ્ત્રના પુસ્તકમાં ઉલ્લેખ છે કે અગ્ની ઉનનું કપડું, બ્રાહ્મણ અને કુશતું ઘાસ એ ચાર ચીજો મહા કૃપાણુ બ્રાહ્મણે જનાવી છે એ સર્વ ઉપરથી માલમ પડે છે કે ઉનના કપડાં પ્રત્યે પ્રાચીન કાળમાં ધાર્મિક દૃષ્ટિથી અને ધર્મ ક્રીયા વેળા ઉપયોગ કરવા લાયક ચીજ તરીકે માનથી નીહળવામાં આવતું હતું. મીં એ. કબલ્યુ. પીમ નામના ગૃહસ્થે લખેલા “મોનોગ્રાફ ઓન ગુલન ફેબ્રીક્સ ઇન ધી યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ” નામના પુસ્તકમાં એ વીશે ઘણી જાણવાજ્ઞે વીગત આપવામાં આવી છે એ પુસ્તક ૧૮૬૮ માં છપાયું હતું મુસલમાની રાજ્યમાં ઉનના કપડાંને એટલું માન આપવામાં આવ્યું નથી પણ અરેબીક અને પર્શિયન સાહીત્યમાં એવા લેખ મળે છે કે પવિત્ર માણસના પોશાકને લાયક ઉનના કપડાં છે.

કાંતવાનો હુત્ર લોકોને આવડતો થયો તે અગાઉ વણવાનું આવડ્યું હતું અને જેમ-વાંસના ખપાટીયાનાં પડ અથવા તારનાં તથા પ્રાસની જનેલી ચીજોમાં તેને જાતનો તાણેપણો નાંખીને શેષા આપવામાં આવે છે તેમ અગાઉ

ઉનનો પણ ઉપયોગ કરવામાં આવતો હતો એમ સામાન્ય રીતે માનવામાં આવે છે. ઉનદાખીને જનાવેલી ધાબળીઓમાં ગરમાવો આપવાનો જે શુભ છે તે ઘણાં જુના વખતમાં પણ લોકોમાં જાણીતો હતો અને તે માટે તેઓ એ રીતે ધાબળીઓ જનાવતા. ઉનને કાંતવાનું તથા ઉનમાંથી વણીને કપડાં જનાવવાનું લોકોને આવડ્યું તે અગાઉ પણ ઉનને દાખીને તેમાંથી ધાબળી જેવી ચીજો જનાવવામાં આવતી હતી. એ ઉદ્યોગને ઇતીહાસ રજુ કરવા જેટલી નોંધી રખવાનું તથા જાણવી રખવાનું બન્યું નથી તેથી ઇટીશ રાજ્યની પૂર્વે એ ઉદ્યોગની શી સ્થિતિ હતી તે વીશે વધારે વીગત રજુ કરવાનાં સાધન નથી. ૧૮૧૩માં મીલ્બર્નસ ઓરીએન્ટલ કોમર્સ નામની ચોપડી છપાઈ હતી તેમાં કાશ્મીર તરફના ભાગમાં ઉનની શાલો તથા ઉનની ખીજી ચીજોના વેપાર વીશે ટુંક વીવેચન નજરે પડે છે. ઉન વીશે ખાસ ઇશારો તો માત્ર એકજ દેશો છે જ્યાં જણાવ્યું છે કે ઉનનો માલ મુંબઈ બંદરના કર્ટમ હાઉસ ઉપર ઉતારવા દેવામાં આવતો નથી પણ મરહુમ બંદર ઉપર ઉતારી શકાય છે. ૧૮૦૫ માં મુંબઈમાં ઉનનો માલ આયાત થયો તેની કીમત રૂ. ૩,૪૪,૫૬૯ હતી હીંદમાંથી ઉનનો માલ નીકાશ થવા વીશેની પહેલી નોંધ ૧૮૩૪નાં વરસની મળે છે એ વેળા ૬૮,૯૪૪ રતલ જેટલો માલ નીકાશ કરવામાં આવ્યો હતો. એ માત્ર સાદસ તરીકે હોય તો તે સાદસ જટ ક્ષેત્રવંત થયેલા જણી શકાય કેમ કે એ નીકાશ વધીને ૧૮૩૫ માં ૪,૮૬,૫૩૮ રતલ જેટલી, ૧૮૩૬ માં ૧૧,૯૬ ૬૬૪ રતલ જેટલી, તથા ૧૮૩૭ માં ૨૪,૪૪ ૦૧૯ રતલ જેટલી થઈ હતી ૧૮૩૮ માં એ નીકાશ ૨૪,૧૨૨,૫૬૨ રતલ જેટલી થયેલી જણાવવામાં આવે છે તે પછી એ નીકાશ વધતી ચાલી છે એમ આગળ ત્યારે એને લગતા હાલના આંકડાં રજુ કરીશું ત્યારે જોવામાં આવશે.

હીંદમાંથી એ રીતે જે ઉન નીકાશ થાય છે તે ગધું કાંઈ હીંદની પેદાશ નથી એમાં કેટલોક ભાગ તો હીંદની બહારના મુલકોથી દરયા માર્ગે તેમજ જમીન માર્ગે આવેલો હોય છે. દરયા માર્ગે આવે છે તેમાં મુખ્ય તો ઇરાનથી આવેલો માલ નજરે પડે છે પણ ઇરાનથી પણ કેટલોક માલ જમીન માર્ગે આવે છે. એ શીવાય, ઘણા ભાગ અફઘાની-સ્તાન, મધ્ય એશીયા ટીબેટ, નેપાલ વગેરે મુલકોમાંથી આવે છે. કવેટા શીકારપુર, અમૃતસર અને મુલતાન ઉનના વેપારનાં મથકો છે જમીન માર્ગે આવેલું ઉન ત્યાં એકઠું થાય છે અને પછી ત્યાંથી પરદેશ મોકલવા માટે કરાંચી ખાતે રવાના કરવામાં આવે છે.

૧૮૫૩માં લોર્ડ વીલ્ક્યમ હે નામનો ગૃહસ્થ સીમલા ખાતે ડેપ્યુટી કમીશનર હતો તેણે એક ઠેકાણે લખ્યું છે કે રામપુર ખાતે બંત્રા બરાય છે તે વેળા ત્યાં ઉન વેચાય છે. મોટું ટીબેટ તથા નાનું ટીબેટ અને ચીનાઈ તુર્ક-સ્તાન એ ત્રણ વિભાગેમાં અમુક ખાસ જાતનાં ઘટા તથા બકરાં થાય છે તેનું એ ઉન અને પરમ એ જાતમાં વેચાય છે. એમ જણાવેલું છે. અઝાંબી નામની જાતનાં એ ઘેટાનું ઉન ઘણું સુંવાળું અને લાંબા તારવાળું હોય છે ન્યારે પરમ વળી એ કરતા વધારે સુંવાળું અને બારીક હોય છે. પરમમાં બે વર્ગ હોય છે. એક કાળું અથવા કાળર ચીતરું હોય છે જેને શબરી નામથી ઓળખવામાં આવે છે ન્યારે બીજું સફેદ હોય છે અને તે કુમ અથવા પરમનામથી ઓળખાય છે. આ છેલ્લી ગણાવેલી જાતમાંથી શાલ ગનાવાય છે તે કાશ્મીરી શાલ તરીકે પ્રખ્યાત છે. લોર્ડ હે જણાવે છે કે ઉનના તથા પરમનાં વેચાણ માટે મોટાં બજાર રોડોક અને ગરતાલ છે જે ચીનાઈ તુર્કસ્તાનમાં આવેલાં છે પરમની ખરીદી મુખ્ય કરીને રામપુર તથા કાશ્મીરમાં થઈ હતી કુલ નામથી ઓળખાતા મુલકમાં મુલતાનપુર ખાતે પણ

કેટલુંક ઉન વેચાવા ગયું હતું અને થોડાક ભાગ ગારવાલ તથા કુમાઓન ખાતે જતું હતું. રામપુરમાં મેળો નવેબર માસમાં બરાય છે અને તે ત્રણ દીવસ રહે છે ત્યાં પરમ વેચાય છે તે સોદા રોકડથીજ થાય છે ખરીદનારાઓમાં અમૃતસર, લુધીયાણા તથા નુરપુર ખાતે પણ માલ વેચાતો હતો દર વરસે સફેદ પરમ છસો મણ અને કાળું પરમ એકસો મણ વેચાતું હતું (મણ એકના ૮૨૬ રતલ ગણવામાં આવ્યા છે) એ ખરીદનારા સ્પીટી, લહુલ તથા કુનાવર ખાતેના લોકો હતા તેઓ તાર્વરીના લોકો જેવાજ હતા. તેઓ રામપુરથી દક્ષીણ તરફના મુલક સુધી ભાગ્યજ આવતા જે ઘેટાં તથા બકરાનું ઉન એ રીતે વેચાતું તે ઘેટાં તથા બકરાં ઉપર કેટલાક માલ લાધીને વળતી મુસાફરીમાં લઈ જવામાં આવતો હતો એક ઘેટા ઉપર સાધારણ રીતે પોણા મણ ભાર લાધવામાં આવતો હતો. આ લખતી વેળા લોર્ડ હે એવી ટીકા કરી ગયો છે કે એ ઉનનો જથ્થો અખુટ છે

ટીબેટથી જે ઉન હીંદમાં આવે છે તે ખરીદવા માટેનું મુખ્ય મથક કાલીમોગ છે. ટીસ્ટા રેલ્વે ઉપર એ આવેલું છે. એ રેલ્વે કારણદ્વારા હીમાલયન રેલ્વેની રાખા છે. પણ એ શીવાય ટનકપુર નામના મથકે પણ ટીબેટનું ઘણું ઉન આવે છે. રાહીલખંડ કુમાઓન રેલ્વે ઉપર ટનકપુર સ્ટેશન છે. ત્યાંથી અસ્તક સુધી સડક છે અને તે પછીથી રસ્તાના વિભાગ પડે છે. એક રસ્તો અંતાધુરી ખીણમાંથી ગારટોક જાય છે અને બીજો નીચેણુરા, લંપીયાણુરા, અને લીપુલાકી ખીણમાં થઈને જાય છે એજ માર્ગમાં કૈલાશ પર્વત તથા માન સરોવર છે. ટીબેટનું ઉન યુનાઇટેડ પ્રાંતમાં હલ્દ્વાની તથા રામનગર ખાતે પણ આવે છે સરહદ વરફના ભાગમાંથી જે ઉન આવે છે તેને માટે બે ગોલ નોર્થ વેસ્ટર્ન રેલ્વેના બેઝવાગની, તથા રક્ષાલ સ્ટેશનો નજીવા છે. (અપૂર્વ.)

હીંદના ખાંડ બનાવવાના ઉદ્યોગની સ્થિતિ.

(ગયા અંકના પા. ૧૦૨ થી ચાલુ.)

બંગાલ પ્રાંતમાં જુદાના પાકની હરીફાઈ અને લીધે શેરડીના પાક માટેની જમીનના વીસ્તાર ઉપર અસર પડેલી છે. પંજાબમાં નેહરોવાળા ભાગમાં ફનો પાક એવીજ રીતે શેરડીના પાક સાથે જમીનના વીસ્તાર માટે હરીફાઈ કરે છે. ભુટના તથા ફનો પાકને એ હરીફાઈમાંથી દુર કરી શકાય તેમ નથી અને તેથી શેરડીના પાક માટે જમીનનો વીસ્તાર વધવાનો સંભવ થોડો છે. આટલી વાતનો સાર એ છે કે ખાંડ બનાવવાના ઉદ્યોગને આટલાં વીંધો નડે છે:—(૧) જમીન બોધા કસવાળી હોય છે; (૨) જ્યાં શેરડી વેચાતી હોય છે ત્યાં ગોળ બનાવનારાઓ સાથે હરીફાઈ કરવી પડે છે; (૩) ખેતરો નાનાં નાનાં હોય છે; ૪ ફાલતુ જમીન ઉપયોગમાં લેવા જતાં અને એવા પાકવાળા સાથેની હરીફાઈ નડે છે. આ સ્થિતિનું પરિણામ એ આવ્યું છે કે જ્યાં ગોળનો ભાવ સસ્તો હોય, ત્યાં અમુક પાક માટે જમીનનો મોટો ભાગ ઉપયોગમાં લેવાની રૂઢી સ્થિર થઈ ન હોય, અને જ્યાં શેરડીની વધારે સરી જાવ ઉગાડવાના પ્રયત્ન માટે અવકાશ હોય ત્યાંજ એવા પ્રયત્ન કરી શકાય છે.

બુઢા બુઢા પ્રાંતમાં એવા પ્રયત્ન માટે અવકાશ કેટલો છે તે હવે વીચારીશું એટલે દરેક પ્રાંતમાં ખાસ મુરકેલીઓ રહેલી દેખાશે.

મદ્રાસ પ્રાંતમાં ખીજા ગરમ મુલકની માફક શેરડી ઉગાડી શકાય છે પણ પાણીની અછતને લીધે નેહરોની મદદની જરૂર પડે છે અને નેહરોનાં પાણીનો લાભ લેનારા ડાંગર જેવા ખીજા પાક સાથે ફરીફાઈ કરવી પડે છે. ડાંગરનો પાક એ પ્રાંતમાં ઘણી સહેલાઈથી કરી શકાય છે અને શેરડીનો પાક ઉગાડવો હોય

તો ઘણી મહેનત લેવી પડે છે અને એ માટે ઘણો ખર્ચ કરવો પડે છે. વળી ડાંગરનો પાક કર્યો હોય તો વરસમાં બે વાર પણ પાક કરી શકાય એટલે એને હકાવીને શેરડીના પાકનો વીસ્તાર વધારવામાં આવે એવો સંભવ નથી એમજ ગણવું પડશે. માત્ર જ્યાં જમીનની તળે પાણી ઘણું રહેતું હોય ત્યાં ડાંગરનો પાક કરી શકાય નહીં એટલે તેવા ભાગમાં શેરડીને વધારી શકાય. ખાગમાં કુવાના પાણીથીજ ઉગાડાય તેમાં મહેનત વધારે પડે છે. રંગી, લોયસીંગ અને (oholam) ના પાક પણ આ વર્ગના છે પણ એ આ મુલકમાં નવા હરીફ છે અને જ્યાં ખેતર મોટાં હોય ત્યાં એ હરીફાઈમાં શેરડી ફાવી શકે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં ખાંડ બનાવવાનું કારખાનું છે તે આવી રીતેજ ટકી રહ્યું છે. સામલકોટા સરકારી ખેતરમાં વધારે સારી જાતની શેરડી ઉગાડવામાં આવી તે સુધારાની મદદથી, તથા જમીનની તળે પાણીનો ભાગ વધારે હોય એવાં ખેતરોનો લાભ લઈને એ તરફ શેરડીનો પાક ઘણો વધારવામાં આવ્યો છે. અગાઉથી નાણાંની મદદ આપીને; ખાતર સાફ પુરું પાડીને, ઇંછોનોની મદદથી પુષ્કળ પાણી પુરું પાડીને ખેડુતોને લલચાવવામાં આવ્યા છે એટલે તેઓ શેરડી ઉગાડીને એ કારખાનાંને પુરી પાડે છે. પણ એવો મુલક મદ્રાસમાં ઘણો નથી. કેટલોક મુલક નદીઓનો તથા ટ્રેકરોનો છે. ત્યાં લોયસીંગનો પાક કરવામાં આવે છે. ત્યાં શેરડીનો વીસ્તાર વધારી શકાય એમ લાગતું નથી.

માધસોરમાં ઘણી શેરડી ઉગાડાય છે. ત્યાં ડાંગરનો પાક થતો નથી. લોકોની વસ્તી ઘુટી છવાઈ છે. વરસાદ બહુ પડતો નથી. નેહરોની મદદ લેવી પડે છે. નેહરોનો વીસ્તાર વધારીને અથવા જમીન તળે પાણી વધારે હોય

એવા ભાગ શોધી કહાડીને શેરડીનો વીસ્તાર કઠાય વધારી શકાય. એ બાળદમાં માંદસોર રાખ્યાના ઉદોગ ખાતાંના વડાએ વધારે અભ્યાસ કર્યો છે તેનો અભિપ્રાય માન્ય રાખવાએ ગણવેા જોઈએ.

મુંબઈ કલાકામાં રથીતી જુદીજ છે ડાંગેરની હરીફાઈ મુદલ નથી. સારી જાતની શેરડી ઉગાડવામાં આવે છે અને તે સારી રીતે રસભરેલી થાય છે પણ એવી શેરડીના પાકનો વીસ્તાર ઘણો ઓછો છે. વસ્તી ઓછી હોય એવા ભાગમાં નવી નેહરો માટેની યોજનાઓ હવે સંપૂર્ણ થવા આવી છે અને ત્યાં શેરડીનો પાક વધશે એમ અનુમાન કરી શકાય. એમાં મુખ્ય આધાર ખાંડના ભાવ ઉપર રહેશે પણ કોઈ કારખાનું કહાડવા માટે જોઈતી યાપણ

ઉભી કરીને જમીનનો મોટો વીસ્તાર રાખે તે એવું કારખાનું નીભાવવામાં મુશ્કેલી નહીં પડે

મધ્ય પ્રાંતો શેરડી ઉગાડનારા બે મોટા નીભાગની વચે આવેલો પ્રદેશ છે. ત્યાં જાડી શેરડીનો ઉત્તમ પાક થાય છે. વસ્તી ઓછી છે. નવી નેહરો વડે જમીનનો વીસ્તાર વધારવાના પ્રયત્નો થાય છે જેનો લાભ શેરડીના પાકને ઘણો મળશે. હવે થોડા વખતમાં એ પ્રાંતમાં શેરડીનો પાકનો વીસ્તાર ઘણો વધેલો આપણે જોઈ શકીશું. હાલ તો એ વીસ્તાર ઘણો થોડો છે. ગોળનો ભાવ વધારે હોવાથી ખેતીવાડી ખાતાનો અભિપ્રાય એવો છે કે એ પ્રાંતમાં ગોળની સાથે હરીફાઈમાં ખાંડ બનાવવા માટે કારખાનું કહાડવાનું સલાહકારક નથી.

(અપૂર્ણ.)

એક હિન્દુ યુવાને કરેલી શોધ.

મિ. પી. સી. દત્ત બેરિસ્ટરનો પુત્ર ઇ. સ. મધ્ય પ્રાંતના જબલપુર શહેરમાં જન્મ ૧૮૯૮ ના વર્ષમાં મહિનામાં જન્મ્યો હતો. આ યુવાનનું શરીર નાનપણથીજ બહુ ક્ષીણ અને દુર્બલ હતું. જ્ઞાનપણનો લગભગ સમય ઇંગ્લંડમાં પસાર થયો હતો તેથી લંડનની સેન્ટ પોલની પ્રાથમિક શાળામાં પ્રાથમિક શિક્ષણ મેળવવાનો તેને પ્રસંગ મળ્યો. કૉલેજ એ રી વસ્તુ છે એનો આ યુવાનને કંઈ ખ્યાલ ઉદ્ભવ્યો નથી જો કે ઇંગ્લંડમાંજ આ યુવાનની પ્રવૃત્તિ રસાયન-વિજ્ઞાન તરફજ વળેલી હતી. યુરોપમાં સળગેલી લકાઈને લીધે યુવાન ઇ. સ. ૧૯૦૨માં જબલપુર ખાતે આવી પહોંચ્યું પશ્યું હતું. ત્યાં એની પ્રતિભાનો-શુદ્ધિબળનો વિકાસ શરૂ થયો. અહિં વ્યવહાર રીતે (Practically) વિજ્ઞાન

વિવિધ શોધખોળમાં પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો. તેના પિતાએ બેરિસ્ટર થયા પહેલા ઉદોગ-ધંધામાં સારી ખ્યાલી મેળવી હતી એટલુંજ નહિ પણ જબલપુરની આસપાસના કેટલાક જંગલોમાં આવેલી ખાણોની માલીકી પણ તેઓ ધરાવતા હતા. પુત્રે પિતાની માલીકીની ખાણની માં ગણી કરી એવો નિશ્ચય કર્યો કે હું વિજ્ઞાન શાસ્ત્રમાં નિજીવત થઈશ, પુત્રને તેનું ઠોકર વાલીપણુ જોઈને કબકો નહિ આપતાં તેના ઉત્સાહને વધારવા ખાતરજેજે પ્રકારની સહાયની અપેક્ષા તેને હતી તેતે સર્વે તેના પિતાએ પુરી પાડી, અને પોતાના બંગલાની પાસે પોતાનું ઘન રોકીને એક રસાયનશાળા-પ્રયોગશાળા તૈયાર કરાવી આપી સંયુક્ત પ્રાંતની સરકારે પણ તેની પ્રતિભા શક્તિનો ખ્યાલ આવતા એવો હુકમ કર્યો કે મિ. ઇ. સ. દત્તને જબલપુર કૉલેજ

મારસેલ્સની રંગીન, લાલીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

તરફથી જેટલી સહાયતા જોઈએ તેટલી તેને
ખુશીથી આપવી. યુવાન ઇ. હત્તને તરફ
તરફના પત્થરોની જરૂર પડી કે જે તેના પિ-
તાની ખાણોમાંથી મળી શકે તેમ હતા. પ્રયોગ
અને પૃથક્કરણ કરવાથી જે પરિણામ આવ્યું
તેનું સવિસ્તર વર્ણન ઇંગ્લેન્ડ લખી મોકલ્યું,
અને એ પરથી બરાબર એમ સિદ્ધ થઈ શક્યું
કે ત્યાંના મોટા મોટા વિજ્ઞાન વેત્તાઓ મિ. હલ્લે
કરેલી શોધ સુધી પહોંચ્યા હતા.

મિ. દત્તે પૃથક્કરણ અને પરીક્ષણ સંબંધી કાર્ય આગળને આગળ જતરી રાખ્યું અને લગભગ બે મહિના પછી એક હકીકત એ શોધી કઢાડી કે મિથેન ગેસ કે જેની જરૂર દરેક ઉદ્યોગ-ધંધામાં એ જીન ચલાવવામાં પડે છે તે દરેક કે-કાણે થોડા ખર્ચમાં જ બનાવી શકાય એમ છે. એ આ યુવાનની પહેલી અને મહત્વની શોધ હતી, ત્યારંપછી લગભગ ત્રણેક મહિના વીત્યા પછી એણે પંદરેક પ્રકારે 'નિપ્સમ' નામના ખનિજ પદાર્થમાંથી શુદ્ધ ગંધક તૈયાર કરી શકાય છે, એમ શોધી કઢાડયું. છેલ્લાં કેટલાંએક મહિનાઓથી આ યુવાન શોધક મુંબઈ ખાતે પોતાની શોધો પ્રયોગોદ્ધાર બતાવી રહેલ છે, અને ત્યાં સિદ્ધ થઈ ગયેલ છે કે આ શોધોદ્ધાર મોટા મોટા ઉદ્યોગ—ધંધાઓ ચલાવી શકાયો. મુંબઈના મોટા મોટા વ્યાપારીઓનું એક મંડળ બનેલું છે તેણે મિ દત્ત પાસેથી ગંધક, પોટાશ, મોડા વગેરે બનાવવાનું પેટન્ટ—અધિકાર મેળવી લીધો છે. બ્યારે પ્રયોગો બતાવવાનું કાર્ય ખતમ થઈ જશે, ત્યારે જે કર્મોદ્યોગની યાંપણ રેહીને એક કંપની ફક્તી કરવામાં આવશે, અને તેના તરફથી હવે દર્શાવેલાં રસાયણિક પદાર્થો તૈયાર કરવામાં આવશે, આ વ્યાપાર માટે ભારત-વર્ષમાં કાંયો માલ નથી. ગંધક તૈયાર કરવા

માટે રજપુતાનામાં આવેલાં બીકાનેર સ્ટેટમાં, અને જોધપુરનાં રાજ્યોમાં, ઉત્તર અને પશ્ચિમનાં પ્રાંતોમાં, કાળા બાગ અને સિંધમાં ઘણા ખેડાળા પ્રમાણમાં મળી શકે છે. આથી ઘણું મોટું કામ એ થશે કે ગંધકનો તેજાબ કે જેની વપરાશ ઘણા ન્હાના મોટા ધંધામાં થાય છે તે ઘણી સસ્તી રીતે પેદા થઈ શકશે, અને તેથી કરીને ઘણા નવા ઉદ્યોગો શરૂ થવાના સંભવ ઉભા થશે, એટલું જ નહિ. પરંતુ ઘણાખરા ધંધાઓ કે જે આ તેજાબની ખામીને લીધે શ્રદ્ધાપ્રાય થઈ ગયેલા છે તેને નવજીવન પ્રાપ્ત થશે. સુવાન મિ. દત્તે આ દેશના સાધારણ પૃથ્થરોમાંથી સોડા, અલુમિના અને પોટાશ તૈયાર કરવાની ધણીજ સરજા અને ઓછા ખર્ચવાળી રીત શોધી ઠહાડી છે. પોટાશનો ઉપયોગ યુરોપ અને અમેરિકામાં ઘણો થાય છે, જે જે દેશોમાં એની જરૂર પડતી હતી તે તે બધા દેશોને એ ચીજ માટે જર્મનીનું મોં વાઢવું પડતું, પરંતુ મિ. દત્તની શોધ વડે હવે ભારતવર્ષ આખી દુનિયાને પોટાશ ખેડેલોતો કરી શકે તેમ છે. મીથેન ગેસને દરેક સ્થળે તૈયાર કરવાની રીત એ વર્ષ પહેલાંજ સુવાન મિ. દત્તે શોધી હતી, પરંતુ તેને પેટન્ટ કરાવતી વખતે ગ્રેટ બ્રીટનની સરકારે એવી વિનંતિ કરી કે લડાઇના દિવસો દરમિયાન આ શોધ તત્વન ખાનગી રાખવી જોઈએ, નહિતર એમ થવાનો સંભવ રહેશે કે જર્મનીના વેરાનિક લોકો આ શોધ સાંભળીને પોતાને ત્યાં તેને તૈયાર કરીને તેનો દુરુપયોગ કરવા માંડશે. *

ઠ. દીરાવાસ અમૃતવાસનો } માવજી દામજી શાહ.
 બંગલો—ધાટકોપર.

• विज्ञान, हिंदी भाषिकता और लेखनी अनुवाद •

ખેતરો અને કારખાનાઓ.

લેખક—પી. કોપ્પાટ્ઠીન.

લાખાન્તરકર્તા:—ધનસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહતા,

(ગતાંકથી ચાલુ.)

હજી થોડા અર્થ શાસ્ત્રિઓ છે કે જે આ બધું સમજી શક્યા છે એટલું તો આપણે કબુલ કરવું જ નહીં. હમણા જેટલો ખોરાક ઉત્પન્ન કરી શકે છે તેના કરતાં વધારે ખોરાક પશ્ચિમ યુરોપ પેદા કરી શકે તેટલું તેઓ કબુલ કરે છે; પરંતુ જ્યાંસુધી ખોરાક પેદા કરનાર ખીજા દેશો છે અને તેઓ તૈયાર માલના બદલામાં ખોરાક આપે છે ત્યાંસુધી વધારે ખોરાક ઉત્પન્ન કરવાની આવશ્યકતા અને લાભ શા માટે નહીં તે એ લોકો શમજી શકતા નથી. હવે આ સિદ્ધાંતમાં કેટલું સત્ય છે તે આપણે તપાસીએ.

લૅન્ડનશાયરમાં ઘઉં ઉગાડીએ તેના કરતા રીંગાથી ઘઉં મંગાવીએ તો સસ્તો પડે એમ જો માત્ર આપણે ઠીકી દઈએ તો જો આ પ્રશ્નનો નિશ્ચય એક ઘડીમા આવી જાય. પરંતુ આ હકીકત શું ખરી છે? અને ધારો કે તે ખરી હોય તોપણ શું આપણે જેને 'કિંમત' કહીએ છીએ તેનું પૃથક્કરણ કરવું થતું નથી? શું તેને એક સિદ્ધાંત ગણી લઈનેજ આપણે સંતોષ માનવો ઘટે છે?

કેંચ ખેતીવાડી કરના બોલથી કેવી કચરાયલી છે તે આપણે જાણીએ છીએ. તેમ છતાં પણ આપણે ફ્રાંસ કે જ્યાં સઘળું અનાજ ઉધાડવામાં આવે છે ત્યાંના અનાજની કિંમત અને ઇંગ્લંડ કે જ્યાં સઘળું અનાજ આયાત કરવામાં આવે છે એની કિંમત જો

સરખાવીએ તો આપણને આયાત કરનાર કે શના અનાજની કિંમત સસ્તી માલુમ પડશે નહિં. એથી ઉલટું ફ્રાંસના અનાજની કિંમત સસ્તી હતી અને રશ્ચિયાએ કર નહિં સુકાચે ત્યાં સુધી ઘઉંની ખાખતમાં તો સસ્તીજ હતી. ફ્રાંસમાં આપણે પેરિસને બાદ કરીએ તો જાણીએ કે ત્યાંજ ઉગાડેલું અનાજ ઇંગ્લંડમાં વેચાતાં અનાજ કરતાં સસ્તું છે અને યુરોપમાં જેમ જેમ આપણે પુર્વ તરફ જતા જઈએ તેમ તેમ આ સત્ય વધારે સ્પષ્ટ થતું જાય છે.

વળી આ દેશમાં એવી બીજી હકીકત ખરાબ છે: એનાજ ઉગાડનાર દેશો અને ઇંગ્લંડમાં આયાત કરનાર વચ્ચેના અને આયાત કરનાર અને રેલવે વચ્ચેના દલાલોનો મોટો પાયા ઉપર થઈ ગયેલો વિકાસ. જે અસાધારણ નફો આ દલાલોના ગજવામાં જાય છે તે વિષે હમણા હમણા આપણે ઘણું સાંભળીએ છીએ આ દલાલોના પંજામાંથી છુટવાને એક પાઠરીને ખાટકીને ધધો કરવો પડ્યો હતો તે પણ આપણે જાણીએ છીએ. જ્યારે મધ્ય ઇંગ્લંડના ખેડુતો એક શેર માખણને માટે માત્ર નવ પેની ઉપજાવી શકે છે ત્યારે આપણે બધા એક શેર માખણના ૧ શિ. ૬ પેન્સથી ૧ ૧ શિ. ૮ પેન્સ સુધી આપ્યે છીએ; અને તેજ પ્રમાણે ચેશાયરના ખેડુતો પોતાના દુધને માટે એક ક્વાર્ટની ઢોઢથી બે પેની ઉપજાવે છે ત્યારે લોકોને ખરાબ દુધને માટે ચાર પેની અને ચોખખાં દુધને માટે પાંચ પેની આપવી પડે

માર્સેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબૂત.

છે. કેવેન્ટ ગાર્ડનમાં ખોલાતી કિંમત અને છુટક વેચાતી વસ્તુઓની કિંમતનું પૃથક્કરણ કરીએ તો જણાશે કે છુટક વસ્તુ લેનાર આહુક જે વસ્તુઓની છ પેની અથવા તો એક શિલિંગ અને તેથી પણ વધારે કિંમત આપે છે તે વસ્તુ ઉગાડનાર આદમીને તો તેમાંથી માત્ર એક પેનીજ મળે છે. પણ જે દેશમાં ખાવાની વસ્તુઓ આયાત કરવામાં આવે છે તે દેશમાં એમ થયુંજ જોઈએ: કારણ કે માલ ઉગાડનાર અને તે માલ પોતેજ વેચનાર મનુષ્ય અદ્રવ્ય થઈ જાય છે અને તેની જગ્યા હલાલ લે છે.* પણ આપણે જેમ જેમ પુર્વ તરફ જતા જઈએ અને ખેલજીયમ, જરમની અને રશિયામાંની કિંમત તપાસીએ તેમ તેમ આપણને જણાતું જશે કે શુજરાત ચલાવવાનો ખર્ચ ઓછોજ થતો જાય છે. જે દેશ હજી ખેતીવાડી કરનારજ રહ્યો છે તે રશિયામાં લંડન કરતાં અર્ધ કે બે-ત્રતિયાંશ જેટલી કિંમત છે અને આખા દેશમાં એક શેર માંસના માત્ર ૧૦ ફાર્લિંગ બેસે છે.

પરંતુ જો આપણે “કિંમત” નું બરાબર પૃથક્કરણ કરીએ અને તેને જુદાં જુદાં રૂપનું અવલોકન કરીએ તો આ સ્થિતિ વધારે વાદ્ય દેખાતી જશે. દાખલા તરીકે, જો આપણે ઘઉં ઉગાડવાનો ખર્ચ આ દેશમાં યાય છે તેની સાથે રશિયામાંના ખર્ચની સરખામણી કરીએ તો આપણને જણાશે કે યુનાઇટેડ કિંગડમમાં એક હંફેટ ઘઉંની ઉગામણી ખર્ચ ૮ શિ. ૭ પેન્સ પડવા જાય

* ૧૮૯૦ ના શિયાળામાં લંડનના પરાંમાં રહેતો એક મારો મિત્ર બ્વેરિયાથી પોતાને માટે માખણ પાર્સલ ચોરથી મંગાવતો હતો અને તે તેને અગીવાર શેર માટે ૧૦ શિલિંગે પડતું. આમાં ૨ શિ. ૬ પેન્સ પોસ્ટેજના સમાજ જતા હતા. તે ઉપરાંત ૬ પેન્સ મનીઓરડરના અને ૨ ફૂં જેની કારજની એમ તેને આપતું પડતું. આ માખણથી તદ્દન હલકા પ્રકારનું અને ૧૦થી ૧૫% પાણી મેળવે માખણ લંડનમાં ૧ શિ. ૬ પેન્સ એક શેર મળતું!

છે, ત્યારે તેટલાજ ઘઉંને ઉગાડવા માટે રશિયામાં ૩ શિ. ૬ પેન્સથી ૪ શિ. ૮ પેન્સ પડે છે. તફાવત ઘણો મોટો છે અને આપણે જો કદાચ એમ ધારીએ કે ઇંગ્લંડના આંકડા કાંઈક અતિશયોક્તિવાળા છે તો પણ તફાવત ઘણો મોટો છેજ. પણ આ તફાવત શામાટે? શું રશિયન મજૂરને અહિંના મજૂર કરતાં ઓછું આપવામાં આવે છે? અલબત્ત, તેમને પગાર ઓછો છે પણ તેમની ઉત્પત્તિનું પ્રમાણ ગણીએ તો તરતજ આ તફાવત નીકળી જશે. બ્રિટનના મજૂર અઠવાડીયાના બાર શિલિંગ કમાય છે અને રશિયાના મજૂર છ શિલિંગ કમાય છે પણ તેજ પ્રમાણમાં બ્રિટનના મજૂર રશિયાના મજૂર કરતાં બમણું ઉત્પન્ન કરે છે. રશિયાની જમીન ઘણી ફળદ્રુપ છે એવી જે સામાન્ય માન્યતા છે તે ખોટી છે. રશિયામાં એક એકર દીઠ સોળથી વીશ બુશલ ઘઉં સારા પાક કઢેવાય છે અને નિકાસ કરનાર રશિયન પ્રાંતોમાં સરેરાશ તેર બુશલ ઘઉંની આવે છે. વળી ત્યાં યંત્ર વિના ખેતી કરવામાં આવતી હોવાથી પુર્વ યુરોપના કરતાં મજૂરી ઘણી મોંઘી પડી જાય છે.

૧૮૮૭ માં રશિયામાંથી આણેલા ઘઉં એક ક્વાર્ટરના ૩૧ શિલિંગ લેખે વેચાયા હતા જ્યારે તેજ વખતે તેટલાજ લંડનના ઘઉંની કિંમત ૩૬ શિ. ૮ પેન્સે ગણાઈ હતી. પણ બંને દેશોમાંના ભાડાંની સરખામણી કરીએ તોજ આ તફાવત તો નીકળી જશે. રશિયાના જે પ્રદેશમાં એક એકર દીઠ ૧૨ શિલિંગ ભાડું તે વખતે હતું અને પાક એક એકર દીઠ ૧૫ થી ૨૦ બુશલ ઉતરતો હતો એટલે એક ક્વાર્ટર રશિયન ઘઉં ઉપર જમીન ભાડું ૩૬ શિલિંગ કે પહેં શિલિંગ પડવા જતું હતું. જ્યારે આ દેશમાં એક એકર દીઠ આખીસ શિલિંગ ભાડું હતું અને તેટલીજ જમીનમાં ૩૦ બુશલ ઘઉં નીપજતા હતા એટલે

પ્રી જોએ તાઇસ માર્ટ ૨૧ એક્રી ફોર્ડ, મુંબઇ.

એક ક્વાર્ટર ઘઉંની કિંમતમાં ૧૦ શિલિંગ માત્ર ભાડાં તરીકે જતા * આપણે માત્ર ભાડાની ૩૦ 'શિલિંગ' ગણીએ અને પાકની સરેરાશ માત્ર ૨૮ પુશલજ ગણીએ તોપણ એક ક્વાર્ટર ઘઉં ઉપર ભાડાંના ૮૬ શિલિંગ પડવા જાય. આ દેશમાં રશિયાના કરતાં ઘણાં ઓછા પ્રમાણમાં મજૂરી વાપરવી પડે છે તેમ છતાં અહિંની ઘઉંની કિંમત રશિયાના કરતાં મોંઘી છે તેનું કારણ માત્ર એટલું જ કે ૧૮૬૦-૧૮૮૦ માં અહિંની જમીનના ભાડામાં અસાધારણ વધારો થયો હતો. પણ આ વધારો અહિં બનાવવામાં આવતા માલની ઉપર પરદેશમાં ઉપજતા મોટા નફાનેજ આભારી છે. આ પ્રમાણે અહિંની ખેતીવાડીની ખોટી સ્થિતિજ રશિયન હરિકાંઈ ઉત્પન્ન કરી શકે છે, જમીનની ફળદ્રુપતામાં રહેલી ખામી નહિં.

ઉપલા શબ્દો લખ્યાને આજે પચીશ વર્ષ થઈ ગયાં—અમેરિકન સસ્તા ઘઉંની હરિકાંઈને લીધે ઉલી થયેલી ખારીક સ્થિતિ તે વખતે ઉચ્ચ સ્વરૂપમાં હતી અને તેમ છતાં આજે પણ નેમાની એક લીટી ફેરવવાનું મને મન થતું નથી અથવા કારણ જડતું નથી એથી હું દીલગીર છું. હું એમ ઠહેવા માગતો નથી કે આ હરિકાંઈના પરિણામે ઇંગ્લંડમાં કાંઈજ ફેરફાર થયા નથી. આ વિષે તો મેં આગળ પણ જણાવેલું છે કે ખેતીવાડીની બાબતમાં, ફળદ્રુપતામાં, વાડીઓમાં, કાચના ઘરોમાંની રોપણીમાં, કુકડાંઓ ઉછેરવામાં વગેરેમાં ઘણો સુધારો થયેલો છે અને ખેડૂતોમાં અંદર

અંદર સહકાર પણ ઘણો વધ્યો છે, તેમજ માલ લાવવા લાઇ જવાના સાધનોમાં પણ ઘણો સુધારો થયો છે.

પરંતુ આ બધા સુધારા 'ધ્યાનમાં લઈએ તોપણ'ને ખરાબ સ્થિતિ ૧૮૭૦થી અખત્યાર કરવામાં આવેલી છે તે હજી પણ ચાલ્યા કરે છે એમ કહ્યા વિના ચાલતું નથી. ખેતરની જમીન માથી ધીમે ધીમે મોટા વિસ્તાર ઢોરોને ચરાવવાનેજ માટે અભાયેલા રાખવામાં આવતા જાય છે અને તેના પ્રમાણમાં ઢોરોનો સંખ્યામાં વધારો થતો જોવામાં આવતો નથી. હમણા હમણા આજ વિષય ઉપરના લખાણો તથા વર્તમાન પત્રો જોઈએ તો જણાશે કે ઘણા મનુષ્યો તથા લેખકો એમ યુમ મારે છે કે ઇંગ્લંડે પોતાની ખેતીવાડીમાં ઘણો વધારો સુધારો અવશ્ય કરવોજ નોંધ્યો. વળી તે લોકો એમ પણ કયુલ કરે છે કે જે માર્ગ ખેતીવાડીના સંબંધમાં હમણા અખત્યાર કરવામાં આવેલો છે તે યોગ્ય નથી અને તે માર્ગે પણ લોકો ઉત્સાહપુર્વક કામ કરતા જણાતા નથી. બ્રિટીશ ખેતીવાડીની જરૂરીયાતો પ્રત્યે જાહેર સમાજ જોરકાર રહે છે.

અમેરિકાના સસ્તા ઘઉંએ યુરોપના બીજા દેશોમાં અને મુખ્યત્વે ફ્રાંસ અને બેલજીયમમાં બહુ ત્રાસ ફેલાવી દીધો હતો તે આપણે ભુલી જવું નોંધવું નથી પણ તે દેશોએ જોઈએ તે પ્રમાણમાં સુધારા કરીને અમેરિકન ઘઉં સામે ખરાબર ટક્કર લીધેલી છે. અને ફ્રાંસમાં સસ્તા અમેરિકન ઘઉંની આયાતથી પોતાના દેશની જમીનને અને તેટલો વધારે ઉપયોગ કરવાના અને તેમાંથી બને તેટલો વધારે પાક ઉતારવાના યત્નો સફળ રીતે થયા; તેમજ ફ્રાંસે તો આયાત થતા ઘઉં ઉપર જકાવ નાખીને પણ કાંઈક બચાવ કર્યો હતો પણ બેલજીયમે તો તે પણ નહોતું કર્યું. ઉલટું જે વખતે અમેરિકન ઘઉંની હરિકાંઈ ખરેખરી

* ૧૮૮૦ ની સાલ પછી જમીનનું ભાડું ઘટ્યું છે પણ તેજ પ્રમાણમાં ઘઉંની કિંમત પણ ઘટી છે વળી સૌથી હતમ, જમીન ઉપરવાતુ ઘઉં ઉગાડવામાં આવે છે એટલે ૨૦૦ થી ૩૦ એકરના ખેતરમાં જે જમીન ઉપર ઘઉં ઉગાડવામાં આવતા હોય તે જમીનનું ભાડું આપણે આસપાસની જમીન કરતા વધારે ગણવું નોંધ્યું છે તે વાત ભુલી જવી નોંધવી નથી

વિકસણ હતી તે વખતે એટલે ૧૮૭૦-૧૮૮૦ માં જોલજીયમ આયાત થતા ઘંટ ઉપરનો કર કઢાડી નાખ્યો હતો.

ઘંટની કિંમત ઘટી જવાથી એટલા ઇંગ્લંડના જોડુતોને ખમવું નહોતું પડ્યું. ફ્રાંસમાં, એક હેક્ટોરીર (આશરે ત્રણ ખુશલ) ઘંટની કિંમત ૧૮૬૬ શિલિંગ ૧૮૭૧-૧૮૭૫ માં હતી તે ઘટીને ૧૮૮૧-૧૮૮૫ માં ૧૫૬૬ શિલિંગ થઈ ગઈ અને ૧૮૯૩ માં ૧૨૩ શિલિંગ થઈ. અને તેજ પ્રમાણે જોલજીયમમાં પણ ખમવું હશે કારણ કે ત્યાં તે આયાત વેરો પણ કઢાડી નાખવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ આ બાબતમાં મી. સીમોમ ફ્રાંસી પોતાના પુસ્તક “જોલજીયમમાં જમીન અને મજુરી” માં જો લખે છે તે મનન કરવા લાયક છે:—

“અદ્ય કાળ સુધી જોલજીયમનાં જોડુતને બહુ ધોંઠા પહોંચ્યો હતો પણ પછીથી રફતે રફતે તેણે પોતાની જાતને નવી સ્થિતિ અનુસાર ગોઠવી દીધી. એટલીજ જમીનમાંથી તેણે વધારે ઉગારવા માંડ્યું, જુદી જુદી દિશામાં સહકારનો ઉપયોગ કરવા માંડ્યો, જેતીવાડીની જુદી જુદી અને નવી નવી શાખાઓનો ઉપયોગ કરવા માંડ્યો અને મુખ્યત્વે કરીને વાડી બગીચાનાં રોપણ પ્રત્યે અને ઢોરોને ઉછેરવા વરફ વધુ લક્ષ આપ્યું.” (Land and labour, page 147.)

રાજ્ય તરફથી પ્રસિદ્ધ થતા આંકડાઓ ઉપરથી જોલજીયમની જેતીવાડીની સામાન્ય સ્થિતિ વિશે જે ખ્યાલ આવે છે તે મી. ફ્રાંસીના વિચારોને બરાબર યુષ્ટિ આવે છે. ફ્રાંસનું પણ આજ પ્રમાણે કંઠી શકાય. ઉપર જણાવેલ કિંમતમાં ઘટાડો થવાથી જોડુતો વધુ તીવ્ર રોપણ કરવા શીખ્યા. છેલ્લાં વીસ વર્ષમાં ફ્રાંસના જોડુતોમાં જેતીવાડીના યત્રો વાપરવામાં જે બહોળો વિકાસ થયો

છે તે હું આગળ જણાવી ગયો છું. અને તેજ પ્રમાણે રસાયણિક ખાતર વાપરવામાં પણ વિકાસ ત્યાં થયો છે એમ મારે જણાવવું જોઈએ તેજ પ્રમાણે ૧૮૮૪ થી જેતીવાડીની સીન્ડી કેટોના ખંધારણમાં વિકાસ, સહકારનો ફેલાવો, ફળફળારી વિકાસ કરવામાં ગરમ તેમજ ઠંડ ગાડીઓનો ઉપયોગ, ઔદ્યોગિક જેતીવાડીને વિશેષ પ્રચાર, વાડી બગીચાનાં રોપણમાં દક્ષિણ તથા ઉત્તર ફ્રાંસમાં થયેલા સંગીન સુધારો વગેરે બાબતો ઉપર મારે ક્યાન ખેંચવું જોઈએ. આ બધા બાબતો એટલા મોટા વિસ્તારમાં ત્યાં દાખલ થઈ કે આ જાતની પરદેશની હરિકાઈથી ત્યાં એક નવીજ જાતની જેતીવાડી સ્થાઈ હોય તેમ લાગે છે.

આ અમેરિકન હરિકાઈ વિશે આથી પણ કાંઈક વધુ કહેવું જરૂરનું છે એટલા માટે ૧૮૮૬ માં શરૂ થયેલ પ્રસિદ્ધ કરેલ “આજ વિષય ઉપરની લેખમાળા (Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft) અને ૧૮૮૭ ના એપ્રિલના ક્વાર્ટરલી રીવ્યુમાં “હુનિયાના જુદા જુદા ભાગમાં ઘંટનાં રોપણનો અર્થ” એ નામના અગત્યના લેખ ઉપર મારે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચવું જોઈએ. જે વખતે અમેરિકન હરિકાઈ નવીજ હતી અને તેણે ઇંગ્લંડની જેતીવાડીમાં ગજબનું તુકશાન ફેલાવી દીધું હતું અને જેતીવાડીની જમીનમાં ૩૦ થી ૫૦ ટકા જેટલો ઘટાડો કરી દીધો હતો તે વખતના આ લેખો લખાયેલા છે. પરંતુ આ લેખકોના મતને અમેરિકન જેતીવાડીની સંસ્થા તરફથી પ્રગટ થતા વાર્ષિક રીપોર્ટોએ સંપૂર્ણ યુષ્ટિ આપેલી છે. અને સેફલના અનુમાનને મી. જે. આર. ડોન્ના પાછળથી પ્રગટ થયેલ રીપોર્ટોએ પુરે પુરે ટકો આપેલો છે. આ બધાં પુસ્તકો ઉપરથી એમ ખુલ્લું જણાઈ આવે છે કે અમેરિકન જમીનની ફળફળતા વિશેના વિચારોમાં ઘણી અતિશયોક્તિ હતી અને તે જમીન યુરોપની

જમીન કરતાં કોઈ પણ રીતે ચડતી નહોતી, હલદું કેટલાક પ્રમાણમાં ઉતરતી હતી. ડોકા-ટાના કેસલટન કાર્મોમાં એક એકર દીઠ ત્રીશ બુશલ થઈને પાક ઉતરતો હતો પણ તે માત્ર અપવાદજ હતો, બાકી સાધારણ રીતે બીજી અમેરિકન જમીનનો ઘઉંનો પાક સરેરાશ એક એકર દીઠ માત્ર અગીઆરથી બાર

બુશલજ હતો. અમેરિકામાં ફળદ્રુપ જમીન એક હોય અને જ્યાં એક એકર દીઠ ત્રીશથી આગીશ બુશલનો પાક ઉતરે તે બધું જોય તો પુરાણ પુર્વના સ્ટેટોમાંજ જવું પડે અને તે જમીન માણસોએ પોતે હાથે ખતાવેલી હતી.

(અપુર્ણ)

ચંદન અને ચંદનતું તેલ*

ઘણી વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરવાનું જંગલી યુરોપવાસીઓ સભ્ય ભારતવર્ષ પાસેથી હાલમાં શીખેલ છે. તેમાંથી ચંદનતું તેલ, એ પણ એક વસ્તુ છે ચંદનની કદર કરવી તે તો હજુપણ તેઓ બાણવા નથી. ચંદનના તેલનો ઉપયોગ તેઓ હવાઓના કામમાં કરવા તો લાગ્યા છે પરંતુ આ તેલ તેઓને મળે કયાથી? ભારતવર્ષ સિવાય ચંદનનો એક ટુકડો પણ બીજે કોણે મળવો મુશ્કેલ છે, માટે દરવર્ષ ચંદનનો જથ્થો અહિંથી વિદેશ મોકલવામાં આવે છે.

ભારતવર્ષમાં ચંદન મદ્રાસપ્રાંત, માઈસોર અને કુર્ગપ્રાંતમાં મળે છે, અહિંના લગભગ બધાં જંગલ સરકારી છે. મદ્રાસમાં કેટલીક વ્યક્તિઓનાં પોવાના પણ છે. નીચેના કોઠાપરથી બાણી શકાશે કે દરવર્ષ કેટલું ચંદન બહાર નીકાશ થાય છે.

	રૂ.
૧૯૦૫—૦૬	૧,૧૧૪,૭૭૦
૧૯૦૬—૦૭	૧,૧૩૦,૮૮૦
૧૯૦૭—૦૮	૧,૨૦૭,૨૭૫
૧૯૦૮—૦૯	૧,૦૩૫,૧૩૫
૧૯૦૯—૧૦	૭૪૬,૩૫૫
૧૯૧૦—૧૧	૧,૩૩૬,૦૦૫

* વિજ્ઞાન, માસિકના એક લેખનો અનુવાદ.

	રૂ.
૧૯૧૧—૧૨	૧,૩૨૬,૮૭૦
૧૯૧૨—૧૩	૧,૫૫૨,૭૩૫
૧૯૧૩—૧૪	૧,૬૨૬,૩૬૦
૧૯૧૪—૧૫	૫૩૮,૭૭૪
૧૯૧૫—૧૬	૧,૫૫૬,૬૩૬
૧૯૧૬—૧૭	૧,૮૬૦,૨૪૫

ત્રણવર્ષ પહેલાં સુધી તો એ પ્રમાણે કરવામાં આવતું હતું કે ત્રણે કોઠાએ આખા વર્ષદરમ્યાન એકઠાં થયેલાં ચંદનના જથ્થાનું લીલામ નવેંબર ચા તો દિસેંબર મહિનામાં કરી નાંખવામાં આવતું હતું.

ઉપર દર્શાવેલા આંકડાઓ પરથી ચંદનનું પ્રમાણ બાણવામાં આવી શકે તેમ છે.

ઈ. સ. ૧૯૧૪-૧૫ ના આંકડાઓ જોવાથી માલુમ પડશે કે ચંદનતું વેચાણ આ વર્ષો કાંઈક એણે થયું છે. માઈસોર રાજ્યને આ વર્ષોમાં ઘણું તુકસાન થયું હતું, સાડી એગણીશ લાખ રૂપીયા જેટલો આવકમાં ઘટાડો એકદમ થઈ ગયો જણાયો ત્યારે અધિકારીવર્ગનું ધ્યાન ખેંચાયું. સત્ય છે કે ઠાકર ખાધા વગર કોઈને અક્કલ આવતી નથી.

ઈ. સ. ૧૯૧૧ સુધી ચંદનતું મુલ્ય ટનનો લોભ રૂા ૫૦૦ હતો, પરંતુ સન ૧૨-૧૩માં

જ્યાં પોલીસ કદેશા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

વધી અને બમણો ગયો, એમ થવાનું એ હતું કે જર્મનીના તેલ કાઢનારા આહતીઆઓની ખેતવાણુ હતી. પરંતુ લડાઈ શરૂ થવાની સાથે જર્મની ચંદન મંગાવતું મંધ થયું અને તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે, માઇસોર રાજ્યને એટલું તુકશાન સહન કરવું પડ્યું.

ઇ. સ. ૧૯૧૪ ની આખરે માઇસોર રાજ્યેના વ્યાપાર-વિભાગના અધિકારી સાહેબે એવો ઠરાવ બહાર પાડ્યો કે “ચંદનનું” તેલ કાઢવાનું એક કારખાનું ઉઘાડવું એમ, એમના કહેવાથીજ તાવા ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ બેંગલોરમાં પ્રવેશ સંબધી પરીક્ષાઓ થવા લાગી- ચંદનનું તેલ કાઢવાને લગતા અખતરાઓ શરૂ થવા લાગ્યા. અને થોડા દિવસોમાંજ એટલું ઉંચા પ્રકારનું તેલ તૈયાર થવા માંડ્યું કે જેનું સુરોપમાં નીકળતું હતું લડાઈ શરૂ થયા પુર્વે પણ ભારતમાં ચંદનનું તેલ કાઢવામાં આવતું તો હતુંજ પરંતુ તે જરા રંગે શામળુ જણાતું હતું, પરંતુ હતું ચોખ્ખું; શામળુ થવાનું કારણ એ હતું કે તેમાં કંઈક મેળવણી કરવામાં આવતી હતી અને એમ થવાથીજ તેની સુરોપમાં માગણી ઘણી ઓછી હતી.

ઇ. સ. ૧૯૧૫ સપ્ટેમ્બર મહીનામાં માઇસોર રાજ્યે ૧૦૦૦ ચેર તેલ દર મહિને નીકળી શકે તેવું એક નાનું સરખું કારખાનું ઉઘાડવા માટે એક લાખ રૂપીયાનો ખર્ચ કરવા સંમતિ આપી આ કારખાના માટે બેંગલોરની પાસેજ એક જગ્યાની ગોઠવણ કરવામાં આવી. આમ કરવાથી બેંગલોર—સાયન્સ ઇન્સ્ટીટ્યુટના પ્રોફેસરોને

પણ પ્રયોગશાળા તથા વખતો વખત સંચા-ઓની મદદ લેવાનું સુગમ થઈ ગયું.

લડાઈને લીધે વિદેશથી યંત્રો—મશીનો આદિ મંગાવવું ઘણું મુશ્કેલ થઈ પડ્યું હતું, તેથી શરૂઆતથીજ એવો બાંદોબસ્ત કરવામાં આવ્યો કે, જે કંઈ પણ સામાન દેશમાં જુનો કે નવો મલી જાય તે ખરીદી લેવો અને બાકીનો દેશી કારખાનામાં તૈયાર કરાવી લેવો. મદ્રાસની ઇંડીયન એલ્યુમીનીયમ કંપની Indian aluminium Company of Madras તેમજ બેંગલોર ઇંજીનીયરખાતા તરફથી પાણી પુરું પાડનારા Water Supply Division of the P. W. D. of Banglor કારખાનાના કાર્યવાહકો તરફથી ઘણી સહાયતા મળી. કારખાનાનું કામ ઇ. સ. ૧૯૧૬ના મે મહિનાની ૧૦ મી તારીખેથી શરૂ કરી દેવામાં આવ્યું અને ૩૦ મી જુન ૧૯૧૭ સુધીમાં ૨૫૩૪૫ ચેર તેલ તૈયાર થઈ ગયું. જર્મનીથી તેલ આવતું અટકી ગયું હતું, એ કારણથી તેલની માગણી ઘણી વધી પડેલી હતી, અને એથી માઇસોર રાજ્યને ઘણી આવક થઈ, અને ઇ. સ. ૧૯૧૪માં જેતુકશાન થઈ ગયું હતું તેના બદલો મલીગયો.

જ્યારે તેલની માગણી વધતી ચાલી, ત્યારે રાજ્યે એવો ઠરાવ કર્યો કે અમારા તરફથી હવે પછી ચંદન વિદેશ મોકલીશુંજ નહિ. જેટલું ચંદન અહિં તૈયાર થયે તેટલો પ્રમાણમાં તેનું તેલ કાઢવામાં આવશે. આ હિદેશથી કારખાનું આગળ પર મોટાપાયે પર શરૂ કરવામાં આવ્યું અને બેંગલોરમાં

૩૦૦૦ શેર તેલ નીકળવા લાગ્યું. વળી બીજી કારખાનું માઇસોરમાં પણ ખોલવામાં આવ્યું, તેમાંથી ૧૦૦૦૦ શેર તેલ દરમાસ નીકળતું શરૂ થશે. આ બીજા કારખાનાની શરૂઆત થઇ ચુકી છે, અને સપ્ટેમ્બર મહિનામાં તેમાં તેલ કાઢવાનું શરૂ પણ થઈ ચુક્યું છે. હવે આ બંને કારખાનામાં દરમહિને ૬૦૦૦ શેર તેલ નીકળે છે. બે વર્ષેમાં પંદર લાખ રૂપીઆનું તેલ તૈયાર થઇ ગયું છે. અને ઇ. સ. ૧૯૧૭ની આખરે લગભગ ૪ લાખ રૂપીયાનું તેલ મહિને મહિને નીકળતું થયું છે.

સો મણ જેટલું ચંદનનું તેલ પણ નીકળે છે, આથી અનુમાન કરી શકાય છે કે, જે પિસા અહિંથી યુરોપ સુધી ચંદન મોકલવામાં આવતાં હતાં તેમાં કેટલો અચાવ થઈ ગયો.

કારખાનામાં કામ દિવસ અને રાત ચાલુ રહે છે, ક્યારે ક્યારે સાફસુફ કરવામાં આવે છે ત્યારે થોડો વંચત કામ બંધ રાખવાની જરૂર

પડે છે. કામ કરનારોએના ત્રણ વિભાગ હતાં પાડવામાં આવ્યા છે. દરેક વિભાગવાળા આ આઠ કલાક કામ કરી જાય છે, અને તેઓ ઉપરી તરીકે રસાયન શાસ્ત્રમાં પારંગત થયેલ હિંદીને રાખવામાં આવે છે. એ ઉપરાંત તેલ સાફ કરીને પેક કરાવવાની દેખરેખ રાખવા માટે બીજા રસાયન શાસ્ત્રીઓ રાખવામાં આવ્યા છે.

આ રીતે બહુ શકાય છે કે ભારતવર્ષન રાજ્યોમાં કેટલી વસ્તુઓ મળે છે. જો કે પરદેશ ન મોકલવામાં આવે અને તેને ઉપયોગ અહિંજ કરવામાં આવે તો એ રાજ્યોને કેટલો ગંધો નફો પાવ, પરંતુ શોક સાથે લખતું પડે છે કે, દેશી-રાજ્યોમાં આવી વાતો તમ લક્ષ્ય જતું નથી.

C/o હીરાલાલ અમૃતલાલનો } માવજી દામજી શાહ.
બંગલો—ધાટકોપર.

અધિપતિની નોંધ.

મજુર વર્ગના હીત માટે મુલેહના કરા-
રનામાંનાં દાખલ કરવા માટે રજુ કરવામાં આ-
વેલી એક કલમ એવી હતી કે આ કરારનામાં
ઉપર સહી કરનાર રાજ્યોની સરકાર આથી
નીચેની નવ કલમો સ્વીકારે છે અને તેને વ્યવ-
હાર રીતે અમલમાં મેલવા માટે દેશપરદેશના
પ્રતીનીધીઓના કોન્ફરન્સ તરફથી વખતો વ-
ખત જે સલાહ મળે તે અનુસાર પગલાં ભર-
વાનું કબુલ છે:—

૧ કોઈ પણ મનુષ્ય પામે મજુરી કરા-
વવાનો હક્ક વેપારની ચીજે માફક એક માલીક
પાસેથી બીજા માલિકને આપી શકશે નહીં
અને વ્યવહારમાં પણ કોઈ પણ મનુષ્ય પો-
તાના મજુરને બીજા કોઈની મજુરી કરવાનું
કરમાવી શકશે નહીં

૨ કાયદાપુર્વક કરી શકાય એવાં કોઈ પણ
કામ માટે મજુરો તથા તેમને નોકરીમાં રાખ-
નાર શેઠીયાઓ મંડળમાં ભેગા મળી શકશે.

૩ ચક્રદ વર્ષની અંદરની ઉમરના દરેક
બાળકને માનસીક તથા શારીરીક યોગ્ય કેળ-
વણી આપી શકાય એટલા માટે એવી વ્યવસ્થા
રાખવામાં આવશે કે એવા કોઈ પણ બાળકને
નોકરીમાં રાખવાનો પરવાનગી આપવામાં નહીં
આવે. ચક્રદથી અઢાર વર્ષનો કોઈ પણ છો-

કરો કે છોકરી શારીરીક ઉત્તતીને વીંધનકર્તા
ન હોય એવો કોઈ પણ ધંધો એવી રીતે કરી
શકશે કે તેના સામાન્ય અથવા ધંધાને લગતો
અભ્યાસ ચાલુ રાખવાનું બની શકે.

૪ દરેક મજુરને પોતાના દેશકાળને અનુ-
સાર યોગ્ય રીતે છુવન ગાળવાનું બની શકે
એટલો પગાર મેળવવાનો હક્ક રહેશે.

૫ એક સરખા પ્રકારનું એક સરખું કામ
કરનાર પુરૂષો તથા સ્ત્રીઓને સરખો પગાર
આપવામાં આવશે.

૬ બધા મજુરોને સ્વીકાર અથવા અઠવા-
ડયામાં બીજા કોઈએક દીવસ આશાયેશ
માટે આપવામાં આવશે.

૭ મજુરો પાસે દરરોજના ચાઠ કલાક
અથવા અઠવાડયાના અડતાળીસ કલાક કરતાં
વધારે વખત કામ લેવામાં આવશે. નહીં.
શીવાય કે જ્યાં રચાનીક હુવાપાણી અથવા
ઔદ્યોગીક બધારણની અપૂર્ણતા અથવા
બીજા કોઈ ખાસ કારણોને લીધે મજુર
વગની કામમાટેની કાબેલીયત ઉપર અસર
થતી હોય. ત્યાં તે કારણો ધ્યાનમાં લઈને
સમય નક્કી કરવામાં આવશે. એવા દેશોમાં
આ નીયમોના બદલે એવોજ બીજા નીયમ

દેશ પરદેશના મજુરોના પ્રતીનીધીઓનું કોન્ફરન્સ નહીં કરશે.

૮ મજુર તરીકેના હકનો સવાલ હોય અથવા તેમની સંસારી સ્થિતિને લગતી બાબત હોય ત્યાં પરદેશથી કાયદાપુર્વક આવેલા મજુરોને તથા તેમનાં કુટુંબને સ્થાનીક મજુરોના જેવાજ ગણવામાં આવશે.

૯ મજુરોના રક્ષણ માટેના કાયદાઓ તથા નીયમો કેવી રીતે પળાય છે તે બાબતની ચોચ તપાસ રાખવામાં આવે તે માટે દરેક દેશની સરકાર ગોઠવણ કરશે અને તેમાં સ્ત્રીવર્ગનો પણ ભાગ રહેશે.

ઉપરની નવ કલમો પ્રોટીય સરકારે સ્વીકારી હોય તો તે પ્રમાણે અમલ થતો રહે એવી સંભાળ રાખવા માટે હિંદમાં પણ મજુર વર્ગ તરફથી મંડળો સ્થાપવાની જરૂર છે. ઈ

“બ્રાએ કમર્શિયલ મ્યુઝીયમ” નામની જે સંસ્થા અત્રે થોડા વખતથી હસ્તીમાં આવી છે તે પ્રત્યે આથી વાચનારનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવે છે. દરેશને દીને (તા. ૪ ૧૦-૧૯) એ સંસ્થાનું પ્રદર્શન ખુલ્લું મેલાશે એમા કચે માલ રાખવો તે જો કે એ સંસ્થાના ચાલકોની મુનસપ્રી ઉપર રહેશે તોપણ મુંબઈની વેપારી આલમ કંઈ ચીજોનો વેપાર કરે છે તથા મુંબઈમાં કંઈ વસ્તુઓ બને છે. અને કંઈ ખપે છે તેનો ખ્યાલ એકજ જગાએ મળવાનો સંભવ જો આપણે કલ્પી શકીએ તો તેવું પ્રદર્શન સ્થાપવાનો અને તેને સત્વ ત ચાલુ રાખવાનો હેતુ આ સંસ્થાનો છે, કે

ઈની પાસે નાણાંની મદદ કે ધર્મોર્થ સહાય એ સંસ્થા માગતી નથી પણ વેપારી માલના નમુના મોકલી આપવા, ઉદ્યોગ તથા વેપાર વીશે અનુભવીઓનાં ભાષણો અથવા લેખો મેળવવા વગેરે કાર્યો આ સંસ્થાની પ્રવૃત્તિને અંગે હાથ ધરવાનો વીચાર રાખવામાં આવ્યો છે અને તેમાં બનતી મદદ કરવા માટે સર્વને વિનંતી કરવામાં આવે છે, એવાં કાર્ય વેપારી પેઢીની શ્રેષ્ઠી પ્રમાણે કરનારી સંસ્થાઓ બીજા દેશોમાં ઘણી છે અને આ સંસ્થા પણ એજ રીતે કામ કરનાર છે. જેમને પ્રોત્સેક્ટસ જોવાં હોય તેઓ ગીરગામ પોર્ટ-ગીજ દેવળ પાસે એ મ્યુઝીયમની ઑફીસમાં પુછવાથી સર્વ માહિતી મેળવી શકશે.

ધંધાને લગતી કેળવણીની બાબતમાં અમેરીકામાં તથા ઈંગ્લંડમાં હાલ જે બનતી ચાલી રહી છે તે ધ્યાન ખેંચવા લાયક છે. “ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતી કેળવણી વધાવવા માટેનું મંડળ” ઈંગ્લંડમાં થોડા વખત ઉપર સ્થાપવામાં આવ્યું છે. હીલાંદિવાળાઓએ પોતાનું મંડળ સ્થાપી એ ધંધાને લગતી કેળવણી માટેની સુનીવર્સિટીની ડિગ્રી કાઢે તાલીમ આપે એવી કોલેજ કાઢી છે. વર્તમાન પત્રના અધિપતી થવા માટે જોઈતું શીક્ષણ તો ઘણા વખતથી અપાય છે અને તે લેનારાને ત્યાંની લંડન સુનીવર્સિટી ડિપ્લોમા આપે છે. શરાફી તથા બેંકના કામકાજને લગતી તાલીમ લેના લેનારાઓ માટે શીક્ષણ પરીક્ષા ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ બેંકર્સ તરફથી અપાય છે અને છેવટે તે માટેની પરીક્ષા પણ એ મંડળ લે છે, પરદેશોમા બેંકોને લગતું કામકાજ

હિવાગીના માટે ફ્રેન્ચ ટાઈલ્સની છલ્લી ડીઝાઇનો જોઈએ કે ?

કેમ ચાલે છે તે માટેની માહિતી મળે તે અર્થે ચોચ માણસોને ચુંટી કહાડી પર રેશા ખાતેની બેઠામાં કામ કરવા માટે મોકલવાની યોજના લંડન બેઈટ સીટી એન્ડ મીડલેન્ડ તૈયાર કરી છે. લંડનની કાઉંટી એન્ડ વેસ્ટ મીડલેન્ડ બેંકે ચોતાના નોકરોને માટે સ્કૉલરશીપ ફંડ સ્થાપ્યું છે મી. એમ. ઈન્સ્ટીટ્યુટ નામના એક ગૃહસ્થે વા. ૧૪ મી જુન ૧૯૧૯ ના “ઇનોવેશનમીસ્ટ” નામના અઠવાડિક પત્રમાં લેખ મોકલ્યો છે તેમાં તેણે એવી સુચના કરી છે કે સરકારી મોટો તથા શેરના બંચારને લગતા કામકાજ વીશેની માહિતી તથા તાલીમ આપવા માટે ખાસ ગોઠવણ કરવી જોઈએ અને એવી તાલીમ મેળવેલી ન હોય એવા કોઇ પણ ગૃહસ્થને તે ગમે તેવો પ્રમાણિક અને શ્રીમંત હોય તો પણ હવે પછી શેર બજારના મંડળના સલાહકારી કે હાખસ કરવો ન જોઈએ.

લેધર કલોથની બનાવટ માટેની હુરી ફ્રંક હીન્ડ્રાસની જમતી જવાનો અણ સલખ છે. જાપાનના એ ઉદ્યોગની સ્થિતિ ઉપરથી એ વીશે કેટલીક જાણવા જોગ માહિતી વેપારી બજારોમાં આ અંકમાં આપી છે તે ઉપરથી માત્રમ પરો કે ૧૯૧૮ ના વરસ અગાઉ જાપાનમાં તથા એાઇલ કલોથની આયાતમાં મોટો વધારો થયેલો જણાય છે તેનું કારણ એ છે કે

ઉંચા પ્રકારનો માલ મોટરકાર બનાવવામાં ઉપયોગી હોવાથી તેની લેવાતી ઘણીજ વધી હતી. લેધર કલોથ બનાવવામાં સુવરાહ ચાંદરો (કોટન એ સીડીંગ) સુખ્ય કરીને વપરાય છે. તેનો મોટો ભાગ સ્થાનિક મીલોમાં બનેલો હોય છે. તેને માટેનું ૩ મોટે ભાગે હીંદમાંથી આયાત કરેલું હોય છે. એ કે થોડોક ભાગ ફોરીયામાંથી પણ આયાત થાય છે. પણ તે બેઉમાં અમેરીકન રૂની ભેળવણી કરવી પડે છે. તેમ ન કરે તો લેધર કલોથ બનાવતી વેળા કાપડનું કંઠ ઘટી જાય છે.

લેધર કલોથ બનાવવાની રીતમાં ઇંડીયન ફ્રેડ જર્નલના વા. ૧૩ મી જુન ૧૯૧૯ ના અંકમાં ટુંકામાં સમજાવેલી છે એમાં જે પીએમટ અને ફેલોડીયન વપરાય છે તે જાપાનમાં બને છે માત્ર જુલુ પીએમટ અને કાર્બનબ્લેક પરદેશથી આયાત થાય છે. પીએમટમાં હીવેલનો ભાગ વીસથી ત્રીસ ટકા જેટલો હોય છે. લેધર કલોથ બનાવતી વેળા બસો વાર જેટલા લાંબા તાકાત વાપરવામાં આવે છે અને પછી વેપારીઓને માલ આપતી વેળા તેમાંથી સગવડ અને હાજતના પ્રમાણમાં કંઠા કરવામાં આવે છે, હીંદમાં લેધર કલોથ બનાવવાનો ઉદ્યોગ નથી પણ સાદસીક ધંધાદારીઓ એમાં ધ્યાન આપે તો એ ઉદ્યોગ હીંદમાં જમાંવી શકાય એવો છે.

પુસ્તક પરિચય.

ધી બરોડા એ'બર એફ કોમર્સનો છોડા
 વાર્ષિક રિપોર્ટ—પ્રસિદ્ધ ઠર્વી માણેકલાલ
 હરગોવિંદલાલ શાહ—સંવત ૧૯૭૪-૭૫, ઈ
 સ. ૧૯૧૮-૧૯. રિપોર્ટમાં બહુ ટુંકમાં એ
 એ'બરે કરેલા કામકાજનો અહેવાલ આપેલો
 છે છેલ્લા છ વર્ષથી અનેક સુશ્કેત્રીઓ છતાં
 પણ આ સંસ્થા ટકી રહી છે અને યથાશક્તિ
 પોતાનું કામકાજ બજાવે જાય છે. એથી
 અને ધન્યવાદ ઘટે છે ધીમે ધીમે આ મંડળ
 બીજી આગેવાન એ'બરોને અનુસરીને પોતાના
 કાર્યક્રમમાં વધારો કરતું જાય અને એથી
 કરીને વડોદરાના વેપારની ઉત્તતિ સાધવા
 કારણભુત બને એવી આશા રાખીએ છીએ.

THE STOCK EXCHANGE NEWS—

શેર બજાર ન્યુસ, વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૪,
 છુટક નઠલ-૨ આના. પ્રસિદ્ધ ઠર્વી:—મેશર્સ
 મથેરશાહની કુાં.—રેલ્વે વ્યુ ટ્રાંસરોડ.

આ અઠવાડિક પત્રને આવકાર આપતા
 બમને ઘણો આનંદ થાય છે બીજા દરેક
 સુધરેલા દેશોમા જ્યાં જ્યાં શેર બજાર છે
 ત્યાં ત્યા માત્ર તે સખ ધી વિદ્વાપુર્ણ ચર્ચા
 ચલાવતાં વર્તમાન પત્રો પણ હરતી ધરાવે છે,
 પણ અહિં હજી સુધી એવું એકે પત્ર નહતું
 તેની જોટ આથી પુરી પડે છે અને આ નવા
 સાહસને માટે લેના પારસી કાર્યવાહકોને

ધન્યવાદ ઘટે છે. અલબત્ત, હજી આ પત્ર
 નવું છે એટલે ભેદએ તેવા વિચારપુર્ણ લેખો
 નથી પણ રફતે રફતે એમાં સુધારો થતો જાય
 અને વ્યાપારના અનેક અંગ સ્પર્ધી લેખો
 તે તે અંગના વિદ્વાનો પાસે લેવામાં આવે
 અને બરા પૈસા ગેઠનાર ગમે તે વર્ગના
 આસાનીઓ માટે પણ આ પત્ર માર્ગસૂચક
 બને તો સુખાધના વ્યાપારને મોટો લાભ
 થશે એટલુંજ નહિ પણ હમણા શેર સટ્ટાના
 પવનમાં પણ સામાન્ય લોકોમા જે અજ્ઞાન
 આ સંબંધી જોવામાં આવે છે તે દૂર થશે
 એમ ધારીએ છીએ.

સ્વામીવિવેકાનંદ—ભાગ ૫ મો અનુ-
 વાદક.—રા. નર્મદાશંકર બાલાશંકર પંડ્યા
 અને રા. નટવરલાલ ગિરધરલાલ શાહ:
 પ્રકાશક: સસ્તુ સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય: હવે
 આ સંસ્થા કે તેના વરફથી પ્રસિદ્ધ થતા
 પુસ્તકોને ગુજરાતી પ્રજાને જોળખાવવાની
 જરૂર રહી નથી 'સ્વામી વિવેકાનંદ' જેવા
 પુસ્તકોનો પણ લોકોમાં આટલો બધો ઉકાવ
 છે એ હકીકતથી સતોષજ ઉત્પન્ન થાય છે.
 ભાષા શુદ્ધ તેમજ સરળ છે અને જે વર્ગ આ
 પુસ્તક વાંચીને લાભ મેળવી શકે તેમને
 ચોગ્યજ છે.

ચેમ્બરનો વિભાગ.

ધી ઇન્ડિયન મેચીનિસ ચેમ્બર ઓફ પુરોની કમીટીની સલા તા. ૨૭-૮-૧૯ ને રોજ અંચોરે (રટા. ટા.) રા. વાગે ચેમ્બરની ઓફીસમાં ઓ. શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતાના પ્રમુખ-પણા હેઠળ મળી હતી. તે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—મેશરૂ જહાંગીર ખમનજી પીટીટ, પીસનજી ઠાકરસી હાલાઇ, હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી, લક્ષ્મીદાસ રવજી ટેરસી, વીઠલદાસ દામોદર ગોર્વાદજી, દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી, મોતીલાલ વલ્લભજી, મોતીલાલ કાનજી, સુળજી હરીદાસ, તથા લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ ખોખાણી.

સભામાં કામઠાજી નીચે પ્રમાણે કરવામાં આવ્યું હતું.

૧ આગલી સભાની મીનીટ સલાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ અક્ટોબર માસમાં મળનારી ઇન્ડિયન રેલ્વે કોન્ફરન્સ એસોસીએશનની કમીટી તા. ૬-૧૦-૧૯ ને રોજ સીમલા ખાતે મળનાર છે એમ જણાવી જે વીષયો એ સભામાં ચર્ચાય એવી ચેમ્બરની ઇચ્છા હોય તે વીષયોની ખબર તા. ૧૦-૯-૧૯ સુધીમાં મોકલવી એવી વીનંતી કરનારે પત્ર એ કોન્ફરન્સના સેક્રેટરી તરફથી આવ્યો હતો. કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે રેલ્વેના દર બાબદ ચેમ્બર તરફથી નામદાર સરકાર ઉપર મોકલવામાં આવેલી અરજી તથા ત્રીજા વર્ગના ઉતાડુઓની ફર્યાદો એ જે બાબદ એ સભાની ચર્ચા માટે સુચરવા.

૩ મી. બી. એફ. માદને “ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા”ના પત્રના તા. ૨૧-૮-૧૯ ના અંકમાં છેડે પાને “સોના વીથેના કસર ઉપર સહી થઇ” એવા મથાળા નીચે આવેલા લખાણ વીચે કમીટીનું ધ્યાન ખેંચી એમ સૂચવ્યું હતું કે જે ઇંગ્લંડની સરકાર પોતાનાં મુલકમાંથી સોનું નીકાશ થવા દેવા તૈયાર હોય તો કમીટીએ હિંદી સરકારને તથા હિંદી પ્રધાનને મજબુત આગ્રહ સાથે વીનંતી કરવી કે એ સોનું બીજે દેશ જાય તો હિંદના લોકો પેટે આ દેશમાં આવવા દેવું એમ થવા માટે હાલ હિંદમાં સોનું આયાત કરવાની મનાઇ છે તે કાઢી નાંખવી જોઈએ અને જે કીમત આવે તે કીમતે ખુલા ખજારમાં સોનું વેચાવા દેવું જોઈએ. એ રીતે સોનું હિંદમાં આવશે તો તેટલે અંશે ચાંદી માટેની માંગણી ઘટશે અને હિંદી પ્રધાનની હુડીને લગતો મામલો વધારે બગડતો અટકશે.

કમીટીએ ઠરાવ કર્યો કે હિંદમાં સોનું આયાત કરવાની મનાઇ કાઢી નાંખવી અને સાધારણ રીતે આવતું હતું તે પ્રમાણે હિંદમાં એ આવે એવી પરવાનગી આપવી એવી હિંદી સરકારને વીનંતી કરવી.

ધી બોમ્બે ટાઇમ્સ માર્ચ ૨૧ બેક ઓફ, ફોર્ટ. મુખ્ય.

૪ જંગમર ખાતેની ઈંડીયન નેશનલ એસોસિએશનના આ. સેક્રેટરી મી. બીહારીલાલ એન. અનંતાણીએ હિંદને પૂર્વ ઈસ્ટ આફ્રીકા સાથેના વેપાર કેમ વધારવો તે વીશે ચેમ્બર ઉપર એક પત્ર લખ્યો હતો તેમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે વેપારી અને ઉદ્યોગ

ધંધાને લગતાં મંડળોએ પૂર્વ આફ્રીકામાં વેપારની સ્થિતિ હાલ કેવી છે તથા વેપાર માટેની સમસ્યા કેવી છે તે વીશે રીપોર્ટ કરવા માટે પ્રતીનીધીઓ મોકલવા બ્રહ્મણે. બીજી પક્ષ કેન્દ્રીક સુચનાઓ એ પત્રમાં હતી જેમાં એક એ-હતી કે હિંદીઓના હાથમાંજ નાણાં સંબંધી કાળુ હોય અને આ વેપાર વધારવા માટે પ્રયત્ન કરે એવી એક બેઈટ રટોક કંપની સ્થાપવી.

કમીટીએ એ પત્ર સભાસદોમાં ફેરવવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

૫ ચેમ્બરના સભાસદો તથા માટે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તરફથી અરજી આવી હતી :—
(૧) શેઠ ઇશ્વરલાલ લક્ષ્મીદાસ, (૨) શેઠ એન. એમ. મજુમદાર અને (૩) શેઠ રામકૃષ્ણ એન. બીલુર.

એમને વીશે ચેમ્બરના સભાસદોનાં મત માગવાં, મત પત્રકો તા. ૪-૯-૧૯ થી ૧૧-૯-૧૯ સુધીમાં સ્વીકારવાં અને સ્કુટીનીયર તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને નેમવાનો કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો.

૬ હિંદીને લગતા સવાલો સંબંધી ચર્ચા કરવા માટે જે કોન્ફરન્સ વાતા બેંક તરફથી ભરવામાં આવનાર હતી તે માટેના વીચાર એમણે માંડી વાળ્યો છે એમ જણાવનારો એમને પત્ર આવ્યો હતો.

કમીટીએ તેની નોંધ લીધી હતી.

૭ રેલ્વેની રસીદો ઉપર ખોટી સહી કરવામાં આવે તો તેથી ખોટ બય તે માટેની જવાબદારીમાંથી રેલ્વે સત્તાવાળાઓને મુક્ત રાખવા બાબદ નામદાર સરકારે ચેમ્બરનો અભિપ્રાય માગ્યો હતો.

એ વીશે વીચાર ચલાવવા માટે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની સખે-કમીટી નેમવાનો ઠરાવ થયો હતો :—

૧. મી. ચુનીલાલ વી. મેહતા, ૨. મી. પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ તથા મેથસં જહાંગીર જમનજી પીટીટ, લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ ખોખાણી, મોતીલાલ કાનજી, વેલજી લખમસી નપુ, વીસનજી ઠાકરસી હાલાઈ તથા નારણજી હરીભાઈ.

૮ મી. પદમસી મનજીએ પત્ર લખી ફરીયાદ કરી હતી કે જરમની તથા આસ્ટ્રીયા ખાતે મોકલેલા તાર પહોંચ્યા કે કેમ તે વીશેની પુછપરછનો બરોબર જવાબ નામદાર સરકાર પાસેથી મળતો નથી. કમીટીએ ઠરાવ કર્યો કે આ પત્રનો એવો જવાબ વાળવો કે જર્મની તથા આસ્ટ્રીયા ખાતે મોકલેલા તારના સંદેશા સામાન્ય રીતે પહોંચે છે કે કેમ તે વીશે એમણે નામદાર સરકારનાં તાર ખાતાના વડાને લખીને પુછાવવું.

ઉચ્ચ પોલીસી કસેલા ટેબલ ટોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

૯ એસેન્શીયલ ઓર્થલની આચાર તથા નીકાશને લગતી વીગત નામદાર સરકાર પાસે મંગાવવી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૦ કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો કે આવતી મીટીંગ સોમવાર તા. ૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯ ને રોજ રહે. ટા. ૨ વાગે સરવી.

ખાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એગ્ગર એન્ડ બુરોની કમીટીની એક સભા શુક્રવાર તા. ૫-૯-૧૯ ને દીને બપોર પછી ૨ વાગે એગ્ગરની ઓફીસમાં ઓ. શેઠ સુનીલાલ વી. મહેવાના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર થયા હતા:—ઓ. શેઠ લલ્લુભાઈ સામળદાસ, શેઠ સોરાબજી એલ્લજી વાઈન, શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી, શેઠ વીઠલદાસ ડી. ગોવિંદજી, શેઠ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ ખોખાણી, શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી, શેઠ મોતીલાલ કાનજી, તથા શેઠ વસનજી ઠાકરસી હાજરા.

નામદાર સરકારના એક્ઝિક્યુટિવ જનરલ મી. કે. એલ દત્ત એગ્ગરની મુલાકાત લેનાર હોવાથી ખાસ આમંત્રણને માન આપીને શેઠ બી. એક. માહન તથા શેઠ એન. એમ. મજુમદાર પણ હાજર થયા હતા.

નીચે પ્રમાણે કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું:—

૧ મી. કે. એલ દત્તને આવકાર આપી ચલણ સંબંધી વાતચીત કરવામાં આવી હતી. ૨ એગ્ગરના સભાસદોની વાર્ષિક સભામાં રજુ કરવા માટે એગ્ગરનો વાર્ષિક રીપોર્ટ હિસાબ આપે સેક્રેટરીએ રજુ કર્યો હતો, કમીટીએ તે બહુલ રાખ્યો હતો.

૩ વાર્ષિક સભા તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯ ને રોજ સાંજે સવાપાંચ વાગે (રે. ટા.) મેળવવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

૪ એગ્ગરની કમીટીની ચુટણી માટેનાં મતપત્રકો માટે સ્ક્રુટીનીયરો તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી તથા શેઠ વીઠલદાસ દામોદર ગોવિંદજીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

ખાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એગ્ગર એન્ડ બુરોની, કમીટીની ખાસ સભા શુક્રવાર તા. ૧૯ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯ ને રોજ બપોરે રે. ટા. ૩ વાગે એગ્ગરની ઓફીસમાં શેઠ જહાંગીર અમનજી પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ સોરાબજી એલ્લજી વાઈન

શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી

,, હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી

,, મોતીલાલ કાનજી

,, શુભાચંદ દેવચંદ ઝવેરી

તે વેળા નીચે પ્રમાણે કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું:—

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ ફોર્ટ, સુબા.

૧ આમડાંની નીકાશ ઉપર જકાત નાંખવામાં આવી તે માટે અનુમોદન આપવાનો અને એમાં સામ્રાજ્યમાં ફેળવવા માટે નીકાશ થતાં આમડાં ઉપરની નીકાશ જકાતનો અમુક ભાગ વળતર આપવાની જે ગોઠવણ છે તે સામે વાંધો ઉઠાવનારો તારનો સંદેશો મોકલવા માટેનો મુસદ્દો રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. કમીટીએ એ મુસદ્દો બહાલ રાખ્યો હતો.

૨ હિંદી પ્રધાનની હિંદી માટેનો દર વધારીને બે શીર્ષાંગ કરવામાં આવ્યો તે સામે વાંધો ઉઠાવવાની બાબત કમીટી પાસે રજુ કરવામાં આવી હતી. કમીટીએ ઠરાવ કર્યો કે એ વીશે વધારે હકીકત મેળવી જરૂર લાગે તો નામદાર સરકારને તાર કરવાની પ્રમુખને સત્તા આપવી.

૩ રંગ (dyess)ની આયાત હિંદમાં કરવાની બાબતમાં જે અંકુશ મુકવામાં આવ્યો છે તે માટે વાંધો ઉઠાવવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૪ ગળીના ઉદ્યોગમાં થતી આવકને કરમાંથી મુક્ત રાખવાનો જે ઠરાવ તા. ૫-૬-૧૯૧૯ ને દીને નામદાર હિંદી સરકારનાં નાણાંખાતાએ કર્યો છે તે બાબત કેટલીક હકીકત પુછનારો પત્ર નામદાર સરકાર ઉપર લખવાનો કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો.

૫ ચેમ્બરના સલાસદ થવા માટે નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે નવ અરજીઓ આવી હતી તેમને માટે ચેમ્બરના સલાસદોનાં મત માગવાનો બેલટ માટે સોમવાર તા. ૨૬ મી સપ્ટેમ્બર થી ૬ ડી અક્ટોબર ૧૯૧૯ સુધીની તારીખો રાખવાનો અને સ્કુટીનીયર વરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરશીને નીમવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો:—

એ અરજીઓ નીચેના ગ્રહસ્થો તરફથી આવી હતી:—

મેથર્સ હાતીમ અતારી એંડ કું.

શેઠ હુસેન એ. ફાઝલભાઈ.

„ એચ. જે., બીલીમીરીયા એંડ કું.

„ કાનજી ગોરધનદાસ ટોપરાણી.

શેઠ ડી. એમ. વાડીયા

„ ગોપાલદાસ ત્રીકમજી જીવજીદાસ.

„ ઇશ્વરલાલ ગણપતરામ ગળ્જર.

„ વસનજી નારણજી ભીમજી.

„ બદરીનારાયણ ગંગાધર.

૬ ગઈ સભામાં કમીટીની ચુંટણી માટે સ્કુટીનીયર વરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને નેમવામાં આવ્યા હતા તેઓ બહાર ગામ જતા હોવાથી તેમની જગાએ શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરશીને નેમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ઔદ્યોગિક ઉત્પત્તિમાં નડતાં વિદ્ને વીશે મીં અમીનની ફરયાદ વાશે નામદાર સરકાર ઉપર ચેમ્બરે મોકલેલી અરજી.

હીંદી સરકારનાં વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાનાં

સેક્રટરી જોગ:—

સાહેબ,

ગઈ તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૬ ને હીને આ ચેમ્બર તુરફથી તમારા ઉપર પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો જેમાં મેસર્સ એલેમ્બીક કંપનીને ચોતાનાં ધંધામાં નડતી અડચણો વીશે વીવેચન કરવામાં આવ્યું હતું. તે પત્રની પહોંચ સ્વીકાર્યો પછી કાંઈ પણ વીશે જવાબ નામદાર સરકારે આપ્યો નથી એ વીશે કમીટી દલગીર સાથે આપનું ધ્યાન એવે છે. એ પછી ત્રણ વરસ થયાં છે તો પણ કમીટીએ કદેલી એ ફરયાદ વીશે તપાસ કરી તે દર કરવા માટે કાંઈ પણ પગલાં લેવામાં આવ્યાં નથી તે દલગીર થવા જેવું છે આ કાંઈ અમુક વ્યક્તી કે કંપનીને લગતી બાબદ નથી. એ એવી બાબદ છે કે જેમાં એક નવા ઉદ્યોગની હાલની સ્થિતી તથા હવે પછીની ઉત્પત્તિનો સવાલ સમાવેલો છે. આ ચેમ્બરની કમીટી એમ માને છે કે એ નવા ઉદ્યોગને ખીલવવા માટે અમારા જેટલીજ કાળજી નામદાર સરકારને પણ છે. ઉપર જણાવેલો પત્ર અમે લખ્યો તે પછી મેસર્સ એલેમ્બીક કેમીકલ કંપનીએ હીંદી ઔદ્યોગિક કમીશન પાસે જુ બાની આપી તેમાં પણ તેમણે ચોતાને નડતી મુશ્કેલીઓ વીશે વીગતવાર વીવેચન કર્યું હતું. તેમ છતાં આ બધાં વરસો દરમ્યાન એમને માત્ર એટલોજ ફાયદો થયો છે કે ઔદ્યોગિક કાર્ય માટેનો એલકોહોલ

ઉપરથી સાડા સાત ટકાની જાકોત કાઢી નાંખવામાં આવી. એ માટેનો હુકમ નામદાર હીંદી સરકારે આખા બ્રીટીશ હીંદને માટે ઠંઠાકરો હતો પણ તે છતાં આ કંપનીની બીજી બધી ફરયાદ તો અગાઉ જેવીજ રહી એટલુંજ નહીં પણ આ કંપનીનો માલ પંજાબમાં આયાત થતો પંજાબની સરકારે અટકાવવાથી કંપનીને ગંભીર પ્રકારનો અન્યાય થયો છે.

મારી કમીટીને એવી ખબર મળી છે કે એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કંપનીની સામે જ્યારે આવી રીતનો અટકાવ મેલવામાં આવ્યો છે ત્યારે જાવા, જાપાન અને બીજાં પરદેશોનો માલ પંજાબમાં હંમેશ પ્રમાણે કર આપીને આયાત કરી શકાય છે. મુંબઈનો એકસાઈજ કમીશનર ચોતાના તા. ૫ મી અક્ટોબર ૧૯૧૦ ના નં. ૧૪૧૯ ના પત્રમાં જણાવે છે કે પંજાબનાં હાટ જાળનારાં કારખાનાંના હીત જોતાં તથા પંજાબની સરકારની આવકનો લાભ ધ્યાનમાં લેતાં પંજાબ એકસાઈજ મેન્યુઅલ (પાનું ૧૩૦) ની કલમ ૩૮૪ મી પ્રમાણે કાશમીરમાં, દીલ્હી પ્રાંતમાં તથા સંયુક્ત પ્રાંતમાં આવેલી રેઝા હીટીલરીમાંથી જે માલ આવે તે શીવાય હીંદનાં બીજાં કોઈપણ ભાગમાં બનેલોં હાટ પંજાબમાં આયાત થવા દેવાય એમ નથી. આ પત્રનો અર્થ એજ છે કે મેશર્સ કેર એન્ડ કંપનીને ઇંગ્લેન્ડે આપવામાં આવ્યો

ખી. બોએ દાઈડ માઈ ૨૧ બેંક સીટ, ફ્રાઈ મુંબઈ.

એટલું જ નહીં પણ હીંદના બીજા ભાગમાં બનતા માલને અટકાવીને પરદેશોથી આવેલો દારૂ આયાત થઈ શકશે. આ ફરીયાદ બીજો મારી કમીટીએ ચારી રીતે વીચાર કર્યો છે અને દલગીરી સાથે એવું છે કે એલેક્ઝાન્ડ્રા કેમીકલ વર્ક્સ કંપનીએ નામદાર હીંદી સરકારને આ બાબદમાં અરજી કરી. તેના નીવેડા લાવતાં હીંદી સરકારનાં વેપાર તથા ઉદ્યોગને ખાતાં તરફથી નં. ૨૩૪૩ રી.તા. ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૮ ના પત્રમાં દલગીરી દર્શાવીને જણાવવામાં આવ્યું છે કે પંબાબની સરકારના કાર્યની વચે પડવાનું હીંદી સરકારને યોગ્ય લાગતું નથી.

આ દેશની વેપાર ઉદ્યોગમાં પડેલી ક્ષામ એવી આશા રાખે છે કે હિંદી ઔદ્યોગિક કમીશનના રીપોર્ટ પછી નામદાર સરકાર જે રાજનીતી ધારણ કરશે તે આ દેશના ઉદ્યોગને અનુકુળ રહેશે. એવી આશાને લીધેજ મારી કમીટીએ આ બાબદ તમારું લક્ષ્ય એવું છે અને એમ કરતી વેળા એવી આશા રાખી છે કે આ હિંદી સરકાર કંપનીની આ ફરયાદો દુર કરવાની કૃપા કરશે.

તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૬ ના પત્રમાં મારી કમીટીએ કરેલી ફરયાદોમાં એક એ હતી કે માલ કારખાનાંમાંથી ખસેડી જવા અગાઉ તેના ઉપરની જગત આપવાની ફરજ પાડવામાં આવતી હતી. એ રીતે લીધે ચાલુ કામ માટેની ચાપણનો મોટો ભાગ રોકવાની ફરજ પડતી હતી. આ ફરયાદમાં મુંબઈના એક્સાઇઝ કમીશનરે ચોડા વખતપર ઠહાડેલા હુકમથી વધારે થયો છે. એ હુકમમાં જણાવ્યું છે કે

જે દારૂ આયાત કરવાનો હોય તેને માટેની ડીપોઝીટ જેટલી રકમની સરકારી પ્રામીસરી નોટ એક્સાઇઝ તંત્ર જનરલ પાસે ચાનામત તરીકે રાખવી. આ હુકમનો અર્થ વ્યવહારમાં એવો થાય છે કે આખા વરસ માટેની રકમ ચાનામત મુકવી પડે એ રકમ ઔદ્યોગમાં યોગી પચાસ હજાર રૂપયા જેટલી થવા જાય. એટલી રકમ એવી રીતે રોકવી પડે તો આ ઉદ્યોગની કાલની સ્થિતિમાં બહુ ભારે પડે. મારી કમીટી એવી લલામણુ કરે છે કે પરદેશથી આવતા દારૂને માટે જેવી સગવડ છે તેવી સગવડ એલેક્ઝાન્ડ્રા કેમીકલ વર્ક્સ કંપનીને પણ આપવી જોઈ પરદેશથી આયાત થતા માલની હરીફાઈથી હાલ એ કંપનીને જે ગેરલાભ થાય છે તેમાથી તે મુક્ત થાય.

બ્રિટીશ હીંદમાં દારૂ બનાવનારાઓ વ્યારે પોતાનો માલ પરદેશ મોકલે છે ત્યારે તેમને જગત પાછી મેળવવાનો હક રહે છે પણ એ પ્રકારનો લાભ એલેક્ઝાન્ડ્રા કેમીકલ વર્ક્સ કંપનીને આપવાને એવું જણાવીને ના પાડવામાં આવે છે કે સી કર્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૫૦ મીની રૂયે જગત પાછી આપવાનું માત્ર બ્રિટીશ હીંદમાં બનેલા માલને માટેજ છે. (બુઓ મુંબઈના કર્ટમ્સ કલેક્ટરને પત્ર ૧૯૧૮ નો નં ૧૪૦૮) આ બાબતમાં નામદાર મુંબઈ સરકારે એટલું સ્વીકાર્યું છે કે વડોદરામાં બનેલો “રેક્ટીફાઇડ ડીનેચર્ડ સ્પીરીટ” મુંબઈ ઇલાકામાં આયાત કરવામાં આવશે તે વેળા બ્રિટીશ હીંદમાં બનેલા એજ પ્રકારના માલના જેવીજ છુટ આપવામાં આવશે. એ પ્રમાણે છે તે

પછી આ બાબદમાં પણ એવીજ રીતે કામ
ચામાટે લેવામાં ન આવેતોનું કારણ દેખાતું
નથી. એ એલેક્ષીક કેમીકલ વર્ક્સ કંપ-
નીને પોતાનો માલ પરદેશ નીકાશ કરતી
વળા આવી સંગવક આપવામાં આવશે તો

તે દેશો ખાતે લેવાળી બહુ હોવાથી એ ઉદ્યોગ
ધક્કો ખીલી શકશે.

હી. આર્ચાંકીવ,
ને. કે. શેડુતા.
સેક્રેટરી.

૯

ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં વધારવામાં આવેલાં પુસ્તકો.

- G. 1441 Agricultural Research Institute Pusa Report 1913-17.
 „ 1442 Annual Statement of the Sea-Borne Trade of British India year
 ending 31st March 1918. Vol I.
 „ 1443 Statistics of British India Vol. III Public Health 1919.
 „ 1444 Land Revenue Administration Report of the Bombay Presidency
 including Sind for the year 1917-18 Part II
 „ 1445 Record of the Geological Survey of India Vol. L. Part II 1919.
 „ 1446 Annual Report on the Department of Industries Bombay Presidency
 for the year 1917-18.
 „ 1447 Legislative Council 18th September 1919 List of Questions.
 „ 1448 Report on the Operations of the Madras Currency Department and
 on the Resource operations of Government in the Madras
 Presidency for the year 1918-19.

C.

- „ 784 સંપાદિત સાર્વજનિક મુદ્ર ૩૧ પાલમિન્ટ
 „ 785 „ મુદ્ર ૩૨ સુલતાનક ધર્મ વિચાર
 „ 786 „ મુદ્ર ૩૩ બાલસા
 „ 787 Bombay Legislative Council Manual 1916
 „ 788 Business Organization.
 „ 789 Bombay Commercial Museum.
 „ 789a Do Do
 „ 790 International Conciliation March 1919.
 „ 791 Do Do August 1919.
 „ 792 A Monograph on Indian Railway Rates.
 „ 793 The Oxford Dictionary.
 „ 793a Do Do (Second copy)
 „ 794 વીલીધ પ્રેમભાલા સ્વામી વિવેકાનંદ ભાગ પ્રાચીનો
 „ 795 ધી બરોડા ચેમ્બર ઓફ કોમર્સનો બહો વાર્ષિક રિપોર્ટ

ધી બ્રાન્ચ ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ, અંબા.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

જરમની તથા જર્મન આસ્ટ્રીયા ખાતે માલ મોકલવાની હવે રજા આપવામાં આવી છે પણ કેટલીક જાતના માલની નીકાશ માટે હિંદી સરકારે અને કેટલીક જાતના માલની નીકાશ માટે ઇંગ્લંડની સરકારે સામાન્ય રીતે બંધી કરેલી છે તે પ્રકારના માલ મોકલી શકાશે નહીં એમ સુખંધનો કસ્ટમ્સ કલેક્ટર અમને જણાવે છે. એ મનાઇ કરેલા માલ સંબંધી વીશેશ વીગત ગવર્મેન્ટ એજેન્ટના અંકોમાં વારંવાર આપવામાં આવે છે અને આ ચેમ્બરમાંથી તે સંબંધી માહિતી મળી શકશે.

કાચાં ચામડાંની નીકાશના સંબંધમાં સુખંધનો કસ્ટમ્સ કલેક્ટર તા ૪-૯-૧૯ ના પત્રમાં જણાવે છે કે જે દેશખાતે માલ મોકલવાની સામાન્ય રીતે મનાઇ હોય તેવા મુલક શીવાય હુનીયાના કોઈપણ ભાગમાં કાચાં ચામડાં મોકલવા દેવામાં આવશે. કાચાં ચામડાં કોઈ પણ દેશ ખાતે નીકાશ કરવા માટે છુટ્ટી લાઇસન્સ આપવામાં આવશે એમ નામદાર સરકાર તરફથી જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.

કોલસા તથા કોંકની નીકાશ માટેની મંધી કાઢી નાંખવામાં આવી છે એમ હિંદી પ્રકારના ઠરાવ નં. ૫૯૮૧ માં જણાવવામાં આવ્યું છે.

દારૂગોળા, હથીયાર અથવા હથીયારના ભાગની નીકાશ કરવા માટે ઇ. સ. ૧૯૧૬ ના ૧૧ માં કાયદાનો રૂએ કરવામાં આવેલી મનાઇ કાઢી નાંખવામાં આવી છે એમ હિંદી સરકારનાં પડખર નંબરના ઠરાવમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

દારૂગોળા, હથીયાર, અથવા હથીયારના ભાગના આયાત માટે ઇ. સ. ૧૮૭૮ ના ૮ માં કાયદાની રૂએ મનાઇ કરવામાં આવી છે. એમ

હિંદી સરકારનાં પડખર નંબરના ઠરાવમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

બેલ્જિયમનો માલ આયાત હિંદમાં કરવા માટે “ માલ ક્યાં જાઓ છે તથા એમાં કોનો લાભ છે ” તે દર્શાવનારાં સર્ટીફિકેટ તથા “ શીપીંગ બીલ ” રજુ કરવાની જરૂર હવે નહીં રહે એમ હિંદી સરકારના ૪૮૪૨ નંબરના ઠરાવમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

તારના સંદેશ માટે ખાતગી “ કોડ ” નો ઉપયોગ કરવા માટે જે મનાઇ હતી તે જાપાનની સરકારે તા ૧ લી સપ્ટેમ્બરથી હટાવી છે એમ જાપાનની સરકાર તરફનો સુખંધ ખાતેનો કોન્સલ જણાવે છે.

“ મોનેઝાઇટ સેડ ” ની નીકાશ બ્રિટીશ સામ્રાજ્યની બહારના મુલક ખાતે કરવા માટે મનાઇ હતી તે કાઢી નાંખવામાં આવી છે એમ હિંદી સરકારના ૬૨૫૪ નંબરના જાહેરનામાંમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

આસ્ટ્રીયાના મુલક સાથે વેપાર કરવાની પરવાનગી હાલ આપવામાં આવી છે અને તે માટેની શરતો વીશેની વીગત ચેમ્બરની ઓફીસમાંથી મળી શકશે.

રેલ્વે માટેનો સામાન આયાત કરવાની મનાઇ કાઢી નાંખવામાં આવી છે.

આયાત અગર નીકાશ ઉપર નાંખેલા અંકુશો ઇંગ્લંડની સરકાર ધીમે ધીમે હટાવી જાય છે તેને લગતી બજારો ઇંગ્લંડની સરકારનાં બોર્ડ ઓફ ટ્રેડના અંકોમાં આપવામાં આવે છે તા. ૨૮ મી ઓગસ્ટ ૧૯૧૯ સુધીના બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ જર્નલના અંકમાં આવેલી માહિતી ચેમ્બરની ઓફીસમાંથી મળી શકશે.

યુનીયન નેશનલ એક હાઉસિંગ, ટેકસાસ, ને નાણાં મોકલવા માટેના તારના સંદેશ માટે ટેસ્ટ વર્ડસનો ઉપયોગ કરવાની પરવાનગી લંડન ખાતેના ચીફ સેન્સરે આપી છે.

ઈન્ડિયોલોસ કરેલા ટેબલ ટોય ખરીદ કરવા ક્યા જશે ?

વેપારી ખબરો.

ખીસ ઑલ્ડ લેડીંગ “આરડર”નાં પક્ષ બનાવી શકાયો. એવી પરવાનગી સધળી જાવના માલને માટે આપવામાં આવી છે અને તેમાં જે દેશ સાથે વેપાર કરવાની છુટ હોય તે દેશમાંની કોઈ પણ પેટીનું નામ લેખી શકાયો જેથી બીજી કોઈ પેટીની દરમ્યાનગીરી જરૂર નહીં રહે એવી મુંબઈના કસ્ટમ્સ કલેક્ટરે અમને પત્રથી ખબર આપી છે.

રતીમરો માટેના પ્લાન સરકારનાં મ્યુનીશન ઓફિસે ચોવાના કામ માટે તૈયાર કરાવ્યા હતા તેની નકલ હવે જે પેટી-એને બેઇલી હશે તેમને ઉધોગ ખાતાના જડાની બેલાર્ડ પીયર પર ન્યુ કરમ હાઉસમાં આવેલી ઑપ્રીસમાંથી મળી શકશે એમ

નં. ૭૪૪ ની પ્રેસ નોટમાં સરકારે જાહેર કર્યું છે. અમુક પ્રકારની રતીમરો બેઇએ એવા કરાવને અનુસરીને એ પ્લાન બનાવવામાં આવેલા છે અને એમાં ગણેલા એનજીન પાવર તથા ઝડપે માટેજ તે ઉપયોગી થઈ શકશે.

હીંદમાં રંગ (dyes)ની અયાત યુન ઇટેડ કીંગડમ શીવાયના કોઈ પણ રચનાથી કરવી નહીં એમ નામદાર હીંદી સરકારે જાહેર કર્યું છે. હીંદના કોઈપણ બંદરથી, હીંદ માંહેલાં, કોઈપણ દેશી રાજ્યમાંથી, નામદાર સરકારની આગાથી કે સરકારી કામદાર માટે, અથવા સરકારે લાઈસન્સ આપેલું હોય તેની રૂએ અયાત થતા માલને આ મનાઈ લાગુ પડશે નહીં.

જાપાથી ખાંડની નીકાશ કેટલા ટન થાય છે તે વીરોના નીચે આપેલા આંકડા જાણવા ભેગ છે. એમાં ટન એકના રવલ ૨૦૪ ગણ્યા છે:—

૧૯૧૩

હીંદ ખાતે.

. સર્વ દેશ ખાતે
કુલ.

	૧૯૧૩	૧૯૧૮	૧૯૧૩	૧૯૧૮
પહેલા ઉકાળાથી બનાવેલી ખાંડ ...	૬,૧૮,૭૪૬	૩,૭૫,૩૪૭	૧૨,૩૮,૭૩૮	૧૫,૦૧,૪૩૮
બીજા ઉકાળાથી બનાવેલી ખાંડ				
તથા ગોળ ...	.....	.....	૩૮,૮૪૨	૩૩,૭૫૯
તે ઉપરાંત રહેલો ગોળ ...	૬૦,૩૩૬	૧૫,૩૦૭	૧,૬૦,૭૭૮	૩૪,૩૩૮

જાપાનમાં લેખર કલોથ તથા ઑઇલ કલોથની અયાતને લગતા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

જાપો—કીન.	૧૯૧૪.	૧૯૧૫.	૧૯૧૮
યુનાઇટેડ કીંગડમથી ...	૨૪,૪૦૬	૨૭,૨૨૬	૨૭૨૧૬
જરમનીથી ...	૪૦૭૩	.....	.....
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી ...	૨,૨૯૧	૨૦૧૪	૧૫૪૭૯
બીજા દેશોથી ...	... ..	... ..	૬૭૨
કુલ કીન	૩૦૭૭૦	૨૬૨૪૦	૪૩૩૭૦
કીમિત—ચેન.	૧૯૧૪.	૧૯૧૫.	૧૯૧૮
યુનાઇટેડ કીંગડમથી ...	૧૫૮૧૫	૧૬૫૨૫	૫૦૫૩૦
જરમનીથી ...	૫૦૫૬	.....	.....
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી ...	૩૦૧૩	૨૫૬૨	૩૦૭૫૩
બીજા દેશોથી ...	.....	.....	૬૨૨

કુલ ચેન ... ૨૩૮૮૭

૧૯૧૧૭

૮૨૨૦૫

ખી બોમ્બે લાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ચીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

બૅંક-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માઈસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં બેગાઈ ગયેલી કંપનીઓ ને જુલાઈ ૧૯૧૬ માં રજીસ્ટર થઈ હતી. તેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે:—

જાત.	જુલાઈ ૧૯૧૮		જુલાઈ ૧૯૧૯.	
	સંખ્યા.	થાપણું રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણું. રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકોન લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ				
૧. બેંકોન અને લોન.	૨	૧,૮૩	૫	૩,૪૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	...	...	૧	૨૦,૦૦,૦૦
ટ્રેડિંગ:—				
૩. નેવીગેશન.	...	...	૧	૧૫,૦૦
૪. પ્રીન્ટીંગ પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	૨	૧,૬૬	૧	૩
૫. ધીમઓ.	૮	૫૨,૫૦	૨૫	૧,૩૬,૭૫
મીલો અને પ્રેસો:—				
૬. કોટન મીલ.	૧	૬,૦૦	૧	૫૦,૦૦
૭. રાઈસ મીલ.	...	...	૧	૨,૫૦
૮. કોટન જ્યુટ, સ્ક્રેવો અને પ્રેસો	...	...	૧	૬,૦૦
૯. જ્યુટ મીલ.	...	...	૧	૧૪,૦૦
૧૦. આટાની ગીરણી	...	...	૧	૭,૦૦
ચા અને ઘીણ વાવેતર કું:—				
૧૧. ચા.	૩	૧૦,૦૦	૩	૯,૫૦
ખાણો અને પથ્થરની ખાણો				
૧૨. કોલસો.	...	...	૪	૩૭,૦૦
૧૩. જમીન અને બાંધકામ	...	...	૧	૧,૮૦
૧૪. ખાડ બનાવવાનું કારખાનું.	...	...	...	૨૫,૦૦
૧૫. ઉપર લખ્યા ઉપરાંત ઘીણ કંપનીઓ.	...	...	૪	૧૫,૭૦
કુલે.	૧૬	૭૨,૩૨	૫૧	૨૩,૨૬,૬૮

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક, ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ટેબલ નીચું.

માઇસોર અને બ્રીટીશ હિંદુસ્તાનમાં એપ્રિલ થી જુલાઈ ૧૯૧૮ એ ચાર મહીનામાં ૧૯૧૮ ની આગલા મહીનાને સરખાવવાં નીચે પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ થયેલી છે:—

કંપનીઓની નામ.	એપ્રિલ થી જુલાઈ ૧૯૧૮		એપ્રિલ થી જુલાઈ ૧૯૧૯.	
	સંખ્યા.	ચાપલુ રૂ. ૧૦૦૦	સંખ્યા.	ચાપલુ રૂ. ૧૦૦૦
એર્લીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. એર્લીંગ અને લોન.	૮	૫,૨૩	૨૬	૨૫,૫૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૧૦,૦૦	૨	૨૨,૦૦,૦૦
ટ્રેડિંગ:—				
૩. નેવીગેશન.	...	.....	૨	૨૫,૦૦
૪. શીપિંગ લેન્ડિંગ અને વેર-હાઉસિંગ.	...	.....	૧	૩૦,૦૦
૫. પ્રીન્ડિંગ, પબ્લીશિંગ અને રજીસ્ટ્રારી.	૬	૪,૬૬	૪	૩,૭૮
૬. બીઝનેસ.	૩૭	૧,૪૪,૫૫	૬૬	૫,૬૨,૧૨
૭. કોઓપરેટીવ એ સોશીએશન મીલો અને પ્રેસો:—	૧	૨૦	...	.....
૮. કોટન મીલ.	૩	૫૧,૦૦	૨	૫૭,૫૦
૯. જ્યુટ મીલ.	...	.....	૨	૮૬,૦૦
૧૦. કોટન, જ્યુટ, સ્ક્રુસ, અને પ્રેસો.	૧	૫,૦૦	૩	૧૬,૩૦
૧૧. રાઈસ મીલ.	૧	૪૫,૦૦	૩	૬,૦૦
૧૨. સો અને ટીમ્બર મીલ.	૧	૧૦,૦૦	...	...
૧૩. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૧	૧,૦૦	૩	૧,૫૦૦
૧૪. આટાની ગીરણી, ચા અને બીજી વાવેતર કુ:—	...	..	૧	૭૦૦
૧૫. ચા.	૬	૧૬,૬૦	૧૮	૫૦,૫૦
૧૬. બીઝનેસ.	૫	૧૮,૬૦	૬	૧૧,૨૫
ખાણો અને પથ્થરની ખાણો:—				
૧૭. કોલ.	૧	૭,૦૦	૧૫	૭૬,૪૫
૧૮. બીઝનેસ.	૪	૫,૧૮	૬	૩,૪૫
૧૯. જમીન અને ખાધકામ.	૨	૧,૭૨	૪	૮૨,૮૦
૨૦. ખાંડલું કારખાનું.	૧	૪,૦૦	૧	૨૫,૦૦
૨૧. ઉપર જણાવ્યા ઉપરાંત બીજી કંપનીઓ.	૧	૮,૨૫	૭	૧૬,૦૦
કુલે.	૮૩	૩,૩૮,૬૨	૧૭૫	૩૩,૧૧,૬૫

મેટેલીક શીલીંગથી બીલ્ડિંગના બ્યારડો થોભે છે. ૧

ટેબલ નાબુ.

માધ્યમર રેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં બુલાઈ ૧૯૧૯માં થયેલી બેંકન્ટ સ્ટોક કંપનીઓનાં નામ ઠેકાણા વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે.—

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૧. બેંકિંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ. (અ) બેંકિંગ અને લોન			
૧ એકસચેન્જ લોન કુ.	મેનેજીંગ એજન્ટ, એમપાયર એજન્સી કુ ૨, વેલસલી સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	નાણા અને ધીરધાર	૧,૦૦,૦૦૦
૨. મદારીપુર લોકલ બેંક ...	મેનેજીંગ હાયરેક્ટર, રામાની મોહનરાય શાધરી, મદારીપુર (ફરીદપુર) બંગાલ	"	૨૦,૦૦૦
૩ બીલેજ યુનીયન બેંક ...	હાયરેક્ટર, ભેતીશય દ્ર શાધરી, લક્ષ્મી પશા (જેસર) બંગાલ	"	૨૦,૦૦૦
૪ કરમાદે શ્રીરંગનાથનીધી,	સેક્રેટરી કે વી સુબ્રમીનીઆ આયર કરમાદે કોમ્પ્યુટર, મદ્રાસ	"	૧,૦૦,૦૦૦
૫ આદ્રા સામાહુલમ લક્ષ્મી નારાયણનીધી ...	સેક્રેટરી, વી પેરીયા નેકન આદ્રા સામાહુલમ, કોમ્પ્યુટર મદ્રાસ	"	૧,૦૦,૦૦૦
(બ) ઇન્સ્યુરન્સ		નાણા અને ધીરધાર કુલ	૩,૪૦,૦૦૦
૬ ન્યુ ઇન્ડિયા ઇન્સ્યુરન્સ કુ	સેક્રેટરી, આર પી ગાધી, નવસારી બીલ ઈંગ, હાન બી રોક, ફોટ મુબાઈ	ઇન્સ્યુરન્સ.	૨૦,૦૦,૦૦,૦૦૦
		બેંકિંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ કુલ	૨૦,૦૩,૪૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૨. ટ્રેડીંગ. (અ) નેવીજેશન કુા.			
૭. ઇસ્ટર્ન સ્ટીમ નેવીજેશન કું.	એન્જન્ટો, શેરીફ હસેન એન્ડ કું. ૫૬, એસ-એલેન્ડ રોડ, ફોર્ટ, મુંબાઇ.	વહાણ બનાવવાનું, વેચવાનું, ભાડે આપવાનું, કામ ચલાવવાનું વગેરે.	૧૫,૦૦,૦૦૦
(બ) પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.			
૮. ઇસલામીયા પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ.	પ્રેસીડન્ટ, એ. ડે. કું. નહીમયાન, હાઇ શાહીજ બહાદુર, ટેલીચેરી મદ્રાસ.	છાપવાનું કામકાજ વગેરે.	૩,૦૦૦
(ક) બીજાઓ.			
૯. હેશરધર ખાવર સખાઈ કું.	૮, કલાઈવરોડ, કલકત્તા.	ઇલેક્ટ્રીકનો સામાન પુરો પાડનાર.	૪૦,૦૦,૦૦૦
૧૦. બોગરા મેડીકલ સ્ટોરસ ...	ડાયરેક્ટર, સેડીસચંદ્ર બોસ બોગરા બંગાલ.	દવાઓમાં કામકાજ કરનાર.	૫૦,૦૦૦
૧૧. ઇનડેન્સડ મીલ્સ...	મેનેજીંગ એન્જન્ટો સ્પે-સીડીંગ એન્ડ કું. ૨૧, આલ્ડ કેન્ટ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	દુધમાંથી બનતી ચીજો બનાવનાર અને વેચનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૨. હીતેશી ભંડાર ...	ડાયરેક્ટર, પુરણચંદ્ર શાહ, બોક્સા જેની-પુર, નડીયા બંગાલ.	છાપવાનું, આરડર પુરો પાડવાનું અને એવું બીજું કામકાજ કરનાર વગેરે.	૫૦,૦૦૦
૧૩. બંગાલ ટ્રેડરસ કુા. ...	૧૧૭, અપર સરકયુ-લર રોડ, કલકત્તા.	આને લગતો મેનેજીંગ એન્જન્ટ તરીકે વેપાર કરનાર.	૨૦,૦૦૦
૧૪. ટીબ્બર ટ્રેડરસ ...	ડાયરેક્ટર, હેરીપોટો માત્રા, ૩-૪ હેર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	લાકડાના વેપારી.	૫,૦૦,૦૦૦

મેટેલીક શીર્સીંગથી બીર્ડીંગનો આડકો શોભે છે.

નં. નામ અને જાત	ઠેકાણું.	હેતુ	થાપણ રૂ.
૧૫. બંગાલ ઇન્ડિયની કુ. ...	૧૦૧, કોર્નવોલીસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	પ્રયોગશાળાને લગતું દરેક કામકાજ કરનાર વગેરે	૩,૦૦,૦૦૦
૧૬. ડ્રગ્સ પ્રોડક્ટ્સ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, સ્પેસીયલ એન્ડ કુ. ૨૧, બ્રોડવેડ કોર્ટ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	રસાયણીક દવા બના- નાર અને વેચનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૭. કલકત્તા ફોમટેનીંગ કુ. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ચારી એન્ડ કુ., રે લેમોન્સરેજ કલકત્તા	ચામડાની ચીલ્લ બનાવ નાર.	૬,૦૦,૦૦૦
૧૮. પ્લાષ્ટિક (ઇન્ડિયા) ...	૭૯ બેનટીન્ક સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	લોહાને લગતું કામકાજ કરનાર વગેરે અને મશીનરી બનાવનાર અને એને લગતા હથેલીયારો બનાવનાર.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૧૯. ઇન્ડીસ્ટ્રીયલ્સ ...	"	સાબુ પરક્યુમરી, તેલો વગેરે બનાવનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૨૦. હાઇ કૅમીકલ વર્ક્સ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, એમ મેકગીનલી એન્ડ કુ. ૭ બ્રોડ વેડ કોર્ટ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	રસાયણીક પદાર્થો, દવા વેચનાર અને બનાવનાર	૨,૦૦,૦૦૦
૨૧. ડાક એનજીનીયરીંગ કુ. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ફ્રી બેન એન્ડ કુ. ૨૨, એગરા મેનશન્સ કલકત્તા.	આર્થિક ફાઉન્ડરસ, મીકેનીકલ એન્જી નીયરો વગેરે	૭,૦૦,૦૦૦
૨૨. બોન બોનીયર ...	૩૨, ડેલહાઉસી સ્ટ્રીટ વર કલકત્તા.	ચામડાના વેપારી	૧,૦૦,૦૦૦
૨૩. આયુર્વેદીક મહામનદલ કુ. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, સુરેન્દ્રનાથદાસ ગ્રુપ, ૧૯, ટ્રે સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	અસલ આયુર્વેદીક દવાઓ બનાવનાર અને વેચનાર વગેરે	૫૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ મુબમ

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૨૪. આર વી. કે. વોટર વર્ક્સ.	બંગાલ.	બહેર અને ખાનગી પ્રજાઓને પાણી પુરું પાડવું વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૨૫. કલકત્તા મેટલ વર્ક્સ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, છારી એન્ડ કું. ૨, લેથોન્સ રેન્જ કલકત્તા.	લોહને લગતું હરેક કામકાજ કરનાર.	૬,૦૦,૦૦૦
૨૬. વોલેસ રુઝર્ટ એન્ડ કું ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, ચાર્લ્સ હેનરી રુઝર્ટ, ૪ મીશનરો, કલકત્તા.	મીલ પુરી પાડનાર, બનાવનાર, અને ધમ-પોરટરસ.	૫,૦૦,૦૦૦
૨૭. બંગાલ પ્રીન્સ એન્ડ બાલ્ટ કુંપની ...	મેનેજીંગ એજન્ટ, જે. સી. બેનરજી ૨૦, ર૨ન્ડ રોડ, કલકત્તા.	એનજીનીયરીંગ, બી-લ્ડીંગ અને કોન્ટ્રેક્ટનું કામ કરનાર.	૨૫,૦૦,૦૦૦
૨૮. એપ્રાઇટ ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, સી. એબરાધટ, ૮-૧, ડેક લેન, કલકત્તા.	ઘોડાગાડી અને મોટર એ એને લગતું હરેક કામકાજ કરનાર વગેરે.	૩,૦૦,૦૦૦
૨૯. લોર્ડસ ...	ડાયરેક્ટર, એફ. એમ. લેસલી ૬, હેરટીંગસ કલકત્તા.	બોર્ડીંગ, કન્ટેનરનાર અને ઘરને લગતું કામકાજ કરનાર.	૩,૦૦,૦૦૦
૩૦. એશલીઝ ..	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, ડી. પી. ચે. હેરીસ ચે. કલકત્તા.	કેમીનિટ બનાવનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૩૧. બાગ્ગે પરક્યુમરી માર્ટ ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, ધુઆંગી સોરાબજી પટેલ, મુંબાઇ	પરક્યુમરસ અને જનરલ મરચાંદો.	૫૫,૦૦૦
૩૨. એલાઇન્સ હોટેલસ કું. ...	દીલ્હી.	જમીનમાં કામકાજ કરનાર, હોટેલસ અને રેસ્ટોરાં તૈયાર કરનાર વગેરે.	૫૦,૦૦૦

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૩૩. કલાઈવ એનજીનીયરી અને મોટર વર્કસ ...	લીસ્ટી.	મોટરકાર વગેરેમાં કામ-કાજ કરનાર.	૧૨,૦૦,૦૦૦
		બીજાઓ કુલ.	૧,૩૬,૭૫,૦૦૦
		ટ્રેડિંગ કુલ.	૧,૫૧,૭૮,૦૦૦
૩. મીલો અને પ્રેસો.			
(અ) કોટન મીલ.			
૩૪. એલટ્રી-સ્ટન સ્પીનિંગ અને વીર્વીંગ મીલો કું. ...	એજન્ટો, હાલ મેહો-મદ એન્ડ હાલ ધંસ-માઈલ એન્ડ કું. ૩૭૫, હોર્નબી રોડ, ફોર્ટ, સુબાઈ.	સુવર કાંતવાનું અને વણવાનું વગેરે.	૫૦,૦૦,૦૦૦
(બ) જ્યુટ મીલ.			
૩૫. બીહાર જ્યુટ મીલો કું ...	મેનેજિંગ એજન્ટ, એચ વી લો. એન્ડ કું. ૧૨, ડેલહાઉસી રેકેવર ઠેકાણા.	શણ, સુવર, જ્યુટ વગેરે બનાવનાર.	૧૪,૦૦,૦૦૦
(ક) કોટન અને જ્યુટ રફો અને પ્રેસો.			
૩૬. નેહપેટ જ્યુટ કું. ...	મેનેજિંગ એજન્ટો, ટી. એમ. થેડુસ એન્ડ કું. ૧૧-૨૫, રેડહા બગીચા લેન, કલકત્તા.	ગાંસડી બાંધવાનું વગેરે અને જ્યુટમાં કામકાજ કરનાર.	૮,૦૦,૦૦૦
(ડ) આટાની મીરણી.			
૩૭ સ્ટાન્ડ ફ્લોર મીલસ કું....	મેનેજિંગ એજન્ટો, એચ. વી. લો. એન્ડ કું. ૧૨ ડેલહાઉસી રેકેવર ઠેકાણા.	લોટ અને ચોખાનો આટો કરનાર વગેરે.	૭,૦૦,૦૦૦
(ધ) રાઇસ મીલસ.			

મી બોમ્બે રાઇસ માર્ટ ૨૧ બેંક બીટ, ફોર્ટ, સુબાઈ.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	ચાપલુ
૩૮. જેનીયર રાધસ મીલ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, એચ. વી. લો એન્ડ કું. ૧૨, ડેલહાઉસી હિસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ચોખામાં કામકાજ કર- નાર વગેરે.	૨,૫૦,૦૦
ચા અને બીજી વાવેતર કુંપનીઓ.		મીલો અને પ્રેસો કુલ.	૮૨,૫૦,૦૦
૩૯. મેગલી પરા ટી કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, બી સરકાર એન્ડ કું. ૨, ગરસ્ટીનસ પ્લેસ કલકત્તા.	ચા અને ચાના બીચા ઉગાડનાર અને વેચ- નાર વગેરે.	૨,૦૦,૦૦
૪૦. લોઅર આસામ ટી સીન્ડીકેટ.	મેનેજીંગ એજન્ટો, મીન એન્ડ સન્સ, ૨, લાલ બગીચા, સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ચા અને તેને લગતું બીજું વાવેતરનું કામ- કાજ કરનાર વગેરે.	૫,૦૦,૦૦
૪૧. બાઝલ ઘાટ ટી કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, આરન્ટલ પ્લેન્ટરસ એજન્સી, બંગાલ.	ચા ઉગાડનાર અને બીજી ચીજો ઉગાડ- નાર.	૨,૫૦,૦૦૦
આણુ અને પકથરની ખાણો		ચા અને બીજી વાવે- તર કુંપનીઓ કુલ.	૯,૫૦,૦૦૦
૪૨. વેસ્ટ એલબીયન કોલ કું...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ક્રીસ્ટી વાઇટ એન્ડ કું. ૧-અ, જેનીસટ્રાઈ રો, કલકત્તા,	કોલસાની ખાણોના માલીકો.	૨,૦૦,૦૦૦
૪૩. રોધનાથ છુટી કોલ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, એન. સી. સરકાર એન્ડ સન્સ, ૭, સ્વેલો લેન કલકત્તા.	"	૩,૦૦,૦૦૦
૪૪. ન્યુ ગીરીદીહ કોલ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, રોલડીંગ એન્ડ કું. ૨૧, આલક કોલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	કોલસાની ખાણોના વેપારી.	૫,૦૦,૦૦૦

મેટેલીક શીર્સીંગથી બીલ્ડીંગનો આરકા શોભે છે.

નં. નામ અને જાત.	ટેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૪૫. નીહરીઆ કોલીયરીઝ ...	એનેજીંગ એજન્ટો, એફ. હમલ્યુ હેલ- ગરસ એન્ડ કું ચાર્ટ ડે બેન્ક બીલ્ડીંગ કલકત્તા.	કોલસાની ખાણોના વેપારી.	૨૭,૦૦,૦૦૦
૬. જમીન અને ખાંધકામ		કોલસાની ખાણો અને પથ્થરની ખાણો કુલ.	૩૭,૦૦,૦૦૦
૪૬. અમલા સેવયાનાસ એસ- ટેટસ.	ડાયરેક્ટર જાનકીનાથ, સહા અમલ સખ- ડીવીઝન કુસલીઆ, બંગાલ.	દરેક જમીનો ખરીદ- નાર વગેરે.	૧,૮૦,૦૦૦
૭. ખાંડનું કારખાનું.			
૪૭. અમરટીપુર સેન્ટ્રલ શુગર કું.	બેગ સધરલેન્ડ એન્ડ કું. સીવીલ લાઇન્સ, કોનપુર, યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સ.	ખાંડ બનાવનાર.	૨૫,૦૦,૦૦૦
બીબઓ.			
૪૮. પરીસ સીનેમા અને વેરાઇટીઝ ...	ડાયરેક્ટર, બી. ચાધરી ૧૩, એસપેલેનેડ, ધરટ, કલકત્તા.	સીનેમા અને થીયેટરસ તૈયાર કરનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૪૯. હાઉસ સીનેમા ...	એનેજીંગ ડાયરેક્ટર, હમલ્યુ. એફ. હકેટ, ૭, લીન્ડસે સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	"	૨,૫૦,૦૦૦
૫૦. આપોલી લેન્ડ કું.	એનેજીંગ એજન્ટો, એન્ડ એ ગ્રાહમ એન્ડ કું. ગ્રાહમ બીલ્ડીંગ પારસી બજાર સ્ટ્રીટ, કોર્ટ, મુંબાઇ.	તાતા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક પાવર સપલાઇ કું. ઉદ્યોગીક અને ખેતી વાડીને લગતું ટેમલ વોટર પુર પાડનાર	૧૨,૦૦,૦૦૦
૫૧. કોરલ પીકચર હાઉસ કું...	કેનિંગ રોડ, અલાહા- બાદ, યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સ.	પીકચર હાઉસ વગેરે પુરા પાડનાર.	૨૦,૦૦
		બીબઓ કુલ.	૧૫,૭૦,૦
		ગ્રાન્ટ ટોટલ.	૨૩,૨૬,૧૮,૧

બી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેક શીટ, ફોર્ટ, મુંબઇ.

૬. સ. ૧૯૧૬ ના જુલાઈ માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીંગમાંના
માસના વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

	૧૯૧૬ ના જુલાઈ	૧૯૧૬ ના જુલાઈ	૧૯૧૬ ની ૧ લી આગસ્ટ	૧૯૧૬ ની ૧ લી ઓગસ્ટ
માસની જાત. તા. ૧ પહેલી				
	ને દિને સ્ટોક. થયેલી ડીલીવરી. વારીએ સ્ટોક. ને દિને સ્ટોક.			
રૂના કાપડની ગાંસડી	૩૦,૪૭૯	૫,૧૭૩	૨૮,૩૫૩	૩૬,૫૫૬
„ „ પેટી	૪,૭૨૪	૧,૩૦૯	૪,૩૪૮	૧૦,૭૮૯
રેશમ તથા ઉનની પીસગુણ ગાંસડી.	૧,૨૩૪	૧૫૦	૧,૧૦૮	૧,૨૬૮
રેશમ તથા ઉનની પેટી.	૧,૨૪૪	૮૨	૧,૧૮૫	૧,૦૩૮
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઉ) પેકેજી	૫,૧૪૨	૧,૭૮૮	૪,૩૩૬	૭,૯૧૫
રેશમ તથા ઉનના પેકેજી	૩,૫૬૪	૩૬૫	૩,૩૧૩	૨,૬૬૯
ત્રાંગાના ટન	૪૨	૨૨	૧૯	૪૩૭
યલોએટલ ટન	૨૬૯	૧૪૫	૧૩૬	૧૩૧

અમારાં ધરાકો કેાણુ છે ?

હીંમ હાઇનેસ ધી નવાબ સાહેબ સર, જી. સી. આઈ. ઇ, હીંમ હાઇનેસ મેજર નવાબ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીંમ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીંમ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીંમ હાઇનેસ કાકોર સાહેબ, સી. એસ. આઈ. અને ખીલ રાજ મહારાજઓ, નવાબ સાહેબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના મેમ્બર આનંદેભલ સર, તથા ખીલ આનંદેભલ મેમ્બરો, મુલાઈના હાઈ કોર્ટના નામદાર જજ સેથન્સ જલ્લે, કર્નલો, કમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટનન્ટ કર્નલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર વાઈસરોય સાહેબના આનરરી એ. ડી. સી. લેફ્ટનન્ટ, પ્રાઇમ મીનીસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમસ અને ઈન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, પોલીટીકલ એજન્ટ, સરકારી સીવીલીયન ઓફીસરો, ડેપુટી કમીશનરો, કલેક્ટરો, સુપ્રીન્ટેન્ડીંગ એન્જનીયરસ, સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ વાઇસરીગલ એસ્ટેટ, (દીલ્હી) રેલવે મેનેજરો, એક્ઝીક્યુટીવ એન્જનીયરો, હીવાન બહાદુરો, શાવ બહાદુરો, જસ્ટીસ એફ ધી પીસ, મુખ્યના માલ પોલીસ કમીશનર, ઇન્ડિયન નેશનલ કોનગ્રેસના રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ, બેરીસ્ટરો, ડેપુટી ડિરેક્ટર જનરલ એફ પોસ્ટ ઓફીસ ઇન્ડિયા, આનંદેભલ સરજન્યન જનરલ સર ક્યુબીસ પાર્ટી કે. સી. એસ. આઈ. એમ ડી. લેટ ડિરેક્ટર જનરલ એફ ઇન્ડિયન મેડીકલ સર્વેયસવાલ પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ વોર હોસ્પિટલ, કે જેમા મેજર આનંદેભલ સર, એફ સ્ટેવર્ટ સી આઈ ઈ, કલકત્તા તથા મેન્ચે એ. ઇ. વાહર આઈ એમ. એસ જેવા મોડા નામાંકિત સરકારી ડાક્ટરો વ્યવસ્થાપક હતા તે મોટી સરકારી હોસ્પિટલ, (યુરોપીયન સીવીલ) સરજન્યનો. લેફ્ટનન્ટ, કેપ્ટનો (આઈ એમ. એસ) એમ ડી અને વિલાયતી ડ્રીમી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો, કોલેજોના મીન્સ્ટ્રીપાલો, યુરોપીયન તથા દેશી અમલદારો અને શહસ્થો, તથા જુદા જુદા દેશોના મોટી પદવીના અમલદારો અને શહસ્થો વગેરે.—

બાદશાહી યાદુતી.

જમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી યાદુતી વર્ષ વિકારના તમામ બ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ધૃત બનાવી ખર પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરહાઈ આપનાર અને નબળા માણસોને થકુ જીવાનની માફક ભોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે આ દવા વાપરવામાં કોઈ ભતતી પડેજીની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળોની ડબી એકના રૂા દશ.

કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના બુદ્ધા બુદ્ધા પ્રાંતોમાં ૧૯૧૯ ના બુદ્ધા મહિનામાં શેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઈ હતી:—

	બીટની ખાંડ		શેરડીના પાક	
	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૯ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ	૧૯૧૯ હંદ્રવેટ.
બંગાળા	...	...	૨,૫૫,૫૫૩	૪,૧૦,૩૬૮
મુંબઈ	...	...	૫,૪૦,૩૭૬	૭૫,૩૫૧
સિંધ	...	...	૧,૬૨,૨૩૮	૪૫,૦૬૨
મદ્રાસ	...	...	૧,૩૩,૫૭૪	૩૦,૦૧૧
બર્મા	...	...	૨૪,૮૨૪	૩૩,૫૧૭
			૧૧,૪૬,૫૬૫	૫,૬૪,૩૩૯

IMPORT OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૯ ના બુદ્ધા મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

બાત અને નંબર.	બંગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ
મ્યુલ ઍન્ડ વોટર નં. ૩૧ થી ૪૦	પાઉન્ડઝ. ૮૯,૮૫૦	પાઉન્ડઝ / ૬,૬૦૦	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ. ૬,૫૦૦	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ. ૧,૦૩,૨૫૦
નં. ૪૧ થી ૫૦	૧૬,૬૫૦	૨૧,૮૬૪	.....	.....	.....	૪૧,૫૧૪
નં. ૫૦ થી ઉપર ઍરેન્જ, રેડ અને બીના રંગોવાળું	૫,૭૫૪	૧૧,૧૮૬	.....	૨,૫૦૦	.....	૧૯,૪૪૦
નં. ૩૧ થી ૪૦	૧,૦૩,૮૩૪	૧૮,૬૦૦	૪,૬૦૦	૧,૦૪,૦૦૦	.....	૨,૩૧,૩૩૪
નં. ૪૧ થી ૫૦	.....	૧,૮૦૦	.....	.....	.....	૧,૮૦૦
નં. ૫૦ થી ઉપર	.....	.....	.....	૮૭,૪૩૫	.....	૮૭,૪૩૫
ટોટલ	૨,૧૯,૦૮૮	૬૦,૩૫૦	૪,૬૦૦	૨,૦૦,૪૩૫	.....	૪,૮૪,૭૭૩

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

ખ. સ. ૧૯૧૬ ના જુન માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં— સુતર (રતલ)

ખ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુખાં	૩,૬૨,૧૯,૨૬૯	૩,૬૨,૬૫,૪૮૨
મદ્રાસ	૩૬,૪૩,૦૬૦	૩૭,૭૦,૬૭૯
બંગાળ	૩૧,૬૨,૯૮૯	૨૯,૬૬,૮૩૩
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	૨૫,૪૩,૧૧૪	૩૦,૬૫,૮૩૭
અજમેર મેવાડ	૧,૭૧,૯૯૧	૧,૮૬,૦૦૬
પંજાબ	૩,૨૫,૮૧૬	૨,૬૩,૭૫૯
દિલ્હી	૨,૨૧,૪૮૦	૨,૦૧,૨૫૯
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિરાર	૨૮,૪૫,૬૧૭	૨૮,૧૭,૧૬૨
ખ્રિટીશ ઇન્ડીયામાં કુલ	૪,૯૧,૩૩,૩૩૬	૫,૨૫,૩૭,૩૪૭
દેશી રાજ્યો	૨૮,૬૫,૪૪૨	૩૩,૬૭,૪૩૯
એકંદર કુલ	૫,૨૦,૨૮,૭૭૮	૫,૫૯,૦૪,૭૮૬

કાપડ

ખ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુખાં { રતલ	૨,૬૦,૭૫,૬૭૧	૩,૧૫,૬૦,૭૮૭
વાર	૧૨,૮૭,૫૮,૧૬૭	૧૪,૧૩,૮૮,૧૬૨
મદ્રાસ { રતલ	૧૨,૯૨,૬૫૩	૧૧,૭૯,૬૧૫
વાર	૩૩,૭૬,૮૦૭	૪૦,૬૯,૬૭૫
બંગાળ { રતલ	૪,૨૧,૭૬૨	૪,૪૯,૩૦૩
વાર	૨૧,૦૭,૬૬૪	૨૨,૨૨,૮૦૨
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ	૮,૮૮,૨૮૪	૮,૧૮,૭૮૬
વાર	૨૧,૧૧,૬૧૬	૨૭,૮૬,૭૭૫
અજમેર મેવાડ { રતલ	૧,૫૫,૮૦૬	૧,૪૨,૧૬૬
વાર	૫,૮૪,૨૭૧	૪,૭૮,૪૬૩
પંજાબ { રતલ	૬૪,૭૮૮	૬,૭૮૩
વાર	૧,૭૬,૫૬૫	૮૩,૨૨૮
દિલ્હી { રતલ	૬૬,૬૨૭	૭૨,૫૨૩
વાર	૧,૦૧,૭૬૯	૧,૮૦,૭૦૩
મધ્ય પ્રાંતો અને બિરાર { રતલ	૧૧,૬૩,૭૬૩	૧૨,૬૧,૨૭૪
વાર	૪૬,૦૨,૮૨૩	૫૨,૧૦,૮૬૨
ખ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ { રતલ	૩,૩૧,૨૬,૬૮૪	૩,૫૫,૨૧,૨૭૦
વાર	૧૪,૧૮,૧૩,૦૭૨	૧૫,૬૪,૨૦,૫૦૦
દેશી રાજ્યો { રતલ	૨૦,૨૮,૪૫૫	૨૫,૧૬,૭૪૬
વાર	૭૫,૪૩,૬૫૩	૯૫,૧૧,૨૮૮
એકંદર (રતલ) { રતલ	૩,૫૧,૫૮,૧૩૯	૩,૮૦,૩૮,૦૧૬
વાર	૧૪,૬૩,૫૭,૦૨૫	૧૬,૫૯,૩૧,૭૮૮

એટેલીઝ શીલીંગની આંદોલીન ગમશે કે ?

હિન્દુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સં૦ ૧૯૧૯ ના જુલાઈ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશનીચે પ્રમાણે હતી.
ચીજનું નામ. Imports. આયાત.

	૧૯૧૮ માં રૂ.	૧૯૧૯ માં રૂ.
જીવવા જનાવરો	૨૩,૦૬૩	૨૫,૦૬૨
ઘાડગોળો હથીયાર વિગેરે	૧,૧૫,૦૨૭	૪૮,૦૫૩
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૬,૧૨,૪૫૭	૩,૫૬,૫૨૪
ખુટસ અને શુંઝ	૩,૦૦,૬૧૯	૩,૦૬,૪૨૧
ઘર બાંધવાનો સામાન	૭,૩૧,૮૬૩	૧૩,૪૧,૩૯૯
મીઝુબત્તી	૪૧૭	૧૩,૧૧૮
રેલ્વે ગાર્ડ સિવાયની ગાડીઓ	૧,૩૨,૫૯૭	૯૮,૭૪૨
રસાયણિક પદાર્થો	૨૭,૧૯,૨૩૫	૧૬,૩૭,૨૮૧
ધડીયાળો	૧,૫૦,૪૭૧	૨,૧૧,૨૯૯
કેલસા	૩,૮૬,૭૯૫	૧,૬૫,૪૨૮
કોફી	૪,૬૫૨	૭૧,૫૯૯
કાથો (સીંદરી)	૧૦,૨૮૯	૧,૭૧૩
દોરડાં	૧,૪૭,૫૦૭	૧,૨૦,૫૦૧
મટલરી (કાપકપ કરવાનાં હથીયાર)	૧,૮૦,૨૭૮	૩,૦૩,૪૪૫
સાઈકલો	૧,૫૭,૩૩૭	૧,૭૨,૧૨૬
કપુર	૨,૬૫,૪૨૨	૧,૪૩,૧૭૫
બીજી જાતની મળી કુલ દવા	૧૨,૫૮,૯૭૯	૧૭,૬૩,૯૬૯
લુગડાં રંગવળી ચીન્મે	૨૨,૮૬,૯૧૮	૧૩,૨૫,૪૨૬
ફટાકડાં	૩૭,૬૬૭	૧,૨૧,૪૯૪
ફરનીચર	૧,૧૪,૭૪૬	૮૨,૯૮૩
કાચનો સામાન	૧૫,૨૯,૯૭૫	૧૪,૯૨,૪૨૨
ધુપ	૨	૭૨૫
ચોખા	૧૧,૧૧૪	૬૭૬
પદ્મ	.....	૧૭,૧૨,૫૬૨
પલ્લોનો લોટ	૫૮,૮૪૩	૧૭,૫૩૬
હાઈવેર	૨૪,૯૩,૨૦૫	૪૩,૫૬,૧૫૨
ચામડાં બિન કેળવાયલાં	૨,૫૩,૬૮૭	૨,૦૧,૨૦૧
મલિકટ્ટીસીટીને લગતાં હથીઆરો	૧૩,૦૩,૭૫૦	૧૬,૩૧,૭૧૧
જાગીત વિગેરેને લગતાં હથીઆરો	૧,૪૭,૨૯૮	૧,૨૭,૪૨૫
હાથીદાત	૨,૬૮,૦૩૧	૩,૦૬,૧૪૦
અવેરાવ	૪૪,૦૦૫	૬૭,૩૨૬

મી ભાગ્યે દાખલ માટ રૂ૧ ભેંક રટીટ, ફેટ, મુંબઈ.

	૨.	૩.
કેળવાએલાં ચામડાં...	૫,૬૩,૨૫૭	૩,૮૯,૩
કોરૂ ...	૭,૮૨,૬૭૪	૬,૦૬,૬
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	૪૧,૧૯,૫૨૦	૮૨,૩૭,૧
દ્રીવાસળી ...	૧૬,૭૦,૫૯૦	૧૧,૪૧,૫
પીત્તાળ ...	૮,૬૨,૬૬૮	૭,૫૫,૫
ત્રાંચુ ...	૧૦,૨૧,૮૫૪	૧૧,૮૪,૧
જર્મન સીલ્વર ...	.....	.....
લોહું ...	૧,૨૧,૪૪૧	૧,૬૫,૫
લોહું અથવા સ્ટીલ...	૬૨,૯૩,૨૨૬	૧,૩૫,૦૨,૬
સ્ટીલ ...	૧૯,૬૪,૮૧૯	૧૬,૧૮,૮
સીસું ...	૨,૫૬,૮૪૪	૧,૩૦,૧
મોટર ગાડીઓ અને સાઈકલો ...	૨૯,૦૭૩	૨૬,૩૪,૨
કેરોસીન તેલ ...	૪૦,૩૭,૨૩૫	૨૯,૬૮,૫
અળસીલું તેલ ...	૨૪	૨૦,૭૯
બીજા બતનાં તેલો મળી કુલ ...	૫૬,૫૫,૮૮૫	૭૭,૩૭,૨
રંગ રોગાન વિગેરે...	૧૨,૦૪,૧૧૨	૧૧,૦૬,૦૮
કાળળી ...	૧૬,૪૮,૪૫૭	૧૫,૬૦,૧૫
રેલ્વે ગાડીઓ તથા બીજા સામાન ...	૯,૦૭,૩૭૯	૫૮,૨૮,૯૧
રબર ...	૮,૩૭,૫૨૮	૬,૦૬,૪૮
મીઠું ...	૩૨,૪૬,૦૫૫	૨૧,૩૬,૬૯
સાથુ ...	૧૩,૩૩,૬૨૦	૧૩,૧૯,૩૦
સોપારી ...	૧૦,૬૧,૦૩૨	૨૧,૨૪,૬૯
તેબાનો કુલ ...	૧૨,૪૭,૮૨૬	૨૯,૦૧,૭૫
સ્ટેશનરી ...	૬,૭૮,૦૬૯	૬,૯૦,૮૭
ખાંડ ...	૧,૭૧,૪૯,૮૪૬	૧,૪૦,૬૦,૦૦૮
રે ...	૧૬,૩૧,૦૫૪	૩,૨૭,૬૧૭
ટવીસ્ટ અને યાન ...	૬૮,૨૮,૩૮૫	૨૦,૫૧,૩૬૨
રૂની હોઝીઅરી ...	૭,૪૧,૫૪૫	૮,૮૦,૬૬૭
વગર ધોએલાં પીસ શુક્ર ...	૨,૧૭,૬૧,૭૪૦	૧,૧૮,૬૨,૭૩૩
ધોએલાં પીસ શુક્ર...	૧,૮૦,૫૧,૪૩૬	૮૦,૬૨,૬૬૪
રંગીન અને છાંચેલાં પીસ શુક્ર ...	૧,૮૮,૩૯,૬૧૪	૫૪,૭૨,૩૮૩
શીવવાના હોરા ...	૮,૬૮,૧૬૩	૨,૬૫,૯૧૭
સુવર એકંદર ...	૧,૩૬,૨૪,૦૬૮	૨,૬૫,૭૭,૨૫૬
રેશમ કાચું ...	૧૧,૨૪,૫૨૮	૧૧,૬૧,૦૩૩
રેશમના પીસ શુક્ર...	૨૪,૬૪,૮૩૨	૩૪,૧૨,૦૦૦
કાચું ઉન ...	૧,૦૧,૨૭૦	૫,૫૬,૬૧૦
ઉનની હોઝીઅરી ...	૧,૦૮,૭૫૦	૩૦,૪૬૮
ઉનના પીસ શુક્ર ...	૨૩,૨૧,૭૩૬	૫,૪૧,૫૦૩
ઉન કુલ ...	૩૦,૩૦,૧૫૯	૬,૫૫,૪૬૪
તબાકુ ...	૨૪,૬૪,૫૦૪	૮,૦૨,૪૩૧

મેટેલીક શીલીંગની સારી કીડાઈન ગમશે કે ?

ચીજીનું નામ.

	૧૯૧૮	૧૯૧૯
રૂ.	રૂ.	રૂ.
રમકડાં	૩,૦૩,૧૦૪	૫,૬૫,૬૩૫
છત્રીચ્છા	૧,૨૬,૨૪૯	૪૫,૦૫૮
છત્રીચ્છાનો સામાન	૧,૧૨,૨૦૮	૧,૨૦,૧૬૦
લાંઠડાં	૨,૫૦૮	૫,૫૦૮
કુલ ખાનગી આયાત	૫૭,૫૩,૬૪,૯૩૧	૧૪,૯૩,૮૦,૨૨૭

Exports.

નિકાસ.

ચીજીનું નામ.	૧૯૧૮-૩.	૧૯૧૯-૩.
જીવતાં જનાવરો	૧,૬૬,૫૯૦	૩,૩૪,૦૧૮
બ્રસ કરવા માટે રેસા	૧,૮૩,૬૬૧	૨,૦૪,૦૯૬
મીણખતી	૧,૪૯,૧૧૨	૩,૧૨,૩૬૧
સોલ્ટપીટર	૯,૫૫,૭૮૧	૨,૪૫,૬૫૯
કેલસા	૮૫,૦૬૧	૬,૫૪,૬૫૪
કોપ્રી	૮૮,૧૪૨	૫,૪૭,૨૦૬
કાચો (સીંદરી)	૨,૮૪,૪૨૫	૮૩,૬૬૧
દોરડાં	૭૩,૭૯૨	૬૩,૫૨૯
દવાઓ	૪,૧૦,૭૪૬	૧,૭૭,૫૫૫
ગળી	૧૬,૮૬,૭૬૧	૧૨,૬૦,૦૮૨
હરડાં બેડાં	૩,૭૭,૮૮૮	૩,૭૨,૩૩૬
લુગાડાં ચામડા રંગવાની ચીજી કુલ	૨૪,૦૫,૪૭૦	૧૯,૫૨,૭૦૪
ફળ ને શાક	૩,૬૮,૫૧૧	૫,૧૭,૭૧૩
શગર	૮૩,૬૬૪	૭
ચોખા	૧,૮૫,૭૨,૭૫૬	૫૨,૨૩,૧૨૩
ધકનો લોટ	૫,૪૦,૧૨૫	૧૫,૩૨,૨૮૩
બીજી ભતના દાણા	૯૫,૨૭,૯૭૧	૨૬,૧૧,૪૨૪
મગર કેળવાયેલાં ચામડાં	૫૭,૧૬,૫૭૪	૨,૮૮,૬૫,૪૨૮
ભાખ	૪૨,૪૫,૩૨૨	૫૮,૧૭,૮૪૪
કેળવાયેલાં ચામડાં	૪૦,૫૨,૮૬૯	૧,૩૨,૬૧,૫૮૧
ઢાંચું	.....	૪૬૯
આતર	૩,૮૧,૪૬૩	૪,૨૧,૩૮૩
મંગેનીઝ ઓક્સ	૫,૫૬,૭૦૦	૩,૫૧,૧૨૪
અખરખ	૧૨,૮૨,૬૩૨	૪,૭૨,૭૫૬
રીવેલ તેલ	૧,૩૫,૪૬૧	૧,૨૦,૨૬૮
કોપરેલ તેલ	૮,૬૫,૨૫૪	૧૨,૬૯,૪૪૮
અળસોનું તેલ	૩,૪૮,૫૦૦	૭,૮૬,૭૭૩
બીજી ભતના તેલો મગીકુલ	૨૬,૪૪,૬૮૦	૪૦,૧૮,૪૫૩
ખાજ	૮,૬૯,૬૪૬	૧૬,૧૪,૬૬૫
અરીસો	૧૯,૮૪,૬૭૫	૨૦,૨૫,૬૨૫

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ રી બેંક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ચીજનું નામ.

૧૯૧૮

૧૯૧૯

રૂ.

રૂ.

ચીજી	...	...	...	...	૧૪,૬૫,૦૮૦	૧૧,૭૧,૦૭૭
રબર	...	...	...	...	૬,૬૮,૬૧૩	૭,૬૯,૨૮૮
દીવેલી	...	...	...	...	૧૦,૬૬,૭૫૨	૧૩,૦૬૦
કોપર	...	...	...	...	૬,૪૦૯	.....
કપાસીયાં	...	...	...	...	૨૭,૭૬૧	૫૬,૫૨,૬૨૨
બોયસીંગ	...	...	...	...	૫૬,૪૦૦	૩૬,૩૬,૬૨૭
અળસી	...	...	...	...	૩૮,૮૭,૨૫૬	૨,૪૨,૪૧,૪૬૦
અસઅસ	...	...	...	...	૫,૭૭૨	૨,૧૧,૮૦૩
સરસવ	...	...	...	...	૭,૦૭૬	૨,૪૩,૪૬૦
તલ	...	...	...	...	૬૪,૦૫૩	૩,૦૩,૩૪૦
તેલનો	...	...	...	...	૧૨,૮૫,૫૪૪	૧૬,૬૭,૦૧૬
ખાંડ	...	...	...	...	૧,૬૪,૬૬૭	૩,૨૬,૬૩૬
ચા	...	...	...	...	૧,૧૧,૨૮,૫૫૩	૮૨,૩૫,૦૬૬
રે	...	...	...	...	૨,૪૫,૩૮,૬૪૪	૫,૦૨,૬૩,૪૩૫
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	...	...	...	...	૫૬,૮૭,૪૧૩	૧,૬૦,૬૨,૮૧૪
રૂમાલ અને શાલો	...	...	...	...	૨૬,૦૨૫	૧,૮૧,૨૮૦
પીસ શુક્ર	...	...	...	...	૬,૫૨,૫૧૧	૪૪,૩૬,૪૮૬
શણ અને શણની બનાવટો	...	...	...	...	.....	૪,૭૬૦
બ્યુટ કાચું	...	...	...	...	૬૩,૦૩,૫૦૭	૮૫,૬૪,૩૦૬
રેશમ (કાચું)	...	...	...	...	૭૪,૬૩૨	૬,૧૧,૨૪૪
રેશમ કુલ	...	...	...	...	૫૩,૫૩૩	૭૮,૨૦૮
હિન કાચું	...	...	...	...	૧૩,૦૭,૨૬૫	૪૧,૧૭,૧૬૪
હિનની ધાખલીઆ ને ગાદીઆ વગેરે	...	...	...	...	૧૩,૨૪,૦૬૪	૪૫,૬૮,૫૦૬
૧'બાકુ બીડી વિગેરે	...	...	...	...	૧૩,૫૩,૪૬૮	૫,૬૦,૩૨૬
પાકાં પાટીયાં વિગેરે	...	...	...	...	૬,૫૪,૩૩૭	૧૧,૦૩,૦૫૫

હંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ ખાતગી નિકાસ

૧૬,૮૮,૬૧,૦૭૮

૨૬,૧૭,૧૭,૦૧૨

વેપારી પુછપરછ.

—:~:—

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો વરફથી તથા બાબ મુલકા વરફ્યા આવેલી ખાતમીઓ આપીશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દોખલ કરીશું.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
શ્રી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ આઇ. ૯૭	ગ્રીસમાં એથેન્સ ખાતેની એક પેઢી.	હીંદમાં માલ બનાવનારી હીંદમાં માલ આયાત કરનારી, હીંદથી માલ નીકાશ કરનારી અથવા હીંદના પરદેશ સાથેના વેપારને લગતો દરીયાઈ વીગો ઉતારનારી અને ગ્રીસ તથા ઇજીપ્તમાં આડત્યા રાખવા માંગનારી પેઢીઓ સાથે સંબંધ જોડવા માંગે છે.
" ૯૮	મદ્રાસની પેઢી	દક્ષિણ હીંદમાં ઘેટાંનાં તથા બકરાંનાં ચામડાંના ખરીદી કરવા માટે હીંદી પેઢીઓના આડત્યા થવા માંગે છે.
" ૯૯	કલકત્તાની પેઢી.	બોક્સાઈટ, ફ્રેમેન્ટેનીઝ, મેન્ગેનીઝ, ક્રોમેટ, વુલ્ફામ, વગેરે ચીજો પુરી પાડે છે અને ખરીદનારની સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
" ૧૦૨	મદ્રાસ ઇલાકામાં કોલોનાડા ખાતે આવેલી એક પેઢી.	તારકણમાંથી બનાવેલો ગોળ ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા માંગે છે.
" ૧૦૪	કુંબધની એક પેઢી.	મશાલા, બીયાં, હળદર રૂ, દવાઓ વગેરે ચીજો પુરી પાડનારાઓની સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.
" ૧૦૬	કરાંચીથી નીકાશ કરનારી એક પેઢી.	દેખી ચામડાં, દવાઓ, રેઝીન, સુકા મેલો, કોપરાં, ગુંદર, ગુંથણકામ. છપેલ કાપડ, અને નવાઈની ચીજો કેરી પાડનાર સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

શ્રી ભાસ્કર રાઈલ માર્ટ ૨૧ લેઝ આર્ટ, ફોર્ટ, ગુંબઝ.

અખર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા હચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
<p>ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ.</p> <p>૧૦૭</p>	<p>સાઈપ્રસની એક પેટી.</p> <p>પોરબંદરના એક વેપારી Stone C/o સેક્રેટરી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન બુરો મુંબઈ.</p>	<p>હોંલી દવાઓ, સુતર, કાપડ, ઉનની બનેલી ચીજો, લોખંડનો માલ, સાબુ, કોફી, ચા, ખાંડ, ગળી, અળસીનું તેલ, રસાયણી તથા દવાની ચીજો, ખુટ માટેનાં ચામડા, ખુટનો માલ, દોરકાં વગેરેના વેપાર માટે ત્યાં આ-ઉત્પાદનો રાખવાની ઇચ્છા હોય એવી હોંલી પેટીઓ સાથે કામ પાડવા માંગે છે.</p> <p>પોરબંદરના પ્રખ્યાત સફેદ પથ્થર જે દરેક જાતના ધમારવાના બાંધકામમાં વાપરી શકાય છે તે પથ્થરોનો ફેલાવો હોંદુસ્તાનના મોટા શહેરોમાં અને હોંદુસ્તાનની બહાર કરવા હચ્છે છે. નમુના માટે લખો.</p>

નોટ. “ ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ”ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર વેપારી યા પેટીએ મેંક રેકૉર્ડ્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. ઉપરની બાતમીઓમાં જે ઠેકાણે ‘ ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું કાયદેકદર જનરલ ઑફ કોમર્સિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જાવું. (આ એસોસિએશનનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

હિંદના લોક નાયકો.

માણુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના

એક મત.

દેશી હુમરના નાદર નમુના.

દીનની ડબીમાં પેઠ કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ની મશીનથી બનાવેલી અળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતમઝાર” પત્રિકાના અધિપતિ આણુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી અળકતી હોવાથી આખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણધ્યાનમાં લેતાં અમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું ગંડાળું થશે.

“બંગાડી” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી ગુણોમાં અચુતમ હોવાથી ખીજ સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ઝોંસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

૩. આ.

	પ્રાઇટ બલ્યુ પ્લેક શાહી ૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
	ડાયમંડ ” ” ” ”	...	...	...	૧—૪—૦
(Red)	રાતી ” ” ” ”	...	...	...	૧—૬—૦
	ચીપ ” ” ” ”	...	...	...	૦—૧૦—૦
	ગ્રીન (લીલી) ” ” ” ”	...	...	...	૧—૪—૦
	ક્રામર્સચિલ બલ્યુ પ્લેક શાહી ” ”	...	...	...	૧—૬—૦
	બલ્યુ ઈન્ક ” ” ” ”	...	...	...	૧—૪—૦
	વાયોલેટ ” ” ” ”	...	...	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફે મોતીના દાણાની પેઠે શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે શાહી ખીલકુલ રેલાતી નથી.

વિદેશી શાહીના ગાટલાઓ વાપર્યા હશે, તો પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કંઈ સારી ને કેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીકડીટ મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુખ્ય ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ. પૈસા ધીરો (લેન) નવું ધંધાને મદદ પલ્લ આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

સ્વરાજ્ય વિશે.

સર્વના હૃદયમાં દેશદીત મટિ નહિં ચેતન સ્ફુરાવનાર હીંદ નાયકોની છબીઓ દરેક દરેક કુટુંબોમાં સ્વદેશ સેવાની પ્રબળ ભાવના અને માનુષકિરોને ઉત્કર્ષ સાધવા નવીન ચેતન સ્ફુર્તિ તેવા હૃદય તથા મુદ્દને અર્થકૃત કરનારા આર્થ વીરરત્નોના એજક ઓફ ઈસ્ટ ઈસ્ટ ઈસ્ટ ૭૫૫ નવતના પોસ્ટ ઓફ માધ્યમના જુડી જુડી બનાવ વીરરત્નોના ફોટા તૈયાર છે જેની શ્રી મત સાધારણ તથા અરીઝસ્થીતિના લોકોપલ્લ ખરીદી શકે તેવા ઉચ્ચ આદેશથી કોમલ તદ્દન જીવ રાખવામાં આવી છે.

પોસ્ટકાર્ડ સાઈઝના દરેક ફોટાની શ્રી મત અર્ધી આને, ૨૪ કાર્ડનાં બાર આના; ૫૦ કાર્ડનાં ૩૧ સવા. ૧૦૦ કાર્ડનાં ૩૫૫ સવા ભે ટપાલ અર્થ અમે આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાયધુની, મુખ્ય નં. ૩.

દેશી નામું શીખવવાની સુલ.

સારી કમાણી કરવાનો એક સહેલો, સોધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલજા દેવી રસ્તાપર ભાટીયા મહાજનવાડીમાં ગોરંધનદાસ કરસનદાસ હુલ્લુ શુજરાતી કોમર્સીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શરાપ્રી યાકુ નામું, સર્વ પ્રકારના વ્યાજ, મુંગઈમાં ચાલવા તોલ માપની સંપૂર્ણ મમજ સાથે સર્વ પ્રકારના ક્રીમાખ હુડી પત્રી વેપાર કળા શુજરાતી દાઈપરાઈટીંગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ ગામતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખામ હંચુ જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સોને અનુકૂલ પડે તેવો સમયમાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માસિક ફી રૂ. ૧ સમયમાં આવી છે. એન્ટ્રન્સ (ખાલાશ્રમ) ના છેકરાઓની દાખલ ફી મફત છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

“ગજપતી” છાપ

દમરો સીમેન્ટ હી ફરસાનમાં આયાત થતા સારામાં સારી સીમેન્ટની બરાબરી કરે છે, અને ભલ્લીલા ખાતાઓમાં વપાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હાઈલેટના મન્યુવ કોષણાઓમાં આવે છે, જેથી ધીપ નરતા ધલ્લીન સહેલાઈથી શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેન્ટ લીમીટેડ

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એજન્ટસ,

નવસારી બૅરોડા કોટ, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ જો અન્ય વીશીઓમા, લોજન ગૃહોમાં કે ભપકાદાર લોજોમા, અને ખુદ પોતાને ચેરફીપણ, અહીંના જેવી સ્વાસ્થિય યાને ટેસ્ટકુલ સ્ત્રોધ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

કે મુખાદેવી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ ન. ૨

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના ભાવ પ્રકારા નામના મેથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેજેટબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્ધિયોમાથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા જ્ઞરાક્ષી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને આખુટ કોવત આપે છે (જો ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેજેટબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમા આવતી શક્તિ કસેજક અને કન્માદક દવાઓથી ટુક સમય માટે જ્ઞરાક્ષી ફરીમ શક્તિ લેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પોતાનું મમ બજાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિર્દોષ બનાવે છે

(૩) અલ્જીની વ્યાધીના નાશ કરે છે, અને અત્ર મજાને લાગત આપે છે

નોટ—અર્જવ તો તેમજ સુવાચકી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકતે નથી, આગ લાગુ થયો હોય તો મીઠી લય છે કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૨—૦

ગ્લીસેર ફોસ્ફેટ કેમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્ત્રોમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેર ફોસ્ફેટના તત્વો રહેલા હોય છે અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ધી યય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ જુદા જુદા સંખ્યાબંધ દરેક રૂપન યાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ખરેલી જો પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ યાય છે જેઓને મગજનો કે અગળજનો ઘસારો વિશેષ જ્ઞાતો હોય તેમજ અચુક આ દવા વાપરવી કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૧—૦ (મેડી સાઇઝ.) ૦—૧—૦ (નાની સાઇઝ)

બીજી બનાવટો માટે ફેરલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

(૩૬)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

પ્રોટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ હું પની.

ની

અદભુત શોધ.

ડાયાર્થેસ્યમ—ન્યુટ્રેશ્યુલમ.

ડાયાર્થેસ્યમ.

“ડાયાર્થેસ્યમ” રોટલી, પુરી, વગેરે દરેક ખોરાક માટે,

એક શેર “ડાયાર્થેસ્યમ” નો એક મણુ આટા સાથે મેળવી ઉપયોગ કરવાથી ખોરાક એકદમ હલકો અને ઘણોજ સ્વાદીષ્ટ બને છે અને પાચન શક્તિ વધારી લહેજતદાર બનાવે છે, અને ખોરાક ખાટો પડી જવાની અગર ભગડી જવાની બીલકુલ ધારતી રહેતી નથી.

કીંમત, રતલ ૧ ના ટીનની ફક્ત રૂ. ૦-૧૨ ૦.

વધુ વીગત માટે લખો:—

ન્યુટ્રેશ્યુલમ.

“ન્યુટ્રેશ્યુલમ” સાર્વિક ખોરાક, એ ઉછરતાં બાળક, વૃદ્ધ અને અશક્ત સ્ત્રી પુરુષો, બચ્ચાંની માતાઓ, કામના બોલને લીધે કંટાળેલા ધંધાદારીઓ, વીધાર્થીઓ વહીલ, ખાદીરો, વગેરે મગજ મારી કરનારાઓ તથા જેઓની વંચીયત અવાર નવાર કંઈને કંઈક નરમ ગરમ રહે છે, તેઓને માટે અમુદ્ય આશીર્વાદ સમાન છે.

“ન્યુટ્રેશ્યુલમ” એ શરીરમા હાડકાં, માસ, લોહી વધારનાર અને મગજને પોષક અને જલદી પચી શકે તેવા ખોરાક હોવાથી ક્ષય તથા બીજા ભયંકર દરદોષો એક અદ્યુતમ ખોરાક છે. તે શરીરનો બાધો મજબુત કરે છે, વજન વધારે છે અને કૌવત ટકાવી રાખે છે એટલે દરદોષી બીલકુલ અગર થઈ શકતી નથી.

હૃદયવારના ફૂંદોરમા આને બદલે “ન્યુટ્રેશ્યુલમ” ની આ પીવાથી તમોને નુકશાન થવાને બદલે ફાયદો થાય છે, કારણ કે તે સ્ફુરતી લાવી આળસ છોડી કુધા ઘટાડવાને બદલે વધારે છે તમો આથી શુ નુકશાન થાય છે તે સુમએ છે. છતાં આ છોડી શકતા નથી અને આના ન્યુલમ બની બેઠા છો તો આની ગરજ મારનાર મર્વ પ્રકારે ફાયદોજ કરવા આજુ “ન્યુટ્રેશ્યુલમ” ની આ તમો શું નહીં પીઓ?

કીંમત રતલ ૧ ના ટીનની ફક્ત રૂ. ૧-૪-૦

વધુ વીગત માટે લખો:—

ધી પ્રોટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ હું.

પ.. બેલાસીસ રોડ, બાયબલા, —મુંબઈ.

કર્ણીક વ્રધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કર્ણીક	એચુ મીશ્વર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણીક	એચુ પીવસ	(તાવ માટે)	.	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણીક	દોનીક સીરપ	(શકતી માટે)	.	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	સારસા પરીવા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	કેક મીશ્વર	(ખાંસી માટે)	..	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	કોલેરા મીશ્વર	(પચડી માટે)	...	..	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	કન્ડો બામ	(સરીરના દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૮-૦

બીબ દવાને માટે લખો.

(૪૮)

Tel. "Kadka" Bombay—કર્ણીક વ્રધર્સ ગીરમામ—મુ'બઈ

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેજો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને નાણીતી

મારવાડી
બનર
મુ'બઈ.

મહાલે એન્ડ કંપની,

વીલાયતી
કીસ્તી ચેકરની નાણીતી
શરદી હાથી છાપની હ મેડીઅન
બિગલોર, સાઈકલ, મીરઆપુર, વીગેરે
તથા બચ્ચાના ફેન્સી ડ્રેસો તેમજ સાચી જરીની તથા
નવી તરાહની ઇ ટ્ર કપ તથા વીક્ટોરીયા કપ, સાહી ટોપીઓનો
ગ નવર નથો હમારે ત્યા હરદમેશ તથિયાર છે તે બેઈ

(૩૪)

બધાને ચુક્રો નહી.
બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R
&

Telegrams:—

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us.

MAKE US PROVE IT
BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય અને જુઠ વચ્ચેનો તફાવત કોઈ કહેશે કે ?
હા કે નહીં ?

આંખ અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ સાહેબ ?

કાને સાંભળેલું સાચું માની શકાય નહીં માટે નજરે જોઈને ખાતરી કરવી પડે છે અને વખતો વખત બંને ખાતરી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલાખવું પણ સીધાજ સેંડ હાર્ટ રોડ પર વંદ્રાવન મેનશનમા " ધી ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ " માં જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતો તમામ સામાન કીફાયતે પુરો પાડવામા આવે છે. ખાતરી કરી હોય નો હવે કરી જુઓ.

IT IS NOT TOO LATE, SIR,

Can you send us your address? Our's is,

THE EASTERN MOTOR HOUSE,

11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,

BOMBAY.

PLEASE REMEMBER

MANEKLAL GORDHANDAS,

Offices -

Kapasia Bazar

AHMEDABAD

21-25 Rajamheta's Street, ~~21-25~~

AHMEDABAD.

Whenever you require anything in Mill
Stores, sizing materials, Leather Goods, Dept.,
Beltings &c., Spinning & Weaving accesso-
ries, Healos Reeds, Yarn & Hardware.

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Acces-
sories, Cycles & Motor
Cycles of all well known
foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connec-
tions all over the world and there-
fore we are in the best position to
accept indents for all your require.

GENERAL EXPORT DEPT.

We export every-
thing on our clients
account, for sale in
any foreign market
at a real value and
exchange.

OUR MOTTO

Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams -

"Prasmshaw"
AHMEDABAD.

Code:—A. B. C.
5th Edition.

C. B. 217.

જાત્રગ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને.

અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે

. ચિકિત્સા જાડા કાગળ, પાકું પૃષ્ઠ ૫૦૦ ૮૦૦ તુર્ત આહક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય યોગદં અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે. જેન્મ સમયથી તે અત પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ વાચવો જોઈએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સસ્તી વોર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેંકડો ડીઝાઈનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કબુતર ખાના પાસે

(૫૪)

કેથેડ્રલ સ્ટીટ-મુંબઈ નં ૦ ૨

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ,
૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ,
૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ,
૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ,

ચાર અસભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છતા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંદરાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેઠની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો થાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર બેસવાની કોષપણ જાતની ફરિયાદ તથા દરવની અટકાયત અને પાંચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અબખબ રીતે દૂર થાય છે.

દિંમત—ગોળી ૩૨ ની ડબી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબી લેટ, એટલે કે કુલ પાંચ ડબી આપવામાં આવે છે. લેટ વીગેરેની વધારે વિગત બાલુવા માટે ગ્રાઈસ લિસ્ટ મંગાવો.

પ્રાંચ આશીસ,
કાલબાહેલી રોડ. મુંબઈ,

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

ભાનુનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદાનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, પાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંટી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ના શીશી ૧ ના રૂ. ૧૫

ડૉ. સપ્ત કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનિયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્ય મુતબ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે, તે હોવાથી પિશાબ સ્વચ્છ અને નાક આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું ઠનને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિશાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિશાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી રીતે તમારું સાનમેટોના જેટલી ખીલ એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિશાબ ઘણું જ ગરમ, બળખા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં અવસ્થામાં કંઈમાં બાળકોમાં પિશાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિશાબમાં થતી દુરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળતરા દૂર કરે છે આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ધર્મિને તકાદ આખી સ્ત્રી પુરુષને નવી જીવાની અપે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગભગ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રદ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઈર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણું જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે, અને તેથી જનનેદ્રિયના સંધા અગત્યના કામ કરતા કબજાઆવથી છુટા થવાને અને આંતરડાની ઇર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હંમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણું વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભરાંસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઈર્ષા થતી હોય અથવા ટીપા પડતા હોય; જો મુત્રાશયની કોઈલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉપાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇર્ષા થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે અથવા દહાડામાં જગ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુવા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા જીલવું નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને સંવિધમાં ઇર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી સીસ્ટમ ખરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિસ્ટમને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔસની બાટલીમાં વેચાય છે. દરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર ડેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જ્યાંબંધ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બેરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક—અમેરિકા.

(૩૮) O.D. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

માયાળુ માતા.

માયાળુ માતા પોતાના સ્તનપાનથી બાળકોને રૂષ્ટ પુષ્ટ અને ક્રાન્તિવાન બનાવે છે. તેમ—

મદનમંજરી ગોળીઓ.

તેનું સેવન કરનારાઓને રૂષ્ટ પુષ્ટ, ઘેર્યવાન, ક્રાન્તિવાન અને બળવાન બનાવે છે. તેના સેવનથી રક્ત દોષ, સ્વપ્ન દોષ, વીર્ય વીઘ્નર, નસોની કમજોરી, શરીર અને મનની નબળાઈ, સ્મરણ શક્તિનું ગુમ થવું, વાંસાની કાટ, હાથ પગની કળવર. તથા દાહ, અગ્નિ, અણુ, દસ્તની કબજાઆત વીગેરે વમામ દરદો દરે ઠરી મનને ઉત્સાહી તથા બાહિશ બનાવે છે.

કીમત ગોળી ૪૦ રૂપી ૧ નો રૂ. ૧.

(૮)

પદ્મ વીંધા નામનું દળદાર પુસ્તક મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઑફિસ—જામનગર—ઠાઠીઆવાડ ઍન્ય નં. ૧૮૭ ઠાલખાદેવી રોડ—સુખધ.

સરકચુદાર નાં ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રબલને અપીલ.

જોઈએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતાડએ જાણવું:—

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કુપતીને નોકરે અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતાડએના વગ મા ખોચેલીય ગેસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરીને અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક્ક છે
૨. કે આ હક્કના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતાડએમા ફેલાવો કરવાની દૃષ્ટે અણુલા ઉતાડની ફરજ છે
૩. કે પોલીસ ને પોલીસ કરતા એછા પાસીબદાર ઉતાડ-લાઇન સ્વાર્થને ખાતર આ હક્કનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક અણુલા ઉતાડની ફરજ છે
૪. કે હિંદ દરેક તેના બેટા, ને પછી તે પહેલા વળીને કે બીજા વળીને ઉતાડ હોય, તે જોય કે તેના ત્રીજા વર્ગના ઉતાડએ તરફ વાળજી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તો તેની મદદે જવા જુઓ શામે છે
૫. કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક મંડળી છે તે કાંઈ પણ ઉતાડને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને હપવી મંડળીના ઓનરરી સેક્રેટરીને ન ૨૬૧-૨૬૩ બોરા બાજર સ્ટ્રીટ, કોટ, સુબહ ઘણી જાણાવવું

૬. કે દરેક ઉતાડએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલા જાણવાની જરૂર છે.

બોરા બાજર સ્ટ્રીટ.

કોટ, સુબહ

લી. સેવક,
જીપરાજ ગોકલદાસ નેણરી.
ઓ. જી. સેક્રેટરી

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મજબુતાઈ ઢેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ ખીજ મેઠરાની ખનાવટ ઢેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યારે પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાનું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં મં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, મ. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને ૨૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો ભયંકર દુષ્કાળ પડ્યાથી એક રૂપીયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે, અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાહલા ઠરેલી, રીંગડે લીલાકૂટકા બાધેથી ગામડાની ત્રાજ સુધી ગયેલી દશ પંદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજુ ઉનાળાની ખરી મોસમ બાકી છે તે સુદતના દરમિયાન કેટલી મંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુશ્કેલીમાં આવ્યા છતાં જાહેર હિત રાખી કમર ઠસી જીવાર ગાજરાની પુષ્કળ કડળ ખરીદ કરવા તથા દાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણુંજ ચાહુના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતેથી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સદ્વ્યય કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશોદય થશે.

જરા જોશો કે ? ક્યાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

દુઃકાળ સમયે ભૂખ, દુઃખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માબાપથી
વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ધાઓ—અને બચાવો તોજ બચશે

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન લેવાળી છે. મકાન ઉભું કરવામાં
રૂપિયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂા. ૨૫૦) ભરી બધાવી અમર નામના મેળવો.

લખો.
ઓ. સેક્રેટરીઓ,

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ,
વડવાણ કેમ્પ.

(૪૦)

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર —મીલખતી, સાણુ, રંગ, વારનીસ,
ગીલીટ સીમેટ વગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર. કીમત ર-૮-૦

હુન્નર પ્રકાશ મોટો —દીવાસળી, કાચ સુ-
ગથી સેટ, અર્કો વગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી ર ૧-૮-૦

હુન્નર સંપદ —હેલ્લામા હેલ્લી શોધના, અનુ-
ભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપૂર. (આ છુક માટે
દેશી વેપારી ચેમ્બરનો હતમ અલ્લીમાય મલ્કો છે)
કીમત રૂ. ૧-૮-૦.

સાણુનો હુન્નર —સરને ભતના સાણુ; બાર
સોપ, ટાઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર
કીમત રૂ ૦-૬-૦.

હુન્નર માહીતકા:—૧-૨-૩ હેર ઓઈલ, અતર,
લવંડર, પેમેન્ટ, સોપ, લાઇમ્સ, બામ, એગ્યુમીક્ષર
વીગેરે અનુભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપૂર
કીમત રૂ. ૧-૪-૦

હુન્નર દર્પણ—૨-૩-૪-સુગંધી તેલો, સેટ
પેનકીલર, નાળ કાઢવાનો સાણુ, કાસમેટીક, જર્મીન
સોસ્ટમ અતરો, રંગ, વારનીસ, સ્લેટ, હેરકર્મ, બાર
સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત રૂ ૧-૦-૦.

હુન્નર કળા જ્ઞાન.—અરજીની, સાર્ડ, ટોળ
ગીલીટ, કાચની આરશી, સોના રંગાણ પાણી વીગેરે
હુન્નર. કીમત રૂ ૦-૬-૦

દેશીગ્રાફીક હુન્નર.—કીમત રૂ. ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન—કીમત રૂ. ૦-૪-૦

પોસ્ટલ જીકુ.

લખો:—હુન્નરોદય છુક ડીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬—૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) સુઅર્ષ નાં ૯.

Uitalia

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાઇટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અચુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ઘરગતુ દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ
માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે

સુવાસણ હેર ઓઇલ તથા ઝમઝમ.

મેંડે એસ. માદન કું'ં ની બનાવટનું ઉત્તમ “સુવાસણ હેર ઓઇલ” તથા
“ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટકે અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(૪૬) (પેટ'ંટ મેડીસીન, પ્રેવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)
રીદા બીલ્ડીંગ—જુહાપસજીદ—મુંબઈ

વાંચો !

મંગાવો ! !

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આપણા ગુજરાત, કચ્છ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

ચેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા રેવન્યુ ઇપજ કેવી રીતે વધારવી, નવા બગીચા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી યાજમાણના, વાવેતર
ક્યારે અને કઈ મોસમમાં કરવા, એકસોએ થોડું ખર્ચ કરી ઇપજ કેમ વધારવી વિગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર
આ એકજ માસિક છે નમુનાનો આ મંગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂા ૨) જે
જે રૂપીઆ રાખવામાં આવેલ છે લાખરેરીને રૂા ૧-૮-૦ હોટ રૂપીઆના લવાજમથી મોખવામાં આવશે, માટે
જરૂર નમુના માટે લખો—

ઉપરાંત અમે ચેતિવાડીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખર્ચ
નવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે —

૧ ફળજાડ કુલખામતુ બગીચાનું પુસ્તક	કીંમત રૂા ૧-૧૨-૦
૨ હિંદુસ્થાનમાં ચતા વાવેતર કરવાની રીત.	” રૂા ૧-૪-૦
૩ ચેતર, ખેડ તથા ખેડના હથીઆર વગેરે	” રૂા ૧-૪-૦
૪ પાણીની સોય તથા તેના ઉપયોગી સાધન.	” રૂા ૧-૮-૦
૫ ખેતિના ય ધામાથી ચેસા કરવાની કૃતી	” રૂા ૧-૦-૦
(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતના ખાદ્યોનો સમાવેશ થાય છે)	
૬ રેશમના કીડા ઉછેરવાની તથા કેટલીય વાવેતર કરી રેશા બનાવવાની રીત	” રૂા. ૦-૬-૦
૭ કાપામાં પાણી વધારવામાં ખેતીજ કરવાનો “ચેતિવાડી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ અંક	” રૂા. ૦-૪-૦

હવેરાય ઇલાલાલ અંબારિયા, લીંબડી-કાઠીઆવાડ.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતો પદેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીઉપયોગી લેખો, ત્રણેક કાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

લિથેપ માહિતિ માટે લખો:—જે. આ. સેફ્ટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. પી. રૅક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાપડ વેચનાર, સોની, ઝવેરીઓ, વગેરે માટે બહેરખબર આપવાનું ઉત્તમ સાધન.

બહેરખબરના લાવ.

પ્રકાર. બાર માસ. ૭ માસ.

૧. આખું વેજ ૨૦-૦-૦ ૧૨-૦-૦

૨. અડધું „ ૧૨-૦-૦ ૭-૦-૦

૩. પા „ ૬-૦-૦ ૪-૦-૦

નવજીવન અને સત્યના

ઑક્ટોબર માસના કેળવણી પરિષદના દળદાર અંકમાં

ગાંધી ગુજરાત—પ્રો. બળવંતરાય ક. ઠાકોર.

હિન્દુસ્થાનમાં પ્રાથમિક કેળવણી—રા. અમૃતલાલ વિ. ઠાકર.

કેળવણી વિષે ટુંકા ટિપ્પણ—રા. રણજીતરામ વાવાલાઈ વગેરે બહુતા વિદ્વાન લેખકોના તથા પરિષદ વિષે માહિતિ આપનારા લેખો પ્રકટ કરવામાં આવ્યા છે. છુટી નકલની કીમત ૦-૪-૦

આ છ વર્ષથી ૪૮ ને બદલે ૬૪ પાના કર્યા છે, છતાં વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨ હિન્દુસ્થાનની બહારના રૂ. ૨-૬-૦; પુસ્તક યાજ્ઞાઓ, ગુજરાતી નિશાળના શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ માટે રૂ. ૧-૧૧-૦; વધુ વિગત માટે લખો:—

સર્વન્ટસ ઑફ ઇન્ડિયા સોસાયટી } ઇન્ડિયા કન્વેન્સિયલ યાજ્ઞિક, બી. એ; બેલગેલ, બી.
ગિરગામ—મુંબઈ. } તંત્રી અને પ્રકાશક.

If you are Interested in any of these
Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, He-ian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.

Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhaj Mohla,
BOMBAY. No 3

Telegrams

"FAIRRUN"

Telephone No — { Office 3563
Residence 3112

Cables

11th & 5th Editions A B C.
Private & Bentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમે દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગંધીઆણું, તેલના ખીયાં, તેલ, ટોપરાં, ખોળ, હરડાં, લેઢીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, છોરું, રાઈ, મેથી, હળદર, આંબડી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, ગુણપાટ, ગુણી, શણ, સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે, વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેસે-રટાઇન વગેરે દેશાવરો ખાતે ચલાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, રેશનરી, કટલરી, હોઝ-યરી, કેમીકલ્સ, મીલ રટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમે દરેક જાતનો માલ જગતર કસી ખરીદીને હિંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી મોકલીએ છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાત્રી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun."

રેકોર્ડિંગ — { ઑફીસ ૩૫૬૩
ધર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૯૩ ૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારબાજ મહોલા,
સુબક નં ૩.

C. B. 988.

શૂરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફાટ: મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ્સ
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર પ્લેક	બાઇક્રોમ સોડા
ડેલ્ટા રેડ	મેથીલીન પ્લેથુ	„ બ્રીન	„ પોટાશ
હીરકટ પ્લેક	મેલેક્રાઇટ બ્રીન	„ યલો	બ્રાઉન શુગર લેડ
હીરકટ યલો	ઓરામીન II	„ ખાકી	લીથાજ ફલેક
હીરકટ બ્રીન	મેટાનીલયલે	„ પ્લેથુ	ટેનીક એસીડ
હીરકટ પાંક	ઓરેજ II	„ ઠમ્બ	એન્ટીમની સોલ્ટ
બેઝો પરપ્યુરીન	સ્કારલેટ 3 R	વિગેરે વિગેરે.	લીન ફીસ્ટલ્સ
હીરકટ મેન્ડેટા	સાઇગી ગ પ્લેથુ		હાઇડ્રો સલ્ફાઇટ સોડા
હીરકટ રૂબીન	વીકટોરીઆ પ્લેથુ		સ્ટેનેટ સોડા
હીરકટ વાયોલેટ વિગેરે.	રેડ પીંગ રેડ વિગેરે વિગેરે.		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
			કોસ્ટીક સોડા
			વીગેરે વીગેરે.

(૫૭)

આ માસિક નં. ૬૩, ચી'ચપોકલી પુરેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોર્થકોટ હિંદુ ઓફિસેજ કે. એન. સેલર
સમાં ધોંડીઆ નારાયણ વનારસેએ છોપ્યું છે અને ધી ઈન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને બુરો માટે
પ્રમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈએ લેડીફોન બીલ્ડિંગ્સ ૧૬, બેક સ્ટ્રીટ ફાટમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

પાવર આપનારનું નામ	પાટી.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
વેસ્ટ એન્ડ વૉચ કો. ...	૧ એ	West End Watch Co. ...	1 A.
ડ્રેવેટ ચોવ્ના અને કો. ...	૨ એ	Drewet Chowna and Co. ..	2 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ & કો. ...	૩ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
હિન્દુ અન્થાશ્રમ—નાદિય ...	૪ એ	Hindu Ananthashram—Nadiad	4 A.
ગિરગાઉ—કેમિકલ લેબોરેટરી ...	૪ એ	Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
અમરુતજાન ડેપોટ ...	૫ એ	Amrutanjan Depot ...	5 A.
થે ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી ...	૫ એ	The Indian Claim Agency ...	5 A.
નાગિન્દાસ અને માનેકલાલ ...	૬ એ	Nagindas and Maneklal ...	6 A.
હ. વલ્લભરામ & કો. ...	૬ એ	H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
થે બેંક ઓફ ટાઈવાન લિમિટેડ ...	૭ એ	The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
થે ઇન્ડિયન કોટન કો. લિ. ...	૮ એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
જી. બાલામલ & કો. ...	૮ એ	J. Balamal & Co. ...	8 A.
ફિરોઝ મ. ડસ્ટકોર & કો. ...	૯ એ	Phiroze M. Dustoor & Co. ...	9 A.
થે રિયો કેમિકલ કો. ...	૧૦ એ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
થે લક્ષ્મી આર્ટ પ્રિન્ટિંગ વર્ક્સ ...	૧૧ એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
છહગાનલાલ લાલુભાઈ શાહ ...	૧૧ એ	Chhaganlal Lallubhai Shah ...	11 A.
જિવરાજ ગ. નેન્સી ...	૧૧ એ	Jivraj G. Nensi ...	11 A.
થે ઇન્ડિયન મેરકાન્ટાઈલ કો. લિ. ...	૧૨ એ	The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
શોર્ટ અડવર્ટિસમેન્ટ્સ ...	૧૩ એ	Short Advertisements ...	13 A.
ડ્ર. ડ. વ્રાઈટર & કો. ...	૧૪ એ	Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
મ. હ. શાસ્ત્રી ...	૧૪ એ	M. H. Shastri ...	14 A.
થે ટેબ્લેટ મેનુફેક્ચરિંગ કો. ...	૧૪ એ	The Tablet Manufacturing Co.	14 A.
સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલવે ...	૧૪ એ	State Management of Railway.	15 A.
બી. લી. થોસર ...	૧૫ એ	B. L. Thosar ...	15 A.
ઈ. સ. પટાનવાલા ...	૧૫ એ	E. S. Patanvala ...	15 A.
રેંગૂન સમાચાર પ્રેસ ...	૧૬ એ	Rangoon Samachar Press ...	16 A.
ડાવડા & કો. ...	૧૬ એ	Davada & Co. ...	16 A.
થે સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લિ. ...	૧૭ એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોડ્રેજ બ્રોથર્સ ...	૧૮ એ	Godrej Brothers ...	18 A.
જી. ની. દાવર & કો. ...	૧૯ એ	G. N. Davar & Co. ...	19 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ & કો. ...	૨૦ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	20 A.
વર્ધમાન & સોન્સ ...	૨૧ બી	Vardhaman & Sons ...	21 B.
ગોવર્ધનદાસ કુરસંદાસ હાલ્ડી ...	૨૨ બી	Goverdhandas Kursandas Halla.	22 B.
થે ઇન્ડિયન સિમેન્ટ કો. લિ. ...	૨૨ બી	The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
થે સબરકાન્થા બોર્ડિંગ હાઉસ ...	૨૩ બી	The Sabarkantha Boarding House	23 B.
થે આલેમ્બીક કેમિકલ વી. કો. લિ. ...	૨૩ બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
થે બ્રિટિશ એક્સપ્રેસ માસ્ટર્સ કો. ...	૨૪ બી	The British Express Maulsters Co.	24 B.
કાર્નિક બ્રોઝ. ...	૨૫ બી	Karnik Bros. ...	25 B.
માહાલે & કો. ...	૨૫ બી	Mahale & Co. ...	25 B.
મોહનલાલ મલ્હાણા & કો. ...	૨૫ બી	Mohlal Mulchand & Co. ...	25 B.
થે ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ ...	૨૬ બી	The Eastern Motor House ...	26 B.

શૂરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફાટો: મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ્સ
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર પ્લેક	બાઇક્રોમ સોડા
ડેડટા રેડ	મેથીલીન પ્લેથુ	„ શ્રીન	„ પોટાશ
ડીરેક્ટ પ્લેક	મેલેકાઇટ શ્રીન	„ યલો	બ્રાઉન શુગર લેડ
ડીરેક્ટ યલો	બોરામીન II	„ બ્લુ	લીથાર્જ ફ્લેક
ડીરેક્ટ શ્રીન	મેટાનીલયલે	„ પ્લેથુ	ટેનીક એસીડ
ડીરેક્ટ પાંક	બોરેન II	„ ઈન્ડિયન	એન્ટીમની સોલ્ડ
બેઝી પર્પ્યુરીન	સ્કારલેટ 3 R	વિગેરે વિગેરે.	ટીન ક્રીસ્ટલ્સ
ડીરેક્ટ મેન્ડેટા	સાઇકીંગ પ્લેથુ		હાઇડ્રો સલ્ફાઇટ સોડા
ડીરેક્ટ રૂબીન	વીક્ટોરીયા પ્લેથુ		સ્ટેનેટ સોડા
ડીરેક્ટ વાયોલેટ	સ્ટેપીંગ રેડ		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
વિગેરે.	વિગેરે વિગેરે.		કોસ્ટીક સોડા
(૫૭)			વીગેરે વીગેરે.

આ માસિક નં. ૬૩, ચી'ચપોક્લી પટેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોથકોટ હિંડુ ઓફિસ કે. એન. સેલર પ્રેસમાં. પોંડીયા નારાયણ વનારસેએ છોપ્યું છે અને ધી ઈન્ડિયન મરચાંદસ ચોખ્ખર અને ગુરો મારે નયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈમાં ટેલીફોન નંબર ૧૯, બેક સ્ટ્રીટ કોટમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પ્રસ્તુત ૧૨ મુ. VOL. XII. NOVEMBER 1919. નવેમ્બર ૧૯૧૯. અંક ૫ મો. No

There's a reason why—

ઠંડીની મોસમ માટે.

ગરમ કાપડ.

જેકું જોડ્યો તેકું ને સસ્તામાં સસ્તું નીચેને દેડાણેથીજ મળશે —

ધી બોરબે સ્વદેશી સ્ટોર્સ.

દરેક જાતના સ્વદેશી માલનો સીધો મોટા સીધો જુનો
અને સીધો સસ્તો સ્ટોર.

હુઃ ઓફીસ—ખારીબંદર ટાઈમ્સ બોર્ડીંગ મુબઈ.

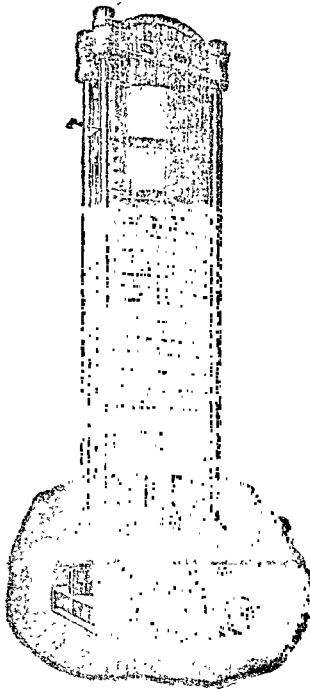
શાખાઓ:—મુબઈ. ૧. પ્રોન્સેમ મટ્રો, ૨. માધવબાગ.
૩. ગીરગામ ૪. પુના શહેર. ૫. પુના કેમ્પ અને
૬. દેશીન.

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રેવેટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંદો.

નાં ૩૨ ફવળનો મોહાલો, કેટ, મુંબઈ.

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી ડંકન
સંટુઅરટ ઍન્ડ કુંગ લીમીટેડની
ફની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમર્પીંગ ઇનજીનો.

દી. સી. અને એ. સી.

ઇલેક્ટ્રીક મોટરો ના “ મેરલી
મેકર ” ના સીલીંગ ફેનસ
(પંખા) અને ઇલેક્ટ્રીક
લાઇટના ફીટીંગસ.

નવાં ૨૦'X૬'X૨'૦૦ ના લેન્કેસાયર

બાઇલરો.

સ્ટોકમાં છે.

આટલે અપર્યાના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના છત્રો તથા બોયનર,
ગ્રાડાલિનમાં હું મશીન પ્રેસ, ફીનીશરો, એન્જીન બાઇલર, લેધ વગેરે તૈયાર થાપીએ છીએ.
ગ્રાડાલિન, ક્રીયર રોડ, પ્રીન્સીસ ડૅક સામે.

ગાંધીજીના અભિપ્રાયોના અંગ્રેજીમાં	પાનાં.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	૧ એ	West End Watch Co. ...	1 A.
દ્રવેટ ચવના એન્ડ કું	૨ એ	Drewet Chowna and Co. ..	2 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું	૩ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નાદિયાદ	૪ એ	Hindu Anathashram--Nadiad	4 A.
ગિર્ગાસન કેમિકલ લેબોરેટરી	૪ એ	Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
અમૃતાંજન ડેપો	૫ એ	Amrutanjani Depot ...	5 A.
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	૫ એ	The Indian Claim Agency ...	5 A.
નગીનદાસ અને માણેકલાલ	૬ એ	Nagindas and Maneklal ...	6 A.
એ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.	૬ એ	H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
ધી બેંક ઓફ ટાઇવાન લીમિટેડ	૭ એ	The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું લીમિટેડ	૮ એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
જે. બાલામલની કું	૮ એ	J. Balamal & Co. ...	8 A.
ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું	૯ એ	Phiroza M. Dastoor & Co. ...	9 A.
રોષી કેમિકલ કું	૧૦ એ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ	૧૧ એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
છત્રાલલ લલિતશાહ સાહ	૧૧ એ	Chhaganlal Lalubhai Shah ...	11 A.
જીવરાજ જી. નેસી	૧૧ એ	Jivraj G. Nensi ...	11 A.
ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.	૧૨ એ	The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
ટૂંકી બહેર ખબરી	૧૩ એ	Short Advertisements ...	13 A.
ડા. ડી. રામદાસ એન્ડ કું.	૧૪ એ	Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
એમ. એચ. શાસ્ત્રી	૧૪ એ	M. H. Shastri ...	14 A.
ધી તેલવેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું	૧૪ એ	The Teblet Manufacturing Co.	14 A.
રેલવેના સરકારી વહીવટ	૧૫ એ	State Management of Railway.	15 A.
બી. એલ. થોસર	૧૫ એ	B. L. Thosar ...	15 A.
ઈ. એસ. પાટણવાલા	૧૫ એ	E. S. Patanvala ...	15 A.
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	૧૬ એ	Rangoon Samachar Press ...	16 A.
દાવડાની કું	૧૬ એ	Davada & Co. ...	16 A.
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	૧૭ એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોદરેજ બ્રાધર્સ	૧૮ એ	Godrej Brothers ...	18 A.
સી. એન. દાવરની કું	૧૯ એ	G. N. Davar & Co. ...	19 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.	૨૦ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	20 A.
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	૨૧ બી	Vardhaman & Sons ...	21 B.
ગોવર્ધનદાસ કુરસનદાસ હાલુ	૨૨ બી	Goverdhandas Kursandas Hallu.	22 B.
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ મું લી	૨૨ બી	The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડિંગ હાઉસ	૨૩ બી	The Sabarkantha Boarding House	23 B.
ધી એલેમ્બીક કેમિકલ વર્ક્સ કું લી	૨૩ બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
ધી બ્રિટીશ એક્સપ્રેસ મેનિસ્ટર્સ કું	૨૪ બી	The British Express Manisters Co.	24 B.
કાર્નિક બ્રાધર્સ	૨૫ બી	Karnik Bros. ...	25 B.
મહાલે એન્ડ કું.	૨૫ બી	Mahale & Co. ...	25 B.
મોતીલાલ મુલચંદ એન્ડ કું	૨૫ બી	Motilal Mulchand & Co. ...	25 B.
ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ	૨૬ બી	The Eastern Motor House ...	26 B.

માનેકલાલ ગોરધનદાસ ...	...	૨૭ બી	Maneklal Gordhandas ...	...	27 B.
કાલ્યાણરામચંદ્ર મહેતા ...	...	૨૮ બી	Dahyabhai Ramchandra Mehta.	...	28 B.
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ ...	...	૨૮ બી	Nanlal Goverdhandas...	...	28 B.
મણીચંકર ગોવિંદજી ...	...	૨૯ બી	Manishanker Govindji	...	29 B.
સપટ કંપની. ...	...	૩૦ બી	Sapat & Co. ...	...	30 B.
ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની ...	...	૩૧ બી	Od. Chemical Co. ...	...	31 B.
રામચંદ્ર નારાયણજી કેશવજી ...	...	૩૨ બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32 B.
જીવરાજ ગોકળદાસ નેશ્વરી ...	...	૩૨ બી	Jivraj Goculdas Nenshi	...	32 B.
ગોદરેજ બ્રધર્સ ...	...	૩૩ બી	Godrej Brothers	...	33 B.
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરદાસ સભા ...	...	૩૩ બી	Mahuva Gauraxak Sabha	...	33 B.
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ ...	...	૩૪ બી	Kathiawad Hindu Anathashram.	...	34 B.
આર. જી. કામદાર ...	...	૩૪ બી	R. G. Kamdar ...	...	34 B.
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા ...	...	૩૫ બી	Amritlal Maneklal Davavala	...	35 B.
કુલેરાય યોગેશ્વર અંબરીયા ...	...	૩૫ બી	Duleral Chhotalal Anjariya	...	35 B.
વેલ કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૬ બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna...	...	36 B.
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ ...	...	૩૭ બી	Laxmichand Dossabhai & Bros...	...	37 B.
ધી પારસ્તાન પારફ્યુમરી કંપની ...	...	૩૭ બી	The Parastan Perfumary Co. ...	...	37 B.
ધી કુહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમીટેડ ...	...	૩૮ બી	The Coochara Trading Co. Ltd....	...	38 B.
ગુલામહુસેન ઇસમાઈલ એન્ડ બ્રધર્સ ...	...	૩૯ બી	Gulamhussein Esmalji & Brothers.	...	39 B.
ધી નેશનલ સિમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ ...	...	૪૦ બી	The National Siment Manu. Co. L.	...	40 B.
ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રી મંડળ ...	...	૪૧ બી	Gujarati Hindoo Stri Mandal ...	...	41 B.
ઇન્દુલાલ કાનાલાલ યાગ્નિક ...	...	૪૧ બી	Indulal Kanaialal Yagnik	...	41 B.
ડૉ. કાળીદાસ મોતીરામ ...	...	૪૨ બી	Dr. Kalidas Motiram...	...	42 B.
જગજીવનદાસ નારાયણ ...	...	૪૩ બી	Jagjiwandas Narayan...	...	43 B.
શૂરજી વલ્લભદાસની કંપની ...	...	૪૪ બી	Shoorji Vallabhdas & Co.	...	44 B.

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્ક્સ

— ૧૦૧ —

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની હાં.

બસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-સની તખ્તી આશ્રમની ઓફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક-વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ જોર્ડ પર લખી જાહેર ભાગમાં સુકી સમારક રખાય છે એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથ-કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જેવાં કે પાણીઆ, તેલો, ખજાણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી બેજશીળ જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ઘણી વડી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

રૂંટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેને શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રોટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું થુળ, ગળાનો સર્વ જતનો દુખાવો, લગ્નક, છાતીની ફડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગે.

નો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી વંશ આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુધ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બ આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે આમડીતાં દરેકો આ અલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

(૪૧)

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફ્રીઅર હાટ-મુંબઈ.

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદ મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એકજ શાખા છે. જેની ખાત્રી એકજ વખત ઓફીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઈન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એકજ વખતે જ સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજા કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટોને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીકીઓનાં નાણાં વસૂલ કરી આપીએ ક્રીએ અને તેનું કમીરાન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ઠેકાણું:—મુસ ષીદ્દીંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

(૩૯)

એડવક સીનેમાની બાજુમાં. ઘોળી તળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ ચોટાની આવકનો હીસાબ પહેલેથી જોડાવવાનો છે, વળી ધરતી સલાહ લઈ બરાબર સમજી કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પછંસાનો ખર્ચો બચાવ થાય છે માટે તાબીદે મનો

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન): એફ. ઈન્સી. સી. એ
ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

ટાઉન હોલ આગળ. બાગ સામે.

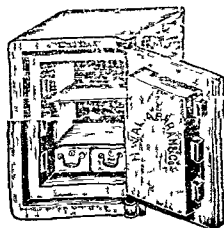
હોમજી સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

(૩૫)

ટેલીફોન નાં ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

જોશિ પકડવાની

અખંડ વાળી.

ગ્રીજેરીઓ, તાળાં કળા અને કેસ બોક્સો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મગાવો.

કારખાનું—ચક્લા સ્ટ્રીટ, ઘોબી ગલી.

(૩૫)

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ-૩.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1899.

Subscribed Capital	Yen.	30,000,000.
Paid up Capital	Yen.	27,500,000.
Reserve Fund	Yen.	6,530,000.

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Noerabaya	Osaka	Tamsui
Kiukiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad.

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ઇનકોર્પોરેટ થયેલી.

ભરાયેલી કાપણી ચેન	...	...	૩૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાર ધીધેલી	„	...	૨૭,૫૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફન્ડ	„	...	૬,૫૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઇપેહ, ફાર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કન્ટન, ફુચાઉ, હુન્કો, કીઉકીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઉ, ચેંગાહી, હોંગકોંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, સીમારાંગ, બટેવીઆ, મેકોંગ, ટાઇટોહ, શીન્ચીકુ, ટાઇચુ, ટોકીઓ, ઓસાકા, કોબી, યોકોહામા, ઓકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીટંગ, ટામસુઇ, ટોવન, મોજી, બાંકોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યાબંધ કોરસપોન્ડન્ટો છે.

ગ્રાહકો માટે આણી ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને બાંધી મુદતની ડિપોઝીટો એક વરસ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અસ્થ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

દરેક ભવનું ચારાફી અને હુન્કીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬, એસ્પ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

નખળાં બૈરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો એજ ઓના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામબાણુ ઇલાજ છે, ખાસ કરીને ઓના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નખળી પટેલી અને લોહી વગરની શીઘ્રી છોકરીઓ અને ગરભવતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત— દહાડામાં ત્રણ વખત
યાના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીના જેઓ ઘણાં નખળા હોય, જેઓને ઉઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નખળાધથી તવાધને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત— જમવા પહેલા અને સુવા બપો એક કલાક આગમજ એક યાના ચમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નખળા પૂરૂંઓને માટે શક્તિને માટે જગ બહુર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચૂક શક્તિને કીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈની ઉપલી દવા બ્યારે બી લે ત્યારે એના પર લગાડેલું લેખલ જેના પર ‘રીયો કેમીકલ કું.’ નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

(૫)

રીયો કેમીકલ કું.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યુ યાર્ક સીટી ન્યુનાયટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આ દં

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લગાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહદ મોંઘી થઈ છે
તેવા વખતમાંવેપારીઓને પોતાના માલ સાફ જોઈતા
નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના ઠલોક અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા—

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેફર કે વાઈથી આંકડી, તાણુ, જે'ચ કે કાંકણી આવતાં બેથુદિ, દાંતખીલી શ્વાસ
રૂંધાવો, થડાગાર બનવું, ફીણના ફીસોટા, પેટના દુખાવા ઇં નવા કે જુના દર્દ માટે રામબાણુ છે.વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે વેલછાને લીધે, રડવું, કુટુંબ, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,
ભિચિત્ર જીવું, પ્રેવાલિયેટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ
કુળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી ૦)જી. પો.)—જ્ઞાનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધક હીસ્ટરિયા-શેક થેરી-વડોદરા.
(૨૬)“ રેલ્વે બુલમમાંથી ” પરાધીન મુગા ચર્ડ ક્લાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને જો તમારે
કાંઈપણ પ્રકારની મદદ, ખાતરી. અથવા સારાથ્ય જોઈતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદનો કલ્યાણ વધારે ફેલાવવો
જોવો હોય તો “ ઇન્ડિયન બોર્ડ ઓફ ટ્રાઈટેક્ટરસ ” ના ઉપરીપણા ને ચેરમેનમેન્ટ ઓફ રેલ્વેઓ સ્થાપ
વાનું દલાલ કરવું આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સદ્ગુહસ્થ પાસેથી મળશે—

અવસર જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોસીએશન,

બોરા બગીચ સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂઝે રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વેહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦

ડીરેક્ટરો.

મોન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી

શેઠ માધવજી ઠાકરસી

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાલાલ વાલજી

શેઠ વાલજી સુંદરજી

શેઠ પ્રશાંતભ કાનજી

શેઠ જગજીવન શેખરજી

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમ
ધરવામા આવે છે જહિર પ્રજાને તથા વેપારી વર્ગને એલેતેમાસ કરવામા આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી વધુ વિગત સાઝુ આ કંપનીની ઓફિસમા
લખતુ અથવા જાતે મળતુ

પેસ્તનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી.

૧૯, બેન્કબીટ, કોલ, મુંબઇ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
૬૦ અચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
માર આનાના સોળ શબ્દ અને ઉપરાત વધુના દરેક શબ્દ
દીક એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે ૧૬ શબ્દ દીક
માર આના અને તે ઉપરાત દર શબ્દ દીક એક પૈસા લેવાનો
રિવાજ છે. ઉપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવા
મેટ્રોપોલીટીન મ્યુનિસિપલ એજન્સી ઓફ
એડમિનિસ્ટ્રેશન બિલ્ડીંગ્સ ૧૬,
ગ્રાંડ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

કેલશાઈટ.

ધોળા, પીળા, અને રાતા, રંગનો જથ્થા-
ખ ધ તથા છુટક આખો તથા પાઉકર વેચવાનો છે
લખો. યુ એસ. આચાર્ય, ગોડલ (કાઠીઆવાડ.)

પ્રેમચંદ કશનાથ સુરતવાલા.

વીજલીનો દરેક જાંતનો સામાન વેચનાર
તથા રીપેરીંગ અને ફીંગ કામ કરનાર.
ગ્લોબ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા
જુમર, તથા બેટરી ટેબલકેન, વગેરે માલ
ક્રીકાયત ભાવ મળશે. એક વખત ધધારી કામ
પાડી ખાત્રી કરશે.

૬૦ મુળજી જેઠા બીલડીંગ, બીજે માલે,
બ્લોક નં. ૭, મુંબઈ નં ૨

“લગનુ” પત્ર ” નામની ચોપડી એક
આનાની રીક્રીટ મોકલી મગાવો.

ડી. એન શાહ, અપાઠિયા ચકલા
સુરત

સેવાના ઉદ્દેશ માટે દર માસે પ્રગટ થતું માસિક.

સેવક

(Sevak.)

સેવા' એજ 'જીવન' 'સેવા' એજ 'સ્વરાજ્ય'

સેવા' એજ 'આનંદ' 'સેવા' એજ 'સ્વાતંત્ર્ય'

'સેવક'ના ગ્રાહક થાઓ, અને ઠાણ ફાડી બેગી
રહેવા કરતા હીને કાર્ય કરો

'સેવક'ના ગ્રાહક થાઓ અને નામરદન કલક

દુર કરી ખરા મરદ બનો,

'સેવક'ના ગ્રાહક થાઓ અને દરીદ્રતાને લાત મારી

સાચા ધનવાન થાઓ,

'સેવક'ના ગ્રાહક થાઓ અને છદ્મી વાર્ધક

કરી સદાનો આનંદ મેળવો,

'સેવક'ના ગ્રાહક થાઓ અને દેશની અવિધ્યની

મજા માટે લાગણી બતાવો,

વાર્ષિક લવાજમ { ૩ રૂ સર્વ સાધારણ,
૩, ૧૧ સાર્વજનિક લાયબ્રેરીઓ,
સેવા સંસ્થાઓ તથા સુનિ
મહાત્માને વિગેરે,
૩ ૦-૩-૦ છુટક નક્ક એકની
કિમત,

લખો—સેવક ઓફિસ.

ના, ૧૦૫ રીયોરોડ—અમદાવાદ,

(નોંધ—જાહેર ખબરના આતિ મધ્યમ દર પુછો.)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ બાઇઓને અસવચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉષ્ણાટથી જીવને રાહત આપવા. હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” બારે આવકાર. ત્યક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” ભુકે કરી એક દરબલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. ડી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી શુગર ફોટેડ કવીનાઇન કંસકેરા વેલ્ડેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને શુભ્રકારક, બનાવટો મુખર્ષ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેલવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાહટર એન્ડ કુંપની

(૨૧)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખર્ષ. નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાડગના દરને માટે આ એક ધર્મજીવ અસરકારક રામમાણુ અને કડાપી મધ્યાન તે હપલા નામનું તેલ છે એ તેલ વા. પેન મારતો વા. વચામ ભવતો સ ધીવા, સમ્મીગીકા, ગાઉટ, વગેરે, ક્રતવ, આક્રાં નરોત્તુ મેંચાડું, કમર, ધાવી, સાધા, હાડકા અને મરદનનું દુખવુ, બરડાની કાંઠ, બચાઓના નબળા પડેલા પગે ચકલ્લો સોનો, સુને ના તથા મદક અવલા સંધા અને હાડકા અકરસાત, લમજોગો, લકવો, લચક, ચસક, વીગેરે વચામ ભવના શરીરના જીના દુખારને કટપટ સાબ કરી નબળા પડેલા અવવચેને તાકાત બસી લોહી ફેરું કરી નવી જંદગી બખતથી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફત રૂપાઓ એક

સર્વે ભળીલા દવાના વેપારીઓ વેચે છે બાહારગામવાળાઓએ નવસારી લખવું

માલિક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેડ ઓફીસ-દોરડી સીટ, નવસારી.

(૪૫)

રેટોલ

DRIVES AWAY RATS

ગોળીઓ.

(૨૪૨૪૬)

આ ગોળીઓ ઉંદરની ખુદી ઉપર આ માદ અસર કરે છે તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુબીથી ખાઈ જાય છે, અને ખાધા પછી હમેશને માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છોડી નહીં જાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને હર રાખવાને માટે ઘણાજ અકસીર ઉપાય નીવડે છે કારણ કે તે વાપરયાથી મરકીના ઉંદરો નહાણી જાય છે. ઉંદરો મરકીનું સુખ કારણ માટે તેમને હર રાખયાથી મરકી પછી હર રહે છે

વાપરવાની રીત

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ ભુદી છુટી જગ્યાએ બીડા પુક ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી. ચોથે દીવસે એક પછી ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કી મત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. મોટા જગ્યામાં મંગાવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીયું.

ધી તેમસેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ૦.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -મુખર્ષ.

જો

તહામરે ત્રીજી વર્ષના ઉત્ક્રાંતિની દાડમારી અને
નવમ અઠકાવવા હોય, હાંદી જેપાર ઉઘાડને થતી
દાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭
પૌડનો હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અઠકાવવા હોય,
હાંદીએ મટે રેલ્વેમાં સારા પમારની નોકરીઓ નેહતી
હોય, હાંદી ઉલ્લેખ હાંદનાજ લાભ માટે ખીલવવા
હોય, મહેર પ્રાણી સગવડ મટે પૂરતી કાળજી રાખનાર
સત્તા નેહતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ નેહતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલ રેલ્વે સબધી લડત ચલાવા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેડન
રસાસ્પ દાદાવાનજ ૩૬૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ,
એ સરનામે મોકલવા વીન વી છે

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપકાઓમાથી
આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ડી.
ફ્રામ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૧, કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર.

પાટણવાલા બામ,

ફ્રીટીડમનો ઠંઠા દુશ્મન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુઃખાવો, દાંત તથા કાનનો દુખાવો માખ, વીછુ, વગેરે ઝહેરી
દુખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે.
મટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
બાટલી મંગાવી ખાત્રા કરો કી. બા.-૧) ની રૂ. ૦ા.
વી. પી. ખરચ જુદું તે શીવાય

ધણી બાતના ખુશખોશાર મધ મધતા તાબા પુલોમાંથી બનાવેલા
હોઝ એકાદી અત્તરો તથા ઓટો મલશે, અને દરેક બાતના
ધ ગ્લીશ શન્ટો લવંડર શાણુ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલશે.

વી. પી. થી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું.
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

(૫૯)

ભાણપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર ગુજવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થઈ શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા ખર્માં ધલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાગુવાન્નેગ કોર્ટે ન ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને ઝવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૫,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રાપ્તપ્રાપ્તર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

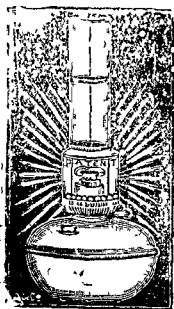
“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

નવી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ—આખા ખર્માં ધલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે ખર્માંની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહુજ ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે લાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીશ ભાગી ભય ત્યાં સુધી આ ચીમની આવે છે.

ચીત્ર સાધનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપુર કમીશન.

ફેબ્રુઆરીના ફાં, ૧૯૦૦

મંમમાહેવીના કુવાસ પાસે,

સુંબર્થ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અંગીયાર વરસથી આજુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની બીજી શોધોની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરે અથવા જાતે મળે.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા, લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણુ ..... રૂ. ૩૭,૪૬,૬૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઇની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

એશિયન એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંક ઓફ આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીકાં
સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વહી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

આલુ ખાતામાં રાખતી ખાફી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે..... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:૦:—

વેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેના હિસાબ ગોઠવેજે પ્રશ્નને આપ્યો છે. કોટની ઇવર્ટ લેધમની આફ્રીસની આગમાં અને કાપડ બજારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જેઠ કંઠે પોતાની હબરોની ક્રીમતની વેલાતી મોટા બાણીયા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોઠવેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીંદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વીંગ ઝૈંકો માટે સરકારને ઉત્તર તીજેરી ભેઘતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોઠવેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આજો ઉત્તર તીજેરીનો ચોરકર ગોઠવેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હબરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકાનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન-ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી ફલગીરી સાથે કહેલું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની ફાયરમુક્ક હોયાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બાલુમા એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભે કે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક્ક હોયાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાના અને દુકાનો સરકાર હંમેશા માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોઠવેજનું - કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENCY.

PROPRIETORS :

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

ESTABLISHED 1912

TELEPHONE No. 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS BOMBAY."

We have in Stock for Immediate Delivery the following Goods.

LEATHER GOODS:—Best English and American Leather Belting, Hairy, Chrome and Plain Picking Bands, Spring Buffers, Buffalo Pickers, Drop Box Pickers, Roller Skies, Leather Laces, etc., etc., etc.

WOOLLEN GOODS:—Roller Cloth, Clearer Cloth and Sizing Flannels of best makes.

WEAVING ACCESSORIES:—Best English real Cornelwood Shuttles, Picking Sticks and Loom Sundries of all kinds.

BOBBINS:—Best English and Japanese Slubbing, Roving, Warper and Ring Rabbeth Bobbins of all Sizes.

SPINNING ACCESSORIES:—Spindles for Ring and Fly Frames, Rings, Inner Tubes, Flyers, Spindle and Bobbin Wheels, Twist Wheels, Stripping, Burnishing and Emery Fillets, Flat Tops, Card Combs, Card Cans, etc., etc., etc.

HEADS AND REEDS:—Heads and Reeds of best well-known makes.

LOPES AND BANDINGS:—Lambeth Cotton Driving Ropes and Bandings.

CHEMICALS:—Chloride of Zinc, Chloride of Magnesium, Chinoy Clay, Epsom Salt, Glauber Salt, Farina, French Chalk, Tallow (Mutton and Vegetable) Sago Flour, Dextrines, Soluble Blue, Sodium Sulphide, Soft Soap, Maize and Rice Starches, etc., etc., etc.

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
please write to us.*

તમારા લાભનું.

ધનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓઇલ બ્રાઇટ ઓઇલ
(ધાસલેટ) થી વહન રહિત છે. બ્રાઇટ ઓઇલના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે નુકસાન કરે છે. માટે બે કોઇ તેમ પુરવાર કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓઇલમાં બ્રાઇટ ઓઇલ છે તેને ઉપર જણાવેલું ધનામ અમે આપશું.

બાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીતા વપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

પી કેશવ પરચ્યુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

(૫૩)

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું, VOL. XII NOV. 1919. No. 5. નવેમ્બર ૧૯૧૯, અંક ૫ મો.

અનુક્રમણિકા

વિષય.	પાનું.	વિષય.	પાનું.
૧ ચેમ્બરનો વિભાગ ૧૯૪		૬. વેપારી ખબરો ૨૨૭	
૧. વાર્ષિક સભા ૧૯૪		૭. વેપારી આંકડાઓ ૨૩૧	
૨. કમીટીની સલાહો ૨૦૫		૧. ખાંડની જગ્યાત વખતે આંકડા કિંમત ... ૨૩૧	
૩. પત્રવ્યવહાર ૨૧૦		૨ ખાંડની આયાત ૨૩૨	
૪. લાયસેન્સીમાં નવાં પુસ્તકો ૨૧૧		૩. સુતર અને સુતરાઈ કાપડના આંકડાઓ ... ૨૩૩	
૨. બીજી ચેમ્બરનો વિભાગ ૨૧૩		૪. સુતરની આયાત ૨૩૫	
૩. વેપારી વિષયો ૨૧૪		૫. ઇ. સ. ૧૯૧૯ ના ઔદ્યોગ માસ માટે પોર્ટ	
૧. હોદ્દામાં ચામડાં ફેળવવાનો ઉદ્દેશ ... ૨૧૪		ટૂંકની વેરહાઉસીંગમાંના માલના વેપારને	
૨. હોદ્દામાં ઉગાડવામાં આવતા રેતું		લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા ... ૨૩૪	
ઔદ્યોગિક મહત્વ ૨૧૭		૬. નવાં પેટન્ટો ૨૩૫	
૩. પૂર્વ આફ્રિકાનું રૂ ૨૧૮		૭. હિંદુસ્તાનને દરીયાઈ વેપાર ૨૩૭	
૪. અધિપતીની નોંધ ૨૨૦		૮. વેપારી પુછપરછ ૨૩૯	
૫. વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી ભહેરનામાં. ૨૨૬			

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુંબઈના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહ્ય ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધી રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય या तो કાઢી નાંખવી હોય तो आवी जातानी ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આવવી જરૂર નહિ તે તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

અમારા જૂના કોન્ટ્રાક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડીંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે હવેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ या પાછળ છપાવવા માટે આવવી

અમોને તા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ. ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમાં નામ બરાબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને ચોક્કસ તે અમો સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર ચોક્કસ હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે ગ્રાહકોને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંદ ન મળે તેમણે અમને તુરત ખબર આપવી જથી જલદી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીલીકમાંથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો અપી બાક છે એટલે તે બધી કોષની ફરીયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

ચેમ્બરના વિભાગ.

વાર્ષિક સભા.

આ ચેમ્બરની વાર્ષિક સભા શુકર-
વાર તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯ ને દીને

મળી હતી જે વેળા એ. શેઠ ચુનીલાલ
વીજલુખલુદાસ મહેતાએ સભાનું કામ
શરૂ કરવાં પ્રમુખસ્થાનેથી નીચે પ્રમાણે ભાષણ
કયું હતું:—

નવા, પ્લાનોના બીલીંગમાં ટાઇટ્સ કોલ્ડ પુરી પાડે છે?

ઓ. શેઠ સી. વી. મેહતાનું ભાષણ.

ગૃહસ્થો.

ઇ. સ. ૧૯૧૮-૧૯ ના વર્ષ માટેનો આ ચેમ્બરના બારમા વર્ષનો રીપોર્ટ બહાલ રાખવાની દરખાસ્ત મુકતા મને આનંદ થાય છે. આ વર્ષમાં ચેમ્બરે કરેલાં કામકાજનો સારાશ આપને પુરો પાડવામાં આવેલો છે એ વીશેની સંપૂર્ણ હકીકત સહીતનો રીપોર્ટ હવે જેમ બને તેમ જલદી બહાર પાડવામાં આવશે. મારા ભાષણમાં હું મુખ્ય બાબતો વીશે જ બોલીશ. વર્ષ આખરે ઓછો ઠોડી કોઇ પણ કમીટીને ગમ સ્વાભાવીક રીતેજ લાગે કે અમારા વખતમાં જે કામ થયાં તે ચેમ્બરની આખી ઠારકીર્તિમાં મુખ્ય છે. તમે એટલું તો સ્વીકારો કે એવી લાગણીથી દોરવાઇ ગયા વગર પણ હું એમ કહી શકું કે આજે ઓછો છોડી કમીટીએ કરેલાં કામો ખાત મહત્વનાં હતાં. યુરોપમાં ચાલેલા જે ભયંકર યુદ્ધથી ભારે ખુદારી થઇ અને વેપાર તથા બંધો ગને જખરો ઘોકો લાગ્યો તે યુદ્ધ ગયા નવેંબર માસમાં એકદમ બંધ પડ્યું અને ઇંગ્લંડ તથા મીત રાજ્યોનો એવાં સંપૂર્ણ વિજય થયો કે જે માટે અગાઉ કોઇએ વક્રી રાખી નહીં હોય. એ લડાઇના છેવટના કટોકટીના વખતમાં તથા યુદ્ધ બંધ પડ્યા પછીની ઉથલ પાચલના વખતમાં કમીટીએ કામ કર્યું છે. એમણે જે પ્રત્નો વીચાર્યા છે તે અગાઉ કરતાં વધારે સહેલા કે સારા હતા એમ તો કોઇ પણ નહીં કહી શકે. હવે આપણી પહેલી ફરજ એ છે કે આ ભયંકર લડાઇનો અંત આવી સારી રીતે આવ્યો તે માટે પાઠ માનવો. આપણું ધીનું કર્તવ્ય એ છે કે હાલના અસાધારણ સંજોગોને પણ આપણી સ્થિતિને અનુકૂળ કરી લેવા અને હાલના મુશ્કેલ મામલાને પહેાચી વળવા માટે સર્વોત્તમ પ્રયત્ન કરવાની તૈયારી રાખવી.

લડાઇમાં જીત મળી તેથી હીંદમાં સર્વત્ર આનંદ થઇ રહ્યો, હવે અને એ જીત મેળવી આપનારાઓ પ્રત્યે આભારની લાગણી પણ આપણે પ્રદર્શિત કરી ચુક્યા છીએ ૧૮-૧૯ ના નવેંબરથી ૧૯-૧૯ ના જુન સુધીનો વખત એક સ્થિતિમાંથી બીજી પરિસ્થિતિમાં જતી વેળાની અસ્થિરતાનો હતો. એ દરમિયાન, ખાસ કરીને શરૂઆતના ભાગમાં વેપાર ધંધામાં ભારે મંદી થઇ હતી તેનું કારણ એટલુંજ હતું કે લડાઇ આમ એકાએક બંધ પડવાની કોઇએ વક્રી રાખી ન હતી. પણ એ મંદી બહુવાર ટકી નથી થોડાજ વખતમાં મામલો સુધરી જઇને વેપાર ધંધામાં તેજ આવી છે. નડરોશમાં મુખ્ય દુકાણ, સ્ટોર્સોની તંગી, રેલ્વેના ગાડાની તંગી તથા છેવટના ભાગમાં ઉપસ્થિત થયેલો હીંદી પ્રધાનની હુડીના ભાવમાં ઉછાળો છે. આ બધી નડરોશમાં વેપાર ધંધામાં જે નવું જોમ આવ્યું છે તે એટલું જોરપર છે કે આપણે બધા સટાના વખતમાં ઘસડાઇ જઇશું એમ ઘણાને ધારતી લાગી છે અગાઉ શેરમેનીયા ચાલ્યો તે સમયની માથે હાલના સમયને સરખાવવામાં આવે છે પણ તે વેળા જે નવી કંપનીઓ ઠાઠવામાં આવી તે માત્ર અસાધ્ય વસ્તુ સાધવા જના રતા દોગ જેવી હતી તે ધ્યાનમાં રાખીએ તો એ સરખામણી બરાબર નથી એમ લાગ્યા વગર રહેશે નહીં. તેમ છતાં નવાં સાહસો ઉપાડવામાં ઘણી સંલાળ રાખવાની જરૂર છે અને પડી લાગે એવાં સાહસને મુદ્દલ ઉત્તેજન મળવું ન જોઇએ, કેમ કે એવાં સાહસને પરીણામે લોકોને બધાને અને ખાસ કરીને ગરીબ તથા મધ્યમ વર્ગને બહુ નુકશાન પહોંચે છે. વેપારની ખીલવણી માટે આપણું આ મંડળ છે તે ખીલવણીને પણ એવાં અયોગ્ય સાહસના સટાથી નુકશાન થાય છે. હવે લડાઇનો જમાનો ગયો છે, એટલે વેપારની બાબતમાં સરકાર-વચે-પડે એ

યોગ્ય નથી. વેપાર તથા ઉદ્યોગની બાબદમાં સરકારે વચે પડવું જોઈએ એવી માગણી કેટલેક ઠેકાણેથી કરવામાં આવે છે પણ મારે અંગત અભિપ્રાય એવો છે કે વેપાર તથા ઉદ્યોગની બાબદમાં સરકારે કાયદા રૂપે વચે પડવું એ યોગ્ય નથી. જે ભય આપણે માથે ઝાંઝુમે છે તેને પહેાંચી વળવા માટે સાધન એજ છે કે લોકોમાં નીતીની લાગણી ખીલવવી અને સમાજનો અભીપ્રાય યોગ્ય હિશામાં વાળવો.

હાલની ઉદ્યોગ ધંધા સંબંધી ચળવળના સમયમાં જો નામદાર સરકારે હિંદી ઔદ્યોગીક કમીશનના રિપોર્ટ ઉપર વીચાર કરી પોતે શાં પગલાં ભરશે તે જાહેર કયું હોત તો પ્રજાને ઘણી સહાય મળત. હજી પણ આપણે આશા રાખીશું કે એમા વધારે વાર લગાડવામાં નહીં આવે. થોડા વખતમા જે રાજકીય સુધારા કરવામાં આવનાર છે તે અને ઔદ્યોગીક ખીલવણીને લગતા આ સવાલો એક બીજા સાથે ઘાડો સંબંધ રાખે છે. એમાં નામદાર સરકાર જે કાંઈ કરે તે કુતોહલ વચાત માટે મને જે વાતની જરૂર લાગે છે અને તે એ છે કે દરેક પ્રાંતમાં વેપાર ઉદ્યોગને લગતાં ખાતાંનો કારભાર યોગ્ય હિંદી મીનીસ્ટરને સોંપવો અને હિંદને જકાત બાબદમાં સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા આપવી. આ જે ઘરે નહીં ત્યાં સુધી ઔદ્યોગીક ઉત્પત્તિની બાબદમાં સરકારના પ્રયત્ન જોઈએ તેટલા સફળ થશે નહીં. જકાતના સંબંધમાં હિંદને સ્વતંત્રતા આપવાની બાબદમાં વમારું ધ્યાન જેંઆયું હશે કે કાયાં ચામડાંની નીકાશ ઉપર પંદર ટકાની જકાત નાંખવા માટે કાયદામાં હાલમાં ફેરફાર કરવામા આવ્યો છે અને એમા એવી ગોઠવણ છે કે બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાં જે ચામડા કેળવાય તે જ હિંદથી નીકાશ કરવામાં આવેલાં હોય તો એ જકાતના પંદર ટકામાંથી દસ ટકા જેટલી વળતર આપવામાં આવશે. જકાતને લગતા

એવા ફેરફારોના સંબંધમાં સરકારની રાજનીતી કેવી છે તે જાહેર કરવાની વીનતી આ ચેમ્બર ઘણા વખતથી કરે છે એટલુંજ નહીં. પણ જકાતમાં વખતો વખત યોગ્ય ફેરફાર કરવાની સત્તા હિંદને આપવાની કેટલી જરૂર છે તે વીશે રાજકીય મંડળોએ તથા વેપારી કોમે નામદાર હિંદી પ્રધાન મી. મોંટેગ્યુ અને નામદાર વાઇસરોય લોર્ડ ચેમ્સફર્ડ સંમુખ આગ્રહપૂર્વક વીવેચન કયું હતું અને એમ પણ જણાવ્યું હતું કે એ હક હિંદને આપવામાં નહીં આવે તો એકલા રાજકીય સુધારાથી ધારેલો અર્થ સરશે નહીં. પ્રજામાં આવો એકત્ર અભિપ્રાય છે તે છતાં એ બાબદમાં નામદાર સરકારે કાંઈપણ કયું નથી એટલુંજ નહીં પણ ચામડાં ઉપરની નીકાશની બાબદમાં જકાતને લગતી જુદીજ રાજનીતીમાં હિંદને ઉતારી છે એટલુંજ નહીં પણ એકંદરે નવી રાજનીતી કેવી રાખશે તે પણ જણાવ્યું નથી. હિંદી ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવા માટેની રાજનીતી પ્રત્યે ચેમ્બરે પસંદગી દર્શાવી છે કારણ કે તેથી ઉદ્યોગો ખીલવાની આશા રહે છે પણ સામ્રાજ્યને ઉત્તેજન આપવા માટેની આ રાજનીતી પ્રત્યે ચેમ્બરે વાંધો ઉઠાવ્યો છે કારણ કે ચામડાં ઉપરની જકાતમાંથી વળતર આપવાની આ ગોઠવણ મત્ર બ્રીટીશ સામ્રાજ્યને અન્ય દેશો કરતાં વિશેષ લાભ આપવાની રાજનીતી દાખલ કરવાનું આડકતરું પગથિયું છે. આવો મહત્વનો ફેરફાર આવી રીતે કરવો યોગ્ય નથી. મી. જોસફ ચેમ્બરલેન જેવાને પણ આ ફેરફાર માટેની હિતચાલ કાજે ત્રણ કે ચાર વર્ષ સુધી અધાગ મહેનત કરવી પડી ત્યારે એ માટેની દરખાસ્ત પ્રજા સંમુખ રજુ કરવાનું બની શક્યું હતું. તે છતાં હિંદી પ્રજા સંમુખ અથવા કાઈ નહીં તો નામદાર વાઇસરાયની ખાસસલા સંમુખ એ આપો પ્રશ્ન રજુ કરી ઠરાવ ઉપર આવવાને બદલે આવો મહાન ફેરફાર આવા આડકતરા માર્ગે દાખલ કરવાનું

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

હીંદી મરકારે ચે.અ ગણુ' છે. એ વીશે પ્ર-
જ્ઞને પોતાનો અભિપ્રાય રજુ કરવા માટે
તક આપવી ઘટતી હતી. અત્યાર સુધી
હીંદને પોતાના બદોબીયા તરીકે ગણવાની
રહેજ પણ વલણ કોઈ પણ બ્રીટીશ મં-
ર્યાને બતાવી નથી તો પછી જકાતને લગતી
બાબદમાં હીંદને લાલ થાય એવી ગોઠવણ
રાખવાની તો વાતજ શી કરવી? દક્ષીણ આ-
ફ્રીકામાં હીંદીઓને જે થોડા પણ હુક હતા તે
પણ બ્રુટલી લેવા માટે બનતા પ્રયાનો ત્યાં કર-
વામાં આવે છે અને તે માટે મંડળ પણ
સ્થાપ્યું છે. એમ જણાવવામાં આવે છે કે આ
કાયદામાં માત્ર એવી સત્તા હીંદી સરકારને
આપવામાં આવી છે કે જેની રૂએ સરકાર
બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાંથી જે જે ભાગને વળ-
તરને લાલ આપવા માગે તે તે ભાગને એ
લાલ આપી શકે અને જો દક્ષીણ આફ્રીકાને
એવો લાલ આપવો નહીં એમ લાગે તો તેમ
પણ કરી શકે આટલું છતાં અમને એમ લાગે છે
કે હીંદી સરકાર ઉપર એ બાબદમાં જે દબાણ
ચલાવવામાં આવે તેને આધીન થઇને એવાં
સંસ્થાનોને પણ આ લાલ હીંદી સરકાર આપશે
કે જેઓ હીંદના લાલ પ્રત્યે મુઠલ દરકાર
રાખતાં ન હોય આ સંજોગોને લીધે હીંદને
માટે જકાત સંબંધી એવી સ્વતંત્રતા આપણે
હજી પણ માગીશું કે જેથી એક નીશ્ચિત
રાજનીતી બહેર રીતે ધારણ કરી શકાય. જ્યાં
સુધી હીંદી સરકારનું બંધારણ હાલ છે તેવું
રહેશે ત્યાં સુધી હીંદી પ્રજાની લાગણી અને
લાલ પ્રત્યે યોગ્ય રીતે ધ્યાન આપવામાં આવે
એવી બહુ આશા નથી.

ચલણને લગતી ચોચ વ્યવસ્થા તો વેપારી
કોમનો આસપ્રાણ છે અને તેમ છતાં
હીંદી પ્રધાને કેટલાક મહીનાથી ચલણના
સંબંધમાં જે રીતે કામ લેવા માંડ્યું છે એ
દલગીર યવો જેવું છે કેમ કે તેથી વેપારી
કોમને ઘણું નુકશાન થાય છે અને એ
કોમમાં ઘણો ખગલગાટ થઇ રહ્યો છે. કરન્મી

કમીટીની નેમણુંક થઈ ત્યારે આપણને આશા
રાખવાનું કારણ મળ્યું કે હુંડીના ભાવ
સ્થીર થશે અથવા કાંઈ નહીં તો એ કમીટી
રીપોર્ટ કરશે ત્યાં સુધી તેમાં ફેરફાર કરવામાં
નહીં આવે; પણ તેમ છતાં તે વખતથી હુંડીના
ભાવમાં વધારો કરવામાં આવતો રહ્યો છે અને
તેને પરીણામે વેપાર ઘણો અરુચીર થઈ
પડ્યો છે. કમીટીના કામમાં લાંબો ખચકો
પડ્યો છે અને તે દરમ્યાન ભાવ બે વાર
બે પેન્સ વધીને બે શીલિંગ સુધી ગયો છે.
એથી હીંદનો માલ નીકાશ કરનારાઓને ભારે
ખોટ ગઈ છે અને આપણા નીકાશ વેપારમાં
પણ ઘટાડો થયો છે જેને પરીણામે ખેડુતોને
ભારે નુકશાન મોટે કે વહેલે થયેજ. એમ
જણાવવામાં આવે છે કે હુંડીના ભાવના વ-
ધારા સામેનો આ પોકાર માત્ર માલ નીકાશ
કરનારાઓ તથા વચગાળેના વેપારીઓ તરફ-
નોજ છે કેમકે તેમનેજ એ વધારાથી ખોટ
જાય એમ છે. ખેડુતોને તો બંધી વસ્તુઓ
કોઈ વેળા મળી ન હતી એટલી સસ્તી મળશે.
પણ આ દલીલ ખોટી છે કારણ કે નીકાશ કર-
નારાઓ અને વચગાળેના વેપારીઓ તો પો-
તાનો નફો ગમે તેમ કરીને પણ કહાડશે
અને તરેહવાર ચુકતી વાપરીને પણ આ ખોટ
છેવટે ખેડુતને માથે ઢાળી પાડશે. એ રીતે
ખોટ છેવટે ખેડુનોએજ ભોગવવી પડશે. તે-
મની પેદાશના ભાવ અત્યારથીજ નીચા ગયા
છે એટલુંજ નહીં પણ આયાત થતા માલમાં
તેના જેટલો ઘટાડો થશે કે કેમ તે કહી શકાય
એમ નથી. પશ્ચીમના દેશોમાં હુંડીના ભાવમાં
થયેલો વધારો ધ્યાનમાં લઈને ચીન્નના ભાવ
વધારવાની શરૂઆત થઈ ચુકી છે. હીંદમાં
સોનું કે ચાંદી આયાત કરવાની મનાઈ ઘણા
વખત અગાઉ કહાડી નાંખવી જોઈતી હતી.
સરકારે સોનું વેચવાનું શરૂ કર્યું છે પણ તેથી
હુંડીના ભાવ ઉપર એવી અસર પહોંચનાર
નથી કે જેવી અસર ચીનરતા પ્રમાણે વેપાર
માર્ગે સોનું આયાત કરવાની છૂટ આપવાથી

થાય. તમારી કમીટીએ એવી ભલામણ કરી છે કે જે બીજા હેલાજ નીકળે નવું તો ત્રણ રૂપયાની કીમતનો નવો સીક્કો કહાડવો જેમાં 'ચોખી ચાંદીનું' પ્રમાણ એણું રાખવું. ચલણી નોટને બદલે રૂપયા આપવાની જે ફરજ નામદાર સરકારને માથે છે તે થોડા વખત સાફ જરૂર લાગે તો દર કરવાની સત્તા નામદાર સરકારને આપવામાં આવે તો તેથી ચાંદી એકદાથ કરવા માટેના પ્રયત્ન કરનારાઓ ઉપર તથા ચાંદીના ભાવપર તેની શી અસર થાય એ પણ વીચારવા જેવો પ્રશ્ન છે. સર્વ લોકો અત્યારે તો હુંડીના ભાવની સ્થિતિ માંગે છે અને ચલણને લગતી કમીટીને રીપોર્ટ મળવાની રાહ ઘણીજ આતુરતાથી જુએ છે.

નામદાર હિંદી પ્રધાન તથા નામદાર વાઇસરાય રાજકીય સુધારા વીશે હિંદની પ્રજાને અભિપ્રાય સાંભળવા માટે હિંદના જુદા જુદા ભાગોમાં સાથે સાથે ક્યારે તે વખતથી તમારી કમીટીએ હિંદી ધારાસભામાં તથા પ્રાંતીક ધારાસભામાં હિંદી વેપારીઓનું પ્રતીનિધિત્વ કેટલું રહે છે તે વીશેની ચર્ચા ઉપર ધ્યાન આપ્યું છે. એ ખુશી થવા જેવું છે કે સાઉથ બેરો કમીટીએ આપણી ચેમ્બરને એક સલાહ પ્રાંતીક ધારા સભામાં અને એક સલાહ હિંદી ધારા સભામાં મોકલવાનો હક આપવાની ભલામણ કરી છે. આપણે આશા રાખીશું કે મુંબઈની મ્યુનિસિપાલિટીના નવા બંધારણમાં વીસ સભાસદો નેમવાની સત્તા નામદાર સરકારે પોતાના હાથમાં રાખી છે તો આ ચેમ્બર તરફથી પણ 'એચ સંજ્યામાં પ્રતીનિધિઓ મોકલવામાં આવે તે માટેની ગોઠવણ કરવામાં આવશે. હવે જે વખત આવે છે તે દરમિયાન વેપાર તથા ઉદ્યોગોમાં ઝડપથી ઘણું વધારો થવાની આપણે આશા રાખીએ છીએ અને તેથી એવા ઘણા સવાલો ઉપસ્થિત થશે કે જે સ્થાનીક તેમજ હિંદી ધારાસભાનામાં ચર્ચાશે. તે વેળા આપણી હિંદી વેપારી કામ તરફથી પ્રતીનિધિઓ મોકલવાના હકની જેમ માગણી

કરીએ છીએ તેજ પ્રમાણે એ બાબદમાં આપણી જોખમદારીનો પણ વિચાર આપણે ભૂલી જતાં નથી. એ કારણથીજ ચેમ્બરના નીચેના આપણે સુધાર્યા છે, સભાસદોની ફી વધારી છે તથા બીજા કેટલાક ફેરફાર પણ એવા કર્યા છે કે જેથી ચેમ્બરની મહત્તા વધે અને આ દેશોપયોગી સંસ્થા જે અત્યાર સુધીમાં દેશના બહાર જીવનમાં ચોક્કસસ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે તેની લાગવગમાં હજી પણ વધારો થાય.

જેમ વધારે સવાલો આ ચેમ્બરનું ધ્યાન ખેંચશે તેમ તેમ કમીટીની જોખમદારી વધતી જશે અને મારી ખાતરી છે કે હું નવી કમીટીની વડી કહી શકું કે તેઓની ઉપર નામદાર સરકાર તરફથી કે વેપારીઓ તરફથી ગમે તેટલો બોલો આવી પડે તોપણ તે સર્વને પહોંચી વળવાને જેઓ તૈયાર છે. તે માટે ચેમ્બરની આવક વધારી છે ચેમ્બરના "સ્ટાફ"માં વધારો કર્યો છે અને બીજા પણ જરૂર જોગા ફેરફાર કર્યા છે. હું આશા રાખું છું કે થોડા વખતમાં ચેમ્બરની ઓફીસ માટે મક્કાનનો સવાલ કમીટી પાસે ઉપસ્થિત થશે. આ સવાલ ઘણોજ અગત્યનો છે. અત્યાર સુધીમાં કમીટીએ નીચેના કામ કરવાના સુધારા વીશે તથા આપણી કામ કરવાની પદ્ધતિ ઉપર સંપૂર્ણ તપાસ કરી વીચાર કર્યો છે તેમજ હવે પછી આપણે કામ કરવાની પદ્ધતિ એવી બદલી છે કે આ શહેરમાં રહેતી વેપારી કામના વિવિધ વર્ગોની સાથે વધારે સીધા અને ઘાડા સમાગમમાં આપણે આવી શકીએ. જુદા જુદા જે જે ધંધામાં પડેલા આપણા સભાસદોની સંજ્યા દસ કરતાં વધારે હશે તે પ્રત્યેક ધંધાને લગતી બાબદમાં સલાહ આપવા માટેની સખ કમીટીઓ નેમવામાં આવે એવી જે યોજના આપણા નવા બંધારણમાં છે તે આવતા માસથી કમીટી અમલમાં લાવશે. એ સખ કમીટીઓની મદદથી વધારે સારી ચર્ચા થઈ વધારે સાફ કામ થશે.

કરનીચરના માટે કેન્સી ટા મોટો જરૂરો ક્યાં છે ?

વળી ચેમ્બરના સભાસદોની મીટીંગ દર ત્રણ મહિને મેળવવાની જે ગેઠવણ ચેમ્બરના નવા કાનુનથી હમણા કરવામાં આવી છે તેને લીધે ચેમ્બરના સભાસદો પણ ચેમ્બરના કાર્યમાં વધારે રસ લેવા થશે. સભાસદોએ આ નીયમો સુધારવામાં કીમતી મદદ આપી છે તેમને હું આ તકે આભાર માનું છું. હું ઇંગ્લંડ ગયો તે દરમિયાન ત્રણ માસ સુધી મી. જહાંગીર બમનજી પીટીટે મારી વતી પ્રમુખ તરીકેની જોખમદારીવાળી ફરજ બજાવી તે માટે હું એમને આભાર માનું છું અને હવેનું વર્ષ જે વધારે કામથી ફજદાઈ થશે એવી આશા છે તે વર્ષના ચેમ્બરના પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા તે માટે એમને સુભારંભાદી આપું છું. ચેમ્બરના ઉપપ્રમુખ તરીકે ચુટી કહાડાયા તે માટે મી. બોર્ડનને હું અલીનદન આપું છું.

ચેમ્બરની ઑપ્રીસમા કામ કરનારાઓનો પણ હું આ તકે આભાર માનું છું તેમજ પોતાનું કામ ઉત્સાહથી અને સારી રીતે કર્યું છે. મી. મેક્લિતાની સેક્રેટરી તરીકેની કીમતી સેવા દ્વિતી ચેમ્બર મેળવી શકી છે તેથી મને આનંદ થયો છે એમજે અગાઉ ચેમ્બરનું કામ કેવી કુશળતાથી કર્યું છે તે તમે જાણો છો. સીમલા ખાતેના મ્યુનિશન બોર્ડ એમની સેવા આપણી પાસે ઉછીની લીધી હતી. ત્યાં સેવા બજાવી વિશેષ અનુભવ મેળવી એઓ પાછા ગઈ આવ્યા છે તે આ ચેમ્બરને વિશેષ ઉપયોગી થઈ પડશે એવી મારી ખાત્રી છે.

છેવટે નવી કમીટીને તેમનાં વિવિધ કાર્યોમાં આજથી શરૂ થતા નવા વર્ષમાં વિશેષ યશ મળે એવી મારી પ્રાર્થના છે.

શેઠ જી. બી. પીટીટનું લાખણ.

શેઠ જહાંગીરજી બમનજી પીટીટે તે પછી આપેલું લાખણ નીચે મુજબ છે:—

મે. પ્રમુખ સાહેબ તથા સદસ્યદરેજો, આ ચેમ્બરનો તા. ૩૧ મી ઓગસ્ટ સને

૧૯૧૯ સુધીનો જે રીપોર્ટ અને હીસાબ આપની મંજૂરીને સારૂ રજૂ થયો છે તેને હું આનંદપૂર્વક ટેકો આપું છું.

તે ઉપરાંત આપ સર્વની સંમતીથી જે વીષયોનું વાર્ષિક રીપોર્ટમાં ધ્યાન કરવામાં આવ્યું છે અને જે વીષયોને મે. પ્રમુખ સાહેબના વીદ્વતાભરેલા લાખણમાં સ્થાન મળ્યું નથી તે વીષયો સળંગી હું કેટલીક હુક સામાન્ય પ્રકારની સુચનાઓ કરવાની રંગ લઉં છું.

ગયું વર્ષ અનેક રીતે પ્રખ્યાત થયેલું છે. દુનીઆના સઘથી મોટા યુધનો અંત આવ્યો તેથી કરીને ધણાજ મદતના વેપારી, ઉદ્યોગીક અને આર્થિક પ્રશ્નો ઉદ્ભવ્યા છે જે જે સર્વના એકત્ર બળે કરીને ચેમ્બરના જીવનમાં ગયું વર્ષ સઘથી મદતવનું નીવડ્યું છે.

ભયાનક અને વરણવી ન શકાય એવા ચાર વર્ષના બનાવોમાંથી પસાર થઇને દુનીયામાં શાંતી થઈ છે પણ કમલાગ્યે એ શાંતી અસ્થીર છે, અને પ્રજાસત્તાક વર્ગને માલુમ પડવા માટે છે કે અમેરીકાના એક અપવાદ શીવાય તમામ યુધમાં જોડાયેલા મીત્ર રાજ્યોએ (ઇંગ્લંડ સુધા) પ્રેસીડન્ટ વીલસનના ૧૪ મુદ્દાનો અને તેના હેતુનો અનાદર કર્યો છે. આપણી નજદીક જોઈએ તો પણ અત્તર તેવીજ થવાનો સંભવ છે, ટરકી, પરશીયા ઇજીપ્ત, અને હિંદુસ્થાનના બનાવો, અને ખાસ કરીને પુર્વ આફ્રીકાના બ્રિટીશ સંસ્થાનમાં જે વર્ષો સેદને લીધે ઉદ્ભવેલા તીવ્રકારને ઉત્તેજન આપવામાં આવે છે તે બનાવો, અને તેથી પણ વધારે જનસમાજની ન્યાય ભુધીને આઘાત થાય તેવા હિંદુસ્થાનના બનાવો (દાખલા તરીકે જન સમાજની સ્વતંત્રતા ઉપર ગેરવ્યાજબી અંકુશ મુકનારો રોલેટ એક્ટ અને પંજાબની નીરહોશ અને અશસ્ત્ર પ્રજા સામે જુલમ.) આ સર્વ બનાવો સ્વતંત્ર રીતે બતાવી આપે છે કે હજી પ્રજા સત્તાના હિંમતો ધણાજ દુર છે.

ધી જોગે ટાઇલ માર્ટ, રૂ. ૧૦, બેંક ઓફ, ફાટ, મુબઈ.

અને જોહુકમીનું સામરાજ્ય યુદ્ધ પહેલાં જેવું બાબત હવે તેવું હજી પણ છે. વળી તે બનાવો સ્પષ્ટ રીતે બતાવી આપે છે કે હજી ફનીઆમાંથી રાજ્યદારી વિરૂદ્ધ તાવનું નીકળન થયું નથી. તેમ ન્યાય સમભાવ મંત્રી, વીગેરે શબ્દો ફક્ત શબ્દો તરીકેજ પ્રચારમાં છે પણ તે શબ્દોને અંગે રહેલા ભાવ બીલકુલ આચારમાં નથી.

હવે આપણે એક ક્ષણ આપણા દેશના ઉદ્યોગ અને વેપાર ઉપર યુદ્ધની શી અસર થઈ છે તેનો વીચાર કરીએ. ઉદ્યોગને લગતું કમીશન નીમવામાં આવ્યું હતું તેના રીપોર્ટ બહાર પાડવાને આજ લગભગ વર્ષ થયું છે. તે રીપોર્ટમાં એવી સત્કારવા યોગ્ય સુચનાઓ થયેલી કે વેપારના સંબંધમાં સરકારે હાલ પર્યાપ્ત જે વીરોધી વૃત્તિ બતાવેલી તે વૃત્તિ દુર રાખીને ઉદ્યોગનો વીકાસ થાય તેવાં સાધનો ચોજવાં. આવી ભલામણને લઈને તે રીપોર્ટને લોકોએ ટેકો આપેલો પણ જો આપણે એ રીપોર્ટની મુખ્ય સુચનાઓનો વીચાર કરીએ તો દલગીરીથી કહવું પડે છે કે તે સુચનાઓને હજી કાંઈ સરકારે આચારમાં મુકી નથી તેમ હાલ તુરંત ભવિષ્યમાં તેમ કરવાને સરકારનો કાઈ વીચાર હોય તેમ પણ જણાતું નથી. આ બનાવથી જે લોકમત મુજબી હતો તે વધારે ઘટ થતો જાય છે અને તે એજ છે કે જ્યાં સુધી વડી ધારાસભામાં લોકના પ્રતીનીધીઓની સત્તા બમણે નહીં ત્યાં સુધી લોકહીતવર્ધક સુધારા અમલમાં મુકવા અશક્ય છે.

આ પ્રકારની નવાઈ માગણી તરફ સરકાર તદ્દન ઉદાસીન વૃત્તિ રાખે છે તે પણ સરકાર પદ્ધતિ રૂએજ છે.

જ્યાં સુધી લોકમતની સત્તા ધારાસભામાં બમણે નહીં અને બાહોશ અને દુરદેશી એક હિંદવીર ઉદ્યોગખાતા મારેના સલાસદ તરીકે નીમણે નહીં ત્યાં સુધી બીજાનો મત ગમે તે હો પણ હું તો ધણાજ શક રાખું છું કે ઉદ્યોગ

કમીશનના ભવ્ય રીપોર્ટનું કાંઈ પણ ક્ષણ નહીં આવે.

હિંદુસ્થાનના વેપાર અને ઉદ્યોગ તરફ સરકારની આજ સુધી શી નીતી ચાલતી આવી છે તેનું જો આપણે ખારીકાઈથી અવલોકન કરીશું તો સ્પષ્ટ જણાશે કે (વીલાયતની અને હિંદી) બંને સરકારે બીજા વધારે મહત્વના સ્વાર્થી આગળ હિંદુસ્થાનના વેપારી સ્વાર્થ ઉપર બીલકુલ લક્ષ આપ્યુંજ નથી. આથી કરીને હિંદુસ્થાનનું વેપારી જીવન ઘણું અંશે નિર્બળ થઈ ગયું છે એટલુંજ નહીં પણ ભવીષ્યમાં પણ કેટલીક ઉછરતી હુન્નરકળાઓનું પોશણ થવાનો સંભવ નથી. અને વધારામાં તેમનું તાત્કાળ અવસાન થવાની ધારતી રહે છે.

સુલેહની “કોન્ફરન્સ” મુદ્દાપ્રમાં મળી તે વેળા ત્યાંની બેઠકોમાં હિંદુસ્થાનનું વેપાર ઉદ્યોગને લગતું ભવીષ્ય હમિશને સાડા આંકવાની ચર્ચા થતી હતી. અને તે વખતે એકજ હિંદુસ્થાનવાસીઓ તરફથી પોઠાર ધર્યો હતો કે બ્રિટીશ સરકાર હિંદના લોકોના નામે જે વ્યવસ્થા “કોન્ફરન્સ” માં બહારોબહાર કરે છે તે તદ્દન ગેરવ્યાજબી છે. પણ તે પોઠાર છતાં હિંદના વેપારીઓ તથા ઉદ્યોગવાળાઓના એ કે પ્રતીનીધીને સુલેહ કોન્ફરન્સમાં મોકલવામાં આવ્યો નથી.

હિંદુસ્થાનની “આર્થિક સ્વતંત્રતા” ના સંબંધમાં પણ જે માગણી જારી છે તેનો કાંઈ હજી સરકાર તરફથી ઉત્તર મળ્યો નથી. ઉદ્યોગ કમીશનના કાર્યક્ષેત્રમાંથી આ બાબત કયાં હેતુથી પહોંતી મુકવામાં આવી હતી તે હું તો સમજી શકતો નથી.

હિંદુસ્થાનના ઉદ્યોગ અને હુન્નરનો વીકાસ થવાને સાડા આસ જરૂરીઆતની બાબત એ છે કે કરતું બધારણ અને તેની વ્યવસ્થાની સંબંધમાં હિંદુસ્થાનને સ્વતંત્ર

ઉચ્ચીપોલીસ કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

ખનાવવું અર્થાત સર્વ આર્થિક વીધયોમાં એને સ્વતંત્ર ગણવું. આ પ્રકારની સ્વતંત્રતા એ કાંઈ ખર્ચ રીતે ન્યુન થાય તો વેપાર ઉદ્યોગમાં પણ તેટલો અંશે ન્યુનત્વ સ્વભાવીક ગણે થાય.

આ પ્રકાર સર્વમાન્ય મત હોવા છતાં પણ સરકાર હિંદુસ્થાનની આર્થિક સ્વતંત્રતા પ્રકારવાને તૈયાર નથી તો તે પરથી તેમની માય સુધીનો ખ્યાલજ કરવો બસ છે.

શ્રીમંતના દરેકે દરેક સંસ્થાનને કર વ્યયની સ્વતંત્રતા છે તો ક્રકત હિંદુસ્થાનને સ્વતંત્રતામાંથી શા માટે દુર રાખવું બેઠ્યો?

જ્યાં સુધી આ પ્રકારની સ્વતંત્રતા હિંદુ-નને મળે નહી ત્યાં સુધી સરકાર હિંદુ-નના વેપાર પ્રત્યે માયાળુ લાગણી ધરાવે છે અને કહેવાય છે તે વરફ શક અને અણ-ધાસની નજરથી પ્રભુ શુભે તો તે દોષ તેને ર નથી.

દુકાનમાં અધીક માસ જેવી બીજી બીના એ બેવામાં આવે છે કે વડી ધારા

સાર સરકારે ક્રકત હિંદુસ્થાનનાં ચામડાંના ઉદ્યોગને સરકારી મદદથી ઉત્તેજન આપ્યું હોય તો વધારે ન્યાયસર ગણાત, પણ તેથી કરીને આ “ઇમ્પીરીયલ પ્રેક્ષ” ની જે નીતી સ્વીકારમાં આવેલી છે. અને જેને લીધે દસ ટકાની વળતર આપવાનું કરાવવામાં આવ્યું છે તેવી ગેઠવણ એક છુટ્ટી બાબદ હોય તેમ આડકતરી રીતે દાખલ કરવી તે વદન ન્યાયથી વીરુધ છે અને તેમ કરવામાં હિંદને ધણેજ ગેર-લાભ થયો છે. આવી અગત્યની બાબતમાં આડકતરી રીતે ધારા પસાર થાય અને હિંદુ-સ્થાન કે જેનો એમાં અસ્થ સમાયેલો છે તેનો અણીપ્રાય તો લેખામાંજ નહિ. આ અન્યા-યની પરાકાષ્ટાજ છે.

વડી ધારાસભામાં સરકારના આ કરાવ સામે એ પંડીત મદનમોહન માલવીયા અને ઑ. મી. શર્માએ ઘણીજ લડત ચલાવી હતી જે સારૂં તમને જેટલો ધન્યવાદ આપીએ તેટલો એછો છે.

“ઇમ્પીરીયલ પ્રેક્ષ” નો સવાલ

ફરજીઆત રીતે પોતાનો કાચો માલ ગ્રેટબ્રીટનને સક્ષતે ભાવે વેચવો અને પોતાને ખર્ચત સાડા જે તૈયાર માલની જરૂર પડે તે માલ “યુનાઇટેડ કીંગડમ” અને તેના સંસ્થાનોમાંથી મોઢે ભાવે ખરીદવો અને બ્રીટીશ સામ્રાજ્ય શીવાય દુનીયાના કેઈ પણ ભાગમાંથી મોઢે ભાવે હીંદુસ્થાનનો કાચો માલ લેવાની માગણી થાય અગર તો તેને તૈયાર માલ સ્વસ્તે ભાવે આપવાની માગણી થાય તો તે લાલચમાંથી હીંદુસ્થાને દુર રહેવું.

એક દાણ વાદનીવાદની ખાતર આપણે કદાચ એમ માનીએ કે બ્રીટીશ સામ્રાજ્યની આબાદીની ખાતર પરસ્પર મદદ અને પરસ્પર લોગની જરૂર છે તો પણ દક્ષીણ આફ્રીકા અને નાવાલ જેવાં સંસ્થાનો કે જેઓ આપણા દેશી ભાઈઓ પ્રત્યે ઘણીજ જંગલી રીતે વર્તે છે તેમને ૧૦ ટકા વળતરમાંથી કેમ ખાતલ કરવા ન જોઈએ.

ખીજું પણ એક પગલું સરકારે એવું લીધું છે કે જેથી હીંદુસ્થાનનો વેપાર ક્ષીણ થયા વીના રહે નહીં અને તે એ છે કે હીંદુસ્થાનમાં સરકાર પરવાનગી સીવાય “યુનાઇટેડ કીંગડમ”ની બહાર જે રંગ બનતો હોય તેના આયાત થઈ શકે નહીં.

યુદ્ધ બંધ થયું છે તેમ છતાં પણ વેપાર ઉપર આ પ્રકારના અંકુશ મુકવામાં આવે એ પરથી હું તો એટલોજ અર્થ કરું કે સરકારનો હેતુ ફક્ત એટલોજ છે કે હીંદુસ્થાનને પોતાના સ્વાર્થનો ગમે તેટલો લોગ આપવો પડતો હોય પણ બ્રીટીશનો રંગનો ઉદ્યોગ ખીલવવો. આ ઠરાવને માટે જ્યાં સુધી સરકાર ખીજું વધારે સંતોષકારક કારણ બતાવે નહીં ત્યાં સુધી હીંદુસ્થાન જો સરકારને માથે એવો આક્ષેપ મુકે કે સામ્રાજ્યના વેપારના હિત આગળ હીંદુસ્થાનના વેપારીઓનું હિત કાંઈ હિસાબમાં નથી તો તેમાં હું કાંઈ ગેરવ્યાજબી જોતો નથી. ગ્રહસ્થો, આપની કમીટીએ આ ઠરાવ સામે

પણ સખ્ત પોઠા નોંધાવ્યો હતો પણ બખતાં દીલગીરી થાય છે કે હજી કાંઈ જવાબ મળ્યો નથી.

યુદ્ધને પ્રસંગે હીંદુસ્થાનને અનેક પ્રકારની સંકડામણ વેઠવી પડી હતી અને તે વખતે વપરાતી ઘણીખરી ચીજોપર સરકારી બપતો હતો. અને હું ઘણી મગરૂરીથી જણાવું છું કે તે વેળા હીંદુસ્થાને માણસ, પર્સો અને માલથી ખુબાર થવામાં કાંઈ બાકી રાખી નહોતી. તમને સર્વને માલુમ છે કે ખોરાક વીગેરે રોજની જરૂરીઆત ચીજો પણ સરકારે કાબુમાં લીધી હતી. અને તેમ થવાથી કાંઈ લોકને ઓછી હાડમારી પડી નહોતી પણ લગાઈ દરમીયાન લોકોએ કાંઈ પણ અસંતોષ બતાવ્યો નહોતો. હવે સુભાગ્યે યુદ્ધનો અંત આવ્યો છે તો સરકારે પ્રથમ એ કરવાની જરૂર છે કે એક હેવાલ બહાર પાડવો અને તેમાં નીચે પ્રમાણે વીગત જણાવવી.

(૧) યુદ્ધ દરમીયાન કયા કયા ખોરાકો સરકારે કાબુમાં લીધા હતા ?

(૨) તે ખોરાકોની શું કીંમત આપી હતી ?

(૩) તે ખોરાકોનો કેવે પ્રકારે ઉપયોગ થયો હતો ? વીગેરે વીગેરે.

સરકારના હિતને સાડા આ પ્રકારનો હેવાલ ફાયદાકારક છે કારણ કે લોકોમાં એવી માન્યતા છે કે સરકાર હીંદુસ્થાનમાંથી ખોરાકનો ઉકાવ કરે છે તે ફક્ત યુદ્ધનાં ક્ષેત્રે સાડા નથી પણ બ્રીટીશ સામ્રાજ્યના બીજા ભાગોમાં પણ આપવાને સાડા છે. ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેનું વીગતવાર પત્રક બહાર પડ્યું હોય તેમ મારી, બાણમાં નથી અને જો મારી એ સમજીત ખરી હોય તો આશા છે કે સરકાર જલદીથી તેવું પત્રક બહાર પાડશે.

ખીજી ગાંભીર બાબત જે લગાઈમાંથી ઉપસ્થિત થઈ હતી તે ઈંગ્લેન્ડ અને હીંદ

વચેની હુંડીના ભાવમાં થયેલા વધારા હતો. આ સવાલની વીવીધ બાબતથી તમે વાકેફ છો અને જે જુદા જુદા તબક્કામાંથી પસાર થઇને એ સવાલ હાલની સ્થિતિએ એ શીલી-ગના દરે પહોંચ્યો છે તેની વીગત પણ તમારાથી અજાણી નથી એટલે એ વીશે વીગતમાં ઉતરવાની જરૂર નથી. આ અગત્યના અને ગુચવણ ભર્યા સવાલ વીશે ચેમ્બરને અલી-પ્રાય ચાંદીના રૂપમાં રજુ થયો છે એ ચાંદી ને કરનસી કમીટી હાલ ઇંગ્લંડમાં કામ કરે છે તેના ઉપર તમારી વતી મોકલવામાં આવી છે. સવાલ ગુચવણ ભર્યો અને મુશ્કેલ છે તેની કોઇ ના પાડી શકશે નહીં પણ જે ગોઠડ રીઝર્વ ઇંગ્લંડમાં છે તે હુંડયામણના નક્કામાંથી એકઠું થયેલું છે અને તેના ઉપયોગ ચાંદીના ભાવના વધારાની અસર હુંડી ઉપર થતી અટકાવવા માટે કેમ કરવામાં નથી આવ્યો તે હું સમજી શકતો નથી. મને સમજતું નથી કે માત્ર આપ અખતારીથી હુંડીના ભાવ નક્કી કરવાનું પડે એમ હતું તો હુંડીના ભાવે સોતું હીંદમાં શા માટે આયાત થવા દેવામાં આવ્યું નહીં અને એમ શા માટે ઠહેવામાં આવે છે કે હીંદમાં સોના ચાંદીની આયાત થતી અટકાવવામાં આવી તે પગલું માત્ર હીંદના લોક કાળેજ અને હુંડીને અંગે થયેલી મુશ્કેલીએને પહોંચી વળવા માટેજ હતું, હું માત્ર સાદા સવાલ પુછવા માગું છું. હીંદ સ્વતંત્ર દેશ હોત અને હીંદ તથા ઇંગ્લંડ વચેના વેપારની સ્થિતિ આચારે છે તેવી હોત તો કેવી રીતે કામ લેવામાં આવત? એમ હોત તો હીંદમાંથી પરદેશ ખાતે આયાત કરતાં વધારે માલ મોકલીને ઉભું કરવામાં આવેલું લહેણું જે અસ્વભાવીક અને આપખુદી ભરેલી રીતે ઘટાડી નાંખવામાં આવ્યું છે તેવી રીતે કામ લેવાની હીંમત પણ સર-કાર કરી શકત કે? હાલની સ્થિતિ સાદા ચળવળોમાં નીચે પ્રમાણે વર્ણવી શકાય એમ

છે. યુનાઇટેડ કીંગડમને હીંદનો કાચો માલ જાંઘળે છે પણ તેની કીંમત આપવાની ઇચ્છા નથી. ગ્રહસ્થો, મને તો લાગે છે કે ચલણ તથા હુંડીને લગતી જે રાજનીતી આ દેશમાં લડાઇ દરમ્યાન ચલાવવામાં આવી છે અને જે હજી પણ અમલમાં ચાલુ છે અને જેને લીધે ચલણ તથા હુંડી બાબદમાં ગુંચવાડો થયો છે તેનું કારણ એજ છે. દલગીર થવા જેવું એ છે કે જે વેળા હીંદ સંપૂર્ણ હૃદયથી અને સ્વેચ્છાથી ઇંગ્લંડની મદદે ખરી કટાકટીના વખતે પોતા નાથી બનતી સઘળી સહાય આપતું હતું તે વેળા ચલણની બાબદમાં અસ્કાર આપ્યા પ-ગલા ભરતી હતી. ચલણને લગતી કમીટી નેમાઝ તે પછી એનો રીપોર્ટ આવતાં સુધી વધારે ફેરફાર કર્યો ન હોત તો હડાપણ ભર્યું ગણાત. વેપારી વર્ગને એટલી તો આશા હતી. હુંડીના ભાવમાં સ્થિરતા લાવવા માટે પગલાં ભરવાની જરૂર હતી અને તે હેતુથી સરકારે થોડા વખત સુધી પોતે કંઈ રાજનીતી પાળશે તે બહાર કરવાની ખાસ જરૂર હતી એવી કાંઈ સત્તાવાર ખબર બહાર પાડવા માટે દેશમાં એક કરતાં વધારે ઠેકાણેથી મા-ગણી આવી હતી પણ તેની ઉપર હજી સુધી મુદ્દલમાં ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી. તેની ગેરહાજરીમાં દેશમાં સઘળે અસ્થિરતા પ્રસરી છે. પોતાની સ્થિતિ કેવી છે કે પોતે હવે શું કરશે તે કોઇને પોતાને સમજતું નથી. પરી-ણામે વેપારને તથા ઉદ્યોગને હાની પહોંચી છે અને મુખ્ય બ્રહ્મદેશમાં કુટલાકમાં તો એવી મંદી થઇ છે કે જે થોડા વખતમાં ગંભીર રૂપ લેવાની ચીંતા રહે છે.

પ્રમુખ સાહિબ અને ગ્રહસ્થો, જો તમે હીંદી સરકારના આવક ખર્ચના અડસટા ગયા માર્ચ માસમાં હીંદી ધારાસભામાં રજુ કરવામાં આવ્યા તે પ્રત્યે નજર કરશો તો જાંઘળ શકશો કે હીંદી સરકારની આવક ટપરા લાખ પાઉંડ હતી તેમાંથી ૪૪૦ લાખ

પાઉંડ અથવા ૫૧ ટકા જેટલો ભાગ લશ્કરી ખર્ચમાં ગયો અને ૧૨૦ લાખ પાઉંડ અથવા ૧૪ ટકા જેટલી રકમ લગાડને લગતા ખર્ચમાં ઇંગ્લંડની સરકારને હીંદ તરફથી આપેલી મદદમાં ગઇ જેથી કેળવણી, નેહરો, સુખ-શાંતી વગેરે ખાતાં માટે બહુજ થોડી રકમ રહી. હાલ આવી રીતે કામ થાય છે તે જોતાં વમને પણ લાગશે કે ધારાસભાઓમાં સુધારા કરે તો પણ તેઓ તમારા ઉદ્યોગોને ખીલવવાને માટે શકતીવાન થશે નહીં. પ્રમુખ સાહેબ, ખરી વાત એ છે કે આ આ દેશની સરકાર તેના સાધનના પ્રમાણમાં અતીશય ઉઠાડે અને અતીશય ખરચાણ છે. તેમાં જુદાં જુદાં ખાતામાં ઉપરી તરીકે અમલદારો છે તેમનો ખર્ચ બહુ વધારે છે અને તેને મુખમાંથી સુધારી નાખવામાં નહીં આવે અને જે સુત્ર ઉપર એનું બંધારણ ઘડવામાં આવ્યું છે તેમાં સંપૂર્ણ રીતે સુધારો નહીં થાય ત્યાં સુધી મને તો ઘણીજ ધારતી આપણા ઉદ્યોગો માટે રહેશે. વરનીમાં દરેક મનુષ્ય હીઠ બે પાઉંડ વાપીંકે આવક હોય એવા દેશ તરફથી દશ કરોડ પાઉંડ જેટલી રકમ બક્ષીસ આપવા અગાઉ તેની કોઇ પણ સરકાર ઘણીવાર અચકયા વગર ન રહે. એટલી રકમ આજથી પાંચ વરસ અગાઉ તો આખા વર-સની આવક જેટલી થઇ હોત; પણ હીંદી ધારાસભાએ પોતાની હુશીયારી વાપરીને જુદોજ વીચાર કર્યો અને તેને લીધે સુપરટેક્સ અને જીલ્લો વધારાના કર આ દેશની એછાં સાધનવાળી રૈયત ઉપર ઘણા વરસ સુધી નાખવા પડે એમ હોવા છતાં એટલી મોટી રકમ આપી દેવા કરાવ કર્યો છે. એ કરાવ કરવામાં તેમણે ગંભીર ભુલ કરી હતી અને તે એ હતી કે દેશનાં સાધનો ગોઝા પચીસ વરસ માટે ગીરો મુક્યા જેવું કયું છે જ કે એ સાધનોની દેશના બહુજ મોટા લાભ માટે ઘણીજ જરૂર છે. પણ એ

પછી ખીલુ વધારાની મદદ માટે જેમણે ધારાસભા પાસે માગણી કરી તેમને માટે શું કહેવું તે મને સુઝતું નથી અને મારે શરમ સાથે કબુલ કરવું જોઈએ કે ધારાસભા મથેના આપણા પ્રતીનિધીઓએ પોતાની જોખમ દારીનો યોગ્ય ખ્યાલ વીસરી જઈને અને પોતાના કાર્યથી દેશની ઉન્નતીમાં કેટલા વખત સુધી હીલ થશે તેના વીચાર પણ કયા વગર આંખ મીચીને વધારાની રકમ આપી છે. એ વધારાની મદદની રકમ પસાર કરવાની જોખમદારી જે રીતે ધારાસભાના હીંદી સભાસદો ઉપર નાખવામાં આવી તે તથા તેને પરીણામે જે રીતે વધારાના નફા ઉપરનો કર આ દેશ ઉપર નાંખવામાં આવ્યો તે બે એવા તાબા અને બાણીતા બનાવે છે કે જે વીશે અત્યારે કાંઈ પણ કહેવાની જરૂર નથી. તેમ છતાં હું એટલું કહીશ કે આ બે મદદ અને તેને પરીણામે દેશ ઉપર નાંખવામાં આવેલા કરને લીધે દેશના સાધનો એવા બંધાઈ ગયાં છે કે હવે પછી જેમને મીનીસ્ટરની પદવી આપવામાં આવે તેઓ હીંદી કે અંગ્રેજ ગમે તે હો તોપણ તેમને નહેરો વગેરે બાધ-કામની, કેળવણી વીશેની, સુખશાંતી માટેની તથા એવી ખીલુ યોજનાઓ જે આ દેશના લાભ માટે તદ્દન જરૂરની છે તેને માટે જોઈતાં નાણાં શોધી કહાડવાં એ લગભગ અશક્ય છે એમ લાગશે.

ગ્રહસ્થો જેમ પ્રમુખ સાહેબે જણાવ્યું છે તેમ તમારી કમીટી ચેમ્બર માટે એવું યોગ્ય મકાન મેળવવાની તજવીજમાં છે કે જ્યાં ચેમ્બરની ઑફીસ રાખી શકાય અને તેના કામને ખીલવી શકાય હું પ્રમુખ સાહેબના અલીપ્રાય સાથે મળતો થાઉં છું કે એ માટેના તમારી કમીટીના પ્રયત્નો ફતેહુમંદ થાય એવી આશા છે.

પ્રમુખ સાહેબની ગેરહાજરી દરમ્યાન મેં કામ કર્યું તે માટે એમણે જે માયાળુ શબ્દો વાપર્યા છે તે માટે હું તેમને

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા કયાં જશો ?

આભાર માનું છું અને ગ્રહસ્થો તમે એમના ઉદ્દગારને જે રીતે વધાવી લીધા તે માટે તથા આવતા વરસ માટે મને પ્રમુખ નીમ્યો તે માટે તમારો આભાર માનું છું.

આટલા શબ્દો બોલી, ગ્રહસ્થો, પ્રમુખ સાહેબે ગયા વરસ માટેનો રીપોર્ટ બહાલ રાખવાની જે દરખાસ્ત મેલી છે તેને ઘણા આનંદપૂર્વક હું અનુમોદન આપું છું.

શેઠ સોરાબજી વાર્ડનનું ભાષણ.

મી સોરાબજી એલલજી વોર્ડન તે પછી જણાવ્યું કે મને આવતા વર્ષ માટે ઉપપ્રમુખ નીમ્યો તે માટે હું આપનો આભાર માનું છું અને હું આપને ખાત્રી આપું છું કે જેમ હેલા દસ વર્ષમા મેં કયું છે તેજ પ્રમાણે હવે પછી પણ ચેમ્બરને મારી સર્વ સેવા અર્પીશ અને એનું કામ વધે અને વધારે હિંચોગી થાય અને હીંદની ઉત્તતીમાં મદદ રૂપ થાય તે માટે મારાથી બનતી સર્વ મદદ આપીશ.

આ ચેમ્બરનું કામ જોતાં મને સારી રીતે આશા રહે છે કે વખત જતાં આ ઇન્ડિયન ચેમ્બર સરકારને ઘણી મદદ રૂપ થઈ પડશે અને હિંદના લાભ ઉત્તમ પ્રકારે સંભાળશે ચેમ્બરની સઘળી ચારજીઓ ઉપર નામદાર મુંબઈ સરકાર તેમજ હીંદી સરકાર સારી રીતે ધ્યાન આપે છે તે માટે આપણે આભારી છીએ સરકારી અમલદારો તથા વેપારીઓ વચે વીચાર વીનીમય થાય છે તો તેથી ઘણા મતલેદના સવાલોનું નીરાકરણ થઈ જાય છે.

વળી જ્યારે રાજકીય સુધારાનું બીલ પાસ થશે ત્યારે ખાત્રીશ સામ્રાજ્યમાં હિંદ પણ સારી જગા લેશે એવી આશા છે. એ સ્થિતી ઝટ લાવવા માટે હિંદની વેપારી ઉત્તતી માટે આપણે સર્વેએ એકત્ર થઈને કામ કરવું જોઈએ કેમકે એમ કહેવાય છે કે પ્રગતિનું ખડું બળ વેપારમાં છે.

શેઠ હંસરાજનું ભાષણ.

તે પછી શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીએ એ દરખાસ્તને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે હું બે ત્રણ બાબતો પ્રત્યે આપનું ધ્યાન ખેંચવા માણું છું. તેમાંહેલી એક રૂના વેપાર વીશે છે. જ્યારે રૂનો સટો જોશમાં ચાલ્યો અને ભાવ બહુજ ઉંચે ગયા ત્યારે સરકારે કેટલીક સંસ્થાઓને વીનંતી કરીને વચે નાંખી અને રૂના સટાને કાબુમાં રાખવા માટેની ગોઠવણ કરવા જણાવ્યું. તે પછી મી. નોએલ વીલકીન્સનની બલામણથી કલીયર્લિંગ હાઉસ ઠાકરસી અને કોટન કંટ્રોલ કમીટી નેમી પણ જે હેતુથી એ સર્વ કયું તે હેતુ પાર પાડ્યો હેત્ય એમ લાગતું નથી અને હજી રૂના વેપારમાં સટાનું તત્વ ઘણું છે જેથી રૂના ભાવનો આધાર ખપ અને છત ઉપર નહિ રહેતાં મોટા સટોરીયાઓની ઉપર રહે છે દર પખવાડીયે પતાવટ કરવાનું રાખવાથી તો સટો વધ્યો છે બીજી બાબત સુરત જીલ્લામાં હલકા પ્રકારનું રૂ સારી જવના રૂ સાથે ભેગી નાખવામાં આવે છે તે છે. આ ઉપરાંત ચલણ તથા હિંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવમાં થયેલા વધારા વીશે પણ એમણે વિવેચન કયું હતું.

કમોટીની સભાઓ.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર ઍન્ડ બુરોની કમોટીની એક સભા બુધવાર તારીખ ૨૪ મી સપ્ટેમ્બરને રોજ બપોરે ૩ વાગે ચેમ્બરની ઍાશીસમાં શેઠ જહાંગીરજી બમનજી પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગ્રહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી

શેઠ સોરાબજી એલલજી વોર્ડન

,, વસનજી ઠાકરસી હાલાઈ

,, મોતીલાલ વલ્લભજી

ધાં બોરબે ટાઇલમાર્ટ ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

પાઉંડ અથવા ૫૧ ટકા જેટલો ભાગ લશ્કરી
ખર્ચમાં ગયો અને ૧૨૦ લાખ પાઉંડ અથવા
૧૪ ટકા જેટલી રકમ લગાડને લગતા ખર્ચમાં
ઇંગ્લંડની સરકારને હીંદ તરફથી આપેલી
મદદમાં ગઈ જેથી કેળવણી, નેહરો, સુખ-
શાંતી વગેરે ખાતાં માટે બહુજ થોડી રકમ
રહી. હાલ આવી રીતે કામ થાય છે તે
જોતાં તમને પણ લાગશે કે ધારાસભાઓમાં
સુધારા કરો તોપણ તેઓ તમારા ઉદ્યોગોને
ખીલવવાને માટે શકતીવાન થશે નહીં.
પ્રમુખ સાહેબ, ખરી વાત એ છે કે આ
આ દેશની સરકાર તેના સાધનના પ્રમાણમાં
અતીશય ઉઠાડિ અને અતીશય ખરચાણ છે.
તેમાં જુદાં જુદાં ખાતામાં ઉપરી તરીકે
અમલદારો છે તેમનો ખર્ચ બહુ વધારે છે
અને તેને મુજબથી સુધારી નાખવામાં નહીં
આવે અને જે સુત્ર ઉપર એવું બંધારણ
ઘડવામાં આવ્યું છે તેમાં સંપૂર્ણ રીતે
સુધારો નહીં થાય ત્યાં સુધી મને તો
ઘણીજ ધારતી આપણા ઉદ્યોગો માટે રહેશે.
વસ્તીમાં દરેક મનુષ્ય દીઠ બે પાઉંડ વાપીંક
આવક હોય એવા દેશ તરફથી દશ કરોડ
પાઉંડ જેટલી રકમ બક્ષીસ આપવા
અગાઉ તેની કેમ પણ સરકાર ઘણીવાર
અચકયા વગર ન રહે. એટલી રકમ આજથી
પાંચ વરસ અગાઉ તો આખા વસ્-
તી આવક જેટલી થઈ હોત; પણ હીંદી
ધારાસભાએ પોતાની હુશીયારી વાપરીને
જુદોજ વીચાર કર્યો અને તેને લીધે
સુપરટેક્સ અને બીજા વધારાના કર આ
દેશની ઓછાં સાધનવાળી રૈયત ઉપર
ઘણા વરસ સુધી નાખવા પડે એમ હોવા
છતાં એટલી મોટી રકમ આપી દેવા ઠરાવ
કર્યો છે. એ ઠરાવ કરવામાં તેમણે ગંભીર
જીલ કરો હતી અને તે એ હતી કે દેશનાં
સાધનો ગોયા પચીસ વરસ માટે ગીરો સુકયા
જેવું કર્યું છે તે કે એ સાધનોની દેશના બહુજ
મોટા ભાગ માટે ઘણીજ જરૂર છે. પણ એ

પછી બીજા વધારાની મદદ માટે જેમણે
ધારાસભા પાસે માગણી કરી તેમને માટે શું
કહેવું તે મને મુજબ નથી અને માટે શરમ
સાથે કબુલ કરવું જોઈએ કે ધારાસભા મંથન
આપણા પ્રતિનિધીઓએ પોતાની જોખમ
દારીના યોગ્ય જ્યાલ વીસરી જઈને અને
પોતાના કાર્યથી દેશની ઉન્નતીમાં કેટલા વખત
સુધી ઢીલ થશે તેનો પીચાર પણ ક્યાં
વગર આંખ મીચીને વધારાની રકમ આપી
છ. એ વધારાની મદદની રકમ પસાર કર-
વાની જોખમદારી જે રીતે ધારાસભાના હીંદી
સભાસદો ઉપર નાખવામાં આવી તે તથા
તેને પરીણામે જે રીતે વધાસના નફા ઉપરનો
કર આ દેશ ઉપર નાંખવામાં આવ્યો તે બે
એવા તાજા અને જાણીતા બનાવો છે કે જે
વીશે અત્યારે કાંઈ પણ કહેવાની જરૂર નથી.
તેમ છતાં હું એટલું કહીશ કે આ બે મદદ
અને તેને પરીણામે દેશ ઉપર નાંખવામાં
આવેલા કરને લીધે દેશના સાધનો એવા બંધાઈ
ગયાં છે કે હવે પછી જેમને મીનીસ્ટરની
પદવી આપવામાં આવે તેઓ હીંદી કે અંગ્રેજ
ગમે તે હો તોપણ તેમને નહેરો વગેરે બાધ-
કામની, કેળવણી વીશેની, સુખશાંતી માટેની
તથા એવી બીજી યોજનાઓ જે આ દેશના
લાલ માટે તદ્દન જરૂરની છે તેને માટે
જોઈતાં નાણાં શોધી કઢાડવાં એ લગભગ
અશક્ય છે એમ લાગશે.

અહરથો જેમ પ્રમુખ સાહેબે જણાવ્યું
છે તેમ તમારી કમીટી ચેમ્બર માટે એવું
યોગ્ય મકાન મેળવવાની તજવીજમાં છે કે
જ્યાં ચેમ્બરની ઑફીસ રાખી શકાય અને
તેના કામને ખીલવી શકાય હું પ્રમુખ સાહે
બના અભીપ્રાય સાથે મળતો થાઉં છું કે એ
માટેના તમારી કમીટીના પ્રયત્નો ફતેહમંદ
થાય એવી આશા છે.

પ્રમુખ સાહેબની ગેરહાજરી દરમ્યાન
મેં કામ કર્યું તે માટે એમણે જે માયાળું
શબ્દો વાપર્યા છે તે માટે હું તેમને

હાથી પેલીસી કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

આભાર માનું છું અને ગ્રહસ્થો તમે એમના ઉદ્દગારને જે રીતે વધાવી લીધા તે માટે તથા આવતા વરસ માટે મને પ્રમુખ નીમ્થો તે માટે તમારો આભાર માનું છું.

આટલા શબ્દો બોલી, ગ્રહસ્થો, પ્રમુખ-સાહેબે ગયા વરસ માટેનો રીપોર્ટ બહાલ રાખવાની જે દરખાસ્ત મેલી છે તેને ઘણા આનંદપૂર્વક હું અનુમોદન આપું છું.

શેઠ સોરાબજી વાર્ડનનું ભાષણ.

મી સોરાબજી એદલજી વોર્ડને તે પછી જણાવ્યું કે મને આવતા વર્ષ માટે ઉપપ્રમુખ નીમ્થો તે માટે હું આપનો આભાર માનું છું અને હું આપને ખાત્રી આપું છું કે જેમ છેલ્લા દસ વર્ષમાં જે કંઈ છે તેજ પ્રમાણે હવે પછી પણ ચેમ્બરને મારી સર્વ સેવા અર્પીશ અને એનું કામ વધે અને વધારે હાથેયી થાય અને હિંદની ઉત્તતીમાં મદદ રૂપ થાય તે માટે મારાથી બનતી સર્વ મદદ આપીશ.

આ ચેમ્બરનું કામ જોતાં મને સારી રીતે આશા રહે છે કે વખત જતાં આ ઇન્ડિયન ચેમ્બર સરકારને ઘણી મદદ રૂપ થઈ પડશે અને હિંદના લાભ ઉત્તમ પ્રકારે સંભાળશે ચેમ્બરની સઘળી અરજીઓ ઉપર નામદાર મુખઈ સરકાર તેમજ હિંદી સરકાર સારી રીતે ધ્યાન આપે છે તે માટે આપણે આભારી છીએ સરકારી અમલદારો તથા વેપારીઓ વચ્ચે વીચાર વીનીમય થાય છે તો તેથી ઘણા મતભેદના સવાલોનું નીરાકરણ થઈ જાય છે.

વળી જ્યારે રાજકીય મુદ્દાઓની બીજી પાસ થશે ત્યારે બ્રાંટીશ સામ્રાજ્યમાં હિંદ પણ સારી જગા લેશે એવી આશા છે. એ સ્થિતિ ઝટ લાવવા માટે હિંદની વેપારી ઉત્તતી માટે આપણે સર્વેએ એકત્ર થઈને કામ કરવું જોઈએ કેમકે એમ કહેવાય છે કે પ્રજાનું ખર્ચ બાળ વેપારમાં છે.

શેઠ હંસરાજનું ભાષણ.

તે પછી શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીએ એ દરખાસ્તને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે હું જે ત્રણ બાબતો પ્રત્યે આપનું ધ્યાન ખેંચવા માગું છું. તેમાંહેલી એક રૂના વેપાર વીશે છે. જ્યારે રૂનો સટો જોશમાં ચાલ્યો અને લાવ બહુજ ઉંચે ગયા ત્યારે સરકારે કેટલીક સંસ્થાઓને વીનંતી કરીને વચ્ચે નાંખી અને રૂના સટાને કાબુમાં રાખવા માટેની ગોઠવણ કરવા જણાવ્યું. તે પછી મી. નોએલ વીલકીન્સનની બલામણથી કલીયરિંગ હાઉસ કહાડ્યું અને કોટન ટ્રેડિંગ કમીટી નેમી પણ જે હેતુથી એ સર્વ કંઈ તે હેતુ પાર પાડ્યો હોય એમ લાગતું નથી અને હજી રૂના વેપારમાં સટાનું તત્વ ઘણું છે જેથી રૂના ભાવનો આધાર ખપ અને છત ઉપર નહિં રહેતાં મોટા સટોરીયાઓની ઉપર રહે છે દર પખવાડીયે પતાવટ કરવાનું રાખવાથી તો સટો વધ્યો છે બીજી બાબત સુરત જીલ્લામાં હલકા પ્રકારનું રૂ સારી બાવના રૂ સાથે ભેળી નાખવામાં આવે છે તે છે. આ ઉપરાંત ચલણ તથા હિંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવમાં થયેલા વધારા વીશે પણ એમણે વિવેચન કર્યું હતું.

કમોટીની સલાઓ.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર ઍન્ડ બુરોની કમીટીની એક સભા બુધવાર તારીખ ૨૪ મી સપ્ટેમ્બરને રોજ બપોરે ૩ વાગે ચેમ્બરની ઑફીસમાં શેઠ જહાંગીરજી બમનજી પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગ્રહસ્થો હાજર હતા:--

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી

,, વસનજી ઠાકરસી હાલાઈ

શેઠ સોરાબજી એદલજી વાર્ડન

,, મોતીલાલ વલ્લભજી

શેઠ નારણદાસ પુરૂષોત્તમ

,, લાલજી ગોવિંદજી

,, હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

નીચે પ્રમાણે ઠામઠાજ કરવામાં આવ્યું હતું:—

૧ ગઈ તા. ૨૭-૮-૧૯, તા. ૮-૯-૧૯ તથા તા. ૧૯-૯-૧૯ ને રાજ મળેલી ઠમીટીની મીનીટો પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ મેસર્સ અબદુલ કાદર નુરુભાઈ એન્ડ સન્સ તરફથી તેઓને આ ચેમ્બરના ચેમ્બર તરીકે કાયમ રહેવાની ઈચ્છા છે એવો પત્ર આવેલો તે ઉપર એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેમણે હમેશના રિવાજ મુજબ ચરજી કરવી.

૩ ઇન્ડિયન કોમર્શીઅલ કોંગ્રેસ ઇ. સ. ૧૯૨૦ ના બાબુઆરી 'માસમાં લાગવી એ મતલબનો પત્ર એસોસિએટેડ ઇન્ડિયન ચેમ્બર આફ કોમર્સના સેક્રેટરી તરફથી આ ચેમ્બરના સેક્રેટરી ઉપર આવેલો હતો તે પર એમ લખવાનો ઠરાવ કર્યો હતો કે ઠમીટી તે યોજનાને પસંદ કરે છે અને કોંગ્રેસમાં ડેલીગેટો મોકલશે.

૪ સ્ટેટ બેંકના સંબંધમાં આ ચેમ્બરે ના. સરકારને પત્ર લખેલો તેના જવાબ આવેલો. કે સરકારે ફક્ત એમ જણાવેલું કે ત્રણ ઇલાકાની બેંક એકઠી કરવી તે પરથી કાંઈ એમનો સ્ટેટ બેંક સ્થાપવાનો વીચાર છે એવું અનુમાન કરવું વ્યાજબી નથી. ઠમીટીએ તેની નોંધ લીધી હતી.

૫ મી. બી. એન. અનંતાની તરફથી એવો કાગળ આવ્યો હતો કે જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકામાં ઘણા હિંદીઓ પાસે જરમન સરકારની નોટે છે તે બજારમાં ચાલતી નથી તો તે બાબત તરફ ના. સરકારનું ધ્યાન એંચી દાદ માગવી આ ઉપર એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે નામદાર સરકારને પાસે આ વિષે તપાસ કરવી.

૬ દાડ અને દવાની બનાવટોને લગતા આંકડાના સંબંધમાં આંકડા ખાતાના ડીરેક્ટર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે એ બાબત ધ્યાનમાં છે અને થોડા વખતમાં કાંઈ નીર્ણય ઉપર આવશે. આ પત્રની નોંધ લીધી હતી.

૭ ચામડાની નીકાશ ઉપર અંકુશ મુકવામાં આવ્યો હતો તે સંબંધમાં પંજાબ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના સેક્રેટરી તરફથી એવી મતલબનો પત્ર આવ્યો હતો કે એ લોકોએ સરકારને તારથી ખબર આપી છે અને વાંધો ઉઠાવ્યો છે અને આ ચેમ્બરે પણ જો તેવો અભિપ્રાય હોય તો તેમ કરવું પણ ત્યાર બાદ સરકારે એ પહોંતી ફેરવી હતી. તેથી કાંઈ પગલા લેવાં એ આ ચેમ્બરને જરૂરી લાગતું નથી એવો ઠરાવ ઠમીટીએ કર્યો હતો.

૮ ઉદ્યોગોને લગતા પ્રાંતીક ખાતાના સંબંધમાં કેંટેલીક લલામણ કરેલી તેના જવાબમાં એમ જણાવામાં આવ્યું હતું કે જે જે વિષયોમાં ચેમ્બરને અભિપ્રાય લેવાનું સરકારને વ્યાજબી લાગશે તે તે બાબત પર અભિપ્રાય લેવાશે એટલે તે સંબંધમાં ચેમ્બરે નિર્ભય રહેવું તેની નોંધ લીધી હતી.

૯ આયાતની એક સામાન્ય તારીખના સંબંધમાં બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટે આ ચેમ્બરને અભિપ્રાય માગ્યો હતો તે ઉપર એવો મત આપવાનું નક્કી થયું હતું કે હાલ વેપાર સ્થીર

હોયી પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

નથી ત્યાં સુધી એ યોજના અનુકુળ છે કે નહીં તે કાંઈ કહી શકાય નહીં તેથી વેપાર સ્થિર થયા પછીથી અભીપ્રાય આપી શકાય.

૧૦ મુંબઈ કમરશીયલ મુશીયમના સેક્રેટરી તરફથી એવો પત્ર આવ્યો હતો કે તેમને હુરકોઈ પ્રકારે બનતી મદદ કરવી. તે ઉપર એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે આ ચેમ્બર એ પ્રધાન સોને બનતું ઉત્તેજન આપશે. એ પત્ર આ ચેમ્બરના માસીકમાં છપાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ ભાગીદારી રજીસ્ટર કરવાના મંત્રાલયમાં નામદાર સરકારે આ ચેમ્બરનો અભીપ્રાય માગ્યો હતો અને તે પ્રમાણે અભીપ્રાયનો સળ કમીટીએ તૈયાર કરેલો ખરડો મોકલાવી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨ હીંદુસ્થાનમાં વીમાનની ખીલવણી સંબંધી સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો તે ઉપરથી એવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે તે પત્ર સભાસદોમાં ફેરવવો અને ત્યારબાદ એ બીજી કમીટીની મીટીંગ પાસે રજુ કરવો.

૧૩ મુંબઈ સરકાર તરફથી એવું પુછાવવામાં આવ્યું હતું કે આ ચેમ્બરના સભાસદોના નોકરોને કયા કયા તહેવારો પાળવા દેવામાં આવે છે તેનો જવાબ આપવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો (જુઓ ચેમ્બરનો પત્રવ્યવહાર).

૧૪ મી. બેસની તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેમને આ ચેમ્બર તરફના ખર્ચ પત્રી તરીકે વગર પગારે ટોફાટોમાં કામ કરવા ખુશી છે તે પર એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે એમની એ પ્રમાણેની નોકરીની આ ચેમ્બરને હાલ જરૂર નથી એવો પત્ર એમને લખવો.

૧૫ મસુરની નીકાલના સંબંધમાં એક નવામો પત્ર આવ્યો હતો પણ તે નવામો હોવાથી તેપર ધ્યાન આપવામાં આવ્યું ન હતું.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને જુરોની કમીટીની એક સભા બુધવાર તા. ૮ મી એપ્રિલ ૧૯૧૬ ને દીવસે ૨-૩૦ (સ્ટા. ટા.) ને ભરવામાં આવી હતી જે વખતે નીચે લખાયેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:-

શેઠ જહાગીરજી મી. પીટી (પ્રમુખ)

„ મનસુખલાલ આત્મારામ માસ્તર

„ વલ્લભદાસ ચતુરભૂજ શીવજી

„ જેઠમલ નારજીદાસ

„ એ. મર ફાઝલભાઈ કરીમભાઈ

„ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરમી

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરમી

ઓ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મેહેતા

શેઠ ભાવજી ગોવીંદજી

શેઠ સોરાબજી એદલજી વોરડન (ઉપ-પ્રમુખ)

„ પી. જે. બીલીમોરીયા

„ સુરજમલ લલ્લુભાઈ

„ વીઠ્ઠલદાસ દામોદર ગોવીંદજી

„ મોતીલાલ વલ્લભજી

ઓ. શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ

શેઠ ગુલાબચંદ દેવચંદ

„ લાલજી ગોવીંદજી

૧. ૨૪ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૬ ને રાજ ભરોચેલી કમીટીની સભાની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી. તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો અને પેઢીઓ તરફથી ચેમ્બરમાં સભાસદ તરીકે હાજર થવાને અરજીઓ આવી હતી. જેમને રાખેતા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દીવસો તા. ૧૫ ઓક્ટોબર થી તા. ૨૨ ઓક્ટોબર સુધીના મુકરર ઠરાવામાં આપ્યા હતા. સ્કુટીનીઅર તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧ શેઠ મુળજી રણછોડ વેદ.

૨ શેઠ મોરારજી મુળજી ખટાઉ.

૩ મેસર્સ પાલનજી એલલજી એન્ડ સન્સ.

૪ મેસર્સ એફ. એમ. ચીનાઇ એન્ડ કું.

૫ મેસર્સ કે. જી. એ. દેમતલ્લા મુળજી એન્ડ કું. ૬ મેસર્સ નપ્પુ નેણચી એન્ડ કું.

૩. ખાધા ખોરાકની ચીજોને એક ઇલાકામાંથી બીજા ઇલાકામાં લાવલખન કરવામાં હાલ જે અંકુશ સરકાર તરફથી ચાલુ છે તે અંકુશ ખશેડવાને અરજ કરવાને માટે શેઠ લાલજી પદમશી તરફથી જે સુચના ઠરાવામાં આવી હતી તે ઉપર વીચાર કરવામાં આવતાં એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે તે સંબંધમાં ના. સચ્કારને લખવું.

૪ ઓ. સર કાજલભાઈ ઠરીમભાઈ તરફથી એમ પત્ર આવ્યો હતો કે કમીટીની મીટીંગો ખુધ અને ગુરવારે લરવામાં આવે તો તેઓથી તેમાં હાજર રહેવાનું બની શકતું નથી આ બાબત ઉપર એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે હવેથી રાખેતા મુજબ કમીટીની સભાઓ દર મહીનાના બીજા અને ચોથા મંગળવારે ૧-૩૦ (ઝું. ટા.) થે ભરવી.

૫. ઇસેન્શીઅલ એઈલ્સની આયાત અને નીકાસના વધારે વીગતવાર આંકડાઓ નામદાર સરકાર તરફથી પ્રસીદ્ધ થતાં આંકડાઓનાં પુસ્તકોમાં અપાવાં જોઈએ તે મતલબની કમીટીએ કહેલી સુચનાનો આંકડા ખાતાના હીરેક્ટર તરફથી એમ જવાબ વાળવામાં આવ્યો હતો કે આ સુચના ઉપર ના. સરકાર વીચાર ચલાવે છે. આ જવાબની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૬. સોનાની આયાત, વગર અંકુશે આ દેશમાં થવા દેવા માટે કમીટીએ ના. સરકારને સુચના કરી હતી. તે બાબતમાં ના. સરકારનો જવાબ આવ્યો હતો કે હાલ તેમ થવા દેવું એ અશક્ય છે. આ બાબતમાં એમ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો કે આ મતલબના ઠરાવ માટેનાં સરકાર પાસે શું કારણો છે તે જણાવવાં કે જેથી કરીને વેપારી કોમના મનનું સમાધાન થાય.

૭. ચેમ્બરના નીયમ નં. ૨૫ માં પ્રમાણે કમીટીના સભાસદો તરીકે નીચે જણાવેલા પાંચ ચેમ્બરના સભાસદો નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧. શેઠ નારજી હરીભાઈ (ગ્રેઇન મર્ચન્ટ્સ એસોસીએશન.)

૨. શેઠ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ ખોખાણી (ખોખે ટ્રાફિક એસોસીએશન.)

૩. „ મથુરંદાસ કાનજી મટાણી (ખોખે રાઇસ મર્ચન્ટ્સ એસોસીએશન.)

૪. „ બી. એફ માદન.

૫. „ એન. એમ. મજુમદાર

૮. ચેમ્બરના નીયમ નં. ૨૩ પ્રમાણે જુદા જુદા ધંધાને લગતી સળ કમીટીઓ બનાવવાને માટે જુદા જુદા ધંધાઓમાં ચેમ્બરના કયા કયા સભાસદો છે તે બાબતનું લીસ્ટ તપાસવા માટે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી.

પ્રમુખ, ઉપ પ્રમુખ, શેઠ સુરજમલ લલ્લભાઈ તથા શેઠ લાલજી ગોવીંદજી.

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

૯. મેસર્સ એમ. એમ. સંભાળા એન્ડ કંપની લીમીટેડ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે મેસર્સ એમ એમ બોટલવાળાની કંપની જેઓ આ ચેમ્બરના સભાસદ છે તેઓનું ગુડવીલ તેઓએ (મેસર્સ સંભાળાની કંપનીએ) લઈ લીધું છે અને તેથી તેઓને આ ચેમ્બરના સભાસદ તરીકે બાંધવા. આ મતલબને સુધારો ચેમ્બરના રજીસ્ટરમાં કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦. શેઠ આર ઈ. દાદાચાનભાઈ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એક્સચેન્જ ઈન્ડીયાથી તેઓના વેપારમાં તેઓને મોટી નુકશાની ગઈ હતી. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી તથા જે સભાસદોને વાંચવો હોય તેઓને માટે ટેબલ ઉપર મુકવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧. ગ્રેટબ્રીટન શીવાય બીબલ દેશોથી આવતા રંગની આયાત સામે ના. સરકાર તરફથી જે અંકુશ મુકવામાં આવ્યો હતો તેની સામે કમીટીએ પોતાનો પ્રોટેસ્ટ રજુ કર્યો હતો તથા ચામડાની નીકાસ જઠાતમાંથી અપાવાની રીએટ બાબત પણ પ્રોટેસ્ટ મોકલાવ્યો હતો. ના. સરકાર તરફથી એમ જવાબ આવ્યો હતો કે રંગોની આયાત માટે લાઇસેન્સ બહુ છુટથી આપવામાં આવશે કે જેથી હીન્ડુસ્તાનના લાભોને નુકશાન ન બંધ. ચામડા ઉપરની નીકાસ જઠાતમાંથી અપાવાની રીએટને “ઈમ્પીરીઅલ પ્રેફરન્સ” સાથે કાંઈ સંબંધ નથી એ પ્રમાણે ના. સરકારે જણાવ્યું હતું. ના. સરકારના જવાબના આ બીબલ લાગની નોંધ લેવામાં આવી હતી તથા રંગવાળી બાબતના જવાબને માટ વધુ વીચાર કરવાને માટે નીચે જણાવેલા ગ્રહસ્થાની સભા કમીટી નીમવામાં આવી હતી:—પ્રમુખ, ઉપ પ્રમુખ, એ. શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ, એ. સર ફાઝલભાઈ કરીમભાઈ, મી. બી એફ. માલ્ન, મી. એન. એમ. મજુમદાર.

૧૨. ઈંગ્લાંડથી આ દેશમાં આવવા માટે સ્ટીમરના પેસેજીઝ બાબત ના. સરકારે કરેલી ગોડવણના સંબંધમાં તેઓ તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો, તે ચેમ્બરના સભાસદોમાં ફેરવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૩. એ. શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસે ચેમ્બરના પ્રમુખ ઉપર એક પત્ર લખ્યો હતો જેની મતલબ તેઓએ બતે કમીટીમાં કહી સંભળાવી હતી. ભાવાર્થ એ હતો કે હીન્ડુસ્તાનની વેપારી કોમના લાભ ખરાબર સચવાઈ શકે તથા આ ચેમ્બર પોતાનું ફેટલુક કામ વધારે સારી રીતે કરી શકે તે માટે લંડનમાં ચેમ્બર તરફથી એક શાખા Branch Office રાખવાની ખાસ જરૂર છે. આ યોજના અમલમાં મુકવી હોય તો તેને કંઈ જાવતું રૂપ આપવું તથા ખર્ચ માટે શુ બંધોબસ્ત કરવો તે બાબત ઉપર નીચે જણાવેલા ગ્રહસ્થાની સભા કમીટી નીમવામાં આવી હતી:—

૧ પ્રમુખ.

૨ ઉપ પ્રમુખ.

૩ એ. શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ

૪ એ. સર ફાઝલભાઈ કરીમભાઈ

૫ શેઠ માવજી ગોવીંદભાઈ

૬ „ મોતીલાલ વલ્લભજી

૭ એ. શેઠ ચુનીલાલ વી મહેતા,

૮ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરશી

૯ „ એન એમ. મજુમદાર

૧૪. ઓ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસે કમીટીનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું કે ઓસ્ટ્રેલીયાને એક ઓટીશ સંસ્થાન તરીકે જરમની તરફથી મળનારી “ઇન્ડમનીટી” માં ભાગ મળવાનો છે એમ વર્તમાનપત્રોપરથી જણાય છે. આ બાબતમાં ના. સરકારને પત્ર લખી ખરી હકીકત પુંજાવવાનું નક્કી થયું હતું.

પત્રવ્યવહાર.

(૧)

નામદાર સુબંધ સરકારનાં સામાન્યખાતાના સેક્રેટરી જોગ

વહાલા સાહેબ,

તમારા તા. ૧૭ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૬ના પત્રના જવાબમાં જણાવવાની રજા લઈ છું કે આ ચેમ્બરના સભાસદોના નોંધરોને તેહવારોના લાભ મળવાનો આધાર તેમનું કામકાજ અંગ્રેજી રૂઢી પ્રમાણે કે હીન્દી રૂઢી પ્રમાણે ચાલવા ઉપર છે. સાધારણ રીતે પહેલા વર્ગમાં ગણુવેલી આફ્રીસો બધા બેન્કના તેહવારોને દીને તથા રવિવારે બંધ રાખવામાં આવે છે અને તે ઉપરાંત સંક્રાંત, મહા એકાદશી વગેરે કેટલાક ખાસ તેહવારો પણ પાળે છે જો કે એવા ખાસ તેહવારોની સંખ્યા ઘણી મોટી નથી દેશી રૂઢી પાળનારા સભાસદો અમાસને દીને તથા પોતાના ધંધાને લગતી મંડળી કરાવે તે તેહવારોને દીને આફ્રીસ બંધ રાખે છે. એવા તેહવારો ઘણું ખર્ચ બેન્કના માટે કરાવેલા તેહવારો હોય છે પણ સામાન્ય રીતે પારસીઓ તથા મેહામેદનોના તેહવારો બજારમાં તથા વેપારી મંડળોમાં પળાવા નથી. આ શીવાય કાંઈ વધારે ખબર જાણતી હશે તે આ ચેમ્બરની કમીટી ખુશીથી પુરી પાડશે.

લી. આજાંકીત,

જે. કે. મેહતા,

સેક્રેટરી.

(૨)

ઈન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બરના સેક્રેટરી જોગ સાહેબ

વેપારને લગતા આંકડા તથા હિસાબો છાપવામાં વરસ જાનેવારી માસથી શરૂ કરવા વીશે તમારો તા. ૧૭ મી મે ૧૯૧૬નો પત્ર મળ્યો હતો તે વીશે જણાવવાનું કે તેર ચેમ્બર ઓફ કોમર્સનો એ વીશે અભિપ્રાય લેવામાં આવ્યો હતો તેમાંથી માત્ર એક શીવાયની બધી ચેમ્બરોનો અભિપ્રાય જાનેવારી માસથી વરસ શરૂ કરવાની તરફથી મળ્યો હતો.

૧૯૨૦ ના મે માસમાં ઇમ્પીરીયલ સ્ટેટીસ્ટીકલ કોન્ફરન્સ લંડનમાં મળવાની છે તે બીના ધ્યાનમાં લઈને હીન્દી સરકારે ઠરાવ્યું છે કે એ કોન્ફરન્સ મળે ત્યાં સુધી આ ફેરફાર સુલતવી રાખવા.

લી. આજાંકીત સેવક,

કલકત્તા } (સહી) જી ફ્રીલે શીરાસ
૨૭-૬-૧૬ } ડીરેક્ટર ઓફ સ્ટેટીસ્ટીક્સ.

(૩)

ફ્રીલેડની સરકાર તરફથી સુબંધ ખાતે વાઇસ કૉન્સલ નેમવામાં આવનાર છે એમ જણાવનારો પત્ર આ ચેમ્બરને ગઈ તા. ૩૦-૭-૧૬ ને દિને મળ્યો હતો તે પત્ર રદ કરવામાં આવ્યો છે એમ હમણાં સુબંધ સરકાર તરફથી મળેલા પત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

(૪)

હિંદુસ્થાનમાં લરકરી શીવાય બાળ તમામ કામસર આકાશ માર્ગે મુસાફરી કરવા બાબત વીશે હિંદી સરકાર તરફથી એક પત્ર આવ્યો છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આકાશ માર્ગે મુસાફરીની યોજના કરવા પહેલાં બે મુદ્દા ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાના છે. પહેલો મુદ્દો એ છે કે આકાશની મુસાફરી એ એક એવી ખર્ચાળ બાબત છે કે તેના નીલાવ સાધારણ રીતે કરવો અશક્ય છે. પણ તેને અંગે બીજી સંતોષકારક બાબત એ છે કે તેવી મુસાફરીને સાડા જ એક મધક ખોલ્યું હોય તો પછી નજદીકમાં બીજું મધક ખોલવાની જરૂર રહેતી નથી. અર્થાત એ મધકો ઘણે દુર હોય તો પણ બસ છે. આવા હેતુથી સરકારનો હાલ હિંદુસ્થાન અને બર્મા બેમાં મળીને નીચેના રેશને મધકો ખોલવાનો વીચાર છે:— મુંબાઈ, કલકત્તા, મદ્રાસ, કરાચી, દીલ્લી, નાગપુર, રંચુન

ઉપર પ્રમાણે ઘણાં જ જુજ મધકો ખોલવામાં સરકારનો એવો હેતુ છે કે ઘણાં મધકો પણ નબળાં થોડે થોડે અંતરે રાખવાં તેના કરતાં જુજ પણ મંગીન મધકો વધારે અંતરે રાખવાથી ખર્ચામાં વધારે પોસાંણ થાય તેમ છે. બીજો

મુદ્દો યંત્રોની રચના સંબંધી છે. આ સંબંધમાં સરકારનો એવો અભીપ્રાય છે કે યંત્રો દીવસે દીવસે એટલાં તો યુક્તીવાળાં થતાં જાય છે કે એ યુક્તી શીખરે પહોંચી એમ કોઈ પણ કહી શકે નહીં. એ પરથી સરકારનો બીજો વીચાર એ છે કે યંત્રોની પસંદગીમાં બીલકુલ અંકુશ ન હોવો જોઈએ. ઉપર બતાવેલા બે મુદ્દા ધ્યાનમાં લઈને સરકારને ગમે તે કંપનીને આકાશ માર્ગે સ્થાપવાનો ઇનકારો અમુક વર્ષ સુધી આપવાનો વીચાર છે એ હકની રૂએ કંપની આકાશ માર્ગે ટપાલ લઈ જશે. અને તેના દર સરકાર નક્કી કરશે. માલ અને મુસાફર લાવવા લઈ જવામાં કંપનીને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે દર નક્કી કરવા દેવામાં આવશે. ઉપર પ્રમાણે કોઈ પણ કંપનીને ઇનકારો આપતાં પહેલાં સરકારની એવી ઇચ્છા છે, કે જે જે કંપનીઓને આ યોજના સાથે કાંઈ સંબંધ હોય, અગર તો આ યોજનાના સંબંધમાં કાંઈ ખાસ ભલામણ અગર સરતો લખી જણાવવા ઇચ્છા હોય તે તે કંપનીઓને તેમ કરવાની તક મળે. વધારામાં સરકાર ખાસ કરીને જણાવે છે કે આ સંબંધમાં પત્રવહેવાર કોઈને ખાનગી રાખવાની ઇચ્છા હશે તો તેને માન આપવામાં આવશે.

ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં વધારવામાં આવેલાં પુસ્તકો.

- G. 1419 Report on the Operations of the Paper Currency Department in the Bombay and Karachi Circles and on the Movement of Funds in the Presidency of Bombay including Sind for the year 1918-19.
- „ 1450 Report on the Working of the Dawood Sassoon Industrial and Reformatory Institution for the year 1918-19.
- „ 1451 Bombay Port Trust Docks by-laws
- „ 1453 Report on Sanitation, Dispensaries and Jail in Rajputana for 1918 and on Vaccination for the year 1918-19.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ,

- „ 1454 The International Customs Journal 17th Supplement No. 1
(February) 1916)
- „ „ A „ „ „ „ 18 (March 1917).
- „ „ B „ „ „ „ No. 8 year 1918-19 Belgium.
- „ „ C „ „ „ „ France 3 Supplement to No. 22
(April 1919.)
- „ „ D „ „ „ „ No. 2 year 1919-20 United
Kingdom.
- „ 1455 Bombay Port Trust Administration Report 1918-19.
- C. 796 The Unrepeled General Acts of the Governor-General-in-council
From Act I of 1919 to Act XI of 1919 Vol VIII.
- „ 797 ધી ગ્રેગે આર્થન મસ્ટરસ એસોસીએશનને પ્રથમ વાર્ષિક કામગીરીનો રીપોર્ટ ઇ. સ. ૧૯૧૮.
- „ 798 કન્ડોલ્ફી દાઝમરી વિષે શામસ્વરૂપ બાલચૌડીનું બાવણું
- „ 798a „ „ „ „ „ „
- „ 799 The National Self-Government, Its Growth and Principles—the
culmination of Modern History by Ramsay Muir,
- „ 800 The British and Foreign Guide to the Banking & Insurance Merchants
Shippers &c. of the World for 1915.
- „ 801 The London Banks and Kindred Companies and Firms 1916-17.
- „ 802 The British Marcantile Guide For the year 1916.

બીજા ચેમ્બરનો વીલાગ.

રેલ્વેના દર સંબંધમાં હીંદી ઔદ્યોગીક કમીશને કરેલી ભલામણના સંબંધમાં લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ધરત ઇંડીયા વીલાગ વરફથી એવો વાંધો લેવામાં આવ્યો હતો કે એ ભલામણે હીંદના ઉદ્યોગોને ખાસ ઉત્તેજન આપવા માટે કરવામાં આવી છે અને તેથી કાચી જણસોની નીકાશમાં ઘટાડો કરવાનો તથા હીંદના ઉદ્યોગો માટે પરદેશી તૈયાર માલ ઉપરની આયાત જકાત જેનુજ રક્ષણ આપવાનો એમાં ઉદ્દેશ રહેલો લાગે છે એ વીશે હીંદની વેપારી આલમનો અભિપ્રાય સેગો કરવાની વીનંતીનો પત્ર એમણે બંગાલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને મોકલ્યો હતો જેણે એ પત્રની નકલ હીંદના કેટલાંક વેપારી મંડળો ઉપર મોકલી હતી. તેમના જવાબ મળ્યા પછી બંગાલ ચેમ્બરે પોતાની વરફથી લંડન ચેમ્બરને ગયા સપ્ટેમ્બર માસમાં જવાબ વાળ્યો હતો જેમાં જણાવ્યું હતું કે પરદેશી માલની હીંદમાં થતી આયાત ઘટે એવી રીતે હીંદના ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાનો હીંદી ઔદ્યોગીક કમીશનનો હેતુ કે અભિપ્રાય નથી. સર્વને એક સરખો ન્યાય આપવાનીજ એની ધ્વજ છે. તેના રીપોર્ટમાં ૨૭૨મા પેરેગ્રાફમાં જણાવેલું છે કે એક સરખો માલ અમુક બંદ-

રથી એક સરખા અંતર વચે લાવવાનો કે લઈ જવાનો હોય તો તે માટેનું નુર પણ સરખુંજ રહેતું જોઈએ. એ પ્રમાણે દર સરખા કરવા હોય તો જે એાછા હોય તેને વધારીને પણ થાય અને જે વધારે હોય તેને ઘટાડીને પણ થાય પણ એ જે માર્ગમાંથી પહેલો માર્ગ કદાચ વધારે સારો થઈ પડશે એમ લાગે છે. આમાં કોઈ અમુક પેટીને કે ઉદ્યોગને અંગત છુટ આપવાની વાતજ નથી એવી છુટ આપવી નહીં જોઈએ એવો અમારો અભિપ્રાય છે.

આ ઉપરાંત ૨૭૮ મા પેરેગ્રાફમાં પણ જણાવ્યું છે કે નાણાં સંબંધી સ્થિતિનો વિચાર કર્યા વગર ઉદ્યોગોને મદદ કરવાનાં સાધન વરીકે રેલ્વેનો વહીવટ કરવાની એક વરફી રાજનીતીની હીમાયત અને કરતા નથી.

આ ઉપરથી માલમ પડે છે કે લંડન ચેમ્બરના ઇસ્ટ ઇંડીયા વીલાગે રાખેલી ભીતી ગોટી છે તેમ છતાં જો ભવિષ્યમાં કોઈ વેળા હીંદના ઉદ્યોગોને પરદેશી હરીફ સામે ખાસ રક્ષણ આપવા માટે રેલ્વેના દરમાં વધઘટ કરવામાં આવે એવો પ્રસંગ ઉપસ્થિત થશે તો લંડન ચેમ્બરે ઉઠાવેલા વાંધા પ્રત્યે બંગાલ ચેમ્બર ધ્યાન આપશે.

COMMERCIAL SUBJECTS.

બેંચારી વિષયો.

હીંદમાં ચામડાં કેળવવાનો ઉદ્યોગ.

હીંદમાં ચામડાં કેળવવાના ઉદ્યોગ વીશે હીંદી ઔદ્યોગીક કમીશને નીચે પ્રમાણે વીવેચન કર્યું છે:—

એવી ગણતરી કરવામાં આવી છે કે હીંદમાં ૮૭૦ લાખ થેટાં તથા બકરાં છે અને ૧૮ કરોડ બીજાં ઘેર છે એમના ચામડાં કેટલા

ઉતરે તે વીશે માત્ર અટકળજ કરી શકાય પણ હીંદમાંથી જે ચામડાં પરદેશો ખાતે નીકાશ થાય છે તેની જાત, કીંમત વગેરે વીશેની બારીક વીગત એકઠી કરવામાં આવેલી છે. છેલ્લાં ચાર વરસમાં નીકાશ થયેલાં ચામડાંની વીગત નીચે પ્રમાણે છે:—

વરસ.	નીકાશ થયેલાં ચામડાંની કીંમત.		
	કાચાં લાખ રૂ.	કેળવાયલાં લાખ રૂ.	કુલ. લાખ રૂ.
૧૯૧૪-૧૫	૭૮૨	૪૭૬	૧૨૫૮
૧૯૧૫-૧૬	૯૭૯	૫૬૪	૧૫૪૩
૧૯૧૬-૧૭	૧૪૪૧	૯૪૪	૨૩૮૫
૧૯૧૭-૧૮	૭૮૪	૬૩૭	૧૪૨૧

આ ઉપરાંત એ વીશે ઘણી બારીક વીગત સરકારી આંકડાઓનાં પુસ્તકોમાં છે પણ તે એ ધધામાં પડેલા ન હોય તેમને રસ પડે એવી નથી. પરદેશો સાથેનાં વેપારનાં આંકડામાં જેખાતી વધઘટ મોટે ભાગે જણાવતે લીધે હોય છે. કેળવાયલાં ચામડાંનો મોટો ભાગ ઇંગ્લંડ જાય છે. કાચાં ચામડાં એવા દેશોમાં જ જાય છે કે જ્યાં ચામડાં કેળવવાના ઉદ્યોગને વૃદ્ધિ આપવાના હેતુથી કાચાં ચામડાંની

આયાતને ઉત્તેજન આપવા માટે કેળવાયલાં ચામડાં ઉપર આયાત જકાત નાંખવામાં આવી હોય લડાઈ અગાઉ કાચાં ચામડાં મુખ્ય કરીને જરમની, આસ્ટ્રીયા તથા ઇટલી ખાતે જતા હતાં જો કે પાતળાં ચામડાંનો લગભગ પોણા લાગ યુનાઇટેડ સ્ટેટસ ખાતે જતો હતો. હીંદમાં ચામડા કેટલાં વધારાઈ જાય છે તે વીશેની વીગત મળતી નથી. ઘણું કરીને જાડાં ચામડાંનો અડધો ભાગ અને પાતળાં ચામડાંનો નવદશાંશ લાગ નીકાશ થાય છે

• પ્રાકૃત મોઝેક ટાઇલ્સની ડીઝાઇનો ક્યાં એવા મળશે ?

૨. આમડાંની પેદાશ માટે કોઈ ખાસ પ્રયત્ન કરવામાં આવતા નથી. ખેતી માટે ઘેર પાળવામાં આવે તે મરી જાય ત્યારે આમડાં ઉતરે એથી આમડાં માટેની લેવાળી કે લંચા ભાવની અસર એની પેદાશ ઉપર થતી નથી. તેમ છતાં આમડાંની નીકાશમાં એક સરખી રીતે વધારો થતો રહ્યો છે તેમાં પણ આમડાંની સંખ્યા અને વજન કરતા વીશેશ વધારો ભાવમા થયો છે. દુન્યામાં આમડાંનાં ખજાનમાં હિંદી આમડાં મુખ્ય ભાગ લે છે. ભાવમાં થતા રહેલા વધારાને લીધે હિંદમાં આમડાંના સ્થાનિક વપરાશ ઉપર પણ અસર થઈ છે પણ તે વીશેનું વિવેચન પછી કરીશું.

૩ ઇ. સ. ૧૮૪૬-૪૭ માં મદ્રાસથી નીકાશ કરવામાં આવેલાં ૪૮૨૧૨ બાંડાં આમડાંની કીંમત રૂ. ૨૨૪૨૩ ની હતી. દરેક આમડાંની કીંમત એ રીતે માત્ર લગભગ સાડાસાત આનાની થઈ પણ ૧૯૧૨-૧૩ માં નીકાશ થયેલાં ૧૩૪ લાખ આમડાંની કીંમત રૂ. ૮૦૫ લાખ રૂપયાની હતી જે રીતે દરેકની કીંમત લગભગ છ રૂપયાની થઈ. કાચા પાતળાં આમડાંની કીંમત પણ ૧૮૪૬-૪૭ માં દરેકની સવાત્રણ આના જેટલી હતી તે ૧૯૧૩-૧૪ માં રૂ. ૧-૯-૬ ની થઈ હતી. આમ થવાનું પરીણામ એ આવ્યું છે કે અગાઉ આમડાં એકાં કરવા માટે એાછી દરકાર રાખવામા આવતી હતી તેને બદલે હવે વધારે સંભાળ રાખવામાં આવે છે. અગાઉ તો એવાં બધાં આમડાં ઉપર ચમારોનો હક ગણતો હતો અને એને કેળવવાનું કામ ચમારોજ પોતાની અસલી

રીત પ્રમાણે કરતા હતા પણ જ્યારે એના ભાવ સારા આવવા લાગ્યા ત્યારે આમડાં કેળવવાને બદલે એમને એમ વેચી દેવાનું ચમારોએ શરૂ કર્યું અને આવાં આમડાં લઈ જવાનો ચમારોનો હક સ્વીકારવાની લોકોએ ના પાડી. હાલમાં ચમારો માત્ર આમડાં વેચવા માટેના આડાત્યા તરીકેજ કામ મેળવે છે. હવે લોકો પોતે પણ આમડાં કેળવવા માટે સ્થપાયેલાં કારખાનાંઓમાંથી કેળવાયેલાં આમડાં બારોબાર ખરીદે છે અને તેમાંથી છુટ વગેરે બનાવવાનું કામ ચમારોને સોંપાય છે.

૩ જુદી જુદી જગાનાં ઘેરનો શરીરનો બાધો જુદા જુદા પ્રકારનો હોવાથી હિંદી આમડાંનો ઘાટ ઘણા પ્રકારે નાનો મોટો રહે છે. ઘેરના શરીર નખળાં હોવાથી આમડાં પણ ઉતરતા પ્રકારનાં હોય છે. ઘેરને એાળખવા માટે અથવા અન્ય કારણથી કામ દબને છાપ પાડવામા આવે છે તેને લીધે આમડાં ખરાબ થઈ જાય છે વળી ઘેર પાસે હળ તથા ગાડાં એંઅવા મારાની લાવણીબળ કરવી વગેરે તરેહવાર પ્રકારનું કામ લેવામાં આવતું હોવાથી તેમનાં આમડાં જુદે જુદે ઠેકાણે એાછો કે વધારે ઘસારો દેખાડે છે. માણસને માટે એારાક પુરે પાડવા કાજે સારાં ઘેરને મારાં નાંખવામાં આવતાં હોય એવું તો માત્ર મોટાં શહેરોમાં કે લશ્કરી છાવણીઓમાંજ બને છે. તે શીવાય જે આમડા ઉતરાય છે તે તેા રાગથી, ઘડપણથી કે વાગવાથી મરી જાયેલાં ઘેરનાં હોય છે. કસાઈખાનું શબ્દ ખરી રીતે તો જે ઘેરને ખાસ આવા હેતુથી ઉછેરેલાં હોય તેવાં

દારેના વધની જગા માટે વપરાવો 'નેઈએ' પણ તેને બદલે તે એવી જગા માટે પણ વપરાય છે કે જ્યાં સાધારણ દોર કુદરતી રીતે મરણ પામેલાં હોય તેનાં ચામડાં ઉતારવામાં આવતાં હોય. કસાઈખાનાંમાંથી જે ચામડાં વેચાય તે ઘણું ખર્ચે ઉચા પ્રકારનાં હોય છે, અને તે બે ગાયનાં હોય તો છુટનાં તળીયાં (સોલ) માટે વાપરી શકાય એવાં હોય છે પણ એવાં ચામડાંની સંખ્યા બહુ થોડી રહે છે. હીંદુઓ દોરને ચારવાની વીરૂધ્ધ હોવાથી દોરો માંદગી અને ઘડપણથી હેરાન થતાં રહે છે તેથી તેમનાં ચામડાંની જાત બગડી જાય છે. એ કરતાં વધારે તુકશાન દોરોને દેવાતા કામથી થાય છે. હજારો ચામડાં એવી રીતે તદ્દન ખરાબ થઈ જાય છે એવા ચામડાંની કીંમત અરધો ભાગ જેટલી પણ ઉપજતી નથી. એવા કામ દેવાનાં કારણોમાં મુખ્ય તો સુતપ્રેતના વહેમજી હોય છે અને તેથી એણે દરજે રોગ મટાડવા માટેના ઉપાય તરીકે હોય છે. તેમ છતાં દોરો નકામાં પડે તે પછી તેમને ચારી નાંખવાની વીરૂધ્ધમાં હીંદુઓ જે સુગ ધરાવે છે તે હીંદના બધા ભાગોમાં એક સરખી નથી; મધ્યપ્રાંતોમાંથી તથા સંયુક્ત પ્રાંતોમાંથી માંસ નીકાશ બહુ થાય છે તેમાં ઘણા ભાગ આવાં દોરમાંથી મેળવેલાં હોય છે. આથી દમોહ, રહાતગઢ, પુરાઈ, વગેરે મથકો ખાતે કસાઈખાના છે અને ચીકાગોમાં જેમ માંસ નીકાશ કરનારાઓનો જુદો ધંધો જામી ગયો છે તેવીજ રીતે આવાં મથકો ખાતે પણ થવા લાગ્યું છે. તેને પરી-

ણામે આવાં સ્થળોએ 'ચામડાં' વધારે સારી જાતનાં મળે છે બે કે બીજાં કામ માટે નીરૂપયોગી થઈ પડેલાં દોરનેજ ત્યાં મોકલવામાં આવે છે.

૪ "પાતળાં ચામડાં" શબ્દો માટે ઘેટાં કે બકરાનાં ચામડાં માટેજ વપરાય છે તેમાં પણ બકરાનાં ચામડાં વર્જનદાર, મોટાં અને સારી જાતનાં હોય છે. જડાં ચામડાંના કરતાં આમાં જુદોજ પ્રકાર છે. આ ચામડાં સાધારણ રીતે એવાં ઘેટાં કે બકરાનાં હોય છે કે જેમને માંસ મેળવવા માટેજ ખાસ માંદલાં હોય છે તેથી તે ચામડાં હુનીયાંના બીજા મુલકોનાં ઘેટાંના કે બકરાના ચામડાં કરતાં વધારે સારી જાતનાં હોય છે. ચામડાં કેળવવાનો ઉદ્યોગ મુખ્ય કરીને મુંબઈ તથા મદ્રાસ ખાતે છે. ચોમાસામાં જે ચામડાં મળે છે તે બીજી રૂતુઓમાં મળેલાં ચામડાં સાથે સરખાવતાં વધારે હલકા પ્રકારનાં હોય છે કારણ કે તે દોરને તાવ આવેલો હોય અગર બીજા કોઈ પ્રકારની માંદગી થઈ હોય છે. વળી ઠંડીના વખતમાં શરીર ઉપર વાળ કે કના વધારે થાય છે જેથી ચામડું પાવળું પડે છે. એવાં ચામડાંમાંથી મોટો ભાગ કોમ કરવા માટે અમેરીકા કે યુરોપ ખાતે મોકલવામાં આવે છે. બાર ચામડાં પાંચરતાં બે પંચોતેર ચોરસ ફુટ જગા ન રોકાય તો એ ચામડાં સંતોષકારક ગણાતાં નથી. દરેક ચામડું એકવીસ ઈંચ પહોળું હોય તોજ એ પરદેશોમાં ઉપયોગી થઈ શકે છે.

(અપુર્ણ)

હીંદમાં ઉગાડવામાં આવતા રૂનું ઔદ્યોગિક મહત્વ.

હીંદમાં ઉગાડવામાં આવતા રૂનું ઔદ્યોગિક મહત્વ કેટલું છે તે વીશે હીંદી ઔદ્યોગિક કમીશને કરેલી ટીકા નીચે પ્રમાણે છે:—

હીંદમાં રૂ વધારે ઉગાડી શકાય એમ છે કે નહીં તે સવાલ પ્રથમ વીચારવા જેવો છે. દુનયામાં રૂની પેદાશ કેટલી છે તે વીશે પ્રોફેસર ટોડના આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

દરેક પાંચસો રતલની એવી હજાર ગાંસડી

વરસ	૧૯૦૭-૮	૧૯૦૮-૯	૧૯૧૩-૧૪
પેદાશ	૧૮૬૪૦	૨૨૨૭૧	૨૭૭૦૩
વપરાશ	૨૧૦૫૩	૨૨૩૮૭	૨૭૦૦૦

આ આંકડા પ્રમાણે વપરાશ કરતાં રૂની પેદાશ ઓછી છે એ અછત દર વરસે વધતી જાય છે. જો રૂની પેદાશ વધારે થાય તો વધારે કાપડ સોડોને વેચી શકાય હાલ દુનયામાં રૂની પેદાશ ઓછી હોવાથી હુખ ભોગવવું પડે એવી સ્થિતિ ઇંગ્લંડની વીશેષ કરીને છે કેમકે ઇંગ્લંડની મીલોમાં ૪૩ લાખ ગાંસડી રૂ વપરાય છે જેમાંથી ૩૭ લાખ ગાંસડી અમેરીકાથી, પોણાછ લાખ ગાંસડી ઇજીપ્તથી, આવીસ હજાર ગાંસડી હીંદથી અને બાકીની બીજા દેશોથી મેળવવામાં આવે છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં રૂનો સ્થાનિક વપરાશ ૧૯૧૧ ના વરસમાં ૪૩ લાખ ગાંસડી જેટલો હતો તે ૧૯૧૫માં વધીને સાઠલાખ ગાંસડી જેટલો થયો હતો. રૂની પેદાશને ૩૫ ટકા જેટલો ઉપયોગ ૧૯૧૧ માં હતો તે વધીને ૧૯૧૫ માં વીસ ટકા જેટલો થયો

હતો. એ પાંચ વરસમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં રૂની પેદાશ સાઠ લાખ ગાંસડી જેટલી વધી તેમાંથી ૨૭૩૦૦૦૦ ગાંસડી સ્થાનિક વપરાશમાં ગઈ અને ૨૬૩૦૦૦૦ બીજા દેશોમાં ગઈ જેથી ઇંગ્લંડને એ સાઠ લાખમાંથી માત્ર ૬૪૦૦૦૦ ગાંસડી રૂ વધારે મળ્યું. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં રૂનો સ્થાનિક વપરાશ વધતો જવાનો સંભવ બહુ છે અને એ જેટલો વધે તેટલો રૂ ઇંગ્લંડને ઓછો મળે આમ હોવાથી બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાં રૂની પેદાશ વધારવાના પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે. આફ્રીકામાં વધારે રૂ પેદા કરી શકાય પણ તેની લાવલઈના માટે સસ્તા-ઓની સગવડ હીંદ કરતાં ઓછી છે. ત્યાંના ખેડુતો કરતાં હીંદના ખેડુતો વધારે હોશીયાર છે અને હીંદમાં રૂના પાકનો વીસ્તાર પણ ઓછો છે. તેથી હીંદમાં રૂની પેદાશ વધારવાનું વધારે મહેતુ પડશે એમ માની લેવામાં આવ્યું છે. દુનયાના કાપડ બનાવવાના ઉદ્યોગની સ્થિતિ જોતાં એવો વધારો કરવાની તાકીદ બહુ છે. આફ્રીકામાં એવા પ્રયત્નો પરીણામ એટલું તાકીદે લાવી શકાય તેમ નથી. આ સ્થિતિમાં હીંદી ખેડુતોને માત્ર એટલું જ કહેવાની જરૂર છે કે વધારે રૂ પેદા કરશે તો વધારે લાભ મેળવશે. એ શીવાય બીજા કોઈ રીતે તેમના ઉપર દબાણ વાપરવાના માર્ગ વીચારવાની અમારી ફરજ હોય એમ અમને લાગતું નથી. અનાજના ભાવો વધે અને રૂના પાકનો વીસ્તાર સહેલાઈથી વધારી શકાય તે કરતાં પણ વીશેષ વધારવાના પ્રયત્નો થાય તો તે નીષ્ફળ જવાની ખાતરીજ રહે. સુધારો વધારો થઈ શકે એવું હજી બહુ છે. એકર દીઠ રૂની ઉત્પત્તિ હીંદમાં માત્ર ૯૮ રતલ છે એ વધારે અમેરીકામાં બસો રતલ અને ઇજીપ્ત સાઠાચારસો રતલ છે.

(અપુણ)

પૂર્વ આફ્રિકાનું કપાસ.

(લેખક—ખિહારીલાલ નારાયણ અંતાણી) જમખાર.

જમન પૂર્વ આફ્રીકાને હિન્દી સંસ્થાન ખનાવવા માટેનો પોકાર લાંબા સમયથી થયા કરે છે. શહેનશાહત પોતાના વિચાર પ્રમાણે જે વધારે ઉપયોગી વિષયો છે તે વિચારવામાં અને તેનું યોગ્ય નિરાકરણ કરવામાં રોકાયેલ છે. હિન્દુસ્થાન પોતાને દુઃખકર તેમજ સ્થાનિક તાત્કાલિક લાભદાયી વિષયોનું મંથન કરવામાં મશગૂલ છે; એવા વિપરીત સમયમાં મને તો ધારતી લાગે છે કે અમે પૂર્વ આફ્રીકા વાસીઓનો આ પોકાર કેવળ અરણ્ય રૂઢન સમાનજ થશે તે છતાં પણ નહિ મામા કરતાં કાણો મામે સારો એ ન્યાયે હિન્દુસ્થાન હાલે વાત્કાળીકજ આ મુલકમાં લાભ લઈ શકે એવા વિષય પર અત્રેના વ્યાપારીઓનું લક્ષ યોગ્યવાનો આ પ્રયત્ન છે. અને તે પૂર્વ આફ્રીકામાં ઉગતું “ઇન્જીશીઅન” સ્ટેપલનું કપાસ છે.

જર્મન પૂર્વ આફ્રીકામાં જર્મનોની અસામાન્ય વ્યાપારી કુતેહથી અઘાપિ સેંકડો વર્ષો થયા તે મુલકમાં વસવાટ કરતા હિન્દી વ્યાપારીઓને માહિતી પણ નહતી કે કપાસ જેવી વસ્તુ ત્યાં ઉગે છે. જ્યારે લડાઈ જંગી ત્યાર પછીજ અમારા જાણવામાં આવ્યું કે આફ્રીકાની અંદર વધારેમાં વધારે અને સુંદરમાં સુંદર કપાસ બે કોઈ પણ મુલકે ઉત્પન્ન કરી શકે તો તે જમન પૂર્વ આફ્રીકાજ છે. તેઓ તો વ્યાપારમાં એવા કુતેહખાજ હતા કે પોતાના અદરના મુલકમાં માઇલોના માઇલોના વિસ્તાર-

વાળા પ્લેન્ટેશનોમાં પોતાનું કપાસ ઉગાડતા અને ત્યાં જર્મનો અને સ્વાહીલીઓ શિવાય બીજા કોઈ પણ પ્રજાને ભાગ્યેજ વસવા દેતા જે જગ્યાએ કપાસ ઉગતું તેજ જગ્યાએજ પોતાના છતો અને પ્રેસો રાખતા; પ્રેસ અને પેક પણ ત્યાંજ કરતા; અને સ્ટીમર પર લોડ કરવાને માટે છીછરાં પાણીમાં વરી શકે તેવા મછવાઓ ખનાવી છેક પ્લેન્ટેશનો સુધી મોકલતા. આજે તે માટેનું કંઈ નથી અને વિના લાભ લીધે મુલક જેમને તેમ પડયો છે. વાજબીમાં વાજબી વાત તો એજ થઈ શકે કે હિન્દીઓએજ તેનો લાભ લેવો જોઈએ. હક પણ તેમનોજ છે. સ્વાભાવિક પણ તેમને માટેજ છે. પણ હિન્દમાં વસતા હિન્દવાસીઓને સદા શિવાય બીજા સ્વભાવિક વ્યાપાર જોઈએજ ક્યાં છે?

આ કપાસની ત્રણ ક્વોલિટી છે અને તે અખાસી, મિટાફીડી અને અપલેન્ડ નામે ઓળખાય છે. સ્ટેપલ ઇન્જીશીઅન છે. અને ગઈ સાલના અમારા અખતરા પછી અમેજે જોયું છે કે સુંજાઈમાં વધારેમાં વધારે કપાસે ઉપજાવેલો ભાવ એક ખાંડીના રૂ. ૧૫૦૦૦ છે.

એમ મનાય છે કે આખો પૂર્વ આફ્રીકા લેવામાં આવે તો તેનો વિસ્તાર ભારત વર્ષના વિસ્તાર જેવડો છે. ફીજા અનેક રૂઢિદાયી વાવેતરોની સાથે કપાસનું વાવેતર મુખ્ય થઈ

મટેલીક શીલીંગથી બીલ્ડીંગનો ચારડો શોભે છે.

શકે તેમ છે. યુગાન્ડાનું કપાસ પણ તેવું જ સુંદર છે. અને તેના લાભ હિન્દી સાહસોને અભાવે યુરોપીયન સિન્ડીકેટો લેવા લાગી છે. એકલા યુગાન્ડામાં વાર્ષિક અર્ધી લાખ ગાંસડીઓ પેદા થઈ શકે છે. અને આ સઘળી વસ્તુઓ પર હિન્દી પ્રજાનો સહુ કરતાં પહેલો અને સ્વાભાવિક હક હોવા છતાં હિન્દીઓ છાશ ખાય છે. જ્યારે બીજાઓ માખણ ખાધું આપણા પર હસે છે. હિન્દુસ્થાનની મીસો પોતે ઇંગ્લીશી-અન સ્ટેપલનું કપાસ હજી બહુ ઓછાં પ્રમાણમાં વાપરી શકે છે એ વાત સાચી છે. પણ હિન્દુસ્થાનમાં વધતા જતા ઉદ્યોગોની સાથે એ વસ્તુસ્થિતી હમેશને માટે ટકી શકશે નહિ તે પછી હિન્દુસ્થાન જેટલું પરંતુ જે હિન્દુસ્થાનના મીલ માલિકો જે સ્વતંત્ર રીતે આ મુલકોમાં સહુ કપાસ માટે પોતાનાં જ વાવેતરો કરવા માટે જમીનો મેળવે અને જે સ્વતંત્ર રીતે ન બની શકે તે ગ્રાહીની વિદેશી કંપનીઓ સ્થાપેલ સાહસ જેવા જોડતાં જોડટરટોક સાહસો બનાવી સહુ હેતુ સાધે તે તે શું ઇષ્ટ નથી ? હિન્દુસ્થાનથી તે જેટલું વાપરી શકાય તેટલું વાપરે અને પછી વિદેશને આપી તેનાં નાણાં

હિન્દુસ્થાનમાં આપે. ભારત વર્ષનાં બચ્ચા માટે મીઠું અને ઘઉં મેંઘાં કરી આપણે આપણું અનાજ બહાર જવા દઇએ છીએ એવાતો આપણે ઉદાર છીએ. શા માટે પૂર્વ આફ્રિકા આપણે આપણા કબજામાં ન લઈએ અને લીગ ઑફ નેશન્સ પોતાના ખરીતાઓ બહાર પાડે તે પહેલાં વ્યાપારથીજ આપણે તે મુલકને આપણું જ કેલોની બનાવીએ અને તે માર્ગમાં જે કંઈ કૃત્તિમ હરકતો નાંખવામાં આવે તે સામે હકથી પ્લેટફોર્મો ગમતીએ. યુરોપીય પ્રજાઓના હિન્દુસ્થાનમાંના વસવાટ પછીથી તેમનું હિન્દુસ્થાનમાં સામ્રાજ્ય સ્થપાયું તેમાથી ભારત વર્ષની પ્રજાએ કંઈપણ અન્તર્ગત શીખવાનો હોય તે તે વ્યાપાર છે અને પૂર્વ આફ્રીકામાં આપણું સામ્રાજ્ય હકથી સ્થાપાયું હોય તે તે પણ વ્યાપારજ છે. અને તેનું મુખ્ય અંગ આ કપાસ છે.

બીજે સમયે આ ઉપરાંત પૂર્વ આફ્રીકાના વ્યાપારનાં બીજાં અંગો ઉપર યથાશક્તિ ચર્ચા કરવાનો અભિલાષ છે

અધિપતિની નાંધ.

હીંદી ચલણને લગતો મામલો. આપારે ખાસ અભ્યાસ કરવા લાયક થઇ પડ્યો છે તેથી તેને લગતી નીચે જણાવેલી કેટલીક હકીકત પ્રત્યે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ:—

(૧) અગાઉ હીંદી પ્રધાન પોતાના ખપ ભોગાં નાણાં માટે જ હુંડીએ લખતો હતો તે હાલ કેટલાંક વરસથી વેપારીઓની સગવડ માટે વધારે હુંડીએ પણ લખે છે. એનું પરીણામ એટલું જ હોઈ શકે કે એક મોટી ચાપણવાળી નવી એકનો હીંદુ અગર કોઈ પણ દેશનું પરદેશો સાથેનું હેલુ દેવું વસુલ કરવા અથવા ચુકાવી આપવા તૈયાર થાય તો જેમ તે દેશનો પરદેશો સાથેનો શરણી વહીવટ એ બેંકના કાળુમાં નય તેજ પ્રમાણે હીંદુનો પરદેશો સાથેનો હેલુદેલુનો સંબંધ થોડે ઘણે દરજ્જે પણ અગાઉ કરતાં વધારે પ્રમાણમાં હીંદી પ્રધાનના કાળુમાં ગયો છે. (૨) અગાઉ હીંદમાં ઇંગ્લંડના લોકોએ બજાવેલી નોકરી બદલનું તેમનું પેન્શન, તેમણે હીંદને ધીરેલાં નાણાંનું વ્યાજ વધા હીંદના વેપારમાં તેમણે લીધેલા ભાગને અંગે તેમને થયેલો નફો તથા સ્ટીમરોનું નુર આ ચાર રકમો હીંદે ઇંગ્લંડને આપવાની રહેતી અને હીંદની આયાત કરતાં નીકાશ લગભગ એટલીજ વધારે થતી જેથી એ રકમોની આપ લે થયા પછી વીશેષ

રકમ હીંદની હેલુની રહેતી નહીં. એ મામલો છેલાં થોડાંક વરસોથી બદલાયો છે. હાલમાં તો આયાત પેટે તથા ઉપર ગણાવેલી રકમો માટે આપવાની કુલે રકમ બાદ કરતાં પણ નીકાશને અંગે હીંદનું હેલુ બહુ રહે છે (૩) ઇંગ્લંડમાં માલ બનાવવાનો ખર્ચ લશ્ક અગાઉ જેટલો થતો હતો તેના કરતાં હાલમાં લગભગ બમણો થાય છે એમ જણાવવામાં આવે છે; અને ભાવમાં તો એવો વધારો થયેલો આપણે બેઈ શકીએ છીએ તેથી જો હીંદી પ્રધાનની હુંડીનો ભાવ અગાઉ જેટલો રહે તો આયાત બહુ ઘટી નય અને ની. કાશ બહુ વધી નય પણ હીંદમાં પણ માલ બનાવવાનો ખર્ચ અને તેને પરીણામે હીંદનાં જાજરોમાં હીંદી માલના કાજર ધીને અગાઉ કરતાં દોઢા થયા છે. ઇંગ્લંડમાં માલના ભાવમાં જે વીશેષ વધારો થયો છે તેટલોજ વધારો હીંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવમાં થયો છે અને તેથી એ હુંડીના હાલના ભાવે એટલે કે એ શીર્ડોગની બરોબર એક રૂપયાને ભાવે વેપારનું સમતોલપણ અગાઉ માફક જળવાશે એમ જણાવવામાં આવે છે. આ અભિપ્રાય ખોટો છે એમ આ એમણનું માનવું છે. (૪) દેશ પરદેશો વચેની હુંડીઓના ભાવ અગાઉ

હીવાળીના માટે દેશી ટાઇલ્સની ઉલ્લી ડીઝાઇનોએકશે કે ?

પણ એક બીજા ઉપર, અસર કરતા હતા
પણ મુખ્ય લેણદાર દેશ ઇંગ્લંડ હોવાથી
ઇંગ્લંડ સાથેના હુડીના ભાવમાં થતા ફેરફાર-
રેખાનાં કારણે સમજાય તો બીજા દેશોમાં
સ્થિતિ કેવી છે તે વીશેના ખાસ અભ્યાસની
વીશેષ જરૂર રહેતી નહીં. હાલમાં અમેરી-
કાના યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સનું બીજા દેશો પાસે
લેણદાર વીશેષ હોવાથી એ દેશ અને બીજા
દેશો વચ્ચેની હુડીના ભાવમાં વધઘટ થાય
તેની અસર ઇંગ્લંડને ઘણી થાય છે. દ્રષ્ટાંત
તરીકે જોઈએ કે અગાઉ ઇંગ્લંડના એક
પાઉન્ડ બરોબર ત્યાંના લગભગ ૪-૮૭ ડાલરનો
ભાવ રહેતો હતો જે હાલ માત્ર ૪-૧૫
ડાલરનો છે જો એ વધીને અસલ સ્થિતિએ
આવે તો હિંદી પ્રધાનની હિંદ ઉપરની હુડી
ઉપર પણ તેની અસર ધ્યાન વગર રહે નહીં.
આટલા વિવેચનથી વાંચનારને સમજાયું હશે
કે હિંદી પ્રધાનની હુડીમાં વધઘટ થવાનો
સ ભવ કેટલો છે તેનો અભ્યાસ કરવા
ઇંગ્લંડનારે આટલી બાબતો ઉપર ધ્યાન રાખ-
વું જ પડે:—(૧) હિંદના પરદેશો સાથેના
વેપારમાં લેણદાર પડતી રકમ (૨) હિંદી
પ્રધાન વેપારીઓની સગવડ માટે વચે પડે
એવી એની શક્તિમાં થતી વધઘટ (૩)
(૪) અમેરીકાનાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ સાથેના
ઇંગ્લંડના હુડીના ભાવની વધઘટ (૪) યુનાઇ-
ટેડ સ્ટેટ્સ, મેક્સિકો તથા ચીન જેવા દેશો
ખાતે ચાંદીના ભાવમાં થતી વધઘટ. આ ઉપ-
રાત વીચારવા જેવી બીજી પણ કેટલીક
બાબતો છે જે વીશે કોઈ બીજે પ્રસંગે વિવેચન
કરીશું. હાલતો નોંધ લેવા જેવી વાત એ છે
કે (૧) હિંદની આયાત ઉપરાંતની, નીકાશ પેટે

લેણી પડેલી રકમમાં દર ગહીને મોટો વધારો
થવાનું છેલા કેટલાક માસથી ચાલુ છે (૨) હવે
વધારે હુડીએ વેચવાને બદલે ઇંગ્લંડ ઉપરની
હુડી હિંદમાં વેચવાનું શરૂ કરવાની સરકારને
ચોડા વખત માટે જરૂર પડી છે અને (૩)
ન્યુયોર્ક તથા લંડન વચ્ચેના હુડીના ભાવ
બ્યારે ૪-૧૫ ડાલરનો છે ત્યારે ન્યુયોર્કમાં
ચાંદીનો ૧-૧૩ ડાલરનો છે.

જકાતને લગતી રાજનીતી હિંદી
સરકારની કેવી છે તે વીશેના ઇતિહાસ જાણવા
જોવો છે. ૧૮૫૭ ના બળવા વેળા હિંદની સ-
ઘળી આયાત ઉપર પાંચ ટકાની જકાત હતી.
બળવાને લીધે થયેલા ખર્ચને પહોંચી વળવા
માટે એને વધારીને દસ ટકા કરી અને થોડીક
ચીજો ઉપર જકાત વીસ ટકા જેટલી પણ કરી.
૧૮૬૪ ના વરસ સુધી એ પ્રમાણે ચાલ્યું પછી
જકાતનો સામાન્ય દર સાડાસાત ટકા કર્યો.
૧૮૬૭ માં પહેલીવાર જરૂરની થોડીક ચીજોને
વગર જકાતે હિંદમાં આયાત થવા દેવાનું શરૂ
કર્યું. સામાન્ય દરમાં ઘટાડો કરીને ૧૮૭૫
માં પાંચ ટકાનો કર્યો. ૧૮૮૨ માં સામાન્ય
આયાત જકાત કાઢી નાંખી પણ ચલણની
મુરકેલીને લીધે ૧૮૯૪ માં, પાછી પાંચ
ટકા જેટલી સામાન્ય જકાત નાંખી જે
૧૯૧૬-૧૭ માં વધારીને સાડાસાત ટકા
કરવામાં આવી હતી. રાજકીય કારણોને
લીધે હથીયારો તથા હાથગોળા સંબંધે,
અને નૈતીક કારણોને લીધે હાથ તથા અશ્વિ
સંબંધે કામ લેવાની રીત જુદીજ પડે તેમાં
નવાઈ નથી કાપડ તથા પાંડ એ જે ચીજો માટે
ખાસ પ્રકારનું વર્તન ધ્યાન જોઈ તેવું છે.

૧૯૭૫માં આયાત જકાત પાંચ ટકાની કરી તે ત્રણ વરસ સુધી ચાલુ રહી પણ ૧૯૭૮માં ત્રણ કાપડ ઉપરની જકાત કાઢી નાંખવામાં આવી. ૧૯૮૨માં સઘળી આયાત જકાત કાઢી નાખ્યા પછી ખાર વર્ષે ૧૯૯૪ માં ન્યારે ફરીથી પાંચ ટકા જેટલી આયાત જકાત નાંખવામાં આવી ત્યારે ઇંગ્લંડમાં તેની વીરૂદ્ધ ઘણાં વાંધા લેવાયો જેને પરીણમે કાપડ ઉપરની જકાત ઘટાડીને સાડાત્રણ ટકાની કરી અને હોંદમાં જે કાપડ બને તેના ઉપર પણ સાડા ત્રણ ટકા જકાત લેવાનું ઠરાવ્યું અને સુવર તથા ટવીસ્ટ ઉપર જકાત તદ્દન માફ થઇ. કાપડ ઉપરની આયાત જકાત વધારવાના પ્રયત્ન ૧૯૧૫-૧૬ માં થયા પણ તે નીષ્ફળ ગયા અને ૧૯૧૮ માં એવાજ પ્રયત્ન ફરીથી થયા ત્યારે કાપડ ઉપરની આયાત જકાત વધારીને સાડાસાત ટકા કરવામાં આવી. અગાઉ ખાંડ ઉપરની જકાત ખીણ સાધારણ ચીજો માફ જ હતી પણ જરમની તથા આસ્ત્રીયાની બીટ-માંથી બનાવેલી ખાંડની આયાત બહુ વધી ગઇ અને તેનું કારણ એમ સમજાયું કે પરદેશમાં વધારે સસ્તે ભાવે એ વેચાય તે માટે એ બનાવનારાઓને ખાસ મહદ મળતી હતી. આથી એ મહદ જેટલી આયાત જકાત નાંખવામાં આવી પણ તેટલાંથી એ ખાંડની આયાત ઘટી નહીં ત્યારે ૧૯૦૦ માં એ વધારી છતાં તેનું પરીણમ હોંદમાં ખાંડ બનાવવાના ઉદ્યોગને ઉત્તેજન આપવાનું નહીં પણ જરમની તથા આસ્ત્રીયાની બીટની ખાંડને ભોગે ચીન, જાવા તથા મોરીશસની ખાંડને ઉત્તેજન આપવામાં આવ્યું. એ આયાત ત્યાર પછી કેટલી વધી છે તે વાચનારાઓ જાણે છે. નીકાશ

ઉપર ત્રણ ટકા જેટલી સામાન્ય જકાત ૧૯૬૦ના વર્ષ સુધી હતી પણ તેમાંથી ધીમેધીમે કેટલીક ચીજોને મુક્ત કરવામાં આવી જેથી ૧૯૭૫ માં માત્ર ચોખા, તેલ, ગળી, તથા લાખ ઉપરજ નીકાશ જકાત લેવાની રહી તેમાંથી પણ છેલી ત્રણ ચીજો ઉપરની જકાત ૧૯૮૦ માં કાઢી નાંખવામાં આવી જેથી તે પછી માત્ર ચોખા ઉપરજ નીકાશ જકાત લેવાતી રહી. ૧૯૧૬-૧૭ માં ચા તથા જુટ ઉપર નીકાશ જકાત નાંખાઇ અને હુમણાં ચામડાંની નીકાશ ઉપર જકાત નાંખાયલી આપણે જાણીએ છીએ.

દેશના કે સામ્રાજ્યના ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાની પદ્ધતી હોંદમાં અંગ્રેજના રાજ્યમાં કોઇ કાળે ન હતી એમ ઉપર આપેલા ઇતિહાસ ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાશે ઇંગ્લંડમાં સરકારે વ્યાપારની નીરંકુશતાની રાજનીતી ૧૮૪૬ માં સ્વીકારી તેને પોણાસો વરસ થયાં નથી. ૧૮૪૦ ના વરસ અગાઉ લગભગ સઘળી વસ્તુઓ ઉપર ભારે આયાત જકાત લેવાતી જેને લીધે ચોરીખુપીથી વસ્તુઓ આયાત કરનારાઓનું ભરવધી પડ્યું હતું તે એટલે સુધી કે આવી “આડકતરી રીતે” માલ લાવવા માટેનાં ભાવ જાહેર રીતે જુદા જોલાતા. તે વેળા આયાત જકાત માટે કાંઈ ધોરણ ન હતું. જકાત માટે ઠરાવેલા જુદા જુદા દરની સંખ્યા ૧૧૫૦ (અગ્યારસો પચાસ) ની હતી જેમાં ઘણીક તો તે માલની આયાત તદ્દન અટકાવી દેવા માટેજ હતી. આવક ઉપરનો કર ઇંગ્લંડમાં દર પાંચે સાત પેન્સને ૧૮૪૨ માં નાંખાયો ત્યાર પછી આયાત જકાતની રૂઢીમાં સુધારો કરવાનું શરૂ થયું. તે અગાઉ

જેટલીક શીર્ષાંગથી બીર્હાંગનો ઓરડો થોભે છે.

જઠાતની રૂઢી એવી હતી કે ચીજનો ભાવ જેમ વધારે હોય તેમ તેની ઉપરની જઠાતનું પ્રમાણ ઘટે જેથી તે ભાવ અમુક હદ સુધી વધે તો આયાત જઠાત તદ્દન અંધ પડે પણ ભાવ સસ્તા થવાથી પરદેશી માલની આયાત વધે ત્યારે જઠાત પણ વધીને અંતરાયરૂપ થાય જેથી દેશના ઉદ્યોગોને રક્ષણ મળે. ૧૮૪૨માં જઠાતની પ્રદત્તી સુધારવાની શરૂઆત વેળા પણ ઇંગ્લંડના વડા પ્રધાન સર રોબર્ટ પીલે એટલી કબુલાત આપવી પડી હતી કે દેશના ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાનો નીયમ હું નહીં તોડું; તેમ છતાં આયાત જઠાત ચાલુ હતી તે ૧૮૨૯ માં રદ થઈ. વેપારનું છુટાપણું અને રક્ષણની ગેરહાજરીનો ખરો સ્વીકાર એ વરસે થયો ગણીએ તો તેને પચાસ વર્ષ પણ થયા નથી. એટલામાં રક્ષણની રાજનીતીનો ઇતીહાસ તાલે કરવાનો પ્રસંગ આવ્યો છે. ઇંગ્લંડની સરકારે હમણાં જ બહાર કાઢ્યું છે કે ઇંગ્લંડના ખેતીના ઉદ્યોગોને મદદ કરવાનાં પગલાં ભરવામાં આવશે. એવી રીતે સરકારી ઉત્તેજન લડાઈ દરમિયાન પણ અપાયું હતું જેને પરીણામે ઇંગ્લંડની પ્રજાને ૪૦ ટકાને બદલે સાઠ ટકા જેટલો ભાગ સ્વદેશી અનાજ ઉપર લૂંચી શકે એટલો અનાજ વધ્યો હતો. પણ ઓગણીસમાં સૈકાના પુર્વાર્ધમાં જે વેળા એવુંજ રક્ષણ આપવામાં આવતું હતું તે વેળાના અનુભવે એક વાત એ જતાવી કે જ્યારે દેશમાં કોઈ કારણથી પાક ઓછો થાય અથવા ન થાય તે વેળા ગમે તેટલા ઉત્તેજન છતાં પરદેશથી માલ મંગાવવાના પ્રયત્નો સફળ થતાં નથી. હવે ફરીથી એવો વખત આવે તે વેળા એવીજ સુરક્ષેલી નડે છે કે કેમ તે જવાબ છે; પણ હિંદમાંથી અનાજ પરદેશ મોકલવાને પરીણામે પાછળથી પરદેશી અનાજ હિંદમાં આયાત કરવાની જરૂર ગમે વરસે પડી ત્યારે આવી સુરક્ષેલી નહીં હતી અને સરકારના ખાસ પ્રયત્નો ન હોત તો

આટલો માલ પણ ન આવત એમ લાગ્યા વગર નહીં રહે.

ઔદ્યોગિક સંરક્ષણની રાજનીતી પાળવા જતાં શી શી સુરક્ષેલીઓ નડે છે તેનો કાંઈક ખ્યાલ ઇંગ્લંડના છેલ્લા પદર વષ ના ઇતીહાસમાંથી મળે છે. ઇંગ્લંડની સરકાર જ્યાં દેશના ઉદ્યોગોને આવું રક્ષણ આપવાને તૈયાર થયું કે તુરત નીચે પ્રમાણે પ્રશ્નો ઉદભવ્યા:—(૧) રક્ષણ આપવાની પદ્ધતી કઈ રાખવી? આયાત અથવા નીકાશ ઉપર જઠાતથી એવું રક્ષણ આપવું કે આવક વેરામાંથી સુકતી રૂપે કે ખાસ સરકારી મદદ રૂપે? (૨) કયા ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવું? જે ઉદ્યોગોમાં આવકનું પ્રમાણ થોડું હોય તેને, કે જેમાં દેશના મજૂર વર્ગનો ઘણો ભાગ રોજ મેળવતો હોય તેને, કે જેની પેદાશ ઉપર અન્ય ઉદ્યોગોનો આધાર હોય તેને, કે જેની પેદાશ ઉપર દેશના લશ્કરી સંરક્ષણનો આધાર હોય તેને? પરદેશી કાચા માલમાંથી તૈયાર માલ બનાવનારને કે દેશી કાચા માલ વાપરનારને? પોતાનો માલ દેશમાં જ વાપરનારને કે પરદેશ ખાતે માલ નિકાશ કરનારને? હિંદમાં ઔદ્યોગિક સંરક્ષણની રાજનીતીની હીમાયત કરનારે આ અને આવા બીજા જે જે પ્રશ્નો નિકળે તેનો જવાબ આપવાને તૈયાર રહેવું જોઈશે.

સામાન્યના ઉદ્યોગોને મદદ આપવાની રાજનીતીની હીમાયત મરહુમ જોસફ ચેમ્બરલેને શરૂ કરી તેને લગભગ વીસ વર્ષ થયા છતાં આ સામાન્યના સર્વ વિભાગોના કોઈ પણ એક અથવા અમુક ઉદ્યોગોને એક સરખી રીતે લાગુ પડે એવી રીતના કર કે ઉત્તેજનના પ્રકાર હજી સુધી સુચવાયા નથી. સામાન્યના વિભાગો એટલા છુટા છવાયા છે કે તેમાંથીજ માલ આયાત કરવાને બદલે પાસે આવેલાં પરરાજ્યોનો માલ આયાત કરવાનું

વધારે પરવડે; વળી લુટ તથા લોખંડની ચીજો શીવાય કોઈ બીજી કોઈ માલ એવો નથી કે જેને માટે જોઈતો કાચો પદાર્થ પુસ્તા પ્રમાણમાં સામ્રાજ્યમાં પેદા થતો હોય; કદાચ બીજા કોઈ એવા પદાર્થો હશે તો પણ એમ જોવું પડશે કે એમાંથી બનેલો માલ સામ્રાજ્યમાં જ ખપી જશે કે પરદેશમાં ખપાવવો પડશે પરદેશમાં ખપાવવા જતી વેળા હરીફાઈ તથા તે દેશની સરકાર જે જઠાત નાંખે તેની અસરના પણ વીચાર રાખવો પડે. આ સર્વ સંજોગોનો વીચાર કરીને નવી રાજનીતીની વીરૂધ્ધમાં હિંદી સરકારે ૧૯૦૩માં અભિપ્રાય આપ્યો હતો તે બદલવાને હાલમાં કાંઈ કારણ મળ્યાં હોય એવું આપણા જાણવામાં નથી અને તેમ છતાં સરકારે નવી રાજનીતીની સ્વીકારી છે. રંગની આયાત યુનાઈટેડ કિંગડમમાંથી જ કરવી એમ ઠરાવ્યું છે, ચામડાની નીકાશ જઠાતના પંદર ટકામાંથી દસ ટકા જેટલો ભાગ સામ્રાજ્યના ઉદ્યોગ માટે વળતરરૂપે આપવાનું ઠરાવ્યું છે અને ગળી બનાવવાના હિંદના ઉદ્યોગને આવક વેરામાંથી માફી આપી છે. હિંદી પ્રજા એ સર્વ માટે વાધો લે એમાં નવાઈ નથી કારણ કે એમાં નથી થયો હિંદના હિતનો વીચાર કે નથી લેવાઈ સામ્રાજ્યના હિતનો સાંગોપાંગ તપાસ; અધુરા, ઉપલબ્ધિયા, અને છુટક પ્રયત્નોનું પરીણામ હિતકારક થવાને બદલે નુકશાનકારક વધારે નીવડે તો આશ્ચર્ય પામવાનું કારણ નથી.

કુતરાના ગુચ્છા દારવાળા બિનને બદલે વાપરી શકાય એવા હોય તે એકઠા કરી તેનો પણ કાપડ બનાવવા માટે ઉપયોગ કરવા કાળે ઈંગ્લેન્ડમાં એક મંડળ સ્થપાયું છે જેનું નામ બ્રીટીશ ડાઇસબુલ એસોસીએશન છે થી ઈન્ડિયન ટેક્સટાઇલ જર્નલના જુલાઈ માસના અંકમાં ૧૮૮૨માં પાને એ વીશે એવી ટીકા કરવામાં આવી છે કે કાપડ વણવા કરતાં મેળા શુંથવા જેવી કામમાં એ વધારે ઉપયોગી થઈ

પડશે. હિંદમાં એવાજ પ્રયોગો કોઈએ કર્યા હોય તેમના અનુભવની વીગત અમને જ કોઈ લખી મોકલશે તો અમે અમારા માસીકમાં ખુશીથી છાપીશું.

હિંદુસ્તાનમાં આવેલી દરેક જગાને લગતી બને તેટલી સંપુર્ણ માહિતી પુરી પાડવાના હેતુથી ‘ઈન્ડિયન ગાઈડ એન્ડ ડિરેક્ટરી’ નામનું પુસ્તક મેશર્સ આર્નોલ્ડ વ્હાઈટ એન્ડ કંપનીએ બહાર પાડ્યું છે. વેપારીઓને તે ઘણું ઉપયોગી થઈ પડવાનો સંભવ ધારી શકાય છે કેમકે તેમાં એ દરેક જગાને લગતો વેપાર ચુનીમીપાલીટીઓ, કોરટો, સ્કુલો, કોલજો, છાપાંઓ, હોટેલો, ડાક, બંગલાઓ, દેવળો, હોસ્પિટલો, મંડળીઓ, મુસાફરો માટે આવ બના સગવડ પડતા માર્ગો, વગેરે તમામ પ્રકારની વીગત રજૂ કરવાનો એમાં ઉદ્દેશ છે. કીમત રૂપયા છ છે. જો પુસ્તક મંગાવવા પછી પસંદ ન પડે તો નાણા પાછાં આપવાને અને પોસ્ટનો ખર્ચ આપવાને પણ મેશર્સ આર્નોલ્ડ વ્હાઈટ કું. તૈયાર છે.

ખેતીવાડીને લગતા ૧૮૧૬-૧૭ ના વરસ માટેના આંકડાનું જે પુસ્તક થોડા માસ ઉપર બહાર પડ્યું છે તેમાંથી કેટલીક હકીકત આ માસીકના સપ્ટેમ્બર માસના અંકમાં ૧૧૧ મે પાને આપી છે. ખેડવા લાયક પણ ન ખેડાયેલી જમીનનો વીસ્તાર દરેક વિભાગમાં કેટલો છે તે એમાં બતાવ્યું છે. ઘાસ ઉગાડવામાં આવતું હોય એવી જમીનના વીસ્તારને લગતી હકીકત આ અંકમાં આપી છે અને તે સાથે ઢોરોની સંખ્યા પણ આપી છે તે ઉપરથી ઢોરોના ચારા માટે જે જમીન છે તે પુરતી છે કે બાકી છે તે માલમ પડશે.

બ્રીટીશ ઈન્ડિયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીના એજન્ટો મેશર્સ બીની એન્ડ કંપની સામે મી૦ વી. ટી. કૃષ્ણસ્વામી આયરે મદ્રાસની

હાઇ કોર્ટમાં હાવો માંડ્યો હતો જેમાં સ્ટીમર “ મરકેયા ” મારફતે, ફરયાદીએ ચઢાવેલી લોંચસીંગના પાંચસો કોથળામાંથી શુભ થયેલા ૮૮ કોથળાએ માટે નુકશાનીનો બદલો માગ્યો હતો બચાવ પક્ષની દલીલ એ હતી કે બીલ આફ લેડીંગની શરતો પ્રમાણે આવી નુકશાનીનો હક્ક ફરયાદીને નથી કેમકે એ માલ મેળવી લીધો ન હતો અને આ પ્રમાણે માલ ઘટી પડવા સંબંધી ખબર ત્રીસ દીવસની અંદર આપી ન હતી. નામદાર મી૦ જસ્ટીસ કુટસ ટ્રોટરે ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે બીલ ઑફ લેડીંગમાં એ વીથેની કલમ એવી નાના અક્ષરે અને એવી રીતે છાપવામાં આવેલી છે કે તે વીથે માલ મોકલનારનું ધ્યાન ખેંચાય નહીં અને તેથી એવી કલમ બીલ ઑફ લેડીંગમાં દાખલ કરવાથી માલ મોકલનારને બંધન કર્તા ગણી શકાય નહીં. શુભ થયેલા ૮૮ કોથળા લોંચસીંગની કીમત દર મણે સવાઅગ્યાર રૂપ્યા લેખે ગણીને સ્ટીમર કંપનીએ ફરયાદીને આપવી તથા વકીલનો ખર્ચ પણ આપવો એવો કોર્ટે હુકમ ફરમાવ્યો હતો.

હીંદની બહારના મુલકમાંથી પોતાને થયેલી આવક માટે હીંદમાં વેપાર કર-

નારી પેઢી આવક વેરા આપવાને બંધાયેલી છે કે નહીં તે પ્રશ્નનો ચુકાદો થોડા વખત ઉપર મદરાસની હાઇકોર્ટની કુલ બેંચે આપ્યો હતો મી. રામાનુજમ ચેટ્ટીયરની પેઢી હીંદમાં તેમજ ફ્રેંચ કોચીન ચાયનામાં વેપાર કરતી હતી. હીંદની બહારના ભાગોમાં તેને થયેલી આવક ઉપર આવક વેરા મદરાસ ધલાકાની બ્રીટીશ સરકારનાં મેહિસુલખાતાંએ માગવાથી આ મુકદ્દમો ઉભો થયો હતો. નામદાર વડા જજે ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે આવક વેરા સંબંધી ૧૯૧૮ નો જે કાયદો હાલ હીંદમાં પ્રવર્તે છે તે બાંધનારાઓની જ એવી ઈચ્છા હોય કે હીંદની વેપારી પેઢીએ પરદેશમાં જે આવક કરે તેની ઉપર પણ આવક વેરા લેવાય તો તેમણે કાયદામાં વધારે સ્પષ્ટ રીતે એ હેતુ દર્શાવવો ધરતો હતો. એ કાયદો હાલ છે તે પ્રમાણે લેતાં પરદેશમાં થયેલી આવક ઉપર વેરા લઈ શકાય નહીં મદ્રાસ હાઇકોર્ટની કુલબેંચે ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે પરદેશો ખાતે થયેલી આવક હીંદમાં લાવવામાં આવી ન હોય ત્યાં સુધી તેના ઉપર હીંદમાં આવક વેરા લઈ શકાય નહીં.

ગળીના પાકવીશનો પ્રથમ પર્તારો ૧૯૧૬-૨૦ ના વરસ માટેનો હિંદી સરકારના આંકડા ખાતાએ તા. ૧૭-૧-૧૯ને દીને ગહાર પાડ્યો છે જે ઉપરથી જણાય છે કે પ્રોટીશ હિંદુસ્થાનમાં એ પાકનો વીસ્તાર ૨૦૮૧૦૦ એકર જેટલો છે તે ગયા વરસ કરતાં સેંકડે ૨૬ ટકા જેટલો ઓછો છે. એમાંથી ૨૭૩૦૦ હુદ્રેડ-વેટ ગળી નીકળવાની ગણતરી ગણવામાં આવે છે જે ગયા વરસ કરતા સેંકડે ૧૫ ટકા જેટલી ઓછી છે. મદ્રાસ તથા સ યુક્ત પ્રાંતો શીવાય સઘળે હવાપાણી અનુકુળ હતા અને પાકની સ્થિતિ એકંદરે સારી છે એકર દીઠ પાકની ઉતર ગયા વરસ કરતાં સહેજ વધારે થવાની વકી છે. એનો વીસ્તાર માત્ર ખેરપુર રાજ્યમાં ૪૭૦૦ એકર અને સી ધના ખીબા ભાગોમાં મલીને મુંબઈ ઇલાકામાં કુલ ૭૫૦૦ એકર જેટલો છે જે ગયા વરસ કરતા સેંકડે ૧૧ ટકા જેટલો વધારે છે એ પાક સીંધમાં છે અને ત્યાંની સ્થિતિ સારી છે મુંબઈ ઇલાકા માટેની ખેતી ઉતર ૧૬૦૦ હુદ્રેડ જેટલી થવાની વકી ખજામાં આવે છે ગયે વરસે એ ઉતર ૧૦૦૦ હુદ્રેડ જેટલી હતી.

૧૮૧૯-૨૦ ના રૂના પાક માટે મુંબઈ સરકારના ખેતીવાડી ખાતાંએ ખીજી યાદી તા. ૧૦-૧૦-૧૯ ને દીને ગહાર પાડી છે જેમાં તા. ૧-૧૦-૧૯ સુધીની ખબરો આપવામાં આવી છે અને તે અધુરી છે હજી વાવણીનું કામ ચાલે છે અત્યાર સુધીમાં ખ્રી દીશ મુલકમાં ૨૭,૮૭,૦૦૦ એકર અને દેશી રાજ્યોમાં ૨૧,૫૭,૦૦૦ એકર જગામાં રૂના પાક માટે વાવણી કરવામાં આવી છે. સી-

ધમાં એનો વીસ્તાર કુલ ૩૨,૮,૦૦૦ એકર છે એ રીતે મુંબઈ ઇલાકા માટે કુલ ૫૨,૭૨,૦૦૦ એકર વીસ્તાર છે તે ગયા વરસ કરતાં ૨૩ ટકા જેટલો વધારે છે પણ છેલ્લા દશ વરસ માં તા. ૧ લી અક્ટોબરે જે વીસ્તાર હતો તેવી સરરાશ કરતાં પાચ ટકા જેટલો ઓછો છે. ગયે વરસે રૂના ભાગ ઉંચા હતા તેને લીધે વધારો થયો છે શુ જરાતમાં રૂનો રૂઝઆતનો પાક જીનના પ ખવાડયામાં અને પાછોતરનો પાક જીલાઈની આખેરમાં વાવવામાં આવે છે. પથમહાલમાં લેજ વધારે હોવાથી ફરી પાક કરવો પડ્યો હતો તે શીવાય શુજરાતમાં રૂના પાકની સ્થિતિ બધે સારી છે સપ્ટેમ્બરમાં અતીશય વરસાદ પડ્યો તેની અસર ખાનદેશ જીલામાં થઈ છે અહમદનગર તથા શોલાપુર જીલામાં વરસાદની અછતથી પાકને સહેજ નુકશાન થયું હતું પણ પાછળથી વરસાદ પડવાથી થોડો સુધારો થયો છે. ખાનદેશમાં પાક તૈયાર થવા માડ્યો છે એકંદરે પાકની સ્થિતિ સારી છે. કર્ણાટકમાં વરસાદની તંગીને લીધે પાકને બે ત્રણ અંક વાડયા જેટલી દીલ થઈ છે. એ પાકને ફેણગા પુટવા માંડયા છે. સી ધમાં થર અને પાર કર જીલ્લામાં એપ્રીલમાં અને બાકીના સર્વ જીલામાં જીનમાં વાવણી કરવામાં આવી હતી. એની સ્થિતિ સારી છે. રૂના પાકનો વીસ્તાર જીહી જીહી જત પરત્વે નીચે પ્રમાણે હતો.—

ગંગાળા રજપુતાના	૪૦૦૦૦
ધોળેરા	૧૭૫૨૦૦૦
બરૂચ	૧૧૦૩૦૦૦

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોયો, કે ?

ખાનદેશ	૧૩૫૪૦૦૦
ખારસી અહમદનગર	૧૯૬૦૦૦
વેસ્ટર્ન	૬૧૦૦૦
કુમટા ધારવાડ	૪૩૫૦૦૦
સીંધી	૩૨૮૦૦૦

તલના ૧૯૧૬-૨૦ના વરસના પાક માટે મુંબઈ સરકારના જેતીવાડી ખાતાએ તા. ૧-૧૦-૧૬ મુધીની હકીકત ઉપરથી બીજી યાદી તા. ૧૩-૧૦-૧૬ ને દીને બહાર પાડી છે જે ઉપરથી માલમ પડે છે કે મુંબઈ ઇલાકામાં ખરીદ તથા રખીના પાકનો વીસ્તાર નીચે પ્રમાણે હતો:—

	બ્રિટીશ મુલક	દેશી રાજ્યો
	એકર	એકર
સીંધ	૩૧૦૦૦	૧૦૦૦
બીજા વિભાગો	૧૨૫૦૦૦	૩૩૦૦૦૦

કુલ મુંબઈ ઇલાકા ૧૫૬૦૦૦ ૩૩૧૦૦૦
આ એક મળી કુલ ૪૮૭૦૦૦ એકર જેટલો વીસ્તાર થયો તે ગયા વરસ કરતાં સેંકડે ૧૩૨ ટકા જેટલો વધારે છે પણ છેલ્લાં દસ વરસમાં તા. ૧ લી અક્ટોબરે હતો તેની સરેરાસ કરતાં

૪૫ ટકા જેટલો ઓછો છે. અનાજના પાક માટે વધારે જમીન જવાથી આ પાકનો વીસ્તાર બેધએ તેટલો વધી શક્યો નથી. સીંધમાં નેહરોની સગવડ થયું આ પાકના વીસ્તારના વધારાનું કારણ છે. પંચમહાલમાં ભારે વરસાદથી નુકશાન થયું છે તે રીવાય શુજરાતમાં બધે તલનો શરૂઆતનો પાક સારો છે. ખાનદેશ તથા નાશકમાં એની સ્થિતી સારી છે બાકી દક્ષીણમાં એની સ્થિતી સારી નથી. કલ્યાણ-કાંઠામાં કેટલેક સ્થળે ચીમળાયો છે બાકી બધે તેની સ્થિતી કાંઈ છે. કોંકણમાં પાક સારો છે. કરાંચી ખાતે અતી વરસાદથી અને ધરપારકર જીલ્લામાં વરસાદની અછતથી એને નુકશાન થયું છે. સીંધના બીજા ભાગમાં એની સ્થિતી સારી છે. ખાનદેશમાં કાપણી કરવામાં આવે છે બાકીના ભાગમાં પાકને કુલ આવ્યાં છે અને કેટલેક ઠેકાણે ડુંડાં બાજ્યાં છે.

૧૯૧૯-૨૦ ના શેરડીના પાક વીરોની બીજી યાદી મુંબઈ સરકારના જેતીવાડી ખાતાએ તા. ૧૩-૧૦-૧૬ ને દીને બહાર પાડી છે જે ઉપરથી જણાય છે કે એનો વીસ્તાર સીંધમાં ૭૦૫૦૦ એકર જેટલો છે જે ગયા વરસ કરતા ૨૮ ટકા જેટલો ઓછો છે. પાકની સ્થિતી બધે સારી છે.

ધાસ ચારે અને ઢોર.

ધાસચારે ઉત્પન્ન કરવામાં આવતો હોય એવી જમીનનો વીસ્તાર તથા ઢોરોની સંખ્યા ૧૯૧૫-૧૬ ના વરસમાં કેટલી હતી તે વીગત છેલ્લા સરકારી પુસ્તક ઉપરથી નીચે દર્શાવી છે:—

જિલ્લો.	વીસ્તાર	ઢોરોની સંખ્યા. (૧૦૦૦)				
	હજાર એકર.	બળદ.	ગાય.	ભેંડ	વાછરાં	બીજાં
અમદાવાદ	૧૩૫	૧૨૧	૯૭	૧૦૦	૧૬૭	૧૪૪
ખેડા...	૧૦૭	૧૦૪	૩૪	૧૧૮	૧૬૨	૭૨
પંચમહાલ ...	૮૭	૧૨૪	૮૪	૪૧	૧૩૬	૮૦
ભરૂચ ...	૫૧	૫૮	૧૪	૩૦	૪૬	૪૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માદ' ૨૧ બેંક ઓટ, ફાંટ, મુંબઈ.

જાહેરો.	વીસ્તાર.	બાળક.	ગાય.	લેશ.	દારોની સંખ્યા. (૧૦૦૦)	બીબાં.
હજાર એકર.					વાછરડાં.	
સુરત ...	૨૮૦	૧૧૫	૭૦	૫૨	૧૩૬	૧૦૧
ખાનદેશ ...	૬	૩૬૫	૨૧૧	૧૨૧	૩૧૫	૪૦૫
નાશિક ...	૬૦	૨૬૬	૨૦૩	૬૩	૧૬૮	૨૫૭
અહમદનગર ...	૧૧	૨૬૧	૧૮૬	૩૨	૧૬૧	૬૫૬
પુના ...	૬૩	૨૫૬	૧૭૦	૫૧	૧૬૭	૪૨૬
સોલાપુર ...	૧૨૪	૧૭૬	૧૦૭	૩૪	૧૩૬	૪૭૧
સતારા ...	૩૩૧	૨૩૪	૧૪૬	૧૦૬	૧૬૫	૪૭૦
બેલગામ ...	૮૮	૧૭૮	૬૬	૧૨૪	૧૭૩	૨૮૨
બીબાપુર ...	૬	૧૮૬	૬૧	૭૧	૧૬૩	૩૪૭
ધારવાડ ...	૫૩	૨૧૬	૧૦૫	૧૦૬	૧૮૭	૨૦૧
થાણા ...	૧૩૨	૧૫૬	૧૨૧	૭૭	૧૩૮	૭૫
કોલાબા ...	૨૮	૧૦૦	૮૫	૭૨	૬૬	૩૫
રત્નાગીરી ...	૩૮	૬૬	૪૪	૩૬	૫૬	૧૬
કાનરા ...	૪૨	૮૫	૬૭	૪૬	૮૪	૩
કુલ મુ'બદ્દ ઇલાકો.	૧૭૧૨	૩૨૦૮	૧૬૫૦	૧૩૦૪	૨૭૪૨	૨૫૪૬
સૌંધ ..	૩૭	૬૧૬	૭૦૪	૨૮૬	૫૬૫	૧૬૩૧
સંયુક્તપ્રાંતો ..	૧૧૮૬	૧૦૬૧૩	૬૮૫૩	૪૬૬૬	૬૬૦૩	૧૩૫૧૬
બીહાર-ઓરીસા	૩૬	૬૫૧૬	૫૮૧૬	૨૨૮૦	૫૪૭૬	૧૬૭૪૩
પંજાબ ...	૪૦૫૬	૪૫૮૬	૩૬૬૬	૩૧૮૬	૪૦૪૧	૧૦૫૭૬
બરમા ...	૮૪	૧૪૧૬	૧૩૮૦	૮૫૬	૧૬૪૧	૩૪૬
મધ્યપ્રાંતો ...	૪૬૩	૩૨૪૦	૨૬૪૪	૧૧૨૩	૨૭૧૬	૧૩૮૬
બંગાલ ...	૧૮૭	૮૬૦૨	૭૦૬૫	૬૪૨	૮૩૮૩	...
મદ્રાસ ...	૩૪૭	૬૭૪૮	૫૩૮૧	૩૭૫૦	૫૮૭૮	૧૮૩૮૦
બ્રિટીશ હિંદમાં કુલ.	૮૧૬૮	૪૬૪૧૬	૩૭૬૧૬	૧૬૦૮૪	૪૩૧૧૨	૬૦૦૭૬

મારસેવસની રગીન, લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

વેપારી આંકડાઓ.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કિંમત.

◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆

ઇ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કસ્ટમ સરકયુલર નંબર ૫ માં માં બતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ખાંડ ઉપર કેટલી જગાત થયે, તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઈ પડે તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૬ માસ દરમિયાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કસ્ટમ હાઉસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદ્રવેટની સરેરાશ શી કિંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોલમમાં વરસની શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમિયાન તેની સરેરાશ કિંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત.	ઇ. સ. ૧૯૧૬ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત.		૧૯૧૮ ની પહેલી આંકડોબર પછી થયેલી આયાત.	
	જથ્થો.	દર હંદ્રવેટની સરેરાશ કિંમત.	જથ્થો.	દર હંદ્રવેટની સરેરાશ કિંમત.
ખાંડ ગાંગડીવાળી બીટ જાતની	હંદ્રવેટ.	રૂ. આ.	હંદ્રવેટ.	રૂ. આ.
" " સુવાળી ચીનમાં	.....	.....	૨૬	૨૫—૦
" " સુધારેલી	૩૨,૭૬૦	૨૬—૧૨	૧,૨૬,૨૬૬	૨૭—૪
" " સુવાળી ધણપટમાંથી	.....	.....	.....	.....
" " જાવાની અથવા				
જાવાનની ૨૩ ડચ	૪,૮૮,૩૬૧	૨૫—૧૨	૬૧,૧૧,૨૦૮	૧૮—૮
રેન્ડર્ડની તથા				
ઉપરની				
" " જાવાની અથવા				
જાવાનની ૧૬ થી	૧,૭૫,૬૨૭	૨૨—૪	૧૬,૬૩,૩૨૮	૧૭—૪
૨૨ ડચ રેન્ડર્ડની				
" " જાવાના અથવા જા-				
વાનની ૧૫ ડચ	.....	.....	૬,૭૩૩	૨૩—૦
રેન્ડર્ડની અને હલકી				
" " મોરીસીયસની ૧૬	૧૧	૨૭—૪	૧૨,૫૧,૧૫૭	૧૭—૪
ડચ રેન્ડર્ડની બરો-				
બરી કરે એવી				

ધી યોગે દાખલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ ફાઈન, મુંબઈ.

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં ૧૯૧૯ ના આગસ્ટ મહિનામાં શેરડીની ખાંડ નાંચે પ્રમાણે આયાત થઈ હતી:—

						શેરડીના પાક	
						૧૯૧૮	૧૯૧૯
						હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ.
બંગાળા	...	...	...	...	...	૨,૯૧,૩૧૨	૩,૩૨,૭૫૮
મુંબઈ	...	...	...	...	...	૧,૧૮,૮૪૧	૨,૩૧,૧૯૧
સિંધ	...	...	...	...	...	૫૨૦	૧,૫૧,૨૬૮
મદ્રાસ	...	...	...	...	...	૧,૮૮,૫૦૧	૫,૮૬૪
બર્મા	...	...	...	...	...	૧૬,૭૮૦	૬,૮૨૫
						<hr/>	<hr/>
						૬,૧૬,૬૫૪	૭,૨૮,૦૩૯

જુદા જુદા દેશોથી શેરડીની ખાંડની આયાત કેટલી થઈ હતી તે દર્શાવવા માટે એપ્રિલથી આગસ્ટ સુધીના પાંચ માસ માટેના આંકડાં નીચે આપ્યા :—

						હંદ્રવેટ.	
						૧૯૧૮	૧૯૧૯
યુનાઇટેડ કીંગડમ	...	...	...	...	...	૭	૧,૭૨૬
સીલોન	...	...	...	...	...	૬	૬૫
સ્ટ્રેટ સંસ્થાનો	...	...	...	...	...	૭,૬૫,૯૨૫	૧,૭૫,૭૪૦
બાવા	...	...	...	...	...	૨૧,૮૬,૯૧૭	૨૨,૯૩,૪૪૮
ચીન	...	...	...	...	...	૧૪,૦૭૭	૯૭,૩૬૨
બપાન	...	...	...	...	...	૫,૨૬૨	૧
ધણેસ	...	...	...	...	...	૬,૬૭૬	૨૧,૭૬૬
મોરાશસ	...	...	...	...	...	૪,૭૦,૬૬૪	૧,૭૮,૨૩૬
યુનાઇટેડ સ્ટેટસ	...	...	...	...	...	૨,૦૦૬	૩,૦૮૬
બીજા દેશો...	...	...	...	...	...	૨૮૯	૧૪
						<hr/>	<hr/>
						૩૪,૫૦,૯૭૯	૨૭,૭૧,૪૮૦

મેટેલીક શીલીગની સારી કીઆઇન ગમશે કે ?

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

ધ. સ. ૧૯૧૬ ના જુલાઈ માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં:—

સુતર (રતલ ૧૦૦૦)

બ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુબ	૩૭,૭૭૫	૪૨,૪૪૯
મદ્રાસ	૩,૮૮૮	૩,૯૮૬
બંગાળ	૨,૬૩૦	૩,૦૩૬
સુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	૨,૭૦૨	૩,૩૩૦
અજમેર મેવાડ	૧૯૪	૧૮૪
પંજાબ	૩૮૭	૨૭૧
દીલ્હી	૨૪૬	૨૮૧
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિરાર	૩,૦૪૫	૩,૧૦૨
બ્રિટીશ ઇન્ડીયામાં કુલ	૫૦,૯૫૧	૫૬,૬૪૪
દેશી રાજ્યો	૩,૦૧૪	૩,૦૮૩
એકંદર કુલ	૫૩,૯૬૫	૫૯,૭૨૭

કાપડ

રતલ વાર (૧૦૦૦)

રતલ વાર (૧૦૦૦)

બ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુબ { રતલ	૨૬,૧૭૮	૨૭,૧૧૮
વાર	૧,૧૩,૦૩૮	૧,૧૯,૭૬૨
મદ્રાસ { રતલ	૧,૫૭૯	૧,૨૧૦
વાર	૩,૮૪૯	૩,૯૬૨
બંગાળ { રતલ	૩૫૪	૪૯૦
વાર	૧,૮૬૦	૨,૩૫૮
સંયુક્ત { રતલ	૮૮૮	૧,૧૧૩
પ્રાંતો { રતલ	૨,૦૯૯	૩,૮૦૭
અજમેર { રતલ	૧૧૫	૯૬
મેવાડ { રતલ	૪૦૧	૩૩૦
પંજાબ { રતલ	૧૦૭	.....
વાર	૪૨૨	૩
દીલ્હી { રતલ	૭૫	૯૮
વાર	૧૧૫	૨૪૪
મધ્ય પ્રાંતો { રતલ	૧,૩૬૧	૧,૫૪૧
અને બિરાર { રતલ	૫,૪૫૭	૬,૧૮૦
બ્રિટીશ હિંદુ-સ્તાનમાં કુલ { રતલ	૩૦,૬૬૨	૩૧,૬૬૯
વાર	૧,૨૭,૨૪૫	૧૩૬,૬૪૯
દેશી { રતલ	૧,૯૦૨	૧,૯૮૩
રાજ્યો { રતલ	૬,૬૯૯	૭,૩૨૬
એકંદર { રતલ	૩૨,૫૬૪	૩૩,૬૫૩
(રોટલ) { રતલ	૧,૩૩,૯૪૪	૧,૪૩,૯૭૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફ્રાઈડ, સુબ.

IMPORT OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

ક. સ. ૧૯૧૬ ના આગસ્ટ મહિનામાં પ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

જાત અને નંબર.	બંગાળા.	સુબહ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ.
થે	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૮૩,૬૫૦	૧૦,૨૦૦	.....	૧,૦૦૦	.....	૮૪,૮
નં. ૪૧ થી ૫૦	૨૬,૬૪૬	૨૭,૩૮૨	.....	.....	.....	૫૪,૦
નં. ૫૦ થી ઉપર બીજા રંગોવાળું	૫૮,૨૭૮	૪૮,૫૦૨	.....	૫,૦૦૦	.....	૧,૧૧,૧
નં. ૩૧ થી ૪૦	૨,૪૩,૮૪૬	૨૨,૮૦૦	૮૩,૮૦૧	૩૫,૨૦૦	.....	૩,૮૫,૧
નં. ૪૧ થી ૫૦	.....	.....	.....	.....	૪,૪૦૦	૪,૪૦૦
નં. ૫૦ થી ઉપર.	.....	.....	.....	૫૮,૮૦૦	.....	૫૮,૮
ટોટલ	૪,૧૨,૪૨૬	૧,૦૮,૮૮૪	૮૩,૮૦૧	૧,૦૦,૦૦૦	૪,૪૦૦	૭,૦૬,૫૧૧

ક. સ. ૧૯૧૬ ના આગસ્ટ માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના માલના વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માલની જાત.	૧૯૧૬ ના તા. ૧ પહેલી આગસ્ટ ને દિને સ્ટોક.	૧૯૧૬ ના આગસ્ટમાં થયેલી ડીલીવરી.	૧૯૧૬ ની ૧ લી સપ્ટેમ્બર તારીખે સ્ટોક.	૧૯૧૬ ની ૧ લી સપ્ટેમ્બર ને દિને સ્ટોક.
રૂના કાપડની ગાંસડી	૨૮,૩૫૩	૨,૬૭૧	૨૬,૮૬૬	૨૭,૬૮૬
" " પેટી	૪,૩૪૮	૭૫૨	૪,૪૫૨	૮,૪૮૫
રેશમ તથા ઉનની પીસગુઝ ગાંસડી.	૧,૧૦૮	૭૪	૧,૦૭૬	૧,૧૩૩
રેશમ તથા ઉનની પેટી.	૧,૧૮૫	૭૫	૧,૧૧૬	૩,૦૧૫
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઉ) પેકેજીઝ	૪,૩૩૬	૧,૩૫૦	૩,૫૪૪	૫,૦૫૬
રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૩,૩૧૩	૨૪૬	૩,૪૬૫	૨,૭૫૦
ત્રાંખાના ટન	૧૬	૨૨	૪૭	૪૩૫
યલોમેટલ ટન	૧૩૬	૩૮	૧૫૬	૧૭૬

ઉંચી પોલીસ ઠરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

નવાં પેટંટો.

ઠલકત્તાની પેટંટ ઑફીસમાં નવી શોધો માટે તા. ૮-૯-૧૯૫૪ની આવેલી અરજીઓના નંબર, અરજી કરનારના નામ તથા શોધ અથવા સુધારાનો વિષય નીચે પ્રમાણે છે:—

પેટંટ નંબર.	અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
૪૮૨૩	એફ. એચ. કેટલ એન્ડ હોપ્સન એન્ડ સન્સ.	ટોપીઓમાં સુધારો.
૪૮૨૪	જે. એસ. આરથર એન્ડ એલ. જી. કીલ્લી.	સુનો તથા ઊંચાઈની નવી મેળવણી બનાવવાની રીત.
૪૮૨૭	સી. સી. સ્ટીફન.	રફી રખર તથા રખરની ચીજોને સાફ કરવાના સંચામાં સુધારો.
૪૮૨૮	મેઝર ગ્રાફ કંપની	માલને માપીને કીંમત ગણી ઠાઠનારો સંચો.
૪૮૩૧	પી. જે. એચ. સુર.	અનાજ સાફ કરવાની રીત તથા તે માટેનો સંચો.
૪૮૩૪	ડબલ્યુ. એચ. ડીક્સન.	દીવાસળીઓ બનાવવાની રીતમાં સુધારો.
૪૮૩૫	એ. જે. એફ. લી.	પાણીની સપાટી નીચે રહી શકે તેવાં વહાણોમાં સુધારો.
૪૮૩૬	એ. જે. એફ. લી.	કુખેલાં વહાણોનો માલ મેળવે એવું વહાણ.
૪૮૬૭	આર. એલ. દત્ત.	કોમેટની બનાવટ.
૪૮૪૬	ડી. આર. પ્લેર.	લોખંડ તથા સ્ટીલની બનાવટમાં સુધારો.
૪૮૪૭	ડી. એચ. બીબ.	ઈંટનો આકાર બળતણને આપવાની રીત.
૪૮૫૨	એફ. આર. ગ્રેહામથુલ.	બાળકોને દુધ પાવાની શીશીની ટોટીમાં સુધારો.
૪૮૬૦	પી. એન. મેહેતા.	પોટાશીયમ કોમેટ અને કેલ્શ્યમ કોમેટ બનાવવાની એક રીત.
૪૮૬૩	એસ. એ. રાધવ આયંગર.	સુલો.
૪૮૭૬	એવન બોટલ કું.	બાટલી બનાવવાનાં સાધનો.
૪૮૮૮	જે. એ. મીનીટ એન્ડ જે. એ. લી.	કામ થઈ રહે એટલે પોતાની મેળે બંધ થાય એવું નળનું સુધારો.

આ બાબતનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “ કન્વેલર ઓફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઓફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન ઑક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ રેપ્રેસેન્ટેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઓફીસનાં બીજાં પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગામ.

ઠેકાણું.

મુંબાઈ...	...	...	...	...	રેકૉર્ડ ઓફીસ.
					વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, ભાયખલા.
					બોમ્બે ટેકસ્ટાઇલ એન્ડ એન્જનીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, સસેઠસ રોડ, પરેલ.
અમદાવાદ	...	...	...	...	આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
અલ્હાબાદ	...	...	...	...	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
બેંગલોર	...	...	...	...	ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ.
કલકત્તા...	...	...	...	...	પેટન્ટ ઓફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રાટ. સીવીલ એન્જનીયરીંગ કૉલેજ, સીબપૂર.
કાનપૂર...	...	...	...	...	ઓફીસ ઓફ ધી ડિરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ.
ક્કા	...	...	...	...	ઓફીસ ઓફ ધી ડિરેક્ટર ઓફ.
ડીલ્હી	...	...	...	...	ઓફીસ ઓફ ધી ડેપુટી કમીશનર.
કુદ્રાબાદ	...	...	...	...	ના. નિઝામના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
કરાંચી	...	...	...	...	ઓફીસ ઓફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર.
લાહોર	...	...	...	...	પંજાબ પબ્લીક લાયબ્રેરી.
લન્ડન	...	...	...	...	પેટન્ટ ઓફીસ નં. ૨૫, સાઉથમ્પ્ટન બીલ ડીંગ્ઝ, ઇંગ્લેન્ડ. સી.
મદ્રાસ	...	...	...	...	રેકૉર્ડ ઓફીસ એગ્રીમેન્ટ, કૉલેજ ઓફ એન્જનીયરીંગ.
માધસોર	...	...	...	...	ઓફીસ ઓફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ જન- રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
નાગપૂર...	...	...	...	...	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
પૂના	...	...	...	...	કૉલેજ ઓફ એન્જનીયરીંગ.
રંગૂન	...	...	...	...	ઓફીસ ઓફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઓફ બરમા.
રૂરકી	...	...	...	...	થોમસન કૉલેજ,
શાલાપૂર	...	...	...	...	ઓફીસ ઓફ ધી કલેક્ટર.

નજા જ્ઞાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સો ૧૯૧૯ ના આગસ્ટ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

Exports.

નિકાશ.

ચીજનું નામ.	૧૯૧૮-૩. (૧૦૦૦)	૧૯૧૯-૩. (૧૦૦૦)
જીવતાં જનાવરો	૨૮૧	૨૪૦
બ્રહ્મ કરવા માટે રેસા	૨૪૪	૫૭
મીઠુબત્તી	૨૬૧	૩૩૨
સોલ્ટ પીટર	૯૮૩	૨૭૦
કૅલસા	૧૧૧	૬૪૨
કૅશી	૧૫૪	૮૦૧
કાથો, (સીંદરી)	૧૧૭	૧૧૧
દોરડાં	૧૬૧	૫૬
દવાઓ	૪૧૧	૫૨૫
ગળી	૧,૮૮૫	૯૧૯
દરડાં બેડાં	૭૨૭	૯૦૬
લુગડાં, આમડાં રંગવાની ચીજો કુલ	૨,૯૨૦	૨,૦૨૪
ફળ ને શાક	૪૨૯	૪૩૧
શંગર	૨૪	...
ચોખા	૨૨,૯૨૫	૬,૧૩૫
ધર્ત્ર અને ધર્ત્રનો લોટ, ...	૧૮,૧૮૦	૧,૩૮૩
બીજી જાતનાં દાણા	૬,૩૭૪	૧,૪૮૫
વગર કેળવાયેલાં આમડાં	૪,૦૮૦	૧૯,૦૬૮
લાખ	૪,૨૮૩	૭,૧૯૧
કેળવાયેલાં આમડાં	૮,૦૭૪	૧૮,૮૪૬
આતર	૩૭૪	૫૪૧
મે'ગેનીઝ ઓર	૮૨૫	૫૩૩
અબરખ	૭૦૪	૬૬૮
સુખડનું તેલ	૫૩૬	૨૪૬
દીવેલ તેલ	૬૨૫	૫૭
કોપરેલ તેલ	૮૬૬	૩૭૨
અળસાનું તેલ	૧,૦૫૪	૬૬
બીજી જાતના તેલો મળી કુલ	૪,૧૨૫	૧,૨૮૧
ખોળ	૭૫૮	૨,૬૬૦
ચાંદી	૪,૫૨૧	૧,૮૭૮

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટી ૨૧ લેક ચીટ, ફાર્ટ, મુ'બઈ.

ચીજીનું નામ.

	૧૯૧૮	૧૯૧૯
	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)
મીણુ	૩૨૦	૭૨૧
રખર	૯૭૪	૬૩૫
દીવેલી	૪,૦૨૮	૧૦
કોપરું	૧	૫૪૬
કપાસીયાં	૩૧	૫,૪૪૦
લોચસીંગ	૬૬	૩,૫૪૧
અળસી	૩,૩૭૬	૨૨,૫૭૮
અસઅસ	૨૪	૧,૨૧૬
સરસવ	૬૦૫	૨,૩૬૮
તલ	૮૬	૧,૪૬૬
તેજનો	૮૦૦	૧,૧૮૨
ખાંડ	૩૭૫	૩૦૯
ચા	૨૦,૩૬૮	૧૫,૫૭૮
રે	૧૬,૭૭૬	૩૨,૨૪૭
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૪,૩૯૪	૧૫,૯૨૬
રૂમાલ અને શાલો	૩૪	૧૫૭
પીસ ગુડઝ	૬,૦૦૯	૬,૬૦૧
શણુ અને શણુની બનાવટો	૫૪૬	૨,૭૩૪
જ્યુટ કાયું	૮,૩૫૮	૧૩,૩૦૭
રેશમ (કાયું)	૧૧૧	૪૪૦
રેશમ કુલ	૨૨૬	૪૫૬
ઉન કાયું	૭,૧૦૬	૩,૯૧૯
ઉનની ધાબલીઓ ને ગાલીયા વગેરે	૧૯૩	૪૪૪
તંબાકુ બીડી વિગેરે	૪૧૮	૪૩૨
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	૩૮૬	૧,૨૯૨
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે ખાનગી નિકાશ	૨,૩૭,૨૪૩	૨,૫૬,૧૨૫

વેપારી પુછપરછ.

—:~:—

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી પુછપરછને લગતી વીગત આપીશું. અત્રેના કોઇપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઇપણ બાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું. પુછપરછની ખબર મોકલનારનાં નામ વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ તથા વેપારનો વિષય નીચે પ્રમાણે છે.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
આઇ. ૧૦૯	મેન્ચેસ્ટરની એક પેઢી.	ઈંગ્લંડમાં રસાયણી પદાર્થો વગેરેની ખરીદી માટે આડત્યો રાખવા માગતી હોય અથવા પોતાને હીસાબે ઈંગ્લંડમાં વેચવા માટે હીંદમાં બનેલી ચીજનાં કન્સાઇનમેન્ટ મોકલવાને તકવાર હોય એવી હીંદી પેઢીઓ સાથે કામ પાડવા માંગે છે.
„ ૧૧૦	સીકંદરાબાદ ખાતેની એક પેઢી.	રોશા ઘાસનું તેલ ખરીદનારાઓ સાથે કામ પાડવા માંગે છે.
„ ૧૧૧	બેંગલોરની એક પેઢી.	એક્સપેરેટોસ, લાલ, લીલમ, માલુક કુરંદ, કેએલ્ડીન, ચીનાઇ માટી, ગેડ, ગાસણ, હરસોદ, વગેરે ચીજોના ખરીદનારાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
„ ૧૧૨	કરાંચીની એક પેઢી.	દવાઓ, દ્રાક્ષ, સુકો મેવો, ફેન્સી ચામડાં, ચુંદર, લાખ, કાચું રેશમ, રેશમી અથવા કસળી ભરતનું કામ, છાપેલાં માલ અને નવાઈની ચીજો પુરી પાડનાર સાથે કામ પાડવા માંગે છે.
„ ૧૧૩	ઇજીપ્તમાં કેરોની પેઢી.	ઇજીપ્તમાં માલ ખરીદવા અથવા વેચવા માટે આડત્યો રાખવા માગતી હોય એવી હીંદી પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
„ ૧૧૪	ફ્રાન્સમાં મારસેલ્સની પેઢી.	તેલનાં બીયાં, ઘઉં, દ્રાક્ષ, વગેરે ખાવાની ચીજો પુરી પાડનાર હીંદી વેપારીઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા ઇચ્છે છે.

ધી બોમ્બે ટાઈલ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

દેશી નામું શીખવવાની સુલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોંધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલખા દેવી રસ્તાપર ભાટીયા મહાજનવાહીમાં ગોરધનદાસ કરસનદાસ હલ્લુ ગુજરાતી કોમર્સીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શરાશ્રી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી ઠાકપશાઈટીંગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ બાબતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ હિંમુ જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૌને અનુકૂલ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માંસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. એન્ટ્રન્સ (ખાલાશ્રમ) ના છેકરાઓની દાખલ ફી મફત છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું.

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

“ગણપતી” છાપ.

હમારો સીમેન્ટ હિંદુસ્તાનમાં આયાત થતા સારામાં સારી સીમેન્ટની બરોબરી કરે છે, અને નાણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હંદરવેટના મળખુત કોથળાઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતાં ધણીજ સહેલાઈથી હથેલી શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઈન્ડોયન સીમેન્ટ કું૦ લી૦

તાતા સન્સ એન્ડ કું૦

એજન્ટસ,

નવસારી બીલીંગ કોટ, મુંબઈ.

(૪૧)

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ જો અન્ય વીશીઓમાં, લોજન ગૃહોમાં કે લપકાદાર લૉન્જોમાં, અને ખુદ, પોતાને ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ ચાને ટેસ્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા રાખશો તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

ડૉ. મુન્નાદેવી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

(૩૦):

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લુ. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આશુવેદના બાવ પ્રકાર નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ:—

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરમ—(દેશી ઔષધિઓમાંથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા બહારાણી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુટ કોવત આપે છે. (જો ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરમથી શરીરમાં આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને ઉન્માદક દવાઓથી ટુંક સમય માટે બચાવી ફરીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે.)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બાંજવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બતાવે છે.

(૩) અલ્ઝાઈમની બ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અન્ન મળીને ટાંઝત આપે છે.

નોટ:—ગર્ભવતી તેમજ સુવાવડી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયા હોય તો મટી જાય છે. કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૨—૦.

ગ્લોસેરો ફોસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરમ—(જ્ઞાનતન્તુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્તુઓમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લોસેરો ફોસ્ફેટનાં તત્ત્વો રહેલાં હોય છે; અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ઘટી જાય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે. અને અશક્તિને લઈ લુહાં જુહાં સંખ્યાબંધ દરદો ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્ત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાને ઉપયોગ કરવાથી ધરેલી ખોળ પૂરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્ત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે. જેઓને મગજનો કે અંગબળનો ઘસારો નિરોધ જણાતો હોય તેમજે અચુક આ દવા વાપરવી. કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૬—૦ (મોટી સાઈઝ.)

૦—૧૪—૦ (નાની સાઈઝ.)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠકાણું:—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લુ. લી.

(૩૯)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

બ્રોટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ હંપની.

ની

અદભુત શોધ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ—ન્યુટ્રીયુલમ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ.

“ડાયાસ્ટેશ્યમ” રોટલી, પુરી, વગેરે દરેક ખોરાક માટે,
એક શેર “ડાયાસ્ટેશ્યમ” નો એક મણુ આટા સાથે મેળવી ઉપયોગ કરવાથી
ખોરાક એકદમ હલકો અને ઘણાજ સ્વાદીષ્ટ બને છે અને પાચન શક્તિ વધારી લહેજતદાર
બનાવે છે, અને ખોરાક ખાટો પડી જવાની અગર બગડી જવાની ખીલકુલ ધાસ્તી રહેતી
નથી.

કીંમત, રતલ ૧ ના ટીનની કુલ રૂ. ૦-૧૨-૦.

વધુ વીગત માટે લખો:—

ન્યુટ્રીયુલમ.

“ન્યુટ્રીયુલમ” સાત્વિક ખોરાક, એ ઉછરતાં બાળક, વૃદ્ધ અને અશક્ત સ્ત્રી
પુરુષો, બન્ધાની માતાઓ, કામના બોળને લીધે કંટાળેલા ધંધાદારીઓ, વીધાર્થીઓ
વકીલ, બારીસ્ટરો વગેરે મગજ મારી કરનારાઓ તથા જેઓની તબીયત અવાર નવાર કંઈને
કંઈક નરમ ગરમ રહે છે, તેઓને માટે અમુલ્ય આશીર્વાદ સમાન છે.

“ન્યુટ્રીયુલમ” એ શરીરમાં હાડકાં, માંસ, લોહી વધારનાર અને મગજને પોષક
અને જલદી પચી શકે તેવો ખોરાક હોવાથી ક્ષય તથા બીજા ભયંકર દરદોમાં એક અત્યુત્તમ
ખોરાક છે. તે શરીરનો બાંધો મજબુત કરે છે, વજન વધારે છે અને કૌવત ટકાવી રાખે
છે એટલે દરદોની ખીલકુલ અસર થઈ શકતી નથી.

સવારના ખેંદારમાં આને બદલે “ન્યુટ્રીયુલમ” ની આ પીવાથી તમોને નુકશાન
થવાને બદલે ફાયદો થાય છે, કારણ કે તે સ્ફુરતી લાવી આપસ ઉઠાડી કુધા ઘટાડવાને
બદલે વધારે છે. તમો આથી શું નુકશાન થાય છે તે સુમજે છો છતાં આ છોડી શકતા
નથી અને આના ગુલામ બની બેઠા છો તો આની ગરજ સારનાર સર્વ પ્રકારે ફાયદોજ
કરતા આ “ન્યુટ્રીયુલમ,” ની આ તમો શું નહીં પીઓ?

કીંમત રતલ ૧ ના ટીનની કુલ રૂ. ૧-૪-૦

વધુ વીગત માટે લખો:—

ધી બ્રોટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ હં.

૫. બેલાસીસ રોડ, બાયબલા,—મુંબઈ.

૨૫ બી.

કુણ્ડિક પ્રધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કુણ્ડિક	એચુ મીક્ષય	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કુણ્ડિક	એચુ પીલર	" (તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કુણ્ડિક	ટોનીક સીરમ	(શકતી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કુણ્ડિક	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કુણ્ડિક	ક્રૂ મીક્ષયર	(ખાસી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કુણ્ડિક	કેલેરા મીક્ષયર	(પેશા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કુણ્ડિક	ધન્ડો બામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૦-૦

બીજા દવાને માટે લખો :

Tel. " Kadhi " Bombay—કુણ્ડિક પ્રધર્સ ગીરગામ—સુ'બધ

(૪૮)

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેજો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને જાણીતી

મહાલે એન્ડ કંપની,

મારવાડી
બજાર
સુ'બધ.

વીસાચલી
કીરતી એકરની જાણીતી
થયલી હાથી છાપની હ ગેરીઅન
અગલોર, સાઈકલ, મીરજાપુર, બીગેરે
તથા બચ્ચાના ફેન્ટી ડેસો તેમજ સાથે જરીની તથા
નવી તરાહની ઇ ડ્ર કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાહી ટોપીઓને
ગંભીર નથી દુખારે ત્યા હરેક મેસ તઈવાર છે તે જોઈ

બજારે સુક્રો નહીં.

બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

(૩૪)

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

(૨૨)

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R
&

Telegrams:-

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us.

MAKE US PROVE IT
BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય અને જીલ વચ્ચેના તફાવત કોઈ કહેશે કે ?

હા કે નહીં ?

આખર અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ સાહેબ ?

કાને સાંભળેલું સાચું માની શકાય નહીં માટે નજરે જોઈને ખાતરી કરવી પડે છે અને વખતો વખત જાનેજ ખાતરી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલાહનું પણ સીધાજ સેંડ ફર્સ્ટ રેલવે પર વંદ્રાવન મેનશનમાં "ધી ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ" માંજ જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતા તમામ સામાન કીકાયતે પુરો પાડવામાં આવે છે. ખાતરી કરી હોય તો હવે કરી જુઓ.

IT IS NOT TOO LATE, SIR,

Can you send us your address? Our's is,

THE EASTERN MOTOR HOUSE,

11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,

BOMBAY.

PLEASE REMEMBER

MANERLAL GORDHANDAS,

Offices -

Lapasia Bazar

AHMEDABAD.

21-25 Rajamheta's Street,

AHMEDABAD.

Mill Stores.

Whenever you require anything in Mill Stores, sizing materials, Leather Goods, Beltings &c, Spinning & Weaving accessories, Heals Reeds, Yarn & Hardware

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Accessories, Cycles & Motor Cycles of all well known foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connections all over the world and therefore we are in the best position to accept indents for all your require

GENERAL EXPORT DEPT.

We export everything on our clients account, for sale in any foreign market at a real value and exchange.

OUR MOTTO

Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams —

"Pramashaw"
AHMEDABAD.

Code — A. B. C.
5th Edition.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ઉપન ઉપદેશામૃત સાથે
ચિકિત્સા જાડા કાગળ, પાકું પૂઠું પૃષ્ઠ ૮૦૦ તુર્ત આહક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુડું.

ધૃતરાષ્ટ્રાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેએ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય યોગદ અને શિક્ષાપ્રદ થઇ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક ધર્મી પ્રેમી જનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે. જન્મ સમયથી તે અત્યંત પર્યાવરણનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ધર્મ દર્શન ધર્મ, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ વાંચવો જોઈએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક:-સસ્તી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેંકડો ડીઝાઇનોમાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કબુતરખાના પાસે

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અસહ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિધાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છતા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેહની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો ધાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર ખેસવાની કોઈપણ જાતની રૂચિયાદ તથા દસ્તની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સમગ્ર આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અન્યથા રીતે દૂર થાય છે.

ફિંગર—ગોળી ૩૨ ની ડબ્બી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી લેટ ફ્રેટલે કુલ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. લેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાઈસ લિસ્ટ મંગાવો.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

પ્રાંચ ઓશીસ
કાલબાદેવી રોડ. મુંબઈ,

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

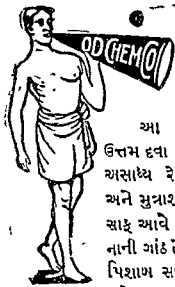
ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાતુ દુખવું, ખીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, ચાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કટાણો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુકી નજર, ચહેરાતુ ફીકાપણું, સાધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ નો શીશી ૧ નો રૂ. ૧૥

ઠે. સપ્ટ કંપની

કાલબાદવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીઆના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુતબ્યાધના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનને દ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના લાગ ઉપર 'ગ્રેટ્ટેડ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું દાનિ વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ ઠરવાની શંકા થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી ઘીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણી જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં ખૂબ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંએ ઉંઘમાં બાજનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરૂષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દૂર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્ગંધવાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયક છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇંદ્રિયને તાકાદ આપી સ્ત્રી પુરૂષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણા ખરા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ્ય આવે છે. કેટલાં પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ છી રી શકે છે પણ જો જનને દ્રિય રજ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી અંધ પડે ના ઘણું જ દુઃખ અને ઇર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણો જ ઝેરી ઠરશે જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનને દ્રિયના સમગ્ર અગત્યના માર્ગ ઠરતાં કબજા આતથી છુટા થવાને અને આંતરડાની ઇર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઇર્ષા થતી હોય અથવા ડીપાં પડતા હોય; જો મુત્રાશયની કાથડી આગળના લાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનને દ્રિય ઉધાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇર્ષા થતી હોય તો આ હરેક માટે એક અથવા બે અથવા દહાડામાં જગ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા ભુલવું નહિ.

આથી જનને દ્રિયને લવિધ્યમાં ઇર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી સીસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનને દ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી થીમી ફરી સિસ્ટમને દૂર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔસની ખાટલીમાં વેચાય છે. દરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કેટલાંક દારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓડી. કેમીકલ કંપની, બેંસ સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક—અમેરિકા.

-(૩૮) Od. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

જરા જોશો કે ? ક્યાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

દુઃકાળ સમયે ભૂખ, દુઃખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માઆપથી
વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ધાઓ—અને બચાવો તોજ બચશે

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન લેવાણી છે. મકાન ઉભું કરવામાં
રૂપિયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂ. ૨૫૦) ભરી બધાની અમર નામના મેળવે.

લખો.

ઓ. સેક્રેટરીઓ,

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ,
વડવાણ કેમ્પ.

(૪૦)

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સામર — મંજુબતી, સાણ, રગ, વારનીસ,
ગીલીટ સામર વીગેરે ૧૬૦૦ હુન્નર કી મત ૨-૮-૦

હુન્નર પ્રકાશ મોટો — દીવાસળી, કાચ મુ-
નધી સેટ, અર્કો વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી ૩ ૧-૮-૦

હુન્નર સેથલ — હેલ્લામા હેલ્લી શોધના, અનુ-
ભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપુર. (આ છુક માટે
દેશી વેપારી અખબારના ઉત્તમ અલ્લીપ્રાય મદ્યો છે)
કીમત ૩ ૧-૮-૦

સાણુનો હુન્નર — સરને નવના સાણ, ખાર
સોપ, ટોઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર
કીમત ૩. ૦-૧-૦

હુન્નર માલીકા — ૧-૨-૩ હેર ઓઈલ, અત્તર,
લવ ડર, પામેડ, સોપ, લાઇમ્સડ, બાના, એગ્યુમીક્ચર
વીગેરે અનુભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપુર
કીમત ૩ ૧-૪ ૦

હુન્નર દર્પણ — ૨-૩-૪-સુગંધી તેથો, નેટ

પેનકીવર, વાળ કાઢવાના સાણ, માસમેટીક, તર્મન-
સીસ્ટમ અત્તરો, રગ, વારનીસ, સ્લેટ, હેરલઈ, ખાર
સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત ૩ ૧-૦-૦

હુન્નર કળા જ્ઞાન — અખરબતી, સાઈ, ડોગ
ગીલીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાણુ પાણી વીગેર
હુન્નર. કીમત ૩. ૦-૬-૦

ફેટોનાફી-હુન્નર — કીમત ૩ ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન — કીમત ૩ ૦-૪-૦

પોસ્ટલ બુક

લખો!—હુન્નરોદય છુક ડીધો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬-૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુઅઈ નાં ૯.

Vitalia

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાઇટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક જોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ઘરગણું દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ ગણેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

મુવાસણ હેર જોઈલ તથા ઝમઝમ.

મેંડે. એસ. માદન કું'ં ની અનાવડતું ઉમદા “મુવાસણ હેર જોઈલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(૪૬)

(ચેટ્ટ મેડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

કીદા બીહરીંગ—જુમામસજીદ—મુંબઈ.

વાંચો !

મગાવો ! !

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કેન્દ્ર કાઠીઆવાડમાં નાકળતું એકજ નાસિક

સ્વેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા રેવન્યુ હપજ કેવી રીતે નવારવી, નવા બગીચા કે હી ગીને બનાવવા, જુની જુની શાકભાજીના વાવેતર ક્યાર અને કઈ મોસમમા કરવ, ખેડુનોએ થોડું ખર્ચ કરી હપજ કેમ વધારવી વિગેરે વિગેરે (વપયોથી બરપર આ એકજ નાસિક છે નટનાનો એક મગાવનાથી મદદ મોકલવામા આવે છે વાર્ષિક લગભગ ફક્ત રૂ. ૨) જે રૂપીઆ સખરામા આવેલ છે. લાયકેગીને રૂ. ૧-૮-૦ ફાદ રૂપીઆના લગભગથી મોકલવામા આવશે, માટે ઘરત નમુના મારે લખો—

ઉપરાંત અમે સ્વેતિવાડીને વગતા નીચે લખાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખર્ચ નવાથી ખીટા આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે—

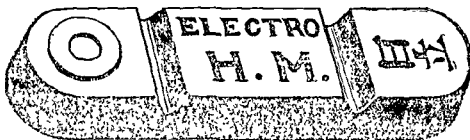
- ૧ ફળજાડ કુલબાગતુ બગીચાતુ પુસ્તક
- ૨ હિંદુસ્થાનમા થતા વાવેતર કરવાની રીત
- ૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડના હાથીમાર વગેરે
- ૪ પાણીની શોધ તથા તેના ઉપયોગી સાધન
- ૫ ખેતિના ધધામાથી પૈસા કમાવાની રીત

- કીંમત રૂ. ૧-૧૨-૦
 „ રૂ. ૧-૪-૦
 „ રૂ. ૧-૪-૦
 „ રૂ. ૧-૮-૦
 „ રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમા જુની જુની જાતના ખાતરીનો સમાવેશ થાય છે)

૬. રેશમના કીડા ઉછેરવાની તથા કેતકીતુ વાવેતર કરી રેશા બનાવવાની રીત „ રૂ. ૦-૧-૦
૭. કામા પાણી વધારવામા જોરોગ કરનાનો “સ્વેતિવાડી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ અ. „ રૂ. ૦-૪-૦

દુસરાય છોટાલાલ અંબરિયા, લીંબડી-કાઠીઆ. ૧૨

ચોખ્ખા ઇલેક્ટ્રીક ગ્રાંખા માટે આજ ટ્રેડ માર્કનો માત્ર ખરીદો.

ધી ફુહારા ટ્રેડીંગ કંપની લીમીટેડ,

(ફુહારા શોજી કચેરા લીમીટેડ.)

જાપાનમાં રજીસ્ટર્ડ થયેલી

થાપણ.....ચેન ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦.

હેઠ ઑફીસ કોબે, જાપાન.

આયાત તથા નીકાસ કરનારાઓ તથા સ્ટીમરોના માલિકો.

ધી ફુહારા માઈનીંગ કંપની લીમીટેડ.

થાપણ.....ચેન ૭,૫૦,૦૦,૦૦૦.

પૂર્વ વિશ્વવૃત્તમાં ગ્રાંખુ, સોનુ રૂપુ, જસત, સીસુ વગેરેની મોટામાં મોટી ખાણોના માલિકો અને પીતળ, મોરચુથુ, તેમજ ખાણોને લગતા સાંચાઓ અને ઇલેક્ટ્રીક મશીનરી વગેરે બનાવવાના મોટા કારખાનાના માલિકો.

શાખાઓ.

ઓસાકા.	કુચેનાગચેર્સ.	સીડની.	ડાઈરેન,
ટાકીઓ.	લંડન.	વલાડી વોસ્ટોક.	સુકુટેન.
યોકોહામા.	પારીસ.	હાઈની.	ટીએનસીન.
ન્યુયોર્ક.	બર્ન.	સીંગાપોર.	હાંકો.
સાન ફ્રાન્સીસકો.	પોર્ટ સેયદ.	હાંગકાંગ.	કલકત્તા.
બેંગ્કોક.	સેમ.	શેંગહાઈ.	

વગેરે, વગેરે.

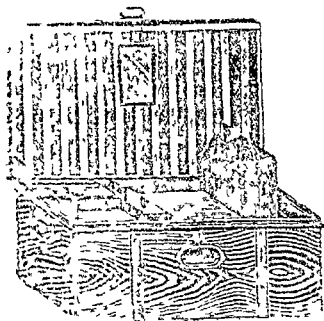
કોઈ પણ વ્યાપારને લગતી પુછપરછ કે તપાસનો સાભાર સરકાર થશે.

તારનું સરનામું.
“ફુહારા કંપની,”
ટેલીફોન નં. ૩૬

મુંબઈની શાખા.
૧૩૭. એસ.એન.સી. રોડ, કોટ.
મુંબઈ.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT COL. RAJA RAMSINGH'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈં ૨૦ ૧૮૭૪ માં થઇ
ખાસ મુબઇના નામદાર ગવર્નરના
આશર હેઠળ.

આજ વરસે થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ટ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટો, સોલ્ડીરીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો - અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉલ્લટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કન્ટેલોગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી. શે રૂમ નાં ૬૬-૬ હોરનબી રોડ, મુબઇ

અમારાં ઘરડો કેણુ છે ?

હીમ હાઇનેસ ધી નવાબ સાહેબ સર, છ સી આઈ. ઇ, હીજ હાઇનેસ મેજર નવાબ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીજ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીજ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીજ હાઇનેસ કાકર સાહેબ, સી એસ આઈ, અને બીજા રાજ મહારાજો, નવાબ સાહેબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના મેમ્બર એનરેબલ સર, તથા બીજા એનરેબલ મેમ્બરો, મુબાઈના હાઈ કોર્ટના નામદાર જજ મેજિસ્ટ્રેટ જલે, કર્નલો, કમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટનન્ટ કર્નલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર વાઈસરોય સાહેબના ઓનરરી એ. ડી. સી. લેફ્ટનન્ટ, માઈમ મીનીસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમિસ અને ઇન્ડરડીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, પોલીસીકલ એજન્ટ, સરકારી સીવીલીયન ઓફીસરો, ડેપુટી કમીશનરો, કલેક્ટરો, મુખીએન્ડીંગ એજન્ટીયરસ, મુખીએન્ડેન્ટ વાઈસરીજલ એજન્ટ, (ડીડી) રેલવે મેનેજરો એકઝીક્યુટીવ એજન્ટીયરો, હીવાન બહાદુરો, ચાવ બહાદુરો, જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ, મુબાઈના માજી પોલીમ કમીશનર, ઇન્ડિયન નેશનલ કોનગ્રેસના રીસેપશન કમીટીના પ્રમુખ, એડીસ્ટરો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ ઇન્ડિયા, એનરેબલ સરજન જનરલ સર હ્યુકીસ પાર્ટી & સી એસ. આઈ. એમ ડી. લેટ ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ ઇન્ડિયન મેડીકલ સર્વિસવાળા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ લોર હોરપીગ્વ, કે જેમા મેજર એનરેબલ સર, એફ રહેવર્થ સી. આઈ. ઇ કલકત્તા તથા મેજર એ. ઇ. વાકર આઈ એમ એસ. જેવા મોટા નામાકિત સરકારી ડાક્ટરો વ્યવસ્થાપક હતા તે મોટી સરકારી હોસ્પિટલ, (યુરોપીયન સીવીલ સર્જન) લેફ્ટનન્ટ, કેપ્ટનો) (આઈ એમ, એસ) એમ ડી અને વિલાયતી ડીઝી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો, કોલેજોના પ્રીન્સીપાલો, યુરોપીયન તથા દેશી અમલદારો અને શુદ્ધરો તથા જુદા જુદા દેશોના મોગી પદવીના અમલદારો અને શુદ્ધરો વગેરે —

બાદશાહો ચાકુતી.

જમે તે કાસબરી શુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયમ રખે છે આ રાજવંશી ચાકુતી નર્થ વિકાસના તમામ વ્યાધી મગરો છે અને વીર્ય ઘટ્ટ બનાવી ખરૂ પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાપ આપનાર અને નબળા માણસને પછુ જીવનની આડું જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ જલાયલ છે આ દવા વાપરવામા કોઈ ભલતની પરેજીની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની છપી એકતા રૂા દરૂા.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

If you are Interested in any of these
Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lans, Nuxvomies, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hessian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Sagivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhui Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Telephone No:— { Office 3563
Residence 3112

Cables:

4th & 5th Editions A B C
Private & Butler's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમે દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગધીઆણું, તેલના બીયાં, તેલ, ટ્રોપનું, ખેણ, દરડાં, લેડીમધ, લેરેડોચડાં, મરી, એલચી, ધાણા, જીરું, રાઈ, મેથા, દળદર, આંબલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, ગુણપાટ, ગુણી, શણ, મનર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમણમાં સારા ભાવે, વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીંછાયત અમેરીકા, મોરોસ, આફ્રીકા, પેલે-સ્તાઇન વગેરે દેશાવરો ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, રેશનરી, ટટલરી, હેઝ-યરી, કેમીકલ્સ, મીલ રટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમે દરેક જાતનો માલ જમાર કરી ખરીદીને હિંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી મોકલીએ છીએ.

એકલા આકાશ તીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત હામ પાડી ખાતરી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"FAIRRUN"

C. B. 655

ટેલીફોન:—

ઓફીસ ૩૫૬૩

ઘર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૨૩ ૧૦૦ મીલે જલદ રોડ, બારબહી મોહલા
મુબઇ નં ૩

શૂરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચાગેટ સ્ટ્રીટ—ફોર્ટ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

૨ ગ અને ૨ ગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મગાવનારા
અને વેચનારા

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર ૨ ગ	કેમીકલસ
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	બાઇક્રોમ સોડા
ઢંઢા રેડ	મેથીલીન બ્લ્યુ	" શીન	" પોટાશ
ડીરેક્ટ બ્લેક	મેલેકાઇટ ગ્રીન	" યલો	પ્રાસિન શુગર લેડ
ડીરેક્ટ યલો	ઓરામીન II	" પાકી	લીથાજ ફ્લેક
ડીરેક્ટ ગ્રીન	મેટાનીલયલો	" બ્લ્યુ	ટેનીક એસીડ
ડીરેક્ટ પીંક	ઓરેજ II	" કમ્પ	એન્ટીમની સોલ્ટ
બે ઓ પરમ્યુરીન	સ્કારલેટ ૩ R	વિગેરે વિગેરે	ડીન ક્રીસ્ટલ્સ
ડીરેક્ટ મેન્ડે ટા	સાઇબીગ બ્લ્યુ		હાઇડ્રો ચલક્રાઇટ સોડા
ડીરેક્ટ કુળીન	વીકટોરીયા બ્લ્યુ		રેનેટ સોડા
ડીરેક્ટ વાયોલેટ વિગેરે.	રેટ પીંક રેડ વિગેરે વિગેરે		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
(૫૭)			કોસ્ટીક સોડા વીગેરે વીગેરે.

આ માસિક નં. ૬૭, ચી ચર્ચાગેટ પરીલ રોડ મુંબઈ, લેડી નેથકોટ હિંદુ આર્કનેજ કે એન સેલ્ડ
પ્રેસમાં ધોડીયા નારાયણ વનારસેએ છાપ્યું છે અને ધી ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને જુરે માટે
જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈ એલ ટેલીફોન બીલ્ડીંગ્સ ૧૬, બેક સ્ટ્રીટ કોટમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

देशी घण्टी यंत्रणुं मासिक.

पुस्तक १२ रु VOL. XII. DECEMBER 1919 दिनेश्वर १९१९. अंक ६३१ No. 6.

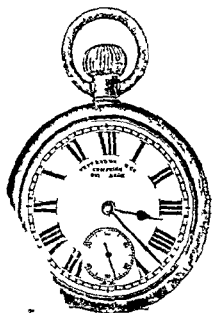
SERVICE

West End Watches

give you life-long service because they are made of such excellent materials by skilled labour No other watches in India can approach them in STRENGTH ACCURACY - DURABILITY Here is one specially recommended

The "CAMPAIGN"

Full jewelled movement with 15 rubie , real compensation balance SUBSTANTIAL CASES

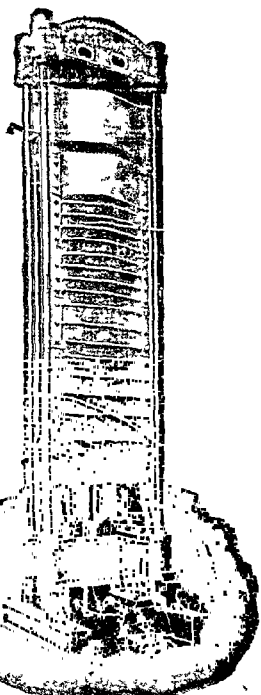
	NICKEL SILVER	STERLING SILVER
Open Face	Rs 34	Rs 44
Hunting	„ 37	„ 50
Half Hunting	„ 40	„ „

Catalogues free on application

West End Watch Co
BOMBAY - CALCUTTA

DREWET CHOWNA & Co
31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.
દ્રેવેટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંટો.
નાં ૩૧ ચવળનો મોહોલો, કોટ, મુંબઈ.

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી ડકન
સટુઅરટ ઍન્ડ કુંડાં લીમીટેડની
રૂની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમર્ષીંગ ઇનજનો.

દી. સી. અને એ. સી.
ઈલેક્ટ્રીક મોટરો ના "મેરલી
મેકર" ના સીલીંગ ફેનસ
(પંખા) અને ઈલેક્ટ્રીક
લાઈટના ફીટીંગસ.

નવાં ૧૦'X૬'X૨૭૦ ના લેન્કેસાયર
બાઈલરો.

સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ બ્રધર્સ ના ચાર તથા પાચ બેરીંગના જનો તથા બોપનર.
ગોડાઉનમાં હ મેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, એન્જીન બાઈલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ
ગોડાઉન, રીયર રોડ, પીન્સીસ ડૉક સામે

મહાર ખબર આપનારનું નામ	પાનું.
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની ...	૧ એ
દ્રવેટ ચવના એન્ડ કું. ...	૨ એ
દ્વર્કાદાસ જગમોહનદાસની કું. ...	૩ એ
હિંદુ આનાથાશ્રમ—નાદિયાદ ...	૪ એ
ગીરગાન કેમિકલ લેબોરેટરી ...	૪ એ
અમૃતાંજન ડેપો ...	૫ એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી ...	૫ એ
નાગિન્દાસ અને માનેકલાલ ...	૬ એ
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું. ...	૬ એ
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમિટેડ ...	૭ એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમિટેડ ...	૮ એ
જે. બાલામલની કું. ...	૮ એ
ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું. ...	૯ એ
રીચો કેમિકલ કું. ...	૧૦ એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ ...	૧૧ એ
છબનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ ...	૧૧ એ
જીવરાજ ઇ. નેહ્રુની ...	૧૧ એ
ધી ઇન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કું. લી. ...	૧૨ એ
કુકી મહાર ખબરો ...	૧૩ એ
ડા. ડી. રાધકૃષ્ણ એન્ડ કું. ...	૧૪ એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી ...	૧૪ એ
ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું. ...	૧૪ એ
ફેલ્ડેનો સરકારી વહીવટ ...	૧૫ એ
બી. એલ. થોસાર ...	૧૫ એ
ઈ. એસ. પાટનવાલા ...	૧૫ એ
રંગુન સમાચાર પ્રેસ ...	૧૬ એ
દાવડાની કુંપની ...	૧૬ એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી. ...	૧૭ એ
ગોદ્રેજ બ્રદર્સ ...	૧૮ એ
દ્વર્કાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું. ...	૧૯ એ
સી. એન. દાવરની કું. ...	૨૦ એ
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ ...	૨૧ બી
ગોવર્ધનદાસ કુરસંદાસ હાલ્લા ...	૨૨ બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી. ...	૨૨ બી
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડિંગ હાઉસ ...	૨૩ બી
ધી એલેમ્બિક કેમિકલ વર્ક્સ કું. લી. ...	૨૩ બી
ધી બ્રિટીશ એક્સપ્રેસ મોલ્ટરસ કું. ...	૨૪ બી
કાર્નિક બ્રદર્સ ...	૨૫ બી
મહાલે એન્ડ કું. ...	૨૫ બી
મોતીલાલ મુખ્યદ એન્ડ કું. ...	૨૫ બી
ઈસ્ટર્ન મોટર હાઉસ ...	૨૬ બી

NAME OF ADVERTISER.	Page.
West End Watch Co. ...	1 A.
Drewet Chowna and Co. ..	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
Hindu Ananthashram—Nadiad	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
Amrutansjan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ...	5 A.
Nagindas and Maneeklal ...	6 A.
H. Vallabhram & Co. ..	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
J. Balamal & Co. ...	8 A.
Phiroza M. Dastoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art-Printing Works	11 A.
Chhaganlal Lalubhai Shah ...	11 A.
Jivraj G. Nehru ...	11 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
Short Advertisements ...	13 A.
Dr D. Writer & Co. ...	14 A.
M. H. Shastri ...	14 A.
The Tablet Manufacturing Co.	14 A.
State Management of Railway.	15 A.
B. L. Thosar ...	15 A.
E. S. Patanvala ...	15 A.
Rangoon Samachar Press ...	16 A.
Davda & Co. ...	16 A.
The Central Bank of India Ltd.	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	19 A.
E. N. Davar & Co. ...	20 A.
Vardhaman & Sons ...	21 B.
Goverdhardas Koursandas Halla.	22 B.
The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
The Sabarlantha Boarding House	23 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
The British Express Maulsters Co.	24 B.
Karnik Bros. ...	25 B.
Mahale & Co. ...	25 B.
Motilal Mulchand & Co. ...	25 B.
The Eastern Motor House ...	26 B.

મનિકલાલ ગોરખનંદાસ	...	૨૭	બી
ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.	...	૨૮	બી
નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ	...	૨૮	બી
મણિચંદ્ર ગોવિંદજી	...	૨૯	બી
સપટ કંપની.	...	૩૦	બી
ગો.ડી. કેમીકલ કં.	...	૩૧	બી
રામચંદ્ર નારાયણજી કેશવજી	...	૩૨	બી
જીવરાજ ગોવર્ધનદાસ નેશ્ચી	...	૩૨	બી
ગોદરેજ બ્રધર્સ	...	૩૩	બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરકાંત સભા	...	૩૩	બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ...	...	૩૪	બી
આર. જી. કામદાર	...	૩૪	બી
અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા	...	૩૫	બી
દુલેરાય ડાહ્યાલાલ અંબરીયા	...	૩૫	બી
વેલ કલ્યાણજી હરીજીજી	...	૩૬	બી
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ	...	૩૭	બી
ધી પરસ્તાન પર્ફ્યુમરી કું	...	૩૭	બી
ધી કુદારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમિટેડ	...	૩૮	બી
ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ	...	૩૯	બી
ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમિટેડ	...	૪૦	બી
ગુજરાતી હોન્ડુ સ્ટ્રી મંડળ	...	૪૧	બી
ડા. કાળીદાસ મોતીરામ	...	૪૨	બી
જગજીવનદાસ નારાયણજી	...	૪૩	બી
શૂરજી વલ્લભદાસની કું	...	૪૪	બી

Maneklal Gordhandas	...	27	B.
Dahyabhai Ramchandra Mehta.	...	28	B.
Nanlal Goverdhandas...	...	28	B.
Manishanker Govindji	...	29	B.
Sapat & Co.	...	30	B.
Od. Chemical Co.	...	31	B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32	B.
Jivraj Goculdas Nenshi	...	32	B.
Godrej Brothers	...	33	B.
Mahuva Gauraxak Sabha	...	33	B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	...	34	B.
R. G. Kamdar	...	34	B.
Amritlal Maneklal Davavala	...	35	B.
Dulera! Chhotalal Anjariya	...	35	B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna	...	36	B.
Laxmichand Dossabhai & Bros..	...	37	B.
The Parastan Perfumary Co.	...	37	B.
The Coochara Trading Co. Ltd....	...	38	B.
Gulamhussein Esmalji & Brothers.	...	39	B.
The National Siment Manu. Co. L.	...	40	B.
Gujarati Hindoo Stri Mandal	...	41	B.
Dr. Kalidas Motiram...	...	42	B.
Jaggiwandas Narayan...	...	43	B.
Shoorji Vallabhdas & Co.	...	44	B.

જાહેર ખબર આપનારનું નામ	પાનું.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કુંપની	૧ એ	West End Watch Co. ...	1 A.
દ્રવેટ ચવના એન્ડ કું	૨ એ	Drewet Chowna and Co. ..	2 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું	૩ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
હિંદુ અનાયામમ—નાડીઆદ	૪ એ	Hindu Anathashram—Nadiad	4 A.
ગિરગામ કેમીકલ લેબોરેટરી	૪ એ	Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
અમૃતાંજન ડીપો	૫ એ	Amrutanjana Depot ...	5 A.
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	૫ એ	The Indian Claim Agency ...	5 A.
નાગીન્દાસ અને ગણેશલાલ	૬ એ	Nagindas and Maneklal ...	6 A.
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.	૬ એ	H. Vallabhram & Co. . .	6 A.
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમિટેડ...	૭ એ	The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું બીમીટડ.	૮ એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
જે. બાલામલની કું	૮ એ	J. Balamal & Co. ...	8 A.
ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.	૯ એ	Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
રીયો કેમીકલ કું...	૧૦ એ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ...	૧૧ એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
છત્રનાલાલ લલ્લુભાઇ શાહ	૧૧ એ	Chhaganlal Lalubhai Shah ...	11 A.
જીવરાજ જી. નેણસી	૧૧ એ	Jivraj G. Nensi , ..	11 A.
ધી ઇન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.	૧૨ એ	The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
ટુ કી જાહેર ખબરો...	૧૩ એ	Short Advertisements . .	13 A.
ડા. ડી. રાઇટર એન્ડ કું.	૧૪ એ	Dr D. Writer & Co. ...	14 A.
એમ. એચ. શાસ્ત્રી...	૧૪ એ	M. H. Shastri ...	14 A.
ધી ટેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું	૧૪ એ	The Tablet Manufacturing Co.	14 A.
ફેરેનો ઇસ્કારી વહીવટ	૧૫ એ	State Management of Railway.	15 A.
બી. એલ. થોસર	૧૫ એ	B. L. Thosar ...	15 A.
ઈ. એસ. રાઘવવાલા	૧૫ એ	E. S. Patanvala ...	15 A.
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	૧૬ એ	Rangoon Samachar Press ...	16 A.
દાવડાની કુંપની	૧૬ એ	Davada & Co. ...	16 A.
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	૧૭ એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોદ્રેજ બ્રધર્સ	૧૮ એ	Godrej Brothers ...	18 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.	૧૯ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	19 A.
સી. એન. દાવરની કું	૨૦ એ	C. N. Davar & Co. ...	20 A.
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	૨૧ બી	Vardhaman & Sons ...	21 B.
ગોવર્ધનદાસ કુરસનદાસ હલ્લુ	૨૨ બી	Goverdhar das Kurasandas Hallu.	22 B.
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું લી.	૨૨ બી	The Indian Cement Co. Ltd	22 B.
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ	૨૩ બી	The Sabarkantha Boarding House	23 B.
ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું લી.	૨૩ બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
ધી બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મોલ્ટર્સ કું	૨૪ બી	The British Express Maulsters Co.	24 B.
કાર્નિક બ્રધર્સ	૨૫ બી	Karnik Bros. ...	25 B.
મહાલે એન્ડ કું	૨૫ બી	Mahaie & Co. ...	25 B.
મોતીલાલ મુલચંદ એન્ડ કું	૨૫ બી	Motilal Mulchand & Co. ...	25 B.
ઈસ્ટર્ન મોટર હાઉસ	૨૬ બી	The Eastern Motor House ...	26 B.

માનેકલાલ ગોરખનદાસ	...	૨૭	બી
ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.	...	૨૮	બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	...	૨૮	બી
મણીચંદ્ર ગોવિંદજી	...	૨૯	બી
સપટ કંપની.	...	૩૦	બી
ઓડી. કેમિકલ કોં	...	૩૧	બી
રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી	...	૩૨	બી
જીવરાજ ગોકળદાસ નેશ્ચી	...	૩૨	બી
ગોદરોજ બ્રધર્સ	...	૩૩	બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરમ્મક સભા	...	૩૩	બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ...	...	૩૪	બી
આર. જી. કામદાર	...	૩૪	બી
અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા	...	૩૫	બી
દુલેરાય ડાહ્યાલાલ અંબરીયા	...	૩૫	બી
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	...	૩૬	બી
લક્ષ્મીચંદ ડાહ્યાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ	...	૩૭	બી
ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કોં	...	૩૭	બી
ધી કુદારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમિટેડ	...	૩૮	બી
ગુલામહુસેન હસમણજી એન્ડ બ્રધર્સ	...	૩૯	બી
ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમિટેડ	...	૪૦	બી
ગુજરાતી હીન્દુ સ્ટ્રી મંડળ	...	૪૧	બી
ડા. કાળીદાસ મોતીરામ	...	૪૨	બી
નગજીવનદાસ નારાયણ	...	૪૩	બી
શૂરજી વલ્લભદાસની કોં.	...	૪૪	બી

Maneklal Gordhandas	...	27	B.
Dahyabhai Ramchandra Mehta.	...	28	B.
Nanlal Goverdhandas...	...	28	B.
Manishanker Govindji	...	29	B.
Sapat & Co.	...	30	B.
Od. Chemical Co.	...	31	B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32	B.
Jivraj Goculdas Nenshi	...	32	B.
Godrej Brothers	...	33	B.
Mahuva Gauraxak Sabha	...	33	B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	...	34	B.
R. G. Kamdar	...	34	B.
Amritlal Maneklal Davavala	...	35	B.
Dulerao Chhotalal Anjariya	...	35	B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna	...	36	B.
Laxmichand Dossabhai & Bros..	...	37	B.
The Parastan Perfumery Co.	...	37	B.
The Coohara Trading Co. Ltd....	...	38	B.
Gulamhussein Esmalji & Brothers.	...	39	B.
The National Siment Mann. Co. L.	...	40	B.
Gujarati Hindoo Stri Mandal ..	...	41	B.
Dr. Kalidas Motiram...	...	42	B.
Jagjiwandas Narayan...	...	43	B.
Shoorji Vallabhdas & Co.	...	44	B.

બહેર ખબરની અનુક્રમણિકા.

INDEX.

બહેર ખબર આપનારનું નામ	પાનું.	NAME OF ADVERTISER.	Page.
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની ...	૧ એ	West End Watch Co. ...	1 A.
દ્રવેટ ચવના એન્ડ કું. ...	૨ એ	Drewet Chowna and Co. ..	2 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ...	૩ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
હિંદુ અનાયામમ—નદીઆં ...	૪ એ	Hindu Anathashram—Nadiad	4 A.
ગીરગામ કેમીકલ લેબોરેટરી ...	૪ એ	Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
અમૃતાંજન ડેપો ...	૫ એ	Amrutnanjan Depot ...	5 A.
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી ...	૫ એ	The Indian Claim Agency ...	5 A.
નગીનદાસ અને માણેલાલ ...	૬ એ	Nagindas and Maneklal ...	6 A.
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું. ...	૬ એ	H. Vallabhrām & Co. . .	6 A.
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ... ..	૭ એ	The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમીટેડ. ...	૮ એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
જે. બાલામલની કું. ...	૮ એ	J. Balamal & Co. ...	8 A.
ફીરોઝ એમ. દાસ્તોરની કું. ...	૯ એ	Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
રીચો કેમીકલ કું. ...	૧૦ એ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ... ..	૧૧ એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
છગનલાલ લક્ષ્મીભાઈ શાહ ...	૧૧ એ	Chhaganlal Lalubhai Shah ...	11 A.
જિવરાજ ઇ. નેન્સી ...	૧૧ એ	Jivraj G. Nensi ...	11 A.
ધી ઇન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. ...	૧૨ એ	The Indian Mercantile I. Co Ltd.	12 A.
કુટી બહેર ખબર... ..	૧૩ એ	Short Advertisements ...	13 A.
ડી. ડી. રાઇટર એન્ડ કું. ...	૧૪ એ	Dr D. Writer & Co. ...	14 A.
એમ. એચ. શાસ્ત્રી... ..	૧૪ એ	M. H. Shastri ...	14 A.
ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું. ...	૧૪ એ	The Teblet Manufacturing Co. ...	14 A.
રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ ...	૧૫ એ	State Management of Railway.	15 A.
બી. એલ. થોસર ...	૧૫ એ	B. L. Thosar ...	15 A.
ઈ. એસ. પાટનવાલા ...	૧૫ એ	E. S. Patanvaja ...	15 A.
રંગુન સમાચાર પ્રેસ ...	૧૬ એ	Rangoon Samachar Press ...	16 A.
દાવડાની કું. પંખી ...	૧૬ એ	Davada & Co. ...	16 A.
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લી. ...	૧૭ એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોદરેજ બ્રદર્સ ...	૧૮ એ	Godrej Brothers ...	18 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું. ...	૧૯ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	19 A.
સી. એન. દાવરની કું.	૨૦ એ	C. N. Davar & Co. ...	20 A.
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ ...	૨૧ બી	Vardhaman & Sons ...	21 B.
ગોવર્ધનદાસ કુરસંદાસ હાલુ ...	૨૨ બી	Goverdhandas Kursandas Hallu.	22 B.
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી. ...	૨૨ બી	The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ ...	૨૩ બી	The Sabarkantha Boarding House	23 B.
ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી. ...	૨૩ બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
ધી બ્રિટીશ એક્સપ્રેસ મૉલ્ટર કું. ...	૨૪ બી	The British Express Maulsters Co.	24 B.
કર્નિક બ્રદર્સ ...	૨૫ બી	Karnik Bros. ...	25 B.
માહાલો એન્ડ કું. ...	૨૫ બી	Mahalo & Co. ...	25 B.
મોતીલાલ મુલચાંદ એન્ડ કું. ...	૨૫ બી	Motilal Mulchand & Co. ...	25 B.

માનેકલાલ ગોરધનદાસ	...	૨૭	બી
ડાહ્યાબાઈ રામચન્દ્ર મહેતા. ...	...	૨૮	બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ ...	...	૨૮	બી
મણીશંકર ગોવિંદભ ...	...	૨૯	બી
સપાટ કંપની. ...	...	૩૦	બી
ઓ.શી. કેમીકલ કંપા ...	...	૩૧	બી
રાજવૈદ્ય નારાયણભ કૈશવભ	...	૩૨	બી
જીવરાજ ગોકળદાસ નેશી ...	...	૩૨	બી
ગોદરોજ બ્રધર્સ ...	...	૩૩	બી
મહુવા (કાંઠિયાવાડ) ગૌરજી કુશા	...	૩૩	બી
કાંઠિયાવાડ હિન્દુ અનાયાત્રમ...	...	૩૪	બી
આર. જી. કામદાર ...	...	૩૪	બી
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા	...	૩૫	બી
દુલેસય ડાહ્યાલાલ અંબરીયા	...	૩૫	બી
વૈદ્ય કલ્યાણભ હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૬	બી
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ	...	૩૭	બી
ધી પરાસ્તાન પર્ફ્યુમરી કંપ ...	...	૩૭	બી
ધી કુહારા ટ્રેડીંગ કંપની લીમીટેડ	...	૩૮	બી
ગુલામહુસેન કસમાલભ એન્ડ બ્રધર્સ	...	૩૯	બી
ધી નેશનલ સીમેન્ટ એન્ડકેમરીંગ કંપની લીમીટેડ	...	૪૦	બી
ગુજરાતી હીન્દુ સ્ટ્રી મંડળ ...	...	૪૧	બી
ડા કાળીદાસ મોતીરામ ...	...	૪૨	બી
જગજીવનદાસ નારાયણ ...	...	૪૩	બી
શૂરજી વલભદાસની કં. ...	...	૪૪	બી

Maneklal Gordhandas ...	..	27	B.
Dahyabhai Ramchandra Mehta.	...	28	B.
Nanlal Goverdhandas...	...	28	B.
Manishanker Govindji	...	29	B.
Sapat & Co. ...	...	30	B.
Od. Chemical Co. ...	...	31	B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32	B.
Jivraj Goculdas Nenshi	...	32	B.
Godrej Brothers	...	33	B.
Mahuva Gauraxak Sabha	...	33	B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	...	34	B.
R. G. Kamdar ...	...	34	B.
Amritlal Maneklal Davavala	...	35	B.
Dulrai Chhotalal Anjariya	...	35	B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna	...	36	B.
Laxmichand Dossabhai & Bros..	...	37	B.
The Parastan Perfumary Co. ...	...	37	B.
The Coohara Trading Co. Ltd....	...	38	B.
Gulamhussain Esmalji & Brothers.	...	39	B.
The National Siment Manu. Co. L.	...	40	B.
Gujarati Hindoo Stri Mandal	...	41	B.
Dr. Kalidas Motiram...	...	42	B.
Jagjiwandas Narayan...	...	43	B.
Shoorji Vallabhdas & Co. ...	...	44	B.

જાહેર ખબરનો અનુક્રમણિકા.

INDEX.

જાહેર ખબર આપનારનું નામ	પાનું.
વેસ્ટ એન્ડ વૉચ કંપની	૧ એ
દ્રવેશ ચવના એન્ડ કું. ...	૨ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ...	૩ એ
હિંદુ અનાયામમ—નદિઆદ	૪ એ
ગીરગણ કેમીકલ લેબોરેટરી	૪ એ
અમૃતાંજન ડેપો	૫ એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	૫ એ
નગીનદાસ અને મણેકલાલ	૬ એ
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.	૬ એ
ધી એન્ડ એફ ટાઇવાન લીમીટેડ...	૭ એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમીટેડ.	૮ એ
જે. બાલામલની કું.	૮ એ
ફીરોઝ એમ દસ્તુરની કું.	૯ એ
રીથો કેમીકલ કું. ...	૧૦ એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ...	૧૧ એ
છત્રનલાલ લક્ષ્મીભાઈ શાહ	૧૧ એ
જીવરાજ જી. નેણસી	૧૧ એ
ધી ઇન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.	૧૨ એ
દુર્ગા જાહેર ખબરો...	૧૩ એ
ડા. ડી. રાઇટર એન્ડ કું.	૧૪ એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી...	૧૪ એ
ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું.	૧૪ એ
રેલ્વેના સરકારી વહીવટ	૧૫ એ
બી. એલ. થોસાર	૧૫ એ
ઈ. એસ. પાટાણવાલા	૧૫ એ
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	૧૬ એ
દાવડાની કું. પની	૧૬ એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક એફ ઇન્ડિયા લી.	૧૭ એ
ગોદરેજ બ્રદર્સ	૧૮ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.	૧૯ એ
સી. એન. દાવરની કું.	૨૦ એ
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	૨૧ બી
ગોવર્ધનદાસ કુરસનદાસ હાલુ	૨૨ બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી. ...	૨૨ બી
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ	૨૩ બી
ધી એલેમ્બિક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી.	૨૩ બી
ધી બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મોલ્ટર્સ કું.	૨૪ બી
કાર્નિક બ્રદર્સ	૨૫ બી
માહલે એન્ડ કું.	૨૫ બી
મોતીલાલ મુલચંદ એન્ડ કું. ...	૨૫ બી

NAME OF ADVERTISER.	Page.
West End Watch Co. ...	1 A.
Drewet Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
Hindu Anathashram—Nadiad	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
Amratanjan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency	5 A.
Nagindas and Maneklal ...	6 A.
H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ..	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
J. Balamal & Co. ...	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ..	10 A.
The Lakhami Art Printing Works	11 A.
Chhaganlal Lalubhai Shap ...	11 A.
Jivraj G. Nensi ..	11 A.
The Indian Mercantile I. Co Ltd.	12 A.
Short Advertisements ...	13 A.
Dr D. Writer & Co. ...	14 A.
M. H. Shastri ...	14 A.
The Teblet Manufacturing Co.	14 A.
State Management of Railway.	15 A.
B. L. Thosar ...	15 A.
E. S. Patanvala ...	15 A.
Rangoon Samachar Press ...	16 A.
Davada & Co. ...	16 A.
The Central Bank of India Ltd.	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	19 A.
C. N. Davar & Co. ...	20 A.
Vardhaman & Sons ...	21 B.
Goverdhadas Kursandas Hallu.	22 B.
The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
The Sabarkantha Boarding House	23 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
The British Express Maultsters Co.	24 B.
Karnik Bros. ...	25 B.
Mahale & Co. ...	25 B.
Motilal Mulchand & Co. ...	25 B.

મનિકલાલ ગોરખનંદાસ ...	...	૨૭	બી
ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા ...	...	૨૮	બી
નાનાલાલ ગોવરખનંદાસ ...	...	૨૮	બી
મણિશંકર ગોવિંદજી ...	...	૨૯	બી
સપાટ કંપની. ...	...	૩૦	બી
ઓ.ડી. કેમીકલ કું. ...	...	૩૧	બી
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કૈશવજી ...	...	૩૨	બી
જીવરાજ ગોકુળદાસ નેમ્હરી ...	...	૩૨	બી
ગોદરેજ બ્રાધર્સ ...	...	૩૩	બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરશંકર સભા ...	...	૩૩	બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાયાચરમ... ..	...	૩૪	બી
આર. ઇ. કામદાર ...	...	૩૪	બી
અમૃતલાલ માણિકલાલ દલાવાળા ...	...	૩૫	બી
દુલેરાય હોટાલાલ અંબારીયા ...	...	૩૫	બી
વેલ કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૬	બી
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ બ્રૉડ બ્રાધર્સ ...	...	૩૭	બી
ધી પરસ્તાન પેરફ્યુમરી કું. ...	...	૩૭	બી
ધી કુદારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમીટેડ ...	...	૩૮	બી
ગુલામહુસેન ઇસમાલજી બ્રૉડ બ્રાધર્સ ...	...	૩૯	બી
ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ ...	...	૪૦	બી
ગુજરાતી હીન્દુ સ્ટ્રી મંડળ ...	...	૪૧	બી
ડા કળીદાસ મોતીરામ ...	...	૪૨	બી
જગજીવનદાસ નારાયણ ...	...	૪૩	બી
શૂરજી વલ્લભદાસની કું. ...	...	૪૪	બી

Maneklal Gordhandas ...	27 B.
Dahyabhai Ramchandra Mehta.	28 B.
Nanlal Goverdhandas...	28 B.
Manishanker Govindji	29 B.
Sapat & Co.	30 B.
Od. Chemical Co.	31 B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	32 B.
Jivraj Goculdas Nemshi	32 B.
Godrej Brothers	33 B.
Mahuva Gauraxak Sabha	33 B.
Kathiawad Hindu Ansthasbham.	34 B.
R. G. Kamdar	34 B.
Amritlal Maneklal Davavala	35 B.
Dulerao Chhotalal Anjariya	35 B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna...	36 B.
Laxmichand Dossabhai & Bros..	37 B.
The Parastan Perfumary Co.	37 B.
The Coohara Trading Co. Ltd....	38 B.
Gulamhussein Esmalji & Brothers.	39 B.
The National Siment Mann. Co. L.	40 B.
Gujarati Hindoo Stri Maudal	41 B.
Dr. Kalidas Motiram...	42 B.
Jagjiwandas Narayan...	43 B.
Shoorji Vallabhdas & Co.	44 B.

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્ક્સ

— ૨૦૧ —

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

— — —

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની ફાં.

૧૪૭ અબ્દુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.

બસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એછી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આવ-
સની તખ્તી આશ્રમની ઓફીસમાં જોડવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક-
વર્ષે નક્કી કરેલા રીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાના નામનું દીરટ બોર્ડપર લખી જાહેર લાગમાં સુકી સ્મારક રખાય છે

એક રૂપિયા ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(મ. જ. ગવ્વજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પ્રય-
ક્તરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે હો છે; જેનાં કે પાણીગ્રા, તેલો, અજાતણો, ખનીજો,
રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે
વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકકી છે,
તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ-કે જ્યારે હવે વિનાનું અને હીકમતી ભેજશોષ
જ ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ધણી વડી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને
મટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

રેલ્વેઓ તથા વધારે વિગતોને મટે નીચેને શિરનાએ અરજ કરવી.

મ. જ. ગવ્વજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

૨૨-૨૪, ઠાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાટ, સુબ્ર.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીના, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ. દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફ્રીઅર ટ્રાટ-મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદે મળેા યોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિન્તા દૂર થાય એવી યોખી સલાહ આપનારી એકજ શાખા છે. જેની ખાતરી એકજ વખત ઓફીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઈન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એકજ વખતે જે સલાહ હીસાખના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે દોષની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી માથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે. રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસુલ કરવાનું અથવા નોટીસો ત્રિગેરે બીજા કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોટીને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીલીઓના નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્પોરેશન તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટેકાણું:—સુસ બીલ્ડીંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

(૩૬)

એડવડ સીનિગાની ગાલુમાં. યોખી તળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પેતાની આવકનો હિસાબ પહેલેથી જાહેરવાનો છે, વળી ધરતી સલાહ લઈ બદાબર સમજ કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પછસાનો ઘણો બચાવ થાય છે માટે તાજીદે મળે.

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. જી. જી. (લંડન): એફ. ઇન્સી. સી. એ
ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

ટાઉન હોલ આગળ બાગ સામે.

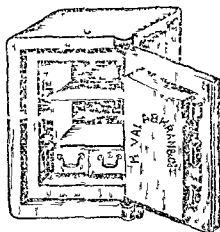
હોમલ સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

(૩૫)

ટેલીફોન નાં ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ચોરાને પકડવાની

અખંડ વાળેલી.

ત્રીજેરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બાકસો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કાગખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, થોબી ગલી.

(૩૫)

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ-૩.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1899.

Subscribed Capital	Yen.	30,000,000.
Paid-up Capital	Yen.	27,500,000.
Reserve Fund	Yen.	6,530,000.

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kinkiang	Semarang	Kobe	Tower
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad.

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ધનકોરપોરેટ થયેલી.

ભરાયેલી થાપણ	યેન	...	...	30,000,000
પગાર કીધેલી	,,	...	...	૨૭,૫૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફન્ડ	,,	...	...	૬,૫૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેહ, ફારમોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કન્ટન કૂચાઉ, હૉન્કો, કીકીચિએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઉ, ચેંગાહી, હૂંગકૉંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, ગીમારાંગ, બટેવીઆ, મેકંગ, ટાઇપેહ, શીન્ચીકુ, ટાઇચુ, ટોકીઓ, ઓસાકા, કેબી, ચોકોહામા, આકે, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઇ, ટૉવન. મોજી, બાકોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યાબંધ કોરસપોન્ડન્ટો છે.

ગ્રાહકો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને બાંધી મુદતની ડીપોઝીટો એક વરસ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ ક્રીધાથી જણાવવામાં આવશે.

દરેક ભવતુ શરાફી અને હુંડીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

પદ, એક્ઝીક્યુટીવ ડાઇરેક્ટ—મુંબઇ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

નળળાં ગૈરાં માટે.

—:૦:—

આલ્ટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો એજ સોના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સોના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંના ગરલાશયના ધતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પટેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલ્ટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો ગરલાશયના ક્રમને ગરાખર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ ઘટી અટકાવે છે. પીડમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ગૈરાંને ઘટું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલ્ટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત ચાના એક ચમચાલાર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ: ઘણાં નળળા હોય, જેઓને ઉઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પથતું ન હોય અને જેઓ નળળાધથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂંપોને માટે શક્તિને માટે જગજાહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલ્ટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આખરૂદાર કેમીકલ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલા દરદો દુર કરવાની અચુક શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જ કોઈ બી ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO."

રીચો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

. ૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

ન્યુ યૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આ દં

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ લાયકર લગાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહુદ માંધી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સાફ બેઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના ષ્લોક અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમાને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

હીરિટરિયા-વાયુ મુક્તતા—

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જી. ૩૬.

મૃગી-રૂક્ષ કે વાઈલી આંકડી, તાણ, જે'ચ કે ઠાકણી આવતાં બેથુદિ, દાંતખીલી ત્યાસ રૂ'ધાવો, થાંગાર બનવું, ફીચના ફીસોટા, પેટના હુખાવા ઇં નવા કે જુના દર્દ માટે રામબાણ છે.

વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેલછાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર ભાવું, પ્રેવાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપરોક્ત કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યોયામ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદમ્ ૩. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાવું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ બુક કી ૦)જી. પો.)—

છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. મ'શોચિટ હીરિટરિયા-ચેક શેરી-પડાદરા.
(૨૬)

“રેલ્વે બુલમમાંથી” પરાધીન મુંગા થઈ કલાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને જો વતારે કોઈપણ પ્રકારની મદદ, ખાતરી, અથવા સાદાચ્છ બેઈલી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદનો ઉલોગ વધારે ફેલાયશે એવો હોય તો “ઇન્ડિયન બોર્ડ ઓફ લાઈફેક્ટરસ” ના ઉપરીપણા નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલ્વેઓ સ્થાપનાવું દબાવું કરવું. આ ખાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે જવાબેલ સદ્ગૃહસ્થ પાસેથી મળશે:—

જીવરાવ જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજર્સ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોસીએશન,

બોરા બગીચ સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વેહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની ધીમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂા. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી લામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી.

શેઠ વાલજી મુન્દરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

ઠરેક ભાતનું આગના વીમાનું કામ (જેલું કે છીદડી ગસપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે ભાડેર પ્રત્યે તથા વેપારી વર્ગને એલેતેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેનદારી કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની ઓફિસમાં
જાખવું અથવા જાને માગવું.

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી૦

૧૯, બેન્કીટ, કોટ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધંધાદારીઓને માટે ટુંક ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરોના આધારે સોળ રાજ અને ઉપરાંત વધુના દરેક રાજ દીક એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે. ૧૬ રાજ દીક આર આના અને તે ઉપરાંત દર રાજ દીક એક પૈસા લેવાનો નિવાજ છે. ઉપાવનાશાઓએ દરેક મહીનાની તા. ૨૦ મી સુધીમાં જખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા જોઈએ. અંદર જખાણ અને પૈસા સાથે ચેરટમાં મોકલી આપવાં.

સેક્રટરી, ઈલીથન મર્ચન્ટસ એગ્રાઇઝ એન્ડ યુરો, બ્રોડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯, ઝેક સ્ટ્રીટ—કોટ—સુબર્બ.

ચરોતરની તપખીર—ચરોતરની સર્વોત્તમ તમાકુમાંથી શ્રીમંતો માટે ખાસ હાથે ઘુટી બનાવેલી—કીંમત રતલના રૂપિયા ચાર—નમુનો મફત ચરોતર એજન્સી, નડીયાદ,

પ્રેમચંદ કશનાથ સુરતવાલા. વીજલીના દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર. ઝોળ, સેન્ડ, વધા વાચરની દોર, તથા કુમર, તથા બેટરી ટેમલેફ્રન, વગેરે માલ કીકાયત ભાવ મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી ખાતરી કરશે. ઠેં મુળજી જેઠા બીલડીંગ, બીજે માલે, પ્લોટ નં. ૭, સુબર્બ નં. ૨.

“લગનનું પદ્ધતિ” નામની ચોપડી એક આનાની ટીકીટ મોકલી મંગાવો. ડી. એન. શાહ, ખપાટીયા ચકલા સુરત.

સેવાના ઉદ્દેશ માટે દર માસે પ્રગટ થતું માસિક.

સેવક

(Sevak.)

સેવા એજ 'જવન' 'સેવા' એજ 'સ્વરાજ્ય'

સેવા એજ 'આનંદ' 'સેવા' એજ 'સ્વાતંત્ર્ય'

'સેવક'ના આહુક થાઓ, અને ડાહ્ય ફાટી બેમા

રહેવા કરતા લડીને કાર્ય કરો.

'સેવક'ના આહુક થાઓ અને નામરદનું કલક

દુર કરી ખસ મરદ બનો,

'સેવક'ના આહુક થાઓ અને દરીદ્રતાને લાત મારી

સામા પનવાત થાઓ,

'સેવક'ના આહુક થાઓ અને છંદબી વાર્થક

કરી સદાનો આનંદ મેળવો,

'સેવક'ના આહુક થાઓ અને દેશની બલિષ્ઠની

મજ માટે લાગણી બતાવો,

વાર્ષિક લવાજમ { રૂ. ૨ સર્વ સાધારણ,
રૂ. ૧૧૧ સાર્વજનિક લાયબેરીઓ,
સેવા સંસ્થાઓ તથા કુળિ
મહાશાલો વિગેરે,
રૂ. ૦-૩-૦ છુટક નકલ એકનો
કિમત,

લખો—સેવક ઓફિસ.

નં. ૧૦૫ રીયાર્ડ—અમદાવાદ,

(નોં—જાહેર ખબરના અતિ મહત્ત્વ દર પુછો.)

“ ટીકલી ” આન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ ભાઈઓને ચાવરજી બાટલીના પાણીની મુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા, હુમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-લાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” જુકો કરી એક ટગબલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હુમારી શુગર કોટેડ કવીનાઈન કેસકેરા વેજીટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને શુભુકારક, ખતાવટો મુંબઈ મધ્યે મારફીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હુમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

(૨૧)

“ ટીકલી ” આન્ડ ટેબલેટ ખતાવનારા મુંબઈ. નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સંધીવા અને ગાઉટના દરદો માટે આ એક પ્રતિજ્ઞા અસરકારક. રામપાણ અને ઝડપી ઇલાજ તે ઉપલા નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારેતો વા, નમામ ભવનો સંધીવા, સાંધેટીકા, ગાઉટ, ઝડપી, કરવલ, આકાં નસોતું ખિંચાતું, કમર, કાઠી, સાંધા, હાલકા અને ગરદનનું દુખનું, બરડાની ફાટ, બચાંઓના નબળા પડેલા પગે ચૂકણો સોળે, સુજેલા તથા મંકલ ગયેલા સાંધા અને દારકાં અકરસાત, લમ્બેગો, લકો, લચક, ચસક, વીગેદે તમામ ભવના ચરીરના બુના કુખારને ઝટપટ સાબ કરી નબળા પડેલા અવયવોને નાકાબ બની લોટી ફરતું કરી નવી જાંઠી બખરાવી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે, કી ૨૦ રૂબ ટીપીઓ એક.

સર્વે ભણીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે. બાહ્યરગામવાળાઓએ નવસારી વખડું.

માલિક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

(૪૫)

હેડ એડીસ:-દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

રેટોલ

ગોળીઓ.

(૧૯૨૪.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની બુદ્ધી ઉપર આળાદ અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુશીથી ખાઈ લાય છે, અને ખાધા પછી હમેશને માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છોડી નહાણી લાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરફીને દુર રાખવાને માટે ઘણાજ અકસીર ઉપાય નીવડયો છે કારણ કે તે વાપરવાથી મરફીના ઉંદરો નહાણી લાય છે. ઉંદરો મરફીનું મુજાકારણ માટે તેમને દુર રાખવાથી મરફી પણ દુર રહે છે.

વાપરવાની ગીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ લુટી બુદ્ધી જગ્યાએ લાડા પુકા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી. ચોથે દીવસે એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કીંમત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. મોટા જથ્થામાં મંગાવનારને માટે ખામ ભાવ આપીશું.

ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ૦.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -મુંબઈ.

જે

તેમણે ત્રીજી વર્ગના કોન્ટેનર્ની હાથમાં અને જીવન અટકાવવાં હોય, હાંદી બેપાર ઉઘોળને પતી હાંતી બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પોંડના હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ઘસારો અટકાવવો હોય, હાંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પગારની મોંઘરીઓ નેહતી હોય, હાંદી ઉઘોળ હાંદુનાજ લાભ માટે ખીસવવો હોય, નહેર પ્રતિની સગવટ માટે પુરતી કાગજ રાખનાર સત્તા નેહતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ નેહતો હોય,

તે

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સબધી લગન ચલાવવા માટે નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેડન ફરશાર્પ હાદાયાનજી ૩૬૧, હોનબી રોડ, મુંબઈ, એ મરનામે મોકલવા વીનવી છે

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવ કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ડી. ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૬૨, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુરમન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

કમીટીઝમનો કંટા દુરમન, તથા સંઘીવા, કમરનો દુખાવે, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો દુખાવો, જખમ, લચકે કપાળ તથા હમ, છાત્રનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી, ગળાનો દુખાવો, દાંત તથા કાનનો દુખાવો માખ, વીધુ, વગેરે બહારી દુખના કિપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે. માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

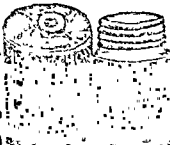
આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક ખાટની મંગાવી ખાત્રા કરો કી. બા.-(૧) ની રૂ. બા. વી. પી. અરથ જુદું તે શીવાય

જાણી જાતના પ્રશ્નોદ્ધાર મધ મધતા તાજા પુલોમાંથી બનાવેલા હેર એકલો અત્તો તથા એટો મલશે, અને દન્ક જાતના ધેન્કીશ શન્ટો લવંડર શાણુ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ પણ મલશે.

વી. પી. થી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું. એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

(૫૯) બાજપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર છુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થઈ શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાલ્લેજ કોર્ટન-ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતીક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને ઝવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દશાવરવાળાઓ પાસે ચોરસ સાથે રૂ. ૬૫,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૮.

એમ. એ. મામસા.

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

મલો નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે જેટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયે છે. એટલે તે લાગતી નથી, ફાટતી નથી, કાચની ચીમની પચીસ બાંગી બાથ ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને બરપુર કમીશન.

૪૦ દાવડાની કુાં,

મન્માદેવીના કુવારા પાસે,

સુબર્ક નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની બીજી શોધાની રાક્ષણીને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં બરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરી અથવા જાતે મળેા.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦

પગાર થયેલી થાપણુ ..... રૂ. ૪૯,૫૯,૯૦૦

રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

એશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હીસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અકવાઈએ તપાસે છે.

બ્રેસીડર્સ બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હીસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ફૂંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસ:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

આણુ ખાતામાં રાખતી બાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ફૂંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

TELEPHONE No. 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS" BOMBAY.

THE Bombay Mill Stores Supply Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings.
Leather, Hair and Balata Beltings,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth,
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheets,
Asbestos Millboards & Packing-,
Canvas Hose, etc, etc., etc.,

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
Please write to us*

ਪ੍ਰਸਤਕ ੧੨ਮੁ, VOL. XII DEC. 1919. No. ੮. ਡੀਸੇਮਬਰ ੧੯੧੯. ਅੰਕ ੮ ਫੋ.

વિષય.	પાનું.	વિષય.	પાનું.
૧. વેપારી વિષયો	૨૪૨	૫. વેપારી ખર્ચો	૨૬૦
૧. પૂર્વ આહીકાનાં જગ્યાર સંસ્થાનમાં લેવંજી	૨૪૨	૬. વેપારી આંકડાઓ	૨૬૧
૨. અધિપતીની નોંધ	૨૪૫	૧. ખાંડની આયાત	૨૬૧
૧. દેશવેઓ અને મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ	૨૪૫	૨. જોશ્ટ સ્ટોક કમ્પનીઓ	૨૬૨
૨. દેશ ગાડાંઓને સ્ટીમર ઉપર અકબંધ		૩. પોર્ટ ટ્રસ્ટના વેરહાઉસમાં પડેલો માલ	૨૭૩
જાડાવવાની ગોઠવણ	૨૪૬	૪. કાપડની પેદાશ	૨૭૪
૩. અવલોકન વેદાંત તત્વજ્ઞાન	૨૪૬	૫. સુતરની પેદાશ	૨૭૫
૩. એમ્બરનો વિષય	૨૪૭	૬. સુતરની આયાત	૨૭૬
૧. કમીટીની સભાઓ	૨૪૭	૭. નવાં પેટન્ટો	૨૭૭
૨. ભાયબ્રેરીમાં આવતાં નવાં પુસ્તકો	૨૪૨	૮. હિંદુસ્તાનનો દરીયાઈ વેપાર	૨૮૧
૩. પત્રવ્યવહાર	૨૪૪	૭. વેપારી પુછપરછ	૨૮૫
૪. વિગ્રહ અને વેપાર સરકારી નોંધરનામાં	૨૫૮		

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુંબઈના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પૌરટેજ સુદમાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય ત્યાં તે કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જરૂર છે નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડીંગ મેન્ટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે ત્હમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેન્ટરના આગળ ત્યાં પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

અમેને તા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ. ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમાં નામ બરાબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમે સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે ગ્રાહકોને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરત ખબર આપવી જોઈ તો તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીટીકમાંથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો ખપી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ફરીયાદ ખરી હોય તો 'તુ' તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

વહેપારી વિષયો.

પૂર્વ આફ્રિકાનાં ઝંગબાર સંસ્થાનમાં લવંગ.

(લેખક:—બ્રિટીશના નારાયણજી અંતાણી ઝંગબાર)

ગયા માસમાં આપણે પૂર્વ આફ્રિકાના વ્યાપારનાં મુખ્ય અંગ કપાસ બજારમાં કંઈક તપાસ કરી છે હવે તે વિશાળ મુલકના પુરાણાં રાજ્યધાનિનાં સંસ્થાન ઝંગબાર તરફ આપણી નજર ફેરવીશું.

ઝંગબારનું સંસ્થાન જેમ ઐતિહાસિક છે તેમ તે સમગ્ર પૂર્વ આફ્રિકાના વ્યાપારનું ભૂગોળની દ્રષ્ટિએ પણ મહાન કેંદ્ર છે અને એ દ્રષ્ટિથીજ પૂર્વ આફ્રિકાને પહેલો હસ્તગત કરનાર આરબો અને તેની સાથે હિન્દીઓએ તે સંસ્થાનને પોતાનું રાજ્ય

કરનીચરના માટે ફેન્સી ટા મોટો જરૂરો કયાં છે ?

ધાનિયું' સંસ્થાન બનાવેલું હતું. પૂર્વ આફ્રિકાનાં આ મહાન ઐતિહાસિક અંતનો વિસ્તાર ૧૦૨૦ ચોરસ માઇલનો છે અને મૂળ વતનીઓ સહીત પ્રજાની વસ્તી એ લાખ માણસની છે અને તેમાં ૨૨૦૦૦ હિન્દીઓ વસે છે. અયાં વધેનાં નિકાશ વ્યાપાર તે સંસ્થાનનો ૬૦૦૦૦ પૈડા થયેા હતા અને આયાત વ્યાપાર ૬૦૦૦૦૦ પૈડાનો થયો હતો. કહેવાની જરૂર નથી કે જેમ સમગ્ર પૂર્વ આફ્રિકામાં તેમ આ સંસ્થાનમાં પણ સઘળો વ્યાપાર હિન્દીઓના હાથમાં છે અને હિન્દી-ઓજ ત્યાંના શાહ વ્યાપારીઓ છે. નિકાશ વ્યાપાર ઓછો થવાનું કારણ લડાઈને અંગે સ્તીમરોની તંગી છે અને તેથી કરીનેજ અંગ-બારની કાચી પેદાશનો જથ્થો તે મુલકમાં રહી જતાં હાલમાં હિન્દુસ્તાનમાંથી ત્યાં નિકાશ કરવાની ચીજોની માંગણીની મંદી થઈ પડેલ છે.

ઉપરોક્ત જે બહોળો વિસ્તાર આપવામાં આવ્યો તે વિસ્તારમાંથી ધણેજ થોડો વિસ્તાર ખેડાયેલો છે અને જે ખેતી કરવામાં આવેલ છે તે ખેતી કેવળ અશાસ્ત્રીય પ્રમાણે પર થયેલી છે. પરમાત્મની કૃપાથી સ્થાનના લાલથી વર્ષાદ આખાં વર્ષમાં બહુ બહોળાં પ્રમાણમાં હોવાથી નેહરો વગેરેની જરૂર બહુ ઓછી રહે છે. ત્યાં જે ભેષજ છે તે આ ખેતી પર રોકવાની મૂડી, વૈજ્ઞાનિક ખેતી અને હિન્દી મજૂરી છે. જે તેમ કરવામાં આવે તો દરેક પ્રકારના ઉપયોગી ખેતીને માટે ત્યાં વિશાળ ક્ષેત્ર છે. દૃષ્ટાંત તરીકે ચોખા, અનાજ શેરડી, ગજા વગેરે.

આરણ મુલતાનોના હાથમાં આ સંસ્થાન આવ્યું કે વરતજ તેમની મુખ્ય નજર મોરે-શીઅસમાં ઉત્પન્ન થતા લવંગ પર પડી અને એક અપાટે લવંગ અને નાળીયેરની ખેતી-તેઓએ આ સંસ્થાનમાં કરી દીધી કે જેનાં ફળ આ સંસ્થાન લગ્નો સમય થયા ખાધા

કરે છે. જ્યારે બાદ પોતાને મુધરેલી માત્રી સરકારોએ પણ હજુ સુધી કાંઈ પણ મુધારો કર્યો નથી.

શુજરાતીઓએ આ મુલક સહુથી પહેલાં વ્યાપારની દ્રષ્ટીએ હસ્તગત કર્યા હતાં, અને મુલકના ઇતિહાસમાં, મુલકના ભૂગોળના વિસ્તારમાં અને વ્યાપારમાં મહાન ભાગ ભજવ્યા છતાં અફસોસની વાત તો એ છે કે શુજરાતના સાક્ષરોએ પોતાના પ્રિય વ્યવસાયોમાં મશ-શુલ રહી, લાખાવતરીઆ પાઠો શુજરાતી વાંચન માળામાં નાંખી, હુનિયાને એકલે હાથે લવંગ પુરા પાડનાર અંગબારનાં સંસ્થાનનો સમાવેશ પોતાના મસાલાના બેટોના પાકમાં કેવળ વીસારી દીધેલ છે. ભેકે અંગબારનાં ટાપુએ પરવાળાંની લાખમાંથી બનેલો ટાપુ છે એ સુંદર (1) વર્ણન એ વાંચન માળામાં આપવામાં આવે છે. વિષયાંતરના દોષની ભીતિથી એ વસ્તુ હાલ નહિ ચર્ચાએ.

લવંગનું ઝાડ દેખાવે બહુ સુંદર છે અને જે એ લવંગ લવંગોની અંદર ફરવામાં આવે તો તેથી થરીરની અંદર અતરના સરખો મધમઝાટ કરી મૂકે છે. અને અતરના જેવીજ ગરમી પેદા કરે છે. જરમને કદાચ તે માટેજ જેમ અચેરિકા અને ઇંગ્લેડ માત્ર તેમાંથી તેલજ કઢાડે છે તેમ પરકથુ-મરી અને છેલ્લે રંગ કઢાડતા હતા. રોપાયા બાદ લગભગ ચારથી પાંચ વર્ષમાં તે પાક આપવા લાગે છે. પાક વર્ષમાં એ વખત આવે છે. અંગબારનાં લવંગ અંગબારના પેડાં વિભાગ પેગબાના ટાપુ કરતાં જરા સારી કવો-લીટીનાં લેખવામાં આવે છે તેતુ કારણ અંગ-બાર પોતાનો પાક ઉતારવામાં પેગબાના અજ્ઞાન આરબોની માફક વધારે અધીરૂં બનતું નથી અને તેને સંપૂર્ણ પછે મુકાવા દઈ મોટાં થાય ત્યારે ડાંડીના વિભાગથી વિરકત કરી ઉતારે છે જ્યારે પેગબાનાં લવંગ લીનાશવળાં જરા કાળાં ઓછાં મુકેલા

હોવાથી ખારીકીથી જ્ઞેનારને પ્રથમ દ્રવી
એજ માલને જલ્લર સમક્ષ રજુ કરનાર
માટે કુઅડપણીના અને ઉતાવળા-
પણીના ચિતાર એકદમ એકા થાય છે.
એકલી ગઈ જાલમાં અંગારા સંસ્થાનમાં
લવંગનો પાક ૧૭૦૮૬૪ સુરકાનો થયો
હતો જેમાંથી ૧૦૨૮૯૯ સુરકા મુંબાઈએ
ખરીદ્યા હતા અને ખારીનો માલ ચુરપ
અમેરીકા ગયેલો હતો પરંતુ જે માલ મુંબાઈ
આવેલો હતો તે માલમાંથી ખુદ હિન્દુસ્થાને
ખહુ એ છે. ઉકાવ કર્યો હતો પરંતુ આફ્રિકા-
માંથી સ્ટ્રોમરોની તંગીન લઈને તેજ માલ
પાછો દેશાવર આતે મુંબાઈની નિકાશ થયેલો
હતો.

આ રીત લવંગના વ્યાપાર ઉપર વિચાર
કરતાં નીચે પ્રમાણેના અગ્રા ઉદ્ભવે છે. જે
ચીજ હિન્દીઓના હાથમાંજ કેંદ્રસ્થ રહેલી
છે તે ચીજનો સંપૂર્ણ વિકાશ પણ હિન્દીઓના

હાથેજ શા માટે ન થાય? હિન્દુસ્થાન
ઉદ્યોગના આ વિકાસ કાળમાં હિન્દુસ્થાન
ઉદ્યોગ બાળતના અરા ખેરખાઓએ લવ-
માંથી લવંગનું તેલ, પરક્યુમરી, રંગ વગે-
રે ચીજો નીકળતી હોય તેનાં કારખાન
તેનાં ઉત્પતિસ્થાનમાં થા તો મુંબાઈમાં સિમી
ટેક કંસર્સ મારફતે શા માટે ન કરવ
જોઈએ? આપણા પાસે હાખલો મોલુદ છે
કે મેસર્સ તાતા સન્મની કંપનીએ કોચી-
નની અંદર કોપરેલ તેલનું કારખાનું
ઠહાડેલ છે.

જો ઉપરોક્ત ખ્યાલો પર નિયમપૂર્વક
નજર કરી તે પ્રમાણે અમલ કરવામાં આવે
તોજ હિન્દીઓ આ દિશાથી વરતુનો ખરો
લાભ લઈ શકે.

પરમાત્મા આપણને આવી વિષમ સ્થિતી
માંથી વેળાસર જાગૃત થવાનું હાંપણ આપે.

ચોખાના પાક મારેની પહોલી, ચદી
મુંબઈ સરકારનાં એતેવાડી ખાતાએ ગઈ તા.
૧-૧૦-૧૯ને દીને બહાર પાડી છે તે ઉપરથી
જણાય છે કે આજ મોસમના પાક વીશેની
તા. ૨૦-૬-૧૯ સુધીની ખબરો ઉપરથી એ
યાદી તૈયાર કરવામાં આવી છે. એ ખબરો
અધુરી છે. તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે એ
પાકનો વીસ્તાર મુંબઈ ઇલાકામાં ૧૭ લાખ
એકર અને સીંધમાં ૧૦૮૮૦૦૦ એકર
છે એ સીવાય દેશી રાજ્યોમાં ૫૩૪૦૦૦
એકર છે જેથી કુલ ૩૩૨૨૦૦૦ એકર થાય
છે. ગયા વરસ કરતાં તે ૨૩ ટકા
વધારે છે. પણ છેલ્લાં પાંચ વરસની
સરેરાશ કરતાં વધારે નથી. ગયા વરસે
વરસાદની અછત હતી અને આ વરસે

વેળાસર વરસાદ થયો તેથી ઇલાકામાં બધે
વાવેતર કરવાનું એકુંનેને ઉતેજન મળ્યું
સીંધમાં નેહેરોમાં જલદી પાણી મળવાથી
એવુંજ પરીણામ આવ્યું. વાવણીનું કામ
આ વેળા હંમેશા કરતાં જરા વહેલું કરવામાં
આવ્યું હતું પણ વાવણી કર્યા પછી વરસાદ
ઓછો થવાથી કિત્તર ગુજરાતમાં અને
કર્ણાટકમાં પાકને ફરી વાવવામાં ટીલ થઈ
હતી. દક્ષીણ ગુજરાતમાં તથા કોંકણમાં
અતીશય વરસાદથી એવુંજ પરીણામ આવ્યું
હતું. પાછળથી મોસમ વધારે અનુકૂળ આવી
છે, અને આ ઇલાકામાં તથા સીંધમાં બધે આ
પાકની સ્થિતિ સારી છે.

અધિપતિની નાંધ.

રેલ્વેઓ અને મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ.

આપણી ઐ.દોગીક ઉત્પત્તિ માટે છેલ્લા કેટલાક મસથી નવી નવા કંપનીઓ નીકળે છે પણ જે વેળા અમદાવાદ પ્રાંતીય રેલવે, ધોળકા રેલવે વગેરે બંધાઈ તે વેળા રેલવેઓ વધારવા માટે જે ઉત્સાહ લોકોમાં હતો તે હાલ ભેવામાં આવ્યો નથી. રેલવેઓ બાંધતી વેળા શરૂઆતમાં જે કંઈ ખર્ચ થાય તે થાપણુ માથી થતા ખર્ચ ખાતે ઉધારવામાં આવ્યો હોવાથી તેના ધસારા માટેની રકમ સહિત ચાલુ આવક ખાતે ઉધારવાના ખર્ચની રકમ દર વર્ષે બહુ રહેતી ન હતી કારણકે એન્જીનો, ગાડાં, પાટા, પુલ, ગરનાળા વગેરેમાં જુજ ખર્ચની રહેજસાજ મરામત કરવાના પ્રસંગ ઓછા આવતા. એવો નાની રકમે તે વેળા સગવડ ખાતર આવકમાંથી થતા ચાલુ ખર્ચ ખાતે ઉધારવા મા અવતી હતી વખત જતા એ એન્જીનો, ગાડા, પાટા તથા પુલ વગેરે બહુ જુના થવાથી તેમાં મરામત કરવાનો ખર્ચ વધતો જાય તે સ્વાભાવીક છે પણ એ ખર્ચ થાપણુ ખાતે ઉધારવા જઈએ તો કયો ખર્ચ ચાલુ આવક ખાતે ઉધારવા ભેગ અને કયો થાપણુ ખાતે ઉધારવા ભેગ તે નકી કરવા માટે સલામત નીયમ ન રહે તેથી જ્યારે કોઈ વસ્તુ જુની થવાથી રદ કરી તેનો કાટ વેચી તેને બદલે નવી ચીજ વસાવવો પડે ત્યારે એ ફેરફાર વાનો ખર્ચ થાપણુ ખાતે ઉધારવો અને ત્યાં સુધીનો મરામતનો ખર્ચ ચાલુ આવક ખાતે ઉધારવો એવો નીયમ જળાય છે. તેનું પરીણામ એ આવે છે કે મરામત માટેના ખર્ચ માટે ચાલુ આવક ખાતે ઉધારવાની રકમ દર વર્ષે વધતી જાય છે આ સ્થિતિ છેલ્લા કેટલાક વરસથી એવો ગભીર ઘટ પડી છે કે નવો થાપણુ ખર્ચ કરીને નવી

રેલ્વેઓ વધારવાની રજનીતી ઉપર ગોળા એક જાનનો અંકુશ મરકારે સ્વીકાર્યો છે. તેને પરીણામે સરકારે રેલવે સંબંધી રાજનીતીમાં થોડાક ફેરફાર કરી એવું સાબ્યું છે કે કોઈ જવાબા મેંને બાંધવાથી તે જવાબા ઉજડ બાગોમાં ખેતી કે વેપાર વધી આબાદી થવાનો સંભવ હોય તો તેની રેલ્વે બાંધવા માટે તે જવાબા મ્યુનિસિપાલિટી અથવા જવાબા લોકલ બોર્ડને ઉત્તેજન આપવું. આ રજનીતીનો લાભ લઈને દક્ષીણ હિંદુસ્તાનમાં કેટલીક રેલ્વેઓ તાલુકાની કે જવાબાની લેકલ બોર્ડ તરફથી બાંધવામાં આવી છે મુખ્ય ઇલાકામાં એવાં સદાસ ઉડાવવા જેવી આબાદ સ્થિતિમાં મ્યુનિસિપાલિટીઓ કે લોકલ બોર્ડો ન હોવાથી વેપારીઓની બનેલી ભેઈટ સ્ટોક કંપનીઓએ એવી રેલ્વેઓ બંધાવી ગઈ છે. તે ઉપરાંત મુખ્ય ઇલાકામાં રેલ્વેઓ વધારવામાં વડોદરાના તેમજ બીજા દેશી રાજ્યોએ પણ સરી મદદ આપી છે, પણ એ સવ છતાં હવે વીશેષ રેલ્વે માટે અવકાશ નથી એમ કહી નહી શકાય તેમ છતાં રેલ્વેઓ બાંધવાનું કામ અતી ખર્ચવાળું હોવાના સબબસર લોકો એ સાદસ ઉપાડી લેવા તેવાર ન હોય તો મોટરો મારફતે માલની લાવલજબા કરવાનું કામ ઉપાડી લેનારી ભેઈન્ટસ્ટોક કંપનીઓ સ્થપાય તે ઇચ્છવા ભેગ છે. માઈ-સોરના નાજ્યમાં દરેક જવાબા એવી રીતનું કામ ઉપાડી લેવામાં આવે તો કેવી રીતે ફેનલ મદદ યદ શકે તે દર્શાવનારી એક યોજના રીવાન બહાદુર જે, એસ. ચક્રવર્તીય તૈયાર કરી છે અને આપણે આશા રાખીશું કે મુખ્ય ઇલાકાના દરેક જવાબા માટે પણ અવી યોજના

જો તૈયાર કરવામાં આવે, આવી યોજનાઓ તૈયાર થયા પછી તેને પ્રતીદ્વીમાં મુકવા તથા તેમાં મુધારો વધારો થાય તે માટેની ચર્ચાને ઉત્તેજન આપવા મટે આ મામીક હુમેશાં તૈયાર છે કેમકે માલની લાવલઈજા માટેનાં સાધનો જેમ વધશે અને તેનો લાભ લોકો

લભ સકે તે માટેની સરજતા જેમ વધશે તેમ પ્રથમ વેપાર ઉપર, પછી ઉદ્યોગો ઉપર, અને છેલ્લે લોકોની સ્ત્રીની ઉપર તેની ઘણી સારી અસર થશે. એટલા માટે જેમણે આવી યોજનાઓ સંપૂર્ણ અથવા અપૂર્ણ રૂપમાં પણ તૈયાર કરી હોય તેમણે આ મામીક ઉપર તે મોકલી આપવી.

૧. રેલ્વે ગાડાંઓને સ્ટીમર ઉપર અકબંધ ચડાવવાની ગોઠવણ.

રેલ્વેની લાવલઈજા માટેનો ખર્ચ ઘટાડવાના હેતુથી રેલ્વે તથા સ્ટીમર કંપનીઓએ એકત્ર થઈને કામ કરવાની યોજના સ્વીકૃત તથા જરૂરની વચેના વેપારને અંગે અમલમાં મેલ ઇ છે. એમાં એવી ગોઠવણ છે કે રેલ્વેનાં ગાડાંમાં ભરેલો માલ ખાલી કાર્યા વગર ગાડું બંદરેથી અકબંધ સ્ટીમર ઉપર ચઢાવી દેવાય અને ઉતારવાની જગ્યાએ પણ સ્ટીમર ઉપરથી ઉતારવી વેળા પાટા ઉપરજ મુકી દેવાય જેથી ત્યાંની રેલ્વે પણ એને ધરેલી જગ્યાએ તુરતજ લઈ જઈ શકે. ઇંગ્લંડ તથા સ્વીડન વગેરે એવી ગોઠવણ કરવાના પ્રયત્ન થાય છે. એવી ગણતરી કરવામાં આવી

છે કે ચાર ગોટથી એ કાર્ય સારીરીતે કરી શકાયે. આવી ગોઠવણથી રેલ્વેવાળાઓ તથા સ્ટીમર વાળાઓને માલની ફેરફારીનો ખર્ચ બચે છે. જો રતનાગીરી તથા ગોવા જેવા મુખ્યથી દુરના ભાગોમાં મલ રેલ્વે મારફતે મોકલવાનો ખર્ચ વધારે થતો હોય અને તે આવા ઉપાયોથી ઘટાડી શકાય તો તે માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ પણ તે કરવા અગાઉ એવા બંદર મુખી રેલ્વે સ્ત્રી હોવી જોઈએ અને બંદર ઉપર પણ વધારે સારી સગવડ રહેવી જોઈએ. ગુજરાતનાં બંદરો માટે આવી સગવડ હાલ બહુ યોડી છે તેમાં મુધારો થવાની ઘણી જરૂર છે.

અવલોકન.

વેદાંત વલ્લભાનના સંબંધમાં એક નવું પુસ્તક મી. શબુપ્રસાદ શિવપ્રસાદ મેહતા તરફથી હાલમાં બહાર પાડવામાં આવ્યું છે તેમાં શ્રી ચંકરાચાર્યની પદ્ધતિ ઉપર પ્રવૃત્તિ અને સહિત બાર ઉપનિષદ, તથા શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતાનું તારણ દરેક અધ્યાયનો સમાવેશ કરીને આ ગ્રંથમાં મુકવામાં આવ્યું છે. ગ્રંથનાં પાનાં બસો છે અને કિંમત ત્રણ રૂપયા રાજવામાં આવી છે ગ્રંથ કર્તાએ અગાઉ ઉપનિષદોનું તારણ કરી રહ્યું પ્રકટ કરેલું હતું. અમને લાગે છે કે તેમના પુસ્તકની જે પ્રસ્તાવના લગભગ ૧૯ પાનામાં મુકવામાં આવી છે, તે પ્રસ્તાવના બનારસ હાઈ સુપીરિયોરિટીનો પાયો નાખ્યો તે વખતે તેઓએ પોતે વાંચેલા નિબંધના સર રૂપે હોય તો આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી. શ્રીરામાનુજની પદ્ધતિને જોતેલે દરજ્જે નિમ્ન ન શાસ્ત્રને અનુકુળ પડે તે જોતેલે દરજ્જે અહણ કરીને આ ગ્રંથમાં કોઈ કોઈ જગ્યાએ દષ્ટિપાત થયો છે.

એમ જણામાં આવે છે. ઉપનિષદોનું તારણ અમને લાગે છે કે વિદ્યાર્થી વર્ગને ઉપયોગી થઈ પડશે અને ગીતાનો અર્થ સ્પષ્ટ થઈ જાય તથા વાંચક વર્ગને જ્ઞાન આપવાને માટે યોગ્ય બાબતો પુરી પાડે છે અને કેટલેક ઠેકાણે લોકીક રીતે પણ અમુક બાબતો સમજાવવામાં આવી છે, તે જોતાં ગ્રંથની સંગીનતા અસર ઠારક થશે. મુખ્ય નામદાર ગવરનરને આ ગ્રંથ અર્પણ કરવાનાં આવ્યો છે અને અર્પણ પત્રીકામાં લેડીને ન્યાય સામાજિક અને રાષ્ટ્રીય કાર્યશ્રેણીમાંના નવ જ્ઞાનનો અર્થ જોડ્યો છે તે પણ જોવામાં આવે છે. અંગ્રેજ વાંચનારાઓને અને ઇંગ્રેજ વિદ્યની કેળવણી લીધેલા દેશીવાદીઓને ને મજા બીજા ધર્મના અનુયાયીઓને એકંદર રીતે આ ગ્રંથની વાંચવા લાયક તરીકે લાભજી કરી શકાય એવો છે એમ નેશી અમે ને મંબંધે કર્તાની રીતેલું ઇચ્છીએ છીએ.

ઉચ્ચ પોલીસી કરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયાં જશે.

ચેમ્બરના વિભાગ.

કમીટીની સભાઓ.

ધી ઇન્ડિયન મચેન્ટસ ચેમ્બર અને યુરોપી કમીટીની એક મીટીંગ મંગળવાર તા. ૨૮ મી ઓક્ટોબર સને ૧૯૧૬ ને રોજ બપોરે ૨ કલાકે ભરવામાં આવી હતી (રટા. ટા.) જે વેળા નીચે જણાવેલા મુદ્દરો હાજર હતા:—

ચેઠ સોરાખલ એલલ વૉરડન ઉપ-પ્રમુખ

„ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી

„ વિદ્યુતદાસ દામોદર ગોવિંદજી

„ બી. એફ. માદન

„ માવજી ગોવિંદજી

„ હંસરાજ ખાખજી ઠાકરસી

„ લાલજી ગોવિંદજી

ઓ. ચેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ

ચેઠ જેઠમલ નારણદાસ

પ્રમુખની ગેરહાજરીમાં ઉપ-પ્રમુખે પ્રમુખસ્થાન લીધું હતું.

૧ તા. ૮ ઓક્ટોબર ૧૯૧૬ ને રોજ મળેલી સભાની મીનિટ જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ (૧) ચેઠ જમનાદાસ રામદાસ; (૨) ટાટા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક (૩) બી. સીતારામ એન્ડ સન્સ મુંબઈ (૪) બી. સીતારામ એન્ડ સન્સ (પુના) તરફથી સભાસદ તરીકે દાખલ થવાની અરજીઓ આવી હતી. રાખેલા અજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો તથા સ્ક્રુટીનીઅર તરીકે ચેઠ માવજી ગોવિંદજીને નીમવામાં આવ્યા હતા. બેલટના દીવસો શનીવાર તા. ૮ મી શનીવાર તા. ૧૫ મી નવેમ્બર સુધી રાખવામાં આવ્યા હતા.

૩ ના. સરકાર તરફથી પ્રસીદ્ધ કરવામાં આવતાં આકાંડના પુસ્તકો માટે હાલ તુરત સરકારી વરસ એટલે કે એપ્રીલથી શરૂ થતું વરસ અણવામાં આવે છે. તેને બદલે “ ફેલેન્ડર ઇયર ” (ખ્રીસ્તી વરસ) દાખલ કરવાને માટે આ કમીટીને જે અભિપ્રાય માગવામાં આવ્યો હતો તેના સંબંધમાં ના. સરકારને પત્ર આવ્યો હતો કે ૧૩ એપ્રિલ એક કોમર્સને પુછાવવામાં આવ્યું હતું તેમાંથી ફક્ત એક અપવાદ સીવાય બધાઓએ આ નવી દરખાસ્તની તરફેણમાં મત આપ્યો હતો પણ આ સંબંધમાં લંડન ખાતે ૧૯૨૦ ના મે માસમાં ઇંગ્લીશ્વલ રટેટે-રટીકલ કોન્ફરન્સ (આખી સલ્તનતની આકાંડ શાસ્ત્રીઓની કોન્ફરન્સ) મળવાની છે ત્યારબાદ નીર્ણય નક્કી કરવામાં આવશે.

૪. બુખીના ઉદ્યોગને આજકાલ ઉપરના કરમાંથી મુક્ત કરવા માગવ યોગ્ય વખત ઉપર ના. સરકાર એક બહેરનામું બહાર પાડ્યું હતું. જે સંબંધમાં નામદાર સરકારને કમીટીએ પુછાવ્યું હતું કે કયા કારણથી આવી ભલની જુદા બુખીના ઉદ્યોગને આપવામાં આવી છે તથા ક્યા કયા

હોવાગને આવી જાતની છુટ આપવામાં આવેલી છે. તેના જવાબમાં ના. સરકાર તરફથી એમ લખી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ગુળીના ઉદ્યોગની હાલ જે સ્થિતિ છે તે સ્થિતિને લીધે ઉપર જણાવેલી છુટ આપવામાં આવેલી છે અને તેવી છુટ ખીલ કે ધ ઉદ્યોગને આપવામાં આવી નથી. આ સંબંધમાં ના. સરકારને એમ પુછાવવાનો કસવ થયો હતો કે મુજબને કરીને એવી કદ બાગતે ગુળીના ઉદ્યોગના સળ ધમાં છે કે જેને લઈને આવી જાતના મુકતી આપવી પડી.

૫. અમુક ઉદ્યોગોમાં મજુરીનું ધોરણ શું છે તે બાબતને લગતા જે આંકડાઓ ના. સરકાર તરફથી હાલ પ્રસીધ્ધ કરવામાં આવે છે તેમાં સુધરો કરતા બાબત ના. સરકારના આંકડા ખાત ના ડીરેક્ટર તરફથી કેટલીક સુચનાઓ આવી હતી જે સળધમાં વીચાર કરવાને નીચે જણાવેલા સદસ્યદુરયોની સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી. પ્રમુખ; ઉપ પ્રમુખ, ઓ. સર ડી. ઇ. વાન્છા; એ. શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ; શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી, અને શેઠ એન. એમ. મજુમદાર.

૬. ૧૮૫૯ ના વર્કમેન્સ પ્રીય એક્ટ કેન્સ્ટ્રક્ટ એક્ટને સુધારનારા બીલને બરડો કમીટીના અભીપ્રાય માટે ના. ગુગાઇ સરકાર તરફથી મોકલી આપવામાં આવ્યો હતો તે સળધમાં વીચાર કરવાને નીચે જણાવેલા સદસ્યદુરયોની સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી. પ્રમુખ; ઉપ પ્રમુખ; ઓ. શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ, શેઠ મારજી બે વીંદજી, તથા શેઠ એન. એમ. મજુમદાર.

૭. ઇન્કમેટેક્સ એક્ટની એ જુદા જુદા ઉદ્યોગોને માટે જે ડીપ્રીશીએશનના ટકા ચંચુર કરવામાં આવે છે તે બાબતમાં ના. સરકાર તરફથી કમીટીના અભીપ્રાય માટે એક બરડો આવ્યો હતો. આ સળધમાં એ પ્રમાણે લખી જણાવવાનો કસવ થયો હતો કે જે ઉદ્યોગોના મારખાનાં ૨૪ ઠલાક આલતાં હોય તેવા ઉદ્યોગોને ખાસ ડીપ્રીશીએશનના ટકા આપવા.

૮. દેતરાજ જીર્નિંગ ફેક્ટરી બાબત ખી. ખી. એન્ડ સી. આઇ. રેવેના એજન્ટને જે પત્ર આવ્યો હતો તથા તેના જવાબમાં તે જીર્નિંગ ફેક્ટરીના માલીકનેના જે જવાબ આવ્યો હતો તેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૯. એગરના નીયમ ૧૩ ની રૂએ જુદા જુદા ધંધાને લગતી જે સળ કમીટીએ જનાવવાની છે તે સળધમાં આ બાબતની સળ કમીટીએ તૈયાર કરેલાં લીસ્ટ ઉપર વીચાર કરતાં તેમાં ઘટતા ફેરફાર સાથે સ્વીકારવામાં આવ્યાં હતાં આ લીસ્ટમાં જણાવેલા જુદા જુદા ઉદ્યોગોના સલાસદોને તેઓના ધંધાની સળ કમીટી જનાવવા માટે લખવાનો કસવ થયો હતો.

૧૦ ના. સરકારના આંકડા ખાતાના ડીરેક્ટરનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં કમીટીને પુછાવવામાં આવ્યું હતું કે હાલ તેલના આંકડા જેલનમાં અપાય છે તેને બદલે હંડરવેટ અને પાર્કિંગમાં આપવામાં આવે તો કમીટીને કંઈ ફરકત છે કે કેમ આ સળધમાં જનાર ફેરફાર સાથે કમીટીની સમતી છે એમ લખી જણાવવાનો કસવ થયો હતો.

-૧૧. શેઠ પલ્લભદાસ ચતુરભૂજ શીવજી જાત્રાપર ગયેલા હોવાથી કમીટીની પ્રજાઓમાંથી એર હાજર રહેવાની રજા માગી હતી. તે તેઓને આપવામાં આવી હતી.

૧૨. કેનેડામાં ટોરોન્ટો ગામમાંથી મી સુન્દરસીએ કમીટીને એક પત્ર લખ્યો હતો જેમાં વીનંતી કરવામાં આવી હતી કે તેઓને કેનેડામાં—અ. એગરના બજારપત્રી વરીફ

નીમવામાં આંત્રે. આ સંબંધમાં એ. મી. ફીરોજ શેઠાને જાનગી રીતે વખસ કરી કમીટીને ખબર આપવાની વીન'તી કરવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૩. રેલ્વે રેલસની બાળતમાં હિંદી ઉદ્યોગીક કમીશને જે ટીકાઓ કરી હતી અને જેન સંબંધમાં લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ઇન્ટર દુન્ડીબન સેકરને જે વાધો ઉઠાવ્યો હતો તેના જવાબમાં બંગાળ ચેમ્બરે પોતાનો અભીપ્રાય મોકલાવેલો છે. તે અભીપ્રાયની એક નકલ કમીટીની બાજુ અર્થે મોકલવામાં આવી હતી જેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૪. કમીટીના સભ્ય સદ વરીકે પોતાને નમવા માટે શેઠ એન. એમ મજુમદારે આશાર માનનારો પત્ર લખ્યો હતો જેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૫. લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ તરફથી એવી સુચના થઈ હતી કે આખા બ્રીટીશ સામ્રાજ્યના પેટન્ટ વીગેરેના ટાયદામાં સમાનતા હોય તો ઠીક. આ સુચના ઉપર ચેમ્બરના સેક્રેટરીએ કમીટીનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. પણ એ સુચના ઉપર હાલ દરવ ધ્યાન આપવું કમીટીને બ્યાજબી નહીં લાગવાય ફક્ત એ સુચનાની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૬. શેઠ લાલજી પદમશી તરફથી એવો પત્ર આ ચો હતો કે હવે લંડન બંધ થઈ છે તો ના સરકારને અનુજ્ઞા ઉપરથી અંકુશ ખસેડવા અરજ કરવી. તે ઉપરથી ના. સરકારને એવી મતલબનો પત્ર લખ્યો હતો તેના જવાબમાં જણાવે છે કે એ બાળત ના. સરકારના ધ્યાનમાં છે. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૭. દુન્ડીબન રેલ્વે કોન્ફરન્સ એસોસીએશનના સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે હાલ રેલ્વેના સ્વાગતની તગીને લીધે લાડાના લઠાઈ પરલાના દર શરૂ થઈ શકશે નહિ વધારામાં જણાવવામાં આ ચું હતું કે લાડાના જે દર હાલ છે તે પણ બીજા ઘણા દેશોના દર કરતા કમી છે. આ પત્ર નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૮. મી. આર. વી. પીરમહમદ તરફથી ઇન્ડિયન ટેક્સ ફોર્મ “કી” ના સંબંધમાં પત્ર આવ્યો હતો. તે ઉપર એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે જે વેપારીઓ ઉપર આવી બતના ફોર્મ આવેલા છે તે દોકેને ઇન્કમ ટેક્સ કલેક્ટર ઉપર લખવાની સુચના કરવી અને તે બાળત કિયર જો કાંઈ યુરતુ ધ્યાન ન આપવામાં આવે તો ત્યાર બાદ કમીટીએ યોગ્ય પગલાં લેવાં.

ધી ઇન્ડીબન મચન્ટમ ચેમ્બર અને યુરોપી કમીટીની એક મત્રા મંગળવાર ત ૦ ૧૧ મી નવેમ્બરને રોજ બપોરે (૨૮૦ ટા.) ૨ વાગે ભરવામાં આવી હતી જે વખતે નીચે જણાવેલાં મહારથો હાજર હતા

શેઠ જહાંગીરજી ગમનજી પીટીટ (પ્રમુખ)	ઓ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા
„ સોરાળજી એલજી વોરડન (ઉ. પ્રમુખ)	શેઠ લક્ષ્મીદાસ રવજી ટેરસી
„ લાવજી ગોર્વીદલ	„ મોતીલાલ વલ્લભજી
„ ફાજલબાઈ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા	„ એન. એમ. મજુમદાર :
„ સુરજમલ લલ્લુભાઈ	„ મોતીલાલ કનજી
„ ફીરોજ જે. બીર્લામરીઆ	„ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી
„ નિકુલદાસ દામોદર ગોર્વીદલ	„ ગીરજાશંકર બી. ત્રિવેદી
„ જેઠમલ નારણદાસ	„ મનસુખલાલ આત્મારામ માસ્તર :
ઓ „ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ	„ હંસરાજ પ્રાણજી ઠાકરસી
	„ બી. એફ. આદન

૧. તાલે ૨૮મી અક્ટોબર ૧૯૧૯ ને રોજ મેજિસ્ટ્રી સભાની મીનીટો ને સલાસદેમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે અસર કરવામાં આવી હતી.

૨. હાઈદરાબાદમાં (સીવિલ એવીએશન) વીમાન મારફતે લાવવવાની ખીલવણીની બાબત નામદાર સરકારને મોકલવા માટે ને ફાક્ટ તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે સંબંધમાં એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે સેઠ વાલચંદ હીરાચંદના લંડનથી પાંછા આવ્યા પછી આ બાબત કમીટી આજુબ ફરાથી લાવવી કારણ કે આ સવલતમાં તેઓ ઉત્સાહ લે છે.

૩. સોનાની ખાનગી આયાત ઉપર ને અંકુશ હાલ છે તેને દુર કરવા માટે ચેમ્બર નામદાર સરકારને જે પત્ર લખ્યો હતો તેના જવાબમાં તેઓએ જણાવ્યું હતું કે હાલ તેઓ તેમ કરી શકતા નથી. આ પરથી કમીટીએ એવી સુચના કરી હતી કે આ બબતના પત્રમાં માટે નામદાર સરકારને જે કારણો હોય તે જણાવવામાં આવે તો વેપારી કોમના મનનું સમાધાન થાય. નામદાર સરકારે આના જવાબમાં જણાવ્યું હતું કે આ બાબતનાં સઘળાં કારણ બંજાણે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની સાથે હાઈડ્રી ખજાનચીની જે મુલાકાત થઈ તે મુલાકાત દરમિયાન આપવામાં આવ્યાં હતાં. આ જવાબની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૪. દેશ પરદેશની સરકારો વચ્ચે ખાંડની બાબત થયેલાં કોલકરામાંથી છુટા થવા માટેની નોટીસ પ્રીટીએ સરકારે ક્યારે આપી હતી એ સંબંધમાં ચેમ્બર તરફથી નામદાર સરકાર પાસે જે પુછપરછ કરવામાં આવી હતી તેના જવાબમાં એમ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આવી નોટીસ તા. ૭-૮-૧૯૧૮ને રોજ આપવામાં આવી હતી. વળી એ પત્રમાં એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ખાંડની નીકાસ બજાવના સંબંધમાં બ્રુદા બ્રુદા દેશો વચ્ચે હાલ કાંઈ બીજાલાવ રાખવામાં આવ્યો નથી અને હવે પછી હાઈડ્રી સરકાર કેવી રાજનીતી પાળશે તે હું કહી શકતો નથી. આ જવાબની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૫. વીરમગામ આજુબ કાઠીઆવાડથી આવતા ઉતાડ્ડો પર પડતી હાઠમારી બાબત સેઠ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ ઓખાણીએ કમીટી પર એક પત્ર લખ્યો હતો જે બાબતમાં એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે સોની એક નકલ બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. દેલ્હેના દ્વારા કુપરીનટ-૦-૮ ઉપર મોકલવાની આપવી અને તેમનો ખુલાસો મંગાવવો.

૬. પહેલાંના જરમન ઈસ્ટ આફ્રીકામાં ચાલતી જરમન ચલણી નોટો બાબત કમીટીએ જે પુછપરછ કરી હતી એના જવાબમાં નામદાર સરકાર તરફથી જવાબ આવ્યો હતો કે એ વીચે તેઓને કાંઈ ખબર નથી અને ઇન્ડીઆ એફ્રીકામાંથી ખચર મંગાવેલી છે. કમીટીએ એ પત્રની નોંધ લેવા ઠરાવ કર્યો હતો.

૭. સેઠ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ ઓખાણીના પત્ર આવ્યો હતો કે શ્રેફ એસોસીએશનના પ્રતીનીધી તરીકે કમીટીમાં તેઓની જે નીમણુંક કરવામાં આવી છે, તેમાંથી તેઓ રાણનામું આપે છે, કારણકે તે એસોસીએશનના એક આગેવાન સલાસદ મી. દેવાશંકર જગજીવનદાસ આ કમીટીમાં ચુંટાયા નથી. સેઠ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ ઓખાણીનું રાણનામું મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું તથા તેમની જગ્યાએ કમીટીએ સેઠ દેવાશંકર જગજીવનની નીમણુંક કરી હતી.

૮. આલાહાબાદની તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો જેમાં ભેરીખંદર અને બીજાં રેડેશનોએ રોકડ રૂપિયા ટ્રેન મારફતે લાવવવા કરવામાં પડતી મુશ્કેલીઓ વર્ણવેલી હતી. આ સંબંધમાં સુબાઈના એકાઉન્ટન્ટ જનરલ પાસે પુછપરછ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ઈન્ડિયોએસિસ કરેલાં ટેબલ રોય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

૯ ગવર્મેન્ટ સીક્યુરીટીના કાયદાને સુધારનારૂં બીલ આ કમીટીના અગ્રણી પ્રાય માટે નામ દાર સરકારે મોકલવાની આપ્યું છે તે આખત ઉપર વીચાર કરવાને નીચે જણાવેલા અહસસોની સબ-કમીટી નીમવામાં આવી હતી.

શેઠ જહાંગીરજી બમનજી પીટીટ (પ્રમુખ)	શેઠ સોરાબજી એલલોલો વોર્ડન (ઉપ-પ્રમુખ)
„ એસ. એન. પોચાનાવાલા	„ સી. આઇ. પારેખ
„ એલ. ડી. એલ. ભટ્ટે.	„ એન. એમ. મજુમદાર.

૧૦ ટેરીફ વેલ્યુએશનને માટે કાયરેક્ટર જનરલ ઓફ ડોમરસીઅલ ઇન્ટેલીજન્સ, મુંબાઇ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને તા. ૧૯ મીએ મળવા આવે તે પ્રસંગે આ કમીટી તરફથી એક કે જે પ્રતીનીધી મોકલવાને તે ચેમ્બરના સેક્રેટરી તરફથી વીનંતી કરવામાં આવી હતી આ સંબંધમાં વીચાર કરતા એ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતાએ દરખાસ્ત કરી કે આ પત્રની નોંધ લેવી અને ના હીંદી સરકાર ઉપર મુંબાઇ સરકાર મારફતે જે રેપ્રીઝેન્ટેશન કમીટી તરફથી મોકલવામાં આવ્યું હતું તેની નામદાર સરકારને યાદ આપવી. આ દરખાસ્તને શેઠ હંસરાજ પ્રાગજીએ ટેકો આપ્યો હતો. શેઠ વીક્રમદાસ દામોદર બોરીદલજી દરખાસ્ત મુદ્દે અને શેઠ ફાલગુભાઈ ઈશાહીમ રહીમતુલ્લાએ ટેકો આપ્યો કે મુંબાઇ ચેમ્બરના પત્રના જવાબમાં શેઠ જહાંગીર બ. પીટીટ અને શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને કમીટીના પ્રતીનીધી વરીફે મુંબાઇ ચેમ્બરની ઓફીસમાં સરનામરી કે નક્કરસ્થમાં મોકલવા. સુધારા ઉપર મત લેવાતાં તે પાંચ વીરૂધ્ધ જે મતે ઉડી ગયો હતો અને અમલ દરખાસ્ત પાંચ વીરૂધ્ધ જે મતે પસાર થઈ હતી.

૧૧ “ ગવર્મેન્ટ રોકર્સ પરવેઝીંગ ” કમીટી જે ના. હીંદી સરકાર તરફથી નીમવામાં આવનાર છે તેની આગળ ચેમ્બરની જુગાની આપવા માટે. જે સલાસદોનાં નામ મુચ-વવાની વીનંતી ઇન્ડિઅન મ્યુનિશિપલ બોર્ડનાં સેક્રેટરી તરફથી કરવામાં આવી હતી. શેઠ જહાંગીર બમનજી પીટીટ અને શેઠ એન. એમ. મજુમદારને ચેમ્બરના પ્રતીનીધી વરીફે નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧૨ શેઠ મનુ સુત્રેદારે ચેમ્બરના પ્રતીનીધી વરીફે ચલણને લગતી કમીટી આગળ જે જુગાની આપી હતી તે વીસે પત્ર મોકલાવ્યો હતો તેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૩ શેઠ હકમચંદ વાલમજી કાપડીયા તરફથી તથા તાતા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક કંપની ચેમ્બરમાં સલાસદ તરીકે દાખલ થવાને અરજી આવી હતી જેને રાખેલા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠંસવ થયો હતો. બેલટ માટેના દીવસો તા. ૨૨-૧૧-૧૯- થી તા. ૨૬-૧૧-૧૯ સુધીના મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. રકુટીનીઅર વરીફે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧૪ શેઠ કાવસજી દીનસા તરફથી આ ચેમ્બર ઉપર પત્ર આવ્યો હતો કે જી. આઇ. પી. રેલ્વે કંપની ઉપર માલ ચલવતા પહેલાં “ રીરકોન્ટ ” સહી કરવાની ફરજ પાડે છે કે જેથી કરીને પાછળથી માલમાં કાઇ કમીબસ્ટી માલમ પડે છે તો તેની નુકસાની રેલ્વે તરફથી મળી શકતી નથી. તેઓએ વીનંતી કરી હતી કે આ બાબતમાં ચેમ્બરે ઘટતાં પ્રમત્તાં લેવા બેધરૂએ આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી, અને તે ઉપર વધુ તપાસ ચલાવવાનો ફરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

Mysore Economic Journal September 1919

The Nation 4th, 11th, 18th & 25th October 1919

The New Statesman 4th, 11th, 18th & 25th October 1919

The Statist 4th October 1919

Sea-Borne Trade of British India September 1919

The Times Trade Supplement (London) 4th, 11th, 18th, & 25th October 1919

Trade by Land of British India June 1919

Indian Textile Journal July 1919

The Gujarati 2nd, 9th, 16th & 24th November 1919.

ગુજરાતી વિજ્ઞાન અક્ટોબર ૧૯૧૯.

એમ્બરનોપત્ર વ્યવહાર.

નં. ડી ૧૧૮ તા. ૧૩-૧૦-૧૯.

નામદાર હીંદી સરકારનાં મહેસુલ તથા ખેતી-
વાડી ખાતાનાં સેક્રેટરી એમ.

સાહેબ,

અનાજને હીંદના એક પ્રાંતમાંથી બીજા
પ્રાંતમાં મોકલવાની બાબતમાં જે અકુશ
રાખવામાં આવેલા છે તે જેમ બને તેમ
જલદી દુર કરવાની હીંદી સરકારને બીનંતી
કરવાની મને આ એમ્બરની કમીટીની આજ્ઞા
મળી છે. હમણાં જે એમણે પુર થયું છે
તે થઈ સંતોષકારક નીવડાવી આજ્ઞા રાખ-
વામાં આવે છે અને હીંદના જુદા જુદા
અગ્રામાં પાકતી હતર પણ એટલીજ સંતોષ-
કારક થવાની વધી છે. જે વેળા દુકાણ જેવી
સ્થિતિ હતી અને અનાજનો બજાર નહોતો
ખાનારાઓના હાથમાં હતો તે વેળા જુદા
જુદા પ્રાંતો વચ્ચે અનાજની લાવણી માટે
અકુશ રાખવામાં આવે તો તે કદાચ ચોખ્ખો
ગણી શકાય; પણ હવે જે સંજોગો દુર થયા
છે એટલે વેપારની સ્વાભાવિક રીતમાં નહવર-
રૂપ જે અકુશો થાણ રાખવાની કાંઈ પણ
જરૂર લાગતી નથી.

લીજ આરાર્કીવ.

એ. કે. મહેતા,

સેક્રેટરી.

૨

નં. ડી ૧૧૯ તા. ૧૩-૧૦-૧૯.

નામદાર હીંદી સરકારનાં નાણાં ખાતાના
મદદનીશ સેક્રેટરી એમ.

શ્રીમદા,

સાહેબ,

તમારો નં. ૨૫૦૨ એક તા. ૨૬-૯-૧૯
નો પત્ર સ્વીકારવાની મને ખાસા મળી છે.
મારી એમ્બરની કમીટીને એમ લાગે છે કે
દેશની અંદરના ભાગમાં એક જગ્યાએથી
બીજી જગ્યાએ સોનું તથા સોનાના ચીકા લઈ
જવાની બંધી હતી તે દુર કરવામાં આવી એ
પગલું આવકારદાયક છે પણ તેથી ખાનગી
વેપારીઓને હીંદમાં છુટ્ટી સોનું આયાત
કરવાની મનાઈ છે તે દુર કરવાના સવાલને
અસર થતી નથી. જે મનાઈ હમણાંજ દુર
કરવાનું નહોતું કરી શકાય એમ ન હોય
તોપણ તે મનાઈ થાણ રાખવા માટેનાં કારણો
નહોતું કરવામાં આવે તો વેપારી વર્ગનું
જે બાબદમાં તુરતવેળા થઈ સમાધાન થશે.

લી. આરાર્કીવ,

એ. કે. મહેતા,

સેક્રેટરી.

એટલીજ સીધી અને સીધી અને સીધી અને સીધી છે.

નં. ટી. ૧૨૦ તા. ૧૪-૧૦-૧૯.

વેપારી બાવમી ખાતાના ડીરેક્ટર
જનરલ બેંક
કલકત્તા

મહેરબાન સાહેબ,

લંડન ચેમ્બરસોફ કોમર્સના મામીકમાં ૨૧૬ મે પાને એમ જણાવ્યું છે કે બ્રીટીશ ઇમ્પીરીયલ કાઉન્સિલ ઓફ કોમર્સની વીન'તી સ્વીકારવા મી. બાલ્કરે કબુલાત આપી હતી કે બ્રસલ્સના કોલકશરમાંથી છુટા થવા માટેની છ માસની નોટીસ હવે આપીશું મહેરબાની કરીને અમને જણાવશો કે એ નોટીશ અપાઈ કે કેમ અને અપાઈ હોય તો ક્યારે અપાઈ અને હવે બુદ્ધા બુદ્ધા દેશોથી થતી આયાત ઉપર વધતી ઓછી જકાત નાંખવા માટે હિંદી સરકાર કેટલી સ્વતંત્ર છે અથવા થવાની વધી રાખે છે.

લી. આર્ચાકીત
જે. કે. મેહતા.
સેક્રેટરી

૪

નં. ૧૦૮૬૭ તા. ૨૭-૧૦-૧૯,
ઈન્ડિયન મચન્ટસ ચેમ્બર અને યુરોપ
સેક્રેટરી બેંક

વદ્વાસ સાહેબ,

તમારા તા. ૧૪ મી અક્ટોબર ૧૯૧૯ ના પત્રના જવાબમાં જણાવવાનું એ છે કે ખાંડ ઉપરની જકાતને લગતા એ કોલકશરમાંથી છુટા થવા માટેની છ માસની નોટીસ ગઈ તા. ૭-૮-૧૮ ને દીને ઇંગ્લંડની સરકારે આપી હતી

અયાત જકાતના સંબંધમાં હાલ કોઈ દેશના આયાત ઉપર વધારે અને બીજા કોઈની ઉપર ઓછી એવું નથી અને હવે પછી હિંદી સરકારની રાજનીતી કેવી રહેશે તે વીશે હું કંઈ કહી શકતા નથી

લી. વમારો વિશ્વાસુ
(સહી) એચ. એ. એફ. લીડસે
ડીરેક્ટર જનરલ

પ્રમુખ તા. ૧૩-૧૧-૧૯

હિંદી સરકારનાં વેપાર તથા ઉદ્યોગખાતા
ના અંડરસેક્રેટરી બેંક,
સીમલા

સાહેબ,

તા. ૨૨-૯-૧૯ ના માસ તારના તથા તા. ૨૩-૯-૧૯૧૯ ના મારા પત્રના જવાબમાં આપનો તા. ૨૬-૯-૧૯ નો નં. ૭૯૦૭ નો પત્ર મળ્યો. મારી કમીટી એ વાંચીને ઘણી દલગીર થઈ છે. એમને એમ લાગે છે કે સ્થાનિક વેપાર તથા ઉદ્યોગમાં રહેલા વર્ગના હિત માટે એ અમત્યની બાબદમાં જેટલું ધ્યાન અપાવું એમ એ તેટલું ધ્યાન નામદાર સરકારે આપ્યું નથી. મારી કમીટીએ મજબુત વાંધા લીધા છે તેનું કારણ આ બાબદના મુળ સુધાના સવાલનું છે. એ મુદ્દો હિંદી વેપાર તથા ઉદ્યોગને લોએ બ્રીટીશ વેપારીઓ તથા માલ બનાવનારાઓને સ્પષ્ટ અને ખાસ લાભ આપવાનો છે. સ્વેચ્છાવીક રીતે એવો સવાલ થાય છે કે હિંદના રંગ બનાવવાના ઉદ્યોગને મજબુત પાયા ઉપર મુકવા માટે નામદાર સરકારે કોઈ પગલાં લીધાં છે કે હવે પછી થોડા વખતમાં લેવાનો સંભવ છે? એવા કાંઈ પણ પગલાં સરકારે લીધાં નથી અને લેવાની નથી તે ભેતમાં હિંદના વેપાર તથા ઉદ્યોગને લોએ રંગ બનાવવાના બ્રીટીશ ઉદ્યોગને આડકતરી રીતે ઉતેજન આપવું એ કોઈપણ રીતે યોગ્ય કે વાજબી નથી. રંગના વેપાર ઉપર જે અકુશ નાખવામાં આવ્યો છે તે રંગ બનાવવાના બ્રીટીશ ઉદ્યોગવાળાઓને સરકાર તરફની ખાસ મદદ આપવા રૂપ છે. મારી કમીટીને એવા અભિપ્રાય છે કે એ એમને માટે કોઈ પ્રકારના સંસુની જરૂર હોય તો તેને સીધીરીતે ઇંગ્લંડની સરકારે મદદ આપવી. એમ અપણું પણ હિંદી સરકારે તેમને માટે અથવા તેમના માલના

મી બેંક ટાઇલ માર્ક ૨૧ નં. ૬ સીટ, હોર્ટ, યુનિ.

વેપારીઓ માટે હિંદના બહારને ચારે બાજુથી બંધ કરી હિંદને એકતો રંગ પુરો પાડવાનો પ્રયત્ન કરી શકે એવો હોય એવી સ્થિતિ હતી નહોતી. બ્રિટીશ રાજ બનાવનાર તથા તેના વેપારીઓને આડકતરી મદદ આપના મટે હિંદના વેપારી તથા ઉદ્યોગવાળાઓને આ પ્રમાણે હિંતન કરવા એ સંપ્રત્યક્ષમાં યોગ્ય રીતે વેપાર ચાલવા દેવાના નીચમથી વહેન વીરૂધ્ધ છે એમ મારી કમીટીના અભિપ્રાય છે.

તમે તમારા પત્રમાં જણાવો છો કે રાંજને લગતા હિંદી ઉદ્યોગના લાભોનો સંભાળથી હિંદી સરકારે વીચાર કર્યો છે અને તેમના રક્ષણ માટે પુરા એકલુ કરી છે અને તેમણે એવા હુકમ કહાડ્યા છે કે “જો હંગડથી નેહતો હોય તેવો માલ વાજળી લાવે મેળવી શકાય એમ નહોય તો તેવો માલ પરદેશથી મંગાવવા માટે લાઇસન્સ છુટથી આપવામાં આવશે.” આવા હુકમો કહાડેલા હોવા છતાં અહીંના રાંજના વેપારીઓના તથા કાપડની મીલોના લાભ પ્રત્યે યોગ્ય પ્રકારે ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી. નીચે રજુ કરેલી કેટલીક હકીકત ઉપરથી એ વાત સમજાશે.

આ ચેમ્બરના એક સલાહકારે બ્રિટીશ ટ્રેડ કોંગ્રેસેડ રાંજ મંગાવવાની પરવાનગી માગી હતી એ વાતનો એવાજ રાંજનો પાટો અને તેજસ્વી માલ યુનાઇટેડ કીંગડમમાં કોઇ ઠેકાણે બનાવવામાં આવતો નથી. એવીજ પરવાનગી કોંગ્રેસેડ પ્લુઇશ માટે પણ માગી હતી. એ રાંજ હંગડમાં બનાવવામાં આવે છે. પણ તે મટેનો લાભ યુનાઇટેડ રેટના લાભ કરતાં ઘણો વધારે છે. એ જ રાંજ યુનાઇટેડ રેટસથી મંગાવવા માટેની ચરુછતા જવ. જમાં એક માટે ના પાડવામાં આવી છે. એમ જલાવ વામાં આવે છે કે કોનપણ પ્રકારનો કોંગ્રેસેડ પરશોભમાંથી આયાત કરવામાં માટે મુંબઈના ફેલકટર પરવાનગી આપવા લખ્યાર નથી નામદાર સરકારેથી આવે વિચારાપયો નહોં હોય.

ચેલોઇશ એટલે કે પીળાશ પડતો તથા પ્લુઇશ એટલે ભુરાશ પડતો એવા એ રાંજ માટે પણ એવાજ કાબલો બન્યા છે. એ રાંજ હાલ હંગડમાં બને છે; પણ ત્યાંથી માલ મંગાવવા માટે જો ભાવ આપવા પડે છે તે કરતાં પીસતાળીસ ટકા જેટલા એવાજ ભાવે એવાજ માલ યુનાઇટેડ રેટસથી લાવી શકાય પણ તેમ છતાં તે રાંજ યુનાઇટેડ રેટસથી મંગાવવા માટે પરવાનગી આપવામાં આવતી નથી.

હિરકટ, પ્લેક રાંજ યુનાઇટેડ રેટસથી મંગાવવા ભાવ સ્વલ સીઠ રૂ. ૨-૧-૩ પરે પ્યારે યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી મંગાવતાં સ્વલ સીઠ રૂ. ૩-૨-૪, પડે એ રીતે તફાવત ચોત્રોસ ટકા જેટલો છે તે છતાં તે માટે લાઇસન્સ આપવામાં આવતાં નથી.

બ્રિટીશ ટ્રેડ હિરકટ પીક સ્વીસ લોકો બનાવે છે તેવાજ રાંજનો ચકચકાટ આપનારો માલ યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી કોઇ પુરો પાડી શકે તેમ નથી. એ માલ એક ટન જેટલો મંગાવવા માટે અહીંના એક વેપારીએ ૫૨ વાનગી માગી પણ તેન માત્ર પાંચ હજાર જેટલો જેટલો માલ મંગાવવા માટે પરવાનગી માગી છે એ વાતનો માલ મંગાવવા માટેનું લાઇસન્સ આપવું યોગ્ય છે એમ તે લાઇસન્સ આપનાર અમલદારને લાગ્યું તો પછી તેને જેટલો નેહતો તેટલો માલ લાવવાની રજ આપવામાં આ માટે ન આવી તે સમજી શકતું નથી. આવી રીતે સ્વભાવીક વેપાર ઉપર અકુશ રાખવામાં આવે અને વેપારીઓના કામમાં દખલ કરવામાં આવે છે તેથી રાંજના બહારમાં મુખ્ય મુખ્ય માલના બાર ગયા આગરત માસમાં હતા તે કરતાં દોઢા યધ ગયા છે જો હાલની પદ્ધતિમાં ફેરફાર કરવામાં નહીં આવે તો ભાવ હજી પણ વધે એવે સંભવ છે અને જો યુનાઇટેડ કીંગડમથી રાંજ મંગાવવાની ફરજ આવી આડકતરી રીતે

મટેલી શીલોગયા બીહીંગનો આડો ચોલે છે.

પાડવાનું 'આલ રહેશે' તો હીંદમાં કાપડ બનાવનારી મીલોને નાણાં સંબંધી ખોટ જશે અને ઉદ્યોગને આડકતરી રીતે કુટકો પડશે.

નામદાર સરકારનાં આવાં વર્તનથી અહીંના રંગના વેપારીઓ પ્રીટીશ રંગ બનાવનારને આશરે જઇ પડ્યા છે ત્યારે તેઓ કેવી રીતે વર્તે છે તે જાણવા જેવું છે. અમારા એક સભાસદે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી મીથીલ વાયેલેટ કોસ્ટલ મંગાવવાની રજા માંગી પણ તે માટે ના પાડવામાં આવી. તે પછી તેણે મીથીલ વાયેલેટ બેળી 'ક્રીમલ રંગ' પુરો પાડવાનું પ્રીટીશ ઇઇઝ લીમીટેડને પુછ્યું તો તે વેપારીને નાથે પ્રમાણે જવાબ મળ્યો :—અમે દલગીર છીએ અમે મીથીલવાયેલેટ બેળી કોન્ટ્રી ક્રીમલ રૂપમાં પુરો પાડવા માટેનો તમારો ઓરડર સીકારી શકતા નથી અને અમે માલ સ્ટીમર ઉપર રવાના થવાની ખાત્રી આપી શકતા નથી અને વળી તમે ખીલ રંગ પણ લો નહીં ત્યાં સુધી મીથીલવાયેલેટ બેળી કોન્ટ્રી તમને વેચવાનું પણ અમે તૈયાર નથી.

આ જવાબનો અર્થ એમજ થઇ શકે કે હીંદી વેપારીઓનો આધાર માત્ર પ્રીટીશ રંગ બનાવનારાઓ અને તેના વેપારીઓ ઉપરજ છે અને એ પ્રીટીશ માલવાળાઓ તેમને માલ આપવા માટે ગમે તવી શરતો કરી શકે.

રંગની આયાત કરવાની બાબતમાં હીંદી સરકારે કહાડેકું બહારનામાનો અમલ અતી શય અયોગ્ય અને ગેરવજળી રીતે કરવામાં આવે છે તેના થોડાક બહુવાલાયક દાખવા અત્રે મારી કમીટીએ પુરા પાડ્યા છે. મારી કમીટીને ધરતી હતી અને આગલા તારના ચહેશમાં તે દર્શાવેલા હની કે નામદાર સરકારનું આ પગલું પ્રીટીશ રંગ બનાવનારાઓ અને રક્ષણ આપવાના માધન જેવું છે. એ લીલી આપના પત્રથી જરા પણ દુર થઇ નથી

એમ અત્રે જણાવવું પડે છે. એમાં મહત્વના 'સુદનો સવાલ સંબંધિત છે અને રંગના વેપારીઓ તેમજ કાપડના ઉદ્યોગોના હિતને વીના કોરણ મોટા નુંકશાનમાં ઉતરવાનો ભય છે તેથીજ મારી કમીટી નામદાર સરકારના આ પગલા વીરુધ્ધ મજબુત વાંચો બઠાવે છે અને એ પગલું પાછું ખેંચી લેવાની વીન'તી કરે છે.

નામદાર સરકારે કહાડેકું, બહારનામું અયોગ્ય અને ગેર વાજળી હાથથી મારી કમીટી મજબુતીથી તેની સામે થાય છે. પણ જો એ પગલું તદ્દન ખેંચી લેવાનું બને એમ ન હોય તો અને અમલ કરવાની પદ્ધતીમાં રહેલી કેટલાક અગવડો દુર કરવાની બહુજ જરૂર છે એમ દર્શાવે છે.

(એ) મારી કમીટી સુચના કરે છે કે યુનાઇટેડ કીંગડમ હીંદમાં પુરો પાડી શકે તવા રંગની જોઈ યાદી તૈયાર કરાવવી.

(બી) એ રંગોનો કેટલો જથ્થો મળી શકે તેમ છે તે વીશે પુરતી તપાસ કરાવવી અને એમાંથી હીંદને જેની જરૂર હોય, તે આયાત કરવા માટે લાઇસન્સ આપવુંજ એવો નીયમ કરવો.

(સી) પ્રીટીશ માલ અને પરદેશી માલના ભાવ વચે તફાવત કેટલો રહેવો જોઈએ તેની હદ બાધવા માટે એ બે પ્રકારના માલના ભાવનું પ્રમાણ નક્કી કરવું જો એ પ્રમાણ કરતા વધારે તફાવત હોય તો પરદેશી માલ મંગાવવા માટે લાઇસન્સ આપવાની ના પાડવી નહીં.

(ડી) દરેક બંદરે આ બાબતમાં કલેક્ટર ઓફ કસ્ટમ્સ સાથે મળીને કામ કરવા માટે ત્રણ હીંદી વેપારીઓ અને બે યુરોપીયન વેપારીઓ ની એક સલાહકારક કમીટી નેમવી.

આપનો આગ્રહીત,
જે. કે. મેહતા,
સેક્રેટરી.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી બહરનામાં.

જરમની વગેરે દેશો સાથેના વેપાર.

જરમની તથા બીજા દેશો સાથેના વેપાર ફરીથી શરૂ કરવાની નામદાર સરકારે પરવાનગી આપી છે અને એ દેશો ખાતે માલ જતો અટકાવવા માટે રાખવામાં આવેલી ગોઠવણ કાઢી નાખી છે તેમજ યુનાઈટેડ કિંગડમમાં માલ આયાત કરવાના કામ ઉપર જે અંકુશ રાખવામાં આવ્યા હતા તે પછી કાઢી નાખ્યા છે તેને લઈ ઘે આપારે વેપારને માટેની રીતીની ફેવી છે તે બીયોની નીચે આપેલી હકીકત બ્રીટીશ વેપારીઓના બહુ માટે નામદાર સરકારના બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવી છે. સી એમ ડી ૨૭૪ નંબરના પાર્લામેન્ટરી પત્રકમાં છેલ્લા જુલાઈ માસમાં આપવામાં આવેલી હકીકત ને બદલે નીચે જણાવ્યા પ્રમાણેની હકીકત હવેથી જણવી

લડાઈ દરમ્યાન જરમન સાથેના વેપાર માટે મનાઈ કરવી પડી હતી પણ હવે સુલેહ થવાથી એ મનાઈનું કારણ નથી. એ દેશો ખાતે સર્વ પ્રકારના માલ માટે ઘણી લેવાળી નીકળશે. એ દેશો નાં બજાર ટુનીયાના વેપાર માટે ખુલા છે અને તેમાં હરીકાઈ કરતાં બ્રીટીશ વેપારીઓને અટકાવવા એવી નામદાર બ્રીટીશ સરકારની મુદ્દવ ઈચ્છા નથી યુરોપના મધ્યસ્થાગમાં આવેલા એ દેશોના બજારોમાં વેપાર ચાલે તેમાં પોતાનું યોગ્ય સ્થાન પ્રાપ્ત કરવા માટે બ્રીટીશ વેપારીઓ પોતાનાથી બનતો દરેક પ્રકારનો પ્રયત્ન કરે ને હમ્મશવા ભેગ છે

૧ જરમની.

નીકાશ—જરમની ખાતે કોઈ પણ પ્રકારના માલ મોકલી શકાશે એમાં અપવાદ તરીકે જે ચીજો માટે મનાઈ હજી ચાલુ છે તે ચીજો “એ” અને “બી” યાદીઓમાં દર્શાવવામાં આવી છે. એવી ચીજો નીકાશ કરવા માટે એક-

સર્પોર્ટ લાઇસન્સ ડીપાર્ટમેન્ટ, ૧, કવીન એન્સએટ બીલ્ડીંગ્સ, વેસ્ટનીનીસ્ટર, એક્સ હાઇવુ ૧ ની ઉપર અરજી કરવી પડશે. જરમનીના જે ભાગ બ્રીટીશ અથવા મીત્ર રાજ્યોના કબજામાં નથી તે ભાગ ખાતે માલ આયાત કરવા અગાઉ ત્યાંની સરકારની રજા લેવી પડે છે અને તે માટેની અરજી ત્યાંના સત્તાવાળાઓ ઉપર માલ આયાત કરનારા જરમન વેપારી ઓએ કરવાની હોય છે.

આયાત—જરમનીથી કોઈપણ માલ આયાત કરી શકાય અને તેનાં નાણાં આપી શકાય તે માટે લાઇસન્સની જરૂર નથી પણ તેમાં અપવાદ છે અને તે એજ કે જેને માટે કોઈપણ પરદેશ ખાતેથી આયાત કરવાની મનાઈ હોય એવી નીજે જરમનીથી આયાત કરી શકાશે નહીં. એવી ચીજોની સંખ્યા બહુ થોડી છે અને તેની યાદી બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ જરમનના વા. ૨૮-૮-૧૯ ના અંકમાં આપવામાં આવી છે.

વેપાર અથવા નાણાની લેવડદેવડને લગતા બીજા સોદા જરમનીમાં આવેલી પેઢીઓ સાથે કરવાની મનાઈ નથી તેમ તે માટે લાઇસન્સ પણ લેવાની જરૂર નથી પણ અપવાદ તરીકે નીચેના નીચેના ધ્યાનમાં રાખવાના છે :—

૧ લડાઈ અગાઉના સોદાને અંગે નાણાં આપવા નહીં.

૨ લડાઈ શરૂ થયા અગાઉથી જરમનીમાં હોય એવા શખસોની જે મીલકત આ દેશમાં હોય તે આપવી નહીં અને તેના સોદો કરવા નહીં.

૩ જરમનીમાં હોય તેને હીસાબે અથવા તેની તરફથી સીકયુરીટીની ફેખલદી કરવી વર્તી

લીવાળીના માટે ફેચી લાઇસન્સની છલદી ડીપાર્ટમેન્ટએ ક ?

૪ જરમનીની પ્રજા હોય તેના લાલ માટે અથવા તેના નામ ઉપર કેઈ પણ કંપનીના ગ્રેર ચઢાવવા નહીં અને તેનાં નાણાં આપવા નહીં.

૫ જરમનીમાં હોય એવા શખસનું દેવું હોય તેની ફરફારી કરવી નહીં.

નાણાં સંબંધી બાગદની ગોઠવણ વેપારીઓએ પોતાની બેંકે કરી લેવાની છે અને તેમાં કાંઈ સુઝ ન પડે તો તેમણે પોતાના બેંક-રની સહ હ લવી.

૨ અગાઉ આસ્ટ્રીયા હંગેરીનાં રાજ્યમાં હતા એવા મુલકો.

આસ્ટ્રીયા તથા બુગો રજાવીયા ખાતે મોકલવાની મનાઈ હોય એવી ચીજોની યાદી “ડી” લીસ્ટ નામથી આપેલી છે ને શીવાય કોઈ પણ પ્રાંતનો મલ આ મુલકો ખાતે મોકલવાની બાગદમાં રજાતી જરમની માટે ઉપર લખી છે તેવીજ ગણી લેવી.

૩ ટર્કી અને બલ્ગેરીયા.

ઉપર જે લીસ્ટ “ડી” વીશે જણાવ્યું છે એ લીસ્ટમાં દર્શાવેલો માલ ટર્કી ખાતે મોકલવાની મનાઈ છે અને લીસ્ટ “ધ”માં જણાવેલો માલ બલ્ગેરીયા ખાતે મોકલવાની મનાઈ છે તે શીવાયની બાગદમાં નીચેના જરમની માટે છે તેવાજ છે.

૪ નોર્વે સ્વીડન ડેન્માર્ક હૅલેન્ડ અને સ્વેડેનરલેન્ડ.

આ દેશોમાં માલ આયાત કરતી હોય એવી એસોસીએશનો પાસેથી સરટીફિકેટ લેવાની કે તેમની પાસે બીજી કોઈ રીતની બમીનગીરી લેવાની હવે જરૂર નથી. માલ જરમની ખાતે જતો અટકાવવા માટે એ દેશોના

બીજા વેપારીઓ ઉપર તે નહીં મોકલતાં આવી એસોસીએશનો ઉપરજ મોકલવો એવી જે ગોઠવણ હતી તે પણ હવે બંધ પડી છે. તેમ છતાં એ દેશો ખાતે માલ મોકલવા માટે લાઇસન્સ લેવાં પડે છે જે માટે ઉપર જણાવેલે ઠેકાણે અર્જ કરવી. અવી અર્જનો માત્ર “એ” અને “બી” લીસ્ટમાં દર્શાવેલા માલ માટેજ કરવી પડે છે. બાકીની ચીજો માટે કાંઈ જરૂર નથી.

૫ પેલેન્ડ, ફીન્લેન્ડ, ઇસ્થોનીયા, લેટલેન્ડ અને લીથુએન્યા.

આ દેશો સાથેના વેપાર ઉપર ઇંગ્લેન્ડની સરકારે કાંઈ અંકુશ નાંખ્યા નથી પણ “એ” અને “બી” લીસ્ટમાં દર્શાવેલો માલ મોકલવો હોય ત્યારે બીજા દેશોની માફક અહીંને માટે પણ લાઇસન્સ લેવું પડે છે.

આ ઉપરાંત બીજી કોઈ નીકાગ માટે કાંઈ માહિતી જોઈતી હોય તો દરપખવાડીયે “લીસ્ટ ઓફ એક્સપોર્ટ પ્રેલીમીનેટ ગુડ્સ” એટલે કે નીકાશને મટેની મનાઈ નાખા માલની યાદી છપાય છે તે ગોર્ડ ઓફ ટ્રેડ જરનલમાં વાંચવી. માલ કયાં બન્યો છે અને તેની માલેક્રી ધરાવનાર કયા રાજ્યની પ્રજા છે તે વીશે કોન્સલની સરટીફિકેટની હવે જરૂર નથી.

માલ આખરે કયે દેશ જવાનો છે અને કયા વેપારી ઉપર મોકલવામાં આવ્યો છે તે વીશેની વીગત રજૂ કરવાની પણ હવે સુનાઈટેડ ક્રીગડમથી માલ નીકાશ કરનાર માટે જરૂર નથી. બીજા ઓફ લેડીંગ કે શીપીંગ મેનીફેસ્ટ ઉપર પણ એવી હકીકત આપવાની હવે જરૂર નથી શીવાય કે માલ જેના ઉપર જવાનો હોય તેનું નામ જણાવવાની લાઇસન્સ આપનારા ખ તાને જરૂર લાગે.

વેપારી ખંખરો.

દક્ષિણ હિંદનાં ચામડાનાં વેપારીઓનાં મંડળ (Southern India Skin & Hides Merchants' Association) ની મેનેજિંગ કમીટીની સભા તા. ૮-૧૦-૧૯ ને દીને મળી તે વેળા કરવામાં આવેલાં કામકાજનો હેવાલ બહાર પાડતી વેળા તે મંડળ વરફથી કેટલીક ભલામણ કરવામાં આવી હતી. એ કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે યુરોપમાં કેળવાયેલાં ચામડાંનો જથ્થો તથા તેના વેપારની જે સ્થિતિ છે તે પ્રત્યે તથા એના ભાવ પ્રત્યે મદ્રાસ મંડળના તથા મ હોસેર અને નીઝામનાં રાજ્યોના ચામડાં કેળવનારાઓનું ધ્યાન ખેંચવું અને જણાવવું કે ચામડાં કેળવવાનું થોડો વખત બંધ રાખવાની અથવા ઘટાડવાની અને એની નીકાશ બંધ પાડવાની ઘણી જરૂર છે. એ ઠરાવ પ્રમુખે લખવામાં આવેલા પત્રમાં જણાવ્યું હતું કે સુલેહ થયા પછી યુરોપમાં ચામડાંનો હાલ બહુ ઘણું એમ ધરીન ઇંગ્લેન્ડ એનાં મોટાં જથ્થો એકઠો કર્યો છે પણ નાજાં સંબંધી તથા બીજી કેટલીક મુશ્કેલીઓને દીધે એ દેશો અને ખાસ કરીને જર્મની એ મલ ખરીદ કરી શકે તેમ નથી. લંડન અગાઉ એ દેશો જે પ્રમાણે ખરીદી કરતા તે પ્રમુખે ફરીથી તેઓ ખરીદી કરે તે અગાઉ ઘણો વખત લાગશે હાલ તો અમેરીકા તથા ઇંગ્લેન્ડ એ બે દેશો તરફથી જ ખરીદી થાય એમ છે અને તેમાં પણ હિંદી ચામડાંનો ઉત્તમ અમેરીકા તરફથી બહુ થતો નથી તેથી હિંદનાં ચામડાં કેળવનારાઓએ ખાવ ઇંગ્લેન્ડ ઉપર આધાર રાખવો પડે એવી સ્થિતિ છે અને ત્યાં પણ માલનો જથ્થો ઘણો એકઠો થઈ ગયો છે તે ભ્રાતા હવે હિંદમાંથી ચામડાં નીકાશ કરવાનું થોડો વખત બંધ પાડવું એમ એમ આ મંડળનું બાનું બાનું છે એમ કરવામાં આવશે તો ઇંગ્લેન્ડમાં એકઠો થયેલો માલ સરે ભાવે વેચાઈ જશે. હિંદમાં ચામડાં કેળવનારાં જે કારખાનાં હોય તે માત્ર ચાલુ રાખવા કાલે એમાં જેમ અને તેમ ઓછું કામ લઈને નજાવવું એવી હાલ જરૂર છે એમ આ મંડળના અધિપતિ છે કેમકે એવી રીતે કામ લેવાથી જ કેળવાયેલાં ચામડાંનો જથ્થો ઘટાડી શકાય.

તલના પાકવીશે હિંદી સરકારનાં આંકડાં ખાતાંએ ગઈ તા. ૨૧-૧૦-૧૯ ને દીને બહાર પાડેલા બીજા વર્તારમાં જણાવ્યું છે કે બ્રીટીશ હિંદનાં જે બગીચાં આ પાક કરવામાં આવે છે તેના વીસ્તારના ૭૬ ટકા જેટલા ભાગમાંથી મળેલી ખાતરોને આધારે આ વર્તારો તૈયાર કરવા માં આવ્યો છે. વાવ્ય પ્રાંતોમાં કેટલીક જગ્યાનાં જે બાવના પાક કરવામાં આવે છે તેનો વીસ્તાર તથા મદ્રાસ અને બંગાલમાં પાછળથી કરેલા પાકનો વીસ્તાર સાથે લેતાં હિંદમાં કુલ ૧૧૭૦ હજાર એકર જેટલા બાવમાં તલનો પાક આ વરસે કરવામાં આવ્યો છે જે ગયા વરસ કરતાં ૩૫ ટકા જેટલો વધારે છે. મધ્યપ્રાંતો તથા વાવ્ય પ્રાંતોમાં ચાલુ ભરે વરસાદથી પાકને નુકસાન પહોંચ્યું હતું તેાપણ પાકની કિંમત એકંદરે સાધારણ થશે.

શેરડોના પાકવીશે હિંદી સરકારનાં આંકડાં ખાતાંએ ચાલુ વરસ માટેનો બીજા વર્તારો ગઈ તા. ૨૧-૧૦-૧૯ ને દીને બહાર પાડ્યો હતો તે ઉપરથી જણાય છે કે આવરસે શેરડોના પાકનો વીસ્તાર બ્રીટીશ હિંદમાં ૨૭૨૯ હજાર એકર છે જે ગયા વરસ કરતાં પાંચ ટકા જેટલો એકા છે પકની સ્થિતિ સારી છે મુખ્ય ઘણાં મુખ્ય તથા મદ્રાસ ધંધાકારમાં અને મધ્યપ્રાંતો તથા બીજામાં છે. વાવ્ય પ્રાંતોમાં એનો વીસ્તાર વધ્યો છે મુખ્ય ધંધાકારમાં હજી પણ તથા કર્ણાટકમાં બુલાઈ તથા આસરમાં વરસાદની લાગલાગટ ઘણા દીવસની ગેરહાજરીથી પાકને નુકસાન થયું હતું, એકંદરે મુખ્ય ધંધાકારમાં શેરડોના પાકનો વીસ્તાર ગયા વરસ કરતાં ૨૭ ટકા જેટલો એકા હતો પાછળથી સપ્ટેમ્બરમાં વરસાદ સારો પડવાથી પાકની સ્થિતિ ભાગમાં સુધરી છે. પરદેશોમાં મુખ્ય કરીને ઇંગ્લેન્ડમાં આ વરસે રૂ. ૩૦ શેરડોના પાક માટે અનુકૂળ છે દુયુક્તિઓનાં પકની સ્થિતિ સારી લગે પણ એકંદરે શેરડોના પાક આ વરસે ઓછો કિંમતે મુખ્યમાં પાકની સ્થિતિ બહુ સારી છે, પેટોરીકામાં પણ પાક બહુ સારો થવાની આશા છે.

મેટલીક શીલીંગથી બીહીંગનો આરંભ થોડો છે.

વેપારી-આંકડાઓ.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં ૧૯૧૬ ના સપ્ટેમ્બર મહિનામાં શેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઈ હતી:—

						શેરડીના પાક	
						૧૯૧૮	૧૯૧૬
						હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ.
બંગાળ	...	...	...	...	...	૬,૧૮,૧૪૪	૨,૮૬,૬૧૩
મુંબઈ	...	...	...	...	...	૪૨,૨૫૦	૨,૬૫,૪૪૫
સિંધ	...	...	...	...	...	૬૬,૨૭૮	૮૫,૦૫૫
મદ્રાસ	...	...	...	...	...	૮૭,૮૮૧	૧૪,૭૦૩
બર્મા	...	...	...	...	...	૬૨,૩૧૪	૨૫,૬૨૨
કુલ						૬,૦૬,૮૬૭	૭,૦૮,૦૩૮

જુદા જુદા દેશોથી શેરડીની ખાંડની આયાત કેટલી થઈ હતી તે દર્શાવતા મટે એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધીના છ માસ માટેના આંકડા નીચે આપ્યા :—

						હંદ્રવેટ.	
						૧૯૧૮	૧૯૧૬
યુનાઇટેડ કિંગડમ	...	...	...	...	...	૭	૧,૭૩૭
સ્વીડન	...	...	...	...	...	૬	૧૭૦
ગ્રેટ સરથાને	...	...	...	...	...	૮,૭૫,૬૦૩	૨,૧૬,૪૧૦
જાપા	...	...	...	...	...	૨૬,૮૬,૬૫૦	૨૬,૧૯,૬૫૦
ચીન	...	...	...	...	...	૧૬,૫૬૪	૧,૩૦,૬૪૫
જાપાન	...	...	...	...	...	૫,૬૩૦	૧
ઇટાલી	...	...	...	...	...	૬,૬૭૬	૩૧,૫૪૭
મેક્સિકો	...	...	...	...	...	૪,૭૦,૬૬૪	૧,૯૮,૨૩૬
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	...	...	...	...	...	૨,૦૦૬	૩,૦૬૧
આફ્રિકાનીયા	...	...	...	...	...	૮૭	૧૦
બીજા દેશો	...	...	...	...	...	૨૬૦	૧૮
કુલ.						૪૩,૬૦,૮૪૬	૩૪,૭૬,૫૧૮

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ,

ટેબલ નોંધ.

માધસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૬માં થયેલી નોન્ટ સ્ટોક કંપનીઓનાં નામ ઠેકાણાં વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું	હેતુ.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧. પોરબન લોન ઓફીસ કું	મે. ડી. બે. સી. ૫૬૫ હુરા, પેરબન, બેંગાલ	ધીરધાર	૫૦
૨. કલકત્તા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક ...	ડી. ઓ. સર. ડી. પી. સર્વાધિકારી ૧૧, પો લક સ્ટ્રીટ કલકત્તા	બેંકનું.	૨૦,૦૦૦
૩. ઠર્નાની ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક ..	મે. ડી. રાયબહાદુર શેઠ સુખવાલ ઠર્નાની ૩, સીનાગોગ સ્ટ્રીટ, કલ-	"	૫૦,૦૦૦
૪. કેમ્બેજદુર બાઝાર બેંક ...	મે. ડી. એ. વી. શ્રીકાંત આયર, કેમ્બેજદુર.	બેંકીંગ અને ધીરધાર	૧૦૦
૫. ઇલ્ય પલેયમ મહા વિપ્લુ બેંક ...	મે. ડી. આન. વી. ઉદ યપલાયમ, મદ્રાસ	"	૧૦૦
૬. મીટુપલાયમ ટાઉન બેંક ..	મે. ડી. એસ. એસ. ક્રીનીવાસ આયંગર મીટુપલાયમ, મદ્રાસ	"	૧૦૦
૭ સીમલા બેંકીંગ અને ઇંડ સ્ટ્રીયલ કું. ...	સીમલા પંબાબ.	"	૫૦૦
૮. અલ્ફા જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કુંપની ...	મે. એ. હિમાન જમાલ એંડ સન્સ ૨૬ રેલ્વે હોલીકવેર કલકત્તા.	વીમો.	૫૦,૦૦૦
૯. બેંગાલ ઇન્સ્યુરન્સ એંડ રીયલ પ્રોપર્ટી કું. ...	મે. એ. ઘોશ એંડ કું. ૧૨, રેલ્વેસ્ટેશનવેર કલકત્તા.	"	૧૦,૦૦૦
૧૦ યુનીવર્સલ ફાયર એંડ જન રલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. ...	મે. એ. એમ. કાનજી એંડ કું. મુંબઈ.	"	૧૦,૦૦૦
૧૧. વકન ઇન્સ્યુરન્સ કું. ...	એજન્ટસ બે. સી. સેટલવાડ એંડ કું	"	૩૦,૦૦૦
૧૨. સેફ્ટી ઇન્સ્યુરન્સ કું. ...	એફ બેઠબ, મુંબઈ	"	૧,૫૦૦
૧૩. બ્રીટીશ ઇંડીયા જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. ...	મે. ડી. એચ. એમ. એલેતા, મુંબઈ.	"	૧૦,૦૦૦
૧૪. હિંદુસ્તાન નેટીવ ફેક્ટ એંડ મરીન ઇન્સ્યુરન્સ કું. ...	મે. એ. હરીદાસ વાલજી એંડ કું. મુંબઈ.	"	૩૦૦

નવા પલાનેના બીલીંગમાં ટાઈસ્ટ કોણ સુરી પાડે છે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કેસ.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૫. ચોરીએટલ નેવીગેશન કું.	મે. એ. બંને એંડ કું. ૩, હેર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	સ્ત્રીમરો વગેરે ખરી- દવાનું.	૧૦,૦૦૦
૧૬. ચક્રવર્તી એટરલ એંડ કું.	મે. ડી. આર. બી. ચક્રવર્તી, ૧૫ કોલેજ રોડ, કલકત્તા.	ગ્રાપવાનું તથા પ્રગટ કરવાનું અને પુસ્તક કેનો વેપાર.	૨૦૦
૧૭. મોડલ લાયબ્રેરી ...	૧૫, કોલેજ રોડ કલકત્તા.	"	૫૦
૧૮. રેલ્વે સ્ટ્રીપર્સ ...	મે. એ. એચ. પી. મોહન એંડ કું. ૩ હેરસ્ટ્રીટ કલકત્તા	લાકડાંનો વેપાર.	૧,૦૦૦
૧૯. એ. એન્ડર ...	મે. રી. એફ. એમ. લોન્ડો, ૪૩, પાક ઓટ કલકત્તા.	રમયજી દવાઓ વગે રેનું.	૧૦૦
૨૦. બે.રાખા ટીંગમ કું.	મે. એ. માર્ગીન એંડ કું. ૬, કલાઇસ ઓટ કલકત્તા	લકડાંનું.	૩,૦૦૦
૨૧. પાથોનીયર યુનાઇટેડ એન્ડર્સ ...	પ્રદાનખારીયા બંગલ.	આડત્યા તથા દલાલ તરીકેનું કામ.	૨૦
૨૨. સ્ટેન્ડલ કલોધીંગ ફેક્ટરી...	મે. એ. જી. મુકરજી એંડ કું. ૬૮, કલ ઇવ ઓટ, કલકત્તા.	કાપડો વેપાર.	૧૦૦
૨૩. મેકફલેન એંડ કું.	મે. ડી. જે. મેકફલેન ૩૦૩, બોમ્બેર ઓટ કલકત્તા.	દવા બનાવવી	૪૦૦
૨૪. ઇસ્ટર્ન મગીનરી એંડ એન્ડનીયર્સ કું.	મે. ડી. એમ. એમ. આર. બેનરજી, ૧૪ કલાઇવ ઓટ કલકત્તા.	આર્યન ફાક્ટર્સ તથા એન્ડનીયર્સ.	૧,૦૦૦
૨૫. સેંટ્રલ બાંગલો મોટર સ- ર્વિસ એંડ ટ્રેડીંગ કું.	ડી. જે. એન. બે. એ. ૨૯, હુગોચોક, મીન ઓટ કલકત્તા.	ઉતાડ તથા સામાનની લાવલઇબ કરવી.	૫૦
૨૬. ઇલેક્ટ્રીક એપેરેટસ મેન્યુફ- ચરર્સ કું.	મે. એ. સીડ એંડ કું. ૧૬૬, હેરીસન રોડ, કલકત્તા.	વીનળીને લગતા સંચાનો સામાન સામાન બનાવવો.	૫૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ડ ૨૧ જાન્યુઆરી, ફેર્ડ. યુ.એ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઉકાલું.	હેતુ.	ધાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૨૭. બે.કસી-ગોરાયંટ મહં-ટા-ઇલ કોર્પોરેશન ...	મે. એ. ગેંડી, ઉડેન એંડ કું. ૫, ઠલકતા. રોડ, ઠલકતા.	સામાન્ય વેપાર.	૫૦૦
૨૮. એ. ફાઇન એંડ કું. ...	૧૨, ડેન્ટાલિસ્ટી સર્વેર ઠલકતા.	આમદાની વેપાર.	૭૦૦
૨૯. બેંગાલ હાઇડ્રોલીક લાઇમ વર્કસ	મે એ બેને, એંડ કું. ૭, સ્વાલો લેન ઠલકતા.	ચુનો દાંડ નળીયાં વ ગેરે બનાવનાં.	૧૦૦
૩૦. ટેલર ચામરીયા સન્સ ...	૩૮ સ્ટ્રેંડ રોડ, ઠલકતા.	વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.	૩૦૦૦
૩૧. તારલક હમશીયલ ઇંડસ્ટ્રીઝ.	બેટલીયા, હારીયા પી. એ. બંગાલ.	સ્થાનિક દુધોગોને મ દદ કરવી.	૨૦
૩૨. નાજશાહી ટેનરી કું. ...	મે એ ટેનપોર્ટ એંડ કું ૮-૧ કાઉન્સીલ હાઉસ સીટ ઠલકતા.	આમદાનો સામાન બનાવવો.	૧૦૦૦
૩૩. રાધાગોવીંદ પ્રીક કું. ...	ડી ગાર. મી. ચક્ર બની જલપ ઇંગુરી બંગાલ.	મુટ બનાવવી તથા ચોખા વગેરેનો પાક કરવો.	૨૦
૪. સેનમજુમદાર એંડ કું. ...	૨૪ સ્ટ્રેંડ રોડ ઠલકતા.	એચ'સીનું કામ.	૫૦
૪૫. બીહાર કાયર પ્રીકસ એંડ પોટરીઝ	મે. એ. એ મી. બેન-રજ એંડ કું. બંગાલ	ઇંટિનળીયાં વગેરે બનાવનાં.	૧,૦૦
૪૬. સીકદર આયર્ન વર્કસ ...	મે. એ. ચીકદર એંડ કું ૧૨, કલ્લાઇવ સીટ ઠલકતા.	આયર્ન કાઉંડસ એનજનીયર વગેરે.	૬૦૦
૩૭. બ્રીટીશ ઇ ડીયા ટોએકો કું.	મે. એ. હાવીસન પ્રથમ ૨૨, ડેલ હાઉસી ફુકેવર ઠલકતા.	તંબાકુ સીગાર વગેરેનો વેપાર.	૩૦૦
૩૮. બીહાર ટેનરી કું. ...	મે એ. ટેન પોર્ટ એંડ કું. ૮-૧ કાઉન્સીલ હાઉસ સીટ, ઠલકતા.	આમદાનો વેપાર.	૧,૦

એટલીક શીલીબની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠંકણ.	હિત.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૩૯. મીમીયર સોપ કું. ઓફ ધ હીયા	મે. યે. હીવેલ પમેટ કો-પોરેશન ઓફ ધ હીયા ૪, કાર્લ-સીલ હાર્લિસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	સાળુ બનાવવાનું.	૨,૫૦૦
૪૦. બે ગોલ ગ્લાસ વર્કસ ...	મે. એ. ઇબ્રાહીમ પીર મહમદ એન્ડ કું. ૩૯-૧ કેનીંગ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	કાચ બનાવવા	૭૦૦
૪૧. બ્લાઈટ ઇથર્સ ...	૫૪, કેનીંગ રેડીટ કલકત્તા.	સામાન્ય વેપાર.	૨૦
૪૨. કુકસ મોટર્સ ..	મે. એ. કુક એન્ડ કું. ૧/૩ ધરમતુલા સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	મોટરકારનો વેપાર.	૧,૫૦૦
૪૩. ઇન્ડિયન એસ ક્રીડસ ..	મે. એ. ચારી એન્ડ કું. ૨, લાયન્સ રોડ કલકત્તા.	ચામડાં કેળવનાં વગેરે	૫,૦૦૦
૪૪. ઓરીએન્ટલ મશીનરી સપ્લાઈંગ એન્ડ સી ...	મે. એ. સી. એન કુંડ એન્ડ કું. ૮૧, કલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	મીકેનીકલ એનજી- નાયર.	૧,૦૦૦
૪૫. બેંગાલ મોટર એન્ડ ઇલેક- ટ્રીક કું.	મે. એ. જી. ડી. રામ ગોપાલ, ૧૧ હેર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	મોટરો બનાવવી તેને બાડે ફેરવવી. સમાર કામ કરવું વગેરે.	૧,૦૦૦
૪૬. જે. એન. કેડોલસ એન્ડ કું	કાનપુર.	૩ વગેરેનો વેપાર	૩૦૦
૪૭. અલાહાબાદ ટેનરીઝ ..	૧૫, કેનીંગ રોડ અલા- હાબાદ.	ચામડાં કેળવનાં અને ચામડાંની ચાલો બના વવી.	૧,૦૦૦
૪૮. કેકરી મોટર સર્વીસ ...	કેકરી અજમેર-મેવાડ.	મોટર મારફતે સામા નની લાવ લઈના કરવી.	૫૦
૪૯. પુલચંદ ગોર્વાહલાલ એન્ડ કું.	વહીવટદાર પરિખ કુલચંદ ગોર્વાહલાલ, અમદાવાદ.	મીલનું કામ	૩
૫૦. ભાગીરથી રટોસં ...	મે. એ. લાલા કનૈયા- લાલ એન્ડ સંસ સુબધ.	હીંતી માલ રાખવે અને તેનો વેપાર કરવો.	૨૫૦

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	શાખા રૂ. ૧,૦૦૦
૫૧. બેગમે માધકલ એંડ મોટર એજન્સી ...	મે. એ. કે. ડી. વાડવા એંડ કું મુંબઈ.	મોટર તથા નેનો સા માન મંગાવનાર તથા બનવાનાર.	૫,૦૦૦
૫૨. અગ્રીક સ્વદેશી સ્ટોર્સ ...	મુંબઈ	સ્વદેશી માલ રાખવો તથા.	૧૦,૦૦૦
૫૩. બીઆપુર મોટર સર્વિસ કું.	મે. એ. શાહા એંડ કું બીઆપુર	મોટરોનું કામકાજ.	૧૦૦
૫૪. સીપસન ફ્રીથ એંડ કું ...	ડીરેક્ટર હબલ્ડ એન્ડ કું, હોર્નબી રોડ મુંબઈ	રેપારી અને કમીશન એજન્ટ.	૫૦૦
૫૫. તાતા પાવર કું...	એજન્સી તાતા મન્મ હોર્નબી રોડ મુંબઈ.	વીજળી પુરી પાડવો.	૬૦,૦૦૦
૫૬. ધરમગી મોટર એન્ડ કેમીકલ કંપની ...	એજન્ટ ધરમગી મોટર એન્ડ કું મુંબઈ.	એસીડ મેટલ વગરે બનાવવાં.	૫,૦૦૦
૫૭. વેર્નર ઇંડીયા કેમીકલ વર્કસ ...	મે. એ. હલ્લગાઈ સાગ-લદામ એંડ કું મુંબઈ.	દવાઓ તથા રસાયણો અને વેચવાનું.	૧,૦૦૦
૫૮. સ્વદેશી ફેબ્રિકેશન એન્ડ હોમીયરી મન્યુફેક્ચરિંગ કું	એજન્ટ મ. એ. હાવા એંડ કું મુંબઈ.	રેસામાંથી બનાવેલ મલ વેપાર કરવો અને વેચવો.	૧,૦૦૦
૫૯. હેન્સલ ...	પ્રેમીડન્ટ એન્ડ હેન્સલ.	સંખું હેર એજન્ટ વગેરે બનાવવાનું.	૨૦
૬૦. કોઇબટોર ઇન્ડસ્ટ્રીયલ્સ ...	એ. ડી. ટી. અર વેંકટ રમણ આચર, કે ઇ બટુર.	સામાન્ય વેપાર	૧૦૦
૬૧. ઇંડીયા કું ...	એ. ડી. સી. રાજમ, ત્રીપ્લીકેન મદ્રાસ	રમત ગમત મારેના સામાનનો વેપાર.	૨૦
૬૨. સાલમ ...	સીઆલ કોટ, પંબળ.	રમત ગમત મારેના સામાનનો વેપાર.	૨૦
૬૩. નીવાળીન માધક કું.	નીયોગ, બરમા.	વેપાર.	૫૧
૬૪. સીલ્કટ ટ્રેડિંગ કું.	એમેટર મોલવી મહમદ અબદુલા સીલ્કટ આમીમ.	ચા વગેરેનો વેપાર.	૨૦

હવેથી મોલીશી સ્વેચ્છા દેખત રોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૫. હરીળાગ રાંચી મોટર	ડીરે. ડબલ્યુ. આર. લાસેલ્સ સીજવા હુમ્મલગામ, ખીહાર અને ઓરીસા.	માલ લાવ લઇના કરવાનું.	૨૦૦
૬૬. માઈસેર મોટલ ઇંડોસ્ટ્રીઝ..	જાણ, એવન્યુ રોડ બેંગલોર મીટી, માઈસેર.	ધાતુની ચીજો બનાવવી તથા તેનો વેપાર.	૨૦૦
૬૭. કલકત કોટન મીલ્સ ...	મે. એ. મારનાડી ઇંડોસ્ટ્રીયલ એન્ડ સી. સી. પોલકરસ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	પુતર કાંતવું. વગેરે.	૫,૦૦૦
૬૮. હરદતગય ચામરીયા કોટન મીલ્સ કુ. ...	મે. એ. ટેલર ચામરીયા સન્સ ડે, રેન્ડરોડ કલકત્તા	"	૧૦,૦૦૦
૬૯. અમદાવાદ જુથીટર રબી વી. મે. કુ. ...	મે. ટ્રે. અને એજન્ટસ કુવચંદ ગોળીદલાલ અંડ કુ. મુબઈ.	"	૧,૦૦૦
૭૦. અમદાવાદ વીંલુ કોટન મીલ્સ કુ. ...	એજન્ટમ અંગાલાલ ભગત એંડ કુ. મુબઈ	"	૧,૦૦૦
૭૧. શ્રી વીવેકાનંદ મીલ્સ ...	સે. એંડ એજન્ટમ નાનુભાઈ માણેજી અંડ કુ. અમદાવાદ	"	૪૨૫
૭૨. બેન્ગામીન જુટ મીલ્સ કુ.	મે. એ. બી. એન. ઇન્ડીયામ ડેવલોપમેન્ટ્સ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	જુટની મીલનું	૫,૦૦૦
૭૩. હુકમચંદ મીલ્સ (કલકત્તા)	મે. એ. એસ. એ. ચંદ હુકમચંદ એંડ કુ. ડેવલોપમેન્ટ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	જુટ તથા શણની મીલનું.	૮,૦૦૦
૭૪. હરવાસા જુટ મીલ્સ કુ. ...	મે. એ. રાયબરડાજી બી. એવ હરગોવીંદ, ૬ કલકત્તા, કલકત્તા	જુટની મીલનું	૫,૦૦૦

નંબર નામ.	અગ્રેસર અનોટિકાલું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૦૦. કોલમંકરોએ એંડ શી- પોંગ કું. ...	મે. એ. બજાએ એંડ કું. બંગાલ.	"	૧૫૦
૧૦૧. સહાના કોલ કું. ...	મે. એ. ફોર્નિશ એંડ કું. ૮૪ ડી, કલ ધવ સીટ કલક તા.	"	૩૦૬
૧૦૨. બંગાલ કસ્ટ લાઇમ્સ્ટોન કું પની ...	મે. એ. એન. બેલ એંડ કું. ૬૭, કલા- ધવ સાઇ કલક તા.	ખણા ખરીદવી વગેરે.	૧૫૦
૧૦૩. એન્ટ્રેસ પ્રેવીન્સીયલ પોર્ટ- લેડ સીમેન્ટ કું. ...	મે. એ. બર્ન એંડ કું. ૭, હેસ્ટીંગ્સ. સીટ, કલક તા.	પથર ફાઇવા સીમેન્ટ ખનાવવી વગેરે.	૧૦૦૦૦
૧૦૪. મગ્યુધીન ફેશન કું.	મે. એ. એલરમેનગર્મસ મીલ્સ, ૫૯ શુલ- ગોડા રોડ, રંગુન, બર્મા.	ખણા માટેની જમીન ખરીદવી વગેરે	૧૫૦૦
૧૦૫. મથુરાપુર અમીનદારી કું.	મે. એ. એચ. વી. લો એંડ કું. ૧૨, હેલ્ડા- લ્ડી રેવેર, કલક તા.	અમીનદારી જગા ખરી દવી વગેરે.	૨૦૦૦
૧૦૬. કમર્શિયલ પ્રોપર્ટીઝ. ...	મે. એ. સેંડબાર્નેટ એંડ કું. ૮ હલાધવ સીટ, કલક તા.	જમીન ખરીદવી તથા મકાનો બાંધવાં.	૧૦૦૦૦
૧૦૭. પ્રોપ્રીટીઝ એંડ ટ્રેડીઝ કું. ...	મે. એ. બી. એચ. વાર્ડન મન્સ એંડ કું. મુંબઈ.	મકાનો બાંધવાં ભારે લેવાં ભાડે આપવાં તથા વેચવાં ખરીદવા વગેરે.	૮૦૦
૧૦૮. બેંગલ શુગર ફેક્ટરી	મે. એ. પ્રોંટ એંડ કું. મસ્તફાપુર બંગાલ	જમીન ખરીદવી ખા હતું કારખાનું કંડા હવું વગેરે.	૨૫
૧૦૯. સ્ટેન્ડર્ડ શુગર મીલ્સ ...	મે. એ. ઇસ્ટર્ન એજ ન્સી કું. ૨-૩, લાલ બજાર સ્ટ્રીટ, કલક તા.	ખાંડનું કારખાનું ખર્ચ હવું શેરડી વગેરેનો પાક કરવો ઇત્યાદી શેર સ્ટોક.	૧૦૦૦

દીવાલના માટે ફ્રેન્ચી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો ભેજો કે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેઇ.	ચાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૧૦. સીગ્નેટ કું.	... ૮ કલાઇવરો ઠાકર-તા.	બોંડ વગેરેનો વેપાર.	૩૦૦૦
૧૧૧. ઇડીયા એગ્રીકલ્ચર	... મે. એ. ગંગુલીએંડ ચે.શ બંગાલ.	સ્મત ગમતો માટેનાં સાધનો પુરાં પાલવા.	૩૦૦
૧૧૨. માદન થીયેટર્સ	... મે. એ. જી. એફ. માદન એંડ કું. ધર્મતોલા- સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	સીનેમેટોગ્રાફીયો તથા પ્રદર્શનો.	૧૦૦૦૦
૧૧૩. કુબ્જ એગ્રીકલ્ચરલિસ્ટ એ સો.સા.અશન	... મે. ડી. સી. બી. રાણુ મદ્રાસ.	"	૫૦૦

પોર્ટ ટ્રસ્ટના વેરહાઉસમાં પડેલો માલ.

અુગઈનાં પોર્ટ ટ્રસ્ટનાં વેરહાઉસમાં પડેલા માલને લગતા આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

૧૯૧૬ ના

માલગી બાત.

તા. ૧-૧૦-૧૬ સપ્ટેમ્બરમાં તા. ૧-૧૦-૧૬ તા ૧-૧૦-૧૮
ને દિને સ્ટોક. થયેલી હીલીવરી. ને દિને સ્ટોક ને દિને ટાંક

રૂના કાપડની ગાંસડી	૨૯,૮૯૬	૪,૪૦૩	૩૧,૩૪૬	૩૧,૦૯૫
" " પેટી	૪,૪૭૨	૭૮૦	૫,૦૪૦	૮,૨૫૧
રેશમ તથા ઉનની પીસગુડા ગાંસડી.	૧,૦૭૬	૬૭	૧,૦૧૧	૧,૧૧૧
... પેટી ...	૧,૧૧૬	૩૫	૧,૧૦૪	૧,૧૫૨
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુવરાઈ) પેકેજી	૩૫,૪૪	૮૭૮	૩,૩૧૪	૭,૬૪૦
રેશમ તથા ઉન ટવીસ્ટ તથા યાર્ન પેકેજી	૩,૪૯૫	૫૩૧	૩,૨૨૫	૩,૬૩૭
નાંખાના ટન	૪૭	૧૧	૬૨	૪૫૭
ચલોપેટલ ટન	૧૫૯	૪૯	૨૨૫	૨૧૬

કાપડની પેદાશ.

હાલની મહિનામાં કાપડની પેદાશ કેટલી હતી તે દર્શાવનારા આંકના નામે આપ્યા છે:—

રતલવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

પ્રાંત.	આગસ્ટ માસમાં.		એપ્રિલથી-આગસ્ટ સુધીમાં	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુંબઈ	૨૮૯	૨૧૦	૧૨૬૮	૧૩૩૭
મદ્રાસ	૧૧	૧૧	૮૦	૫૭
બંગાલ	૫	૪	૨૧	૨૪
સંયુક્ત પ્રાંતો	૧૦	૧૦	૪૪	૪૬
અજમેર-મેવાડ	૧	૧	૭	૬
મધ્યપ્રાંતો	૧૬	૧૩	૬૬	૬૮
બીટીશ હિંદ	૩૩૭	૩૫૩	૧૫૨૪	૧૫૪૫
દેશી રાજ્યો	૨૨	૨૦	૧૦૦	૧૧૮
કુલ	૩૫૯	૨૭૩	૧૬૨૫	૧૬૬૩

વારની ગણતરીએ પેદાશ (લાખ વાર)

પ્રાંત.	આગસ્ટ માસમાં		એપ્રિલથી આગસ્ટ સુધીમાં	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુંબઈ	૧૨૪૫	૯૩૦	૫૬૬૬	૫૯૫૬
મદ્રાસ	૨૬૦૭	૩૯૩૮	૨૦૨	૧૬૭
બંગાલ	૨૭૯૧	૨૨૫૩	૧૦૬	૧૧૬
સંયુક્ત પ્રાંતો	૨૫	૩૩	૧૦૭	૧૬૦
અજમેર-મેવાડ	૬	૪	૨૮	૨૨
પંજાબ	૧	...	૧૧	૨
હિંદી	૧	૧	૫	૯
મધ્યપ્રાંતો	૬૬	૫૫	૨૬૮	૨૭૮
દેશી રાજ્યો	૮૧	૭૮	૩૬૮	૪૪૬
કુલ	૧૪૮૫	૧૧૬૫	૬૭૯૬	૭૧૬૫

માસેસની રંગીન લાઢીએ સહાયદાર અને મળ્યુત.

પેદાશની કીમત (હજાર રૂપીયા)

પ્રાત	આગસ્ટ માસમા		એપ્રિલથી આગસ્ટ સુધીમા	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુખાઈ	૩૭૯૭૧	૩૩૦૦૩	૧૬૯૪૪૨	૨૦૭૨૮૫
મદ્રાસ	૧૫૭૬	૧૮૬૧	૮૦૬૮	૮૬૦૯
બંગાલ	૬૬૧	૭૨૬	૨૭૮૨	૩૭૮૬
મંચુરત પ્રાંતો	૧૧૭૪	૧૪૨૦	૪૬૮૦	૬૬૧૮
અજમેર મેવાડ	૨૨૦	૧૭૩	૮૭૬	૯૧૮
પંજાબ	૪૬	.	૩૬૧	૭૭
નીલ્લી	૭૮	૧૨૧	૩૪૪	૫૮૪
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરા	૧૯૭૮	૨૧૨૫	૮૪૮૬	૧૦૪૨૪
દેગી રાજ્યો	૧૮૦૩	૯૦૫	૭૩૩૮	૬૬૨૯
કુલ	૪૫૫૧૩	૮૦૩૬૭	૨૦૨૭૪૭	૨૪૫૨૩૬

સુતરની નબરવાર પેદાશ.

હીંદની મીલોમા સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવતારા આંકડા નીચે આપ્યા છે,—

નબર પ્રમાણે પેદાશ (હજાર રતલ)

નબર	આગસ્ટ માસમા		એપ્રિલથી આગસ્ટ સુધીમા	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
૧ થી ૧૦	૮૦૮૦	૭૨૭૨	૩૭૭૨૭	૩૮૬૮૧
૧૧ થી ૨૦	૨૭૯૧૧	૩૧૨૧૫	૧-૨૬૬૭	૧૫૭૫૦૩
૨૧ થી ૩૦	૧૭૮૫૬	૧૬૮૬૬	૮૭૭૨૪	૮૦૧૧૩
૩૧ થી ૪૦	૧૮૬૩	૧૫૬૮	૬૨૬૮	૭૩૭૨
૪૧ અને ઉપરાંત	૨૮૩	૨૬૪	૧૬૭૩	૧૬૨૦
કુલ	૫૬૦૧૯	૫૭૨૯૩	૨૬ ૫૦૩	૨૮૫૪૦૯

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (હજાર રતલ.)

	આગસ્ટ	આગસ્ટ	ઓપ્રીલથી આગસ્ટ	ઓપ્રીલથી આગસ્ટ
પ્રાંત.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.
મુંબઈ.	૩૯૮૦૩	૪૧૨૪૯	૧૯૦૭૪૨	૨૦૦૮૫૨
મદ્રાસ.	૩૪૫૧	૩૮૮૫	૧૮૫૬૧	૧૯૩૧૯
બંગાળ.	૩૮૯૦	૨૬૩૪	૧૩૬૯૯	૧૪૬૬૧
સંયુક્ત પ્રાંતો.	૨૮૬૬	૨૬૫૯	૧૩૫૨૪	૧૫૬૧૬
અન્ધ્ર-મેવાડ	૧૭૯	૧૬૧	૮૬૩	૯૦૪
પંજાબ.	૨૯૫	૨૮૬	૧૭૫૯	૧૪૦૫
દીલ્હી.	૨૩૩	૨૭૧	૧૧૮૯	૧૨૦૯
મધ્યપ્રાંતો તથા બીરાર.	૨૯૫૧	૩૦૭૦	૧૪૫૦૮	૧૫૧૭૩
દેશી નાળયો.	૩૧૪૪	૨૪૭૩	૧૪૬૫૭	૧૫૬૭૬
કુલ.	૫૬૦૧૯	૫૭૨૯૩	૨૬૯૫૦૩	૨૮૫૪૧૯

સુતરની આયાત.

ક. સ. ૧૯૧૯ ના સપ્ટેમ્બર મહિનામાં બ્રિટીશ ' હિન્દુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉચ્ચ નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

નામ અને નંબર.	બંગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ
એ	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ
નં. ૩૧ થી ૪૦	૩૬,૫૬૦	૫૫,૩૪૫	.....	.....	.....	૯૧,૯૦
નં. ૪૧ થી ૫૦	૨૫૦	૫૦,૬૬૧	.....	.....	.....	૫૧,૨૪.
નં. ૫૦ થી ઉપર	.....	.....	.....	.....	.....	.....
બીજા રંગનાવાળું	૮૧,૨૯૦	૬૪,૫૧૫	.....	૨,૫૦	.....	૧,૪૮,૦૩૧
નં. ૩૧ થી ૪૦	૨,૩૫,૦૧૧	૭૮૧૦૦	૫૪,૨૩૫	૧,૮૩૪૦૬	.....	૫,૫૦,૭૫૬
નં. ૪૧ થી ૫૦	.....	૪૦૦૦	.....	.....	.....	૪,૦૦
નં. ૫૦ થી ઉપર	.....	૩૭૦૮૦	.....	૫૧,૭૨૦	.....	૮૮,૮૦
ટોટલ	૩,૬૩,૧૧૧	૨,૯૦,૦૦૧	૫૪,૨૩૫	૨,૩૭,૬૨૬	.....	૬,૩૫,૦૦

હાથી ગાલીસ કહેલા ટેબલ ટેબ અર્થે કયા કયા જશે ?

નવાં પેટ'ટા.

કલકત્તાની પેટ'ટ ઑફીસમાં નવી શોધો... માટે તા. ૧૧-૧૦-૧૯ થી તા. ૧-૧૧-૧૯ સુધીમાં આવેલી અરજીઓમાં મુખ્ય નીચે દર્શાવેલી છે:—

પેટ'ટ નંબર.	અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
૪૮૮૯	ઇ. સી. હેન્સન.	તાર વગર બળ એક સ્થળેથી બીજે સ્થળે મોકલવાની રીત.
૪૮૯૨	ટી. કીરીઆકો.	પંપ તથા નેહરોમાંથી પાણી પુરું પાડવાના સંચાયામાં સુધારો.
૪૮૯૪	સી. લી. પીટ્રીટ.	બળતણની બનાવટમાં સુધારો.
૪૮૯૬	કે. ટી. આલવા.	દરદીને માટેના પટામાં સુધારો.
૪૯૦૧	એ. ટી. કૉલીયર.	આમોક્ષિન, ફેનોથાઇલ, ટેલીક્ષિન વગેરેની બનાવટમાં સુધારો.
૪૯૦૪	એ. ડબલ્યુ. સ્ટોન પ્રીમ અને મેજર એલ. જી. પીલ્કોમ્પ્ટન.	પોતાની મેળે બંધ થાય એવો નળ.
૪૯૦૫	" "	" "
૪૯૧૫	થોમસ રોળીન્સન એન્ડ સન લીમીટેડ, મી. જે. રોળીન્સન, તથા ટી. જે. સ્ટીવન્સન.	અનાજમાંથી દુગ્ધ તથા કાંકરા છુટા પાડવા માટેના સંચાયામાં સુધારો.
૪૯૧૭	એક્ટીસેલરમએટ ટી. જી. ઇન્ડરટી.	ચીસ્ટ નામનો (અખરામણ માટે વપરાતો) પદાર્થ બનાવવાની રીત.
૪૯૨૩	મી. એ. ફોર્સેલ.	જીલતા પુત્રમાં સુધારો.
૪૯૨૪	રોપવેલ લીમીટેડ.	આકાશી તાર ઉપર ચાલતી લટકતી રેલ્વેમાં સુધારો.
૪૯૩૮	ડબલ્યુ સી.ની જોર.	ખાંડ બનાવવા માટેનો રસ શુદ્ધ કરવાની રીત.
૪૯૪૩	એ. ઇ. એમ. વૉનડર ગીર્થ.	સેફ્ટીટેર એટલે કે વાગે નદી એવા અસ્ત્રામાં સુધારો.
૪૯૪૮	બી. બી. રૂડા.	ધરમાં દુધની મલાઈ કાઢવાનો સંચો.
૪૯૪૯	વી. એફ મોવેલ તથા સી. એ. કૉલેટ.	પાણી ગળતું અટકાવે એવો નળ.

ધો જોમ્મે ટાઇલ માટ ૨૧ એ ૪ આટ, ફાટ, મુ'બઈ.

આ બાબતનો સંઘર્ષો પત્રવ્યવહાર “ ઇન્ડોલર ઓફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧ કાઉસિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઓફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડીયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડીયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડીયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧૯૧૫ આપેલા છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ રેપ્રેસેન્ટેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઓફીસનાં બીનાં પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગ્રામ.	ઠેકાણું.
મુંબઈ...	રેકૉર્ડ ઓફીસ વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, ભરૂચબજાર. બોમ્બે ટેકસટાઇલ એન્ડ એન્જીનીયરીંગ એસો. સીએશન, નં. ૧, એ, સસેકસ રોડ, પરેલ.
અમદાવાદ ...	આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
અલ્હાબાદ ...	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
બેંગલોર ...	ઇન્ડીયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ.
કલકત્તા...	પેટન્ટ ઓફીસ, નં. ૧, કાઉસિલ હાઉસ ફ્લાટ સીવીલ એન્જીનીયરીંગ કૉલેજ, સીબપુર.
કાનપૂર...	ઓફીસ ઓફ ધી ડિરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ.
કલ્કા ...	ઓફીસ ઓફ ધી ડિરેક્ટર ઓફ ...
દિલ્હી ...	ઓફીસ ઓફ ધી ડિપુટી કમીશનર
હૈદરાબાદ ...	ના. નિઝામના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
કરાંચી ...	ઓફીસ ઓફ ધી સીટી ડિપુટી કલેક્ટર.
લાહોર ...	પબ્લિક પબ્લીક લાયબ્રેરી.
લંડન ...	પેટન્ટ ઓફીસ નં. ૨૫, સાઉથમ્પ્ટન બીલ ડીઆ, ડબલ્યુ. મી.
મદ્રાસ ...	રેકૉર્ડ ઓફીસ એગ્રીમેન્ટ, કૉલેજ ઓફ એન્જીનીયરીંગ.
મોરાર ...	ઓફીસ ઓફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ નન રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
નાગપૂર...	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
પૂના ...	કૉલેજ ઓફ એન્જીનીયરીંગ.
રંગૂન ...	ઓફીસ ઓફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઓફ બરમા.
રૂરકી ...	એમસન કૉલેજ,
ચોલાપૂર ...	ઓફીસ ઓફ ધી કલેક્ટર.

નવા જ્ઞાનોના બીલ્ડીંગમાં દાખલ થાજી પુરી પાડે છે!

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૪૦ સ૦ ૧૮૧૬ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાસ નીચે પ્રમાણે હતી.

ચીજનું નામ.

આયાત.

૧૯૧૮ માં
રૂ. (૧૦૦૦)૧૯૧૯ માં
રૂ. (૧૦૦૦)

જીવતાં જનાવરો ...	૫૧૫	૧૫૯
દારૂગોળો હથીયાર વિગેરે ...	૪૦૮	૩૫૬
ખેતીની ...	૪૯૪	૪૧૮
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે ...	૩૬૧	૨૫૮
ખુટસ અને શુઝ ...	૧૬૮	૨૦૪
ધર બાંધવાનો આમાન ...	૧,૧૨૦	૧,૧૬૪
મીઝુખંતી ...	...	૯
દેવે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ ...	૫૧	૩૧૩
રસાયણિક પદાર્થો ...	૨,૨૬૨	૧,૬૧૦
બીયાળો ...	૨૦૩	૨૯૮
કોલેસા ...	૧૬૪	૮૨
કોફી ...	...	૧૧૫
કાથો (મીંદરી) ...	...	૩૮
દોરડાં ...	૧૩૮	૪૪
કંઠલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર) ...	૧૫૬	૩૦૧
સાઈકલો ...	૧૭૮	૧૭૩
કપુર ...	૧૬૭	૭૪
ખીજી જાતની મળી કુલ દવા ...	૧,૧૮૩	૧,૩૧૬
હુગડાં રંગવાની ચીજો ...	૧,૦૮૮	૧,૦૮૬
ફટાકડાં ...	૧૩૭	૧૦૬
ફૂનીગર ...	૬૫	૮૦
કાચનો આમાન ...	૧,૨૦૨	૧,૪૨૫
ચોખા ...	૨	...
ધણ ...	...	૧,૬૫૮
ધંકોનો લોટ ...	૫	...
હાર્ડવેર ...	૩,૦૫૮	૩,૨૨૭
ચામડાં બિન કેળવાયેલાં ...	૫૨	૨૦૮
ધલિકટ્ટીસીટીને લગતાં હથીઆરો ...	૧,૨૬૪	૧,૧૨૩
અગીત વિગેરેને લગતાં મળી કુલ હથીઆરો ...	૧,૮૩૬	૧,૫૯૬
હાથીઠાંત ...	૨૨૬	૫૬૪
અવેરાવ ...	૨૮	૧૫૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેઝ ટીટ, ૩૫, મુંબઈ.

ચીજનું નામ.

૧૯૧૮
રૂ. (૧૦૦૦)૧૯૧૯
રૂ. (૧૦૦૦)

ગીણુ	...	...	...	...	૪૬૧	૭૦૭
રળરે	...	...	...	...	૮૮૧	૯૮૩
દીવેલી	..	...	...	...	૨,૬૧૦...	૨૮૮
કોપરું	...	...	...	...	૧	૧,૭૩૪
કપાળીયાં	...	...	...	...	૩	૫,૫૬૫
ભોયમીંગ	...	...	...	...	૭૬	૬,૩૦૦
અળસી	...	...	...	...	૩,૧૬૧	૧૦,૬૫૮
અસખસ	...	...	...	...	૩૧૮	૪૦૩
સરસવ	...	...	...	...	૧,૬૩૩	૩,૦૩૩
વલ	...	...	...	...	૬૨	૧,૬૬૪
તેજનો	...	...	...	...	૪૫૬	૧,૧૮૧
ખાંડ -	...	...	...	...	૮૭૧	૧૬૩
ચા	...	...	...	...	૨૨,૭૨૬	૧૫,૮૮૬
રે. . .	...	...	...	...	૧૨,૧૨૯	૫૦,૧૪૧
ટવીસ્ટ અને થાર્ન	...	...	...	...	૧,૮૪૧	૧૭,૦૨૪
કમાલ અને શાલો	...	...	...	...	૨૦	૨૨૫
પીસ-ચુડા	...	...	...	...	૫,૧૨૨	૬૬૨૬
શણ અને શણની ઠનાવટો	..	...	...	...	૩૪૦	૨,૬૮૧
બચુટ કાયુ	...	...	...	...	૫,૨૮૧	૨૪,૬૭૪
રેશમ (કાયુ)	...	...	...	...	૩૬૭	૫૧૧
રેશમ કુલ	...	...	...	...	૪૭૮	૫૬૪
ઉન કાયુ	...	...	...	...	૫,૬૯૬	૨,૧૬૩
ઉનેની ઘાઘલીઓ ને ગાલીઓ વગેરે	...	...	...	...	૧૮૯	૬૪૧
તંગાંકુ બીડી વિગેરે	...	...	...	...	૩૮૭	૭૪૨
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	..	...	...	...	૧૬૭	૨૬૭
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે ખાનગી નિકાસ					૧,૮૧,૧૭૪	૨,૬૭,૬૭૦

વેપારી પુછપરછ.

—:~:—

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો વરફથી તથા બીજા મુલકો વરફથી આવેલી પુછપરછને લગતી વીગત આપીશું. અત્રેના કોઇપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઇપણ બતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું. પુછપરછની ખબર મોકલનારના નામ, વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ, તથા વેપારને વિષય નીચે પ્રમાણે છે:—

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
આઈ. ૧૧૭	બેંગલોરની એક પેઢી.	રાજીયરી સુવર, ૩, ઉત્તરના માલ, દીનાશળી, કોફી, ચા, ખાડ, ગળી, દેશ વગેરે માધ્યમમાં વેચવા કાજે હોય. પેઢીઓની પ્રતિનીધી થવા ઇચ્છે છે.
” ૧૧૮	સ્પેનમાં બાસ્કોનિયા ખાતેની એક પેઢી.	ગળી, આમડાં, મથાલા, કોપરા, તેલનાં બીયાં, રૂ, જુટ, શબ, શીમ બાનું રૂ તથા બીજાં દેશના વેપાર માટે સ્પેન સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છનાર હોય વેપારીઓના નામ માગે છે.
” ૧૨૦	બેંગલોરની એક પેઢી.	કાગળ, કાપડ, ફલ લીન, ફેન્સી માલ ચર્મ, કાળી તથા જલુ સર્જ, રમ કડા તથા કપુરનો વેપાર કરનારી પેઢીઓ તથા કારખાનાંવાળાઓના એજન્ટ થવા માગે છે.
” ૧૨૧	કાનપુરની એક પેઢી	હીંદમાં માલ બનાવનારાઓ આથા નવા આઉષમાં આહત્યા રાખવા ઇચ્છના હોય તેમની સાથે કામ પાડવા માગે છે.
” ૧૨૪	રતનાગીરી જીલ્લામાં માલવણ ખાતેની એક પેઢી.	બેલાડોના નામનો દવા માટે વપરાતો પદાર્થ ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
” ૧૨૫	કલકત્તા ખાતેના એક સરકારી ખાતા માટે	છાલ મોગરાનાં બી પુરાં પાકનારનાં નામ બેઈએ છે

ધી બોમ્બે ટાઈલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફ્રેંચ, સુંબઈ.

ખબર મોકલનારનું નામ	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કં'પ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
" ૧૫૧	અજમામાંથી બનતો ચીમોલ નામનો દવાનો પદાર્થ બનાવનાર.	એના ખરીદનારો સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.
" ૧૫૩	અમેરીકામાં ન્યુયૉર્ક ખાતેની એક પેદી.	ત્યાંના માલ ખરીદવા માટે અથવા હીંદનો માલ ત્યાં વેચવા માટે આર-ત્યા થવા ઇચ્છે છે.
" ૧૫૪	કોન્સ્ટેન્ટીનોપલ ખાતેની એક પેદી.	કોપરેલ, જ્યુટનો માલ, ગળી, ચા, માખણ, તથા હિંદીયન ક્લોથ આયાત કરવા ઇચ્છે છે.
" ૧૫૭	ઇટલીમાં મીલન ખાતેની એક પેદી.	એ પેદી અવેરાતનો વેપાર કરે છે અને તેના આડતો હાલમાં મુંબઈમાં છે અને તેને મોતી તથા રંગીત અવેરાત પુર પાડનારાઓ જોઈએ છે.
" ૧૫૮	સંયુક્ત પ્રાંતમાં આવેલા દેહરા દુન ખાતેની એક પેદી.	ચા, જુટ, શીંગડા, લાખ, ચામડાં, હર-જીનાં શીંગડાં, મધ, સાકર જેવું ચીમોલ તથા શીલાજીત વગેરે ખરીદનારા હીંદના વેપારીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

નોટ. " ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ "ના નંબરની બાબતનીઓના સંબંધમાં તે બાબતની માગનાર વેપારી તથા પેદીએ એક રેફરન્સ અથવા સારી આજ્ઞાઓનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી બાબતનીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. હવેની બાબતનીઓમાં જે ટેકાણે ' ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સંધુ લાયન્કેડર જનરલ એન્ડ કૉમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ એજન્સીનું નામ તે ટાગણમાં લખવું).

ઇન્ડિયામાં ફોર્સાઇંગ ટાઇલ્સનું બાણીતું ખાતું—ધી બોરએ ટાઇલ માટ ૨૧ એક્રીટ, ફોર્ડ મુંબઈ.

હિંદના લોક નાયકો.

આણુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના
એક મત.

દેશી હુમરનો નાદર નમુનો.

દીનની ડગીમાં જે કચેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કુ. ની મશીનથી બનાવેલી
ચળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતમંદ” પત્રિકાના અધિપતિ આણુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ સી. ચક્ર
વર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી ચળકતી હોવાથી અખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણ
ધ્યાનમાં લેતા અમને ખાતરી છે કે તેમને વેચાણ ઘણું બાડાણ થશે.

“બંગાલો” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે—આ શાહી
ગુણમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક
ટીકડીમાંથી એક ચોસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

૩. આ.

આઈટ બલ્યુ પ્લેક શાહી ૧૪૪ ટીકડીના	...	...	૦—૧૫—૦
ડાયમંડ " " " "	...	...	૧—૪—૦
(Red) રતી " " " "	...	...	૧—૬—૦
ચીપ " " " "	...	...	૦—૧૦—૦
ગ્રીન (લીલી) " " "	...	...	૧—૪—૦
કેમ-ગ્રીન બલ્યુ પ્લેક શાહી " "	...	...	૧—૬—૦
બલ્યુ ઇન્ક " " "	...	...	૧—૪—૦
વાયે લેટ " " " "	...	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુદર છે કે તમારા લખેલા હરફો
મોતીના દાણાની પેઠે શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી બીલકુલ રેલાતી નથી
વિદેશી શાહીના બાટલાઓ વાપર્યા હશે, તો પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા
કરી શકશો. કે શાહી કંઈ સારી ને કેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીકડી મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા
જથાબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીગત મલે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુખ્ય ખાતેની એજન્ટની રાખવા માગીએ છીએ. પૈસા ધીરો
(લોન) નવા ધધાને મદદ પણ આપીશું. મેમ્બલ સાથે લખો—

સ્વરાજ્ય વિરો

સ્વર્ગના હૃદયમાં દેહલીત મુખે નડ ચેતન સ્ફુરનાનું હીંદ નાયકની છબીઓ દરેક દરેક કૂટેબોમાં સ્વદેશ
સેવાની પ્રમણ બાના અને માનવમિત્રોના ઉત્કર્ષ સાધવા નવીન ચેતન સ્ફુરવે તેવા હૃદય તથા ગૃહન અવકૃત કરના
આર્થ વીરરત્નોના એકઠા આર્ટ કાર્ટ પેપર ઉપર ૭૫ જાતના પોષ્ટ ગ્રાંડ સાઈઝના જુદી જુદી જાતના વીરરત્નોના ફોટા
તૈયાર છે જેની કીમત સાધા ૫૦ તથા ગરીબસ્થીતિના યોગપલ ખરીદી રાખે તેવા ઉચ્ચ આદેશથી કીમત તદન
જુજ રાખવામાં આવે છે.

પેસ્ટકાર્ડ સાઈઝના દરેક ફોટાની કીમત અર્ધો આનો ૨૪ કાર્ડના બાર આરતા; ૫૦ કાર્ડના ૩૦ સવા. ૧૦૦
કાર્ડના ૩૫ આ સવા બે ટપાલ અર્થ અને આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાશુની, મુંબઈ નં. ૩,

દેશી નામું શીખવવાની સુકલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલબા દેવી રસ્તા પર ભાગીયા મહાજનવાડીમાં ગોરખનદાસ કરસનદાસ હુલ્લુ ગુજરાતી કોમર્સીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શરાશી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંગઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી ટાઇપરાઇટીંગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ બાબતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ હંચું જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૌને અનુકૂલ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માંસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. ચોરફનેજ (આલાશ્રમ) ના છોકરાઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું.

ચોરબંદર ચોરટલેંડ સોમેંટ

"અભ્યુપતી" છાપ

ઈન્ડિયન સીમેંટ હીંદુસ્તાનમાં આચાત થતા સારામાં સારી સીમેંટની બંદોબસ્તી કરે છે, અને બહુતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હંદરવેટના મનકુળ, ત્રણબાજોમાં આવે છે, જેથી ખીપ કરતા ધણીજ સહેલાઈથી લેવાઈ શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઈન્ડોયન સીમેંટ કું૦ લી૦

તાતા સનસ એન્ડ કું૦

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોટ, મુંબઈ

નિરાશ થવાની જરૂર નથી .

પરંતુ એ અન્ય વીશીઓમાં, લોબ્બન ગૃહોમાં કે લપકાદાર લોબ્બમાં, અને ખુદ પોતાને ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ ચાને ટેસ્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

ડૉ. મુમ્તાઝવી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ ન. ૨

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના ભાવ પ્રકારી નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ.—

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા જઠરાગ્ની સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અષ્ટ કૌવલ આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને ઉન્માદક દવાઓથી દૂર સમય મટે જાણાતી કૃત્રીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે.)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે.

(૩) અછર્જની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ર માર્ગને લાંબત આપે છે.

નોટ—અર્બવંતી તેમજ સુવાલ્ડી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મરી નય છે કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૨—૦.

વ્હીસેરે ફ્રેસ્કેડ કંન્સાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્તુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્તુઓમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે વ્હીસેરે ફ્રેસ્કેડનાં તત્ત્વો રહેલાં હોય છે; અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ઘટી નય છે, ત્યારે સાધારણ આરામચતા અને શક્તિ વળતી રહે છે. અને અશક્તિને લઈ જુદાં જુદાં સંધ્યાબંધ દરદે ઉત્પન્ન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માદક આવે તેવા તત્ત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી પડેલી એ પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્ત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અંગબળનો ઘસારો વિશેષ જાણતો હોય તેમજ અત્યુચ્ચ આ દવા નાપરવી કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૬—૦ (મોટી સાઇઝ.) ૦—૧૪—૦ (નાની સાઇઝ.)

બીજી બનાવડે માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

(૩૬)

પ્રીન્સેપ્સ - ૧૧

બ્રોટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ કું પની.

ની

અદભુત શોધ.

હાયાસ્ટેશ્યમ—ન્યુટ્રેશ્યુલમ.

હાયાસ્ટેશ્યમ.

“હાયાસ્ટેશ્યમ” રોટલી, પુરી, વગેરે દરેક જોરાક માટે,
એક શેર “હાયાસ્ટેશ્યમ” નો એક મધ્ય આટા સાથે મેળવી ઉપયોગ કરવાથી
જોરાક એકદમ હલકો અને ઘણાજ સ્વાદીષ્ટ બને છે અને પાચન શક્તિ વધારી લહેજવતદાર
બનાવે છે, અને જોરાક ખાટો પડી જવાની અગર બગડી જવાની બીલકુલ ધારતી રહેતી
નથી.

કીમત, રતલ ૧ ના ટીનની ફક્ત રૂ. ૦-૧૨-૦.

વધુ વીગત માટે લખો:—

ન્યુટ્રેશ્યુલમ.

“ન્યુટ્રેશ્યુલમ” સાત્વિક જોરાક, એ ઉછરતા બાળક, વૃદ્ધ અને અશક્ત સ્ત્રી
પુરુષો, અચ્ચાની માતાઓ, કામના બોજને લીધે કંટાળેલા ધંધાદારીઓ, વીધાર્થીઓ
વકીલ, ખારીસ્ટરો વગેરે મગજ મારી કરનારાઓ તથા જેઓની તળીયત અવાર નવાર કંઈને
કંઈક તરમ ગરમ રહે છે, તેઓને માટે અમુદ્ય આશીર્વાદ સમાન છે.

“ન્યુટ્રેશ્યુલમ” એ શરીરમાં હાડકાં, માંસ, લોહી વધારનાર અને મગજને પેાષક
અને જલદી પચી શકે તેવો જોરાક હોવાથી ક્ષય તથા બીજા લાયકર દરદોમાં એક અત્યુત્તમ
જોરાક છે. તે શરીરનો આંધો મજબુત કરે છે, વજન વધારે છે અને કૈાવત ટકાવી રાખે
છે એટલે દરદોની બીલકુલ અસર થઈ શકતી નથી.

સવારના ખેડારમાં આને બદલે “ન્યુટ્રેશ્યુલમ” ની આ પીવાથી તમોને નુકશાન
થવાને બદલે ફાયદો થાય છે, કારણ કે તે સ્ફુરતી લાવી આળસ ઉડાડી ક્ષુધા ઘટાડવાને
બદલે વધારે છે. તમો આથી શું નુકશાન થાય છે તે સુમળે છો છતાં આ છોડી શકતા
નથી અને આના શુભામ બની બેઠા છો તો આની ગરજ સારનાર સર્વ પ્રકારે ફાયદોજ
કરતા આ “ન્યુટ્રેશ્યુલમ” ની આ તમો શું નહીં પીઓ?

કીમત રતલ ૧ ના ટીનની ફક્ત રૂ. ૧-૪-૦

વધુ વીગત માટે લખો:—

ધી બ્રોટીશ એકસપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ કું.

પ. બેલાસીસ રોડ, ભાયખલા,—મુંબઈ.

કર્ણીક અધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કર્ણીક	એચુ મીક્ષર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણીક	એચુ પીલ્લ	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણીક	ટોનીક સીરપ	(શક્તિ માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	કર્ મીક્ષર	(ખાસી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	કોલેરા મીક્ષર	(પચ્છી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	ઇન્ડો બામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૮-૦

બીબ દવાને માટે લખો.

(૪૮)

Tel. " Kadki " Bombay—કર્ણીક અધર્સ ગીરગામ—મુ'અધ.

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેજો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને જાણીતી

મહાલે એન્ડ કંપની,

મારવાડી
બજાર
મુ'અધ.

વીલાયતી
કીસ્તી મેકરની જાણીતી
૨૨૬ ટાથી છાપની હ ગેરીઅન
એગલેર, સાઈકલ, ગીરગામ, વીગેરે
તથા અગ્યાના ફેન્સી ડ્રેસો તેમજ સાચી ગરીબી તથા
નવી તરાહની ઈંદ્ર કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓને
ગળવર જ્યો હમારે ત્યાં હરહંમેશ તઈયાર છે તે જોઈ
જવાને ચુક્રો નહીં.

(૩૪)

બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R
&

Telegrams:-

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us.

MAKE US PROVE IT
BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય અને જીલ્લ વચ્ચેનો તફાવત કોઈ કહેશે કે ?

હા કે નહીં ?

આંખ અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ સાહેબ ?

કાને સાંભળેલું 'સારું' માની શકાય નહીં માટે નજરે જોઈને ખાતરી કરવી પડે છે અને વખતે વખતે જોઈને ખાતરી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલાહવું પણ સીધાજ સેંક હાર્ટ રીપર વંદાવતું મેનશનમાં " ધી ઈસ્ટર્ન મોટર હાઉસ "માં જ જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતો તમામ સામાન ક્રીકાયે પુરો પાડવામાં આવે છે. ખાતરી કરી હોય તો હવે કરી જુઓ.

IT IS NOT TOO LATE, SIR,
Can you send us your address? Our's is,
THE EASTERN MOTOR HOUSE,

11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,

BOMBAY.

PLEASE REMEMBER

MANEKJI LAL GORDHANDAS,

Offices:—

Kapadia Bazar

AHMEDABAD.

21-25 Rajamheta's Street,

AHMEDABAD.

Mill; Stores.

Whenever you require anything in Mill Stores, sizing materials, Leather Goods, Beltings &c., Spinning & Weaving accessories, Reels Reeds, Yarn & Hardware.

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Accessories, Cycles & Motor Cycles of all well known foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connections all over the world and therefore we are in the best position to accept indents for all your require.

GENERAL EXPORT DEPT.

We export everything on our clients account, for sale in any foreign market at a real value and exchange.

OUR MOTTO

**Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.**

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams:—

"**Pramashaw**"
AHMEDABAD.

} Code:—A. B. C.
5th Edition.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—૪૪૦:૦:૪૪—

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો મહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિકણા બહા કાગળ, પાકું પૃષ્ઠ ૫૦ ૮૦૦ તુર્ત આદક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. બુક.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય ભોધક અને શિક્ષાપ્રદ ધર્મ પઠે એવું, જમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક ધર્મર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર મરવ અને રમીલી ભાષામાં લખાયું છે. જન્મ સમયથી તે અત પર્યાંત ખતેલા સર્વ ંલૌકિક અમલકારો. વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ વાંચવો જોઈએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક -મરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

કેશનેબલ સેંકડો ડોઝાઈનામાં મશીનાથો

આરીનું ભરતકામ

પોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, બુલેશ્વર કલ્પતરખાના પાસે

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અલભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છતા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો થાક, ઓઝોના ગર્ભાશયના દોષ, ઓઝોની દૂર બેસવાની કોઈપણ જાતની દુરિયાદ તથા દરતની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સમગ્ર આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અન્યથા રીતે દૂર થાય છે.

કિંમત—ગોળી ૩૦ ની ૩૫૫ ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ૩૫૫ લેટ એટલે કુલ પાંચ ૩૫૫ ગાપવામાં આવે છે. લેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાર્થસિ સિસ્ટ મંગાવો.

પ્રાંચ એ.ટી.સ.
કાલભાદેવી રોડ. મુંબઈ,

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાર.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

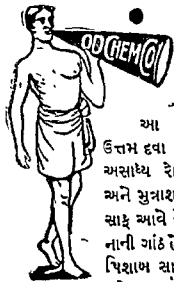
ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, ઘીશાળ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ નો શીશી ૧ નો રૂ. ૧૥

ઠે. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીઆના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુતબ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણુંજ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણુંજ ને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં ગણા અડચણ આવે છે તથા રાત દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણીજ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ હિંમમાં બિછાનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરૂષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દુર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે, સાનમેટો પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇંદ્રિયને તાઠાઠ આપી સ્ત્રી પુરૂષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણુંજ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રજ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણુંજ દુઃખ અને ઈર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણુંજ જેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનનેદ્રિયના સઘળા અગત્યના કામ કરતાં કળજીઆતથી છુટા થવાને અને આંતર-ડાંની ઈર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણું વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણુખ મારતી હોય કે ઈર્ષા થતી હોય અથવા ટીપાં પડતા હોય; જો મુત્રાશયની કોથલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઈર્ષા થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણચાર વાર સાનમેટો લેવા જીલવું નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લવિષ્યમાં ઈર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી સીરસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિરસ્ટમને દુર કરશે.

સાનમેટો ક્રૂત આઠ ઔસની ખાટલીમાં વેચાય છે. દરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવાવેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ ખાશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બૅન્ગેલોર, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

માયાળુ માતા.

માયાળુ માતા પોતાના સ્તનપાનથી બાળકોને રૂષ્ટ પુષ્ટ અને ક્રાન્તિવાન બનાવે છે. તેમ—

મદનમંજરી ગોળીઓ.

તેનું સેવન કરનારાઓને રૂષ્ટ પુષ્ટ, ધૈર્યવાન, ક્રાન્તિવાન અને બળવાન બનાવે છે. તેના સેવનથી રક્ત દોષ, રવગ્ન દોષ, વીર્ય વીકાર, નમોની કમજોરી, શરીર અને મનની નગણાઈ, સ્મગ્ન શક્તિનું ગુમ થવું, વાંસાની કાટ, હાથ પગની કળતર, તથા દાંડ, અડચી, અજીર્ણ, દસ્તની કળાણઆત વીગેરે તમામ દરદો દરે કરી મનને ઉત્સાહી તથા બાહિશ બનાવે છે.

હીમત ગોળી ૪૦ ડબ્બી ૧ નો રૂ. ૧.

(૮)

વધદ વીંછા નામનું દળદાર પુસ્તક મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હોડ ઑફિસ—જામનગર—ઢાઢીઆવાડ. ઊન્ય નં. ૧૮૭ કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન.

હિંદી પ્રબંધ અપીલ.

બંધાયે છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતાડએ બાણવું:—

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કુંપનીનો નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતાડએના વર્ગમાં બીએવીય મેસાજવાને સમ્પાદ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરતો અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક્ક છે.

૨. કે આ હક્કના જીનનો અર્થજી ઉતાડએમાં ફેલાવો કરવાની દરેક બંધુલા ઉતાડની ફરજ છે.

૩. કે પોલીસને કરતા એક નસીબદાર ઉતાડ—ભાષના સ્વાર્થને ખાતર આ હક્કનો સ્પષ્ટ કરવાનો દરેક બંધુલા ઉતાડની ફરજ છે.

૪. કે હિંદ દરેક તેના બેટા, ને પછી તે પહેલા વર્ગને કે બીજા વર્ગને ઉતાડ હોય, તે ભય કે તેના ચીજ વર્ગના ઉતાડએ તરફ વાળી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તે તેની મદદે નવા નિયમો રાખે છે.

૫. કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન નામની એક મંડળી છે તે કોઈ પણ ઉતાડને રેલ્વે સભે ફરિયાદ કરી હોય તો તેને સ્પષ્ટ મંડળીના આનરરી સેક્રટરીને નં. ૨૯૧-૨૯૩ નોરા બાબત સીટ, કોટ, મુંબઈ લખી બાણવું.

૬. કે દરેક ઉતાડએ રેલ્વે કાયદાઓ મુજબની ક્યા પહેલા બાણવાની જરૂર છે.

નોરા બાબત સીટ,

કોટ, મુંબઈ

બાણસજી ગોકલદાસ નેજુરી.
આ એ, સેક્રટરી

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મજબુતાઈ ઢંઢી છે તે બાબત નમુના મંગાવ્યા ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકરોની બનાવટ ઢંઢી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

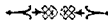
કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં મં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો લયકર દુધાળ પકવાથી એક રૂપિયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા ઠરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની ગ્રામીણ સુકી ગયેલી ઘસ પંદર ગાયો એકઠી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને ઇચ્છુ ઉનાળાની ખરી મોશમ બાકી છે તે સુદતના દરમિયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુશ્કેલીમાં આવ્યા છતાં બહાર હિંમત રાખી કમર કસી ભુવાર બાજરાની પુષ્કળ કડળ ખરીદ કરતા તથા દાનેશરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણું જ ચાહુના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિંસેષી પરમાર્થિક ખાવાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સદ્બોધ કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશોદય થશે.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગનું થાકી જવું, મનનું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધનકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચક્રી તથા આંખે અધારા આવવાં, કંઠાગા આવવો, વિચાર ગમ્મિનું ગુમ થવું સ્વભાવ ચીડો થવો, જરા જરામાં ઉગ્ગેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર ગલાયો ધાતુનું તુગ્ત રખાકીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હમેશ ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અલ્પગમોઃ—આમ જ્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અવધા થાય છે, ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

તુ સેવન કરવા લલામણુ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ દર્દો મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી લોહી તથા વિચારે સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મદાઈ વધારે છે અને ખોરાકી વધારી દુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંપ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. ડૉ. ગોળી ૩૦ ની ડળીના રૂ. ૨.૫૫ ફા. ૧૦ ન વાય તો એક પચ્ચ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો ખાંધો રતન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ધાસણી ધુપણી અને રૂતુદોષથી થતા રોગ મટાડે છે ગર્ભાશયને સુધારો છે અને ગર્ભધારણુ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવારોગ અને ત પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, ઝાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. ડૉ. ગોળી ૩૦ ની ડળીના રૂ. ૫.

એક ડળી સાથે ફાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હલુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,
કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE —WITH— ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR Book containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political division of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shilling.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS:—

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—

RAJKOT, (INDIA.)

Branch:—

BOMBAY. P. O. Box No. 457

વીલાયત કયાં જાયો છો ?

જરા પેહલા તમારા ઇંચિયામાં તો નજર કરો, જુઓ વીલાયતના
સેન્ટની વીસરાવે તેડું.

સેન્ટ વીટેલા

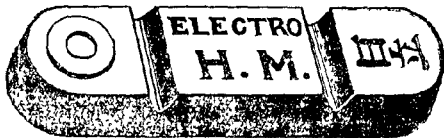
અહીંજ મળે છે કે જે ઉચા ખાનદાને ઇંગ્લેન્ડ કુટુંબો પણ હોસે હોસે વાપરે
છે. તમે એક બાટલી વાપરી જુઓ અને અમે ખાતરી કરીએ છીએ કે વીલા-
યતી સેન્ટનો તમારો મોહ ઉતરી જશે.

કી. શીશી ૧ નો રૂ. ૧)

(૬૦)

ધીં પરસ્તાન પરક્યુમરી હાં.

પાયધુની—મુંબઈ.

ચોખ્ખા ઇલેક્ટ્રોક ત્રાંબા માટે આજ ટ્રેડ માર્કનો માલ ખરીદો.

ધી કુહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમીટેડ,

(કુહારા ચોલ કચ્છા લીમીટેડ.)

જાપાનમાં રજીસ્ટર્ડ થયેલી

થાપણ.....ચેન ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦.

હેડ ઓફીસ કેબિ, જાપાન.

આયાત તથા નીકાસ કરનારાઓ તથા સ્ટીમરોના માલિકો.

ધી કુહારા માઈનીંગ કંપની લીમીટેડ.

થાપણ.....ચેન, ૭,૫૦,૦૦,૦૦૦.

પૂર્વ વિશ્વવૃત્તમાં ત્રાંબુ, સોનું રૂપું, જસત, સીસું વગેરેની મોટામાં મોટી ખાણોના માલિકો અને ખીતળ, મોરચુકુ, તેમજ ખાણોને લગતા સાંચાઓ અને ઇલેક્ટ્રીક મશીનરી વગેરે ખનાવવાના મોટા કારખાનાના માલિકો.

શાખાઓ.

ઓસાકા.	યુબેનાગેસે.	સીડની.	ડાઈરેન.
ટાઈપો.	લંડન.	વલારી વેલ્ટોફ	કુકરેન.
થેડાહામા	ખારીસ.	હાબર્ન.	ટીબેનસીન.
ન્યુયોર્ક.	બર્ન.	સીંગાપોર	હાંગો.
સાન ફ્રાન્સીસકો	પોર્ટ સેયદ.	હાંગકાંગ.	કલકત્તા.
બટ્ટેવાયા.	તોમ.	ચેંગહાઈ.	

વગેરે, વગેરે.

કોઈ પણ વ્યાપારને લગતી પુછપરછ કે તપાસનો સાભાર સત્કાર થશે.

તારતું સરનામું.

“કુહારા કંપની,”

ટેલીફોન નં. ૩૬

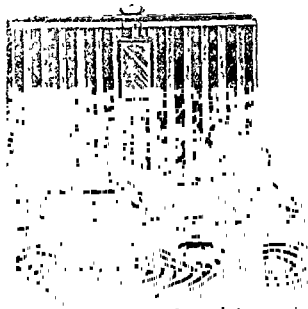
મુંબઈની શાખા.

૧૩૭. એસ.એલેનેડ રોડ, કેટ.

મુંબઈ.

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ અધર્સ કરાચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSINGH'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈં સં ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશર હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ વ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકત્રીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સોલ્ડીરીટરની ઑફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
મોબીલિટી અને પહેરીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉલ્લટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જાનીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કંટૉલિંગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ અધર્સ.

કેકટરી કેમ્પ કરાચી. શે રૂમ નાં ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, મુબઈ.

(૧૯૧૩ ના ઇડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ થી કાયદાની હદ મી કલમને અનુસરીને મદેહનગરને બદલે એક યાદી મુબર્કની બોર્ડ ટેન્ક કંપનીનાં રેલુસ્માર હજુર દાખલ કરવામાં આવી છે.)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના સાલના ઇડીઅન કંપનીઝના ૭ મા કાયદા મુજબ ઉભી કરવામાં આવી છે.)

સતાવાર થાપણ.... ૩૧. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાહોડેલી થાપણ.... ૩૧. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે ૩. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ એરડીનરી શેરોમા વહેંચાઈ ગઈ છે, અને જે નીચે મુજબ વગાર કરવાની છે:—

૩. ૩) અરજ સાથે, ૩. ૫) શેર નામ ઉપર કરતી વેળાએ, અને બાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક શેર પાછળ ૩, ૫) થી વધુ નહીં એવા કોલથી, જે કોલ શેર નામ ઉપર કીધા પછી, જે મહીનાથી એછી મુદતમા નહી, એવે અંતરે અને જે મહીનાથી એછી મુદત નહી એવા ગાલાથી કહાડવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

ઓ. મી. સાલે માઈકે. બરોડાવાલા, મીલકતદાર અને વેપારી (પ્રમુખ)

સર હુકમચંદ સરપચંદ, નાઇટ, બેંકર અને મીલમાલેક.

રાય બહાદુર ઓંકારજી કસ્તુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મી. ડીરન કે મેન-મુખતા, એમ. એ., બી. એસ. સી. (કલગ) બી. એસ. સી. (ખાલુને લગતી) એમ. એસ. સી. (ગરમી.) એમ. આઇ. એમ. ઇ, એફ. જી. અસ. ભુથતરશાસ્ત્રી, કલકત્તા.

મી. રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી. સોલીસીટર અને નોટરી પબ્લીક (મેમ્બર્સ માળવી મોદી, રણછોડદાસની કંપનીવાળા).

મી. રવીંદ્રાસ નારણદાસ, (મેમ્બર્સ નારણદાસ પરશોત્તમદાસ એન્ડ સન્સવાલા) વેપારી

મી. એમ. એચ. એમ. મહેતા, બેચેલર ઓફ કોમર્સ (મેમ્બર્સ એચ. એમ. મહેતાના કંપનીવાળા) વેપારી અને મીલમાલેક.

મી. ત્રીપુરાદી બી. કંધારીઆ.

મી. જીતુલાલ બી. મહેતા. બી. એ. એલ. એલ. બી. એફ—આફ્રોસીઓ.

બેંકરો:—

ધી ઇન્ડિયન નેશનલ બેંક ઓફ કોમર્સિયલ.

ધી બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

સોલીસીટરો:—

મેમ્બર્સ માલના, મોદી, રણછોડદાસની કંપની.

ગોડાઉન:—

મેમ્બર્સ બારડલીમાઈ અને પ્રેહીત

ઇનફોર્મેશન એકાઉન્ટ ટી (લ'ડન) હોર્નબીરોડ, મુંબઈ.

મેનેજિંગ એજન્ટ:—

રાયબહાદુર આંકારજી કસ્તુરચંદની કંપની.

રેલુસર્ક ઓફીસ:—

૬૫, મેડાસ સ્ટ્રીટ કોટ મુંબઈ.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતોપદેશ.

હરેકે આંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળના રીપોર્ટ, સ્ત્રીઉપયોગી લેખો, ત્રણેક ઠાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લગ્નજમ રૂા. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો:—ભે. ઝા. સેક્રેટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. પી. ટ્રંક પાસે, બીરગામ, સુબર્ણ.

કાપડ વેચનાર, મેળી, ગવેરીઓ, વગેરે માટે બહેરખબર આપવાનું સ્તંભ સાધન.

બહેરખબરના ભાવ.

પ્રકાર	બાર માસ	છ માસ.
૧. આખું પેજ.	૨૦-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું „	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા „	૬-૦-૦	૪-૦-૦

અમારાં ઘરાકો કોણ છે ?

હીઝ હાઇનેસ ધી નવાબ સાહેબ સર, છ સી. આઈ. ઇ, હીઝ હાઇનેસ મેજર નવાબ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીઝ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ, હીઝ હાઇનેસ ઠાકોર સાહેબ, સી. એસ. આઈ, અને બીજા રાજ મહારાજાઓ, નવાબ સાહેબો, નામદાર સરદારના ધારા સભાના મેમ્બર આનંદેબલ સર, તથા બીજા આનંદેબલ મેમ્બરો, મુબાઈના હાઈ કોર્ટના નામદાર જજ સેશન્સ જલ્લે, કર્નલો, કમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કર્નલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર વાઈસરોય સાહેબના આનંદરી એ. ડી. સી. લેફ્ટેનન્ટ, માઈમ મીનીસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડીયા સરકારના કોમસ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, પોલીસીકલ એજન્ટ, સરકારી સીવીલીયન ઓફીસરો, ટેપુટી કમીશનરો, કલેક્ટરો, સુપ્રીન્ટેન્ડીંગ એન્જીનીયરસ, સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ વાગ્સરીમલ એસ્ટેટ, (ટીપી) રેલવે મેનેજરો, એકઝીક્યુટીવ એન્જીનીયરો, ટીવાન બહાદુરો, રાવ બહાદુરો, જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ, મુંબઈના માલ પોલીસ કમીશનર, ઇન્ડીયન નેશનલ કોનમેસના ડીરેક્ટરોન કમીટીના પ્રમુખ, યેરીસ્ટરો, ટેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ ઇન્ડીયા, આનંદેબલ સરમથન જનરલ સર ટ્યુટીસ પારડી. કે સી એસ આઈ, એમ ડી. લેટ ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ ઇન્ડીયન મેડીકલ સર્વિસવાળા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ વોર હોસ્પીટલ, કે જેમાં મેજર આનંદેબલ સર, એફ મેટર્વે સી આઈ ઇ. કલકત્તા તથા મેજર એ ઇ. વાટર. આઈ એમ એસ. જેવા મોડા નામાંકિત સરકારી ડાક્ટરો વ્યવસ્થાપક હતા તે મોટી સરકારી હોસ્પીટલ, (યુરોપીયન સીવીલ સર્જનલ) લેફ્ટેન્ટ, કેપ્ટનો (આઈ એમ એસ) એમ. ડી અને વિલાયતી ડીમી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો, એલેક્ઝાન્ડ્રી મીન્સીપાલિટી, યુરોપીયન તથા દેશી અમલદારો અને જુહરો તથા છદ્દા છદ્દા દેશીના મોટી પદવીના અમલદારો અને જુહરો વગેરે.—

બાદશાહી ચાકુતી.

જમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયમ રાખે છે આ રાજવશી ચાકુતી વર્થ વિકારના તમામ વ્યાધી મગર છે અને વીર્ય ઘટ્ટ બનાવી ખરે પુરુષાતન આપે છે. ખરી મન્દાઈ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવનની માફક ભેરાવે બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બલાયણ છે આ દવા વાપરવામાં કોઈ ભતતી પડેલની જરૂર નથી ૪૦ ગોળાની ટબી એકના રૂ. દસ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

If you are Interested in any of these
Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
ams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hesian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sandries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.

Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3

Telegrams:

"FAIRRUN"

Telephone No.—{ Office 3563
Residence 3112

Codes :

4th & 5th Editions A B C,
Private & Bentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમો દરેક ભતતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગંધીઆણું, તેલના ખીયાં, તેલ,
ટાપરાં, ખોળ, હરડાં, જેડીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાંણા, જીરું, રાઈ,
મેથી, હળદર, આંબલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, શુણપાટ, શુણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલે-
સ્તાઈન વગેરે દેશાવરો ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કંટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમો દરેક ભતતો માલ ખબર કરી ખરીદીને હિંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી
માઠલીએ છીએ.

એકલા આરજ્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાત્રી કરવા બીનતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun."

ટેલીફોન.—{ ઑફીસ ૩૫૬૩
ઘર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૬૩ ૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારબહી મહોલા
મુંબઈ નં. ૩.

શૂરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફાર્ટ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનાર
અને વેચનારા

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ્સ
કાગોરો	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	બાઇક્રોમ સોડા
કેલ્ટ રોડ	મેથીલીન બ્લ્યુ	„ ગ્રીન	„ પોટાશ
હીરકટ બ્લેક	મેલેકાઇટ ગ્રીન	„ યેલો	પ્રાક્રિન શુગર લેડ
હીરકટ યેલો	આરામીન II	„ બ્રાઉન	લીથાઇ ક્લેક
હીરકટ ગ્રીન	મેટાનીલ યેલો	„ બ્લ્યુ	ટેનીક એસીડ
હીરકટ પીંક	આરેજ II	„ ક્રમ્	એન્ટીમની સોલ્ટ
બેઝી પર્પ્યુરીન	સ્પારલેટ ૩ R	વિગેર વિગેર	ટીન ફીસ્ટલ્સ
હીરકટ મેન્ડા	સાઇબીગ બ્લ્યુ		હાઇડ્રો સલ્ફાઇટ સોડા
હીરકટ રૂબીન	વીક્ટોરીયા બ્લ્યુ		રેનેટ મોડા
હીરકટ વાયોલેટ	રેપીડ રોડ		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
વિગેર	વિગેર વિગેર		કેસ્ટીક સોડા
(૫૭)			વીગેર વીગેર

આ માસિક નં. ૬૩, ચીયપોક્લી પટેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોથકોટ હિંદુ આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ અને સેલ્સ પ્રેમમાં પોડીયા નારાયણ વનારસેએ છાપ્યું છે અને ધી ઈન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને બુરો માટે જયસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈ આલ્ફા ટેલીફોન બીલ્ડિંગ ૧૬, બેક સ્ટ્રીટ કોનમા પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

THE JOURNAL OF THE INDIAN MERCHANT

જાણી

દેશી

વેપારી એમ્પ્લરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨ એ VOL XII JANUARY 1920 નવમ્બર ૧૯૨૦ અંક ૭ મો No. 7

કંઠીની, મોસમ માટે ગરમ કાપડ.

લગ્ન સરા માટે—રેશમી કાપડ

પોલકા, ઝલલા માટે રેશમ તથા વાયલ.

જરીની મદુરાની તથા બનારસનો સાડીઓ.

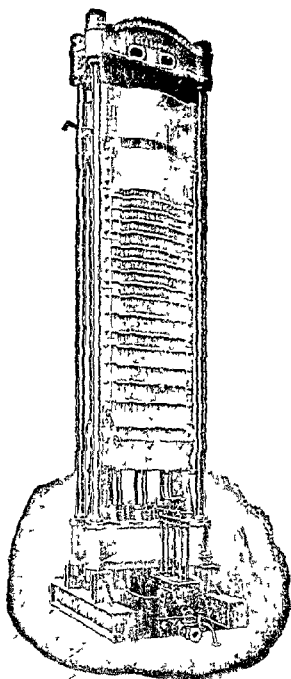
ફેન્સી છાયલો વગેરે તદ્દન સસ્તાં ન સસ્તાં

ખવાતુ એકલુ ઠેકાણુ—ધી બ્લોમ્બે સ્વદેશી સ્ટોર્સ.

ખારીબંદર, કોટ—મુંબઈ તથા શાળા

West End Watch Co
BOMBAY - CALCUTTA

DREWET CHOWNA & Co
31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.
ફરુગેટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંડો.
નાં ૩૧ ચવના મોહોલો, ફોર્ટ, મુંબઈ.

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી હંકન
સટઅરટ ઍન્ડ કુાં લીમીટેડની
ફની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમપીંગ ધનજીનો.

દી. સી. અને ઐ. સી.
ઇલેક્ટ્રીક મોટરો ના “ મેરલી
મેકર ” ના સીલીંગ ફ્રેનસ
(પંખા) અને ઇલેક્ટ્રીક
લાઇટના ફીટીંગસ.

નવાં ૧૦'X૬'X૨૦૦ ના લેન્કસાયર

બાઇલરો.

સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ પ્રધસ ના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના જીનો તથા ઐપનર.
ગાડાઉનમાં હ મેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, ઐનજન બાઈલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ
ગાડાઉન, ફ્રીયર રોક, પ્રીન્સીસ ડાંક સાથે.

અહર ખખર આપનારું નામ	પાડ.
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની ...	૧ એ
દરેક વચના એન્ડ કું ...	૨ એ
દારકાદાસ જગમોહનદાસની કું ...	૩ એ
હિંદુ અનાયામમ—નાડીઆદ ...	૪ એ
ગીરગામ કેમીકલ લેબોરેટરી ...	૫ એ
અમૃતાનજન ડેપો ...	૬ એ
શ્રી ઇન્ડિયન કંઝેમ એજન્સી ...	૭ એ
નાગિન્દાસ અને માણેકલાલ ...	૮ એ
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું. ...	૯ એ
શ્રી એન્ડ એડ્ ટાઇવાન લીમીટેડ ...	૧૦ એ
શ્રી ઇન્ડિયન કોટન કું લીમીટેડ. ...	૧૧ એ
જે. બાલામલની કું ...	૧૨ એ
ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કા. ...	૧૩ એ
રીચી કેમીકલ કું ...	૧૪ એ
શ્રી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ ...	૧૫ એ
છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ ...	૧૬ એ
જીવરાજ ક. નેણસી ...	૧૭ એ
શ્રી ઇન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. ...	૧૮ એ
ડૉ. જી. બાલિદાસ મોતીરામ ...	૧૯ એ
ડૉ. ડી. વ્રિટર એન્ડ કું. ...	૨૦ એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી ...	૨૧ એ
શ્રી તેલ્લેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું ...	૨૨ એ
ફેલ્લેન્ડ સરકારી વહીવટ ...	૨૩ એ
બી. એલ. થોસર ...	૨૪ એ
ઈ. એસ. પટાનવાલા ...	૨૫ એ
રંગેન સમાચાર પ્રેસ ...	૨૬ એ
દાવડાની કુંપની ...	૨૭ એ
ગોદરેજ બ્રાધર્સ ...	૨૮ એ
દારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું. ...	૨૯ એ
સી. એન. દાવરની કું ...	૩૦ એ
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ ...	૩૧ બી
ગોવરધનદાસ કરસનદાસ હાલ્મ ...	૩૨ બી
શ્રી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું લી ...	૩૩ બી
શ્રી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ ...	૩૪ બી
શ્રી એલેમ્બિક કેમીકલ વર્ક્સ કું લી. ...	૩૫ બી
શ્રી બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મેનફેક્ચર્સ કું. ...	૩૬ બી
કાર્નિક બ્રોસ ...	૩૭ બી
માહલે એન્ડ કું. ...	૩૮ બી
મોતીલાલ મલ્હાદ એન્ડ કું ...	૩૯ બી

NAME OF ADVERTISER.	Page
West End Watch Co. ...	1 A.
Drewet Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
Hindu Anathashram—Nadiad ...	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory ...	5 A.
Amrutnjan Depot ...	6 A.
The Indian Claim Agency ...	7 A.
Nagindas and Maneklal ...	8 A.
H. Vallabham & Co. ...	9 A.
The Bank of Taiwan Limited ...	10 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	11 A.
J. Balaram & Co. ...	12 A.
Phiroze M. Dastoor & Co. ...	13 A.
The Rio Chemical Co. ...	14 A.
The Lakshmi Art Printing Works ...	15 A.
Chhaganlal Lallubhai Shah ...	16 A.
Jivraj G. Neusi ...	17 A.
The Indian Mercantile L. Co. Ltd. ...	18 A.
Short Advertisements ...	19 A.
Dr. Kalidas Motiram ...	20 A.
Dr. D. Writer & Co. ...	21 A.
M. H. Shastri ...	22 A.
The Tablet Manufacturing Co. ...	23 A.
State Management of Railway. ...	24 A.
B. L. Thosar ...	25 A.
E. S. Patanvala ...	26 A.
Rangoon Samachar Press ...	27 A.
Davada & Co. ...	28 A.
The Central Bank of India Ltd. ...	29 A.
Godrej Brothers ...	30 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co. ...	31 A.
C. N. Davar & Co. ...	32 A.
Vardhaman & Sons ...	33 B.
Goverdhandas Karsandas Hallm. ...	34 B.
The Indian Cement Co. Ltd ...	35 B.
The Sabarkantha Boarding House ...	36 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd. ...	37 B.
The British Express Manufacturers Co. ...	38 B.
Karnik Bros. ...	39 B.
Mahale & Co. ...	40 B.
Motilal Mulchand & Co. ...	41 B.

મકાન મોટર હાઉસ ...	...	૨૧ બી
માનકલાલ ગોરખનંદાસ ...	...	૨૭ બી
દાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા ...	...	૨૮ બી
નાનાલાલ ગોવરખનંદાસ ...	...	૨૮ બી
મણીચંદ્ર ગોવિંદભ ...	...	૨૬ બી
સપટ કંપની ...	...	૩૦ બી
મોશી કમીકલ કં ...	...	૩૧ બી
રાજચૈભ નારાયણ કૈશવભ ...	...	૩૨ બી
જીવરામ મોહનદાસ નેણચી ...	...	૩૨ બી
ગોદરેજ બ્રધર્સ ...	...	૩૩ બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરમુક સભા ...	...	૩૩ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ આશ્રમમ ...	...	૩૪ બી
આર. ઇ. કામદાર ...	...	૩૪ બી
અમરુદલાલ માલુકલાલ દવાવાળા ...	...	૩૫ બી
દુર્લભાય ઝોટાલાલ અંબરીયા ...	...	૩૫ બી
વૈદ્ય કલ્યાણક દરીદ્રમુ ...	...	૩૬ બી
લક્ષ્મીચંદ ઝોટાભાઈ બેનર બ્રધર્સ ...	...	૩૭ બી
ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કું ...	...	૩૭ બી
ધી કુહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમિટેડ ...	...	૩૮ બી
ગુલામખુસેન મસખાલક બેનર બ્રધર્સ ...	...	૩૯ બી
ધી નેરાલક સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમિટેડ ...	...	૪૦ બી
જગજીવનદાસ નારાયણ ...	...	૪૧ બી
શૂરજી વલ્લભદાસની કું. ...	...	૪૨ બી
ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રી મંડળ ...	...	૩૨૮

The Eastern Motor House ...	...	26 B.
Maneklal Gordhandas ...	...	27 B.
Dahyabhai Ramchandra Mehta.	...	28 B.
Nanlal Goverdhandas...	...	28 B.
Manishanker Govindji	...	29 B.
Sapat & Co. ...	...	30 B.
Od. Chemical Co. ...	...	31 B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32 B.
Jivraj Goculdas Nenshi	...	32 B.
Godrej Brothers ...	...	33 B.
Mahuva Gauraxak Sabha	...	33 B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	...	34 B.
R. G. Kamdar ...	...	34 B.
Amritlal Maneklal Davavala	...	35 B.
Dalerai Chhotalal Anjariya	...	35 B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna	...	36 B.
Laxmichand Dossabhai & Bros...	...	37 B.
The Parastan Perfumary Co. ...	...	37 B.
The Coohara Trading Co. Ltd....	...	38 B.
Gulambussein Esmalji & Brothers.	...	39 B.
The National Siment Mann. Co. L.	...	40 B.
Jagjiwandas Narayan...	...	41 B.
Shoorji Vallabhdas & Co. ...	...	42 B.
Gujarati Hindoo Stri Mandl ...	...	32

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્ક્સ

—*—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું
ગંજવર કારખાનું.

— — —

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં
ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે
તમામ બહારના દેશોની હરી-
ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

બસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષે નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક "ગૌદાન" ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડ પર લખી બહેર લાગમા મુકી સમારક રખાય છે

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(મ. જ. ગબ્બરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓ તથા વેપારની ચીજોનું પૃષ્ઠ કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માં થાય છે, જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બળતણો, ખતીઓ, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને ખીજ ધધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી મેળશેજી જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ધણી વક્રી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

રેટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેને શિઝનામે સ્પર્શ કરવી.

મ. જ. ગબ્બર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫) , ૧૧/૧૨-૨૪, કાવસજી પટેલ, રેડીટ, હાંગકોગ બેંકની પાસે ફાટ, સુબ્રમ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લગ્ગ, છાતીની ઠંડીનો વિઠાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ડેચ, ધા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારા થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકેમટેક્ષના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ઓરીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

ને કે

ઈનકેમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે. રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજા કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટોને ત્રગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીક્રીઓનાં નાણાં વસૂલ કરી આપીએ ઝીંઝ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

ને કે કોર્ટોનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે. માટે આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ડેકાલુઃ—મુસ બીલ્ડીંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

(૩૬)

એડવક સીનેમાની બાજુમાં. ધોળી તળાવની પાસે કાલખાદેવી રોડ—મું.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હીસાબ પહેલેથી જ મોકલવાનો છે, વળી ઘટલી સલાહ તથા બરાબર સમજ કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પધ્ધતિનો ઘણો બચાવ થાય છે. માટે તાજી મેળો

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન): એફ. ઇન્સી. સી. એ.

ઇન્કમેટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

ટાઉન હોલ આગળ. બાગ સામે.

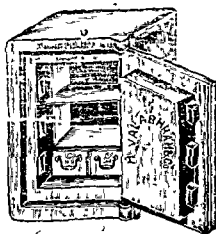
હોમજ સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

(૩૫)

ટેલીફોન નાંબ ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કુંઠ

ગોરોત્ર પકડવાની

અખંડ વાળી.

ત્રીજેરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બોક્સો.

ખનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ધોબી ગલી.

(૩૫) ફૂકાન—અખંડુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

(INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1909.)

Subscribed Capital	Yen.	60,000,000.
Paid-up Capital	Yen.	37,500,000.
Reserve Fund	Yen.	7,030,000.

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kiukiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad.

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ધનકેન્ડરોવેટ થયેલી.

ભરાયલી થાપણ	યેન	...	...	૬૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાર કીધેલી	,,	...	...	૩૭,૫૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	,,	...	...	૭,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઇપેહ, ફાર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કેન્ટન ફૂચાઉ, હુન્કો, કીઉકીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઉ, શે ગાડી, હાંગકોંગ, શીંગાપોર, સોરાબાયા, સીમારાંગ, બંટેવીઆ, એકંગ, ટાઇટોહ, શીન્ચીકુ, ટાઇચુ, ટોકીઓ, ઓસાકા, કોબી, યોકોહામા, આકો, ગીરાન, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઇ, ટોવન મોજી, બાંગ્કોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યાબંધ કોરસપોન્ડન્ટો છે.

ગ્રાહકો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને બાધી મુદતની ડીપોઝિટો એક વરન અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

ફરેક ભાતનું શસકી અને હુંડીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

પદ, એક્સલેન્ટ રીડ, ફોર્ટ—સુંબઇ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

ડગલા અને સુટને માટે ધણીજ સરસ ચાઇના સીલ્ક, અને લેમીંગ કાર્ડ સીલ્ક -
ખપાનીસ રેશમી ટ્રે સુતરાઉ કાપડ અને તૈયાર સીવેલા માલ અને એન્ટીમનીવર,
ડામાસેન્ટ, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાંથી
જથાબંધ તથા પરચુરણ કીશાયત માલે મલશે.—લખી મોકલો.

J. Balamal & Co.

Dana Bunder

Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા બંદર, મુંબઈ. ૩.

(૫૨)

નામદાર મુખબંના ગવરનર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, મુખબં.
મુખબંમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ હીન્દી ધરાવ-
નારા અને વીલાયતની તથા વીષેનાની આંખની હોરપીતાલમાં કામ કરી આવેલા
૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનારકોપથી તથા ઓફ્ટલમોરકોપથી આંખ
તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. ફીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ
કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી ફી ખરચવાં પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે
બની શકે છે.

મી. ફીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ
જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર
એન. થંદાવરકર, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસટીસ
બેચેલર, કરનલ ફ્રાન્સેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ જ્યુલ M. D.,
I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુખબંના પોલીસ કમીશનર મી.
જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને ગ્રહસ્થો તરફથી એમની
કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈફોકલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક બેવા માટે સાંધા વગરનાં) લેન્સીસ
તથા ઉંચી કંવોલીટીના બ્રેઝીલીઅન પેપલસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા
સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ
પ્રીબએટીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં
બાવ ઘણાજ કીકાયત.

“વી વી”

આંખનાં ટીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, બીજા વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાતીપુવંક
છલાજ કીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુફત મળશે.

નખળાં જૈરાં માટે.

—:0:—

આલટ્રેઝ કૅરડીયલ રીયો એજ સોના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામબાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નખળી પડેલી અને લોહી વગરની ફીફ્રી છોડરીઓ અને ગર-ભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કૅરડીયલ રીયો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસ્ટવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કુમ્મરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે જૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કૅરડીયલ રીયો તેઓના અવધવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
ચાના એક ચમચાબર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નખળા હોય, જેઓને ઉલ્લ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાજ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નખળાઈથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નખળા પૂરૂંધોને માટે શક્તિને માટે જગ બહાર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કૅરડીયલ રીયો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આખરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટકે અથવા જગ્યાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચબુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી સ્ત્રીની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈબી ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીયો કેમીકલ કું' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીયો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુ યાર્ક સીટી સુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

(૫)

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આ દે

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના ચોખીના માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લઠાઈના વખતમાં દરેક ગ્રીજ બેહુદ-માંથી થઈ છે,
તેવા વખતમાંવેપારીઓને પોતાના માલ સાફ જોઈતા
નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના છોકાં અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમેને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને જાની કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંકલી સ્ટ્રીટ, ભાયખલા, મુંબઈ.

(૧૦)

B O M B A Y.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા—

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેક્સ કે વાઈચી આંકડી, તાણુ, ખેંચ કે કાંકણી આવતાં બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી શ્વાસ
રૂંધાવો, થંડગાર બનવું, ફીણના ફ્રીસોટા, પેટના દુખાવા ઇત્યાદિ નવા કે જુના દર્દ માટે શમખાણ છે.વળી ચિન્તન-ઉન્માદ કે ઘેલછાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુલવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,
ચિન્તન બેવું, પ્રેતાદિવેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.હપચોગ કરેથી ખાતરી. હવા મહિનાલરની-વનરપતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાતું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી ૦)જી. પો.)—છગનલાલ લલ્લુલાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધક હીસ્ટરિયા-ચેક શેરી-વડોદરા.
(૨૬)**પ્રેમચંદ કશનાજી સુરતવાલા.**

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

એલમ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા કુમર, તથા બેટરી ટેબલલેન, વગેરે માલ કીફાયત
લાવે મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી ખાતરી કરશો.

ઠેક મુળજી બેઠા બીલીંગ, બીજે માલે, બ્લોક નં. ૬, મુંબઈ નં. ૨.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

રૂ ૩૧૦ ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વેહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં થટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

ઓન. શ્રી મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શ્રી માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શ્રી માધવજી ઠાકરસી.

શ્રી મોરારજી વેલજી.

શ્રી જેઠાલાલ વાલજી.

શ્રી વાલજી મુંદરજી.

શ્રી પરશોત્તમ કાનજી.

શ્રી જગજીવન શેષકંજી.

દરેક ભાતનું આગના વીમાનું કામ (જેલું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાયમ
કરવામાં આવે છે બહિર પ્રબળે તથા વેપારી વર્ગને એલેતેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મેહિરબાની કરવી. વધુ વિગત ચાહ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખતું અથવા નાતે મળતું.

પેસ્તાનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી૦

૧૯, બેન્કબીટ, કોટ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકામ અને ધંધાદારીઓને માટે દુકં ખસતી (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો આપનારા સોળ રાજ અને ઉપરાંત વધુના દરેક રાજ દીઠ એક પેસાના બાવધી લેવામાં આવશે. ૧૬ રાજ દીઠ ચાર આના અને તે ઉપરાંત દર રાજ દીઠ એક પેસો લેવાનો વિવાદ છે. છપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા. ૨૦ મી સુધીમાં લખાણ પેસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા જોઈએ. અંદર લખાણ અને પેસા સાથે પોરતમાં મોકલી આપવાં.
સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન ઓફ ભુરો, આલ્ડ ટેલીગ્રાફ બિલ્ડીંગ્સ ૧૯, ટૅક સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

અરેતરની તપખીર—અરેતરની સર્વોત્તમ તમાકુમાંથી શ્રીમંતો માટે ખાસ હાથે ઘુટી બનાવેલી—કીંમત રતલના રૂપિયા ચાર—નમુનો મફત અરેતર એજંસી, (૬૨) નડિયાદ,

“લગનુ” પદ્ધતિ” નામની ચોપડી એક આનાની ટીકટ મોકલી મંગાવો.
ડી. એન. શાહ, ખપાડીયા ચકલા સુરત.

અઘાપિ બહાર નજ પડેલી એવી સુંબડા છલાકાની ભુગેળની પ્રત્નોત્તરમાળા— ચાર આના બીજા ધોરણ માટે અંગ્રાજીતનાં મનોચરન ચાર આના દરેક ચોપડીના ટીકટ—શન શિક્ષક તૈયાર છે.

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

(૬૩) શાહપોર—સુરત.

“રેલ્વે બુલમમાંથી” પરાધીન મુંગા યર્દ કલાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુયકેલીઓ દુર કરવાને તે તમારે કાઠપણ પ્રકારની મદદ, ખાતરી, અથવા સાદા-ર્ય નેમ્બટી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદનો ઉચોગ વધારે ફેલાયલો જેવો હોય તે “ઈન્ડિયન મોર્ડ” એક હાથરેલ્ડરસ” ના ઉપરીપણ નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ એક રેલ્વેઓ સ્થાપવાનું દબાણ કરતું આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે જમાવેલ સફરકર્ય પાસેથી મળશે:—

છપરાજી છ. નેનસી.

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાસિક રીલીફ એસોસીએશન,
બોરા બજાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

અમારાં ઘરાકો કોણ છે ?

હીમ હાથનેસ ધી નવાબ સાહેબ સર, છ સી. આઈ. ઇ. હીહ હાથનેસ મેલર નવાબ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ. હીહ હાથનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આઈ. ઇ. હીહ હાથનેસ કાકીર સાહેબ, સી. એસ. આઈ, અને બીજા રાજ મહારાજઓ, નવાબ સાહેબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના મેમ્બર જોનરેબલ સર, તથા બીજા જોનરેબલ મેમ્બરો, મુંબઈના હાથ કેટના નામદાર નજ સેરાન્સ જાને, કર્નલો, કમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કર્નલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર વાઈસરોય સાહેબના જોનરરી એ. ડી. સી. લેફ્ટેનન્ટ, પ્રાઇમ મીનીસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમસ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, પોલીટીકલ એજન્ટ, સરકારી મીલીટરીયન ઓફીસરો, ડેપુટી કમીસ નરેઃ કલેક્ટરો, સુપ્રીન્ટેન્ડીંગ એજન્ટીયરસ, સુપ્રીન્ટેન્ડેન્સ વાઇસરોયલ એસ્ટેટ, (ટીકી) રેલ્વે મેનેજરો એકઝીક્યુ ટીવ એજન્ટીયરો, ટીવાલ બહાદુરો, રાજ બહાદુરો, જલ્દીસ એકઝીક્યુ ધી પીસ, મુંબઈના માજી પોલીસ કમીસનર, ઇન્ડિયન નેશનલ કોનગ્રેસના રીસેપશન કમીટીના પ્રમુખ, બેરીસ્ટરો, ડેપુટી રીક્ટર જનરલ એક પોરત ઓફીસ ઇન્ડિયા, જોનરેબલ સરન્યન જનરલ સર સ્પીકીસ પારી કે સી. એસ. આઈ, એમ ડી. લેટ રીક્ટર જનરલ એક ઇન્ડિયન મીકલ સર્વેસપાયા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ ફેડ કોસ વોર હોસ્પીટલ, કે જેમાં મેજર જોનરેબલ સર, એક્ટેવર્ડ સી. આઈ ઇ કલેક્ટા તથા મેજર એ. ઇ. વાઈસ આઈ એમ. એસ. જેવા મોડા નામીકિત સરકારી ડાક્ટરો વ્યવસ્થાપક હતા તે મોટી સરકારી હોસ્પીટલ, (ધુરોપીયન સર્વિસ સરન્યનો લેફ્ટેન્ટ, કેપ્ટનો) (આઈ એમ. એસ.) એમ. ડી. અને વિવાયની રીમી ધરાવનારા મોડા ડાક્ટરો, કોલેજિના મીન્સીપાલો, ધુરોપીયન તથા દેશી અમલદારો અને શુદ્ધરો તથા બહા. બહા. દેશના મોટી પદવીના અમલદારો અને શુદ્ધરો વગેરે.—

બાદશાહી ચાહુતી.

જે તે કામગીરી ગ્રામવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરવાન કાયમ રાખે છે આ રાજવંશી ચાહુતી વર્ષ વિકાસના તમામ વ્યાધી મટારે છે અને વીર્ય શક બનાવી ખરે પુરવાતન આપે છે. ખરી મદદમાં આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવનની માફક જોડાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બહાણ છે આ દવા વાપરવામાં કોઈ જલતની પડેછની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂ. દર.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ—રાજકોટ—કાઠીયાવાડ.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગંધોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા હમારી લેમોનેડ “ ટીકલીઓ ” ભારે આવકાર દાયક પીણું છે. જે “ ટીકલીઓ ” બુકો કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી સુગર કેટિડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલ્ડેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ ટીકલીઓ ” તાજા અને શુભકારક, ખનાવટો સુગંધ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઇટર એન્ડ કુંપની

(૨૧) “ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ ખનાવનારા મુખ્ય. નં. ૪

ગાઉડી રીયુમ શાસ્ત્રી

સંધીવા અને ગાઉડના દરદો માટે આ એ- ધણેજ અસરકારક. રામગાણ અને કડપી ઇનાજ તે ઉપલા નામનું તેલ છે. એ તેલવા, પેન મારતો વા, તમામ જાતના સંધીવા, સાંધેડીકા, માલ્ટ, હઝની, કરતલ, આકાસં નસોતુ બેચાણું, કમર, છાતી, સાંધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખણ, બરદાની ફાટ, બચાંઓના નબળા પડેલા પગો શુક્રાને સોજા, સુજેલા તથા ગંઠક ગયેલા સાંધા અને હાડકાં અકરસાન, લમણેગો, લકનો, લચક, ચસક, વીગેરે તમામ જાતના શરીરના જીવા કુખારને જટપટ સાજા કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બકી લોટી ફરતું કરી નવી જાંઠી બખરાવી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફક્ત રૂપિયા એક.

સર્વે જાણીતા દવાના વેપારીઓ એ છે બાહારગામવાળાઓએ નવસારી લખડું.

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

(૪૫)

હેડ ગ્રાફીસ-દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

રેટોલ

ગોળીઓ.

(૨૯૨૬૬.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની છુદ્દી ઉપર આખાદ અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુરીથી ખાઈ જાય છે, અને ખાધા પછી હમેશાને માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છોડી નહાશી જાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને દુર રાખવાને માટે ધણેજ અકસીર ઉપાય નીવડયો છે કારણ કે તે વાપરવાથી મરકીના ઉંદરો નહાશી જાય છે. ઉંદરો મરકીતુ સુખ કારણ માટે તેમને દુર રાખવાથી મરકી પથુ દુર રહે છે.

વાપરવાની રીત

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ છુદ્દી છુદ્દી જગ્યાએ બસ પુકા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી થોથે દીવશે એક પથુ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કી મત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. મોટા જથ્થામાં મંગાવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીશું.

ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ૦.

નાં. ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -મુખ્ય.

જે

તમારે ત્રીજા વર્ષના ક્લાસમાં હાડમારી અને
શુભમ અટકાવવા હોય, હાંદી જેપાર ઉલોખને થતી
હાની બંધ કરવી હોય, ફરવેઈ લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૧૭
પોડનો હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અટકાવવો હોય,
હાંદીએ મટે રેલ્વેમાં સારા પમારની નોકરીઓ નોંધતી
હોય, હાંદી ઉલોખ હાંદનાજ લાભ માટે ખીવવો
હોય, નંદરે પ્રભની સગવડ મળે પૂરતી કાળજી રાખનાર
સવા નોંધતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ નોંધતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ મંજો.

ઉપર દર્શાવેલ રેલ્વે સબધી લડત ચલાવા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફેરફાર
ફરમારૂપ દાદાચાનજી ૩૬૨, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ,
એ સરનામે મોકલવા વીન તી છે

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હીસાબના પત્રકો (ડી.
ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબલીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્સીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૨, કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુરમન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

રૂમીટીઝમનો કટ્ટા દુરમન, તથા સ ધીવા, ઠમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુઃખાવો, હાંત તથા કાનનો દુઃખાવો માખ, વીછુ, વગેરે અહેરી
દ ખના ઉપગ આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે
માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
બાટલી મંગાવી ખાત્રા કરો ક્રી બા.-૧) ની રૂ. ૦૧.

વી. પી. ખરચ બુદ્ધ તે શીવાય

ધણી નાતના મુશબોહાર મધ મધવા તાજા પુલોમાંથી બનાવેલા
હેર એકલો અત્તરો તથા એટો. મલરો, અને દરેક નાતના
ધંધીશ શંકો લવંડર શાખુ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલરો.

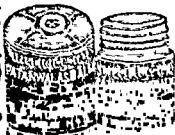
વી પી થી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું.

એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

(૫૯)

ભાજીખાતા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંજુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંજુન સમાચાર

જેમાં રંજુન શહેરની તથા બર્મા પ્રલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાણવાબેગ કેટલેન યુગદાયો, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને ઝવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પૌરુ સાથે રૂ. ૬,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

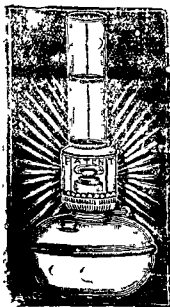
પ્રાપ્તપ્રાપ્ત “રંજુન સમાચાર” પત્ર તથા
“રંજુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંજુન.

રંજુન સમાચાર પ્રેસ.

અલી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંજુન

નોટ—આખા બર્મા પ્રલાકામાં “રંજુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહાર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અબરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીશ ભાંગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપુર ઈમીશન.

૬૦ દાવડાની કુાં,

મંમ્માહેવીના કુવારા પાસે,

સુબર્ધ નાં ૬.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આહુ દાવડાનું અબરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની બીજી શોધોની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજ કરો અથવા બાતો મળો.

ધી સેંદૂલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ ..... રૂ. ૪૯,૫૯,૯૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અઠવાડિયે તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક થતાના હિસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેકો તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વહી આફીસ:-એલાહસ બીદડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા આફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

આલુ ખાતામાં રોજની ખાકી ઉપર બ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સૌરાષ્ટ્ર ન. પોચખાનાવાલા
મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

વેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટેકે છે તેના હિસાબ ગોદરેજ પ્રબંધે આપ્યો છે. કોટની ઇવર્ટ લેધમની આક્રીસની આગમાં અને કાપડ બળારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સામુન જેમ દેવીડે પોતાની હબરોની કીમતની વેલાતી મોટા બહીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને બરમાની સેવીંગ બેંક માટે સરકારને ઉગર તીજેરી ભેઘતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આખો ઉગર તીજેરીનો ઓરકર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઇ હતી અને હબરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકાનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન 'ચાપાન્યુ' નામે સાથન-ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાં મેકરોની કાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઇ છે. અમારી બજારમાં એવી વાત આવી છે કે જે બળી ગયેલી તીજેરીઓ ને કે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાંતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકારે હમિશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે કચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશેશ કરો

કેશવકાન્ત—હેર ઓઇલ વ્હાઇટ ઓઇલ
(ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે વ્હાઇટ ઓઇલ
લના લાખા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુક્સાન કરે છે માટે જો કોઇ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓઇલમાં વ્હાઇટ ઓઇલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઇનામ અમે આપશું.

બાટલી ૧ ના રૂા ૦-૧૦ ૦

દરેક બાટલીમાં વપારીઓ પામેથી મળશે
દ્વારદાસ જનમોહનદાસ એન્ડ સં

પ્રોપરાઇટસ

ધી હિંદ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ
ધી કેશવ પરચુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭ અબદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

(૫૩)

TELEPHONE No. 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS" BOMBAY.

THE
Bombay Mill Stores Supply
Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings,
Leather, Hair and Balata Beltings,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands.
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth,
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheets,
Asbestos Millboards & Packings,
Canvas Hose, etc., etc., etc.,

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
Please write to us*

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું. VOL. XII. JANU. 1920. No. 7. જાન્યુ. ૧૯૨૦. અંક ૭ મો.

અનુક્રમણિકા

વિષય.	પાનું.	વિષય	પાનું.
૧. વેપારી વિષયો ૨૬૦		૩ પત્રવ્યવહાર ૩૦૫	
૧. પૂર્વ આફ્રિકામાં જંગલ સંસ્થાનમાં લવંગની ડાંડી ૨૬૦		૪ લાયબ્રેરીમાં આવતા નવાં પુસ્તકો ... ૩૦૬	
૨. સોનાનો વેપાર ૨૬૨		૪. વેપારી ખબરો ૩૧૧	
૨. આધપતીની નોંધ ૨૬૪		૫. વેપારી આંકડાઓ ૩૧૨	
૧. શોર્ટ હેન્ડના અભ્યાસને ઉત્તેજન ... ૨૬૪		૧ ખાંડની જગત વખતે આફ્રિકી ક્રીમત ... ૩૧૨	
૨. સર રતન તાતાના મરણનો શોક ... ૨૬૪		૨ ખાંડની આયાત ૩૧૩	
૩. હોંદમાં સંજીવ્ય સુધારા ૨૬૪		૩. લેઈટ સ્ટોક કમ્પનીઓ ૩૧૪	
૪. આફ્રિકામાં હાંદીઓની સ્થિતિ ૨૬૪		૪ વેપારી ચીન્નેની આયાત તથા ચીન્નેના ભાવ ૩૨૩	
૫. ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની શાખાઓ ... ૨૬૫		૫. કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી ૩૨૩	
૬. રંગ ૨૬૫		૬. કાપડની પેદાશ ૩૨૪	
૭. બ્રીટીશ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફેર ૨૬૬		૭. સુતરી નંબરવાર પેદાશ ૩૨૫	
૮. કાડીયાવાડ હાંદુ અનાયાચમ ૨૬૬		૮. સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ ૩૨૬	
૩ ચેમ્બરનો વિભાગ ૨૬૭		૯. સુતરની આયાત ૩૨૬	
૧. સર બેન્જામીન બાન્સની મુલાકાત ... ૨૬૭		૧૦. નવાં પેટંટો ૩૨૭	
૨. કમીટીની સભાઓ ૩૦૦		૧૧. હિંદુસ્તાનનો ફરીયાદ વેપાર ૩૨૮	
		૬. વેપારી પુછપરછ ૩૩૩	

અમે ચેાતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુબંધના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂા. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂા. ૪-૮-૦ ચોરસેજ સુદ્ધાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નઠલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય યા તો કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાળની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જરૂર નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીટીંગ મેન્ટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેન્ટરની આગળ યા પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

અમોને તા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમા નામ બરાબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે ગમે સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર ચોરસમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે ગ્રાહકોને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરત ખબર આપવી જેથી જલદી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીલીકમાંથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો અધી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ફરીયાદ અરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

વહેપારી વિષયો.

પૂવ આફ્રિકાનાં જંગલોમાં સંસ્થાનમાં લવંગની ડાંડી

લેખક-બિહારીલાલ નારાયણજી અંતાણી, જંગલોમાં.

ગયા માસમા આપણે ઉપરોક્ત સંસ્થાનની મુખ્ય પેદાશ લવંગની બાબતમાં કોંઈક જાણ્યું છે. આ સંસ્થાનની બીજી અગત્યની પેદાશો તરફ આપણી નજર ફેરવ્યા પહેલાં આ અકમા આપણે લવંગની પેદા પેદાશ લવંગની ડાંડી તરફ આપણું લક્ષ આપીશું.

લવંગની બાબતમાં આપણે જાણ્યું તેમ લવંગલતાપરથી લવંગને જીમખા રૂપે ઉતાવવામાં આવે છે અને તે જીમખા રૂકાતાં એકેક મજા છટો પડતા જીમખાના જે શેષ ભાગ રહે છે તે લવંગની ડાંડી નામે ઓળખાય છે.

કર્નીચરના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલસ મોટો જરૂરો કયાં છે ?

આ વસ્તુ પશુ વાણિજ્યનું ઉપયોગી અંગ
અધારી લેખવામાં આવ્યું છે. હાંડીને સૂકાવી
લવંગની માફકજ તેને બળરમાં મેલવામાં
આવે છે.

આરબ સુલતાનોએ આ સંસ્થાનમાં
પોતાનો વસવાટ શરૂ કર્યો અને મોરીશી
અસમાંથી આણી લવંગની ખેતી આ મુલકમાં
શરૂ કરી ત્યારથીજ આ વસ્તુ લવંગની સાથેજ
પેદા થવા લાગી પરંતુ તેનો ખર્ચ ઉપયોગ
તેઓના બંધુવામાં આવ્યો નહિ અને તેનો
જાહેર ઉપયોગ તો લવંગમાં લેણસેણ કરવા-
માંજ થવા લાગ્યો.

સહુ બંધુ છે તેમ આરબો સાથેજ કચ્છ
અને ગુજરાતના સાહસિક લાટીયા તેમજ
ખેલ વ્યાપારીઓ આ મુલકમાં વસવાટ
કરવા તેમજ વ્યાપાર કરવા લાગ્યા તેઓ જે
મોસમી વહાણોમાં દેશથી કચ્છી છાયલો
મુદ્રા માંડવીની ચીન્ને-મીડું-અનાજ ચીડીયાં
ઠાપડ વગેરે વગેરે પુર્વ આફ્રિકામાં લાવતા-તેના
બદલામાં હાથી દાંત-કચ્છકો-રખર વગેરે
ઉપયોગી ચીજોની સાથે લવંગ પણ વળતી
સફર સદરહુ વહાણોમાં ભરાવા લાગ્યા અને
ત્યારે ઉપરોક્ત કીમતી કારમાણ વખતસર
નહિ મળી શકતી ત્યારે કેવળ નીરમ ભરવાને
બદલે આ લેણસેણ શિવાય નિરૂપયોગી
લેખાતી પેદાશ હાંડી પહેલ વહેલી કચ્છી
ચેટીયાઓએ મુદ્રા માંડવીનાં વહાણોમાં
ભરી દેશ મોકલી કચ્છમાં તેનો અજબ જેવો
ઉપયોગ કચ્છી રંગારાઓએ કર્યો અને
તેમથી તેઓ એક ભતનો જેડ જેવો શતો
રંગ ઠાઠવા લાગ્યા અને હાંડીની કીમત ત્યારથી
ખાફિકાના વ્યાપારીઓ બંધુવા લાગ્યા-કચ્છને
જમનશીખે કચ્છના લગભગ તમામ ઉદ્યોગોની
જાયાં અર્ધ સૈકામાં થયેલ પડતીના સાથે આ
જાણીય પદ્મ પડયો પણ-એજ કચ્છી છાયલો
માલોની નકલ સાહસિક જરમન વ્યાપારી-

ઓએ સદરહુ મુલકમાં આવી કરી અને આજે
ખાંગા અને શૂકા નામથી પ્રખ્યાત કાપડની
હજારો ગાંસડીનો વ્યાપાર ઠહી પણ કોઈ પણ
ભતી હરીફાઈમાં ન ટકે તેવી રીતે સ્થાપ્યો.
વખતનાં વહનની સાથે અંગ્રેજોએ પણ હાંડીનો
અખતરો કર્યો તેઓ લવંગ સાથે વિલાયત તેને
પણ લઇ જવા લાગ્યા પણ તેઓ પણ હજી
સુધી સટા શિવાય તેનો વૈજ્ઞાનિક ઉપયોગ
કરી શક્યા નથી. અમેરિકા ફ્રાન્સ વગેરે સ્થળો
જ્યાં જ્યાં લવંગનાં બળર છે ત્યાં ત્યાં
અમુક જથ્થાઓમાં હાંડી પણ ઉપરોક્ત હેતુ માટે
જતી પરંતુ ટુંક સુલતમાંજ આપણા દુશ્મન
વ્યાપારીઓએ તેની ખરીદી એવી તો અજબ
રીતે વધારી નાંખી કે લાઝ શરૂ થયાનાં
છેલાં અઠવાડ્યામાં હાંડીની મુખ્ય નિઠાર
જરમનીમાં હતી અને ઉપરોક્ત ભાવો લગ
ભગ લવંગના ભાવો જેટલાજ જરમનીએ
આપ્યા હતા.

લાઝ શરૂ થયાની સાથે કોઈ પણ પ્રજાએ
હાંડીની માંગણી કરી નથી. ચાર વર્ષના
પાઠની હાંડી જંગબારની અંદર પાછીને મૂલો
લગભગ ૩૫ રતલના જ્યાં ૧૪ રૂપીઆ
ઉપજતા ત્યાં આઠ અને હજારો દુર ભરણ
ગઈ કુદરતી રીતે અમારી જંગબારની દીર્ઘ-
દૃષ્ટીવાળા વ્યાપારીઓની એસોસીએશનને
આ દેખી અતી ગ્લાની થઇ અને રાજનિક સર-
કાર તરફની મદદમાં નિરાશા ઉત્પન્ન થતાં
પોતા તરફથીજ તેમું રસાયણિક પ્રયત્ન
આંહી કરાવવા માડ્યું અને વિલાયતનાં
ઇંગ્લીશ્વલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં તેમજ કલકત્તાની
સરકારની લેબોરેટરીમાં નમુનાઓ મોક-
લાવ્યા. ઇંગ્લીશ્વલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ તરફથી તો
મોંઘડે ટેકનાકેલીટી કે જે વ્યાપારીઓ બંધુ
છે તેમ સરકારની એક ભતની ગેલકાજ
છે તે આડી આવી અને જંગબારના ખેતીવાડી
હાયરેક્ટર સાહેબ મારફતે તેમણે ન મોકલાવ્યા

તેથી તેમના મારફત પત્ર વ્યવહાર ચલાવા વ્યાપારીઓને સુચના થઈ સદરહુ અમલદાર હડાઇના સમયમાં બહુ કામમાં હોવાથી વ્યાપારીઓની આવી નિર્માલ્ય સુચના પર ધ્યાન આપી શક્યા નહિ પરંતુ બીચારી ભારતની લેબોરેટરી વરફથી તોપણ જવાબ આપ્યો કે તેમાંથી હિંદુસ્તાનમાં તેલ નીકળી શકે અને અમુક ભાવે જો વ્યાપારીઓ આ પેદાશ આપી શકે તો બધા પાક હિંદુસ્તાન ખરીદી શકે એવો તેમનો અભીપ્રાય થયો જે ભાવ આપવામાં આવ્યો તે ભાવ નુરની સરખામણી કરતાં પોશાઈ ન શકે તેવો લાગવાથી ભારતનાં વાણિજ્યનું ઠંડા દિલાસાનું સબળ હુથીયાર નિશાણો નાખી અમે બેશી રહ્યા. આ અમારી ડાંડીને ટુંક ઇતિહાસ છે કહેા અમે કેવા બહા-દૂર છીએ તેનો શું આ ચિતાર નથી.

ભારતમાં જે મારા હાલના ટુંક વસવાટ દરમીયાન કંપનીઓનાં એટલાં તો પ્રેરપેકટસ વાચ્યા છે કે જેની ગણતરી કરવાની મારામાં તો શકતી રહી નથી તેમાંની જો કોઈ પણ કંપની કેમીકલ ઇન્ડસ્ટ્રી તરફ નજર દોડાવવાની હોય શેરનાં ઠમીશનો કરતાં-કંપનીઓ કાંઈ કળાના

વધુ ઉપયોગ માટે ચોળવામાં આવતી હોય મેનેજીંગ એજન્ટોનાં વર્કિંગ પોશવા શિવાય તે કંપનીઓનો કાંઈ બીજો દેશોપયોગી ઉપયોગ થવાનો હોય તો ભારતની શાખા પુર્વ આફ્રિકો પોકાર કરી ભારતના વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ માટે જવાબદાર થાય કારને આ ઉપયોગી ચીજ અખતર મા પરફ્યુમરી, નહિ તો-રંગ, નહિ તો તેલને માં પણ જો લાભ તેને ઉપયોગ કરે તો આ આપવા તૈયાર છે.

સંસ્થાનેની ઉપયોગીતા અને રસાયણ વાણિજ્યનો કાંઈ પણ વ્યવહાર ખ્યાલ ભારતનાં આવ્યો હોય તો મને આશા છે કે આ ટુંક નોંધપર અવરસ ખ્યાલ કરવામાં આવે અને તે બાબત કાઠક વ્યવહાર ચોળના તૈયાર કરી તાત્કાલિક પગલાં લેવામાં આવશે. નહિ તર તો નિરાસાવાદીઓ અને પાકા અનુભવનાં અંગે કેંક્રીટ અને કંદેલા થયેલાઓ આપણું જે દોશો દે છે તે દોશને માટે સીધી આડકતરી રીતે આપણે સર્વાંશે લાયક બંનીક પ્રભુ તે દિન ન આવે. અસ્તુ.

સોનાનો વેપાર.

સોનાની અછત ડુનીઆમાં એટલી વધી ગઈ છે કે સોનાના સીકનેરો આવેજ રાખી તેની સામે ઠહાડવામાં આવેલી ચલાણી નોટો વડે અને એવાં નાણાં એકમાં રાખી તેની સામે લખેલા ચેકો વડે સુધારેલા દેશોને વ્યવહાર ચાલે છે તે એટલે સુધી કે એ ચેકો અથવા નોટના બહલામાં તેટલી કીંમતના સોનાના સીકા મળી શકવા નથી. એક આઉસ સે નામાથી ત્રણ પાઉંડ સતર શીલીંગ સાડા દસ પેન્સ લેખે ઇંગ્લંડમાં સોનાના સીકા પાડી આપવામાં આવતા હતા પણ હવે એવી રીતે

સીકા પડાવવા માટે કોઈ વેપારી આતુર ન હોવાથી એ સીકા પાડવાનું જાણે બંધન થઈ ગયું છે અને એક આઉસ સોનાને માટેના જે ભ ઉપર જણાવેલો છે તે કરતાં વધારે કીંમત આપીને પણ હી દ માટે હી દી પ્રધાન સોલ ખરીદ કરે છે. તેમ છતાં ઇંગ્લંડમાં જો સોના આયાત ઇતર દેશો ખાતેથી થતી ન હોય તો ઇંગ્લંડ ઘણા વખત સુધી હી દને સોનું પાડી શકે નહીં. તેથી ઇંગ્લંડમાં પરદેશી સોનું કેટલું આયાત કે નીકાશ થયું છે તે વીશેના આડડા આપણે લક્ષમાં લેવા જેવાં

મેટેલીક શીર્ડીગથી બીર્ડીગને આરોડો ચોલે છે.

પડે છે. ગયા અકટોબર માસને લગતા-એ
માહિતીઓ નીચે પ્રમાણે હતા:—

યુનાઇટેડ કીંગડમમાં થયેલી સોનાની
આયાત તથા નીકાશ.

	પાઈડ	પાઈડ
હીન્દુસ્તાન	૧૮૪૨૦૧૫	૨૪૨૬૨૨૦
ફોર્લેંડ	૨૪૮૪૭૫૦૦	૪૨૮૧
બેલ્ગિયમ	૧૮૨૨૪૫૦૦	૧૧૧૪૦
સ્વીટઝરલેંડ	.....	૧૧૨૦૦૦
સ્પેન	૧૨૦૦૦	૮૦૫૫૦૪
પશ્ચિમ આફ્રીકા	૪૭૪૨૨૭	૧૨૬
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૪૦૬૭૮૭	૬૫૭૬૪૦
ઇટાલી	૮૮૫૩	૧૫૦૦૦૦
રોડેશીયા	૮૬૬૮૩	.....
ત્રાન્સવાલ	૧૩૩૬૩૬૮	.....
ફ્રેંચ ઓફ ગુડહોપ	.....	૩૦૦૦૦૦
બીઆ દેશો		
મળીને કુલ	૫૬૫૦૪૩૭૬	૪૧૬૪૩૬૭

આ ઉપરથી જણાશે કે નીકાશ બાદ
ઠરતાં ઇંગ્લંડમાં સોનાની ચોખ્ખી આયાત પડત
લાખ પાઈડની કીંમતની થઈ હતી જેમાં ૪૨૭
લાખ પાઈડ નેટલી હોલેંડ તથા બેલ્ગિયમથી
હતી. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સે જરમનીને અનાજ
મોકલ્યું તેની કીંમતને પેટે વાળવામાં આવેલાં
નાણાંમાંથી આટલું સોનું વેપારદ્વારા ઇંગ્લં-
ડમાં આયાત થયું છે એમ જણાવવામાં આવે
છે. આવી સ્થિતિ કેટલો સમય ચાલુ રહેશે
તે વીશે અભિપ્રાય બાંધવાનાં સાધન આપણી
પાસે નથી પણ જો એ સ્થિતિ ચાલુ રહે અને
એમાંથી સારી જેવી રકમનું સોનું હીંદમાં
લાવવામાં આવે તો હીંદમાં હવે પછી સોનાનો
અવેજ રાખી તેની સામે ચલણી તોટ ઠહાડવી
એવી આ ચેન્જરની સુચના જલહીથી અમલમાં
લાવી શકાય. હાલ તુરતમાં તો હીંદના લોકોમાં
સોનાની ભુખ એટલી વધી ગયેલી દેખાય છે કે
હીંદી સરકાર જે સોનું વેચે છે તે બધું ખપી
જવા છતાં સોનાનો ભાવ હજી રૂા. ૨૩-૧૪-૪
ની હદે પહોંચ્યો નથી.

અધિપતીનો નાંધ.

શાર્ટ્લેન્ડની તાલીમ આપણા દેશમાં ઘણી સ્તુતિમાં અપાય છે પણ તે લેનારાઓમાં મોટે ભાગે અંગ્રેજી ભાષા ઉપર સારો કાળુ ધરાવનારો ન હોવાથી પોતાના કાર્યમાં જોઈતી જડપ વધારી શકતો નથી. ટાઉન્સવીલ ખાતે એક સોલ્જરે પાંચ મીનીટમાં ૧૧૧૫ શંખદો ઉતારીને દર મીનીટે ૨૨૩ શંખદો જેટલી જડપને દાખલો પુરો પાડ્યો છે. આરત્રેલી-યાનાં ન્યુ કવીન્સલેન્ડના સંસ્થાનમાં એ જડપ માટે કોઈપણ હરીફ તેની સાથે શરતમાં ઉતરવા તૈયાર થાય તો સો પાઉંડ સુધી આ સોલ્જરને મદદ આપવાને પણ ત્યાંનો એક ગૃહસ્થ બહાર પડ્યો છે. એવી હરીફાઈ દ્વારા તથા બીજા ઉપાયોથી હીંદમાં એવા અભ્યાસને ઉત્તેજન આપવું ઘટે છે કેમ કે એવી તાલીમ-વાળા ગૃહસ્થોની હીંદમાં ઘણી અછત છે.

સર રતન તાતાનાં અકાળમરણથી થયેલો શોક દર્શાવવા માટે મુંબઈના શહેરીઓની જે સલા ગઈ તા ૯-૧૨-૧૯ ને દીને મળી હતી તે વેળા પ્રમુખ તરીકેના પોતાના ભાષણમાં મુંબઈના નામદાર ગવરનર સર લોઈડ જ્યોન્સ એમનાં બહુ વખાણુ કર્યા હતાં. મરહુમે ગરીબ વર્ગની સ્થિતિ સુધારવાનાં કામોમાં તથા દક્ષીણ આફ્રીકામાં જઈ દુખી થયેલા હીંદીઓને માટે જે મદદ કરી હતી તે માટે હીંદની પ્રજા હંમેશાં આભારની લાગણી ધરાવતી રહેશે.

હીંદમાં રાજકીય સુધારા કરવા માટેનો કાયદો પાર્લામેન્ટની આમની સલાએ પસાર કર્યો છે તેમાં જકાતને લગતી ગોઠવણોમાં હીંદી સરકારને ઈંગ્લંડની સરકારથી સ્વતંત્ર રીતે હિંદની રાજનીતી નક્કી કરવાની સત્તા આપવામાં આવી નથી અને પ્રાંતીક સરકારો જે પ્રમાણે પ્રજાકીય પ્રધાનના હાથમાં અચૂક

ખાતાંઓને લગતી સત્તા સોંપશે તે પ્રમાણે હીંદી સરકારે પણ પોતાનાં અનેક ખાતામાંથી ઓછામાં ઓછાં એક કે બે ખાતા પણ પ્રજાકીય પ્રધાનને સોંપવાં એ સુચનાનો પણ અસ્વીકાર કર્યો છે. રેલવેઓનો વધારેલા દર, ગાડાની તંગીને લીધે માલની લાવ લઈળ માટે થતી અતીશય લીલ, માલ ખોવાય તો બદલો ન માગવો એવી વેપારીઓ પાસે લખાવી લેવાતી કબુલાતો, પરદેશી વેપારને ઉત્તેજન આપે અને દેશના ઉદ્યોગોને ખીલવા અટકાવે એવી રીતે રેલવેના દરો રાખવાની રાજનીતી, વગેરે કાર્યોદ્દેશ પ્રત્યે હવે વેપારીઓ એવા બંધન થયા છે કે રેલવેઓને લગતું હિંદી સરકારનું ખાતું પ્રજાકીય પ્રધાનને સોંપાવવા માટે પોતાનાથી બનતો સર્વ પ્રયત્ન કર્યા વગર રહેશે નહીં. પાર્લામેન્ટે સુધારા માટેના કાયદો હમણાં ઘડ્યો તે પછી થોડા સમયમાં વધુ સુધારા કરવાનું કામ હાથ ધરી શકે નહીં માટે તે કાળે ચળવળ કરવી છોડી દેવી એવી સલાહ હીંદી પ્રધાને આપી છે પણ હીંદી પ્રજા તે કદાચ સ્વીકારી શકશે નહીં કેમ કે જે વેપાર ઉદ્યોગ વગર પ્રજા જીવી શકે નહીં તેના માગમાં હાલની રાજ્ય વ્યવસ્થા હરકત કરતાં માલમ પડી છે.

હીંદના જે વેપારીઓ દક્ષીણ આફ્રીકામાં જઈ વસ્યા છે તેમના હક છીનવી લેવા માટેની હીલચાલ પુરી થઈ નથી. એ હીલચાલ કરનારાઓએ પોતાની મતલબ પાર પાડવા માટેનો કાયદો પણ ત્યાંની પાર્લામેન્ટમાં પસાર કરાવ્યો છે. હીંદી પ્રજામાં એથી ખજ બળાટ થવાથી હીંદી સરકારની સુચના સ્વીકારી ત્યાંની સરકારે હીંદથી ત્યાં જઈ વસેલી પ્રજાના હક વીશે તપાસ ચલાવવું માટે કમીશન નેમ્યું છે અને તેને મદદ કરવ

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સકાઈદાર અને મજબુત.

માટે હીંદી સરકારે મી. રાબર્ટસન નામના અમલદારને મોકલ્યો છે. દરમ્યાન હીંદી પ્રજા તરફથી કેસ ચલુ પાયા એવી ગોઠવણ કરવા ને દેવરંડ એંડર્સ પલુ ત્યાં જવા ઉપડી ગયા છે. એ પ્રકરણ પુરું થયું નથી તેટલામાં પુર્વ આફ્રીકામાં હીંદીઓ જઈ વસેલા તે ભાગમાં પણ તેમના હક જુટવી લેવાના પ્રયત્ન શરૂ થયા છે અને દેવરંડ એંડર્સ તરફથી મળેલા સંદેશા ઉપરથી જણાય છે કે મામલો ત્યાં પણ ઘણો ગંભીર થઈ પડ્યો છે. આ સર્વથી હીંદી વેપારીઓમાં ઘણો અસંતોષ ફેલાયો છે. હજી પણ ઈંગ્લંડનાં સરકાર વચે પડી કાંઈક મંતોપગરદ દ્વચે લાવશે એવી આશા છે. હીંદી સરકારે તે માટે સખત આગ્રહ કરવો પડશે.

બ્રીટીશ વેપારીઓએ સુનાઈટડ સ્ટોર્સ એન્ડ અમેરીકામાં ન્યુયોર્ક ખાતે પોતાની એક ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સ સ્થાપી છે. હીંદી ચેમ્બર્સ એન્ડ કોમર્સ પણ એજ પ્રમાણે પરદેશોમાં પોતાની શાખા ઠહરાવી જોઈએ. જાપાનમાં સ્થાપાયેલી ઇંડો જાપાનીઝ એસોસીએશન જેમ હીંદ તથા જાપાન વચેનો સંબંધ ઘાટો જનાવવા માટે પ્રયત્ન કરે છે તે પ્રમાણે જો હીંદીઓ પરદેશો સાથેનો પોતાનો સંબંધ ઘાટો કરે તો હીંદની સંસારીક સજ્જીય આંદોગીક તથા વ્યાપારી સ્થીતી વીશે પરદેશો ખાતેની પ્રજામાં જે ગજાન નજરે પડે છે તેમાં ઘણો ઘટાટો થઈ શકે અને તેનો લાભ હીંદને જહુજ થાય. આવાં મંડળોની મદદથી જાપાન પોતાનો વેપાર હીંદમાં કેટલી ઝડપથી વધારે છે તે વીશે વીગતે વીવેચન કરવાની જરૂર નથી. આ સઘળા સંલેગ ધ્યાનમાં લેવાં આપણે ઇચ્છીશું કે હીંદી વેપારી મંડળો પરદેશો ખાતે પોતાની શાખાઓ સ્થાપવા માટેનાં પગલાં જલદી ભરશે.

એલીઝરાઈન ડાઇઝ મેળવી આપવાની વીનંતી અમને આ ચેમ્બરના સભાસદો તથા

બીજા વેપારીઓ કરે છે. વેપારીઓ પોતે જેનો માલ પસંદ કરે તેની સાથે લાવ વગેરે ચરતો નદી કરે એજ વેપારનું ખર્ચ ધોરણ છે એમાં સરકાર તરફથી હરકત નડતી હોય તો તે માટે અરજ કરીને તે દુર કરાવવી અને વેપારીઓ દગો કરતા હોય અને તે સામે સરકાર પાસેથી રક્ષણ મળતું ન હોય તો અપાવણું એ આ ચેમ્બરે સ્વીકારેલાં કાર્યો છે. જો કોઈ પ્રકારનો માલ ન મળવાથી આ દેશના ઉદ્યોગને હરકત પડતી હોય તો તે દુર કરવા માટેના ઉપાય સુચવવા તથા તેમાં મદદ કરવી એ કાર્યને આ ચેમ્બરે પોતાનું કર્તવ્ય ગણ્યું છે પણ એ કરવાથી જો આ દેશના ઉદ્યોગને મગવડ આપી શકાય તો તે લાભ એ ઉદ્યોગમાં પડેલા સર્વને આપવાનો આ ચેમ્બરનો હેતુ છે જેથી કોઈ પણ અમુક વેપારીઓની વેઠીના અંગત લાભ માટે એ શીવાય કાંઈ વધારે કરી શકાય તેમ નથી. તેમ છતાં આ રંગની બાબદમાં વેપારીઓને પડતી અગવડ ચેમ્બરના લક્ષની બહાર નથી. એ વીશે તપાસ કરતાં એવી ખબર મળી છે કે મેશર્સ ઇવટ લેધમની કંપની પાસેથી નહીં પણ મેશર્સ લેધમ એજરકોમ્પીની કંપની પાસેથી એલીઝરાઈન રંગ ખરીદવા માટેનાં લાઇસન્સ મુળાઈ સરકારના ઉદ્યોગન લગતાં ખાતા તરફથી આપવામાં આવતાં નથી. ગામડાંના લોકોને એ માલ આપવાની વાત હોય છે ત્યાં એ કંપની એ ખાતાંના વડાની સલાહ લે છે પણ મોટા વેપારીઓની બાબદમાં એ પ્રમાણે વર્તણું કે નહીં તે એ કંપનીની સુનસદી ઉપર છે. જો કોઈને એ રંગ આયાત કરવો હોય તો તેણે તે માટેના લાઇસન્સ માટે કુલેક્ટર એન્ડ કસ્ટમ્સને અરજી કરવી પણ બ્રીટીશ એલીઝરાઈન કંપની પોતાના આડ-ત્યા શીવાય કોઈને માલ મોકલે એવી આશા નથી. કારણ એ છે કે એને માટેના બાવ ઉપર ઇંગ્લંડની સરકારનાં બોર્ડ એન્ડ રેગુલેશન અક્રુશ રહે છે. હાલમાં હીંદમાં એ માલ જેટલો

મળી શકે એવો છે તે હીંદની હાજત માટે પુરતો નથી પણ તેનો ઇલાજ નથી. યુનાઈડ ક્રીઝમની બહાર એ માલ માત્ર જરમનીમાં જ બને છે. બીજા કોઈ દેશમાં એ બનતો હોય એમ જાણવામા નથી અને જરમનીનો માલ તો કોને આપવો તે સુલેહની શરતોમાં નકી કરવામાં આવેલું હોવાથી એ માલ જરમનીથી બારોબાર મેળવી શકાય તેમ નથી આ બાબદમાં બ્રીટીશ સરકાર પણ કંઈ કરી શકે એમ નથી. છેવટનો ઇલાજ માત્ર જરમનીથી રંગ મેળવવાનો છે પણ તે બાબદમાં મીત્ર રાજ્યોની ઠાઉન્સીલ જેકરાવ કરેતેને અનુસરીને બ્રીટીશ સરકારે પણ વર્તવું પડે છે એટલે હાલ તુરત તો જે જાવના રંગ મળતા હોય તેનાથી કાપડવાળાઓએ પોતાનું કામ ચલાવવું ઘટે છે.

“બ્રીટીશ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ફેર” નામથી જે મોટું પ્રદર્શન ફીરટલ પેલેસમાં લંડન ખાતે ૧૯૨૦ ના ફેબ્રુઆરી-માર્ચ માસમાં ભરાવાનું છે તેમા સાંપ્રાજ્યના લોકે પસંદ કરેલા ઉલ્લેખોવાળાઓ ભાગ લે એવી ગોઠવણ કરવામા આવી છે અને તેમા ઘણા એવા છે કે જે માટે હીંદનાં ગામડાઓમાં અવકાશ નથી. તેથી હીંદથી નીચે જણાવેલી ચીજોના નમુના માગવામા આવ્યા છે:—(૧) ચીંટીનો તથા ઇલેક્ટ્રોપ્લેટ કરેલો માલ, (૨) કેન્સી માલ તથા (૩) રમકડા અને રમત ગમતો માટેનો સામાન આ પ્રદર્શનમા માત્ર વેપારી-એજનેજ ભાગ લેવા દેવામાં આવશે અને

જે ચીજો યુનાઈટેડ ક્રીઝમમાં ખપે એવી હશે અને જેને માટે જોરહર મળ્યા પછી યોગ્ય સુદતની અંદર માલ પુરો પાડી શકાશે એવી ખાતરી રાખવાને કારણ હશે તેવા માલજ આ પ્રદર્શનમાં રજુ કરવા દેવાશે. (૧) સુરતમાં સુખડનું લાકડ કામ ધાય છે તે. (૨) લાકડ કામ તથા વીવીધ ધાતુઓની ચીજો (૩) સોના રૂપાની ઝીક વગેરેનું કામ, (૪) ક્રીડીયા ખોટાં મોતી, શળીઓ વગેરેમાંથી બનતાં તોરણો વગેરે ચીજો, (૫) રમકડાં તથા (૬) લેસ, ભરતવું તથા ચીકનનું કામ આટલી ચીજો પ્રદર્શનમાં જગા મળી શકશે અને તે માટેની અરજી ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, ન્યુ કસ્ટમ હાઉસ, મુબઈ એ શરતોને કરવી.

કાઠીયાવાડ હીંદુ અનાયાચમનો છેલ્લો ફ્રી માસીક રીપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે જે ઉપરથી જણાય છે કે ગયા ભાદરવા માસમાં એની આવક રૂ. ૧૧૫૨ ની અને આમે માસમાં રૂ. ૯૦૪ ની થઈ હતી. જે ઉપરાંત છસો રૂપ્યા અનામત મળ્યા હતા. ખર્ચમાં રસોડા ખાતે ભાદરવા માસમાં રૂ. ૫૨૨ અને આ-સોમાં રૂ. ૨૪૫ થયા હતા. આશ્રમનો લાલ લેનારનો સંખ્યા ચરૂઆવમા ૬૬ ની હતી તેમાં આઠનો વધારો અને ૩ નો ઘટાડો થવાથી છેવટે એ સંખ્યા ૭૧ ની રહી હતી. રસોડા શીવાવને ખર્ચ ભાદરવા માસમાં રૂ. ૫૬૬ અને આસોમાં રૂ. ૭૧૪ નો હતો જે શીવાય બસો રૂપ્યા એડવાન્સ ખાતે ઉધાર ચયેલા નજરે પડે છે.

ચેમ્બરના વિભાગ.

હીંદી સરકારનાં વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાનાં પણ સર જ્યોર્જ બાર્નેસની મુલાકાત.

ઈંડીયન મરચન્ટસ ચેમ્બર ઓફ યુરોની કમીટીની એક સભા બુધવાર તા. ૨૬ મીએ હીંદી સરકારનાં વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાના સલાસદ જો. સર જ્યોર્જ બાર્નેસને મલવા માટે ભેગી મળી હતી. યુરોના ચેરમેન મી. જહાંગીર ખી. પીટીટ મીટીંગનું પ્રમુખરચાન લીધું હતું મી. પીટીટ સર જ્યોર્જને આવકાર આપતાં દેશના વેપાર અને ઉદ્યોગને લગતા કેટલાક અગત્યના સવાલો ઉપર વિવિચન કર્યું હતું.

સર જ્યોર્જ બાર્નેસે જુદા જુદા સવાલોના જવાબ વાળ્યા હતા શરૂઆતમાં સર જ્યોર્જે જણાવ્યું કે હું વેપાર અને ઉદ્યોગને લગતી બાબદ ઉપર બોલું તે પહેલાં મારે એક બહુજ દલગીરી ભરી ફરજ બજાવવાની છે. આપણા બહુ માન પામેલા મીત્ર સર દીનશા વાસ્ઘા જેવણ તરફ હું ઘણો આદર ધરાવું છું તેવણ ઉપર આવી પડેલાં કુટુંબી સંકટની બખર સાંભળીને મને મોટી દલગીરી ઉપજી છે. આપણે સઘળા તેવણ ઉપર આવી પડેલી દીલગીરીમાં અંતઃકર-ણથી ભાગ લઈએ છીએ.

હીંદને જગતનું છુટાપછું મળવાનો આવી પડેલો વખત.

તમારા ચેરમેને પોતાના ભાશણમાં ઉઠાવેલા જુદા જુદા સવાલોનો જવાબ આપવાની હું કોશીશ કરીશ. શહેનશાહી પસંદગીની જગતને લગતા સઘથી મોટા સવાલ બાબે હું પહેલાં બોલીશ. બ્રિટન કમીટીની ભલામણ બહાલ રહેશે એમ જ આપણે ધારી લઈશું તે. આપણે ખાતરી સાથે કહી શકીશું કે ભવિષ્યમાં હીંદને પોતાની સ્વરક્ષણની જગત નાંખવાનો હક મળશે. બ્રિટન કમીટી એ એવી ભલામણ કરી છે કે જ્યારે હીંદી

સરકાર અને ધારાસભાઓ એક મત થાય ત્યારે હીંદી વજરે હીંદની જગતની બાબદમાં વચ્ચે પડવું નહીં. એટલે કે જો હીંદી સરકાર અને હીંદી લેજિસલેચર એક મત થશે તો હીંદ પહેલાં રીતે જગતના સંબંધમાં છુટે હાથે કામ લઈ શકશે. આ એક આગળ વધવા માટેનું મહાન પગલું છે અને જગતના છુટાપછાની હીંદની લાંબા વખતની આકેશ પાર પાડવાનો વખત આવી પુગેલો આપણે જોઈશું. 'બોમ્બે કોનીકલ' માં એ બાબે પ્રગટ થયેલા અભિપ્રાયો ઉપરથી મેં જોયું છે કે તમે એ બાબે બહુ આશાવંત જણાતા નથી પણ મેં ઉપર જણાવેલા અભિપ્રાય ખરે પરશે એવી વડી આપણે રાખીશું. બ્રિટન કમીટીને રીપોર્ટ આપણને તાર મારફતે મળ્યો હતો તે આગમજ હીંદી વજર અને હીંદી સરકાર બંને એવાં સેવટ ઉપર આવ્યા હતા કે કંઈ પણ ઠરાવ ઉપર આવવા આગમજ શહેનશાહી પસંદગીની જગતના સવાલમાં સમાયેલા સામાન્ય નીયમો ઉપર કોઈપણ પ્રકારે હીંદી પ્રજાના અભિપ્રાય લેવા જોઈએ.

વેપારી વર્ગો સાથે ચલતલત મસલત થતા વખામાં આવશે તેમજ હાલની વડી ધારા સભાની એક કમીટી નેમી એ સવાલ બાબે રીપોર્ટ માંગવામાં આવશે. આવી એક કમીટી નેમવા માટે ફીનેનસ મેમબર અથવા મારા તરફથી આવતો બેઠક દરમીયાન દરખાસ્ત લાવવામાં આવશે. મારી ખાતરી છે કે તમે સઘળા આ પગલાં તરફ પસંદથી બતાવશે. કારણ કે એવી એક કમીટીથી જગતને લગતી રાજનીતી વીશેના સામસામા અભિપ્રાયો મજબુત રીતે રજુ થશે અને સઘળાને પસંદ પડે તેવો તોડ લાવી શકાયે.

ચામડાં ઉપરની નીકાશ જગાત
હીંદમાં ચામડાના ઉદ્યોગની માટી
ખોલવણી થવાની વધી.

આ સવાલ હું બંધ કરું તે પહેલાં
ચામડાં ઉપર થોડુંક ઉપર નાંખવામાં આવેલી
નીકાશ જગાત બાબે હું થોડા શબ્દો બોલીશ
આ જગાત શહેનશાહી જગાતની કોઈ સામાન્ય
ચોજનાના એક ભાગ તરીકે નાખવામાં આવી
નથી એમ તમે સઘળા જાણો છો, પણ હીંદના
લાભ માટે એ જગાતની જરૂર હોવાથી તે
નાંખવામાં આવી છે. આ દેશમાના ચામડાં
કેળવીને સંપુર્ણ લેધમાં ફેરવવામાં આવે
અથવા હીંદમાં જ ચામડાની ચીજો બનાવવાને
સગવડ મળે એવી નેમથી એ જગાત નાંખવામાં
આવી છે. કે જેથી હીંદમાના કાચાં ચામડાં
પરદેશોમાં ધસડાઈ જવા પામે નહીં. લડાઈની
શરૂઆતમાં આપણને જોઈતી ચામડાંની
બનાવટો આપણે મેળવી શક્યા હતા નહીં
કારણ કે મોટે ભાગે તે પણ જરમનીમાંથી
મેળવતા હતા. એવો મામલો ફરી ઉભો થવા
પામે નહીં તેટલા માટે શહેનશાહતમાં લેધર
ઉત્પન્ન કરનારી ટેનરીઓ તૈયાર હોવી જોઈએ
અને હાલની જગાતથી હીંદમાં એ ઉદ્યોગની
ખીલવણી થવા પામશે એમ કહેવાની જરૂર
નથી. મજરૂર નીકાશ જગાત પરદેશથી આવતી
ચામડાની બનાવટો ઉપર નાંખવામાં આવી
છે જ્યારે શહેનશાહતના ખીજ લાગેમાંથી
બનતી ચામડાની બનાવટોના સંબંધમાં
જગાત ઉપર રીબેટ આપવાની ગોઠવણ કર-
વામાં આવી છે, તમારા ચેરમેને સુચના કરી
છે કે દક્ષીણ આફ્રીકાની યુનીયન સરકારે
હીંદીવાનો સામે લીધેલા છેલ્લાં પગલા તરફ
જોતાં એ મુલકમાંથી મોકલેલા ચામડા ઉપરની
જગાતમાંથી રીબેટ નહીં આપવાનો ઠરાવ કરવો
જોઈતો હતો. પણ આ સુચના એ મુલકના
વેપારને લગતા આંકડાઓ ધ્યાનમાં લીધા વગર
કરવામાં આવેલી હું ધારું છું. દક્ષીણ આફ્રી-

કામાં ટેનરીઓ જેવું કંઈ નથી અને ત્યાં ચામડાં
હીંદુસ્તાનથી મોકલવામાં આવતાં જ નથી. જેથી
યુનીયન સરકારને રીબેટના લાભમાંથી બાકાત
કરવાનું આપણું પગલું બીન અસરકારક થઈ
પડતે, એ પગલું કોઈના મસ્તક સામે કારતીજ
વગરની ખાલી ગંદક ટાંકવા જેવું થઈ
પડતે.

રંગ માટે હવે આપણને જર્મની ઉપર
આધાર રાખવાનો નથી.

પરદેશી રંગોની નીકાશને લગતો સવાલ
તમારા ચેરમેને રજુ કર્યો છે અને આ સવાલ
ઉપર કંઈ બોલવાની મને તક મળવા માટે હું
ખચીત ખુશી થયો છું આ સ્થળનાં સંબંધમાં
હીંદુસ્તાનના લાભો ધ્યાનમાં લઈને કામ લેવાની
આપણી ફરજ છે અને હીંદમાં રંગના ઉપયોગ
ખીલવવામાં સરકારે મદદગાર થઈ પડવું
જોઈએ. હીંદી રંગનાશ્રમોને રંગ સહેલાઈથી
અને હંઆ પ્રકારનો મેળવો જોઈએ. આ
નેમથી હીંદના દરેક ખંદરના કસ્ટમ કલેક્ટ-
રોને હુકમ કરવામાં આવ્યો છે કે જે કેસમાં
યુનાઈટેડ કીંગડમમાંથી ચોક્કસ પ્રકારનો રંગ
મળી શકતો નહીં હોય તો તે બીજા ઠેકાણેથી
મેળવવા માટે છુટથી લાઇસેન્સથી આપવાં. તમે
જાણવો છો કે હાલતું ધોરણ સતોષ કારક
નીવડયું નથી અને હીંદી રંગ મેળવનારાઓને
નુકશાન થવાના દાખલાઓ રજુ કરી શકે. તેમ
છો. હું ધારું છું કે આ મુશ્કેલીનો કૂંચો સઉથી
સરસ રીતે કરવા માટે તમારામાના બે વજ્ર અહ
રથો જેઓ રંગના સંબંધમાં એક્ષપર્ટો હોય
તેઓએ મારી અને મીન એકદમ સાચે એક
ટેબલ ઉપર બેસીને મસલત ચલાવવી આપણી
પહેલી અને મુખ્ય નેમ હીંદી લાભો મળવવાની
છે. તમે એવળી સવાલ પુછ્યો છે કે ગ્રેટબ્રીટનના
કોઈપણ સંસ્થાને એ લાઇન ઉપર કામ લીધું છે કે
ગ્રેટબ્રીટન તેમજ એસ્ટ્રીલીયાએ પણ એજ
લાઇન ઉપર કામ લીધું છે. લડાઈ આમગજ
રંગના સંબંધમાં જરમન મોનોપોલી ઉપર

મેટેલીક રીલીંગથી બીલીંગના બોલકો શોભે છે.

આપણે આધાર હોતો અને જરમન માલ બંધ થઈ જતાં હીંદ રંગ વગરનું થઈ પડ્યું હતું તેવો મામલો ફરી ઉભો થવો જોઈએ નહીં.

જગતની આંકણી

જગતની આંકણી કરવાની હાલની ગોઠવણમાં ફેરફાર કરવાનો સવાલ તમારા ચેરમેને રજુ કર્યો છે હાલની ગોઠવણ એ છે કે એપ્રેન્ડર આગમજથી આંકણી નહીં કરવા માટે તપાસ ચલાવે છે. જુદા જુદા વેપારી માલ આયાત કરનારા વેપારીઓ જેઓમાં અલગત તમારી ચેમ્બરના સભાસદો પણ છે તેઓ સાથે એઓ મસલત કરે છે. આ તપાસ પછી સુચવવામાં આવેલ દરેના નકલ તમારી ચેમ્બરને મોકલવામાં આવે છે અને પાછળથી વેપારી ખાતમી ખાતાના હીરેકટર જનરલ એક કોન ફરનસ ઓલાવે છે જેમાં તમારી ચેમ્બરના સભાસદો તેમજ ચેમ્બર ઓફ ટેમરસના સભાસદોના પ્રતિનિધીઓને આમંત્રણ કરવામાં આવે છે અને લાગે છે કે આંકણી કરવા માટેની આ રીતી સઘળી પ્રજાને સંતોષકારક જણાવી જોઈએ પણ તેને બદલે તમારી ચેમ્બર ખીજા એ મારગો સુચવયા છે. મુખ્ય સરકારે પણ ઉપરી રૂઠાં તન્ક પમંદગી બતાવી છે અને મારો અભીપ્રાય તેમજ મારી આગળજના મેમ્બર સર થોમસ હોલેન્ડ પણ એજ અભીપ્રાય ધરાવે છે.

હીંદમાં ટપાલ માટે વીમાની સરવીસ અખતરા તરીકે મુખ્યથી કરાંચી સુધી

ઉડનારા ટપાલી વીમાનો.

વીમાનો મારફતે ટપાલ સરવીસ સ્થાપવાનો સવાલ ઉભો થયો છે. મારા ખાતા તરફથી આ સવાલના સંબંધમાં એક સામાન્ય રાજનીતી નક્કી કરવા બાબે વેપારી ચેમ્બરો જોગ બહાર પાડેલો પત્ર તમેએ જોયો હશે. હીંદમાં વીમાની સરવીસની ખીલવણી

કરવાનો સૌથી સરસ માર્ગ હવાઈ વીમાનો મારફતે ટપાલ લઈ જવા માટે એક કંપનીને ચોક્કસ વરસોની મુદત માટે કન્ટ્રાક્ટ આપવામાં સમાયેલો છે એમ અમારો મત છે. આ કન્ટ્રાક્ટની એક સરત એવી હોવી જોઈએ કે કંપની કોઈ પણ વીમાનો બનાવનાર એક કારખાનાવાળાઓના આંકોશ હેઠળ રહેવી જોઈએ નહીં. વીમાનો બનાવવામાં દીવસે દીવસે મોટા સુધારાઓ થતા હોવાથી આપણી સરવીસ માટે એકજ પ્રકારના મશીનો લાવવામાં આવે તેવી કોઈ કંપની સાથે આપણે બંધાઈ જવું જોઈતું નથી. પણ મારે કહેવું જોઈએ હીંદી સરકારે હજી એ બાબે ચોક્કસ રાજનીતી નક્કી કરી નથી કારણ કે વીમાનો મારફતે ટપાલ સરવીસ લાવ લઈ જ કરવાનું ઇચ્છવાજોગ છે છતાં વહેતા રીતે તે બનવા જોગ છે તે નહીં તે બાબે હજી આપણે નક્કી કર્યું નથી. હીંદમાં હવાઈ વીમાનોને લગતા કાનુનો ચોક્કસમાં અમે બહાર પાડીશું જે પછી ખાનગી વીમાનીઓને છુટક ઉડવા દેવાની પરવાનગી આપવામાં આવશે.

તમે જાણીને ખુશી થશો કે એક કંપનીને મોનોપોલી આપવા પડેલા અનુભવ મેળવવા માટે હીંદી સરકારે મુખ્ય અને કરાંચી વચ્ચે અખતરા રૂપે એક વીમાની મેલ સરવીસ સ્થાપવાનો વીચાર રાખ્યો છે. આ સરવીસ બાદશાહી વીમાનો મારફતે ચલાવવામાં આવશે અને મારે જણાવવું જોઈએ કે આ સરવીસ તમારા નામદાર ગવરનર સર જ્યોર્જ લોઈડને આભારી છે. આ અખતરા ઉપરથી અમે જાણી શકીશું કે તમે વેપારી અહસ્થો અને ખાનગી અહસ્થો કેટલા પ્રમાણમાં વીમાની સરવીસનો ટપાલ માટે ઉપયોગ કરી શકો છો અને હોંકો તે માટે જરૂરી ટપાલનો ખર્ચ કરવાને કેટલા પ્રમાણમાં તૈયાર થશો.

મુખર્ષમાં ઉભી થયેલી કંપની પાછળ
કંપનીઓ-સર જ્યોર્જ બાન્સે
બતાવેલી ચીંતા.

ફેલ્ડે ફેરેટ, વેગનોની અછત અને
ચલણને લગતા સવાલો બાબે સર જ્યોર્જે
ફેટલુંક વીચેયન કરવા પછી જણાવ્યું કે
એક બીજા અગત્યના સવાલ ઉપર હું થોડા
શબ્દો બોલવા માંડું છું. તમે મુખર્ષ શહેર
ના વેપાર અને ઉદ્યોગને લગતા સાહસમાં
તમે વેપારી કામના સ્વીકારાયલા આગેવાનો
છો અને તમારી ચેમ્બર જેવા એક વગ
વાળા અને બાળવાન મંડળ સનમુખ એક
ચીજ બાબે ધસારો કરવાની મને એક ઉમદા
તક મળી છે. આ શહેરમાં તેમજ કલકત્તા શહે-
રમાં પરપોટા મીસાલ કંપનીઓ પુટી નીકળેલી
છે અને હજી નીકળતી જાય છે અને તેના ચરી-
ણામમાં શહેરમાં સટાનો જે પવન કુંડાઈ રહેા
છે તે તરફ હું બહુજ ચીંતાની નજરે જોઉં છું.
હિંદના ઉદ્યોગની ખીલવણી માટે હું તમારા

નેટલોજ આતુર છું. પણ ઉદ્યોગોની ખીલ-
વણીનો પાયો મઠમ અને મજબુત
સ્થાયલો હોવો જોઈએ અને જો શરૂ-
આતમાજ ઉદ્યોગોનો પાક નીચ્છળ નીવડે
અને કાપણી વખતે કાંઈ રહે નહીં તો ઉદ્યો-
ગોની ખીલવણીને એક મોટો ફટકો પડવા
વગર રહે નહીં હું તમને તમારા સઘળા
લાગવગતો રૂઠો ઉપયોગ કરવાને અપીલ
કરું છું અને આ દેશમાં એકદમ મોટા
પાયા ઉપર યાદોમ સ્થપાવવાને બદલે નાના
પાયા ઉપર સાવચેતીથી આગળ વધવાની
જરૂર દરચીંધવાના સંબંધમાં તમારાં લાગ-
વગતો તમે ઉપયોગ કરશો એવી મને
સંપુરણ ખાતો છે.

બાદ ચેરમેન મીં જહાંગીર પીટીએ સર
જ્યોર્જે ચેમ્બરને આપેલી મુલાકાત માટે
તેમને ઉપકાર માન્યો હતો અને સભા
વીસજન થઈ હતી.

કમીટીની સભાઓ.

ધી ઈન્ડિઅન મચેન્ટસ ચેમ્બર અને યુરોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૨૫ મી
નવેમ્બર ૧૯૧૬ ને ઢીને (સ્ટા. ટા.) ૨ કલાકે ભરવામા આવી હતી જે વખતે નીચે
જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

(૧) શેઠ જહાંગીરજી ગમનજી પીટી (પ્રમુખ)	(૧૦) શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી
(૨) „ સોરાબજી એલ્દલજી વોડન	(૧૧) „ શ્રીરામ જે. બીલીમોરીઆ
(૩) બો. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ	(૧૨) „ જેઠમદ નારજીદાસ
(૪) „ સર ફજલભાઈ કરીમભાઈ	(૧૩) „ ગીરમજ કર બી. મીલેલી
(૫) „ ચુનીલાલ વી. મહેતા	(૧૪) „ મનસુખલાલ આતમારામ માસ્તર
(૬) શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી	(૧૫) „ રેવાચંકર જગજીવન
(૭) „ સુરજમલ લક્ષ્મણભાઈ	(૧૬) „ મયુરાદાસ કાનજી મટાહી
(૮) „ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી	(૧૭) „ બી. એફ. માદન
(૯) „ શુભામચંદ દેવચંદ અવેરી	(૧૮) „ એન. એમ. મજમુદાર

૧ તા. ૧૧ મી નવેમ્બર ૧૯૧૬ રોજ ભરાયેલી કમીટીની સભાની મીનીટો જે સભાસદોમાં
ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. મુખર્ષ સરકાર તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો તે સાથે ના. હિંદી સરકારે ભરમા
સરકાર ઉપર જે પત્ર લખ્યો હતો તેની એક નકલ મોકલી હતી. એ પત્રમાં ના. હિંદી સરકારે

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

બરમા સરકારને જાહેરકર્તૃ હતું કે તેમના (હિંદી સરકાર) તરફથી જે બે પત્ર નં. ૬૮૨ એક; અને નં. ૬૮૩ એક મોકલેલા તે રદ ગણવા. (એ બે પત્રો રેટ બેંક સ્થાપનાના સંબંધમાં તથા હિંદમાં સોનાના સીકકા માટેની ટંકશાળ સ્થાપનાના સંબંધમાં હતા.) આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૨. ડાયરેક્ટર એક ઇન્ડસ્ટ્રીયલ તરફથી મેસોપોટેમીઆ અને પરશીઅન ગલ્ફમાં બ્રોટીશ વેપારના વીરતારનો કેટલો સંભવ છે તે સઘળી માહિતી આપનાર એક રીપોર્ટની બે નકલો આવી હતી. તે સંબંધમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે એક નકલ કમીટીના સભાસદોમાં ફેરવવી અને બે તેવી નકલની કોઈને જરૂર હોય તો જેટલી નકલોની કમીટીના સભાસદો તરફથી માગણી થાય તેટલી નકલો મંગાવવાને સારૂ ડાયરેક્ટર એક ઇન્ડસ્ટ્રીઅલને લખી જણાવવું.

૪. હિંદુસ્તાનમાં તેમજ હિંદુસ્તાન અને “યુનાઇટેડ કીંગડમ” વચ્ચે તારની આવળતામાં વીલંબ થવાથી બેંગાલ ચેમ્બર એક કોમર્સ ના. હિંદી સરકાર પર પત્ર લખેલો તેના જવાબમાં ના. સરકારે તે સંબંધી ખુલાસાનો પત્ર એ ચેમ્બર પર મોકલેલો તેની એક નકલ આ ચેમ્બર પર મોકલી આપી હતી. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૫. ના. હિંદી સરકારના રેલ્વે ખાતા તરફથી એવી મતલબનો પત્ર આવ્યો હતો કે હાલમાં રેલ્વે ચાલુ રાખવાનો ખર્ચ, મચ્છુરીની મોઘવારી વિગેરે અનેક કારણોને લીધે રેલ્વે સપ્લાવાળા કેટલાક માલનું નુર વધારવાનો વીચાર કરે છે. ખાસ કરીને તેઓને વીચાર કોલસા ઉપર હાલ જે નુર છે તે નુર વધારવાનો છે. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે રેલ્વે સપ્લાવાળાઓના આ વીચાર સામે વીરૂદ્ધ મત દર્શાવનારો એક પત્ર તેઓને લખવો.

૬. બેંગાલ ચેમ્બર એક કોમર્સ પોસ્ટ અને ટેલીગ્રાફ ખાતાના ડાયરેક્ટર જનરલ પર એવી મતલબનો પત્ર લખ્યો હતો કે હાલના હુડીના ચઢતા ભાવ ભેતા રેગાવર જતા તારના દરમાં ઘટાડો કરવો જોઈએ. આ પત્રની એક નકલ મોકલી તેઓની આ ભલામણને અનુમોદન આપવાની આ ચેમ્બરને વીનંતી કરી હતી. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે તેમની ભલામણને ટેકા આપવો.

૭. મેસર્સ એલેક્ઝાન્ડર કેમીકલ વર્ક્સ કંપનીએ તેઓના વડાદરાના કારખાનામાંથી “ સ્પીરીટસ ” ની નીકાસ કરવામાં જે મુશ્કેલીઓ વેઠવી પડતી હતી તે ઉપર આ ચેમ્બરનું ધ્યાન ખેંચીને ના. સરકારને અરજ કરવા વીનંતી કરેલી તે સુજબ આ ચેમ્બરે ના. સરકારને અરજ કરેલી તેના જવાબમાં ના. સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાના ડીરેક્ટર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે હવે પછી સદરહુ કંપનીને જેટલો “ સ્પીરીટસ ” પરદેશ નીકાસ કરવો હોતો તેટલો સ્પીરીટ મુખાઈ આવતા તેપર જકાત લેવામાં આવશે નહીં. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૮. કલેક્ટર એક કસ્ટમ્સ તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો અને તે સાથે તા ૭ નવેમ્બર ૧૯૧૬ ને રાજ ઠલકામાં “ એપ્રેક્સ ” ની કોનફરન્સે જે “ ટેરીફ વેલ્યુઅશન ” નો ચલાક બરડો તૈયાર કર્યો હતો તેની એક નકલ મોકલી હતી. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૯. આંકડા ખાતાના ડીરેક્ટર તરફથી “ ઇસેનશીઅલ એક્સલ ” ની જેટલી જાતો તે ખાતા તરફથી પ્રગટ થતા આંકડાના પુસ્તકમાં ઉમેરવામાં આવી હતી તે સઘળી જાતો દર્શાવનારો એક પત્ર આવ્યો હતો. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૫. આંકડા ખાતાના ડીરેક્ટર તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો અને તે સાથે હીંદુસ્થાનમાં “જોઇન્ટ સ્ટેક ડેવલપમેન્ટ”ની વર્ગી વર્ગી દર્શાવનારો એક કોડો રજુ કર્યો હતો. આ બાબતમાં કમીટીનો અભીપ્રાય માગેલો હોવાથી એવો ઠરાવ થયો હતો કે તે સંબંધમાં પુરતો વીચાર કરવાને સારૂ એક સભા કમીટી નીમવી. અને નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થાને સમાસદ તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા:—

શેઠ જહાંગીર બખ્તખાન પીટીટ.

શેઠ સોરાબજી એલજી વોરડન

“ એન. એમ. મજુમદાર

ઓ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

૬. ના. હીંદી સરકાર તથા મુખ્યાલય સરકાર તરફથી પત્રો આવ્યા હતા જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે “ટેરીફ વેલ્યુએશન”ના સંબંધમાં હાલ જે આ ચેમ્બરના એક અગર જે પ્રતિનીધીઓ મુખ્યાલય ચેમ્બરમાં મોકલવાની પદ્ધતિ છે તે વ્યાજબી છે અને આ ચેમ્બરની જે પ્રથમ ભલામણ હતી કે પ્રતિનીધીઓ વધારે મોકલવાનો હુકમ મળવો જોઈએ નહીંતો ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ આ ચેમ્બરની જુદી મુલાકાત લે એ અમલમાં મુકી શકાય તેમ નથી. આ પત્રોની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૭. એસોસીએટેડ ઇન્ડિઅન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના સેક્રેટરી તરફથી ભલામણનો પત્ર આવ્યો હતો કે આવતી ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કોન્ફરન્સ અને ઇન્ડિઅન ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સની કોમર્શિયલ કોમિટી એકત્ર કરવી. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે એ સુચના અમલમાં મુકવાને કાંઈ હરકત નથી.

૮. ઓસ્ટ્રેલીઆને મળનારી ઇન્ટરનશીનલ સંબંધમાં (વધુ વીગત સારૂ જુવો. કમીટી મીટીંગની મીનીટ બુધવાર તા. ૮-૧૦-૧૯૧૯ બાબત ૧૪ મી) હીંદી સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં વધુ વીગત સારૂ “ટ્રીટી ઓફ પીસ વીથ જર્મની” એ નામની ચોપડી ના આઠમા પ્રકરણ તરફ કમીટીનું લક્ષ જેન્ચું હતું. કમીટી આગળ પત્ર રજુ કરતાં ઠરાવ થયો હતો કે હાલ પુરવ તે સંબંધમાં હીલચાલ મુલતવી રાખવી.

૯. વર્તમાન ધ્રુવર્ષ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે પંજાબ અને મધ્ય હીંદુસ્થાનના મુલકોમાંથી ખોરાક ખરીદવાને વેપારીઓને ઘણીજ મુશ્કેલી પડે છે આ સંબંધમાં કમીટીને યોગ્ય પગલાં લેવાની વીનંતી કરી હતી. પત્ર કમીટી આગળ રજુ કરતાં ઠરાવ થયો હતો કે ખોરાક એક મુલકમાંથી બીજા મુલકમાં લાવલઈના કરવાને સારૂ હાલ જે અંકુશ છે તે ખસેડી નાખવાની ના. સરકારને વીનંતી કરવી.

૧૦. ના. મુખ્યાલય સરકાર તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં સીવીલ પ્રોસીજર કોડની કલમ ૫૫ પેટા કલમ ૪ રદ કરવાના સંબંધમાં ચેમ્બરનો અભીપ્રાય માગેલો હતો. કલમ નાદારીના કાયદાને લગતી હતી, અને સાધારણ રીતે તે રદ થવાથી નાદારી કાયદો અંકુશીત થતો હતો તેથી ના. સરકારની એ ભલામણને ટેકો આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧. ચેમ્બરના સેક્રેટરી તરફથી રાજનામું દર્શાવનારો એક પત્ર આવ્યો હતો. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતા સર્વાનુમતે એવો ઠરાવ થયો હતો કે તેમની મુદ્દવાન નોકરી જોતા ચેમ્બર રાજનામું સ્વીકારી શકે તેમ નથી, પણ એમના પગારમાં માસીક રૂ ૨૦૦ નો વધારો કરી આપવો અને તેઓએ આ ચેમ્બરમાં ત્રણ વર્ષ મુખી જોડાયેલા રહેવું. પણ એ તે દરમિયાન ના. સરકાર તરફથી એમને કોઈ પણ નિમણૂક મળે અને તેઓને એ માગણી સ્વીકારવાની ઇચ્છા હોય તો એમને છુટા કરવા.

હીવાતીના માર્કેટ્ટી ટાઇમ્સની છાંદી ડીઝાઇનોએકથે કે ?

૧૨. મેસર્સ કાવશજી હીનશા પ્રધર્સ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે જી. આઈ. પી. કંપની “વેગન” પુરાં પાડવામાં લીલ કરે છે તેથી તેઓને ઘણીજ હાડમારી વેઠવી પડે છે. આ પત્રનાં સંબંધમાં ઠરાવ થયો હતો કે રેલ્વે બોર્ડને લખી જણાવવું.

૧૩. મેસર્સ કાવશજી હીનશા પ્રધર્સ તરફથી જે “રીસ્ક નોટ” ના સંબંધમાં પત્ર આવ્યો હતો (વધુ વીગત સાડે બુલે કમીટીની મીટીંગની મીનીટ મંગળવાર તા. ૧૧ મી નવેમ્બર બાળત ૧૪ મી) તેજ સંબંધમાં બીજો પત્ર આવ્યો હતો કે જી. આઈ. પી. રેલ્વે નુકશાનીના સંબંધમાં કાંઈ પણ બદલો આપતી નથી આ સંબંધમાં તેઓએ હાલ માગી હતી. કમીટી આગળ પત્ર રજુ કરતાં કંપનીને લખી ખુલાસો મંગાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૪. ઇજીપ્તની સરકારના રેલ્વે આતા તરફથી બુદા બુદા માલ માટે ટેન્ડર માગવામાં આવેલાં છે, અને તેને લગતી તમામ માહિતી તથા સરતો બતાવનાર એક પુસ્તક આ એમ્બરપર મોકલવામાં આવ્યું હતું. આ બાબતમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે એક સરકારી સલાહકારોમાં ફેરવવો.

૧૫. શેક ઓ. એચ. નાઝર અને શેક સુરજમલ લલ્લુભાઈ તરફથી રૂબલ નોટ ઓરડી-નાન્સ તરફ કમીટીનું લક્ષ્ય ખેંચવામાં આવ્યું હતું તથા તે સામે ના. સરકારને પ્રોટેસ્ટ મોકલવાની વીનંતી કરવામાં આવી હતી. કમીટી આગળ આ પત્ર રજુ થતાં ના. સરકારને તાર્થી મોકલવાનો “પ્રોટેસ્ટ” ઠરાવ થયો હતો અને તે પ્રમાણે એક તાર ના. હીંદી સરકાર પર મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૧૬. ઓ. સર જ્યોર્જ બાન્સ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે “રેલ્વે વેગન” ના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે પત્ર તેઓને લખવામાં આવ્યો હતો તે પત્ર રેલ્વે બોર્ડ ઉપર તેઓએ રવાના કર્યો છે અને આશા છે કે બોર્ડ એ સંબંધમાં યોગ્ય પગલાં લેશે.

એમ્બરનો પત્રવ્યવહાર.

૧

નં ટી ૩૫૪ તા. ૧૧-૧૨-૧૯

નામદાર હીંદી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાના સેક્રેટરી જોગ.

હિંદી,

સાહેબ,

ગઈ કાલે આપને નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો છે:—

રશીયન રૂબલ નોટ સંબંધી ૧૯૧૯નો

સાતમા નંબરનો ઓરડીનાન્સ કહાડવામાં આવ્યો છે તેથી ઇંગ્લીશન મર્ચન્ટસ એમ્બરની કમીટીને ઘણી ચીંતા હતીપત થઈ છે કારણકે જે વેપારીઓએ એ રૂબલ નોટમાં નાણાં રોક્યા છે તેમાંથી મોટા ભાગને એથી નુકશાન થશે. એ નોટનું કામકાજ ઘણા લાંબા સમયથી પ્રમાણિક વેપારની રીતે કરવામાં આવે છે તેથી અને ઇંગ્લેન્ડના મીત્ર રાજ્યોમાં રશીયા હોવાથી એ વેપાર માટે કાંઈ બીટી ન હતી. રશીયામાં રાજ્યક્રાંતી થયા પછી

પણ સરકારે એ વેપાર બાબત કાંઈ ચેતવણી આપી ન હતી જો કે એમાં મોટી રકમના સોદા થતા હતા તે વાત ઘણું કરીને સરકારની બાંજુ બહાર ન હતી. હાલમાં સરકારે આ ઓરડી-નાન્સ કહાડયો તેથી વેપારી વર્ગમાં ઘણો ગભરાટ ફેલાયો છે અને તેનું ખાસ કારણ એ છે કે એ નોટ પ્રમાણિકપણે મેળવેલી હોય તો પણ તેને પોતાની પાસે રાખવાનું ફેજાદારી શુન્હારૂપ ઠરાવવામાં આવ્યું છે. એમ બહેર કરવામાં શો હેતુ હશે તે વીશે કમીટી તદ્દન અજાણી છે અને તેથી વીનંતી કરે છે કે એ બાબતમાં વેપારીઓની ચીંતા મટાડવા માટે એ બહેરનામાનો હેતુ પ્રગટ કરવો. એમ થાય તે અગાઉ એમની મજબુત બંધામણ છે કે માત્ર રૂબલ નોટના સોદા કરવાનું જ શુન્હા બરેલું ઠરાવવું અને એ નોટ પોતાની પાસે રાખવાનું શુન્હા બરેલું ન ગણવું તથા જેમની પાસે એવી નોટો હોય તેઓ તે નોટો સરકારને સ્વાધીન કરવાને બદલે તે વીશેની

માહિતી સરકારને આપે એવી ફરજ પાડવી તથા એથી કલમની ખીણ પેટા કલમમાં સાઈસન્સ આપવાની જે શરતો વીશે ઇશારો કર્યો છે તે શરતો બહાર કરવી આ ઉપરાંત ત્રીજા રાજ્યો તથા અલગ રાજ્યોમાંથી જ્યાં આ રૂબલ નોટોની આયાત માટે મનાઈ હોય તેવા દેશોનાં નામ કમીટી બહુવા માર્ગે છે કેમકે કયા દેશો ખાતે એ નોટો મોકલી શકાય એમ છે તેની ખબર મેળવવાની વેપારીઓને જરૂર છે.

લી. આર્સાંકીવ
જે. કે. મેહુતા.
સેક્રેટરી.

નામદાર સરકારે આ વીશે હુમલું એક પ્રેસ નોટ બહાર પાડી જણાવ્યું છે કે રૂબલ નોટ વીશે સરકારે બહાર પાડેલા ઓરડીના-ન્સના સંબંધમાં યાદ રાખવાનું છે કે આ બધી હેતુસંગતીનું મુખ્ય રશીયાની હાલની સરકાર જે રીતે નાણાં અલાહેકાં રાખ્યા વગર નોટો ફાટી છે તે છે. તારકંદમાંથીજ દરરોજ લગભગ આખીસ લાખ રૂબલની નોટો બહાર પડે છે. એ ન વાપરવી એવી હીલચાલ અત્યાર સુધીમાં અકઘાનીસ્તાનમાં શરૂ થઈ ચુકી છે અને હીંદી સરકારે એ રૂબલ નોટો માટે ઓરડે-નાન્સ બહાર પાડવાનું જે સખત પગલું લીધું છે તેની એવી અસર થવાની આશા રાખવામાં આવે છે કે આ નોટથી થનાર નુકશાનમાંથી હીંદી વેપારીઓ બચે. એ નુકશાનને ભય દરરોજ વધતો જાય છે. અગાઉ જે વેળા એવી નોટોને પેટે નાણાંને અવેજ રાખવામાં આવતો હતો તે વખતથી રૂબલ નોટોનો વેપાર ચાલે છે પણ હવે એ નોટો માત્ર સ્ત્રી કાગળના મુલની થઈ પડી છે એને વેપાર ચાલવા દેવાથી હીંદની નાણા બજારની સલામતી ન રહે અને બેલ્ગેશ્વીરની હીલચાલને ઉત્તેજન મળે. તેથી વેપારીઓના રક્ષણ માટે એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે તેઓ રૂબલ નોટ પરદેશ મોકલી શકે અથવા નામદાર સરકાર પાસે રાખી મુકે અને રશીયન સરકાર એ નોટને પેટે અવેજ રાખતી થાય ત્યાં સુધી રાહ જુએ. હાલની સ્થિતિમાં એ નોટોને કીમતી ચીજ તરીકે બજારમાં ફરતી રહેવા

દેવી એ હીંદના નાણાં બજારને મારી નાંખનારું થઈ પડે.

મુંબઈ દેશી કાપડના વેપારીઓની મંડળી.
નં. ૧૫ તા. ૨૪-૧૧-૧૯
ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન ઓફ બુરોના
સેક્રેટરી ભેગ,

મહારાષ્ટ્ર

આવક ઉપરના વેરને લગતા ઇ. મ. ૧૯૧૮ ના કાયદાની રૂચે નામદાર સરકારે ઘડેલા નીચેના માટે વાંધો દર્શાવવામાં જે ૭૧ વેપારી મંડળોના પ્રતિનીધીઓ મળ્યા હતા તેમની એક સભા એ કામ માટે એકઠાં કરવામાં આવેલાં ફંડમાંથી વધેલી રકમનું શું કરવું તે વીશે વીચાર કરવાને માટે ગઈ તા. ૧૭-૧૧-૧૯ ને દીને મળી હતી. તેમાં એવી સુચના કરવામાં આવી હતી કે એ બાકી વધેલી રકમ જે લગભગ રૂ. ૧૦૮૦૦ જેટલી છે તે તમારી એસોસિએશન એવી શરતે સોંપી દેવી કે હવેથી ત્યારે આવક વેરાની એ બાબત સંબંધી કાંઈ સલાહની જરૂર પડે ત્યારે તે સલાહ આ ૭૧ વેપારી મંડળોને એસોસિએશન આપવી અને એ વીશે સરકાર તથા અન્ય સત્તાવાળાઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા પડે ત્યારે તે કામ એસોસિએશન કરવું. આ શરતો સાથે એ રકમ સ્વીકારવાને તમારી એસોસિએશન તરફથી છે કે કેમ તે મને જણાવશે. તમારો જવાબ જલદી મોકલવાની વિનંતી છે. એ મળેથી એ વીશે ખીણ ત્રીટીંગ બોલાવવામાં આવશે.

લી. આર્સાંકીવ
લાલજી ગોવીંદજી.
ઓ. એઈન્ટ સેક્રેટરી.

ટી. ૩૨૧ તા. ૧-૧૨-૧૯.
મુંબઈ દેશી કાપડના વેપારીઓની મંડળીના
સેક્રેટરી ભેગ.
મુંબઈ.

મહારાષ્ટ્ર,

તમારા નં. ૧૫ ના તા. ૨૪ મી નવેમ્બર નાં પત્રના જવાબમાં તમને એવું જણાવવાનું આ એસોસિએશનની કમીટીએ મને ફરમાવ્યું છે કે

ઇંચી પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

જાહેર પ્રજાના લાભને લગતી સર્વ બાબદમાં જાહેર પ્રજાનું હિત સંભાળવા માટે તથા હિંદના વેપાર ઉદ્યોગને વધારવા માટે ચેમ્બર ટ્રેડમાં પોતાનાથી બનતો સર્વ પ્રયત્ન કરે છે. પોતાની આ કુરજ કોઈ પાસેથી કોઈ બદલો કે મદદ મેળવવાની આશા વગર એ બાબતે એવી વધારાશીલતામાં આવે છે. તમે ૭૧ વેપારી મંડળો તરફથી રૂપયા દસ હજાર આહ્વાન આપવાની માગણી કરી તેની કદર મારી કમીટી છુટે છે પણ એની સાથે જે ભારે શરતો સુધી છે તેને લીધે એ સ્વીકારી શકતી નથી.

લી. આગ્રાફીત,
સતબુધ્ધ એમ. મહાસુદાર,
સેક્રેટરીની વતી.

નં. ટી. ૩૩ તા. ૧૯-૬-૧૯.
નામદાર હિંદી સરકારનાં નાણાં ખાતાના
સેક્રેટરી જોગ,
સીમલા.

મહોદયના સાહેબ

તા. ૫-૬-૧૯ ને હીને સરકારે ર૩૧૨ નંબરના જે ઠરાવ કર્યો છે તેમાં ગળી બનાવનારાઓને જે વરસ સુધી આયાત વેરામાંથી માફી બક્ષી છે. કયા સંજોગો ધ્યાનમાં લઈને એ માફી આપવામાં આવી છે તે તથા એવીજ માફી બીજા કોઈ ઉદ્યોગને આપવામાં આવી છે કે કેમ તે વીશેની માહિતી આપી આભારી કર્યો એજ બીનંતી.

લી. આગ્રાફીત
જે. કે. મેહતા.
સેક્રેટરી.

નં. ૨૬૨૭ તા. ૬-૧૦-૧૯
ઈન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બરના સેક્રેટરી જોગ,
સાહેબ,

તમારા તા. ૧૯-૬-૧૯ ના પત્રના જવાબમાં જણાવવાની મને ફરમાશ થઈ છે કે ગળીના ઉદ્યોગની હાલની સ્થિતિ છે તેને લીધે એ ઉદ્યોગને આવક વેરામાંથી માફી આપવામાં આવી છે અને એવી માફી બીજા કોઈ ઉદ્યોગને આપવામાં આવી નથી.

લી.....
હિંદી સરકારના નાણાં ખાતાના અંડર
સેક્રેટરી.

નં. ટી. ૧૬૨ તા. ૩૧-૧૦-૧૯૧૯
નામદાર હિંદી સરકારનાં નાણાં ખાતાના
અંડર સેક્રેટરી જોગ.
સીમલા

મહાશય,

તમારા તા. ૬-૧૦-૧૯ ના નં. ૨૬૨૭ વાળા પત્ર ના સંબંધમાં મારી કમીટી વીગતે જણાવવા માગે છે કે ગળીના ઉદ્યોગને આવક વેરામાંથી મુક્ત કરવા માટેના ખાસ સંજોગો શા છે. જ્યારે બીજા કોઈ ઉદ્યોગને એવી રીતે આવક વેરામાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યો નથી ત્યારે ગળીના ઉદ્યોગને એવી રીતે મુક્ત કરવા માટે ઘણાં મજબૂત કારણો મળ્યાં હોવાં જોઈએ અને તેથી તે વીશેની વીગત વેપાર ઉદ્યોગમાં રોકાયેલી કામને માટે ઘણી જાણવા લાયક થઈ પડવી જોઈએ.

લી. આગ્રાફીત
જે. કે. મેહતા,
સેક્રેટરી,

નં. ૩૧૪૩ તા. ૧૧-૧૨-૧૯.
ઈન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બરના સેક્રેટરી
જોગ.

મહાશય

તમારા નં. ટી. ૧૬૨ ના પત્રના જવાબમાં એવું જણાવવાની મને આજ્ઞા થઈ છે કે ગળીના ઉદ્યોગને આવક વેરામાંથી માફી આપતી વેળા નીચે જણાવેલા સંજોગો સરકાર ધ્યાનમાં લીધા હતા:—

કુદરતી ગળીના ઉદ્યોગને બનાવટી ગળી ના ઉદ્યોગ સાથે ઘણાં વરસથી હરીફાઈ કરવી પડી છે. લડાઈની શરૂઆતના સમયમાં કેટલાંક વખત એ હરીફાઈ મંદી હતી પણ તે હવે ફરીથી તાણ થઈ છે જેથી હવે આખી દુનિયામાં કુત્રામ ગળી સાથે કુદરતી ગળીની હરીફાઈ ચાલી રહી છે. એ હરીફાઈ ઇંગ્લંડમાં, અમેરિકામાં, જરમનીમાં તેમજ સ્વીટ્ઝરલેન્ડમાં ચાલે છે. હિંદી સરકારને એવું લાગ્યું છે કે લડાઈ અગાઉ ઇંગ્લંડમાં રંજનારાઓ કુદરતી ગળી વધારે પસંદ કરતા હતા તેને બદલે હવે તેઓ કેટલાંક વરસ સુધી ગાના વટી ગળી વાપરવાને માટેના કંડકટથી બંધાઈ ગયા છે. અમેરિકામાં બનાવટી ગળીના ઉદ્યોગને રક્ષણ આપવા માટે કુદરતી ગળી

ઉપર ત્રીસ ટકા જેટલી આયાત જ્ઞાત નાંખવામાં આવી છે. અને તેને પરીણમે હિંદમાં ખનતી ગળી માટે પશ્ચીમના દેશોનાં બજારો વ્યવહાર રીતે ખંધ થઇ ગયાં છે. જે વેળા આ વીશેનો ઠંશવ હિંદી સરકારે કર્યો તે વેળા તેને એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ગયે વરસે પેલા થયેલા ગળીના પાકેનો મોટો ભાગ વેચાયા વગર રહ્યો હતો. આ ઉપરથી હિંદી સરકારને એમ લાગ્યું કે એ ઉદ્યોગ આવક વેરો ખમવાને શકતીવાન નથી. વળી એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે હિંદમાં જે ગળી બનાવવામાં આવે છે તે એવી શાક કર્યા વગરની હોય છે કે એમાં જે નફો થાય તે ખેતીમાંથી થયેલો નફો ગણવો કે ખેતી શીવાયના ઉદ્યોગમાંથી થયેલો નફો ગણવો એ નફી કરવું બહુજ સુરકેલ થઇ પડશે. આ સર્વ સંભેગો જોતાં એમ લાગ્યું કે ગળી ના ઉદ્યોગવાળાઓ પાસેથી આવક વેરો લેતાં જે રકમ મેળવી શકાય તે એ નફી કરવાની તથા વસુલ કરવાની સુરકેલીના પ્રમાણમાં બહુજ ઓછી પડે.

લી આજ્ઞાપ્રીત.

હિંદી સરકારનાં નાણાં
ખાતાંનો અંડર સેક્રેટરી.

નં. ૩૬૩ તા. ૧૨-૧૨-૧૯.
હિંદનાં ટપાલ તથા તાર ખાતાનાં ડીરેક્ટર
જેગ.

સાહેબ,

ખગાલ એગ્રીકલ્ચર ઓફ ઇન્ડિયા તરફથી પરદેશ માથેના તારના વ્યવહાર માટેના દર સંબંધી તા. ૪ થી નવંબર ૧૯૧૬ ના પત્ર નં. ૪૮૨૯ દ્વારા જે અરજી આપને મોકલવામાં આવી છે તે વીશે આ પત્ર લખવાની મને આ એગ્રીકલ્ચર કમીટીએ ફરમાશ કરી છે. ખગાલ એગ્રીકલ્ચરની એ અરજીમાં એવો સુદોરજ કરવામાં આવ્યો છે કે પરદેશ સાથેના તારના વ્યવહારને લગતા ખર્ચનો ઘણો ભાગ પાઉંડમાં થાય છે અને તેથી હિંદી પ્રધાનની હુંડીના હાલના ભાવને ધ્યાનમાં લેતાં એ ખર્ચના રૂપયા ઓછા થાય તેના

પ્રમાણમાં હિંદથી મોકલવાના તારના દરમાં ચોગ્ય ફેરફાર કરવો જોઈએ. મારી કમીટીને લાગે છે કે એ મૂકો વાજબી છે અને આવે તે ઉપર ધ્યાન આપવું ઘટે છે છેવટે, મારી કમીટી આશા રાખે છે કે જો હિંદી પ્રધાનની હુંડીના હાલના ભાવ હાલની ઉંચી હદે ટંકી રહેવાનો સંભવ હોય તો હાલના દરમાં ફેરફાર કરવાનો સંવાલ વીચારવાની હિંદી સરકાર મહેરબાની કરશે.

લી. આજ્ઞાપ્રીત
જે. કે. મેહતા.
સેક્રેટરી.

નં. ૭૮૬૦ તા. ૧૬-૧૨-૧૯
ઈન્ડિયન મર્ચન્ટસ એગ્રીકલ્ચર સેક્રેટરી જેગ.
સાહેબ,

તમારો તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બરના નં. ટી. ૩૬૩ વાળો પત્ર જેમાં પરદેશ ખાતે મોકલવાના તાર માટેના દર ઘટાડવાની બાબત છે તે પત્ર મળ્યો છે અને તે ઉપર વીચાર ચલાવવામાં આવે છે એમ આપને જણાવવાની મને આશા થઇ છે.

લી. આજ્ઞાપ્રીત
રૂપ્પી ડીરેક્ટર જનરલ
ટેલીગ્રાફ ટ્રાસ્ટીક

ધી મર્ચન્ટસ એસોસિએશન ઓફ ન્યુયોર્ક
તા. ૩૦-૧૦-૧૯.

ઈન્ડિયન મર્ચન્ટસ એગ્રીકલ્ચર સેક્રેટરી જેગ,
પહાલા સાહેબ,
સામાન્ય રીવાજ પ્રમાણે અમારા મહાજાના ૧૯૧૬ ના વરસ માટેના વાર્ષિક રીપોર્ટની આ સથે તમને નકલ મોકલી છે. અમારી ઓફીસ તરફથી શું શું કામ કરવામાં આવે છે તેની વીગત એમાં આપવામાં આવી છે તે તમારા મહાજાનું ધ્યાન ખેંચશે એવી આશા છે. એમાં દર બે પાને પરદેશ સાથેના વેપારને લગતી ખર્ચો પુરી પાડનારાં ખાતાંનો

મેટેલીક રીલીંગથી બીલ્ડીંગનાં એગ્રીકલ્ચર શેએ છે.

રીપોર્ટ છે તે વીશે આપનું ધ્યાન ખેંચવાની રજા લઉં છું. અમને એમ લાગે છે કે આ પ્રમાણે ધ્યાન ખેંચવાથી તમારા મંડળ સાથે મળીને આપણા દેશો વચ્ચેના વેપાર વધારવાનું કાર્ય અમારાથી સાધી શકાશે. જો તમારા મંડળના કોઈ સભાસદ આ દેશમાંથી માલ ખરીદવા કે વેચવા માગતો હોય તો તે વીશે તમે અથવા તે સભાસદે અમને લખવાની કૃપા કરવી અને તેમાં તે માલ વીશેની વીગત અને એ વેપાર કરવાની ગોઠવણ કેવી રાખવા ઇચ્છા

છે તે વગેરે સર્વ માહિતી એમાં જણાવવી જે અમને મળશે એટલે તુરત અમે તમારા સભાસદને સંતોષ આપવા માટે અમારાથી બનતો પ્રયત્ન કરીશું તથા તે માટે કોઈ પણ ખર્ચ લખ્યું નહીં. છેવટે તમારા મંડળને તેના પ્રયત્નોમાં યશ મળે એવી હું આશા કરું છું. આ પત્ર પુરો કરીએ છીએ.

લી૦ આરાંકીત,
પરદેશ સાથેના વેપારને લગતાં ખાતાંનો
મેનેજર.

ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં આવેલાં પુસ્તકો તથા ચોપાન્યાં.

G.

- 1501 Report on the Working of the Criminal Tribes Act in the Bombay Presidency For 1918.
- 1502 Statistical Tables Showing For each of the years 1901-02 to 1917-18 the estimated Value of the Import and Export of India at the Prices Prevailing in 1899-1900 to 1901-02.
- 1503 Dealers in Indian Produce in South-west Asia
- 1504 International Customs Journal year 1916-17 No. 101 Bolivia.
- 1505 Annual Factory Report of the Presidency of Bombay 1918.
- 1506 The Eighteenth Financial and Economic Annual of Japan 1918.
- 1507 Report on the Operation of the Paper Currency Department in the Lahore circle For the year 1918.
- 1508 Joint Stock Companies in British India and Mysore 1917-18.
- 1509 Land Revenue Administration Report Part II of the Bombay Presidency including Sind For the year 1917-18.
- 1510 International Customs Journal year 1917-18 No. 66 Saint Martina.
- 1511 " " " " 1915-16 No. 58 Argentine Republic.
- 1512 " " " " 5th Supplement No. 22 July 1919 France.
- 1513 Report on the Trade and Navigation of Aden For the Official year 1918-19.
- 1514 Report on the Rail Borne Trade of the Province of Sind and British Baluchistan for 1918-19.
- 1515 Legislative Council 10th December 1919 List of Questions and Answers.
- 1516 Department of Industries, Bombay Presidency Annual Report 1918-19.
- 1517 Scientific Report of the Agricultural Research Institute, Pusa 1918-19.

C.

- 816 The Incorporated Oil Seed Association Form of Contract 1917-18-19.
- 817 The Merchants Association of New York Year Book 1919.
- 818 The Bombay Students Brotherhood 22nd Annual Report 1918-19.

ધી શાગે દાણ માટે ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

- 819 Land and Labour in a Deccan-Village by Harold H. Mann. D. Sc.
 The Bankers Magazine November 1919.
 The Board of Trade Journal 6th, 13th, 20th November 1919.
 The Indian Bussiness November 1919.
 The British Exporters Register No. 42.
 Capital 22nd, 29th, Nov. 6th, 13th Dec. 1919.
 Commerce 21th, 28th Nov; 4th, 13th, 22nd Dec. 1919.
 Commerce and Finance 8th, 15th, 22nd, 29th, Oct. 1919 and 5th, 12th Nov. 1919
 Commerce and Industries October 1919
 Cotton Spinning and Weaving in Indian Mills September 1919.
 Bombay Co-operative Quaterly December 1919.
 Economist 18th, 25th, Oct. 1919 and 1st, 8th, 15th Nov. 1919.
 The Gazette of India 22nd, 29th, Nov. 1919 and 6th, 13th Dec. 1919
 The Bombay Government Gazette 27th Nov. 1919 4th 11th, 18th, Dec. 1919.
 Indian Trade Journal 21st, 28th Nov. 1919 and 5th, 12th, 19th Dec. 1919.
 Investors' Review 18th, 25th, Oct. 1919 and 1st, 8th, 15th, November 1919.
 International Review of Agricultural Economics June-July 1919.
 International Review of the Science and Practice of Agriculture, February 1919.
 International Crop Report and Agriculture Statistics-July, September and
 November 1919
 International Trade Developer, October and November 1919.
 Indian Economic Journal, November 1919.
 The Ward Salesman, November 1919.
 Liverpool Chamber of Commerce October 1919.
 London Chamber of Commerce Jaurnal, October and November 1919.
 Modern Review December 1919.
 Mysore Economic Journal October 1919
 The Nation 1st, 8th, 15th, and 22nd November 1919.
 The New Statemen 1st, 8th, 15th. and 22nd November 1919
 Patent Office Journal July to September 1919.
 Sea-Borne Trade British India October 1919.
 Statist 11th, 18th, 25th October 1st, 8th, 15th November 1919
 The Times Trade Supplement (London) 1st, 8th, 15th 22nd November 1919.
 Trade by Land of British India July 1919.
 The Times History of the War Part 264-265
 બુધ્ધિ પ્રકાશ. નવેમ્બર ૧૯૧૯
 નવજીવન ૨૩-૩૦ નવેમ્બર અને ૭-૧૪-૧૧ ડીસેમ્બર ૧૯૧૯
 સાહિત્ય. ડીસેમ્બર, ૧૯૧૯.
 ધી ગુનવાતી. ૭-૧૪-૧૧ ડીસેમ્બર.
 ઉદ્યાન અક્ટોબર ૧૯૧૯

વેપારી ખખરો.

જે ખંદેરો ખાતે પ્લેગની ખીમારી ફેલાયલા હોવાની ખખર સુમાત્રા તથા નવાની સરકારને મળી હશે તે ખંદેરથી ત્યાં જતી સ્ટીમરોને બોલાવનદેહીનાં ખંદર ખાતે સાફ સુક્ર કરી શકાશે એવી ખખર મળી છે એમ મુંબઈ સરકારનાં સામાન્ય ખાતાંના તા. નં. ૧૦૩૭૩ ના પત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

લડાઈ દરમ્યાન થયેલાં લુકશાન માટે બદલો મેળવવા બાબતની જે શરતો સુલેહ માટેનાં કરારનામામાં રાખવામાં આવી છે તેની રૂબે માગણી કરવાની હોય એવા દાવાઓ મુંબઈ, કરાચી તથા એકઠન ખાતે દુરમનની મીલકતોના રક્ષક ઉપર મોકલી આપવા એમ જણાવી તેને લગતી કેટલીક વીગત સરકારે તા. ૧૫ મી નવેમ્બરે કહાડેલી પ્રેસનોટમાં આપવામાં આવી છે.

હિંદી પરદેશ ખાતે નીકાશ કરવાની મનાઈ હોય એવી ચીજોની યાદી સરકારે ૭૮૨૨ નંબરના ઠરાવથી બહાર પાડી હતી તે પછી તેમાંથી કેટલીક ચીજો છટાડવામાં આવી છે અને હાલ માત્ર નીચે જણાવેલી ચીજો માટેજ એવી મનાઈ છે. પણ એ ચીજોની નીકાશ નામદાર સરકાર કરે અથવા કર્ટમસ કલેક્ટરની પાસેથી લાઇસન્સ મેળવીને કોઇ વેપારી આવે. માલ નીકાશ કરે તો તેને બાધ નરો નહીં. એવી ચીજો ઘઉં, ઘઉંનો લોટ, બાજરા, જીવાર, જવ, મકાઈ, ચોખા, દાળ, ચણા, મસુરની દાળ, દીવેલા, દીવેલ, કોપર, કોપરેલ, કપાસીયાતું તેલ, ભોંય-સીંગતું તેલ, અળસીતું તેલ, અળસી, ગાયનાં, બેંસનાં, ચેટાના તથા બકરનાં ચાંબડાં, ઉન, સીનીન જેમાંથી બને છે તે રોપાની છાલ, સીનીન, એલ્યુમીનમની કાચી ધાતુ, ઉંટ, પ્રસું લોખંડ, અબરખ, આંદીના સીકા અથવા ઝાતુ, તથા ચુનીફર્મ.

સામુનાં આયાત સુપાત્રા, જાપા, પીનાંગ, તથા શીંગાપોર ખાતે કરનારા વેપારીઓના નામ આ ચેમ્બરને નામદાર સરકાર તરફથી પુરાં પાડવામાં આવ્યાં છે.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકા, જંગબાર, બો-નીઓ, ખાતેના વેપારીઓનાં નામો નામદાર સરકારે આ ચેમ્બરને પુરાં પાડ્યાં છે.

બેંક ઓફ ટ્રાઈવાને પોતાની થાપણ ત્રણ કરોડ ચેનની હતી તે વધારીને છ કરોડ

ચેન કરવાનો અને રીઝર્વ ફંડમાં પાંચ લાખ ચેન ઉમેરી એ ફંડને ૭૦૩૦૦૦૦ ચેન જેટલું બનાવવાનો ઠરાવ કર્યો છે. “વેડઅપ” થાપણ હાલ ૩૬૫ લાખ ચેન જેટલી છે.

ખુરદીસ્તાન ખાતેના લોકોમાંથી પચાસ લાખ માણસો પાઘડીને ઠેકણે કેવી બાવનો માલ વાપરે છે તેના નમુના મુંબઈ ખાતેના ઉદ્યોગખાતાના વડાની બેલાર્ડ રોડ ઉપર ન્યુ કર્ટમસ હાઉસમાંની એફીસમાં આવ્યો છે અને એ બાવનો માલ હિંદમાં બનાવવામાં આવે તો લાભકારક થઈ પડે એમ છે તેમાં નવ નમુના રેશમ કે રૂમાંથી બનાવેલા છે એ ભેવા માટે બપોરના બારથી ચાર સુધી ખુલા છે. એના ભાવ વગેરે સંબંધી વીગત પણ તે વેળા જાણી શકાશે એમ અમને સત્તાવાર રીતે જણાવવામાં આવ્યું છે.

ભોંય સીંગના પાક વીશે ૧૯૧૮-૨૦ના વરસ માટેની બીજી યાદી મુંબઈ સરકારનાં ગેતીવાડી ખાતાંએ તા. ૧૩-૧૦-૧૯ ને દીને બહાર પાડી છે જે ઉપરથી જણાય છે કે મુંબઈ દલાકામા એ પાકનો વીસ્તાર કુલ ૧૨૦ હજાર એકર જેટલો છે જે ગયા વરસ કરતાં ૩૩ ટકા જેટલો વધારે અને છેલા દશ વરસની સરેરાશ કરતા ૩૯ ટકા જેટલો ઓછો છે. મુખ્ય કરીને દક્ષીણમાં બેલગામ તથા કાલ્હાપુરમાં થાય છે. સુકાપાકને બુલાર્ડ-ચાગરટમાં વરસાદની ગરહાજરીથી નુકશાન પડે એવું હતું. અપેક્ષામાં વરસાદ પડવાથી સુધારો થયો છે અને હાલ સ્થિતી સારી છે બીજો કોઈ કોઈ ઠેકણે અતીશય વરસાદથી નુકશાન થયું છે તે સીવાય સઘળે પાકની સ્થિતી સારી છે. શુજરાતમાં ખેડૂતો એ પાક હવે કરવા લાગ્યા છે અને તેની સ્થિતી સારી છે જ્યાં એને માટે નેહરોનાં પાણીની મદદ લેવામાં આવે છે ત્યાં બધે એ પાક આબાદ છે.

હિંદના પરદેશ સાથેના વેપારને લગતાં આંકડાઓનાં પુરતકેમાં દર્શાવવાની ચીજોની ત્રણ યાદીઓ નામદાર સરકાર તરફથી અમને મળી છે જે માંહેલી એકમાં આયાતને લગતી, બીજી આયાત થયેલો માલ નીકાશ થાય તેને લગતી અને ત્રીજી હિંદના માલ નીકાશ થાય તેને લગતી છે. એ ચેમ્બરની ઑફીસમાંથી ભેંધ શકાયો.

મેટેલીક શીર્લીંગથી બીર્લીંગનો ચોરડોશોએ છે.

જોઈન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

રેખલ પહેલું.

બ્રિટિશ હિંદુસ્થાન તથા માઈસોર સ્ટેટમાં જે નવી જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ સ્થપાઈ હતી. તેને લગતી વીગત નીચે લખવામાં આવી છે:—

નામ.	અક્ટોબર ૧૯૧૮.		અક્ટોબર ૧૯૧૯.	
	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧. બેંકોફ ગ અને લોન	૧	૨૦	૬	૬૩,૩૨૦
૨. ઇન્ડિયન સ્ટીલ	...	...	૫	૨,૨૨,૫૦૦
૩. નેવીગેશન.	...	...	૩	૧,૦૫,૪૦૦
૪. કોઓપરેટીવ એસોસીએશન.	...	...	૧	૫૦
૫. પ્રીન્સીપલ પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	...	...	૭	૧,૪૬૫
૬. બીજી ટ્રેડીંગ—	૯	૧,૫૨૦	૩૬	૬૪,૩૬૫
૭. કોલ્ડન મીલ.	...	...	૮	૩૮,૮૦૦
૮. જુટ.	...	...	૧	૪૦૦
૯. રૂ અને જુટનાં પ્રેસ.	...	...	૨	૨,૩૦૦
૧૦. ચોખ્ખાની ગીનણી.	૧	૪,૫૦૦	...	...
૧૧. બીજી મીલો અને પ્રેસો—	...	...	૨	૨,૦૦૦
૧૨. ચા.	૧	૪૨૦	૫	૬૨૫
૧૩. બીજી વાવેતર કરનારી કંપની	૧	૧૦૦	...	...
૧૪. કોલસાની ખાણો	૨	૭૦૦	૮	૬,૭૫૦
૧૫. બીજી ખાણો.	...	...	૨	૨,૭૦૦
૧૬. જમીન અને ખાંધકામ	...	...	૩	૧૦,૦૦૦
કુલે.	૧૨	૭,૨૬૦	૯૨	૫,૨૧,૦૩૫

માસેલ્સની રંગીન, લાઠીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

ટેબલ બીજી.

બ્રીટીશ હિન્દુસ્તાન તથા માઇસોરમાં એપ્રીલથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં સ્થાપાયેલી નોંધેલ સ્ટોક કંપનીઓને લગતી વીગત ગયા વરસ સાથે સરખાવતાં નીચે પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ થયેલી છે:—

કંપનીઓની નામ.	એપ્રીલ થી ઓક્ટોબર ૧૯૧૮.		એપ્રીલ થી ઓક્ટોબર ૧૯૧૯.	
	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧. બે ડીંગ અને લોન	૧૨	૨,૬૬૨	૪૦	૧,૩૬,૮૨૦
૨. વીમા	૧	૧,૦૦૦	૧૫	૫,૬૬,૩૦૦
૩. નેવીગેશન.	...	.. ..	૬	૧,૧૭,૬૦૦
૪. કોઓપરેટીવ એસોસીએશન	૧	૨૦	૧	૫૦
૫. શીપીંગ લેન્ડીંગ અને વેર-હાઉસીંગ	..	...	૧	૩,૦૦૦
૬. પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	૭	૫૧૬	૧૪	૨,૧૪૩
૭. બીજી ટ્રેડીંગ.	૬૦	૨૦,૮૩૫	૧૮૬	૨,૮૫,૧૮૬
૮. કોલન માલ.	૩	૫,૧૦૦	૧૫	૬૧,૬૭૫
૯. જ્યુટ માલ.	...	.....	૮	૩૭,૩૦૦
૧૦. ઉન રેશમ શણ વગેરેની માલ.	...	.....	૪	૪૫,૦૦૦
૧૧. કોલન, અને જ્યુટના, પ્રેસ.	૧	૫,૦૦	૫	૪,૨૩૦
૧૨. ફ્લોર માલ.	...	.....	૩	૧,૬૦૦
૧૩. રાઈસ માલ.	૨	૬,૦૦૦	૭	૩,૩૦૦
૧૪. સો માલ.	૧	૧,૦૦૦	...	...
૧૫. બીજી માલો અને પ્રેસ.	૨	૭૦૦	૮	૫,૩૦૦
૧૬. ચા.	૧૮	૪,૨૬૦	૩૫	૭,૬૪૫
૧૭. બીજા વાયેતર કરનારી	૬	૧,૬૬૦	૬	૧૪,૧૭૫
૧૮. કોલસાની ખાણો	૬	૧,૮૫૦	૩૮	૨૦,૬૬૫
૧૯. બીજી ખાણો.	૮	૩,૨૧૮	૧૨	૧૪,૭૬૫
૨૦. જમીન અને મકાનો.	૧	૬૦૦	૧૦	૩૧,૦૮૦
૨૧. ઘાટ બનાવવાની.	૨	૧૭૨	...	.....
૨૨. ખાડ બનાવવાની	૧	૪૦૦	૩	૩,૫૨૫
૨૩. બીજી	૫	૩,૭૫૫	૧૨	૧૫,૮૫૦
કુલ.	૧૩૭	૫૭,૬૧૨	૪૩૫	૧૩,૮૧,૭૭૬

બી બોમ્બે ટાઇલ માર્ડ, ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ટેબલ નાબુ.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સપ્ટેમ્બર. ૧૯૧૬માં થયેલી એઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓનાં નામ ઠેકાણાં વીચેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧. શેઠપુર કમર્શીયલ બેંક ...	રામચંદ્ર સોમાની રંગ- પુર બંગાલ.	બેંકનું.	૫૦૦
૨. શેરપુર સંમીલની લોન ઓફીસ ...	રામચંદ્ર સોમાની શેર- પુર, બંગાલ.	બેંકનું અને ધીરધારનું.	૧૦૦
૩. ચેટીપલાયમ શન્મુકાનીધી.	એમ. આયારવામી ગોંદાર કોઇમટુર.	"	૧૦૦
૪. ચેટીપલાયમ શ્રી માયાગાથા વીનાયક શ્રીવીયા સકાય નીધા ...	એ. નંનખા ચેટી, કોઇમટુર.	"	૧૦૦
૫. કાલીદાઇ કુરીચી લક્ષ્મી વી- લાસ પર્મેનન્ટ ફંડ ...	કે. પી. ચેલમ આયર, ટીનાવેલી.	અરસ પરસ ધીરધાર.	૨૦
૬. ઇંડસ્ટ્રીયલ બેંક ઓફ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા...	ગીરધરદાસ એંડ સન્સ મુંબઇ.	બેંકનું.	૬૨,૫૦૦
૭. હીમાલય એરથુરન્સ કાં. ...	મેક્-લી એંડ રજબ અલી ર, લાયન્સરંજ કલકત્તા.	વીમા.	૧,૫૦,૦૦૦
૮. ઇન્ડિયન લાયન એરથુરન્સ કુંપની ...	મણીલાલ મગનલાલ એંડ પ્રધસ મુંબઇ.	"	૧૨,૫૦૦
૯. ગોએ સીટી ઇન્ડુરન્સ કું.	યુસફ આઇ. એ. લા- લજી એંડ કુંપની મુંબઇ.	"	૩૦,૦૦૦
૧૦ ફેસ્ટ ઇન્ડુરન્સ કું. ...	રામચંદ્ર હાતીમભાઇ એંડ કું. મુંબઇ.	"	૨૦,૦૦૦
૧૧. એન્થાલુ ઇન્ડુરન્સ કું.	જી. સી. ઉદેશી એંડ કું. મુંબઇ.	"	૧૦,૦૦૦
૧૨. ઇસ્ટર્ન પેની-ગુલા નેવીગે- શન કુંપની ...	રોબર્ટ મેક્લીન એંડ કું. મીશનરો કલકત્તા.	સ્ટીમરોનું.	૫,૦૦૦

નવા જ્ઞાનોના બીર્વાગમાં દાઇવસ ઠેકાણુ પુરી પાડે છે?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૩. કર્નાની સ્ટીમશીપ કું.	કર્નાની ઇંડસ્ટ્રીયલગ બેંક સીનાગો સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	"	૧,૦૦,૦૦૦
૧૪. કાર્મિન એક્સ પોર્ટ એંડ ઇમ્પોર્ટન્સ ...	ડી. વીલબર ફોર્સ એંડ કું. ૧૨, ઓલ્ડ કોર્ટ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	સ્ટીમરોનું તથા ઇમ્પોર્ટ એક્સ પોર્ટનું.	૪૦૦
૧૫. નીમાર સ્ટેર્સ ...	બોમ્બે બજાર સ્ટ્રીટ મંડવા.	વેપાર.	૫૦
૧૬. કે. એમ. કોનોર એંડ કું.	લી'ડસે સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	સુરતકો છપાવવા વગેરે	૧૨૫
૧૭. માઇસોર ગાર્ડીયન કું.	ડબલ્યુ એમ. કેર્ન-ફોસ, મદ્રાસ.	છાપખાનાનું.	૨૦
૧૮. જ્ઞાતીબંધુ પ્રીટીંગ પ્રેસ કું.	જે. એન. વકીલ એંડ કું પળી મુંબઈ.	"	૨૦૦
૧૯. યુનાઇટેડ પ્રેસ એન્ડ ઇંડિયા	એન્ટ મંચેરશા એંડ કું. મુંબઈ.	"	૩૦૦
૨૦. એન્સાઇક્લોપીડીક ડીરેક્ટરી કું. ...	ડી. હુએટ રોડ અલાહાબાદ.	"	૫૦૦
૨૧. વીજ્ય પ્રીટીંગ પ્રેસ કું.	દીલ્લી.	વર્તમાન પત્ર છાપવાનું	૫૦.
૨૨. ઇંડિયન પ્રેસ ...	ડ, પાયોનીયર રોડ અલાહાબાદ.	છાપવાનું.	૩૦૦
૨૩. કલકત્તા મોટર સર્વિસ ...	એમ. મેકજીન્લી એંડ કું. કલકત્તા.	મોટરકાર બનાવવી ભાડે ફેરવવી તથા તેનો વેપાર કરવો.	૫,૦૦૦
૨૪. બ્રીટીશ અમેરીકન કોર્-પોરેશન ...	૧૦, કલાઇવરો કલકત્તા.	વેપાર.	૨,૫૦૦
૨૫. જોન યુલ ગેલ્વેનાઇઝીંગ એંડ મેન્ચુ ફેક્ટરીંગ કું. ...	એચ. બી. એંડર્સન કલકત્તા.	ગેલ્વેનાઇઝીંગ ધાતુની ચીજો બનાવવી.	૫૦૦
૨૬. કલકત્તા ટેક્સ્ટાઇલ કંપ્સ ...	જે. એચ. આર હેલી એંડ કું. કલકત્તા.	મોટરકારનો વેપાર તથા બનાવવાનું અને ભાડે ફેરવવાનું.	૧,૨૦૦
૨૭. રાઇટ્સ મેકલીન એંડ કું.	મીશનરો કલકત્તા.	વેપાર.	૧૦૦

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૨૮. હીલ્મર્સ પ્રધર્સ ...	ઠલાઇવ રટ્ટીટ કલકતા.	કોલસાની ખાણોનું.	૩,૫૦૦
૨૯. મોટર ટ્રેકર્સ ...	૩૦૩ બોખઝાર રટ્ટીટ કલકતા.	મોટરકાર રંપેર કરવી તથા તેનો વેપાર.	૨૦૦
૩૦. યુનીયન કટલરીઝ ...	યુ. એમ. બેનલુ એંડ કું. ૭, સ્વેલોલેન કલકતા.	છરી વગેરે કટલરીનો સામાન તથા સંચાળનાવવા અને વેચવા.	૫૦૦
૩૧. નેશનલ મોટર એંડ એન્જીનીયરીંગ વર્ક્સ ...	એચીએન્ટલ ટ્રેડીંગ એંડ એન્જીનીયરીંગ કંપની ૧૭૨, બોખઝાર રટ્ટીટ કલકતા.	મોટરનું તથા એન્જીનીયરીંગ.	૪૦૦
૩૨. એલાયન્સ કીપ્સ કું. ...	૧૨, ડેલ્હાઉસી સ્કવેર કલકતા.	ચામડાં કેળવવાં તથા તેની ચીજો બનાવવી	૩૫૦
૩૩. આલબીયન ટેનરી એંડ લેધર વર્ક્સ ...	આર. એ. હીક્રી એંડ કું. ઠલાઇવ રટ્ટીટ કલકતા.	" "	૧૫૦૦
૩૪. ઇડીયા ટાઇપરાયટર્સ એંડ સપ્લાઇઝ ...	એમ. રીટા એંડ કું. હિસ્ટીંગ્સ રટ્ટીટ કલકતા	ટાઇપ રાઇટર બનાવવાં તથા તેનો વેપાર.	૨૫૦
૩૫. યુનાઇટેડ કેમીકલ્સ એંડ મેચોર ...	નોલન એંડ બોધરી લાયન્સ રેન્જ કલકતા	ખાતર તથા રસાયણી પદાર્થો બનાવવા તથા તેનો વેપાર.	૧૦૦
૩૬. કલકતા પ્રીક્ટીકલ્સ ...	ઠાલીઠાસ ઘોશ કલકતા.	ઇટો નળીયાં વગેરે બનાવવાં વેચવાં વગેરે	૧૦૦
૩૭. કાર્બન મોટર એક્સ પ્રેસ...	ટી. વીલ્ગર ફોર્સ એંડ કું. કલકતા	મોટરો બનાવવી, તેને ભાડે ફેરવવી તથા તેનો વેપાર.	૨૦૦
૩૮. કોચીન કું. ..	સાઉથ ઇન્ડીયન મદ્રાસ એક્સ પોર્ટ કંપની મદ્રાસ.	એક્સ પોર્ટ ઇમ્પોર્ટનું.	૧૦૦૦
૩૯. કોઇમ્બટુર ટ્રેડીંગ કું. ..	એસ. આર. વેકેટેશ આયર કોઇમ્બટુર.	વેપાર.	૫૦
૪૦. હાલ મહમ્મદ બાદશા સાહેબ એંડ કું. ...	ખાન બહાદુર હાલ મહમ્મદ અબ્દુલ અલીઝ બાદશા સાહેબ, અને મહમ્મદ અબ્દુલ કુદુસ બાદશા સાહેબ મદ્રાસ.	" "	૧,૦૦૦

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોયો કે ?

નંબર નામ	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	રહેતું.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૪૧. નેશનલ ડીવેલપમેન્ટ કું. ...	મુરતી એંડ કું. મદ્રાસ.	વેપાર.	૨૦
૪૨. સ્ટુઅર્ટ જોક્સ ...	એ. સ્ટુઅર્ટ જોક્સ એંડ કું પની ...	મોટરકાર સાધકલ વગેરે બનાવવાનું તથા તેનો વેપાર.	૨,૦૦૦
૪૩. મલબાર ટીબર કું. ...	જગાલાઇ મલ્લીલાઇ એંડ કું. ૬૦, એસ્પે નેડ રોડ, મુંબઇ.	લાકડાંનો વેપાર.	૧૦,૦૦૦
૪૪. ઇંદોર ટ્રેડિંગ કું. ...	સર સરુપચંદ હુકમચંદ મુંબઇ.	દલાલતું તથા કમીશન એજન્ટ.	૧,૨૫૦
૪૫. પાયોનીયર ઇડીયન પેઇન્ટ એંડ આઇલ વર્ક્સ ...	વાડા ડોશી એંડ કું. મુંબઇ.	રંગ તથા વાર્નિશ બનાવવાં આયાત કરવાં બરીદવાં વેચવાં વગેરે.	૧,૦૦૦
૪૬. બી. આર હર્માન એંડ મહત્તા	બેન્નામીન રીચર્ડ હર્માન, કરાંચી.	એન્જનીયરીંગ.	૧,૧૦૦
૪૭. નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુ ફેક્ટરીંગ કું. ...	ઓફીસર જી. કરુરચંદ એંડ કું પની ૬૫ મેડો સ્ટ્રીટ મુંબઇ.	શ્રીમીટ ચુનો પ્લાસ્ટર વગેરે બનાવવાનું તથા તેનો વેપાર.	૫,૦૦૦
૪૮. ચોક્કાઇ પર્લ સીડીકેટ ...	જીવજીચંદ લલ્લુભાઇ એંડ કું.	મોતી તથા અવેરાતનો વેપાર.	૧૦,૦૦૦
૪૯. કાનપુર સ્વદેશી સ્ટોર્સ ...	મેસ્ટર રોડ કાનપુર.	સ્વદેશી વસ્તુઓનો વેપાર.	૫૦૦
૫૦. સ્ટેન્ડર્ડ લેધર ફેક્ટરી એંડ ટેનરી ...	લાહોર.	ચામડાં કેળવવાં તથા તેની ચીજો બનાવવી.	૨૦૦
૫૧. લીવાની ટ્રેડિંગ કું. ...	દીલ્હી.	એક્સપોર્ટ ઇમ્પોર્ટ એજન્ટ.	૨૫
૫૨. દીલ્હી પ્રીક મેન્યુફેક્ચરીંગ કું પની ...	,,	ઇટો તથા નળીયાં બનાવવાનું અને ઇમ્પોર્ટ એક્સપોર્ટ.	૭૫
૫૩. નેશનલ કમર્શીયલ કું. ...	,,	ઇમ્પોર્ટ એક્સપોર્ટ.	૧,૦૦૦

ધી બોમ્બે રાઇલ માર્ટ ૨૧ એંડ સ્ટ્રીટ, રોડ, મુંબઇ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપલું રૂ. ૧,૦૦૦
૫૪. એક્સપોર્ટ ટ્રાન્સપોર્ટ સર્વિસ કુંપની ...	એફ. એમ. ચીનાઈ એન્ડ કું.	મોટરકાર ભાડે ફેરવવી વગેરે.	૧,૦૦૦
૫૫. પાંચાળ આયર્ન એન્ડ બ્રાસ વર્ક્સ...	ભાઈલાલ નાથાભાઈ પાંચાળ બ્રધર્સ એન્ડ કું. અમદાવાદ.	લોખંડ તથા પીત્તળની ચીજો બનાવવી.	૫૦૦
૫૬૦ વેરેટર્ન ઇંડીયા રોય કું. ...	દામોદર ગોવિંદજી એન્ડ કુંપની.	દોરડાં વગેરે બનાવવાં.	૨,૦૦૦
૫૭. મોડન એન્જીનીયરીંગ એન્ડ કન્સ્ટ્રક્શન કું. ...	પર્સી હર્બર્ટ બર્ન એન્ડ જ્યોર્જ થોમસ મોસન, મુંબઈ.	એન્જીનીયર્સ કંટ્રાક્ટર્સ વગેરે.	૧૭૫
૫૮. પર્સ એન્ડ પ્રેરીયસ સ્ટોન્સ કન્સાઈન્મેન્ટ કું. ...	સી. આઈ. પારેખ એન્ડ કું. એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.	મોતી તથા ઝવેરાતનો વેપાર.	૫,૦૦૦
૫૯. મીલ મશીનરી એન્ડ જનરલ સ્ટોર્સ ...	દમણીયા એન્ડ કુંપની મુંબઈ.	મશીનરી તથા સ્ટોર્સ પુરો પાડનાર.	૨,૫૦૦
૬૦. ઇંડીયન ઓટો મોબાઇલ કું.	લક્ષ્મીદાસ હરીદાસ એન્ડ કું. ૩૨૦ મીટ રોડ મુંબઈ.	મોટરો, સાઈકલો વગેરે બનાવવી તથા તેનો વેપાર.	૩,૦૦૦
૬૧. અમદાવાદ સ્વદેશી સ્ટોર્સ કુંપની ...	ભીશન દયાળ ધરમદાસ એન્ડ કું. અમદાવાદ.	સ્વદેશી વસ્તુઓનો વે. વેપાર.	૫૦૦
૬૨. કેશવરાય કોટન મીલ્સ ...	કેશવરામ પોતદાર એન્ડ કું. ૧૩ કલાઈવ રોડ, કલકત્તા.	કાપડ સુતરની મીલ.	૮,૦૦૦
૬૩. પ્રોપીન્શીયલ ડાઈંગ પ્રીટીંગ એન્ડ કેમીકલ વર્ક્સ ...	ટી એલ. ડોર્લીંગ એન્ડ કું. ગીલેન્ડર હાઉસ કલકત્તા.	સુતર બનાવવું-રંગવું વગેરે.	૬૦૦
૬૪. બાન્નેડીયા કોટન મીલ્સ ...	સુખદેવદાસ રામપ્રસાદ ૧૪૦, હેરીસન રોડ, કલકત્તા.	જુટ તથા કાપડ સુતરની મીલ.	૪,૦૦૦
૬૫. ઇંડીયા સ્પીનિંગ એન્ડ વીવીંગ કુંપની ...	ડાકવાળા સન્સ એન્ડ કું. અમદાવાદ.	કાપડ સુતરની મીલ.	૧,૨૦૦

આ પાંદોશી કદેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

નંબર નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૬. ડાયમંડ સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપની... ..	શુભાભચંદ દેવચંદ એન્ડ કું. મુંબઈ.	કાપડ સુતરની મીલ.	૧૦,૦૦૦
૬૭. મુળજી હરીદાસ મીલ્સ ...	મુળજી હરીદાસ એન્ડ એસ. નારણજી એન્ડ કું. બેંક સ્ટ્રીટ કોટ મુંબઈ.	"	૫,૦૦૦
૬૮. નેશનલ સ્પીનીંગ વીવીંગ એન્ડ હોઝીયરી મીલ્સ ...	એન. મગનલાલ એન્ડ કું. મુંબઈ.	"	૫,૦૦૦
૬૯. વજન મીલ્સ	બેરીટ્ટ એન્ડ કું.	"	૫,૦૦૦
૭૦. ઇસ્ટ બંગાલ જુટ કું. ...	એરીએન્ટલ ટ્રેડિંગ એન્ડ એન્જનીયરીંગ કું. ૧૭૨ બોમબાર સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	જુટનો પાક કરવો તથા તેની ચીન્ને બનાવવી	૪૦૦
૭૧. ઇસ્ટર્ન કોટન ટ્રેડિંગ કું. ...	રામદાસ ખીમજી એન્ડ કું. પની.	રૂ, લિન, વગેરે માટે પ્રેસીંગ તથા જીનીંગનું કામ કરવું.	૨,૦૦૦
૭૨. કાઠીયાવાડ જીનીંગ એન્ડ પ્રેસીંગ કું.	સ્તીલાલ એન્ડ કું પની મુંબઈ.	"	૩૦૦
૭૩. ગોકલદાસ એર્ધલ એન્ડ પ્રોડક્ટસ એન્જીનિયરીંગ કું.	ગોકલદાસ હંસરાજ પ, આગા કેરબેલા મહ- મદ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	ખીયામાંથી તેલ કઢાડવું તથા તેની ચીન્ને બ- નાવવી.	૧,૦૦૦
૭૪. સ્વહેરી એર્ધલ મીલ્સ કું.	છોટાલાલ લીખાલાઈ એન્ડ કું. મુંબઈ.	ખીયામાંથી તેલ કઢા- ડવું વગેરે.	૧૦૦૦
૭૫. મોતીરાની ટી કું. ...	રમેશ સરદાર ૭૬, બેન્ડીક સ્ટ્રીટ કલકત્તા	લીંબુ ગળી, રૂ, શેરડી વગેરેનો પાક કરવો.	૧૦૦
૭૬. દુકાનીયા લોંગા ટી કું. ...	જે. સી. ગંજુલી ૨૮૫ બોમબાર સ્ટ્રીટ કલ- કત્તા.	ચાનો પાક કરવો એન્ડનું કામ કરવું વગેરે.	૨૫૦
૭૭. સૈયદાબાદ ટી કું. ...	સૈયદ હુતફરઅલી બા- લપઈશુરી.	ચા, કાપી, રૂ. ચોળા, વગેરેનો પાક તથા વેપર કરવો.	૧૭૫
૭૮. મીલ્કલ ટી એન્ડ ટ્રેડિંગ કોર્- પોરેશન	ઈસ્ટ્રીયલ ટ્રેડિંગ સોસા યટી કરીમગંજ, આસામ	ચાનો પાક.	૩૦૦
૭૯. સીદ્દિક દુઆર્સ ટી કું. ...	મરકટાઈલ સુનીયન ઓફ હરીમગંજ.	ચ નો પાક અને ખેતી તથા વેપારને લગતા લવોગોને ઉ તેજન.	૧૦૦

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણું રૂ. ૧,૦૦૦
૮૦. મોહચેર કોલ કું.	... બારકીન રૂઝીનર એંડ કું. ૪, કલાઇવરો કલક-તા.	કોલસાનું તથા ખાણોનું.	૨,૫૦૦
૮૧. બાહુલા કોલ કું.	... મી. હીલીસ એંડ કું. ૮૩, ઓલડ ચીના ખગાર કલક-તા.	ખાણોનું કોલસાનું તથા ચુનાનું કામકાજ	૨૦૦
૮૨. હુથકોલ કું. ...	... ચેટરજી એંડ કું. ૪, મશીનરો, કલક તા.	"	૨૫૦
૮૩. મોર્થ કુક કોલ કું.	.. ઉરમાલ જમાલ એંડ સન્સ ૨૬ ડેલ્હાઉઝી રકવેર કલક-તા.	"	૫૦૦
૮૪. ન્યુ ઇંડીયા કોલ કું.	.. એસીએટલ ટ્રેડીંગ એંડ એન્જનીયરીંગ કું. ૧૭૨ બોખગાર રનીટ કલક-તા.	કોલસાનું તથા ખાણોનું કામકાજ.	૪૦૦
૮૫. મોઇરા કોલચરીઝ	.. માર્ટીન એંડ કું. કલાઇવ રવાટ કલક-તા.	"	૪૦૦
૮૬. બોગ્રા કોલ કું. ...	... હોમસ વીલ્સન એંડ કું. હેન્લી હાલિસ રાધા ખગાર, કલક તા.	"	૫૦૦
૮૭. બોમ્બે માર્બનીંગ ડીવેલપીંગ સીન્ડીકેટ ...	... એલ. છોટાલાલ એંડ કું પની.	કોલસાની ખાણોનું.	૨,૦૦૦
૮૮. આસીયા માર્બન્સ ...	... લીટન મોલ્વર્થ એંડ કું. ૧૨, મીશનરો, કલક તા.	ખાણ ખરીદવી વગેરે.	૧,૨૦૦
૮૯. રજપુતાના મીનરલ્સ કું. ...	... લાલજી નારજીજી એંડ કું પની સુખઇ.	ખાણોનું કામકાજ.	૧,૫૦૦
૯૦. ફેરલી હાલિસ ...	... ડર, ડેલ્હાઉઝી રકવેર કલક તા.	જમીન તથા મકાન ખરીદવાં વગેરે.	૧,૦૦૦
૯૧. બોમ્બે પ્રેસીડેન્સી લેંડ એન્ડ ડીવેલપીંગ કું. ...	.. ઠક્કર પ્રધર્સ, સુખઇ.	"	૫,૦૦૦
૯૨. બેલાપુર કું. ...	.. માર્શલ સન્સ એંડ કું. સુખઇ.	"	૪,૦૦૦
			૫,૨૧,૦૩૫

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

વેપારી ચીજોની આયાત તથા નીકાશ વેળાના સરેરાસ ભાવ.

ગયા અક્ટોબર માસમાં આયાત તથા નીકાશ થયેલી ચીજોના ભાવની સરેરાશ આગલાં વરસો સાથે સરખાવીને નીચે બતાવી છે—

			અક્ટોબર		
આયાતની ચીજો			૧૯૧૩	૧૯૧૮	૧૯૧૯
			રૂ. આ. પ.	રૂ. આ. પ.	રૂ. આ. પ.
કોલસો	ટન	દીઠ	૧૮-૮-૫	૨૫-૧૦-૬	૩૪-૯-૧૦
ખાંડ	હાઉસેટ	"	૮-૧૩-૩	૧૫-૬-૩	૨૫-૩-૧૦
ટવીસ્ટ એન્ડ યાન	રતલ	"	૦-૧૪-૧૧	૨-૩-૬	૨-૧૦-૨
કાપડ કોર્ડ	વાર	"	૦-૨-૯	૦-૬-૭	૦-૬-૫
" સફેદ	"	"	૦-૩-૦	૦-૮-૮	૦-૭-૫
" રંગીન	"	"	૦-૬-૫	૦-૬-૬	૦-૮-૫
નીકાશની ચીજો.					
કોલસો	ટન	દીઠ	૯-૭-૮	૧૦-૧૨-૨	૧૨-૦-૨
કોપ્રી	હાઉસેટ	"	૫૮-૧૦-૧૧	૪૬-૧૫-૦	૭૧-૬-૮
ગળી	"	"	૨૧૫-૧૪-૪	૩૭૩-૧-૮	૩૮૦-૧-૨
ચોખા	"	"	૫-૧૬-૯	૫-૧૪-૭	૮-૪-૪
ધઉં	"	"	૫-૬-૦	૮-૬-૫	૧૧-૧૪-૧૧
મેંગેનીઝ	ટન	"	૧૬-૧૪-૧૧	૨૧-૫-૦	૧૮-૧૩-૧
આ	રતલ	"	૦-૮-૨	૦-૮-૮	૦-૮-૬
રૂ	હાઉસેટ	"	૩૮-૧-૯	૧૦૪-૧-૯	૬૨-૧૫-૪
શુદ્ધ કાચું	શુભ્ર	"	૭૬-૧૫-૧	૬૬-૬-૧	૮૫-૧૦-૧
" કોથળા	નંગ	"	૦-૬-૦	૦-૬-૫	૦-૮-૪
" શુભ્રતું કપડું	વાર	"	૦-૨-૬	૦-૪-૩	૦-૪-૫

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

જાત.	સ ટેમ્બર માસમાં એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં			
	૧૯૧૬	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.
કોરાં તથા ધોચેલાં કાપડની પેદાશ ...	૮૨,૭૬૭	૮૧,૪૨૫	૬,૦૭,૨૬૦	૫,૮૪,૯૭૪
" " આયાત...	૭૬,૮૫૩	૫૪,૫૦૧	૩,૦૪,૪૪૩	૪,૪૯,૮૬૨
રંગીન કાપડ પેદાશ ...	૩૬,૮૪૯	૨૨,૨૧૯	૨,૩૫,૧૧૫	૨,૦૮૩૪૪
" " આયાત...	૧૨,૭૦૮	૨૨,૮૯૪	૫૫,૪૩૯	૧,૪૦,૬૦૪

કાપડની પેદાશ.

૧ (લાખ રવલ.)

હીંદની મીલોમાં કાપડની પેદાશ કેટલી હતી તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

પ્રાંત.	સપ્ટેમ્બર માસમાં.	એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં
	૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુંબઈ	૨૨૨	૧૫૨૦
મદ્રાસ	૯	૮૯
બંગાલ	૫	૨૬
સંયુક્ત પ્રાંતો	૯	૫૩
મધ્ય પ્રાંતો	૧૨	૭૮
દેશી રાજ્યો... ..	૧૮	૧૧૯
કુલ	૨૭૬	૧૯૦૫

૨ (લાખ વાર.)

પ્રાંત.	સપ્ટેમ્બર માસમાં	એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં
	૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુંબઈ	૯૩૮	૬૭૭
મદ્રાસ	૨૨	૩૮
બંગાલ	૨૭	૨૦
સંયુક્ત પ્રાંતો	૨૪	૨૯
મધ્ય પ્રાંતો	૪૮	૫૦
દેશી રાજ્યો... ..	૬૮	૭૫
કુલ	૧૧૩૬	૧૧૬૬
		૭૯૩૩
		૮૪૨૩

મારસેલ્સની રંગીન લાઈઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

કીમત (લાખ રૂપીઆ)

પ્રાંત	સપ્ટેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
સુબાઇ	૨૯૦	૩૪૭	૧૯૮૫	૨૪૨૦
મદ્રાસ	૧૩	૧૬	૯૪	૧૦૫
બંગાલ	૬	૬	૩૪	૪૪
સંયુક્ત પ્રાંતો	૧૦	૧૨	૬૦	૭૮
અજમેર મેવાડ	૧	૧	૧૦	૧૦
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર	૧૬	૨૦	૧૦૦	૧૨૪
કેશી રાજ્યો	૧૩	૧૩	૮૬	૯૨
કુલ	૩૫૩	૪૨૨	૨૩૮૦	૨૮૮૪

સુતરની નંબરવાર પેદાશ.

હિંદની મીલોમાં સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

નંબર પ્રમાણે પેદાશ (લાખ રતલ)

નંબર	સપ્ટેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
૧ થી ૧૦	૭૬	૬૯	૪૫૭	૪૫૮
૧૧ થી ૨૦	૨૬૯	૩૦૧	૧૫૬૬	૧૮૮૪
૨૧ થી ૩૦	૧૭૫	૧૬૮	૧૦૫૨	૯૭૩
૩૧ થી ૪૦	૧૭	૧૫	૧૧૦	૮૯
૪૧ અને ઉપરાંત	૪	૨	૨૪	૧૯
કુલ	૫૪૭	૫૫૮	૩૨૪૨	૩૪૨૬

સુતરની માંતવાર પેદાશ (હબર રતલ.)

સપ્ટેમ્બર

એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર.

માંવ.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.	૧૯૧૮.	૧૯૧૬.
સુબધ.	૩૯૩૦૧	૩૬૪૬૩	૨૩૦૦૪૪	૨૪૦૩૧૬
મદ્રાસ.	૩૬૧૪	૩૮૪૧	૨૨૧૭૬	૨૩૧૬૦
બંગાલ.	૨૬૫૯	૨૬૬૨	૧૬૩૫૮	૧૭૩૨૩
સંયુક્ત પ્રાંતી.	૨૭૩૮	૨૮૯૩	૧૬૨૬૨	૧૮૮૦૬
અવમેર-મેવાડ	૧૮૦	૧૫૯	૧૦૪૪	૧૦૬૩
પંજાબ.	૩૫૧	૨૮૧	૨૧૧૦	૧૬૮૬
હીલ્હી.	૨૭૦	૨૭૭	૧૮૬૦	૧૪૮૭
મધ્યપ્રાંતી તથા બીરાર.	૨૮૧૧	૨૯૬૯	૧૭૩૧૮	૧૮૧૪૨
દેશી રાજ્યો.	૨૮૪૪	૩૨૨૨	૧૭૫૦૧	૨૦૬૨૨
કુલ.	૫૪૭૭૩	૫૫૮૭૦	૩૨૪૨૭૬	૩૪૨૬૧૨

સુતરની આયાત.

ધ. સ ૧૯૧૯ ના અક્ટોબર મહિનામાં બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

જાત અને નંબર.	બંગાળા.	સુબધ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ.
પ્રે	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૧૬૯,૨૫૦	૧૫,૭૯૩	૨,૫૦૦	૫,૦૦૦	.....	૧૯૨,૫૪૩
નં. ૪૧ થી ૫૦	૨૧,૨૧૨	૬૫,૬૭૬	.....	૭,૫૦૦	.....	૯૪૬,૩૮૮
નં. ૫૦ થી ઉપર	૯૧,૧૫૭	૪૭,૮૮૧	.....	૬,૫૦૦	.....	૧,૪૮,૫૩૮
બીના રંગાવાળું						
નં. ૩૧ થી ૪૦	૧,૩૩,૯૧૬	૨૧,૪૦૦	૬૮,૭૩૩	૩૬૬,૭૭૩	.....	૬,૨૦,૮૨૫
નં. ૪૧ થી ૫૦	.....	૪૦૦૦	.....	.....	૮૦૦	૪,૮૦૦
નં. ૫૦ થી ઉપર.	.....	.....	.....	૧૯,૬૦૦	.....	૧૯,૬૦૦
ટોટલ.	૪૧૫,૫૩૮	૧૫૪,૭૫૦	૧૦૧,૨૮૩	૪૦૮,૩૭૩	૮૦૦	૧૦૮૦,૬૬૪

ઉંચી ગોલીસ-કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

નવાં પેટ'ટો.

ઠલકત્તાની પેટ'ટ ઓફીસમાં નવી ગોધો માટે આવેલી અરજીઓમાં કેટલીક નીચે પ્રમાણે છે

પેટ'ટ નંબર.	અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
૫૦૧૪	એ. બી ગોહરજી.	તીજરીમાં સુધારો.
૫૦૧૫	એચ. કેન્ડલ	ગાંસડી બાંધવા માટેનાં સાધનોમાં સુધારો
૫૦૧૬	ટી. ઝીગબગ.	મોટરને ટાણુમાં રાખવા માટેનો સુધારો.
૫૦૧૯	ઇ. માસ	હજી અતે બીજા ખેતીનાં હથીયારોમાં સુધારો
૫૦૩૦	ઇ. એચ. હેમલ, જે સી હબલ્યુ. } બીહલ અને એ. વી. પીથરસન. }	મરફીના દરદીઓને વપાસવાના સાધનો
૫૦૩૨	સી. એચ. છબ.	તાળામાં સુધારો.
૫૦૩૪	એસ કુરોડી.	પાકા ગંગમા સુધારો.
૫૦૩૯	એન્ટોસીસી બા પ્રોપસઇટર લીમીટેડની } ઇલેક્ટ્રોલીટીક ઓફ કું.	વીજળીના પ્રયાગથી જસત બનાવવામાં સુધારા.
૫૦૪૪	ઇબલ્યુ. સ્પૅલરસ્ટા.	સુકી વનસ્પતી વગેરેને લગતો સામાન
૫૦૪૭	ઇબલ્યુ. ચેરીગ.	જાળવા રાખવા માટે તીજરી વગેરમાં સુધારો.
૫૦૫૦	સી. એ. ઇસ્ટીંગ.	“ બોલ્ટસ અને નટસ ” માં સુધારો.
૫૦૫૩	જે. લેવીક.	ટાકીમાં સુધારો.
૫૦૫૪	બ્રીટીશ એવર રેડી કું લી.	પોકેટ ઇલેક્ટ્રીક લાઇટમાં સુધારો.
૫૦૫૯	એ. હ બ્ર ઉનીંગ.	પગપમાં સુધારો.
૫૦૬૧	જે. જે. હીનીગલસ.	ઓટોમેટીક ટ્રેનને લગતા સામાનમાં સુધારો
૫૦૬૫	પારકર એડોલ્ફેન ઇમપ્રુવમેન્ટ કું. લી	હવાઈ વીમનમાં સુધારો.
૫૦૬૯	આર. જે. ડેનેટ.	રેલ્વે વેગનોને બંધ અને સીલ કરવામાં સુધારો
૫૦૭૩	સરહાર રાજગાધુ	રાંધવાના વાસણો.
૫૦૭૪	એસ. વેન. લીપીટ.	રેસા સાફ કરવાને માટેના ઓબ્જેક્ટમાં સુધારો.

આ બાબતનો સંઘર્ષ પત્રવ્યવહાર “ કન્ટ્રોલર ઑફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧ ટાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન અક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ સ્પેસીફિકેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવે એવાં ઠેકાણાંની યાદી અમારા છેલા અંકમાં ૨૮૦ મે પાને આપવામાં આવી છે:—

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતો પદેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીઉપયોગી લેખો, ત્રણેક કાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂા. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો:—જે. ઑ. સેક્રેટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. પી. ટંક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાપડ વેચનાર, સોની, ઝવેરીઓ, વગેરે માટે જાહેરખબર આપવાનું ઉત્તમ સાધન.

જાહેરખબરના ભાવ.

પ્રકાર.	બાર માસ.	૭ માસ.
૧. આખું પેજ.	૨૦-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું ”	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા ”	૬-૦-૦	૪-૦-૦

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૪૦ સં ૧૯૧૯ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાસ નીચે પ્રમાણે હતી.

આયાત.	અક્ટોબર		એપ્રિલથી અક્ટોબર	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
જીવતાં જનાવરો	૨૦૪	૮૬	૨૧૨૮	૫૮૬
દારૂગોળા હથીયાર વિગેરે	૧૨૨	૧૮૫	૨૨૪૦	૨૩૮૬
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૫૭૧	૩૩૯	૨૯૪૪	૨૬૭૮
ખાખીન	૨૦૪	૨૪૩	૧૮૬૯	૨૩૭૦
ખુટસ અને શુઝ	૨૧૭	૪૧૦	૧૩૬૧	૨૨૨૪
ઘર બાંધવાનો સામાન	૧૦૭૮	૯૨૮	૫૩૫૨	૬૭૭૭
મીઝુખત્તી	...	૯	૧૨	૫૯
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૯૬	૨૯૨	૪૭૦	૧૫૪૪
રસાયણિક પદાર્થો	૨૭૪૭	૧૧૯૦	૧૪૪૬૧	૯૯૨૩
ઘડીયાળો	૬૦	૧૨૯	૧૧૭૫	૯૭૩
કેલસા	૧૦૭	૧૧૮	૧૬૩૮	૫૫૫
કોફી	...	૨૮	૪૬	૩૩૬
કાથો (સીંદરી)	૧૪	૫૪	૩૮	૧૧૭
દોરડાં	૧૩૬	૧૫૭	૧૦૩૨	૯૫૯
કટલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)	૧૯૩	૨૯૬	૧૧૪૬	૧૮૧૪
સાઈકલો	૨૦૪	૨૪૦	૧૨૩૬	૧૨૨૧
કપુર	૧૩૬	૨૬	૧૨૮૬	૬૩૨
ખીજી ભાતની મળી કુલ દવા	૧૧૭૬	૧૨૧૬	૭૭૫૩	૯૯૩૬
દુગડાં રંગવાની ચીજો	૭૯૪	૧૩૮૫	૯૭૦૬	૯૬૩૩
ટાંકડા	૧૪૬	૧૦૪	૪૪૭	૫૭૦
ફરનીયર	૮૧	૭૭	૭૭૩	૬૨૬
કાચનો સામાન	૧૦૬૦	૧૭૪૧	૭૬૬૧	૯૧૫૯
ચોખા	૫	૬	૪૧	૧૩
ઘઉં	...	૯૬૦	...	૨૫૧૮૫
ઘઉંનો લોટ	૭	૨	૧૨૯	૨૬
હાર્ડવેર	૨૫૮૧	૩૩૩૫	૧૬૮૩૫	૨૪૩૪૬
પધુ	૨	૨૪	૬૨	૬૬
ચામડાં બિન કેળવાયલાં	૫૧	૨૩૩	૮૧૦	૧૧૫૩
ઇલેક્ટ્રીસીટીને લગતાં હથીયારો	૧૨૫૬	૧૦૭૭	૭૬૫૦	૯૮૭૨
Stk માં વિગેરેને મળી કુલ હથીયારો	૨૦૯૪	૧૫૮૬	૧૧૫૭૫	૧૩૮૦૭
હાથીદાંત	૨૪૮	૫૬૭	૧૫૧૫	૩૨૧૧
ગ્રવેરાત	૫૭	૧૪૭	૨૯૮	૬૨૫

૧૯૧૮

૧૯૧૯

૧૯૧૮

૧૯૧૯

રૂ. (૧૦૦૦)

રૂ. (૧૦૦૦)

કળાચાર્યાં આમડા...	...	...	૨૯૮	૩૩૧	૨૨૬૨	૨૭૭૬
દારૂ	...	...	૩૫૫૧	૨૮૫૨	૧૩૬૭૪	૧૬૨૫૪
મશીનરી અને ગીલ રટોર્સ	...	...	૩૪૨૧	૫૩૭૫	૨૪૧૨૮	૫૫૦૨૬
દીવાસળી	...	...	૧૫૪૯	૨૨૪૬	૧૧૫૩૨	૬૫૦૧
પીત્તાળ કાંસુ વગેરે	...	...	૧૦૬૯	૧૯૭૬	૫૧૬૭	૭૮૬૬
ત્રાંબુ	...	...	૫૭૭	૨૧૮૨	૪૬૨૦	૮૬૬૨
જર્મન સીડવર	...	...	...	...	૪	૭
લોહ	...	...	૨૩૯	૩૬૯	૧૬૮૫	૨૪૬૯
લોહ અથવા રટોર્સ	...	...	૧૮૩૬	૧૩૨૬	૯૪૦૬	૧૩૦૫૦
રીટલ	...	...	૫૨૭૩	૧૫૩૬	૧૬૮૧૦	૧૨૦૦૧
સીસું	...	...	૨૦૫	૧૫૧	૨૦૬	૧૨૭૨
મોટર ગાડીઓ અને સાધકલો	...	...	૪૭	૧૫૯૩	૧૪૯	૬૦૦૫
કેરોસીન તેલ	...	...	...	૬૬૪૬	૧૦૪૬૭	૩૬૫૩૭
આળસીતું તેલ	...	...	...	૫૩	૩	૩૫
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ	...	...	૨૩૫૬	૮૦૮૩	૨૩૬૭૮	૫૩૮૧૩
રંગ રોગાન વિગેરે	...	...	૧૦૧૮	૧૦૧૭	૬૯૦૪	૭૦૭૯
મળણો	...	...	૧૯૦૮	૧૪૨૬	૧૦૫૦૨	૧૧૨૬૪
રેલ્વે ગાડીઓ તથા ધીન્ને સામાન	...	...	૧૦૯૫	૩૩૦૧	૫૨૪૧	૨૩૩૩૭
રબર	...	...	૭૬૮	૧૦૨૪	૭૦૫૮	૬૧૫૬
મીઠું	...	...	૧૩૭૮	૩૧૩૦	૧૫૦૪૧	૧૨૦૬૬
સાબુ	...	...	૧૦૯૫	૧૧૩૯	૬૩૭૩	૭૦૪૬
સોપારી	...	...	૧૪૨૫	૧૧૬૯	૬૧૪૧	૬૩૬૮
તળાનો કુલ	...	...	૨૫૬૩	૧૬૪૫	૧૧૩૮૦	૧૪૪૬૪
રેશનરી	...	...	૬૩૯	૬૬૭	૩૯૦૩	૪૩૬૪
ખાંડ	...	...	૧૨૭૩૭	૧૫૫૫૧	૭૬૩૨૪	૬૫૬૯૦
સુતર કાચું	...	...	૧૮૪૬	૭૦૧	૬૮૩૧	૪૨૨૫
ટવીસ્ટ અને યાન	...	...	૧૦૬૧૦	૩૫૧૯	૫૩૨૮૪	૧૮૭૬૬
વગર ધોએલાં પીસ ગુડ્ઝ	...	...	૨૩૩૦૫	૨૨૮૦૭	૧૩૭૬૩૦	૧૦૮૦૦૭
ધોયેલાં પીસ ગુડ્ઝ	...	...	૧૬૦૧૯	૬૬૪૮	૬૧૬૧૬	૬૭૮૭
રંગીન અને હાથેલાં પીસ ગુડ્ઝ	...	...	૧૧૮૭૩	૬૨૦૪	૮૨૭૧૬	૪૩૫૮૭
શીવવાના દોરા	...	...	૫૮૯	૪૨૬	૪૧૨૬	૨૧૨૦
સુતર એકંદર	...	...	૬૧૬૭૫	૪૯૭૧૯	૩૬૪૮૫૭	૨૫૩૫૭૧
રેશમ કાચું	...	...	૧૦૨૮	૧૯૭૦	૭૭૬૫	૧૩૬૬૪
રેશમના પીસ ગુડ્ઝ	...	...	૩૫૬૪	૩૮૦૨	૧૬૨૭૮	૨૮૬૨૮
કાચું ઊન	...	...	૨૦	૨૪	૭૬૫	૪૬૩
હોઝીઅરી	...	...	૧૪૨	૪૧	૬૩૪	૨૮૦
ઊનના પીસ ગુડ્ઝ	...	...	૨૧૧૮	૧૦૬૧	૧૦૬૬૦	૫૬૬૩
ઊન અને ઊનના કપડા કુલ	...	...	૨૪૬૪	૧૨૮૩	૧૪૨૦૧	૭૩૭૬
તંબાકું	...	...	૨૦૦૭	૧૪૩૨	૧૦૬૫૪	૬૭૬૮

એપ્રિલથી શીલીંગની સારી હિજાબન ગમશે કે ?

ચીજનું નામ.

અક્ટોબર મહીનામાં એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધીમાં

			૧૯૧૮ ૧૯૧૯	૧૯૧૮ ૧૯૧૯		
			રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)		
રમકડા	...	...	૩૫૭	૪૩૬	૧૮૮૬	૩૧૦૩
છત્રીઓ	...	...	૧૧૫	૪૩૬	૧૨૧૪	૯૪૨
છત્રીઓનો સામાન	...	...	૫૪	૩૨	૭૧૦	૫૭૭
લાકડાં...	...	...	૫૬૪	૧૦૩૦	૫૫૧૬	૯૬૫૮

કુલ આયાત

૧૫૭૭૭૭ ૧૬૫૨૪૫ ૯૨૨૮૦૯ ૧૦૪૪૨૭૩

નિકાશ.

ચીજનું નામ.

			૧૯૧૮ ૧૯૧૯	૧૯૧૮ ૧૯૧૯		
			રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)		
અવતાં જનાવરો	...	...	૧૨૫	૨૫૧	૧૧૬૮	૧૯૪૩
બસ કચ્વા માટે રેસા	...	...	૧૩૮	૬૬	૧૧૬૪	૬૫૮
મીઠુબત્તી	...	...	૨૭૧	૪૨૪	૧૪૮૦	૨૨૮૭
સોલ્ટ પીટર	...	...	૭૧૨	૨૦૦	૬૧૬૮	૨૯૨૫
દોલસા	...	...	૩૪	૭૩૩	૪૦૩	૩૨૯૨
કાંથી	...	...	૮૫૪	૨૧૧	૫૭૮૭	૧૨૬૭૦
કાથો, (સાદરી)	...	...	૩૪૦	૪૨૫	૧૩૨૦	૪૨૫૯
દોરડાં	...	...	૧૩૪	૬૬	૭૫૬	૭૦૭
દવાઓ	...	...	૩૬૩	૩૫૦	૨૧૦૦	૨૩૭૭
ગળી	...	...	૯૮૪	૮૩૫	૯૬૫૨	૫૨૫૯
દરડાં બેડાં	...	...	૩૬૫	૧૧૭૦	૩૧૨૫	૫૩૮૩
ભુગડા, આમડા વિગેરે રંગવાના ચાઓ કુલ			૧૬૭૯	૨૩૮૪	૧૫૨૭૪	૧૨૨૧૫
ફળ ને શાક	...	...	૩૫૬	૪૮૩	૨૯૦૪	૩૩૪૬
ડાંગર	...	...	૨૦	...	૬૨૩	૧૩૦૮
ચોખા ઘઉં અને બીજી જાતનો દાણો કુલ			૪૪૩૦૪	૧૧૬૫૯	૩૧૦૨૮૬	૬૩૬૮૩
ઘઉંની	...	...	૨૮૫૩	૧૮૫	૬૫૧૩૯	૧૨૨૯
ઘઉંનો લોટ	...	...	૯૮૮	૧૨૧૭	૪૧૫૦	૮૦૮૨
વગર કેળવાયલાં આમડાં	...	...	૫૦૬૨	૧૬૩૮૭	૩૬૭૭૨	૧૫૦૦૬૪
લાખ	...	...	૨૬૧૬	૩૪૧૬	૨૧૦૮૮	૩૭૩૯૨
કેળવાયલાં આમડાં	...	...	૧૩૬૧૨	૧૨૯૯૬	૪૧૭૯૨	૯૦૨૩૬
દારૂ	...	...	...	...	...	૭
રબર	...	...	૫૬૮	૯૩૦	૧૭૩૫૬	૫૪૫૬
ખાતર	...	...	૫૫૯	૧૪૧૫	૨૭૧૪	૫૭૮૦
મેંગેનીઝ ઓક્સાઇડ	...	...	૬૭૩	૫૬૯	૪૨૯૧	૩૧૬૦
ધાતુ કુલ	...	...	૭૪૩	૯૭૦	૩૪૧૯	૫૯૦૧
અખરખ	...	...	૬૮૪	૧૧૪૭	૬૨૩૨	૫૩૬૬
દીવેલ તેલ	...	...	૭૫૭	૬૮	૩૭૦૯	૫૬૫
કાપરેલ તેલ	...	...	૨૪૧૨	૧૧૯૪	૯૫૬૦	૮૮૭૬

ધી ભાગે દાખલ માટે ૨૧ બેઠ ઓટ, ફોર્ડ, મુન્બઈ.

બર મોઠલનારનું નામ.	વેપાર કરવાનું ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઈંદીયન ટ્રેડ જર્નલ.		
આઈ. ૧૬૭	પંજબની એક પેટી.	કોપરેલ, અને કોપરેલ તેલ યુરોપિયન પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૬૮	રતનાગીરીની એક પેટી.	અબરખ ખરીદનારની સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૬૯	મુલવાન (પંજબ)ની એક પેટી.	હિંદુસ્તાનમાં એન્ટી તરીકે મોટર કંપની સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૭૦	કાનપુર (યુનાઇટેડ પ્રોપીઅર્સ)ની એક પેટી.	ગાદીમાં લવવાને છાંલા ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે. જેનો તૈયાર માત્ર લગભગ ૧૦ હજાર મણુ બેટલી છે.
" ૧૭૧	શ્રીકારપુર (સાંધ)ની એક પેટી.	કાપડ, લોહું, એલ્યુમીનીયમના વાસણો, રેટસનરી અને પાચટણ સામાન બનાવનાર કારખાનાઓની સાથે સંબંધ બાંધવા અને એ ચીજોનું સીન્ધના પ્રાંતમાં વેચાણ કરવા ઇચ્છે છે.
" ૧૭૨	કલકત્તાની એક પેટી.	નેપાલનું બકુ, પાતળું અને ટુકડા લાકડાનું વેચાણ કરવા ઇચ્છે છે.
" ૧૭૩	રંચુનગી બરમીઝરાઈ મીલની એક પેટી.	બરમાના ચોખા હિંદુસ્તાન અને પરદેશી વેપારીઓને વારંતે કમીશનથી ચઠાવે તેવા વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૭૬	કલકત્તાની એક પેટી.	મીણ અને કુચ્છરના વાળ જટયાંબંધ ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૭૭	કલકત્તાની એક પેટી.	ચાઇના કલે (China clay) ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

ઇન્ડીયાના ક્લોરીંગ ટાઇલનું બજારનું ખાતું—ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ એક ઓટ, ફોર્ટ સુબર્બ.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ.		
આઈ. ૧૭૮	માંગા (પંજાબ)નો એક વેપારી.	અનાજ એરંડી, ઘી અને ચોખા એ ચીન્નિમાં કમીશનથી કામઠાજ કરવા ઇચ્છે છે.
" ૧૭૯	મુંબઈની એક પેઢી.	ખાંડની શુદ્ધિ (સાફજી ૨૪૪૪૮) પ્લેઇન ટવીલ (Plain Twill) ની બનાવનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૮૧	કેરો (ઇલુપ્ટ)ની એક પેઢી.	શણના કોથળા, હેઝીન ક્લોથ (Hessian Cloth) સુતર, અળ-મીતુ તેલ વગેરેમાં હિંદુસ્તાનની પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૮૨	પોર્ટસેઇડની એક પેઢી.	ઈલુપ્ટ અને સુડાનની બનાવનાર, ખાંડ, લોટ, ચોખા, લોથસીંગ, મીણબત્તી, શણના કોથળા, ચખા, વટાળા, સુતરાઉ કાપડ, સુતર ધૂમ્ર અને શુગર વગેરે મોકલનાર પેઢીઓની સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૮૮	ન્યુયોર્કની એક પેઢી.	સેનટોનાઈન (Santonina) ના મોડ પુરા પાડનાર પેઢી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૧૯૦	કલકત્તાની એક પેઢી	સીટ્રલસ કેલોસીનથ (Citrusless Colocynth) નું તલ, નામસીડ ઓઇલ (Neem seed oil) મદ્રાસ અથવા લખનૌ મેલન સીડ ઓઇલનું (Safeda or Lucknow-melon) seed oil તેલના વેપારી સાથે સંબંધ રાખવા ઇચ્છે છે.
" ૧૯૧	અલીગઢની (યુનાઇટેડ મોવીન્સ) એક પેઢી.	ઉનની ટોપી બનાવનાર માટે ટુંકા વાતણાનું ઉન પુરું પાડનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ.		
આઈ. ૧૯૨	બેલગ્રેડ(સરનીઆ)ની એક પેટી.	સરનીઆમાંથી કાચી ચીજોની આયાત કરનાર અને હિંદુસ્તાનમાંથી કૌંદી, ખાંડ, ચોખા, ચીજોની નિકાશ કરનાર હિંદની પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
„ ૧૯૩	ચીકાગોની (યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સ એન્ડ અમેરીકાની એક પેટી.	એક્સપોર્ટ અને ઇમપોર્ટનું કામકાજ કરવાનું ઇચ્છનાર હિંદુસ્તાનની પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
„ ૧૯૪	નેપલ્સ (ઇટાલી)ની એક પેટી.	એક્સપોર્ટ અને ઇમપોર્ટનું કામકાજ કરવાનું ઇચ્છનાર હિંદુસ્તાનની પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
„ ૧૯૫	સુરતની એક પેટી.	કાશીદા (Kashida) નામનું કપડું પુરૂ પાડનાર વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
„ ૧૯૬	કલકત્તાની એક પેટી.	દાડમની છાલ મોટા જથ્થામાં ખરીદનાર વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
„ ૧૯૭	કોન્સ્ટેન્ટીનોપલ (Turkey in Europe)ની એક પેટી.	ગુણો નિકાશ કરનાર વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

નોટ. “ ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ”ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર વેપારી યા પેટીએ એક રેફરન્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડ્યું તે જિવાય તેવી બાતમીઓને જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. હવેની બાતમીઓમાં જે દેશોએ ‘ ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં સંધુ લાયસેન્સ જનરલ એન્ડ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જોવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે શાખામાં લખવું).

મેટેલીક શીલી'ગથી બીલ્ડી'ગનો એવરો શોભે છે.

હિંદના લોક નાયકો.

બાળુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનો

એક મત.

દેશી હુસ્તરનો નાદર નમુનો.

દીનની રૂબીમાં પેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ની મશીનથી બનાવેલી ચળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતબઝાર” પત્રિકાના અધિપતિ બાળુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી ચળકતી હોવાથી ઝાંખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણ ધ્યાનમાં લેતાં અમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું બહોળું થશે.

“બંગાડી” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે—આ શાહી ગુણોમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ઐસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

રૂ. આ.

	બ્રાઈટ બ્લ્યુ પ્લેક શાહી	૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
	ડાયમંડ	”	”	”	...	૧—૪—૦
(Red)	રાતી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	ચીપ	”	”	”	...	૦—૧૦—૦
	ગ્રીન (લીલી)	”	”	”	...	૧—૪—૦
	ક્રામર્સિયલ બ્લ્યુ પ્લેક શાહી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	બ્લ્યુ ઈન્ક	”	”	”	...	૧—૪—૦
	વાયોલેટ	”	”	”	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફે મોતીના દાણાની પેઠે શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી બીલકુલ રેલાતી નથી.

વિદેશી શાહીના બાટલાઓ વાપર્યા હશે, તો પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કઈ સારી ને કેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીકીટ મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુંબઈ ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ, પૈસા ધીરી (લોન) નવા ધંધાને મદદ પહોંચાડી આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

સ્વરાજ્ય વિશે.

સર્વના હૃદયમાં દેશહીત મટે નહીં ચેતન સ્ફુરવાનાર હીંદ નાયકોની છબીઓ દરેક દરેક કુટુંબોમાં સ્વદેશ સેવાની પ્રબળ ભાવના અને માનવકિતોને ઉત્કર્ષ સાધવા નવીન ચેતન સ્ફુરવે તેવા હૃદય તથા શબ્દન અલંકૃત કરનારા આર્ય વીરસેનોના બ્લેઝડ આર્ટ કાર્ડ પેપર ઉપર ઉપભૂતવા પોલ કાર્ડ સાઈઝના જુદી જુદી ભવના વીરસેનોનાં ફોટા તૈયાર છે. જેની કીંમત સાધારણ તથા અરીબસ્થિતિના લોકોપણ ખરીદી શકે તેવા ઉચ્ચ આદેશથી કીંમત તદ્દન જુગ્મ રાખવામાં આવી છે.

પોલકાર્ડ સાઈઝના દરેક ફોટાની કીમત અર્ધાં આનો; ૨૪ કાર્ડના બાર આનો; ૫૦ કાર્ડનાં ત્રણ. સવા. ૧૦૦ કાર્ડના ત્રણીઆ સવા બે. ટપાલ અર્થ અમે આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાયકુની, મુંબઈ નં. ૩,

દેશી નામું શીખવવાની સ્કુલ.

સારી કમાણી કરવાનો એક સહેલો, સોંવો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલણા દેવી રસ્તાપર ભારીયા મહાજનવાહીમાં ગોરધનદાસ કરસનદાસ હુલ્લ શુજરાતી કોમર્સીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શરાશી પાકુ નામુ, સર્વ પ્રકારના વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા શુજરાતી દાઇપરાઇટીંગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ બાબતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ હેતુ જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૌને અનુકૂલ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. એન્ટ્રાન્સમેન્ટ (ખાલાશ્રમ) ના છોકરાઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને ડ્રમટમાં મળવું

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

“ગજપતી” છાપ

હમારો સીમેન્ટ હી ઇન્ડિયામાં આપાત થતા સારામાં સારી સીમેન્ટની બરોબરી કરે છે, અને બહુતા ખાતાઓમાં વપરાય છે એવું પોર્ટલેન્ડ એન્ડ એન્ડ હાઇલેન્ડના મન્યુફેક્ચર કોમ્પાનીઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા ઘણુંજ સહેલાઈથી કચડા શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ લુંડ લીડ

તાતા સન્સ એન્ડ લુંડ

એજન્ટસ,

નવસારો બીલ્ડીંગ કોર્ટ, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ જો અન્ય વીરીઓમાં, લોભન ગૃહોમાં કે લપકાદાર લોભમાં, અને ખુદ પોતાને
 ચેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેસ્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર
 નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાતી કરો.

ડૉ. મુખમદેવી પોસ્ટની પાછળ મુંબઈ નં. ૩

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાળ પ્રકાર નામના પ્રયત્ન આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાંથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા
 આ દવા જરૂરથી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અણુ કોવત આપે છે (જો ખાસ ધ્યાનમાં)
 રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ હિતેન્ક અને કન્માદક દવાઓથી દુક સમય મળે જમ્યાતી
 ફરીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બળવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અલ્બર્ની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અન્ન મળતો વાત આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાવરી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકે
 નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મરી જાય છે કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૨—૦

ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માલસના જ્ઞાન-
 તન્ત્રોમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટના તત્વો રહેલા હોય છે અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ધરી
 જાય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ લુહા લુહા સંખ્યાબંધ દરદો
 ઉત્પન્ન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિરોગ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી
 ચરેલી ખોખ પુરી પડે છે. ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અંગજનો ધમોદો વિરોધ
 જમ્યાતો હોય તેમજે અણુ આ દવા વાપરવી કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૧—૦ (મોટી સાઈઝ.)
 ૦—૧૪—૧ નાની સાઈઝ)

બીજી બનાવટો મારે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

(૩૬)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મૉલ્ટસ્ટર્સ કુંપની.

ની

અદભુત શોધ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ—ન્યુટ્રેપ્યુલમ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ.

“ડાયાસ્ટેશ્યમ” રોટલી, પુરી, વગેરે દરેક ખોરાક માટે,
એક શેર “ડાયાસ્ટેશ્યમ” નો એક મણુ આટા સાથે મેળવી ઉપયોગ કરવાથી
ખોરાક એકદમ હલકો અને ઘણોજ સ્વાદીષ્ટ બને છે અને પાચન શક્તિ વધારી લહેજતદાર
બનાવે છે, અને ખોરાક ખાટો પડી જવાની અગર બગડી જવાની ખીલકુલ ધાસ્તી રહેતી
નથી.

કૌમત, રતલ ૧ ના ટીનની કિંમત રૂ. ૦-૧૨-૦.

વધુ વીગત માટે લખો:—

ન્યુટ્રેપ્યુલમ.

“ન્યુટ્રેપ્યુલમ” સાત્વિક ખોરાક, એ ઉછરતાં બાળક, વૃદ્ધ અને અશક્ત સ્ત્રી
પુરુષો, બન્ધાની માતાઓ, કામના બોળને લીધે કંટાળેલા ધંધાદારીઓ, વીધાર્થીઓ
વહીવ, બારીસ્ટરો વગેરે મગજ ભારી કરનારાઓ તથા જોઓની તબીયત અવાર નવાર કંઈને
કંઈક નરમ ગરમ રહે છે, તેઓને માટે અમુલ્ય આશીર્વાદ સમાન છે.

‘ન્યુટ્રેપ્યુલમ’ એ શરીરમાં હાડકાં, માંસ, લોહી વધારનાર અને મગજને પોષક
અને જલદી પચી શકે તેવો ખોરાક હોવાથી ક્ષય તથા ખીલ લયંકર દરદોષોમાં એક અત્યુત્તમ
ખોરાક છે. તે શરીરનો બધો મજબુત કરે છે, વજન વધારે છે અને કૌમત ટકાવી રાખે
છે એટલે દરદોની ખીલકુલ અસર થઈ શકતી નથી.

સવારના પ્હોરમાં આને બદલે “ન્યુટ્રેપ્યુલમ” ની આ પીવાથી તમેને નુકશાન
થવાને બદલે ફાયદો થાય છે, કારણ કે તે સ્ફુરતી લાવી આળસ ઉઠાડી કુધા ઘટાડવાને
બદલે વધારે છે. તમે આથી શું નુકશાન થાય છે તે સુમને છો છતાં આ છોડી શકતા
નથી અને ચાના ચુલામ બની બેઠા છો તો આની ગરજ સારનાર સર્વ પ્રકારે ફાયદોજ
કરતા આ “ન્યુટ્રેપ્યુલમ,” ની આ તમે શું નહીં પીઓ?

કૌમત રતલ ૧ ના ટીનની કિંમત રૂ. ૧-૪-૦

વધુ વીગત માટે લખો:—

બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મૉલ્ટસ્ટર્સ કું.

૫. બેલાસીસ રોડ, ભાયબલા,—મુંબઈ.

કર્ણીક પ્રધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કર્ણીક	એચુ મીક્ષર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણીક	એચુ પીલસ	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણીક	ટોનીક સીરપ	(શક્તી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	કફ મીક્ષર	(ખાંસ માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	ફાલેરા મીક્ષર	(પડકી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	ધન્યે બામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૮-૦

બીજા દવાને માટે લખો.

(૪૮) Tel. " Kadki " Bombay—કર્ણીક પ્રધર્સ ગીરગામ—સુઅઈ.

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

**એકજ ભાવવાળી જુની
અને બાણીતી**

મારવાડી
બનર
સુઅઈ.

મહાલે એન્ડ કંપની,

વીલાયતી
કીરતી મેકરની બાણીતી
થયલી હાથી છાપની હંગેરીઅત
બિંગલોર, સાઈકલ, સીરજાપુર, વીગેરે
તથા અગ્યાના ફેન્સી ડરેસો તેમજ સાથી જરીની તથા
નવી તરાદની ઇન્ડ કપ તથા વીક્ટોરીયા કપ, સાદી ટોપીઓ
અંબલર નવો હમારે ત્યાં હાઈમેસ તરફાર છે તે જોઈ

નવાને ચુક્રો નહીં.

બહારગામના ઓર્ડર ઉપર મુરતુ ધ્યાન આપવામાં આવશે.

Motilal Moolchand & Co.

**Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.**

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R
&

"AIRSHIP"
Bombay.

Telegramst-

Accessories

To buy from us.

MAKE US PROVE IT
BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય ગાને જીક વચ્ચેના તફાવત કોઈ કહેશે કે ?

હા કે નહીં ?

આખા અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ સાહેબ ?

કાને સાંભળેલું સાચું માની શકાય નહીં માટે નજરે જોઈને ખાતરી કરવી પડે છે અને વળતો વખત જાતેજ ખાતરી કરવા જવા કરતાં ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલાહવું પણ સીધાજ સેંક હાર્ટ રોડપર વંદાવન મેનશનમાં "ધી ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ" ખાતે જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતો તમામ સામાન કીધાયતે પુરો પાડવામાં આવે છે. ખાતરી કરી હોય તો હવે કરી જુઓ.

IT IS NOT TOO LATE, SIR,

Can you send us your address? Our's is,

THE EASTERN MOTOR HOUSE,

"11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,

BOMBAY.

C. B. 197.

PLEASE REMEMBER

MANEKDL GORDHANDAS,

Offices -

Kapadia Bazar

AHMEDABAD.

21-25 Rajambeta's Street,

AHMEDABAD.

Mill Stores.

Whenever you require anything in Mill Stores, sizing materials, Leather Goods, Beltings &c., Spinning & Weaving accessories, Heals Reeds, Yarn & Hardware.

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Accessories, Cycles & Motor Cycles of all well known foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connections all over the world and therefore we are in the best position to accept indents for all your require.

GENERAL EXPORT DEPT.

We export everything on our clients account, for sale in any foreign market at a real value and exchange.

OUR MOTTO

Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams :-

"Pramashaw"
AHMEDABAD.

Code :- A. B. C.

5th Edition..

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

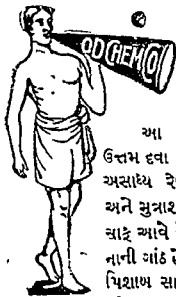
ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરુષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કટાળો આવવો, જીવાનીમાં જીદાપા જેવી હાલત જીવાનીમાં ટુકી નજર, ગરુરાનું મીઠાપણું, સાંધાનો દુખારો ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના રૂ. ૧૫

ડૉ. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો. SANMETTO.

આ દવા પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુત્રવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણુંજ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિશાબ સ્વચ્છ અને સ્વાદ્ય આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણુંજ નિવૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિશાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિશાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિશાબ ઘણીજ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં ખૂબ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ ઉંઘમાં બિછાનામાં પિશાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરૂષને પિશાબમાં થતી દરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દૂર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇન્દ્રિયને વાઠાઠ આપી સ્ત્રી પુરૂષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

મલાખરો તોએ જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણુંજ થોડું લક્ષ્ય આવે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રૂઝ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણુંજ દુઃખ અને ઇર્ષ્યા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણાજ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનનેદ્રિયના સઘળા અંગત્યના કામ કરતા કબજીઆતથી છુટા થવાને અને આંતર ડાની ઇર્ષ્યા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાષ્ઠ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણુખ મારતી હોય કે ઇર્ષ્યા થતી હોય અથવા ટીપાં પડતા હોય; જો મુત્રાશયની કેથલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇર્ષ્યા થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જરૂર અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણચાર વાર સાનમેટો લેવા જીલવું નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લવિધ્યમાં ઇર્ષ્યા બચાવી દેશે અને આખી સીસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં બરાબર મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિસ્ટમને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔંસની ખાટલીમાં વેચાય છે. દરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ માગશે કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બૅરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

માયાળુ માતા.

માયાળુ માતા પોતાના સ્તનપાનથી બાળકોને રૂષ્ટ પુષ્ટ અને કાન્તિવાન બનાવે છે. તેમ—

મદનમંજરી ગોળીઓ.

તેનું સેવન કરનારાઓને રૂષ્ટ પુષ્ટ, ધૈર્યવાન, કાન્તિવાન અને બાળવાન બનાવે છે. તેના સેવનથી રક્ત દોષ, સ્વપ્ન દોષ, વીર્ય વીકાર, નસોની કમજોરી, શરીર અને મનની નબળાઇ, સ્મરણ શક્તિનું ગુમ થવું, વાંસાની કાટ, હાથ પગની કળાતર. તથા દાહ, અરૂચી, અણબુ, દસ્તની કમજોરીઆત વીગેરે તમામ દરદો દરેકે કરી મનને ઉત્સાહી તથા બાહોશ બનાવે છે.

કીમત ગોળી ૪૦ રૂપી ૧ નો રૂ. ૧.

(૮)

પછેલ્લે વીધા નામનું દવાદાર પુસ્તક મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હોટ ઑફિસ—જામનગર—ઠાઠીઆવાડ. ઓન્ડ નં. ૧૮૭ કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રબંધને અપીલ.

બેઠાએ છે,

દરેકે હિંદી રેલ્વે ઉતારૂએ બજાવું:—

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કુપતીનો નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતારૂઓના વર્ગમાં ખીચોલીય બેસાડવાને સખ્તાઇ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરતો અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક્ક છે.
૨. કે આ હક્કના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતારૂઓમાં ફેલાવો કરવાની દરેક બહેલા ઉતારૂની ફરજ છે.
૩. કે પોલીસ ને પોલીસ કરતાં એણે નસીબદાર ઉતારૂ-બાધના સ્વાચ્છને ખાતર આ હક્કનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક બહેલા ઉતારૂની ફરજ છે.
૪. કે હિંદ દરેકે તેના બેઠા, ને પછી તે પહેલા વગિના કે બીજા વગિના ઉતારૂ હોય, તે જોય કે તેના ત્રીજા વર્ગના ઉતારૂઓ તરફ વાળખી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તો તેની મદદે જવા જિયારા રાખે છે.
૫. કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક મંડળી છે તે કોઈ પણ ઉતારૂને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને ઉપલી મંડળીના ચીનમરી સેક્રેટરીને નં. ૨૯૧-૨૯૩ નોરા બખર સીટ, કોટ, મુંબઈ સખી બજાવવું.
૬. કે દરેકે ઉતારૂએ રેલ્વે કાયદાઓ યુસાડી કયા પદ્ધતિ બજાવવાની જરૂર છે.

બેઠા બખર સ્ટ્રીટ,
કોટ, મુંબઈ.

લીં સેવક,
અવરાજ ગાંધીદાસ નેજીરી,
આ. ને, સેક્રેટરી.

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મજબુતાઈ ટેવી છે તે બાજુના નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજે નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકરોની બનાવટ ટેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાનું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદનો જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો ભયંકર દુષ્કાળ પડવાથી એક રૂપિયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા કરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા સુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજી ઉનાળાની ખરી મોશમ બાકી છે તે સુદતના દરમિયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુશ્કેલીમાં આવ્યા છતાં જાહેર હિંમત રાખી કમર ઠસી જીવાર બાજરાની પુષ્કળ કડળ ખરીદ કરવા તથા હાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણું જ ચાહતા ધરાવનાર છે. આના દેશહિતેથી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સદ્બોધ કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશો-

જરા જોશો કે ? ક્યાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

હુકાળ સમયે ભૂખ, દુઃખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માઆપથી વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ધાઓ—અને ખચાવો તોજ ખચશે

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન લેવાણી છે. મકાન ઉભુ કરવામાં રૂપિયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂા. ૨૫૦) ભરી બંધાવી અમર નામના મેળવો.

લખો.
આ સેક્રેટરીઓ,

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ,
વડવાણ કેમ્પ.

(૪૦)

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર —મીણબતી, સાથુ, રંગ, વારંગીસ, ગોલીટ સીમેટ વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર કીમત ૨-૮-૦

હુન્નર પ્રકાશ મોદો —દીવાસળી, કાચુ સુ ગધી સેટ, અર્કો વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી ૩ ૧-૮-૦.

હુન્નર સંચલ —ઉલ્લાખા છેલ્લી સોપના, અતુ-ભવિક અને ખસ હુન્નરોથી બરપુર. (આ બુક માટે દેશી વેપારી એગ્રાનો ઉત્તમ અભીમાય મહંયો છે) કીમત રૂ ૧-૮-૦

સાણુનો હુન્નર —સરવે ભતના સાથુ, ખાર સોપ, ટોઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર કીમત રૂ ૦-૬-૦

હુન્નર માલીકા —૧-૨-૩ હેર ચોઈલ, અતર, લવ ડર, પોમેડ, સોપ, લાઇમ્સાઇ, ખામ, એન્ડુમીક્ષાર વીગેરે અતુભવિક અને ખસ હુન્નરોથી બરપુર કીમત રૂ ૧-૪-૦

હુન્નર હર્ષજી —૨-૩-૪-સુગધી મેથે, સેટ

પેનકીવર, વાળ કાઢવાનો સાથુ, મલ્સમેટીક, બર્મન સીસ્ટમ અતરો, રંગ, વારંગીસ, સ્લેટ, હેરડાઈ, ખાર સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત રૂ ૧-૦-૦

હુન્નર કળા જ્ઞાન —અગરબતી, સાઈ, દોળ

ગોલીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાનુ પાણી વીગેરે હુન્નર કીમત રૂ ૦-૬-૦

ફેટોમાફીક હુન્નર —કીમત રૂ ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન —કીમત રૂ ૦-૪-૦

પોસ્ટલ બુક

લખો —હુન્નરોદય બુક કીપી

હુન્નરના પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬-૨૨ બનીઅન રોડ (ડી) મુંબઈ નાં ૯.

Vitalia (LIFE TONIC FOOD.)

વાઇટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું' ની ઘરગતુ દવાઓ.

કેમ્પ કું' ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણ હેર ઓઇલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ. માદન કું' ની બનાવટનું ઉત્તમ “સુવાસણ હેર ઓઇલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(૪૬) (પેટંટ મેડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

રોડ: બીલ્ડીંગ—લુભામસજીદ—સુઅઈ.

વાંચો !

મંગાવો ! !

વાંચો !

આજે આઠ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કચ્છ કોઠીઆવાડમાં નોકળું એકજ માસિક

સ્વેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમાં દૈન્યુ ૭૫૦ કેવી રીતે વધારવી, નવા બગીચા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી શાકભાજીના વાવેતર ક્યારે અને કઈ મોસમમાં કરવાં, ખેડુતાએ થોડું ખર્ચ કરી ૭૫૦ કેમ વધારવી વિગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર આ એકજ માસિક છે. નમુંનાએ અંક મંગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂા ૨) જે રૂપીઆ રાખવામાં આવેલ છે. લાયકેરીને રૂા. ૧-૮-૦ દોઢ રૂપીઆના લવાજમથી મોકલવામાં આવશે, માટે તુરંત નમુંના માટે લખો—

ઉપરાંત અમે એ સ્વેતિવાડીને લખતાં નીચે નજાવેલા પુસ્તકો જાહેર પાટયા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખપી જવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે—

૧ કુજગ્રાડ કુલભાગનું બગીચાનું પુસ્તક.

કિંમત રૂા. ૧-૧૨-૦

૨ હિંદુસ્થાનમા થતા વાવેતર કરવાની રીત.

” રૂા. ૧-૪-૦

૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડનાં હથીઆર વગેરે.

” રૂા. ૧-૪-૦

૪ પાણીની શોષ તથા તેનાં ઉપયોગી સાધન

” રૂા. ૧-૮-૦

૫ સ્વેતિના ધંધામાંથી પૈસા કમાવાની કૈયી

” રૂા. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતના ખાતરોનો સમાવેશ થાય છે)

૬ દેશમના ઝોડા ઉછેરવાની તથા કેતળીનું વાવેતર કરી દેશા બનાવવાની રીત.

” રૂા. ૦-૬-૦

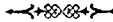
૭ કુવામાં પાણી વધારવામાટે સેતીંગ કંવાનો “સ્વેતિવાડી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ અંક

” રૂા. ૦-૪-૦

સારાં તુરંત દેશી શાકભાજીનાં બીયાં પણ વેચીએ છીએ.

દુસરાય છોટાલાલ અંગરથિયા, શાહીબાગ-અમદાવાદ.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગતું ઘાટી જતું, મનતું ઉદાસ રહેતું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચક્રી તથા આંખે અંધારા આવવાં, કંટાળો આવવો, વિચાર શક્તિનું શુભ થતું રવભાવ ચીડો થવો, જરા જરામાં ઉરકેરાઈ જતું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત સ્ખલીય થવું. શરીરનું તવાઈ જતું તથા હ્રમેશ ગરમ રહેતું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અણુગમેા:—આમ ન્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા થાય છે; ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

તું સેવન કરવા લલામણ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ દર્દો મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી લોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને યોરાકી વધારી દુધ યથાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંગ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૦ ની ડબ્બીના રૂ. ૨૫ કાયદો ન થાય તો એક પછી શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો આંધો સ્તન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ઘાસણી ધુપણી અને રૂતુહોવથી થતા રોગ મટાડે છે. ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવરોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, ઝાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૨ ની ડબ્બીના રૂ. ૫.

એક ડબ્બી સાથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામા આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હનુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,

કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE

—WITH—

ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR Book containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of rulingchiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufactures in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political division of India and up-to date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS:—

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—
RAJKOT, (INDIA.)

&

Branch:—
BOMBAY. P. O. Box No. 457.

વોલાયત કયાં જાયો છો ?

જરા પેહલા તમારા ઇંડિયામાં તો નજર કરો, જુઓ વીલાયતના
સેન્ટને વીસરાવે તેવું.

સેન્ટ વીટેલા

અહીંજ મળે છે કે જે ઉંચા ખાનદાને ઇંગ્લેન્ડ કુટુંબો પણ હોંસે હોંસે વાપરે છે. તમે એક બાટલી વાપરી જુઓ અને અમે ખાત્રીથી કહીએ છીએ કે વીલાયતી સેન્ટનો તમારો મોઢ ઉતરી જશે.

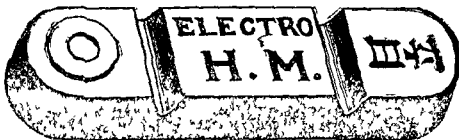
કી. શીશી ૧ નો રૂ. ૨)

(૧૦)

ધી પરસ્તાન પરક્યુમરી કું.

પાયધુની—મુંબઈ.

ચોખ્ખા ઇલેક્ટ્રીક ત્રાંખા માટે આજ ટ્રેડ માર્કનો માલ ખરીદો.

ધી કુહારા ટ્રેડીંગ કંપની લીમીટેડ,

(કુહારા શાળ કચરા લીમીટેડ.)

જાપાનમાં રજીસ્ટર્ડ થયેલી

થાપણ..... ચેન ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦

હેડ ઓફીસ કોબે, જાપાન.

આયાત તથા નીકાસ કરનારાઓ તથા સ્ટીમરોના માલિકો.

ધી કુહારા માઈનીંગ કંપની લીમીટેડ.

થાપણ..... ચેન, ૭,૫૦,૦૦,૦૦૦

પૂર્વ વિશ્વવૃત્તમાં ત્રાણુ, સોનું રૂપું, જસત, સીસું વગેરેની મોટામાં મોટી ખાણોના માલિકો અને પીતળ, મેરથુથુ, તેમજ ખાણોને લગતા સાધનો અને ઇલેક્ટ્રીક મશીનરી વગેરે બનાવવાના મોટા કરખાનાના માલિકો

શાખાઓ

ઓસાકા	બુએનાએર્સ	સીડની	ડાઈરેન,
ટોકિયો	લડન	વલારી વોસ્ટોક	ચુકોટ
પેકિંગ્હામા	પારીસ	હાર્બર્ન.	ટ્રીવેનસ્ટીન
ન્યૂયોર્ક.	બર્ન	સાંગાપોર	હાકો
સાન ફ્રાન્સીસકો	પોર્ટ સેથ	હાંગકાંગ	કલકત્તા
બેંગ્કોક	રોમ	રોગદાઈ	

વગેરે, વગેરે

કોઈ પણ વ્યાપારને લગતી મુશ્કેલી કે તપાસના સાધાર સત્કાર થશે

તારતુ સરનામું.

“ કુહારા કંપની, ”

ટેલીફોન નં. ૩૬

મુંબઈની શાખા

૧૩૭ એસ.એલેનેડ રોડ, કોલ

મુંબઈ

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT.-COL. RAJA RAMSHING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઇ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશર હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ વ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકત્રીજીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સોલીસીટરની ઑફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઑફીસો અને પહેડીઓમાં ધણાજ વિશ્વાસ અને હિલટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કૅટલૉગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી. શે. રૂમ નાં ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, મુબઈ.

(૧૯૧૩ ના ઇડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ મા કાયદાની ૯૮ મા કલમને અનુસરીને મંદેહતબદ્દને બદલે એક ચાદી મુબબ્બની એઈટ સ્ટોક કંપનીનાં રેલરવાર હજુર દાખલ કરવામાં આવી છે)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપનો લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના સાલના ઇડીઅન કંપનીઝના ૭ મા કાયદા મુજબ ઉભી કરવામાં આવી છે)

સતવાર થાપણ.... ૩૧. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાહાડેલી થાપણ.... ૩૧. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે રૂ. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ એરડીનરી શેરોમાં વહેંચાઈ ગઈ છે, અને જે નીચે મુજબ ખગાર કરવાની છે:—

રૂ. ૩) અરજ સાથે, રૂ. ૫) શેર નામ ઉપર કરતી વેળાએ, અને ખાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક શેર પાછળ રૂા, ૫) થી વધુ નહીં એવા કોલથી, જે કોલ શેર નામ ઉપર રીધા પછી, એ મહીનાથી એાછી મુદતમાં નહી, એવે અંતરે અને એ મહીનાથી એાછી મુદત નહી એવા ગાલાથી કહાડવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

એામ મીં સાલેસાઈ કે. બરેડાવાલા, મીલકતદાર અને વેપારી (પ્રમુખ.)

સર હુકમચંદ સરૂપચંદ, નાઇટ, બેંકર અને મીલમાલેક.

રાય બહાદુર એાંકારજી કસ્તુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મીં કીરન કે. સેન-ગુપ્તા, એમ. એ., બી. એસ. સી. (કલ) બી. એસ. સી. (ખાણને લગતી) એમ. એસ. સી. (બરમી.) એમ. આઈ. એમ. ઇ, એફ. જી. એસ. ભુશતરથાચી, કલકતા.

મીં રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી, સોલીસીટર અને નોટરી પબલીક (મેસર્સ માલવા, મોદી, રણછોડદાસની કંપનીવાળા).

મીં દેવીદાસ નારણદાસ, (મેસર્સ નારણદાસ પરચેતમદાસ એંડ સન્સવાલા) વેપારી
મીં એમ. એચ. એમ. મહેતા, મેચેલર એાફ કોમર્સ (મેસર્સ એચ એમ. મહેતાની કંપનીવાલા) વેપારી અને મીલમાલેક.

મીં ત્રીપુરારી બી. કંચારીઆ.

મીં જીનુભાઈ બી. મહેતા. બી. એ. એલ. એલ. બી. એફ—એાફ્રોસીએા.

એક્ટરો:—

ધી ઇંટર-નેશનલ એંક્રીંગ કોર્પોરેશન.

ધી એંક્ર એાફ ઇડીઆ લીમીટેડ.

સોલીસીટરો:—

મેસર્સ માલવા, મોદી, રણછોડદાસની કંપની

એાડીટરો:—

મેસર્સ બાટલીબોઈ અને પુરોહીત

ઇનકોર્પોરેટેડ એકાઉન્ટ ટો (લંડન) હોર્નબીચેડ, મુંબઈ.

મેનેજીંગ એજ ટો:—

રાયબહાદુર એાંકારજી કસ્તુરચંદની કંપની.

રેલરર્ડ એાફીસ:—

૬૫, મેડેલ સ્ટ્રીટ કોટ મુંબઈ.

If you are Interested in any of these

Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
ams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hesian
Oloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.

Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Telephone No: { Office 3563
Residence 3112

Codes:

11th & 5th Editions A B C,
Private & Bentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમો દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગંધીઆણું, તેલના બીયાં, તેલ,
ટોપરાં, ખેખ, હરડાં, જેડીમધ, જેડકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, જીરું, રાઇ,
મેથી, હળદર, આંબલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, શુણ્પાટ, શુણ્પી, શણ્પ,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હીંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલે-
સ્તાઇન વગેરે દેશાવરો ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, રટેશનરી, કટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ રટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમો દરેક જાતનો માલ ખબર કરી ખરીદીને હીંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી
મોકલીએ છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાતરી કરવા વીનંતી છે.

પણ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun."

ટેલીગ્રામ:—

{ આફ્રીકા ૩૫૬૩
ધર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૯૩ ૧૦૭ મસજીદ બંદર રોડ, બારબાઈ મહોલા
મુંબઈ તં. ૩.

શૂરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફોર્ટ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ્સ
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	બાઇક્રોમ સોડા
ટેલ્ટ. રેડ	મેથીલીન બ્લ્યુ	„ બ્રીન	„ પોટાશ
ડીરેક્ટ બ્લેક	મેલેકાઇટ બ્રીન	„ યલો	પ્રાઇન શુગર લેડ
ડીરેક્ટ યલો	બોરામીન II	„ બ્રાઉન	લીથાર્જ ફલેક
ડીરેક્ટ બ્રીન	મેટાનીલયલો.	„ બ્લ્યુ	ટેનીક એસીડ
ડીરેક્ટ પીંક	બોરેન્જ II	„ ઠરણ	એન્ટીમની સોલ્ટ
બેઝીક પરચુરીન	સ્કારલેટ ૩ R	વિગેરે વિગેરે.	હાઇડ્રો સલ્ફાઇટ સોડા
ડીરેક્ટ મેગેંટા	સાઇબીંગ બ્લ્યુ		રટેનેટ સોડા
ડીરેક્ટ રૂબીન	વીકટોરીયા બ્લ્યુ		સોડીઅમ સલ્ફાઇટ
ડીરેક્ટ વાયોલેટ વિગેરે.	સ્ટેપીંગ રેડ વિગેરે વિગેરે.		કોસ્ટીક સોડા વીગેરે વીગેરે.

(૫૭)

આ માસિક નં. ૬૩, ચીચગેટલી પટેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોર્થકોટ હિંડુ આર્કિટેક્ચરલ કં. એન. સેલર
પ્રેસમાં બહુવેળ પીતાંબર ઠક્કરે છાપ્યું છે અને ધી ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને બુરા માટે
જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈઆલ ટેલીફોન બીલ્ડીંગ્સ ૧૬, બેકસ્ટ્રીટ કોટમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨ શ્રુ. VOL. XII. FEBRUARY 1920. ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૦ અંક ૮ નો. No. 8

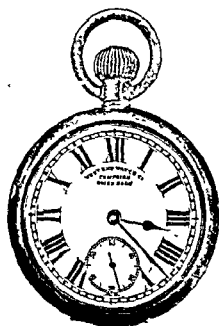
SERVICE

West End Watch

give you life-long service because they are made of such excellent materials by skilled labour. No other watches in India can approach them in **STRENGTH - ACCURACY - DURABILITY**. Here is one specially recommended.

The "CAMPAIGN"

Full jewelled movement with 15 rubies, real compensation balance. **SUBSTANTIAL CASES.**

	NICKEL SILVER.	STERLING SILVER.
Open Face	Rs. 34	Rs. 44
Hunting	„ 37	„ 50
Half Hunting	„ 40	„ 53

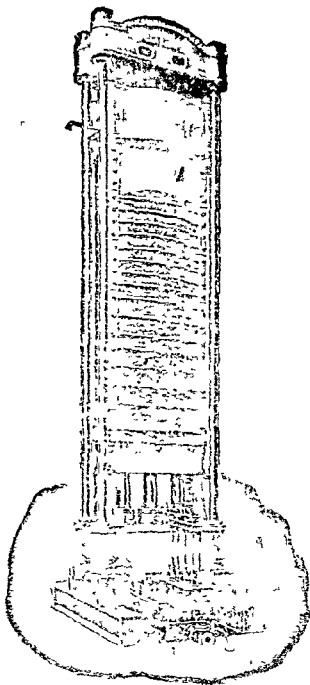
Catalogues free on application.

West End Watch Co
BOMBAY - CALCUTTA

DREWET CHOWNA & Co
31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રેવેટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચંદો.

નાં ૩૧ ચવંગતો મોહાલો, કેટ, મુંબઈ.

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી ડંકન
સટુઅરટ ઍન્ડ કું લીમીટેડની
ફની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમપીંગ ઇનજનો.

દી. સી. અને એ. સી.

ઇલેક્ટ્રીક મોટરો ના “ મેરલી
મેકર ” ના સીલીંગ ફેનસ
(પંખા) અને ઇલેક્ટ્રીક
લાઈટના ફીટીંગસ.

નયાં ૧૦'X૬'X૮૦ ના લેન્ડસાથર

ખાઈલરો.

સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ પ્રધર્સના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના જીનો તથા આપનર.
ગાડાઉનમાં હંમેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, એન્જીન બાઈલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ.
ગાડાઉન, ફ્રીયર રોડ, પ્રોન્સીસ ઝાંક સામે.

અહિર ખબર આપનારનું નામ

પાનું.

NAME OF ADVERTISER.

Page.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	...	૧ એ	West End Watch Co. ..	1 A.
દ્રવેન્ડ ચવના એન્ડ કું	...	૨ એ	Drewel Chowna and Co. ...	2 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું	...	૩ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
હિંદુ અનાયામ—નદીઆદ	...	૪ એ	Hindu Ananthashram—Nadiad	4 A.
ગીરગામ કેમીકલ લેબોરેટરી	...	૪ એ	Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
અમૃતાંજન ડીપો	...	૫ એ	Amrutnanjan Depot ...	5 A.
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	...	૫ એ	The Indian Claim Agency ...	5 A.
નગીનદાસ અને મણ્ણેલાલ	...	૬ એ	Nagindas and Maneklal ...	6 A.
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.	...	૬ એ	H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ...	...	૭ એ	The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું લીમીટેડ.	...	૮ એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
જે. બાલામલની કું	...	૮ એ	J. Balamal & Co. ...	8 A.
ફીરોઝ એમ. દરુવરાની કું.	...	૯ એ	Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
રીચો કેમીકલ કું...	...	૧૦ એ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ...	...	૧૧ એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
છબનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ	...	૧૧ એ	Chhaganlal Lallubhai Shah ...	11 A.
જીવરાજ જી. તેજસ્વી	...	૧૧ એ	Jivraj G. Nensi ..	11 A.
ધી ઇન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.	...	૧૨ એ	The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
ટૂટી જાહેર ખબરો	...	૧૩ એ	Short Advertisements ...	13 A.
ડા. કાલીદાસ મોતીરામ	...	૧૩ એ	Dr Kalidas Motiram ...	13 A.
ડા. ડી. રાહટી એન્ડ કું.	...	૧૪ એ	Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
એમ. એચ. શાસ્ત્રી...	...	૧૪ એ	M. H. Shastri ...	14 A.
ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરર્સ કું	...	૧૪ એ	The Tablet Manufacturing Co.	14 A.
રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ	...	૧૫ એ	State Management of Railway.	15 A.
બી. એલ. થોસર	...	૧૫ એ	B. L. Thosar ...	15 A.
ઈ. એસ. પાટણવાલા	...	૧૫ એ	E. S. Patanvala ...	15 A.
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	...	૧૬ એ	Rangoon Samachar Press ...	16 A.
દાવડાની કુંપની	...	૧૬ એ	Davada & Co. ...	16 A.
વી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડયા લી.	...	૧૭ એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોદ્રેજ બ્રદર્સ	...	૧૮ એ	Godrej Brothers ...	18 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું	...	૧૯ એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	19 A.
સી. એન. દાવરની કું...	...	૨૦ એ	C. N. Davar & Co. ...	20 A.
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	...	૨૧ બી	Vardhaman & Sons ...	21 B.
ગોવર્ધનદાસ કરસનદાસ હાલુ	...	૨૨ બી	Goverdhandas Kursandas Hallu.	22 B.
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું લી.	...	૨૨ બી	The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ	...	૨૩ બી	The Sabarkantha Boarding House	23 B.
ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું લી.	...	૨૩ બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
ધી બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મોસ્ટર્સ કું.	...	૨૪ બી	The British Express Maunsters Co	24 B.
કર્નિક બ્રદર્સ	...	૨૫ બી	Karnik Bros. ...	25 B.
માહાલે એન્ડ કું.	...	૨૫ બી	Mahale & Co ...	25 B.
મોતીલાલ મુનશી એન્ડ કું	...	૨૫ બી	Motilal Mulchand & Co. ...	25 B.

કચ્છના મોટા ઢાકસ	...	...	૨૬ બી
માનેકલાલ ગોરધનદાસ	...	...	૨૭ બી
ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.	...	...	૨૮ બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	...	...	૨૮ બી
મણિશંકર ગોવિંદજી	...	...	૨૯ બી
સપાટ કંપની.	...	...	૩૦ બી
ઓ.ડી. કમીટી કું	...	...	૩૧ બી
રામચંદ્ર નારાયણજી કેશવજી	...	...	૩૨ બી
જીવરાજ ગોરધનદાસ નેશી	...	...	૩૨ બી
ગોદરેજ બ્રધર્સ	...	...	૩૩ બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરણ સભા	...	...	૩૩ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાયાસ	...	...	૩૪ બી
આર. જી. કામદાર	...	...	૩૪ બી
અમરુતલાલ માલેકલાલ દવાવાલા	...	...	૩૫ બી
દુલેરાય ઘોટલાલ અંજારીયા	...	...	૩૫ બી
વેલ દવાવાલુ હરીકૃષ્ણ	...	...	૩૬ બી
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ	...	...	૩૭ બી
ધી પરસ્તાન પર્ફ્યુમરી કું	...	...	૩૭ બી
ધી કુહારા ટ્રેડિંગ કંપની લીમિટેડ	...	...	૩૮ બી
ગુલામહુસૈન કસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ	...	...	૩૯ બી
ગુજરાતી હિન્દુ સ્ટ્રી મંડળ	...	...	૪૦ બી
બાબુ રામ સાહુ એન્ડ કું	...	...	૪૧ બી
ધી નેશનલ સિમેન્ટ એન્ડ કંપની લીમિટેડ	...	...	૪૨ બી
જી.જી. વલભદાસ નારાયણ	...	...	૪૩ બી
જી.જી. વલભદાસની કું.	...	...	૪૪ બી

The Eastern Motor House	...	...	26 B.
Maneklal Gordhandas	...	...	27 B.
Dahyabhai Ramchandra Mehta.	...	...	28 B.
Nanlal Govardhandas...	...	...	28 B.
Manishanker Govindji	...	...	29 B.
Sapat & Co.	...	...	30 B.
Od. Chemical Co.	...	...	31 B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	...	32 B.
Jivraj Goolaldas Nenshi	...	...	32 B.
Godrej Brothers	...	...	33 B.
Mahuva Gauraxak Sabha	...	...	33 B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	...	...	34 B.
R. G. Kamdar	...	...	34 B.
Amritlal Maneklal Davavala	...	...	35 B.
Dulerai Chhotalal Anjariya	...	...	35 B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna...	...	...	36 B.
Laxmichand Dossabhai & Bros...	...	...	37 B.
The Parastan Perfumery Co.	...	...	37 B.
The Coohara Trading Co. Ltd...	...	...	38 B.
Gulamhussain Esmalji & Brothers.	...	...	39 B.
Gujarati Hindoo Stri Mandal	...	...	40 B.
Baboo Ram Sawh & Co...	...	...	41 B.
The National Siment Mann. Co. L.	...	...	42 B.
Jagjiwandas Narayan...	...	...	43 B.
Shoorji Vallabhdas & Co.	...	...	44 B.

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્કસ

—*૦૪—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

૧૪૭ આબદુલ રહિમાન સ્ટ્રીટ. સુબ્રા નં. ૨.

ખસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નદીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એક્ટી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર સનો તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક "ગૌદાન" ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડ પર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે.

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૭)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નદીઆદ.

(મ. જ. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

બુદ્ધિ બુદ્ધિ જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃષ્ઠ કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બજતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજાં વધારામાં વપરાતા બુદ્ધિ બુદ્ધિ પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકાસો છે તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી ભેજો જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ઘણી વક્રી છે.

આ લેબોરેટરી વળી બુદ્ધિ બુદ્ધિ વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાએ માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

ટેલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેને સિગ્નાસે અરજ કરવી.

મ. જ. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

૧૨-૨૪, કાવસજ પટેલ રોડ, હાંગોગ બેઠકની પાસે ફાટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જાલીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લગ્ગ, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, કેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ પથે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણિડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

મુકી ખગજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરેકે આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફ્રીઅર સ્ટ્રીટ-મુંબઈ.

(૬૧)

સુપરટેક્સ તથા ઈનકમટેક્સના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદે મળે ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફોર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત એટલીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળે.

ધી ઇન્ડિયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્સના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજાં કાંઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટોને વગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની હીફાઓના નાણાં વસૂલ કરી આપીએ ત્રીજી અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા અટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળે નીચેના સરનામે.

ટેકાણું:—મસ બીલ્ડાગ પહેલ મળે નં. ૧૮

એડવક સીનેમાની બાજુમાં. ધોળી વળાવની પાસે દેવી રોડ—મુંબઈ

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હિસાબ પહેલેથી મોકલવાનો છે, વળી ધરતી સહી બરાબર સમગ્ર કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પધ્ધતિનો ધણો બચાવ થાય છે. માટે તબીબે

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન): એફ. ઇન્સી. સી. ઇ.
ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

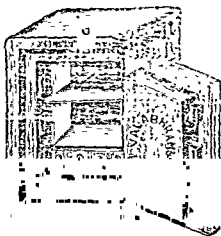
ટાઉન-હોલ આગળ. બાગ સામે
હોમશ સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

(૩૫)

ટેલીફોન નંબર ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ચોરોને પકડવાની

અખંડ વાળી.

ત્રાન્ઝિરીઓ, તાળાં કળી અને કેસ બાકસો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચક્રા સ્ટ્રીટ, ધોબી ગલી.
(૩૫) દુકાન—અણદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1899.

Subscribed Capital	Yen.	60,000,000.
Paid up Capital	Yen.	37,500,000.
Reserve Fund	Yen.	7,030,000.

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kinkiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Meji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad.

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

Manager.

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ઇનકોર્પોરેટ થયેલી.

ભરાયેલી થાપણુ ચેન ૬૦,૦૦૦,૦૦૦

પગાર કીધેલી ,, ... ૩૭,૫૦૦,૦૦૦

રીઝર્વ ફન્ડ ,, ... ૭,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેહ, ફોર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કન્ટન કૂચાઉ, હૉન્કો, કીઉકીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઉ, શેંગાહી, હાંગકૉંગ, સીંગપોર, સોરાબાયા, ચીમારાંગ, યટૅવીઆ, મેકંગ, ટાઈપેહ, શીન્ચીકુ, ટાઈચુ, ટોકીઓ, ઓસાકા, કોબી, ચોકોહામા, આકો, ગીરાન, કોબી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઈ, ટોવન. મોજી, બાકોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંબંધિત કોરસપોન્ડન્ટો છે.

આહકો માટે થાણુ ખાતાઓ ઉઠાડવામાં આવે છે અને ખાંધી મુદતની રીપોઝીટો એક વરસ મને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

હરેક ભતતું શરાદી અને હુંડીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬, એસ્પ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘતુ અપની

કે

વેપાર વણજને માટે

હાલના અને સુતને માટે ઘણીજ સરસ ચામના સીદક, અને લેમીંગ કાર્ડ સીલ
અપાનીસ રેશમી કે સુતરાક કાપડ અને તૈયાર સિવેલા માલ અને એન્ટીમનીફે
હામાસેન્ટ, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડમેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાં
જથાબંધ તથા પરચુરણ કીપાયત બાવે મલશે. —લખી મોકલો.

J. Balamal & Co.

Dana Bunder

Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા બંદર, મુંબઈ.

(૫૨)

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં ૭ હોર્નબી રોડ, કેટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગ્લીશ હીન્દી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીણેનાની આંખની હોસ્પિટલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અતુલવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનોસ્કોપથી તથા ઓફુલેમોસ્કોપથી આંખ તપાસવાનો ચાલુ અતુલવ ધરાવનાર મીં શીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહરે મોટી ફી ખર્ચતાં પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મીં શીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીંધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મીં જસદીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર એન. ચંદાવરકર, ઓનરેબલ મીં જસદીસ બીમન, ઓનરેબલ મીં જસદીસ બેચેલર, કરનલ ફ્રેન્ચ, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ બ્રુક્સ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મીં જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને અલ્લસ્યો તરફથી એમની કાબેલીયતપણની ઉમદા સરતીકીકેટો મળી છે.

વળી હમો પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈશીઠલ ફ્લેટ તથા તોરિક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાંધા વગરનાં) લેન્ગ્લીસ તથા ઉચી કંચોલીટીના બ્રેડીલીઅન પેપલસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લેસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીજમેટીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં માવ મજાજ કીશાયત.

“વી વી”

આંખનાં રીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાત્રીયુવંક મલાજ ફીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી ફીમતી નુસખાઓ સાચની ચોપડી મુફત મળશે.

નળળાં ઝેરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કેરડીયલ રીચો એજ ઓના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામખાણુ ઈલાજ છે. ખાસ કરીને ઓના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પટેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગત-ભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કેરડીયલ રીચો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવક થતી આટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેટમાં થવું દરદ અને કમરમાં થવું અસહ્ય દુઃખ જે ઝેરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વેદો તથા ઠાકટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કેરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
આના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીના જેઓ ઘણું નળળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગે હોય, જેને પચતું નહોય અને જેઓ નળળાઈથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાકે આગમજ એક આના ચમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂંપોને માટે શક્તિને માટે જગ બહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કેરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટકે અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચુપ્ત શક્તિને લીધે ઘણું ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈ બી ઉપલી દવા બચાવે બી લે ત્યારે એનાપર લગારેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.
(૫)

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યુયોર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આ દે

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લઠાઈના વખતમાં દરેક ધીજ બેહુદ માંધી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સાફ લેખતા

નવનવીન લેખણો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રેના ષ્લોક અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમાને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાત્રી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦) સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, સુબર્ષ.

B O M B A Y.

ધી
લ
લક્ષ્મી
આ
દે
મા
ચ
જ
જા
સું
વ
દે**હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા—**

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેફરેં કે વાઈથી આંકડી, તાણુ, જેંચ કે ઠાંકણી આવતાં બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી શ્વાસ
રૂધાવો, થાંડાગાર બનવું, ફીસના ફીસોટા, પેટના દુખાવા ધં નવા કે જુના દર્દ માટે રામબાણ છે.વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેલછાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,
બિચત્ર ભવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.ઉપયોગ કરેથી ખાત્રી. હવા મહિતાભરની-વનસ્પતિની-સ્પ્રિશાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવના ૩૫૦ કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાતું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી ૦/૬. પો.)—છાનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. અશોધિત હીસ્ટરિયા-શેક શેરી-વડોદરા.
(૨૬)**પ્રેમચંદ કશનાજી સુરતવાલા.**

વીજલીનો દરેક ભતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

સ્ત્રીબ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા ક્રુમર, તથા બેટરી ટેંગલેશન, વગેરે માલ કીફાયત
લાવે મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી ખાત્રી કરશો.

૮૦ મુજબ જેઠા બીલડીંગ, બીજો માલો, પ્લોક નં. ૬, સુબર્ષ નં. ૨.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી.

શેઠ વાલજી મુંદરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

દરેક બતલું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર (વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે. બહાર પ્રબને તથા વેપારી વર્ગને એલ્ટેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મેહિરબાની કરવી. વધુ વિગત સાડ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખવું અથવા બતે મળવું.

પેસ્તનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી૦

૧૯, બેન્કબાંડ, કોલ્ડ, મુંબઈ.

ટુંકી બહાર ખખરો.

પરચુરણ કામકામ અને ધંધાદારીઓને માટે ટુંક ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ બહાર ખખરો ચાર આનાના સોળ રાજ અને ઉપરાત વધુના દરેક રાજ દીઠ એક પૈસાના બાવથી લેવામાં આવશે. ૧૧ રાજ દીઠ ચાર આના અને તેઉપરાત દર રાજ દીઠ એક પૈસા લેવાનો વિવાદ છે. ઉપવાનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચે સરનામે મોકલી આપવા બેધએ. અંદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં મોકલી આપવાં.
સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એગ્રીમેન્ટ બુરો,
આલ્ફ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
૧૦૪ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

ચરોતરની તપખીર—ચરોતરની સર્વોચ્ચ તપખીરની શ્રીમંતો માટે ખાસ હાથે ઘુટા બનાવેલી—કીમત રતલના રૂપિયા ચાર—નમુના મફત ચરોતર એન્ડ સી,
(૬૨) નડિયાદ,

“લગનું પહેલું” નામની ચોપડી એક આનાની ટીકીટ મોકલી મંગાવો.
ડી. એન. રાહ, ખપાટીયા ચકલા સરત.

અગાધિ બહાર નજ પડેલી એવી મુંબઈ ઇલાકાની બુગોળની પ્રસ્નોત્તરમાળા— ચાર આના ગીલા ધોરણ માટે અંકગણિતનાં મનોધરન ચાર આના દરેક ચોપડીનો ટીકેટ-શન શિક્ષક તૈયાર છે.

જગનલાલ મોતીરામ રાહ.

(૬૩)

શાહપોર—સુરત.

“દેવે જીલમમાંથી” પરાધીન મુંબા યાં કલાસ દેવે મુસાફરોનાં મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને ભે તમારે કોઇપણ પ્રકારની મદદ, ખાતમી, અથવા સાદા-થય ભેઠવી હોય અથવા તમારે તમારા કિંદનાં જીવાં વધારે ફેલાવવાં જોવાં હોય તે “ઇન્ડિયન મોર્ડ એન્ડ હાઇકેટરસ” ના ઉપરીપણા નાચે સ્ટેટ મેનજમેન્ટ એન્ડ દેવેઓ સ્થાપનાનું દાખલ કરવું. આ બાબતના કાલકાઓની કોપીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સદ્યદ્વચ પાસેથી મળશે:—

જીવરાજ જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાશીક
રીલીફ એસોશીએશન,
બોસ બઝાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબાઈ.

અમારાં ધરોકો કોણ છે ?

હીમ હાઇનેસ ધી નવાબ સાહેબ સર. જી. સી. આર્થ. ઇ. હીમ હાઇનેસ મેનર નવાબ સાહેબ સર, કે. સી. આર્થ. ઇ. હીમ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે. સી. આર્થ. ઇ. હીમ હાઇનેસ કાકર સાહેબ, સી. એસ. આર્થ. અને બીજા રાજ મહારાજાઓ, નવાબ સાહેબો, નામદાર સરકારના ધારા સમાના મેગર જોનદેખલ સર, તમા બીજા જોનદેખલ મેગરો, મુંબાઈના હાઇ કોર્ટના નામદાર જજ સેશન્સ જજ, કન્ટો, કમાન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કન્ટો, મે રો, કન્ટો, નામદાર વાઈસરોય સાહેબના જોનરરી એ. ડી. સી. લેફ્ટેનન્ટ, પ્રાઇમ મીનિસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમરસ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડિપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, પોલીસીકલ એજન્ટ, સરકારી સીવ લીયવન ઓફીસરો, ડેપુટી કમીશનરો, કલેક્ટરો, સુપ્રીન્ટેન્ડીંગ એજન્ટીયરસ, સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ વાઈસરીયલ અસ્ટેટ, (ટીકીટ) દેલેવે મેનેજરો એક્ટીવ ડીવ એજન્ટીયરો ડીવાન બહાદુરો, રાવ બહાદુરો, જસ્ટીસ એન્ડ ધી પીસ, મુંબાઈના માલ પોલીસ કમીશનર, ઇન્ડિયન નેશનલ કોમરસના રીસેપ્શન કમીશીના પ્રમુખ, બેરીસ્ટરો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ એન્ડ પોસ્ટ ઓફીસ ઇન્ડિયા, જોનરેલ સરજનવ જનરલ સર ટ્યુપીસ પાર્ટી. કે સી. એસ. આર્થ. એમ ડી. લેટ ડીરેક્ટર જનરલ એન્ડ ઇન્ડિયન મેડીકલ સર્વિસવાલા પ્રમુખ હતા તે રુપેશીયલ દેહ કોસ વોર હોસ્પીટલ, કે જેમાં મેજર જોનરેલ સર, એન્ડ સ્ટેવર્ટ સી આર્થ. ઇ. કવચતા તથા મેજર એ ઇ વાહટર આર્થ. એમ એમ. જેવા મોટા નામકિત સરકારી ડાક્ટરો બ્યવસ્થાપક હતા તે મેડી સરકારી હોસ્પીટલ, (યુરોપીયન સીવીલ સર્જનરો, લેફ્ટેનન્ટ, કેપ્ટનો) (આર્થ એમ. એસ.) એમ. ડી અને વિનાવડી ડીમો ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો, કોલેજના ઓપીસીયલો, ઓપીસીયન તથા દેશી અમલદારો અને ગૃહસ્થો તથા જુદા જુદા દેશોના મેડી પદવીના અમલદારો અને ગૃહસ્થો વગેરે.—

બાદશાહો ચાકુતી.

એને તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયમ રાખે છે આ રાજવંશી ચાકુતી વર્ષ વિકાસના તમામ બાધી મટાડે છે અને વીર્ય ધૃત બનાવી ખર પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને નળજા માખસને ખૂબ જીવાળની માફક જોવારે બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બજારણ છે આ દવા વાપરવામાં કોઈ બલતની પડેછતી નહીં નથી. ૪૦ ગોળાની ટીપી એકના રૂ. દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ ભાઈઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા, હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-પીણું છે. એ “ટીકલીઓ” ભુકે કરી એક ટગલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ થાય છે. કી. ૧ ટયુળના આના ૮.

હમારી શુગર ફ્રેટેડ કવીનાઇન કેસકેશ વેલ્હેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” અને શુભકારક, બનાવટો મુખ્ય મધ્યે મારકીટમાં દ્રવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ વાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

૨૧)

“ટીકલી” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખ્ય નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સંધીવા અને ગાઉટના દરેક માટે આ એક ઘણેજ અસરકારક રામમાયુ અને ઝટપી ઇલાજ તે હપવા નામનું છે. એ તેલ વા, પેન મારના વા, તમામ ભતના સંધીવા, સાંધેટીકા, ગાઉટ, ઝકળી, કરતલ, આક્રાં. નસોનું ચાઉ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનું કુખનું, બરડાની ફાટ, બચાઓના નબળા પડેલા પગે શુક્રલોને, અને, સુગ્રેવા તથા કંઈ ગયેલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લમણેગા, લકનો, લયક, ચસક, લોગેરે તમામ ભતના રીરના જીવા કુખારને ઝટપટ સાજા કરી નળળા પડેલા અવધવાને તાકાત બમ્મી લોહી ફરતું કરી નવી જીંજી બખરાની : આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફરત રૂપીએ એક.

સર્વે ભણીતા દવાના વેપારીઓ વચે છે બાહ્યગામવાળાઓએ નવસારી લખનું

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેડ ઓફીસ:-દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

રેટોલ

ગોળીઓ.

(રજીસ્ટર્ડ.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની બુઢી ઉપર આગાહ અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુશીથી ખાઈ જાય છે, અને ખાધા પછી હમેશાને માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છોડી નહારી જાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મન્ડીને દુર રાખવાને માટે ઘણેજ આક્રમીર કપાય નીનડપો છે કારણ કે તે વાપરયાથી મરકી. ઉંદરો નહારી જાય છે. ઉંદરો મરકીનું સુગ કારણ માટે તેમને દુર રાખયાથી મરકી પણ દુર રહે છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ જુદી જુદી જગ્યાએ બાંધ પુકા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગળુંને મુકે. એથી દીવસે એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કી મત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. મોટા જગ્યામાં મંગાવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીશું.

ધી તેબલેટ ગેન્યુફેક્ચરીંગ કંપો.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -મુખ્ય.

જો

હામારે ગ્રીન વર્ગના ઉવારઓની હાડમારી અને
નુલમ અટકાવવાં હોય, હીંદી વ્હેપાર ઉલ્લેખને યદી
દાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭
પેંડનો હિંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અટકાવવો હોય,
હીંદીએ મટે રહેવેમાં સારા પમારની મોકરીઓ નેઈતી
હોય, હીંદી ઉલ્લેખ હિંદનાજ લાભ માટે ખીલવવો
હોય, બહેર પ્રાંતની સગવડ માટે પૂરતી કાગલ રાખનાર
મત્તા નેઈતી હોય અને હીંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ નેઈતો હોય,

તો

રહેવેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલ રહેવે સંબંધી લઘુત્વ ચલાવા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફરિદુન
કુશાસ્થ દાદાચાનલ ૩૬૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ,
એ મરનાએ મોકલવા વીનવી છે.

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપણઓમાંથી
આવક વેરા માટે હીસાણનાં પત્રકો (ડી.
ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

ખોરખે કોમરશીયલ કોલેજ,
(૧૪) ૪૧, કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર.

પાટણવાલા બ્રામ,

રૂમીસીઝમનો કટ્ટા દુશ્મન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લયક કપાળ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરસી,
ગળાનો દુઃખાવો, દાંત તથા કાનનો દુઃખાવો માળા, વીછુ, વગેરે અહિંસી
દુઃખના ઉપર આ પાટણવાલા બ્રામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે.
માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

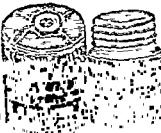
આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બ્રામની એક
ખાટકી મ ગાવી ખાત્રા કરો કી. બા.-૧) ની રૂ. બા.
વી. પી. ખરચ બુદ્ધિ તે શીવાય

ઘણી જાતના યુશગોદાર મધ મધતા તાજા પુલિમાંડી બનાવેલા
હેર આકર્ષી અત્તરો તથા એટો મલશે, અને દરેક જાતના
ધંગ્લીશ શરટો લવંડર શાણુ હગારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલશે.

વી. પી. ધી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું.
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

(૫૬) બાણપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાબોગ કોટમ ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી ખાબતો, હુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને એવેશતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે ચોરસ સાથે રૂ. ૬૧,
ખુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રેમાદિતર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેઠ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

નવી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગની નથી, ફટકી નથી, કાંચની ચીમની પચીસ ભાગી બાંધ ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાચનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપૂર-કમીશન.

૬૦ દાવડાની કુંડ,

મમ્માદેવીના કુવારા પાસે,

મુંબઈ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની બીજી શોધોની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપૂર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરો અથવા ભાને મળો.

ધી સેંદ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણુ ..... રૂ. ૪૯,૫૯,૯૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અઠવાડિયે તપાસે છે.
પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક
સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.
હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.
ચેક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.
વડી ઑફીસ:-એલાહાબાદ બીહારીગ, કોટ, મુંબઈ.
શાખા ઑફીસો:-અવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.
આલુ ખાતામાં રાખી બાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨૧૧ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫૧૧ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.
વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા
મેનેજર.

TELEPHONE No. 1211,   Telegrams :— 'TREMENDOUS' BOMBAY.

THE
Bombay Mill Stores Supply
Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.

19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings,
Leather, Hair and Balata Beltings,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth,
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheets,
Asbestos Millboards & Packings,
Canvas Hose, etc., etc., etc.,

If you do not see what you want in the above List of Materials,
Please write to us

દેશી

વેપારી એમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું, VOL. XII, FEBRU. 1920, No. 8. ફેબ્રુ. ૧૯૨૦, અંક ૮ મો.

અનુક્રમણિકા

વિષય	પાતું	વિષય	પાતું
૧ વેપારી વિષયો	૩૩૮	૩ હુનર હટયોગની પરીષદ અને વેપારી	
૧ ચીનાઈ તુર્કિસ્તાન સાથેનો વેપાર ..	૩૩૮	કેનરેસ	૩૬૨
૨ આસ્ટ્રેલીયાનો હોલ સાથેનો વેપાર...	૩૪૦	૩ વેપારી અખરો	૩૮૨
૩ બ્રીટીશ પુર્વ આફ્રીકાનો વેપાર ..	૩૪૧	૧ કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી	૩૮૨
૪ પુર્વ આફ્રીકાના નંગવાર સંસ્થાનમાં		૨ ખાડની આયાત	૩૮૪
કોપરા	૩૪૨	૩ કાપડની પેદાશ	૩૮૫
૫ ખાંડનો ઉદ્યોગ	૩૪૪	૪. સુતરની નંગરવાર પેદાશ .	૩૮૫
૬ લેઈટ ટ્રેડ કંપનીઓ	૩૪૬	૫ સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ ..	૩૮૬
૭ એમ્બરની કમિટીની સલાહો ...	૩૫૫	૬. સુતરની આયાત	૩૮૬
૧ " વેપારને લગતી સળગમીટીઓ ...	૩૬૦	૭ હિંદુસ્તાનનો દરીયાઈ વેપાર ...	૩૮૭
૨ " લાયસેન્સીંગ આવેલા પુસ્તકો ..	૩૬૧		

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુંબઈના આફકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામના આફકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૮-૦ પોસ્ટેજ સુધાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી. આ માસિકમાં જે બહાર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તે કાલી નાંખવી હોય તો આવી નોંધની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ થી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

—૧૯૧૮—

રીડીંગ મેટરમાં અમે બહાર ખબર લેવા માગતા નથી નેથી સર્વ બહાર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે હેમણે પોતાની બહાર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી. આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે આફકોને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરત ખબર આપવી જેથી જલદી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીક્ષકમાંથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો ખપી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ફરીયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે. અમોને તા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ. ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમાં નામ બરાબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમે સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

વેપારી વિષયો.

—૧૯૧૮—

ચીનાઈ તુર્કસ્તાન સાથેનો વેપાર.

બહાઈયાન, અફઘાનીસ્તાન, હિંદુસ્તાન, ચીન, તથા રશીયા સાથેના ચીનાઈ તુર્કસ્તાનનો વેપાર કેવો ચાલે છે તે વીશેના તા. ૩૧ ૩ ૧૬ ને લીને પુરા થયેલાં વરસ માટેના આંકડાં વગેરે વીગત ઈંડીયન ટ્રેડ જનલના તા. ૨૮-૧૧-૧૬ ના અંક સાથેના સપ્લીમેન્ટમાં આપવામાં આવી છે, તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે રશીયાની હાલની અવ્યવસ્થાને લીધે રશીયા અને ચીનાઈ તુર્કસ્તાન વચ્ચેના વેપાર લગભગ અંધ પડ્યો છે અને તેને લીધે ત્યાં અનાજના ભાવ પણ વધ્યા છે. ખાંડના અને તેલના ભાવ આઠ ગણા થયા છે. રશીયા તથા મધ્ય એશીયામાં રાજ્ય વ્યવસ્થા સારી થશે ત્યાં સુધી એ ભાવ ઘટવાનો સંભવ નથી. એ દેશમાંથી હિંદમાં આવતી મુખ્ય ચીજ ચરસ છે. એ માલ ચારકંદથી ખરીદ કરી હોશીયારપુર લાવવાનો ખર્ચ સાથે લેતાં તેની પડત ઈમત સો રતલના સીતેરથી સો રૂપયા જેટલી થતી હતી ત્યારે તે વેચતાં અઢીસોથી સવા ત્રણસો રૂપયા ઉપજતા હતા. એ પ્રમાણે વધારે નફો થતો હોવાથી એનો વેપાર પણ વધ્યો છે અને ગયા વરસ કરતાં એક હજાર મહુ જેટલી ચરસની આયાત વધી છે. તેની ઉપરની આયાત જકાતમાં થોડો વધારો

“હા ચી પોલીસી કરેલાં ટેબલ દેખ ખરીદ કરવા કયા જશે?”

કરવા વીધે સરકાર વીચાર ચલાવે છે. વેપારની બીજી વસ્તુ દેશમની છે તેની આયાત પણ હિંદમાં વધી છે તેજ પ્રમાણે આંદીના ભાવ પણ ચીનાઈ તુર્કસ્તાન કરતાં હિંદમાં વધ રે હોવાથી કેટલીક આંદી પણ ત્યાંથી હિંદમાં આયાત થઈ હતી. રશીયન રૂબલ નોટ એ દેશથી હિંદમાં આવતી હતી પણ તેના ભાવ હિંદમાં ઘટી ગયો તેથી તથા એની આયાત માટે મનાઈ કરનારો હુકમ હિંદી સરકારે બહાર પાડ્યો તેને લીધે એમાં ઘટાડો થયો હતો. ઈંડીયન ટ્રેડ બનરલમાં લખી મોકલનાર બજાવે છે કે હજી છાની રીતે એ રૂબલ નોટો હિંદમાં લાવવામાં આવતી હશે. એવું લાગે છે. હિંદથી એ ચીનાઈ તુર્કસ્તાન ખાતે નીકાશ થતા માલમાં પરદેશથી આવેલું કાપડ મુખ્ય જગા લે છે. તેની નીકાશ આ ૧૯૧૮-૧૯૧૯ ના વરસમાં વધી હતી. બ્યારે હિંદમાં બનેલા કાપડની નીકાશ ઘટી હતી, ગળીની નીકાશ આગલે વરસે ૪૫૩ મણ જેટલી હતી તે ૧૯૧૮-૧૯૧૯ ના વરસ દરમ્યાન વધીને ૧૦૯૩ મણ જેટલી થઈ હતી અને તે પછી પણ એની માગણી વધતી જતી હતી. ચાનો વેપાર પણ વધ્યા બંધ છે અને હજી વધવાની આશા છે. જે માલ હિંદથી ત્યાં બંધ તેની વેપારની બાકીનો બદલો આપવાની ચીજોમાં સોનું રૂપું તથા રૂબલ નોટો હતી તેમાંથી રૂબલ નોટોની આયાત માટે હિંદમાં મનાઈ થઈ અને સોનાના ભાવમાં પણ ત્યાં વધારો થયો હતો; એટલે વેપાર બાકીની પતાવટનું આધન માત્ર આંદી રહી હતી. જેટલી આંદી કાશ્ગરમાં એક સો વીસ રૂપિયામાં મળતી તેના હિંદમાં એકસો સીતેર રૂપિયા ઉપજતા હતા. અફઘાનના વેપાર માટે મનાઈ હોવા છતાં બદકશાન તથા અફઘાનીસ્તાન માર્ગે છેક ઈરાનથી અફઘીણુ આયાત કરવામાં આવે છે. ૨૨૫૦ મણ જેટલું અફઘીણુ રીપોર્ટવાળા વરસમાં આયાત કરવામાં આવ્યું હતું અને તે માટે સરેરાશ દર રતલ દીઠ ૫૬૨ ટેલ જેટલી કીંમત આપવામાં આવી હતી. ૧૯૧૭-૧૮ માં એ ભાવ ચાળીશથી પીસતાળીસ ટેલ જેટલો હતો. એ આટલો ઘટવાનું કારણ એ છે કે કાંગસુ ખાતે અફઘીણુના પાક ઘણો કરવામાં આવે છે. અને રશીયાનાં કારાકુલ પ્રાંતમાં પણ અફઘીણુના પાક વધારે થાય છે. રશીયાની સ્થિતિ અવ્યવસ્થિત હોવાથી ચીન સાથેનો વેપાર વધ્યો છે. એ વેપારમાં આયાતની મુખ્ય ચીજો કાળી ચા, દેશમ, ભરતકામ, ચીનીકામ, કાપડ, અનાજ અને આચાર મુરખા વગેરે તથા શાક હોય છે. હાલ ત્યાં ખાંડના ભાવ પણ ઘણા વધી ગયા છે અને તેથી તેની આયાત વધી છે; પણ હવે અંદરના ભાગમાંથી ખાંડ આયાત થવા લાગી છે અને હિંદથી આવતી ખાંડના કરતાં ઓછે ભાવે વેચાય છે. ચીની કામ રશીયાથી આવતું હતું પણ ત્યાં રાજ્યની અવ્યવસ્થા થવાથી એ વેપાર ઘટી ગયો છે. દેશમી માકની આયાત ચીનથી થાય છે તેના ભાવ પણ વધ્યા છે અને તેની આયાતનો માલ પણ વધ્યો છે. ભાવ વધ્યા છતાં લેવાલી ઘટી નથી. જાપાન સાથેના વેપારની હરીફાઈ વધી છે. ચીનના પુર્વ ભાગમાં જેમ પોતાનો વેપાર વધારતા માટે જાપાન પ્રયત્ન કરે છે, તેજ પ્રમાણે ચીનના પશ્ચીમ ભાગમાં તથા ચીનાઈ તુર્કસ્તાનમાં વેપાર પોતાને હાથ કરવા માટે પણ તે અતીશય પ્રયત્ન કરે છે. હિંદનો વેપાર પણ થોડે ભાગે હાથ કરવાને જાપાન શક્તીવાન થયું છે. તે ચીજોમાં હાલ છીંટ, દેશમ, કટલરી, સોય, દીવાશળી, સેંટ, દવા, આચાર અને મુરખા, બ્રશ અને કાંશકીચો, તથા છાપેલાં કાપડ, મુખ્ય છે. એનીલાઈન તથા એલીઝરાઈનના નકલી રંગો જાપાનથી આયાત થાય છે પણ તે ઉત્તરના પ્રકારના હોવાથી બજારને વશ કરી શકતા નથી. બીજી જે ચીજો ઉપર ગણાવી છે તેમાં બજારને પોતાના કાબુમાં લેવાના પ્રયત્નોમાં જાપાનને ફેલો મળી છે અને હવે જો વેળાસર ધલાજ નહીં લેવાય તો તે મુલકો સાથેના હિંદના વેપારને ઘડો લાગશે.

આસ્ત્રેલીયાનો હીંદ સાથેનો વેપાર.

૧૯૧૮ માં આસ્ત્રેલીયાનો હીંદ સાથેનો વેપાર કેવો હતો તે વીશેના સત્તાવાર રીપોર્ટ માં કરવામાં આવેલું વિવેચન ઇંગ્લીશન ટ્રેડ જર્નલમાં હાલમાં પ્રગટ થયેલા એક લેખમાં આપવામાં આવ્યું છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે—

લડાઈને લીધે આસ્ત્રેલીયા સાથેનો હીંદનો વેપાર વધ્યો છે. ૧૯૧૩ માં એ વેપાર હતો તે કરતાં ખમણે વેપાર ૧૯૧૭-૧૮ ના વરસમાં ચાલ્યો હતો.

વરસ.	હિંદથી આયાત	હિંદ ખાતે નીકાશ.	કુલ.
	હજાર પાઉંડ.	હજાર પાઉંડ	હજાર પાઉંડ.
૧૯૧૩	૩૦૮૨	૧૨૩૬	૪૩૧૮
૧૯૧૪-૧૫	૨૮૮૪	૧૪૧૮	૪૩૦૩
૧૯૧૫-૧૬	૩૬૭૯	૧૭૪૦	૫૪૨૦
૧૯૧૬-૧૭	૩૮૯૬	૨૬૪૨	૬૫૩૮
૧૯૧૭-૧૮	૪૭૯૮	૪૩૦૭	૯૧૦૫ *

* આ આંકડામાં સોનાની ગણતરી ગણવામાં આવી નથી.

આ વેપારમાં મુખ્ય ચીજો નીચે પ્રમાણે હતી:—

	પાઉંડ કીંમત.		પાઉંડ કીંમત.
ચોખા તથા શાકભાજી.	૩૬૧૨૧૬	અળસી.	૨૫૧૬૪૪
ચા.	૬૧૬૫૩૪૪	હેશીયન.	૪૩૮૪૫૬
ચામડાં.	૨૦૫૦૩૧	મીણુ.	૧૧૨૨૧૦
શણ.	૮૭૧૪	કોંથળા વગેરે.	૨૬૪૮૨૬

હિંદથી આસ્ત્રેલીયા ખાતે જતો માલ વધે એવા ઉપાય આ લેખ લખનારને જડયા થી. રેશમ તથા આસ્ત્રેલીયાના લોકોને અનુકૂળ આવે એવી લેસ, ગાલીચા, શાલ, કારીગરી. વાળી લાકડાના અથવા ધાતુની ચીજો, અને ફેન્સીમાલ એટલી વસ્તુઓની નીકાશ વધારી શકાય તેમ છે. હિંદમાં કયો માલ ખતે છે તે વીશે ત્યાંના લોકોને કાંઈ માહિતી નથી તેથી હિંદમાં ખનતી ચીજો વેચવા મળેના એક સ્ટોર ત્યાં ખોલવામાં આવે અને એવી ચીજોનું પ્રદર્શન મેલબોર્ન તથા સીડની ખાતે રાખવામાં આવે તે તે ઘણું ઉપયોગી થઈ પડે. આસ્ત્રેલીયાથી હિંદમાં આયાત થતી ચીજોમાં ૧૯૧૭-૧૮ માં ટીનના ડબામાં સંભાળી રાખેલું માંસ ૧૦૬૩૧૨૬ પાઉંડ કીંમતનું અને વજનમાં ૧૮૧ લાખ સ્તલ હતું. ૧૯૧૩ માં એના સ્તલ ૩૬૨૧૮૬ અને કીંમત ૬૨૮૨.૫૦ પાઉંડ હતી. અર્થાત ૧૯૧૩ માં જેની કીંમત લગભગ તેર પેન્સ હતી તેની કીંમત આજારે ઘટીને લગભગ ચાર પેન્સ થઈ છે. એ શીવાય ખીણ ચીજો નીચે પ્રમાણે ૧૯૧૭-૧૮ માં હતી:—

મેટેલીક શીર્ડાંગથી બીર્ડાંગનો આરટો ચોલે છે.

ક્રીમત પાઉંડ.

પાઉંડ ક્રીમત.

બીસ્ક્રીટ.	૨૦૪૯૫૩
દુધ અને મલાઈ.	૨૧૪૧૩૪
શાકભાજી.	૧૧૬૫૬૨
ઘઉં	૫૪૩૪૬
ચોડા.	૪૭૬૫૨૦

ઉન	૬૬૭૮૦
ત્રાંબુ.	૫૬૫૮૭૭
ચાંદી.	૮૬૪૫૦૬
ચામડાં.	૪૬૭૬૪

આમાં ઘણી ચીજો માત્ર લશ્કરી કામ માટે હતી. સાધારણ સમયમાં આસ્ટેલીયાથી ઉન કે ઘઉં શીવાય બીજી કોઈ ચીજ આયાત કરી શકાય એમ કોઈ બાણતું પણ ન હતું પણ ત્યાંથી બીજી કેટલી ચીજો હિંદમાં આયાત કરી શકાય તેમ છે તે ઉપર દર્શાવી છે અને તે શીવાય પણ ઘણી હશે જે પ્રધાન કર્તા પછીજ બાણી શકાય.

બ્રીટીશ પુર્વ આફ્રીકાનો વેપાર.

બ્રીટીશ પુર્વ આફ્રીકાના વેપાર વીશે વીવેચન કરતાં ઇંગ્લીયન ટ્રેડ જરનલમાં જણાવવામાં આવે છે કે એ વેપાર મોટે ભાગે હમણાં ઇંગ્લંડના હાથમાં છે પણ બધે હરીફાઈ વધતી જાય છે. તેજ પ્રમાણે અહીં પણ વેપારની સ્થિતિ બદલાતી જાય છે. લડાઈ અગાઉ હરીફાઈ જરમનો સાથે હતી અને તેઓ આફ્રીકાના પૂર્વ કીનારા તરફના ભાગોમાં મજબુત ઘર કરી બેઠા હતા. બહુ જુના કાળથી સ્થપાયેલી અને પ્રથમ પક્ટીની ગણાતી પેટીઓ ત્યાં વેપાર ચલાવતી હતી. તેઓ પોતાનો વેપાર વધારવાની એક પણ તક ખાલી જવા દેતી નહતી. યુરોપ સાથેનો તેમનો વહેવાર સંભાળવા માટે સ્ટીમરની આવજની ગોઠવણ સારી હતી. દર મહીને ચાર સ્ટીમરો યુરોપ જતી અને દર પખવાડીયે એક સ્ટીમર મુંબઈ માટે ઉપડતી. જરમન સ્ટીમર પાસેથી બીજી સ્ટીમરો કરતાં ઓછા ફામ સરકાર દેતી હતી અને વેપારીઓને જરમન બેંક પાસેથી ઘણી સગવડ મળતી હતી. હોંદ સાથેનો વેપાર યુરોપ તરફના વેપાર સાથે મજબુત હરીફાઈ કરતો હોંદના ઉદ્યોગો જેમ જેમ વધે તેમ તેમ એ હરીફાઈ વધતી જાય એવો પાકો સંભવ છે. આ પ્રોટેક્ટરેટના વેપરમાં હોંદી વેપારીઓ ઘણા આગેવાન ભાગ લે છે. સર્વ મુખ્ય મુખ્ય શહેરોમાં હોંદી વેપારીઓની પેઠીઓ છે અને મોંઝાસા, નેરોબી તથા કેમ્પુએ એ ત્રણ મુખ્ય મથકો ખાતે હોંદી પેઠીઓ આગેવાન ભાગ લે છે. ત્યાં યુરોપી અનેની સંખ્યા ઓછી છે. હુનીયાંના સર્વ દેશો સાથે હોંદી પેઠીઓ બહુભાગે વેપાર ચલાવે છે અને પુર્વ આફ્રીકા તથા યુગાન્ડાની સર્વ પેદાશનો વેપાર એઓ કરે છે લડાઈ પછી દક્ષીણ આફ્રીકામાં ખનતા માલના વેપારમાં પણ તેઓ ધ્યાન આપતા લાગ્યા છે. એ ચીજોમાં બીસ્ક્રીટ, તંબાકુ, સીગારેટ, મીઠાઈ, દારૂ, કાગળ અને મેવો, ચોકોલેટ, વગેરે છે. દક્ષીણ આફ્રીકામાં માલની પેદાશ વધતી જાય છે તેથી તેનો વેપાર એની આસપાસના મુલકોમાં ફેલાવાને ઘણો સંભવ છે. વેપારના માર્ગોમાં મુખ્ય દરવાજા જેવું મથક મોંઝાસા છે. ત્યાંથી માલ પૂર્વ આફ્રીકામાં તથા યુગાન્ડામાં જાય છે. એનું કામ એટલું વધુ છે કે એની પશ્ચિમ બાજુ ઉપર કીલીન્તીનીનું નવું બંદર જેવું અગત્યનો ભાગ લેવા લાગ્યું છે. મોંઝાસાનું બારું એવું સાંકડું છે કે તેનો લાભ હવે માત્ર નાનાં બારકસોજ લે છે. ચોમાસામાં એ બંદરે વહાણોને દરીયો બહુ પજવે છે. જગીન ઉપર દત્તરવાની સગવડ પણ ત્યાં જોઈએ તેવી

નથી. ગાંધી કામ ત્યાં લઈ શકાય એવી જગા નથી એટલે માલ ઉતર્યા પછી અંદર લઈ જવાનું કામ મળુરો પાસે કરાવવું પડે છે. રેલ્વેની સગવડ પણ બંદરની પાસે નથી. તેનું કારણ જમીનના ઢાળ ટેકરાનું છે. રેલ્વેનો છેડો બંદરથી એક માઇલ દુર છે. ૧૯૧૧-૧૨ માં એ બંદરે પચાસ હજાર પેકેજ આઠવાં દતાં જેનું કુલ વજન લગભગ પાંચ હજાર ટન જેટલું હતું. લડાઈ દરમિયાન લાવ લઈના વધારે હતી પણ તેના આંકડા અસાધારણ સ્થિતિને આભારી હોવાથી આખ્યા નથી. ચા, સાણુ, દુધ, મીણુખત્તી, દારૂ અને એવીજ ચીજોનાં પેકેજોની લાવ લઈના ત્યાં મોટે ભાગે હોય છે. ક્રીલીન્ડીનીનું બંદર ઘણી સગવડવાળું છે. આ પૂર્વ આફ્રીકામાં તેમજ યુગાંડામાં માલ લાવ લઈના ઠરવાની સગવડ માત્ર યુગાંડા રેલ્વેથી છે. તે શીવાયના રસ્તાઓ સારા છે. ઉનાળામાં મોટરો આવળા કરી શકે છે. ચોમાસામાં ઘણી અગવડ પડે છે. ચલણમાં બ્રીટીશ પાઉન્ડ તથા હોંડી રૂપિયા અથવા તે લઈને સરકાર આપે તે ચલણી નોટ વપરાય છે. નીકલના સીકા પરચુટણની ગરજ સારે છે. ચલણમાં મુખ્ય ભાગ એ નીકલના સીકા તથા નોટોનો હોય છે. બીજા સીકા ઘણા નજરે પડતા નથી. દેશનો નાણું સખાંધી વહીવટ ઘણે ભાગે બેંકોના હાથમાં છે. ઝાંઝીખાંની નોટ કે જરમન રૂપિયા ચાલતા નથી. વેપારની ચીજોમાં ઇમારતી લાકડાં મુખ્ય છે. રેલ્વેની તથા સ્ટીમરોની સગવડ વધે તો એ વેપાર ઘણા વધી શકે તેમ છે. ત્યાંથી નીકાશ થતી ચીજોમાં ચાંમડાં, રેસા, અનાજ, તેલનાં બીયાં, કેસી, કોપરાં, સોડા, બોરાકાઈ, હાથીદાંત, ઉન, ખટાટા, અને રબર, મુખ્ય છે.

પૂર્વ આફ્રિકાનાં જંગલો સંસ્થાનમાં કોંપરાં.

(લેખક:—બિહારીલાલ નારાયણજી અનંતાણી-જંગલો.)

એક સમય એવો હતો કે વ્યાપારીઓ એમ સમજતા કે પોતાની દુકાન ચા ચોગ્ય બળરે શિવાય રાજ્યદારી ચર્ચા ચલાવવી એ તેઓનું કર્તવ્ય નથી. એ વકીલો કે અસંતોષી શ્રેણ્યુઓ-ટોનું કામ છે. મધ્યમ જમાનામાં તે ગયાલ હતો. હવે પ્રસંગ એવો આવ્યો છે કે નામદાર આગાખાન જેવાં નરસતો પણ ઠહેવા લાગ્યાં છે કે રાય હો કે રંક હો, વ્યાપારી હો, વેઇ હો, વકીલ હો, મળુર હો, કે કરાણી હો પરંતુ “એક સુસ્ત અને રાજ્યદારી આત્મારહીત પ્રજા વધારે અને વધારે કંગાળીયત અને અજ્ઞાનમાં ડુબવને ખાસ લાયક છે” જો આ શબ્દો અને પ્રમાણુ સારું હોય તો અમને તો એમ સ્પષ્ટ થાય છે કે ભારતના કંગાળીયત અને અજ્ઞાનનું ગમે તે કારણ હોય પરંતુ માત્ર એક સદી પુર્વે જે પ્રજા ભારત જેટલા મહાન વિસ્તારવાળાં સંસ્થાનની માલિક બની—સમ્રાટની સરકારના વિસ્તારને ખીલવવાનું મહાન શાહી સાહસ એડી રહી હતી, જે પ્રજાએ વારંકેડીગામા નાવિકની પૂર્વે આફ્રિકાના સંસ્થામાં ભારતનો જલમાર્ગ દેખાડ્યો હતો—જે પ્રજાએ કોઇપણ યુરોપીયન પ્રજાના ત્યાંના વસનાટ પહેલાં ભારતની સભ્યતા અને સાહસને પૂર્વ આફ્રિકાનાં જંગલોનાં હૃદયમાંથી પ્રવેશ કરી કોગો સુધી પોતાની શાખ, વ્યાપારી આંટ અને હુડીઓ પહોંચાડી હતી, જે પ્રજાએ લિવિંગસ્ટન રૂબેલ્ડ, કિચનર અને વિલ્સન જેવા મહારથીઓના મુક્ત કંઠથી સાહસ અને સભ્યતા માટે શાબાશીના ઉદગાર કઠાવી ઠહેવરાવ્યાં હતું કે “જે જગોએ એક પણ ગોરા જઈ શકે નહિ અથવા જે ભાગમાં એક પણ ધોળો માણસ પોતાનું સુજસન કમાવી શકે નહિ એવી દરેક જગતની જગ્યા-

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેંગલટોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે?

ઓમાં આગળ ધસી અને ત્યાં પોતાને સ્થિર કરી કોઇ પણ ખીલ માણસ કરતાં વધારે હિંદી વ્યાપારીઓ પૂર્વ આફ્રિકામાં વ્યાપારની પહેલી ખીલવણી કરેલ છે અને વ્યવહારના પહેલાં સામાન્ય માર્ગો ખોલ્યા છે—” તે પ્રજાનાં કપાળમાં અનીતીનું મળું કલંક નાખનારો— ઇકોનોમિક કમિશનનો રિપોર્ટ હાલ ચોડવામાં આવ્યો છે—જે કહે છે કે “અમને તે હિન્દી પ્રજાની ત્યાં જરૂર પણ ન હતી—તે કદી અમારા પેઢલાં ત્યાં હતી પણ નહિ. તેઓ તો ગુન્હા વધરનારી, વ્યભીચાર, અનીતી પોશનાર અને રોગને ઉત્તેજનારી ફલકી જાત છે, આફ્રિકામાંની કાળી બતી પણ તેના સંસર્ગથી અનીતીમાન બને છે” આવી ટીકાનું કારણ તો ઓજ જણાય છે કે અમે વ્યાપારમાં ગમે તેટલા આગળ વધ્યા પણ તેનાં ચક્રરૂપ રાજ્ય રેખાની ગતી પર જાગૃત જાપજો ન રાખ્યો.

તેઓને જે દેહધુ' હોય તે કહે પણ સત્ય છે તે છુપું રહી શકે તેમ નથી અને તે પ્રમાણે જણાવતું જરૂરનું છે કે હિન્દીઓના આરઓ સાથેના વસવાટની સાથેજ લવંગની ખેતીની સાથે નાળીયેગની ખેતી પણ તે મુલકનાં કેન્દ્રસ્થાન જંગળારસંસ્થાનમાં કરવામાં આવી હતી. આ ખેતી એવી છે કે જેમાં પરમાત્માની કૃપા શિવાય ખીજી કશી અગત્ય પડતી નથી અને એક વખત જંગળારનાં કોપરાં મલગાર કોચીનનાં ખીટમેની ટોપરાં કરતાં પણ વધારે વખણવા લગ્યાં અને મારસેલસ, જુનોવા વગેરે ટોપરાં ઉપાડનાર મહાન દોગોની સમગ્ર વ્યાપારી પેઢીઓને ત્યાં ખેંચી. પરંતુ ગયા અંકમાં જોયું છે તે પ્રમાણે લવંગની પેદાયશથી પ્રજાની નજર નાળીયેરની ખેતી તરફ વધારે ફરી નહિ. છતાં તેના વેપાર બહુ ધીકતો થયો અને છેલ્લી નિકાશ ૧૯૮૪૨ પૌંડનાં ટોપરાંની જંગળારથી બહાર થઇ હતી આ તો ખુદ ટોપરાં પરંતુ ત્રણ ચાર મિલો તેને પીશી તેલ કઢાડે છે તેનો સમાવેશ આ આંકડામાં થતો નથી.

નાળીયેરનો પાક વર્ષમાં ત્રણ વખત ઉતરતો હોવાથી તરત નાણાં કમાવાની-જલદી ધનવાન બનોજવાની વૃત્તિએ જંગળારની લોળી પ્રજામાં પણ જરા વાસ કરવાથી નાળીયેરને બહુ ઠાચી અવસ્થામાં નીચે ઉતારી લેવામાં આવે છે. તેને ધુમાડાથી સૂકાવી તરત ચઢાવી દેવાની વૃત્તિ થાય છે અને તેને પરીણામે એ ધુમાડેનાં કોપરાં-મારસેલ કવોચીટી બતમાંજ બાય છે. પરીણામે વિના કાંણે મલગારનાં ટોપરાં કરતાં ૩૦ થી ૪૦ ટકા જાય તે ના પડી બાય છે અને પાશ્ચાત્ય હુશીયાર પ્રજાના ભોગ અમે બનીએ છીએ. જ્યારે શાન્તાથી ધીરજથી જે કોપરાં સૂર્યના તાપથી અથવા વૈજ્ઞાનિક લઠીથી સૂકવવામાં આવે છે કે જે જેમ જર્મન પૂર્વ આફ્રિકાના મુલક ચોલા વગેરેમાં મુકવવામાં આવનાં હતાં યા આવે છે તો અમારાં આ સંસ્થાનમાં આ પેદાશ પણ બહુજ નમુનેદાર થઇ શકે તેમ છે. એક ગ્રોક ખેડુને આ અખતરો થોડો સમય થયાં શરૂ કર્યો છે અને હિન્દી વ્યાપારીઓની નજર હજી તે તરફ ગઇ નથી એ અમારી કથા છે.

પરંતુ પ્રશ્ન એ પણ થાય છે કે હિન્દી મૂડીથી કોપરાં પીશી તેની પેદાયશ પણ સંપૂર્ણ રીતે આ મુલકમાં આપણાં સાહસર્યજ શા માટે ન કરવામાં આવે? જેમ મેસર્સ તાતા સન્સની પેઢીએ તેવી એક ફેક્ટરી કોચીન ખેતે ઠાઠો છે તેમ એકાદ મોટી મીલની ત્યાં પણ સંપૂર્ણ અપેક્ષા છે. નામદાર સરકાર તેવાં સાહસને મદદ પણ આપવા તત્પર છે કારણ કે જે મિલો છે તે બહુજ નાનાં પ્રમાણમાં અને તેની વ્યવસ્થા આધુનિક અપેક્ષાઓને સંતોશે તેવી નથી. જો આમ કરવામાં આવે તોજ વાલિજન્યનું આ સાઈ અંગ આપણા હાથમાં આવી રીતે ફળદાય થાય.

પરંતુ જે ખેતી નાળીએરની કરવામાં આવે છે તે બહુજ ઓછી છે. આ સંસ્થાનનો વિસ્તાર ૧૦૨૦ ચોરસ માઇલનો લેખવામાં આવે છે તેના બહુજ ખડોળા વિભાગમાં આ ખેતીને માટે સ્થાન છે-નવાં ખીલતાં જર્મન પૂર્વ આફ્રિકાનાં સંસ્થાનમાં તો મહાન ક્ષેત્ર છે અને જેટલી ખેતી અને ઉદ્યોગ આ દિશામાં ખીલવવા હોય તેમાં જે હરીફ સ્થાન છે અને જે વૈજ્ઞાનિક માર્ગે સુકવવામાં આવે તો ખેતીવાડી ખાતાના છેલા રિપોર્ટો એમ કહે છે કે બ્રિટિશ મહા-રાજ્યનાં કોપરનું પેદા કરનાર પ્રસિદ્ધ સંસ્થાનોનાં ટોપરાંની જાતને પણ ટક્કર મારે તેવાં કોપરનું જંગમ સંસ્થાનમાંથી પેદા થઇ શકે અને તેની સાથે જે ઉદ્યોગ ખીલવવામાં આવે તો જીનોવા અને ફ્રાન્સ અને છેલ્લે દક્ષિણ આફ્રિકાનો પગ પેસારો અમારા ઘરમાંથી નીકળી શકે. નહીતર અમારી સુસ્તીને કારણે અમારી ભાવી પ્રજાનાં હિતને વિરોધક તત્વો આવી રીતે ઉઠાં પેશી જાય છે.

કહેવાઇ ગયું છે કે હિંદુસ્તાને જે સંસ્થાનના વ્યાપાર તરફ નજરજ ફેંકવી હોય તો પૂર્વ આફ્રિકા હિંદુસ્તાનનું પહેલું સંસ્થાન છે. સરકારના કોઇ રટેન્યુટની તેમાં જરૂર નથી કમીશનો કે જીન નીએની અગત્ય નથી માત્ર હિંદુસ્તાનનાં વ્યાપારી ક્ષેત્રનાં રત્નોની મીઠી નજર તે તરફ કરવાની અગત્ય છે-જ્યારે એ દીવસ ઉગશે ત્યારે સાત હકોનોમિક કમીશનોના સ્વાર્થોધ રિપોર્ટ પણ આપણને ગલાની-શુરસાં કે ઘૂણા પેદા કરવાને બદલે હારજનક અરણ્ય રૂઢન સમાન લાગશે. પરમાત્મા એ દિવસ ક્યારે જાતાવશે? કવિ તો કહે છે-કે

“પેખ ઉદયોગિ ઠરી દૃષ્ટિ ઉંચી કરી, સુર્ય ધીમે ધીમે આમ આવે.”

ખાંડનો ઉદ્યોગ.

ખાંડના ઉદ્યોગ વીશે “વર્લ્ડ સેલ્સમેન” નામના માસીકમાં નીચે પ્રમાણે લેખ આવ્યો છે:-

જાતના વજોરે હોલેંડનાં સંસ્થાનોમાં ખાંડના વેપાર મુખ્ય છે. એ વેપાર ઉપર એ સંસ્થાનની આખાદી અત્યારે આધાર રાખે છે. ખાંડ બનાવવા માટેની મીલો યુરોપીયનો, ચીનાઓ તથા બાપાનીઝના હાથમાં છે. એવી મીલોની સંખ્યા ૧૮૮ છે. એમને માટે સાડાત્રણ લાખ એકર જેટલી જગામાં શેરડીનો પાક કરવામાં આવે છે. તેહરેમાંથી પાણી એ જમીનમાં પહોંચાડાય છે. એની પેદાશ સેળ લાખ ટન જેટલી છે. તેની કીમત ચાર કરોડ પાઉંડ જેટલી છે. છેતાં કેટલાંક વર્સોમાં ઘણેલી ખાંડની નીકાશ નીચે પ્રમાણે હતી:-

વર્સ	ટન (હજાર કીલોસ)	વર્સ	ટન (હજાર કીલોસ)
૧૯૧૩	૧૪૯૮૦૦૦	૧૯૧૬	૧ ૬૨૦૦૦
૧૯૧૪	૧૪૮૮૦૦૦	૧૯૧૭	૧૨૬૧૦૦૦
૧૯૧૫	૧૩૭૧૦૦૦	૧૯૧૮	૧૫૭૦૦૦૦

૧૯૧૫ તથા ૧૯૧૭ ના વર્સોમાં સ્ટીમરોની તંગી નડવાથી નીકાશ ઘટી હતી પણ તે પછી સ્ટીમરો મળી હતી. મે-નવેંબર ૧૯૧૧ ના પાકની હિતર ઓછી જણાશે કારણ કે ઘણીક મીલોએ આગલે વર્સે પાક માટે ઓછા વીસ્તારની જમીન રોકી હતી. તેમ છતાં ખાંડની કીમત વધારે હોવાથી ઘણીક મીલો અગાઉ કોઇ વાર નહીં કરેલો એવો નફો કરશે. આ ભાગોમાં શેરડીનો પાક કરવાનું તથા તેમાંથી ‘ખાંડ મેળવવાનું’ કામ શાસ્ત્રીય પદ્ધતીથી કરવામાં આવે છે અને તેને પરીણુમે દર એકર દીઠ સાડાચાર ટન ખાંડ મેળવાય છે. એ ધધામાં ત્રણ હજાર યુરોપીયનો રોકાયેલા છે. એમને મેનેજર તરીકે નીમતા પહેલાં ઘણી અઘરી પરીક્ષાઓ પસાર કરવી પડે છે. ખાંડ ત્રણ જાતની બને છે તેમાંથી પહેલીને પહેલાં

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છંદલી દીઝાઇનેબધે કે ?

ઉકાળાની ખાંડ કહીને ઝોળખાવવી ઠીક પડશે. તેનો રંગ ઘેરા બહામી કે તપખીરીયા હોય છે. આઠથી પંદર નંબર સુધીની એ હોય છે. પીળી ખાંડને સોળથી પચીસ સુધીના નંબર અપાય છે, એ નંબર આપવા માટેના નમુના દર એ વરસે બદલાય છે. ખીજા ઉકાળાની ખાંડ સફેદ હોય છે. ખાંડ પરદેશ મોકલવા માટે હવે ગુણોનો ઉપયોગ કરાય છે. દરેક ગુણમાં ૨૨૫ પાઉંડ વજન જેટલી ખાંડ બરાબ છે. એ માલ સ્થાનિક બજારમાં વેચતા નથી. પરદેશ ખાતે નીકાશ કરનારઓ ઉપર એ માલ મોકલાય છે અને તેઓ એમાંથી બતલાત પ્રમાણે વિભાગ છુટા કરી તેને અનુકુળ દેશ ખાતે મોકલે છે. એ રીતે જુદા જુદા દેશો ખાતે મોકલાતી ખાંડનો જથ્થો એક સરખી રીતે વંચાયતો રહેતો નથી. છતાં સામાન્ય રીતે એમ કહી શકાય કે એમાંથી ત્રીસ ટકા જેટલી ખાંડ યુરોપ ખાતે, ત્રીસ ટકા જેટલી હિંદુસ્તાન ખાતે, ત્રીસ ટકા જેટલી ચીન ખાતે અને દસ ટકા જેટલી જાપાન ખાતે જાય છે. એ ઉકાળાથી ખાંડ કાઢી લીધા પછી રહેલા કુચામાંથી ગોળ જેવો જે પદાર્થ મેળવાય છે તે તથા પીળી ખાંડ યુરોપ ખાતે ઘણી જાય છે. હિંચી સફેદ બતની ખાંડ હિંદુસ્તાનમાં જાય છે. ખીજા પ્રકારની તથા કાળી ખાંડ ચીન તથા જાપાન જાય છે જ્યાં તેના કેટલોક ભાગ એમને એમ વપરાય છે અને કેટલાક ભાગ સાફ કરવામાં આવે છે. ખાંડ બનાવતાં મળેલો છેવટનો ગોળ જેવો પદાર્થ દારૂ ગળવા માટે હિંદમાં સીધામમાં તથા ચીનમાં વપરાય છે. હિંદમાં અગાઉ જાવાની ખાંડ આવતી ન હતી તે વેળા આસ્ત્રીયાથી આવતી ખાંડ હિંદમાં વપરાતી, પણ પાછળથી રંજુન, ઠલકતા, મગાસ, મુંબઈ તથા કરાંચી ખાતે જાવાથી સ્ટીમરો આવતી થઈ તે પછી જાવાની ખાંડ હિંદમાં ઘણી વપરાવા લાગી છે. હિંદમાં હવે ખાંડ જાવા તથા મોરીસસથી આવે છે, ચીનમાં તથા જાપાનમાં જાવાની ખાંડ મોકલવા માટેની સ્ટીમરોની સગવડ વધવાથી એ દેશો ખાતે પણ જાવાની ખાંડની નીકાશ નીચમીત રીતે થવા લાગી છે, પણ ચીનમાં એનો ઉકાવ બહુ વધી જવાની વડી રાખવામાં આવે છે.

જાવામાં શેરડીને પાકી થતાં ચઢાર માસ લાગે છે. દર વરસે નવી જમીન પાક માટે કામે લેવાય છે અને એ રીતે દર ત્રણ વરસે એ જમીનમાં નવો પાક થાય છે. જલદી પાકે એવી શેરડીને માટે કચારા રાખવામાં આવે છે. શેરડીમાંથી નવથી બાર ટકા જેટલી ખાંડ મળે છે. અગ્યાર ટકા કરતા વધારે ખાંડ ઉતરે તે વરસે ખાંડની મીલવાળાઓ પોતાને બાગ્યશાળી બંધે છે. બહારના લોકો સાથે એ મીલવાળાઓ સોદા કરતા નથી. સોદા એકી વેળા એગ્રાહીસ હાતર પીકલ જેટલી ખાંડ માટે થાય છે એ સોદા માટે આઠથી દસ, બારથી પંદર, સોળથી ચોવીસ, અને પચીસ અથવા વધારે એ પ્રમાણે નંબરો નોંધાય છે પછી તેમાં જે માત્ર મળે તેને માટે નંબરો જુદા પાડવાનું કામ ખરીદનારાઓ કરે છે, જે મીલમાંથી મળેલી ખાંડનો રંગ વધારે ખુલ્લો હોય છે તે ખરીદનારને લાલ વધારે થાય છે. એની નીકાશના કામકાજ માટે જેકો તરફથી નાણાંની સગવડ ઘણી મળે છે. નીકાશ માટેનાં બંદરો સારાખાયા, સેમારાંગ, એરીબોન, ટેગલ, પેકલિંગન, પાસોરીયન, બેન્નેવંગી વગેરે છે પણ તે માટેના સોદા કરનારા વેપારીઓની પેઢીઓ સારાખાયા, સેમારાંગ તથા બટેવીયા ખાતેજ છે. એ વેપારીઓની મદદ વગર કામકાજ કરવાની ગોઠવણુ જે પરદેશના માલ મંગાવનારાઓ કરે તે તેમાં તેમને ઘણું લાલ થાય પણ તેમણે માલ રાખવા માટેની પુરક જગા, નાણાંની સારી સગવડ અને માલ ખરીદવા તથા સ્ટીમર ઉપર ચઢાવવા માટેનો આદત્યો એટલાં સાધનો સારી રીતે રાખવાં જોઈએ.

જેઠંટ સ્ટોક કંપનીઓ.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૯માં થયેલી જેઠંટ સ્ટોક કંપનીઓનાં નામ ઠેકાણાં વીજેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં.	નામ.	અધ્યક્ષ અને ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
	બેંકીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧.	કૅપિટલ ગરમા બેંકીંગ અને ટ્રેડિંગ કું.	ડાયરેક્ટર, જાદવચંદ્ર મન્ડલ, ગૈયન્ધ બંગાલ.	બેંકનું અને ધીરધારનું.	૫૦
૨.	બોથા બેંકીંગ અને ટ્રેડિંગ કું.	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર રાજેન્દ્રકુમાર, બોથા બંગાલ.	"	૧,૦૦
૩.	ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક...	મેનેજીંગ એગ્રીગેટર એસ. એન. બન્ડો, ૩ થી ૬ હેર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	"	૫૦,૦૦૦
૪.	યુનીયન બેંક ઓફ ઇન્ડિયા.	મુંબાઈ.	"	૫૦,૦૦૦
૧.	કોઈમબટુર અનુપરપલ-આમ બેંક	સેક્રેટરી, સી. એમ. નાગે નેડું કોઈમબટુર મદ્રાસ.	"	૧૦૦
૨.	કનજપુરીશ્રી ગણેશ સ હાયનીધી	સેક્રેટરી, ઉથાન્ડી ચેરી કનજપુરી. અવનાશી પાલુક, કોઈમબટુર, મદ્રાસ.	"	૫૦
૩.	કોલેગલ શ્રીમદ્ હેરનગ વંશ લી વરધનનીધી ...	સેક્રેટરી, એ. બી. હેલી-વીર ચેરી કોલેગલ, કોઈમબટુર. મદ્રાસ.	"	૫૦
૮.	મરચન્ટસ બેંક	ડાયરેક્ટર, એસ. આઈ એમ. મુથુસ્વામી આયયર, ટાનજોર, મદ્રાસ.	"	૨૦૦
૯.	પીલામેદુ કરીવરધરાજા હેવલયા પરીપાલનાનીધી..	સેક્રેટરી, ભ. રંગસ્વામી નેડું, કોઈમબટુર મદ્રાસ.	"	૧૦૦

નવા પદાનેના બીજામાં ટાઇટલ્સ કોષ્ટક પુરી પાડે છે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૦. રેલવે ઇન્સ્યુરન્સીસ. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, કોસ્ટી વધટ એન્ડ કુા, ૧ એ, વેનીસીયર ટ રો, કલકત્તા.	વીમો.	૨,૫૦૦
૧૧. આરગસ ઇન્સ્યુરન્સ. ...	એજન્ટો, એમ. એમ. હવે એન્ડ કુાં. ૧૧૮૬, રીચી રોડ, અમદા- વાદ, મુંબાઇ.	,,	૫,૦૦૦
૧૨. બેંક ઓફ શીપ બીલ્ડીંગ અને નેવીગેશન કુાં. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ઇસ્ટર્ન એજન્ટી એન્ડ કુાં ૨ અને ૩, લાલ બગીચા રોડ, કલકત્તા.	વહાણો, ખરીદવા, ચાર કરવા, ભાડે આપવા અને બાંધવા વગેરેનું કામકાજ.	૧૦,૦૦૦
૧૩. ડેમોક્રેટ ...	૧ પ્રયાગ રોડ, અલા હાબાદ	પુસ્તકો છાપવા વગેરે.	૧૦૦
૧૪. શ્રી ભારત આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ ...	એજન્ટો, કનીયાલાલ મલ્લીલાલ જૈન એન્ડ કુાં. અમદાવાદ મુંબઇ	,,	૧૦૦
૧૫. નેશનલ ડેમોક્રેટીક પબ્લી- શીંગ કુાં. ...	એજન્ટો, પનાર ખીર ભાઇ એન્ડ કુાં. મુંબઇ	,,	૧,૦૦૦
૧૬. હોમ ઇન્ડસ્ટ્રી, કમ્પોઝિંગ અને પ્રેસિંગ કોર્પોરેશન ...	કમ્પોઝિંગ, ચતીન્દ્રનાથ ચક્રવર્તી બારામલ બંગાલ.	વેપારીઓ, જેટ્ટો, ગર્જા અને મધ્યમ વર્ગના લોકોને મદદ કરવી અને વેપાર કરવો.	૧૦૦
૧૭. ફ્રીડમ સીન્ડિકેટ ...	૬ હેસ્ટીંગ્સ રોડ, કલકત્તા.	આમદાના વેપારી અને પરચુરણ ધર્મા કરનાર	૨,૦૦૦
૧૮. ઇન્ડો-બ્રિટિશ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કોર્પોરેશન ...	૩૨ ડેલ્હાઈસી સ્ટેવર કલકત્તા.	પરચુરણ વેપારીઓ અને બનાવનારાઓ	૧,૫૦૦
૧૯. ઓરીયન્ટલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ગ્રુપ ...	,,	,,	૩,૦૦૦

નંબર નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૦. ક્રીલાચંદ દેવચંદ એંડ કું... ..	ક્રીલાચંદ દેવચંદ મુંબઈ	સામાન્ય વેપાર.	૩,૦૦૦
૪૧. ગોલાઈ કરંજીયા ...	એમ. એન. ગોલાઈ એંડ કું. મુંબઈ.	"	૧૦,૦૦૦
૪૨. સીવીલ એન્જનીયર્સ ...	ડી. જી. સોવાની મુંબઈ.	સીવીલ એન્જનીયર્સ એંડ સર્વેયર્સ.	૧૦૦
૪૩. ઠરાંચી મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ કું ..	બી. આર. હર્માન એંડ મોહટા, ઠરાંચી	મોટર મારફ્ટને લાવ લખા કરવી.	૫૦૦
૪૪. ઇડીયન યુનીવર્સલ સ્ટોર્સ.	હુમેનમાઈ દલસુખલાઈ એંડ કું. મુંબઈ.	બધી ચીજોનો સ્ટોર્સ.	૨૦,૦૦૦
૪૫. બ્રીટીશ ન્યુપોર્ટ એંડ જનરલ એડક્રેફ્ટ કું. ...	રેજીનાલ્ડ એસકેચેલ લુજસ રોડ મુંબઈ.	વીમાને લગતા સામાનનો વેપાર.	૫,૦૦૦
૪૬. ઇડીયન સ્ટીલ વાયર પ્રોડક્ટસ	લલુલાઈ વાલચંદ કાપડીય એંડ કું. ૬૫ એપોલો સ્ટ્રીટ મુંબઈ,	સ્ટીલના તાર વગેરેનો વેપાર.	૫,૦૦૦
૭. ઇસ્ટર્ન આર્ટ ઇન્ડીઝ એંડ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું. ...	ઓઝા એંડ કું. મુંબઈ.	છબીઓ જડવાની ફેબ્રીકાનાવધી વગેરે.	૫૦૦
૮. સારત આઈલ ચેન્ટ એંડ ઇંડોયલ કું.	એ. ડી. સંઘવી એંડ કું. મુંબઈ.	કપામીયા તેલ રંગવાનીયા વગેરેનો વેપાર.	૨,૪૦૦
૯. લક્ષ્મીપુર બેનાની ટ્રેડિંગ કું.	શીવનારાયણ બેનાની, ગાયબંધ, અંબાલ.	વેપાર, શરદી વગેરે.	૧૦૦
૫૦. મશીનરી મેન્યુફેક્ચરિંગ કું.	અંબાલાલ એમ પટેલ એંડ કું. અમદાવાદ.	એન્જીનો વગેરે બનાવવા.	૫૦૦
૫૧. માર્ક ઈલીક્ટ્રિક્સ	એ. બી. પંડયા, મુંબઈ.	સામાન્ય વેપાર અને આડલ.	૨૦
૫૨. આઈડીયલ ટ્રાન્સપોર્ટ કું....	સી. કે. લાલન એંડ કું. મુંબઈ.	લાવલખા કરવાનું.	૨,૫૦૦

લીલાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇન બોલો કે ?

નં. નામ	અગ્રેસર અને ઠેકાણું:	હિસ્.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૫૩. પેનીન્થ્યુલર ટ્રેડિંગ કું. ...	દવે પારેખ એન્ડ કું. મુંબઈ.	વેપાર.	૫૦૦
૫૪. અમદાવાદ ગ્લાસ વર્કસ ...	દવે અધ્યારૂ એન્ડ કું. મુંબઈ.	કાચનો માલ બનાવવો.	૫૦૦
૫૫. બોમ્બે એક્સપોર્ટ ઇમ્પોર્ટ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ...	નીડ એન્ડ કું. મુંબઈ.	રેશમ રૂ, વગેરેનો માલ બનાવવો તથા તેના માલની આયાત ની- કાશ વગેરેનું કામ કરવું.	૫૦૦
૫૬. હીરાલાલ રણછોડદાસ એન્ડ કંપની ...	હીરાલાલ રણછોડદાસ એન્ડ કું. અમદાવાદ.	વેપાર તથા આડત.	૩૦૦
૫૭. બોમ્બે આફ્રીકા ટ્રેડિંગ કું. ...	ડબલ્યુ. એચ. બ્રાહી એન્ડ કું. મુંબઈ.	"	૩,૦૦૦
૫૮. ભરતખંડ સ્વદેશી સ્ટોર્સ એન્ડ ઇંડસ્ટ્રીયલ કું. ...	મોતીલાલ હામોદરદાસ રાવલ એન્ડ કું.	સ્વદેશી માલ બનાવવો અને તેનો વેપાર કરવો.	૫૦૦
૫૯. હીંદુસ્તાન ટેનરીઝ ...	પીરભાઈ કોચર એન્ડ કું. મુંબઈ.	ચામડાં તથા તેમાંથી બનેલી ચીજોનો વેપાર.	૫,૦૦૦
૬૦. એકમી મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ...	બે. ગોવિંદનદાસ એન્ડ કું લેમોંગ્ટન રોડ, મુંબઈ.	મોટરકાર ગાઈડીકલ વગેરેનો વેપાર.	૨,૦૦૦
૬૧. ઇશ્વર એન્ડ કું. ...	ચો. વી મુથુકૃષ્ણ કોઈ- મ્મટુર.	વેપાર.	૫૦
૬૨. જનરલ વેરહાઉસ કું. ...	પી. ઇ. રામીયર કોઈ- મ્મટુર.	"	૫૦
૬૩. ઇન્ટરનેશનલ કોમર્સ કોર્- પોરેશન ...	આર. કોલમેન એન્ડ કું. મદ્રાસ.	ઇમ્પોર્ટ તથા એક્સપોર્ટ.	૫૦૦
૬૪. રતન કોમ ટેનરીઝ ...	લક્ષ્મીરતન, મદ્રાસ.	ચામડાં કેળવવાં તથા તેનો વેપાર.	૫૦૦

નંબરો નામો.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૫. સુરત ઈડીયલ મીલ્સ કું.	નગીનલાલ મગનલાલ એંડ પ્રપસ, વીર મગામ.	કાપડ સુતર બનાવવું.	૧,૨૦૦
૬૬. વીરમગામ ઈડીયલ મીલ્સ કું'પની	ચુનીલાલ જેયંદ એંડ ચન્સ, વીરમગામ.	"	૫૦૦
૬૭. ગોઠાક મીલ્સ	ફોર્ગસ ફોર્ગસ કેમ્પ-બેલ એંડ કું. સુબધ.	મીલો તથા કારખાનાં કાઢવાં વગેરે.	૪,૮૦૦
૬૮. વર્ધો મીલ્સ કું.... ..	રૂસ્તમજી ગોવર્ધનદાસ એંડ કું. સુબધ.	કાપડ સુતર બનાવવાનું.	૫,૦૦૦
૬૯. સર હુકમચંદ એંડ દાદમીયા કોટન એંડલ મીલ્સ ...	સર હુકમચંદ બાળા કીશનદાસ એંડ કું.	સુતર, લિન રેશમ વગેરેની મીલોનું કામ.	૩,૫૦૦
૭૦. એવીધી મીલ્સ કું. ...	એંડ્રયુલ એંડ કું'પની કલકત્તા.	લુટ વગેરે રેસામાંથી માલ બનાવવો	૨,૬૦૦
૭૧. બનારસ કોટન એંડ મીલ્સ કું.	બનારસ એંડ બીલ્ડરિંગ્સ, બનારસ.	૩. સુતર, રેશમ વગેરે સાફ કરવાનું તથા તે ઉપર રંગ ચઢાવવાનું.	૭,૫૦૦
૭૨. સુર્યપુર મીલ્સ કું. ...	સાંકળીયા દલાલ એંડ કું. સુબધ.	સુતર કાંતવાનું દાખ વાનું વગેરે.	૧,૦૦૦
૭૩. ગંગા રાઇસ મીલ્સ ..	બી. રાય એંડ કું. ૪, મીરાનરો, કલકત્તા.	ચોખા તથા અનાજ સાફ કરવાની મીલ.	૬૦૦૦
૭૪. સુનીયા રાઇસ મીલ્સ કું...	ડેવનપેટ એંડ કું. કલકત્તા.	"	૨,૦૦૦
૭૫. બાકરગંજ રાઇસ મીલ્સ કું!	સુનાઇટેડ ફ્રેંડ્સ એંડ કું. કલકત્તા.	"	૫,૦૦૦
૭૬. આસામ પ્લેટર્સ રાઇસ મીલ્સ... ..	એસ સેન, બાબુ લા દસલેન કલકત્તા.	ચોખા વગેરે અનાજની મીલ ચલાવવી તથા પાક કરવો.	૧૦૦
૭૭. હાલિરા ફ્લોર મીલ્સ ...	રૂપચંદરાય સીટ, કલકત્તા.	ધાણ ચોખા વગેરેનો ચાટો કરવો	૧,૫૦૦

મેટેલીક શીલીગન્ની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૭૮. હીલાલી ઑધલ મીદસ ...	ઇ. સોલોમન એ'ડ કું. રાધાબજાર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ઑધલ મીલ માટેનાં સાધનો ખરીદવાં.	૩૦૦
૭૯. હાર્વીફુલ ઑધલ કું. ...	એ'ડર્સન રામટ એ'ડ કું. કલકત્તા.	તેલ બનાવવાં તથા તેનો વેપાર કરવો.	૨,૦૦૦
૮૦. હુગલી ઑધલ મીદસ ...	એસ. ચક્રવર્તી એ'ડ કું. કલકત્તા.	"	૬,૦૦
૮૧. ઑધલ એ ઇંડોરિયલ ...	સતીશચંદ્ર સરકાર ના ટોર, બંગાળ.	"	૧૫૦
૮૨. સીદ્ધુતટી પરા ટી કું. ...	નેશનલ પ્લાંટર્સ એન્ડ સી, બંગાળ.	ચા વગેરેનો વેપાર.	૨૦૦
૮૩. ચોરાંગ ટી કું. ...	શે. વૉલેસ એ'ડ કું. કલકત્તા.	ચા વગેરેનો પાક કરવો તથા વેપાર કરવો.	૧૦૦૦
૮૪. મતીધર ટી કું. ...	જે. સી. બેનરજી કલકત્તા.	"	૩૦૦
૮૫. વીક્રમપુર ટી એ'ડ ઇંડોરિયલ કું.	લગેશચંદ્ર ઘાટક. મુનશીગંજ.	"	૩૦૦
૮૬. સેન્ટ્રલ આસામ ટી કું. ...	ડીબન એ'ડ કું. કલકત્તા.	"	૩૦૦
૮૭. ઑકલે'ડ ટી. કું. ...	"	"	૩૦૦
- ૮૮. ગોલકપુર ટી કું. ...	ગોલકપુર એન્ડ સી કું. બંગાળ.	"	૧૦૦
૮૯. ઇસ્ટ બંગાલ હીંદુ મોસ્લેમ પ્લેન્ટર્સ ...	અબદુલ ગુલુર એ'ડ ફ્રેંડ્સ હેરીમગંજ આસામ	"	૧૦૦
૯૦. ઇસ્ટન ટી કોલ એ'ડ કું. ...	પીટ્યર એ'ડ કું.	કોલસાની ખાણનું.	૬૦૦
૯૧. સેન્ટ્રલ બેમીહારી કોલ કું. ...	ઉરમાલ જમાલ એ'ડ સન્સ કલકત્તા.	"	૫૦૦

નં. નામ.	અગ્રેસર અને કેશાલું.	હેતુ.	થાપલું રૂ. ૧૦૦૦.
૬૨. લાંઠન ખર્ચા ડેવલપમેન્ટ કું.	ખંગાળ.	તેલની તથા કાલમાની ખાણો શોધવા વગેરે.	૫૦
૬૩. જેસીનીયા મીનરલ્સ માઇનીંગ કું. ...	માધર એન્ડ કુંપની કલકત્તા.	અખરકની ખાણોનું.	૧,૦૦૦
૬૪. ઇન્ડિયન મીનરલ્સ એક્સ-પ્લોરેશન સીડીકેટ ...	પેસ્તનજી ધનજીભાઈ પટેલ ૩૦૮ હોર્નબી રોડ મુંબઈ.	ખાણોનું.	૧૦૦
૬૫. ઇન્ડોનોમીક લેન્ડ બીલ્ડીંગ એન્ડ સ્ટોર્સ ...	એમ. જે. વર્ધમાન એન્ડ કું.	જમીન લેવી, મકાનો બાંધવાં.	૫,૦૦૦
૬૬. બોખીન્સ ...	ડબલ્યુ. ક્રીમેન એન્ડ કું. કલકત્તા.	જમીન લેવી મકાન બાંધવા તથા બોખીન બનાવવાં વગેરે.	૨,૦૦૦
૬૭. ખંગાલ હાઉસ એન્ડ એસ્ટેટ સીડીકેટ ...	સેલ્સના એન્ડ કું.	જમીન વેચાની અથવા પટે લેવી વગેરે.	૨,૫૦૦
૬૮. બીલ્ડીંગ કું ...	એફ. જી. હુસેન એન્ડ કું. મુંબઈ.	જમીન લેવી તથા મકાન બાંધવાં.	૨૧,૦૦૦
૬૯. કુસ્તીયા શુકરકેન મીલ્સ ...	રાયલ્ટ એન્ડ કુંપની કુસ્તીયા ખંગાળ.	ખાંડ બનાવવી.	૨૫૦
૧૦૦. બેરોની એન્ડ કું.	કલકત્તા.	શેરા, સ્ટોક વગેરેનું કામકાજ.	૧,૫૦૦

ચેમ્બરની કમીટીની સલાઓ.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને બુરોની કમીટીની એક સલા મંગળવાર તા. ૨૩ મી ડીસેમ્બર સને ૧૯૧૯ ને રોજ સાંજના બે કલાકે (૨ટા. ૮.) ભરવામાં આવી હતી જે વખતે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

(૧) સોરાળજી એદલજી વોર્ડન.	(૮) શેઠ વિઠ્ઠલદાસ દામોદર ગોવિંદજી.
(૨) ઓ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.	(૯) ,, ગુલાબચંદ દેવચંદ જવેરી.
(૩) ,, ,, ચુનીલાલ વી. મેહતા.	(૧૦) ,, કીરોજી જે. ખીલીમોરીયા.
(૪) શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.	(૧૧) ,, દાજલભાઈ ઇલાહીમ રહીમતુલ્લા.
(૫) ,, સુરજભલ લલ્લુભાઈ.	(૧૨) ,, લાલજી ગોવિંદજી.
(૬) ,, લખમીદાસ રવજી તેરસી.	(૧૩) ખી. એફ. માદન.
(૭) ,, વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી.	(૧૪) ,, એન એમ. મહુમદાર

૧. તા. ૯ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૯ ને રોજ ભરાયેલી કમીટીની સલાની મીનીટો જે સલાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તથા પેદીએ તરફથી ચેમ્બરમાં સલાસદ તરફે દાખલ થવાની અરજીઓ આવી હતી જેમને રાખેતા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દીવસો તા. ૧૦ જાન્યુઆરીથી તા. ૧૭ જાન્યુઆરી સુધીના મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા રજીસ્ટ્રીનીઅર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧ શેઠ દારકાદાસ જેડીસનદાસ	૩ મેશર્સ ચેનીશમ જસરાજ એન્ડ કું.
૨ ,, મેસર્સ હંસરાજ એન્ડ કું.	૪ ,, કાશીનાથ. ડી. ખોટે એન્ડ કું.

૩ વર્કમેન્સ પ્રીચ એફ્ કોન્ટ્રાક્ટ એક્ટની કલમ બે અને ત્રણ મુજબ, જે સળ ફરમાવી શકાય છે તે સાથે અપીલ કરવાનો હક આપવો કે કેમ તે સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને કમીટીના અભીપ્રાય માગ્યો હતો. કમીટીએ તે સંબંધમાં ઠરાવ કયો હતો કે હક આપવો જોઈએ અને તે પ્રમાણે નામદાર સરકારને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪. રેલ્વે વેગનની તંગાશના સંબંધમાં કમીટીએ જે પત્ર લખ્યો હતો તેના જવાબમાં નામદાર હીંદી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે એ બાબત ઉપર નીર્ણય કરી આ ચેમ્બરને લખી જણાવશે. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૫ સ્ટોર્સ પરચેઝ કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો અને તેમા સ્ટોર્સ પરચેઝ કમીટીના “વીટનેસ” તરીકે જે બે સલાસદોના નામ આ ચેમ્બર તરફથી મોકલવામાં આવ્યાં હતાં તેઓ ઉપર કેટલાક સવાલો મોકલવામાં આવ્યા હતા અને તેના જવાબ બનતી ઉતાવળે મંગાવ્યા હતા. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે એ પત્રની નકલો કમીટીના સલાસદોમાં ફેરવવી.

૬ જોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટ રેલ્વે ઉપર માલ ચઢાવતી વખતે વધારાનો “ વારફ્રેજ ફ્રી ” લેવાના ચાલના સંબંધમાં પડતી મુશ્કેલીઓ વર્ણવનારો એક પત્ર મેથર્સ એચ. જે. હોરમસન તરફથી આવ્યો હતો અને તે સાથે પોર્ટ ટ્રસ્ટ રેલ્વેના મેનેજર પર તેઓએ જે પત્ર લખ્યો હતો તેની એક નકલ ખીડવામાં આવી હતી. આ સંબંધમાં પોર્ટ ટ્રસ્ટ રેલ્વેના મેનેજર તરફથી ખુલાસો બતાવનારો એક પત્ર પણ આ ચેમ્બર પર આવ્યો હતો. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે મેથર્સ એચ. જે. હોરમસનને લખી પુછાવવું કે તેઓને પોર્ટ ટ્રસ્ટ રેલ્વેના મેનેજર તરફથી જે ખુલાસો મળ્યો છે તે તેઓને માન્ય છે કે કેમ ?

૭ ગુળીના વેપારને આવક વેરામાંથી માફી આપી હતી તેના કારણે બાણવાને આ ચેમ્બર તરફથી ના. સરકારને અરજ કરેલી તેના જવાબમાં વીગતસર કારણો દર્શાવનારો એક પત્ર ના. હીંદી સરકાર તરફથી આવ્યો હતો. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૮ ના. હીંદી સરકાર તરફથી વેપારી ખંચર એકઠા કરવાના સંબંધમાં ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કમીશનની કેટલીક બલામણો દર્શાવનારો જે પત્ર ના. ગુજરાત સરકાર ઉપર મોકલેલો તેની એક નકલ આ ચેમ્બર પર મોકલવામાં આવી હતી અને તેમાં જણાવેલી સૂચનાઓ પર ચેમ્બરનો અભીપ્રાય તા. ૨૩ મી ડિસેમ્બર સને ૧૯૧૯ આખરે મારેલો હતો. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે મુદત ઘણી ટુંકી હોવાથી તે મુદત તા. ૧૫ મી જાન્યુઆરી સને ૧૯૨૦ સુધી વધારી આપવાની ના. સરકારને અરજ કરવી.

૯ પંજાબ ગવર્નમેન્ટના ફીનાન્સ ખાતાના સેક્રેટરી તરફથી પંજાબ ગવર્નમેન્ટના પત્ર નંબર ૧૫૦૧૬ તા. ૫ જુન ૧૯૧૯ ની નકલ આ ચેમ્બર પર મોકલી હતી અને તે સાથે “ પંજાબના ધોરી રસ્તા ” ના સંબંધમાં ઓ. મી. એચ. જે. મેનાર્ડની નોટની પણ એક નકલ ખીડેલી હતી. આ પત્રો કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે તે પત્રો કમીટીના સભાસદોમાં ફેરવવા.

૧૦ “ સ્વીલી એવીએશન ” ના સંબંધમાં ના. સરકારનો પત્ર આવ્યાને ઘણો વખત થયો હતો પણ તે બાબત શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ વીલાયતથી હીંદુસ્થાનમાં પાછા આવે તે ઉપર મુંદતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો. તેઓ હીંદુસ્થાનમાં આવેલા હોવાથી કમીટીએ તૈયાર કરેલો ખરડો એમના અભીપ્રાય સાડ તેઓના તરફ રવાના કર્યો હતો. તેઓની ભલામણો તથા પ્રથમનો ખરડો કમીટી આગળ રજુ થતાં પસાર થયો હતો અને તે સુજળ ના. સરકારને આ ચેમ્બરનો અભીપ્રાય લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ મેથર્સ ઠાકરસી ગુજાણ એન્ડ કું. તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે નીઝામ સરકારના રાજ્યમાં “ ઠરોડગીરી ” નો વેરા જે લેવામાં આવે છે તે આ વર્ષથી બમણો કર્યો છે અને તેથી કરીને રૂના વેપારીઓને ઘણું નુકશાન થવાનો સંભવ છે. આ સંબંધમાં તેઓએ દાદ માગી હતી. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે ના. નીઝામ સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાના ડિરેક્ટરને અરજ કરવી.

૧૨ શેઠ સુરજી વલ્લભદાસ તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો કે એલીઝરાઇન અને એની લાઇન રંગની આયાત કરવામાં “ ઇમ્પોર્ટ પરમીટ ” મેળવવા બાબત ઘણીજ મુશ્કેલી પડે છે. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે તેમના તરફથી વધુ માહિતી મેળવીને ના. સરકારને અરજ કરવી.

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

૧૩ મી. વી. પી. વેધ તરફથી પત્ર આવ્યા હતા કે સર એસ. પી. સીંહ તથા એમ. બી. હુપેન્દ્રનાથ બસુ વીલાયતથી આ તરફ આવે તે વખતે મુંબઈમાં તેઓને એક માનપત્ર આપવું. આ સુચના કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે તે સુચના અમલમાં મુકવી અને તે પહેલાં તેઓને સ્ટીમર ઉપર તારથી આમંત્રણ સ્વીકારવાની વીનંતી કરવી અને પુછી જણાવવું કે કયો દીવસ અને સમય તેઓને અતુકુળ થશે.

૧૪ શેઠ હપ્દસુ. ટી. હાલાઈ વીગિરે કેટલાક સલાસદો તરફથી રૂબલનોટ ચોરડીનન્સના સંબંધમાં ચર્ચા કરવા સાડે કમીટીની એક મીટીંગ ભરવાની વીનંતી કરવામાં આવી હતી. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે એ વીધય કમીટીની ત્રીમાશીક મીટીંગ જે બન્યુઆરી માસની તા. ૧૦ ને રોજ ભરાવવાની છે, તે ઉપર મુલતવી રાખવો.

૧૫ દર કમીટીની મીટીંગમાં થનારા કામકાજની નોંધ ગુજરાતીમાં છાપવામાં આવે તો વધારે સાડે એવી સુચના કેટલાક સલાસદો તરફથી થવાથી તે વીશય કમીટી આગળ રજુ કર્યો હતો. કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે થનારા કામકાજની ટુંકનોંધ ગુજરાતીમાં છપાવવી પણ કાંઈ બાબત ઉપર વીગતવાર માહીતીની જરૂર હોય અને તેના જે ગુજરાતીમાં તરજુગો સહેલાઈથી ન થઈ શકે તેમ હોય તો તેવી વધારાની વીગત ઇંગ્લેશમાં છપાવવી.

૧૬ ચેમ્બરના સલાસદોની ત્રીમાશીક મીટીંગનો તારીખ મુકરર કરવાનું કામ કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે તે મીટીંગ બન્યુઆરી તા-૧૦-૧-૧૯૨૦ ને રોજ ભરવી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને ખુરાની કમીટીની એક સલા મંગળવાર તા. ૧૩ બન્યુઆરી સને ૧૯૨૦ ને રોજ સાંજના બે કલાકે (૨૫. ૮૫) ભરવામાં આવી હતી જે વખતે નીચે જણાવેલા પ્રહરથો હાજર હતા:—

(૧) શેઠ જહાગીરજી બમનજી પીટીટ	(૧૧) શેઠ દીરોજ જે. બીલીમોરીયા.
(૨) ,, સોરાબજી એદલજી વોર્ડન	(૧૨) ,, દાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા
(૩) એ. શેઠ સુનીલાલ વા. મહેતા	(૧૩) ,, ગીરભાઈકર બી. ત્રીવેદી.
(૪) ,, ,, લલ્લુભાઈ શામળદાસ	(૧૪) ,, મનસુખલાલ આ. માસ્તર.
(૫) શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.	(૧૫) ,, માવજી ગોવિંદજી
(૬) ,, મુરજીભલ લલ્લુભાઈ.	(૧૬) ,, દેવાશંકર જગજીવન
(૭) ,, લખમીદાસ રવજી તેરસી.	(૧૭) ,, મથુરાદાસ કાનજી મટાની.
(૮) ,, વલ્લભદાસ ચતુરજી શીવજી	(૧૮) ,, બી. એફ. માદન.
(૯) ,, વિક્રમદાસ દામોદર ગોવિંદજી	(૧૯) ,, એન. એમ. મંજુભદાર.
(૧૦) ,, શુભાભચંદ દેવચંદ જવેરી.	

૧. તા. ૨૩ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૯ ને રોજ ભરાયેલી કમીટીની સલાની મીનીટી જે સલાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી, તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. નીચે જણાવેલા પ્રહરથો તથા પેટીઓ તરફથી ચેમ્બરમાં સલાસદ તરીકે દાખલ થવાની અરજીઓ આવી હતી જેમને રાએતા મુજબ બેલેટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલેટ માટેના દીવસો તા. ૨૩ બન્યુઆરીથી તા. ૩૦ બન્યુઆરી સુધીના મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા, સફ્ટીનીઅર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧. મેસર્સ વર્ધમાન બ્રધર્સ   ૫. મેસર્સ પ્રાગલ સુરભ ગોધુની કું.
 ૨. શેઠ ચત્રભુજ ગંગારામ   ૬. „ સુરભ ગોધુની કું.
 ૩. મેસર્સ સુરભ વલ્લભદાસની કું.   ૭. શેઠ કપીલરામ એચ. વકીલ
 ૪. „ દ્રાવકાદાસ જગમોહનદાસની કું.   ૮. મેસર્સ વલ્લભરામ રણછોડની કું.

૩. કરન્સી નોટસના સંબંધમાં ના. મુંબઈ સરકારના નાણાં ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે બુદ્ધિશુદ્ધિ કીમતની નોટો સહેલાઈથી ઓળખી શકાય તે સારૂ રંગીન ઢાગળ વાપરવા વીશે વીચાર ચલાવવામાં આવે છે. વળી પત્રમાં એમ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ના. સરકારને એમ જણાવવામાં આવેલું છે કે ભુરો રંગ હીંદુ કોમમાં અપશુકનીઆળ મનાયેલો છે, અને તેથી કશીને તેવા રંગની નોટોનાં ચલણમાં વાધો પડે. લોકોની આ માન્યતા કેટલે અંશે ખરી છે, તે વીશે ચેમ્બરનો અભીપ્રાય માગેલો હોવાથી તે પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે આજમાની રંગ વાપરવાની ના. સરકારને લલામણુ કરવી.

૪. નેગોશીએબલ ઇન્ફુએન્ટસ એક્ટની રૂએ પળાતા તહેવારો સંબંધી ના. મુંબઈ સરકારના નાણાં ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તે રૂએ પળાતા તહેવારો હાલમાં ૨૮ છે અને તે સંખ્યા વધારે લાગવાથી તેમાંથી કપાત કરવાનો વીચાર ચાલે છે. આ વીશય પર ચેમ્બરનો અભીપ્રાય માગેલો હોવાથી તે પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે પળાતા તહેવારોમાંથી કમીટી કરવા યોગ્ય નથી.

૫. મી. લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ જોખાણીના તા. ૨૮-૧૦-૧૯ ને રાજના પત્ર ઉપરથી કમીટીએ રેલવે સત્તાવાળાઓને વીરમગામથી જે ટ્રેન અડધા કલાકને અંતરે હોડવાની લલામણુ કરેલી તેના જવાબમાં બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલવેના ટ્રાફિક મેનેજર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તે પ્રમાણે હાલ બનો શકે તેમ નથી. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૬. શેઠ કરશનદાસ માવજી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે એનીલાઇન રંગની આયાત કરવાને સારૂ “ઇમ્પોર્ટ પરમીટ” મેળવવા માટે ઘણી મુશ્કેલીઓ પડે છે. આ પત્ર “ડાઇઝ અને કેમીકલ્સ” ના ધંધાને લગતો હોવાથી તે ધંધાની સળ કમીટીમાં રજુ કરવાને ઠરાવ થયો હતો.

૭. રંગની આયાતના સંબંધમાં કમીટીએ તા. ૨૭-૧૨-૧૯ ને રાજ કલેક્ટર આફ-કન્ટ્રેસને પત્ર લખેલો તેના જવાબમાં તેઓ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે યુનાઇટેડ કીંગડમમાં બનતા રંગ હિંદી વેપારીઓને પુરતા જથ્થામાં મળતા નથી એ વાત ખરી નથી. આ પત્ર પણ ડાઇઝ અને કેમીકલ્સના ધંધાને લગતો હોવાથી તે કમીટીના સભાસદોમાં ફેરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮. ઇન્ડિઅન ટેરીફ એક્ટમાં ખાંડની આયાત જકાત જે પદ્ધતી ઉપર નક્કી કરવામાં આવી છે તે બાબત ઉપર ચેમ્બરનું લક્ષ યોચવામાં આવ્યું હતું. આ બાબત ઉપર વધુ વીચાર કરવા સારૂ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થાની સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી:—

૧. શેઠ સોરાબજી એલલજી વોરડન.   ૩. શેઠ ગુલાબચંદ દેવચંદ ગવેરી.
 ૨. એ. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ   ૪. „ એન. એમ. મહુમદાર.

મોટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

૯. રૂબલ નોટ ઓરડીનન્સના સંબંધમાં હિંદી સરકારના નાણા ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તે સાથે ના. સરકારે લોકોની માહિતી માટે જે 'નોટ' બહાર પાડેલી તેની એક નકલ ખીડેલી હતી. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦. ના. હિંદી સરકાર તરફથી વેપારી ખબર એકઠી કરવાના સંબંધમાં ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કમીશનની કેટલીક લલાંમણો દર્શાવનારા પત્રની એક નકલ મોકલવામાં આવી હતી. આ પત્રમાં જણાવેલી સૂચનાઓ પર કમીટીનો અભીપ્રાય મંગેલો હોવાથી તેનો એક ખરડો તૈયાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧. પંબજ ગવર્નમેન્ટના ફીનેન્સ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તે સાથે પંબજના "ધોરી રસ્તા" ના સબધમાં એ. મી. એચ. જે. મેનાઈની "નોટ" ની એક નકલ ખીડેલી હતી. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૨. જરમન કરન્સી નોટસના સંબંધમાં મી. ખીહારીલાલ એન. અનન્તાની તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ડૉ. સર. બી. રોબર્ટસન જેઓ દક્ષીણ આફ્રીકામાં જનાર છે તેઓ ઇસ્ટ આફ્રીકામાં પણ બંધ અને જરમન નોટસના સંબંધમાં તપાસ કરે એવી ના. હિંદી સરકારને અરજ કરવી. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે તે મતલબનો પત્ર ના. સરકારને લખી જણાવવો.

૧૩. "કરોડગીરી" વેરાના સંબંધમાં કમીટીએ જે પત્ર ના. નીજામ સરકારના વેપાર અને હથોળ ખાતાના ડીરેક્ટર પર લખેલો તેના જવાબમાં પત્ર આવ્યો હતો કે તે બાબત ઉપર નીચ્ચે થયેથી જણાવવામાં આવશે. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૪. ઇસ્ટ આફ્રીકામાં ચાલતા હિંદી સીકાઓને બદલે બ્રીટીશ નાણાં દાખલ કરવાની એક યોજના તરફ મી. જી. બી. ત્રીવેદીએ કમીટીનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. આ બાબત ઉપર ઠરાવ થયો હતો કે ના. સરકાર પાસે ખુલાસો મંગાવવો કે આ પ્રમાણે કરવાના શાં કારણો છે.

૧૫. માલની આયાત અને નીકાશ ઉપર હાલ જે અંકુશ છે તે અંકુશ થોડા પ્રમાણમાં ઠમો કરનારો ના. હિંદી સરકારનો તા. ૨૦ ડીસેમ્બર ૧૯૧૬ નો બહાર ઠરાવ કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે એ ઠરાવની રૂએ હિંદુસ્થાનમાં માલ આયાત કરવા દેવાનાં પગલાં ના. સરકારે લીધાં છે કે કેમ તે પુછાવવું.

૧૬. મેશર્સ એલેગ્રાનીકે કેમીકલ વર્ક્સ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓની ફેક્ટરીમાં બનતા રબીટસની બીન જકાતે પરદેશ નીકાશ કરવાની જે ના. સરકારે રજૂ આપી છે તે સાફ તેઓ ના. સરકારના અને આ ચેમ્બરના આભારી છે. વધારામાં તેઓને પડતી કેટલીક મુશ્કેલીઓ પણ જણાવેલી હતી અને તે બાબત કમીટીની દાદ માગી હતી. પત્ર રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે એ પત્ર એઓના ધંધાને લગતી સબ કમીટી આગળ રજુ કરવો.

૧૭. સ્ટોર્સ પરચેઝ કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી આ ચેમ્બરના બે વીટનેસ ઉપર જે સવાલો મોકલેલા તેના જવાબ રવાના કરવાની તે સેક્રેટરી તરફથી વીનંતી થવાથી તેનો એક ખરડો તૈયાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૮. ગવર્નમેન્ટ સીક્યુરીટી બીલ ઉપર આ ચેમ્બરનો અભીપ્રાય મંગેલો હોવાથી તે સંબંધમાં વીચાર કરતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે તે બીલ પસાર થાય તો તેમાં કાંઈ બાધ કરતી નથી એ મતલબનો ના. સરકારને પત્ર લખી જણાવવો.

૧૯. સર વીકલદાસ દામોદર ઠાકરશી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે જોપોલી અને આંધરા-વેલી વર્કસમાંથી નકામા વહી જતા પાણીનો સ્વતંત્ર વાપરનો હક એક યુરોપીયન કંપનીને આપેલો છે. તે બાબતમાં કમીટી તરફથી યોગ્ય પગલાં લેવાં જોઈએ. આ બાબત ઉપર કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે તે સંબંધમાં ના. સરકારને “ પ્રોટેસ્ટ ” મોકલવો અને વધુ ખર્ચ જણાવવાની વીનંતી કરવી.

ચેમ્બરની વેપારને લગતી સખ-કમીટીઓ.

ચેમ્બરના નીચેનામાંથી ૨૩ મી કલમની રૂએ આ વરસમાં નીચે પ્રમાણે વેપારને માટે સખ-કમીટીઓ નીમવામાં આવી છે:—

૧ કાપડના વેપારીઓની સખ-કમીટી.

૧ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરશી	૨ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી
૩ „ વલ્લભદાસ ડી. ગોવિંદજી	૪ „ લાલજી ગોવિંદજી
૫ „ મોતીલાલ કાનજી	

૨ મીલ એજન્ટોની સખ-કમીટી.

૧ શેઠ રતનશી ધરમશી મોરારજી	૨ શેઠ વી. પી. વૈદ
૩ „ દામોદર ગોવિંદજી	૪ „ લખમીદાસ હરીદાસ
૫ „ મોરારજી મુલજી ખટાઉ	

૩. અનાજ અને ઊંચાંના વેપારીઓની સખ-કમીટી

૧ શેઠ વેલજી લખમસી નપુ	૨ શેઠ મથુરાદાસ કાનજી મટાની
૩ „ છોટાલાલ કીલાચંદ	૪ „ હીરજી ઘેલાભાઈ
૫ „ સી. એલ. સાગન	

૪. રૂના વેપારીઓની સખ-કમીટી.

૧ એન. શેઠ પુરષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ	૨ શેઠ બી. એફ. માદન
૩ „ હરીદાસ માધવજી	૪ „ એલ. એમ. જોખાની
૫ „ શાન્તીદાસ આશકરજી	

૫ બેંકર્સ અને શ્રેફની સખ-કમીટી.

૧ શેઠ એસ. એન. પોંચખાનાવાળા	૨ શેઠ સી. આઈ. પારેખ
૩ „ દેવાશંકર જગજીવન ઝવેરી	૪ „ જમનાલાલ આર. બચ્ચરામ
૫ „ શીવનારાયજી બળદેવદાસ	

૬. કેમીકલ અને રંગના વેપારીઓની સખ-કમીટી.

૧ શેઠ પ્રાગજી સુરજી	૨ સુરજી વલ્લભદાસ
૩ „ હોરમસજી બાપુજી ગઝદર	૪ મેસર્સ ઝવેરીની કુંડાં
૫ „ ઇન્દરલાલ ગણપતરામ	

૭. ગોલડ અને સીદવર વેપારીઓની સખ-કમીટી.

૧ શેઠ રેવાશંકર જગજીવન	૨. શેઠ માણીકચંદ પાનાચંદ
૩ „ ગુલાબચંદ દેવચંદ ઝવેરી	૪. „ સુરજમલ લલ્લુભાઈ
૫ „ કે. જી. એ. રહેમતુલ્લા મુળજી	

૮. આર્યન અને હાર્ડવેર, મશીનરી અને મીલને લગતો માલ પુરો પાડનાર વેપારીઓની સખ-કમીટી.

૧ શેઠ એચ. ચામીક	૨. મુલજી હરીદાસ
૩ „ હાતીમ અતારી	૪. પી. એન. મહેતા.
૫ „ ટાહેર.	

૯. શેર સ્ટોક અને એક્સચેન્જના દલાલોની સખ-કમીટી.

નીચે લખેલા ગૃહસ્થોના નામ સખ-કમીટીમાં સુકવામાં આવ્યા છે.

૧ સર શાપુરજી બી. બરૂચા	૨. શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદ
૩ શેઠ રતનચંદ તલકચંદ માસ્તર	૪. „ બી. એ. બીલીમોરીયા
૫ „ ડબલ્યુ. ટી. હાલાઈ.	

જે. કે. મહેતા.
સેક્રેટરી.

ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં આવેલાં પુસ્તકો.

G

- 1516 Department of Industries Bombay Presidency Annual Report 1918-19
 1517 Scientific Report of The Agricultural Research Institute Pusa 1918-19
 1518 Statistics of British India Volume IV Administrative Judicial and Local Self-Government.
 1519 The Prospects of British Trade in Mesopotamia and the Persian Gulf.
 1520 Sixth Annual Report of The Bombay Smoke Nuisances Commission For 1918-19
 1521 Review of the Foreign Rail Borne Trade of Mysore State For the year 1916-17
 - 1522 Bombay Port Trust Scale of Rates.
 1523 Department of Industries Bombay Presidency Annual Report 1918-19
 1524 Bulletin No. 87 of 1919 A contribution to our knowledge of South India.
 1525 Bulletin No. 89 of 1919 Second Hundred Notes on Indian Insects.
 1526 Annual Report on the Working of the Indian Companies Act. 1913 for the year 1918-19.
 1527 Annual Report on Civil Hospital and Dispensaries for the year 1918.
 1528 Annual Return of Statistics Relating to Forest Administration in British India for 1917-18.
 1529 Report on the Administration of the Mints at Calcutta and Bombay for 1918-19
 1530 Statistics of British India Volume I Commercial Statistics (Ninth Issue)

ધી બોમ્બે ટાઈસ માઈ ૨૧ એપ્રિલ, ફોર્થ મુબઈ.

૦

- 820 Bombay Income Tax Manual Part I.
 821 Report of the Bengal National Chamber of Commerce for the year 1918.
 122 Side Light on the Present Situation-the Rice Control and the House Famine in Bombay.
 823 The Clerks Union Rules.
 824 Indian Finance and Banking by Finlay Shirras.
 825 Report of Bombay English Bleached and Plain Piece Goods Merchants Association for the Samvant 1915
 826 Report of Committee of the Bengal Chamber of Commerce for the year 1918
 827 Guide to Income Tax Super Tax and Excess Profits Duty (Second Edition).
 828 Ready Calculator.
 829 Directory of Indian Goods and Industries (Sixth Edition).

હુન્નર ઉદ્યોગની પરીષદ અને વેપારી કોંગ્રેસ.

હિંદી ઔદ્યોગિક પરીષદ અને હિંદી વ્યાપારી કોંગ્રેસની ભેગી બેઠક તા. ૨૩-૧-૨૦ ને શુક્રવારે બપોરે ૧૨ વાગે અને મળી હતી. આ પ્રસંગે હિંદની બુદ્ધિ બુદ્ધિ વેપારી ચેમ્બર અને મંડળોના પ્રતિનિધીઓએ તેમજ થોડાક રાજ્યદ્વારી આગેવાનોએ પણ હાજરી આપી હતી.

અત્યાર સુધી આ પરીષદો કોંગ્રેસ દર વરસે જ્યાં મળે ત્યાં મળતી હતી પણ કોંગ્રેસવાળા અઠવાડિયામાં ઘણી પરીષદો મળે છે અને વ્યાપાર તેમજ હુન્નર ઉદ્યોગ જેવા અગત્યના વીષયો ઉપર ચર્ચા ચલાવવા માટે બહુ થોડો સમય મળે છે તેથી આ પરીષદો બુદ્ધિ ભરવાનું કારણવાળા આવું હતું. વધુ નહિવત્તે તે એ હતું કે હુન્નર ઉદ્યોગ પરીષદ અને વ્યાપારી કોંગ્રેસની ભેગી બેઠક મળી હતી. આ બેઠકને ખાસ ધ્યાન ખેંચનારો બનાવ એ છે કે કેટલાક ધંધેજી વ્યાપારીઓએ અને બાનુઓએ પણ હાજરી આપી હતી. પંજાબના નાણીતા આગેવાન અને વેપાર ઉદ્યોગમાં આગળ પડતો ભાગ લેનારા લાલા હરકીશનલાલ આવી પહોંચતાં તેમને હાજર રહેલાઓએ તાળીઓના ગડગડાટથી વધાવી લીધા હતા.

ઑનરેબલ સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ અને ઑનરેબલ સર દીનશાહ વાઘા આવી પહોંચતાં તેમને પણ તેજુજી માન આપવામાં આવ્યું હતું. ખેતીવાડીખાતાના વડા ડૉક્ટર મેને પણ આ પરીષદમાં હાજરી આપી હતી.

સ્વાગત મંડળના પ્રમુખ શ્રી ૦ જહાંગીર પીટીટનું ભાષણ.

સ્વાગત મંડળના પ્રમુખ શ્રી ૦ જહાંગીર અમનજી પીટીટ પ્રતિનિધીઓને આવકાર આપનારું ભાષણ કરતાં જણવ્યું કે હિંદી હુન્નર ઉદ્યોગની પરીષદ અને હિંદી વેપારી કોંગ્રેસની ભેગી બેઠકમાં તમને આવકાર આપતાં ખચીત મને ભારે ખુશહાલી ઉપજે છે. હિંદી વેપારી કોંગ્રેસ સને ૧૯૦૫ ના વરસમાં કોંગ્રેસની સાથે સ્થપાઈ હતી અને તેની છેલ્લી બેઠક દિલ્લી ખાતે સને ૧૯૧૮ ના ડિસેમ્બર મહીનામાં ભરાઈ હતી જેનું પ્રમુખસ્થાન મને મળ્યું હતું. ૧૪ વરસની

બ્રાહ્મ મોઝેકે ટાઇલ્સની ડીઝાઇન કયાં જોવા મળશે ?

તેની ટુંકી હસ્તી દરમ્યાન હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગની પરીષદે પોતાની મોટી બહેનની સાથે અને તેની રાહબરી નીચે હીંદનો હાલનો ઇતિહાસ બનાવ્યો છે તે હીંદના વેપારી અને હુન્નર ઉદ્યોગમાં પડેલા વર્ગનો બુદ્ધિવાળો અને મજબૂત અભીપ્રાય ઉત્પન્ન કરવામાં કૃતેહમંદ નીવડી છે અને તેણે આખા દેશમાં હુન્નર ઉદ્યોગ સંબંધી બાંધતી આણી છે. તેના કાર્યસાધકપણામાં વધારો કરવાના હેતુથી દીલ્હી ખાતે મળેલી બેઠક સ્ટેન્ડીંગ કમીટીને સંપૂર્ણ ફરી વ્યવસ્થા કરવાનું કામ સોંપ્યું હતું કમીટી સંભાળ ભર્યા વીચાર પછી નીર્ણયપર આવી તેને પરીણામે હુન્નર ઉદ્યોગની પરીષદ અને વેપારી કેંગ્રેસને એકત્ર કરી નાખવામાં આવી છે. વેપારી કેંગ્રેસની સ્થાપના સને ૧૯૧૫ માં કોનફરંસના જેવાજ હેતુથી થઇ હતી. આ બંને સંસ્થાઓ ભેગી થઇ જવાથી ભેગાં હડાપણ અને તમારા બધાના વહેવાર અનુભવથી મૂળ હેતુ પાર પડશે તે વીશે અને કંઈપણ શક નથી.

લઠાઇ.

મહાન યુધ્ધનો અંત આવ્યો છે. હીંદે માણસો, નાણાં અને સામગ્રીની પુષ્કળ મદદ કરી હતી અને તેનાથી હુનીયાના બીજા ભાગોની માફક આપણામાં પણ હક અને ફરજ માટેની નવી બાંધતી ઉત્પન્ન કરી છે. હુનીયાના બીજા ભાગોની માફક આપણે પણ નવા યુગમાં સામાજિક, હુન્નર ઉદ્યોગની, આર્થિક અને રાજદ્વારી નવી રચનાના સમયમાં દાખલ થવાને આતુર છીએ. હીંદ પોતાનું વાજબી સ્થાન હુનીયાના બીજા દેશોની વચ્ચે મેળવવાને બંધત થયું છે તે મહાન ફેરફારોની અણી પર છે.

આપણી રાજદ્વારી અભીલાષાઓ અને માંગણીઓને લાગેવળગે છે ત્યાં સુધી હું ઠપ્પલ કરીશ કે આપણી આશા પાર પાડવા માટે થોડા વખતપર મોટું અને અગત્યનું પગલું ભરવામાં આવ્યું છે. હીંદી સુધારાનો કાયદો તા. ૨૩ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૬ ને રાજ પસાર થઇ ધારાપોથીમાં દાખલ થયો છે અને તે પછી નામદાર શાહનશાહનો પ્રગટ થયેલો ઠઠેરો આ દેશના ઇતિહાસમાં બાણવાળો બનાવ છે અને તે અગત્યનો છે, આ દેશના ઇતિહાસમાં લોર્ડ સિંહને બ્રિટીશ પ્રધાન મંડળમાં હીંદી તરીકે હોદ્દો મળ્યો છે. તેમને ઉમરાવ બનાવી ઉમરાવોની સલામાં બેઠક આપવામાં આવી છે. શાહનશાહી અને સુલેહની કોનફરંસમાં હીંદીવાનોની નીમણુંક થઇ છે. અને છેવટ લીગ ઑફ નેશન્સમાં હીંદને મુળ સલાસદ તરીકે દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. આ દરેક બનાવ અગત્યનો અને આશા ઉત્પન્ન કરનારો છે, અને તે બતાવે છે કે હીંદ તરફનું ઇંગ્લંડનું વલણ બદલાયું છે અને હુનીયાના દેશોએ હીંદનો દરજ્જો સ્વીકાર્યો છે. મોરો અભીપ્રાય એવો છે કે ઉત્તેજન લેવાળોગ વાતાવરણ ઉભું થયું છે અને પંજાબમાં ભુલમ ગુજનનારોએ પૂરતી સજા કરી ઠેકાણે લાવવામાં આવે તો બધી સ્થિતિ આવકારદાયક થઇ પડે.

હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગના કમીશનનો રીપોર્ટ.

આપણી રાજદ્વારી પ્રગતીની સાથે આપણા દેશના હુન્નર ઉદ્યોગની જરૂરીયાતો ભૂલી જવામાં આવી નથી તે ખુશી થવા બેગ છે. સને ૧૯૧૬ માં હીંદી ઉદ્યોગના કમીશનની નેમણુંક વાજબી આશાનું પગલું હતું અને તેનો રીપોર્ટ જે ઘણો ઉપયોગી છે તે હવે પછીના સંજ્યાબંધ વરસો સુધી માર્ગદર્શક થઇ પડ્યા વીના રહેશે નહીં પણ તે બિબ્ધની પ્રગતી અને ખીલવણી માટે પડખાડપ થઇ પડશે. એ ખુશી થવા બેગ છે કે સરકાર બનતી તાકીદે કેટલીક લલામણો અમલમાં મુકવા માગે છે કે જે લલામણો હુન્નર ઉદ્યોગના નવાં ખાતાં, સાર્વજનિક ઇન્સ્ટીટ્યુટો

અને બીજાં ખાતાં છે પણ મને લાગે છે કે હિંદી સરકારમાં હુન્નર ઉદ્યોગ માટે એક સલાસદ ભે-
ધ્યે અને તે હિંદી હોવા જોઈએ. હુંકમાં રીપોર્ટ હુન્નર ઉદ્યોગ માટે નવો સફા ઉધાર છે
અને હુન્નર ઉદ્યોગની ખીલવણીમાં રાજ્યે ચોક્કસ રાજનીતી અખત્યાર કરવી જોઈએ તે તેમાં સુચ-
વવામાં આવ્યું છે.

મહેસુલી સ્વરાજ્ય.

જકાતને લગતો સવાલ કે જેને દેશના હુન્નર ઉદ્યોગ સાથે સંબંધ છે તેને તપાસમાંથી મુકત
રાખવામાં આવ્યો હતો તે દીલગીર થવાજોગ છે. આ બાબત પરતી મુકવાની બલામણુનું ભેર
ઘણી દીશામાં ઘટી ગયું છે. મહેસુલી સ્વરાજ્ય સંબંધી આખા દેશનો મત એટલો બધો બા-
ણીતો છે કે તે ફરીથી જણાવવાની જરૂર નથી. બુદ્ધા બુદ્ધા સો પ્લેટફોર્મ પરથી તે અચુક
રીતે જણાવવામાં આવ્યો છે. પાર્લામેન્ટની ભેઈંટ સીલેક્ટ કમીટીની બલામણુ પરથી હિંદી સર-
કારના નવા કાયદામાં મહેસુલી સ્વરાજ્ય જેવું આ દેશને આપવાની કોશેશ કરવામાં આવી છે.
હિંદી સરકાર અને ખારાસલાના મતો સંબંધી જે બાબતમાં એકમત હોય તે બાબતમાં હિંદી
પ્રધાન વચ્ચે પડે નહીં અને માત્ર દેશપરદેશ સાથેના કોલકરારોના રક્ષણ અને જેમાં નામદાર
શહેનશાહની સરકાર પક્ષકારક હોય તેમાંજ તે વચ્ચે પડે એવી શરતે હિંદને મહેસુલી સ્વરાજ્ય
માટે ખાત્રી આપી શકાય એવું રીપોર્ટ માં જણાવવામાં આવ્યું છે. લોર્ડ સીંહ શેડા સમયપર
આ શહેરમાં જણાવ્યું છે કે હિંદને નામદાર શહેનશાહના બીજા દેશોના જેવી નાણું સંબંધી
રાજનીતિના હક્ક મળશે. લોર્ડ સીંહ આમ કહ્યું છે તેમ છતાં કાયદામાં શું લખેલું છે તેજ આ-
પણે જવાબું છે. દેશના હાલના સંજોગોમાં લોકોની ધન્ય પ્રમાણે નાણુંને લગતો કાયદો ઘડી
શકાયે તો અબયળી જેવુંજ લેખાયે. પહેલાં તો નવા કાયદા પ્રમાણે ખારાસલાએ પસાર કરેલા
બધા કાયદો માટે કોલેક્શન ઓફ સ્ટેટની બહાલી જોઈએ. તેમાં અમલદારો અને નેમાયલા
સલાસદોની સંખ્યા વધુ હશે એટલે ત્યાં તે પસાર થવો મુશ્કેલ છે અને પસાર થશે તો પણ
જો તે કાયદો ધર્મજ વેપારીઓ અને માલ બનાવનારાઓના હિત સામે અથકમણમાં આવતો હોય
તો હિંદી સરકાર તે લાચેજ સ્વીકારશે. જો તેમ નહીં થાય તો હિંદી પ્રધાન તો છેની ! તેને માત્ર
એટલુંજ જાહેર કરવાનું છે કે અમુક પગલું દેશપરદેશ સાથેના કોલકરાર અનુસાર નથી અથવા
તો શાહાનશાહાતમાંની નાણુંને લગતી ગોઠવણ કે જેમાં નામદાર શાહાનશાહની સરકાર પક્ષકારક
છે તેની તે વિરુદ્ધ છે. આવા સંજોગો વચ્ચે નાણુંને લગતો અગત્યનો કાયદો પસાર થવો અચેજ
છે. આટલું યાદ રાખવાનું છે કે આપણને હમેશાં ક્રાંધ મોન્ટેગ્યુ કે સીંહ મળતા નથી. આપણે
બ્રાડરીફો અને હેમીલ્ટનો કે તેમના જેવા માણસોને બૂલવા જોઈતા નથી. તમે આવા મહેસુલી
સ્વરાજ્યથી સંતોષ પામ્યા છો કે કેમ તે હું તમને પૂછું. સ્વરાજ્ય લોગવતા સંસ્થાનો સાથે
તેની સરખામણી થઈ શકતી નથી. સ્થિતી બુદ્ધી છે એટલે તે લાગુ પડી શકે તેમ નથી. તેમને
ત્યાં બધા ચુંટાયલા સલાસદોની ધારાસભાઓ છે તેમના કોઈ કાયદો માટે બહાલીની જરૂર
નથી કે જેવી જરૂર આપણે મહેસુલને લગતા કાયદો સંબંધી છે. આ સંજોગોમાં જણા-
વીશ કે કાયદામાં જે જણાવવામાં આવ્યું છે તે નાણું સંબંધી ખરું સ્વરાજ્ય નથી. જો તે
તરફનું એક પગલું હોય તો આપણે આશા રાખીશું કે પ્રજાના પ્રતીનિધીઓથી હક્ક દૂર
રાખવામાં આવશે નહીં, સ્વરાજ્ય લોગવતા સંસ્થાનો જેવા હક્ક આપણને મળવા જોઈએ.
જો સંસ્થાનોને દેશ પરદેશ સાથેના કોલકરારોના બાધ નહોતો નહીં હોય અને તેઓ ઈંગ્લંડ
સામે પણ જકાત નાખી શકતા હોય તો હિંદને એ હકમાંથી શા માટે મુકત રાખવા જોઈએ

દીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલસની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે ?

તે હું સમજી શકતો નથી. હિંદીઓ સામે સંસ્થાનોએ કાયદા બંધી તેમને શહેરી તરીકેના હક આપવાની પણ ના પાડી છે અને તે રીતે તેમણે શાહનશાહી તરફની ફરજનો ભંગ કર્યો છે અને તેમ છતાં પારલામેન્ટે કે નામદાર શહેનશાહે હિંદ તરફથી અને તેના ઇચ્છાવમાં વચે પડવાનું વાજબી ધાર્યું નથી. જો શાહનશાહી તરફ અને ઇંધનો સંસ્થાનોને ઇંધન-કારક નથી તો પછી હિંદને શા માટે ઇંધનકારક હોવાં જોઈએ? આપણે ભૂતકાળનો ઠડવો અનુભવ ભુલી જઈ શકીએ તેમ નથી. હું ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કંપની કે જેણે આ દેશના હુન્નર ઉદ્યોગો નાશ કર્યા તેની ગેરવાજબી રાજનીતિ વીશે બોલવા માગતો નથી. હું હિંદપરની એકસાઈઝ જઠાત જે લેકેશાયરના લાલ માટે નાખવામાં આવી છે તે વીશે પણ બોલવા માગતો નથી પણ શહેનશાહી જગતને લગતી રાજનીતિ હિંદને લાગુ પડવા ધારી છે તે વીજે હું વીવેચન કરવા માંજુ છું.

શાહનશાહી પસંદગીની જગત.

શાહનશાહી પસંદગીની જગતની રાજનીતિ દેશનો અલ્પીપ્રાય જાણ્યા શીવાય આમહાં સંબંધી લાગુ પાડવાની કોશિશ કરવામાં આવી છે, જે કે સત્તાવાર રીતે એ બીના કબુલ કરવામાં આવી નથી છતાં મેં બીજે ઠેકાણે કહ્યું છે તે અત્રે કદાચ વીના મને ચાલતું નથી કે એ રાજનીતિ હિંદને ભોગે બીજા ભોગોને પસંદગી આપવાની છે. હિંદી સરકારે હિંદમાં છુટ્ટી રંગની થતી આયાતપર મૂકેલા ગેરવાજબી અંકુશોપર હું તમારું લક્ષ્ય એંજુ છું. હિંદી વેપારીને ભોગે તે ઇંગ્લંડના રંગના વેપારીઓને ઇન્નરે આપવા જેવું છે. સિધ્ધાંત તરીકે આ રાજનીતિ ખોટી છે. સુધારાના કાયદા પ્રમાણે હુન્નર ઉદ્યોગનું ખાતું પ્રાંતમાં હિંદીને સોંપાયે અને આ લલામણની અસર નાખુદ થાય એવા કાનુનો ઘડાયે નહીં એવી હું આશા રાખું છું. યુરોપીયન વેપારી એમ્બરોએ આ લલામણ સામે વાઘો ઉઠાવ્યો છે તે પૂરવાર કરે છે કે તે હિંદના હિત માટે અસરકારક પગલું છે.

મધ્યસ્થ શાહનશાહી બેંક.

હવે હું ત્રણ પ્રેસીડન્સી બેંકોને મધ્યસ્થ શાહનશાહી બેંકમાં જોડી નાખવાની સૂચના વીશે બોલીશ. ત્રણ જુદી પ્રેસીડન્સી બેંકો ઉપરાંત જુદી સરકારી બેંક કઢાડવા કરતાં આ પગલું વધુ લાભકારક થઈ પડશે કે કેમ તે વીશે એ શક રહે છે. જુદી બેંક કઢાડવામાં આવે તો તેથી દેશનું હિત વધુ સચવાય આ સંબંધી વધુ વીગતોની જરૂર છે અને મને આશા છે કે તે ખાહેર આવશે.

હુંડીયામણનો સવાલ.

હુંડીયામણનો ભાવ હાલના ૨ શીલ્ડીંગ અને ૪ પેન્સને દરે પહોંચ્યો તે અગાઉ તે જુદા જુદા તબક્કામાંથી પસાર થયો છે. સત્તાવાળાઓને વારંવાર વીનંતી કરવા છતાં તેઓ શા માટે સત્તાવાર ખુલાસો કરતા નથી તે હું સમજી શકતો નથી. હુંડીના ચાંદી અને સોનાની સાથે સરખામણીમાં ભાવ કેમ ઠરાવવામાં આવતા નથી તે સમજાતું નથી અને આ દેશમાં સોનાની આયાત પર શા માટે અંકુશ રાખવામાં આવ્યો છે તે પણ સમજાતું નથી. હુંડીયામણના આ ઉંચા ભાવથી આ દેશના હુન્નર ઉદ્યોગને નુકશાન પહોંચ્યું છે. તેનાથી આયાત માલ સોઘો મળે છે અને આપણા ઠાકા પહોંચીની કીમત ઓછી ઉપજે છે. જો એ ભાવે સોનું આયાત કરવા દેવામાં આવે તો એ ખોટનો ખદ્દો વળી રહેશે. એવું જણાય છે કે ઇંગ્લંડને આપણા ઠાકા પહોંચીને મળે છે પણ તેને માટે નાણા

ધી બોમ્બે ટાઇલમાર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

આપવા માગતું નથી અથવા તો તે માટે બની શકે તેટલી ઓછી રકમ આપવા માંગે છે. અલબત્તે લગતી કમીટીનું કામ પુરૂ થયું છે અને તેનો રીપોર્ટ પ્રગટ થવાના ફરક પળે આપણે રાહ જોઈએ છીએ. તે હીંદુ માટે જોરવાળખી થઈ નહીં પડે એવી આશા રાખું છું કે એ રીપોર્ટ તે વેળાએ પ્રગટ થશે નહીં એવી ગપ સત્ય પુરવાર થાય નહીં. હીંદુ સંઘના માટે હિંદુધર્મને લગતી પોતાની રાજનીતિ ઠરાવવાનું ફળાણ કરવું જોઈએ.

કામદારોની સ્થિતિ-હડતાલ સંબંધી તેમના અભીપ્રાય.

મજૂરીના સવાલ વિશે હું આજે આ સંબંધી આનાકાનીથી બોલું છું કારણ કે હું બહુ ઓછું છેલ્લું એક યાપણવાળો અને મજૂરોની મોટી સંખ્યા રોકનાર છું પણ આ સવાલ તરફ એક પ્રત્યક્ષ અને વધુ મોટી નજરે જોવાને હું તમને આગ્રહ કરું છું હું કબુલ કરું છું કે જે ચીલ હડતાલમાંથી હમણાં આપણે પસાર થઈએ છીએ તેના સળંગે મારી મુશ્કેલીમાં મોટો વધારો થવા પામ્યો છે. પહેલાં હું કબુલ કરું છું કે આ દેશમાં એક માલિકે પોતાના કામદારોની સગવડ અને કલ્યાણ માટે હજી ઘણું કરવાનું બાકી રહ્યું છે. તેજ વેળાએ હું જણાવીશ કે કામદારો માટે અત્યાર અગાઉનું ઘણું કરવામાં આવ્યું છે. અને હજી ઘણું કરવામાં આવે છે. લડાઈ પછી જુદા જુદા દેશો પોતાના વેપાર ઉદ્યોગને આગળ વધારવા માટે બેઠક મોટી કોશીશ કરી રહ્યા છે. આ નવી સ્થિતિને પહોંચી વળવા માટે તમે શું કરવા ધારો છો? આ નવી મુશ્કેલીની સામે હિંદુસ્તાન કેવી રીતે થવા માંગે છે? હડતાલથી તો નહીં જ-ખ્યાલી ફરીયાદોથી તો નહીં જ-જ્યાં કંઈ પણ ખટપટો હસ્તી ધરાવતી નહીં હોય ત્યાં ખટપટોની ઉશ્કેરણી કરીને જ નહીં! દોઢ ગઠા પરોપકારી આસારીઓ જો પોતાની માતૃભુમિ માટે કંઈ પણ કાળજી ધરાવતા હોય તો તેઓએ મજૂરોના હકોની સાથે સાથે તેઓની ખામીઓ અને જોખમદારીઓ પણ દેખાડી આપવાનું કામ ઉપાડી લેવું જોઈએ અને આગળ વધવાની અને સુધારાની નવી રીતો શોધી કાઢવી જોઈએ.

શું તમે જાણો છો કે આપણી સસ્તી મજૂરી અને કામના આપણા કલાકો છતાં કે કાંતવાના અને કાપડ વણવાના ઉદ્યોગોમાં આપણી પેદાશનો રતલ દીઠનો ખર્ચ લેકેશન યુરોપમાં આ ખર્ચ કરતા ઘણો વધુ છે? શું તમે આ ખીનાથી ખીનમાહીતગાર છો કે હિંદી કામદારની લાયકાત યુરોપના કામદારોના કરતા સેંકડે ૫૦ ટકા ઓછી ઉતરતી છે! યુરોપ અને અમેરીકાના કામદારોએ સંભાળ અને બાહોશીતું જે કામ દેખાડ્યું છે તેજ પ્રમાણ શું હિંદી કામદારો દેખાડ્યું છે? યુરોપના દેશોમાં સ્પીન્ડલોની ચોક્કસ સંખ્યા પર જેટલા કામદારોને રોકવામાં આવે છે તેના કરતાં બેવડી કે ત્રેવડી સંખ્યા અહીં હિંદુસ્તાનમાં આપણને રોકવી પડે છે તે શું તમે જાણતા નથી? સ્પીન્ડલ એન્ડ વીવીંગ ઉદ્યોગો માફક આવી જ સ્થિતિ ખીલ ઉદ્યોગ હુબરમા પણ છે. વળી આપણે છેલ્લા કેટલાક વખતથી જોતા રહ્યા છીએ કે મોટી રાહબંધી દોરવાતા પરોપકારી શખ્સો મજૂરોની ખટપટોની સમજૂતીમાં બીચીજ માગણીઓ ઉભી કરીને ઉલટ લેવાની તજવીજ કરવા લાગ્યા છે. જે ખટપટના કારણે અને સ્થિતિઓ તેઓ સમજતા નથી અને જેને અભ્યાસ કરવાની તેમજ તકલીફ પણ લીધી નથી. (તાળીઓ.) સૌ બુદ્ધિ જતા લાગે છે કે આ દેશમાંની સ્થિતિઓ યુરોપ અને અમેરીકામાંની સ્થિતિઓથી ઘણી જુદી છે અને એ બંને સ્થિતિઓ વચ્ચે સરખામણી જેવું કંઈ પણ નથી. આથી આ સ્થિતિઓ વચ્ચે એકસરખાપણું દેખાડવાની તજવીજ કરવી અને એ ધારણોની લાખામાં બોલવું તે અઠલ વગરનું બોલવા સમાન છે (તાળીઓ). મજૂરોની સ્થિતિઓ સુધારવા માટે જુદી જુદી દીશાઓમાં સંબંધિત પ્રકારનું કામ કરવાનું રહ્યું છે.

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

કામદારોના મીત્રોએ પ્રત્યક્ષ વીરો થઈ પડવાની ઠઠાચીત તક મળે તે માટે યુરોપની સ્થિતિઓ જે અહીં લાગુ પડતી નથી તેની ઉપર રચાયેલી માંગણીઓ ઘડી કહાડી તે રજુ કરવામાં પોતાની શક્તિઓ અરબાદ કરવાને બદલે આવા એક કાર્યક્રમપર પોતાના આશીરવાદ વર્સાવવા જોઈએ (તાળીઓ) નહીં તેા તેનું પરીણામ એ આવશે કે યુરોપની બટપટોની સઘળી ખરાબીઓ, નુકસાનકારક સ્થિતિ, તેની સારી સ્થિતિ વગર થોડાક વખતમાં અહીં રજુ થવા પામશે અને આપણા હુન્નર ઉદ્યોગો જે હાલમાં ખરાબ સ્થિતિમાં છે તેની ઉપર હજુ વધુ મોટા અંકુશો પડશે. બેશક કામદારોની સ્થિતિઓ સુધારવા માટે અને તેઓની કાયદેસર ફરીયાદો દૂર કરાવવા માટે તમારે ગમે તેટલા કાલાવાલા કરો અને કામ કરો પણ ઈશ્વરને ખાતર એવું કંઈ પણ ન કરશો કે જેથી કામદારોની અત્યાર અગાઉની લાયકાતની નીચી સપાટીને હજુ ઘટાડે અને દેશની પેદાશ અને નીપજની શક્તિને ઘટાડે.

તમે ગમે તે કરો પણ મહેરબાની કરીને ત્રેડ યુનિયનીઝમનાં પંદમાં બંધ પડતા નહીં, જે ત્રેડ યુનિયનીઝમ યુરોપના વેપારો અને હુન્નર ઉદ્યોગના ખુદ સુખ પાયાઓને કચડી નાખે છે. તમારે થાપણના બુદ્ધિમાત નીચે રહેવાની જરૂર નથી પણ તે દૂર કરવાનો મારગ કંઈ કામદારોના બુલ્લમ નીચે તમારે જવાનો નથી. એક યુનિયનીઝમ સુધારાના એક ભય તરીકે અને યુરોપ અને અમેરીકાના વેપારો અને હુન્નર ઉદ્યોગોમાં એક ડીડા તરીકે પુરવાર થયું છે, તેઓના અનુભવથી આપણે આ દેશમાં લાભ લેવા જોઈએ અને આ ભય દૂર રાખવા જોઈએ, હાલના ત્રેડ યુનિયનીઝમનો શ્રાપ જળરી અને ધમકીનો છે અને એણે કામ અને વધુપગારનો ભયભીત નીચમ બેથોનીટની આણી વડે સઘળાઓની ઉપર જબરજસ્તીથી કસાવવાનો છે. યુરોપ ભય અને ધીન કુદરતી અશાંતી કે જે હોલતના ઘટાડા અને ઉત્પન્નના ઘટાડા રૂપે ગંભીર મત પ્રત્યક્ષ આપણી તરફ ઘસડતી જાય છે તેની શરૂઆત અનુભવતી જાય છે. આ સ્થિતિ જોઈ યુરોપના વીચારવંત માણસો ડરી ગયા છે અને તેઓ સમજવા લાગ્યા કે વધુ ઝડપે અને વધુ વસ્ત્રમાં પ્રમાણમાં સાલ ઉત્પન્ન કરવાની જરૂર છે. આપણે જો હુન્નર ઉદ્યોગોની હરીફાઈમાં ટકી રહેવું હોય તો યુરોપ અને અમેરીકા જે ભય ખાઈ જાય છે તેનાથી દૂર રહેવું જોઈએ. આ સંબંધમાં તરૂથ પત્રના વાં ૮ મી અક્ટોબર ૧૯૧૯ ના ખાસ વધાનમાં આખાદી કે આપત્તી? ઘટતી જતી આપણી હોલત એવાં મથાળા નીચે પ્રગટ થયલા આરટીકલ તરફ તમારું લક્ષ્ય જોઈએ. એ આરટીકલમાં ગ્રેટ બ્રીટનમાં હુન્નર ઉદ્યોગની ઉત્પન્નમાં ભારે ઘટાડો થવાનાં કારણો અને તેની અસર વિષે સંભાળ લરી રીતે ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને અને બારીકાઈથી તે તપાસવામાં આવ્યા છે. એ આરટીકલના છેવટના ભાગમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે:—

ઉત્પન્નનો સુધારો એક વર્ગને લગતો સવાલ નથી. દેશ તેમજ દેશના દરેક માણસ પર તેની અસર થાય છે. જો ઉત્પન્ન હાલને ઓછે ધોરણે ચાલુ રહેશે તો આપણા બધાની સાથે ભુખમરો આવીને ઉભો રહેશે. બધા વર્ગ પર તેની અસર થાય છે તે બેતાં બધા વર્ગના લોકોએ તેને પહેાંચી વળવાના પ્રયત્ન કરવા જોઈએ તે દરેક માણસનું કામ છે. થાપણવાળાનું, તેની ઓપ્રીસમાં માલ બનાવનારનું, કારખાનાના તેમજ રેલ્વે કામદારો અને કીશળી કારીગરથી રસ્તા બનાવનાર મજૂર સુધીના મજૂરોનું તે કામ છે. ગોદીના કામદારોને લાગવું જોઈએ કે ગોદીમાં માલની ઘણી લીડ છે તેના જોતો તેના પર, મેનેજર પર, તેમજ જેનો માલ છે તે વેપારી પર પણ છે. સામાન્ય રીતે બધાનું કામ તે કાંઈનું કામ નહીં એ કહેવત ખરી છે, પણ તે કહેવત લડાઈના

સંબંધમાં ખરી પડી નથી. એ દરેકનું કામ હતું. અને દેશે તેને લીધે કૃતેહ મેળવી. દેશ પોતાની શક્તીઓ જો એકત્ર કરે તો તે પાછી કૃતેહ મેળવે. બધાએ સાથે મળીને કામ કરવાનું છે પ્રલક્રીય હુન્નર ઉદ્યોગની ઉત્પત્તિ એવડી કરવાની ઇચ્છાવાળા સઘળા વર્ગના લોકો માટે આબાદી મેળવવાનો એજ માર્ગ છે.

ઉપસંહાર.

આથી ટુંકમાં જો હિંદને તેના પોતાના અને હિંદના હિત માટે હુન્નર ઉદ્યોગ સંબંધી મહાન અને સ્વાશ્રયો બનાવવું હોય, તેના કાચા પદાર્થોના પુષ્કળ જથ્થા અને ખનીજ પદાર્થો જે પરદેશ ખાતે જઈ માલ રૂપે આ દેશમાં પાછા ફરે છે, તેનો પુરતો લાભ લેવો હોય, તેની લાભકારક ભૂગોળને લગતી સ્થિતિ, તેના સુંદર હવા પાણી કે જે દરેક હુન્નર ઉદ્યોગને અત્યુકુળ આવે એવા છે તે, તેના વીજળીક અને ખીજળ બળ કે જેની ખીલવણી માટે કુદરતી શક્તીઓ છે તેનો લાભ લેવો હોય, અને હુન્નર ઉદ્યોગના કમીશનની સુંદર લલામણોને ફળદાયી બનાવવી હોય, તો હું જણાવીશ કે આખા દેશમાં હુન્નર ઉદ્યોગની પુષ્કળ સંસ્થાઓ સ્થાપો પણ તે હિંદી માલિકો નીચે હોવી જોઈએ. અને તે માટેનાં નાણાં હિંદી હોવાં જોઈએ. હું કબુલ કરું છું કે તે ધીમી અને મુશ્કેલી રીતે છે. હું સમજું છું કે હુન્નર ઉદ્યોગનું અત્યુભવી જ્ઞાન આવતા વાર લાગશે. આ બધી શરતો પાર પડવા અગાઉ ખીજળ ધણી કંટાળામય પગલાં ભરવાં પડશે. પણ આ દેશને હુન્નર ઉદ્યોગમાં મહાન બનાવવો હોય તો ગમે તે ભોગે તે શરતો પાર પાડવી જોઈએ. જાપાન કાચા પદાર્થો મેળવવાની અને ખીજળ મુશ્કેલી છતાં અરથ સહી કરતાં ઓછી મુદતમાં એ શરતો પાર પાડી શક્યું અને વહેવારીક રીતે સ્વાશ્રયી બન્યું તો હિંદ પોતાના પુષ્કળ લાભ છતાં તેવું કેમ ન કરી શકે તે સમજી શકાતું નથી. એમ કરવાનો એકલો માર્ગ કાર્યભારમાં હિંદીઓને એક છેદથી ખીજળ છેડા સુધી દાખલ કરવા કે જેથી હિંદનો હેતુ સમજી પાર પાડી શકાય. વડી ધારાસભામાં હિંદીઓની સંગીન બહુમત હોવા સીવાય, નાણાં સંબંધી સંપૂર્ણ સ્વરાજ્ય આપ્યા સીવાય, હિંદી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતા હિંદીઓને સોંપ્યા સીવાય, અને આખા દેશમાં એ ખાતાઓના વડા તરીકે હિંદીઓને નેમ્યા સીવાય તેમ કરવું મુશ્કેલ છે. કાઉન્સિલે વળી એવી સ્પષ્ટ અને ચોક્કસ રાજનીતી ઠરાવવી જોઈએ કે હિંદીઓ જો હુન્નર ઉદ્યોગ ઉપાડવાને તૈયાર હોય તો ખીજળોને વેપાર હુન્નર ઉદ્યોગ સંબંધી છુટછાટ અને હક આપવા નહીં-કમનસીબે હાલમાં તેમ નથી અને તે એટલા પરથી માલુમ પડશે કે તાતા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક કારખાનામાંના નકામા કપોલી ખાતેના પાણીનો બધો ઉપયોગ કરવાનો હક મુંબઈ સરકાર તરફથી એક યુરોપીયન પેદીને આપવામાં આવનાર છે. આ તો નદીને ઉપયોગ એક ખાનગી પેદીને કરવા દેવા બરાબર છે અને સીદ્ધાંત તરીકે તેનો બચાવ ધમ્મ શકે એમ નથી. વળી હિંદીઓના હિત સચવાય અને વધે એવી ગોઠવણ આપણે કરવી જોઈએ. જ્યાં સુધી તેમ નહીં થાય ત્યાં સુધી આપણી લાખા સમયની ફરીયાદો સમજાશે નહીં કે તેની દાદ મળશે નહીં અને વેપાર ઉદ્યોગ સુધારવા માટેની આપણી માંગણીઓ દાખલા તરીકે આપણી રેલવેઓનો વહીવટ સરકારને સોંપવો. કામદારોના હિત માટે દારૂનો અપ ધીમે ધીમે ઘટાડવો, જોનાકી અને જાંઘળીની જરૂરીયાતની ખીજળ વસ્તુઓની નીકાશ અટકાવવી જોઈએ. આપણી રેલવેના દળાને ખીજળે ઠેકાણે જતા અટકાવવા માટેની માંગણીઓ તરફ બેદરકારી બતાવવામાં આવશે તો હુન્નર ઉદ્યોગને નુકશાન પહોંચશે. જ્યારે આ બધું થશે—અને તે થવાનું અશક્ય નથી—ત્યારે હિંદને કુનીયાનું હુન્નર

મેટલીક શીર્ષીગથી ખીજળોનો ઓરડાશોભે છે.

વિદ્યાગતું મહાન મથક અને સ્વાસ્થ્યની નહીં પણ ઇંગ્લેન્ડ અને શાહનશાહીતને બળ અને વાજબી મગરૂરીનું સાધન થઈ પડશે. (તાળીઓ)

પ્રમુખપદ માટેની દરખાસ્ત.

મીં એસ. આર. બહુમનજીએ તે પછી એનરેબલ સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ ઇબ્રાહીમ ને પ્રમુખપદ આપવાની દરખાસ્ત મુકતા જણાવ્યું કે સર ફાજલભાઈની મુંબઈના લોકો સાથે તેમજ હીંદના વેપારી વર્ગની લોકો સાથે એળખાણ કરાવવાની જરૂર નથી. કરીમભાઈની પેઢી હીંદમાં જ નહીં પણ ચીન અને બજારમાં પણ જાણીતી છે. સર ફાજલભાઈ વેપાર ઉદ્યોગના સ્થંભ સમાન છે. એક વખતે તેમની પેઢી ચીનમાંથી ખાંડની વધુમાં વધુ આયાત કરનારી પેઢી હતી. સર ફાજલભાઈને આગળ પણ આવાં માન માટે માગણી થઈ હતી પણ હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગના ઈમીશનમાં સલામત તરીકે તેઓ રોકાયેલા હોવાથી તેઓ તે સ્વીકારી શક્યા ન હતા.

બંગાળમાંના એક પ્રતિનીધીએ ઉપરી દરખાસ્તને વધુ ટેકો આપતા જણાવ્યું કે વડી ધારાસભામાં વેપાર ઉદ્યોગ સંબંધી ઘણી સેવા સર ફાજલભાઈએ બજારી છે. તેઓ વેપાર ઉદ્યોગના સ્થંભ રૂપ છે. મીં ફાજલભાઈ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લાએ ઉપરી દરખાસ્તને વધુ ટેકો આપતા જણાવ્યું કે હીંદના હુન્નર ઉદ્યોગની ખીલવણી માટેના સર ફાજલભાઈના પ્રયત્નો ઘણા જાણીતા છે અને તેમની આગેવાની નીચે મળતી આ કોન્ફરન્સ ફેલેસિટી નીવડ્યા વીના રહેશે નહીં.

તે પછી ઉપરી દરખાસ્ત તાલીઓના ગઠગઠાટ વચે પસાર થઈ હતી અને સર ફાજલભાઈએ પ્રમુખપદ લીધું હતું.

લાલા હરકીશનલાલને આવકાર.

પ્રમુખે તે પછી જણાવ્યું કે તમારા તરફથી લાલા હરકીશનલાલને એકવાર ફરીથી બનેલા મુદ્દા શેહરી તરીકે આવકાર આપવા માગુ છું. (તાળીઓ) તેઓ મારા અંગત મિત્ર છે. તેઓ પંજાબના ઉદ્યોગ હુન્નરના આગેવાન છે. એટલું જ નહીં પણ તેમણે દેશને ખાતર ઘણું સહન કર્યું છે. (તાળીઓ)

સહાનુમતીના સંદેશાઓ.

પ્રમુખે તે પછી જણાવ્યું કે નામદાર ગવર્નર, એનરેબલ મીં શાઓ, મીં જી. કે. દેવધર, સ્વામી શારદાનંદ, મીં સી. પી. રામસ્વામી આયર, ડૉક્ટર હેરલ્ડમેન, મીસીસ બીજેનટ, ગવાલીઅરની ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સસલાખા મીં અબદુલ પાદશાહ, મીં એમ. બી. દાદાભાઈ, અને રાજ રૂપીકેશ લાલ તરફથી દીલસોજીના સંદેશા મળ્યા છે. તે પછી એનરેબલ સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ ઇબ્રાહીમ પોતાનું ભાષણ કર્યું હતું.

એા સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈનું ભાષણ.

પ્રમુખ એા સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈએ પોતાના ભાષણમાં જણાવ્યું કે ડેલીગેટ બંધુઓ, બાનુઓ અને ગ્રહસ્થો, હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગ કોન્ફરન્સ અને હીંદી વેપારી કોએસની લેગી બેઠકનાં પ્રમુખ તરીકે આમંત્રણ કરી તમે એ મને જે માન આપ્યું છે તે બદલ હું તમારો આભાર માનું છું. મોટા હુન્નર ઉદ્યોગ અને વેપારી બાબતો તરફ તમારું ધ્યાન એ ચવા પહેલાં હું કેટલીક બીજી બાબતો તમોને સમજાવવા માગું છું. પ્રથમ તો મુંબઈમાં હીંદી પ્રત્યક્ષ કોએસની બેઠકની શરૂઆત થઈ છે. બીજી એ કે આપણી બેઠક સંસ્થાઓ નોંધાવા પામી છે. છેલ્લા બે વરસથી એમ માનવામાં આવે છે કે એકજ વેળાએ અને એકજ સ્થળે હીંદી

પ્રબંધીય કેબિસ તથા હિંદી હુન્નર ઉદ્યોગની કોનફરન્સ ભરવાથી ઘણો ગેરફાયદો થયો છે. કેબિસના અઠવાડીયામાં ફક્ત એક નહિ પણ લગભગ એક ડઝન કોનફરન્સોની બેઠક થઈ હતી. ફક્ત કેબિસ વરસના છેલ્લા દીવસો રોકે છે. લખનઉ ખાતેની બેઠકથી કેબિસના કામકાજમાં પ્રબંધ ઘણાજ આગળ પડતો ભાગ લેવા લાગી છે અને દેશ સમક્ષ રાજ્યકીય બાબતો રજુ થવાથી તેની અગત્યતા વધી છે. આયું થવાથી હુન્નર ઉદ્યોગ કોનફરન્સ માટે થોડો વખત રહ્યો અને કેટલીક બેઠકોમાં ફક્ત બે કલાકજ ગાળવામાં આવતા હતા. હુન્નર ઉદ્યોગને વેપારી બાબતો ઉપર એક બે કલાકજ કામ કરવાથી કોઈપણ બાબત કામ થઈ શકે નહીં તેટલા માટે કેબિસના અઠવાડીયા પછી આ બેઠક 'મુખ્યમાં રાખવાનું' નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. છેલ્લા ચાર વરસથી વેપારી કેબિસની બેઠકોની અળવળ તદ્દન નરમ જેવી થઈ ગઈ છે. તે સમય દરમ્યાન આપણે બધા લડાઈને ફોલો બનાવવામાં રોકાયા હતા. જે સવાલો ઉભા થયા હતા તે જરૂરી લડાઈના સવાલો હતા અને તેનો ફરજીયો વેપારી સંસ્થાઓ અને સરકારી અમલદારોની કોનફરન્સોથી જલદી આવી ગયો છે. લડાઈ તહકુબ રહ્યાથી અને સુલેહની સરતો ઉપર સહી થવાથી વેપારના મોટા સવાલો આગળ આવ્યા છે. હવે આપણા વીચારો તે તરફ દોરવાની જરૂર છે. જ્યારે હિંદી હુન્નર ઉદ્યોગ અને હિંદી વેપારની અંદર બહુ ફેરફાર રહ્યો નહીં હોવાથી આ બેઠ વીધયો માટે જુદી જુદી બેઠકો રાખવા કરતાં હિંદી હુન્નર ઉદ્યોગ કોનફરન્સ અને હિંદી વેપારી કેબિસની ભેગી બેઠક રાખવાનું નક્કી કર્યું છે. આપણી બેઠ સ્થાનીક બેઠક લેણી છે અને તેથી આપણે ભવીષ્યમાં એકઠા મળીનેજ કામ કરવું. આથી આપણને ઘણો ફાયદો થશે.

હાલના વખતો કાંઈ સાધારણ દીવસો નથી આપણે બ્રીટીશ રાજ્ય અને અને મીન રાજ્યોની મહાન ફોલોથી ઘણા ખુશી થયા છીએ અને તે બદલ નામદાર શહેનશાહને સુબારકભાદી આપીએ છીએ. આપણે લડાઈની અંદર લીધેલા ભાગને માટે મગર છીએ. સુલેહથી ઘણા ફેરફારો થવા પામ્યા છે. લડાઈની અંદર અમેરિકાએ હુન્નર ઉદ્યોગની બાબતમાં ઘણી મદદ કરી છે અને લડાઈને સુલેહના રૂપમાં ફેરવવા પોતાથી બનતું કર્યું છે. આપણા આગલા દુસ્થાનોના પ્રદેશોમાં ઘણાજ જગરો થોડો લાગ્યો છે અને અસલની સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવા માટે એક જમાનો પસાર થયો જોઈએ. રશીઆના અશાંતી ભરેલા મામલાને લીધે તેની અસર બધા એશીયામાં લાગી અને હિંદના દવારો તેથી ભયમાં છે. આ બધા સવાલો ઘણા જરૂરી છે કારણ કે તેથી હિંદી વેપારમાં ઘણો ફેરફાર થયો છે. આ સવાલો આપણે બરાબર સમજવા જોઈએ કારણ કે તેની અંદર આપણું હિત સમાયલું છે.

આ સવાલો જેટલા અગત્યના છે તેટલાજ હિંદના ખીજા સવાલો જરૂરી છે સુલેહની શરતો થયા પછી સુધારાનું ખીલ કાપદા તરીકે બન્યું છે અંગ્રેજ સરકારનું આ કાર્ય ઘણાજ ઉમદા છે. આપણા મજબુત રાજ્યને માટે અંગ્રેજ લોકોનું વળણ ફેરવાયલું લાગે છે. હિંદના બંધારણ માટે ગ્રેટબ્રિટન દુસ્મન રાજ્યો સાથે મરણીયું થઈ લડ્યું છે. હિંદ પશુ પોતાથી બને તેટલી સંપુર્ણ મદદ ખુશીથી આપી છે. અંગ્રેજ સરકારે હિંદની આ સેવાની કદર કરવી જોઈએ અને હિંદને રાજ્યો સમાન હક્ક મળવો જોઈએ. આ કાંઈ રાજ્યદ્વારી બાબતો નથી. સુધારાનો ખરડો આ દેશના વેપાર અને હુન્નર ઉદ્યોગને ઘણી અસર કરે છે. આપણી આર્થિક સ્થિતિની ખીલવણી હું મેંશાં દેશની અંદર સુલેહ અને આગાહી ઉપર રહેલી છે. રાજ્યના બંધારણથી આપણા હુન્નર ઉદ્યોગની ખીલવણી માટે સંપુર્ણ છુટ મળશે અને કોઈ પણ બાબતની અડચણ વગર આગળ વધ્યો જશે.

મેટલીક શીર્ષીગથી બીર્ડીગનો ઓરડો શોભે છે.

આ ઉપરથી પાર્લામેન્ટની અંદર હીંદી સુધારાના બીલ બાબે ભેદાટ કમીટીએ કરેલો રીપોર્ટ મને યાદ આવે છે. જકાતના સવાલનો સંપુર્ણ નીવેડો લાવવા માટે કમીટીએ સ્પષ્ટ જણાવ્યું છે કે હીંદની અંદર જકાતની ગમે તેવી પોલીસી હોય તોપણ ત્યાંના વેપારીઓની ઉત્તતી માટે હીંદને ગ્રેટબ્રીટન ઓસ્ટ્રેલિયા, ન્યુઝીલેન્ડ કેનેડા અને દક્ષીણ આફ્રીકા જેટલી સંપુર્ણ છુટ આપવી જોઈએ.

હીંદની દરેક પ્રજા જો પોતાના બુદ્ધિ બુદ્ધિ વીચારોમાં એકત્ર થતી હોય તો તે જકાતનોજ સવાલ છે, આ છુટ માટે ફક્ત અમુકજ કોમ યા રાજ્યદ્વારી મતુષ્યો પોકાર કરે છે એમ નથી. આ પગલાં માટે હાથમાં હાથ મેલવું જોઈએ. પહેલી વેપારી કોન્ગ્રેસના પ્રમુખ તરીકેના મારા ભાષણમાં મેં જણાવ્યું હતું કે વડી સરકાર તેગજ હીંદી પ્રધાને કોઈપણ જાતની દબલ કયાં વગર હીંદી સરકારે પ્રજાના પ્રતિનીધીઓ સાથે દેશના લાભ માટે જકાતની છુટ બાબે મસલત ચલાવવી જોઈએ. આ બધાને સાર એજ કે આપણે વેપાર અને હુન્નર ઉદ્યોગની અંદર સ્વરાજ્ય માગીએ છીએ. નામદાર હીંદી પ્રધાને સુધારાના ખરડાની અંદર આપણે માટે એવી છુટ રાખી છે કે હીંદી સરકાર અને હીંદી કાયદો ધડનારી કાઉન્સીલ એકમત હોય ત્યારે બનતા સુધી હીંદી પ્રધાને વચમાં પડવું નહીં અને ફક્ત નામદાર શહેનશાહને લગતી બાબત હોય તોજ વચમાં માથું ઘાલવું. હું એમ માનું છું કે હીંદની બરાબર માગણી માટે આ પ્રથમ ખરડું પગલું છે અને આપણને અગ્રેજ રાજ્યોના જેટલી સંપુર્ણ જકાતનો છુટ મળી છે. આપણે આ છુટનો ખરી રીતે સંપુર્ણ ઉપયોગ કરીશું. તે બાબે અગ્રેજ પ્રજાને કોઈ પણ જાતની ખાત્રી આપવાની જરૂર નથી. કાપડ ઉપરની એકસાઈજ જકાત પણ નીકળી ગઈ છે અને તે બાબે હીંદી સરકાર અને હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગ તથા વેપારનો એકમત છે. હીંદી સરકાર અને વડી ધારાસભા એકમત નહીં થાય એવા પ્રસંગો આવશે ખરા. પણ જ્યાં સુધી વડી સરકારનું બંધારણ આવું રહેશે ત્યાં સુધી એમ આશા રાખવામા આવે છે કે જે છુટ આપવામાં આવી છે તે ફેલુમંદ થશે.

હુન્નર ઉદ્યોગના કમીશનના રીપોર્ટ સંબંધી હીંદી સરકારના ડીરેક્ટ બાબે હીંદી પ્રધાન જણાવે છે કે જ્યાં સુધી લોકોના પ્રતિનીધીઓને પોતાનો કેસ રજુ કરવાની તક મળે નહીં ત્યાં સુધી કમીશનની તપાસ કોઈ પણ રીતે ઉપયોગી કહી શકાય નહીં. આ ઉપરથી હીંદી વેપારીઓની એગ્રેજની કમીટીના પ્રતિનીધી મંડળને વેપાર અને ઉદ્યોગના સલાહદેઓ સર જ્યોર્જ બાર્ન્સ જણાવે છે કે શહેનશાહી પસંદગીની જકાતના સવાલ બાબે તપાસ કરવા અને રીપોર્ટ રજુ કરવા વડી ધારાસભાની એક કમીટી નેમવામાં આવશે. હીંદી પ્રધાન જે તપાસ વીશે જણાવે છે તે અને ઓ સર જ્યોર્જ બાર્ન્સ જે વીશે લખે છે તે કમીટી જેટલું એક છે આ બુદ્ધિ છે તે સમજી શકાતું નથી. મારા ધારવા પ્રમાણે વેપાર અને હુન્નર ઉદ્યોગના ઓ મલાસદે જે કમીટી જણાવી છે તેને વધુ સત્તા હોવી જોઈએ અને તે ફક્ત શાહનશાહી પસંદગીની તપાસના સવાલ ઉપરાંત બીજા મવાલો ઉપર પણ વીવેચન ચલાવે. હીંદી પ્રધાન પોતાના છેલ્લા ડીરેક્ટમાં જણાવે છે કે જ્યાં સુધી લોકોના પ્રતિનીધીઓને તેમના વીચારો જણાવવાની તક મળે નહીં ત્યાં સુધી તે કંઈ પણ બહિર કરનાર નથી. આપણે આશા રાખીશું કે લલામણુ કરેલી કમીટી આ સવાલ બાબે બહિર પ્રજાની જુબાનીઓ પણ લેશે. શહેનશાહી પસંદગીની જકાત સામે હીંદી વેપારી મંડળોએ જે પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવ્યો છે તે ફક્ત બાપાનના પરદેશી માલ માટે નહીં પણ મેનચેસ્ટરના માલ માટે પણ છે. શાહનશાહી પસંદગીની જકાત દાખલ થઈ તે સામે અમારો પ્રથમ

ઉદયોગની ધીમે ધીમે પુખ્ત બીજવણી કરવામાં આવી છે અને દરેક અગત્યના હુન્નર ઉદયોગોને સરકાર તરફની મદદ કરવી. ઉદયોગોની બાબતમાં સરકારે કેવા પગલાં ભરવાં જોઈએ તે મીશનના રીપોર્ટમાં દેખાડવામાં આવ્યું છે એમ તમે કબુલ કરશો. જો સ્ટોર ખરીદવાનું ખાતું સ્થાપવામાં આવે તો હીંદમાં નવા ઉદયોગો સ્થાપવાની અગત્ય રહેશે. વળી જ્યારે ઉદયોગનું ખાતું સ્થાપવામાં આવે ત્યારે હીંદીઓને તેમાં મોટા યોગદાન આપવામાં આવશે એવી હું આશા રાખું છું અને પુરતા કુશળ હીંદીવાને મળતા નથી એવું બહાનું કહાડવામાં આવશે નહીં. હાલમાં હુન્નર ઉદયોગોની જે કોલેજ અને સેલ્ફ હેલ્પિંગ સોસાયટી જે સંવલતા છે તે જોતાં ઉપકૃત બહાનું ચાલી શકે નહીં.

હીંદી વેપારી એમ્બર સરકારનું સુલેહની કોનકરન્સમાં લડાઈના કરારો કરતી વેળાએ હીંદી વેપાર બાબતે તેની મસલત લેવા માટે ધ્યાન ખેંચ્યું હતું, છતાં પણ એવા કોઈપણ પ્રતીનીધીની મસલત લેવાને સરકારે નેમણુંક કીધી નહીં. હીંદી પ્રધાન, લોર્ડ સીંહ અને બીકાનેરના મહારાજાએ હીંદી વેપારીઓની લાગણી કોનકરન્સમાં સારી રીતે દર્શાવી હશે. પણ જેવી વેપારી પ્રતીનીધીઓ લાગણી દર્શાવી શકે તેવી તો તે નહીં જ હશે. સુલેહના બાબમાં કોઈબી દેશ સાથે વેપારી કરારો કરવામાં આવે તે પહેલાં હીંદી વેપારીઓને પછવામાં આવશે એવી આપણે આશા રાખીશું. ઉદયોગીક કોનકરન્સમાં તેમજ હીંદી વેપારી એમ્બર તરફથી દરેક બ્રીટીશ કોનકરન્સમાં વેપારી મદદનીશ નેમવો જોઈએ એવી ખાદેશ દરશાવવામાં આવી હતી. મેસોપોટેમીયા અને પુર્વ આફ્રીકામાં હીંદી વેપારી કમીશનરોની નેમણુંક થવી જોઈએ છે. ઇસ્ટ આફ્રીકામાં વસ્તા યુરોપીયના આપણા હીંદી વેપારીઓ સાથે જે અણઘટની રીતે વરતે છે તેની મને અત્રે આદ આવી છે. દક્ષીણ આફ્રીકા જેવી પુર્વ આફ્રીકામાં હીંદી વેપારીઓને મુશ્કેલી પડશે નહીં એવી વાત પ્રથમ ફેલાવીને હવે ત્યાંની સ્થિતિ ઘણી અસહ્ય કરવામાં આવી છે. સેવરંડ એલ્ડરેસે જે વીંગેતા બહાર પાડી છે તે જોતાં ત્યાંના સાંકડા વીચાર ધરાવનારા ઇંગ્લેન્ડ કેટલી હદ સુધી હીંદી હુકો ઉપર ત્રાપ મારે છે, તે ગુસ્સાની લાગણી વગર આપણે જોઈ શકતા નથી. આપણી કોલેસે આ સવાલ ઉપાડી લીધો છે અને અત્રે પણ તે બાબતની દરખાસ્ત રજુ થાય ત્યારે તમે સઘળાઓ તેનું ટેકો આપશો.

હીંદી કામદારોનો અગત્યનો સવાલ.

હવે હું આ દેશના ઘણા અગત્યના આર્થિક સવાલ ઉપર બોલીશ જે સવાલ આપણે તપાસેલી બીજી બાબતો કરતાં વધુ અગત્યનો છે. આ સવાલ હીંદી કામદારોને લગતો છે. કામદારોનો અર્થ અત્રેના ઉદયોગ હુન્નર ખાતાઓમાં મહેનત કરતા મજૂરોનોજ થાય એમ અત્રે સમજવામાં આવે છે પણ બોહાળી રીતે જોતાં દુન્યાની દોલતમાં હીસ્સો આપીને મહેનત કરનાર પુરૂષ કે સ્ત્રી કામદાર કહેવાઈ શકાય છે પણ તે ચોતાના મજબૂબાળથી કે તનના બળથી તેવો હીસ્સો આપતો હોય. જ્યારે પણ આપણે હીંદી કામદારની વાત કરીએ છીએ ત્યારે એવા માણસો વીશે તે સમજીએ છીએ કે માણસોની સ્થિતિ જેવી જોઈએ તેવી સારી નથી. દરેક ધંધા અને રોજગારમાં કુશળ માણસોની ઘણી જરૂર પડે છે, પણ આપણા આ માણસોના બાબમાં જોઈએ છીએ કે તેઓ જેવા જોઈએ એવા કુશળ નથી. આવા હરીકાઈના જમાનામાં કુશળતા ઉપર મોટો આધાર હોય છે. આપણા આ કામદારોની હાલત કેમ સુધારવી તે સવાલ આપણી હજુર ઘણા અગત્યનો ઉભો છે, અને તે ઘણા જુનો હોવા છતાં આપણે તેના કડચો કરી શક્યા નથી અને આ સવાલના કડચા થવા ઉપરજ, જે દેશ આપણાથી હુન્નર ઉદયોગમાં આગળ વધી ગયલાં છે તેની સાથે હવે હરીકાઈ કરવા માટેના આધાર છે.

ઉચ્ચી પોલીસી કહેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કેવા જશે ?

હાંદી કામદારોની સ્થિતિ સુધારવાનું કામ આપણે પાર પાડી શક્યા નથી. આંખણી તરફ વરાળથી આલતું પહેલું કારખાનું નીકળ્યું ત્યારથી આપણે આ કામદારોની સ્થિતિ સુધારવા ઉપર વીચાર ચલાવીએ છીએ. જો હિંદને કાંચા પદાર્થ પેદા કરવાના એક દેશ તરીકેજ રાખવામાં આવનાર હોય તો પછી આવા સવાલની જરૂર રહે નહીં. પણ જો આપણે સઘળા એમ ચાહતા હોઈએ કે હિંદમાં દરેક જરૂરી ચીજ આપણે પેદા કરવી તો આપણી ફરજ છે કે પ્રવ્રાનું કોઈપણ આસામી લુખું રહીને છ'દ્ગીની જરૂરીઆતોના લાભ મેળવવાથી બેનસીબ રહે નહીં તે બેલું. આપણા દેશના ભલાને ખાતર, જેઓ પાંચ પછંસે સુખી છે તેઓની ફરજ છે કે પોતાથી ઓછા નસીબવાળા માણસોને છ'દ્ગીના તળાકામાં વધારવાને પોતાના હાથ લંબાવવા. ઘણાઓએ આમ કીધું પણ હશે.

દેશના સુધારા વધારામાં પ્રબળે આપેલો હીરસો.

મારે અને ખુલે ખુલ્લું કહેવું જોઈએ કે આ દેશના સુધારા વધારામાં પ્રબળે સર્વેથી માટે હીરસો આપ્યો છે, અને તેનું માન સરકારને થોડુંજ ઘટે છે. કેટલાક વરસ થયા આપણી સરકાર સારા નસીબે હુન્નર ઉદ્યોગ ઉપર ધ્યાન આપવા લાગી છે, સરકાર અને પ્રવ્રાના લાભનું છે કે, મન્નુરોને વધતામાં વધતો દર આપીને દરેક જાતના કામકાજમાં સુધારો કરવો. એ બાબતમાં સરકારે જે કામ બળવ્યું છે તે કરતાં હજુ ઘણું વધુ તે કરી શકે એમ છે. દરેક માણસે પોતાની આરથીક સ્થિતિમાં સુધારો કરવો જોઈએ છે. પણ તેમ સરકાર જો ચાહે તો એ બાબે ઘણું કરી શકે એમ છે, અને સરકાર જો કાંઈ કરવા નહીં માગે તો પ્રવ્રાથી તેનો બોલ માંડ માંડ ઘસડી શકાય છે. સરકાર પ્રબળની સ્થિતિમાં સુધારો કરી શકે એમ છે, આપણી પ્રબળતા ૯૪ ટકા જેટલો ભાગ ભણેલો નહીં હોય ત્યારે તેની સ્થિતિ કેવી હોવી જોઈએ? શું આ જથાને કેળવણી આપવાની જેમ સરકારની તેમ પ્રવ્રાના સમગ્ર વર્ગની ફરજ નથી? આપણા કરતાં પણ ઓછા સાધન છતાં જાપાને ૩૦ વરસની સુદૃઢતામાં પોતાના દેશમાંથી અભણપણને હાંકી કહાડ્યું છે.

જે બંધાને કરી બળવ્યું છે તે આપણી સરકાર હવે પછી થનારી રાજદ્વારી સુધારાની યોજના દરમ્યાન કાં નહીં કરી જતાવે? હુન્નર ઉદ્યોગના વધારા માટે કેળવણીની ઘણી જરૂર છે, અને તેથીજ આપણા ભવીષ્યના કામકાજમાં કેળવણી ઉપર પ્રથમ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.

કેળવણીથી કામદારોની સ્થિતિમાં થનારા સુધારા.

કેળવણીનો પ્રસાર કરવે આપણા કામદારોમાં જે દુશુણુ ભવામાં આવે છે તેનો પોતાનો મેળે નાશ થશે, કારણ કેળવણીથી સુખ શાંતિ અને સુખાકારી ભરી રીતે તેઓ રેહશે તો તેઓની સ્થિતિ સુધરતાં કામમાં પણ ઘણું સુધારો ધર્મ શકશે. કામકાજના કલાક, મન્નુરીના દર, રેહકાળ, અસુખાકારી, છાકટપણું, વગેરે મવાલોનો ફરજો થઈ જઈ આ કામદારો વચે શંતોષ અને સુખ ભવામાં આવશે.

ઉદ્યોગો ધરાવતા દરેક દેશમાં આવા મુશકેલીના સવાલો ઉભા થવા પામ્યા હતા. જેથી તેઓના અનુભવ અને મુશકેલી ઉપરથી આપણને ઘણું શીખવાનું છે. ત્યારે પણ ખેતી કરનારી પ્રબળ ઉદ્યોગ કરનારી પ્રબળ થવા માટે ઉદ્યોગ ઉપર ધ્યાન પોંદ્યાડે છે ત્યારે હુમેશા કંઈને કંઈ મુશકેલી ઉભી થાય છે. જો એવો વખત આવે કે ત્યારે આપણા કામદાર આજે ૧૨ કલાકમાં જેટલું કામ કરે છે તેટલું ૮ કલાકમાં જ કરી શકે તો કાં નહીં તેનો રોજ ૮ કલાકનોજ ગણ્યે? વળી જો તે જેમ જેમ વધુ કામ ઉતારતો ભય તો કાં નહીં તેના દર વધારે આપવામાં આવે? પણ એ સઘળા પરીણામ લાવવા માટે કેળવણીની જરૂર છે, પણ ત્યાં સુધી કામદારો કેળવણી

લઈને પાકા થાય ત્યાં સુધી તેા તેઓ કોઈની બી મદદ વગર પોતાનો માર્ગ કરવાને શક્તીવાન નહીં થાય. આપણે કકત તેઓને રેહકાણુ પુરા પાડવા જેવા સવાલો તપાસવાના છે. માણસોની વસ્તી પ્રમાણે આપણે તેઓને મુખાકારી લઈ મકાનો પુરાં પાડી શક્યા નથી, અને એ સવાલ મ્યુનીસીપાલિટી, સીટી ત્રસ્ટ, સરકાર તેમજ તવંગર વર્ગ સાથે મળીને ઉપાડી લે તોજ તેનો નીરણુ આવે નામદાર ગવર્નરે એ સવાલ ઉપાડી લીધો છે તેવો વેળાએ આપણે તેમને દરેક રીતે સહાય થવાની ખાત્રી આપવી જોઈએ છે. રેહવાના મકાનોમાં સુધારા થવે આપણા કામદારોની સ્થિતિમાં ખરેખર સુધારા થશે.

રાજદારી સુધારા વધારા થનાર છે તે સમયે વેપાર ઉદ્યોગમાં મોટા સુધારા કરવાની આપણે સત્તા ભોગવી શકીશું. છુટા પાળું ભોગવતા દરેક દેશમાં આપણે જોઈએ છીએ કે દરેક દીલસાથ માટે ચર્ચા થવી જોઈએ છે પણ આપણા દેશમાં કામદારો ઉપર પોતાનો લાગવગ ચલાવે એવાં ખાતાઓ હોવા છતાં તેઓ કંઈ બી ચર્ચા કરી શકતા નથી એ ખેદ ભરેલું છે. આ રીતમાં સુધારો થવો જોઈએ છે. આપણા દેશી વેપારીઓની ઘણી થોડી ચેમ્બરો હરતી ધરાવે છે, અને તેઓએ જે કામ બજાવવું જોઈએ તે પાર ઉતારવા જેટલા તેઓ પામે કુંડ નથી. દરેક ઉદ્યોગ હુન્નરવાળા જીલ્લામાં એવી અકક ચેમ્બરની હરતી હોય તોજ વેપાર ઉદ્યોગના જરૂરી સવાલ તુરત ઉપાડી લઈ શકાય. બીજી તરફ વેપારીઓને પણ કેટલીક ફરીયાદો કરવી પડે છે, જેવી કે રેલવે સીપીંગ વગેરે પણ આવી ફરીયાદો સામે કાયદા પુર્વક લડત ચલાવી શકે એવાં ખાતાઓ નહીં હોવાથી ઘણી એવી ફરીયાદો બજાવામાં આવતી નથી, ક્લાર્ક અને જર્મનીમાં તે એવી ચેમ્બરોને સરકાર તરફથી કેટલીક સત્તા આપેલી હોય છે આ સ્થિતિમાં હવે સુધારો થવો જોઈએ છે અને બુદ્ધિજીવી ચેમ્બરો તથા બુદ્ધિજીવી ઉદ્યોગના મંડળ તરફના પ્રતિનિધી એ તરીકે તેમ કરવાનું તમારા હાથમાં છે. આવાં મંડળો આપણી વચ્ચે હુયાતી ધરાવતા નહીં હશે તો સુધારા વધારાની યોજનામાં જે સત્તા આપવામાં આવી છે તે આપણાથી પુરેપુરી ભોગવી શકાશે નહીં. આથી હું હોંદની આથી ક સ્થિતિમાં સુધારો કરવાને અને તેમ કરીને હનિયાના બીજા દેશો સાથે સરખાવતાં તેની સ્થિતિ ઉચ્ચ રાખવાના કામમાં મદદ આપવાની સર્વે કોઈને અરજ કરું છું.

એ ભાષણ પુરું થવા બાદ પરીવહ તે પછી શનીવાર ઉપર મુલતવી રહી હતી.

કોન્ટ્રેસની શનીવારની બેઠકમાં થયેલા ડરાવો.

હીંદી ઉદ્યોગીક કોન્ટ્રેસ અને હીંદી વેપારી-કોંગ્રેસની બીજા દીવસની ભેગી બેઠક શનીવારે સહવારે ૧ કો-૩૦ મીં ટાઉનહોલમાં જોનન સર કાજલભાઈ કરીમભાઈનાં પ્રમુખપણાં નીચે મળી હતી, જે વેળા ડેલીગેટોની સારી સંખ્યા હાજર થઈ હતી. સર હોરાબ તાતા અને મુંબઈની હાઈકોર્ટનાં વર્ણક જજ સર નોરમન મેકલાઈડે પણ હાજરી આપી હતી. લાલા હરકીશનલાલ આવી પુગતાં હાજર થયેલાઓએ તેમને તળીઓના અવાજથી વધાવી લીધા હતા.

૧. પ્રમુખે ઠરાવ રજુ કર્યો કે:—આ દેશની ઉદ્યોગીક અને વેપારી હીંદી કોમ નામદાર ચેલેન-શાહ તરફ વફાદારીની ઉંડી અને માનપુર્વક લાગણી પ્રદર્શીત કરે છે અને માયાળુ ઠંઠેરો કે જે હીંદોને નવો મેગના કાઠો છે અને દીલસાહની નીશાની છે તે માટે ઉપકાર માને છે.

સભાએ ઠરાવ પસાર કર્યો હતો.

૨. મીં વીશ્વનાથ પ્રભુરામ વેધ બેરીસ્ટરે બીજા ઠરાવ રજુ કર્યો કે:—

મેટ્રીક શીલીંગથી બાદીંગને ચોરડે શોભે છે.

આ કૉન્ફરન્સ સુધારાનો કાયદો પસાર થયો તેને આવકાર આપે છે અને પાર્લામેન્ટ તથા ખાસ કરીને રાઈટ ઓન મીન મોન્ટેગ્યુ અને રાઈટ ઓન લૉર્ડ સીડ્વોને એ કાયદો ધારાપોથીમાં દાખલ કરવા માટે હથીઆરૂપ થઈ પડવા માટે ઉપકાર માને છે અને હુન્નર ઉદ્યોગના ખાતા હીંદી પ્રધાનેને સોંપવામાં આવ્યાં તેને ખાસ આવકારદાયક ગણી એવી આશા રાખે છે કે તેથી એવો નવો સફેા ઉઘાડે કે જેમાં હીંદી વેપાર અને ઉદ્યોગ વધતો જતો જાય લે. આ કાયદો સ્વરાજ્યની દીશા તરફનું સંગીન પગલું છે તેનાથી સંપૂર્ણ માહીતગાર હોવા છતાં તે દલગીર છે કે વડી સરકારના બંધારણમાં એવા ફેરફાર કરવામાં આવ્યા નથી કે જેથી વેપાર ઉદ્યોગના વધારા સંબંધી પ્રબલમત ફોલોઅપ થાય. તે વધુ દલગીર છે કે ગર્મા પ્રાંતને ખાતલ રાખવામાં આવ્યો છે તેથી એ પ્રાંતના અને આ દેશના આર્થિક હિતને નુકસાન થશે.

મી. સી. એલ. દેવલેએ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૩. ઠલકત્તાવાળા ડોક્ટર બેનરજીએ ઠરાવ કર્યો કે:-

(એ) આ કૉન્ફરન્સ કબુલ કરે છે કે સુધારાના કાયદા પ્રમાણેનું મહેસુલી છુટાપણાનું પગલું હાલની રીતે કરતા એક પગલું આગળ વધારનારું છે પણ તેને લય છે કે મધ્ય સ્થ સરકારની સુચવવામાં આવેલી સ્થિતિ જોતાં હીંદી ઉદ્યોગીક અને વેપારી કોમને તેથી સંતોષ નહીં થાય અને કદાચ કાયદો ઘડનારાઓની નેમઉંધી વળશે અને માનપુરવક ગ્રામહ કરે છે કે કાયદાના વહીવટથી શેડેનશાહતના સ્વરાજ્ય ભોગવતાં સંસ્થાનોની માફક સંપૂર્ણ પછે અને છુટથી હીંદી પોતાની જરૂરીઆતને અનુકુળ આવે તેવી રીતે ટેરીફ સંબંધી ગોઠવણ કરી અમલમાં મુદ્રી શકે એવી સત્તાની ખાતરી મળવી જોઈએ.

(બી) આ કૉન્ફરન્સ વધુ એવી માંગણી કરે છે કે જકાતમાં છુટાપણાંની આવી સત્તા મળતાં સુધી શેડેનશાહતના જે સુલકો કે સંસ્થાનોએ આ દેશ સામે જકાત નાખી હોય તેમની સામે હીંદી સરકારે એવી જકાત નાંખવી જોઈએ.

બાદ ઉપલા ઠરાવ ઉપર મત લેતાં તે પસાર થયો હતો.

૪. કરાંચીવાળા જમસેદ બેન. મહેતાએ ઠરાવ રજુ કર્યો કે:-

આ કૉન્ફરન્સ આમકાંની નીકાશને લગતી છેલ્લા કાયદાથી શેડેશાહી પસંદગીની જકાતને લગતી રાજનીતી દાખલ કરવાની કોશેશ કરવામાં આવી છે તેના તરફ પોતાની નાપસંદગી જાહેર કરે છે અને એવો આગ્રહ કરે છે કે દેશના જુદા જુદા હુન્નર ઉદ્યોગના અને વેપારી હિત ધરાવતાં મંડળોના પ્રતિનિધીઓની બનેલી કમીટી એ આખો સવાલ તપાસે તથા સુધી શેડેનશાહી પસંદગીની જકાતની રાજનીતી સંબંધી કંઈ પગલું ભરવું નહીં. એ કમીટીને નાણાંને લગતા સઘળા સવાલો કે જે હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગોનાં કમીશનના રીપોર્ટ ઉપરના અવલોકન ઠરાવા હીંદી પ્રધાનના ખરીતામાં જણાવવામાં આવ્યા છે તે સંબંધી જાહેર પ્રજાની જીજ્ઞાસી લેવાની રાતા આપવી વળી હીંદી ધારારૂલા દેશ માટે નાણાંને લગતી કંઈ રાજનીતી અનુકુળ આવે તેમ છે અને અમલમાં મુકાય તેવાં છે તે નક્કી ન કરે ત્યાં સુધી શેડેનશાહી પસંદગીની રાજનીતી સંબંધી પગલાં ભરવાં નહીં.

મી. ગુલાબચંદ દેવચંદ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૫. માધસોરવાળા મી. વી. લક્ષમણસ્વામી એ ઠરાવ રજુ કર્યો કે:-

ધી બેઝે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેક સીટ, ફાઈટ, મંબઈ.

આ કોન્ટ્રન્સ એવો મજબુત અભીપ્રાય ધરાવે છે કે લાયકાત સરખી હોય તો.

(એ) સ્થાપવા ધારેલાં હુદ્દર ઉદ્યોગ અને રચાયણી ખાતામાં હીંદીઓને પસંદગી આપવી.

(બી) દેશનાં કુદરતી સાધનોની ખીલવણી રેલવે, વહાણોની બનાવટ, કાચી જથ્થોસો, બળ વગેરે સંબંધી છુટછાટની બાબતમાં હીંદી સાહસને પસંદગી આપવી.

(સી) સરકારી ખાતાઓ અને સ્થાનીક મંડળો અને રેલવે કંપનીઓની જરૂરીયાત માટે સ્ટોર્સ ખરીદવા સંબંધી હીંદી પેઢીઓ અને માલ બનાવનારાઓને પસંદગી આપવી.

મીં મહુમહ હસને ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૬. મી. જમનાદાસ દારકાદાસે એવો ઠરાવ રજુ કર્યો કે કામદારોની સ્થિતિ જોતાં આ કોન્ટ્રન્સ નંસ હીંદી સરકારને વીનંતી કરે છે કે તેણે કામદારો અને થાપણવાળાઓના પ્રતિનીધીઓનું બનેલું કમીશન હીંદના કામદારોની રચતી જેવી કે મંજૂરીના દર, કેળવણી, ધરો, કામ કરવાના કલાકો વગેરે સંબંધી સંપૂર્ણ તપાસ ચલાવવા અને વેપાર ઉદ્યોગની વૃદ્ધિ માટેના સુધારાની સુચના રજુ કરવા માટે નેમવું.

૭. મીં એસ. આર. ખમનજીએ ઠરાવ રજુ કર્યો કે:—

આ કોન્ટ્રન્સ ધારે છે કે (એ) સ્થાપવા ધારેલી હમ્પીરીઅલ જેઠને લગતો ખરડો સંપૂર્ણ વીગતો સાથે પ્રગટ કરવો અને તેના સંબંધમાં કંઈ પણ ચોક્કસ પગલાં લેવામાં આવે તે પહેલાં તેની ઉપર બહુર પ્રબળ પોતાના અભીપ્રાયો બહુર કરવાને આમંત્રણ કરવું. (બી) જે રીતે જોડાણ કરવા ધાર્યું છે તે હીંદી હીંદોનું પુરતું રક્ષણ થઈ શકે તેવી ધારવામાં આવતી નથી અને આ કોન્ટ્રન્સ આગ્રહ કરે છે કે બધી યોર્ડો ઉપર પુરતું પ્રતિનીધીત્વ રાખવાની ગેઠવણ કરવામાં આવે નહીં ત્યાં સુધી નામદાર સરકારે આ ચોજનાને ટેકો આપવો નહી. (સી) અને આ કોન્ટ્રન્સ વધુ એમ ધારે છે કે એક્સચેન્જ જેઠોની ઠોઢ હરીફાઈને ઠારણે સ્થાપવા ધારેલી જેઠને ટેકોની બાબતે વાજબી સરાપ્રી કામકાજ જો તેની સેન્દ બોલ હાથ ધરવાનું સલાહકારતી હોય, તો તે કામકાજમાંથી તેને બાતલ કરવી નહી.

લાલા હરકીશનલાલે ટેકો આપવા બાદ એ પસાર થયો હતો.

૮. બીં મીં પરશોતમદાસ ઠાકોરદાસે ઠરાવ રજુ કર્યો કે

આ કોન્ટ્રન્સ હીંદમાં જાહેરીની જરૂરીયાતના ચીજોના અને ખાસ કરીને ખાદ્ય ખોરાકની જથ્થોસોના ભાવમાં થતા જતા વધારા તરફ ભરતી નજરે જુવે છે અને નામદાર સરકારને માન પુરવક આગ્રહ કરે છે કે ખાદ્ય ખોરાકની જથ્થોસો અને ઢોરો તથા દુધ દહીંમાંથી બનાવવામાં આવતી ચીજોની નીકાશ સરકારી ખાતાએ માનક્રતે નહીં પણ સરકારી તથા ખીન સરકારી ગ્રહરથોની કમીટી માનક્રતે થવી જોઈએ અને દેશની જરૂરીયાતોને પુગી વળવા બાદ વધારાના જથ્થોમાંથી તેની નીકાશ કરવા દેવી જોઈએ.

માધંસોરવાળા મીં વીં લક્ષમણ સ્વામીએ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યો હતો અને મીં બેઠલમલ નારણદાસે તેને વધુ ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૯. કલકત્તાવાળા મીં એસ. સીં ઘોશે ઠરાવ રજુ કર્યો કે:—

આ કોન્ટ્રન્સને એવો મત છે કે (એ) રેલવેઓને વહીવટ સરકારે પોતાના હાથમાં લેવો જોઈએ અને તે પોતાની ફલગીરી બહુર કરે છે કે ઇસ્ટ ઇન્ડિઅન રેલવે સાથનાં ઠરાવ

જાણીતીસ કરેલા ટેબલ ટોય ખરીદ કરવા કયા જથ્થો ?

નામાની મુદત ૨૨૨ થતાં નામદાર સરકારે તેના કારોબાર પોતાને હસ્તક લઈને તે તકની લાભ લીધા નથી. (ખી) આ કોનફરન્સ લલામણ કરે છે કે આ સવાલ સંબંધમાં તપાસ ચલાવવા માટે નેમવા ધારેલી કમીટીનાં બંધારણમાં હીંદીઓના પ્રતીનીધીઓને હુન્નર ઉદ્યોગો તથા વેપારનો અનુભવ હોય; એવાને નેમવા જોઈએ અને (સી) આગ્રહ કરે છે કે રેલવે ષોર્ટમાં સલાસદોની ઓછામાં ઓછી અરધી સંખ્યા હીંદીઓની હોવી જોઈએ. (ડી) આ કોનફરન્સ રેલવેનાં ગાડાં ઓની ચાલુ પદ્ધતી અછત તરફ ચીંતાની નજરે જુવે છે અને આગ્રહ કરે છે લડાઈ દરમીયાન હીંદી ખાતેની રેલવે ગાડાંઓની જે સંખ્યાને પરદેશો ખાતે મોકલવામાં આવી હોય તે સંખ્યા પાછી હીંદી ખાતે મોકલવાનાં પગલાં ભરવાં જોઈએ અને તેમ કરીને હીંદીમાં હુન્નર ઉદ્યોગના તથા વેપારનાં કામકાજ માટે માલની લાવ લાવલઈના કરવા માટે હીંદી રેલવેઓના માધનોમાં વધારો કરવો. (ઇ) આ કોનફરન્સ મજબુત આગ્રહ કરે છે કે હુન્નર ઉદ્યોગના નવાં ખાતાંએ હાલમાં લેવામાં આવતા રેલવેના દરો તપાસવા અને તેસ કરીને હીંદી વેપાર અને ઉદ્યોગના લાભોને નુકસાન થાય તથા પરદેશી વેપાર અને ઉદ્યોગને લાભ થાય તેવી રીતે જે દરો લેવામાં આવતા હોય તે અટકાવવા અને ખાસ કરીને દેશના જુદા જુદા ભાગોમાં સ્વદેશી ઉદ્યોગોની ખીલવણીમાં નડતર થાય તેવા દરોના સંબંધમાં તપાસ ચલાવવી. (એફ) આ કોનફરન્સ લલામણ કરે છે કે હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગો અને વેપારના લાભોનાં પ્રતીનીધીઓને રેલવે કોનફરન્સમાં અને જુડગ કલારીટીફિકેશન કમીટીની સલાહોમાં મોકલવા.

ઉપલા ઠરાવને રાવ ગહાદુર ૯૦ કે ૦ ફેલકરે ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૧૦ ઓન ૦ મી ૦ પરદેશોત્તમદાસ ઠાકોરદાસે ઠરાવ રજુ કર્યો કે,

આ કોનફરન્સ ઠરાવ રજુ કરે છે કે હીંદી ઉદ્યોગીક કોનફરન્સ અને હીંદી વેપારી કોંગ્રેસને જોડી દઈ તેને હીંદી હુન્નર ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતી કોંગ્રેસ એવું નામ આપવું અને તેનું બંધારણ રચવા માટે તથા વરસ દરમીયાન તેનું કામકાજ કરવા તથા ઇન્કલંડ ખાતે તેમજ બીજે દેશોએ તેનાં બંધારણની સ્થાપના કરવા માટે પગલાં ભરવા.

મી ૦ જે ૦ કે ૦ મહેતાએ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૧૧ મી ૦ માવજી ગોવિંદજી શેઠે ઠરાવ રજુ કર્યો કે આ કોનફરન્સ આગ્રહ કરે છે કે સુનાઇટેડ રેટરસે દારૂના વેપારની મનાઈ કરીને પોતાના તે વેપાર ઉદ્યોગને જે મોટા લાભો કરી આપ્યા છે તે જોતાં અને દારૂના વેપારથી હીંદી કામદારોની કામ કરવાની શક્તીને ઘણું સહન કરવું પડ્યું છે તે બીના તરફ જોતાં નામદાર હીંદી સરકારે નીશાના કામ માટે દારૂની બનાવટ, તેની આયાત અને વેચાણ થતાં સહતર બંધ કરવાની રાજનીતી ધારણ કરવી જોઈએ છે.

ઉપલા ઠરાવને મી ૦ મુકરજી અને મી ૦ કે. નગાજીને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૧૨ પ્રમુખે એ પછી નીચેના ઠરાવ રજુ કર્યો હતો અને પસાર થયેલો જાહેર કર્યો હતો:—

આ કોનફરન્સ હુઆનાં સૌથી અગતનાં વેપારી મધ્યકો ખાતે વેપારી અનુભવવાળા હીંદીઓને વેપારી પ્રતીનીધીઓ તરીકે મોકલવાની તાકીદની જરૂર સમજે છે કે જેઓ હીંદીના હુન્નર ઉદ્યોગ અને વેપારના લાભો ઉપર ધ્યાન આપે અને આ કોનફરન્સ નામદાર સરકારને લલામણ

કરે છે કે કંઈ નહીં તો યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, જર્મની ફ્રાન્સ, જાપાન અને ચીન ખાતે વેપારી એલ-ચીઓ તરીકે તથા પુર્વ આફ્રીકા અને મેસોપોતેમીઆ ખાતે ટ્રેડ કમીશનર તરીકે હિંદીઓને તાકીદે નેમવા.

૧૩. મીં માવજી ગોર્લીદલ શેઠે ઠરાવ રજુ કર્યો કે

(એ) આ કોન્ટ્રન્સ પુર્વ આફ્રીકા અને દક્ષીણ આફ્રીકા ખાતેના શ્રીટીશ સંસ્થાનવાસીઓ તરફથી હિંદીઓમાં ચાલુ હકકો પુ'ચવી લેવાની જે કોશીશો કરવામાં આવે છે તેના તરફ ચેતાનો અલ્પ-ગમે જાહેર કરે છે અને નામદાર હિંદી સરકારને જમાનાઓથી ત્યાં વસ્તા હિંદીઓને જોઈતું રક્ષણ આપવાની જરૂરીઆત બાબે આગ્રહ કરે છે.

(બી) આ કોન્ટ્રન્સને એવો મત છે કે જે સ્વરાજ્ય લોગવતાં સંસ્થાને અને કાઉન્ટેલોનીઓ હિંદીઓની સાથે શ્રીટીશ શહેનશાહતના શહેરીઓ તરીકે વર્તવાની નાપાડતા હોય તેઓની સામે પગલાં ભરવાં જોઈએ અને તે સંસ્થાનેના કોઈથી રહેવાશીને શ્રીટીશ અથવા હિંદી નોકરીમાં નીમવા નહીં જોઈએ તથા હિંદી ખાતેથી કોઈથી કાચી જલ્સો તે સુલકો ખાતે મોકલવી નહીં જોઈએ.

(સી) આ કોન્ટ્રન્સ ઇંદીઅને ધમ્પીરીઅલ સીટીઝનશીપ એસોસીએશનને આગ્રહ કરે છે કે, પુર્વ આફ્રીકા તથા દક્ષીણ આફ્રીકા ખાતેના હિંદીઓના વેપાર તથા ઉદ્યોગોના હકોની અગત તરફ જોતાં ત્યાંની સ્થિતી બાબે તપાસ ચલાવવા માટે મીં એનડ્રુસની આગેવાની નીચે એક ડેપ્યુટેશન મોકલવું જે જમાનીઓ લેગી કરીને દક્ષીણ આફ્રીકાનું કમીશન તથા સર એનજીમીન રોબર્ટ્સન સનમુખ રજુ કરે અને પાછળથી ઇંગ્લંડ ખાતે આગે ક્રેસ ત્યાંની પાર્લામેન્ટ તથા પ્રજા સનમુખ રજુ કરવા માટે જાય.

ઉપલા ઠરાવને મીં એસં એસં મેહિતાએ ટેકા આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૧૪ મીં લીદ્યાસાગર પંડ્યાએ તે બાદ ઠરાવ કર્યો કે,

(એ) આ કોન્ટ્રન્સ નામદાર સરકારને આગ્રહ કરે છે કે હિંદી ચલણને લગતી કમી-ટીને રીપોર્ટ પ્રજાના અભીપ્રાયો મેળવવા માટે જલદી પ્રગટ કરવો અને આ કોન્ટ્રન્સને એવો મત છે કે જ્યાંસુધી હિંદી પ્રજામત ચોક્કસ રીતે જાણવામાં આવે નહીં. ત્યાં સુધી નાણાંને લગતી બાબતમાં કંઈ પણ પગલાં ભરવાં નહીં.

(બી) દરમીઆન આ કોન્ટ્રન્સ નામદાર સરકારને આગ્રહ કરે છે કે હિંદમાં કીમતી ધાતુઓની આયાત સામે જે પ્રતીબંધ નાખવામાં આવ્યો છે તે કઢાડી નાખવો.

ઉપલા ઠરાવને મીં બીં એકં માદને ટેકા આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૧૫ મદ્રાસવાળા મી. નરસીહમે ઠરાવ રજુ કર્યો કે:—

આ કોન્ટ્રન્સ પરદેશો ખાતેથી કરવામાં આવતી રંગોની આયાત ઉપર નાખામાં આવેલા આંકેશ સામે પોતાનો વાંધો જાહેર કરે છે. અને તેને હિંદી વેપારીઓને લોગે ઇંગ્લંડના કારખાનાવાઓને લાભ આપવા સમાન ગણે છે અને તેને શહેનશાહતની અંદર વાજબી વેપારના સીધાંતથી પણ ઉલટું ગણે છે.

માસ્સેસની રંગીન લાહીઓ: સફાઈદાર અને મજબુત.

મી૦ ચંદુલાલ દેસાઈએ ઉપલા ઠરાવને ટેકો આપ્યા બાદ તે પસાર થયો હતો.

૧૬ મી૦ હંસરાજ પ્રાગજીએ ઠરાવ રજુ કર્યો કે હિંદી મીલોમાં બનતી કાપડ ઉપરની એક્સાઇઝ જાત હજુ પણ ચાલુ રાખવામાં આવી છે તેને ગેરવાજબી જણાવી તે સામે આ કોનફરન્સ માન્યુર્વક વાંધો ઉઠાવી એવો આગ્રહ કરે છે કે કંઈ પણ ઢીલ વીના તે કહાડી નાખવી અને જ્યારે હિંદીઆમણના ભાવને લીધે પરદેશી માલ હિંદી માલ કરતાં સોંધા પડે છે ત્યારે તે ખાસ કરીને જલદી કહાડી નાખવી.

ઉપલા ઠરાવને ટેકો મળ્યા બાદ પસાર થયો હતો.

૧૭ પ્રોફેસર કાંગાએ એવો ઠરાવ રજુ કર્યો કે આ કોનફરન્સ પગલું યુનાવરસીટીના બી૦ એસ૦ સી૦ ના અભ્યાસક્રમમાં ટેકનોલોજીનો અભ્યાસ દાખલ કરવામાં આવ્યો તેને વધાવી લે છે અને એવી આશા વાળે છે કે ત્યાં ટેકનોલોજીકલ ફેકલ્ટી સ્થાપવામાં આવે અને તે એવી ભલામણ કરે છે કે બીજી મુખ્ય યુનીવરસીટી એજ ધોરણ પર ટેકનોલોજીનો અભ્યાસક્રમ દાખલ કરે અને પોતાના મથકો ખાતે ટેકનોલોજીકલ ફેકલ્ટી સ્થાપે.

ઉપલા ઠરાવ પસાર થયો હતો. છેવટે પ્રમુખનો ઉપકાર માની રીફરેન્સન્ટને ઈનસાફ આપી કોનફરન્સ વીસરજન થઈ હતી.

જેપારી ખખરો.

મખમલ (velvet) ની આયાત વીશેના આંકડા નામદાર સરકાર પાસેથી મળ્યા છે. તે નીચે પ્રમાણે છે:—

આયાત	૧૯૧૭—૧૮		૧૯૧૮—૧૯	
	વાર	રૂપયા	વાર	રૂપયા
મુંબઈ	૪૪૯૯૫૨	૫૫૧૧૪૩	૨૩૪૯૦૬	૪૫૪૫૮૧
સીંધ	૮૬૩૬૩	૭૩,૩૩૩	૧૦૦૯૬	૧૯૧૮૧
મદ્રાસ	૫૫૬૭	૮૦૯૮	૪૧૭૩	૭૪૨૭
બરમા	૧,૦૬,૩૮૨	૧,૨૩,૭૭૦	૧,૮૨,૯૩૧	૩,૦૪,૧૬૨

કલકત્તા ખાતે થયેલી મખમલની આયાતના આંકડા મળી શકતા નથી.

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

બાત.	અક્ટોબર માસમાં એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધીમાં			
	૧૯૧૬	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.
કૌરાં તથા ધોધેલાં કાપડની પેદાશ ...	૧,૧૬,૩૨૧	૫૧,૩૬૪	૭,૨૩,૫૮૦	૬,૩૬,૩૬૮
” ” આયાત...	૭૭,૯૬૭	૭૫,૭૭૬	૩,૮૭,૪૧૦	૫,૨૫,૬૪૧
રંગીન કાપડ પેદાશ ...	૫૪,૫૪૫	૨૪,૭૨૩	૨,૮૬,૬૫૬	૨,૩૩,૦૬૬
” ” આયાત ...	૧૭,૫૯૦	૧૯,૬૭૩	૭૩,૦૨૬	૧,૬૦,૫૭૭

લાખનાં કારખાનાં—હીંદમાં સંયુક્ત પ્રાંતોમાં મીરજાપુર ખાતે નીચે જણાવેલાં સાત કારખાનાં લાખ બનાવવા માટેનાં છે:—(૧) બદલીકતરા લાખ ફેક્ટરી, મીરજાપુર; (૨) નૉન એકમંડ એંડ કંપનીઝ શેલ્લોક એંડ સીલોંગ વેકસ ફેક્ટરી; (૩) લ્યુકાસ લાખ ફેક્ટરી, નીરધાટ; (૪) મહાદેવપ્રસાદ કાશીપ્રસાદ નારધાટ બજાર લાખ ફેક્ટરી; (૫) રેહમતુલ્લા એંડ બ્રધર્સ, શેલ્લોક ફેક્ટરી; (૬) રૂબરધાર કંપની લીમીટેડ; (૭) શેખ અબ્દુલ કરીમ્સ લાખ ફેક્ટરી હબલુ કાટક. આ સાત કારખાનામાં કામ કરવાની રૂઢી કેટલોક અંશે જુની અને નવી શો-ધોને અનુસરતા ફેરફારો એમાં કરવામાં આવેલા ન હોવાથી એ કારખાનાઓમાં જઇને એ ઉદ્યોગ શીખવાની ઇચ્છા રાખનારાઓ તેમાંથી લાભ મેળવી શકે એવાં નથી એમ એ પ્રાંતની સરકારનાં ઉદ્યોગ હુન્નરને લગતા ખાતાં તરફથી જણાવવામાં આવે છે.

મેટેલીક શીલીંગની સારી હીઆઇન ગમશે કે ?

યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના રંગના વેપારીઓનાં નામો, એના અત્રેના કોન્સલ તરફથી નીચે પ્રમાણે મળ્યાં છે:—

- (૧) સોયર કેન્ડી એન્ડ કું. ૨૦-૨૨ બ્રાડવે, ન્યુયોર્ક.
- (૨) અમેરીકન એની લાઇન પ્રોડક્ટ્સ ઇન્કોર્પોરેટેડ ૮૦, પ્રીક્થ એવીન્યુ ન્યુયોર્ક.
- (૩) બીન એન્ડ સ્મીથ કંપની ૮૧-૮૩ પુલ્ટન સ્ટ્રીટ, ન્યુયોર્ક.
- (૪) ડીક્સ ડેવીડ એન્ડ કું. ૨૯૯ બ્રાડવે, ન્યુયોર્ક.
- (૫) કલીપ્સટીન એ. એન્ડ કું. ૬૪૪-૬૫૨ ગ્રીની સ્ટ્રીટ ન્યુયોર્ક.
- (૬) એડગરટીન એનીલાઇન કોર્પોરેશન ૧૧૮, વીલ્યમસ સ્ટ્રીટ ન્યુયોર્ક.
- (૭) ડીલ કોસેટ ઇન્કોર્પોરેટેડન ૨૩૫, પાઇન સ્ટ્રીટ સાન્ડ્વિચ-સીરકો.
- (૮) નેશનલ એનીલાઇન એન્ડ કેમીકલ કું. ૧૦૦ વીલ્યમ સ્ટ્રીટ, ન્યુયોર્ક.
- (૯) બોંડ બ્રધર્સ એન્ડ કું. ૨૪૫, કેલીફોર્નિયા સ્ટ્રીટ, સાન્ડ્વિચ-સીરકો.
- (૧૦) ફ્રેડરેટજેલ એન્ડ કું. બ્રાંડ બેન્ડાલ ટરમીનલ, ન્યુયોર્ક.
- (૧૧) અનસ્ટ ઝોબલ કું. ૩૮ વોટર સ્ટ્રીટ, ન્યુયોર્ક.
- (૧૨) પી. એચ. વાન્બોમેરેન કોર્પોરેશન, ૪૨, બ્રાડવે, ન્યુયોર્ક.

સીલોન ખાતેની સર્વે જાતેની પેદાશના વેપારી વી. પી. એલ. એસ અન્નામાલેચેટી (૧૮૪, સી. સ્ટ્રીટ, કોલ્કો) અત્રેના જે વેપારીઓ કોપરાંની આયાત કરવા ઇચ્છતા હોય તેમની સાથે કામ પાડવા માગે છે.

રેશમી પાઘડી વેચનારો અગર જાનાવનારી હીંદી પેઢીઓના નામ અત્રેની મેશસ કીંગ કીંગ કંપનીની અહીંની શાખા મારફતે પરદેશો ખાતેની એક જાણીતી વેપારી પેઢીએ માગ્યાં છે

ખાંડની આયાત

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના બુદ્ધા બુદ્ધા પ્રાંતોમાં ૧૯૧૬ ના નવેમ્બર મહિનામાં શેરડીની ખાંડની ત્રણે પ્રમાણે આયાત થઇ હતી:—

						શેરડીના પાક	
						૧૯૧૮	૧૯૧૬
						હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ.
બંગાળી	...	...	...	...	...	૨૭૭,૦૬૦	૩૦૬,૧૬૩
સુઅઈ	...	...	...	...	...	૧૫૮,૩૭૧	૧૬૬,૦૪૦
સિંધ	...	...	...	...	...	૧૧૧,૨૬૮	૧૫૭,૮૧૦
મદ્રાસ	...	...	...	...	...	૯,૩૦૧	૩૦,૬૮૦
બર્મા	...	...	...	...	...	૨૩,૫૭૮	૨૧,૩૩૫
કુલ						૫૭૯,૬૦૮	૬૮૪,૩૫૮

બુદ્ધા બુદ્ધા દેશોથી શેરડીની ખાંડની આયાત કેટલી યઈ હતી તે દર્શાવવા માટે એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીના સાત માસ માટેના આંકડાં નીચે આપ્યા:—

						હંદ્રવેટ.	
						૧૯૧૮	૧૯૧૬
બુનાઈટ ડીંગમ	...	...	...	...	...	૨૯	૧,૭૫૭
સીલોન	...	...	...	...	...	૧૪	૧૭૪
એટ સંસ્થાનો	...	...	...	...	...	૧,૧૦૨,૨૪૬	૩૧૪,૫૦૭
બાલા	...	...	...	...	...	૪,૦૦૧,૮૦૩	૪,૦૭૫,૬૫૪
ચીન	...	...	...	...	...	૨૧,૮૬૮	૧૬૫,૬૨૨
જાપાન	...	...	...	...	...	૬,૨૮૧	૧
ઇજિપ્ત	...	...	...	...	...	૩,૩૭૧	૪૧,૬૭૬
મોરીશસ	...	...	...	...	...	૬૧૬,૭૪૪	૧૭૮,૨૩૮
બુનાઈટ રેટ્ટસ	...	...	...	...	...	૨,૦૦૬	૩,૦૬૨
આસ્ટ્રેલીયા	...	...	...	...	...	૫૬૭	૬
બીના દેશો	...	...	...	...	...	૨૬૦	૧૬
કુલ.						૫,૭૫૮,૧૮૬	૪,૭૮૧,૦૫૦

મેટેલીક શીર્ષીગથી બીર્લીંગનો ચોરસ ચોલે છે

કાપડની પેદાશ.

અક્ટોબર માસમાં

પ્રાંત	કીંમત લાખ રૂપીઆ.	લાખ રતલ	લાખ વાર..
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
મુંબઈ ...	૧૯૦	૫૩૧	૧૪૬
મદ્રાસ ...	૨૧	૧૭	૧૧
બંગાલ ...	૪	૨	૩
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૦	૧૦	૮
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીજાં.	૧૨	૨૩	૬
કેશી રાજ્યો ...	૧૦	૧૭	૧૫
કુલ ...	૨૫૨	૬૦૭	૪૦૩

એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધીમાં.

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીઆ.	લાખ રતલ.	લાખ વાર.
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
મુંબઈ ...	૨૧૭૫	૨૬૫૧	૧૬૬૭
મદ્રાસ ...	૧૧૫	૧૨૨	૧૦૫
બંગાલ...	૩૬	૪૭	૩૦
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૭૦	૮૬	૬૨
મધ્ય પ્રાંતો ...	૧૧૩	૧૪૮	૮૮
કેશી રાજ્યો ...	૬૭	૧૧૦	૧૩૫
કુલ ...	૨૬૩૩	૩૪૬૧	૨૩૬૧

સુતરની નંબરવાર પેદાશ.

હીંદની મીલોમાં સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:--

નંબર પ્રમાણે પેદાશ (લાખ રતલ)

નંબર	અક્ટોબર માસમાં	એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધીમાં
	૧૯૧૮	૧૯૧૯
૧ થી ૧૦	૫૧	૫૨
૧૧ થી ૨૦	૧૫૭	૧૮૭
૨૧ થી ૩૦	૧૧૭	૧૨૫
૩૧ થી ૪૦	૧૩	૧૧
૪૧ અને ઉપરાંત	૨	૧
કુલ	૩૪૧	૩૭૮

ધી ભાગે રાષ્ટ્ર માર્ક ૨૧ લેંક સીટ, ફેદે, મુંબઈ.

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ. (લાખ રતલ.)

અક્ટોબર

એપ્રિલથી અક્ટોબર.

પ્રાંત.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.
મુંબઈ.	૩૪૧	૩૭૮	૨,૬૪૨	૨,૭૮૧
મદ્રાસ.	૩૬	૩૭	૨૫૮	૨૬૮
બંગાલ.	૨૩	૨૮	૧૮૭	૨૦૧
સંયુક્ત પ્રાંતો.	૨૬	૨૬	૧૮૯	૨૧૪
અજમેર-મેવાડ	૧	૧૩	૧૨	૧૧
પંજાબ.	૩	૩	૨૪	૧૯
દીલ્હી.	૨	૨	૧૫	૧૭
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર.	૨૮	૨૮	૨૦૧	૨૦૯
દેશી રાજ્યો.	૨૭	૩૦	૨૦૦	૨૬૩
કુલ.	૫૩૮	૫૩૫	૩૭૩૧	૩૯૬૧

સુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૯ ના નવેમ્બર મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

તથા અને નંબર.	બંગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ
થે	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.
૧. ૩૧ થી ૪૦	૨૮,૮૨૦	૧૧,૮,૫૨૭	૨,૫૦૦	.....	.....	૧૪૯,૮૩૭
૨. ૪૧ થી ૫૦	૫,૦૦૦	૬૪,૩૪૪	.....	.....	.....	૬૬,૩૪૪
૩. ૫૦ થી ઉપર	૬૨,૬૭૫	૯૨,૬૬૬	.....	.....	.....	૧,૬૨,૬૪૨
બીજા રંગોવાળું	૨,૦૫,૨૩૦	૬૨,૩૦૦	૪૨,૮૬૦	૭૭,૪૨૦	.....	૩,૮૭,૮૧૦
૪. ૩૧ થી ૪૦	૮૦૦	૧૪,૦૦૦	.....	.....	.....	૧૪,૮૦૦
૫. ૪૧ થી ૫૦	.....	.....	.....	૨,૬૮૫	.....	૨,૬૮૫
૬. ૫૦ થી ઉપર.	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ટોટલ.	૩૦૨,૬૨૫	૩૫૨,૧૩૭	૪૫,૦૬૦	૮૭,૧૦૫	.....	૭૮૭,૨૨૭

કાંચી પેલીસ કરેલા ટેબલ ટેબિ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૨૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૮ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

આયાત.	નવેમ્બર		એપ્રિલથી	નવેમ્બર
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
શુવતાં જનાવરો	૧૭૪	૨૭૯	૩૧૦૨	૮૬૬
દારૂગોળો હુથીયાર વિગેરે	૧૦૪	૩૧૫	૨૩૪૪	૨૭૦૧
જાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૨૦૯	૩૬૨	૩૧૫૪	૩૦૪૦
બાળીન	૨૦૯	૩૬૨	૩૧૫૪	૩૦૪૧
મુટસ અને શુઝ	૧૮૯	૩૦૫	૧૫૫૧	૨૫૩૦
ધર જાંધવાનો સામાન	૬૩૩	૬૭૦	૬૦૧૫	૭૪૪૭
મીઠુબત્તી	૧	૪૫	૧૩	૧૦૪
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૩૭	૨૦૪	૫૦૭	૧૭૪૯
રસાયણિક પદાર્થો	૨૨૪૪	૧૦૩૨	૧૬૭૦૫	૧૦૯૬૫
ઘડીયાળો	૧૮	૫૭	૧૧૯૩	૧૦૩૦
કાલસા	૭૭	૧૫૫	૧૭૧૫	૭૧૧
કોફી	...	૪૧૩	૪૬	૭૪૯
કાથો (સીંદરી)	૧૨	૪૪	૫૦	૧૬૨
દોરડાં	૧૭૪	૧૨૮	૧૦૦૭	૧૦૮૮
ઠંડકરી (કાપકુપ કરવાનાં હુથીયાર)	૧૦૩	૨૬૧	૧૨૫૦	૨૦૮૭
સાઈકલો	૮૮	૨૫૭	૧૩૨૫	૧૪૭૮
કપુર	૬૧	૭૫	૧૩૪૭	૭૦૭
બીજા જાતની મળી કુલ દવા	૧૦૧૭	૧૪૩૪	૮૭૭૧	૧૧૩૮૦
લુગડાં રંગવાની ચીજો	૭૪૭	૧૭૦૨	૧૦૪૫૩	૧૧૩૩૫
ફાટકો	૪૨	૬૨	૪૯૦	૬૩૧
ફરનીચર	૮૯	૧૧૧	૮૬૩	૭૪૦
કાચનો સામાન	૭૪૦	૧૮૫૬	૮૪૦૨	૧૧૦૧૫
ચોખ્ખા	૪	૩	૪૬	૧૬
ઘઉં	...	૬૫૪	...	૨૫૮૩૯
ઘઉંનો લોટ	...	૧૩	૧૨૯	૪૦
પધુ	૩૬	૩૭	૯૯	૧૦૪
ફાર્મસ	૧૮૨૬	૩૪૩૭	૧૮૬૬૨	૨૭૭૭૩
આમકાં બિન કેળવાયલાં	૧૦૪	૧૩૯	૯૧૪	૧૨૬૩
ઇલેક્ટ્રીસીટીને લગતાં હુથીયારો	૧૦૩૫	૧૦૩૨	૮૬૮૫	૧૦૯૦૪
Starch માં વિગેરેને મળી કુલ હુથીયારો	૧૨૬૩	૧૬૦૫	૧૨૮૬૯	૧૫૪૧૩
હાથીદાંત	૧૩૪	૫૭૯	૧૬૫૦	૩૭૯૦
જવેરાત	૩૦	૧૨૦	૩૨૮	૭૪૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક રટીટ, ફોર્ટ મુ'બમ.

ચીજનું નામ.

એપ્રીલથી નવેમ્બર.

	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
કાગાએલાં ચામડાં...	૨૩૪	૩૯૫	૨૪૯૭	૩૧૭૫
દારૂ ...	૧૯૦૬	૨૯૩૮	૨૧૫૬૪	૨૧૯૭૨
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	૨૬૦૭	૬૯૮૭	૨૬૭૩૧	૬૨૦૧૪
ડીવાસળી ...	૧૨૯૦	૧૩૭૨	૧૨૮૨૨	૧૦૮૭૩
પીત્તાળ કાંસુ વગેરે ...	૫૩૮	૧૪૩૮	૫૭૦૫	૯૩૦૪
ત્રાણું ...	૪૭૮	૧૭૧૭	૫૦૯૯	૧૦૩૭૯
જર્મન સીલ્વર ...	...	૩	૪	૧૧
લોહું ...	૨૪૪	૫૪૨	૧૯૨૬	૩૦૧૨
લોહું અથવા સ્ટીલ ...	૫૧૨૫	૯૪૧૩	૫૨૯૦૪	૮૬૫૩૨
સ્ટીલ ...	૩૮૭૬	૨૦૧૧	૨૦૬૮૯	૧૪૦૧૭
સીસું ...	૩૬૫	૧૪૦	૨૩૮૧	૧૪૧૨
મોટર ગાડીઓ અને સાધકલો ...	૨૪૫	૨૮૯૬	૧૭૯૫	૧૭૭ ૯
કૃત્રીમી તેલ ...	...	૧૦૨૨૯	૧૦૪૯૭	૪૬૭૬૬
અણસીતું તેલ ...	...	૩૭	૩	૩૯૫
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ ..	૭૨૨	૧૩૫૩૧	૨૪૭૦૦	૬૭૩૪૪
રંગ રોગાન વિગેરે...	૬૮૭	૮૦૯	૭૬૩૨	૮૬૦૬
કાગળો ...	૧૩૬૧	૧૩૪૬	૧૬૭૮૧	૧૪૫૧૨
ફેલ્ડે ગાડીઓ તથા ધીન્ને સામાન	૬૧૫	૪૨૦૧	૫૮૫૬	૨૭૫૩૮
રંબર ...	૫૧૧	૯૭૦	૭૫૭૦	૧૦૧૨૯
મીઠું ...	૯૬૮	૧૫૬૧	૧૬૦૦૯	૧૩૬૩૧
સાબુ ..	૫૬૪	૭૭૫	૬૯૩૭	૭૮૨૧
સોપારી ...	૧૩૧૪	૧૫૫૨	૧૦૪૫૬	૧૦૬૨૦
જોળતો કુલ ...	૨૫૨૬	૧૮૫૬	૧૩૯૧૦	૧૬૩૫૦
મેટેશનરી ...	૪૨૫	૭૨૯	૪૩૨૮	૫૧૨૪
ખાંડ ...	૯૦૩૬	૨૦૩૦૧	૮૬૩૨	૧૨૧૨૩૦
રે ...	૮૦૯	૫૯૨	૧૦૬૪૧	૪૮૧૪
ટવીસ્ટ અને યાન ...	૮૯૧૧	૩૧૬૮	૬૨૧૯૬	૨૧૮૯૨
સુતરાઈ હોઝીયરી ...	૮૯૨	૧૮૯૩	૫૪૬૬	૯૫૬૨
વગર ધોએલાં પીસ શુદ્ધ ...	૧૫૨૧૮	૨૨૦૦૦	૧૫૨૮૪૯	૧૩૦૦૮૮
ધોયેલાં પીસ શુદ્ધ...	...	૬૭૭૭	૧૨૨૪૬	૯,૮૬૯૭
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુદ્ધ ...	૯૧૫૧	૯૮૩૦	૯૧૮૭૧	૫૩૪૨૨
શીવવાના દોરા ...	૨૯૧	૬૧૫	૪૪૧૮	૨૭૩૬
સુતર એકંદરે ..	૪૨૫૭૬	૫૧૮૦૬	૪૨૭૫૮૦	૩૦૧૨૭૮
રેશમ કાચું ...	૪૫૬	૪૦૬	૮૨૫૪	૧૪૪૦૦
રેશમના પીસ શુદ્ધ...	૧૭૫૬	૩૯૯૩	૨૧૦૩૮	૩૨૬૨૧
કાચું ઊન ...	૬૪	૬૮	૮૩૦	૫૬૧
હોઝીયરી ...	૯૯	૫૮	૭૩૪	૩૩૯
ફાનના પીસ શુદ્ધ ...	૧૪૯૭	૧૧૪૭	૧૪૯૩૩	૮૦૩૦
ફાન અને ઊનના ઠપકા કુલ ...	૫૧૬૧	૧૨૧૬	૧૫૭૬૩	૮૫૯૨

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

ચીજનું નામ.

નવેમ્બર મહીનામાં

એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીમાં

				૧૯૧૮ ૧૯૧૯	૧૯૧૮ ૧૯૧૯		
				રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)		
તાંબાકુ	...	...	...	૧૭૬૩	૧૭૫૭	૧૨૭૪૭	૧૧૫૫૬
ફમકડા	...	...	..	૩૧૦	૫૦૬	૨૧૬૭	૩૬૧૦
છત્રીઓ	...	...	...	૫૯	૬૧	૫૬૩	૪૨૬
છત્રીઓનો સામાન	...	...	...	૨૪	૬૯	૭૩૫	૬૪૭
લાઠડાં...	...	...	...	૫૦૬	૧૨૯૨	૬૦૨૨	૧૦૯૫૧
કુલ આયાત				૧૧૫૦૩૬	૧૭૫૬૦૫	૧૦૯૭૮૪૫	૧૩૧૬૭૧૮

નિકાશ.

ચીજનું નામ.

				૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
				રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)
અવતાં જનાવરો	...	...	...	૧૮૭	૪૧૫	૧૩૮૫	૨૩૫૬
મીઘુળતો	...	...	...	૨૦૬	૩૪૮	૧૬૮૬	૨૫૫૫
સોલ્ટ પીટર	...	...	...	૨૧૭	૪૨૦	૬૩૮૬	૩૩૪૬
કોલસા	...	...	...	૬૮	૧૦૩૨	૪૭૨	૪૩૨૫
કૉફી	...	...	...	૧૨૫	...	...	...
કાથો, (સાદરી)	...	...	...	૨૯૭	૧૫૪૭	૧૬૧૭	૫૮૦૬
દોરડાં	...	...	...	૧૦૬	૧૧૬	૮૬૩	૧૨૪
ફવાઓ	...	...	...	૩૧૭	૭૧૧	૨૪૧૮	૩૦૬૪
ગળી	...	...	...	૪૩૧	૧૧૫૪	૧૦૦૮૩	૬૪૧૪
દરડાં બેડાં	...	...	...	૨૪૩	૧૦૬૧	૩૬૬૮	૬૪૬૧
લુગડાં, ચામડાં વિગેરે રંગવાની ચીજો કુલ	...	...	...	૮૫૦	૨૫૩૨	૧૬૧૨૫	૧૪૬૩૪
પ્રસ કરવા માટે રેસા	...	...	...	૬૧	૪૭૭	૬૪૦	૩૨૨૪
ફળ ને શાક	...	...	...	૩૯૯	૪૬૫	૩૩૦૩	૩૮૧૨
ડાંગર	...	...	...	૮૩	...	૭૦૭	૧૩૦૮
ધઉંની	...	...	...	૧૨૮૨	૮૬	૬૪૪૨૧	૧૩૧૫
ધઉંનો લોટ	...	...	...	૮૧૪	૧૦૪૨	૪૯૬૫	૯૧૨૫
ચોખા ધઉં અને બીજી નાતનો દાણો કુલ	...	...	...	૨૩૭૪૪	૧૨૯૧૪	૩૩૪૦૩૦	૭૬૫૯૭
વગર કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	...	૧૬૬૦	૧૧૭૩૩	૪૧૭૩૩	૧૬૭૯૯૭
લાખ	...	...	...	૧૩૩૬	૪૦૧૬	૨૨૪૨૪	૪૧૪૦૯
કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	...	૨૬૭	૮૩૧૨	૪૨૦૬૦	૯૮૫૪૮
દારૂ	...	...	...	...	...	...	૭
નાતર	...	...	...	૩૮૬	૧૪૫૫	૩૧૦૧	૭૨૩૬
મિંગીનીઝ ઓર	...	...	...	૪૫૫	૬૦૩	૪૭૪૭	૩૭૬૩
ધાતુ કુલ	...	...	..	૨૧૯૮	૨૩૯૯	૨૦૯૩૯	૧૬૧૮૪
અબરખ	...	...	...	૫૬૦	૭૪૪	૬૭૯૨	૬૧૪૧
દીવેલ તેલ	...	...	...	...	૯૦	૩૭૦૯	૬૫૫
પેપરલ તેલ	...	...	...	૨૨૬૪	૨૮૨૭	૧૧૮૫૫	૧૧૭૦૩

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેઝ સીટ ફાટ, મુંબઈ.

ચીજનું નામ.

નવેમ્બર મહીનામાં

એપ્રિલથી નવેમ્બર

૧૯૧૮

૧૯૧૯

૧૯૧૮

૧૯૧૯

રૂ. (૧૦૦૦)

રૂ. (૧૦૦૦)

અળસીનું તેલ	...	...	...	૨૨૧	૨૮૪	૫૪૦૬	૧૫૬૩
બીજી જાતના તેલો મળી કુલ	...	...	...	૩૧૭૫	૪૪૫૪	૨૭૪૫૬	૨૨૮૬૮
ખોળ	...	...	...	૫૫૬	૧૧૦૦	૪૮૭૮	૧૨૨૭૬
અશીષ	...	...	...	૨૦૫૫	૩૨૪૪	૧૮૨૩૬	૧૩૯૩૦
રખર	...	...	...	૩૪૫૫	૨૯૬૧	૧૮૮૧૭	૮૪૫૩
દીવેલી	...	...	...	૨૩૩૫	૫૭૪	૧૯૩૪૨	૧૮૬૮
ટોપરાં	...	...	...	૯	૨૬૯	૮૩	૪૯૨૦
કપાસીયા	...	...	...	૮	૨૨૨૧	૧૧૬	૨૭૮૫૭
લોયસીંગ	...	...	...	૮૫૬	૧૭૪૪	૨૬૮૭	૨૦૬૨૯
અળસી	...	...	...	૧૦૬૦૯	૪૩૧૦	૩૦૩૬૪	૯૭૦૬૮
ખસખસ	...	...	...	૩૩૫	૮૩૬	૬૮૭	૩૪૬૮
સરસવ	...	...	...	૨૩૨૦	૨૨૩૭	૧૧૬૭૬	૩૪૧૮૧
તલ	...	...	...	૧૩	૧૫૨૬	૪૨૨	૬૮૬૬
તેલનો	...	...	...	૬૭૭	૧૨૪૫	૬૬૫૧	૧૧૭૦૭
ખાંડ	...	...	...	૫૬૫	૪૪૪	૩૮૦૩	૩૫૭૮
ચા	...	...	...	૧૩૦૫૧	૩૬૧૮૪	૧૩૧૩૧૮	૧૩૪૬૭૮
કાચું રૂ	...	...	...	૫૮૦૦	૪૧૩૪૫	૧૭૮૦૦૨	૨૯૩૮૩૩
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	...	...	...	૧૦૬૧૨	૨૧૪૮૯	૩૮૦૬૪	૧૧૮૧૫૭
રૂમાંલ અને શાલો	...	...	...	૦૮	૧૭૭	૧૭૪	૧૨૫૮
પીસ ગુદા	...	...	...	૫૭૬૨	૬૧૫૬	૩૬૫૪૪	૬૦૪૬૮
શણ	...	...	...	૭૦૨	૧૩૮૪	૫૪૩૭	૧૪૬૦૨
જ્યુટ કાચું	...	...	...	૧૨૮૪૦	૪૦૫૭૫	૭૨૮૬૫	૧૭૬૦૨૦
સ્વીટ અને ચાન	...	...	...	૨૩૫	૯૫	૧૪૩૪	૫૮૬
રેશમ (કાચું)	...	...	...	૧૬૩	૭૦૬	૨૧૮	૩૦૬૫
રેશમ કુલ	...	...	...	૧૬૪	૭૩૫	૪૬૧૦	૩૪૭૭
હન કાચું	...	...	...	૯૬૬	૩૦૮૭	૩૫૫૭૫	૨૬૬૨૧
હનની ધાજલીઓ ને ગાદીઓ વગેરે	...	...	...	૮૬	૬૩૪	૭૩૫	૪૪૩૦
સતખાકુ ખીડી વિગેરે	...	...	...	૫૧૨	૧૫૫૩	૫૩૯૦	૫૭૧૫
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	...	...	...	૫૬૬	૮૦૮	૩૪૭૫	૭૪૮૫

હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ	૧૬૦૫૧૪	૨૯૧૮૭૬	૧૫૬૩૧૭૩	૧૬૭૭૩૮૭
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી સરકારી માલની નિકાશ.	૮૭૩	૮૬૪૭	૮૫૪૯	૧૭૪૬૭

હિંદના લોક નાયકો.

બાબુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનો.

એક મત.

દેશી હુત્તરનો નાદર નમુનો.

ટીનની ડબીમાં પેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ની મશીનથી બનાવેલી ચળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતગંજાર” પત્રિકાના અધિપતિ બાબુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી ચળકતી હોવાથી અંબ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણ ધ્યાનમાં લેતાં અમને ખાત્રી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું બહોળું થશે.

“બંગાલી” પત્રના અધિપતિ ઓન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે—આ શાહી ગુણોમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ઓંસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

રૂ. આ.

	બ્રાઈટ બ્લેક પ્લેક શાહી	૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
	ડાયમંડ	”	”	”	...	૧—૪—૦
(Red)	રાતી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	ચીપ	”	”	”	...	૦—૧૦—૦
	ગ્રીન (લીલી)	”	”	”	...	૧—૪—૦
	ક્રામર્સિયલ બ્લેક શાહી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	બ્લ્યુ ઇન્ક	”	”	”	...	૧—૪—૦
	વાયોલેટ	”	”	”	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફે મોતીના હાલુની જેઠે ચોણી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી બીલકુલ રેલાતી નથી.

વિદેશી શાહીના બાટલાઓ વાપર્યા હશે, તે પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કંઈ સારી ને કેટલી સરતી છે?

એક આનાની ટીકીટ મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સાફ ઈમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુંબઈ ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ. પૈસા ધીરે (લોન) નવા ધંધાને મદદ પહોંચાડીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

સ્વરાજ્ય વિશે

સર્વના હૃદયમાં ફેરાહીત મટિ નડું ચેતન સ્ફુરાવનાર હિંદ નાયકોની છબીઓ દરેક દરેક કુટુંબોમાં સ્વદેશ સેવાની પ્રબળ બાવના અને માનુષ્યકિતને ઉત્કર્ષ સાધવા નવીન ચેતન સ્ફુરતે તેવા હૃદય તથા ચુલને અવકૃત કરનારા આર્ય વીરરત્નોના એકઠા આર્ડ કાર્ડ પેપર ઉપર ૭૫ જાગના પોષ્ટ કાર્ડ સાઈઝના ભૂંડી ભૂંડી ભવના વીરરત્નોનાં ફોટા તૈયાર છે. જેની કીમત સાધારણ તથા અગ્રીમસ્થિતિના લોકોપલ્લ ખરીદી શકે તેવા ૬૨૨ આદેશથી કીમત તફાત ભૂજ રાખવામાં આવી છે.

પોષ્ટકાર્ડ સાઈઝના દરેક ફોટાની કીમત અર્ધો આને; ૨૪ કાર્ડનાં બાર આના; ૫૦ કાર્ડનાં રૂ. સવા. ૧૦૦ ફોટાના રૂબીઆ સવા બે રૂપાસ ખર્ચ અમે આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાલકુની, મુંબઈ નં. ૩

દેશી નામું શીખવવાની સુકલ.

સાંચી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોંધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલળા દેવી રસ્તાપર ભારીયા મહાજનવાડીમાં ગૌરવનદાસ કરસનદાસ હલ્લુ ગુજરાતી કેમસીંઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શરાશી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી દાષપશાઈની વગેરે વેપારને લગતી તમામ બાબતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ ઉચ્ચ જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સાંચે અનુકૂલ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માંસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. એન્ટ્રન્સ (બાલાશ્રમ) ના છોકરાઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું.

ચોરબંદર ચોરટલેંડ સીમેંટ

“ગણપતી” છાપ.

દેશી સીમેંટ હી ફુલ્વાનમા આયાત થતા સારામાં સારી સીમેંટની બરાબરી કરે છે, અને નાણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું ગોળાં અને એક દંદરવેટના મજબૂત કોષળોમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતાં ઘણીજ સહેલાઈથી કચકા શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેંટ લીમીટેડ

તાતા સન્સ એન્ડ કું

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોટ, મુંબઈ.

મુંબઈનો વાંક શું ?

એાછા ચાર્જ એજ હલકા ખોરાકની સચોટ સાખીતી, ને હલકો ખોરાક ને શરીરનાં રસા યણીક તલોને નાશ કરવાનો (આત્મધાની) ઉપાય.

અત્યુત્તમ સગવડ—ઉમદા ખોરાક.

ડૉ. મુમ્મદેવી પોસ્ટની પાછળ મુંબઈ નં. ૨

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ કું. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારના નામના અથવા આધારે તેયાર કરેલી દવાઓ —

વેજટેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્વેદોપચારી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા બહારથી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અછુટ કેવલ આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેજટેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને ઉન્માદક દવાઓથી ટૂંક સમય માટે બહારથી દ્રવીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બળવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અછત્તુની બ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ત માર્ગને તાત્કાલ આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાવડી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મરી નય છે કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૨—૦

ગ્લીસેરો ફ્રેસ્કેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માલ્સના જ્ઞાન-તન્ત્રોમાં અને મગજમાં સુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફ્રેસ્કેટના તત્ત્વો રહેલા હોય છે, અને બ્યારે તેનું પ્રમાણ ધરી નય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ છુટા છુટા સંખ્યાબંધ દરદો હત્પન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્ત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી પડેલી ખોળ પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્ત્વોની શક્તિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અંગબળનો ઘસારો વિરોધ નબ્બાતો હોય તેમજે અચુક આ દવા વાપરવી કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૧—૦ (ગોળી સાઇઝ.) ૦-૧૪-૧ નાની સાઇઝ.)

ખીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ કું. લી.

(૩૯)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ લિમિટેડ.

ની

અદભુત શોધ.

ડાયાર્સ્ટેશ્યમ—ન્યુટ્રીયુલમ.

ડાયાર્સ્ટેશ્યમ.

“ડાયાર્સ્ટેશ્યમ” રોટલી, પુરી, વગેરે દરેક ખોરાક માટે, એક શ્રેષ્ઠ “ડાયાર્સ્ટેશ્યમ” નો એક મધુ આદા સાથે મેળવી ઉપયોગ કરવાથી ખોરાક એકદમ હલકો અને ઘણાજ સ્વાદીષ્ટ બને છે અને પાચન શક્તિ વધારી લહેજતદાર બનાવે છે, અને ખોરાક ખાટો પડી જવાની અગર બગડી જવાની બીલકુલ ધારતી રહેતી નથી.

કોમિત રતલ ૧ ના ટીનની કિંમત રૂ. ૦-૧૨-૦.

વધુ વીગત માટે લખો:-

ન્યુટ્રીયુલમ.

“ન્યુટ્રીયુલમ” સાત્વિક ખોરાક, એ ઉછરતાં બાળક, વૃદ્ધ અને અશક્ત સ્ત્રી પુરુષો, બચ્ચાંની માતાઓ, કામના બેળને લીધે ઠંડાળેલા ધંધાદારીઓ, વીધાર્થીઓ વકીલ, ખારીસ્ટરો વગેરે મગજ મારી કરનારાઓ તથા જેઓની તબીયત અવાર નવાર કંઈને કંઈક નરમ ગરમ રહે છે, તેઓને માટે અમુલ્ય આશીર્વાદ સમાન છે.

“ન્યુટ્રીયુલમ” એ શરીરમાં હાડકાં, માંસ, લોહી વધારનાર અને મગજને પોષક અને જલકી પચી શકે તેવો ખોરાક હોવાથી કાય તથા બીજા ભયંકર દરદોમાં એક અદ્યુતમ ખોરાક છે. તે શરીરનો બાંધો મજબુત કરે છે, વજન વધારે છે અને કૌવત ટકાવી રાખે છે એટલે દરદોની બીલકુલ અસર થઈ શકતી નથી.

સવારના ખેંદારમાં ચાને બદલે “ન્યુટ્રીયુલમ” ની આ પીવાથી તમોને ગુલશાન થવાને બદલે કાયદો થાય છે, કારણ કે તે સ્ફુર્તી લાવી આખસ ઉઠાડી લુધા ઘટાડવાને બદલે વધારે છે. તમો આથી શું ગુલશાન થાય છે તે સુખજ છે છતાં આ છોડી શકત નથી અને ચાના ગુલામ બની બેઠા છો તો ચાની ગરજ સારનાર સર્વ પ્રકારે કાયદોજ કરતા આ “ન્યુટ્રીયુલમ” ની આ તમો શું નહીં પીઓ?

કોમિત રતલ ૧ ના ટીનની કિંમત રૂ. ૧-૪-૦

વધુ વીગત માટે લખો:-

ધી બ્રીટીશ એક્સપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ લિમિટેડ.

૫. બેલાસીસ રોડ, બાયબલા,—મુંબઈ.

કણ્ઠિક અધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કણ્ઠિક	એગ્રુ મીક્ષચર	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કણ્ઠિક	એગ્રુ પીલચ	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કણ્ઠિક	ટોનીક સીરપ	(શકતી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણ્ઠિક	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણ્ઠિક	કદ્દ મીક્ષચર	(ખાંસી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણ્ઠિક	ફેફસા મીક્ષચર	(પશ્ચી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કણ્ઠિક	ઇન્ડો બામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૦-૮-૦

બીબ દવાને માટે લખો.

Tel. "Kadki" Bombay—કણ્ઠિક અધર્સ ગીરગામ—હુ'બહ.

(૪૮)

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેજો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને જાણીતી

મારવાડી
બનર
હુ'બહ.

મહાલે એન્ડ કંપની,

વીલાયતી
કીરતી મેકરની જાણીતી
૨૨૬૬ ટાઈ છાપની હાથેરીઅવ
બિગટેર, સાઈકલ, મીરલાયુર, વીગેર
તથા બગ્યાના ફેન્સી ડરેસો તેમજ સારી જરીની તથા
નવી તરાઈની ઇંદ્ર કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓને
ગંભીર જાણે હમારે ત્યાં હાઈ પ્રેસ તઈયાર છે તે જોઈ
જવાને શુભી નહીં.

(૩૪)

બહારગામના જોડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

IT WILL SAVE YOU A LOT OF TIME & MONEY

when you want to buy your

C A R
&

Telegrams:-

"AIRSHIP"
Bombay.

Accessories

To buy from us

MAKE US PROVE IT
BY GIVING A FAIR TRIAL

સત્ય અને જીઠ વચ્ચેના તફાવત કોઈ કહેશે કે ?

હા કે નહીં ?

આંખ અને કાન વચ્ચે છે તેટલો; એમ કેમ સાહેબ ?

કાને સાંભળેલું સાચું માની શકાય નહીં માટે નજરે જોઈને ખાતરી કરવી પડે છે અને વખતો વખત ભૂલેજ ખાતરી કરવા જવા કરતા ન કોઈનું માનવું કે ન કોઈનું સલાહવું પણ સીધાજ સેંડ હર્સ્ટ રોડ પર વંદ્રાવન મેનશનમાં "ધી ઇસ્ટર્ન મોટર હાઉસ" માંજ જવું જ્યાં મોટરકાર અને તેને લગતો તમામ સામાન કીફાયતે પુરો પાડવામાં આવે છે. ખાતરી કરી હોય તો હવે કરી જુઓ.

IT IS NOT TOO LATE, SIR,

Can you send us your address? Our's is,

THE EASTERN MOTOR HOUSE,

11, Vrindavan Mansion, Sandhurst Road,

BOMBAY.

PLEASE REMEMBER

MANEKDL GORDHANDAS,

Office -

Kapadia Bazar

AHMEDABAD

21-25 Rajamheta's Street,

AHMEDABAD.

Mill Stores.

Whenever you require anything in Mill Stores, sizing materials, Leather Goods, Beltings &c., Spinning & Weaving accessories, Reels Reeds, Yarn & Hardware.

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Accessories, Cycles & Motor Cycles of all well known foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connections all over the world and therefore we are in the best position to accept indents for all your require.

GENERAL EXPORT DEPT.

We export everything on our clients account, for sale in any foreign market at a real value and exchange.

OUR MOTTO

**Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.**

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.
Satisfaction Guaranteed.

Telegrams :-

"Pramashaw"
AHMEDABAD.

Code :- A. B. C
5th Edition.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમણું વિરતુત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિકણા બાકા કાગળ, પાકું પૂઠું ૫૦ ૮૦૦ તુર્ક ગ્રાહક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. બુકું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમણે
પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બનેલા સર્વ અદૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો અનિવાર્ય.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક:-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેંકડો ડીઝાઇનનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કબુતરખાના પાસે

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અલભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છવા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો થાક, શ્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર બેસવાની કોઈપણ જાતની ફરિયાદ તથા દસ્તની અટકાયત અને ખાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અશ્વયજી રીતે દૂર થાય છે.

ફિંમત—ગોળી ૩૨ ની ૩થી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ૩થી લેટ એટલે કુલ પાંચ ૩થી આપવામાં આવે છે. લેટ વીગેરેની વધારે વિગત બાજુવા માટે પ્રાઇસ લિસ્ટ મંગાવો.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

પ્રાંચ એશીસ
કાલબાદેવી રોડ. મુંબઈ,

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

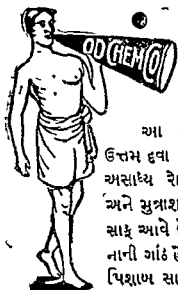
ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરુષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાતું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, ચાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાતું ફીકાંપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરુષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ નો શીશી ૧ ના ૩. ૧૥

ઠ. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનિયાના પ્રખ્યાત ઠાકતરો અને વૈદ્યા મુનવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણુંજ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના રોગ આગળના લાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું ઠીક વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્ર દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ ઠરવાની શંકા થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેવી અંદર પિસાબ ઘણુંજ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં ખૂબ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ ઇંધમાં બિઝાનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દૂર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇંદ્રિયને તાકાદ આપી સ્ત્રી પુરુષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણુંજ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાંની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગભગ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રદ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણુંજ દુઃખ અને ઇર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણાજ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનનેદ્રિયના સઘળા અગત્યના કામ કરતાં કમજીયાતથી છુટા થવાને અને આંતરડાંની ઇર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવશમાં આવે છે જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઇર્ષા થતી હોય અથવા ટીપાં પડતાં હોય; જો મુત્રાશયની કેથેટરી આગળના લાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇર્ષા થતી હોય તો આ હરેક માટે એક અથવા બે સમયા દહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા સુલભ નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લવિષ્યમાં ઇર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી સીરસ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિસ્ટમને દૂર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔસની બાટલીમાં વેચાય છે. હરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડિસ્તરને ત્યાંથી છુટકે તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓડી. કેમીકલ કંપની, બૅરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

માયાળુ માતા.

માયાળુ માતા પોતાના સ્તનપાનથી બાળકોને રૂબ રૂબ અને કાન્તિવાન બનાવે છે. તેમ—

મદનમંજરી ગોળીઓ.

તેનું સેવન કરનારાઓને રૂબ રૂબ, ધૈર્યવાન, કાન્તિવાન અને બાળવાન બનાવે છે તેના સેવનથી રક્ત દોષ, સ્વપ્ન દોષ, વીર્ય વીકાર, નસોની કમજોરી, શરીર અને મનની નબળાઈ, સ્મરણ શક્તિનું યુગ ચલું, વાંસાના કાટ, હાથ પગની કાળતર. તથા દાઢ, અરૂચી, અજીણ, દસ્તની કળજાત વીગેરે તમામ દરદો દફે ઠરી મનને ઉત્સાહી તથા બાહોશ બનાવે છે.

દીપ્ત ગોળી ૪૦ ડબ્બી ૧ નો રૂા ૧.

(૮)

વર્ણક વીધા નામનું દળદાર પુસ્તક મફત મળેછે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઓફિસ—જામનગર—ઠાઠીઆવાડ. ઐન્ય નં. ૧૮૭ કાલબાહેવી રોડ—મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશન.

હિંદી પ્રબલન અપીલ.

જેઠાંએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતારૂંએ બજાવુ.—

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કુંપનીનો નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતારૂંઓના વર્ગમાં ખીચાથીય બેસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરતો અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક છે
૨. કે આ હકના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતારૂંઓમા ફેલાવો કરવાની દરેક બહુલા ઉતારૂંની ફરજ છે
૩. કે પોલીસને પોલીસ કરતાં એછા નસીબદાર ઉતારૂં-ભાઈના સ્વાર્થને ખાતર આ હકનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક બહુલા ઉતારૂંની ફરજ છે
૪. કે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ને પછી તે પહેલા વર્ગનો કે બીજા વર્ગનો ઉતારૂં હોય, તે જોય કે તેના નીલ વર્ગના ઉતારૂંઓ તરફ વાળખી રીતે વર્તવામા નથી આવતુ તો તેની મદદે જવા આશા રાખે છે
૫. કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશન નામની એક મહત્ત્વા છે તે કોઈ પણ ઉતારૂંને રેલ્વે સભે ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને ઉપજી મહત્ત્વાના આનરરી સેક્રેટરીને ન ૨૯૧-૨૯૩ બ્રારા બબર સીટ, કોટ, મુબઈ લખી બજાવવુ

૬. કે દરેક ઉતારૂંએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કયા પહલા બજાવાની જરૂર છે.

બારા બબર સીટ,

કોટ, મુંબઈ

લી. સેવક,

જીવરાજ ગોકલદાસ નેજુરી.

આ બે, સેક્રેટરી

તીજેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

ચોઠા વખત ઉપર સરકારી ઓફીસોમાં તીજેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીજેરીની મજબુતાઈ ટૂંકી છે તે બાજુવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકરોની ખનાવટ ટૂંકી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફીસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીજેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો ભયંકર દુષ્કાળ પડ્યાથી એક રૂપીયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા કરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા મુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો એકલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકલી થઈ છે ને હજુ ઉનાળાની ખરી મોસમ બાકી છે તે સુદતના દરમીયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુશ્કેલીમાં આવ્યા છતાં બહાર હિંમત રાખી કમર ઠસી જીવાર બાજરાની પુષ્કળ કડખ ખરીદ કરવા તથા હાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણું જ ચાહના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતેથી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સહવ્યથ કર્યો તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશોદય થશે.

જરા જોશો કે ? ક્યાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

દુઃકાળ સમયે લૂખ, દુખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માબાપથી વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ઘાઓ—અને બચાવો તોજ બચશે

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન લેવાણી છે. મકાન ઉછાં કરવામાં રૂપિયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂ. ૨૫૦) ભરી બંધાવી અમર નામના મેળવો.

લખો.
આ. સેક્રેટરીઓ,

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ,
વઢવાણ કેમ્પ.

(૪૦)

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર.—મીઝબતી, સાબુ, રંગ, વારનીસ, ગીલીટ સીમેન્ટ વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર. કીમત ર-૮-૦.

હુન્નર પ્રકાશ મોરોઃ—દીવાસળી, કાચ મુ-
નધી સેટ, અર્કો વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી. રૂ. ૧-૮-૦

હુન્નર સંગ્રહ.—છેલ્લામાં છેલ્લી રોઝનાં, અનુ-
ભવિક અને ખસા હુન્નરોથી બરપુર. (આ છુક માટે
દેશી વેપારી ચેંગબાનો હતમ અલ્લીમાય મલ્કો છે.)
કીમત રૂ. ૧-૮-૦.

સાબુનો હુન્નર.—સરવે ભતના સાબુ; બાર
સોપ, ટાઇલેટ સોપ, સેવિંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર.
કીમત રૂ. ૦-૬-૦.

હુન્નર માલીકો.—૧-૨-૩ હેર ચોઈલ, અત્તર,
લવંડર, પેમેન્ટ, સોપ, લાઇમસ્ટુસ, બામ, એગ્રુમીક્ચર
વીગેરે અનુભવિક અને ખસા હુન્નરોથી બરપુર
કીમત રૂ. ૧-૪-૦.

હુન્નર હર્ષજી—૨-૩-૪-મુનધી તેલો, મેટ
પેલકીલર, વાળ કાઢવાનો સાબુ, કાસમેટીક, જર્મન
સીસ્ટમ અત્તરો, રંગ, વારનીસ, સ્કેલ, હેરડાઈ, બાર
સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત રૂ. ૧-૦-૦

હુન્નર કળા જ્ઞાન—અગ્રજતી, સાર્ઈ, લોળ
મીલીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાનું પાણી વીગેરે
હુન્નર. કીમત રૂ. ૦-૬-૦

ફોટોગ્રાફીક હુન્નર.—કીમત રૂ. ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન.—કીમત રૂ. ૦-૪-૦

પોસ્ટલ જીફ

લખો:—હુન્નરોદય છુક ડીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬—૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુંબઈ નાં ૯.

Vitalia (LIFE TONIC FOOD.)

નાઇટેલીઆ-તબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું' ની ઘરગણું દવાઓ.

કેમ્પ કું' ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણુ હેર ઓઇલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ. માદન કું' ની બનાવટનું ઉમદા “સુવાસણુ હેર ઓઇલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા,

(૪૬) (વેટ'ટ મેડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)
હિદા બીલ્ડીંગ—જુહાપુરા—સુ'અર્ધ.

વાંચો!

મંજાવો!!

વાંચો!

આજે આઠ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કુચ્છ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

સ્વેતિવાહી વિજ્ઞાન.

જેમાં દેવન્યુ હપજ કેવી રીતે વધારવી, નવા બગીચા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી સાકબાજીનાં વાવેતર ક્યારે અને કઈ માસમાં કરવાં, એકતાએ થોડું અર્થ કરી હપજ કેમ વધારવી (વગેરે વિગેરે વિષયોથી બરેપૂર આ એકજ માસિક છે. નમુંનાને અંક મંજાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ. ૨) જે રૂપીઆ રાખવામાં આવેલ છે. લાવજો રૂ. ૧-૮-૦ ફોટ રૂપીઆના લવાજમથી મોકલવામાં આવશે, માટે ઘરેલુ નમુના મટિ લખો—

ઉપરાંત અમે એ ખેતિવાહીને લગતાં નીચે જણાવેલા પુસ્તકો જાહેર પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખપા નવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે—

૧ કૃષ્ણાક કુલબાળતું બગીચાતું પુસ્તક.

કિંમત રૂ. ૧-૧૨-૦

૨ હિંદુસ્થાનમાં થતાં વાવેતર કરવાની રીત.

” રૂ. ૧-૪-૦

૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડનાં હથીઆર વગેરે.

” રૂ. ૧-૪-૦

૪ પાણીની શોધ તથા તેનાં હપયોગી સાધન.

” રૂ. ૧-૮-૦

૫ ખેતિના ધંધામાંથી પૈસા કમાવાની કૃત્યો.

” રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતનાં ખાવડોનો સમાવેશ થાય છે)

૬ દેશમના કીડા હાથેરવાની તથા કેતકીતું વાવેતર કરી દેશા બનાવવાની રીત.

” રૂ. ૦-૬-૦

૭ કામાં પાણી વધારવામાટે ખેતીગ કરવાનો “ખેતિવાહી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ અંક

” રૂ. ૦-૪-૦

સારાં તફરસ્ત દેશી સાકબાજીનાં બીયાં પણ વેચાએ છીએ.

હલેરાય છાટલાલ અંજારિયા, રાહીબાગ-અમદાવાદ.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગનું થાકી જવું, મનનું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચક્કરી તથા આંખે અંધારા આવવાં, કંટાળો આવવો, વિચાર-શક્તિનું ગુમ થવું સ્વભાવ ચીડો થવો, જરા જરામાં ઉશ્કેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરવ-સ્ખલીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હમેશાં ગરમ રહેવું, મિથવસ્તુ તરફ અણુગમો:—આમ જ્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા થાય છે; ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

નું સેવન કરવા લલામણુ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ હર્ષો મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી લોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને ઓરાડી વધારી હુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંગ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે કી. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૦ ફાયદો ન થાય તો એક પછી શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો બાંધો સ્તન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ઘાસણી છુપણી અને રૂત્તોહોયથી થતા રોગ મટાડે છે. ગર્ભાશયને સુધારો છે અને ગર્ભધારણ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવારોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, ઝાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી સાથે ફાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જીની હનુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,
કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE

—WITH—

ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR BOOK containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of rulingchiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufactures in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political division of India and up-to date list of Societies, Hospitals, Coll-eges, Schools, News-papers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS:—

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—

Branch:—

RAJKOT, (INDIA.)

BOMBAY. P. O. Box No. 457.

વીલાયત કયાં જાયો છો ?

જરા પેહલા તમારા ઈરિયામાં તો નજર કરો, જુઓ વીલાયતના
સેન્ટને વીસરાવે તેવું.

સેન્ટ વીટેલા

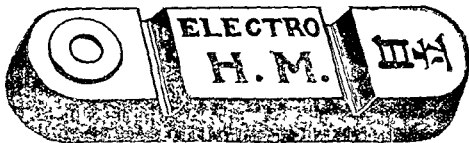
અહીંજ મળે છે કે જે ઉંચા ખાનદાને ઇંગ્રેજ કુટુંબો પણ હોસે હોસે વાપરે
છે. તમે એક બાટલી વાપરી જુઓ અને અમો ખાત્રીથી કહીએ છીએ કે વીલા-
યતી સેન્ટનો તમારો મોહ ઉતરી જશે.

ખી. શીશી ૧ નો ૩. ૧)

(૬૦)

ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કું.

પાયધુની—મુંબઈ.

ચોખ્ખા ઇલેક્ટ્રીક ત્રાંખા મોટે આજ ટ્રેડ માર્કનો માલ ખરીદો.

ધી કુહારા ટ્રેડીંગ કંપની લીમીટેડ,

(કુહારા શોજ કચરા લીમીટેડ.)

જાપાનમાં રજીસ્ટર્ડ થયેલી

થાપણ . . . . . ચેન ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦

હેડ ઓફીસ કેએ, જાપાન.

આયાત તથા નીકાસ કરનારાઓ તથા સ્ટીમરોના માલિકો.

ધી કુહારા માઈનીંગ કંપની લીમીટેડ.

થાપણ.....ચેન, ૭,૫૦,૦૦,૦૦૦

પૂર્વ વિશ્વવૃતમાં ત્રાંખું, સોતું રૂપું, જસત, સીસું વગેરેની મોટામાં મોટી ખાણોના માલિકો અને પીતળ, મોરચુકુ, તેમજ ખાણોને લગતા સાધાઓ અને ઇલેક્ટ્રીક મશીનરી વગેરે બનાવવાના મોટા કારખાનાના માલિકો.

શાખાઓ.

ઓસાકા	બુએનાઝએર્સ	સીડની	ડાઈરેન,
ટોક્યો	લંડન	વસારી વૉસ્ટ્રાક	બુકેન.
યોકોહામા	પારીસ	હાર્બર્ન.	ટ્રીબેનસીન
ન્યૂયૉર્ક.	બર્ન	સિંગાપોર	હાકો.
સાન ફ્રાન્સીસકો	પોર્ટ સૈયદ	હાંગકાંગ.	કલકત્તા.
બેંગ્કોક	શેમ	શેંગહાઈ	

વગેરે, વગેરે

કોઈ પણ વ્યાપારને લગતી પુછપરછ કે તપાસનો સાબર સંકાર થશે

તારતું સરનામું

“કુહારા કંપની,”

ટેલીફોન નં. ૩૬

મુંબઈની શાખા.

૧૩૭. એસાલેનેડ રોડ, કોટ.

મુંબઈ.

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSHING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈં ૨૦ ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશરે હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ત્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટો, સોલીસીટરની ઓફીસો, બેંકો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉલ્લટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કૅટલોગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી. શો રૂમ નાં ૬૭-૬ હોલનબી રોડ, મુબઈ.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતોપદેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજ-
રાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીઉપયોગી
લેખો, ત્રણેક કાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂા. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો:—ભે. ઑ. સેક્રેટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. પી. ટંક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાપડ વેચનાર, સોની, ઝવેરીઓ, વગેરે
માટે બહારખર્ચ આપવાનું ઉત્તમ સાધન

બહારખર્ચના ભાવ.

પ્રકાર.	બાર માસ	છ માસ.
૧. આખું પેજ.	૨૮-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું ,,	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા ,,	૬-૦-૦	૪-૦-૦

An opening to push trade with British Guiana (America.)

We are prepared to import from India, Gunnies, Mustard Oil, Ghee, Udad Dal, Massala, Spices and Piece-good of all sorts. We are prepared to export from British Guiana, Sugar, Rice, Rum, Balata, Gold, Daimonds. Timber, Rubber &c.

We are shipowners, rice millers, general merchants, and commission Agents; Reference:—Royal Bank of Canada, London and British Guiana. Correspondence invited. Write only in English; to

Baboo Ram Sawh & Co.

DEMARARA,

BRITISH GUIANA,

South America.

૧૯૧૩ ના ઇડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ મા કાયદાની ૯૮ મા કલમને અનુસરીને મહેનતગરને બદલે એક યાદી મુબદ્દી ભોઈટ રોક કંપનીનાં રેજીસ્ટ્રાર હજુર દાખલ કરવામાં આવી છે.)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપનો લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના સાલના ઇડીઅન કંપનીઝના ૭ મા કાયદા મુજબ ઉભી કરવામાં આવી છે)

સત્તાવાર થાપણ.... રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાહાડેલી થાપણ.... રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે રૂ. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ ચોરસીનરી શેરોમાં વહેંચાઈ ગઇ છે, અને જે નીચે મુજબ પગાર કરવાની છે:—

રૂ. ૨) અરજ સાથે, રૂ. ૫) શેર નામ ઉપર કરતી વેળાએ, અને બાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક શેર પાછળ રૂ. ૫) થી વધુ નહીં એવા ફોલથી, જે ફોલ શેર નામ ઉપર કીધા પછી, બે મહીનાથી ઓછી સુદ્ધમાં નહીં, એવે અંતરે અને બે મહીનાથી ઓછી સુદ્ધ નહીં એવા ગાલાથી કહાડવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

ઓ. મી. સાલેભાઈ કે. ખરેરાવાલા, ચીફ કલેક્ટર અને વેપારી (પ્રમુખ)

સર હુકમચંદ સરૂપચંદ, નાઇટ, બેંકર અને મીલમાલિક.

રાય બહાદુર ઓંકારજી કરતુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મી. કીરન કે. સેન-ગુપ્તા, એમ. એ., બી. એસ. સી. (કલ) બી. એસ. સી. (ખાણુને લગતી) એમ. એસ. સી. (ખરની.) એમ. આઇ. એમ. ઇ, એફ. જી. એસ. ભુશતરશાસ્ત્રી, કલકત્તા.

મી. રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી. સોલીસીટર અને નોટરી પબલીક (મેસર્સ માળવી મોદી, રણછોડલાસની કંપનીવાળા).

મી. કેવીલાસ નારણદાસ, (મેસર્સ નારણદાસ પરશોતમદાસ એન્ડ સન્સવાલા) વેપારી
મી. એમ. એચ. એમ. મહેતા, એચેલર ઓફ કોમર્સ (મેસર્સ એચ એમ. મહેતાની કંપનીવાળા) વેપારી અને મીલમાલિક.

મી. ત્રીપુરાદી બી. કંધારીઆ.

મી. જનુભાઈ બી. મહેતા. બી. એ. એલ. એલ. બી. એક્સ—ઓફીસીઓ.

બેંકરો:—

ધી ઇન્ડિયન નેશનલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયન નેશન.

ધી બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

સોલીસીટરો:—

મેસર્સ માલયા, મોદી, રણછોડલાસની કંપની.

ગોડાઉનરો:—

મેસર્સ બારલીબાઈ અને પુરોહીત.

ડેનકોરપોરટેડ એક્ટિવિટી (લંડન) હોર્નબીરો, મુંબઈ.

મેનેજિંગ એજન્ટો:—

રાયબહાદુર ઓંકારજી કરતુરચંદની કંપની.

રેજીસ્ટર્ડ ઓફીસ:—

૯૫, મેડાસ રસ્તી કોટ મુંબઈ.

If you are Interested in any of these

Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hesian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.

Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Telephone No.— { Office 3563
Residence 3112

Cables:

4th & 5th Editions A B C
Private & Bentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમે દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગધીઆણું, તેલના ખીયાં, તેલ,
ટોપરાં, ખોળ, હરડાં, જેઠીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, જીરું, રાઈ,
મેથી, હળદર, આંબલી, લવંગ, તજ, સુવા, મુકો મેવો, ગુણુપાટ, ગુણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલે-
સ્તાઇન વગેરે દેશાવરો-ખાતે ચડાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમે દરેક જાતનો માલ જાતર કરી ખરીદીને હિંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી
મોકલીએ છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાત્રી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun."

જગજીવનદાસ નારાયણને

J. B. 933.

ટેલીફોન:—

ઓફીસ ૩૫૬૩
ઘર ૩૧૧૨

૯૩ ૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારબાઈ મહોલા
સુબધ નં ૩.

શુરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફોર્ટ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કેમીકલ્સ
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	બાઇક્રોમ સોડા
ડેક્ટ. રેડ	મેથીલીન બ્લ્યુ	„ ગ્રીન	„ પોટાશ
હીરેકટ બ્લેક	મેલેકાઇટ ગ્રીન	„ યલો	બ્રાઉન શુગર લેડ
હીરેકટ યલો	ઓરામીન II	„ ખાદી	લીથાજ્ ક્લેક
હીરેકટ ગ્રીન	મેટાનીલયલો	„ બ્લ્યુ	ટેનીક એસીડ
હીરેકટ પીંક	ઓરેન્જ II	„ ઠંડા	એન્ટીમની સોલ્ટ
બેન્જો પરબ્યુરીન	સ્કારલેટ ૩ R	વિગેરે વિગેરે.	ટીન ફીસ્ટલ્સ
હીરેકટ મેન્જેટા	સાઇબી ગ બ્લ્યુ		હાઇડ્રો સલ્ફાઇટ સોડ
હીરેકટ રૂબીન	વોકટોરીઆ બ્લ્યુ		રેનેટ સોડા
હીરેકટ વાયોલેટ વિગેરે.	રેડ પીંગ રેડ વિગેરે વિગેરે.		સોડીઅમ સલ્ફાઇડ
(૫૭)			કોસ્ટીક સોડા
			વીગેરે વીગેરે.

આ પ્રસિદ્ધ નં. ૬૪, ચી'ચપોકલી પટેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નાથકાંટ હિંદુ ઓફીસ ડે. એન.
પ્રેસમાં બદલવા પીતાંબર ઠક્કરે છાપ્યું છે અને ધી ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન અને ભુરો
જયસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈ એલ ટેલીફોન બીલ્ડિંગ્સ ૧૬, બેંક સ્ટ્રીટ કોટમા પ્રસિદ્ધ કર

Registered No. B. 810.

THE JOURNAL OF THE INDIAN MERCHANTS' CHAMBER

देशी

वेपारी येम्बरनुं मासिक.

पुस्तक १२ अ VOL XII MARCH 1920 मार्च १९२० अंक ६ नो. ९

There's a reason why—

WEST END WATCHES are BEST.

Sound construction, finished to perfection
and above all—PERFECT TIMEKEEPERS

These are the inherent qualities of West End
Watches which have for 30 years proved to
be the best watches for India

All watches are thoroughly tested before leav-
ing the factory and again readjusted here in
India before being sold

Our illustrated catalogue describing and illustrating over
300 varieties of watches will be sent post free to any
address

West End Watch Co
BOMBAY - CALCUTTA

માણિકલાલ ગોરધનદાસ ...	...	૨૬ બી
ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા ...	...	૨૭ બી
નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ ...	...	૨૭ બી
મણિરામ ગોવિંદજી ...	...	૨૮ બી
સપ્ત કંપની.	...	૨૯ બી
મોટી. કેમીકલ કં. ...	...	૩૦ બી
રામચંદ્ર નારાયણજી કેશવજી. ...	...	૩૧ બી
જીવરાજ ગોકળદાસ નેણશી ...	...	૩૧ બી
ગોદરેજ બ્રધર્સ ...	...	૩૨ બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરણક સભા ...	...	૩૨ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ ...	...	૩૩ બી
આર. જી. કામદાર ...	...	૩૩ બી
અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા ...	...	૩૪ બી
દુલેરાય છાટાલાલ અંબરીયા ...	...	૩૪ બી
વેણુ કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૪ બી
લક્ષ્મીચંદ ડાસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ ...	...	૩૬ બી
ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રી મંડળ ...	...	૩૬ બી
ગુલામહુસેન હસમાણજી એન્ડ બ્રધર્સ ...	...	૩૭ બી
ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમિટેડ ...	...	૩૮ બી
જગજીવનદાસ નારાયણ ...	...	૩૯ બી
શરણ વલ્લભદાસની કં. ...	...	૪૦ બી

Maneklal Gordhandas ...	...	૨૬
Dahyabhai Ramchandra Mehta. ...	...	૨૭
Nanlal Govordhandas... ..	...	૨૭
Manishanker Govindji ...	...	૨૮
Sapat & Co. ...	...	૨૯
Od. Chemical Co. ...	...	૩૦
Rajvaidya Narayanji Keshavji ...	...	૩૧
Jivraj Goculdas Nenshi ...	...	૩૧
Godrej Brothers ...	...	૩૨
Mahuva Gauraxak Sabha ...	...	૩૨
Kathiawad Hindu Anathashram. ...	...	૩૩
R. G. Kamdar ...	...	૩૩
Amritlal Maneklal Davavala ...	...	૩૪
Dalerai Chhotalal Anjariya ...	...	૩૪
Vaidya Kalyanji Harikrishna ...	...	૩૪
Laxmichand Dossabhai & Bros... ..	...	૩૬
Gujarati Hindoo Stri Mandal ...	...	૩૬
Gulamhussein Esmalji & Brothers ...	...	૩૭
The National Siment Manu. Co. L. ...	...	૩૮
Jagjiwandas Narayan... ..	...	૩૯
Shoorji Vallabhdas & Co., ...	...	૪૦

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્કસ

—*—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

— — —

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એક્ટી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આ સના તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રહેમના વ્યાજમાંથી ફરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાનાં નામનું લીસ્ટ બોર્ડ પર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે.

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોના નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ ફરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક-કેરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, ખજાતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને ખીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી ભેજશોજ જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ધણી વકી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

ટંટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેને શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોમોયોગ બેઠની પાસે ફાટ, ઝૂંબઠ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાગિડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર કોટ-મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફોર્મ માટે.

તાજીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એકજ શાખા છે. જેની ખાતરી એકજ વખત ચોરીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડિયન કલેમ એજન્સી

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એકજ વખતે જે સલાહ હીસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજાં કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીકોઓનાં નાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાજીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ક્રેડિટ:—મુસ બીદડાગ પહેલ માળે નં. ૧૮

એડવકેટ સીનેમાની બાજુમાં, ધોળી તળાવની પાસે કાલજાદેવી રોડ—મુંબઈ.

૬ એ.

ABDUL REHMAN ABOOBAKAR

60-62, ABDULREHMAN STREET,
BOMBAY.

Import and Export Merchant
and Commission Agent.

SPECIAL—Always large Stocks of in hands, of Provision and
Patent Medicines.

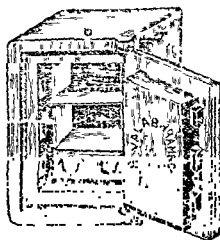
REQUIRE—Buying and Selling Agents all over the world.
Orders promptly Executed at lowest Market rate.

Telegraphic Address —
MARGARINE.

Code used
A. B. C. 5th Edition

એચ. વલભરામ એન્ડ કું.

ચારો ને પકડવાની

અખંડ વાળેલી.

ત્રાન્ઝેરીજી, તાળાં કળી અને કેસ બાકસો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગલી.

૩૫)

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ-૩

THE BANK OF, TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1895

Subscribed Capital	Yen.	60,000,000.
Paid-up Capital	Yen.	37,500,000.
Reserve Fund	Yen.	7,030,000.

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kinkiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad.

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૬ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ઇનકોર્પોરેટ થયેલી.

ભરાયેલી થાપણ	યેન	...	...	૬૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાર બીધેલી	,,	...	...	૩૭,૫૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	,,	...	...	૭,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેહ, ફોર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કેન્ટન ફૂચાંગ, હૉન્કો, કીઉકીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઉ, શેંગાહી, હૉંગકૉંગ, સીંગપોર, સોરાબાયા, સીમારાંગ, બટેવીઆ, એકંગ, ટાઈપેહ, શીન્ચીકુ, ટાઇચુ, ટોકીઓ, ઓસાકા, કોબી, એકોહામા, આકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઇ, ટોવન. મોજી, બાકો.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યાબંધ કોરસપોન્ડન્ટો છે.

આફકો માટે આહુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને બાંધી મુદતની ડીપોઝીટો એક વરસ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

હરેક ભવતું શરાફી અને હુંડીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬, એસ્પ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઇ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

ડગલા અને સુટને માટે ઘણીજ સરસ ચામના સીદક, અને લેમ્બોંગ કાર્ડ સીદક
જાપાનીસ રેશમી કે સુતરાક કાપડ અને તૈયાર સરિલો માલ અને એન્ટીમનીવેર,
હામસેટ, કલેક્ટની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાંથી
જથાબંધ તથા પરચુરણ કીશાયત બાવે મલશે.—જાણી મોકલો.

J. Balamal & Co.

Dana Bunder

Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા બંદર, મુંબઈ. ૩

(૫૨)

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દરતુરની કુંઠ

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ હીમી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીયેનાની આંખની હોસ્પિતાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરમના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મલે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનારકોપથી તથા ઓફ્ટલમોરકોપથી આખ તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મીં શ્રીરાજ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી ફી ખર્ચવાં પણ જવલેજ સતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મીં શ્રીરાજને ગવાલીઅરના મહારાજા સંધીયા, આનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, આનરેબલ મીં જસટીસ બેગી, મીસીસ બેટી, આનરેબલ સર એન. થંદાવરકર, આનરેબલ મીં જસટીસ બીમન, આનરેબલ મીં જસટીસ બેથેલર, કરનલ ફારમેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ બ્રુક્સ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મીં જેલ M. V. O અને બીબ્લ કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને અહરથો તરફથી એમની કબીલીયતપણી ઉમદા સરસ્વીકીકોટો મળી છે.

વળી દુમો પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા વંત્રામાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈફોકલ ક્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાધા વગરના) લેન્સીસ તથા ઉચ્ચી કુવોજાટીના બ્રેસીલીઅન પેમલમના તેમજ આખને ઠંઠક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીસીનદરીકલ તથા કમપાઉન્ડ સીસીનદરીકલ પ્રીન્સિપલ વગેરે દરેક જાતના લેન્સીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં બાવ મણાજ કીંદાચત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જણું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાત્રીપુવંક ધરાજ કીંમત આના ૧૨.

આખની સંભાળને લગતી કીંમતી નુસખાઓ સાધની ચોપડી મુફત મળશે.

નળળાં બૈરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીયો એજ આના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને આના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બઈજાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, ટ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પટેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ યાદી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીયો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કુમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ઠોકરેશને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તેા તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીયો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
આના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નળળા હોય, જેઓને ઉઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ હોય હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાઈથી તવાઈને ફીણુ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક આના ચમચાભાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (આલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂપોને માટે શક્તિને માટે યજ બહાર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીયો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરુદાર મીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જરૂરયાન મળી શકશે. ઉપલી દવાની સંપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચળુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નફલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈબી ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીયો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીયો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુયોર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

T
H
E
L
A
K
S
H
M
I
A
R
T

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ લાયકર લગાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહુદ માંધી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સારૂ જોઈતા

નવનવીન લેખણો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના છલોક અમારી ખાસ તૈયાર છે,

જેમાંથી તમેને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને જાત્રી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
ર્ટ
મા
ય
સ
લા
મું
બ
ઈ

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા—

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેફરેન્સ કે વાઈથી આંકડી, તાણુ, જે'ય કે કાંઠણી આવતાં બેશુદ્ધિ, હાંતખીલી આસ રૂ'ધાવો, થાંડગાર બનવું, ફીણના ફીસોટા, પેટના હુખાવા ઇં નવા કે જુના હર્દ માટે રામબાણુ છે.

વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ઘેલછાને લીધે, રડવું, ક્રુધવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા, નિચિત્ર જ્ઞેવું, પ્રેવાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાઝ વરતુ છે.

ઉપયોગ કરેથી જાત્રી. હવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિલાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ બુક કી ૦)ટ્રા. પો.)—

છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધિત હીસ્ટરિયા-ચેક ચેરી-વગેરે. (૨૬)

પ્રેમચંદ કશનાજી સુરતવાલા.

બીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

ચોખ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા કુમર, તથા બેટરી ટેબલફેન, વગેરે માલ કીફાયલ આવે મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી જાત્રી કરશે.

ઠેક મુજબ જેહા બીલડીંગ, બીજે માલે, બ્લોક નં. ૬, મુંબઈ નં. ૨.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વેહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની ક્ષીંમતમાં ધટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

આનં. શેઠ મનમોહનદાસ સમથ (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરશી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી.

શેઠ વાલજી મુંદરજી

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

દરેક ભતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે ષીલ્ડીંગ્સ, ૧૨, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાયમાં
ધરવામાં આવે છે બહિર પ્રબંધે તથા વેપારી વર્ગને એલેમાન કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની જોહેરણાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની ઓફિસમાં
જાખવું અથવા ભલે ગાળવું

પેસ્તનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું'ં લીં

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે દૂધ પચવતી (ટેલીઆક સીરકમની) આ બ્લેકર ખબરો આર આનાના સોજા રાખ્દ અને ઉપરાત વધુતા દેકે રાખ્દ દીઠ એક પૈસાના બાવધો લેવામાં આવશે. ૧૬ રાખ્દ દીઠ આર આના અને તે ઉપરાત દર રાખ્દ દીઠ એક પૈસો લેવાના રિવાજ છે. હાખાવનારાઓએ દેકે મહીનાની તા ૨૦ મી મુખીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા નોંધએ, અંદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોરટમાં મોકલી આપવાં.

સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન યુરો,
મોદલ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
૧૦૬ સ્ટ્રીટ—કોલોમ્બિયા.

ચથેતરની તપશ્ચરિ—ચથેતરની સર્વો-
ત્તમ ભગાકુમાંથી શ્રીયંતે માટે ખામ હાથે
ધુંટા બનાવેલી—કીંગત રતલાના રૂપાયા
ચાર—નમુને મફત ચથેતર બેજંતી,
(૬૨) નડીયદ,

“ લગનનું પડલું ” નામની ચોપડી એક
ચાલાની ટીકિટ ગોઠવી મંગાવો.

ડી. એન. શાહ, અપારીયા અકલા
સુરત.

અધાપિ બહાર નજ પડેથી એ
મુંબઈ ઇલાકાની ભુગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા-
યાર આના ળીજા ધારણ માટે અંગ્રાલીત
મનોચતન ચાર આના દરેક આપડીનો ડીકે-
શન શિક્ષક તૈયાર છે.

छगनदास भातीराम शाह.

(६३)

शाङ्ख्येय—सुरत.

“देवदेव शूलभङ्गो” पराधीन मुञ्जा
 क्लास देवदेव मुसाफ़राना मुसाफ़रीया दूर करवाने ला
 तमार हाथपल्लु प्रकारनी मदद, जावभी, अथवा सादा-
 र्य लेधती होय अथवा तमारें तमात छिदने छवोश
 वधार देवायते जेवो होय ने। “छन्दीयन बोर्ड
 ओफ़ हाथरेक्टरस” ना छपरीपला नं.ये स्टेट
 मेनजरमेंट आफ़ देवदेवो रथापगानु दंभा छत्रं. आ
 जा मतना कायमज्जानी डोपीया अने तेनो रीचोर्डी नीये
 जलावेले सदुद्देश्य पासेथी मजरोः—

અપરાજિત ઇ. નેનરી

ધી હન્ડીયન પેસેનજરસ એન્ડ ટાપીક

રાણીક અસોશિયશન,

બેસન બજાર સ્ટીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

અમારા ઘરાફો કેણ છે ?

[illegible]

આદર્શાહો યાદુતી.

અમે તે કાશ્મીરી ગુમાસ્તેરી વાકાત પાછી લાવે છે પુણ્યાત કામગ રાખે છે આ રાજવંશી ચાકુની વર્ચ વિમના તમામ વ્યાપી મનું છે અને વીર્ય થઈ બનાવી ખર પુણ્યાત આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને નખળા માણસને પણ જીવાળની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દગલો લાભ લેવા અમારી ખાસ જલ્દાશુ છે આ દવા લાખવામાં કોઈ બતની પરેછવી જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની કળી એકના રૂ. દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને અરવચ્છ ગાઇલીના પાણીની મુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને સહન આપવા, હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” ભુકે કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી મુગર કોટેડ કવીનાઇન વૅસકેરા વેલુટેબલ લેકસેટીવ પરજેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને શુદ્ધકારક, બનાવટો મુખ્ય મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કંપની

(૨૧)

“ટીકલી” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખ્ય નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સધીવા અને ગાઉટના દરેક મટિ આ એક ધ્યેજ અસરકારક, સમગ્રાણ અને ઝડપી ઇલાજ તે દિવસ તામલું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન માવેના વા, તમામ ભત્તના સંધીવા, સાંધેટીકા, ગાઉટ, અગ્નિ, કરતલ, આકર્ષા નસોતું ખેંચાડું, કમર, છાતી, સાંધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખનું, બરડાની ફાટ, બચાંઓના નબળા પડેલા પગે શુક્રેણે સેબિ, સુએલા તથા મંદગ ગવલા સંધા અને હાડકા અડસાત, લમ્બેગે, લકરો, લચક, ચસક, તીગેરે તમામ ભત્તના સરીરના જુના દુખારને ઝટપટ સાબ કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બકી લોહી ફરતું કરી નવી છંદગી બખરાવી એ આ તેલના ખાસ શુભો છે. કી મત ફક્ત રૂપિયા એક.

સર્વે જાણીતા દવાના વેદાર્થો વેચે છે. બાહ્યરમામવાળાઓએ નવસારી લખડું.

(૪૫)

માલિક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.
હેડ ઓફીસ—દોરડી સીટ, નવસારી.

રેટોલ

ગોળીઓ.

(૨૪૨૪૬.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની બુદ્ધી ઉપર આગ્રાહ અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી બુદ્ધિથી ખાઈ જાય છે, અને આગ્રા પછી હમેશને માટે ઘર, હુકાન, ગોડાઉન છોડી નહાંથી જાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને દુન રાખવાને માટે ઘણાજ અકમીર ઉપાય નીવડયો છે કારણ કે તે વાપરયાથી મરકી. ઉંદરો નહાંથી જાય છે. ઉંદરો મરકીનું મુળ કારણ માટે તેમને દુર રાખયાથી મરકી પણ દુર રહે છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ બુદ્ધી જગ્યાએ બાકા પુકા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી. એથે દીવરો એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કી મત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. મોટા જગ્યામાં મંગાવનારને માટે ખાસ લાવ આપીશું.

ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ૦.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, —મુખ્ય.

જો

તદ્દમરે ત્રીજ વર્ષના ઉત્તરઓની હાથમરી અને
નવલમ અટકાવવાં હોય, હાંદી બેપાર ઉલ્લેખને થતી
હાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭
પૌંડનો હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અટકાવવો હોય,
હાંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પગારની નોકરીઓ નોંધતી
હોય, હાંદી ઉલ્લેખ હાંદનાજ લાભ માટે ખસવેલો
હોય, નહેર પ્રભાની સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર
સચ્ચા નોંધતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ નોંધતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સંબંધી લડત ચલાવા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફેરડેન
ફરસાસ્પ દાદાચાનજી ૩૬૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ,
એ સરનામે મોકલવા વીનંતી છે

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ડી.
ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળે અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબલીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૨, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર:

પાટણવાલા બામ,

રૂમીટીઝમનો કટ્ટા દુશ્મન, તથા સંધીવા, ઠમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુઃખાવો, હાંત તથા કાનનો દુઃખાવો માખ, વીછુ, વગેરે ગહેરી
દખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરત આરામ થાય છે.

માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
ખાટલી મંગાવી ખાત્રા કરો કી. બા.-૧) ની રૂ. ૦ા.

વી. પી. ખરચ જુદું તે શીવાય

ઘણી નતના ખુશબોદાર મધ મધતા તાજ પુલીમાંથી બનાવેલા
હેર બોહલો અત્તરો તથા બોટો મલશે, અને દરેક નતના
ઇંગ્લીશ શેન્ટો લવંડર શાણુ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલશે.

વી. પી. થી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું.

એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાણપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

(૫૯)

રંજુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંજુન સમાચાર

જેમાં રંજુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, જાણવાન્નગ કોટાં મચકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેશતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૧,
છૂટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રોપ્રાઇટર “રંજુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંજુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંજુન.

રંજુન સમાચાર પ્રેસ.
૧લી નંબર ૨૭, ૫૨ નંબર ૫૩-રંજુન

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંજુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસતીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટંટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીસ ભાંગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપુર કમીશન.

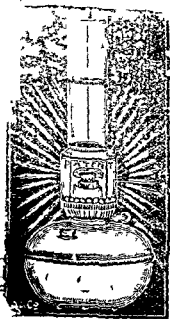
૬૦ દાવડાની કુાં,

મરમાહેવીના કુવારા પાસે,

મુંબઈ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટંટ (માલીકની બીજી શોધોની રાક્ષાણને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરો અથવા જાતે મળો.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણુ ..... રૂ. ૪૯,૫૯,૯૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૧,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઇની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એચ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઇ શકે છે.

વહી ઑફીસ:-એલાહાબાદ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઇ.

શાખા ઑફીસ:-ઝવેરી બજાર, મુંબઇની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતામાં રાજની બાકી ઉપર બ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

"

મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:oi:—

વેલાતી ખનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હિસાબ ગોદરેજ પ્રગતે આપ્યો છે. કેટની ઇવર્ટ લેધમની આક્રીસની આગમાં અને કાપક બનવની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સામુઅ જેન્સી પોતાની હન્ટરોની કીમતની વેલાતી મોટા બાણીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને ખરમાની સેર્વીંગ બેંકો માટે સરકારને ડગર તીજેરી ભેંઠતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આખો ડગર તીજેરીનો એરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં જ્ઞાન ક્રાનસીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હન્ટરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકાનું હુબરહોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન-ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, જ્ઞાન ક્રાનસીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની ફાયરમુક હોયાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બજામાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેંકે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હવી નહીં, તોપણ તેના ખનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક હોયાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હુમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશેશ કરો.

કેશવશાન્ત—હેર ઓધલ બહાઈ ઓધલ
(વાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે બહાઈ ઓધ
લના લાખા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે માટે બે કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવશાન્ત હેર ઓધલમા બહાઈ ઓધલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઇનામ અમે આપશુ

બાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦

દરેક બાટલીના વપારીઓ પાસેથી મળશે
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું

પ્રોપરાઈટર્સ

ધી હિંદ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરકશુભરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અબદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ

(૫૩)

THE Bombay Mill Stores Supply Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.
19, Bank Sreet, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings,
Leather, Hair and Balata Beltings,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands.
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth,
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheets,
Asbestos Millboards & Packings,
Canvas Hose, etc, etc., etc.,

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
Please write to us*

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું, VOL. XII MARCH 1920. No 9 માર્ચ ૧૯૨૦. અંક ૯ મો.

અનુક્રમણિકા

વિષય	પાટ	વિષય	પાટ
વેપારી વીષયો		૪ કાપડની વેદારા	... ૪૧૪
૧ કામગી બનાવવાનો હોલો	૩૯૨	૮ ખાડની આયાત	૪૧૫
૨ લાખ " "	૩૯૪	૫ સુતર ની નબરવાર વેદારા	... ૪૧૬
૩ મોનેઝાઈટ તથા ચોરીયમ	૩ ૬	૬ સુતરની પ્રાતવાર વેદારા	... ૪૧૬
૨ ચેમ્બર વિભાગ	૩૯૮	૭ સુતરની આયાત	૪૧૭
૧. ચેમ્બરની કમીટીની સભા	૩૯૮	૮ વેપારી પુછપરછ	૪૧૮
૨ " સભા-કમીટીની સભા	૪૦૦	૧૦ દિ દુસ્તાનનો દરીયાઈ વેપાર	૪૨૧
૩ ચેમ્બરમાં આવેલી ચોપડીઓ	૪૦૧	૬ વેપારી ખબરો	૪૨૫
૩ બીજી ચેમ્બરો	૪૦૩	૭ અધીપતીના લેખ તથા નોંધ ...	... ૪૨૮
૪ કાયદો અને કોર્ટના ચુકાદા	૪૦૩	૧ હાંદી ચલણ	૪૨૮
૫ વેપારી આંકડા વગેરે	૪૦૪	૨ ઇંગ્લીશ ચેક બોક્ ઇ ડીયા	૪૩૪
૧ નવા પેટરો	... ૪૦૪	૩ વેપારી કળણી	૪૩૬
૨ નેપ્ટ સ્ટોક કમ્પનીઓ	૪૦૬	૪ નોંધ	.. ૪૩૭
૩ કાપડની વેદારા તથા આયાતની સરખામણી	૪૧૪		

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી

આ માસિકનું લવાજમ મુબદલા આહુકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામના આહુકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુદા રાખવામાં આવ્યું છે છુટક નકલ એકના આના ૬ છ નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઠી નાખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તે તે પ્રમાણે કરવું જાની શક્ય નહિ.

રીડીંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે હવેથી પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે આહુકોને આકર્ષી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરત ખબર આપવી જાની જલદી તે વીશે તપાસ પશુ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીટીકમાંથી બીજી પ્રત પશુ રવાના કરી શકાય પાછળથી બધી પ્રતો ખપી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ફરીયાદ ખરી હોય તો પશુ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે

ઈન્ડિયામાં ફોરોગ ટાઇલનું જાણીતું ખાતું—ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ ૨૧ એક આ, ફોટ, મુંબઈ.

કાગળ બનાવવાનો ઉદ્યોગ.

કાગળ બનાવવા માટે જે માવો તૈયાર કરવામાં આવે છે તે બે જાતનો હોય છે. એક જાત એવી હોય છે કે તે બનાવવામાં રસાયણ ક્રીયાનું કામ પડતું નથી. એમાં તો ચીજોને ભીંજવી પુટવી વગેરે સાદી ક્રીયાઓજ હોય છે તેમાં પણ હેતુ માત્ર એટલોજ હોય છે કે રેસા છુટા પાડવા. તે પછી એ ચીજોનો ભુકો કરી પુરકળ પાણી વડે ધોવામાં આવે છે અને પછી પાણીમાં ભળીને લોહી જેવો ઘઘ ગળેલો એ માવો ઠારીને અને ઠાળીને નીચોવીને એકઠો કરવામાં આવે છે તેને જાળરમાં સુકો મીકેનીકલ માવો અને સીલો મીકેનીકલ મવો કહેવામાં આવે છે. ઉન વગેરેમાંથી કેટલુંક કાપડ માત્ર ટીપીને બનાવેલું હોય છે તે છતાં જેમ સંચામાં વણાયલા કાપડ જેવું ઘટ રહે છે તેમ ઘટ રહેવાનું. શુષ્ક આ મીકેનીકલ માવામાં નથી અને તેથી માત્ર હલકી જાતના કાગળ એમાંથી બને છે તેમ છતાં એવા કાગળો માટેની માગણી ઘણી રહે છે.

રસાયણી ક્રીયાઓ પ્રકારની અને શુદ્ધવણુ ભરેલી હોય છે. જેમાંથી પાણી આરપાર જઈ શકે એવાં ઝીણુંમાં ઝીણું પણ છીદ્ર વીનાના પદાર્થોને એ ક્રીયાથી જુદા પાડવામાં આવે છે અને પછી બાકી રજકણ જેવો ભુકો રહે છે જે જીની હોય છે ત્યારે માવો કહેવાય છે. એ ક્રીયાને માટે વપરાતી ચીજો ઉપરથી એની જાતના નામ દેવાય છે. જેમ કે, સોડા પદ્મ, સલ્ફેટ પદ્મ વગેરે. જુદીજુદી જાતનાં ઘાસ, લાકડાં, ચીથરાં વગેરે ઉપર આવી રીતની રસાયણી ક્રીયા કરી શકાય છે. તે સર્વ માટે શરૂઆતની વીધી એક સરખી હોય છે. લાકડું હોય તો તેના કકડા કરા, છાલ કાઢી નાળો, ગાંઠો હોય તેની આરપાર છીંદા. પાટો અને એ બધાંનો ઉપરથી કચરો દુર કરો. પછી તેને પચાવવાની ક્રીયા કરાશે. તે માટે તેને આલકલી અથવા એસીડવાળાં પાણીમાં ભીંજવી રાખવામાં આવે છે જે વેળા કેટલો સમય કેટલી ગરમીમાં અને હવાના તથા ઝીજ કેટલાક દળાણુ હેઠળ એ પદાર્થ એવી રીતે રાખવો તે વીધે સંભાળભર્યું ધ્યાન રાખવું પડે છે કેમકે છેવટે માવો વધારે મળશે કે ઓછો તેનો આધાર આ ઉપર રહે છે.

રસાયણી ક્રીયાથી કેટલાક લાભ મળી શકે છે. એ રીતે મેળવેલો માવો ઠરે છે ત્યારે ઘટ રહી શકે છે, અને તે ઠારણથી ઉંચી જાતના કાગળો એ રીતે બનાવાય છે. હીંદમાં જે જે ચીજો કાગળો બનાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવાયા આવે છે તે સર્વ ઉપર રસાયણી ક્રીયા કરી શકાય છે જ્યારે કેટલીક જાતના લાકડાં એવી ક્રીયા વગર “મીકેનીકલ” રીતે કામ લેતાં પણ જાણતા માવો પુરો પાડી શકે છે.

હમણાં ગોથેન્બર્ગમાં નવી રીતે કામ લેવા કાળે એક કંપની સ્થપાઈ છે. એ રીત એવી છે કે જે માવો “મીકેનીકલ” રીતે મેળવાય તેમાં ચાક લોળવીને ઘટ્ટ માવો બનાવવો. ચાકનો એવી રીતનો ઉપયોગ અગાઉ પણ થતો હતો પણ જ્યારે એ મેળાવણીમાં કારખાનીક એસીડ ભળતું ત્યારે ચાકની અસર નાણક થઈ જતી. આ નવી રીતમાં એવું છે કે માવામાં ચીકાશ લાવવાને પણ ચાક ઉપયોગી થઈ શકે છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે એ રીતે

ઉંચી પોલીસ કદેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

જનાવેલા ઠાંગળ વધારે સસ્તા, દેખાવમાં વધારે સારા અને જાતમાં વધારે ઉંચા પ્રકારના હોય છે.

જુદીજુદી જાતનાં ચીથરાંમાંથી જનાવેલા ઠાંગળે ની પરીક્ષા લેતાં એમ માલમ પડે છે કે બીજી જે ચીજ સાથે ચીથરાંને ભેળવવામાં આવે છે તે ચીજની સરખામણીમાં ચીથરાંનું પ્રમાણ વધારવાથી પરીણામ વધારે સાફ આવે છે. એમાં જે જેળ વપરાય છે તેમાં પણ રાજથી માવાની જાત હલકી થાય છે. પ્રાણીઓમાંથી નીકળેલી કેટલીક ચીજોની જેળથી ઠાંગળો માટેનો માવો વધારે સારો બને છે. માવો બનાવવા માટે હીંદમાં ઠાંગળો બનાવનારી મીલોમાં નવે જણવેલી ચીજો હાલ વપરાય છે. (૧) સખઈ ભાગર (Sbai Bhabbar) અથવા બાઈબ (Baib) નામથી ઓળખાતું ઘાસ (Ischaemum grastiifolium) (૨) મંગ ઘાસ (Scorom Arundinacium) (૩) ચીથરાં રદી કેથળા, જુદ, શણ વગેરેનો રદી માલ વગેરે ; (૪) હીમાલયન સ્પીન્સ વગેરે જાતનાં લાકડાં ; (૫) ૩ તથા અનાજના પાકને અંગે થતાં ઘાસ (૬) એલીફન્ટ ગ્રાસ (એ નામથી ઓળખાતી જાત) ; (૭) અનવાસના રેસા.

પહેલી ગણવેલી બાઈબ જાતનું ઘાસ મોટા જથ્થામાં અમુક સ્થળોએ મળી શકે છે અને તેમાંથી માવો બનાવવાની અનુકુળતા સારી હોય છે. બંગાળ, છોટાનાગપુર, નેપાલ તરાર્ધ, મધ્યપ્રાંતોમાં કેટલા વીલાગો, મધ્યહી હસ્થાન, સંયુક્તપ્રાંતો, રજપુતાના, તથા પંજાબમાં ઠેઠ અફગાનીસ્તાન સુધીના પ્રદેશમાં એ ઘાસ મળે છે. ઠાંગળો માટેનાં કારખાનાઓને એ ઘાસ હાલ માત્ર બંગાલ, સંયુક્ત પ્રાંતો, મધ્ય પ્રાંતો તથા નેપાલ દરમિયાન એટલા ભાગમાંથીજ પુરું પાડવામાં આવે છે. અત્યાર સુધીમાં પચાશ હજાર ટન જેટલું એ ઘાસ એવી રીતે ખર્ચું હશે. એની સરેરાસ કીંમત ટન દોઢ નવ રૂપયાની રહે છે.

મંગ ઘાસ બરૂના જેવું હોય છે. એને સીધો લાંબો પીળો થડનો ભાગ થાય છે અને નીચાણ-વાળી જમીનમાં એ મળી આવે છે. એમાંથી માવો બહુ થોડો ઉતરે છે તેથી એનો બહુ ઉપ-યોગ થતો નથી.

બાંધુની ચાર જુદી જુદી જાત આ ઉદ્યોગ માટે ઉપયોગમાં લેવાય છે. નામદાર સરકારે એ વીશે વીગતવાર તપાસ ચલાવી હતી. મી. સીન્ડાલ નામના અમલદારને ૧૯૦૬ માં એ માટે હીંદી સરકાર તરફથી જરમા સુધી મોકલવામાં આવ્યો હતો. એ અમલદારે કેટલીક તપાસ કરાને જેળવેલી હલકીત એક લેખમાં રજુ કરી છે તેમાં એ ઉદ્યોગની વેપારની દૃષ્ટીએ પણ તપાસ લીધી છે અને બાંધુની જુદીજુદી જાતો માટે કંઈ કંઈ જગાઓ અનુકુળ છે, એના પાકની ઉત્તર કેટલી થાય છે તે વગેરે વીગત પણ એમાં દર્શાવી છે.

સાધારણ રીતે આપણા જોવામાં આવે છે તે બાંધુ છાઈવાર નકર અને કોઈવાર પોલા હોય છે. એની લંબાઈ થોડી હોય છે. એ બહુજ ઉપયોગી જાત છે. માત્ર પૂર્વ બંગાળ અને આસામ શીવાય હીંદમાં તથા જરમામાં ગળે એ ઉગે છે. એને અંગ્રેજીમાં ડી. સ્ટ્રીક્ટસ (D. Strictus) નામથી ઓળખાય છે બાંધુમાંથી સાફ કર્યા વગરનો માવો કેટલો મળે ત વીશે મી. સન્ડાલે તથા મી. સુમનસ ધ્રુવે કહોડેલા આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:-

ધી બોમ્બે દાખલ માર્ટ ૨૧ એંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

જુટથી આપવામાં આવતાં હતાં પણ એ શરત પાળવાનું બહુ બની શક્યું નહીં ત્યારે પાછાથી સરકારે લાખની પેદાશનો અમુક જથ્થો ખરીદવાનું કમ્પલ હયું જેથી એ શરત હવે પાળી શકાય છે. એ શરત એવી છે કે ખાનગી વેપારી જેટલો માલ નીકાશ કરે તેના અમુક પ્રમાણમાં સરકારી માલ પણ નીકાશ ચલાવી જામીનગીરી સરકાર પાસેથી મેળવવામાં આવે તેજ એ ખાનગી નીકાશ માટે લાઇસન્સ આપવું, આ યોજનાથી એંશી હજાર હેક્ટર જેટલી લાખ ચીનીસ્ટ્રીટ એન્ડ મ્યુનિશન્સ અર્થાત દારૂગોળાને લગતાં પ્રધાન મંડળનો ખાતરનો પાલીસ માસ દરમ્યાન પુરી પાડવામાં આવી હતી.

હિંદમાંથી નીકાશ થતીલાખમાં મોટે ભાગે ઘેરા નારંગી રંગ ધરાવનારી હોય છે. હોય છે. પલાશના ઝાડમાંથી મેળવેલી લાખ સાફ કરીને ખનાવેલી એ હોય છે. હિંદમાં બનતી એવી લાખના ઘણા નમુના એકઠા કરીને તે ઉપરથી એક સ્વીકૃતપત્રો નમુનો બનાવી લંડનમાં રાખવામાં આવે છે અને દર વરસે એવો નમુનો નવો બનાવી લુના નમુનાને ઠેકાણે મુકાય છે. જે ભાવે સોદા થાય છે તેની સરખામણી માટે માલની બત તરીકે આ નમુનો ગણાય છે. લગભગ દોઢ મણ લાખ માય એવી પેટીઓ અથવા કોથળા મેવડા કરીને તેમાં લાખ ભરી નીકાશ કરવામાં આવે છે.

મેનેઝાઇટ તથા થોરીયમ નામના પદાર્થો વીશે લંડનની સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસ આટે ઇમ્પીરીયલ ઇન્ડીસ્ટ્રીયલ મી. એસ. જે. ભેન્ડને થોડા વખત ઉપર આવેલાં ભાષણમાં જણાવ્યું હતું કે ત્રાવણકોરના ફરીયાદીઓ ઉપર મેનેઝાઇટ બહુ મળી શકે તેમ છે. જેટલા ભાગમાંથી મેનેઝાઇટનો અમુક જથ્થો બ્રાઝીલમાં મળી શકે તેટલાજ ભાગમાંથી હિંદમાં એ સ્થળે બમણો જથ્થો મળી શકે તેમ છે. એ માટે ઇંગ્લંડમાં કંપની ઉભી કરવા પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યા હતા અને ત્રાવણકોરના રાજ્ય પાસેથી તે માટે ભેંઠતી પરવાનગી પણ મેળવવામાં આવી હતી, પણ ઇંગ્લંડમાં તે માટે ભેંઠતી થાપણ કહાલનાર મળ્યા નહીં એટલે પરદેશના થાપણ વાળાઓને પુછવામાં આવ્યું અને છેવટે જરમનોએ ભેંઠતી થાપણ આપી પણ તેમનાં નામ એ કંપનીના કામગાજને લગતા પત્ર વ્યવહારમાં રાખવામાં આવ્યા ન હતાં. પરીણામે એ સાહસમાં જે માલ મળ્યો તે જથ્થો લઘાઈ જગતા સુધી જરમની ગયો. બ્રાઝીલમાં એ માલ મેળવનારે ત્યાંની સરકારને જે રૅન્ડમલી આપવી પડે છે તે કરતાં ત્રાવણકોરમાં એ માલ મેળવનાર પાસેથી ત્રાવણકોરનાં દેશી રાજ્યની સરકાર ઓછો કર લેતી હોવાથી માલ વધારે સસ્તો પડતો હતો. લાઈ જથ્થા પછી એ વીશે તપાસ કરવામાં આવી અને એ માલનો લાભ જરમનો લઈ ન લઈ એવા ઉપાયો લેવાયા. જરમનોને એ મેનેઝાઇટ ધાતુ પુરી પાડવા માટેનાં કેંટ્રલો ૧૬ કરવામાં આવ્યાં અને કંપનીનો વહીવટ થીટીશના હાથમાં રહે એવી રીતની નવી ગોઠવણ કરવામાં આવી. ક્રીટીય માલ બનાવનારાઓ જ્યારે મેનેઝાઇટ ધાતુ માગે ત્યારે તેમને પોતાની પાસે હોય તે માલ વાજી ભાવે આપવાની કમ્પલ્સતથી કંપનીના ચેર હોલ્ડર ઇંધાયા. ૧૯૧૦થી ૧૯૧૪ સુધીમાં મેનેઝાઇટ ધાતુ મેળવવાનું કામ કન્નિલોનની ઉત્તરે ફરીયા ક્રીનારે આવેલી ૧૪૨૭ એકર જેટલી જગામાં થતું હતું. ત્યાંથી મળી શકે એવો જથ્થો મી. આઇ. સી. આફ્રી નામના નિદાન ૧૭૭૬ હજાર ટન જેટલો ધારે છે એ માટેની પરવાનગી ત્રાવણકોર મીનરલ્સ કંપનીને આપવામાં આવી હતી. તે પછા દોઢસો એકર જેટલી જીલ્લ જગા માટેનો પટો મેથર્સ હોપ્કીન એન્ડ વીલ્યમ્સ.

મેટેલીક શીર્લિંગથી બીલીંગનો એપરો શોલે છે.

લીમીટેડ નામની કંપનીને આપવામાં આવ્યો છે. ૧૯૧૬-૧૭ના વર્ષમાં ત્રાવણકોરના રાજ્યમાં થયેલી મોનેઝ ઇંડ ધતુની પેદાશનો મોટો ભાગ યુનાઇટેડ રેટલ સખાતે નોકાશ કંવામાં આવ્યો છે પ્રાંતમાં યુનાઇટેડ રેટલમાં તથા હિંદમાં ત્રાવણકોરમાં રાજ્યમાં થતી મોનેઝાઇટની પેદાશની સરખામણી નીચે કરી બતાવી છે:—

પેદાશ—ટન.

કીંમત—પાઉંડ.

	પ્રાંતીય.	યુ. રેટ.	ત્રાવણકોર.	પ્રાંતીય.	યુ. રેટ.	ત્રા.
૧૯૦૬	૬૩૫૯	૨૪૨	.....	૧૪૧૭૪૨	૧૩૫૪૮	.....
૧૯૧૧	૩૬૨૭	૧૧	૮૧૯	૧૧૧૧૦૪	૮૯	૨૪૦૪૪
૧૯૧૬	.....	૧૯	૧૨૬૨	.....	૧૫૨	૩૭૭૧૪

૧૯૧૫માં દુનિયાની મોને ઝાઇલ ધાતુની પેદાશનો તોતેર ટકા જેટલો ભાગ હિંદમાં અનેલો હતો.

દુનિયામાં થેરીયમની પેદાશનો નેવું ટકા જેટલો ભાગ ૧૯૧૫માં હિંદમાંથી મળ્યો હતો.

લગાઇ ભાગી તે અગાઉ ઇન્ડેન્ડેન્ટ લેમ્પ માટેના મેંટલ બનાવનારાઓની સ્થિતિ ઘણી સુરક્ષેલ થઇ પડી હતી. કેમકે થેરીયમની નાઇટ્રેટ મેળવવાની સુરક્ષેલ વધી પડી હતી. એ વસ્તુ ખ્રીડીશ વેપારીઓને આપવાનું જરમનોને હથ જઇ પડ્યું હતું અને તેઓ તેમને એવી સરતે આપતા હતા કે અમુક વરસો માટે એ ખરીદનારાઓ એવી પ્રજુલાતથી બંધાય કે પેતાને ભ્રષ્ટો સઘળો માલ એ જરમન સીંડીકેટ પાસેથીજ લે એ મોદવણ ચાલુ રહી હોત તો ખ્રીડીશ સ્પાહસ વધી શકત નહી અને થેરીયમ નાઇટ્રેટ બનાવવાના રસાયણીક ઉદ્યોગ માટે પણ ઇંગ્લંડમાં પ્રયત્ન થાત નહી પણ કેટલાક ખ્રીડીશ વેપારીઓએ માલ ફ્રેંચ પેડીઓ પાસેથી મેળવી શક્યા કેમ કે પ્રાંતમાંથી એ માલ મેળવવાનું ફ્રેંચના હાથમાં ગયું હતું. લગાઇ ભાગવાથી જરમનીની બાજુ ભાંગી પડી અને થેરીયમ નાઇટ્રેટનો ભાવ ઓગણીસ શીલીંગ ઉપરથી વધીને છતું શીલીંગનો થયો તે પછી કેટલોક માલ ક્રાન્સથી અને કેટલોક યુનાઇટેડ રેટલથી મેળવી શકાયો. હાલ એ ચીજ બનાવવા માટે ઇંગ્લંડમાં પ્રયત્નો ક્રેતુ પામ્યા છે.

ચેમ્બરની કમીટીની સલાહ

ધી ઇન્ડીઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને બુચેની કમીટીની એક સલાહ સે મંવાર તાંદે મી. ફ્રેડુઆરી સને ૧૯૨૦ ને રાજ સાંજના ૨-૩૦ કલાકે (સ્ટા. ટા.) ભરવામાં આવી હતી જે વખતે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:-

(૧) શેઠ જ હાગીર ખમનજી પીટીટ.	(૧૦) શેઠ ફીરોજ જે. ખીલીમોરીયા
(૨) , સોરાણજી એલલજી વાડન.	(૧૧) , જેઠાલ નારણદાસ
(૩) આ સમ કાજલભાઈ કરીમભાઈ.	(૧૨) , કાજલ દયાશીમ રહીમ તુલ્લા
(૪) શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.	(૧૩) , મનુષ્યલાલ એ. મારતર
(૫) , વલ્લભદાસ ચતુરજી શીવજી	(૧૪) , માવજી ગોવિંદજી
(૬) , મેલીલલ વલ્લભજી	(૧૫) , નાનજી હરીભાઈ
(૭) , મેલીલાલ કાનજી	(૧૬) , વેવાશકર જગદલન
(૮) , શુભચંદ દેવચંદ જવેરી	(૧૭) , બી એફ. માહન
(૯) , દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી	(૧૮) , એન. એમ રજુમદાર

૧ તમીજ ૧૩ મી બનુઆરી સને ૧૯૨૦ ને રાજ ભરવેલી કમીટીની સલાહી જે મીનીટી સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. ધી મોર્ડશીઅસ શીપર્સ એસોશીએશન તરફથી ચેમ્બરમાં સલાહદેવતરફે દાર્પલ થવાની અરજી આવી હતી જેને રાખેલા મુજબ બેલટ ઉપર મે કલવાનો હવાય થયો હતો બેલટ માટેના દીવસો તા ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીથી તા ૨૩મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૦ સુધીના મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. સ્ટુડીનામ્બર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નમવામાં આવ્યા હતા.

૩. ના. હોર્ડ સન્કારના વેપાર અને (દાગ ખાતા તરફથી) ખરમા અને મદ્રાસ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના રેકૅટર ઉપર જે ૧૩ મોદવામાં આવ્યો હતો તેની એક નકલ આ ચેમ્બર પર મોદવામાં આવે હતી પણ ખાસના આયત જકત જે ધોરણે નક્કી કરવામાં આવી છે તે સંબંધમાં હતા. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૪. મેમ્બર ૧૬મજી કુવનજી એન્ટુકા, તરફથી પત્ર આવ્યો હતો જેમાં સ્ટીમર ઉપર રસાફરને પર્ત હાડવાની વહાવેલી હતી. પત્ર કમીટી આગળ લખેલા એવો દસાવ થયો હતો કે આ સંબંધમાં જે ખાસ કમીટી સ્થાપવામાં આવી છે તે કમીટી તરફથી શાં પગલાં લેવામાં આવ્યા છે અથવા તો આવનાર છે તે લખી પુછાવવું.

૫. કોલમા ઉપરના દેલ્વેના દર વધારવાના સંબંધમાં કમીટી તરફથી તા ૧૧ ડીસેમ્બરને રાજ પ્રોટેસ્ટ મોદવામાં આવેલી, તેના જવખમા ના. હોર્ડ સન્કારના દેલ્વે ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તવા વધારેલા દર અમલમાં મુકવાનું કામ મંજૂર થયું છે અને તે પ્રમાણે પહેલી એપ્રિલ સને ૧૯૨૦માં અમલમાં મુકાશે. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

ઈન્ડીયન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ પ્રીશનની હાલમથાને અનુમોદન આપેલું અને લંડન મેમ્બર એક્સ કોમિસનના દરેક ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ સેકશનની જે હાલમથાને હતી તેને નહીં. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૩. કરંસી કમીટીના રીપોર્ટની એક નકલ આ મેમ્બર પર મોકલવામાં આવી હતી. રીપોર્ટ ઉપર વધુ બીચાર કરવાને સાફ નીચેના ગૃહરથેની રજા કમીટી નામવામાં આવી હતી:—

૧. શેક જહાંગીર બી. પીટીટ.	૮. શેક એન. એમ. મહુમદાર
૨. ઓ. સર. ફાબલબાઈ હરીમલાઈ.	૯. „ એસ. આર. બમનજી.
૩. ઓ. ગી. પુ શેતલદાસ ઠાકેરદાસ	૧૦. „ પ્રો. ટેનન.
૪. સર વિલ્હલ્મ દાસોદર ઠાકેરસી.	૧૧. „ એલ. ડી. એલ. બમ્લે.
૫. રેક મનુ સુબેદાર.	૧૨. „ સોનાબજી એન પે.ચખાનાવાલા
૬. એન. મો સુનીલાલ વી. મહેતા.	૧૩. „ માવજી ગોવિંદજી.
૭. શેક બી. એફ. માદન.	

૧૪. રેક :તનસી કુળજી જેજી. મેમ્બરની કમીટીના સલાસદ હતા તેમના ગણની નોંધ લઈ તેમના કૃત્યને દેહસેજી પત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બંધાવવા થઈ હતી.

મેમ્બરની સભા કમીટીનો સભા.

રંગ તથા રમાયણી પદાર્થોના વેપારીઓએ નીચેલી સભા કમીટીનો એક સભા તા. ૨૬-૧-૧૯૨૦ને દીને મળી હતી જે વેળા શેક હોરમસજી બાપુજી ગજદરન પ્રમુખસ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું અને રેક સરજી વલ્લભદાસ તથા શેક બી. એન. ગવેરા હાજર હતા. નીચે પ્રમાણે કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું:—

૧. રંગની આયાત માટે આપવામાં આવતા ટેન્ડર બાબત તા' ૦ ૨૭-૧૨-૧૯૧૯નો નં. ૪૬૩નો રેકર્ડ્સ કલેક્ટરને પત્ર રજુ કરવામાં આવતાં એવો ઠરાવ ક.વામાં આવ્યો કે મેમ્બરની કમીટીએ કરંસી કલેક્ટરને એક પત્ર લખવો અને તેમાં “ખરેખર ઓછા ભાવ” વાંચે જે લખાય છે તે બહુ અચેક્ષ છે અને અગત્ય પત્રમાં જે વાંચે લેવામાં આવ્યો હોય તેનો ગોચી જવાબ મળતો નથી એમ ધ્યાન ખેંચી જણાવવું કે અમને ખબર છે ત્યાં સુધી પ્રીટીશ માલવાળાઓ એ પુરો પડેવો માત્ર જઈએ તેટલો છે કે નહિ એ સત્તાલ ઉપર આ સર્વ કામકાજમાં ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી.

૨ શેક કરંસીદાસ માવજીને પત્ર રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો કે એમને જવાબ વાળવો કે એક્સિઝનદાર રંગ મટેના લાઇસન્સ હવે મળી શકે છે અને કોંગ્રેસ રેક માટે પણ છુટકા રજા મળે તે માટે કમીટી પ્રયત્ન કરે છે.

ઉપર પોલીસી કરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

ઠ જરમન રંજ આયાત કરવાની બાબતમાં સગારી જાહેરનામાના સંબંધમાં કમીટીએ નામદાર હીંદી સરકારનાં વેપાર ખાતાંને લખવું કે જરમની સાથે થયેલી સુત્રેહની શરતોની કચે નીચે દર્શાવેલા રંજ જરમનીમાંથી મેળવવા માટે સરકારે પ્રયત્ન કરવો:—

હાઇકોર્ટ રંજ—(૧) કેન્જો; (૨) બેન્જો રેડ; (૩) ડેડ્ટા પરપુષાઈન; (૪) હીરેકટ ફાસ્ટ સ્કાર્લેટ, (૫) હીરેકટ રેડ ફાસ્ટ ટુ બેસીડ; (૬) હીરેકટ પ્લેક; (૭) હીરેકટ ફાસ્ટ પીંક ફાસ્ટ ટુ બેસીડ; (૮) હીરેકટ શ્રીન; (૯) કાઇસો શ્રીનીન; (૧૦) હીરેકટ વાયોલેટ; (૧૧) હીરેકટ સ્કાઇ બ્લુ બેક્. બેક્. બેક્. કવોટીટી; (૧૨) હીરેકટ બ્લુ પ્લેક.

બેસીક રંજ—(૧) સ્કાર્લેટ કાઇ; (૨) વાયોલેટ કાઇ; (૩) મેલેચાઇટ શ્રીન કાઇ; (૪) વીકટોરીયા બ્લુ; (૫) મીથીટ બ્લુ, (૬) એરંમાઇન; (૭) ઇમ્બોઝીન; (૮) બ્રુટ પ્લેક; (૯) પેન્કીયા; (૧૦) રોડામાઇન.

બેસીક રંગો—(૧) સ્કાર્લેટ આર. આર. (૨) સ્કાર્લેટ આર. આર. આર. (૩) સોલ્યુબલ બ્લુ પાઉડર, (૪) સોલ્યુબલ બ્લુ કાઇ, (૫) ફાસ્ટ રેડ બે.

સલ્ફર રંજો—(૧) સલ્ફર પ્રોલીયંટ શ્રીન, (૨) સલ્ફર વાયોલેટ ભ. ભ. (૩) સલ્ફર ઇંડિગો બ્લુ, (૪) સલ્ફર સ્કાઇ બ્લુ, (૫) સલ્ફર આરંજ, (૬) સલ્ફર મુન, (૭) સલ્ફર લેમન યેલો.

હીરેકટ કલર, પ્રેમ્યુટીન અને બેન્જો સ્કાર્લેટ.

૪ મેશસં એલેક્ટ્રીક કેમીકલ વર્કસ કંપની લીમીટેડ તરફથી આવેલા પત્રના સંબંધમાં ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે કંપનીનો માગણીઓને કમીટી ટેકો આપે છે.

ચેમ્બરમાં આવેલી ચોપડીઓ.

G

- 1531 Daily Rainfall of India 1917
- 1532 Annual Statement of the Trade and Navigation of the Bombay Presidency for 1918-19
- 1533 Record of the Geological Survey of India Volume L part 4 of 1919
- 1534 Indian Constitutional Reforms-Summaries of Reports The Franchise Committee and the Committee on Division of Functions.
- 1535 Joint Select Committee on the Government of India Bill Volume I
- 1536 East India Views of the Government of India upon the Reports of Lord Southborough's Committee Volume III
- 1537 Government of India Bill Arrangement of clauses
- 1538 Recommendations of the Government of India Regarding the Demarcation Between Central and Provincial Revenues

ધી બોમ્બે ટાઇમ માટ ૨૧ બેક ઓટ, ફાઈટ, મુંબઈ.

- 1539 Vips of the Government of India in the Composition of Grand Committees
- 1540' Report on the Production of Tea in India in the Calendar year 1918
- 1541 Proceeding of Controllers with the Indian Munition Board at Simla on October 8th to 11th 1917
- 1542 Indian Linstuffs and their Tonnage
- 1543 Proposing of a Conference for The Consideration of the Organisation Chemical Research in India held at Lahore January 8th 1918
- 1544 Glass and Glassware-Note by the Commercial Intelligence Department
- 1545 Indian Munition Board Chemicals and Minerals
- 1546 Indian Munition Board Psovet Tannin Research Factory
- 1547 Indian Munition Board organization and Staff corrected to June 1918
- 1548 Report of the Weights and Measures Committee 1913-14
- 1549 City of Bombay Improvement Trust Administration Report 1919
- 1550 Report on the Administration of the Excise Department in the Bombay Presidency Sind and Aden Financial year 1919
- 830 Report of the Mysore Chamber of Commerce for the year 1918-19
- 831 Report of the Committee Appointed to Enquire into Indian Exchange and Currency 1919
- 832 Bombay Port Trust Inspection Works 10th February 1920
- 833 The Bombay Co-operative Housing Association of the Working Classes in Bombay
- 834 The Bombay Co-operative Housing Association Miss Octavia Hills work ameliorating the Housing Condition of the Poor
- 835 Bombay Co-operative Housing Associations Housing of Working Classes in the city of Bombay
- 836 The Bombay co-operative Housing Association Investment in two Poon Tenements
- 837 The Bombay Co-operative Housing Association Cheap Houses for the Middle Classes Improved type of chawls
- 838 The Bombay Co-operative Housing Association Cheap Houses for the Middle Classes chawls and Flats
- 839 The Bombay Co-operative Housing Association Cheap Houses for Middle Classes Flats and Cottage
- 840 The Bombay Co-operative Housing Association the Housing Problem How it is being taken in England
- 841 Bombay Co-operative Housing Association Housing of the Working Classes in Bombay

ખીજ એમ્બરો.

ખાંડની આયાત ઉપરની જાહાનના સંબંધમાં આમ્રજ્યના દ્વિયોગવાણીએને મળતર આપવાનો સવલત વીચારવા માટે ટેરીફ વેલ્યુએશન કર્મ ટી સથે સુસલતુ ચલાવતી વેળા રજી કરવાનું બંગાલ એમ્બર એન્ડ કોમર્સે ઠગવું હતું પણ તા ૯-૧૨-૧૯૧૯ને દીને કલકત્તા ખાતે રજીસ્ટ્રી ટેરીફ વેલ્યુએશન કમિટીની મહત્તમ એ રજી થઈ શકયો નહોતો. ખંડના વેપારમાં હીન ધંધાવનાર વેપારીઓની કોન્ફરન્સમાં એ વીથે વીચર કરવામાં આવ્યો ત્યારે મોટા ભાગના અભિપ્રાય એવો થયો હતો કે પંદર ટકા જેટલી જકાત પરદેશી ખાંડ ઉપર લેવાય તો આમ્રજ્યમાં ખાંડની આયાત ઉપર દસ ટકા જેટલજ જકાત લેવાનું રાખવું જોઈએ. હાલમાં વેપાર ખાતાના ડિરેક્ટર એન.એ.એ.એ. વીથે બંગાલ એમ્બર એન્ડ કોમર્સેના અભિપ્રાય પૂછાવ્યો છે.

દરીયામાર્ગે આયાત થતા માલને લગતા આંકડામાં સરકારી પુરતકોમાં તેલની આયાત એલે નમાં દર્શાવવામાં આવે છે તેને બદલે રતલ કે હેક્ટોગ્રામાં દર્શાવવા એવા ફેરફાર વીથે બંગાલ એમ્બર એન્ડ કોમર્સેના અભિપ્રાય માગવામાં આવ્યો હતો. પણ તેલને લગતા વેપારમાં હીતધરાવનાર એ એમ્બરના રેલાસમેંટમાં મતભેદ હોવાથી એ એમ્બર એ બાબતમાં કાંઈ અભિપ્રાય આપી શકી ન હતી. એ પુરતકે માં આંકડાના વેપારને લગતા આંકડા માટે નવે પ્રમાણે વર્ગ પારવામાં આવેલા છે. (૧) કાચા; (૨) સેકકરેલા; (૩) ક્રેપેલા એમાં ફેરફાર કરી હવેથી નવે પ્રમાણે (ચાર વર્ગ) ની ભલામણ નોર્મન ઈડયો ટેનન ફેડરેશન કરી હતી: (૧) કાચા; (૨) થોડા સાકર કેલા; (૩) કેળવેલા; (૪) કાપેલા, આ ભલામણ બંગાલ એમ્બર એન્ડ કોમર્સે ન મંજૂર કરવા ઉપર મોકલી આપી છે.

કાચાદો અન કેટના ચુકાદો.

મેસર કાચાદો આખાજ્યા નામની પેટીએ વંશરામ ધેનજી તથા બીજા એક વેપારી સામે રૂપિયા દસ હજાર છસે નો સામે હાલો માગ્યો હતો. ફરયાદીને ડિલિવરનું કે પહેલા પ્રતિવાદીએ રૂ અરીદવાનો કુખલો પાળ્યો નહીં તેથી ચુકશાની માટે જેટલી રકમ લેવાનો વાદીને હક હતો. મળેલો તો ૨૫ મી આગરે થયો હતો. અત્રતા માલ માટેનો એ સોદો હતો. એ માલ આગરેથી ચક્રોત્તરમાં આવવની વડી હોવાથી સોદામાં એ મહીના દેશીયા હતા માલ નવેખર મરુમાં આવ્યો ત્યારે વદએ પહેલા પ્રતિવાદને પચ લિખી ખબર આપતાં તેણે એવા જવાબ પાળ્યો કે મને કાંઈ એ સોદાની ખબર નથી. સોદાના કંટ્રાક્ટર ઉપર પહેલા પ્રતિવાદીની વતી બીજા પ્રતિવાદીને પણ આ મુદ્દામાં પ્રતિવાદી વરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યો. પહેલા પ્રતિવાદીએ પોતાના ચોપડા બંધાવે રીત પ્રમાણે નોંધેલા ન હોવાથી એણે જાણેથી હકીકતે માનવાની કારે ના પાડી હતી અને બીજા પ્રતિવાદીએ રજી કંદેલી હકીકત ઉપરથી વાદીનો દવો પુરવાર થયેલો ગણી રૂ. ૬૭૧૦૦ ખાત્ર સાથે હુકમ નામું કરી આપ્યું હતું.

શેઠ નરભદ્રસ મનોદરનામની જાહાતી ચરુક પેટીએ શેઠ આચુબ મહમદ દરખાસ્તગેરે વેપારીએ માંગે રૂ ૧૦૦૦૮૯ને દાદો માંગ્યો હતા વડી સાથે સોદો ચોપ શુદ્ધ પુનેમ નો વાય-હાલો હતો છતાં ને બંધ કરવા માંગે ભાવ પુનેમને દીને હતો તે નરસીકરતા પોશનવદ એમને દીને જે ભાવ હતો તે ભવ વાદએ પ્રતિવાદી પાસે મળતાં વાંધો પડવાથી દાવો ઉત્તર થયો હતો. પોશ શુદ્ધ પુનેમના વાયદો માટે પેશ વદ એમને દીને રહેલો ભાવ ગણાવેનો બંધારનો રીવાજ કેટલે માન્ય રાખી વાદીના હાલમાં રૂ. ૧૦૧૧૮૭-૧-૬ ની રકમનું; છટકાએજે ચડતે વ્યાજે હુકમનામું કરી આપ્યું હતું.

નવાં પેટટી.

ઠલકતાની પેટટ ઓફીસમાં નવી શોધા માટે પેટટ મેળવવા માટેની અરજીઓમાં કેટલીક ભણવા ભેગ નીચે પ્રમાણે છે:—

પેટટ નંબર.	અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
૫૦૬૫	એચ. ઇ. વોલ્સન એન્ડ જે. જે. સુડબરો	કેશીન નામનો પદાર્થ બનાવવાની નવી રીત.
૫૦૬૮	જી. વેલુગેપાળ.	ધરમાં રસોઈ માટે વાપરવા લાયક સ્ટીમ કુકર
૫૧૦૧	ડબલ્યુ એમ. બર્ક.	માંસ વગેરે કાપવા માટેના સંચામાં સુધારો.
૫૧૦૭	સી. હોન્ડા.	રસ્તા ઉપર ડામરની માફક પાથરવાની ચીજ તૈયાર કરવાની રીત.
૫૧૧૧	બ્રીટીશ સુનાઇટેડ શુ મશીનરી કું. લી.	ખુટ તથા શુનાં તળીયામાં સુધારો.
૫૧૧૬	ડી. એ. ડી. સોસાયટી એનોનીમ્પેર એલ. એકસપ્લે.ઇટેશન લીસ. પ્રિવેટલ ડીરેક્ટર્સ.	તાળાંની બનાવટમાં સુધારો.
૫૧૧૭	જે. એલ. બરડીન.	બાંધુ વગેરે ચીજમાંથી મ વો મેળવવાની કાંધાઓમાં સુધારો.
૫૧૨૫	નાઝર મહમદ.	ટ્રેનોને અડધાત ધર્તા અટકાવવા માટે સીગ્નલોમાં સુધારો.
૫૧૨૫	એલ. એ. ડી. બેકર.	આમોફેન વગેરે રાખવા માટેની કેબીનેટમાં સુધારો.
૫૧૨૬	ફ્રુએલ સેર્વોગ કું.	કોલસા એ છા બળે એવી નવી ઝાકવણ.
૫૨૦૦	" "	" " "
૫૨૨૩	જી. આર. માંબરુલકર.	ધાસની દીવ.સગીઓ બનાવવાની રીતમાં સુધારો.
૫૨૨૪	" "	પોનાની મેળે સળગે એવી સીગાર, સીગારેટ, બીડી, અગરબત્તી તથા ઉદ્દમલિની બનાવટ.

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી લીસ્ટબનો બેરો કૈ ?

પેટનંબર.	અરજ કરનારનાં નામ.	સા માટે.
૫૨૨૫	એ. એ. બીસે.	સ્ટવ તથા હરીકેનના જેવો સમવડવાળો લે'પં.
૫૨૪૪	હરહામ હુસે રેઝર ક્રાં.	સેફ્ટી રેઝરમાં સુધારો.
૫૨૫૭	ઈ. ઈ. દત્ત એ'ંડ પી. સી. દત્ત.	પોટાશ સોલ્ટ, એમોનીયા તથા એલ્યુ- મેનીયાં બનાવવાની રીત.
૫૨૫૯	સ્વામી આર. પુરી.	પોતાની મેળે સળગે એવી સીંગારેટ.
૫૨૬૦	જે. એમ. બેનરજી.	ઓટોમેટીક ફેનનો સંચો.
૫૨૬૧	એન. પી. રો.	રેલ્વેના પ્લેક ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ માટે કંટ્રોલ લોક એટલે કે એને ઠાણમાં રાખવાની ગોઠવણ.
૫૨૬૪	જી. કલોએટન જી. લેલોક્સ એ'ંડ એલ. વાનડર હેડન એ. હોઝર.	તારવાળાં વાજીંત્રની બનાવટમાં સુધારો.
૫૨૬૫	જે. પ્લેર.	બે વરતુને સાંધવા માટે વપરાતી હોંચ એવી ચીજી, સરસ વગેરેની બનાવટમાં સુધારો.

જોઈએ સ્ટોક કંપનીઓ.

બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં તથા માધ્યમી રાજ્યમાં ગયા હિસેબર માસમાં રજાપાલતી નવી જોઈએ સ્ટોક કંપનીઓનાં નામ, ઠેકાણાં વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. ૦	નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હિસેબ.	પાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૧.	સ્થળ 'ઇન્ડીયન' એ.ક.	સુરેશચંદ્ર પાકરશી, સ્થળ, બંગાળ.	જે.કે.વું.	૨૫
૨.	કોઈબંદુર સેંદ્ર એ.ક.	એસ. એસ. ગણપતી આયર, કોઈબંદુર.	,, તથા ધીરધાર.	૧૦૦
૩.	સેંટ એસકુ જેનીકીટ કં.ડ.	એમ. રમમ મદ્રાસ.	,,	૨૦
૪.	વેંકટપુરમ કાનમં કચ્છા-કર નીધી ...	કે. વેંકટરવામી નાઈકર વેંકટપુરમ મદ્રાસ.	,,	૧૦૦
૫.	ઇંડા ખરમા સ્ટીમ નેવીગે-શન કંપની ...	કુણ્ણલાલદાસ, ઉમર-ચંદ્રાય, ૧૦૨, કલા-ઇવ સીટ, કલકત્તા.	સ્ટીમરોલું.	૫૦,૦૦૦
૬.	ન્યુ સ્ટીમ નેવીગેશન એંડ ટ્રેડિંગ કું. ...	મજગામવાલા એંડ કું.	,,	૧૦,૦૦૦
૭.	કલર પ્રીન્ટિંગ એંડ હાલો વેર્સ ...	નંદીરાય એંડ કું. ૧૩૩ ગાલીયાધાટ મેન રોડ, કલકત્તા.	રંગનું તથા ફોતરકામ ચીન કામ વગેરે.	૧૦૦૦
૮.	કુલુમીક પ્રીન્ટિંગ એંડ પબ્લીશિંગ કું. ...	ચેન્દ્રેશ બેનરજી એંડ કું. ૨૧૩ બોખજાર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	છાપલુ, છાપાલુ વગેરે.	૫૦૦
૯.	કરાળા પ્રીન્ટિંગ એંડ પબ્લી-શિંગ કું. ...	સી. કે. હામોદર, ટેલી-ચરી.	,,	૨૫
૧૦.	દીલ્હી ન્યુસ પેપર કું. ...	દીલ્હી.	,,	૩૦૦
૧૧.	પારખ એંડ કું.	૪૦ કેનૉંગ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	સામાન્ય વેપાર.	૫,૦૦૦
૧૨.	આલફ્રેડ હરબર્ટ ...	૧૩, બ્રીટીશ ઇંડીયન સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	એન્જનીયરીંગ અને લોખંડનો માલ બનાવવાનું.	૫૦૦
૧૩.	એ. ઇ. એલેકઝાંદર એંડ કું.	ડબલ્યુ. ઇ. એલ. એલે કઝાંડર, ૨, મીડલ રોડ એંડલી, કલકત્તા.	ચામડાનો સામાન બનાવવો.	૧,૫૦૦

નવી જ્ઞાનોના ખીલ્ડોમાં ટાઇલ્સ કોણું પુરી પાડે છે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને કેકાણું	હેતુ.	ધાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૪. સ્ટુઅર્ટ એન્ડ કું. ...	એફ ઇ બુશબી, મેંગો લેન કલકત્તા.	કેચ બનાવવા.	૧૧,૫૦૦
૧૫. એ. ટી. બીલીસ્પી ...	પ, હેન્ટીંગ્સ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	સામાન્ય વેપાર.	૨૦૦
૧૬. જેમ્સ ગોરડન એન્ડ કું. ...	સ્ટ્રેન્ડ રોડ કલકત્તા.	આર્કિટેક્ટનું અને સામાન્ય વેપાર.	૫૦
૧૭ મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ ...	મેન એન્ડ ગુપ્ત કું. ૨૦ મેંગોલેન, કલકત્તા	મોટર મારફ્ટને હોકોને લઈ જવા વગેરે.	૧૦૦
૧૮. બી. બીસ્વાસ એન્ડ પાલ, જવેલર્સ ...	બી. બીસ્વાસ ૧૬૬, બોબઝાર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ધરેણું બનાવવાં.	૧૦૦
૧૯. આર્ય આયુર્વેદીક મેડીમીન સપ્લાઇઁ એન્ડ ટ્રીટમેન્ટ કું.	શર્મા એન્ડ કું. ૧૦૫, બુરૂટ રોડ હાહિરા.	આયુર્વેદીક દવાઓ બનાવવી.	૧૦૦
૨૦ બજા ભોગીની ભેઈટ સ્ટોક કું. પની ...	સસધર કુમાર ઘોમ, બજા ભોગીની, બંગાલ	દવાઓ વગેરે જરૂરની ચીજો પુરી પાડવી.	૨૦
૨૧. ઇસ્ટ બંગાલ ઇંડસ્ટ્રીયલ એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ સીન્ડી કેટ ...	મોહીની કુમાર દત્ત ૧૨ આલડ પોસ્ટ બ્રાશીસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ખેતીનું, ડેરી કંપનીનું તથા ઉદ્યોગોને લગતું	૧૦૦
૨૨. ઇકોનોમીક કુડ સ્ટોર ...	ઇકોનોમીક એજ સી ૧૪૦ હુમીશ મુકરજી રોડ, ભવાનીપુર, કલકત્તા.	ખોરાકની તથા ધાર્યો ચીજોનો વેપાર.	૧૦૦
૨૩. આર્થર પાટલર એન્ડ કું. મુન્ડરપુર ...	બાદમર લોરી એન્ડ કું કલાઇવ સ્ટોટ, કલકત્તા	લોખંડની ચીજો, ઇટો વગેરે બનાવવી તથા કંટ્રાક્ટોનું કામકાજ કરવું.	૧,૨૦૦
૨૪. ઇંડસ્ટ્રીયલ એજ સી ...	કોમીલા બંગાલ.	આસામ સીલ્કવટ ટી. કું. ની એજ સીનું કામકાજ કામકાજ કરવું	૧૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	આપક રૂ. ૧,૦૦
૨૫. ઇડીયા લેધર મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની ...	ચાર્ટર્ડ બેંક બીલ્ડિંગ કલકત્તા.	આમકાનો માલ બનાવવો તથા તેનો વેપાર.	૧,૦૦
૨૬. ડી. એમ. થાઉન્સ એન્ડ કું.	૧૧, રાધાબજાર લેન, કલકત્તા.	ભુટ રૂ તથા રેસાવાળી ચીજોનો વેપાર.	૫૦
૨૭. સીવીલ બુટ એન્ડ લેધર વર્ક્સ ...	રાયજત શુહા એન્ડ કું. બંગાલ.	આમકાનો માલ બનાવવો તથા તેનો વેપાર.	૨૦
૨૮. એન્ડ્રો અમેરીકન મોટરકાર કંપની ...	એ. અન્ડરવુડ, બંગાલ.	મોટરકાર તથા ઓટો મોબાઇલ રાખવી વગેરે.	૧,૦૦
૨૯. એરાયન્ટ કું. ...	૪, કાઉન્સીલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	સામાન્ય વેપાર.	૩,૦૦
૩૦. એન. મીન એન્ડ કું. ...	૭, સ્વૉલોલેન કલકત્તા.	સામાન્ય વેપાર.	૧
૩૧. ઇડીયા ઓટોમોબાઇલ એન્ડ હલેક્ટ્રીકલ્સ.	ડી. ફ્રાન્સીસ એન્ડ કું. ૨૮૯ બાબજાર સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	મોટરકાર, મોટર સાઈકલ વગેરેનો વેપાર.	૧,૫૦૦
૩૨. ઇડીયન લુડ પ્રોકલેસ કું. ...	ગીલેન્ડસ ગ્રાબુથનોટ એન્ડ કું. ૮, કલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	રંગ બનાવવા.	૧,૫૦૦
૩૩. વાડો ...	૭ એલ. વાડો, ૫, એર્લીથી, કલકત્તા.	હોટેલો રાખવી મીઠાઈ બનાવવી વગેરે.	૧,૦૦૦
૩૪. બીડીશ ઇડીયા હલેક્ટ્રીક ઇન્સ્ટ્રક્શન કું. ...	ખાદમર ભોરી એન્ડ કું. કલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	હલેક્ટ્રીકલ એન્જનીયર કંટ્રાક્ટર વગેરે.	૧,૦૦૦
૩૫. પ્લેટર્સ એસોસિએશન ...	કોમીલા, બંગાલ.	સામાન્ય વેપાર.	૧૦
૩૬. સેન બ્રધર્સ ...	સ્વેલો લેન કલકત્તા.	અને કમીશન એજન્ટ.	૨૦
૩૭. વીક્ટોરિયા કલબ ...	સંતનીધન રૅય મુઝફર લેન, કલકત્તા.	હોટેલો કહાડવી વગેરે.	૧૦૦
૩૮. બંગાલ શેલ્લાક ફેક્ટરી ...	સેનબ્રધર્સ, સ્વેલોલેન કલકત્તા.	લાખ બનાવવી વગેરે.	૫૦૦

હીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૩૯. કોઈંગ્બટોર ટાઇલ વર્ક્સ...	સી. એસ. વેનલ નાઇડુ, કોઈંગ્બટુર.	ઈટ નળ વગેરે બનાવવાનું.	૧૫૦
૪૦. ઇંડીયન કેર્નિંગ કું. ...	એન. એમ. કાર્ટર મદ્રાસ.	બાનવરોનો તથા માંસનો વેપાર.	૭૫૦
૪૧. ખાનદેશ શ્રીકૃષ્ણ ટ્રેડિંગ કું.	ગણપતલાલ પરશરામ સરકાર ગૃહ મુંબઈ.	વેપાર તથા આડત	૩૦૦
૪૨. બુલ બ્રધર્સ એંડ કું. ...	હેન્ડ્રી માર્ટીન બુલ સેંડ- હર્સ્ટ બ્રીજ, મુંબઈ.	,,	૫૦૦
૪૩. ન્યુ ઇલેક્ટ્રીક ટોટલાઇ ઝેરર કું પની ...	એચ. એમ. વૉટસન સેંડહર્સ્ટ બ્રીજ, મુંબઈ	ઇજનેરિંગ.	૧૦૦૦
૪૪. બોમ્બે ટેનરીઝ ...	રાજ સુલતાન સીંગ એંડ કું સેંડહર્સ્ટ બ્રીજ, મુંબઈ.	ચામડાં તથા તેમાંથી બનેલા માલનો વેપાર	૧,૦૦૦
૪૫. ઇંડીયન ટોયઝ એંડ ગ્લાસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ...	મગનલાલ વીઠલલાસ પાઠશાહ એંડ કું. મુંબઈ.	રમકડાં, કાચનો માલ, નળીયાં, ઈટ વગેરે બનાવવાનું.	૧૦૦૦
૪૬. તાતા ઇલેક્ટ્રીકેમીકલ્સ ...	તાતા સન્મ નવસારી બીલ્ડીંગ્સ કોર્પોરેશન મુંબઈ	વીજળીક રસાયણી પદાર્થો પુરા પાડવા વગેરે.	૨૫૦૦
૪૭. રીલાયન્સ મોટર વર્ક્સ ...	કાપડીયા એંડ કું મુંબઈ.	સાઇકલ મોટરકાર અને સર્વ જાતની ગાડીઓનો વેપાર.	૩૦૦૦
૪૮. કોડર એન્જીનીયરીંગ વર્ક્સ કું પની...	ડબલ્યુ કોડર એંડ કું. કરાંચી.	બોઇલરો તથા લોખંડનો અને પીત્તળનો સામાન બનાવવો તથા ઇજનેરી કામ કરવું.	૧૫૫
૪૯. ઝંડુ ફાર્માસ્યુટીકલ વર્ક્સ...	બુગતરામ એંડ કું. મુંબઈ.	દવાઓ અને રસાયણી પદાર્થો બનાવવા.	૭૫૦
૫૦. ઇમામશાહ ટ્રાન્સપોર્ટ કું...	હાકા લક્ષ્મણ કરમસી એંડ કું. અમદાવાદ.	ગાડીઓમાં હિવારૂઓની લાવલકબલ કરવી.	૧૨૫

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે રંગ બેંક સીટિંગ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૫૧. પટેલ	જહાંગીર સોરાખજી પટેલ મુંબઈ.	મુગંધી પદાર્થો વગેરેનો વેપાર.	૧૦૦
૫૨. ઓગલે ગ્લાસ વર્કસ ...	એસ. પી. ઓગલે એન્ડ કું. કરાડ, મુંબઈ.	ઠાચ બનાવવા.	૨૦૦
૫૩. એલ્યુમીનમ મેટલ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું.	ડાહ્યાભાઈ હીરાચંદ હલાલ એન્ડ કું. અમદાવાદ.	ઇલેમેન્ટેરિયલ રીફાઇનર્સ.	૨૧૮
૫૪. શ્રી સ્વદેશી ભંડાર ...	માસ્તર એન્ડ કું. નડીયાદ.	સ્વદેશી ચીજોનો વેપાર	૧૦૦
૫૫. ડી. કાવસજી એન્ડ કું. ...	ડી. કાવસજી એન્ડ કું. મુંબઈ.	વેપાર અને આકત.	૧૦૦૦
૫૬. તાતા ટ્રેડિંગ કું.	બી. એચ. દસ્તુર મુંબઈ.	" "	૧૫૦૦૦
૫૭. જવેલરી કન્સર્વેશનમેન્ટસ...	પાનાચંદ માનચંદ એન્ડ કું. મુંબઈ.	મોતી તથા ઝવેરાતને વેપાર.	૫૦૦૦
૫૮. હમશીયલ એન્ડ જેર્ટીંગ સોસાયટી	રૂપર, પંબજ.	વેપારી નાણાં સંબંધી સંસારીક તથા કેળવણી સંબંધી ઉત્પત્તિ	૧૦૦
૫૯. સ્વદેશી ફેશ રેટોર્સ ...	લાહોર.	સ્વદેશી વસ્તુઓ બનાવવી તથા વેચવી.	૨૦
૬૦. સંસાર ટ્રેડિંગ કું. ...	સીમલા.	હોદ્દો ચીજોનો વેપાર.	૧૦
૬૧. બીયાવર ટ્રેડિંગ કું. ...	સહુદામલ બીઆવર.	વેપાર અને આકત.	૧૦૦
૬૨. ભારત ડેરી	પ્રદલાલ બરીકા બુધના ગેટ ભીરત ચીટી.	દોરે હાઇરવાની રોત સુધારવી.	૧૦૦
૬૩. નયાનગર મીલ્સ કું. ...	નરસીલાલ મુળજી પંડ્યા એન્ડ કું. ફાર્બસ રીટ, મુંબઈ	"	"
૬૪. બાઈચંદલાઈ લખુભાઈ મીલ્સ કું.	હીરાલાલ એ. પારેખ એન્ડ કું. અમદાવાદ.	કાપડ સુતરની મીલનું.	૫,૦૦૦
		"	૫૦૦

૮. ચીં પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૫. બોમ્બે ઈંડસ્ટ્રીયલ મીલ્સ કું.	સી. એચ. જગજીવન એંડ કું. મુંબઇ.	"	૨,૫૦૦
૬૬. મીનરવા મીલ્સ...	એન. સીફર એંડ કું. મુંબઇ.	"	૩,૦૦૦
૬૭. સીધ યુનાઇટેડ મીલ્સ કું.	કુંગરસી એંડ કું. મુંબઇ	"	૮,૦૦૦
૬૮. તીરૂપર સ્પીનીંગ એંડ વીર્વીંગ કું. ...	ટી. સ્ટેન્સ એંડ કું. કેમ્બ્રિજ કુર ...	રૂ સાફ કરવાની મીલ વગેરે.	૧,૫૦૦
૬૯. બાગીરથી બ્રુટ મીલ ...	બંદો એંડ કું. હેર સ્ટીટ, કલકત્તા.	બ્રુટ તથા બીજી રેસા-વાળી ચીજોમાંથી માલ બનાવવો.	૫,૦૦૦
૭૦. નંદરનાર છર્નાંગ પ્રેસીંગ એંડ ટેક્સટાઇલ કું. ...	નાનાલાલ મગનલાલ એંડ બ્રધર્સ, વીરમગામ.	રૂ સાફ કરવું ગાંસડી બાંધવી વગેરે.	૧૫૦
૭૧. રૂપનારાયણ સપ્લસ મીલ્સ.	ઇસ્ટર્ન એજ્સી લાલ બબર સ્ટ્રાટ કલકત્તા	ચોખ્ખા સાફ કરવા વગેરે	૫૦૦
૭૨. મોડર્ન એઇલ મીલ્સ ...	બેનરજી એંડ મુકરજી એંડ કું. લાલબબર સ્ટ્રાટ, કલકત્તા	તેલ બનાવવાં.	૧૦૦
૭૩. પટણા એઇલ મીલ ...	પંડીત એંડ કુંપની બંડીપુર.	"	૨૦૦
૭૪. પંચવટી ટી એસ્ટેટ ...	શાંતી નીધનરાય ભ-લપઇશુરી.	ચા ઉગાડવી	૨૦૦
૭૫. દાંતમાયા ટી કું. ...	ફીલ્બર્ન એંડ કુંપની ફેરલી પ્લેસ કલકત્તા	" "	૧૫૦
૭૬. મણીપુર હોઆર્સ ટી એંડ ટ્રેડીંગ કું. ...	બેન એંડ કું સ્ટ્રેંડ રોડ, કલકત્તા	" "	૧૦૦
૭૭. પાયોનીયર ટી એંડ ટ્રેડીંગ કુંપની ...	બ ગાલ મર્કેટાઇલ એ-જ્સી બંગાલ.	" "	૩૦૦
૭૮. યુનાઇટેડ બંગાલ ટી એંડ ટ્રેડીંગ કું. ...	" "	" "	૩૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧, બેંક સ્ટ્રીટ, શેટ, મુંબઇ.

નં. નામ.	અચેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦.
૭૬. બાર્ગેન ટી એન્ડ ટ્રેડિંગ કું.	બેન એન્ડ કું. સ્ટેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	આ ઉગાડવી	૧૦૦
૮૦. આસામ સીન્ડ્રેટ ટી કું. ...	ઈન્ડિયન એન્ડ સી કોમર્સીયલ, બંગાલ.	" "	૩૦૦
૮૧. નગદલ ટી કું. ...	જે. એન. રાય ચોધરી લાયન્સ રેન્જ કલકત્તા.	" "	૧૨૦૦
૮૨. ભુબંધર ટી કું. ...	" "	" "	૧૨૦૦
૮૩. મોરઘાટ ટી કું. ...	" "	" "	૧૨૦૦
૮૪. અંધાર માણીક ટી કું. ...	જે એન. રાય ચોધરી લાયન્સ રેન્જ કલકત્તા	" "	૩૦૦
૮૫ બેલુટી એસ્ટેટ ..	એસ. સી. બેરીજ ઉદ્યાનમંદ.	" "	૬૦૦
૮૬ થીરમબહી રબર કું. ...	કેમ્પબેલ પોર્ટલેન્ડ, કલીકટ	" "	૩૦૦
૮૭. પાયોનીયર એગ્રીકલ્ચરલ ફાર્મ ...	આર્ચર્સ ટ્રેડિંગ કું. બો. બજાર સીટ, કલકત્તા	રૂ. બુટ તથા બટાટાનો પાકે કરવો વગેરે	૨૦૦
૮૮. સોલનપુર કોલ કું. ..	મર્ટિન એન્ડ કું. કલા ધવ રૂટીટ, કલકત્તા.	કોલસાની ખાણનું.	૫૦૦
૮૯ આસામ બરમા પેટ્રોલીયમ.	એ. ઇ. ગીચલ. રોયલ એક્સચેન્જ, કલકત્તા.	તેલની ખાણનું.	૫૦૦૦
૯૦. લંડન કલકત્તા સીડીકેટ ..	બંગાલ	ખાણો તથા તેલનો ઝરા સંબંધી શોધ-ખોળ કરવી.	૫૦
૯૧. કોદમો મીઠા કું. ...	બર્નેટ એન્ડ કું. ડેન્સી લેન, કલકત્તા.	ખાણોનું કામ તથા અગરબ અને અની જ પદાર્થોનો વેપાર.	૨૦૦
૯૨. બરમા કોરપોરેશન ..	રર, મર્ચન્ટ રૂટીટ, રંચુન	ખાણો માટે તપાસ કરવી વગેરે.	૧૮૦૦૦

મેટેલીક શીલી ગથી બીલીંગના આરટો શોમે છે

નં. નામ	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૩. ઇકવીટેમલ લેન્ડ એન્ડ હા- ઉસ પ્રોપર્ટી ...	બી. ટે. ૧, લાલ બજાર ઓટ, કલકત્તા.	જમીન તથા મકાનો ખરીદવી વેચવી વગેરે.	૧૦૦૦૦
૬૪. સીટી પ્રોપર્ટીઝ...	દીલ્હી.	સ્થાવર મીલકતનો વેપાર.	૩૦૦૦
૬૫. જેરીયા આઇસ એસોસી- એશન	સરકાર બ્રધર્સ એન્ડ કું. લાલ બજાર ઓટ કલકત્તા.	આઇસ બનાવવું વગેરે.	૧૫૦
૬૬. જૈનપુર શુગર ફેક્ટરી ...	૧૫, કેનીંગ રોડ અલા હાબાદ.	ખાંડ બનાવવી.	૧૫૦૦
૬૭. ઇન્ટર્ન ગુર્સ ...	૭ લોડસે રજીટ, કલકત્તા	થીયેટર સર્કિસ વગેરેનું.	૧૦૦
૬૮. હેરોલ્ડ કું. ...	૮, કલાઇવ રો, કલકત્તા.	શેરો ખરીદવા વેચવા વગેરે.	૧૫૦૦
૬૯. કલર્સ ...	૩૨, હેલ્થાઉસી રહેવર કલકત્તા.	નાટકશાળા ખરીદવી વગેરે.	૨૦૦

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

નવેમ્બર માસમાં

એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીમાં

ખાત	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.	હજાર યાર્ડ.
કોરાં તથા ધોચેલાં કાપડની પેદાશ ...	૧૧૨૫૫૧	૪૬૪૬૭	૮૩૬૭૯	૬૮૨૮૩૪
” ” આયાત...	૭૮૩૭૯	૫૨૫૧૧	૪૬૬૧૪૯	૫૭૮૧૫૨
રંગીન કાપડ પેદાશ...	૫૦૦૮૧	૧૭૫૨૨	૩૩૯૭૪૬	૨૫૦૫૯૮
” ” આયાત...	૧૭૫૫૫	૧૮૨૬૮	૯૦૬૦૯	૧૭૮૮૪૫

કાપડની પેદાશ.

નવેમ્બર માસમાં

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીઆ.	લાખ રવલ	લાખ વાર..			
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯		
ગુજરાત ...	૨૨૩૦	૩૪૪	૧૧૮	૩૨૦	૪૭૬	૧૩૮૫
મદ્રાસ ...	૧૨૪	૧૪૪	૬	૧૩	૧૭	૪૨
બંગાલ ...	૪૩	૫૪	૩	૪	૧૭	૨૧
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૭૬	૯૬	૭	૭	૧૬	૨૪
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીજાં.	૧૨૭	૧૭૧	૧૦	૧૫	૪૩	૫૬
દેશી રાજ્યો ...	૧૦૭	૧૫૮	૧૬	૨૩	૫૬	૮૭
કુલ ...	૨૮૩૬	૪૦૬૮	૧૬૬	૩૮૭	૬૩૬	૧૬૨૬

એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીમાં.

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીઆ.	લાખ રવલ.	લાખ વાર.
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
ગુજરાત ...	૨૩૩૦	૩૪૪૪	૧૭૮૫
મદ્રાસ ...	૧૨૪	૧૪૪	૧૧૨
બંગાલ...	૪૩	૫૪	૩૩
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૭૬	૯૬	૭૦
મધ્ય પ્રાંતો ...	૧૨૭	૧૭૧	૬૮
દેશી રાજ્યો ...	૧૦૭	૧૫૮	૧૫૧
કુલ ...	૨૮૩૬	૪૦૬૮	૧૬૬

ખાંડની આયાત

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના બુદ્ધ બુદ્ધ પ્રાંતોમાં ૧૯૧૯ ના ડીસેમ્બર મહિનામાં શેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઈ હતી:—

						શેરડીના પાક	
						૧૯૧૮	૧૯૧૯
						હંદ્રવેટ	હંદ્રવેટ.
બંગાળ	...	...	...	...	...	૮૨૪,૪૪૧	૩૦૦,૪૭૩
મુંબઈ	...	...	...	...	...	૩૬૭,૮૪૪	૩૮૭,૧૭૨
સિંધ	...	...	...	...	...	૨૫૭,૪૫૮	૨૭,૭૮૬
મદ્રાસ	...	...	...	...	...	૧,૫૨૨	૭,૨૦૯
બર્મા	...	...	...	...	...	૫૧,૬૭૩	૧૮,૬૩૩
						<hr/>	<hr/>
કુલ						૧૫૦૩૨૩૮	૭૪૧,૨૭૩

બુદ્ધ બુદ્ધ દેશોથી શેરડીની ખાંડની આયાત કેટલી થઈ હતી તે દર્શાવના માટે એપ્રીલથી ડીસેમ્બર સુધીના નવ માસ માટેના આંકડાં નીચે આપ્યા:—

						હંદ્રવેટ.	
						૧૯૧૮	૧૯૧૯
યુનાઇટેડ કિંગડમ	...	...	...	...	...	૩૧	૧,૮૫૨
સીલોન	...	...	...	...	...	૧૪	૧૭૪
સ્વેટ સંસ્થાનો	...	...	...	...	...	૧,૧૭૫,૨૭૪	૨૩૦,૧૭૦
જાવા	...	...	...	...	...	૫,૦૩૪૪૫૩	૪,૫૮૮૦૯૨
ચીન	...	...	...	...	...	૩૨,૭૫૧	૧,૬૧૨૬૨
બાપાન	...	...	...	...	...	૬,૩૨૧	૧,૦૦૨૫
ધર્મ	...	...	...	...	...	૩,૭૬૮	૪૪,૮૦૧
થાઈલેન્ડ	...	...	...	...	...	૧૦૦,૫૬૪૮	૩૫૨,૭૬૪
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	...	...	...	...	...	૨,૦૦૬	૩,૦૬૩
આસ્ટ્રેલિયા	...	...	...	...	...	૫૪૧	૯
બીજા દેશો	...	...	...	...	...	૨૯૦	૨૧
						<hr/>	<hr/>
કુલ						૭,૨૬૧,૪૨૭	૫,૫૨૨,૩૨૩

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફાટ, મુંબઈ.

સુતરની નંબરવાર પેદાશ.

હોંદની મીલોમાં સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

નંબર પ્રમાણે પેદાશ (લાખ રતલ)

નંબર	નવેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીમાં	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
૧ થી ૧૦	૬૨	૬૮	૫૭૮	૫૭૬
૧૧ થી ૨૦	૧૯૩	૨૮૩	૧૯૦૯	૨૨૯૮
૨૧ થી ૩૦	૧૧૧	૧૪૯	૧૨૫૯	૧૨૨૫
૩૧ થી ૪૦	૧૨	૧૪	૧૩૪	૧૧૪
૪૧ અને ઉપરાંત	૩	૨	૩૧	૨૪
કુલ	૩૮૩	૫૧૯	૩૯૧૪	૪૨૪૩

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

	નવેમ્બર		એપ્રિલથી નવેમ્બર	
પ્રાંત.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.	૧૯૧૮.	૧૯૧૯.
મુંબઈ.	૨૭૬	૩૯૨	૨૯૧૮	૩૧૭૪
મદ્રાસ.	૩૦	૩૫	૨૮૮	૩૦૪
બંગાલ.	૧૮	૨૯	૨૦૫	૨૩૧
સંયુક્ત પ્રાંતો.	૨૫	૨૬	૨૧૪	૨૪૦
અજમેર-મેવાડ	૧	૧	૧૩	૧૩
પંજાબ.	૨	૨	૨૭	૨૨
દિલ્હી.	૨	૨	૧૯	૨૦
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર.	૨૬	૨૭	૨૨૭	૨૩૬
દેશી રાજ્યો.	૨૩	૩૦	૨૨૪	૨૬૬
કુલ.	૪૦૭	૫૪૯	૪૧૩૬	૪૫૧૦

સુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૯ ના ડિસેંબર મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

બત અને નંબર.	ખંજાળા.	મુ'બદ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ.
થે	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૨૯,૭૦૦	૮૯,૬૬૨	૮,૦૦૦	૧૦૦૦	.....	૧૩૮,૩૬૨
નં. ૪૧ થી ૫૦	૨૭,૭૭૦	૧૩૩,૬૭૧	.....	.....	.....	૧૬૧,૪૪૧
નં. ૫૦ થી ઉપર બીજા રંગોવાળું	૬૪,૫૩૮	૧૪૦,૩૭૩	... ..	.....	.....	૨,૦૪,૯૧૧
નં. ૩૧ થી ૪૦	૧,૩૩,૬૬૪	૭૮,૮૦૦	૪૮,૭૨૪	૨૭૯,૨૩૩	.....	૫,૪૦,૪૨૧
નં. ૪૧ થી ૫૦	.....	૮,૬૦૦	.....	.....	.....	૮,૬૦૦
નં. ૫૦ થી ઉપર.	.....	.....	.....	૧,૬૦૦	.....	૧,૬૦૦
ટોટલ.	૨૬૫,૬૭૨	૪૫૧,૪૦૬	૫૬,૭૨૪	૨૮૧,૮૩૪	.....	૧૦૫૫,૬૩૫

વેપારી પુછપરછ

—:—:—

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી પુછપરછને લગતી વીગત આપીશું. અત્રેના કૉઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કૉઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા છ'છા હશે તે પણ આ કાલમમાં દાખલ કરીશું. પુછપરછની ખબર મોકલનારનાં નામ, વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ, તથા વેપારનો વિષય નીચે પ્રમાણે છે:—

આઈ. ૧૯૮ માર્સેઈસની એક પેઢી—ચુંદર, કૉથમીર, ધાણા, છૂંદ મેથી વગેરે ચીજો નીકાશ કરનાર સાથે કામ પાડવા માંગે છે.

„ ૧૯૯ ન્યુયૉર્કની એક પેઢી—જીનનાં ચીથરાં, રદી કાગળો, શણનો જીનનો વગેરેનો રદી (વેસ્ટ) માલ તથા એવીજ ચીજો નીકાશ કરનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

„ ૨૦૦ લુધીઆણા ખાતેની એક પેઢી—અનાજ, તેલ, તેલનાં બીયાં, બોણ, કપાસીઆ તથા ગુણના કાચાના વેપારનું કામકાજ કમીશનથી કરવા માંગે છે.

„ ૨૦૨ ન્યુ ઓરલીંડની એક પેઢી—પોશાક બનાવવા માટે યોગ્ય કાપડ નીકાશ કરે એવી પેઢી સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

„ ૨૦૪ આઝાની એક પેઢી—મુંજનું ઘાસ ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.

„ ૨૦૫ બોસ્ટન (યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ) ખાતેની એક પેઢી જીનનાં મનીલા કેટ્ડેજ તરીકે બોળખતાં દોરડાંનાં સરે જથ્થો સંઘરે અને જે પ્રમાણે જરૂર પડે તે પ્રમાણે નીચગીત રીતે મોકલે એવી હીંદી પેઢી સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.

„ ૨૦૬ મુંબઈની એક પેઢી—નાળીયેરી તથા તાડનાં ઝાડનાં થડ, રેસા વગેરે, તથા જીનના રેસાનો કચરો (વેસ્ટ) બનાવનાર અથવા નીકાશ કરનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.

„ ૨૦૭ કલકત્તાની એક પેઢી—ચીતાગાંગ નામથી બોલાખતી જાતનું “લુલુલ” ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.

„ ૨૦૮ સાઈપ્રસની એક પેઢી—હીંદી માલની નીકાશ કરનારી પેઢી તરફથી કમીશનની રીતીએ આકાશ તરીકે કામ કરવા માંગે છે.

„ ૨૦૯ ઇટલીની એક પેઢી—બદામ આયાત કરનાર વેપારીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

„ ૨૧૦ કલકત્તાની એક પેઢી—ચાઈના કલે ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.

„ ૨૧૧ કલકત્તાની એક પેઢી—રૂ તથા શણની બળી અથવા બળના ખરીદનાર સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

„ ૨૧૨ બહુચીસ્તાનની એક પેઢી—ફળો ખરીદનારની સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

„ ૨૧૭ કરાંચી ખાતેની એક પેઢી—હીંદી માલ બનાવનારી પેઢીઓના પ્રતીનીધી તરીકે કરાંચી ખાતે કામ કરવા માંગે છે.

માર્સેઈસની રંગીન લાહીઆ સફાઈદાર અને મજબુત.

- ૨૧૮ બેઝલોર શહેર ખાતેની એક પેઢી—કમીશનથી કામ કરે છે અને રૂ. રેશમ, તથા ઉનમાંથી બનાવેલાં કાપડ, હોલીયરી, કાગજ, હીવાશળી, ખાંડ, કૈંદ્રી, વગેરે માલ બનાવનારી અથવા આયાત કરનારી પેઢી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ૨૧૯ કલકત્તાની એક પેઢી—ગાયનાં ચામડાં, મેંઢાનાં ચામડાં અને મીણની નીકાશ કરવાના હેતુથી એના વેપારીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.
- ૨૨૦ વાવ્ય પ્રાંતોમાંથી એક વેપારી—હીમાલયના પ્રદેશોમાંથી મેળવેલા સફેદ મધના ખરીદનારની સાથે કામ પાડવા માગે છે.
- ૨૨૨ મધ્ય પ્રાંતોમાંથી એક વેપારી—ચારપાંચ વરસનાં જુનાં સામનાં લાંકડાં ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા માગે છે.
- ૨૨૪ લંડનની એક પેઢી—હોંદી માલ ઇંગ્લાંડમાં વેચવા મટેની એજન્સી રાખવા માંગે છે.
- ૨૨૬ ઇટલીની એક પેઢી—આરસ પહાણ ખરીદનારા વેપારીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.
- ૨૨૭ વાવ્ય પ્રાંતોમાંથી એક પેઢી—દક્ષીણ હિંદમાં અનાજ ખરીદનાર વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ૨૩૦ કૌકોનાડા ખાતેની એક પેઢી—તાડના તથા ળીળ રેસા ખરીદનારાઓ સાથે કામ પાડવા માગે છે.
- ૨૩૧ જીનોઆ ખાતેની એક પેઢી—હિંદથી કાચાં ચામડાં તથા તેને કેળવવા માટે કામ લાગે એવી ચીજો નીકાશ કરનારી હિંદી પેઢીઓના અડધા તરીકે નીમાવા માંગે છે.
- ૨૩૨ યુનાઇટેડ રટેસની એક પેઢી—નાજી બનાવવામાં ઉપયોગી થાય એવા વાંસ, બગ્ગ અથવા એવી બીજી ચીજો પુરી પાડનાર સાથે સંબંધ બેઠવા ઇચ્છે છે.
- ૨૩૩ મદ્રાસ ઇલાકા મહિલી એક પેઢી—કાચા ચોખા, રાંધેલા ચોખા તથા મછલી પટમની ચેતર જીઓ ખરીદનારાઓ સાથે સંબંધમાં આવવા માગે છે.
- ૨૩૪ કલકત્તાની એક પેઢી—ટંકણખાર, ધુવેલ, છાલ મોગરાનું તેલ, છાલ મોગરાનો ઓળ, ઝેર કોચલાં તથા મહુડાનાં બીયાંનું તેલ ખરીદનાર માગે છે.
- ૨૩૬ બક્ષા (વેલેરટાઇન) ખાતેની એક પેઢી—હિંદથી ખાતર તરીકે વાપરવા લાયક રસાયણી પદાર્થો, દોડી, દોરડાં, કાથો, સુતળી, કાપડ, સુતર, લોંચમીંગ, વનસ્પતિમાંથી બનેલા તેલ, તલ, રેશમી કાપડ, તથા આ નીકાશ કરનારી અથવા એ ચીજો બનાવનારી હિંદી પેઢીઓ સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
- ૨૩૭ સુંબઘ ઇલાકાના સંતારા જીલ્લામાં આઉંધ ખાતેની એક પેઢી—‘હીપુરીક એસીડ’ ના ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
- ૨૪૧ ઓરીસામાં કટક ખાતેની એક પેઢી—કાચું ઉન તથા જુદી જુદી જાતના જાનવરોનાં શીંગડાં ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
- ૨૪૨ દક્ષીણ હિંદમાંની એક પેઢી—દોરનાં હાંડકાં ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.

ધા બોમ્બે ટાઇલ માટ, રૂ. એક સોટ, ફોટ, સુંબઘ.

- ૨૪૫ રંજુન ખાતેની એક પેઢી—વીમા કંપનીની 'એન્જની' રાખવા માગે છે, જેમને
 પોતાનો માલ ખપવો હોય તેમના પ્રતીનીધી થવા માગે છે. રંજુનથી જતી
 આવતી સ્ટીમરોને લગતી કંપનીઓના એજન્ટ તરીકે પણ કામ કરવા તૈયાર છે.
- ૨૪૬ ટયુનીઝની એક પેઢી—જુદ, રેશમી તથા સુતરાવ કાપડ ઉત્પાદના, તથા પાલકીની
 નોકશા કરનાર સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

મેશર્સ ગ્રેગરી એન્ડ કું (૩૧૧, કેલીફોર્નીયા સ્ટ્રીટ, સેન્ફ્રાન્સીસ્કો યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમે-
 રીકા) ઇમ્પોર્ટ તથા એક્સપોર્ટનું કામકાજ કરે છે અને હીંની પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે
 છે. સી. આઇ. એફ. ભાવો આપશે. મી. જ્ઞાનેન્દ્ર કૃષ્ણ દેવ એ પેઢીના હીંની સાથેના વેપાર વીમાના
 વસા તરીકે ધ્યાન આપે છે. ખાનગી ખર્ચ ખર્ચી હશે તે તે પણ એમની પાસેથી મળી શકશે
 સાન્ફ્રાન્સીસ્કો ખાતેની એજન્ટ આર્થર કોમર્સના સલાહ છે.

પોલ આર. રેબેન એન્ડ કું. (૧૬, કેલીફોર્નીયા સ્ટ્રીટ સેન્ફ્રાન્સીસ્કો, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ,
 એમેરીકા) હીંની પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે. મગીનરી, ચામડાનો તથા રબરનો માલ,
 ખેતીના કામમાં લાગે એવું સાંચ કામ તથા ઓળાનો ઇલેક્ટ્રીસીટીના લગતો મલ, મોટરકારો
 અને બીજી પણ અમેરીકામાં ગતી ધણીક સીજે બનાવનારાઓના પ્રતીનીધી તરીકે કામ કરે છે
 હીંની ભાષાઓ જાણનારા માણસોને નોકરીમાં રાખ્યા છે. એગ્રો લંડન પેરીસ નેશનલ એન્ડની
 શાખા સાન્ફ્રાન્સીસ્કોમાં છે તેનું નામ રેફરન્સ માટે લખ્યું છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ખર્ચ એવો
 માલ આયાત કરવાની પણ ઇચ્છા રાખે છે.

નોટ. “ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની ખાતરીઓના સંબંધમાં તે ખાતરી
 માગનાર વેપારી યા પેઢીએ જેક રેફરન્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે
 સિવાય તેવી ખાતરીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. ઉપરની ખાતરીઓમાં જે ઉમેરો
 ‘ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં સંધુ હાયવેક્ટર જનરલ આર્થર કોમર્સ-
 યલ ઇન્ડેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જોવું. (આ એજન્ટનું નામ તે શાગળમાં લખે).

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સં ૧૯૧૯ ના ડીસેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

આયાત.	ડીસેમ્બર		એપ્રિલથી	ડીસેમ્બર
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
જીવતા જનાવરો ...	૧૬૯	૨૭૬	૩૭૭૨	૧૧૪૨
હાડગોળો હથીયાર વિગેરે ...	૨૬	૯	૧૪૮૬	૮૩૧
છાપેલી ચોપડી નકશા વિગેરે ...	૩૭૯	૨૮૦	૩૫૩૩	૩૩૨૨
ખાખીન ...	૫૦૬	૨૧૧	૨૫૮૦	૨૯૪૨
ખુટસ અને શુભ ...	૨૬૨	૧૬૯	૧૮૧૪	૨૬૯૯
ધર બાંધવાનો સામાન ...	૪૫૪	૮૮૬	૬૪૬૯	૮૩૩૪
મીઠુબત્તી ...	...	૩૪	૧૩	૧૩૯
દેહવે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ ...	૧૫૯	૧૬૨	૬૬૭	૧૯૧૧
રસાયણિક પદાર્થો ...	૧૬૫૭	૧૦૭૪	૧૮૩૬૨	૧૨૦૪૦
ઘડીયાળો ...	૩૮૧	૮૯	૧૫૭૫	૧૧૧૯
કોલસા ...	૧૮૫	૨૫૧	૧૯૦૦	૯૬૩
કોફી ...	...	૧૧૬	૪૬	૮૬૫
કાથો (સીંદરી) ...	...	૨	૫૦	૧૬૪
કોરકા ...	૧૫૮	૯૨	૧૩૬૬	૧૧૮૦
ઠંટલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર) ...	૧૦૯	૨૫૧	૧૩૫૯	૨૩૨૯
સાઈકલો ...	૧૧૧	૩૩૬	૧૪૩૬	૧૮૧૫
કપુર ...	૭૬	૧૧૭	૧૪૨૪	૮૨૪
ખીજી જાતની મળી કુલ દવા ...	૧૩૦૨	૧૩૩૬	૧૦૦૩૪	૧૨૭૧૭
હુગડાં રંગવાની ચીજો ...	૩૮૪	૯૪૧	૮૫૦૨	૮૮૫૪
ફટાકડાં ...	૯	૧૪	૪૯૯	૬૪૬
ફરનીચર ...	૧૭૫	૧૨૦	૧૦૩૯	૮૬૧
ઠાવનો સામાન ...	૮૩૭	૧૯૨૭	૯૨૩૯	૧૨૯૪૨
ચોખા ...	૧	૩	૪૭	૨૦
ધર્તી ...	...	...	...	૨૫૮૩૯
ધર્તીનો લોટ ...	...	૧	૧૩૦	૪૨
ધુપ ...	...	૩૯	૯૯	૧૪૩
હાર્ડવેર ...	૨૯૪૬	૩૨૪૫	૨૧૬૦૮	૩૧૦૨૯
સામડા ણિન કેળવાયલા ...	૪૫	૧૭૬	૯૬૦	૧૪૭૨
ધિક્કટ્ટીસીટીને લગતાં હથીયારો ..	૧૦૦૦	૮૬૭	૯૬૮૫	૧૧૭૭૨
ઉત્તર માં વિગેરેને મળી કુલ હથીયારો	૧૭૩૬	૧૩૧૫	૧૪૬૦૬	૧૬૭૨૯
હાથીદાંત ...	૧૫૦	૩૧૪	૧૮૦૦	૪૧૦૫
અવેરાત ...	૯૩	૧૧૧	૪૨૩	૮૫૭

ધી બોમ્બે ટાઈલ માટ ૨૧ બેક સ્ટ્રીટ, ફ્રાઈ મુંબઈ.

ચીજીનું નામ.

ડીસેમ્બર.

એપ્રિલથી ડીસેમ્બર.

૧૯૧૮ ૧૯૧૯

૧૯૧૮ ૧૯૧૯

રૂ. (૧૦૦૦)

રૂ. (૧૦૦૦)

ખવાએલાં ચામડાં...	...	...	૨૪૪	૩૫૧	૨૭૪૧	૩૫૨૭
હરિ ...	...	...	૨૫૦૦	૨૧૭૧	૨૩૬૬૪	૨૪૧૪૪
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	...	...	૩૫૫૪	૫૯૧૭	૩૦૪૮૫	૬૭૬૪૦
વાસણી ...	...	...	૭૬૭	૨૧૪૬	૧૩૫૬૦	૧૩૦૨૨
પીત્તળ કાંસુ વગેરે ...	...	...	૭૨૬	૨૧૦૭	૬૪૩૪	૧૧૪૧૨
ત્રાંચું ...	...	...	૩૧૮	૮૬૪	૩૬૩૬	૬૭૫૦
જર્મન સીલ્વર ...	...	...	૩૪૪	૭૦૮	૧૮૮૫	૨૬૪૦
લોહું ...	...	...	૩૮૩	૩૬૪	૨૩૧૩	૩૩૭૭
લોહું અથવા સ્ટીલ...	...	...	૧	૪૮૦	૩૨૬	૩૪૫૬
સ્ટીલ ...	...	...	૮૦૩૨	૮૦૮૧	૬૦૬૩૭	૬૪૫૧૭
સીસું ...	...	...	૧૭૫૨	૨૧૬૬	૨૨૪૪૨	૧૬૨૧૬
મોટર ગાડીઓ અને સાધકલો ...	...	...	૫૧૮	૩૩૦૭	૨૩૧૭	૨૧૦૨૭
ફેરાસીન તેલ ...	...	...	...	૫૬૬૨	૧૦૪૬૭	૫૨૫૨૪
અળસીનું તેલ ...	...	...	...	૪૦	૩	૪૩૬
સર્વ બતનાં તેલો મળી કુલ ...	...	...	૭૭૦	૭૫૬૦	૨૫૪૭૦	૭૫૦૩૨
રંગ રોગાન વિગેરે...	...	...	૬૬૩	૧૦૫૬	૮૫૬૬	૬૬૬૨
ઝગળો ...	...	...	૨૫૭૭	૧૪૮૦	૧૬૩૫૬	૧૫૬૬૨
રેલ્વે ગાડીઓ તથા ધીન્ને સામાન	...	...	૧૦૩૧	૩૬૪૪	૬૮૮૮	૩૧૧૮૩
રબર ...	...	...	૬૬૫	૧૩૨૦	૮૨૩૬	૧૧૪૫૦
મીકું ...	...	...	૫૬૬	૨૬૦૬	૧૬૫૭૬	૧૬૩૭૭
સાચું ...	...	...	૬૩૩	૭૭૩	૭૫૭૧	૮૫૬૫
સોપારી ...	...	...	૧૬૬૬	૧૨૬૨	૨૧૫૨	૧૨૧૮૩
તેલનો કુલ ...	...	...	૨૧૫૩	૧૬૩૫	૧૬૦૬૪	૧૭૬૮૫
સ્ટેશનરી ...	...	...	૪૭૮	૫૨૨	૪૮૦૭	૫૬૫૬
ખાંડ ...	...	...	૨૨૮૨૮	૨૩૩૬૬	૧૦૬૧૬૦	૧૪૪૬૨૬
રે ...	...	...	૨૨૪	૫૩૫	૧૦૮૬૬	૫૩૪૬
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	...	...	૭૮૮૮	૪૦૦૪	૭૦૦૮૪	૨૫૬૦૩
સુવરાહ હોઝીયરી ...	...	...	૬૪૬	૧૩૪૨	૬૪૧૩	૧૦૬૦૪
વગર ધોએલાં પીસ શુક્ર ...	...	...	૧૮૮૪૦	૧૬૮૪૩	૧૭૧૭૬૦	૧૪૬૮૫૨
ધોએલાં પીસ શુક્ર...	...	...	૬૧૮૨	૧૮૧૮૪	૧૦૪૮૮૦	૬૩૨૭૭
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુક્ર ...	...	...	૫૮૭૬	૧૨૪૭૩	૬૭૭૫૦	૬૫૮૬૬
શીવવાના હોરા ...	...	...	૩૩૮	૫૩૪	૪૭૫૬	૩૨૭૧
સુવર એકંદર ...	...	...	૪૧૭૪૭	૫૮૫૧	૪૭૬૬૬૪	૩૬૪૫૪૮
રેશમ કાચું ...	...	...	૬૭૧	૧૬૨	૮૬૨૬	૧૪૫૬૩
રેશમના પીસ શુક્ર...	...	...	૧૬૧૬	૩૫૬૪	૨૨૬૫૪	૩૬૨૧૫
કાચું ઊન ...	...	...	૩૧૫	૭૬	૧૧૪૫	૬૩૮
હોઝીયરી ...	...	...	૧૩૭	૪૦	૮૭૧	૩૭૬
ઊનના પીસ શુક્ર ...	...	...	૧૨૬૮	૧૭૩૨	૧૩૩૭૦	૭૪૦૫
ઊન અને ઊનના કપડા કુલ ...	...	...	૧૬૭૦	૧૬૩૮	૧૭૭૩૩	૧૦૨૩૦

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

ચીજતું નામ.

ડીસેમ્બર મહીનામાં

એપ્રિલથી ડીસેમ્બર સુધીમાં

૧૯૧૮ ૧૯૧૯

૧૯૧૮ ૧૯૧૯

રૂ. (૧૦૦૦)

રૂ. (૧૦૦૦)

તંબાકુ	...	...	...	૧૭૯૬	૧૫૯૨	૧૪૫૪૪	૧૩૧૪
દમકડાં	...	...	...	૨૮૫	૩૯૧	૨૪૮૨	૪૦૦૧
છત્રીઓ	...	...	...	૫૬	૩૮	૬૧૯	૪૬૪
છત્રીઓનો સામાન	...	...	...	૬૫	૮૮	૮૦૦	૭૩૫
લાકડાં...	...	...	...	૪૯૩	૬૮૭	૬૫૧૫	૧૧૬૩૯

કુલ આયાત

૧૩૨૦૭૦

૧૭૩૦૫૪

૧૨૨૯૯૧૫

૧૩૯૩૦૧૪

નિકાશ.

ચીજતું નામ.

૧૯૧૮

૧૯૧૯

૧૯૧૮

૧૯૧૯

રૂ. (૧૦૦૦)

રૂ. (૧૦૦૦)

જીવતાં જનાવરો	...	...	...	૨૧૦	૨૬૭	૧૫૯૫	૨૬૨૬
મીઘુળતી	...	...	...	૧૨૧	૧૮૬	૧૮૦૭	૨૭૪૨
સૅલ્ટ પીટર	...	...	...	...	...	...	...
કોલસા	...	...	...	૧૩૫	૭૪૦	૬૦૭	૫૦૮૨
કૉપી	...	...	...	૧૫૩	૧૬૧	૬૦૬૬	૧૪૨૧૭
કાથો, (સીંદરી)	...	...	...	૨૦૭	૧૬૭૫	૧૮૯૭	૭૭૮૧
કોરડાં	...	...	...	૪૬	૧૩૭	૯૦૯	૯૬૧
દવાઓ	...	...	...	૨૮૦	૩૧૭	૨૬૯૮	૩૪૧૨
ગળી	...	...	...	૫૩૧	૧૪૭૮	૧૦૬૧૫	૭૮૯૨
હરડાં બેડાં	...	...	...	૧૦૭	૧૨૨૧	૪૦૭૬	૭૬૮૩
લુગડાં, ચામડાં વિગેરે રંગવાની ચીજો કુલ	...	...	...	૯૫૬	૩૦૦૨	૧૭૦૮૧	૧૭૭૩૬
શ્વસ કરવા માટે રેસા	...	...	...	૧૪૧	૩૯૫	૭૮૧	૩૬૧૯
કૃણ ને શાક	...	...	...	૫૦૨	૫૭૩	૩૮૦૬	૪૩૮૫
ડાંગર	...	...	...	૨૭૭	૧૭૦	૯૮૫	૧૪૭૯
મર્કેની	...	...	...	૫૩૮	૨૧૬	૬૬૬૬૦	૧૫૩૧
મર્કેનો લોટ	...	...	...	૧૫૬૬	૧૧૮૭	૭૨૯૮૩	૧૧૬૨૮
ચોખા ઘઉં અને બીજી જાતનો દાણો કુલ	...	...	...	૧૮૨૬૯	૧૨૬૦૭	૩૫૨૩૦૦	૮૯૨૧૨
મગર કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	...	૧૦૬૩૮	૨૨૫૩૩	૫૨૩૭૧	૧૮૯૬૪૪
લાખ	...	...	...	૧૪૪૬	૭૪૪૨	૨૩૮૭૧	૪૮૮૫૧
કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	...	૮૪૩૭	૫૬૧૨	૫૦૫૨૭	૧૦૪૧૬૦
દારૂ	...	...	...	...	...	...	૭
ખાતર	...	...	...	૮૫૨	૧૦૩૮	૩૯૫૩	૮૨૭૫
ત્રેગેનીઝ ઓર	...	...	...	૩૮૭	૮૨૫	૫૧૩૧	૪૫૮૯
ધાતુ કુલ	...	...	...	૨૦૪૯	૨૪૦૦	૨૨૬૮૯	૧૮૫૮૫
અખરખ	...	...	...	૨૯૭	૫૯૮	૭૦૮૯	૬૭૩૯
દીવેલ તેલ	...	...	...	૭૬	૫૪	૩૭૮૯	૭૦૨
કોપરેલ તેલ	...	...	...	૧૧૪	૨૨૪૭	૧૧૯૭૦	૧૩૯૫૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેઝ ઓટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ચીજીનું નામ.	ડીસેમ્બર મહીનામા		એપ્રિલથી ડીસેમ્બર	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
અળસીનું તેલ	૬૦	૪૨	૫૪૬૬	૧૬૦૫
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ	૬૦૪	૪૨૬૬	૨૮૦૬૦	૨૭૧૨૬
ખોળ	૫૩૬	૧૩૮૦	૫૪૧૮	૧૩૬૪૩
અપ્રીણ	૪૦૭૨	૭૮૬	૨૨૩૦૬	૧૪૭૧૭
રખર	૧૨૪૮	૩૮૦૪	૧૨૦૬૫	૧૨૨૫૭
દીવેલી	૨૪૬૭	૭૨	૨૧૮૩૯	૧૬૩૯
ટોપરા	૧૪	૧૭	૬૮	૪૬૩૬
કપાસીયા	૧૪	૨૨૧૨	૧૩૪	૩૦૦૨૦
લોયસીંગ	૩	૧૩૭૬	૨૬૬૧	૨૨૦૬૩
અળસી	૧૦૧૬૭	૧૮૫૭	૪૦૫૬૧	૬૮૬૪૬
ખસખસ	૧	૧૬૦	૬૮૬	૩૬૨૮
સરસવ	૬૨૭	૨૦૨૭	૧૨૬૦૩	૩૬૨૦૬
તલ	૨૮	૧૩૫૭	૪૫૦	૮૨૫૬
તેળાનો	૬૬૪	૬૬૬	૭૬૧૬	૧૨૭૦૬
ખાડ	૨૭૮	૨૩૬	૪૦૮૨	૨૮૧૮
ચા	૭૦૬૪	૨૬૧૭૩	૧૩૮૪૧૨	૧૬૦૮૫૧
કાચું રૂ	૧૩૮ ૬૭	૪૬૫૧૧	૧૯૧૬૬૬	૩૪૦૩૪૪
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૬૧૭૬	૨૧૨૦૦	૪૪૨૪૪	૧૩૬૩૫૮
રૂમાલ અને શાલો	૬૬	૧૮૫	૨૪૦	૭૪૪૪
પીસ ગુડઝ	૪૨૦૨	૨૭૫૬	૪૩૭૪૬	૬૭૨૨૭
શાણ	૪૪૮૭	૬૨૩૭	૬૬૨૫	૧૫૫૨૬
જ્યુટ કાચું	૧૦૬૪૪	૧૮૨૪૬	૮૩૮૩૬	૧૬૭૨૭૦
સ્વીટ અને યાન	૧૭૬	૧૭	૧૬૧૦	૫૪૭
રેશમ (કાચું)	૧૮૩	૩૬૬	૪૪૦૨	૩૪૬૫
રેશમ કુલ	૨૪૬	૪૪૩	૫૧૫૮	૩૬૨૦
ઉન કાચું	૮૩૫૬	૨૮૦૬	૪૩૬૩૨	૨૬૭૩૧
ઉનની ધાબલીઓ ને ગાલીઆ વગેરે	૧૫૪	૫૦૮	૧૮૬૦	૪૬૩૬
તંબાકુ બીડી વિગેરે	૪૦૧	૬૫૭	૫૭૬૧	૬૬૭૨
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	૪૬૨	૨૫૪૫	૩૬૬૭	૧૦૦૦૦
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાસ	૧૫૬૦૩૮	૨૫૭૦૫૨	૧૭૫૨૨૧૨	૨૨૩૪૪૫૫
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી સરકારી માલની નિકાસ.	૬૩૩	૩૭૪૧	૬૧૮૨	૨૧૨૦૮

વેપારી ખબરો.

ઘઉંના પાક વીશેનો ખહેલો વર્તારો નામદાર હીંદી સરકારનાં આક્રિહા ખાતાએ તા. ૩૧-૧-૧૯૨૦ ને દીને બહાર પડ્યો છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ૧૯૧૯-૨૦ ના વરસ માટેના પાકનો વીસ્તાર કુલ હીંદમાં ૨૭૪૨૯૦૦૦ એકર જેટલો છે જે ગયા વરસ કરતાં ૧૭ ટકા વધારે છે. મુખ્ય ઇલાકામાં એનો વીસ્તાર ૧૬૧૦૦૦૦ હજાર એકર જેટલો હતો. વડોદરા રાજ્યમાં ગયે વરસે ૧૩૬૬૦૦૦ એકર જેટલા વીસ્તારમાં ઘઉંનો પાક કરવામાં આવ્યો હતો તેને બદલે આ વરસે ૭૯૦૦૦ હજાર એકર જેટલા વીસ્તાર માં ઘઉંનો પાક કરવામાં આવ્યો છે. સામાન્ય રીતે હીંદમાં પાકની સ્થિતિ સારી છે. હુનીયાના બ્રુહાબ્રુદા દેશોમાં ઘઉંના પાકનો વીસ્તાર તથા તેની ઉતર વરશેનો અહસરો ગયા વરસ સાથે સરખાવીને નીચે દર્શાવ્યો છે:—

	વીસ્તાર—(હજાર એકર)		ઉતર (હજાર ટન)	
	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૭૧૪૯૬	૫૯૦૮૫	૨૪૫૫૧	૨૪૫૧૪
કેનેડા	૧૭૨૭૫	૧૭૩૪૬	૫૧૭૭	૫૦૫૪
ઈટલી	૧૦૫૬૭	૧૦૭૮૯	૪૫૩૨	૪૮૯૬
ફ્રાન્સ	૧૧૩૧૧	૧૦૮૪૫	૪૭૫૭	૬૦૩૪
સ્પેન	૧૦૨૯૭	૧૦૨૨૪	૩૬૪૭	૩૬૨૭
રુમાનીયા	૨૯૬૩	૩૯૯૨	૧૩૫૭	૪૯૩
અલ્બેનીયા	૨૮૨૭	૩૧૮૫	૬૮૩	.....
ઈંગ્લેન્ડ—સ્કોટલેન્ડ	૨૨૯૯	૨૬૩૫	૬૭૮૫	૨૩૩૮

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં પાકને જીવડાંથી નુકસાન થયું છે એવી ખબર ખીન સતવાર સાધનો દ્વારા મળી છે. આરજેન્ટાઇનમાં ઘઉંના પાકની સ્થિતિ બહુ સારી છે. આરજે-લીઆમાં ઘઉંનો પાક સંતોષકારક નથી. ત્યાં તેનો વીસ્તાર માત્ર ૨૯૬૬૦૦૦ એકર જેટલો છે. ઇટલીમાં મોસમ અનુકુલ ન હોવાથી ઘઉંની વાવણીમાં ઢીલ થઈ છે.

રંગની આયાત કરનારે પરવાનો—(Licence) મેળવવા માટે અરજી કરવાનું ફોર્મ નીચે પ્રમાણે છે.

કલેક્ટર ઓફ કરંટસ બેગ,

મુ. મુખ્ય તા.....

સાહેબ.

આ સાથે મોકલેલા નમુના પ્રમાણેનો માલ નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે આયાત કરવાની રજા આપવામાં આવશે કે કેમ તે જણાવવા કૃપા કરશો.

માલનું વર્ણન.	રંગ.	કેટલા ટકા.	કેટલો.	લાવ સી. આઈ એફ. મુખ્ય.	કયા દેશથી લાવવો છે.

ધી જોએ ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેક ઓટ, ફોર્ટ, મુખ્ય.

મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીએ નીચે જણાવેલી ચીજો માટેનાં ટેન્ડરો નીચે જણાવેલી તારીખ સુધીમાં માગ્યા છે:—

શીડ્યુલ	ચીજ	તારીખ
નંબર		૮-૩-૧૯૨૦
૪	બાંધુ બાસ્કેટ	"
૫	નેતરની બાસ્કેટ તથા નેતર	"
૭	કચરો ભરવા માટે તથા સુખ શાન્તી ખાતાના કામ માટે ભેઈતી ટોપલીઓ તથા કોથળા	"
૯	બોલ્ટ અને નટ	"
૧૦	બાકુ તથા " રીપ્પર ડે " "	"
૧૬	કોલસા તથા બાળ નાં લાકડાં	"
૧૭	કુંગરી કાપડ	"
૧૯	પુટે એવી ચીજો, કાચની વસ્તુઓ તથા હીવાઓ	"
૫૩	સાબુ, સોડા તથા નીમક	"
૧૧	પ્રથમ	૧૧-૩-૧૯૨૦
૧૪	ટોપીઓ તથા કોટ	"
૨૦	કટલરી	"
૨૭	આમહાનો સામાન	"
૨૮	સાફ કરેલાં આમહાં (સ્વદેશી તેમજ યુરોપનાં)	"
૨૯	કાથો—" લાઇન કોઈર "	"
૩૬	" નોઝ રટ્ટીંગ્સ " —નાથ	"
૩૮	હીવેલ તથા મીકુ તેલ	"
૩૯	કોપરેલ	"
૪૯	" રોપ કોઈર " કાથાનાં કોરડાં તથા રબરના કાથા	"
૬	બેલ્ટીંગ	૧૮-૩-૧૯૨૦
૧૩	કેન્વાસ	"
૨૭	ગ્લોમ ગ્લાસ પાઇપ	"
૪૪	એ—પોલીન કેન્વાસ	"
૫૦	રોપ કોટન	"
૫૧	રોપ મેનીલા	"

મેટેલીક, શીર્સીંગથી બીલ્ડીંગનો એપ્રેટાશોલે છે.

૫૪	લાકડાનાં "શેફ્ટ" ભારોટીયાં	"
૬૨	વેસ્ટ કોટન	"
૬૪	સુતર	"
૭	બ્રાઈસ તથા બ્રાઈ વાલ્વ	"
૧૨	બાલ્કીઓ	"
૨૪	ગ્લોબ એન્ડ લેન્ટર્ન બી. એમ. સી.	"
૩૦	પીત્તળનાં તથા લોખંડનાં તાળાં	૨૫—૩—૧૯૨૦.
૩૪	Nails Pins, Shoes Washers	"
	ખીલા, ટાંચણીઓ, બેડા તથા વેશર	"
૩૫	Nails and Sorew Iron લોખંડના ચક્ર તથા ખીલા	"
૪૪	પેકીંગ	"
૪૭	પીચ અને ટાર	"
૫૨	રબરનો સામાન	"
૫૬	રટીલ કાસ્ટ	"
૫૮	ટેસ્ટસ સ્મોક	"

મુખકના મ્યુનીસીપલ સ્ટોર કીપરનો આશ્રીસમાં જઇને માગશે તેને ટેન્ડરના તથા ટ્રાક્ટના ફોર્મ મળી શકશે. ટેન્ડર માટેનાં કોપીઓટ ટેન્ડરવાળા પત્રનાં કવરમાં નહીં ધીડવાં મ્યુનીસીપાલિટીના ચીફ એક્ઝિક્યુટીવની આશ્રીસમાં જુઠા લેવાં પડશે.

હીંદી ચલણની બાબતમાં સરકારને સલાહ આપવા માટે નેમાયલી કમીટીનો રીપોર્ટ ગઈ તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીને દીને નામદાર હીંદી સરકારે બહાર પાડ્યો હતો. તે પછી રીવર્સ કાઉન્સિલ નામે ઓળખાતી, હીંદી પ્રધાન ઉપરની, હુડીઓ માટે બહુ માગણી નીકળવાથી મામલો બદલાયો છે. એવી હુડીઓ માટેનો ભાવ કાઉન્સિલ બીલો કરતાં એટલે કે હીંદી પ્રધાનની હીંદ ઉપરની હુડીઓના ભાવ કરતાં ઓછોજ રાખવામાં આવતો હોવાથી કામ પડે ત્યારે એવી રીવર્સ અર્થાત લંડન ઉપરની હુડી બે શીલીંગ કરતાં ઓછો, રહેવાની ગણતરી સર્વને હતી અને કરંસી કમીટીએ એ ગણતરી મુજબ વર્તવા માટે લાભમય પથ કરી હતી કમીટીએ બે શીલીંગ કરતાં ઓછો એવા ચળ્લો વાપર્યા ન હતા છતાં અત્યારે ભાવ બે શીલીંગ દસ પેન્સ સુધી લઈ જવામાં આવેલો છે, તે વેળા બે કમીટીનું કામ અપૂર્ણ હોત તો હાલનો ભાવ સ્વીકારત એમ એકદમ માની શકાય એવી વાત નથી, આટલું છતાં બે સંજોગોને લીધે એ ભાવ વધારવો પડ્યો છે, તે તપાસવાથી આપણે એકદમ અભિપ્રાય બાધી શકીએ અને તેથી અત્યારે એ સંજોગોની તપાસ લેવી ઠીક થઈ પડશે. એ તપાસમા કેટલાક એ સંજોગો પણ મળી આવે કે જેની અસર અત્યાર અગાઉ ઘણી થઈ હોય. પણ આપણે મા' હવે પછી પણ જેની અસર આજુ રહેવાનો સંભવ હોય તેનોજ વીચાર કરીશું.

આમાં યાદ રાખવાની વાત એ છે જ્યાં સુધી દેશમાં એકજ ધાતુના સીકા સીવાય બીજા કોઈ ચીજનું ચલણ ન હોય ત્યાં સુધી તે દેશમાં માલના ભાવ એ વસ્તુની કીંમતને અનુસરે છે; પણ જ્યાં એક કરતાં વધારે ધાતુના સીકા ચલણમાં ચાલુ થયા કે બે વાશ કરતી, ચલણના Alternative bimetallic નીયમને આધીન આવે રહે છે. એકી સાથે બે ભાતના સીકા ચલણમાં હોય ત્યાં પણ બેઉની અસર એક ચરખી રહી શકતી નથી. સામાન્ય વસ્તુના ભાવ એ બેમાંથી એકનેજ અનુસરે છે. હીંદી સરકારે ૧૮૬૩માં રૂપાના સીકા પાડવાનું બંધ કર્યું તે અગાઉ હીંદમાં રૂપાના તથા તાંબાના સીકા ચલણમાં હતા. પણ તાંબાના સીકાને “લીગલ ટેન્ડર” તરીકે અમુક હદ કરતા વીશેષ છુટથી ફેલાવો ન હોવાથી સામાન્ય વસ્તુના ભાવ ઉપર તાંબાના ભાવની અસર નહીં જેવીજ રહેતી, જ્યારે રૂપાના રૂપયા છુટથી પાડવામા આવતા હોવાથી તથા હવે વગર ચલણમાં “લીગલ ટેન્ડર” તરીકે કરતા રહેવાથી રૂપાના ભાવ ઉપર સામાન્ય ચીજોના ભાવનું ધોરણ આધાર રાખતું. રૂપાનાં સીકા પાડવાનું બંધ થયા પછી સામાન્ય ચીજોના ભાવનો આધાર ચાંદીના ભાવ ઉપર ન રહેતા રૂપયાની ઉપર આધાર રાખવા લાગ્યો. એ રૂપયા બજે એક નર્મ ભાતની ધાતુ હોય અને તેની પેદાશ તથા ખપના પ્રમાણમા જેમ જોના ભાવ બંધાય તેમ રૂપયાની

• એટલીક શીલીંગથી બાંદીંગનો એકરોડો થોભે છે.

કીમત પણ એની પેદાશ તથા ખપ ઉપર આધાર રાખવા લાગી. તદ્વાત માત્ર એટલોજ રહેા કે એની પેદાશ ઉપર હીંદી સરકારનો અંકુશ હોવાથી એની અછત કરીને એની કીમત વધારવાનું હીંદી સરકારથી ખની શકયું, જ્યારે રૂપયાની છત અતીશય થઈ પડે તોપણ ચાંદી તરીકે એની કીમત જે મળે તે કરતાં રૂપયો એાછી કીમતે વેચાય નહીં. એવી ખાતરી રાખવાનું કારણ હોકાને મળ્યું. જેની કીમતમાં વધારો થવા માટે અવકાશ હદ વગરનો, અને ઘટાડો થવાનો અવકાશ થોડો એવા એ રૂપયા જેવી પોતાના કાળુમાં રહેતી ચીજની શોધ માટે હીંદી સરકાર ઘણું વરસો સુધી મગરૂર હતી, કારણ કે હીંદી સરકાર તેમજ કોઈની ધ્યાન એ વાત ઉપર ગઈ ન હતી કે આ રૂપયા જેમાંથી ખનાવાય એવું રૂપું હીંદી સરકારના કાળુમાં ન હતું. દુનિયામાં જ્યારે ચાંદીની પેદાશ ઘટી અને એનો ખપ વધ્યો ત્યારે આ વાત ઉપર સર્વનું લક્ષ ખેંચાયું પણ એ કારણોની અસર થોડા વખતમાં એવી થઈ કે ચાંદીના ભાવ ઉપરનો કાળુ પોતાના હાથમાંથી હીંદી સરકારે ખોલ્યો એટલુંજ નહીં પણ રૂપયા પણ ગળાઈ જવાનો અને એ રીતે હીંદી સરકારના કાળુ ખદાર જવાનો પ્રસંગ ઉપસ્થિત થયો.

જ્યારે જ્યારે આવી રીતે કોઈ પણ દેશના ચલણમાં ફેરફાર થાય ત્યારે મુજ વસ્તુની જગા ખીજ વસ્તુ લે એવો વારા ફરતી ચલણનો નીયમ છે. રૂપયાની કીમતમાં હદ ઉપરાંતનો વધારો ન થાય એવી જામીનગીરી એ વારા ફરતી ચલણના નીયમથી મળી શકે એવા સંજોગો ૧૮૯૩થી ૧૯૧૪ સુધી હતા. એ મુદત દરમ્યાન ઘણાક દેશોમાં સામાન્ય ચીજોના ભાવનું ધોરણ સોનાની કીમતને અનુસરતું અને વેપારની રૂયે તે દેશોમાં મોઢલેલા માલની કીમત તરીકે તે દેશોમાંથી સોનું મળી શકતું. એની અસર હિંદમાં પણ થાય અને એ રીતે હિંદમાં સામાન્ય ચીજોના ભાવ અમુક હદ ઉપરાંત રૂપયાને અનુસરતા અટકે એવી ગોઠવણ કરવાની જરૂર હતી. એવી ગોઠવણ હિંદી સરકારે વેપારી તરીકે જાહેરનામું બહાર પાડીને ૧૮૯૩ માં શરૂ કરી હતી અને ફાઉનર કમીશને ૧૮૯૯ માં કરેલી લઘામણ પછી ઇંગલંડમાં પાડેલા સોનાના સોવરીનને હિંદમાં લીગલ ટેન્ડર તરીકે સ્થાપવાનો કાયદો બાંધ્યા પછી એ ગોઠવણ પાકી થયેલી ગણાઈ હતી. માત્ર થોડા વિદ્વાનો જ આગ્રહ કરતાં રહ્યા હતા કે જ્યાં સુધી હિંદમાં સોનાના સીકા પાડવાનું અને તેને ચલણ માં ફરતા રાખવાનું તથા સોનાની અને એના સીકાની આયાત અને નીકાશ છુટથી થવા દેવાનું બને નહીં ત્યાં સુધી બધી ઇમારત કાચા પાયા ઉપરજ બંધાયેલી ગણી શકાય.

હીંદી ચલણમાં રહેલી આ ખોડ વિશે નામદાર સરકારનું ધ્યાન પહેલેથી ખેંચવામાં આવ્યું હતું. એમને સ્પષ્ટ રીતે દેશાક અનુભવી વિદ્વાનોએ જણાવ્યું હતું કે દુનીયાના બધા દેશો સામાન્ય ચીજોના ભાવોના આધાર તરીકે અર્થાત રટેડર્ડ તરીકે સોનાનો સ્વીકાર કરે તો તે માટે જેટલું સોનું બેઝએ તેટલું દુનીયામાં મળી શકશે નહિ. વળી એમ પણ

જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સોનાના સીકા હિંદની પ્રજાને અનુકુળ થઈ પડશે નહિ અને તેથી સામાન્ય ચીજોના ભાવોનો આધાર રૂપમાં ઉપરજ રહેશે. રૂપયાના સીકા લીગલ ટેન્ડર તરીકે કેટલી કીમત સુધી વાપરી શકાય તેની હદ બાંધ્યા વગર સોનાના સીકાને પણ હવે વગર લીગલ ટેન્ડર તરીકે સ્વીકાર્યા અને તે બે વચ્ચેનું પ્રમાણ વખતો વખત બદલાતું રહે એવું ન રાખવા નકી કહ્યું. તેની સાથે હિંદ વારા ફરતી બદલાતા ચલણની અસર નીચે મુકાયું. આ આ વાત ઘણાના સમજવામાં સ્પષ્ટ રીતે ન આવી તેનું કારણ એટલુંજ હતું કે આંદોના ધોરણ (સ્ટેન્ડર્ડ Standard) થી થોડે ઘણે અંશે પણ સ્વતંત્ર એવું રૂપયાનું એક ધોરણ હોઈ શકે એમ તેમણે સ્વીકાર્યું ન હતું; હવે તેમણે આ વાત સ્વીકારવી પડશે. આ સંબંધમાં ઘણા એવી દલીલ કરશે કે હિંદમાં સોનાનું ધોરણ ચાલુ થઈ ચુકેલું છે પણ તેનો પ્રતિઠિતર એ છે કે અત્યારની ધડી સુધી હિંદમાં રૂપયાનું ધોરણ અમલ લોગવે છે અને એના ઉપર સરકારનો કાબુ હતો ત્યાં સુધીજ એની અસર સોનાના ધોરણના બેવીજ રહી; પણ એ બેનું સામ્ય, અને રૂપયાનું ધોરણ એવું કાંઈક હોઈ શકે એમ સમજવાની અશકતી એ બેને લીધેજ આ બ્રાંતી ઉત્પન્ન થઈ છે હીંદી સરકાર પણ કેટલેક અંશે આ બ્રાંતીમાં સંડોવાઈ હતી. એણે એક રૂપયાની કીમત ઇંગ્લંડમાં જે બેંક નોટો લીગલ ટેન્ડર તરીકે વપરાય છે તેવી બેંક નોટોના દસ પાઉંડ બરોબર હોઈશે. રૂપયા એમ ઠરાવેલી ન હતી પણ બરા સોનાના સાઠ સાત ગ્રેનની બરોબર એક રૂપયો એમ કાયદાથી ઠરાવીને શુદ્ધ સોનાનું ધોરણજ વારા ફરતી બદલાતા બે ધોરણો માંહેલા એક તરીકે સ્વીકાર્યું હતું. પણ તે પછી જે નોટોમાં સુઘળી લેવડ દેવડ થતી તેને બદલે સોનું જ્યારે જોઈએ ત્યારે મળે એવી સ્થિતિ ઇંગ્લંડમાં બંધ પડવાથી એ નોટો રૂપી નાણાની અને સોનાના સીકાની કીમતમાં તફાવત પડ્યો ત્યારે હિંદી સરકાર ભ્રાંતીને લીધે ગભરાઈ. ઇંગ્લંડમાં પાડેલો સોવરિન નામથી જોળખાતો સોનાનો સીકો અમેરિકામાં ૪૮૬૬ કાલરની લગભગ કીમતે હજી પણ આવકાર પામે. પણ ઇંગ્લંડની નોટ રૂપી પાઉંડ માટે ત્યાં માત્ર ૩૪૦ કાલર મળી શકે છે. ફરન્સી કમીટીના રીપોર્ટમાં પણ ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે કે નોટો કીમતમાં સોનાના સીકાની સરખામણીમાં બાવીસ ટકા નીચી ગઈ છે અને નોટોની સરખામણીમાં સોનાના સીકા કીમતમાં અઠાવીસ ટકા વધારે રહ્યા છે. જ્યાં સુધી ઈંગ્લંડમાં નોટોને બદલે સીકા આપવાનું ચાલુ ન થાય ત્યાં સુધી ઇંગ્લંડમાં આવો ભાવફેર પણ ચાલુ રહેશે. હિંદને પણ એ તફાવત ધ્યાનમાં લીધા વગર છુટકો નથી અને હિંદના વેપારીઓનું કહેવું માત્ર એટલુંજ છે કે એક રૂપયાની બરોબર સાઠ સાત ગ્રેનનું ધોરણ ઘણું વરસ અગાઉ સ્વીકારાયેલું હજી પણ પ્રચલીત કાયદોમાં માન્ય છે તે કાયમ રાખીને ઇંગ્લંડની નોટો સાથેના હુંડીયામણના ભાવમાં વધઘટ કરવામાં આવે અને તે રીતે કામ લેવાથી હિંદ પ્રધાનની હુંડીના ભાવમાં થતી વધઘટ વારંવાર કે એકદમ અતીશય ન થાય તે માટેની સલાહ

હીવાળીના મોટે દેન્સી ટાઈલ્સની છલ્લી ડીઝાઈનના જાહેરો કે ?

રીકે સુચવતા ઉપાયો લેવામાં આવે તો તેમાં હીંદી પ્રજા વાંધા ન લેતાં બનતી સહાનુભૂતી
અવશે. આ ઉપાયોમાં એક એ છે કે સોનાની આયાત હીંદમાં થાય તે ઉપરનો સરકારનો
કુશ દુર કરવો. નામદાર સરકાર એ અકુશ દુર કરવાની ના પાડતાં એવી દલીલ

કે એવી છુટ મુક્તિની સાથે દુન્યાનાં મોનાના બજારમાં અને તેને લીધે નાણાં તથા
હીંદના બજારમાં જામી ઉથલપાથલ થઇ જવાનો સંભવ ઉપસ્થિત થાય તે થવા દેવો ન
મોઢ્યે અને એવી છુટ આપ્યા પછી સોનું હીંદમાં આયાત કરનારાઓ, તેને વેચીને જે નફો કરી
પડે તે નફો એવો વેપાર કરીને હીંદી સરકાર પોતે લે તેજ વધારે યોગ્ય થઇ પડે. ઇન્ડિયન
મર્ચન્ટસ એસોસિયેશનની કમીટીને હીંદી સરકારની આવી રીત વેપારમાં દરમ્યાનગીરી ઘણી અયોગ્ય
લાગે છે. એક રૂપયો સાઠાસાત ચૈનની બરોબર અથવા ધીજા શબ્દોમાં કહીએ તો એક
સોવરીન બરોબર પંદર રૂપિયા એ પ્રમાણ હાલ કાયદામાં છે તેને બદલવાની હીંદી
સરકારને કશી જરૂર નથી. જે હીંદી પ્રજા પોતાની લેવડ દેવડને આધાર એવા વીશ્વાસથી
કરતી આવી છે કે આ પ્રમાણ સરકાર બદલશે નહીં તેનો વિશ્વાસઘાત થયાં વગર એ પ્રમાણ
બદલી શકાય નહીં. એ પ્રમાણ નહીં કર્યા પછી વારા ફરતી ચલણના ધોરણના નીચમોની રૂપે
એની અમર થવાનો વખત લગાઇ પછીજ હાલ પ્રાપ્ત થયો છે અને તે વેળાએ જો તેમાં ફેરફાર કરી
હીંદમાં સોનું આવતું અટકાવવાના તથા હીંદને પરત્ર રાખવાનો હીંદી સરકાર અશુભ કરશે
તો હીંદી પ્રજાનો દ્રોહ કરેલો ગણાશે, કારણ કે અત્યાર સુધી રૂપિયાની કીંમત ઇંગ્લંડની અંદર
આલતી નોટોરૂપી કાગળયામા ગણતાં ગમે તેટલી રહી હોય પણ મોનામા ગણતાં એક આઉસના
પોણી પાસઠ રૂપિયાની લગલગમાજ રહી છે તેને હવે બદલીને એક આઉસના તેતાળીસ રૂપિયા
કરવાથી આખા હીંદથી સમસ્ત પ્રજા સમજી શકે એવી એ અસર થશે કે કરરૂપે લેવાતા રૂપિયાની
સખ્યા દેખીતી રીતે અગાઉ જેટલીજ રહેવા છતાં કરનો બોલો દોહો થયો ગણાશે. અત્યાર સુધી
જેટલું સોનું આપણે પંદર રૂપિયા તરીકે ગણતા હતા તેટલું સોનું હવે દસ રૂપિયાના નામથી
આપણે અને કર ભરતી વેળા એ પ્રમાણે આપો એમ કહેવાની આ માત્ર રીત છે ત્યારે એ ફેરફાર
થાય ત્યારે સરકારને કોઇકે પુછવું જોઇએ કે પંદર રૂપિયાના પાઉંડ લેખે ગણતા જેટલા પાઉંડ
ટેક્સ તરીકે આપવાના થાય એટલાજ પાઉંડને દરેકના દસ રૂપિયા તરીકે વટાવતા જેટલા રૂપિયા
આવે તેટલા રૂપિયા હવેથી ટેક્સ તરીકે આપવાને પ્રજા તૈયાર થાય છે. એ ગોઠવણ હીંદી સરકાર
સ્વીકારશે કે? અમારી ખાતરી છે કે હીંદી સરકાર આ દલીલનો એવોજ જવાબ આપશે કે જેને
માટે સોનું આપણું પડે એવી ચીજના લાભ કરંસી કમીટીએ જણાવ્યા પ્રમાણે ઇંગ્લંડમાં ૧૯૧૦
ના વરસ સાથે સરખાવતાં ૧૯૧૮માં અઢીગણા થઇ ગયા હતા અને રૂપિયામા જેની કીંમત
આપવાની એવા હીંદમાં ચાલતા લાભ પણ ૧૯૧૦ના વરસ સાથે સરખાવતા ૧૯૧૮ના વરસમાં
પોણા બે ગણા થયા હતા. અને પાછળથી જોઇ સ્થળે ભાવો ઘટ્યા છે. તોપણ હાલ ઇંગ્લંડમાં
દર્મિમણ અને હીંદમાં દોહા છે એમ જણાય છે. તેથી કરની આવક રૂપિયામાં ગણતા ઘટે તે

પોસાય એમ નથી. હિંદી પ્રભુ ઠહેલું એ છે કે ઇંગ્લંડમાં જે ભાવો વધ્યા છે તે સોનાની સરખામણીમાં નહીં પણ ત્યાંની નોટોનાં ચલણમાં ગણુતા હોવાથી એટલા વધારે લાગે છે અને અત્યારે હિંદમાં જે બીજી ચીજોની થયેલી કીંમતમાં સોનાની સાથે સરખાવતાં વધઘટ એવી નથી કે જેને લીધે ઠરમાં આવા આડકતરા ઉપાયોથી વધારો કરવો પડે. જે માલની ખરીદી માટે આપવાની રકમ પછી તે ગમે તે નાણાંમાં હો પણ ખરેખરી આપવાની રકમ (માત્ર ગણવાની નહિ) જે વધી હોય તો સીધી રીતે તે દર્શાવીને ખર્ચ ઘટાડવાના અથવા ઠર વધારવાના ઉપાયો લેવા જોઈએ પણ આમ રૂપિયા અને સોના વચ્ચે બાંધેલું પ્રમાણ બદલીને આડકતરો કર હિંદની પ્રજા ઉપર વધારવો એ કોઈ પણ રીતે યોગ્ય નથી. વળી એવા ફેરફારની અસર માત્ર થોડો વખત જ લાગશે એમ કરન્સી કમીટી જણાવે છે પણ એ વીશે હિંદી પ્રજાની ખાતરી હજી થઈ નથી અને હવે પછી થવાનો સંભવ પણ નથી. કારણ કે અર્ધશાસ્ત્રનો એ વીલાગ સંક્રાંતિ વાદ્યસ્ત ગણુતો આવ્યો છે અને એમાં એક નીશ્ચય ઉપર આવવાને બને તે અર્થે સર્વમાન્ય થાય એવાં સાધન નથી. એવો કોઈપણ ફેરફાર હિંદી સરકાર કરશે તો તેની અસર હિંદના ઉદ્યોગને હાની કરનારી થયા વગર નહીં રહે એટલું જ નહીં પણ એની અસર ઘણાં વરસો સુધી થશે એમ અમને તો ખાતરી છે.

નામદાર સરકારે એવા સંજોગોમાં હિંદી પ્રજાની હુંડીનો ભાવ વધતો અટકાવવા ઠાળે શા ઉપાય લેવા એનો જવાબ એજ છે કે દેશ પરદેશ વચ્ચેની લેણદેણની પતાવટના કાર્ય ઉપરથી પોતાના હાથ ઉઠાવીને વેપારને તેમજ સોના ચાંદીની આયાત નીકાશને નીરંકુશ ચાલવા દેવી. રીવર્સ કાઉન્સીલ અર્થાત લંડન ઉપરની હુંડી ન આપવાથી એવું પરીણામ આવવાનો સરકારને ભય રહેતો હોય કે હિંદમાં જે સોનું મહા મહેનતે લાવવામાં આવ્યું છે તે પાછું ઘસડાઈ જશે. તો તે માટે બીજા કોઈ યોગ્ય ઉપાયો લેવા. જેવા કે વ્યાજનો દર વધારી હિંદમાંથી નાણાં પ્રદેશ લઈ જવાની વૃત્તી અટકાવવી. હિંદનાં પ્રત્યેક શહેરમાં ચલણી નોટો છુટથી ફરતી કરવાની જરૂર છે તે માટે જ્યારે માગીયે ત્યારે નાણાં આપવાની જોગવાઈ હજી સંતોષકારક નથી થઈ. જે વ્યાજનો દર વધારવાથી નામદાર સરકારના હાથમાં રેલમહેલ થાય તો આ કાર્ય માટેની અનામતમાં વધારો કરવાથી દેશની સારી સેવા બેઠી રીતે બળવી શકાશે. એક તો લોકોને નોટોનો ઉપયોગ છુટથી કરવાની ટેવને ઉત્તેજન આપવાથી દેશમાં ધીરધારને સાફ ઉત્તેજન મળશે અને હિંદના ઉદ્યોગોને ખીલવવા માટેની ધાપણુ પરદેશ જતી અટકાવવી શકાશે. ઇંગ્લંડની સરકાર પોતાના દેશમાંથી નાણાં પરદેશ ઘસડાઈ જતું અટકાવવા માટે એજ ઉપાય આધાર રાખવા જેવો ગણે છે અને તે એજ કે વ્યાજનો દર વધારવો. એમને પગલે એટલું અનુસરીશું તો તેમાં વ્યાજની રકમ કરતાં વધારે ખોટો નોખમ નથી.

મુંબઈની ઇન્ડિયન મેરચન્ટ એસોસિએશન ઓફ બુરોની કમીટીએ હિંદી સરકાર ઉપર વારનો સંદેશો મોકલી જણાવ્યું છે કે ઉંચા અને વધઘટ થતા દરોએ સરકાર હિંદી પ્રધાન, ઉપરની હુંડીયો વેચે છે અને તેમ કરી બનાવટી અને આપખુદ હુંડીયામણના દરોને ટેકવી રાખે છે. નીકાશ વેપારને મારી નાખે છે, અને હિંદમાંથી ખ્રીટીશ થાપણુ ખેંચી લેવાનું અને હિંદી થાપણની નીકાશને સીધું ઉત્તેજન આપીને નાણાં બજારમાં જે ગંભીર તંગી ઉત્પન્ન કરે છે તે પગલું અમે ભારે ગભરાટ સાથે નીકાળીએ છીએ. આણું પગલું ભરવાની નેમ ખુદી જણાતી નથી અને એણું પગલું ભરવા માટેનો ખુલાસો કરે એવી હિંદી સરકારની રાજનીતી શું છે તે તુરત જાહેર કરવામાં આવે તો વેપારી આલમ આવકારદાયક લેખશે. આ હુંડીએના વેચાણુ અમે સખત રીતે વખોડી કઢાડીએ છીએ અને આગ્રહ કરીએ કરીએ છીએ કે એવાં વેચાણુ કરવાનું તરત છોડી દેવું, કારણ કે હાલના બનાવટી સંજોગો હેઠળ અમારા અભીપ્રાય મુજબ એ વેચાણુ વાજળી કરાવી શકાય એવાં નથી અને બજારમાંથી નાણાં ખેંચી લેવામાં આવવાને સખમે વેપાર ઉદ્યોગ ઉપર જે ભારે હુકશાન થયું છે તથા થવાની વક્રી છે તે જ્ઞતાં અમે આગ્રહ કરીએ છીએ કે એવી રીતે ખેંચી લેવામાં આવેલા કુંડોને ઇલાકેદાર બેંકો મારફતે છુટા કરી જેમ જરૂર જણાય તેમ તુરત રાહત આપવી. સરકારે આ બેંકો મારફતે ત્રેઝરી બીલો છૂટથી વટાવવાની અને નહિ કે ખાલી તે ઉપર નાણાં ધીરવાની ગોઠવણુ કરવી. ત્રેઝરી બીલોની લોકપ્રિયતા અને પ્રતીષ્ઠા ઉપર હાલમાં અસર થવા પામી છે. વળી વેપારી બીલો ઉપર વાજળી દરે છુટથી નાણાં ધીરવાની પણ સરકારે હઠ લેવી જ્ઞપ્ત્યે છે. અમે વધુ આગ્રહ કરીએ છીએ કે ચલણની કમીટી સનમુખ પડેલી જુખાનીએનો રીપોર્ટ પ્રગટ કરવો.

અમે આશા રાખીએ છીએ કે સરકાર તે માન્ય રાખશે. હિંદી પ્રધાનની હુંડીનો ભાવ વધારવાની જરૂર માની લેવામાં કરંસી કમીટીએ વાપરેલી ફલીલો અમને સંતોષકારક લાગતી નથી. સોનાના અરધા સોવરીન તથા નીકલના અરધા રૂપયા અને પરચુરણ, તથા એક રૂપયાની તેમજ અઢી રૂપયાની નોટોની મહદંશે સાડા સાત શેન બરોબર રૂપયો એક એ પ્રમાણુ નવા રૂપયા પાડયા વગર ટકાવી શકાશે એમ અમારી ખાતરી છે.

વેપારી કેળવણી.

હીંદી પ્રજાને વેપારી લાઇનની કેળવણી આપનારી યોગ્ય સંસ્થાઓ હીંદમાં એટલી થોડી છે કે તેમાં સુધારો વધારો કરવાની અગત્ય તરફ હીંદી પ્રજા કહી બેઠકાર રહી શકે નહીં. કેળવણી લઇને બહાર પડ્યા પછી હીંદી યુવાનો જઇ શકે એવા માર્ગ બહુ થોડા છે. ઇંગ્લંડમાં કેળવણી લીધા પછી અને કેટલીક વાર તો તે અગાઉ પણ યુવાન પુરૂષો લશ્કરમાં કે નૌકા ખાતામાં દાખલ થઇ શકે છે, જ્યારે કેળવણી લીધા પછીજ દાખલ થવાનું વધારે સુગમ પડે એવી પણ કેટલીક હીંદી સરકારી નોકરીની બહાર તેમને માટે ખુલી રહે છે જેવી કે (૧) વવ માનપત્રકાર થવાની; (૨) વેપારી; (૩) ધર્મશુરૂ થવાની. હીંદી યુવાનોને લશ્કરમાં કે નૌકા ખાતામાં સારી જગા મળવાના સંભવ અગાઉની સરખામણીમાં હાલમાં વધેલા ગણીએ તોપણ એ માર્ગમાં દાખલ થવાની સગવડ ભેદે તેવી નથી, તેમજ વર્તમાન પત્રકાર થવા માટેની કે ધર્મશુરૂ થવાની કેળવણી મેળવી એ માર્ગમાં જળકી નીકળવાની સગવડ પણ હીંદી યુવાનો માટે થોડીજ છે. વેપાર માટે ભાગે હજી હીંદીઓના હાથમાં છે તેમાં કાવી શકે એવી કેળવણી હીંદી યુવાનો લઇ શકે તેમ છે અને તેથી તે બાબત હેઠા હિતેષીઓ સંભાળ ભર્યું ધ્યાન આપતા આવ્યા છે. મુંબઈમાં સર જગમોહનદાસ તથા ઇડીયન મર્ચન્ટસ એસોસિયેશન તથા અન્ય મંડળોની સહાયતાથી અસ્તીત્વમાં આવેલી સીડનહામ કોલેજ એન્ડ કોમર્સમાં હીંદના જુદા જુદા ભાગોમાંથી વીદ્યાર્થીઓ શીખવા આવે છે છતાં ઇંગ્લંડમાં લંડન સ્કુલ એન્ડ ઇકોનોમીકસ એન્ડ પોલીટીક્સમાં જેવી કેળવણી અપાય છે તેવી ઉંચા પ્રકારની કે વેપારી થવામાં વધારે ઉપયોગી થઇ પડે એવી કેળવણી મુંબઈમાં અપાતી હોય એવું લાગ્યું નથી. મુંબઈની આ કોલેજ લાંબે રાખેલી જગામાં છે. એ બાબતમાં ધારાસભાના સભાસદો વચ્ચે તેમજ વર્તમાન પત્રોમાં આશ્ચર્ય કરવામાં આવતો રહ્યો છે. પણ વેપારી આલમ તરફથી એને સારો ટેકો મળતો નથી અને લંડન દરમ્યાન સરકાર વધારે ખર્ચી શકે તેમ નથી એવાં બહાનાં ઠાઠી અત્યાર સુધી એ બાબતમાં સરકાર આગળ વધતાં અટકી છે. હવે એ કોલેજમાંથી બહાર પડેલા વીદ્યાર્થીઓને વેપારી આલમ સારે પગારે રોકી લઈને ખરેખરો ટેકો આપ્યો છે અને લંડન મટી છે એટલે સરકારે પોતાની ફરજ બજાવવી ઘટે છે. નવાં બજેટ વીચે ચર્ચા ચાલે તે વેળા આ બાબતમાં ધ્યાન આપવાને ધારાસભાના સભાસદોને આપણે હજી પણ આશ્ચર્ય કરીશું.

નાંધ.

હરીયાના કીનારા ઉપર જે રોપાઓ ઉગે છે તેને 'લણીવાર' નકામા ગણવામાં આવે છે પણ તે રોપાઓને ઉચોગ માટે કાચે લગાડી શકાતા હોવાથી તેની 'પણ કીમત ઉપજવી શકાય એમ છે. એ રોપાઓમાંથી ઉપયોગી તત્વ ખેંચવા માટે પ્રથમ તે રોપાઓને બાળવામાં આવે છે. આજથી બસો વરસ અગાઉ એ પ્રમાણે રફોટલેડમાં કરવામાં આવતું હતું, પણ પાછળથી સ્પેન દેશમાંથી બેરીલા નામની ચીજની આયાત થવા લાગી અને તેમાં પોટાશને ભાગ વધારે હોવાથી તથા નીમક ઉપરની જઠાત કાઢી નાખવામાં આવી તેથી એ રોપાઓને ઉપયોગ થતો બંધ પડ્યો. પાછળથી જરમનીથી પોટાશ અને ચીલી દેશથી નાઈટરની આયાત થવા લાગી એટલે એ રોપાઓને ઉપયોગ માત્ર સ્થાનિક રહેા, પણ હવે એ રોપાઓને કામમાં લેવાતું ફેરીથી ચાલુ થવાનો સંભવ લાગે છે. એને ત્રણ રીતે ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે. એક રીત એ છે કે એને બાળીને એની રાખને ખાતર તરીકે વાપરવી. બીજી રીત એ છે કે એને કાર્બોનાઈડ કરી એમાંથી એસીડેશન, ટાર, પેટેફ્રીન, તથા આલ્કોહોલ મેળવવાં ત્રીજી રીત એ છે કે એમાંથી એલ્યુમીનમ એસીડ નામનો પદાર્થ બનાવવો. આ છેલ્લી રીત માટે એ રોપાઓને પાણીમાં રાખી મૂકવા પડે છે. ત્યાં તે ફોહી ગયા પછી તેનાં તત્વ પાણીમાં લળી જાય છે અને વરાળ કરીને ગાળવા માટે તૈયાર થાય છે ત્યારે સોડીયમ કાર્બોનેટ સાથે તેને ઉઠાણવામાં આવે છે જેથી એલ્યુમીનમ એસીડ ચૂસાઈ જાય છે અને સોડીયમ અલ્યુમીનેટ બને છે. પછી તેમાંથી એલ્યુમીનમ એસીડ છુટું પાડવામાં આવે છે અને તેને હાડકાંની રાખ સાથે મેળવવાથી એક ખાસ પ્રકારનું સીમેન્ટ બને છે. સ્ટીમરોના બોઇલરની સ્ટીમ પાઇપની ઉપર લગાડવાને તથા એવાજ સંખ્યા કામની અંદર સાંધા પુરવા માટે એ વપરાય છે. એની એક બાજુ ગરમી હોય તો બીજી બાજુ જતી નથી. એની સાથે બીજી ચીજની મેળવણી કરવાથી એવું ત્રીશ્રણ બને છે કે જેમાંથી પાણી જઈ શકે નહી, વળી એને સુકવવાથી સખત પદાર્થ થાય છે તેમાંથી બટન બનાવી શકાય છે. એમાંથી કૃત્રીમ હાથીદાંત પણ ઉત્તમ પ્રકારના બની શકે છે. આ બધાં કારણોને લીધે ઇંગ્લેન્ડ તથા રફોટલેડના સમુદ્ર કીનારા ઉપર ઉગતા રોપાઓમાંથી એલ્યુમીનમ એસીડ બનાવવાતું કામ મોટા પાયા ઉપર હાથ ધરવામાં આવે એવો હાલ સંભવ છે હાલના હરીયા કીનારે પણ નકામા ગણાતા રોપાઓ ઉગતા હોય તેમાં એવાજ અથવા બીજા કોઈ પ્રકારનાં પણ ઉદ્યોગમાં ઉપયોગી થઈ પડે એવાં તત્વો છે કે કેમ તે તપાસવું ઠીક થઈ પડશે.

મુખ્ય પોર્ટ ત્રસ્ટનાં વેર હાઉસમાં ગયા ડીસેમ્બર માસ દરમ્યાન પડેલા માલને લંગતા આકડા એન. આફ્રીસમાંથી અમને મળ્યા તા. ૪-૨-૨૦ ને દીને મળ્યા છે જે ઉપરથી માલમ પડે છે કે સુતરાઉ રેશમી તેમજ ઉનના કાપડ તથા સુતરનાં પેકેજોને ઉઠાવ વધારે હોવાથી વેરહાઉસમાંથી એ માલને જ્યો ઘટતો જાય છે અને ગયા વરસે તા. ૩૧-૧૨-૧૯૧૮ ને દીને ૬૭૩૮૦ પેકેજે શીલીકમાં હતાં તેની સરખામણીમાં તા. ૩૧-૧૨-૧૯૧૯ ને દીને માત્ર ૩૦૦૭૫ પેકેજે હતા ત્રાંબા પીપળનાં પતરાં વગેરે માલને ઉઠાવ મંદો હોવાથી ગયા ડીસેમ્બર માસ દરમ્યાન તેનો જ્યો ૧૭૪ ટન પરથી વધી ૨૯૧ ટન થયો હતો પણ તા. ૩૧-૧૨-૧૯૧૮ ને દીને ૭૩૧ ટન હતો. તેની સરખામણીમાં હાલની વધીતિ અસંતોષકારક નથી.

દરીઆઇ વેપાર અને ભેદિત સ્ટોક કંપનીઓને લગતા માસીક-રિપોર્ટ છેલા ડીસેમ્બર માસ માટેના મળ્યા છે જે ઉપરથી માલમ પડે છે કે એ માસમાં કરોડ રૂપયાની થાપણવાળી પાંચ કંપનીઓ, સ્થપાઈ હતી જ્યારે બીજી પાંચ કંપનીઓ રૂપમા પચાસ લાખ કરતાં વધારે થાપણવાળી હતી. એ સર્વના નામ આ અંકમાં વીગતે આપેલાં છે. ગયા એપ્રિલ માસની શરૂઆતથી ડીસેમ્બર, માસની આખર સુધીમાં સ્થપાયેલી કંપનીઓની કુલ થાપણ રૂ. ૨૦૧૫૫૬૭ ની હતી. એજ મુદત દરમ્યાન નીકાશ વેપારને પેટે પરદેશો પાસે દહેણી રકમાંથી આયાત થયેલા માલની કીંમત ઠાઝિન્સીલ બીલો વગેરે રકમો બાદ કરતાં પણ બાકી રહેલું દહેણું ચોસઠ કરોડ વીસ લાખ રૂપીઆ જેટલું છે. ગયા નવેમ્બર માસની આખરે એવી રીતે લેણી રહેલી રકમ રૂ. ૫૯૫૫ લાખ રૂપયા જેટલી હતી. એ રીતે ડીસેમ્બર માસ દરમ્યાન પરદેશો સાથેના વેપારમા ૪૬૫ લાખ રૂપયા લેણા પડ્યા હતા જેના પ્રમાણમા નવી ભેદિત સ્ટોક કંપનીઓની થાપણ પાંત્રીસ લાખ જેટલી છે તે અતીશય નહીં ઠહી શકાય. એ કંપનીઓ હાલ પુરેપુરી થાપણ ઉઘરાવી લેતી નથી તે જ્યારે વસુલ કરશે ત્યારે શેર ધરાવનારાઓ તે આપી શકશે નહીં એવો જે ભય દર્શાવવામા આવે છે તે અમને આથી ખરો લાગતો નથી. વેપારની તેજ માસમમાં નાણાં બીડ બહુ થવાની ધારતી દર્શાવવામા આવે છે પણ બે હિદનું પરદેશો પાસેથી માગતું દહેણું બહુ થોડું ઘણું પણ વસુલ થાય તો નાણાં બીડ થવાનો સભવ રહેવો ન ભેદ્ય.

દોરોની નીકાશનો વેપાર પોતાના કાબુમાં રાખવા માટે ઇંગ્લંડે ઘટેલા નીયમો સામે આયર્લંડની ડબ્લીનની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે વાંધો ઉઠાવ્યો એ ખીના ધ્યાન ખેંચવા જેવી છે. જ્યારે એ નીયમો ઘણા ત્યારે તે એવા હતા કે જેને પરીણમે આયર્લંડથી દોરને પરદેશ ખાતે મોકલવા અગાઉ એકવાર ઇંગ્લંડ મોકલવા પડે અને પછી ઇંગ્લંડથી એની નીકાશ પરદેશ તરફ થાય. આ ગોઠવણ સામે ડબ્લીનની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે વાંધો ઉઠાવ્યો ત્યારે તેના જવાબમાં કારણ એવું દર્શાવવામાં આવ્યું કે દોરને લઈ જનારા ખારકસોમા યોગ્ય વ્યવસ્થા હોતી નથી. બે યોગ્ય વ્યવસ્થાવાળા ખારકસોમાં ખારેખાર પરદેશ ખાતે દોરને મોકલવાની ગોઠવણ થઈ શકે તો તે માટે પરવાનગી આપવામાં આવશે. આ જવાબની નોંધ લખને આપણે વીચારવા જેવું છે કે હીંદથી પરદેશ મોકલવામાં આવતાં દોર માટે ખાર કસોમા યોગ્ય ગોઠવણ છે કે નહીં તે તપાસવામાં માટે ન.મદાર સરકારે સંભાળ રાખી છે કે નહીં. ખરી વાત એ છે કે છેલાં કેટલાંક વર્સોથી હીંદમાં દોરોની સંખ્યા ભેદ્ય છે તે કરવા ઓછી છે અને ઘટતી જાય છે એવી માન્યતા સામાન્ય રીતે પ્રજામાં અને ખાસ કરીને ખેડૂત વર્ગોમાં ફેલાયેલી છે અને એ માન્યતા ખોટી છે એવું માનવાને અમને કાંઈ દારણ દેખાતું નથી તો તેવા સંભેગમાં હીંદથી પરદેશ ખાતે દોરોનો નીકાશ બંધ પાડવી એજ ઉત્તમ માર્ગ છે. હીંદમા દોરોની સંખ્યા વધે તે હેતુથી જે દર્શાવ નામદાર મીઠ ખાપડે એ હીંદી સરકારની પારાસભામાં રજુ કરવાની ખબર આપી છે તેને અમારી સંપૂર્ણ સહાનુભુતી છે.

A copy of this Prospectus has been filed in the office of the Registrar of the Joint Stock Companies, Bombay.

The Indian Industrial Stores, Limited.

(REGISTERED UNDER THE INDIAN COMPANIES ACT OF 1913.)

(આ પ્રોસ્પેક્ટસની એક નકલ મુંબઈના જોઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓના રજીસ્ટ્રારની ઓફીસમાં ફાઇલ કરવામાં આવી છે.)

ધી ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સ્ટોર્સ, લીમીટેડ.

(સને ૧૯૧૩ ના ધી ઇન્ડિયન કંપનીઝ એક્ટ પ્રમાણે રજીસ્ટર થયેલો છે.)

ધાપણ રૂપીયા ૫૦,૦૦,૦૦૦ (પચાસ લાખ.)

જે દરેક રૂપીયા ૨૫ ના ૨ લાખ શેરોમાં વહેંચાયેલી છે.

જેનાં નાણા નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે વસુલ કરવામાં આવશે:—

૬૨ શેર દીઠ રૂપીયા ૨ અરજ સાથે.

રૂપીયા ૩ શેરની વહેંચણી કરતી વખતે

અને બાકીનાં નાણા મહીને વધુમાંવધુ રૂપીયા ૫ પ્રમાણે લેવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો.

- ૧ રાયબહાદુર ત્રીલોકચંદ્ર કલ્યાણમલ, (બેંકર અને મરચંદ હોર તથા મુંબઈ)
- ૨ મી. ગોવિંદનદાસ પુરુષોત્તમદાસ, (નારાયણ મનોદાસની પેટીવાળા, સોતાના વેપારી અને સરાફ.)
- ૩ મી. રણછોડદાસ વરજીવનદાસ (ચાર્જ ક્લોકર અને મરચંદ)
- ૪ મી. જીજ્ઞેશભાઈ ભગવાનદાસ મહેતા, બી. એ. એલ. એલ બી (ડીરેક્ટર એકસ એડીશીયો નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ. ડીરેક્ટર, જલેશ્વરી કનસાઇનમેન્ટ લીમીટેડ.)
- ૫ મી. નારાયણદાસ વૃજલાલ, બી. એ. એલ. એલ. બી (સરાફ અને મરચંદ)
- ૬ મી. ચીમનલાલ રણછોડરાય દેસાઈ, (મરચંદ અને લેન્ડલોર્ડ)
- ૭ મી. હરજીવનદાસ કાલીદાસ મહેતા, (મરચંદ અને જર્નાલીસ્ટ.)
- ૮ મી. ગોવિંદનદાસ વલભદાસ, (ગવર્નમેન્ટ કોન્સ્ટ્રક્ટર, બેંકર, ઝવેરી અને મરચંદ) હોદ્દાની રૂઢવે.

બેંકરો:—

ધી તાતા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક, લીમીટેડ

ધી સેંટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

ધી અલાહાબાદ બેંક લીમીટેડ

સોલીસીટરો:—

મેસર્સ બાબરસંકર, કાંગા અને ગોવિંદલાલ

એડીટરો:—

મેસર્સ બાટલીચાઈ અને પુરોહિત

મેસર્સ એસ. બી. બીલીસેરીઆની કુંપની.

મેનેજીંગ એજન્ટો:—

મેસર્સ ગોવિંદનદાસ વલભદાસની કુંપની.

રજીસ્ટર્ડ એડીસ.

૨૦ દેસેમ્બર ૧૯૧૩, મુંબઈ.

યોજનાની કાર્યવ્યવસ્થા અને તેના મુખ્ય મુદ્દાઓ—એ છે કે

પડતર કીમતેજ માલ વેચવો;—પડતર કીમતે

સલાસદોનેજ.

વર્ગ ૧ લો:—રાજા રજવાડાઓ, ઠાકોરો, ભાયાતો, મોટા રાજપુરુષો અને તવંગરવગ.

૩. ૧૦૦. વાર્ષિક.

વર્ગ ૨ લો:—ગ્યાપારી સમુદાય

૩. ૪૦. વાર્ષિક.

વર્ગ ૩ લો:—(પ્રથમ) કુટુંબો અને અન્ય શખ્સો.

૩. ૬. વાર્ષિક.

વર્ગ ૩ લો:—(અપર) ઠામદારવગ યાને મજુરવર્ગ.

૩. ૨. વાર્ષિક.

ત્રીજા વર્ગના સલાસદો વાર્ષિક રૂ. ૧૫૦૦ થી વધુ માલ ખરીદી શકશે નહિ.

બીજા વર્ગના સલાસદો ફક્ત રૂ. ૧૦૦૦ ભરીને આજીવન સસ્થા યથા શકશે.

મોટાર, ઝવેરાત, ફરનીયર વિગેરે કીમતી ચીજોનાં વેચાણના ભાવો હવે પછી નક્કી કરવામાં આવશે.

યોજનાની વિગત.

આજકાલ સ્ટોર્સ સ્થાપવાનો વિચાર નવીન નથી પરંતુ આ સ્ટોર્સની વ્યવસ્થા પદ્ધતિ તો ખરેખર તાજ નવીજ છે. વાણિજ્યની પ્રવૃત્તિના આધુનિક કાળમાં વિખ્યાત વેપારીઓએ હાથ ધરેલી સ્ટોર્સની સ્થાપનાઓએ સિદ્ધ કર્યું છે કે તે ધંધાની યોજના હજી પણ કસવાળી છે. આવી જાતના ધંધાને ખર્ચ અને પ્રમાણિકપણથી ખીલવવામાં આવે તો ખરેખર તેમાંથી સંગીન પરિણામ પ્રાપ્ત થયા વિના રહેજ નહીં. એટલુંજ નહિ પરંતુ તે પ્રવૃત્તિને વિકાસ આપણા દેશ ખંધુઓ તથા જહેનોમાં સ્વદેશી વસ્તુઓની વપરાશનો પ્રચાર કરવામાં મુખ્ય સાધનભૂત થાય અને તેના પરિણામે આપણા દેશમાં સ્વદેશભાવનાની વૃદ્ધિ પણ થાય.

હાલમાં આપણે જ્યાં જ્યાં દૃષ્ટિ દોડાવીશું ત્યાં ત્યાં આપણે લોકસમુદાયના મોટા ભાગને મોંઘવારીના જડખાતો ભોગ થતો નીહાળીશું. કારણ કે એક તરફ જીંદગીની જરૂરીઆતની સર્વે સામગ્રીના ભાવોમાં અજળ ઉછાળો ચાલી રહ્યો છે, ત્યારે બીજી તરફ તે સંજોગોમાં જીવન ગુણવત્તા પુરતી આવકમાં વધારો થતો જણાતો નથી. આતુ અંતિમ પરિણામ એ આવે છે કે મધ્યમ અને ગરીબ વર્ગ કે જે દેશનું મુખ્ય આધારભૂત અંગ છે તેજ વર્ગ આવા કઠીન કાળને ભોગ યથા પડે છે સાધનસંપન્ન વર્ગ પણ આ કાળને ભયની નિશાની તરીકે નીહાળી રહ્યા છે. નામદાર સરકાર તરફથી આ સંકટ નિવારણાર્થે અલગત પગલાં લેવામાં આવ્યાં છે અને આવે છે પરંતુ તેનું પરિણામ હજી સુધી સંતોષકારક નીવડ્યું નથી. ઉદ્યોગના વિકાસ અથવા નામદાર સરકાર તરફથી અખત્યાર કરવામાં આવેલી રાજનીતિએ સાધનસંપન્ન સાહસોને જન્મ આપ્યો છે પરંતુ ભાવની વૃદ્ધિના વેગને દબાવનારી નામદાર સરકારની વલણને અનુસરીને એવી એક પણ સંસ્થા બહાર પડી નથી કે જે લોકસમૂહને જેમ અને તેમ ઓછા ભાવે વસ્તુઓ

પુરી પાઠે, આવી સંસ્થાના અભાવે વસ્તુઓની આપ' લે કરતા વચલા માણસોના નફા વસ્તુઓની મુળ કીંમતમાં પળે પળે બેઠક વધારે કર્યા કરે છે માટે જો વચલા વર્ગના બેઠક નફાનું સાલ દર કરવામાં આવે તો લોકસમુદાયને આવા ભારીક સંજોગોમાં ઘણી રાહત મળે એટલુંજ નહીં પરંતુ ભવિષ્યમાં પણ તેઓ તે રાહતને આશરે ભોગવી શકે એવા આશયથી ઉપરોક્ત સંસ્થાના સંસ્થાપકો મી. ગોવર્ધનદાસ વલભદાસ, મી. છોટાલાલ બેકોરદાસ શાહ અને મી. ચીમનલાલ રણછોડરાય દેશાધ્યે જરૂરીયાતોની સ્વદેશી તેમજ વિદેશી વસ્તુઓ પુરી પાડવા માટે ધી ધીગદીગાન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ સ્ટોર્સની સ્થાપનાની યોજના હાથ ધરી છે. ટુંક-માં દરેક વસ્તુસ્થિતિને સંપૂર્ણ વિચાર કરી હિંદવાસીઓ ઉપર આવી પડેલા મોઘવારીનો બોલો જેમ અને તેમ સ્વરણતાથી દુર કરી ભવિષ્યમાં પણ મોઘવારીના ત્રાસભાથી હિંદવાસીનું રક્ષણ કરવાના આશયથી ધી ધીગદીગાન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ સ્ટોર્સની સ્થાપના કરવામાં આવે છે. અમે-રીકામાં આવી સંસ્થા હસ્તી ધરાવે છે પરંતુ હિંદુસ્થાનમાં તો આ સ્ટોર્સની સ્થાપના વહન પહેલી છે. આવા પ્રકારની સંસ્થાઓ અમેરીકાની પ્રખ્યાત અંદર આશીવાદરૂપ નીવડી છે અને તેવી સંસ્થાની થાપણમાંથી બહોળા વ્યાજ પણ ઉપજી શકે છે.

ઉપરોક્ત સ્ટોર્સ સ્વદેશી તેમજ વિદેશી વસ્તુઓના ધંધા હાથ ધરશે અને આજકાલ નીકળતા સ્ટોર્સની કાર્યપદ્ધતિ કરતાં વધુ બહા પ્રકારની કાર્યપદ્ધતિ અમાણે કાર્ય કરશે.

આ સ્ટોર્સ દેશી તેમજ વિદેશી વસ્તુઓનું વેચાણ કરશે. અન્ય રથને બે વસ્તુઓઃ ઘણી વખત ૧૦૦ થી ૨૦૦ ટકા જેટલા વધારે ભાવથી વેચાણ છે તે વસ્તુઓ પણ આ સ્ટોર્સ માલની પકતર કોમતે પુરો પાડવાનો ઇરાદો રાખે છે. મોટરો, અવેરાલ, ફરનીચર વિગેરે કોમતી ચીજોના ભાવ હવે પછી નક્કી કરવામાં આવશે.

આ સ્ટોર્સની કાર્યવ્યવસ્થા નીચે પ્રમાણે કરવામા આવશે:—

“આર્મી ઍન્ડ નેવી સ્ટોર્સ”ની પદ્ધતિ પ્રમાણે સભાસદ પદ્ધતિથી આ સ્ટોર્સની યોજના કરવામાં આવશે. સભાસદો માટે પણ વર્ગ રાખવામાં આવ્યા છે. પહેલા વર્ગમાં હિંદુ-સ્થાનના દેશી રાત્રીઓ, રાજકુટુંબો, ખીન્ન લાવાતો, ધનામદારો અને બગીચદારો તથા તવંગર વર્ગ વિગેરે દર વર્સે માથાદીઠ રૂપીઆ ૧૦૦ લવાજમ ભરી સભાસદ તરીકે જોડાઈ શકશે. ખીન્ને વર્ગ હિંદુસ્થાનના નાના મોટા વેપારીઓ માટે ખુલ્લો રહેશે જે વર્ગનું વાર્ષિક લવાજમ રૂપીઆ ૪૦ રાખવામાં આવ્યું છે જે લોકો આ વર્ગમાં જોડાઈ પર્થના સભાસદ થવા માગતા હશે તેઓ અગ્રહણી રૂપીઆ ૧૦૦૦ ભરી તેમ ભરી શકશે. મધ્યમ વર્ગના લોકો તથા મધ્યમ કુટુંબો ત્રીજા વર્ગના લાલ લઈ શકશે જેનું વાર્ષિક લવાજમ માત્ર રૂપીઆ ૬ રાખવામાં આવ્યું છે, પરંતુ આ વર્ગના સભાસદો દરવર્ષે રૂપીઆ ૧૫૦૦ કરતાં વધારે કીંમતના માલ ખરીદી શકશે નહીં. ગરીબ લોકો એટલે મનુર વર્ગ પણ, માત્ર નામનું રૂપીઆ ૨ વાર્ષિક લવાજમ ભરી આ વર્ગના ખીન્ન વિભાગમાં જોડાઈ શકશે.

દેશી રાજાઓ અને અન્ય તવંગર વર્ગ દર વરસે લાખો રૂપીઆના માલની ખરીદા કરે છે એ ધીના સર્વ કોઈની જાણમાં છે. આવા ગ્રાહકોને માલ પુરો પાડનારા વેપારીઓ તેઓની રગ મારી રીતે સમજતા હોઈને પુષ્કળ નફો લેતાં છતાં પણ જે જાતનો માલ માગવામાં આવ્યો હોય તેવી જાતનો માલ સાચેજ પુરો પાડી શકે છે. ખરીદનાર પણ આ ધીનાથી સંપૂર્ણ વાકેફગાર હોવા છતાં અન્ય સંગીન અને પ્રમાણિક સંસ્થાના અભાવે તેઓને અણ-પડે તેજ રીતે કામ ચલવી લેવું પડે છે. આ સ્ટોર્સના સંસ્થાપકો અને હીરેકટરો ચોક્કસપણે

માને છે કે આ સ્ટોર્સ લાંબી મુદતથી આવી આવેલી અગવડો દુર કરી શકશે. તે કારણથી બેશક ઉપર જણાવેલો વર્ગ આ સ્ટોર્સનો સારો લાભ લેવાનું ચુકશે નહીં, એમ નિઃસંશય માની શકાય.

હિંદુસ્થાન જેવા વિશાળ દેશમાં વેપાર કરતા વણિકોને ગમે ત્યારે માલની ખરીદી માટે સુખર્ષ અથવા કલકત્તા જેવાં વેપારનાં મુખ્ય મથકોએ આવવું જવું પોસાય નહીં તેથી તેઓ એજન્ટો અથવા આડતીઆ મારફત માલની ખરીદી કરાવે છે જે માટે તેઓ અડધો ટકો કે એક ટકો દલાલી લેતા હોય છે પરંતુ આ નામની દલાલી ઉપરાંત આડી અવળી રીતે ઘણી વખત તેઓ વિશેષ ગાળો રાખી લે છે. તે ખીના સઘળા વણીઆતો સારી રીતે સમજે છે પરંતુ સંગીન સાધનોના અભાવે નિવારણ વિનાનાં આવરણો પ્રમાણિકપણું નિભાવી લેવાના ન્યાયે તે સઘળી અગવડ નીભાવી લઈ તેજ પ્રમાણે કામ લેવાને તેઓ તૈયાર રહે છે. સ્ટોર્સનું પ્રમાણિકપણું ધ્યાનમાં લઈ સંખ્યાબંધ વેપારીઓ સ્વહિતાથે તેનો લાભ લેવા આકર્ષાશે. આ વર્ગમાં પોતાને સંખ્યાબંધ વેપારીઓ જોડાવાનું કારણ એ છે કે તેમ કરવાથી માલના ઉત્પત્તિ સ્થાનમાંથી માલ મળે તે દરમ્યાન વચલા માણસો અને એજન્ટો જે પુષ્કળ નફો મેળવી લે છે તે રકમનો બચાવ થવાનો લાભ તેઓ સારી રીતે મેળવી શકે.

ઉપરોક્ત ખીના ધ્યાનમાં લઈ હીરેકટરોએ એવો અંદાજ કાઢ્યો છે કે રાજકર્તાઓ, કુંવરો, અમીર ઉમરાવ અને ખીજા ધનાઢય વર્ગમાંથી લગભગ ૧૦૦૦, ખીજા વર્ગના ૨૦,૦૦૦ અને ત્રીજા વર્ગના પહેલા વિભાગમાંથી ૧,૦૦,૦૦૦ તથા ખીજા વિભાગમાંથી ૧૫૦,૦૦૦ સભાસદો સહેલાઈથી સ્ટોર્સ સંપાદન કરી શકશે એટલે માત્ર સભાસદોના વાર્ષિક લવાજમ બદલ એકંદર ૧૮,૦૦,૦૦૦ રૂપીઆ શરૂઆતમાં સ્ટોર્સમાં જમા થશે, કે જે રકમ વ્યવસ્થાને ખર્ચ બાદ કરતાં ચોજનાની ભરાવેલી થાપણના ૨૫ ટકા જેટલી ગણી શકાય. આ ગણતરીએ તે રકમ માત્ર શરૂઆતનાં વર્ષ માટેજ ગણી લેવાની છે. કારણ કે જ્યારે કંપનીની પ્રવૃત્તિનો વિકાસ થશે, દેશ પરદેશની એજન્સીઓ મળશે, રાજા રજવાડાઓ અને ધનાઢય વર્ગના સ્ટોર્સમાં જોડાવાથી જુદા જુદા સ્ટેટો તરફથી ખાસ અગવડો તથા જથ્થાબંધ માલના કોંટ્રાક્ટો મળશે, અને કંપનીના આહુકોને ઉત્તમ પ્રકારની અગવડો મળશે એટલે કંપનીની પ્રવૃત્તિનું કાર્યક્ષેત્ર ઘણુંજ વિશાળ થશે અને નફો પણ સંગીન પ્રાપ્ત થશે.

ખીજા વર્ગની બહારના તથા વેપાર માટે નહીં પણ ચોતા માટે ખાનગી ઉપયોગની વસ્તુઓની ખરીદી કરનારા સભાસદો આ સ્ટોર્સની સરળતા અને અગવડનો લાભ લેવા માટે મોટી સંખ્યામાં બહાર પડશે. કારણ ગરીબ તેમજ તવંગર કુટુંબોને પણ આ મોંઘવારીનો બોલો આછો સહન કરવો પડતો નથી. વળી સામાન્ય સ્થિતિમાં પણ સભાસદોની સંખ્યામાં ઘટાડો થવાનો સંભવ નથી. કારણ કે માત્ર સભાસદ તરીકેનું લવાજમ તેઓને વધારામાં આવવું પડે છે. આ વર્ગનું વાર્ષિક લવાજમ રૂપીઆ ૬ છે તેટલી રકમ બજારમાં ઓછામાં ઓછા ૨૫ થી ૫૦ ટકાના નફાથી વેચાતી જુજ વસ્તુની સ્ટોર્સમાંથી ખરીદી કરતાં રહેજે વળી શકે તેમ છે.

હેલા વર્ગમાં પણ સભાસદોની સંખ્યા વધતી જશે કારણ કે ગરીબ લોકોને એકાદ દીવસની ખરીદીમાંજ તેટલો લાભ થઈ શકશે.

જો કે હીરેકટરો માત્ર નામની ફી લેવાનીજ ઇચ્છા દર્શાવે છે પરંતુ શેરહોલ્ડરોને સારું જ્યાજ આપી શકે તેવી સ્થિતિ કંપની યોડી મુદતમાં સંપાદન કરશે. ઉપર ટપકે જવાથી આ

ખીના સહેલાઈથી ગળે ઉતરશે નહીં પરંતુ આંકડા માંડી ગણતરી કરવાથી ઉપરોક્ત વસ્તુ-સ્થિતિની સત્યતા જણાઈ આવશે.

આ સ્ટોર્સનો મુખ્ય ઉદ્દેશ સલાસદોમાં સ્વદેશી વસ્તુઓનો પ્રચાર કરી સ્વદેશ ભાવનાની વૃદ્ધિ કરવાનો છે. પરંતુ એટલું તો સર્વેની જાણમાં છે કે દરેક ચીજ સ્વદેશી બનાવટની મેળવવી શક્ય નથી. તેથી શુદ્ધ સ્વદેશી બનાવટની વસ્તુઓ પ્રાપ્ત કરવાની હાલની સ્થિતિ સુધારવા આ સ્ટોર્સ પ્રયત્ન કરશે અને ધીમે ધીમે સ્વદેશી માલનો રાજમહેલોમાં પણ પ્રચાર કરશે. જેમ જેમ સ્વદેશી બનાવટનું ક્ષેત્ર સંતોષકારક બનતું જશે તેમ તેમ સ્વદેશી વસ્તુનું વેચાણ આગળ વધારમાં આવશે. આ કાર્યની ખીલવણી માટે, દેશી બનાવટની વસ્તુઓની તેના કારીગરોની તથા તે સઘળાની સંપુર્ણ માહિતી પુરી પાડી શકે તેવો કેપ (ડીરેક્ટરી) તૈયાર કરવામાં આવનાર છે.

કે-એપરેટીવ ફેડીટ સોસાયટીની પદ્ધતિ પ્રમાણે આ કંપની દેશી કારીગરોને ઉત્તેજન આપશે અને જરૂર પડે શાળાઓ અને કારખાનાંઓ ખોલશે અને તેથી જેમ બને તેમ વધારે પ્રમાણમાં સ્વદેશી વસ્તુનો પ્રચાર કરશે. ધાર્મિક અને સખાવતી ખાતાંઓને ખાસ સગવડો આપવાનો હાલના ડીરેક્ટરોને ઇરાદો છે.

મુખ્ય શહેરોના મોટા મોટા વેપારીઓના મંજુરો અને કારીગરોને સાધનો પુરાં પાડવા માટે જુજ વ્યાજના દરથી માલીકોની પુરતી ગેરંટી લઇને હક્કતાની યોજના સંબંધી તે વેપારીઓ સાથે સહકાર તથા ગોઠવણુ કરવાનો ઇરાદો રાખવામાં આવ્યો છે.

આ ઉપરથી જણાઈ આવશે કે મજૂરવર્ગને કેટલીક સગવડ પાડવાનો અને આધુનિક સમયની સંગીન સહકારી પ્રવૃત્તિમાં બનતો ફાળો આપવાનો આ સ્ટોર્સનો ઇરાદો છે.

હિંદુસ્થાનના જુદા જુદા ભાગોમાં તથા સગવડ પ્રમાણે પરદેશમાં પણ શાખાઓ ખોલવાનો સ્ટોર્સનો ઉદ્દેશ છે. જુદા જુદા પ્રાંતમાં પુરતી સંખ્યામાં સલાસદો મળી આવતાં દરેક ઠેકાણે જુદી શાખાઓ ખોલવામાં આવશે. તદુપરાંત અમેરીકાના વેપારીઓ સાથે મોટારકાર તથા અવેરાતની એજન્સી સંબંધી પત્ર વ્યવહાર ચાલે છે.

આ સ્ટોર્સની કાર્યપદ્ધતિ જોયા બાદ જેમ જેમ સલાસદોની સંખ્યા વધતી જશે તેમ તેમ ઉપરોક્ત યોજનાના ફાયદાઓ સમજાશે. સામાન્ય સગવડ અને અનિયંત્રિત વિકાસને ખાતર કંપની સ્વતંત્ર મકાન ખરીદવાનો વિચાર રાખે છે.

સ્ટોર્સની વ્યવસ્થામાં સરળતા કરવા માટે વિશેષમાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે:—

(અ) જુદા જુદા દેશોમાં તંત્ર જુદો જુદો માલ તૈયાર કરનારી સંસ્થાઓ પાસેથી એજન્સી મેળવવી.

(બ) દેશી રાજ્યો માટે વેચાણ તેમજ ખરીદના કામમાં એજન્ટ તરીકે કાર્ય કરવું અને સ્ટોર્સમાં વેચાણ માટેના માલ ઉપરાંત બીજી વસ્તુઓની બાબતમાં સ્ટોરો પાસેથી ખાસ સગવડો મેળવવી.

(ક) સ્ટોર્સમાં વેચાણ માટે ઠરાવેલા માલ શિવાય માલ માટે વેપારી સલાસદોના એજન્ટો તરીકે કાર્ય કરવું.

(ડ) સગવડ પ્રમાણે સલાસદોની સગવડ માટે ધીરધારતું (Banking) અને વીમાતું (Insurance) કામ કરવું.

પહેલાં બે વર્ષ માટે સંસ્થાએ કરેલા નફામાંથી એજ'ટોનું લંવાજમ ૧૦ ટકા, ત્રીજા, ચોથા અને પાંચમા વર્ષ દરમ્યાન ૧૨ા ટકા, અને ત્યારપછીના નફા ઉપર ૧૫ ટકા રાખવામાં આવ્યું છે. એજ'સીના ભાગીદાર સભ્ય મીં ગોવરધનદાસ વલ્લભદાસ કંપનીના એક્સ ઓફીસે એટલે કે હોદ્દાની રૂઢીએ ડીરેક્ટર તરીકે કામ કરશે. બીજા ડીરેક્ટરો મીં ચીમનલાલ રણુછોડરાય દેશાઈ અને મીં નારાયણદાસ વૃજલાલ પણ એજ'ટોની ક્ષમમાં ભાગીદાર સભ્યો છે.

ઉપર જણાવેલા એક્સ ઓફીસે ડીરેક્ટર શીવાય દરેક ડીરેક્ટરો નીમણુક વખતે તથા ત્યારબાદ હોદ્દા દરમ્યાન પોતાને નામે કંપનીના ૧૦૦ શેર રાખશેજ. ઓર્ડ'ની મીટીંગમાં હાજરી આપવા માટે ડીરેક્ટરોને રૂપિયા ૫૦ થી વધારે નહિ એવી જે રકમ તેઓ તરફથી નક્કી કરવામાં આવે તે પ્રમાણે ફી મળશે અને બરેબરા મુંબઈવાસી ન હોય તેવા ડીરેક્ટરોને રેલ્વે ખર્ચના નાણાં કંપની તરફથી આપવામાં આવશે.

સ્ટાપ ડ્યુટીસ અથવા ફી, રજીસ્ટ્રેશન ફી, કાયદાને લગતી ફી, છપામણી, જાહેરાત, વહેંચણી અને એવો બીજા પ્રાથમિક ખર્ચ જે કંપનીની સ્થાપનાને અંગે કરવામાં આવશે તે પૈકી કંપની તરફથી રૂ. ૩૫૦૦૦ આપવામાં આવશે.

શેરો ભરાવી આપનાર બોનાફાઈડ ઓફરોને ૨ ટકાની અંદર હુવે પછી નક્કી કરવામાં આવે તેટલા પ્રમાણમાં કમીશન આપવામાં આવશે.

સાથે જોડવામાં આવેલા ફારમ ઉપર શેરો માટેની અરજી ભરીને તે અરજીઓ ઉપરોક્ત કંપનીની રજીસ્ટર્ડ ઓફીસમાં રવાના કરવી અને તે સાથે અરજીના નાણાં પણ મોકલવા.

જે વહેંચણી નહીં કરવામાં આવેલી હોય તે તેવા સંબંધોમાં ડીપોઝીટના પુરેપુરા નાણા પાછા આપવામાં આવશે અને અરજીમાં માગવામાં આવેલા શેરોની સંખ્યા કરતા ઓછા શેરોની વહેંચણી કરવામાં આવશે તે વહેંચણી ને ફોલની રકમ બાદ કરતાં બાકીના નાણાં અરજદારોને ખાતે જમે રાખવામાં આવશે.

આપવામાં આવેલા શેરોના અનુક્રમ હકૂતાનાં નાણાં ભરનાર આસામીઓએ અગાઉ જે રકમ ભરી હશે તે ઉપર તેઓનો કરો. હુક રહેશે નહીં.

પ્રોસ્પેક્ટસની નકલો તથા શેરો માટેની અરજીના ફારમો કંપનીની રજીસ્ટર્ડ ઓફીસમાંથી અથવા કંપનીના બેંકરે પાસેથી મળી શકશે.

કંપનીના મેમેરેન્ડમ અને ચાર્ટર્ડ્સ ઓફ એસોસીએશનની નકલો કંપનીની રજીસ્ટર્ડ ઓફીસમાંથી તપાસ માટે મળી શકશે કારણ કે શેરોની અરજી કરનારા અહિંસોએ તે તપાસ્યા છે અને તેની અંદરની તમામ હકીકતથી તેઓ વાકેફ છે એવું માની લેવામાં આવશે.

ત્રીલોકચંદ્ર ઠક્ષણમલ.

ગોવરધનદાસ પુરેશોત્તમદાસ.

રણુછોડદાસ વરજીવનદાસ.

જીજ્ઞાસા ભગવાનદાસ મહેતા.

શાહુ નારાયણદાસ વૃજલાલ.

ચીમનલાલ રણુછોડરાય દેશાઈ

હરજીવનદાસ કાળીદાસ મહેતા.

ગોવરધનદાસ વલ્લભદાસ.

હિંદના લોક નાયકો.

બાબુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનો
એક મત.

દેશી હુમરના નાદર નમુનો.

ટીનની ડબીમાં પેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચકવર્તી એન્ડ કું. ની મશીનથી બનાવેલી ચળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતખઝાર” પત્રિકાના અધિપતિ બાબુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચકવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી ચળકતી હોવાથી ઝાંખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણ ધ્યાનમાં લેતાં અમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું બહોળું થશે.

“બંગાલો” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી ગુણોમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ઝોંસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

રૂ. આ.

	બ્રાઇટ બલ્યુ પ્લેક શાહી	૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
	ડાયમંડ	”	”	”	...	૧—૪—૦
(Red)	રાતી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	ચીપ	”	”	”	...	૦—૧૦—૦
	ગ્રીન (લીલી)	”	”	”	...	૧—૪—૦
	ક્રામસીયલ બલ્યુ પ્લેક શાહી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	બલ્યુ ઈન્ક	”	”	”	...	૧—૪—૦
	વાયોલેટ	”	”	”	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીએ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફે મોતીના દાણાની જેમ શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી બીલકુલ રેલાતી નથી.

વિદેશી શાહીના બાટલાઓ વાપર્યા હશે, તે પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કંઈ સારી ને કેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીક્રીટ ચોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુખ્ય ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ. પૈસા ધીરી (લોન) નવા ધંધાને મદદ પલ્લ આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

સ્વરાજ્ય વિશે.

સર્વના હૃદયમાં ફેરાહીત મટિનડ ચેતન સ્ફુરાવનાર હીંદ નાયકોની ડબીએ દરેક દરેક કુદ્દોમાં સ્વદેશ સેવાની પ્રબળ બાવના અને માનુષકિતનો ઉત્કર્ષ સાધવા નવીન ચેતન સ્ફુરાવે તેવા હૃદય તથા ચૂઢને અલંકૃત કરનારા આર્ય વીરરત્નોના પ્લેઝડ આર્ટ કાર્ડ પેપર હપર ઉપ નતના પેજ કાર્ડ સાધકના જુદી જુદી ભવના વીરરત્નોના ફેરા તૈયાર છે. જેની કીંમત સાધારણ તથા અરીબસ્થિતિના લોકોપણ ખરીદી શકે તેવા ૭૫૫ આદેશથી કીંમત તદન જુલ રાખવામાં આવી છે.

પેલ્ટકાર્ડ સાધકના દરેક ફોટાની કીંમત અર્ધો આનો; ૨૪ કાર્ડનાં બાર આના; ૫૦ કાર્ડનાં રૂ. સવા. ૧૦૦ કાર્ડના રૂપિયા સવા. ૧. ટપાલ ખર્ચ અમે આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાયધુની, મુખ્ય નં. ૩,

દેશી નામું શીખવવાની રુકુલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સાધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલજા દેવી રસ્તા પર ભારીયા મહાજનવાડીમાં ગોરધનદાસ કરસનદાસ હલ્લુ ગુજરાતી કેમસીઅલ ઇન્ડીટ્યુટમાં દેશી શરારી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીમાળ હુંડી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી દાંધપરાધટીંગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ જાણતોનું મંપૂરું જ્ઞાન એ વિષયનું ખાસ ઉંચું જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સાને અનુકૂલ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. હાજલ ફી રૂ. ૧ અને માસિક પ્રી. રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. એપ્રિલ (ખાલાશ્રમ) ના છેકરાએની હાજલ ફી માફ છે.

(૬૨)

હાજલ થનારે પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું.

પોરબંદર પોરટલેંડ સીમેંટ

"ગણપતી" છાપ

હમારો સીમેંટ હી દુસ્તાનમાં આયાત થતા સારામાં સારી સીમેંટની બરાબરી કરે છે, અને નાણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હારવેટના મજબુત કોથળાઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા ઘણીજ સહેલાઈથી, કચકા શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેંટ કું. લી. ૦

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોર્ટ, મુંબઈ.

મુંબઈનો વાંક શું ?

એાછા આર્થ એજ હલકાં જોરાકની સચોટ સાબીતી, ને હલકાં જોરાક ને શરીરનાં રસા-યલીક તત્વોને નાશ કરવાનો (આત્મધાની) ઉપાય.

અત્યુત્તમ સગવડ—ઉમદા જોરાક.

ડૉ. મુમ્તાઝવી પોસ્ટની પાછળ મુંબઈ નં. ૨

(૩૦)

ધી ઐલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લુ. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારના નામના મયના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેજેટેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા જોરાકી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુટ કાવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેજેટેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ હોતેજ અને ઉન્માદક દવાઓથી ટુક સમય મટે જાણતી ફરીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની ફેરતી શક્તિ છે.)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ જાલવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અછર્ણની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અન્ન માર્ગને લાગત આપે છે.

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાત્સી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગ્ય ચક શક્તી નથી, અગર લાગ્ય ચકો હોય તો મંત્રી ભય છે કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૨—૦

ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટ ઇમ્પ્રોવેડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્તુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્તુઓમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટનાં તત્વો રહેલા હોય છે, અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ઘટી જાય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે, અને અશક્તિને લઈ જુદાં જુદાં સંખ્યાબંધ દરોજી ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી શરીરને ફેરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાથી બનાવેલી આ નિરોગ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી પડેલી જોડ પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજને કે અંગભગનો ઘસારો વિરોધ જાણતો હોય તેમજ અચુક આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૧—૦ (મોટી સાઇઝ.)

૦—૧૪—૦ નાની સાઇઝ.)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું છેઃ—ધી ઐલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લુ. લી.

(૩૯)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

બ્રોટીશ એક્સપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ કંપની.

ની

અદ્યુત શોધ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ—ન્યુટ્રેયુલમ.

ડાયાસ્ટેશ્યમ.

“ડાયાસ્ટેશ્યમ” રાટલી, પુરી, વગેરે દરેક ખોરાક માટે,
એક શેર “ડાયાસ્ટેશ્યમ” નો એક મધુ આટા સાથે મેળવી ઉપયોગ કરવાથી
ખોરાક એકદમ હલકો અને ઘણાજ સ્વાદીળ બને છે અને પાચન શક્તિ વધારી લહેજતદાર
બનાવે છે, અને ખોરાક ખાટો પડી જવાની અગર બગડી જવાની ખીલકુલ ધાસ્તી રહેતી
નથી.

કોમત, રતલ ૧ ના ટીનની કિંમત રૂ. ૦-૧૨-૦.

વધુ વીગત માટે લખો:—

ન્યુટ્રેયુલમ.

“ન્યુટ્રેયુલમ” સાત્ત્વિક ખોરાક, એ ઉછરતાં બાળક, વૃદ્ધ અને અશક્ત સ્ત્રી
પુરુષો, બચ્ચાની માતાઓ, કામના બોળને લીધે કંટાળેલા ધંધાદારીઓ, વીધાર્થીઓ
વકીલ, બારીસ્ટરો વગેરે મગજ મારી કરનારાઓ તથા જેઓની તબીયત અવાર નવાર કંધને
કંધક નરમ ગરમ રહે છે, તેઓને માટે અમુલ્ય આશીર્વાદ સમાન છે.

“ન્યુટ્રેયુલમ” એ શરીરમાં હાડકાં, માંસ, લોહી વધારનાર અને મગજને ચોષક
અને જલદી પચી શકે તેવા ખોરાક હોવાથી ક્ષય તથા બીજા લયકર દરદોમાં એક અત્યુત્તમ
ખોરાક છે. તે શરીરનો આંધો મજબુત કરે છે, વજન વધારે છે અને કૌવત ટકાવી રાખે
છે એટલે દરદોની ખીલકુલ અસર થઈ શકતી નથી.

સવારના ખેડારમાં આને બદલે “ન્યુટ્રેયુલમ” ની આ પીવાથી તમોને નુકશાન
થવાને બદલે ફાયદો થાય છે, કારણ કે તે સ્કુરવી લાવી આબસ ઉઠાડી છુપા ઘટાકવાને
બદલે વધારે છે. તમો આથી શું નુકશાન થાય છે તે સુમએ છો છતાં આ છોડી શકત
નથી અને આના ગુલામ બની બેઠા છો તો આની ગરજ સારનાર સર્વ પ્રકારે ફાયદોજ
કરતા આ “ન્યુટ્રેયુલમ” ની આ તમો શું નહીં પીઓ?

કોમત રતલ ૧ ના ટીનની કિંમત રૂ. ૧-૪-૦

વધુ વીગત માટે લખો:—

ધી બ્રોટીશ એક્સપ્રેસ મોલ્ટસ્ટર્સ કં.

પં. મેલાસીસ રોડ, ભાયંબલા, મુંબઈ.

૨૫ બી;

કર્ણીક અધર્સના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કર્ણીક	એચુ મીક્ષય	(તાવ માટે)	...	...	...	૦-૧૨-૦
કર્ણીક	એચુ પીલસ	(તાવ માટે)	..	..	...	૦-૧૨-૦
કર્ણીક	ટોનિક સીરસ	(શક્તી માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	કફ મીક્ષય	(ખાસી માટે)	..	...	..	૧-૦-૦
કર્ણીક	કોલેરા મીક્ષય	(૫૯૫ માટે)	...	...	...	૧-૦-૦
કર્ણીક	ઇન્ડો બામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	...	...	...	૦-૮-૦

બીજા દવાને માટે લખો

૪૮)

Tel. "Kadki" Bombay—કર્ણીક અધર્સ ગીરભામ—અ'અઈ

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

મેકુજ ભાવવાળી જુની
અને બાણીતી

મહાલે એન્ડ કંપની,

મારવાડી
બનાર
મુંબઈ

વિભાગી

કીસ્તી મેકરની બાણીતી

દયલી હાથી ધાપની હ ગેરિમન

બિગલોર, સાઈકલ, ગીરજાપુર, વીગેરે

તથા બગ્યાના ફેન્સી ઈરેસો તેમજ સાચી જરીની તથા

નવી તરાદની ઇ ડ્ર કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓનો

અ નવર નવો હમરે ત્યા હરેદ મેશ તથા પાર ઉ તે બેઈ

નવાને ચુકરો નહી

અહારગામના ઓહર ઉપર પુરતુ ધ્યાન આપવામાં આવશે

૩૪)

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.

Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.,

PLEASE REMEMBER

MANEKLAL GORDHANDAS,

Offices -

Kapadia Bazar

AHMEDABAD.

21-25 Rajambeta's Street,

AHMEDABAD.

Mill Stores.

Whenever you require anything in Mill Stores, sizing materials, Leather Goods, Beltings &c., Spinning & Weaving accessories, Reels Reeds, Yarn & Hardware

Dept.,

MOTOR DEPT.

Motor Cars & Accessories, Cycles & Motor Cycles of all well known foreign Makes.

GENERAL IMPORT DEPT.

We have influential connections all over the world and therefore we are in the best position to accept indents for all your require.

GENERAL EXPORT DEPT.

We export everything on our clients account, for sale in any foreign market at a real value and exchange.

OUR MOTTO

Low Commission
Cheaper Rates
Excellent Quality.

Full Value for your Money.

Samples, Estimates, Particulars and Prices &c. free application.

Satisfaction Guaranteed.

Telegrams :-

"Pranashaw"

AHMEDABAD.

Code :- A. B. C.

5th Edition.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિકણા બડા કાગળ, પાકું પૂઠું પૃં ૮૦૦ તુર્વ આહક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
અત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય યોગદ અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અતં પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવા છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો જોઈએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેકંડો હીઝાઇનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કબુતરખાના પાસે

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ હીર્ષ ભૂવિત સુખ:
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અસહ્ય સાધ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છતા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે હીર્ષ ભૂવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નળજાઇ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો થાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર બેસવાની કોઇપણ જાતની ફરિયાદ તથા દસ્તની અટકાયત અને ખાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અજબમજબ રીતે દૂર થાય છે.

કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ડબ્બી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી ભેટ ભેટલે કુલ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. ભેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાર્થસ લિસ્ટ મંગાવો.

પ્રાંચ ઓશીસ,
કાલળાદેવી રોડ. મુંબઇ,

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.
જામનગર—કાકિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાતું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગતું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાતું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના રૂ. ૧૫

ડૉ. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

તીજેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફીસોમાં તીજેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીજેરીની મજબુતાઈ ઠેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજાં મેકરોની બનાવટ ઠેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફીસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીજેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો લયંકર દુષ્કાળ પડ્યાથી એક રૂપિયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા કરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા મુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો એકલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજી ઉનાળાની ખરી મોશમ બાકી છે તે મુદતના દરમિયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુશ્કેલીમાં આવ્યા છતાં જાહેર હિંમત રાખી કમર ઠસી જીવાર બાજરાની પુષ્કળ કડબ ખરીદ કરવા તથા દાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણુંજ આહુના ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતૈષી પરમાર્થિક આવડાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સદ્વ્યય કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશોદય થશે.

જરાં જોશો કે ? કયાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

દુષ્કાળ સમયે ભૂખ, દુખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માબાપથી
વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ધાઓ—અને ખચાવો તોજ ખચશે

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન લેવાણી છે. મકાન ઉજા કરવામાં
રૂપિયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂ. ૨૫૦) ભરી બંધાવી અમર નામના મેળવો.

લખો.
આ. સેક્રેટરીઓ,

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ,

વઢવાણ કેમ્પ.

(૪૦)

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર:—મીઠાણી, સાણ, રંગ, વારનીસ,
મીલીટ સીમેન્ટ વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર. કીમત ર-૮-૦.

હુન્નર મકાશ મોટો:—લીવાસળી, કાચ સુ-
ગધી સેટે, અર્કો વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી ૩. ૧-૮-૦.

હુન્નર સંચલ:—ઉલ્લામાં ઉઠાવી શોધનાં, અનુ-
ભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપુર (આ છુક માટે
દેશી વેપારી એગ્રાને હાતમ અક્ષીપ્રાય મસ્થા છે.)
કીમત રૂ. ૧-૮-૦.

સાચુનો હુન્નર:—સરવે ભતના સાણ; ખાર
સોપ, ટાઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર.
કીમત રૂ. ૦-૬-૦.

હુન્નર માલીકા:—૧-૨-૩ હેર ઓઈલ, અતર,
સવંડર, પેમેન્ટ, સોપ, લાઇમ્સ્ટોન, બામ, એગ્રુમીસ્ટ્રા
વીગેરે અનુભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપુર
કીમત રૂ. ૧-૪-૦.

હુન્નર દર્પણ—૨-૩-૪-સુગંધી તેલો, સેંક.

ચેનકીલર, વાળ કાઢવાનો સાણ, કાસમેટીક, જર્મન-
સીસ્ટમ અતરો, રંગ, વારનીસ, સ્કેટ, હેરક્રીમ, ખાર
સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત રૂ. ૧-૦-૦.

હુન્નર કળા રાત:—અગરબત્તી, સાઈ, ઢોળ
જીલીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાતું પાણી વીગેરે
હુન્નર. કીમત રૂ. ૦-૬-૦

ફોટોગ્રાફીક હુન્નર:—કીમત રૂ. ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન:—કીમત રૂ. ૦-૪-૦

પોસ્ટેજ ભુલું.

લખો:—હુન્નરોદય છુક ડીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬-૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુંબઈ નાં ૯.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE —WITH— ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR Book containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufactures in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political division of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use Price Rs 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS:—

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—

RAJKOT, (INDIA.)

&

Branch:—

BOMBAY. P. O. Box No. 457.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતો પદ્દશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીઉપયોગી લેખો, ત્રણેક કાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો:—જી. આ. સેફ્ટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. પી. ટંક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાપડ વેચનાર, સોની, જવેરીઓ, વગેરે માટે બહારબહાર આપવાનું હિતમ સાધન.

બહારબહારનો ભાવ.

પ્રકાર.	બાર માસ.	૭ માસ.
૧. આખું વેજ.	૨-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. 'અડધું' "	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા " "	૬-૦-૦	૪-૦-૦

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIÉUT.-COL. RAJA RAMSHING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશર હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ વ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ સોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સોલીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉલટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી નજીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કન્ટેલોગ મંગાવી ખાતી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી. મો. રૂમ નાં. ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, મુબઈ.

(૧૯૧૩ ના ઈંડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ મી કાયદાની ૬૮ મી કલમને અનુસરીને મદદનગરને બદલે એક યાદી મુબઈની બેઈટ રોડ કંપનીનાં રેલુકાર હજુર દાખલ કરવામાં આવી છે)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના સાલના ઈંડીઅન કંપનીઝના ૭ મી કાયદા મુજબ ઉભી કરવામાં આવી છે)

સત્તાવાર થાપણ.... રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાહાડેલી થાપણ.... રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે રૂ. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ ચોરડીનરી શેરોમાં વહેંચાઈ ગઈ છે, અને જે નીચે મુજબ પગાર કરવાની છે:—

રૂ. ૩) અરજ સાથે, રૂ. ૫) શેર નામ ઉપર કરતી વેળાએ, અને બાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક શેર પાછળ રૂ. ૫) થી વધુ નહીં એવા કોલથી, જે કોલ શેર નામ ઉપર કીધા પછી, જે મહીનાથી એાછી મુદતમાં નહી, એવે અંતરે અને જે મહીનાથી એાછી મુદત નહી એવા ગાલાથી કહાડવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

એા. મી. સાલેભાઈ કે. બરોડાવાલા, મીલકતદાર અને વેપારી (પ્રમુખ)

સર હુકમચંદ સરપચંદ, નાઈટ, બેંકર અને મીલમાલિક.

રાય બહાદુર ઓંકારજી કસ્તુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મી. કીરન કે. સેન-ગુપ્તા, એમ. એ., બી. એસ. સી. (કલ) બી. એસ. સી. (ખાણે લગતી) એમ. એસ. સી. (ગરમી.) એમ. આઈ. એમ. ધ, એફ. જી. એસ. જુથતરશાસ્ત્રી, કલકત્તા.

મી. રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી, સોલ્લીસીટર અને નોટરી પબલીક (મેસર્સ માળવી મોદી, રણછોડદાસની કંપનીવાળા).

મી. ડવીડાસ નારણદાસ, (મેસર્સ નારણદાસ પરશોતમદાસ એંડ સન્સવાલા) વેપારી
મી. એમ. એચ. એમ. મહેતા, બેચેલર ઓફ કોમર્સ (મેસર્સ એચ એમ. મહેતાની કંપનીવાળા) વેપારી અને મીલમાલિક.

મી. ત્રીપુરારી બી. કંચારીઆ.

મી. જનુભાઈ બી. મહેતા. બી. એ. એલ. એલ. બી. એફ—ઓફીસીઓ.

બેંકરો:—

ધી ઇંટર-નેશનલ બેંકિંગ કોર્પોરેશન.

ધી બેંક ઓફ ઈંડીઆ લીમીટેડ.

સોલ્લીસીટરો:—

મેસર્સ માલવી, મોદી, રણછોડદાસની કંપની.

ઓડીટરો:—

મેસર્સ બાર્લીબોઈ અને પુરોહીત

ઇનકોર્પોરેટેડ એકાઉન્ટન્ટ (લ'ડન) હોર્નબીરોડ, મુંબઈ.

મેનેજીંગ એજન્ટો:—

રાયબહાદુર ઓંકારજી કસ્તુરચંદની કંપની.

રેલુકાર્ડ ઓફીસ:—

૬૫, મેડાસ સ્ટ્રીટ કોર્ટ મુંબઈ.

If you are Interested in any of these
Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hesian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.

Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhahi Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Codes:

Telephone No.—{ Office 3563
Residence 3112

4th & 5th Editions A B C
Private & Bentley's

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમો દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગધીઆણું, તેલના ખીયાં, તેલ,
ટોપરાં, ખોળ, હરડાં, જેઠીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, જીરું, રાઈ,
મેથી, હળદર, આંબલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેરો, ગુણપાટ, ગુણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલે-
સ્ટાઇન વગેરે દેશાવરો ખાતે વેચાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમો દરેક જાતનો માલ ખગલર કસી ખરીદીને હિંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી
મોકલીએ છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાત્રી કરવા વીનંતી છે.

ક વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun."

ટેલીફોન:—

ઓફીસ ૩૫૬૩

ઘર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૯૩-૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારબ

મુંબઈ

C. B. 988.

देशी

वेपारी येम्परनुं मासिक.

पुस्तक १२ रु. VOL. XII. APRIL 1920, अप्रील १९२० अंक १० मेल No. 10.

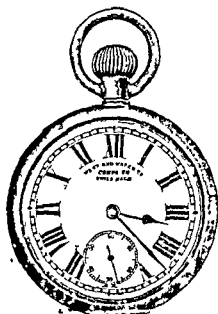
SERVICE

West End Watches

give you life-long service because they are made of such excellent materials by skilled labour
No other watches in India can approach them in
STRENGTH - ACCURACY - DURABILITY
Here is one specially recommended.

The "CAMAIGN"

Full jewelled movement with 15 rubies, real compensation balance. SUBSTANTIAL CASES

	NICKEL SILVER.	STERLING SILVER
Open Face	Rs. 34	Rs. 44
Hunting	„ 37	„ 50
Half Hunting	„ 40	„ 53

Catalogues free on application.

West End Watch Co
BOMBAY - CALCUTTA

. DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રુએટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંટો.

નાં ૩૧ દવગનો મોહિલો, કેટ, મુંબઈ.

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી ડક્ત
સટુઅરટ ઍન્ડ કુાં લીમીટેડની
ફની ગાંસડીઓ દાખવાના હાફ
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમપીંગ ઇનજનો.

દી. સી. અને એ. સી.
ઇલેકટ્રીક મોટરોના “ મેરલી
મેકર ” ના સીલીંગ ફેનસ
(પંખા) અને ઇલેકટ્રીક
લાઈટના ફીટીંગસ.

નવાં ૨૦'X૬'X૨૩૦ ના લેન્કેસાયર

બાઈલરો.

સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ પ્રધર્સના ચાર તથા પાંચ યેરીંગના જીનો તથા બોપનર.
ગોડાઉનમાં હંમેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, એન્જન બાઈલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ.
ગોડાઉન, ક્રીયર રોડ, પ્રીન્સીસ હાઉસ સામે.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કુંપની	...	1	એ
દ્રવેટ ચવના એન્ડ કું	...	2	એ
દ્વરકાદાસ જગમોહનદાસની કું	...	3	એ
હિંદુ અનાયાયમ—નદીઆદ	...	4	એ
ધી સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી	...	4	એ
અમરુતજન ડેપો	...	5	એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	...	5	એ
અમરુત દેવભાન અબુબકર	...	6	એ
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું	...	6	એ
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ	...	7	એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું લીમીટેડ	...	8	એ
જે. બાલામલની કું	...	8	એ
ફીરોઝ એમ. ડુસ્ટોરની કું.	...	9	એ
ફીરોઝ કેમીકલ કું...	...	10	એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ	...	11	એ
છત્રનાલાલ લલ્લુભાઈ શાહ	...	11	એ
પ્રેમચંદ કરાનાઈ	...	11	એ
ધી ઇન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.	...	12	એ
કૃષ્ણ નહેર ખબરો...	...	13	એ
ડા. કાલીદાસ મોતીરામ	...	13	એ
ડા. ડી. રાઘવર એન્ડ કું.	...	14	એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી...	...	14	એ
ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરર્સ કું	...	14	એ
દેવેન્દ્ર સરકારી વલીવટ	...	14	એ
બી. એલ. થોસર	...	15	એ
ઈ. એસ. પાટનવાલા	...	15	એ
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	...	16	એ
દાવડાની કુંપની	...	16	એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	...	17	એ
ગોદ્રેજ બ્રદર્સ	...	18	એ
દ્વરકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.	...	19	એ
સી. એન. દાવરની કું....	...	20	એ
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	...	21	બી
ગોરખનાદાસ કરસનાદાસ હાલુ	...	22	બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું લી.	...	22	બી
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ	...	23	બી
ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું લી.	...	23	બી
ધી હિન્દ બટ્ટન ફેક્ટરી એન્ડ મે. વર્ક્સ લી	...	24	બી
" " " "	...	25	બી
કર્નિક બ્રદર્સ	...	26	બી
મહાલે એન્ડ કું	...	26	બી

West End Watch Co. ...	1	A.
Drewet Chowna and Co. ...	2	A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co. ...	3	A.
Hindu Anathashram—Nadiad ...	4	A.
The Standard Chemical Laboratory ...	4	A.
Amrutanjan Depot ...	5	A.
The Indian Claim Agency ...	5	A.
Abdul Rehman Aboobakar ...	6	A.
H. Vallabhram & Co. ...	6	A.
The Bank of Taiwan Limited ...	7	A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8	A.
J. Balamal & Co. ...	8	A.
Phiroze M. Dustoor & Co. ...	9	A.
The Rio Chemical Co. ...	10	A.
The Lakshmi Art Printing Works ...	11	A.
Chhaganlal Lallubhai Shah ...	11	A.
Premchand Kashnaji ...	11	A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd. ...	12	A.
Short Advertisements ...	13	A.
Dr Kalidas Motiram ...	13	A.
Dr. D. Writer & Co. ...	14	A.
M. H. Shastri ...	14	A.
The Tablet Manufacturing Co. ...	14	A.
State Management of Railway. ...	15	A.
B. L. Thosar ...	15	A.
E. S. Patanvala ...	15	A.
Rangoon Samachar Press ...	16	A.
Davada & Co. ...	16	A.
The Central Bank of India Ltd. ...	17	A.
Godrej Brothers ...	18	A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co. ...	19	A.
G. N. Davar & Co. ...	20	A.
Vardhaman & Sons ...	21	B.
Gordhandas Kursandas Hallu. ...	22	B.
The Indian Cement Co. Ltd ...	22	B.
The Sabarkantha Boarding House ...	23	B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd. ...	23	B.
The Hind Button F. & M. W. L. ...	24	B.
" " " " ...	25	B.
Karnik Bros. ...	26	B.
Mahale & Co ...	26	B.

મોતીલાલ મુલચંદ એન્ડ કો ...	...	૨૬ બી
ડાહ્યાભાઈ રામચંદ્ર મહેતા ...	...	૨૭ બી
નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ ...	...	૨૭ બી
મણીશંકર ગોવિંદજી ...	...	૨૮ બી
સપાટ કંપની. ...	...	૨૯ બી
ઓ.ડી. કેમિકલ કોં ...	...	૩૦ બી
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કૈશવજી ...	...	૩૧ બી
જીવરાજ ગોકુલદાસ નેન્સી ...	...	૩૧ બી
ગોદ્રે બ્રદર્થ ...	...	૩૨ બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરમ્મક સભા ...	...	૩૨ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાયાત્રમ... ..	...	૩૩ બી
આર. જી. કામદાર ...	...	૩૩ બી
અમૃતલાલ માણીકલાલ દવાવાલા ...	...	૩૪ બી
દુલેરાય ડાહ્યાભાઈ અંજારીયા ...	...	૩૪ બી
વૈદ્યા કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૫ બી
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રદર્થ ...	...	૩૬ બી
ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રી મંડળ ...	...	૩૬ બી
ગુલામહુસૈન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રદર્થ ...	...	૩૭ બી
ધી નેશનલ સિમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમિટેડ ...	...	૩૮ બી
જગજીવંદાસ નારાયણ ...	...	૩૯ બી
શૂરજી વલ્લભદાસની કં ...	...	૪૦ બી
ધી યુનીવર્સલ ફા એન્ડ ને ઇ. કોં લી. ...	...	
ધી પાયોનીયર ઇ જે. એન્ડ ઓ વર્કસ લી...	...	

Motilal Mulchand & Co. ...	26 B.
Dahyabhai Ramchandra Mehta. ...	27 B.
Nanlal Goverdhandas... ..	27 B.
Manishanker Govindji ...	28 B.
Sapat & Co.	29 B.
Od. Chemical Co.	30 B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji ...	31 B.
Jivraj Goculdas Nenshi ...	31 B.
Godre, Brothers	32 B.
Mahuva Gauraxak Sabha ...	32 B.
Kathiawad Hindu Anathashram. ...	33 B.
R. G. Kamdar	33 B.
Amritlal Maneklal Davavala ...	34 B.
Duleral Chhotalal Anjariya ...	34 B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna ...	35 B.
Laxmichand Dossabhai & Bros... ..	36 B.
Gujarati Hindoo Stri Mandal ...	36 B.
Gulamhussein Esmalji & Brothers. ...	37 B.
The National Siment Manu. Co. L. ...	38 B.
Jagjiwandas Narayan... ..	39 B.
Shoorji Vallabhdas & Co. ...	40 B.
The Universal F. & J. I. Co. Ltd.	
The Payoneer I. P. & O. W. Ltd.	

ડિટર્ન હોઝયરી વર્કસ

—૪૦૬—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

— — —

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઇમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

૧૫૭ અમદાવાદ ગદિમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

ખસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-
ત્રની તળતી આશ્રમની ઓફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક-
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક "ગૌદાન" ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાનાં નામનું લીસ્ટ બોર્ડ પર લખી બહેર બાગમાં મુકી રમારક રખાય છે.

એક રૂપિયા ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(પ્રો. મ. જે. ગજજરની)

ધી સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથ-
કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીચી, તેલો, ખનતલો, ખનીજો,
રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજાં ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે
વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ લાર મુકવો નકાસો છે,
તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી ભેજશીજ
જ ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ઘણી વક્રી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને
માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

રેટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેને શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગજજર, સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હાંગકોંગ બેંકની પાસે ફાટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં બ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જતનો દુખાવો, લસક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

મુકી ખરજ. દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર ક્રાટ-મુંબઈ.

(૧)

સુપરટેક્સ તથા ઈનકમટેક્સના નવા ફોર્મ માટે.

તાજીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાત્રી એક જ વખત ઓફીસમાં પંચારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડિયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્સના કામ માટે એક જ વખતે જ સલાહ હીસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઇની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજા કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટોને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીફીઓનાં નાણાં વસૂલ કરી આપીએ ક્રીએ અને તેનું કમીશન પણ ખાછગથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાજીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટેકાણું:—મુસ બીલડાંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

) એડવક ટીનેમાની બાજુમાં. ધોખા તળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

ABDUL REHMAN ABOOBAKAR

60-62, ABDULREHMAN STREET,
BOMBAY.

Import and Export Merchant
and Commission Agent.

SPECIAL—Always large Stocks of in hands, of Provision and
Patent Medicines.

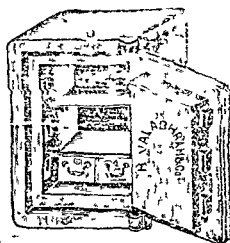
REQUIRE—Buying and Selling Agents all over the world.
Orders promptly Executed at lowest Market rate.

Telegraphic Address —
MARGARINE.

Code used.
A. B. C. 5th Edition

એચ. વલભરામ એન્ડ કું. .

ચારોત્ર પકડવાની

અખંડ વાળી.

ત્રાન્ઝિરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બાકસો

. બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ઘોળી ગલી.

(૩૫)

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1898.

Subscribed Capital ..... Yen. 60,000,000.

Paid-up Capital ..... Yen. 37,500,000.

Reserve Fund ..... Yen. 7,030,000.

Head Office:—Taipeh, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kiukiang	Samarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૮ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ઇનકોર્પોરેટ થયેલી.

ભરાયેલી થાપણ ચેન ... ૬૦,૦૦૦,૦૦૦

પગાર કીધેલી ,, ... ૩૭,૫૦૦,૦૦૦

રીઝર્વ ફન્ડ ,, ... ૭,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેઈ, ફાર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કેન્ટન કુઆંગ, હૉન્કો. કીઉકીએંગ સ્વેટો, ટામાન, ટેકાઉ, શેંગાહી, હાંગકૉંગ, સીંગપોર, સોરાબાયા, સીમારાંગ, ખાટેવીઆ, મેકંગ, ટાઈટોહુ, શીન્ચીકુ, ટાઈચુ, ટાકીઆ, ઓસાકા, કોબી, ચેકોહામા, આકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઈ, ટોવન. મોજી, બાકોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યાબંધ કોરસપોન્ડન્ટો છે.

આફકો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને બાંધી મુદતની ડીપોઝીટો એક વર્સ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

દરેક ભવનું શરાદી અને હુડીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬, એસ્પ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ.

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

નળળાં ઐરાં માટે.

—:0:—

આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો એજ ઓના તમામ દરદોપર અકસીર અને સમખાણુ ઇલાજ છે, ખાસ કરીને ઓના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંના ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પટેલી અને લોહી વગરની દીક્રી છોકરીઓ અને ગર્ભવતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો ગરલાશયના કમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ઐરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય ત્રાંબાથી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર ઘઘ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉંમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની સ્વસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી ઘઘ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત

ચાના એક ચમચાલર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણું નળળા હોય, જેઓને ઉઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાધથી તવાધને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલાં અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂંપોને માટે શક્તિને માટે આ લહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આખરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉંપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચ્છુચ શક્તિને લીધે ઘણું ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈબી ઉપલી દવા બ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યુયોર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધ્રી લક્ષ્મી આ દે

T
H
E
L
A
K
S
H
M
I
A
R
T

વેધારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ લય'કર લઠાઈના વખતમાં દરેક ધીજ બેહુદ માંધી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેધારીઓને પોતાના માલ સારે જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક
ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના જોડા અસારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધ્રી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી સ્ટ્રાટ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધ્રી
લ
ક્ષ્મી
આ
દે
મા
ય
સ
જા
સું
વ
દે

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ—

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેફરેન્સ કે વાઈથી આંકડી, તાણ, જે'ચ કે ઠાંકણી આવતાં બેશુંદ, દાંતખીલી શ્વાસ
રૂંધાવે, થંડાગાર બનવું, કીચુના કીસોટા, પેટના ઢુખાવા ધં નવા કે બુના દર્દ માટે રામખાણુ છે.વળી ચિત્રમ-કન્દાદ કે ઘેલછાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, ખકવું, મૌન્યતા,
ભિચર જીવું, પ્રેતાદિવેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાસરની-વનસ્પતિની-શિલાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાતું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ જુક કી ૦ જા. પો.)—છાનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. મંગોચિટ હીસ્ટરિયા-ચેક શેરી-વગેરેના.
-(૨૬)

પ્રેમચંદ કશનાજી મુરતવાલા.

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

એલબ, 'સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા જુમર, તથા જેટરી ટેબલફેન, વગેરે માલ ક્રીકાયત
ભાવે મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી ખાતરી કરશો.

ઠેક મુજબ જેઠા ખીલડીંગ, ખીજે માલે, જોડા નં. ૬, મુંબઈ નં. ૨.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની ક્રીમતમાં થટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

શ્રી. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાલાલ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુન્દરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

દરેક ભાવનું આગના વીમાનું કામ (જેનું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમ
ધરવામાં આવે છે. બહાર પ્રાંતને તથા બેપારી વર્ગને એલેતેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મેહરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખતું અથવા બંતે મળતું.

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી૦

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
૬ = ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
આર આનાના સોળ શબ્દ અને ઉપશબ્દ વધુના દરેક શબ્દ
દીઠ એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે ૧૬ શબ્દ દીઠ
આર આના અને તે ઉપરાંત દર શબ્દ દીઠ એક પૈસો લેવાનો
રિવાજ છે. ઇપાલનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીના લખાણ પૈસા સાથે નીચે સરનામે મોકલી આપવા
નેહએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવા

સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન યુરો,
ઓલ્ડ ટેલીગ્રાફ બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
૧૦૬ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

ચરોતરની તપખીર—ચરોતરની સર્વો-
ત્તમ તમાકુમાંથી શ્રીમંતો માટે ખાસ હાથે
ધુંટા બનાવેલી—શ્રીમંત રતલના રૂપીયા
આર—નમુનો મફત ચરોતર એજંસી,
(૬૨) નડીયાદ,

“લગ્નસું પલ્લુ” નામની ચોપડી એક
આનાની દીકરી મોકલી મંગાવો.
ડી. એન શાહ, ઇપાડીયા ચકલા
સરત.

અઘાપિ બહાર નજ પડેલી એવી
મુંબઈ ઇલાકાની લુગોળની પ્રત્યોત્તરમાળા—
આર આના ધીળા ધોરણ માટે અંકગણીતના
મનોચરન આર આના દરેક ચોપડીનો ડીક્ટે-
શન શિક્ષક તૈયાર છે.

છગનલાલ મોતીરામ શાહ
(૬૩) શાહપોર—સુરત.

“રેલ્વે લુલમમાંથી” પરાધીન મુંબા યર્ડ
કલાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુસાફરીઓ દુર મવાને જે
તમારે કોઈપણ પ્રકારની મફદ, બાતમી, અથવા સાદા-
મ્ય નેહતી હોય અથવા તમારે તમારા હિદને ઉલ્લાસ
વધારે ફેલાવેલી નેહા હોય નો “ઇન્ડિયન ઓર્ડર
ઓફ ડાઇરેક્ટરસ” ના ઉપરીપણા ને જે સ્ટેટ
મેનેજમેન્ટ આફ રેલ્વેઓ સ્થાપવાનું દબાણ કરતુ આ
બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે
જણાવેલ સદ્ગુહકથ પાસેથી મળશે—

છવરાજ છ. નેનસી
ધી ઇન્ડિયન પેસેનજમ્ એન્ડ ટ્રાપીક
રીલીફ એસોસીએશન,
બોરા બહાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબાઈ

અમારાં ઘરાકો કોણ છે ?

હીઝ હાઇનેસ ધી નવાબ સાહેબ સર, છ સી આર્થ ઇ, હીઝ હાઇનેસ મેજર નવાબ સાહેબ સર, કે સી
આઈ ઇ, હીઝ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ સર, કે સી આર્થ ઇ, હીઝ હાઇનેસ મહારાજ ધીરાજ સાહેબ
સર, કે સી આઈ ઇ, હીઝ હાઇનેસ કાકીર સાહેબ, સી એસ આઈ, અને ધીજ રાજ મહારાજઓ, નવાબ
સાહેબો, નામદાર સરમરના ધારા સમાના મેજર આનંદેખવ સર, તથા ધીજ આનંદેખવ મેજરો, મુલાઈના હાઈ
કોર્ટના નામદાર જજ સોરાન્સ જજો, કર્નલો, કમન્ડીંગ ઓફીસરો, લેફ્ટેનન્ટ કર્નલો, મેજરો, કપ્ટનો, નામદાર
વાઈસરોય સાહેબના આનંદરી એ ડી સી લેફ્ટેનન્ટ, પ્રાઇમ મીનીસ્ટરો, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કેમસ
અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના ડાયરેક્ટર, પોલીસીજલ એન્ટ, સરકારી સીવીલિયન ઓફીસરો, ડેપુટી કમીસ
નરો, કલેક્ટરો, સુપ્રીન્ટેન્ડીંગ એન્જીનીયરસ, સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ વાનસીગલ એજન્ટ, (હીલી) રેલ્વે મેનેજરો એકઝીક્યુ
ટીવ એન્જીનીયરો હીના બહાદુરો, રાવ બહાદુરો, વસ્ટીસ એફ ધી પીસ, મુલાઈના માલ પોલીસ કમીશનર, ઇન્ડિયન
મેશનલ કોનમેસના રીસેપશન કમીશીના પ્રમુખ, મેરીસ્ટરો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ એફ પોસ્ટ ઓફીસ ઇન્ડિયા,
આનંદેખવ સરમ્મન જનરલ સર ઇયુકીસ પારડી કે સી એસ આઈ, એમ ડી. લેટ ડીરેક્ટર જનરલ એફ ઇન્ડિયન
મેડીકલ સર્વિસવાના પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેલ કોસ વોર હોસ્પીટલ, કે જેમાં મેજર આનંદેખલ સર, એફ
સ્ટેવર્ડ સી આઈ ઇ કલકત્તા તથા મેલ્બોર્ન એ ઇ વાહર આર્થ એમ એસ જેવા મોટા નામાકિત સરકારી ડાક્ટરો
વ્યવસ્થાપક હતા તે મોટી સરકારી હોસ્પીટલ, (યુરોપીયન સીવીલ સરમ્મનો લેફ્ટેન્ટ, કેપ્ટનો) (આઈ એમ
એસ.) એમ ડી અને વિવાલની ડીમી ધાનવાના મોટા ડાક્ટરો, કોલેજોના પ્રીન્સીપાલો, યુરોપીયન તથા દેશી
અખલદારો અને ગૃહસ્થો તથા જુદા જુદા દેશોના મોટી પવનીના અખલદારો અને ગૃહસ્થો વગેરે—

બાદશાહો ચાકુતી.

અમે તે કાલથી મુલાવેલી તામા પાછી લાવે છે પુરયાતન કાયમ રાખે છે આ રાજવરો ચાકુતી વચ
વિનારના તમામ બ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ધ મટ બનાવી ખર પુરયાતન આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને
નબળા માણસને પણ જીવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બવાયલ છે આ
દવા વાપરવામાં કોઈ ભતતી પડેલની જરૂર નથી ૪૦ ગોળીની ડબી એકના ૩૬ દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

“ ટીકલી ” આન્ડ લેમોનેડ.

જે કિંદુ લાઇઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા, હમારી લેમોનેડ “ ટીકલીઓ ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. એ “ ટીકલીઓ ” છોકરા કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી શુગર કેટેડ કવીનાઇન કંસકેરા વેલન્ટેનાલ લેક્સેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ ટીકલીઓ ” તાજા અને શુભકારક, બનાવટો મુખર્ષ મધ્યે મારફીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાદી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

(૨૧)

“ ટીકલી ” આન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખર્ષ. નં. ૪

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સંધીવા અને ગાઉટના દરદો માટે આ એક ક્ષત્રિય અસરકારક, સનમાન્ય અને સ્વચ્છ ઉપચાર છે. કષ્ઠના નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારેતો વા, તમામ ભતના સંધીવા, માયોટીક, ગાઉટ, સ્વચ્છ, કરવલ, આકરાં નસોનું ખેંચાણ, કમર, ઊભી, સાંધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખવું, બરફાની ફાંફ, બચાંચોના નબળા પડેલા પગે ચૂકણું નોસો, સુન્દેવા તથા ગંઠ ગયલા સાંધા અને હાડકા અકરસાત, લમણેગો, વક્રો, લચક, ચસક, લોગેરે તમામ ભતના સરીરના ભૂના દુખારને સ્વપ્ન સાન કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બક્ષી લોહી ફરતું કરી નવી જીંદગી બખસારી એ આ તેલના ખાસ ગુણ છે, કા મત કૃત્ત રૂપીઓ એક

સર્વે અપીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે. બાહ્યરગમવાળાઓએ નવસારી લખવું

માલિક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

(૪૫)

હેડ ઓફીસ:-દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

રેટોલ

ગોળીઓ.

(રજીસ્ટર્ડ.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની છુદ્દી ઉપર આગાહ / પસાર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી સુલીથી ખાઈ જાય છે, અને ખાધા પછી ઉંદરોને માટે ઘર, હુકાન, ગોડાઉન છોડી નહાંશી જાય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવવા નથી.

રેટોલ મરફીને દૂર રાખવાને માટે ઘણાજ ચકચીર ઉપાય નીવડ્યો છે કારણ કે તે વાપર્યાથી મરફીના ઉંદરો નહાંશી જાય છે. ઉંદરો મરફીનું સુગ કારણ માટે તેમને દૂર રાખ્યાથી મરફી પણ દૂર રહે છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલગ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસપે ૨૦ ગોળીઓ ભુદી ભુદી જગ્યાએ નાંકા પુકા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી. ગોથે દીવશે એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કીમત ૧૫૦ ગોળીના ખાકસના ૮ આના. માટા જથ્થામાં મંગાવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીશું.

ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપો.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -મુખર્ષ.

એ

લઢમારે ત્રીજી વર્ગના ઉતાડિયોની હાટમારી અને
જીલન અટકાવવાં હોય, હાંદી વેપાર ઉલ્લેખને યની
હાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭
પૌંડનો હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અટકાવવો હોય,
હાંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પગારની નોકરીઓ ભેળેતી
હોય, હાંદી ઉલ્લેખ હાંદનાજ લાભ માટે ખીલવવો
હોય, મહેર પ્રભની સગવડ માટે પુરતી કાળજી રાખનાર
સત્તા ભેળેતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ ભેળેતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ મંજો.

ઉપર દર્શાવેલ રેલ્વે સંબંધી લઢત ચલાવા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફેરેદન
રૂસાસપ દાદાચાનજ ૩૬૧, હોનંખી રોડ, મુંબઈ,
એ મરનામે મોકલવા વીનવી છે

“ઈનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપકાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ડી-
ફાઈર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ,

(૧૪)

૪૧, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

દુરમન સામે હરીફાઈ કરનાર:

પાટણવાલા બ્રામ,

રૂમીટીકમનો કટ્ટા દુરમન, તથા અંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લગ્નક મંપાણ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુખાવો, હાંત તથા કાનનો દુખાવો માખ, વીછુ, વગેરે અંદેરી
દખના ઉપર આ પાટણવાલા બ્રામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે.
માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બ્રામની એક
ખાટલી મંગાવી ખાત્રા કરો કી. બા.-૧) ની રૂ. ૦ા.

વી. પી. ખરચ જીલું તે શીવાય

ઘણી જાતના ખુશખોદાર મધ મધતા તાજા ખુલ્લોમાંથી બનાવેલા
હેર આંદો આતરો તથા એટો મલશે, અને દરેક જાતના
ઇંગ્લીશ શન્ટો લવંડર શાણ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલશે.

વી. પી. ધી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોકલવું.
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાજપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

(૫૯)

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી પત્રમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમા રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાબુવાજોશ કોર્ટના ન્યુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેશત્વનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દશાવરવાળાઓ પાસે પૌરસ સાથે રૂ. ૬૫,
બ્રુકે નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

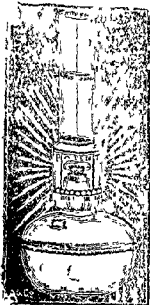
નંબી નંબર ૨૭, ૫૨ નંબર ૫૩-૨ ગુન

પ્રિન્ટર "રંગુન સમાચાર" પત્ર તથા

"રંગુન સમાચાર" પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં "રંગુન સમાચાર" ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસતીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહિર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે એટલે તે લાગતી નથી, કાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીશ ભાગી ભય ત્યા સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીમી સાચતું કેટલોક મફત. વેપારીઓને બરપુર કમીશન.

કેવ દાવડાની ફાં, ૦,

મંમાદેવીના કુવાર પાસે,

ચુંબઈ નાં ૩.

કાચુ સોતું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આહુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની બીજી શોધોની રોકાણોને સીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજ કરો અથવા ખાતે મળો.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ ..... રૂ. ૪૯,૯૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૪,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અઠવાડિયે તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક ચોતાના હિસાબનાં પખવાડીક
સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્કા તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસ:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતામાં રાજની ખાત્રી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨½ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫½ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સેરાબજાર ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—:—

વેલાલી યનાવટની તીજેરીઓ આગમાં ફેવી ટકે છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રજાને આપ્યો છે. કોટની ધવર્ટ લેધમની આફીસની આગમાં અને કાયડ બજારની મોટી આગમાં બુદા બુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ધવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જેઠ ફેવીડ પોતાની હજારોની કીમતની વેલાલી મોટા બાણીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી ખેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હોદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વીંગ બેંકે માટે સરકારને ડહર તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે બુદા બુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આખો ડહર તીજેરીનો એરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકમાં સાન ફ્રાનસીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હજારો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતાં અમેરીકનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સૈદ્ધી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન-ડીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાનસીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની ફાયરમુક હોવાની ચેરંડી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બાણીમાં જ્યેવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભે કે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના યનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને હુકમો સરકાર હંમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓઇલ બ્લાઇટ ઓઇલ (ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. બ્લાઇટ ઓઇલના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે નુકસાન કરે છે. માટે જો કેઇ તેમ પુરવાર કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓઇલમાં બ્લાઇટ ઓઇલ છે તેને હપર 'જી.જી.વેલુ' ઈનામ અમે આપશું.

ખાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક જાણીતા વેપારીઓ યાસેથી મળશે.
દારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પ્રસિદ્ધિ મરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઇ.

(૫૩)

ચેમ્બરની કમીટીની સભા.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને યુરોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૧ ફેબ્રુઆરી સને ૧૨૦ ને રોજ સાંજના ૨-૩૦ ઠલાકે (૨ટા. ટા.) ભરવામાં આવી હતી જે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ જહાંગીર ખમનભાઈ પીટીટ.

,, સોરાખભાઈ એલભાઈ વાઈન.

ઓ. શેઠ પુરચોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

,, ,, મનમોહનદાસ રામભાઈ.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગભાઈ ઠાકરસી.

,, સુરજમલ લલ્લુભાઈ.

,, વિક્રમદાસ દામોદર ગોવિંદભાઈ.

,, મોતીલાલ કાનભાઈ.

,, મનુ સુબેદાર.

શેઠ દીરોજ બે. બીલીમોરીયા.

,, કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમનુભાઈ.

,, મનસુખલાલ આત્મારામ માલ.

,, માવભાઈ ગોવિંદભાઈ.

,, લાલભાઈ ગોવિંદભાઈ.

,, રેવાશંકર જગજીવન.

,, મયુરાદાસ કાનભાઈ મટાણી.

,, બી. એફ. માદન.

,, એન. એમ. મનુમહાર.

,, એસ. આર. ખમનભાઈ.

૧ તા. ૬ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૦ ને રોજ ભરાયેલી કમીટીની સભાની મીનીટી સલાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ મી. એન. વી. ડોસા તરફથી ચેમ્બરમાં મેમ્બર તરીકે દાખલ થવાની અરજી આવી હતી જેને રાખેતા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દીવસે તા. ૧૦ મી માર્ચથી તા. ૧૭ મી માર્ચ સુધીના મુદ્દર કરવામાં આવ્યા હતા. રફુટીનીઅર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગભાઈ ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૩ ના. હિંદી સરકાર તરફથી અનાજના અંકુશના સંબંધમાં પત્ર આવ્યો હતો અને તે સંબંધમાં શેઠ લાલભાઈ પદમશી તરફથી પણ પત્ર હતો કે અંકુશ દુર કરવાને ના. સરકારને અરજ કરવી. આ બાબત એધન કમીટીને લગતી હોવાથી તે કમીટી તરફ રવાના કરવાનો ઠરાવ થયો હતો અને તે કમીટી પુરતો વીચાર કરી શકે તેટલા સાડ એક ખાસ સભા કમીટી નીમવામાં આવી હતી.

૪ મી. અલાહીન વીશરામ તરફથી તાર આવ્યો હતો કે પોસ્ટ ઓફીસ અને બેંક મારફત હિંદુસ્તાનમાં મોકલવામાં આવતા નાણાં ઉપર ૧૮ ટકા કમીશન ભરવું પડે છે. આ સંબંધમાં ભાઈથી પણ એક તાર આવ્યો હતો આ બંને બાબતમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે ના. સરકારને તારથી પ્રોટેસ્ટ મોકલવો.

૫ શેઠ ગોવિંદભાઈ રવનશી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કમીટીએ તેમના પિતાના મલ તરફ જે દીવસે ભતાવી છે તે સાડ તેઓ કમીટીના આભારી છે આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૬ શેઠ દેવીદાસ માધવભાઈ ઠાકરસી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓથી કમીટીની મીટીંગમાં લગભગ ૬ અઠવાડીયાં સુધી હાજર રહી શકાશે નહીં માટે તેટલા વખત પુરતી રજા મંજૂર કરવી. કમીટીએ માગેલી રજા મંજૂર કરવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇમ્સની છઠ્ઠી ડીઝાઇનને જોઈએ કે ?

૭. શેઠ મનુ સુબેદારે કરન્સી કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર એક ખરડો તૈયાર કર્યો હતો તે કમીટી આગળ રજુ થતાં તેમાં સુધારો વધારો કરી મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેની એક નકલ ના. હી'દી સરકાર ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ શેઠ એસ. આર. ખમનજી તરફથી જે કોઈ અહુરથ કરન્સી અને એકસ્વેન્જના વીષય ઉપર સૌથી સારો નિબંધ લખી મોકલે તેને તેઓ તરફથી એક હજાર પાઉન્ડનું ઇનામ આપવાની સુચના કમીટી આગળ રજુ કરી હતી. આ સુચના કમીટીએ આભાર સાથે સ્વીકારી હતી. અને તે સંબંધમાં વર્તમાનપત્ર મારફતે વધુ વીગત છપાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

કમીટીનું કામ ઘણું વખત લાંબાવાથી બીજાં કામ મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો અને ત્યાર બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ એસોસિએશનની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૯ મી. માર્ચ સને ૧૯૨૦ ને રોજ સાંજના ૨-૩૦ કલાકે (સ્ટા. ટા.) ભરવામાં આવી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:-

શેઠ જહાંગીર ખમનજી પીટીટ.	શેઠ કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા.
„ સોરાબજી એદલજી વાર્ડન.	„ ગીરભાઈકર બી. ત્રીવેદી.
„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.	„ માવજી ગોવિંદજી.
„ સુરજભલ લલ્લુભાઇ.	„ લાલજી ગોવિંદજી.
„ વિઠ્ઠલદાસ દામોદર ગોવિંદજી	„ રેવાશંકર જગજીવન.
„ ગુલાબચંદ દેવચંદ જવેરી.	„ મથુરાદાસ કાનજી મટાણી.
„ મનુ સુબેદાર.	„ બી. એફ. માદન.
„ ફીરોજ જે. બીલીમોરીયા.	„ એન. એમ. મજુમદાર.

૧. તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૦ ને રોજ મળેલી કમીટીની સભાની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેલાવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. નીચે જણાવેલા અહુરથો તથા પેટીઓ તરફથી એસોસિએશનમાં સલાસદ તરીકે દાખલ થવાની અરજીઓ આવી હતી જેમને રાખેલા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દિવસો તા. ૧૮ મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ થી તા. ૨૫ મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ સુધીનાં મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. સ્ક્રુટીનીઅર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧. મેસર્સ નામુર માવજી એન્ડ કું.
૨. ધી એડવાન્સ ટ્રેડિંગ કંપની.
૩. શેઠ સોમનાથ રૂપજીદાસ પટેલ.
૪. „ ગોવિંદજી વસનજી.

૩. ડુંગળીની નીકાશના સંબંધમાં તૈયાર કરેલો ખરડો કમીટીએ પસાર કર્યો હતો અને તે ના. સરકાર તરફ તાર્કી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪. “ ઇમ્પીરીઅલ પ્રેક્ટિસ ” ના વિષય ઉપર પછુ જે ખરડો તૈયાર કર્યો હતો તે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેની એક નકલ ના. સરકાર તરફ રવાના કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. કોટન ઓક્સ એસોસીએશનના મલાસદોની અસાધારણ સભા તા. ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૦ ને રોજ મળેલી તે પ્રસંગે જે ઠરાવ પસાર થયો હતો તેની એક નકલ તે એસોસીએશનના સેક્રેટરી તરફથી આ ચેમ્બર પર મોકલવામાં આવી હતો. આ બાબત કોટન સંઘકમીટીને લગતી હોવાથી તે કમીટી આગળ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬. ઇન્ડીઅન શુગર કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં તે કમીટી રૂબરૂ ચેમ્બરના એક પ્રતીનીધીને જીબાની આપવા તથા ચેમ્બરને બે કાંઈ લેખી અરજ કરવી હોય તો તે કરવા વિનંતી કરેલી હતી. એ વીશે ઠરાવ થયો હતો કે એ. શેઠ લલ્લુભાઈ સામળદાસને પ્રતીનીધી તરીકે મોકલવા તથા બે કાંઈ સવાલો કમીટી તરફથી પુછવામાં આવે તેના લેખી જવાબ તૈયાર કરવા તેમને વિનંતી કરવી.

૭. પોસ્ટ અને ટેલીગ્રાફ ખાતાના હાયરેક્ટર જનરલ તરફથી યુરોપ જતા તારના દરમાં થયેલો ઘટાડો જણાવનારો પત્ર ચેમ્બર ઉપર આવેલો. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૮. રેલવે વેગનના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે રેપ્રીઝેન્ટેશન કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં ના. હીંદી સરકારના રેલવે ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે રેલવેના પ્રતીનીધીઓની એક સભા ઠલકતા મુકામે મળનાર છે તે પ્રસંગે તે સવાલોના બારીકાઈથી વીચાર થશે. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે આ બાબતમાં વધુ વીગત મંગાવવી અને ચેમ્બરને અભીપ્રાય કેમ પુછવામાં નથી આવ્યો તે સંબંધમાં ખુલાસો મંગાવવો.

૯. રંગની આયાતના સંબંધમાં ના. હીંદી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે “ એલીઝરાઈન ” રંગ હીંદુસ્તાનને સાફ છુટથી આપવાને ઠરાવવામાં આવ્યું છે અને બીજા રંગ પણ ૧૫ ટકા હીંદુસ્તાનને આપવાનું નક્કી કર્યું છે. આ પત્ર કાંઈ અને કેમીકલની સંઘકમીટીને લગતો હોવાથી તે કમીટી આગળ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦. “ ગ્રી ઓડીટ સીસ્ટમ ” ના સંબંધમાં સુધારો કરવાની લલામણુ દર્શાવનારો પત્ર ના. મુંબાઈ સરકારના નાણાં ખાતાં તરફથી આવેલો હતો. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતા તે સુધારામાં કમીટીની સંમતી છે એ મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧. પરદેશથી હીંદુસ્તાનમાં આવતા હુથીયાર અને હાફગોળાના હાગીનામાંથી થતી ચોરી અટકાવવાના સંબંધમાં કેટલાક હલાલ્લે દર્શાવનારો પત્ર ના. સરકાર તરફથી આવ્યો હતો. આ સંબંધમાં તે માલને લગતા વેપારી વર્ગમાંથી અભીપ્રાય મંગાવવાનો અને ત્યાર બાદ ના. સરકારને અભીપ્રાય લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨. હીંદુસ્તાનમાંથી પોસ્ટ ઓફીસ મારફત ચાલુ વર્ષની શરૂઆતથી લંડનમાં કેટલું નાણું ગયું તે જાણવાને કમીટી તરફથી જે તાર ગયેલો તેના જવાબમાં ના. હીંદી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તે હકીકત એકઠી કરતા કેટલોક વખત લાગશે પણ તે સંબંધમાં પોસ્ટ અને ટેલીગ્રાફ ખાતાના હાયરેક્ટર તરફથી ખબર આવ્યેથી આ ચેમ્બરને લખી જણાવવામાં આવશે. આ પત્ર પ્રીન્સ સંઘકમીટીને લગતો હોવાથી તે કમીટીમાં રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૩. ના. સરકાર તરફથી પ્રસિદ્ધ થતા આકડાનાં પુસ્તકોમાં સુધારો વધારો કરવાના સંબંધમાં આંકડા ખાતાના ડીરેક્ટર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૬મી પોલીસી કરેલા ટેન્ડરોય ખરીદ કરવા કયા જશે ?

૧૪. પ્રોમીસરી નોટ, બીલ એક એક્સચેન્જ, વીગેરેને વટાવવામાં કોઈ માધ્યમની વાર તો તે સંબંધમાં કાયદાનો આશ્રય મળે તેવી કલમ નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટમાં દાખલ કરવા બાબત ના. સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો આ સુધારા તરફ કમીટીએ પસંદગી બતાવી હતી અને તે મતલબનો પત્ર ના. સરકાર પર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૫. ખાણદી લેન્ડ કંપનીને ઇન્ટરો આપવાની ના. સરકારની યોજનાના સંબંધમાં કમીટીએ પ્રથમ જે પ્રોટેસ્ટ મોકલેલો તેનો જવાબ આવ્યો હતો કે તે બાબતમાં ના. સરકારે પુરતો વિચાર કરીને જ કંપનીને હક આપ્યો છે. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરી એક ખરડો તૈયાર કર્યો હતો તે કમીટી આગળ રજુ થતાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તે મતલબનો ફરીથી પ્રોટેસ્ટ ના. સરકારને મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૬. સધર્ન હાઇલેન્ડ એન્ડ સ્કીન મર્ચન્ટ્સ એસોસીએશનના સેક્રેટરી તરફથી કરન્સી બાબતને લગતો તાર આવ્યો હતો. આ બાબત ફીનેન્સ સળ કમીટીને લગતી હોવાથી તે કમીટી તરફ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૭. માલ આયાત કરવાની સામાન્ય તારીખના સંબંધમાં બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે છ મહિનાની અજમાયશ પછી ટૂટીઝ ડૉક મેનેજર તરફથી રીપોર્ટ કરવામાં આવ્યો છે કે માલ આયાત કરવાની સામાન્ય તારીખની પદ્ધતી સંતોષકારક નીવડી છે. આ સંબંધમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે જે પદ્ધતી અમલમાં મુકવાનો વીચાર આવે છે તેમાં કમીટીની સંમતી નથી.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

રંગની બનાવટ વીશે એમ્બર ઉપર પત્ર લખતાં રા. સુનીલાલ બાપુજી મોદી જણાવે છે કે “પરદેશી રંગને પાણીચુ આપવું તેને માટે આ વક સારી છે. જેમાંથી રંગ થઈ શકે એવી ધાતુઓ જેવી કે કોમીયમ, હિમેટાઇડ આયર્ન, જેમાંથી સીંદુર અને છે તે સીંદુર, ઇત્યાદી બનાવવાને હું મદદ આપી શકીશ.”

એમ્બરમાં આવેલાં પુસ્તકો.

- C
 842 Fifth Annual Report and Correspondence of The United Provinces Chamber of Commerce For the Year 1918
 843 Exhibition of Food and Household Requisites of Indian Production 1917
 844 Directory of Marchants and Manufacturers in Yokohama 1919 (5)
 845 Report on the Managing Committee of Bombay Presidency Famin Relief Fund 1918-19
 846 Report of the Committee of the Punjab Chambers of Commerce For 1919
 847 Official Catalogue of the Swiss Exhibition Fair at Bale 1920 (2) in Swiss Language.
 348 International Trade Developer July 1919
 49 International Conciliation October 1919

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

હુડ એજીસ્ટ્રાર—કેપ્ટ, મુંબઈ.

ઉભી કરવા કરાવેલી થાપણ—રૂ. ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦

વસુલ કરવામાં આવનારી થાપણ—રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

બોર્ડ ઓફ ડીરેક્ટર્સ.

રમેશ્વરદાસ બી. ખીરલા, એક્ઝિકાયર (મેશર્સ શીવનારાયણ બાળદેવની કું.વાળા, વેપારી તથા શરાફ.)

ઉમર સોખાની, એક્ઝિકાયર (હાજીમહમદ હાજીખરમાઈલ એન્ડ કું. વાળા, વેપારી અને મીલ માલેક.)

હુસેનભાઈ અબદુલાલાઈ લાલજી, એક્ઝિકાયર (અબદુલાલાઈ લાલજી એન્ડ કું. વાળા, વેપારી તથા મીલ માલેક.)

કરસનદાસ ધરમસી સુંદરદાસ, એક્ઝિકાયર (કરસનદાસ મુળજી જેઠાવાળા, વેપારી.)
લક્ષ્મનદાસ હરખચંદ ડાગા, એક્ઝિકાયર (મુનીમ, રાયબકાદુર ખંસીલાલ અખીરચંદ, બેંકર.)
મણીભાઈ દલપતભાઈ, એક્ઝિકાયર, (જગાભાઈ દલપતભાઈ એન્ડ કું.વાળા, બેંકર અને મીલ એજંટ.)

મોતીલાલ કાનજી, એક્ઝિકાયર, (વેપારી અને ડીરેક્ટર, સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.)

કેશવલાલ એચ. સેટલવડ એક્ઝિકાયર (એક્સ એજીસ્ટ્રીયો.)

સોસીસીટી—મેશર્સ હકીતરી ફરેરા, એન્ડ કીવાન

બેંકર—ધી ચાર્ટર્ડ બેંક.

ધી બેંક ઓફ ઇન્ડિયા.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા.

એગીટર—મેશર્સ એ. એફ. ફર્ગ્યુસન એન્ડ કું.

મેનેજિંગ એજંટસ—મેશર્સ એમ. કાનજી એન્ડ કું.

૨૫-૨૯, ચર્ચમેન્ટ સીટ, મુંબઈ.

આ કંપની બોર્ડ ઓફ ફાયર ઇન્શ્યુરન્સ એસોસીએશનમાં સભાસદ થઈ છે અને હાલની વીમા શીવાયનું કાર્ય ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની થઈ રહ્યું છે.

વેપારી આંકડાં.

પોર્ટટ્રસ્ટની વખારોમાં પડેલા માલ.

મુંબઈના પોર્ટટ્રસ્ટની વખારોમાં ગયા જાનેવારી માસ દરમ્યાન પડેલા માલની વીગત ગણ વા. ૪-૩-૨૦ ને દીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

માલની જાત.	વા. ૧-૧-૨૦ ને દીને સ્ટોક.	૧૯૨૦ ના જાનેવારીમાં થયેલી ડીલીવરી.	વા. ૧-૨-૨૦ ને દીને સ્ટોક.	વા. ૧-૨-૧૯ ને દીને સ્ટોક.
૩ના કાપડની ગાંસડી ...	૨૧૨૩૪	૪૧૦૫	૧૬૫૧૯	૪૦૬૯૨
,, પેટી ...	૩૧૩૮	૨૭૫૦	૪૦૨૯	૮૫૭૭
રેશમ તથા ઉનના પીસ				
ગુડસ ગાંસડી ..	૭૪૦	૧૪	૭૩૮	૧૪૧૦
,, ,, પેટી	૮૩૦	૫૬	૮૪૬	૧૩૪૬
સુતરાઉ ટર્ષીરટ તથા ચાર્ન				
પેકેજીસ ...	૧૮૦૪	૮૨૪	૧૮૨૩	૧૨૪૧૨
રેશમ તથા ઉનના ,,	૨૩૨૯	૧૭૬	૨૨૬૨	૪૪૦૬
ત્રાંબુ—ટન ..	૫૧	૩૧૮	૧૮૫	૨૬૦
પીત્તાળ—ટન ...	૨૩૯	૩૩૫	૩૨૯	૪૬૬

ખાંડની આયાત

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં મહિનામાં શેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઈ હતી —

જાનેવારી માસમાં	૧૯૧૯	૧૯૨૦	એપ્રિલથી જાનેવારી	૧૯૧૯	૧૯૨૦
	હજાર હંદ્રવેટ			હજાર હંદ્રવેટ	
બંગાળા	૫૯૨	૬૯૧	યુનાઇટેડ કોંગ્રમ	...	૨
મુંબઈ	૪૨૬	૨૫૨	સેન્ટ સંસ્થાનો	૧૨૦૪	૩૩૮
સિંધ	૯૯	૧૫૮	ભાવા	૫૯૩૧	૫૬૫૭
મદ્રાસ	...	૧	ચીન	૪૪	૨૦૦
બર્મા	૨૮	૩૦	જાપાન	૭	૧૪
			ઇલ્યુસ	૧૨	૫૩
			મોરીશસ	૧૨૦૭	૩૮૫
કુલ	૧૧૪૮	૧૧૩૩	યુનાઇટેડ સ્ટેટ	૨	૩
			બીના દેશો	...	...
			કુલ.	૮૪૦૯	૬૬૫૫

ધી ભાગે દાલધ માટ ૨૧ બેઠ ઓટ, ફાટ, મુંબઈ.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૫૦ સં ૧૯૨૦ ના જાન્યુઆરી માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

આયાત.	જાન્યુઆરી		એપ્રિલથી જાનવાર	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૯	૧૯૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
જીવતાં જનાવરો	૧૩૭	૧૮૨	૩૪૦૯	૧૩૨૪
દારૂગોળા હથીયાર વિગેરે	૫૪૩	૨૬૮	૩૦૧૯	૩૧૧૯
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૫૫૦	૩૨૫	૪૦૮૪	૩૬૪૮
ખાંચીન	૪૯૮	૩૭૦	૨૩૧૨	૩૦૭૦
બુટસ અને શુઝ	૪૯૮	૩૭૦	૨૩૧૨	૩૦૭૦
ઘર ખાંધવાનો સામાન	૭૩૦	૧૪૨૦	૭૨૦૦	૯૭૫૪
મીલુબત્તી	૨	૧૧૧	૧૬	૨૫૨
દેહવે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૧૨૨	૨૬૭	૭૮૮	૨૧૭૮
રસાયણિક પદાર્થો	૩૧૮૨	૧૬૦૭	૨૧૫૪૪	૧૩૬૪૭
ઘડીયાળો	૩૬૦	૧૨૮	૧૯૩૫	૧૨૪૮
કોલસા	૮૫	૨૦૩	૧૯૮૫	૧૧૬૬
કોફી	...	૨૫૦	૪૬	૧૧૧૫
ઢાંચો (સીંદરો)	૨૪	૫	૭૫	૧૭૦
દોરડાં	૧૦૨	૨૩૪	૧૪૬૮	૧૪૧૪
ઠંડકરી (ઠાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)	૨૧૫	૨૮૪	૧૫૭૫	૨૬૧૩
સાઈકલો	૧૨૩	૪૬૪	૧૫૫૯	૨૨૭૯
ઠયુર	૧૦૧	૩૭૨	૧૫૨૬	૧૧૯૬
ખીજી જાવની મળી કુલ દવા	૧૫૯૫	૧૮૫૫	૧૧૬૭૦	૧૪૫૭૧
લુગડાં વગેરે રંગવાની ચીજો	૨૦૨૧	૨૦૩૦	૧૩૨૫૪	૧૪૫૨૩
ફંદાકંડા	૨૯	૩૭	૫૨૯	૬૮૪
ફરનીચર	૧૭૫	૧૩૯	૧૨૧૫	૧૦૦૦
ઢાંચનો સામાન	૧૨૩૬	૨૫૪૮	૧૦૪૭૫	૧૫૪૯૧
ચોખા	૧	૨	૪૯	૨૩
ઘઉં	...	...	...	૨૫૮૩૯
ઘઉંનો લોટ	...	૧	૧૩૦	૪૩
કુપ	...	૭૪	૯૯	૨૧૭
હાઈવેર	૩૯૩૩	૪૫૦૩	૨૫૫૪૧	૩૫૫૩૩
આમણં બિન કેળવાયલાં	૭૧	૨૫૧	૧૦૩૧	૧૭૨૫
દક્ષિણીસીડીને લગતાં હથીઆરો	૧૪૧૩	૯૪૧	૧૧૦૯૮	૧૨૭૬૯
સંઘીવનાં વિગેરેને મળી કુલ હથીઆરો	૨૩૮૩	૧૪૩૪	૧૬૯૮૯	૧૮૨૧૮
હાથીકાંત	૩૩૦	૩૫૧	૨૧૩૧	૪૪૫૬
અવેરાત	૬૪	૧૬૫	૪૧૭૫	૧૦૨૩

એટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

ચીજનું નામ.	બાન્યુઆરી		એપ્રિલથી બાન્યુઆરી	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૯	૧૯૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦)	
કેળવાએલાં ચામડાં...	...	૫૩૭	૬૦૨	૩૨૭૮
કાફી ...	...	૩૭૭૮	૩૩૪૬	૨૭૪૦૩
મરીનરી અને મીલ રેડોર્સ ...	...	૮૩૮૫	૮૮૦૪	૩૮૮૭૧
ઢીવાસળી ...	...	૬૧૩	૨૭૩૧	૧૪૫૦૩
પીત્તળ કાંસુ વગેરે ...	...	૧૫૩૦	૩૪૭૦	૭૬૬૪
ત્રાંચું ...	...	૪૨૮	૩૬૧૬	૫૮૬૮
જર્મન સીલ્વર ...	...	...	૧	૪
લોહું ...	...	૫૦૫	૫૪૧	૨૮૧૮
લોહું અથવા સ્ટીલ...	...	૧૧૫૭૩	૧૧૭૩૫	૭૨૫૧૧
સ્ટીલ ...	...	૨૪૮૭	૪૩૪૭	૨૪૬૨૯
સીસું ...	...	૭૨૮	૧૮૮	૩૬૪૩
માટર ગાડીઓ અને સાધકલો	...	૨૬૩	૫૦૪૬	૨૬૦૭
કેરોસીન તેલ ...	...	...	૨૮૦૩	૧૦૪૬૭
અળસીનું તેલ ...	...	...	૮૬	૪
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ	...	૩૬૨૬	૪૬૬૩	૨૬૩૬૭
રંગ રોગાન વિગેરે...	...	૧૬૪૪	૧૨૨૬	૧૦૫૪૦
કાગળો ...	...	૨૩૭૪	૨૪૭૭	૨૧૭૩૩
રેલ્વે ગાડીઓ તથા બીજી સામાન	...	૧૩૮૪	૪૨૩૬	૮૨૭૩
રબર ...	...	૧૧૧૮	૧૦૧૫	૪૬૨૬
મીઠું ...	...	૨૫૩૮	૧૬૫૮	૧૬૧૧૪
સાબુ ...	...	૮૮૬	૧૨૨૭	૮૪૬૦
સોપારી ...	...	૧૬૦૮	૧૨૭૫	૧૪૦૬૧
તેળનો કુલ ...	...	૨૮૫૮	૧૮૭૩	૧૮૬૨૨
રેશનરી ...	...	૮૫૨	૮૨૬	૫૬૫૬
ખાંડ ..	...	૧૮૮૭૫	૩૫૮૩૬	૧૨૮૦૩૬
રૂં ...	...	૪૨૪	૪૬૩	૧૧૨૬૧
ટવીસ્ટ અને યાને ...	...	૧૦૬૪૩	૫૭૦૬	૮૦૭૨૮
સુતરાઈ હોઝીયરી ...	...	૬૧૫	૧૫૪૮	૭૩૨૮
વગર ધોએલાં પીસ ગુડઝ ...	...	૨૫૫૪૬	૨૬૭૬૦	૧૬૭૩૩૬
ધોએલાં પીસ ગુડઝ...	...	૬૬૩૬	૨૪૭૩૮	૧૧૪૮૧૬
રંગીન અને છાપેલાં પીસ ગુડઝ	...	૬૪૫૭	૨૨૩૦૨	૧૦૭૨૦૭
શીવવાના હોરા ..	...	૮૬૩	૧૦૫૬	૫૦૧૭
સુતરાઈ માલ એઈઝર ...	...	૫૬૩૫૬	૮૭૫૩૬	૫૩૬૩૫૦
રેશમ કાચું ...	...	૨૮૭	૧૩૫૩	૬૨૧૪
રેશમના પીસ ગુડઝ...	...	૨૨૦૩	૬૧૮૫	૩૨૦૭૮
કાચું ઢિન ...	...	૧૨૮	૫૧	૧૨૭૩
ઢિનની હોઝીયરી ...	...	૧૮૬	૭૮	૧૦૬૧
ઢિનના પીસ ગુડઝ...	...	૨૪૭૧	૨૦૩૭	૧૬૦૬૦
ઢિને અને ઢિનન કાપડાં કુલ	...	૨૬૦૦	૨૧૦૮	૨૦૩૩૪

નવી બેંક ટોક કંપનીઓ.

ગયા બેંકોનાવી માસમાં બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં તથા માઇસોરમાં સ્થપાયેલી બેંક ટોક કંપનીઓની વીગવ નામ ઠેકાણું વીગરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં.	નામ	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	ધાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦
૧.	રાયકુટ ઇંડસ્ટ્રીયલ બેંક	રાયકુટ એન્ડ કું. ૨, રાયલ એક્સચેન્જ પ્લેસ કલકત્તા.	બેંકિંગ.	૧,૦૦૦
૨.	હીનાજપુર લોન એાશીસ	આગ્રુતોશ ઘોશ, હીના- જપુર.	નાણાંની ધીરધાર.	૧૦૦
૩.	ઇડીયન એલાયન્સ કું.	૧૨, ડેલ્હાઉલીસ્ટવેર કલકત્તા.	બેંકિંગ.	૧૫૦
૪.	ગણપતી શ્રી કુમારાસરનીધી.	એમ. પીલાની જોડન, ગણપતી, કોઇમ્બટુર	"	૨૦૦
૫.	મદનપાલે શ્રી વેંકટેશ્વર નીધી.	બી. અનંતરાવ મદ- પાલે, ચીતુર.	"	૨૦૦
૬.	પંજાબ જમીનદારી બેંક	લાયલપુર.	"	૩૦૦
૭.	એંગ્લો ઇન્ડિયા બેંક કોલોની- યલ નેવીગેશન કું.	ઇન્ટર્નશીયલ બ્રોકર્સ એન્ડ એન્જીનીયરિંગ સર્વિસ, મુંબઇ.	સ્ટીમરોનું.	૧,૦૦,૦૦૦
૮.	ઠાકી શ્રીદરલ ટોર્સ	૧૧૬-૧૬ હોયાગજ રોડ, ઠાકી.	કાઓપરેટીવ સો- સાયટીનું.	૨૦
૯.	રેલ્વેજ	હિન્ડી બ્રાઇટ એન્ડ કું. વેન્સીટાર્ટરો, કલકત્તા.	" રેલ્વેજ" નામનું છાપું કક્કાકું.	૧૦૦
૧૦.	યજ્ઞીસીટી	ટી. એચ. કેમ્પબેલ હાઉસ, આંડ હોટેલ, કલકત્તા.	છાપખાનાનું તથા ખુમરો. છપાવવી વગેરે.	૧૪,૦૦૦
૧૧.	એસોસીએટેડ પ્રીટીશ એન્જી- નીયસ	૪, હેરસ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	વેપાર તથા ઇન્જીનેરનું	૩૦૦
૧૨.	હોર મીલર એન્ડ કું.	૫, ફેસલી પ્લેસ કલકત્તા.	વેપાર તથા સ્ટીમ- રોનું.	૧૦,૦૦૦

નવા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

નં. ૦	નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	આપણું રૂ. ૧,૦૦૦
૧૩.	લક્ષ્મી એંડ કું. ...	૨૪, ગીરીશ સુબરભ રોડ, બવાનીપુર, કલકત્તા.	વેપાર તથા આડત	૨૦
૧૪.	પુડ એંડ ફીશકેનર્સ ...	,,	અનાજ. ફળ, માછલી વગેરેનો વેપાર.	૧૦૦
૧૫.	રાધ એંડ કું. ...	૫૮, ઇઝરા સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	વેપાર.	૧૦૦
૧૬.	રૌય ક્વેટ સુહા એંડ કું. ...	૧૨, એલ્ડ પોસ્ટ એ. ફીસ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	,,	૨૦
૧૭.	ઇસ્ટર્ન ફીનાન્સ કું. ...	૧૨, મીશનરો કલકત્તા.	ઠંડાકંડું નાણાંપુરાં પાઠવાનું વગેરે.	૨૦૦
૧૮.	ચુનાર સ્ટોન કું. ...	૭. એન. કપુર એંડ કું. ૭, સ્વેલો લેન, કલકત્તા.	પથરો કાપવા તથા તેનો વેપાર કરવો.	૧૫૦
૧૯.	અલાહબાદ ગ્લાસ વર્કસ ...	ખેતર મોહનદે એંડ કું. ૭ પ્રીટીશ ઇડીયન સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	કાચનું તથા માટીનાં વાસણોનું.	૨૪૦૦
૨૦.	મીમન એંડ કું. ...	બારીસાલ ટાઉન.	આડત.	૨૦
૨૧.	બારીસાલ સીન્ડીકેટ ...	૧૨, એલ્ડ પોસ્ટ એ. ફીસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ડસ સીન્ડીકેટ નામથી ચાલતી પેટીનું કામકાજ ખરીદી લેવું.	૨૦
૨૨.	કે.ટ્રે પ્રોડ્યુસ કું. ...	ઇસ્ટ ઇડીયા રોડીંગ કું. ૧૨, એલ્ડ પોસ્ટ એ. ફીસ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	અનાજનો વેપાર.	૨૦૦
૨૩.	ખીઝર્લી બર્મા ટોબેકો લીક્. ...	ખીઝર્લી એંડ કું. ૧૦, ઇડેન હોસ્પીટલ કલકત્તા.	તંબાકુનું.	૫૦૦૦
૨૪.	ઇડીયા ટીબર માઇન્સ એંડ પ્રોડક્ટસ ...	કેલ્વીન એંડ કું. ૫૫-૫૮, ઇઝરા સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	લાકડાનું.	૨૦૦૦

ધી ભાગ્યે ટાઇલ માર્ડ, ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, સુબર્બ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૫૦. જ્યો. ગહાગન એંડ કું. ...	એસ. ગહાગન એંડ કું. એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.	એન્જનીયરિંગ.	૧,૦૦૦૦
૫૧. ફ્રાન્સ પ્રોપર્ટીઝ ...	ધવલીન જેમ્સ બાબરી એંડ વીન્સેન્ટ એ. ગ્રાંથામ, હોમ આટ, મુંબઈ.	રૂ. વગેરેનો વેપાર.	૩,૦૦૦
૫૨. એસ. અબ્દુલ રહીમ એંડ સન્સ ...	સદર બગર, મીરત કેન્ટોનમેંટ	વેપાર.	૫૦
૫૩. અલાહાબાદ ટેનર્સ ...	૧૫, કેનીન સ્ટ્રીટ, અલાહાબાદ	ચામડાંનું.	૧,૦૦૦
૫૪. ઇલ્કસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ...	૨૮, લાટુશ રોડ, લખનૌ	શાહીનું.	૨૦
૫૫. બર્મા સીલ્ક કું. ...	૬૦, ટાઈ મી સ્ટ્રીટ કયા ઇકરવીડન મોડેલે.	રેશમ વગેરેનો વે. પાર.	૩૨૫
૫૬. નોર્થન ઇડીયા સોલ્ટ ટ્રેડિંગ કું.	અજમેર-મેરવારા.	મીઠાનું	૫,૦૦૦
૭. હરીયાના કોટન મીલ્સ કું. ...	ખેવાની ટ્રેડિંગ કું. ૫, રાયલ એક્સપ્રેસ રેલેસ, કલકત્તા.	સુતરની મીલનું.	૧૨૦૦
૫૮. વીલીંગ્ડન ફેબ્રીકેટિંગ એંડ લી વીંગ મીલ કું. ...	વૉકર એન્ડ કું. મદ્રાસ	"	૫,૦૦૦
૫૯. એપોલો મીલ્સ ...	હાઇમહમદ હાઇબરમા ઇલ એન્ડ કું. મુંબઈ.	"	૫૦૦૦
૬૦. અમદાવાદ ઇલેક્ટ્રીકલ એંડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. ...	ગુલ્છાડાસ હીરાલાલ એન્ડ કું. અમદાવાદ	સુતર તથા કાપડ બનાવવાની તથા રંગવાની મીલ	૬૦૦
૬૧. ગ્લેન્કો લુર મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	૧૦૦, કલાઈવ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	લુટની મીલ.	૩૦૦
૬૨. મદ્રાસ યુનાઈટેડ પ્રેસ કું. ...	પાંદક સન્સ એન્ડ કું. ૩૦૧, હાર્નગી રોડ મુંબઈ	કોટન છર્નીંગ તથા પ્રેસીંગ.	૧૫૦૦

આ મોલીશી કરેલા ટેબલ ટાઇ બરીદ કરવા ક્યાં જયો ?

નં. નામ	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૬૩. લક્ષ્મીપતી રાધસ મીલસ કું.	માઈસેર સીટી	ચાખાની મીલ.	૭૫
૬૪. વીરકર્મા મીલસ ...	દેવધારી સીલ્લ દીધા ઘાટ, પટણા.	આટાની મીલ.	૨૫૦
૬૫. શ્રીકૃષ્ણ એન્ડ મીલ એન્ડ સાપ વર્ક્સ ...	શ્રીકૃષ્ણ એન્ડ કુંગરસી, વીકટોરીયા રોડ, કરાચી.	તેલ કાઢવાની મીલ તથા સાબુનું કારખાનું.	૨૫૦૦
૬૬. અખારા હટી કું. ...	નેશનલ પ્લાટર્સ યુનીયન	આ ઉગાડવી વગેરે.	૨૫૦
૬૭. લક્ષ્મીચંદ્ર દી કું. ...	ઇન્ડિયન પ્લાટર્સ એ. જન્ટી કું. ૧૨, કલાઇવ રોડ, કલકત્તા,	આ કાંકી કવીનીન વગેરેની પેદાશ કરવાનું.	૧,૦૦૦
૬૮. ઇર્ષ્ટર્ન હાઉસલેન્ડ દી કું.	પડીત એન્ડ કું. ૫૪, સંજુનાથ પડીત સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	"	૩૦૦
૬૯. જહલાઇ દી કું. ...	રાય, દાસ એન્ડ કું. કરીમગંજ, સીલ્લવ	આનો બગીચો.	૧૦૦
૭૦. સ્ટેન્ડર્ડ લેક કું. ...	ચેટરજી સુપ્ત એન્ડ કું. હેલીડે સ્ટ્રીટ કલકત્તા	લાખ વગેરે બનાવવાનું	૧૦૦
૭૧. કૃષ્ણ કોલ કું. ...	જ. કમરીયલ બીલ્ડીંગ્સ, કલકત્તા.	કોલખાનું	૩૦૦
૭૨. વેસ્ટ ધર્મબંધ કોલ કું. ...	એન. રૂધ્રા એન્ડ કું. ૭, કલાઇવ રોડ, કલકત્તા.	"	૧૦૦
૭૩. જેમીહાગી કોલ કું. ...	આર. અ. ડીકી એન્ડ કું. ખાણેનું કલાઇવ રોડ કલકત્તા	ખાણેનું	૫૦૦
૭૪. નેપુર કોલ કું. ...	હોર્સ વીલ્સન એન્ડ કું. હેન્લી હાઉસ, રાધા બગર સ્ટ્રીટ કલકત્તા	"	૨૫૦

સુતરની નંબરવાર પેદાશ.

હિંદની ત્રીસીમા સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે.—

નંબર પ્રમાણે પેદાશ (લાખ રતલ)

નંબર	ડીસેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી ડીસેમ્બર સુધીમાં	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
૧ થી ૧૦	૮૧	૭૫	૬૭૬	૬૭૬
૧૧ થી ૨૦	૨૭૭	૩૨૧	૩૨૨૮	૨૭૬૫
૨૧ થી ૩૦	૧૫૩	૧૬૨	૧૪૭૪	૧૪૫૨
૩૧ થી ૪૦	૧૫	૧૫	૧૫૫	૧૩૩
૪૧ અને ઉપરાંત	૪	૩	૩૬	૨૭
કુલ	૫૩૨	૫૭૭	૪૬૭૨	૫૦૮૮

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

	ડીસેમ્બર		એપ્રિલથી ડીસેમ્બર	
પ્રાંત.	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૮	૧૯૧૯
મુબમ્બ.	૩૭૬	૪૧૦	૩૨૬૭	૩૫૮૫
મદ્રાસ.	૨૬	૩૭	૩૧૮	૩૪૨
બંગાલ	૨૬	૩૨	૨૩૫	૨૬૩
સંયુક્ત પ્રાંતો.	૩૦	૩૧	૨૪૪	૨૭૧
અજમેર-મેવાડ	૧	૧	૧૫	૧૪
પંજાબ.	૨	૩	૨૬	૨૫
હિંદુસ્તાન.	૨	૩	૨૧	૨૩
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીચાર	૨૬	૨૫	૨૫૭	૨૬૨
દેશી રાજ્યો.	૨૬	૩૨	૨૫૦	૨૬૬
કુલ	૫૩૨	૫૭૭	૪૬૭૨	૫૦૮૮

સુતરની આયાત.

ઇ. સ. ૧૯૨૦ ના જાન્યુઆરી મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉચ્ચ નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

જાત નંબર.	બંગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બમ્બી.	ટોટલ.
	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.	રતલ.
ગ્રે ૩૧ થી ૪૦	૫૬૦૦૧	૨૭૧૬૪૧	૩૦૦૦	૬૫૭૬	.....	૩૩૭૨૧૮
„ ૪૧ થી ૫૦	૧૫૬૪૬	૧૨૪૭૩૮	.....	૧૬૭૫૦	.....	૧૫૭૧૩૭
„ ૫૦ થી ઉપર	૭૭૩૮૬	૧૩૨૩૮૭	... ..	૩૧૭૫૦	.....	૨૪૧૫૨૬
રંગીન ૩૧ થી ૪૦	૩૧૩૨૭૮	૧૬૬૩૦૦	૧૩૬૬૫	૧૮૫૮૫૩	.....	૬૮૨૧૨૬
„ ૪૧ થી ૫૦	૬૮૪	૪૦૦૦	.....	૩૦૦૦	.....	૭૬૮૪
„ ૫૦ થી ઉપર	.....	૨૧૦૦	.....	૧૬૨૦૦	.....	૨૧૩૦૦
ટોટલ.	૪૬૩,૩૦૧	૭૦૪૧૬૬	૧૬૬૬૫	૨૬૩૧૨૬	... ..	૧૪૪૭૨૬૧

ખાંડ ઉપરની જઠાત નકી કરવા માટે તેના ભાવ મુકરર કરવા સંબંધી નવી ગોઠવણની રૂચે હવે માત્ર જાપાની ડચ સ્ટેન્ડર્ડની તથા તે કરતાં વધારે સારી જાતની ખાંડની કીમત જોવામાં આવે છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે ગયા જાનેવારી તથા ફેબ્રુઆરી માસમાં આયાત થયેલી એવી ખાંડનો જથ્થો તથા તેનો સરેરાશ કીમત નીચે પ્રમાણે હતી.

જથ્થો	સરેરાશ કીમત
હાઉસવેટ	રૂ. આ.
જાનેવારી	૮૩૩૫૫૬ ૩૦—૧૨
ફેબ્રુઆરી	૬૬૨૩૬૭ ૩૧—૮
કુલ	૧૪૯૫૬૫૩ ૩૧—૪

ફ્રાન્સમાં ખનતી ચીજોનું પ્રદર્શન પેરોસમાં એસ્પેક્ટેડ ઓફ વન્ડેલીકસ નામની જગ્યામાં ૫ મી થી ૨૦ મી મે ૧૯૨૦ સુધી લરાશે. વધુ માહિતી આ ચેમ્બરમાંથી મળશે.

સ્વીટરલેન્ડમાં બાસ (Basle) ખાતે વેપારની ચીજોનું પ્રદર્શન લરવાનું કરાવવામાં આવ્યું છે તેને લગતી વીગતો સાથેની ચોપડી આ ચેમ્બરમાં મળી છે જેને એ વીગત જાણી ધ્યાન દોરે તે ચેમ્બરની ઓફીસમાં આવીને જોઈ શકશે. તા. ૧૫ મી થી ૨૦ મી એપ્રિલ ૧ લી ૨૦ સુધીની એને માટે મુદત છે.

વેપારી પુછપરછ.

—:~:—

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી પુછપરછને લગતી વીગત આપીશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું. પુછપરછની ખબર મોકલનારનાં નામ, વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ, તથા વેપારનો વિષય નીચે પ્રમાણે છે:—

આઈ. ૨૫૦ ન્યુયૉર્કની એક પેટી—સીગારેટ આયાત કરનાર સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૫૧ માઇસોરમાં સ્થાપાયેલી એક કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી—નાજીયેર તથા કોપરાં ખરીદનાર જે પેટીઓ મુંબઈમાં, કલકત્તામાં તથા પંજાબમાં હોય તેની સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.

“ ૨૫૨ આરજેટીનાની રાજધાની બ્યુનો એરીસ ખાતેનો એક વેપારી—કોપરેટ તેલ મામ આઈલ, દીવેલ, કોપરાં વગેરે નીકાશ કરે એવી પેટી સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૫૩ ઇજીપ્તની એક પેટી—ઇજીપ્તન સીગારેટ વેચવા માટે હીંદમાં આડત્યા નેમવા માંગે છે.

“ ૨૫૪ આથા ખાતેની એક વેપારી—આઝીયામાં બનેલા કાચ (જેને ઉપયોગ ખંડીયા તથા કાચની પ્રેસલેટ બનાવવામાં થાય છે તે) આયાત કરે એવી પેટીઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.

“ ૨૫૫ બીહાર તથા એરીસામાં જેરીયા ખાતેની એક પેટી—મહુડાનો જોળ ખરીદનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૫૬ માઇસોરની એક કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી—હીંદમાં બનેલું કાપડ તથા સર્વ પ્રકારના કાગળ ખરીદવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૫૮ અલાહાબાદનો એક વેપારી—રૂ, દોરડાં, હલકી જાતના કાગળ, કોથળા, જુટ, શણનાં દોરડાં, આમલી તથા દવાના કામની હીંદી વનસ્પતી વગેરે ખરીદનાર સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.

“ ૨૫૯ ક્રાન્સના હેવર બંદર ખાતેની એક પેટી—એઆ, ઘઉં, જવ, રૂ, ચા, કાશી, તેળનો, જુટ, લાખ નીકાશ કરનારી પેટી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

“ ૨૬૦ કલકત્તાની એક પેટી—એસએરોસ ગેરૂ, પીળી માટી, Kaoline કેએલીન નામથી જોળખાતી માટી ઘાંપાન, ચીરાળી, (felspar) એલ્યુમીનમ ધાતુ આપનારા પથરા તથા એરાઇટસ ખરીદનારના નામ માંગે છે.

જે. ડી. કોસ્ટર એન્ડ કું. (એટવર્પ) કાચ, ધાતુઓ, તથા સાંચાકામ ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા માંગે છે.

જેલ્ગો કેનેડીયન ટ્રેડીંગ કું. (૨૫, એવન્યુ ડી ફ્રાન્સ એટવર્પ) હીંદી માલ નીકાશ કરનાર સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.

આ એસ્ટેન્સ એન્ડ કું. (૭૧, એવન્યુ કુ રૉય પ્રસદસ) મીનરલ કલર્સ આયાત કરનાર વેપારીઓ સાથે કામ પાડવા માંગે છે.

નવા પ્લાનેના બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે?

અમેરીકાનાં યુનાઇટેડ સ્ટેટસનો કેન્સલ—ફીલાડેલ્ફીયા કોંગ્રેસ (મીડલ સીટી ખીલ્ડીંગ, ફીલાડેલ્ફીયા)—આપાત ને... દર્શન કારપોરેશન સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે. નીકાશના કામ માટે હીટી પેટીઓ ખરીદની, ફેબ્રુઆરી શોલા માટે ઉપયોગી માલ, માટીની ચીજો, કાતરકામવાળી ધતુનો ચીજો, અને રેશમી માલ આપાત કરશે અને જંગડીઓ તથા કાચની ચીજો, ગુંથેલો વસ્તુઓ, કન્ટેનર મીલક અને ઇલેક્ટ્રીક રેપેરીયાલીટી નીકાશ કરશે. એ માલ ફીલાડેલ્ફીયા ખાતે ચઢાવવો અથવા ઉતારવો વધારે અનુકુળ પડશે. નમૂનાઓ માગે છે અને ગદલાગાં પોતે નમુનાઓ મોકલવાને તૈયાર છે. નમુનો મફત ન મોકલાય તો ફીમતના ચાળીસ ટકા આપવા લેવાને વાંધો નથી.

ઉદ્યોગ ખાતાના વડા નવકીય, -મુંબઈ ટી. બી. કંધારીયા (૧૦, મીંટ રોડ, મુંબઈ)-આરસેનીક અર્થાત સોમત બેતાળીસ ટકા, લોખંડ તેટલુંજ અને ગંધક આઠ ટકા એવા મીશ્રણવાળો કાચો પદાર્થ પહાડમાંથી મેળવેલ છે અને વેચવા માગે છે. એને અંગ્રેજીમાં ટ્યુકોપાઈરાઈટીસ કહે છે.

લાઝાડ ગોડ ચોકકસ કંપની (વોલ્ટર હાઉસ ૪૪૨ સ્ટ્રેન્ડ, લંડન) નોંચે જણાવેલી ચીજો નીકાશ કરવા માગે છે અને હીટી વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે. --રસાણી પદાર્થો, દવાઓ, એનીલાઈન ડાઇઝ, કલર્સ, ઇંટરમીડીયેટસ, કોલટાર પ્રોડક્ટસ વગેરે કપડાં તથા ચામડાંને લગતાં કામ માટે અથવા મકાન રબર કે બીજી ચીજો રગત માટે, ખાણોને લગતા કામ માટે તથા બીજા કાંઈ પણ ઉદ્યોગ માટે જોઈએ તેવો આ માલ પુરો પાડશે.

ચેક મેંગ્રાફાસ બુખબુદાસ મહેતા (જેઓ એપોલો સ્ટ્રીટમાં એક્સપોર્ટ ઇમ્પોર્ટ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રીસ તથા કમીશનરું બીઝનેસ એમ. બી. મહેતાની કંપનીના નામથી કરતા હતા તેઓ) ઇન્ડી, સ્વીટઝર્લેન્ડ, ફ્રાન્સ, બેલ્જિયમ, હોલેન્ડ, ઇંગ્લેન્ડ, અમેરીકા તથા જાપાનની મુલાકાતે જવા માટે અહીંથી એપ્રિલ માસમાં નીકળનાર છે અને રસ્તામાં બનશે તો જરમની ની મુલાકાત પણ લેશે. એ મુસાફરી દરમ્યાન જો આ ચેમ્બરના કોઈ સભાસદનું કામ હશે તો તે પણ ઘણી ખુશીથી કરશે. કોઈ કામ જાતે કરવા જેવું હશે અને તે સંબંધી કાંઈ સુચના આપવામાં આવશે નો બનતા સુધી તેને અનુસરીને કામ લેશે. આ ચેમ્બરનું કાંઈ કામ હશે અને તે માટે એમને કાંઈ ખર્ચ કરવો પડશે તો તે ખર્ચ પોતે ઉપાડશે. ચેમ્બરના કોઈ સભાસદને કાંઈ મદદ જોઈતી હોય તો તે આપવાની એમની ઇચ્છા છે અને જે કાંઈ કામ હશે તે ઘણી ખુશીથી સ્વીકારશે.

ભગવાનલાલ છગન (બુતા ખીલ્ડીંગ, ચઠલા સ્ટ્રીટ, મુંબઈ) નીચે જણાવેલી ચીજો ખરીદનારા વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે:—કોપરેટ, સીંગદાણા, એરંડીયું, રેફરન્સ માટે એમણે નંદનશમદાસ મથુરદાસ બેકરનું નામ આપ્યું છે અને લખે છે કે બીજાઓનું પણ રેફરન્સ આપીશું અને નેશનલ બેંક ઓફ સાઉથ આફ્રીકા લી. સાથે સંબંધ છે જેમનું સંબંધ બાંધવો જાય તેમણે રેફરન્સ બાબદ પોતાની ખાતરી કરી લેવી.

નોટ. “ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની ખાતરીઓના સંબંધમાં તે ખાતરી માગનાર વેપારી યા પેટીએ બેંક રેફરન્સ અથવા સારી એજાબાલુનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી ખાતરીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ. ઉપરની ખાતરીઓમાં જે ઠેકાણે ‘ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું કાયદેકદર જનરલ ઓફ કૉમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે માર્ગમાં લખવું).

ધી એન્જી ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફાઈ, મુંબઈ.

પરદેશમાં વેપાર કરતી પેઢીઓ.

હિંદી સુતર મીનમાં આધાત કરનારા વેપારીઓના નામોની યાદી નામદાર સરકારના વેપારી ખાતમી ખાતાં પાસેથી મળી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

હોંગકોંગ

કાવસણ પાલનજી એંડ કુ.—૬, કવીન્સ રોડ, સેંટ્રલ.
કરીમભાઈ એંડ કુ. લી૦—૪૧, વીન્ડામ સ્ટ્રીટ,
એસ. જે. ડેવીડ એંડ કુ. લી.—પ્રીનસીસ બીલ્ડીંગ, આર્ટ ૧ રોડ.
નેસફ્ર પ્રધર્સ—૬, ડેસ વોએક્સ રોડ સેંટ્રલ.
જે. આર. માધકલ એંડ કુ.—૧, પ્રીનસીસ બીલ્ડીંગ
ડી. સામુન એંડ કુ. લી૦—૮ એ, ડેસવોએક્સ રોડ સેંટ્રલ.
ઈ. ડી. સામુન એંડ કુ.—૭, કવીન્સ રોડ સેંટ્રલ.

નાનકોંગ

ભરદીન મેથેસન એંડ કુ. લી૦

શેંઘાઈ

ડી. ઇ. જે. એપ્રહામ—૩૭, પેકીંગ રોડ.
કાવસણ પાલનજી એંડ કુ.—૧૬, કયુ કયાંગ રોડ.
કરીમભાઈ એંડ કુ.—૮, કયુ કયાંગ રોડ.
એસ. જે. ડેવીડ એંડ કુ.—૧૦ ખી બંદ
ઇલબટ એંડ કુ. લી૦—૨૨, કયાંગ્સી રોડ.
નેસફ્ર પ્રધર્સ—૮, નાનકોંગ રોડ
આર. એમ. નેસફ્ર—૭, નાનકોંગ રોડ.
ડેવીડ સામુન એંડ કુ. લી૦—૨૩ ખી બંદ.
ઈ. ડી. સામુન એંડ કુ.—૬, જુદી રોડ.
સીલાસ એંડ કુ.—૮૧, ઝેચુએન રોડ.
સાધમન લેવી એંડ કુ.—૪, ઇંગ્લ રોડ.
વાતા સન્સ એંડ કુ.—૬, રૂફ ટેન્શ્યુલેટ.

સ્વારો.

ચીઆયમુન	કયાંગ જીવ બાંગ
હીપ હેંગ	હીઆવ આંગ
હીપ ટાઈ	શેંગ હેંગ
હુ આ હેંગ	સુન ચંગ
જીન ચીઆંગ	ટસી ફેટ
જીન કયાંગ	જીન હીંગ
જીન ચીંગ	

હીજાલના આટે ફેન્સી ટર્ફિસના ઉલ્લી હીજાલનો ભેગો કે ?

જેંગ રીંગ ચીઆંગ

કવાંગ શુઆન આંગ

ચીએંગ સીન.

કેલી-સ એંગ કુા. લી૦

ભરડીન મેચેસન એંગ કુા. લી૦-૬ ખી ખંડ,

મેકેન્ઝી એંગ કુા.

પેરીન કુપર એંગ કુા.—૧ રૂ ડી ફ્રાન્સ

રાઈફ હારપર એંગ કુા. -

સીંગટાઓ.

બટરફીલ્ડ એંગ સ્વાયર.

કોર્નાબી એક્કર્ડ એંગ કુા.

ભરડીન મેચેસન એંગ કુા.

એક. જે. પાર્ટેન્સ—૬ ટીએન્ટસીન મેચી

પાક વીરોની ખબરો.

અગસ્ટી, સરસ, તથા રાઈના પાક વીરો તા. ૧૨ મી માચે હીંદી સરકારનાં આંકડા આતાએ બહાર પાડેલા ધીબ વર્તાના ઉપરથી માત્રમ પડે છે કે રાઈ તથા સરસીના પાક માટે રોકાયેલી જમીનનો વીરતાર ગયા વરસ સાથે સરખાવતા નીચે પ્રમાણે હતો —

	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦	ઉત્તરની વક્રી
	હજાર એકર	હજાર એકર	ટકા
સ મુક્ત પ્રાંતો	૧૨૦	૧૨૧	૬૦
બંગાળ	૧૧૨૫	૧૧૦૮	૭૭
પંજાબ	૫૬૫	૭૯૮	સરેરાશ
બીહાર—ઓરીસા	૬૭૫	૮૨૭	સરેરાશ
આસામ	૨૮૬	૨૬૦	૮૭
મુંબઈ અને સીંધ	૬૭	૩૬૦	સારી
વાલ્ય સરહદ	૪૭	૫૮	સરેરાશ
વડોદરાનું રાજ્ય	૫	૪૩	સરેરાશ
નીઝામનું રાજ્ય	૫	૪	૧૦૦ ટકા
સ્વપ્રવાના (અલવાર)	-	૨૪	૪૦૦૦ ટકા
	૨૪૬૬	૩૫૬૩	

ધી બોરબે દાખલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ખાંડનો ઉદ્યોગ.

ખાંડની મોંઘવારી હિંદમાં જ થઈ છે એમ ન જાણવું. આખી દુનીયામાં ખાંડની અછત થઈ છે અને એની અસર ઇંગ્લંડના લોકોને બહુજ લોગવવી પડે છે. શેરડીના પાક માટે રોકવામાં આવેલી જમીનનો વીસ્તાર ખીજા કોઈ પણ દેશ કરતાં હિંદમાં વધારે છે અને તે છતાં પરદેશથી ખાંડની આયાત હિંદમાં કરવી પડે છે તેથી આટલી હેરાનગતી લાગે છે તો ઇંગ્લંડમાં ખાંડની પેદાશ નજીવીજ છે અને વપરાશ માટે ભેઈતી ખાંડનો મોટો ભાગ પરદેશથીજ આયાત કરવાનો હોય છે ત્યાં એ બાબદમાં હેરાનગતી કેટલી લોગવવી પડતી હશે? ખાંડ એ જીવંત નીભાવવા માટે જરૂરની ચીજ માહેલી એક છે અને દુનીયામાં બધે એનો ઉપયોગ વધતો જાય છે. હિંદ શીવાયના દુનિયાના દેશોમાં સર્વ પ્રકારની મળી ખાંડની પેદાશ કેટલી છે, તે વીશેની વીગત નીચે આપી છે—

વરસ	ટન
	(રતલ ૨૨૪૦)
૧૮૫૬-૬૦	૧૭,૯૨,૫૬૪
૧૮૬૬-૭૦	૨૫,૮૭,૨૧૫
૧૮૮૦-૮૧	૩૮,૪૭,૭૮૬
૧૮૮૬-૯૦	૫૬,૭૪,૭૦૦
૧૮૯૬-૧૯૦૦	૮૨,૬૧,૮૦૦
૧૯૦૬-૧૯૧૦	૧૨૭,૬૫,૦૯૦
૧૯૧૩-૧૪	૧૬૩,૦૨,૮૦૦
૧૯૧૬-૧૭	૧૪૦,૨૮,૬૦૦
૧૯૧૮-૧૯	૧૪૦,૮૧,૬૦૦

વનસ્પતી તરીકે ગણાતા ઘણા છોડવંશોમાં ખાંડનું તત્વ હોય છે, પણ શેરડી અને ખીટફૂજ એ બેમાંથીજ આજ સુધી ખાંડનો મોટો જથ્થો બનાવવામાં આવ્યો છે. તાંડ, નાળીયેરી, વગેરે ઝાડનાં રસમાંથી ખાંડ બનાવી શકાય છે અને કોઈ કોઈ વાર બનાવવામાં આવેલી છે પણ એવો જથ્થો બહુજ નાનો છે. શેરડી તો ગરમ સુલકોમાંજ થાય છે. એવા સુલકોમાં હવાપાણી અને સૂખ શાન્તિ સંબંધી સ્થિતિ અત્યારે એવી છે કે ગોરા લોકો શેરડી ઉગાડવા માટેની મજૂરી કરી શકે નહીં. શેરડીના પાક માટે જે જમીન ઉપયોગમાં લેવાય છે તે કાં તો જંગલ કાપીને મેળવેલી અથવા ખીજા કોઈ પાક માટે અગાઉ રોકાયેલી જમીન હોય છે. શેરડીનો પાક કરવાની રીત જુદા જુદા દેશોમાં બીજાં બીજાં હોય છે. હવાઈના ટાપુઓમાં સાંચાકામનો ઉપયોગ એ પાક કરવા માટે તેમજ એમાંથી ખાંડ બનાવવા માટે કરાય છે. જમીનમાં હળ ચલાવવા માટે પણ સ્ત્રીમળી મદદથી ચાલે એવા હળ વપરાય છે. જમીનમાં કોઈવાર પાણી ભર્યે તે કરવાં વધારે એકઠાં થઈ જાય તો તેને વઢી જવાનું અને એવી નીકા, અને પાણી 'ભેંધતું' હોય તો પુરું પાડી શકે તે માટેની નહેરોની સગવડ વધારવા માટે ત્યાં બહુજ ખર્ચ

મેટેલીક શીર્ષીગથી બીર્હાંગનો ઓરડો શોભે છે.

ધ્યાન રાખવામાં આવે છે અને શેરડી ઉગાડ્યા પછી તેમાંથી ખાંઠ મેળવવાની બાબતમાં પણ છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ પ્રમાણે સંચાક્રમનો લાભ લેવામાં આવે છે. ક્યુબામાં તો શેરડી જાણે જંગલી છોડવાઓની માફક ઉગે છે અને તેને માટે સુદૃઢ સંભાળ લેવી પડતી નથી. જાવામાં દર વરસે શેરડીનો પાક કરવામાં આવે છે અને થોડી જમામાંથી વધારે પાક કેવી રીતે મેળવવો તે વીશેની છેલ્લામાં છેલ્લી શાસ્ત્રીય શોધનો લાભ ત્યાં પુરેપુરો લેવાય છે. જાવામાં અનુકુળ મુલકમાં શેરડીનો પાક કર્યો હોય છે ત્યારે એકર દીઠ ચાલીસ ટન જેટલો એ પાક ઉતરે છે અને તેમાં અગ્યારથી સોળ ટકા જેટલું ખાંડનું તત્વ હોય છે. છેલ્લામાં છેલ્લી શોધો પ્રમાણેનાં સંચાક્રમવાળાં કારખાનાંઓ, એજ ધંધામાં કામની કુશળતા મેળવી ચુકેલા મનુરો, અને ખાસ આવડતવાળા દેખરેખ રાખનારાઓ હોવાથી ત્યાં એકર દીઠ ૪૫ ટન ખાંડ મેળવાય છે. કેટલાક છુટા છવાયા ભાગોમાં વધારે સંભાળને પરીણામે એકર દીઠ સાત ટન જેટલી ખાંડ પણ મેળવાઈ છે અને એ ઉદ્યોગને ખીલવવા માટે વીધા હુલ્લર જે કાંઈ સાધનો પુરાં પાડે તે સર્વને ઉપયોગમાં લેવા સાથે તેમાં હમેશાં સુધારા વધારા કરવાનું ચાલુજ હોય છે.

બીટમાંથી પણ ખાંડ બનાવાય છે. એ ઉદ્યોગ માટેના પ્રયત્નની શરૂઆત ૧૭૪૭માં થઈ ગઈ શકાય. એ વરસમાં એક જરમન વિદ્વાને બીટમાંથી ખાંડ મેળવી તેના સાકરની માફક ગાંઠડા પાડ્યા. જરમનીના સાધસિયા નામના વીભાગમાં એ માટેનું પહેલું કારખાનું ૧૮૦૧ માં રચાયું. તે પછી એ ઉદ્યોગ ત્યાં વધતોજ ગયો છે. યુરોપમાં તથા અમેરીકાનાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં પણ એ ઉદ્યોગ ફેલાયો છે. બીટના રોપાની જાત સુધારવા માટે ભારે પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે અને તેને પરીણામે ટેટલીક એવી જાત મેળવી શકાઈ છે કે જેમાં ખાંડનું તત્વ ઘણું હોય છે. એક મજા શેરડીમાંથી જેટલી ખાંડ મેળવી શકીએ તેના કરતાં એક મજા બીટમાંથી વધારે ખાંડ મળે એવી જાતના બીટના રોપા ઉગાડી શકાય છે પણ એકર દીઠ તેની ઉતર શેરડી જેટલી થતી નથી. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં એકર દીઠ લા. થી ૧૦૫ ટન જેટલી બીટની પેદાશ થાય છે જ્યારે જરમનીમાં એકર દીઠ બીટની પેદાશ ૧૨૫ થી ૧૪૫ ટન જેટલી થાય છે. હવા પાણી વગેરે સર્વ પ્રકારે અનુકુળતા હોય ત્યાં બીટનો પાક એકર દીઠ બારથી વીસ ટન જેટલો ઉતરે છે પણ તેમાંથી ખાંડ એ ટન કરતાં વધારે મળી શકતી નથી. એ પાકના લાભમાં એક વાત એવી છે કે એને બહુ મહીના લાગતા નથી અને તેથી બીજા પાકો ઉગાડતી વેળા વચે વચે જે વખત મળે તે દરમિયાન બીટનો પાક કરવાનું સુગમ અને લાભકારી થઈ પડે છે. એમાંથી બનાવેલી ખાંડની નીકાશને ઉત્તેજન તરીકે ખાસ મહત્ત્વ આપવાની રૂઢી લીધે એમાં ઘણો વધારો થયો છે. ૧૮૪૦ માં હુનયાની ખાંડની પેદાશ ના ચાર ટકા જેટલી ખાંડ બીટમાંથી બની હતી. ૧૮૭૦માં એ પ્રમાણે ચોતીસ ટકા જેટલું થયું હતું. અને ૧૮૮૦ થી ૧૮૯૦ સુધીનાં વરસો દરમિયાન હુનયાની ખાંડની પેદાશના પચાસ ટકા જેટલો ભાગ બીટમાંથી બનેલો હતો. તે પછીનાં દસ વરસમાં એ પ્રમાણ વધીને સાઠ ટકાનું થયું અને ૧૮૯૮-૧૮૯૯નાં વરસ સુધીમાં એવી રથીતી થઈ કે શેરડીમાંથી ખાંડ બનાવવાનો ઉદ્યોગ હુનયામાં નાશ પામે એવી ધારતી લાગવા માંડી. અને તેને પરીણામે ૧૯૦૩માં દેશ પરદેશની સરકારોએ પ્રોત્સેહ ખાતે કોન્ફરન્સ ભરી એ વીશે વીચારે કર્યો એમાં થયેલા ઠરાવોની રૂયે એ સરકારો તરફથી બીટની ખાંડની નીકાશને મહત્ત્વ આપવાનું બંધ કરવામાં આવ્યું જેથી શેરડી અને બીટ વચે વાંજળી રીતે હરીફાઈ ચાલી શકે. એ ઠરાવોને

ધી બાગે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓટ, ફાઈ, મુંબઈ.

થયા પછી દુનયામાં શેરડીના પાકનો વીરતાર ઘણો વધ્યો છે એમ નીચે આપેલી વીગત ઉપરથી માલુમ પડશે:—

હીંદ બહાર દુનયામાં શેરડીમાંથી બનેલી ખાંડ.

વરસ	હબાર ટન
૧૯૦૪-૫	૪૭૭૬
૧૯૦૬-૧૦	૬૧૭૭
૧૯૧૧-૧૨	૬૫૪૮
૧૯૧૪-૧૫	૭૭૦૫
૧૯૧૬-૧૭	૮૫૦૭
૧૯૧૮-૧૯	૬૬૮૭

એ પેદાશ દુનયાના બુદ્ધા બુદ્ધા કેશોમાં કેવી રીતે વહેંચાઈ ગઈ છે તે નીચેની વીગત નીચે આપી છે:—

દેશ	૧૯૧૩-૧૪ ટન	૧૯૧૮-૧૯ ટન
હાવશીઆના	૨,૬૧,૩૦૦	૨,૫૦,૮૦૨
ટેક્સાસ	૭,૦૦૦	૩,૧૨૫
પોર્ટોરિકો	૩,૨૫,૦૦૦	૩,૭૫,૦૦૦
હવાઈના ટાપુઓ	૫,૫૦,૦૦૦	૫,૩૫,૦૦૦
ક્યુબામાં થતી પેદાશ	૨૫,૬૭,૭૦૦	૩૬,૭૧,૭૬૬
ફિલીપીનના ટાપુમાંથી નીકાસ	૨,૨૫,૦૦૦	૧,૯૨,૦૦૦
મેક્સિકો-પેદાશ	૧,૩૦,૦૦૦	૬૦,૦૦૦
બ્રિટીશ ગાયોના	૧,૦૩,૮૦૦	૬૩,૬૦૦
કવીન્સ લેંડ	૨,૨૫,૦૦૦	૨,૨૬,૦૦૦
ફ્રીજ-નીકાસ	૧,૦૦,૦૦૦	૮૦,૦૦૦
ઇન્ડિય-સ્થાનિક વપરાશ	૬૬,૪૦૦	૮૨,૦૦૦
મોરીશસ-પેદાશ	૨,૪૬,૮૦૦	૨,૭૮,૫૫૫
નાતાલ-પેદાશ	૮૫,૭૦૦	૧,૪૪,૦૦૦
બાવા	૧૩,૪૫,૨૦૦	૧૭,૪૬,૪૦૦
આરજેન્ટાઇન	૨,૮૦,૦૦૦	૧,૩૦,૨૬૦
કોર્મોચા તથા અપોન પેદાશ	૨,૦૪,૦૦૦	૪,૧૫,૬૭૮
હીંદ (સાફ કર્યા વગરની ખાંડ)	૨૨,૬૧,૫૦૦	૨૩,૩૭,૦૦૦
હીંદ સહી વ સર્વ કેશોમાં મળી કુલ	૬૮,૬૪,૨૦૦	૧,૨૦,૨૩,૮૬૦

મેટેલીક શીલીંગની સારી કીઆઇન ગમશે કે ?

૧૯૧૯-૨૦ વરસનો પાક જાવામાં તથા ફેર્મોઝા ખાતે અનુક્રમે ૧૩,૩૫,૦૦૦ ટન અને ૨,૮૬,૫૦૦ ટન થવાથી એ બેઉ દેશો મળીને આગલે વરસે થયેલી પેદાશમાં પાંચ લાખ ટન જેટલો ઘટાડો થયો એટલે કચુબા ખાતે ખાંડની પેદાશમાં થયેલા વધારાની અસર મટી ગઈ.

હીંદમાં ૧૯૧૮-૧૯માં શેરડીના પાકનો વીસ્તાર ૨૮,૨૦,૦૦૦ એકર જેટલો હતો પણ તેમાંથી કાચી ખાંડ માત્ર ૨૩,૭૭,૦૦૦ ટન જેટલીજ મળવાની વકી હતી. હીંદમાં શેરડીમાંથી મોટે ભાગે ગોળ બનાવાય છે. કાચી ખાંડ સાફ કરતી વેળા એમાંથી સાત ટકા જેટલો ભાગ ઘટે છે. ગોળમાં અને એમાં ફેર છે. ગોળમાંથી ખાંડ બનાવવા જ્યારે તો સો ટન ગોળમાંથી માત્ર સુડતાળીસ ટન સાફ કરેલી ખાંડ ભાગ્યે મેળવી શકાય. ગોળની પેદાશના આંકડા ખાંડની પેદાશમાં ગણવાજ ન જોઈએ, કારણ કે તે દેખાય વધારે પણ તેમાંથી ખાંડ મળે એાછી એટલે એને લીધે બધા આંકડા સરખાવવામાં ગુચવણી પડે છે. હીંદમાં લોકો ગોળ વાપરે છે એટલે તેઓ સાફ કરેલી ખાંડ બહુ વાપરતા નથી અને તેથી ગોળની અછત થાય તો પણ એમને માટેની ખાંડની લેવાલી બહુ વધતી નથી. હીંદમાંથી સાફ કરેલી ખાંડની પેદાશ દર વરસે ૧,૨૫,૦૦૦ ટન જેટલી હોય છે. તેટલો જથ્થો દુનીયાંની ખાંડની પેદાશમાં ગણવો એમને પણ હુવે તો હીંદમાં પણ સાફ કરેલી ખાંડ વાપરનારાઓની સંખ્યા વધતી જાય છે અને તેથી ખાંડની આયાતમાં વધારો નજરે પડે છે. લડાક અગાઉ હીંદમાં ખાંડની આયાત ૬,૩૭,૫૦૦ ટન જેટલી દર વરસે થતી હતી અને તેનો કીમત ખાર કરોડ એકાવન લાખ રૂપયા જેટલી હતી. એ ખાંડ મુખ્ય કરીને જાવા, મોરીશસ, તથા આસ્ટ્રીયા હંગેરીથી આવેલી હતી. લડાક દરમ્યાન આસ્ટ્રીયા, હંગેરી, અને જર્મનીથી ખાંડ આવતી બંધ થઈ અને ગયે વરસે ૫,૦૬,૭૦૦ ટન ખાંડ આયાત થઈ હતી જેની કીમત રૂા. ૧૫,૩૬,૮૧,૦૦૦ જેટલી હતી. તેમ છતાં ખાંડ માટેની લેવાળી વધતી જાય છે અને આયાત પણ વધે એવાં ચીન્હો જણાય છે. જો ભાવો ઢાલ બહુ વધેલા છે તેમાં કાંઈ ઘટાડો થાય તો આયાત જરૂર વધ્યા વગર ન રહે.

શેરડીમાંથી ખાંડ બનાવનારા દેશોમાં કચુબા તરફ આપણી નજર પડેલી જાય છે કેમકે ત્યાં ચાળીસ લાખ ટન જેટલી ખાંડ બને છે. બીજે ન બર જાવાની ખાંડનો છે ત્યાં પેદાશ તેર લાખ ટન જેટલી છે. શેરડીના પાકનો વીસ્તાર કચુબામાં હીંદના કરતાં વધારે નથી અને જાવામાં તો એના આતમા ભાગ જેટલોજ છે. તેમ છતાં એ બે દેશોમાં ખાંડ વધારે થાય અને ત્યાંથી પરદેશો ખાતે મોટી નીકાશ થાય એ હકીકત માત્ર એમજ સુચવે છે કે પાક ઉગાડવાની અને તેમાંથી ખાંડ બનાવવાની રીતમાંજ વકાવત છે.

બીટમાંથી ખાંડ બુદા બુદા દેશો ખાતે કેટલી થાય છે તે વીશેની હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

દેશ	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૮-૧૯
	ટન	ટન (અડમટો)
જર્મની	૨૬,૭૬,૦૦૦	૧૪,૪૧,૬૦૦
આસ્ટ્રીયા-હંગેરી	૧૬,૬૨,૦૦૦	૭,૦૦,૦૦૦
ફ્રાન્સ	૭,૬૮,૮૦૦	૧,૧૦,૦૦૦
રશીયા	૧૬,૬૨,૦૦૦	૭,૦૦,૦૦૦
બેલ્જિયમ	૨,૨૫,૪૦૦	૭૫,૦૦૦

બી બોરબે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ફોલો'ઠ	૨,૨૭,૮૦૦	૧,૭૩,૪૩૦
સ્વીડન	૧,૩૫,૧૦૦	૧,૨૭,૪૬૭
ટેન્ઝાઈ	૧,૪૩,૪૦૦	૧,૪૪,૬૦૦
યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ	૬,૫૫,૩૦૦	૬,૭૪,૮૬૨
કેનેડા	૧૦,૦૦૦	૨૨,૩૦૦
યુરોપના બીજા દેશો	૫,૩૪,૩૦૦	૨,૩૫,૦૦૦
કુલ	૮૭,૦૦,૧૦૦	૪૩,૯૪,૭૦૦

૧૯૧૩-૧૪ ના વરમમા દુનયામાં બનેલી ખાંડનો ૪૬ ટકા જેટલો ભાગ ખીટમાંથી બનેલો હતો. તે પછી હવે ચેરડીની ખાંડની પેદાશનું પ્રમાણ વધ્યું છે. ૧૯૧૬માં ખીટની ખાંડનું પ્રમાણ માત્ર ૨૭ ટકા જેટલું જ હતું. ખીટમાંથી ખાંડ બનાવનારા દેશોને લઘુત્તમ લીધે જેટલું ખમલું પડ્યું છે તેટલું નુકશાન ચેરડીમાંથી ખાંડ બનાવનારા દેશોને થયું નથી. તેને પરીણામે ખીટની ખાંડની પેદાશ ઘટી છે. કેમકે ત્યાં ખોરાકની, ઘાસની, મજૂરોની, બેન્કોની અને ખાતરની અછત થઈ હતી. બેન્ક કારણે લીધે એકર દીઠ ખીટની ઉત્પાદન પછી ઘટી હતી. હવે લઘુત્તમ પુરી થયા પછી સંભવિત સુધરવા નામ છે તો પણ અગાઉ જેવી રીતે ચેરડીની ખાંડ સાથે ખીટની ખાંડ હરીફાઈ કરતી તેવી સ્થિતિ થવાને બધા વરસો લાગશે. ખીટની ખાંડની પેદાશમાં થયેલો એ ઘટાડો પુરવા જેટલો વધારો જ્યાં સુધી ચેરડીની ખાંડની પેદાશમાં થશે ત્યાં સુધી દુનિયામાં ખાંડની અછત રહેશે.

લઘુત્તમ અગાઉનાં છેલ્લાં પાંચ વરસો દરમિયાન ખાંડની આયાત બ્રિટનના દેશોમાં નીચે મુજબ હતી:—

દેશ	ટન
યુનાઈટેડ કી રમ	૧૮,૧૧,૪૫૦
યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ	૨૬,૦૩,૧૦૦
હોલ્લેન્ડ	૬,૩૩,૫૦૦

એ માત્ર પુરો પાડનારા દેશોમાંથી નીકાશ નીચે પ્રમાણે હતી:—

દેશ	ટન
રુસિયા	૨૩,૬૬,૭૦૦
બેલ્જિયમ	૧૬,૩૪,૫૦૦
જર્મની	૬,૬૨,૬૦૦
આસ્ટ્રીયા	૭,૩૪,૧૦૦
ચીના	૨,૦૩,૨૫૦
ગ્રીસ	૧,૨૮,૮૦૦*
બેલ્ગિયમ	૧,૭૧,૭૪૦

લઘુત્તમ પછી ૧૯૧૬માં જર્મનીમાં પોતાના ખપ જેટલી પણ ખાંડની પેદાશ થઈ ન હતી. ત્યાં પેદાશ ૧૨૫૦૦૦૦ ટન જેટલી હતી ત્યારે વપરાશ ૧૬૫૦૦૦૦ ટન જેટલો હતો જેથી ચાર

*માત્ર હોલ્લેન્ડ અને નીકાશ કરેલો

મેટેલીક શીટીંગની સારી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

લાખ ટન ખાંડ આયાત કરવી પડી હતી. ખાંડને માટે ચોરડી અને ઝીટના પાકનો વીસ્તાર સોળ હજાર એકર જેટલો ઘટ્યો હતો. આ વરસે પણ એ માલ ખરીદવાની એનામાં શકતી હતી તે પાંચ લાખ ટન ખાંડ આયાત કરવી પડશે. ઇટલીમાં ૧૯૧૬ નો પાક ૧૯૧૮ ના વરસ કરતાં વધારે હતો. જેથી ત્યાં ખાંડની પેદાશમાં પચાસ હજાર ટન જેટલો વધારો થયો હતો. પણ એ સાથે ત્યાંની કુલ પેદાશ માત્ર સ્થાનીક ખપ જેટલી થઇ હતી. ૧૯૨૦માં ત્યાં પાકનો વીસ્તાર વધ્યો છે પણ ખાંડનો ઊપયોગ અમુક હદ કરતાં વધારે કરવો નહીં એવી મનાઇ હતી તે દુર કરવામાં આવી છે. તેને લીધે ખાંડનો વપરાશ પણ ત્યાં વધશે. પોલાંડ, સ્વીડન, તથા સ્પેનમાં ખાંડની પેદાશ સ્થાનીક ખપ જેટલી થશે. નોર્વેમાં ખાંડની પેદાશ થતી નથી એટલે પરદેશોથી આયાત થાય તે ઉપરજ એને આધાર રાખવો પડે છે. ૧૯૧૯નાં વરસમાં નોર્વે ખાતે ૬૬૦૦૦ ટન ખાંડ મોકલવા દેવાનું મીત્ર રાજ્યોએ કરાવ્યું હતું. લડાઇ અગાઉ તો એ માલ ત્યાં રશીયા, જર્મની, આસ્ટ્રીયા તથા જાવાથી આવતો. પણ ૧૯૧૬માં જાવા અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી એ માલ મોકલવામાં આવ્યો હતો. આ વરસે ૭૫૦૦૦ ટન ખાંડ ત્યાં એકાદશે. રશીયામાં સ્થિતિ ડેવી છે તે વીશે કાંઈ ખબર નથી પણ ત્યાંથી નીકાશ થવાની આશા રાખી શકાય એમ તો નથીજ. લડાઈ અગાઉ ત્યાં દર વરસે ૧૧,૮૦,૦૦૦ ટન જેટલો માલ વપરાતો ત્યારે પેદાશ ૧૪,૦૩,૦૦૦ ટન જેટલી હતી. તેથી માત્ર ૨૨૦૦૦૦ ટન ખાંડ નીકાશ કરી શકાતી. ૧૯૧૬માં ત્યાં ખાંડની પેદાશ સાત લાખ ટન જેટલી હતી તેને બદલે આ વરસે માત્ર ૮,૫૦,૦૦૦ ટન જેટલી થવાની વક્રી છે. આસ્ટ્રીયા હંગરી ખાતે લડાઈ અગાઉ ચૌદ લાખ ટન ખાંડ બનતી જેમાંથી સાત લાખ ટન ખાંડ વપરાતી અને બાકીની સાત લાખ ટન ખાંડ નીકાશ થતી પણ હાલ તો ત્યાંની સ્થિતિ છેકજ ખરાબ છે. હંગેરીમાં સ્થાનીક વપરાશના ત્રીજા ભાગ જેટલી પણ પેદાશ થવાનો સંભવ નથી. એસ્ટોનીયાકયામાં પેદાશ પાંચ લાખ ટન થશે તો તેમાંથી સાડા ત્રણ લાખ ટન વપરાશે અને દોઢ લાખ ટન નીકાશ માટે કુજલ પાડી શકાશે. લડાઈ અગાઉ ફ્રાન્સમાં સ્થાનીક ખાંડની વપરાશ ૬,૪૫,૦૦૦ ટન જેટલી હતી ત્યારે પેદાશ ૬,૭૦,૦૦૦ ટન જેટલીજ હતી. ૧૯૧૬માં પેદાશ ઘટીને માત્ર ૧,૧૦,૦૦૦ ટન જેટલીજ થઇ તેથી ૪,૪૪,૦૦૦ ટન જેટલી ખાંડ આયાત કરવી પડી. ૧૯૧૬-૨૦માં ખાંડની પેદાશ ૧,૬૦,૦૦૦ ટન જેટલી થવાની વક્રી છે અને ત્યાં ખાંડનો ઉદ્ધાવ વધતો જાય છે એટલે આ વરસે છ લાખ ટન જેટલો માલ આયાત કરવો પડશે. માત્ર હોલેન્ડમાંથી પચાસ હજાર ટન ખાંડ નીકાશ કરી શકાશે. ડેન્માર્કમાં ૧૯૧૬-૨૦ના પાકની પેદાશ ૧,૬૦,૦૦૦ ટન જેટલી થવાની વક્રી છે જેમાંથી ૧,૩૦,૦૦૦ ટન જેટલી ખાંડ સ્થાનીક વપરાશમાં જતાં બાકી ૩૦૦૦૦ ટન ખાંડ નીકાશ થઇ શકશે. ખાંડની નીકાશમાં આમેવાની લેનારા દેશો હવે ઇયુપ્તા, જાવા અને મોરીશસ છે. ફ્રાન્સ, જર્મની, આસ્ટ્રીયા, હંગરી તથા રશીયા અગાઉ નીકાશ કરતા તેને બદલે હવે ત્યાં આયાત કરવી પડશે. એ આયાત કુલ પંદર લાખ ટન જેટલી થવાની વક્રી છે.

ઇયુપ્તા ખાતે ૧૯૧૩-૧૪માં ખાંડની પેદાશ ૨૫૬૭૭૦૦ ટન જેટલી થઇ હતી અને વપરાશ એ લાખ ટન જેટલી હતી પણ તે પેદાશ પછી ઘણી વધી છે. ૧૯૧૬-૨૦માં પેદાશ વીસ્તાળીજ લાખ ટન જેટલી થવાની વક્રી છે. ૧૯૧૮-૧૯ના વરસની પેદાશ કરતાં એ પાંચ લાખ ટનનો વધારો બતાવે છે. પણ એટલો વધારો તો ઈંગ્લેન્ડ ખાતે ખાંડના વપરા-

ચામાં સમાઇ જશે કારણ કે ૧૫૦ ખાંડની પેદાશ એટલી થોડી છે કે લગાઇ અગાઉ વપરાશ થતી તેટલી હંદા થાય તે પછી સાત લાખ ટન ખાંડ આયાત કરવી પડે. કયુબા ખાતે ખાંડ અને તેના ૬૪ ટકા જેટલો ભાગ લગાઇ અગાઉ અમેરીકા ખાતે જતો હતો પણ ૧૯૧૪ના વરસ પછી એ માલ ઇંગ્લેન્ડ, ફ્રાન્સ તથા કેનેડા ખાતે જવા લાગ્યો છે. ૧૫મી નવેમ્બર ૧૯૧૮ને દીને બંદરો ખાતે નીકાશ માટે આવેલો માલ ૧૮૦૬૨૬ ટન જેટલો હતો. પોર્ટોરીકો તથા હવાઈ ખાતે બનતી બધી ખાંડ અમેરીકાનાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ખાતે જાય છે. પ્રીલીમીનના ટાપુઓમાં બનતી ખાંડનો મોટો ભાગ લગાઇ અગાઉ અમેરીકા જતો પણ હવે હાંગકાંગ, ચીન, જાપાન તથા ઇંગ્લેન્ડ ખાતે વધારે જાય છે. ૧૯૧૭-૧૮માં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ખાતે ૬૬૪૨૧ ટન અને બીજા દેશો ખાતે ૧,૪૯,૮૩૯ ટન ખાંડ મોકલવામાં આવી હતી.

જાવા ખાતેની ખાંડની પેદાશ ૧૯૧૩-૧૪માં ૧૩,૪૫,૦૦૦ ટન જેટલી હતી ત્યાં સ્થાનિક વપરાશ નહીં જેવો છે. ૧૯૧૩-૧૪માં ૧૨,૭૨,૪૧૦ ટન ખાંડ નીકાશ થઇ હતી. તેનાં ઘરાક ચીન, જાપાન તથા હોંગ્કોંગ હવા. હવે યુરોપ ખાતે પણ એ જવા લાગી છે. પેદાશ ૧૯૧૭-૧૮માં ૧૭,૭૮,૩૪૫ ટન જેટલી થઇ હતી. ૧૯૧૮-૧૯માં નીકાશ ૧૬,૮૮,૪૦૦ ટન થઇ હતી તે પછીના એટલે કે ૧૯૧૮-૧૯ના વરસમાં પેદાશ ઘટીને ૧૩,૩૫,૦૦૦ ટન થઇ છે. તા. ૧-૪-૧૯૧૯ને દીને સ્ટોક ૩,૧૬,૧૮૭ ટન જેટલો હતો અને તે પછી પેદાશમાંથી આવેલી ખાંડ સાથે કુલ ૧૬,૫૧,૬૫૦ ટન ખાંડ ત્યાં સ્ટોકમાં ગણીયે તે તેમાંથી ૩૧-૧૦-૧૯૧૯ સુધીમાં નીકાશમાં થયેલી ૯,૭૮,૬૧૫ ટન ખાંડ બાક કરવા તા ૧ દી નવેમ્બર ૧૯૧૯ને દીને સ્ટોકમાં ૬,૩૮,૩૩૬ ટન રહેલી હોવી જોઇએ.

ભોરીયસમાં ૧૯૧૩ થી ૧૯૧૮ સુધી સરેરાશ વાર્ષિક પેદાશ ૨૫૨૦૦૦ ટન જેટલી હતી તેમાંથી સ્થાનિક વપરાશમાં ૫૬૦૪ ટન જતાં બાકીની નીકાશ થતી હતી. તા. ૧-૮-૧૯૧૮ થી ૪-૭-૧૯૧૯ સુધીમાં થયેલી નીકાશ ૨,૬૦,૩૫૨ ટન જેટલી હતી એમાં મોટો ભાગ ઇંગ્લેન્ડ રાટેનો હતો એમ નીચેની વીગત ઉપરથી જણાય છે—

ભોરીયસથી નીકાશ	૧૯૧૮-૧૯ માં
	ટન
ઇંગ્લેન્ડ ખાતે	૧૫૪,૧૩૫
ફ્રાન્સ "	૧૧,૨૧૬
બેલ્જિયમ "	૧૧,૪૩૧
હોલ્લેન્ડ "	૭૦,૫૨૬
આસ્ટ્રીયા "	૭,૦૯૪
બીજા દેશો	૫,૬૫૦

કુલ.

૨,૬૦,૩૫૨

બીજા દેશો ખાતે ૫૬૫૦ ટન ખાંડ ગઇ તેમાં મુખ્ય આફ્રીકાના બુલકો હવા. ૧૯૧૬-૧૭ માં પેદાશ ૨,૪૨,૦૦૦ ટન જેટલી થવાની વડી છે તેમાંથી ૧,૭૫,૦૦૦ ટન ખાંડ ૬૨ ટન લીં પમાસ પાઉંડને ભાવે ભોરીયસના બંદરેથી ચઢાવવાની શરતે ઇંગ્લેન્ડે ખરીદ કરી છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ખાંડનો ઉપયોગ ૧૯૦૯ થી ૧૯૧૩ સુધીમાં વરસો દરમિયાન ૬૨ વરસે ૩૩,૬૦,૦૦૦ ટન જેટલો હતો તેમાં લગભગ અરધો ભાગ કયુબાથી અને બોર્નિંગ ભાગ

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઇદાર અને મજબુત.

પોર્ટોરિકોથી, ફ્રીડીપીનથી, અને હવાઈના ટાપુઓમાંથી આવેલો હતો. તે શીવાયનો ભાગ સ્થાનીક પેદાશનો હતો જેમાં ચેરડીની તેમજ ખીટની એ બેઠ જાતની હતી. એ શીવાયના દેશોથી આવેલો માલ નજીવો હતો. કયુબામાંથી આવેલી કાચી ખાંડ અમેરીકામાં સાફ કરવામાં આવે છે. અને પછી તે વપરાય છે અથવા નીકાશ પણ થાય છે. એ રીતની નીકાશ ૪૮૮૦૦ ટન જેટલી લગાઈ અગાઉ દર વરસે થતો હતો. પાછળથી વધીને છે ૧૯૧૮-૧૯ માં ૫૪,૦૦૩,૧૪૦ ટન જેટલી નીકાશ એવી રીતે થઈ હતી નીકાશ વધવા છતાં સ્થાનીક વપરાસમાં તેને લીધે ઘટાડો થયો નથી. પણ કિલટું સ્થાનીક વપરાશ વધ્યો છે. ૧૯૧૬ના જાનેવરીથી સપ્ટેમ્બર સુધીના નવ માસમાં ૩૨૬૩૦૦૦ ટન ખાંડ સ્થાનીક વપરાશમાં નવા ગઈ હતી ત્યારે અગાઉ વરસે એજ નવ માસમાં ૨૬,૬૧,૦૦૦ ટન જેટલો ઉઠાવ થયો હતો. એ રીતે વધારે ૨૨ ટકા જેટલો થય છે. ૧૯૧૮ના વરસમાં યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં સ્થાનીક વપરાશ ૩૪ લાખ ટન જેટલો હતો અને ૧૯૧૬માં આખીસ લાખ ટન જેટલો થવાનો સંભવ છે. ત્યાં દારૂની પેદાશ ઉપર અંકુશ મુકવામાં આવ્યો છે તેને લીધે ખાંડવાળી પીવાની ચીજ વગેરેનો વપરાશ વધ્યો છે અને હવે પછી ભાવ વધશે એવી આશાથી વેપારીઓ પોતાની પાસે માલનો સંઘરો વધારતા જાય છે તેને લીધે ત્યાં માલનો ઉઠાવ વધારે રહેવાનો સંભવ લાગે છે. ૧૯૧૬ના જાનેવરીથી સપ્ટેમ્બર સુધીના નવ માસમાં થયેલી નીકાશ જેટલો માલ બે અઠવાડિયામાં વપરાઈ જાય છે.

ઇંગ્લંડને જોઈતી ખાંડ મોટે ભાગે લગાઈ અગાઉ તો જરૂરની તથા આરત્રીયથી આવતી હતી ત્યારથી ખાંડ આવતી અંધ પડવાથી કયુબા મોરીશસ તથા ફ્રીડીપીનથી ખાંડ મંગાવવાની ઇંગ્લંડને જરૂર પડી. ૧૯૧૮માં કયુબાથી ૮૨૩૦૦૦ ટન ખાંડ આવી તેમ છતાં ઇંગ્લંડમાં ખાંડનો આયાત ઓછી પડી કેમ કે ૧૮,૧૧,૦૦૦ ટનને બદલે માત્ર ૧૩,૧૦,૦૦૦ ટન ખાંડ આયાત થઈ. ઇંગ્લંડની પ્રજાને ૧૯૧૬ના વરસના પહેલા નવ માસ દરમિયાન છુટથી ખાંડ વાપરવા દેવામાં આવતી ન હતી. ૧૯૨૦ના વરસ માટે પણ ૧૧૬૦૦૦૦ ટન જેટલી ખાંડ વાપરવી એમ દસાવવામાં આવ્યું છે.

જાવાની ખાંડ માટે સહથી સારું ધરાક લગાઈ અગાઉ હીંદુસ્તાન હતું પણ હવે યીજ દેશોમાં પણ જાવાની ખાંડ મોકલવામાં આવે છે. ચીન તથા જાપાનમાં પણ તેનો ઉઠાવ થાય છે. ૧૯૧૬માં હીંદુ શીવાયની દુનયામાં ખાંડની પેદાશ એક કરોડ ચાંચીસ લાખ ટન જેટલો થવાનો અડસટો હતો. ૧૯૧૩-૧૪ અને ૧૯૧૪-૧૫નાં વરસો સાથે સરખાવતાં એ પેદાશ વીસ લાખ ટન જેટલી ઓછી છે. મેશમ્ લીલેટ એંડ ગ્રે નામની જાણીતી પેદીની, ગણતરી મુજબ એ પેદાશ ૧૯૧૮ના વરસે કરતાં વધારે નથી. પણ ૧૯૧૮માં એ પેદાશ બહુ ઓછી પડી અને તેથી દુનીયામાં ખાંડના ભાવ વધી ગયા. એ વાત તો જાણીતી છે. એમાં એક કારણ એ પણ હતું કે ખાંડનો ઉપયોગ કરકસરથી કરવાની જે આજ્ઞા અગાઉ અમલમાં હતી તે કરકસર દૂર કરી કુટથી ખાંડ વાપરવા માટે કેટલાક દેશોમાં ત્યાંની સરકારોએ પરવાનગી આપવાથી ત્યાં ખાંડનો ઉઠાવ વધ્યો હતો તથા કેટલાક દેશોમાં ખાંડના પેદાશ ઓછી થઈ હતી.

૧૯૨૦નાં વરસમાં ખાંડની પેદાશ ૧,૬૩,૮૯,૪૦૦ ટન જેટલી અડસટવામાં આવી છે જેમાં હીંદુસ્તાનમાં ખાંડની પેદાશ અઠાવીસ લાખ ટન જેટલી અથવા અગાઉ વરસ કરતાં મોગણત્રીસ હજાર ટન જેટલી ઓછી છે. એ રીતે દુનીયાની ખાંડની પેદાશ અપ કરતાં પાંચ રાખ ટન જેટલી ઓછી છે. —ઇન્ડિઅન ટ્રેડ જર્નલ (૧૨-૩-૧૯૨૦)

ઘઉંનો પાક સુધારવા માટેના સરકારી પ્રયત્નો.

નામદાર સરકારનાં ખેતીવાડી ખાતાં તરફથી હીંદમાં ઘઉંનો પાક સારો થાય તે માટે પ્રયત્નો આવવા પ્રયાનો વીરોની કેટલીક વીગત બહાર પાડવામાં આવી છે તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે હીંદમાં ઘઉંને વધારે વધાય છે તેને બદલે “પુસા બાર” તથા “પુસા ચાર” એ સંજ્ઞાથી ઓળખાતી જાતના ઘઉંની વાવણી થાય છે. આ પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે. હીંદમાં જુદે જુદે ઠેકાણે એ સુધરેલી જાતના ઘઉંની વાવવા માટે વેચવાની કાર્યવાહી કરવામાં આવી છે એવાં શુદ્ધ ખીની સંજ્ઞા ભેદને તેટલી ઝુરી પાડવાનું બની શક્યું નહીં તેથી ભવિષ્યના ઉપયોગ માટે એવાં શુદ્ધ ખી સંધરી રાખવાનો વીચાર અમલમાં મૂકી શકાયો નથી. ૧૯૧૮-૧૯ના વરસમાં એ જ જાતના ઘઉં માટે રોકવામાં આવેલી જમીનનો વીસ્તાર પાંચ લાખ એકર જેટલો હતો એનો ભાવ બીજી જાતના ઘઉં કરતાં એટલો વધારે રહે છે કે દરેક એકર દીઠ પંદર રૂપયા જેટલી વધારે આવક થાય છે. સીમલા ખાતે હવાપાણી અનુકુળ ન આવવાથી ઘઉંની બીજી જાતના પાકને તુકશાન થયું ત્યારે ત્યાંના ખાલતુ પુરેટ ચાર-આડના માલીક મી. એચ. ઇ. જે. પીક તથા સીરમુર રોટના ચીફ સેક્રેટરી સરદાર નારાયણસી ઘે “પુસા ૧૨” નામની જાતના ઘઉંનાં ખી જ્યાં વાળ્યાં હતાં ત્યાં તેને હવાપાણીની ખરાબ અસર મુદ્દલ નહીં ન હતી. અગાઉ એ જાતના ઘઉંની વાવણી ત્રણ ગામમાં કરતા હતા તે હવે આઠ ગામમાં થાય છે અને એનો વીસ્તાર સાતગણો થયો છે. એવી હાથથી હાલ કામ લેવામાં આવે છે કે સીરપુરની આસપાસનો એક મોટો ભાગ એ નવી જાતના ઘઉં ઉગાડતો હીંદમાં થાય તો બીજા ભાગે માટે એ દરખાસ્ત રૂપ થઈ પડે. સંયુક્ત પ્રાંતોમાં શહજહાનપુરમાં કલાર્ક નામના ગૃહસ્થે “પુસા ૧૨” નામની જાતના ઘઉંનો પાક કરી દર એકર દીઠ સાડી છત્રીસ મણુ ઘઉં ઉતાર્યા છે. તે અગાઉ એ જમીનમાં શેરડી ઉગાડવામાં આવેલી હતી અને જ્યારે એ ઘઉંનો પાક કર્યો ત્યારે હવા પાણી પણ કાંઈ ભેદને તેવાં અનુકુળ ન હતાં તેમ છતાં એટલું સારું પરિણામ લાવી શકાયું તે ઘણું જ ખુશી થવા જેવું છે. હોર ખાતે જ્ય સપાટીવાળા ભાગમાં ૧૩૬ એકર જેટલા વીસ્તારની જમીનમાં તા. ૧૫ ડિસેમ્બરે “પુસા ૪” નામની જાતના ઘઉંનો પાક કરવામાં આવ્યો હતો અને મી. કોવેન્ટ્રી જણાવે છે કે તેની ઉતર એકર દીઠ પાત્રીસ મણુ જેટલી થઈ હતી. બીહારમાં એક ઠેકાણે દસ વીંધા જમીનમાં “પુસા ૪” નામની જાતના ઘઉંનો પાક કરવામાં આવ્યો. ત્યાં મી. જરદીન જણાવે છે કે એકર દીઠ ચાળીસ મણુ જેટલા ઘઉં ઉતર્યા હતા. પુસા ખાતેથી આ સુધારાવાળી જાતના ખી પરદેશો ખાતે વાવેલા પુસા ખાતે પણ મોકલવામાં આવે છે અને ત્યાં એનો ઉપયોગ થાય છે. ન્યુ સાઉથ વેલ્સ ખાતે વાવેલા પુસા ઘઉંને સીડની ખાતે લગાવેલા રાયલ એગ્રીકલ્ચરલ શોમાં ઈનામો અપાયા હતા. વેસ્ટ આસ્ટ્રેલીયામાં “પુસા ૪” ઘઉંની વાવણી કરવામાં આવતાં એકર દીઠ ત્રીસ મણુ જેટલો પાક ઉતર્યો હતો. એ પાકને કહી કીટ વળગતી નથી કે પુગ બાજતી નથી એમ ત્યાં મનાય છે. યુગાન્ડામાં પુસા ઘઉંનો પાક કરતાં તેને ત્યાંના હવા પાણી અનુકુળ લાગ્યાં છે અને એ પાક માટેના

મોટેલીક શાંલીંગથી બીહારીંગનો ચોરસો શોભે છે

બી ત્યાંના સરકારી ખાતાં તરફથી યુરોપીયન ખેડુતોને પુરાં પાડવામા આવે છે. ફક્ત આફ્રીકામાં ખેડુતોનું જે યુનીયન ત્યાંના ખેતીવાડી ખાતાના પ્રયત્નથી અસ્તીત્વમાં આવ્યું છે તેણે પુસા ૧૨ અને પુસા ૪ ધર્મને જુદી જાત તરીકે ગણવાનું કરાવ્યું છે. કેનેડા, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, જાપા, હોલ્લેન્ડ, બ્રાઝીલ વગેરે દેશોથી એ જાતના ધર્મના બી માટે માગણી આવે છે.

એ પાક પાણી કેટલું માગે છે તે તપાસી જોવા માટે એ વીરેના નંબર ૧૯૧૨ના વર-સથી એકઠા કરવામાં આવતા હતા. તેનો સાર કનેટા ખુલેટીન નં-૪માં આપવામાં આવ્યો છે. એ ખુલેટીનનું નામ (The saving of irrigation water in wheat growing) ધી સેવીંગ ઓફ ઇરીગેશન વોટર ઇન વ્હેટ ગ્રોવિંગ એવું રાખવામાં આવ્યું છે. એ આંકડાની તપાસ પ્રથમ કનેટાનો ખીજવાળા ભાગમાંજ લેવામાં આવી હતી. પણ છેલ્લાં ત્રણ વરસ દર-મ્યાન હોલ્લેન્ડના વાયવ્ય ભાગમાં મુખ્ય મથકે ખાતે પણ એવી તપાસ લેવામાં આવી હતી. અને તેને પરીણામે કેટલીક ઉપયોગી માહોતી મળી હતી જે આ ખુલેટીનમાં આપવામાં આવી છે. એનો સાર ઇંડીયન ટ્રેડ જર્નલના તા. ૨-૧-૧૯૨૦ના અંકમાં છપાયો છે. અને ખેડુતોનું તથા ખેતીવાડીનું જ્ઞાન ધરાવનારાઓનું તે તરફ ધ્યાન ખેંચવું યોગ્ય થઈ પડશે. આ પ્રયત્નોમા માત્ર ધર્મની પેદાશ એકર દીઠ વધારે થાય તે તરફજ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું છે એમ સમજવાનું નથી. જમીનનો કસ વધારવા માટેના પ્રયત્નોનો પણ એમાં ભોગોભોગો વીચાર કરવામાં આવ્યો છે. એ ઉપરાંત દોરોના ચારા માટે વપરાય એવા ઘાસની પેદાશ વધારવાના સવાલની પણ ભોગી તપાસ લેવામાં આવી છે અને એ પાકને કીટ ન લાગે તથા પુગ ન વળગે તે માટેના ઉપાયો ઉપર પણ ધ્યાન આપવામા આવ્યું છે.

પુસા ખાતેથી બી પુરાં પાડવામાં આવે તે વેળા તેને જુદા જુદા નંબર અપાય છે જે ઉપરથી તે જાત ઓળખાય છે. એ જુદી જુદી જાતનાં ધર્મ માટે પુસા, કાનપુર તથા કલ્યાણપુર ખાતે કરવામા આવેલી વાવણીને પરીણામે એકર દીઠ કેટલા રતલની ઉતર થઈ તે નીચે દર્શાવી છે:—

જાત	પુસા	કાનપુર	કલ્યાણપુર
પુસા ૧૨	...	૨૨૩૦	૨૧૪૩
” ૩૧	૧૬૭૪	૧૬૧૦	૧૭૦૮
” ૩૬	૨૧૩૯	૧૬૪૦	૨૦૬૧
” ૩૭	૨૨૨૧	૨૦૨૦	૨૦૦૯
” ૪૩	૨૮૯૬	૨૧૫૦	૨૧૭૦
” ૪૪	૨૪૯૬	૨૨૧૦	૨૦૭૨
” ૪૫	૨૪૩૩	૨૨૮૦	૨૦૦૧
” ૪	૨૧૦૨	૨૮૩૦	૨૧૬૮
કાનપુર ૧૩	...	...	૧૬૬૮

આવી હકીકત એકઠી કરવા માટે પ્રયોગો કરવામાં આવે છે અને જ્યારે જ્યારે હવાપાણીના સંબંધમાં અસાધારણ રીતે અનુકુળ કે પ્રતીકુળ સંજોગો લાગે છે ત્યારે તે વીરો ખાતરી કરવા માટે એ પ્રયોગો ફરીથી કરી જવાય છે.

ચસમાંના કાચ.

—:—

ચસમાં, દુરબીનો, સુવનદરાક યત્રી વગેરેને માટેના કાચ લડાઈ દરમ્યાન એટલે જરૂરના થઈ પડ્યા હતા કે તેનો જેટલો જથ્થો મળી શક્યો તેટલો મેળવવાને પ્રયત્ન કર્યો વગર ચાલેજ નહીં. વાંચનારાઓને યાદ હશે કે લડાઈના કામ માટે દુરબીનો જોઈતી સંખ્યામાં ન મળવાથી નામદાર સરકારે લોકો પાસેથી તે ઉછીના માંગી લીધાં હતાં. ચસમાં તથા દુરબીનોનો ઉપયોગ લશ્કરમાં તેમજ નૌકાખાતામાં ઘણો થાય છે. લડાઈ અગાઉ એ માટેના કાચનો માત્ર દસ ટકા જેટલો ભાગ ઇંગ્લંડમાં બનતો હતો, જ્યારે સાઠ ટકા જેટલો ભાગ જરમનીથી અને બાકીનો ફ્રાન્સથી આવતો હતો. લડાઈ શરૂ થઈ એટલે જરમનીથી કાચની આયાત બંધ પડી અને ફ્રાન્સની સરકારને વધારે કાચ ઉપયોગમાં લેવા પડ્યા એટલે ત્યાંથી પણ તેની આયાત થઈ શકી નહીં ત્યારે ઇંગ્લંડે પોતાનાંજ સાધનો ખીલવવાં એ સિવાય બીજો માર્ગ રહ્યો નહીં. તે વેળા ઇંગ્લંડમાં એવા કાચનું કારખાનું માત્ર એકજ હતું. તેને ચરકારી મદદથી વધારવામાં આવ્યું અને તેથી તેમાંથી વધારે માલ પેદા થવા લાગ્યો. પરદેશોથી મેળવી શકાયો તેવો માલ મેળવી તેને પણ ઉપયોગમાં લેવાનું શરૂ કર્યું અને એ રીતે અતીશય તાકીદની હાજત પુરી પાડી. ૧૯૧૬ માં એક બીજું કારખાનું ઇંગ્લંડમાં આવ્યું. પણ માલની પેદાશ ધીમે ધીમેજ વધી શકે અને તેનો અપ તો જેમ લડાઈ વધી તેમ વધતો ગયો. યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ લડાઈમાં સામેલ થયું ત્યારે તેને માલ પુરો પાડવો પડ્યો અને વીમાનો દ્વારા છળીયો પાડી લેવાના કામ માટે પણ એવા કાચની જરૂર વધી. પેદાશમાં વધારો કરવાના પ્રયત્નો તેથી એટલી અંતરથી ચાલુ રાખવામાં આવ્યા કે લડાઈ અગાઉ એવા કાચની પેદાશ આખી દુનીયામાં થતી હશે તે કરતાં બમણી પેદાશ લડાઈ અગાઉ માત્ર ઇંગ્લંડમાં થતી. દર મહીને ચાર ટન જેટલા એવા કાચ હવે ઇંગ્લંડમાં બને છે. સાધારણ કાચ કરતાં એ કાચની બનાવટ વધારે અઘરી હોય છે. એમાં કોઈ પણ ઠંડાણે સહેજ રંગની છાયા ન જોઈએ; જડાઈ માવ્યા પ્રમાણે હોવી જોઈએ; કોઈ પણ ભાગમાં ચુંચળું વળી ગયા જેવું કે નસ જેવુંજ ન જોઈએ. પારદર્શક અને સુર્યનાં કીરણો મેઘ ધ્રુવના રંગો જેવા દેખાવમાં રચુ કરતો વેળા મુદત મહેનત ન આપે એવા એ કાચ હોવા જોઈએ. થોડા ભાગમાં જડા અને થોડા ભાગમાં પાતળા કે થોડા ભાગમાં ઉપસેલા અને બીજા ભાગમાં બેસી ગયેલા એવા હોય તે પણ ન ચાલે. જો એવી ખોડ હોય તો ભઠ્ઠીમાંથી નીકળતી વરાળ માંથી આપણે આરપાર જોઈએ તે વેળા જેવો દેખાવ જોઈ શકાય તેવાજ દેખાવ આપા કાચમાંથી નજરે પડે. અને વસ્તુરથીતી હોય તેવુંજ તેનું ચીત્ર લેવું હોય તે ન બને. એટલા માટે એ બધી ખોડ વગરના કાચ બનાવવામાં ખૂબ સંભાળ લેવી પડે છે એને માટેનો સામાન એકઠો થયા પછી ત્રણ મહીના જેટલો વખત એ કાચ બનાવવામાં લાગે છે. એમાં કોઈ ખોડ આવી જાય તો તે દુર કરવા માટે એને ગરમ કરી ધીમે ધીમે ઠંડા પાડવો પડે છે અને તેમાંજ પંદરથી વીસ દીવસ જાય છે. રંગની છાયા દુર રાખવા માટે માલની પરીક્ષા પહેલેથી ઘણી સંભાળથી લેવી પડે છે. વળી એ કાચ બનાવવાનાં સાધનો ઉપર પણ હવા વગેરેથી અસર થાય તો તેને લીધે કાચના બંધારણમાં તફાવત પડી જાય તેથી તે

મારસેલ્સની રંગીન લાકીઓ સજાઈદાર અને મજબુત.

માટે સંભાળ ખાસ રાખવી પડે છે. આ બાબદમાં બીજોશ શોધખોળને પરીણામે રસાયણશાસ્ત્રની વધારે મદદ લેવાતી થઈ છે અને હવે એવા કાચ બનાવવાની વીધા એ કારીગરની ખાસ કુશળતાનો વિષય થઈ પડ્યો છે. પહેલાં એરડીનરી ફાઉન એન્ડ ડેન્સ ફ્લીટ એ બે જાતના કાચ વપરાતા. ૧૮૮૦ના વરસ સુધી તે એવા કાચ માટે પણ જરમની ઇંગ્લાંડના ઉપર આધાર રાખતું પણ પાછળથી વીધાની શોધખોળ કરીને જરમનીએ નવી નવી જાત બનાવવા માંડી અને તેથી ઘણો સુધારો થયો. એ કાચ બનાવવાના ઉદ્યોગમાં જરમનીની મોટાઈ તેથીજ શરૂ થઈ. ૧૮૮૦ થી ૧૯૧૪ સુધીમાં ઇંગ્લંડ એ ઉદ્યોગની બાબદમાં પાછું હઠ્યું. ૧૮૪૮માં સ્થપાયેલી એક પેઢી પરંપરાથી કામ કરતી આવેલી તે પ્રમાણે કર્યા જતી પણ તેમાં જે નફો એને મળતો તે કોઈ કાર્યની કુશળતાને લીધે નહીં પણ ધંધો જાગી ગયેલો હતો તેને લીધેજ થતો. લડાઈ દરમ્યાન એ સ્થિતી કેટલી સુધરી તે ઉપર જણાવ્યું છે. હજી વધારે સુધારાઓ કરાય અને તે માટેની શોધખોળ ચાલુ રહે તે અર્થે એવા કાચ બનાવવાના ઉદ્યોગોને ઇંગ્લંડની સરકારે દેશના રક્ષણ માટે જરૂરના ઉદ્યોગ તરીકે સ્વીકાર્યો છે અને તેને લીધે જકાત વગેરે બાબદમાં તેને કેટલીક ખાસ સગવડ મળશે. અત્યારે ઇંગ્લંડથી એ માલ ફ્રાન્સ તથા અમેરીકા ખાતે નીકાશ કરવામાં આવે છે અને હજી પણ વધારે સારા પ્રકારનો માલ બને તે માટેના પ્રયત્નો ઇંગ્લંડમાં હજી ચાલુ છે—(બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ જર્નલ તા. ૧૯-૨-૧૯૨૦)

જાપાનનો કાપડ સુતરનો ઉદ્યોગ.

જાપાનમાં કાપડ સુતર બનાવવાનો ઉદ્યોગ કેટલી ઝડપથી વધતો જાય છે તે દેખાડનારા કેટલાક આંકડા થોડા વખત ઉપર ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલમાં આપવામાં આવ્યા હતા. તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે ત્યાં એ માટે ૪૮ ઇંપનીઓ તા. ૩૦-૬-૧૯ સુધીમાં સ્થપાયેલી હતી અને મીલોના કુલ સંખ્યા ૧૮૪ની હતી તેમાં ભરપાઈ થયેલી થાપણ ૧૪,૭૧,૫૭,૬૭૦ યેન જેટલી અને રીઝર્વફંડ ૧૧,૦૪,૪૭,૭૬૫ યેન જેટલું હતું. રીંગ સ્પીન્ડલની સંખ્યા ૩૨,૮૨,૭૫૪ ની અને ગ્ર્યુલ સ્પીન્ડલની ૫૨,૩૩૦ની હતી જ્યારે ડબ્લીંગ સ્પીન્ડલ ૪,૦૦,૩૦૭ જેટલા હતાં. લુમની સંખ્યા ૪૨૪૦૦૦ની હતી. તા. ૩૦-૬-૧૯ને દીને પુરા થયેલા છ માસમાં સુતરની પેદાશ ચારસો રત્નનો એક ગાંસડી એવી ૬,૩૧,૫૯૨ ગાંસડી જેટલી હતી. ૧૮-૧૮ના એ છ માસ દરમ્યાન એવી પેદાશ ૬૨૪૩૧૦ ગાંસડી જેટલી હતી. આયાત છેક જ થોડી ૬૬૦ ગાંસડી જેટલીજ થઈ હતી. એ પેદાશ તથા આયાતમાંથી નીકાશ ૧,૫૦,૬૧૧ ગાંસડી જેટલી હતી. ૧૯૧૫ના જુનથી ડીસેમ્બર સુધીના છ માસમાં સુતરની પેદાશ ૮૯૪ ૪૧૦ ગાંસડી અને આયાત ૩૩૧ ગાંસડી થઈ હતી તેમાંથી નીકાશ ૩૧૪૬૪૮ ગાંસડી થઈ હતી તે પછી એ નીકાશમાં એક સરખો ઘટાડો થતો રહ્યો છે અને ૧૯૧૪માં લડાઈ જાગી તે પછી સઘી એછી નીકાશ ૧૯૧૬ના છેલ્લા છ માસમાં હતી બાકી રહેલો માન સ્થાનીક વપરાશમાં લેવાયો હતો, જે ઉપરથી કાપડ બનાવવાનો ઉદ્યોગ કેટલો વધે છે તે જોઈ શકાય છે. ૧૯૧૪ના છેલા છ માસમાં સ્થાનીક વપરાશમાં સુતરની ૫,૪૩,૧૬૪ ગાંસડી લેવાઈ

ખી જોએ ટાઇટ મ.ટ ૨૧ બેઠ આટ, ફાટ અંબધ.

અખરખ વીશે.

ખનીજ પદાર્થો સંબંધી શોધખોળ કરનારાં સરકારી ખાતા તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલા છેલ્લા રીપોર્ટમાં એમ જણાવવામાં આવ્યું છે કે અખરખને માટેની માગણી ચાલુ છે. સંયુક્ત પ્રાંતો તરફથી આવેલા મોંઘીર છલ્લામાં અખરખ માટે તપાસ કરવામાં આવી હતી. બીહાર અને ઓરીસા પ્રાંતમાં બે જગાએ અખરખ છે પણ તેની માલીફી માટે પક્ષકારોમાં વાંધો પડવાથી કોર્ટમાં કેસ ચાલતો હોવાથી નામદાર સરકારે ડીફેન્સ એક્ટ ઇંડીયા એક્ટની રૂયે તેનો કબજો લીધો છે. એ બેમાંથી મોટા ટુકડા એક વેપારી પેદીને નામદાર સરકારની વતી કામ કરવા માટે આપવામાં આવ્યો છે અને ખાણોને લગતું જ્ઞાન ધરાવનારા એન્જીનીયરો મેળવવાની મુશ્કેલીને લીધે એ ભાગમાં થતાં કામ ઉપર દેખરેખ રાખવાનું ભુસ્તર વિધાને લગતાં ખાતાના એક અમલદારને સોંપવામાં આવ્યું હતું. એ પછી વરસાદથી અને કોલેરાથી કામમાં હરકત થવા છતાં સાફ કર્યા વગરનું નેતું મણુ અખરખ મેળવાયું હતું જે દરરોજના અરધા ટન ઉપરાંતની રાશ પડવા જાય છે. બીજી જગા બીહાર અને ઓરીસાના પ્રાંતમાં મરનોદીહ ખાતે છે અને નાની છે. તેનો વહીવટ પણ ભુસ્તર વિધાને લગતાં ખાતાં નેજ સોંપવામાં આવ્યો છે અને ત્યાં પણ સાફ કામ થતું જણાવવામાં આવે છે. ઉદેપુરના રાજ્યમાં પણ અખરખ મળી શકે તેમ છે અને તે માટેનો પટો એક પેદીને આપવામાં આવ્યો છે. ત્રાવણકોરના રાજ્યમાંથી પણ અખરખ મળી શક્યું છે જે નીકાશ કરવામાં

મેઢાં ઉછેરવાનો ઉદ્યોગ.

હિંદમાં ખેતીવાડીની ઉત્તતી વીરોને ૧૯૧૮-૧૯ ના વરસ માટેનો રીપોર્ટ, ગદ્ગાર, પડયો છે તેમાં નીચે પ્રમાણે વીવેચન કરવામાં આવ્યું છે:—

હિંદમાં મેઢાં ઉછેરવાની રીત સુધારવાના કાર્યમાં ઘણી મુશ્કેલીઓ રહી છે. આ દેશના ઘણા ભાગમાં હવા પાણી એવાં છે કે મેઢાના શરીરમાં માંસ વધે અને તેની સાથે ઉન પણ વધે એ બેઢ સાથે અને નહીં. છેલ્લાં પંદર વર્ષથી તે સંબંધી અખતરાઓ કરીને પુસા ખાતે તપાસ લેવામાં આવતી હતી. અને તેને પરીણામે ઉપર દર્શાવ્યો છે તે અભિપ્રાય ખરો પડ્યો છે. સંયુક્ત પ્રાંતોમાં, પંજાબમાં અને નોર્થવેસ્ટ ફ્રન્ટીયર પ્રાંતમાં ઊનની જાત સુધારવાના તથા તેનો જથ્થો વધારવાના પ્રયત્નો વધારે ફતેહમંદ થયા છે પણ એ સુધારાનો લાભ લેવાની રીત હિંદમાં ગરીબ રેવતને શીખવવાનું બહુ મુશ્કેલ છે. જો એવો સુધારો થવાની આશા વધશે તો એ સવાલનો વધારે સંભાળથી વીચાર કરવો પડશે. સંયુક્ત પ્રાંતોમાં મેઢાના શરીરમાં આજે-લીયન મેઢાનું લોહી દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેને પરીણામે ઉનની પેદાશ વધી અને સુધરી હતી. સાધારણ રીતે હિંદનાં મેઢાં બે રતલથી વધારે ઉન આપતાં નથી ત્યારે આ મેઢાં પાંચથી દસ રતલ ઉન આપે છે. એટલુંજ નહિ પણ એની જાત સારી હોવાથી એને માટે રતલ દીઠ રૂ. ૧-૬-૦ જેટલો સારો લાભ મળી શકે છે. હાલ લખનો, મોરાદાબાદ, ખેરી, બુદ્દેલ ખંડ, ઇટાવા, અને નેનીતાલ ખાતે મેઢાં ઉછેરવા માટેના પ્રયોગો કાજે ખેતરો જુદાં કાઢવામાં આવ્યાં છે. પંજાબમાં હીસર ખાતેના ખેતરમાં તા. ૩૧-૩-૧૨ ને દીને ૧૧૪૩ મેઢાં હતાં જેની કીંમત રૂ. ૯૪૭૦ જેટલી ગણવામાં આવતી હતી. વરસ દરમિયાન ઉનની પેદાશનો રૂ. ૩૩૭૮ ઉપજ્યા હતા. એ શીવાય ૧૯૫ નાનાં મેઢાં ઉછેરવા માટે ભરવાડ લોકોને વેચવામાં આવ્યાં હતાં. કાંચા જીવામાં “મરીનો” જાતનાં મેઢાં ઉછેરવાનો પ્રયત્ન નીબૂજા થયો હતા. કારણ કે ત્યાંના લોકો ખેદરકાર હતા. ત્યાંનાં મેઢાંને પાલમપૂર ખાતે ચોકલવામાં આવ્યાં હતાં અને તે ઠેકાણેનાં મેઢાં સાથે ભળી જઈને તે નવી પ્રજા ઉત્પન્ન કરે એવા પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા હતા. તેમાં ફતેહ મળી હતી. એ પ્રયત્નોથી મળેલા ઉન માટે કાનપુર, ગુલન નીદસ તરફથી ઘણા સારો રીપોર્ટ મળ્યો છે. તેમ છતાં એ સારી જાતનું ઉન મોટા જથ્થામાં મેળવતાં ઘણા વખત લાગશે. નોર્થવેસ્ટ ફ્રન્ટીયર વિભાગમાં એક ભરવાડને કેટલાંક મેઢાં સોંપવામાં આવ્યાં હતાં. ચર્ચકમાં એક જગર મેઢાં એ ભરવાડ પાળે છે. કેટલાંક સારી જાતનાં મેઢાં ત્યાં ખરીદવામાં પણ આવ્યાં હતાં અને એ બધાંને સાથે રાખી ઉછેરવામાં આવે છે તેને પરીણામે ઉનની જાત વધારે સારી બને છે. ત્યાંના નવાં મેઢાં શરીરે પણ વધારે પૂષ્ટ અને ઉન પણ વધારે આપનારાં નીવડે છે. તાઈથીસ નદીના પ્રદેશમાંથી લાવ-મામાં આવેલાં મેઢાંની જાત આ દેશનાં મેઢાંની જાતમાં ભોજાઈ જાય એ માટે પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે અને અત્યાર સુધી તેમાં સારો લાભ થવાનો સંભવ લાગ્યો છે.

હુંડીના ભાવ.

જુદા જુદા દેશો વચેના હુંડીના ભાવની વધઘટ વીશેની વીગત જે નીચે આપી છે તે દાલને સમયે આપણે માટે વધારે નોંધ લેવા લાયક છે.

હુંડીનાં મધકો.		ભાવ.	તા. ૧૫-૮-૧૩	તા. ૧૬-૮-૧૮	તા. ૧૫-૮-૧૬
લંડન અને મુંબઈ	પેન્સ		૧૬	૧૮૭૬	૨૨૭૬
" " એલેક્ઝાંડ્રીઆ પીપારટર	પેન્સ		૬૭૬૬	૬૭૬૬	૬૭૬૬
" " ચોકોદામ	પેન્સ		૨૪૬૬	૨૭૬૬	૨૭૬૬
" " યુનો એરીસ ગોલ્ડ "			૪૭૬૬	૫૦૬૬	૫૩૬૬
" " " પેપર "			૨૧૬૬	૨૨૬૬	૨૩૬૬
" " જરમની	માફ		૨૦-૭૫	.....	૮૧
" " બેલ્જિયમ	ફ્રાંક		૨૫-૭૪	.....	૩૪-૮૫
" " પેરીસ	"		૨૫-૨૫	૨૬-૬૩	૩૩-૬૨
" " ઇટલી	લીરા		૨૬-૨૨	૩૫-૬૩	૩૬-૨૫
" " ન્યુયોર્ક	ડોલર		૪-૮૬	૪-૭૬	૪-૨૬
" " મોંત્રીલ	"		૪-૮૬	૪-૮૫	૪-૪૭
પેરીસ	ફ્રાંક		૫-૧૮	૫-૬૫	૭-૮૮
" " ઇટલી	"		૬૭૬૬	૭૬૬૬	૮૫૬૬
જનીવા	બર્લીન		.....	૬૭-૩૫	૨૬-૪૫
" " વીએના	"		.....	૩૬-૨૦	૧૨-૧૫
" " લંડન	"		.....	૧૬-૩૮	૨૪-૩૦

વાંચનાર સહેલાઈથી જોઈ શકશે કે લંડન અને હુનયાંનાં બીજાં વેપારી મધકો વચેની હુંડીના ભાવ જ્યાં જ્યાં પેન્સમાં ભોલાય છે ત્યાં વધ્યા છે. પણ તે શીવાય જરમની, બેલ્જિયમ, ફ્રાંસ તથા ઇટલી સાથેની હુંડીમાં વધ્યા છે એનું કારણ એવું હોય કે તે દેશોથી નીકાશ જોઈ થાય છે અને ત્યાં આયાત વધારે થાય છે અને વેપારની બાકી ખાતે જેનું હોલું પડે તેને આપવા જેટલું નાણું દેવાદાર દેશ પાસે નથી. લંડન અને ન્યુયોર્ક વચેના ભાવ પણ એજ કારણથી ઘટ્યા છે. લંડનથી ન્યુયોર્ક ખાતે થતી નીકાશ જોઈ છે અને ન્યુયોર્કથી લંડન ખાતે થતી આયાત વધારે છે. ઇંગ્લંદનાં એલેક્ઝાંડ્રીયા બંદર ઉપરની હુંડીમા ફેરફાર નહીં જોવાજ છે અને બાપાનનાં ચોકોદામ મંદર ઉપરની હુંડી ૨૪૬૬ પેન્સથી વધી ૨૭૬૬ પેન્સ થઈ છે એનું કારણ બાપાનથી નીકાશ વધારે થતી હોવાનું માનીએ તો મુંબઈ અને લંડન વચેની હુંડીનો ભાવ ૧૬ પેન્સ ઉપરથી વધી ૨૨ પેન્સ ઉપર ગયો તેને માટે પણ એજ પ્રમાણે અતીશય નીકાશનું કારણ રજૂ કરી શકાય. સહી સવસ કસોટી ઇંગ્લંદ અને ઇંગ્લંડ વચેની હુંડીના વગર ફેરફારે ટકેલા ભાવની છે. યુનો એરીસની ચલણી નોટો માટેની હુંડીનો ભાવ ૨૧૬૬નો હતો

લીવાળીને માટે ફ્રેન્સી દાલ્લસની ડીઆઇનો ભેથો કે ?

તેમાં માત્ર અઢી પેન્સનો વધારો થયો છે જ્યારે જ્યુનો એરીસના સોનાના સીકા માટેની હુંડીના ભાવમાં પણ ૪૭૬૬ પેન્સ પરથી ૫૩૬ પેન્સ સુધીનો વધારો લગભગ એટલો જ છે. અને છનોવા તથા વંડન વચેની હુંડીનો ભાવ તા. ૧૬-૮-૧૮ ને દીને ૧૯-૩૮ ફ્રાંકનો હતો તે તા. ૧૫-૮-૧૯ સુધીમાં વધીને ૨૪-૩૦ ફ્રાંકનો થયો એટલે કે પેન્સમાં ગણત્તાં ભાવ એટલો ઘટ્યો ત્યારે એજ અરસામાં મુંબઈ અને લંડન ઉપરની હુંડીનો ભાવ, જે હંમેશા પેન્સમાં બોલાય છે તે એટલોજ વધ્યો છે. આ રીતે વધઘટ થઈ તે સર્વનો ખુલાસો વેપારની બાકી વધારે બોધી રહેવાનું રજુ કરી શકાય. કોઈ વેળા ભાવની વધઘટ અને વેપારનો બાકી એ વચે જરોખર મેળ ન હોય ત્યાં અદૃશ્ય લેવડ દેવડ એટલે કે દેશ પરદેશ વચેની નાણાંની ધીરધાર, ઉછીની આપેલી સેવા, પરદેશમાં રોકેલી યાપણુ ઉપરનું વ્યાજ, પરદેશમાં ગયેલા મુસાફરોને થતો ખર્ચ, સ્ટીમરોનું તુર, વીમો ઉતારવા માટેનાં પ્રીમીયમ અને એવીજ રકમોને લીધે વેપાર બાકી ઉપર થતી અસરનું રજુ કરી શકાય. બીજી રીત એ પણ છે કે ચલણી નોટા વગેરે રૂપમાં નાણાં દેશમાં વધારી કે ઘટાડી નાંખવામાં આવ્યું હોય તેની પણ અસર હોય. એને લીધે ઇંગ્લંડ જેવા દેશમાં સોનાના ભાવ ઉપર પણ અસર થઈ છે. જે સોનું સીતોતેર શીર્લોંગ સાહાદસ પેન્સે આઈસ રહેવું ભેધએ તેનો ભાવ એકસો બાવીસ શીર્લોંગ સુધી ગયા મહીનામાં વધી ગયો હતો. તેનું કારણ એ શીવાય બીજું હોઈ શકે નહીં. જે ઇંગ્લંડમાં સોનાના સીકા છુટથી ફરતા હોય અને નોટને માટે નાણાં આપવાની ના પાડવામાં આવતી હોય તો પ્રત્યેક વસ્તુના બે ભાવ બોલાય. એક ભાવ એ કે આટલા માલ માટે આટલા સોનાના પાઉંડ અને બીજો ભાવ એ કે આટલા માલ માટે ચલણી નોટના આટલા પાઉંડ એ રીતે બે જાતના ભાવ બોલવાનો કેટલો સંભવ છે અને તે બે વચે કેટલા ટકાનો તફાવત રહે તેનું માપ મેનાના ભાવ ઉપરથી મળે છે. એ સ્થિતી આવતી ચાટકા વવા માટેજ ઇંગ્લંડે ૧૮૪૪માં એન્ડ એક્ટ નામે કાયદો બાંધી ઠરાવ્યું કે અમુક હદ ઉપરાંત જેટલી નોટ કહાડવામાં આવે ને સામે તેટલીજ રકમનું સોનું અથવા સોનાના સીકા અવેજ તરીકે રહેવા ભેધએ. ત્યાં સુધી એ કાયદાનો અમલ થયો ત્યાં સુધી સોનાનો ભાવ આઈસ લીડ સીતોતેર શીર્લોંગ સાહાદસ પેન્સ કરતાં બહુ વધારે થઈ શક્યો નહીં પણ લગાંઈ દરમ્યાન એ કાયદો બાબતે મુકવામાં આવ્યો ત્યારથી તેમાં વધારો થવાને કારણે પ્રાપ્ત થયું. તેમ છતાં દેશ પરદેશ વચેના વેપારને અંગે થતી લેવડ દેવડ ઉપર સરકારનો કાબુ હતો ત્યાં સુધી એની અસર જણાઈ નહીં. હુંડીના ભાવમાં વધારે વધઘટ આર્મીસ્ટીસ અગાઉ નહીં પણ એ તારીખ પછી થયેલી છે અને તેમાં એ અંકુશ દુર થવા પછી ચલણી નોટ માટે નાણાં આપવાની અશક્તી એજ મુખ્ય કારણ નજરે પડે છે, એની સાથે બેખાદ ગયેલી બીજી બાબદ દેશ પરદેશ વચેની લેવડ દેવડની છે. એ લેવડ દેવડ માટેના સોદા કરતાં વાર લાગતી નથી. એમાં તુરત નાણાં ફેરફાર કરવાં પડતાં નથી. માટે ભાગે એવા સોદાને હેતુ નાણાંની ફેરફારી તુરત થતી અટકાવવાની હોય છે પણ તેનું પરીણામ એ આવે છે કે દેવાદાર અને દેહણદાર વગેરે વચેની સ્થિતી ફરી નય છે. જે હીંદથી પરદેશો ખાતે મોકલવામાં આવેલા માલનાં નાણાં મેળવવા હક સંભાળી રાખવામાં આવ્યો હતો હુંડીના ભાવમાં ગમે તેટલો વધારો કરવા

છતાં એટલાં નાણાં હીંદને આપવાનું એ પરદેશોને લાવે પડવા વગર રહેત નહીં. પણ એમાંથી પ્રથમ દસ કરોડ પાઉંડ અને પાછળથી સાડા ચાર કરોડ પાઉંડ હીંદ ઇંગ્લાંડને લઢાઈના ખર્ચ પેટે આપવાના ઠરાય તેને પરીણામે હીંદનું માગતું હીંદને આપવાનું સહેલું થઈ પડ્યો. એ રીતે હીંદનું દહેલું લખી વાળવામાં આવ્યું તે યોગ્ય થયું એમ કહેવાનો અત્રે મુદ્દલ આશય નથી પણ એવી રીતે વેપાર બાકીની ઉપર લેવડ દેવડની અસર કેટલી છે તે બતાવવા માટેજ એ દાખલો અત્રે રજૂ કર્યો છે. આ રીતે (૧) વેપાર બાકી (૨) અદૃશ્ય સોદા, (૩) બહિર ધીરધાર, (૪) અઢી નોટો વગેરે દ્વારા ચલણમાં થતો વધારો કે ઘટાડો અને (૫) એનાના ચાંદીની ઉત્પત્તિમાં થતો વધારો કે ઘટાડો આ પાંચ કારણો દેશ પરદેશ વચ્ચેની હુંડીના ભાવ ઉપર ઘણીજ અસર કરે છે અને એ પ્રત્યેક અસર છુટી પાડીને સમજવાનો પ્રયત્ન કરવા યોગ્ય છે. પણ તે માટેના સાધનો એટલા છુટાં છવાયાં છે કે એ અભ્યાસ સહેલાઈથી આગળ, વધારી શકાય એમ નથી. તેમ છતાં એટલું તો હાલ પણ કહી શકાય કે જો વેપાર બાકીની પતાવટ માટે નાણું નીકાશ કરવાની સગવડ હોય તો હુંડીના ભાવ અમુક હદ કરતાં વધો શકે નહીં. એથી જુદી રીતે જો એવી નાણાંની નીકાશ માટે સગવડ ન હોય કે મનાઈ હોય તો દસ રૂપયા દહેલું વસુલ કરવા માટે બદલા વરીકે કેટલી ઓછી રકમ લેવી તેની હદ રહેજ નહીં. મુંબઈ ઉપરની હીંદી પ્રધાનની હુંડીનો ભાવ વધ્યો તેનો અર્થ અત્યારે એજ થઈ શકે કે હીંદનું દહેલું આપવાને ઇંગ્લંડ તૈયાર નથી અને તેથી એક પાઉંડને બદલે પંદર રૂપયાને દેઠાણે દસ કે આઠ કે ચાલ આપવા માગે છે. જો હીંદના વેપારીઓને ગરજ હોય તો એ રીતે ઓછા નાણાંથી સંનોષ પામે. એવી ગરજ ન હોય તેવા વેપારીઓ પોતાનું દહેલું પાઉંડમાં હોય તો ખરોખર વેચી તેના ડાલર કરી સોનું મેળવી શકે. તે આયાત કરવાની મનાઈ છે તો ત્યાંથી બીજી કોઈ ચીજ તેને બદલે આયાત કરી તે હીંદમાં વેચીને પોતાનું દહેલું વસુલ કરી શકે. ઇંગ્લંડમાં ખનતી ચાલે તથા ત્યાંના વેપારીઓ પાસે પડેલી સરકારી નોટો, કોનસલો વગેરે જો હીંદી વેપારીઓ ખરીદે તો અત્યારને ભાવે ઓછે રૂપયે મેળવી શકે અને તેમ કરવાનું તેમને જણાવનારો હુંડીનો ભાવ છે. નામદાર સરકાર વધારે ભાવ ટકાવી રાખવા માગે છે છતાં એકો તેથી ઓછા પેન્સ લેખે એટલે કે પાઉંડ દીઠ વધારે રૂપયા લેખે હુંડીની લેવેચ કરે છે. તેનો અર્થ એટલોજ છે કે પરદેશમાં માલ ખરીદવા માટે હીંદથી નાણું મોકલવા માટેની સગવડ નહીં હોવાથી હુંડીનો ખતર ભાવ સરકારી ભાવથી જુદી રીતે વધાર દર્શાવે છે.

હડતાળનો પવન.

હડતાળનો પવન હવે હીંદમાં આંચો છે. એક પણ અફવાડયું હવે એવું જતું નથી કે જે દરમ્યાન હીંદમાં કોઈપણ સ્થળે હડતાળ ચાલુ ન હોય. એ હડતાળ બે જાતની છે. મજબૂરોની અને શેઠીયાઓની. ઘણીવાર મજબૂરોએ જ હડતાળ પાડેલી હોય છે પણ કોઈ કોઈવાર શેઠીયાઓ પણ બધા મજબૂરોને ઠેકાણે લાવવાનો પ્રયત્ન કરતા હોય તેમ હડતાળ પાડે છે જેને અંગ્રેજોમાં “રેડાઈઝ” નહીં પણ “લોકઆઉટ” કહે છે. એ એકના હેતુ પોતાના અને સામાના બળની સરખામણી કરવાનો હોય છે. જો તે કસોટીનો વધારે સહેલો મલાજ જડી આવે તો આવી કસોટી કરવી ન પડે. એવા સહેલા મલાજ છે પણ તે ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવતું નથી અને તેને લીધે આવી હડતાળો પડે છે. જો કારખાનામાં કામ કરવા માટે જોઈતી સંખ્યામાં મજબૂરો મળવા ન હોય તો નવા દાખલ થનારા મજબૂરોને વધારે પગાર આપવા પડે છે. જો તે કરતી વેળા જુના મજબૂરોના પગારમાં પણ એટલો વધારો ન થાય તો તેઓ નોકરીમાં શા માટે ચાલુ રહે? તેમ છતાં તેમણે આખા વરસ દરમ્યાન કરેલી નોકરીને પરીણામે જે જોતસ એળવવાની આશા રાખી હોય તે મેળવવાનો વખત પાસે આવેલો દેખી નોકરી છોડી જવાનું તેમને પરવડેજ નહીં. આવી સ્થિતિનો લાલ લઇ શેઠીયાઓ એ જોતસ આપવામાં વાર લગાડે તો તેટલો વખત જુના નોકરો બીજે સ્થળે જઈ પણ ન શકે અને નોકરીવાળા કારખાનામાં દાખલ થયલા નવા મજબૂરો જેટલો વધારો પગાર પણ મેળવી ન શકે. આવી સ્થિતિ થાય ત્યારે હડતાળનો પવન વાય છે. જો એક સ્થળે સારું પગારે જવામાં સગવડ હોય તો હડતાળ પાડવાને ખાસ લાલચ ન રહે. આ પ્રમાણે બીચાર કરતી વેળા આપણે નવા અને જુના નોકરોની કાર્ય કુશળતા એક સરખી ગણી છે પણ વ્યવહારમાં જુના નોકરો વધારે કુશળ હોય છે અને તેના પ્રમાણમાં વધારે પગારની સ્વાભાવીક રીતે આશા રાખે છે જ્યારે શેઠીયાઓ નવા અને જુના નોકરો વચ્ચેના તફાવત નજીવો ગણી કાઢે છે. આ કુશળતા કેટલી વાર એવી હોય છે કે બીજા નોકરીમાં જે કામ ન લાગે અને તેથી નોકરી છોડી જવાથી એના લાભ ન મળે. એવે પ્રસંગે પણ એ કુશળતાની કસોટી અગર પુરાવો હડતાળથી મળે પડે છે. જો એ હડતાળ દરમ્યાન અન્ય નોકરોથી કામ ચલાવવાનું શેઠીયાઓથી બની શકે તો હડતાલીયાઓ હારે છે. તેથી ઉલટું શેઠીયાઓની એવી રીતની જીવ ન હોવા છતાં કારખાનાં બંધ રાખી મુકવાની એમની શક્તિનો ઉપયોગ થાય છે ત્યાં કસોટી કામ કરી શકતી નથી અને વ્યવહારની એ રમત અધુરી રહી જાય છે. કારણ કે મજબૂર વર્ગ ગરીબ હોવાથી લાંબા વખત સુધી ટક્કર ઝીલી શકતો નથી. પણ એવી રીતે હડતાળનો અંત લાવવામાં બેઠ પક્ષને નુકશાન છે તે વીરો ધ્યાન ખેંચવું જરૂરું છે. એક વાત એટલી તો સર્વ કબુલ કરશે કે મજબૂરોએ હડતાળ પાડી હોય અથવા શેઠીયાઓએ “લોક આઉટ” નાંદર કરી હોય પણ તે દરમ્યાન પેદાશ ઓછી થાય છે. જેમ પેદાશ વધારે થાય તેમ વહેલે નહીં તો મોટે પણ દેશની દોલતના વધારાને પરીણામે મજબૂર વર્ગની સ્થિતિ સુધારવાનો સભવ રહે. કદાચ શેઠીયાઓના હાથમાં નફા રૂપે જતી રકમનો દુરુપયોગ થતો હોવાથી સમાજમાં મજબૂરોને તેનો લાભ ન મળતો હોય તો એ દુરુપયોગ ઘટાડવાના અન્ય માર્ગો છે. શોખની ચીજો મોંઘી કરે, તેના ઉપયોગ ઉપર અંકુશ મુકે, એ ઉપયોગ કરનારની ઉપર કરના બેલ નાંખે, અથવા માર્ગોથી દ્રવ્યનો દુરુપયોગ ઘટાડી સર્વ પ્રજાની ઉત્તતિ સાધી શકાય છે. તેમાં હડતાળ મદદ કરતી નથી પણ હડતાળ દરમ્યાન પેદાશ ઓછી થાય એટલે અંશે સમાજની ઉત્તતિનાં સાધનો એટલાં ઓછાં

આય છે આ શીવાય એ પણ ધ્યાનમાં રાખવા જેવી વાત એ છે કે ઘણીવાર હડતાળ પાડનાર મજૂર વર્ગ ગરીબ હોવાથી પોતાની સેવા કેટલી ઉપયોગી છે તે પુરવાર થાય એટલે વખત હડતાળ ટકાવી રાખી શકતો નથી પણ તેને પરીણામે તેઓ પોતાના કાર્યમાં એવા બે દીલ ધઈ જાય છે કે એમની કાર્ય કુશળતા સુધારવા કે વધારવાનું કામ છેકજ મુશ્કેલ થઈ જાય છે. મજૂરો હડતાળ પાડીને શેઠયાઓને ઠેકાણે લાવી નહીં શકે. તેઓ કામ બગાડી શકશે હીંદને મદદભાગે એવી રીતે કામ બગાડીને પોતાની સ્થિતિ સુધારવા માટે શેઠને આડકતરી સુચના આપવા જેટલી અધોગતી આપણા મજૂર વર્ગની થઈ નથી. પણ તેમ થવાના ચીન્ટો ઘણે સ્થળે નજરે પડે છે. ઘણે સ્થળે નોકરો ન છુટકે કામ કરે છે. પોતાના શેઠનું કામ કેમ સારી રીતે કરી શકું અને એમને લાભ કેવી રીતે અપાવી શકું એમ વિચારવાને બદલે આ કામ માફ નથી અને એને માટે બીજાને નેમ્યો છે તો તે એ કામ શા માટે ન કરે અને હું શા માટે કરું? એવો સવાલ મજૂરો પોતાના મનમાં પુછતા નજરે પડે છે આ હકીકત કેટલે અંશે સાચી છે તે તપાસવાની તસ્દી જો શેઠયાઓ લેશે અને પરીણામે એવી હકીકત નજરે પડે તો તે મજૂરોને કાઠી ન મુકતા વધારે કર્તવ્યનીષ્ઠ બનાવવાના પ્રયત્ન કરશે તો તેઓ હીંદની ખરી સેવા સાધી શકશે. જો તેને બદલે એવા મજૂરોને શેઠયાઓ કાઠી મુકશે તો પગારમાં વધારો થતા સુધી નવા નોકરો પણ વધારે સારી નોકરી આપે એવો સભવ થોડોજ રહેશે. હરગ્યાન તેઓની બેદરકારીને લીધે થતું નુકશાન કેટલું થશે તે કહેવું મુશ્કેલ છે કારણ કે એવું નુકશાન ક્યારે થાય છે અને કેવી રીતે થાય છે તે પારખવું કે અટકાવવું એ બને તેમ નથી એવું નુકશાન કરવાના કરાવ ઉપર આવે એટલે સુધી મજૂર વર્ગ બેવકાફ નીવડ્યો નથી પણ જો તેમની સ્થિતિ સુધારવાના ઉપાયો વેળાસર નહીં લેવાય તો એ સ્થિતિ આવવાનો ભય રહે છે આ ભય આગળ રશીયાનું બોતરોવીઝમ પણ નજરે પડે છે.

સોનું.

-૧૦:-

સોનું હાલમાં પરદેશથી લાવીને હીંદી સરકાર હીંદમાં વેચે છે. તેને બદલે સીકા કેમ નથી આપતી એવો પ્રશ્ન થાય છે. પણ સોનાના દાગીના બનાવવાનો પ્રચાર હીંદમાં એટલો જુના દાગથી ચાલુ છે કે એમાં ઘટાડો કરવા માટે પ્રજાને એકદમ લલચાવી કે સમજાવી શકાય નહીં અને જ્યાં સુધી હીંદમાં સોનાનું ધોરણ હોય ત્યાં સુધી સોનાના સીકા તથા તેટલાજ વજનની સોનાની લગડી વચે કીંમતમાં તફાવત રાખી શકાય નહીં. એનું પરીણામ એજ આવે કે હીંદની પ્રજાને ઘરણું માટે ભેદનું સોનું પુરતા જગ્યામાં મળે તો પછી સોનાના સીકા ચલણમાં ફરતા રહે. આમ થવા દેવું તેનું નામ ગોલ્ડ સ્ટેન્ડર્ડ એટલે કે સોનાનું ધોરણ. એ હોય ત્યારે પરદેશથી સોનું આયાત કરવાની કે પરદેશ સોનું નીકાશ કરવાની છુટ અને મગવડ હોવી બેંકએ જો તેવી છુટ ન હોય તો દેશમાં આયાત થતા માલ માટે પરદેશ નાણું વાળવાની અને પરદેશ મોકલેલા માલના નાણા પેટે હીંદમાં સોનું આવે તે લઈ તેને બદલે દેશમાં ચાલતું નાણું આપવાની ગોઠવણ નામદાર સરકારે માથે લેવી બેંકએ એવી ગોઠવણવાળી વ્યવસ્થા તેનું નામ ગોલ્ડ એક્સચેન્જ સ્ટેન્ડર્ડ, જે હાલ અમલમાં છે. એમાં સોનાના સીકા દેશમાં ફરતા રાખવાનો પ્રયત્ન કે ઉત્તેજન હોઈ શકે નહીં અને પ્રજાને ભેદનું સોનું સરકાર પાસે ખરીદવાનું જ રહે. હાલની વ્યવસ્થા એવી છે અને તે જાનતી તાકીદે બદલીને સોનું આયાત કરવા માટે વેપારીઓને છુટ આપવાનો નામદાર સરકારનો હેતુ છે એમ નામદાર સરકાર તરફથી બાહરે પણ કંઈવારમાં આવ્યું છે. ચલણને લગતી કમીટીની ભલામણ પણ એ પ્રમાણે જ છે. એને અનુસરીને કામ લેવામાં આવે તો સોનાના સીકા ચલણમાં વધારે જોવામાં આવે અને અણણ ખેડુતોના હાથમાં એ જાય તે વેળા એવી મોટી કીંમતના સીકા તેમને રાખના કામકાજ માટે અનુકુળ નહીં થાય એવી ટીકા થતી આપણે સંભાળીએ છીએ 'પણ સોનાના સીકા મોટી કીંમતના હોવાજ બેંકએ એવો કાંઈ નીયમ નથી. ખ્રીટીશ ગાયેનામાં સોનાનો ડાલર ચાલે છે તેની કીંમત ૧૯૧૮માં ચાર શીલીંગ બે પેન્સની હતી અને કેનેડા, તથા હોલંડનું રાસમાં ચાલતાં સોનાના ડાલરની પણ એજ કીંમત તે વેળા હતી. એવો ડાલર બે કે ત્રણ રૂપયાની બરાબર થાય. અમેરીકાના યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ચાલતો સોનાના ડાલર પણ લગભગ એટલીજ કીંમતનો છે તે ધ્યાનમાં લઈએ તો એવી નાની કીંમતના સોનાના સીકા હીંદના ચલણમાં છુટથી ચાલી શકે એ માટે અમને કાંઈપણ મુશ્કેલી જણે લાગતું નથી. ગામડાનાં લોકોને મુશ્કેલી નહે એમ કહી તકરારને ખાતર સ્વીકારીએ તો પણ મોટાં શહેરોમાં એવા સીકાથી સગવડ વધે એમાં કાંઈજ શક નથી.

ધી પાયોનીયર ઇન્ડિયન પેન્ટ એન્ડ ઓઇલ વર્ક્સ લીમીટેડ.

અમારા કારખાનામાં દરેક જાતના રંગ રંગાન જેવા કે જીનીવેન, વાઇટડીક, વાઇટલેડ તથા તમામ જાતના કલર પેન્ટ ચકતી ઉતરતી કવોલેટીના ખનાવીએ છીએ.

ઇમારતી દીવાલને લગાડવાના ડીસ્ટેમ્પર પેન્ટ (પાણીના કલર) તમામ જાતના બને છે અને જે બીજા રંગો કરતાં સસ્તાં તેમજ ઉત્તમ છે.

અમારા પેકીંગ ડીપાર્ટમેન્ટમાં ડ્રમ્સ, કેન્સ નથા ટ્રાન્સેપીંગ ટૂંકા નાની નથા મોટી દરેક જાતની જથાખંધ બનાવવામાં આવે છે.

વધુ માટે પુછો :

ધી પાયોનીયર ઇન્ડિયન પેન્ટ એન્ડ ઓઇલ વર્ક્સ
લીમીટેડ.

ધી લેઇટ ઇન્ડિયન વાઇટ પેન્ટ કુંપની.

ભાયખળા મુંબઈ.

હિંદના લોક નાયકો.

આબુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનો

એક મત.

દેશી હુત્તરનો નાદર નમુનો.

ટીનની ઠપ્પીમાં પેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ની મશીનથી બનાવેલી ચળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતખતાર” પત્રિકાના અધિપતિ આબુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી ચળકતી હોવાથી ઝાંખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણ ધ્યાનમાં લેતાં અમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું જાણીયું થશે.

“બંગાલી” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે—આ શાહી ગુણોમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ઐસ એટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

રૂ. આ.

	પ્રાઇટ બ્લ્યુ પ્લેક શાહી ૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
	ડાયમંડ ” ” ” ”	...	...	...	૧—૪—૦
(Red)	રુતી ” ” ” ”	...	...	...	૧—૬—૦
	ચીપ ” ” ” ”	...	...	...	૦—૧૦—૦
	ગ્રીન (લીલી) ” ” ” ”	...	...	...	૧—૪—૦
	કોમર્સિયલ બ્લ્યુ પ્લેક શાહી ” ”	...	...	...	૧—૬—૦
	બ્લ્યુ ઈન્ક ” ” ” ”	...	...	...	૧—૪—૦
	વાયોલેટ ” ” ” ”	...	...	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી જાંબી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફો માત્રના દાલાની પેઠે શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી જીલકુલ રેલાતી નથી.

વિદેશી શાહીના બાદલાઓ વાપર્યા હશે, તો પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કઈ સારી ને કેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીકડીટ મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુખ્ય ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ. પૈસા ધીરી (લોન) નવા ધંધાને મદદ પણ આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો—

સ્વરાજ્ય વિશે.

સર્વના હૃદયમાં દેશહીત માટે તરૂં ચેતન સ્ફુટાવનાર હિંદ નાયકોની છબીઓ દરેક દરેક હૃદયોમાં સ્વદેશ સેવાની પ્રબળ ભાવના અને માનુષ્યકિતનો ઉત્કર્ષ સાધવા તરીકે ચેતન સ્ફુટાવે તેવા હૃદય તથા શબ્દન અર્થકૃત કરનારા આર્થ વીરચંત્રના એકાદ આર્થ કાર્ડ વેપાર ઉપર ૧૫ મતના ‘પોસ્ટ કાર્ડ’ સાઈઝના જુરો જુરો બનના વીરચંત્રના કાર્ડ તૈયાર છે. જેની ક્રીંમત સાધારણ તથા અરીખશીલિના લોકોપલ ખરીદી શકે તેવા કૃત્ર આદેશી ક્રીંમત વાન હુત્તર રાખવામાં આવી છે.

પોસ્ટકાર્ડ સાઈઝના દરેક કોટાની ક્રીંમત અર્ધા આના; ૨૪ કાર્ડનાં બાર આના; ૫૦ કાર્ડનાં રૂ. સવા. ૧૦૦ તૈંનાં ૩૫૦ આના સવા બે. ૪૫૦ આના અર્ધ આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાયધુની, મુખ્ય નં. ૩,

દેશી નામું શીખવવાની રુકુલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોંધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલણા દેવી રસ્તાપર ભાટીયા મહાજનવાડીમાં ગોરખનદાસ કરસનદાસ હલ્લુ શુજરાતી કોમર્સીયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં દેશી શત્રી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંગઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા શુજરાતી દાદ્યશાસ્ત્રીય વગેરે વેપારને લગતી તમામ બાબતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિષયનું ખાન ઉંચું જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત સૌને અનુકૂલ પડે તેવો રાખવામાં આવ્યો છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માસિક ફી રૂ. ૧ રાખવામાં આવી છે. એપ્રિલ (ખાલાશ્રમ) ના છોકરાઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું.

પોરબંદર પોર્ટલેંડ સીમેંટ

“ગજપતી” છાપ

હમારો સીમેંટ હીંદુસ્તાનમાં આપાત થતા સારામાં સારી સીમેંટની બરાબરી કરે છે, અને ભણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હંદરવેટના મનખુદ કોથળાઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા ઘણીજ સહેલાઈથી કચડી શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેંટ કું. લી. ૦

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એજન્ટ્સ,

(૪૧)

નવસારી બીલ્ડીંગ કોટ, મુંબઈ--

મુંબઈના વાંક શું ?

મોઢા યાજ્ઞ એજ હલકા ખોરાકની સચોટ સાબીતી, ને હલકો ખોરાક ને શરીરનાં રસ યણીક વલોને નાશ કરવાનો (આત્મધાની) ઉપાય.

અત્યુત્તમ સગવડ—ઉમદા ખોરાક.

(૩૦)

ઠ. મુંબઈની પોસ્ટની પાછળ મુંબઈ નં. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારના નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર જેથી દવાઓ—

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાંથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા જલદી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અછુટ કાવત આપે છે. (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ હિતજનક અને ઉન્માદક દવાઓથી હુંક સમય મટે નબળાની ફીમ શક્તિ લેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે.)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે.

(૩) અછર્જની વ્યાધીનો તારા કરે છે, અને અન્ય માર્ગને લાંબત આપે છે.

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાચી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી મુવારોજ વાઝુ યક યકે નથી, અગર લાઝુ થયા હોય તો મટી લય છે. કિમત દર બાટલીના રા. ૧-૨-૦.

વેલીસેરે ક્રેસ્ટેડ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનનંદુને રાંકત આપનારી અમુલ્ય દવા) માલ્સના જ્ઞાન-વન્નુઓમાં અને મનજ્ઞા મુખ્ય પદાર્થ વેલીસેરે ક્રેસ્ટેડનાં વલો રહેલાં હોય છે; અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ધરી લય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ જુદાં જુદાં સંખ્યાબંધ દરો દર્શન થાય છે. તેથી શરીરને કુદરતી રીતે મારકે આવે તેવા વલોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી પડેલી ખોટી યુરી પડે છે. ને શક્તિ આપનારા વલોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મનજ્ઞને કે અંગેજનને વસંદો વિરોધ જાણતો હોય તેમજે અચુક આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રા. ૧-૬-૦ (પોલી સાઇડ.) ૦-૧૪-૦ નાની સાઇડ.)

બીજી બનાવટો મારે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

(૩૬)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

(આ પ્રોપ્રીયટરિસ લેઈન્ટ સ્ટોક કંપનીના રજીસ્ટ્રારની ઓફીસમાં નોંધવામાં આવ્યું છે.
અને અરજીઓ સ્વીકારવાનું તા. ૧૦-૪-૨૦ ને દીને બંધ કરવામાં આવશે.)

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્કસ લીમીટેડ.

(૧૯૧૩ ના હિન્દી કંપનીઓના કાયદાને આધારે સ્થપાયેલી)

ચાપણ. રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે

પ્રત્યેક રૂ. ૨૫ ના ૧,૦૦,૦૦૦ શેરોમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે અને
જેનાં નાણાં નીચે પ્રમાણે ભરવાનાં છે:—

અરજી વખતે રૂ. ૩. શેરોની વહેંચણી વખતે રૂ. ૩.

અને બાકીની રકમ જરૂર પડ્યે વસુલ થશે પણ પ્રત્યેક વખતે શેર દીઠ રૂ. પાંચ કરતાં વધારે રકમનો કોલ નહિ લેવામાં આવે અને ત્રણ માસથી ઓછી મુદતને અંતરે કોલ લેવાશે નહિ.

ડીરેક્ટરોનો ઈરાદો શેરોની વહેંચણી પછીથી નાણાંની ખાસ જરૂર પડ્યા વિના કોલ ઉધગવવાનો નથી. એટલે કે નવાં યંત્રો વગેરેની ખરીદીની મસલત પુરી થતાં સુધી અને તેને માટે ઓર્ડરો અપાતાં સુધી કોલ લેવાશે નહિ. એજન્ટો, ડીરેક્ટરો અને તેમના સ્નેહીઓએ રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ ની કીંમતના ૪૦,૦૦૦ શેરોની અરજી કરી દીધેલી છે. અને હવે શેષ ભાગજ જાહેર પ્રજાને માટે મુક્યો છે.

શેરો અંડરરાઈટ કરવાનું બીલકુલ કમીશન અપાયું નથી.

અરજીઓ મોકલવાનું ઠેકાણું—મેસર્સ બીલીમોરીયા, ગીલડર એન્ડ કું.

૩૨, એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

ડીરેક્ટરો:—

૧૨૨૭ આર્ચાંદલ ટના એસ્કવાયર બી. એ. એલ. એલ. બી માણ લીવાન સાવનગર, ભટવાડી ગીરગામ મુંબઈ. (ડાયરેક્ટરો:—તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ વર્ક્સ લીમીટેડ, તાતા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક કંપની લીમીટેડ, બોબે સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ, ગાયકવાડ એપલ એન્ડ કેમીકલ કંપની લીમીટેડ, વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા કેમીકલ કંપની લીમીટેડ, અંબાણ તારંગા લાઇટ રેલ્વે કંપની લીમીટેડ, એન્ડ્રો ઇન્ડિયા એન્ડ કોલોનીયલ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ.)

૧૨૨૮ હાણ અણુ એસ્કવાયર; વેપારી, ૧૦૧ કટલરી બજાર, મુંબઈ; કટલરી અને સન્ડી ગુડ્સ મરચન્ટ એસોસિએશનના પ્રમુખ.

૧૨૨૯ કરસનદાસ શ્રોફ એસ્કવાયર; કાપડના વેપારી મુળજી ભેઠા મારફીટ, ચોક, મુંબઈ. સમાઈલ જી. અલ્લાના એસ્કવાયર; વેપારી. (અલ્લાના સન્સની કું.) ૧૫ વોર્ડન રોડ મુંબઈ. અલ્લાના રહીમતુલ્લા એન્ડ કું. ના ભાગીદાર, ઇન્ડો ચાયના મીલ્સ લીમીટેડના એજન્ટ્સ તથા ખીરલા મીલ્સ લીમીટેડના એજન્ટ્સ અને ડીરેક્ટર.

૧૨૩૦ અણુ અણુ કૃષ્ણલાલ મહેતા, એસ્કવાયર; એમ. એ. ૧૬ બેંક સ્ટ્રીટ મુંબઈ; સેક્રેટરી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન અને બુરો મુંબઈ, ઇન્ડિયન ટોયલ અને ગ્લાસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. લીમીટેડના ડીરેક્ટર, તથા ધી બોબે કોઓપરેટીવ હાલસેલ સોસાયટીના ડીરેક્ટર.

૧૨૩૧ અણુ અણુ રહીમતુલ્લા એસ્કવાયર; વેપારી, ૧ હુમમ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ. મુંબઈ મ્યુનિ-સીપલ કોર્પોરેશનના સલાહકાર, ઇન્ડિયન એમ્બર એન્ડ બુરોની કમીટીના મેમ્બર. બોબે સીટી ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના ડીરેક્ટર, ન્યુ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીના ડીરેક્ટર, મુલતાનોના કોટન મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડના ડીરેક્ટર.

૧૨૩૨ દારકાદાસ મુળજી ગોરડીઆ એસ્કવાયર; વેપારી, ૧૪૭ અબદુલ સીટ, નં. ૩, દારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ના ભાગીદાર.

૧૨૩૩ મદનલાલ પ્રાગજી મીશ્રો એસ્કવાયર; (એક્સપ્રોફીસીઓ) વેપારી, ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સીટ મુંબઈ નં. ૩, દારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ના ભાગીદાર.

બેન્કર્સ

ધી સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ હોર્નબીરોડ કોટ, મુંબઈ.

તાતા ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ બેન્ક લીમીટેડ કોટ મુંબઈ.

સોલોસીટર્સ

મેસર્સ. ધરમશી એન્ડ કો. ચર્ચગ્રીટ સીટ, કોટ, મુંબઈ.

ઓડીટર્સ

મેશર્સ એસ. બી. બીલીમોરીઆની કું. એસ્ટેનેડ રોડ, કોટ મુંબઈ.

મેનેજિંગ એજન્ટ્સ

મેસર્સ દારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સીટ, મુંબઈ નં. ૩.

રજીસ્ટર્ડ ઓફીસ

કર્ણીકે અધર્સના કારખાનામાં ખનની કવાઓ.

કર્ણીકે	એચુ મીક્ષર	(તાવમાટે)	૦-૧૨-૦
કર્ણીકે	એચુ પીલસ	(તાવ માટે)	૦-૧૨-૦
કર્ણીકે	ટોનીક સીરપ	(સકતી માટે)	૧-૦-૦
કર્ણીકે	સાસો પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	૧-૦-૦
કર્ણીકે	કદ્દ મીક્ષર	(ખાંસી માટે)	૧-૦-૦
કર્ણીકે	કાલેરા મીક્ષર	(પાકી માટે)	૧-૦-૦
કર્ણીકે	કન્ટો ખામ	(ચરીરના દુખાવા માટે)	૦-૮-૦

ખીમ કવાનેમાટે લખો.

(૧૮)

Tel. "Kadki" Bombay

કર્ણીકે અધર્સ ગીરગામ-કુખર્ષ.

શુદ્ધ રતાલ ભસ્મ.

કોહ, વાયુ, તાવ, કમ અને રક્ત-
વિકારમાં અકસીર. વિગત સાથે આઠ પડીકીને
રૂ. ૧-૪-૦, પારસલ ખર્ચ બુદ્ધો.

પંક્તિ વિસ્તૃત વૈધ.

૧૦૧ વીરાસાની પોળ, વડોદરા

ગ્રેઈન, સીડસ, કોટન, લી, કરીઆલુ,
વલનું તેલ, સરસીલું તેલ, એરંડીયું
કાંચુ પાકું તેલ, તથા તેનો જાળ, બીગરે
ખરીદવું હોય તો વધુ વીગત માટેલખો
Bhimson Co., વડનગર (ગુજરાત.)

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને બાણીતી

મારવાલી
ખનર
કુખર્ષ.

મહાલે એન્ડ કંપની.

વીલા સ્વ

કોરતી મેકરની બાણીતી

શરહી હાથી છાપની હાથીતી

ગેગલોર, સાઈકલ, મીરજાપુર, વીગરે

તથા ખર્ચાના ફેન્સી ડ્રેસો તેમજ સાચી જરીની તથા

નવી તરાહની કપડાં કેપ તથા બીજાંદીયા કેપ, સાદી ટોપીજીરે

અંગવર નરથો હમારે ત્યાં હાલ મેલ તદ્દિયાર છે તે જોઈ

જવાને ચુક્રો નહીં.

(૩૪)

ખહારગામના એડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY
Largest Importers

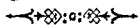
Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

(૨૨)

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમતું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિકણા બાકા કાગળ, પાંકુ પૂઠું ૫૦ ૮૦૦ તુર્વ ગ્રાહક
મૂલ્ય-રૂા ૨-૮ ૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેએ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમતું
અત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય યોધક અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બનેલા અર્વ અલૌકિક અમલકારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો જોઈએ. સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી પાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનબલ સેંકડો ડીઝાઇનમાં મશીનાથો

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, બુલેશ્વર કલુતરખાના પાસે

કેથેડ્રલ સ્ટીટ-મુંબઈ નં ૨

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અલભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ઇચ્છતા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી હરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો થાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર ખેસવાની કોઈપણ જાતની ફરિયાદ તથા હસ્તની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અન્યથા રીતે દૂર થાય છે.

કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ડબ્બી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી ભેટ એટલે કુલ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. ભેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાર્થસ લિસ્ટ મંગાવો.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

પ્રાંચ એશીસ,
કાલ્યાણેવી રોડ. મુંબઈ,

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(અમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીર-માંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કટાણો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી જીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ નો શીશી ૧ નો રૂ. ૧૥

ઠે. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

તીજેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફીસોમાં તીજેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીજેરીની મજબુતાઈ ટૂંકી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકરોની ખનાવટ ટૂંકી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફીસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીજેરીના ઓર્ડર મળ્યા છે.

(૪)

કારખાનું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, અંબઈ.

મહુવાં (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાના હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૪ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૩૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો લયંકર દુષ્કાળ પડ્યાથી એક રૂપીયાનું ત્રીશ રતલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હુમ્મેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંભકુંભના ચાંદલા ઠરેલી, શીંગદે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા મુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજુ ઉનાળાની ખરી મોશમ બાકી છે તે સુહતના દરમિયાન ફેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાયું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુશ્કેલીમાં આવ્યા છતાં જાહેર હિંમત રાખી કમર ઠસી જીવાર બાજરાની પુષ્કળ કામ ખરીદ કરવા તથા કાનેશ્વરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ઘણુંજ ચાહનાં ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતેષી પરમાર્થિક આવનાં લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સફળ્ય કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશોદય થશે.

જરા જોશો કે ? ક્યાં ! અનાથ બાળકો તરફ—શું !

દુષ્કાળ સમયે ભૂખ, દુખ અને અજ્ઞાનથી પીડાતા અને માઆપથી વિખૂટાં પડેલાં અનાથ, બાળકોને ?

ધાઓ—અને બચાવો તેજ બચશે :

સુપાત્રે દાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન લેવાણી છે. મકાન ઉજા કરવામાં રૂપિયા ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે.

રૂ. ૨૫૦) ભરી બધાવી અમર નામના મેળવો.

(૪૦)

લખો.
ઓ. સેક્રેટરીઓ,

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ,
વડવાણ કેમ્પ.

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર—મીઝબતી, સાજ, રમ, વારનીસ, મોહીટ સોમેટ વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર કીમત ર-૮-૦.

હુન્નર પ્રકાશ સોદો—ગીવાસણી, કાચ મુગધી સેંટ, અર્કો વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી ર ૧-૮-૦

હુન્નર સચ્ચ—છેલ્લામાં છેલ્લી શોષનાં, અનુભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપુર (આ બુક માટે દેશી વેપારી ચેરબરો ઉત્તમ અભિપ્રાય મળ્યા છે) કીમત ર. ૧-૮-૦.

સાધુનો હુન્નર—સરવે જાનના સાજ, બાર સોપ, ટાઇલેટ સોપ, સેનોચ સોપ, વીગેરે હુન્નર કીમત ર. ૦-૧-૦.

હુન્નર માદીકા—૧-૨-૩ હેર મોર્લેવ, અનર. લેવડર, પોમેડ, સોપ, લાઇમ્સ, બામ, અમ્યુમીસર વીગેરે અનુભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપુર કીમત ર. ૧-૪-૦

હુન્નર દર્પણ—૨-૩-૪-સુગંધી સેલે, સેંટ પેનકીલર, વાળ કાઢવાનો સાજ, કાસમેટીક, જર્મન-સાસ્ટમ અનરે, રમ, વારનીસ, સ્ટેટ, હેરડાઈ, બાર સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત ર. ૧-૦-૦.

હુન્નર કથા જ્ઞાન—અનરબી, સાઈ, ટોળ ગીલીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાઈ પાણી વીગેરે હુન્નર કીમત ર. ૦-૬-૦

ફેટાઅરીક હુન્નર—કીમત ર. ૦-૬-૦

હુન્નરબગા નવીન—કીમત ર. ૦-૪-૦
પોસ્ટલ ઓર્ડર.

લખો:—હુન્નરોદય બુક ડીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬—૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુંબઈ નાં ૬.

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાઇટેલીઆ-નખળા સ્ત્રી પુરુષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું ૦ ની ઘરગણતરી દવાઓ.

કેમ્પ કું ૦ ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સંગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણ હેર એઇલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ. માદન કું ૦ ની બતાવટું ઉમદા “સુવાસણ હેર એઇલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(૪૬) (પેટ મેડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

ફીદા બીલીંગ—બુમામસજદ—મુંબઈ.

મંગલો ! !

પાંચો !

આજે આઠ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કુલ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એક જ માસિક

સેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા જેવન્યુ ઉપજ કેવી રીતે વધારવી, નવા બગાડા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી શાકભાજીનાં વાવેતર ક્યારે અને કઈ મોસમમાં કરવા, ખેડૂતાએ ચોટું ખર્ચ કરી ઉપજ કેમ વધારવી વગેરે વિગેરે વિષયોથી બરખર આ એક જ માસિક છે. નમુંનાને અંક મંગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે. વાર્ષિક લગભગ ફક્ત રૂ. ૨) બે રૂપીઆ રાખવામાં આવેલ છે. લાયસેન્સ રૂ. ૧-૮-૦ હોઈ રૂપીઆના લગભગથી મોકલવામાં આવશે, માર્કે ઘૂસત નસુના માર્કે લખા—

ઉપરાંત અમે સેતિવાડીને લગતાં નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ બધી નવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે.—

૧ કૃષ્ણાંડ કુલખાગલું બગાડાતું પુસ્તક.

નીમત રૂ. ૧-૧૨-૦

૨ હિંદુસ્થાનમાં થતા વાવેતર કરવાની રીત

” રૂ. ૧-૪-૦

૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડનાં હથીઆર વગેરે.

” રૂ. ૧-૪-૦

૪ પાણીની સેવક તથા તેનાં ઉપયોગની સાધન.

” રૂ. ૧-૮-૦

૫ ખેતિના ધંધામાંથી પૈસા કમાવાની કૌશલ.

” રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતના ખાતરોનો સમાવેશ થાય છે)

૬ રેશમના કીડા ઉછેરવાની તથા કેટકીલું વાવેતર કરી રેશા બનાવવાની રીત.

” રૂ. ૦-૬-૦

૭ કૃષ્ણાં પાણી વધારવામાટે બેરોગ કરવાનો “સેતિવાડી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ અંક

” રૂ. ૦-૪-૦

સારાં તંદુરસ્ત દેશી શાકભાજીનાં બીયાં પણ વેચીએ છીએ.

હવેરાય છોટાલાલ અંબાલા, શાહીબાગ-અમદાવાદ.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગુલું થાકી જવું, મનનું ઉઠાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચક્રી તથા આંખે અંધારા આવવાં, ઠંટાળો આવવો, વિચાર શક્તિનું શુભ થવું સ્વભાવ ચીડા થવો, જરા જરામાં ઉરકેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત સ્ખલીત થવું, શરીરનું તવાઈ જવું તથા હ્રમેશ ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અલ્પગમોઃ—આમ જ્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા થાય છે; ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજશ્રી ગોળીઓ

તું સેવન કરવા લલામણુ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ દર્દો મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી લોહી તથા વિયંતે સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને ખોરાકી વધારી દુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે ક્ષય સંગ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે કી. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૫ ફાયદો ન થાય તો એક પલ્લ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓનું સ્વરૂપવાત બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો આંધો સ્તન વિગેરે અવયવોને ફરી દઢ કરે છે, ઘાસણી ધુપણી અને રૂતુદોષથી થતા રોગ મટાડે છે. ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણુ કરવા ચોગ્ય બનાવે છે. સુવારોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, જાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૨ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી સાથે ફાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હનુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,

કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

(૧૯૧૩ ના ઈડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ મી કાયદાની હટ મી કલમને અનુસરીને મદદલતગરને બદલે એક ચાલી મુખબની જોઈટ સ્ટોક કંપનીનાં રેલરવાર હથુર દાખલ કરવામાં આવી છે)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના સાલના ઈડીઅન કંપનીઝના ૭ મી કાયદા મુજબ ઉભી કરવામાં આવી છે)

સતાવાર થાપણ.... રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાહોડેલી થાપણ.... રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે રૂ. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ એરડીનરી શેરોમાં વહેંચાઈ ગઈ છે, અને જે નીચે મુજબ પગાર કરવાની છે:—

રૂ. ૩) અરજ માથે, રૂ. ૫) શેર નામ ઉપર કચ્છી વેળાએ, અને બાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક શેર પાછળ રૂ. ૫) થી વધુ નહીં એવા કોલથી, જે કોલ શેર નામ ઉપર કીધા પછી, એ મહીનાથી એાછી સુદતમા નહી, એવે અંતરે અને એ મહીનાથી એાછી સુદત નહીં એવા ગાલાથી કહાડવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

એા. મી. સાલેમાઈ કે. બરોડાવાલા, મીલકતદાર અને વેપારી (પ્રમુખ)

સર હુકમચંદ સરૂપચંદ, નાઈટ, બેંકર અને મીલમાલેક.

રાય બહાદુર એાંકારજી કસ્તુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મી. કીરન કે સેન-ગુપ્તા, એમ. એ., બી. એસ. મી. (કલ) બી. એસ. સી. (ખાણુને લગતી) એમ. એસ. સી. (બરમી.) એમ. આઈ. એમ. ઇ, એફ. જી. એસ. ભુશતરથાસી, કલકત્તા.

મી. રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી, સોલીસીટર અને નોટરી પબ્લીક (મેસર્સ માલવી મોદી, રણછોડાસની કંપનીવાળા).

મી. કેવીદાસ નારણદાસ, (મેસર્સ નારણદાસ પરશોતમદાસ એંડ સન્સવાલા) વેપારી મી. એમ. એચ. એમ. મહેતા, મેથેલર એાંક કોમર્સ (મેસર્સ એચ એમ. મહેતાની કંપનીવાળા) વેપારી અને મીલમાલેક.

મી. ત્રીપુરાઈ બી. કંચારીઆ.

મી. જી. ભટ્ટાઈ બી. મહેતા બી. એ. એલ. એલ. બી. એફ—એાફોસીએા.

બેંકરો:—

ધી બંકર-નેશનલ બેંકિંગ કોર્પોરેશન

ધી બેંક એાફ ઈડીઆ લીમીટેડ

સોલીસીટરો:—

મેસર્સ માલવી, મોદી, રણછોડાસની કંપની.

એાડીટરો:—

મેસર્સ બાટલીઆઈ અને પુરોહીત

ઇનકોર્પોરેટેડ એાંકાઉન્ટે (લંડન) હોર્નબીચ, મુખબ.

મેનેજિંગ એાફીસ:—

રાયબહાદુર એાંકારજી કસ્તુરચંદની કંપની.

રેલરર્ડ એાફીસ:—

If you are Interested in any of these

Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
ams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hessian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Larbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Telephone No.— { Office 3563
Residence 3112

Codes:

11th & 5th Editions A B C
Private & Bentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અગે દરેક જાતનું અનાજ, કરીઆણું, ગધીઆણું, તેલના બીયાં, તેલ, ટાપરાં, ખેાળ, હરણાં, જેડીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, છરૂં, રાઇ, મેથી, હળદર, આંબલી, લવંગ, તજ, મુવા, સુકા મેવો, શુણપાટ, શુણી, શણ, સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હીંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે, વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલે-સ્ટાઇન વગેરે દેશાવશે ખાતે વચાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવદેશી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અગે દરેક જાતનો માલ જાનર કસી ખરીદીને હીંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી મોકલીએ છીએ.

એકલા આકાયા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાતી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—
"Fairrun."

ટેલીફોન.—

{ ઑફીસ ૩૫૬૩
હર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને
૯૩-૧૦૭ મટીલ બંદર રોડ, બારબ
મુંબઈ

C. B. 988.

શૂરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફાર્ટ. મુંબઈ.

અને

વડગાદી—મુંબઈ.

રંગ અને રંગને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવના
અને વેચનારા.

પાકાં રંગ	બેઝીક અને એસીડ	સલ્ફર રંગ	કે
કોગોરેડ	મેથીલ વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	ખાં
ટેલ્ટ. રેડ	મેથીલીન બ્લ્યુ	„ ગ્રીન	„
ડીરેક્ટ બ્લેક	મેલેકાઇટ બાઇ	„ યલો	બ્રાઉન
ડીરેક્ટ યલો	બ્રાસમીન II	„ ખાકી	લીલ
ડીરેક્ટ બાઇ	મેટાનીલયલો	„ બ્લ્યુ	ટેની
ડીરેક્ટ પીંક	બોરે જ II	„ ડાર્ક	બોર્ન
બેઝો પરબ્યુરીન	સ્કારલેટ B R	વિગેરે વિગેરે.	હાઇડ્રો -
ડીરેક્ટ મેન્ડે	સાઇબીંગ બ્લ્યુ		રેનેટ
ડીરેક્ટ રૂબીન	વોક્ટોરીઆ બ્લ્યુ		સોડીય
ડીરેક્ટ વાયોલેટ વિગેરે.	સ્ટેપીંગ રેડ વિગેરે વિગેરે.		કોસ્ટીક વી

(૫૭)

આ પ્રસિદ્ધ નં. ૬૩, ચીંચપોલી પરેલ રોડ મુંબઈ, લેડી નોર્થકોટ હિંદુ ઓફિસ
પ્રેસમાં બહુવચન પીતાંબર ઠક્કરે છાપ્યું છે અને ધી ઇન્ડીયન મરચન્ટસ એસોસિએશન
જયપુરમાં લેડી નોર્થકોટ હિંદુ ઓફિસમાં ૧૯, બેંક સ્ટ્રીટ કોલેજા પ્રેસમાં છાપ્યું છે

સલ્ફર

બુરો માટે

देशी

दुर्गादेवप्रसाद मालिक.

५२०६२२ रु. VOL. XII. MAY 1920.

से १२२० अंक ११ मे. No. 11.

An opening to pursue British Guiana (on why—

We are prepared to import from Oil, Ghee, Udad Dal, Massala, Spice are BEST. sorts. We are prepared to export Sugar, Rice, Rum, Balata, Gold to perfection RUBBER. EKELEPERS.

We are shipowners, rice-millers, of West End commission Agents; Reference:—Royals proved to London and British Guiana. Correspo only in English; to

Baboo Rajah before leav-
D. sted here in

strating over
free to any

address.

West End Watch Co -
BOMBAY - CALCUTTA

DREWET CHOWNA & Co
31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.
દ્રુએટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાંટો.
 નાં ૩૨ રવળનો મોહોલો, કેટ, મુંબઈ.

અમારી મુખ્ય સપ્લેસીએલીટી ર
 સટુઅરટ ઍન્ડ કુાં લીમીટેડ
 રૂની ગાંસડીઓ દાખવાના હા-
 પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
 પમર્ષીંગ ઇનજીનો.

દી. સી. ઍને ઍ. સી
 ઇલેક્ટ્રીક મોટરોના “ મેરલ
 મેકર ” ના સીલીંગ ફ્રેન
 (પાંખા) અને ઇલેક્ટ્રી
 લાઇટના ફીટીંગસ.

નવાં ૨૦'X૬'X૩૦ ના લેન્ડસાઇર

બાઇલરો.

સ્ટોકમાં છે.

પ્લાટ પ્રથમેના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના છનો તથા આપતર.
 ગોડાઉનમાં હાંમેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, એન્જીન બાઇલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ
 ગોડાઉન, ક્રીધર રોડ, પ્રીન્સીપ ડેક સામે.

મેન્ડ વેળા કુંપની	...	1 એ	West End Watch Co. ...	1 A.
મેન્ડ ચંદની એન્ડ કું.	...	2 એ	Drewel Chowda and Co. ...	2 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.	...	3 એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
દેવ અનાથાશ્રમ—નાદિયાદ	...	4 એ	Hindu Anathashram—Nadiad	4 A.
સેન્ટ્રલ કેમિકલ લેબોરેટરી	...	4 એ	The Standard Chemical Laboratory	4 A.
અમરનાથ દાપ્પી	...	5 એ	Amratsnjan Dappt	5 A.
અમીયન સેવેશ એજન્સી	...	5 એ	The Indian Claim Agency	5 A.
અ. રેકમાન અયુથાકર	...	6 એ	Abdul Rehman Aboobakar	6 A.
અલ્લાશ્રમ એન્ડ કું.	...	6 એ	H. Vallabham & Co. ...	6 A.
અ. એન્ડ ટાઇવાન લીમીટેડ...	...	7 એ	The Bank of Taiwan Limited	7 A.
અ. એચ. કોલેન્ડ કું. લીમીટેડ.	...	8 એ	The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
બાલાશ્રમની કું.	...	8 એ	J. Balamal & Co. ...	8 A.
શિશુ એમ. કન્ટેનરની કું.	...	9 એ	Phiroze M. Dustoor & Co. ...	9 A.
શિશુ કેમીકલ કું.	...	10 એ	The Rio Chemical Co. ...	10 A.
શી લક્ષ્મી આર્ટ મી. ટીંગ વર્ક્સ...	...	11 એ	The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
અલ્લાશ્રમ સલ્ફાઇડ આદ	...	11 એ	Chhaganlal Lallabhai Shsh	11 A.
કેમિકલ કોનાલ	...	11 એ	Premchand Kashnaji ...	11 A.
શી હન્ડીયન મર્ચન્ટાઇલ કન્સુલ્ટન્ટ કું. લી.	...	12 એ	The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
શી એન્ડ અખબર...	...	13 એ	Short Advertisements ...	13 A.
શી હાલિદાસ મોલારામ	...	13 એ	Dr. Kalidas Motiram	13 A.
એ. ડી. રાઇટર એન્ડ કું.	...	14 એ	Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
એમ. એચ. સાઓ...	...	14 એ	M. H. Shastri ...	14 A.
શી તેલપેટ એન્ડ કું. મેન્ડ કું.	...	14 એ	The Tablet Manufacturing Co.	14 A.
એન્ડેરો સરકારી વહીવટ	...	14 એ	State Management of Railway.	15 A.
બી. એલ. ટોસર	...	14 એ	B. L. Thozar ...	15 A.
બી. એલ. પાટનવાલા	...	14 એ	E. S. Patanvala ...	15 A.
રંગમ સમાચાર પ્રેસ	...	14 એ	Rangoon Samschar Press	16 A.
દાવડાની કું. પની	...	14 એ	Davada & Co. ...	16 A.
શી એન્ડ કું. એન્ડ કું. હંડયા લી.	...	16 એ	The Central Bank of India Ltd.	17 A.
ગોરેજ બ્રાધર્સ	...	16 એ	Godrej Brothers	18 A.
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.	...	16 એ	Dwarkadas Jagmohandas & Co.	19 A.
સી. એન. દાવરની કું.	...	20 એ	G. N. Davar & Co. ...	20 A.
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	...	21 બી	Vardhaman & Sons	21 B.
ગોરધાનદાસ કાસનદાસ હલ્લુ	...	22 બી	Gordhandas Karsandas Hallu.	22 B.
શી હન્ડીયન સીમેન્ટ કું. લી.	...	22 બી	The Indian Cement Co. Ltd	22 B.
શી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ	...	23 બી	The Sabarkantha Boarding House	23 B.
શી એલેમ્બિક કેમિકલ વર્ક્સ કું. લી.	...	23 બી	The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
શી હિન્દ બટ્ટન ફેક્ટરી એન્ડ કું. વર્ક્સ લી.	...	24 બી	The Hind Button F. & M. W. L.	24 B.
શી " " " " " "	...	24 બી	" " " " " "	25 B.
શી " " " " " "	...	25 બી	Karnik Bros. ...	26 B.
શી " " " " " "	...	25 બી	Mahale & Co	26 B.

મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કું.	...	૨૬ બી
દાદાભાઈ રામચંદ્ર મહેતા	..	૨૭ બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	..	૨૭ બી
માનિશંકર ગોવિંદજી	...	૨૮ બી
સપટ કંપની.	...	૨૯ બી
ઓડી. કેમિકલ કો.	...	૩૦ બી
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કેશવજી	..	૩૧ બી
જીવરાજ ગોવિંદદાસ નેશ્ણી	...	૩૧ બી
ગોદરોજ બ્રદર્સ	..	૩૨ બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરવજી સભા	...	૩૨ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ આનાથાશ્રમ...	...	૩૩ બી
આર. જી. કામદાર	..	૩૩ બી
અમૃતલાલ માણિકલાલ દવવાલા	...	૩૪ બી
દુલેરાજ ઇશ્વરલાલ અંજારીયા	...	૩૪ બી
વૈદ્યા કલ્યાણજી હરિકૃષ્ણજી	...	૩૫ બી
લક્ષ્મીચંદ ગોસાભાઈ એન્ડ બ્રદર્સ	...	૩૬ બી
ગુજરાતી હીન્દુ સ્ત્રી મંડળ	...	૩૬ બી
ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રદર્સ	...	૩૭ બી
ધી નેશનલ સીમેન્ટ એન્ડ બ્રદર્સ	...	૩૮ બી
જગજીવનદાસ નારાયણ	...	૩૯ બી
શૂરજી વલ્લભદાસની કું.	...	૪૦ બી
ધી યુનીવર્સલ ફા. એન્ડ કો. ઇ. કા. લી.	...	
ધી પાયોનીયર ઇ. પે. એન્ડ કો. વર્કસ લી.	...	
મી. આર. જી. સધાની કું.	..	૪૧૦
ઇન્ડીયન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ અને કમર્સીયલ કોન્ગ્રેસ	...	૪૨૬

Motilal Mulchand & Co.	...	૨૬
Dahyabhai Ramchandra Mehta.	...	૨૭
Nanlal Govordhandas...	...	૨૭ B.
Manishanker Govindji	...	૨૮ B.
Sapat & Co.	...	૨૯ B.
Od. Chemical Co.	...	૩૦ B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	૩૧ B.
Jivraj Geculdas Nenshi	...	૩૧ B.
Godrej Brothers	...	૩૨ B.
Mahuva Gauraxak Sabha	...	૩૨ B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	...	૩૩ B.
R. G. Kamdar	...	૩૩ B.
Amritlal Manejlal Davavala	...	૩૪ B.
Duleral Chhotalal Anjariya	...	૩૪ B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna...	...	૩૫ B.
Laxmichand Dossabhai & Bros...	...	૩૬ B.
Gujarati Hindoo Stri Mandal	...	૩૬ B.
Gulambhusein Esmalji & Brothers.	...	૩૭ B.
The National Siment Manu. Co. L.	...	૩૮ B.
Jagjiwandas Narayan...	...	૩૯ B.
Shoorji Vallabhdas & Co	..	૪૦ B.
The Universal F. & J. I. Co. Ltd.	...	
The Pajoneer I. P & O W. Ltd.	...	
Thakar Khatau Ladha & Co.	...	510
Indian Industrial & C. Congress.	...	529

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્ક્સ

—*—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંજવર કારખાનું.

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચા બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ—

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

૧૪૭ અબડુલ રહેમાન રફી, મુંબઈ નં. ૨.

ખસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નદીઆદ હિંદુ અનાયાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની ધ્યાર-
ણની તપ્તી આશ્રમની ઓફીસમાં ચોઠવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાવવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડ પર લખી જાહેર ભાગમાં સુકી સમારક રખાય છે.

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાયાશ્રમ—નદીઆદ.

(મો. મ. જે. ગબ્બરની)

ધી સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથ-
ક કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીચીં, તેલો, બેન્ઝોલ, અનીલ,
રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે
વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ બાર સુકવો નક્કી છે,
તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હેંદુ વિનાનું અને હીંદુમતી ભેજાશેષ
જે આલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ધણી વકી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને
મટિ અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

ટંટણો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગબ્બર, સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૧૫)

૧૧-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હાંગકોંગ બેંકની પાસે ફોર્ટ, કુલ્લુ

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાંજ કરવાનો છે એમ કરવાથી દરેક જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાતું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લગક, છાતીની ઠંડીનો વિઠાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ધા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોપડવાથી તરત આરામ પશે

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણિહર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુદી ખરજ, દાદર વગેરે આમડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફ્રીઅર હાટ-મુંબઈ.

(૪૧)

સુપરટેક્સ તથા ઈનકમટેક્સના નવા-ફોર્મ માટે.

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ઓરીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડિયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્સના કામ માટે એક જ વખતે જ સલાહ હીસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે ખાખત શીખવાથી તમેને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમે પોતે કામ કરી શકશો. આ ખાખતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

રેટન, રટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજાં કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીફીઓનાં નાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોલ તથા ખટપટી કરવાનો અર્થ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટેકાણું:—મુસ બીલડાંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

(૩૬)

એડવક સીનેમાની બાબુમાં. ધોળા લખાવની પાસે કાલ્યાણદેવી રોડ—મુંબઈ.

૬ એ.

ABDUL REHMAN ABOOBAKAR

60-62, ABDULREHMAN STREET,
BOMBAY.

Import and Export Merchant
and Commission Agent.

SPECIAL—Always large Stocks of in hands, of Provision and
Patent Medicines.

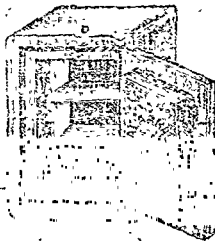
REQUIRE—Buying and Selling Agents all over the world.
Orders promptly Executed at lowest Market rate.

Telegraphic Address:—
MARGARINE.

Code used.
A. B. C. 5th Edition.

એચ. વલભરામ એન્ડ કું.

ગોશન પકવાની

અખંડ વાળેલી

ત્રીજેરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બાકસો.

ખનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગલી.

(૫) - દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અંલાહી બાગ, મુંબઈ-૩

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1896.

Subscribed Capital	Yen.	60,000,000
Paid-up Capital	Yen.	37,500,000.
Reserve Fund	Yen:	7,030,000

Head Office:—Taipei, Formosa.

BRANCHES:

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Tsichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kinkiang	Samarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad

Current Deposit Accounts are opened and Fixed Deposits are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૬ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ આદેશથી ધનકેરપોર્ટ થયેલી.

ભરાયેલી થાપણ	યેન	...	...	૬૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાર કીધેલી	"	...	...	૩૭,૫૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફન્ડ	"	...	...	૭,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેઈ, ફાર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કન્ટન ફૂચોઉ, હાંગકો, ટોક્યો, ટાઈપેઈ, ટામોન, ટેકોઈ, શેંગાઈ, હોંગકોંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, સીમારાંગ, બટેવીયા, મેકોંગ, ટાઈપેઈ, શીન્ચીકુ, ટાઈચુ, ટોક્યો, આસાકા, કોબી, યોકોહામા, ઓકો, ઓગન, કોબી, કોરેન્કો, કીયોંગ, ટામસુઇ, ટોવન. મોજી, બાંગ્કોક.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યામંધ ફોર્સપોન્ડેન્સ છે.

ગ્રાહકો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને બાંધી મુદતની ડીપોઝીટો એક વરસ અને તેથી વધારી મુદત માટે લેવામાં આવે છે, જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

દરેક જાનનું શરારી અને હુડીનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

પદ, એક્સલેન્ટ રોડ, ફોર્ટ—મુંગઈ,

કે. ટાકેમુરા
મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘતુ ખપની

વેપાર વણજને માટે

હુગલા અને સુટને માટે ધણીજ સરસ ચાઇના સીલ્ક, અને લેમીંગ કાર્ડ સીલ્ક પાનીસ રેશમી કે સુતરાક કાપડ અને તૈયાર સીવેલા માલ અને એન્ટીમનીવેર, મામેર, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાંથી તથા પરચુરણ કીશાયત ભાવે મલશે.—લખી મોકલો.

J. H. Jamal & Co.

Dana Bunder

Bombay. 3.

જે. ખાલામલ કું.

દાણા ખદર, મુંબઈ. ૩.

(૫૨)

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.

ગવર્નમેન્ટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.
મુંબઈમાં પ્રકટ અમારું જ એકે 'સંપૂર્ણ ખાતું' છે, જ્યાં ઈંગ્લીશ હીન્દી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીષેનાની આંખની હોસ્પિટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અતુલવી ઠાકરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મલે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનારકોપથી તથા ઓફ્ટેલમોરકોપથી આંખ તપાસવાનો આહુ અતુલવ ધરાવનાર મીં ૦ ફીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહિર મોટી ફી ખર્ચતાં પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે ખની શકે છે.

મીં ૦ ફીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મીં ૦ જસટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર એન. મ'કાવરકર, ઓનરેબલ મીં ૦ જસટીસ ખીમન, ઓનરેબલ મીં ૦ જસટીસ બેચેલર, કરનલ ફાર્મન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ બુલ M. D., I. M. S., કરનલ પીરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મીં ૦ જેલ M. V. O. અને ખીલ કેટલાક નામાંકીત ઠાકરો અને ચદ્દરો તરફથી એમની કાબેલીયતપણની ઉમદા સરટીફિકેટ મળી છે.

વળી હમો પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કીપટોક”

બાઈફોકલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દૂર તથા નજીક એવા માટે સંધા વગરનાં) લેન્ગ્સ તથા ઉન્ની કંવોલીટીના ટ્રિગ્લીટીઅન પેબલમના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કંમપાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીસ્મેટીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં નાવ ઘણા કીકાયત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાત્રીપુરેક સલાહ કીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાધની ચોપડી મુફત મળશે.

નળળાં ખેરાં માટે.

—:0:—

આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો એજ ઓના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને ઓના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. ગર્ભચંતઃ ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, ડ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પટેલી અને લોહી વગરની શીક્કી છોકરીઓ અને ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો ગરલાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડમાંના દુખોવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમ્મરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ખેરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઇ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને ઓની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઇ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
આના એક ચમચાલર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

મેલેરીન જેઓ ઘણાં નળળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ રહી હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાઇથી તવાઇને કીણુ થઈ ગયા હોય તેઓએ પલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક આના અમચાલર દવા લેવી.

મેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે જગ જહિર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો અને મેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઇળી આબરુદાર, કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા ન્યાયાળય મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચુક શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જ કોઇળી ઉપલી દવા ન્યાયે ધી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીયો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને ધી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીયો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુયોર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટસ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આ દે

T
H
E
L
A
K
S
H
M
I
A
R
T

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ ભયંકર લડાઈના વખતમાં દરેક યીજ બેહુદ જાંધી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સારૂ જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના કલેક્ટ અમારી પાસે તૈયાર છે,

જેમાંથી તમાને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી રોડ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
દે
મા
ય
જ
જા
મું
વ
દે

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ—

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-ટ્રેફર કે વાઈથી આકડી, તાણ, એચ કે ઠાકણી આવતાં બેથાંદ, હાંતખીલી શ્વાસ
રૂંધાવો, થંડાગાર બનવું, ફીજના પ્રીસોટા, પેટના દુખાવા ઈન્ડ નવા કે જીના હર્ડ માટે રામબાણ છે.વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે વેલછાને લીધે, રસુ, કુટસુ, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,
ભિચાર જોવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-ફિલાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ
કળારાસ-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી નંબર. પો.)—જગનલાલ લલિતસાઈ ગ્રાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધિક હીસ્ટરિયા-ચેઈ શેરી-વડોદરા.
(૨૬)

પ્રેમચંદ કશનાથ સુરતવાલા.

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

ગ્રોબ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા કુમર, તથા બેટરી ટેબલેટ, વગેરે માત્ર કીફાયત
ભાવે મળશે. એક વખત પધારી કામ પાડી ખાતરી કરશે.

૭૦ મુળજી જેઠા બીલડીંગ, બીજે માલે, બ્લોક નં. ૬, મુંબઈ નં. ૨.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની ધો'મતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

ઓન. શ્રી મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શ્રી માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શ્રી માધવજી ઠાકરસી.

શ્રી મોરારજી વેલજી.

શ્રી જેઠાલાલ વાલજી.

શ્રી વાલજી મુદરજી.

શ્રી પરશોત્તમ કાનજી.

શ્રી જગજીવન શેષકરજી.

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેનું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે જાહેર પ્રબલને તથા વેપારી વર્ગને એલેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની એક્સિસમાં
લખાવું અથવા જાતે મળવું

પેસ્તનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કં'ો લી'ો

૧૯, બેન્કબીટ, ફોટ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકામ અને પ્રધાદારીઓને માટે ૬૬ ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો આર આનાના સોળ રાઉન્ડ અને ઉપરાંત વધુના દરેક રાઉન્ડ દીઠ એક પૈસાના બાવધી લેવામાં આવશે. ૧૬ રાઉન્ડ દીઠ આર આના અને તે ઉપરાંત ૬૨ રાઉન્ડ દીઠ એક પૈસા લેવાનો વિવાદ છે. છપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચેનો સરનામો મોકલી આપવા જોઈએ અદર લખાણ અને પૈસા ત્રણ ચોરસમાં મોકલી આપવા

સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન યુરોપ,
ઓલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
૧૦૬ સ્ટ્રીટ—કોટ—લુન્ડન.

ચરેતરની તપખીર—ચરેતરની સર્વો-
ત્તમ તમાકુમાંથી શ્રીમંતો માટે ખાસ હાથે
છુટા બનાવેલી—શ્રીમંત રતલના રૂપિયા
ચાર—નમુનો મફત ચરેતર એજન્સી,
(૬૨) નડીયાદ,

“લગનનું પદછ” નામની ચોપડી એક
આનાની ટીકીટ મોકલી મંગાવો.
ડી. એન. શાહ, ખપાટીયા ચઠલા
સુરત.

“રેલ્વે જીલમમાંથી” પરાધીન યુવા યદ
કલાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દુર કરવાને જો
તમારે કોઈપણ મકાનની મદદ, ખાતમી, અથવા સાધન-
સ્ય જોઈતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદનો ઉલ્લાસ
વધારે ફેલાયેલો જોવા હોય તો “ઇન્ડિયન ઓર્ડર”
ઓફ ડાઇરેક્ટરસ” ના ઉપરીપણા નીચે સ્ટેટ
મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલ્વેઓ સ્થાપવાનું દબાણ કરવું આ
ખાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે
જાણવેલ સદૃશસ્થ પાસેથી મળશે:—

જીવરાજ જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજર્સ એન્ડ ટ્રાવેલ
રીલીફ એસોસિએશન,
બોરા બજાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, સુબાઈ.

રાજ મહારાજાઓ

નરાયણ સાહેબો, નામદાર સરકારના પ્રાધિકારના ઓનરેબલ એગ્રીમેન્ટ, સેરાન્સ જલો, જલિયા, મેન્સો, કેપટનો,
નામદાર લેટ વૈધસરાયના લેટ ઓનરરી એ ડી સી. પોલીમીસ એન ડ, સરકારી સીનીયીયન ઓફીસરો, યુરોપીયન
સીનીય સરજનઓ, એમ ડી ની ડીમી ધરાવનારા બોરા કાઠરના તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને
ગૃહસ્થોમાં આદરશાહી ચાકુતી નામની જાળજોરે દવા બદલ વપરાય છે એન તેની ઉપયોગીતાની નીચાની છે—
ગવર્નમેન્ટ હોસ્પિટલોમાં આ રજવાડી દવા બોનાલાઇઝ થયેલ છે

આદરશાહી ચાકુતી

અમે તે કાન્સ્યુમી ગુમાવેથી તાકાત પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયમ રાખે છે આ રાજ્યશી ચાકુતી વીર્ય
વીકારના વખામ બ્યાની મરડે છે અને વીર્ય ઘટ બનાવી ખર પુરુષતન આપે છે ખરી મારાઈ આપનાર અને
નજલા માણસને પણ જીવનની માફક જોવાર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ ખલામજ છે આ
દવા વાપરવામાં કોઈ પણ જાતની પરેશની જરૂર નથી ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂપિયા દસ

આદરશાહી યુનાની લેપ

કમદા દવાઓમાંથી આ લેપ બનાવેલ છે ખર પુરુષાતન લાવવા માટે આ લેપ ફોર્મદ હવાન છે.
આદર એકની ડબીના રૂપિયા આઠ

ડાક્ટર કલીદાસ મોતીરામ રાજકોટ-કડીલાવાડ.

“ ટીકડો ” બ્રાન્ડ લેખોનેડ.

જે હિંદુ લાઘવોને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા, હમારી લેખોનેડ “ટીકડીઓ” લાગે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકડીઓ” બુકો કરી એક ટરબલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી શુગર કોટેડ કવીનાકન કેમકેરા વેલુટેબલ લેકમેટીન પરમેટીવ વગેરે “ટીકડીઓ” તાજી અને શુષ્કારક, બનાવટો સુખર્ષ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કંપની

(૨૧)

“ટીકડી” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા સુખર્ષ ન. ૬

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાઉટના ફરદો માટે આ એક ધણેજ અસરકારક રામગાલુ અને ઝડપી ઇલાજ છે જે પવા તામતુ તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારેતો વા, તમામ જાતનો સ ધીવા, સાએટીકા, ગાઉટ, ઝકની, કરતલ, આક્રાં નસોતુ ખેચાવું, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખવું, બરડાની ફાટ, બચાંઓના નબળા પડેલા પગો શક્યને સોજો, સુજોલા તથા મૂકા ગયેલા સાધા અને દુષ્કા અકરસાત, લમખેગો, લકવો, લયક, ચસક, વીગેરે તમામ જાતના શરીરના જીનો દુખારોને ઝટપટ સાલ કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બકી લાગી કરતું કરી ન શકે તેવી બખસારી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે, કી મન ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે બહુતા દવાના વેપ મીઠો વેચે છે બાહ્યગામવજાઓએ નવસારી લખવું

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

(૪૫)

હેડ ઓફીસ-દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

રેટોલ

ગોળીઓ.

(૨૯૨૪૬)

આ ગોળીઓ ઉંદરની બુદ્ધી ઉપર આઘાત અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુરીથી ખાઈ જાય છે, અને ખાધા પછી હંમેશાં માટે ઘર, દુકાન, ગોડાઉન છોડી નહારી જાય છે, અને યાછા તે જગ્યાએ આવવા નથી.

રેટોલ મરકીને દૂર રાખવાને માટે ઘણેજ અકસીર ઉપાય નીવડયો છે કારણ કે તે વાપરયાથી મરકીના ઉંદરો નહારી જાય છે. ઉંદરો મરકીનું સુખ કારણ માટે તેમને દૂર રાખ્યાથી મરકી પણ દૂર જાય છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ બુદ્ધી જગ્યાએ બરા પુલ ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી. એથે દીવસે એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

ક્રી મત ૧૫૦ ગોળીના બાકસના ૮ આના. મોટા જથ્થા મા માવનારને માટે ખાસ કાવ આપીશું.

ધી તેબલેટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપો.

નાં ૧૮૨-૪, રીપન રોડ, -સુખર્ષ.

રેલ્વેના કંપની વહીવટના આપમાંથી
હીંદુસ્તાનને ઓડવો. ? ? ?

પહેલી હીંદી રેલ્વે કોનક્રેટનસના પ્રમુખ
શ્રી બી. જી. હોનાર્નીએ કહે છે કે:—“આપણે જો
ચીએ મેળવવી એકથી એક રેલ્વેઓ સરકારી
માધ્યમની અને સરકારી વહીવટ નીચે ચૂકવી એકથી,
બીજી એ કે, હીંદી સરકારમાં રેલ્વેને પ્રધાન નીમવો,
તેને (ઇમ્પીરિયલ કાઉન્સિલના) પ્રભાવ પ્રતીતી દીએને
જવાબદાર બનાવવો, અને તે પ્રધાનને મદદ કરવા માટે
એક એવા રેલ્વે બોર્ડ નીમવી કે જેમાં પ્રભાવ પ્રતીતી
દીએ સરકારી નોકરો કરતાં વધુ સંખ્યામાં હોય”

હીંદુસ્તાનને દરેક દીશમાં સરવેથી વધુમાં વધુ
લાંબ કરનારી વિષયી લડત ચલાવવા માટે નાણાની મોટી
અથવા નાની રકમની મદદ જરૂરીથી મેકલી આપવા
દરેક સાચા હીંદીને અરજ કરવામાં આવે છે.

ફરેહુન કે દાદાચાનજી સોલીસીટર
હોમજી રોડ, મુંબઈ

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હીસાબના પત્રકો (ડી.
ફોર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોમસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ
ઓએ કોમર્સીયલ કૅલેન્ડર,
૪૨, કાલિઆદેવી રોડ, મુંબઈ.

(૧૪)

દુરમન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

રૂમીટીઅમનો કટ્ટા દુરમન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુખાવો, દાંત તથા કાનનો દુખાવો માખ, વીધુ, વગેરે અહિરી
દુખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે.
ગારે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેવા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
ખાટલી મંગાવી ખાત્રા કરો કી. બા.-(૧) ની રૂ. ૦.૧૧.
વી. પી. અરચ બ્રુહું તે શીકાય

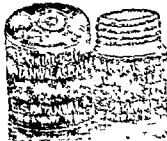
ઘણી જાતના ખુશબોદાર મધ મધવા તાજા પુલીમાંની બનાવેલા
ઉર એકલો અત્તરો તથા એટો મલરો, અને દરેક જાતના
ધંત્રીશ શંદો લવંડર શાણુ હમારી પેટન બનાવેલી દવાઓ
પણ મલરો.

વી. પી. થી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મેકલેવડ.
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાણપાલા હેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

(૫૬)

રંશુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર ગુજવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થઈ શકે ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંશુન સમાચાર

જેમાં રંશુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, લાજવાબગ કેદનાં ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી ખાબતો, હુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતીક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને ઝવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬,
ખુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

ગહિરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

ગ્રામાધાર “રંશુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંશુન સમાચાર” પ્રેસ.

ફેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંશુન.

રંશુન સમાચાર પ્રેસ.

નંબી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંશુન

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંશુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકલું ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહાર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટંટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંજતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીશ ભાંગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપૂર કમીશન.

૬૦ દાવડાની કુંઠ,

મંમ્માહેવીના કુવારા પાસે,

સુબઈ નાં ૩.

કાચુ સોનુ વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આહુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટંટ (માલીકની બીજી શોધોની શોધોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપૂર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરી અથવા ભેટે મળે.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
 પગાર થયેલી થાપણુ ..... રૂ. ૪૬,૬૦,૦૦૦
 રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૪,૦૦,૦૦૦
 આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સહામતી માટે ખાસ
 ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કુાં. આરટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
 બેંકના હીસાબો અને ભમીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

પ્રસીડંસી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હીસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર ખાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્કા તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતામાં રાજની બાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સૌરાષ્ટ્ર ન. પોસ્ટખાનાવાલા

મેનેજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:૦:—

વેલાતી ખનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેની ટકે છે. તેનો હીચાખ. ગોદરેજે પ્રજાને આપ્યો છે. કોટની ધવર્ટ લેખમની આદીસની આગમાં અને કાપડ બનારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સધળું ગળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ધવર્ટ લેખગવાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જેઠ દેવીડે પોતાની હાલતોની કીમતની વેલાતી મોટા બાણીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંકથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને ખરમાની સેવીંગ બેંકો માટે સરકારને ઉછર તીજેરી ભેઘતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આખો ઉછર તીજેરીનો એરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકમાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હબરો ઘરો ગળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતાં અમેરીકનું હુત્રરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્થુ નામે સાયન-ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે સુચન કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની ફાયરમુક હોયાની ગેરંટી માથ વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બાણીમાં એવી વાત આવી છે કે એ ગળી ગયેલી તીજેરીઓ ભે કે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના ખનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક હોયાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને હુકાનો સરકાર હમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે હમ્મીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

તમારા લાભનું.

ધનામ ૩. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશિશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર આઇલ બ્લાઇટ આઇલ
(પાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. બ્લાઇટ આઇ-
લના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર આઇલમાં બ્લાઇટ આઇલ
છે તેને હપર બજાવેલું ધનામ અમે આપશું.

બાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીતા વેપારીઓ પાસેથી મળશે.

હારનારામ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી લિંગ બટન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરંદુભરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અબદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ.

(૫૩)

TELEPHONE No 1211,

Telegrams — "TREMENDOUS" BOMBAY.

THE Bombay Mill Stores Supply Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.
19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings,
Leather, Hair and Balata Beltings,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands.
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth,
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheets,
Asbestos Millboards & Packing-,
Canvas Hose, etc, etc, etc,

If you do not see what you want in the above List of Materials,
Please write to us

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું. VOL. XII. MAY 1920. No. 11. મે ૧૯૨૦. અંક ૧૧ મો.

અનુક્રમણિકા

ચેમ્બરની કમીટીની સભા ૪૯૦	પરદેશમાં વેપાર કરતી પેદીયા ૫૧૪
ચેમ્બરની ત્રિમાસિક સભા ૪૯૪	નવી લેસ્ટ સ્ટોક કંપનીઓ ૫૧૫
હિંદી ખાનગી હિંદી વેપારી ચેમ્બરની	વેપારી આંકડા ૫૨૨
મુદાકાને ૪૯૫	હિંદુસ્તાનનો હરીયાદ વેપાર ... ૫૨૩
ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં આવેલાં પુસ્તકો ... ૪૯૬	કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી ૫૨૭
વેપારી કેળવણી ૪૯૮	કાપડની પેદાશ ૫૨૭
પરદેશી સાથેના વેપાર ઉપર હુંડીના આવકની	સુતરની નબરવાર પેદાશ ૫૨૮
અસર ૫૦૦	„ પ્રાતવાર પેદાશ... .. ૫૨૮
હિંસાળ રાખવાની રીત... .. ૫૦૨	„ આયાત ૫૨૯
અધિપતિની તોષ ૫૦૪	કાપડની પેદાશ તથા વેપાર ઉપર સરખાને
નવાં પેટંટા ૫૦૬	અકુશ ૫૩૦
વેપારી પ્રહારણ ૫૧૧	હિંદના લોખંડની ચીન્સનું ખર્ચ... .. ૫૩૫
ઘડના પાક વિષે વર્તારો ૫૧૩	

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અને જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ મુખ્યત્વે આલોકને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહ્ય ગામના આલોક માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુદાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી. આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તે કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

રીડિંગ મૅટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી. આ માસિક દર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે આલોકને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે જામને તુરત ખબર આપવી જેથી જલદી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીલીકમાંથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો અપી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ફીરિયાદ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

ફીરિયામાં ફોર્સિંગ ટાઇલનું જાણીતું ખાતું—ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક આર્ટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

TELEPHONE No 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS" BOMBAY.

THE Bombay Mill Stores Supply Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.
19, Bank Street, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings,
Leather, Hair and Balata Beltings,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands.
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth,
Sizing Flannel,
Ring Travellers,
Rubber Valves and Sheets,
Asbestos Millboards & Packing,
Canvas Hose, etc, etc, etc.,

*If you do not see what you want in the above List of Materials,
Please write to us.*

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું. VOL. XII. MAY 1920. No. 11. મે ૧૯૨૦. અંક ૧૧ મા.

અનુક્રમણિકા

ચેમ્બરની કમીટીની સભા ૪૯૦	પરદેશમાં વેપાર કરતી પેટીંગા ૫૧૪
ચેમ્બરની વિમાસિક સભા ૪૯૪	નવી જોઈંટ સ્ટોક કંપનીંગા ૫૧૫
હિંદી ખાલતથી હિંદી વેપારી ચેમ્બરની	વેપારી આંગડા ૫૨૨
પ્રમાણને ૪૯૫	હિંદુસ્તાનનો દરીયાઈ વેપાર ... ૫૨૩
ચેમ્બરની સાયબેરીમાં આવેલાં પુસ્તકો ... ૪૯૬	કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી ૫૨૭
વેપારી કેળવણી ૪૯૮	કાપડની પેદાશ ૫૨૭
પરદેશી સાથેના વેપાર કંપર હુડીંગા ભાવની	સુતરની તબરપાર પેદાશ ૫૨૮
અસર ૫૦૦	„ પ્રાતવાર પેદાશ... .. ૫૨૮
દિસાખ રાખવાની રીત... .. ૫૦૨	„ આયાત ૫૨૯
અધિપતિની નોંધ ૫૦૪	કાપડની પેદાશ તથા વેપાર કંપર સરખામણી
નવાં પેટંટો ૫૦૯	અ કંઈ ૫૩૦
વેપારી પ્રજાપરજ ૫૧૧	હિંદમાં કોષ્ટકની ચીજોનું ખર્ચ... .. ૫૩૫
યંત્રના પાક વિષે વર્તીશ ૫૧૩	

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લખાણ અ મુલકના આહુકાને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહ્ય ગામના આહુકા માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૮-૦ પેરેટજ સુદમાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી. આ માસિકમાં જે બહાર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તે કાઢી નાખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

રીડીંગ મેટરમાં અમે બહાર ખબર લેવા માગતા નથી. તેથી સર્વ બહાર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાની બહાર ખબરો મેટરની આગળ ચા પાછળ છપાવવા માટે આપવી. આ માસિક દર મહિને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પેસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે. માટે જે આહુકાને આકમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરત ખબર આપવી જેથી જલદી તે વીશે તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો રીડીંગમાંથી બીજી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો આપી જાય છે એટલે તે પછી કેટલી જરૂરીયાત ખરી હોય તો પણ તે માટે ધ્યાન કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

—રિયામાં ફોર્લેન્ડ રાઇલનું નાણીતું ખાતું—ધી બોમ્બે રાઇલ મોર્ટ ૨૧ એક આર્ટ, ફ્રીટ, મુંબઈ.

ચેમ્બરનો કમીટીની સભા.

ધી ઇન્ડીયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને બુરોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૨૩
મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ ને રાત્ર સાંજના ૨ ઠંલાકે (૨:૩૦ ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણા-
વા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ જહાંગીર ખમનજી ખીટી.

„ સોરાબજી એદલજી વાડન.

ઓ. શેઠ પુરષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ

„ „ ચુનીલાલ વી. મહેતા.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

„ સુરજમલ લલ્લુભાઇ.

„ લખમીદાસ રવજી તેરસી

„ વલ્લભદાસ ચત્રભુજ શીવજી

„ વિક્રમદાસ હામોદર ગોવિંદજી

„ એન. એમ. મજુમદાર.

શેઠ મોતીલાલ કાનજી

„ ચુલાખચંદ દેવચંદ જવેરી.

„ શ્રીરાજ જે. બીલીમોરીયા.

„ કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા.

„ ગીરમજા'કર બી. ત્રીવેદી.

„ મનસુખલાલ આરમોરામ માસ્તર

„ માવજી ગોવિંદજી

„ લાલજી ગોવિંદજી

„ બી. એફ. માદન.

૧. તા. ૬ મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ ને રાત્ર મળેલી કમીટીની ખીટીગનો મીનીટી જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. મેજર્સ પદમસી કુંવરજી એન્ડ કું. તરફથી સ્ટીમર ઉપર મુસાફરોને પકતી હાડ-
મારીના સમ્બંધમાં પત્ર આવ્યો હતો. આ બાબતમાં એસ. એસ. ચકલા શ્રીવન્દીજી રીલીફ
કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી પણ પત્ર આવ્યો હતો કે ઓ. મી. શેરીફ દેવજી કાનજીના પ્રમુખ-
પણા હેઠળ એક વર્કીંગ બોર્ડ, ઇન્કવાયરી કમીટી અને કલેક્ટરસ કમીટી નીમવામાં આવી છે.
આ પત્ર કમીટી આગળ રજૂ થતાં કરાવ થયો હતો કે તેઓ તરફથી જે ખંતથી કામ કર-
વામાં આવે છે તે તરફ કમીટી સંતોષ અને આનંદની નજરે જુવે છે; તે ઉપરાંત તેઓને
એમ પણ લખી જણાવવાનો કરાવ થયો હતો કે હાવીધમાં તેઓના પ્રયાસથી જે કાંઇ સંતોષ
કારક પરીણામ આવે તો તેની કમીટીને માહિતી આપવી.

૩. બાપાનના ડોનસલ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં આ ચેમ્બરને વીનંતી કરેલી
હતી કે બાપાનથી જે માલ હિંદુસ્થાનમાં આયાત થાય છે તે માલની ભવ તથા તેને સ્ટીમર સર-
ફત અઢાવવાની પદ્ધતી અને તે માલનું 'વેડીંગ વીગેરે બાબતોમાં જે કાંઇ ખામી લાગે તે
સર્વ બાબતો ઉપર ખુલ્લી રીતે અભીપ્રાય મોકલી આપવો. આ પત્રની નકલ ચેમ્બરના
સભાસદોમાં ફેરવવાનો તથા તેઓ તરફથી જે અભીપ્રાય આવે તે અભીપ્રાય બાપાનીજ ડોન-
સલને લખી જણાવવાનો કરાવ થયો હતો.

૪ ઓ. મી. પુરષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં મુગાંઠા હેઠ
લડ (તા. ૧૬મી બી-ચુઆરી) ની એક નકલ બીટલી હતી. તેમાં જણાવેલા પ્લેગ રેગ્યુલેશન તર

ગેટેલીક રીલીંગથી બીટલીગનો ઓરડો શોભે છે.

કમીટીનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. 'લેગ રેગ્યુલેશનના સંબંધમાં ત્યાં વસતા હીંદીઓ અને યુરોપીયનો-
નચ્ચે લેડ રાખેલો હોવાથી ના. હીંદી સરકારને એક રેગ્રીડેન્શન મોકલવાનો ઠરાવ થયો
હતો.

૫ ના. મુંબઈ સરકારના જ્યુડીસીયલ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે હુનર ઉદ્યોગ
જે હુદ્દાઓમાં વીશેષ છે તેમાં સ્થળોમાં શણ, દાડ, મીઠું ખાંડ, કેલસા વીગેરેની થતી નજીવી
ચોરી અટકાવવાને કાયદાની યોજના અમલમાં મુકવાનો ના. સરકારનો વીચાર છે. જો
ધારેલી યોજના અમલમાં મુકવામાં આવે તો પુરાવાનો બોલો ફરીયાદીને બદલે તહોમત-
દાર ઉપર આવે એમ હોવાથી તે યોજના સામે ખાસ કરીને મુંબઈ ઇલાકામાં પુરતો
વાંધો લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ મેશિન ખરસેદજી બમનજી એન્ડ કું. તરફથી ટેલીગ્રાફ સરવીસના અનીયમીતપણા
તરફ ધ્યાન ખેંચનારો પત્ર આવ્યો હતો. વધારામાં જણાવ્યું હતું કે હાલમાં જે હિંદુસ્થાનથી
પરદેશ તાર મોકલવા સાડ મેજ સરવીસ છે (આરડીનરી અને ડીફર્ડ) તે વધારીને ત્રીજી
એક્સપ્રેસ સરવીસ પણ દાખલ કરવાની યોજનાની ભલામણ કરવી. આ પત્રના સંબંધમાં એવો
ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે ના. સરકારને લખી પુછાવવું કે જો ત્રીજી એક્સપ્રેસ સરવીસ દાખલ
કરવામાં આવે તો વેપારી કોમને હાલ જે વારના વીલંબથી હાડમારી થાય છે તેમાંથી કાંઈક
ઓછી થાય ખરી કે નહીં ?

૭. હથીઆર અને દારૂગોળાના દાગીનામાંથી થતી ચોરીના સંબંધમાં ના. સરકારનો પત્ર
આવ્યો હતો. કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે તેને લગતા વેપારીઓમાંથી તે બાબત ઉપર
બખર મંગાવવી. તે પ્રમાણે બખર મંગાવતાં તેઓ તરફથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે નવી
પદ્ધતીનું પેકીંગ કરવાની ના. સરકારની યોજના છે તેનાં પુરતાં કારણ જણાતાં નથી. કારણ
કે હાલ સુધી ચાલુ પદ્ધતી પ્રમાણે પેકીંગ થવાથી જવલ્લેજ ચોરી થવાનું સંભવાય છે. આ
મત દર્શાવનારો એક પત્ર ના. સરકારપર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮. રંગના સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે એલીઝરાઈન રંગ હીંદુ-
સ્થાનને સાડ છુટથી આપવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું છે અને બીજા રંગ પણ પંદર ટકા સુધી
હિંદુસ્થાનને આપવાનું નક્કી કર્યું છે. આ પત્ર કાર્મજ અને કેમીકલ્સ સળકમીટી આગળ રજુ
કરતાં તેઓનો મત એવો થયો હતો કે એ પત્ર અચોક્કસ હોવાથી તે સબધમાં વધુ વીગત
મંગાવવી. સળકમીટીના આ અભીપ્રાય ઉપરથી કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે રંગની
વહેંચણી શા ધોરણે થવાની છે તે સબધમાં ના. મુંબઈ સરકાર પર પત્ર લખવો અને તે શીવાય
વધુ ખુલાસા સાડ (જેવા કે "બીજા રંગ" તે કયા; તેનો વહેંચણી કરવાની સત્તા કોના હાથમાં
અપાવાની છે વીગેરે વીગેરે) ના. હિંદી સરકારને પત્ર લખવો. આ બાબતનો વીચાર કરતી
વખતે એવો પણ ઠરાવ થયો હતો કે શેઠ સુરજી વલ્લભદાસ જેઓ કલેક્ટર એન્ડ કન્ટ્રોલની
કમીટીમાં ચેમ્બરના પ્રતિનિધી તરીકે હતા તેમને આસાર દર્શાવનારો પત્ર લખવો, કારણ કે
તેઓએ તે કમીટીમાં રહીને વેપારી કોમને રંગના લાઇસન્સ પુરા પાડવામાં ઘણીજ કીમતી
મદત કરી હતી.

૯. સુપરટેકસનો સવાલ ફીનેન્સ સળકમીટી આગળ રજુ થતા તેઓને અભીપ્રાય એવો થયો હતો કે તે બાબતમાં ના. સરકારને રેપ્રીઝેન્ટેશન કરવાની જરૂર નથી. આ અભીપ્રાય કમીટી આગળ રજુ થતાં ફીનેન્સ સળકમીટીના ઠરાવ કાયમ થયો હતો.

૧૦. ના. હોદી સરકારની કરન્સી અને એક્સચેન્જને લગતી વાજનીતીના સમ્બંધમાં પ્રોટેક્ટ કરવા સાડુ એક જાહેર સભા ચેમ્બર તરફથી એક્સેલસીયર થીએટરમાં મળી હતી અને તેના ખર્ચ સાડુ તથા તે સમ્બંધમાં જાહેરાત વીગેરેના ખર્ચ સાડુ કમીટીની મંજૂરી મંગાવવાને એક સરકારી ફેરવવામાં આવ્યો હતો. જાહેર સભાને સાડુ કુલ ખર્ચેના રૂ. ૬૦૦ મંજૂર થયા હતા.

૧૧. શેઠ સોરાબજી એફલજી વોરડનને ફીનેન્સ સળકમીટીના મલાસદ તરીકે ચુંટવામાં આવ્યા હતા.

૧૨. ચેમ્બરની કમીટીની પંખવાડીક સભા દર મહીનાના બીજા તથા ચોથા મંગળવારે હાલ મળે છે તેને બદલે દર મહીનાના બીજા અને ચોથા શુક્રવારે મળે તો વધારે સાડુ આ મતલબની દલીલ કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવી હતી. વધુ મતે એવો ઠરાવ થયો હતો કે શુક્રવારે વીલાયતના મેલની ટપાલ લખવામાં ઘણા વેપારી વર્ગ રોકાયેલો હોવાથી તે દીવસ અનુકુળ થશે નહીં, તેથી હાલ જેમ કમીટીની સલાહો મળે છે તે પ્રમાણે મેળવવાનું કાયમ રાખવું.

૧૩. કમીટીની બીજી ત્રીમાસીક સભા મંગળવાર તા. ૧૩ એપ્રિલે ૨-૨૦ (સુ. ટા.) ૧૯૨૦ થી લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૪. ચેમ્બરના સલાસદ થવામાટે નીચે જણાવેલી અરજીઓ આવેલી હતી જેમને રાખેતા મુજબ બેલટ ઉપર ચોકલવા ઠરાવ થયો હતો બેલટ માટે તા. ૧૮મી માર્ચ ૧૯૨૦ થી તા. ૨૫ મી માર્ચ ૧૯૨૦ ના દીવસો સુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. સ્કુટીનીયર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નેમવામાં આવ્યા હતા.

૧. શેઠ અમરજીભાઈ માધવજી.

૨. શેઠ નારણદાસ આસનમલ.

ધી ઇન્ડિઅન મચન્ટસ ચેમ્બર અને બુરોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૧૩ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૦ ને રોજ સાંજના ૨ કલાકે (સ્ટા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા શૃંંગારો હાજર હતા:—

શેઠ જહાંગીર ખમનજી પીટીટ.

શેઠ વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી.

„ સોરાબજી એફલજી વાઈન.

„ મોતીલાલ કાનજી.

ઓન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મેહેતા.

„ મનુ સુબેદાર.

„ „ મનમોહનદાસ રામજી.

„ પ્રીરાજ જે. બીલીમોરીયા.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

„ માવજી ગોવિંદજી.

„ સુરજમલ લલ્લુભાઈ.

„ લાલજી ગોવિંદજી.

„ લખમીદાસ રવજી તેરશી.

„ રેવાશંકર જગજીવન.

ઉપી પોલીસી કરેલા ટેબલટોચ ખરીદ કરવા ક્યા જશે ?

૧ તા. ૨૩ મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ ને રાજ મળેલી મીટીંગની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી, તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તંપા પેટીઓ તરફથી ચેમ્બરમાં સભાસદ તરીકે દાખલ થવાની અરજીઓ આવેલી હતી, જેમને રાખેતા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટે તા. ૨૨ મી એપ્રિલ થી તા. ૨૬ એપ્રિલ સને ૧૯૨૦ ના દીવસો મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. સ્કુટીનીઅર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

ધી ન્યુ ઇંગ્લીશ પ્રેસ.

„ સેન્ટ્રલ પ્રેસીંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.

મેસર્સ દાદાભાઈ પેરતનજી એન્ડ કું.

„ પેસ્તનજી જહાંગીર એન્ડ કું.

મેસર્સ એમ. પી. ગોકુળદાસની કું.

શેઠ એ. અદલાદીના વિશ્રામ

„ મુરારજી આનંદજી તાના.

„ બહેરામ એન. કરંજીયા

મેસર્સ સીરાજ એ. વસીની કું.

„ સેકઆદમ હુસેનઅલી વસીની કું.

શેઠ સારાભાઈ પ્રતાપરાય.

„ લક્ષ્મીદાસ જી. તેજપાલ.

„ એમ. એન. ગોલાઈ.

„ માધવદાસ ગોકુળદાસ પારતા

„ એચ. સુલેમાન અબદુલ વહિદ.

„ જમનાદાસ મુરારજી.

૩ ઉત્તર આફ્રીકાના ટયુનીસ શહેરમાંથી એલબર્ટ કોહેન એન્ડ કું. તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે સુરતની સોરાબજી હોરમશા જોશી એન્ડ કું ઉપર તેઓએ એક ૨૦ પાઉન્ડનો અને બીજા ૨૫ પાઉન્ડનો એમ મળી બે ચેક ડીપોઝીટ તરીકે મોકલેલા પણ તેની તેઓ તરફથી ખીલકૂલ પહોંચ મળી નથી.

આ સંબંધમાં વધુ ખુલાસો મંગાવવાને સાફ ફ્રાન્સના કોનસલને પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો અને તેઓ તરફથી તથા મેસર્સ સોરાબજી હોરમશા જોશી તરફથી ખુલાસાના પત્રો આવ્યા હતા. આ પત્રો કમીટી વ્યાગળ દબુ કરતાં તેમની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૪ એ. મી. લલ્લભાઈ સામળદાસ જેઓ આ ચેમ્બર તરફથી ઇન્ડિઅન શુગર કમીટી વ્યાગળ જુબાની આપવા સાફ પ્રતીતીથી તરીકે ચુંટાએલા હતા તેમણે જે લેખી જુબાનો આપેલી તે જુબાનીની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. શેઠ મનુ સુબેદાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓ ચેમ્બર તરફથી બોમ્બે પોર્ટ તરટમાં પ્રતીતીથી તરીકે હોવાથી આ ચેમ્બરની કમીટીના એકસ ઓફીસીઓ ચેમ્બર તરીકે રહી શકે તેમ હોવાથી તેમની જગ્યાએ મી. કીકાભાઈ પ્રેમચંદ રાયચંદને આ ચેમ્બરની કમીટીના સભાસદ તરીકે ચુંટવાની દરખાસ્ત તેઓ કમીટી સમક્ષ રજુ કરશે. આ બાબત કમીટી વ્યાગળ દબુ કરવામાં આવતાં શેઠ મનુ સુબેદારે કમીટીના ચુંટાએલા સભાસદ તરીકે રાજીનામું આપ્યું હતું અને તેઓની જગ્યાએ શેઠ કીકાભાઈ પ્રેમચંદ રાયચંદને કમીટીના સભાસદ નીમવામાં આવ્યા હતા. શેઠ મનુ સુબેદાર હવેથી ચેમ્બર તરફથી બોમ્બે પોર્ટ તરટમાં પ્રતીતીથી તરીકે કમીટીના એકસ ઓફીસીઓ સભાસદ ગણાશે.

ધી બોમ્બે ટાઇમ્સ માર્ચ ૨૧ એક ઓર્ડર, ફોર્ટ, મુંબઈ.

૬. મેસર્સ કાસવજી દીનશા એન્ડ બ્રધર્સ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે હિંદુસ્થાનથી “યુનાઇટેડ કીંગડમ”માં જતા તારના દરમાં ઘટાડો થયો છે પણ તેજ પ્રમાણે મુંબઈથી એડન જતા તારના દરમાં ઘટાડો થયો નથી તેા તે વાત ઉપર ના. સરકારનું લક્ષ્ય ખેંચી ત્યાં જતા તારના દરમાં પણ ઘટાડો કરવાની અરજ કરવી. આ બાબત ઉપર પુરતી માહિતી મેળવવા સાડુ કમીટીની આવતી મીટીંગ સુધી કામ સુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭. મેસર્સ કે. જી. એ. રહીમતુલ્લા મુળજી એન્ડ કું. તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ના. અરકાર તરફથી જે હાલ “ટેન્ડર” ધોરણે સોનું વેચવામાં આવે છે અને જેઓનાં ટેન્ડર પાસ થઈને મુંબઈની ટંકશાળામાંથી સોનું લઈ જવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે તે ધોરણે ટંકશાળામાંથી સોનું મળતાં ઘણાજ વીલંબ થાય છે. આ સંબંધમાં તેઓએ કમીટીની હાલ માગી હતી. પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં ઠરાવ થયો હતો કે, પત્રની એક નકલ ના. હીંદી સરકારના નાણાં ખાતા ઉપર બીડીને ખુલાસો મંગાવવો કે એ બાબતની વીશે કંઈ ચોચ પગલાં લેવામાં આવ્યાં છે કે નહીં.

ત્યાર બાદ કમીટીને વખત પુરતો નહીં હોવાથી બીજાં કામો સુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો અને સભા અરખાસ્ત થઈ હતી.

ચેમ્બરની ત્રીમાસીક સભા.

ધી ઇન્ડિઅન મચન્ટસ ચેમ્બર અને યુરોની બીજી ત્રીમાસીક જનરલ સભા મંગળવાર તા. ૧૩ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૦ ને રોજ સાંજના ૨-૨૦ કલાકે (મું. ટા. ૦) શેઠ જહાંગીર-અમનજી પીટીટના પ્રમુખપણા હેઠળ ભરવામાં આવી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા પ્રદરશો હાજર હતા.

એન. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

શેઠ સોરાબજી એલલજી વાઈન.

,, હંસરાજ ટ્રાગજી ઠાકરસી

,, સુરજભલ લલ્લુભાઈ.

,, વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી.

,, મોતીલાલ કાનજી.

,, પ્રીરોજ જે. બીલીમોરીયા.

,, ફાજલભાઈ ધ્યાહીમ રહીમતુલ્લા.

,, રજુછાડદાસ વલ્લભદાસ કાનજી.

શેઠ માવંજી ગોવિંદજી.

,, લાલજી ગોવિંદજી.

,, દેવારાંકર જગજીવન.

,, બી. એફ. માદન.

,, એન. એમ. મણીમદાર.

,, ત્રણસીદાસ મોહનજી વોરા.

,, ગોકળદાસ જીવરાજ.

,, લખમીદાસ હરીદાસ ઠકર.

ચર્યાવતમાં ચેમ્બરના સેક્રેટરીએ સભા બોલાવનારો સરકયુલર વાંચી સંલગ્નાવ્યો હતો.

ત્યારબાદ કમીટીએ હેલ્લા ત્રણ મહીનામાં કરેલા કામકાજનો રીપોર્ટ જેની નકલો સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે રીપોર્ટ મે. પ્રમુખે સભા સમક્ષ ઠગુ કર્યો હતો અને તે પસાર કરવાની દરખાસ્ત સુધી હતી તેને શેઠ સોરાબજી એલલજી વાઈને ટેકો આપ્યો હતો. એ દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

ત્યારબાદ શેઠ માવંજી ગોવિંદજીએ પ્રમુખનો ઉપકાર માનવાની દરખાસ્ત રજુ કરી હતી જેને શેઠ મોસારજી મુળરાજ ખટાઉએ ટેકો આપ્યો હતો. અને દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

ત્યારબાદ સભા અરખાસ્ત થઈ હતી.

હવે પોલીસ કંચેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

હીંદી ખબરનો હીંદી વેપારી ચેમ્બરની મુલાકાતે.

મીં જોહાંગીર પીટી યલણ અને હુંડીયામણ સંબંધી
કરેલું વીવેચન.

હીંદી ખબરની જોનરેબલ મીં હેલીની મુલાકાતે તેવા માટે હીંદી વેપારી ચેમ્બરની કમીટીની સભા બુધવાર તા. ૩૧-૩-૨૦ ને રીને પાછલી પહોરે જોલાવામાં આવી હતી તે વેળા હીંદી સરકારનાં નાણાં ખાતાના સેક્રેટરી મીં જોહર અને ચલણને લગતા ડેપુટી કંત્રોલર મીં કારચન પણ હાજર હતા.

ચેમ્બરના પ્રમુખ મીં જોહાંગીર બહમનજી પીટી કમીટી તરફથી મીં હેલીને ઉપ-કાર માનતાં જણાવ્યું કે તમે આ ઉંચા જોહાવાપર આવ્યા પછી તમને આવકાર આપવાની મારી કમીટીને આ પહેલી તક મળી છે. આ વખતે હું તમને અગત્યના ઘણા સવાલોની ચર્ચા કરી તરફી આપીશ નહીં પણ હું માત્ર ચલણ અને હુંડીયામણની રાજનીતીને લગતા સવાલોજ હાથ ધરીશ. ઘણા વાકીલના સવાલોપર મારી કમીટીએ અત્યાર અગાઉ પોતાના અભીપ્રાય દર્શાવ્યા છે અને તે વીગતવાર તમારી સમક્ષ છે. હું ખાસ કરીને તમારું લક્ષ્ય જોનાર જેવવા માગુ છું કે મારી કમીટીના અભીપ્રાય પ્રમાણે હવે એવો વખત આવ્યો છે કે જ્યારે હીંદી સરકારની ચલણ અને હુંડીયામણની રાજનીતી ૧૦૦૦ માઇલ દુરથી ની-શ્રીત થવી જોઈએ નહીં પણ હીંદી ખબરને અને હીંદી ઠાકનસીલની બહાલી મેળવી હીંદી સરકાર તે ઠારવે એવું ઘડું જોઈએ. ચલણની કમીટીનો બહુમતીનો રીપોર્ટ મારી કમીટીને એકપક્ષીય માલુમ પડ્યો છે. અને કમીટીની લલામણો પ્રત્યે દેશને પોતાના અભીપ્રાય દર્શા-વવાની તક આપ્યા વીના સરકાર તેની લલામણો અમલમાં મુકશે એવું કમીટીએ ધાર્યું ન હતું એ કમીટીની ગહુમતી અને એાછી સંખ્યામાંના સગાસદ બધા કબુલ કરે છે કે હીંદમાં આયાત થતા સોનાપરનો અંકુશ કહાડી નાખવો જોઈએ. દેશે તે સંબંધી સરવાનુમતે માગણી કરવા છતાં સરકારે તે લલામણ અમલમાં મુકી નથી અને સોનાની આયાતને લગતા ખરડો વડી ધારાસભામાં થોડા વખતપર રજુ થયો તં પરથી એ અંકુશ સ્થાયી રહેવાનો હોય એમ લાગે છે.

મીં પીટી ને પછી હીંદી પ્રધાન પરની હુંડીના વેચાણ સામે વાંધો ઉઠાની જણાવ્યું કે મારી કમીટીએ આ સંબંધી સરકારને પોતાના અભીપ્રાય જણાવ્યા છે. સર-કાર અત્યાર સુધી અમારી અરજીને જવાબ આપતી હતી પણ થોડો વખત થયાં સરકારે તે વીવેક છોડ્યો છે તે દલગીરી ગર્યું છે. જ્યારે દરેક જાણક હીંદની તરફેણમાં છે ત્યારે સરકારે હીંદી પ્રધાન પરની હુંડીઓના વેચાણની રાજનીતી શા માટે એખત્યાર કરી હશે તે મારી કમીટી સમજી શકતી નથી. વળી એ હુંડીઓ પક્ષપાત રીને ધરેલ અને પરદેશી બેંકરો અને વેપારીઓને વેચવામાં આવે છે અને હીંદીઓને વેચવામાં આવતી નથી તેથી દેશમાં દલગીરી અને નીરસકારની લાગણી ઉત્પન્ન થઈ છે હીંદી પ્રધાન પરના હુંડીના વેચાણ સામે અમારો વાંધો છે તેને તુરંત નહીં પહોંચે તેવી રીને હું જણાવીશ કે હુંડી માટેની અર-જીની હદ ઘટાડીને ૧૦૦૦ પાર્સંગની રાખવી અને દરેક વખતે વેચાણ પછી કોની કેટલી રકમની માંગણી સ્વીકારવામાં આવી છે તેની યાદી પ્રગટ કરવી.

ધી જોએ ટાઇલ માર્ટ ૨૧ જોંઝીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

સરકાર હાંદમાં સોનું ટેનડરથી વધુ ભાવ આપનારને વેચે છે. જ્યારે હાંદી પ્રધાન પરની હાંદીથી તે ઇંગ્લંડમાં હાંદના પેસાઓનું સોનું ઓછામાં ઓછા દરવાજાને આપે છે. મારી કમીટી ધારે છે કે આ હાંદીઓ પણ વધુ ભાવ આપનારને આપવી.

મીંડ પીટીટ તે પછી હાંદી વેચવાને બદલે શું કરવું તે વીરો કેટલીક સુચનાઓ રજૂ કરી હતી. તેમણે તે પછી હાંદીના વેચાણ સંબંધી મુબઇની પ્રજાએ જાહેર સભા ભરી કરેલા કશવ તરફ નેમનું લક્ષ્યેથી તે પર ધ્યાન આપવાની અરજ કરી હતી.

મીંડ હેલીએ તે પછી જવાબ આપ્યા બાદ કેટલીક અર્થો ચાત્રી હતી તેમાં મેશસં સુબેદાર, માહન અને મજીમદારે ભાગ લીધો હતો.

મીંડ પીટીટ તે પછી મીંડ હેલીનો ઉપકાર માન્યા બાદ સભા વીસરજન થઈ હતી.

ચેમ્બરની સાયબ્રેરીમાં આવેલાં પુસ્તકો.

G.

- 1551 The Nineteenth Financial and Economic Annual of Japan 1919.
- 1552 Proceedings of the Board of Agriculture in India held at Pusa on the 1st December 1919.
- 1553 Report on the Progress of Agriculture in India for 1918-19.
- 1554 Resolution on the Report of the Indian Industrial Commission regarding the creation of a Chemical Service and of an Indian Store Department 1919.
- 1555 Report on the Administration of the Bombay Presidency for the year 1918-19.
- 1556 Season and Crop Report of the Bombay Presidency for the year 1918-19.
- 1557 Paper regarding to the Second Revision Settlement Chikodi and Hukeri Talukas of the Belgaum Collectorate
- 1558 Report of the Director of Public Instruction in the Bombay Presidency 1918-19.
- 1559 The Production of Coal and Coke in Canada During the Calendar year 1918.
- 1560 Annual Statement of the Sea Borne Trade of British India with the British Empire and Foreign countries for the fiscal year ending 31st March 1919 Volume 1.
- 1561 Revised Financial Statement 1920-21.
- 1562 The Bihar and Orisa Local Statutory Rules and Orders 1919.
- 1563 " " " " " " " " 1917.
- 1564 " " " " " " " " 1917.
- 1565 Report on the Operation of the Department of Land Records, Punjab, for the year ending 30th September 1919.

દીવાળીના મારે ફેન્સી ટાઇટલની હાલતી ડીઝાઇનો આપશે કે ?

- 1566 Legislative Council 13th March 1920 List of Questions and Answers.
- 1567 Bulletin No 21 D Government of India Department Commerce and Industry.
- 1568 Papers regarding to the Second Revision Settlement of the Bagalkot Taluka Including Bilgi Peta of the Bijapur Collectorate.
- 1569 Paper regarding to the Second Revision Settlement of the Gokak Taluka of the Belgaum Collectorate.
- 1570 Paper regarding to the Second Revision Settlement of the Sangameshwar Taluka of Ratnagiri Collectorate.
- 1571 Paper regarding to the Second Revision Settlement of the Maval Taluka of the Poona Collectorate.
- 1572 Paper regarding to the Second Revision Settlement of the Yawal Taluka of the East Khandesh District.
- 1573 Paper regarding to the Second Revision Settlement of the Badami Taluka of the Bijapur Collectorate.
- 1574 Report on the Rail-Borne Trade of the Bombay Presidency 1918-19.
- 1575 Annual Report of the Department of Commerce & Industry Baroda State for 1917-18.
- 1576 Statistical Tables regarding to Banks in India. (Fifth Issue)
- 1577 Annual Administration Report of the Bombay Veterinary College and Civil Veterinary Department in the Bombay Presidency 1918-19.
- 1578 Income Tax Statistical Return of the Bombay Presidency 1918-19.
- 1579 Estimates of Area and Yield of Principal Crops in India 1918-19.
- 1580 Indian cascine Part I Preparation of Sulphuric cascine.
- 1581 Brazilian Report.
- 1582 Administration Report of the North West Frontier Province 1918-19.
- G.
- 850 The Times of India Directory 1920.
- 851 International Conciliation November 1919.
- 852 Report of the Commissioners appointed by the Punjab Sub-Committee of the Indian National Congress Vol. II.
- 853 Report of the Commissioners appointed by the Punjab Sub-Committee of the Indian National Congress Vol. I.
- 854 International Conciliation December 1919.

વેપારી કેળવણી.

જન સમાજની અંદર જે બુદ્ધા બુદ્ધા પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ ચાલી રહી હોય તેને અંગે બુદ્ધા બુદ્ધા અનુભવ ધરાવનારાઓને એકઠા કરી તેમની સલાહ લઈને ઉછરવા યુવાનોને કેળવણી આપવા માટેની ગોઠવણી કરનારી અથવા તે ઉપર દેખરેખ રાખનારી સંસ્થાને આપણે અંગ્રેજી શબ્દ “યુનીવર્સિટી” થી ઝાળખીએ છીએ. માત્ર અમુક વીષયના ઉસ્તાદો પાતાના માનીતા વીષયો શીખવે અને એ રીતે વિદ્યાનાં સર્વ અંગો શીખવવા માટેની છુટી છુટી ગોઠવણી હોય તેને એકત્ર કાબુ હેઠળ મુકવાથી યુનીવર્સિટીની સ્થાપનાનો ખરો હેતુ સંભાળાતો નથી. કારણ કે એકજ વિષયનું જ્ઞાન ધરાવનારાઓ બીજા વિષયોના ઉસ્તાદોની સાથે હળી મળીને કામ કરે એવી વ્યવસ્થા એમાં થઈ શકતી નથી. વિદ્યાના દરેક અંગને બાકીના પ્રત્યેક અંગ સાથે થોડો ઘસો પણ સંબંધ રહેલો હોય છે તે જ્ઞાનમાં રાખવામાં આવે તોજ એવી ગોઠવણ થઈ શકે અને તેટલા માટે યુનીવર્સિટી એવે સ્થળે હોવી જોઈએ કે જ્યાં એ બધાં સાધનો હોય. વેપારી કેળવણી માટેની કોલેજ મદરાસમાં સ્થાપવાની હીલચાલ હમણાં ચાલી રહી છે અને મુંબઈની સીડનહામ કોલેજ એફ-કેમર્સના પ્રીન્સીપાલ મી. પર્સી એનરરી સાથે મદ્રાસ ખાતે એ વીશે મસલત કરવામાં આવી હતી તા. ૧૫-૧-૧૯૨૦ને દીને એમણે એ બાબતમાં એક ભાષણ આપ્યું હતું અને તે યહી એ વીશે ચર્ચા પણ ચલાવવામાં આવી હતી જે દરમ્યાન એમને પુછવામાં આવ્યું હતું કે ચારથી પાંચ કરોડ મનુષ્યોની વસ્તીવાળો દેશ એક વેપારી કોલેજ નીલાવવા માટે પુરતો થઈ પડે કે નહીં? મી. પર્સી એનરરીએ એના ઉત્તરમાં હા પાડી હતી પણ એમને ભય છે કે જે સંજોગોમાં એ હા પાડવામાં આવી છે તે વીશે ત્યાંના અયેસરોનું ધ્યાન બરાબર જોવાયું નહીં હોય. મી. પર્સીએ વેપારી કેળવણી માટે ઇંગ્લેંડ વગેરે દેશોમાં જે પદ્ધતી હાલ સ્થાપવામાં આવે છે તે વીશે ખાસ ધ્યાન જોવાયું છે અને એ કેળવણી માટેની ગોઠવણીમાં સરકારનાં કરતાં વેપારી વર્ગનો વધારે હાથ રહે છે તે બતાવ્યું છે. હાલ મુંબઈમાં એ બાબતમાં જે ગોઠવણી છે તેમાં વેપારી વર્ગનો અવાજ એટલો થોડો છે કે એ શિક્ષણ ઉપર દેખરેખ રાખનારી સંસ્થાને યુનીવર્સિટી નામ શોભે છે કે કેમ તે વીશે શંકા રહે. મી. પર્સી જણાવે છે કે:—

“It is the absence of control by the business world that makes the management of our only Indian University College of Commerce defective. It is run directly by Government; conditions in India perhaps make this inevitable, but undiluted Government control is undesirable because of its aloofness and inelasticity. It should therefore be modified. To make the organisation of such a college a success we need control through a committee on which Government, the University, and the business community are all represented. These three controlling influences should be brought into contact.”

ધી બોમ્બે ટાઈમ્સ માટ ૨૧ એપ્રિલ, ૧૯૨૦, મુંબઈ.

એટલે કે વેપારી કેળવણી આપનારી જે એક કોલેજ હોઈમાં છે, તે આ સીડનહેમ કોલેજ આફ કોમર્સ છે. પણ તેમાં વેપારી વર્ગનો કાળુ નથી તે એક ખોડ છે. એને હાલ માત્ર સરકાર ચલાવે છે. હોદ્દાના હાલના સંસ્થાઓમાં કદાચ એમ ક્યાં વગર છુટકો નહીં હોય પણ, સરકારના હાથમાં સંપૂર્ણ કાળુ રહે એ છુટ નથી કારણ કે તે આવી રહે અને વ્યવસ્થામાં વખતો વખત જરૂર પડે તે પ્રમાણે ફેરફાર થઈ શકે નહીં, તેટલા માટે હાલની વ્યવસ્થા સુધારવી પડે છે. સરકાર, યુનીવર્સિટી તથા વેપારી વર્ગ એ ત્રણેના પ્રતીનીધીઓની બનેલી કમીટીના હાથમાં એનો કાળુ મુકાય તોજ એ કોલેજ ફેરફાર થાય. એ ત્રણેને એ કાર્યમાં ભેગવવા જોઈએ.

મી. પર્સી એનેસ્ટી જેવા સરકારો અને જોખમદાર અમલદારની આ ટીક પ્રછી આપણે આશા રાખીશું કે હોદ્દા વેપારી કોમને યુનીવર્સિટીની કોમર્સ ફેકલ્ટીમાં પ્રતીનીધી મોકલવાનો હક જલદી આપવામાં આવશે અને એ રીતે યુનીવર્સિટીના બંધારણમાં હાલ રહેલી ખોડ દૂર કરી એનું નામ સાર્વત્રિક કરવામાં આવશે. મદ્રાસમાં વેપારી કોલેજ કહાડવામાં આવે તો તેની ઉપર દેશના વેપારી વર્ગનો પણ કાળુ એજ પ્રમાણે રાખવો જોઈએ.

વેપારી કેળવણી કેવા પ્રકારની હોવા જોઈએ એ બીજા પ્રશ્ન છે. બીજા હુજરાની માફક વેપાર કેમ કરવો એ શીખવવાનો પ્રયત્ન ગમે તેટલો યોગ્ય હોય તો પણ તેટલા શીક્ષણથીજ એ લેનાર વીદ્યાર્થી ફેરફાર વેપારી બની શકે એ આશા રાખી શકાય નહીં આ રીતની ટીકાએ કેળવણીની કીમત ઉતારી પાડવ. માટે કરવામાં આવે છે પણ તે વેળા એ વાત ભુલી જવાય છે કે શાળામાં અથવા શાળા બહાર પણ એ કેળવણી લીધા વગર કોઈ પણ વ્યક્તિ વેપારી ફેરફાર કરી શકે નહીં જોગવાઈ શકે નથી અને તેથી યોગ્ય સમયે, યોગ્ય સંસ્થાઓમાં એ કેળવણી આપવાની જોગવાઈ કરવી સારી અને દેશની પ્રગતિ ધાટે જરૂરની ગણવી જોઈએ. મી. પર્સી એ વિભાગ પાડે છે. પત્રવ્યહાર, નામુંડામું, વેપારી હીસાબ, ટાઇપ સમર્થન વગેરે જે વિષયોનું જ્ઞાન નોકર વર્ગમાં હોવાની ઇચ્છા રાખી શકાય તે સર્વ વિષયોને વેપારી કેળવણીના નીચલા બીલાગમાં મુકી, અર્થશાસ્ત્ર, વેપાર ભૂગોળ, આંકડા શાસ્ત્ર, શરાફી ધંધો વગેરેને ઉપલા વિભાગમાં મુક્યા છે. આ વર્ગીકરણ વીશે ચર્ચા અહીં નહીં કરીએ કેમ કે તે માત્ર ઝીણી વીગતની જાખમ છે. એ નીચલા વિભાગનું શીક્ષણ દેશી ભાષામાં અપાય તેમાં મી. પર્સી એનેસ્ટી કશું વાંધો લેવા જેવું ગણવા નથી. ઉપલા વિભાગનું શીક્ષણ અંગ્રેજી ભાષા મારફતે કોલેજમાં અપાય તે માટે એમને આગ્રહ હોય એમ લાગે છે એમને લાગે છે કે એ વિષયો સમગ્ર રાષ્ટ્ર એટલું સામાન્ય જ્ઞાન વિદ્યાર્થીઓમાં કોઈ પણ અમુક ધોરણમાં કે અમુક ઉમરે એકદમ આવી જાય એ માનવું ભલે ભરેલું છે અને એ વિષય શોખવતી વેળા અંગ્રેજી ભાષાનો તથા તેમાં લખાયેલાં પુસ્તકોનો ઉપયોગ કરવા સાથે પ્રતીબંધ ન મુકતાં દેશી ભાષામાં એ શીક્ષણ આપવાની છુટ રાખવામાં આવે તો વધારે લાભ થવાનો સંભવ રહે. ખરી વાત એ છે કે પાઠશાળાઓમાં જાખમ કરી રાકીએ એવા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યાની અમુક હદ હંમેશા રાખવી પડે છે તેજ વેળા પોતાની મેળે. અથવા ખાનગી શીક્ષકની મદદથી ઘરમાં એવો અભ્યાસ વધારનારાઓની સંખ્યા જેમ વધે તેમ દેશની પ્રગતિ વધારે સહેલી થઈ પડે અને તેટલા માટે એ વિષયનું જ્ઞાન આપનારાં પુસ્તકો એવા હોવાં જોઈએ કે જે એવા પ્રાંદ વિદ્યાર્થીઓ ભરે વાંચી શકે અને એ તે દેશી ભાષામાં હોય તો આ રીતે એનો વીશેષ ઉપયોગ થાય. એ કારણથી અમે ઉચું વેપારી શીક્ષણ પણ દેશી ભાષા મારફતે અપાય તે વીશેષ પસંદ કરીએ છીએ.

મેટ્રીક શીર્ષકથી બીર્ડીગનો આરોગ્ય ચોક્કસ છે

આવા શીક્ષણને યુનીવર્સિટીએ પદવી આપવી યોગ્ય થઇ પડે કે કેમ તે ખીન્ને પ્રશ્ન છે. અમે ફલગીર છીએ કે એવી પદવી આપવાની જરૂર કલકત્તા યુનીવર્સિટી કમીશને રૂપરૂપે રીતે સ્વીકારી નથી. દેશની ઉત્તરીને માટે જે પ્રકારની કેળવણીનો લાભ લેનારની સંખ્યા વધારવાના પ્રયત્નો કરવા ઇષ્ટ હોય તે સર્વને માટે પદવી દાન જરૂરનું ગણાયું જોઇએ. વળી જે કેળવણી લીધેલી હોવાનો પુરાવો ખીજી રીતે સહેલાઇથી રજૂ કરી શકાય એમ ન હોય તેવી કેળવણી લીધા બાદ વિદ્યાર્થીને એ લીધેલી હોવા માખડનું પ્રમાણ પત્ર મેળવવાનો હક ગણવો જોઇએ. એને પદવી ગણે કે સર્ટીફિકેટ ગણે પણ એની ખરી યોગ્યતા તે એ શીક્ષણમાં છે. લંડન એગર એન્ડ કોમર્સ તરફથી નાનુંકાનું વગેરે વીધ્યમાં લેવાતી પરીક્ષાઓમાં હીંદના વિદ્યાર્થીઓની સારી સંખ્યા છે એ અને તેમને મળતાં સર્ટીફિકેટ પદવીની ગરજ સારે છે. અમે ઇચ્છીએ કે હીંદમાં વેપારી કોલેજમાં અપાતી કેળવણી ઉચ્ચ પ્રકારની રહે અને તેને પદવી આપવાનું હીંદની દરેક યુનીવર્સિટી યોગ્ય ગણે. પદવી આપવાથી એવા અભ્યાસને ઉત્તેજન મળશે એ વાત ભૂલવા જેવી નથી. સુખમાં વેપારી ડીગ્રી મેળવી બહાર પડેલા ગ્રેજ્યુએટને વેપારી વ્યાસને પેતાના ઘંઘામાં નોકરીએ રાખતી વેળા સારા પગારથી શરૂઆત કરો ઉત્તેજન આપ્યું છે તે બતાવે છે કે વેપારી વર્ગ એ કેળવણી માટે સારી કદર બતાવે છે. એવા સંગીન પુરાવા પછી એ કેળવણી યુનીવર્સિટી તરફની પદવીને યોગ્ય નથી એમ માનવામાં ભૂલ જ થશે.

પરદેશો સાથેના વેપાર ઉપર હિંદીના ભાવની અસર

લડાઈને લીધે કેટલાક દેશોનો વેપાર સુધાઈ ગયો હતો તે હજી આગલી સ્થિતિએ આવ્યો નથી અને લડાઈ પછી દેશ પરદેશ વચેની હિંદીના ભાવોમાં થયેલી ઉધસ પાછલને લીધે પણ વેપાર ઉદ્યોગને ઘણી હાની પહોંચવાની ખડીક ગખવામાં આવે છે. તેમ છતાં ખરી વાત એ છે કે લડાઈ થઈ ન હોત તો પણ દરેક દેશે પોતાની આયાત તથા નીકાશનાં પાસાં લગભગ સરખાં કરવાં પડતજ. લડાઈને લીધે ઉદ્યોગને થયેલું નુકસાન જેમ ઘણું છે તેમ જે ચીજ અગાઉ ખતતી ન હતી તે ચીજે બનાવવાનું ઘણું દેશોમાં શરૂ થયું છે તે જુલો જવા જેવી ખીના નથી. તે ઉપરાંત યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ એન્ડ અમેરિકા જેવા જે દેશોમાંથી ચલણ માટે જોઈતું સોનું રૂપું મળી શકે એમ છે ત્યાં પોતાનાથી બને તેટલી માલ મોકલવાને સર્વ દેશો તૈયાર થયા છે. ત્યાં ૧૯૧૮માં યુરોપના દેશોમાંથી આયાત થયેલો માલ લગભગ બન્નાંશ કરોડ ડોલર જેટલો હતો તેમાં વધારો થયાથી ૧૯૧૯માં એ આયાત પંચોતર કરોડ ડોલર જેટલી થઈ હતી. માલના ભાવમાં વધારો થવાને પરીણામે એ આયાત થયેલા માલની કીંમત વધારે મોટી દેખાતી હોય એ કેટલોક અંશે સંભવીત છે પણ તે છતાં માલની આયાતનો જ્યો પછ વધ્યો છે એમાં શંક નથી. આ જ્યો જ્યારે એટલો વધી જશે કે લડાઈ દરમ્યાન અમેરિકા પાસેથી ઉછીનાં લીધેલાં નાણાં તથા ત્યાંથી મેળવેલાં માલનાં નાણાં પાછાં અપાઇ બધ ત્યાં સુધી હિંદીના ભાવો લડાઈ અગાઉની હદે આવી પહોંચવાનો સંભવ નથી. એ સ્થિતિ આવવા અગાઉ કદાચ દસ વરસ નીકળી જશે એમ ધારવામાં આવતું હતું પણ વેપાર ઉપર હિંદીના ભાવની અસર એવી સચોટ છે કે એ સ્થિતિ જલ્દી આવે તો આશ્ચર્ય

પામવાનું નથી. ૩ અને એવો જે માલ કેટલાક વખત અગાઉ અમેરીકા પાસેથી યુરોપનાં વેપારીઓએ ખરીદ્યો હતો તે માલ અત્યારે પાછો અમેરીકા ખાતે મોકલી આપવાનું પોસાય છે. એમ કરવામાં એ લાવ લઈના માટે થયેલો નુરનો વીમા માટેનો તથા એવોજ થીજે બધા ખર્ચ હુંડીના ભાવમાં થયેલા તકાવતને લીધે નબળો થઈ પડે છે. ન્યુયૉર્ક ખાતે પ્રગટ થતાં કોમસ એડ ફીનાન્સ પત્રના તા. ૧૮-૨-૧૯૨૦ના અંકમા એટલે સુધી જણાવવામાં આવ્યું છે કે ફની ત્રણ હજાર ગાંસડી લીવરપુલથી અમેરીકાના ગાલ્વેસ્ટન બંદર ખાતે હમણાં પાછી મોકલવામા આવી છે. જો આ પ્રમાણે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી માલ આયાત કરવાનું ઘટે અને ત્યાં માલ મોકલવાનું વધે તો હુંડીનો ભાવ લડાઈ અગાડની સ્થિતિ પર આવી જવાને ગહુ વાર નજ લાગે. હોંદની ઇંગ્લાંડ સાથેની હુંડીનો વ્યવહાર અત્યારે ઘણો અસ્થીર લાગે છે. નેમાં પણ એ પછી ંઈક સ્થિતિ આવશે. હાલ તો હોંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવ સોળ પેન્સ જેટલા ઓછા રહે તો હોંદમાં ખનતી ચીજો માટે દુનીયામાં એટલી માગણી છે કે તેના ભાવમાં અતીશય વધારો થયા વગર રહે નહીં અને એવો વધારો ઘટાં પ્રજામાં શાંતિ જળવાય નહીં એવો ભય માની લઈને નાગદર સરકાર એવી રાજનીતી પાળે છે કે જેને લીધે હુંડીના ભાવ ઉંચા રહે અને હિંદમાં ખનતી ચીજોના ભાવ નીચા રહે. આ રાજનીતીની દૃષ્ટિએ જોઈએ તો એને સોનાના કે ચાંદીના ભાવ સાથે જોઈ કાંઈ પણ સંબંધ ન હોય એવી એ વાત થઈ પડે છે. થીજી રીતે જોઈએ તો જેમ ચાંદીનો ભાવ વધે તેમ હોંદી પ્રધાનની હુંડીનો ભાવ પણ વધારવો અને અને એ ઘટે તેમ આ પણ તેજ પ્રમાણે ઘટાડવો એ રાજનીતી પાળવામાં આવે તો હોંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવો કે ઇ પણ વેળા સ્થીર રહેવાનો સંભવ પણ ન રહે. હોંદમાં સોનાનું ધોરણ છે એ દેહેનું તો તાત્ત્વ મોંઘ્યા છે. હોંદમાં ખનતી ચીજોના ભાવો કે હોંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવો સોનાની મીંમતતા પ્રમાણમા વધે ઘટે એવું છેલાં કેટલાક વરસમાં સરકાર વચે પડવાથી અત્યાર સુધી જાન્યુ નથી અને જ્યાં સુધી ઇંગ્લાંડ પાસે ત્યાની ચલણી મોટો વટાવવા માટે જોઈતું સોનું એકદુ ધાય ત્યાં સુધી હોંદની હુંડીને સ્વાભાવીક ગતિએજ લાવવા દેવામાં આવનાર નથી એટલે સોનાનું ધોરણ હોંદમાં પ્રવર્તે છે એ ખ્યાલ ખાત્રુએ સુકવોજ ઠીક થઈ પડશે. ચાંદીના ભાવ વધે તેમ હોંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવ વધારવા એ રાજનીતી નામદાર સરકારે અખત્યાર કરી છે અને તે ચાહુ રાખવામાં આવે એવો સંભવ માની લેવો પડે છે. તે પછુ કે ચાંદીનો ભાવ ખીતેર ચેન્સથી નીચો બ્ધ તે વેળા હોંદી પ્રધાનની હુંડીનો ભાવ એ શીર્લોગ કરતાં નીચો જવા ન દેવાનો રાજનીતિ સરકાર પાળશે એવી ખાતરી રાખવાને આપણને કારણ છે. એ પ્રયત્નમા કેલ્લે અંશે કતેહ મળશે એ એક સવાલ છે અને તેનો જવાબ આપવા માટે વીગત વાર વપાસ લેવી જોઈએ તે અંગે લઈ શકાય તેમ નથી. અંગે માત્ર એક વાત ઉપર ધ્યાન યોગ્યું 'યે ગ્ય થઈ પડશે કે હિંદી પ્રધાનની હુંડીના ભાવો ગમે તેવા હોય તો પણ માલ બનાવવાની જે શક્તિ યુરોપના દેશોમા અત્યારે છે તે એટલી થોડી છે અને તેમાં હવે પછી મોટો વધારો ઝડપથી થવાને સંભવ એટલે થોડો છે કે પરદેશી માલની આયાતથી હોંદમા ભાવો ઝગડી જવાને ભય નહીં જવોજ ગણવો જોઈએ. થીજી રીતે જોતાં એ સર્વ પરદેશોમાં માલની હાજત એટલી છે કે હોંદી માલની નીકાશ ઘટવાના સંભવ કરતાં વધવાનો સંભવ વધારે ગણવો જોઈએ. હોંદના વેપારની આ સ્થિતિનો લાભ લઈ તેના ઉદ્યોગોને વધારે સારા પાયા ઉપર સુકવાને એટલી ખતથી અને દુર અદેશીથી પ્રયત્ન કરવામાં આવશે તેટલાં પ્રમાણમાં હોંદનું હલ્યાણ સાધી શકાશે.

હીસાબ રાખવાની રીત.

માલ વેચતી વેળાના ભાવ કેટલા નફાકારક છે તે નક્કી કરી અતીશય નફો કરવા હોય તેમનો હંક કરવાનું ઇંગ્લંડના કાયદામાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે. એ નફો નક્કી કરતી વેળા માલની પડત કીંમત કદ ગણવી તે વીશે લંડનની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની કાઉન્સિલે કરેલો એક ઠરાવ ઇંગ્લંડની સરકારે કબુલ રાખેલો જણાવવામાં આવે છે. એ ઠરાવ એવો હતો કે માલ ખનાવતાં થયેલો ખર્ચ પડત કીંમત તરીકે ન ગણવો પણ હમણાં એવો માલ ખનાવવામાં આવે તો કેટલો ખર્ચ થાય તે ગણવો. હાખલા તરીકે ચોપડી છપાવવા માટે અગાઉ ખરીદેલા કાગળ વાપરવામાં આવ્યા હોય તો ખર્ચ થયેલી રકમ ઓછી દેખાય પણ એને બદલે એ કાગળ હાલ ખરાદ કરતો વેળા જે ખર્ચ થાય તે ગણવામાં આવે અને તે પ્રમાણે ચોપડીની કીંમત રાખવામાં આવે તો તેમાં થતો નફો અચોગ્ય રીતે થયેલો ગણાયો ન જોઈએ કેમકે વાપરેલા કાગળને બદલે કાગળનો નવો જથ્થો લેવો પડે તે વેળા હાલના ભાવ ખર્ચવા પડે. આ ઠરાવની ચોખ્ખતા વીશે વીવેચન કરવાનો અત્રે ઉપયોગ નથી. આપણે માત્ર એટલું જ જોઈએ થઈ પડશે કે લડાઈને લીધે થયેલા નફા ઉપરનો જે કર હીંદમાં એક્સેસ પ્રોફીટ ટેક્સ નામથી નંખાયો તેમાં ઉપર દર્શાવેલો નીચમ ક્યાનમાં લેવાયો લાગતો નથી. કેમ કે જેમ જેમ જુનો માલ વપરાય તેમ તેની મુળ કીંમત પડત ખર્ચ ખાતે ઉધારાય અને નવો લેવાય તેમાં વધારે ખર્ચ થાય તો કંપની પાસે શીલીક્રમા પડેલો એ નવો માલ નવી અર્થાત વધારે કીંમતે સરવાલામાં આવે એવી રીતે હીસાબ રાખવાનું ધોરણ નામદાર સરકારે એ કાયદાની રૂયે બહાલ રાખ્યું છે. અમને નથી લાગતું કે લંડનની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે કરેલા ઠરાવને અમલમાં મુકતા હોય એવી રીતે કોઈ કંપની પોતાના હીસાબ તૈયાર કરે તો સરકાર તેને એ કાયદાની રૂયે કર નક્કી કરતી વેળા સ્વીકારે. આ ઉપરથી એક વાત નક્કી કરવાની જરૂર વીશે વેપારી વર્ગે ધ્યાન આપવાની અગત્ય દીસે છે. તે એજ છે કે હીસાબ રાખવાની રીત બધે એક સરખી રખાવવી જોઈએ. જુદા જુદા વેપારીઓ જુદી જુદી રીતે રાખે તો તેમાં ઉપર દર્શાવ્યું તેમ જુદા જુદા નીચમોને અનુસરવાનું બની શકે અને તેને પરીણામે નફો વધારે ઓછો દર્શાવી કંપનીના શેરોના ભાવો બજારમાં વધારી કે ઘટાડી દેવામાં આવે એ અશકય નથી. કેટલીક મીલના શેરોના ભાવમાં થોડાકે વખત અગાઉ જે મોટી વધઘટ અહીંના બજારમાં થઈ છે તેનાં મુળ વપાસતાં આવાં હીસાબી ધોરણની હેર ફેર માલમ પડી આવશે. કેટલીક કંપનીઓ કે અગર સુવર ખરીદે અને તેને અનુસરતા ભાવે લાંબી મુદતની લીલી-વરીતું સુવર કે કાપડ વેચે તો એ જે વચેના ગાળામાંથી મજૂરી વગેરેનો ખર્ચ જતા જે રહે તે રકમ કંપનીની નફાની રકમ ગણાય. પણ તેને બદલે એ લીલીવરીની મુદત આવવા અગાઉ માલના ભાવ વધે કે ઘટે તો તે બનેલા માલના અથવા કાચા માલનો બજાર-ભાવે થતી કીમત પ્રમાણે રટોક ગણી હીસાબ બંધ કરવાનું ધોરણ રખાવ ત્યારે તેમાં ખોટી રીતે નફો કે નુકશાન દેખાય. આવી રીતે હીસાબમાં ગરબડ કરવામાં આવે છે અને તે હીસાબો ઓડિટરો પસાર કરે છે- એટલે શેર હોલ્ડરોનો મોટો

ભાગ વિધાસથી એ હિસાબ મંજુર રાખે છે અને તેને પરીણામે બજારમાં એવી ઠંપનીઓના શેરામાં ઉચલપાચલ થાય છે. અમને ખાતરી છે કે એવી ઉચલપાચલ કરી તે દ્વારા સડો ખેલનારને ઉત્તેજન આપવાની સરકારની ઇચ્છા નથી અને એવી રીતે સડો ચાલે તેના લાભ લેવાની વૃત્તિ જ્યાં જ્યાં હોય ત્યાં ત્યાં તેને અંકુશમાં રાખવા માટે નામદાર સરકાર ના પાડશે નહિ; પણ એ કાર્ય કાયદામાં સુધારો કર્યાથી જ બની શકે અને એવો સુધારો કરવાનું કાર્ય ધરવા અગાઉ એવા દાખલા એકઠા થવા જોઈએ કે જેમાં આવી રીતે ઉચલપાચલને ઉત્તેજન આપવામાં આનું હોય. એવા દાખલા પકડાય તે માટેનો ઇલાજ તેટલા માટે પહેલેથીજ લેવો જોઈએ અને તે એ છે કે હિસાબ રાખવાની પદ્ધતી દરેક ધંધા માટે વીગતવાર રીતે કાયદા કાનુનથી નક્કી કરવી. એક બીજું કદાંત અત્રે આપણું યોગ્ય પડશે. એક એક કોષ્ટ ઠંપનીના શેરા માટે ધરાઈ મેળવી આપવાનું મારે લે તો 'તે માટેની જોખમદારી તેના સરવાલામાં બેઉ બાજુ એક સરખી રકમની દેખાડાય છે અને તેમ કરતી વેળાં એવું માની લેવામાં આવે છે કે એ પ્રમાણે ધરાઈ મેળવી આપવા માટે કરાવેલા દીવસ આવી લાગશે ત્યારે તે કામ પાર પાડતી વેળા એકને જોટ જશે નહીં. આથી એ કાર્યમાં દલાલી તરીકે મળવાની રકમ જો કે કમાણી તરીકે તુરત ગણવાની જુલ ન કરાય તો પણ એ શેરના ધરાઈ એને સરભર ભાવે રાખશે એમ ગણી સરવાલામાં થાપણ બાજુ ઉપર એ શેરો સરભર ભાવે દેખાડાય છે. કાયદાની રૂયે એવું કરાવવામાં પણ આનું છે કે જે રકમ ધીરવામાં આવી હોય તે બધી સધર છે કે કેમ તે સ્પષ્ટ રીતે સરવાલામાં બતાવવું. આ કલમ આવા શેરાની જોખમદારીને લાગુ પડતી નથી. તેમ જો એ શેરના બજાર ભાવ સરભર હોય તો બેઠની પાસે તેની મોટી સંખ્યા હોવાને લીધેજ નુકશાન જશે એમ પુરપાર કરવું પણ મુશ્કેલજ થઈ પડે. વેપારીઓ તેમ છતાં સમજી શકશે કે રોજ ખપતા હોય તે કરતાં પાંચ કે દસ ગણી સંખ્યામાં એકજ જાતના શેરો બજારમાં વેચાવા આવે તો તેના ભાવ ટકી ન રહે. એવા સંજોગોમાં ફેટલા શેરો પાસે હોય તો બજાર ભાવે ગણવા યોગ્ય થઈ પડે અને ફેટલા હોય તો સામટા વેચવામાં જનારો જોટનો સંભવ ધ્યાનમાં લેવો જોઈએ તે નક્કી કરવું જરૂરજ ગણવું જોઈએ. આ મુજો હિસાબ રાખવાની રીતના પેટામાં સમાઈ જાય છે. ઉપર દર્શાવેલા તથા એવા બીજા જે જે સુદા નીકળે તે પીછે ઓડીટરોનું જે મંહણ મુખ્યમાં છે તેણે તપાસ કરી પોતાની તરફથી યોગ્ય લાગે તેવી લલામણો પ્રત પાસે તેમજ સરકાર પાસે રજુ કરવી ઘટે છે.

ઇલેક્ટ્રોનિક નેશનલ શ્રીઝીકલ લેબોરેટરીએ ઠરાવ કર્યો છે કે જે માલ એણે નક્કી કરેલા નમુના પ્રમાણે હશે તેની ઉપર 'Z' અને 'K0' એવી નીશાની કરવા દેવામાં આવશે.

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

અધિપતીની નોંધ.

દુનીયામાં જે હીરા આજ મુઘીમાં ખાણોમાંથી કાઢવામાં આવેલા છે તેને લગતા આંકડા અમેરીકામાં આવેલાં ચીકાગો ખાણેનું એક આંકડા શાંચીએ એકઠા કર્યા છે જે ઉપરથી જણાય છે કે એ સર્વ હીરાઓને એક જગત્તે એકઠા કર્યા હોય તો એક ગાફ બરાબ. એ સંખ્યા મળી ૪,૬૩,૫૫,૪૭૪ કેરેટ થાય અને તેનું વજન ચાડાદસ ટન જેટલું થાય. જો દરેક કેરેટ હીડ ત્રણસો ડાલરની કીંમત ગણીએ તો એની કીંમત લગભગ ચઠ્ઠા અબજ ડોલર થાય. એમાં મોટો ભાગ આફ્રીકાની પેટાશનો છે જે ૧૭,૦૫,૭૪,૦૦૦ કેરેટ જેટલો છે, બ્યારે હીંદમાં થયેલી હીરાની પેટાશ પાંચ કરોડ કેરેટ જેટલી છે.

નોકરવર્ગને વણાટ કામનું શીક્ષણ આપવા માટે મારશીટની કાપડ બજાર હીત વર્ષેક સમયે કહાડેલી ઉદ્યોગશાળા પ્રત્યે વાંચકોનું ધ્યાન ખેંચતાં અમને આનંદ થાય છે. એવી શાળાઓ દ્વારા જો થોડાક નોકરો પણ એ ઉદ્યોગ શીખી હાલના કરતાં વધારે નફાકારક કામ મેળવી શકશે તો તેઓ પોતાનેજ નહીં પણ એ નોકર વર્ગને સર્વને ધણું લાભ કરી શકશે. કેમકે એ નોકરોની છેલ્લી હડતાળ વેળા આપણે જોયું હતું તેમ હાલ એ વર્ગની સંખ્યામાં જે નવો વધારો થતો રહે છે તે એવા પ્રકારનો હોય છે કે એ આખો વર્ગ તેમના રાજના કાર્યમાં અમુક હદ કરતાં વધારે સારી રીતી પ્રાપ્ત કરે એવી આશા રખાયજ નહીં. જો એવા દુષ્કાયક સંજોગોમાં પોતાનું ભરણપોશણ મેળવવા માટેજ એ નોકરોમાં દાખલ થયેલા થોડાક યુવાનો પણ આ ઉદ્યોગદ્વારા સ્વતંત્ર રીતે પોતાનું શુભરાત મેળવી શકે તો એ વર્ગ ઉપરથી એટલી સંખ્યાના નીભાવ જેટલો હરીફાઈને લાયકા છે. યાય એટલુંજ નહીં પણ જો બાકીના નોકરો પણ તેમના ચાલુ કામકાજ માટે તેમના શેઠ પાસેથી નીભાવ પુરતી આવક પણ મેળવી ન શકે તો તેઓ પણ હીંદના આ પુરાણા ઉદ્યોગમાં ભેગાય. મીલના ઉદ્યોગની સાથે હાથે કાપડ બનાવવાના ઉદ્યોગની હરીફાઈ એવા પ્રકારની છે કે એ એમાં કોણ જીતશે તે વીશે ખાતરીપુર્વક અભિપ્રાય આપી શકાય તેમ નથી પણ ગમે તેવી સખત હરીફાઈ છતાં હાથે કાપડ વણવાનો ઉદ્યોગ નીભાવ માટેનાં સાધન પુરાં પાડવા જેટલો ઉપયોગી છે એ વીશે શંકાને સ્થાન નથી અને તેથી હાથે કાપડ વણવાના ઉદ્યોગ માટે વાકીમ આપનારી આવી શાળાઓ આવકારદાયકજ ગણાશે.

સંખ્યા કામને લગતા એજારોનો વેપાર હીંદમાં કેટલો છે તે વીશે ૧૯૧૭-૧૮ ના વરસેનું લગતા આંકડા ઉપરથી માલમ પડે છે કે લગાઈ અગાઉ હીંદમાં આયાત થતા સંખ્યા કામમાં મોટો ભાગ બ્રીટીશ હતો. તે પછી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ તથા જાપાનથી વધારે પ્રમાણમાં એ માલ હીંદમાં આવવા લાગ્યો છે. સંખ્યા કામને લગતાં એજારો, વીજળીને લગતું સંખ્યા કામ, અને ખાણોને લગતું સંખ્યા કામ એ બાબતોમાં અમેરીકાએ એવો પગદંડો જમાવ્યો છે કે જોને પાછા હાથવાતું મુશ્કેલ થઈ પડશે. હવે હીંદમાં ઉદ્યોગો વધવા જશે ત્યારે સંખ્યા કામને લગતાં એજારો ખપાવવા માટે સારી ગોઠવણ કરી શકાય તો તેથી લાલ થયા વગર રહે નહીં. આગળ જવાં જરૂરમની.

પણ હરીફાઈ કરવા લાગશે. હવે ઇંગ્લંડમાં માલ ખરીદવાનું કમી થશે અને તેને ખલે એ માટેના ટેન્ડરો હીંદમાં માગવામાં આવશે તે વેળા ઇંગ્લંડના કે અમેરીકાના જે જે માલ બનાવનારાઓ પોતાની શાખા કે આડત હીંદમાં રાખી બેઠા હશે તેઓ તેનો વધારે લાભ લઈ શકશે.

રેલ્વે મારફતે માલ જ્યાં મોકલવાનો હોય ત્યાં પહોંચે તે પછી માલ ઉતારી લેવામાં ઢીલ થાય તે માટે નુકશાનીની રકમ રેલ્વેવાળાઓ વેપારી પાસેથી ભરી લે છે તે માટેના દરમાં વધારો કરવામાં આવતા ઇંગ્લંડમાં ખુદી ખાતેની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે ઠરાવ કર્યો કે રેલ્વેવાળાઓ માલની લાવલઈળ કરવામાં બેદરકારીથી ઢીલ કરે તો તે માટેની નુકશાની રેલ્વેવાળાઓ પાસેથી વેપારીઓ ભરી લઈ શકે એવી ગોઠવણુ પણ કાયદામાં ચર્ચા બેઠાં એવી રીતની ઢીલથી વેપારીઓને ઘણું નુકશાન ગયેલું હોય એવા દાખલાઓ એકઠા કરવામાં આવ્યા હતા અને તે વીશે મીજી ચેમ્બરોને વાકેફ કરવાનો પણ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. હીંદમાં પણ આવા દાખલાની નવાઈ નથી. એવા દાખલાઓ વીશેની ખબરો મેળી કરી અને પણ વેપારી વર્ગ એવીજ માગણી કરે તો અચોક્કસ કે આશ્ચર્યકારક નથી.

પરદેશમાં કોઈ પણ ચીજ ખરીદવાની કે વેચવાની જે સત્તા નામદાર સરકાર અત્યારે ધરાવતી હોય તેના ઉપયોગ હવે પછી પાર્લીમેન્ટની રજા પહેલેથી મેળવ્યા વગર કરવો નહીં બેઠાં અને દેશ-પરદેશ વચ્ચેના વેપારને અંગે થતી લેવડદેવડમાં સરકારે પાર્લીમેન્ટની પહેલેથી મંજૂરી લીધા વગર લાગ લેવો ન બેઠાં એવી ભલામણ લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પ્રીન્સીપલ વીલાગે કરી છે. હીંદના વેપારીઓનો અભિપ્રાય માગવામાં આવે તો અમારી ખાતરી છે કે એવોજ અભિપ્રાય આપવામાં આવ્યા વગર રહે નહીં. હીંદી સરકાર જ્યાં સુધી વેપારના છુટાપણાનો મીઠાંત વડી સરકારની આજ્ઞાને અનુસરીને પાળતી હતી ત્યાં સુધી હીંદને હીસાબે ઇંગ્લંડમાં ખરીદી કરવા કે લેન ઉઘી કરવા કે પરદેશથી ચાંદી ખરીદવા શોવાય વેપારમાં લાગ લેતી નહીં પણ લડાઈ દરમ્યાન ઘઉં હીંદમાંથી ખરીદ કરી મીતરાજ્યોને પુરા પાડવાનું કામ હાથ ધર્યું ત્યાર પછી તેની વેપારી રાજનીતી પણ બદલાઈ છે અને જો કે નવી રાજનીતીને સાંપ્રત જ્યની ઓલોગીક ઉત્પત્તિની રાજનીતી તરીકે ઓળખાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે તો પણ નવી રાજનીતીમાં વેપારના છુટાપણાના સીધાંત કેટલે અંશે પળાશે અને ઉલોગને રક્ષણ આપતી વેળા એક દેશનો વીચાર કરવામાં આવશે કે સાંપ્રતજ્યના બધાં અંગે સંધિ મેળીને કામ લેશે તે અત્યારે બહેર થયું નથી અને અમને ભય છે કે સોનાના વેપારમાં મળતો નફો સરકારી તીબેરીમાં નાખવા માટે હીંદમાં સોનાનો આગાત માટે અટકાવ કરવામાં આવ્યો છે તે એ નવી રાજનીતીનેજ આભારી છે. આપણે આશા રાખીશું કે લંડનની ચેમ્બરે ઉઠાવેલો અવાજ સલામત અને એમાં દર્શાવેલો નીચેમ દુનીયામાં બધે ન સ્વીકારાય તો પણ ઓટીશ સાંપ્રતજ્યના બધા વિભાગોમાં અને ખાસ કરીને ઇંગ્લંડમાં તથા હીંદમાં સ્વીકારાય

દુરમન ગળ્યોની પ્રજા સાથે લડાઈ અગાઉ થયેલી લેવડ દેવડને અંગે વ્યાજ ગણવું કે નહીં તે વીશે કર્નલ ન્યુમેન ઓટીશ પાર્લીમેન્ટમાં સવાલ પુછ્યો હતો. સર એડવડ કારસને જણાવ્યું કે એ નાણા પ્રીટીશ પ્રજા પાસેથી દુરમન પ્રજા માગતી હોય તો તે તેને આપવાનું

લડાઈ દરમ્યાન સરકારી મનાઈથી 'અટક્યું હતું' એટલે દેવાંદાર ગ્રીટીશ વેપારી એ દેવું ચુકવવાને તૈયાર હોય તો પણ તેમ કરવાની તેને છુટ ન હતી તે જોતાં એવા દેવા ઉપર વ્યાજ આપવા માટે એને બંધાયેલો ગણવે, યોગ્ય નથી. સર. એ. ગાડીસે જણાવ્યું કે એવું દેવું દુરમનની પ્રજાને હીસાએ વસુલ કરવા માટે સરકારે અમલદાર નીમ્યો હતો તેને જો એ વકમ ભરવામાં આવી હોય તો તે તારીખથી એની ઉપરતું વ્યાજ ઠમી થાય, પણ જો તેને ન આપવામાં આવી હોય તો તેની ઉપર વ્યાજ લેવાનો દુરમન પ્રજાનો હક લડાઈ અગાઉ હતો તે સુલેહ થયા પછી જતો રહ્યો નથી. દુરમનની પ્રજા પસેથી વસુલ કરવાની રકમને પણ એજ મીઠાંત લાગુ પડે છે. આ સીધાંત હીંદના વેપારીઓએ પણ ધ્યાનમાં લેવાનો છે.

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની એ નામથી જે સાહસ મેશન એમ. કાનજીની કું. ના પ્રયત્નથી હાલ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે તેને આવકાર આપતાં અમને આનંદ થાય છે. વીમા કંપનીના કામકાજમાં અનુભવની જરૂર રહે છે અને એવો અનુભવ ધરાવનારાઓ આ કંપનીમાં આવેલા હોવાથી અમે એને માટે સારી આશા રાખીએ છીએ. બહેર ખબરેના પાનાંમાં એમની જે બહેર ખબર અમે છાપી છે તેમાં જણાવ્યું છે કે “દેશનો પૈસો દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળવા સંભવ છે.” આ શબ્દો વાંચતા કોઈકને આશ્ચર્ય પણ લાગે. પરંતુ ખરી વાત એ છે કે બેંકો અને વીમા કંપનીઓ એ જે સાહસો બધા વેપારને ઉપયોગી છે જો દેશમાં દરેક ગામમાં એક નાની સ્વતંત્ર બેંક અને એક વીમા કંપનીની શાખા હોય તો તે ગામના લોકોની સ્થિતિને લગતી પ્રત્યેક હકીકત ઉપર પ્રજા ધ્યાન આપવા લાગે. આપણા દેશમકત લાલ હરદીશન લાલે એક વાર વાતચીતમાં જણાવ્યું હતું કે દેશમાં ક્યા ક્યા ઉદ્યોગો વધારી શકાય એમ છે તે વીશેની “ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સર્વે ” કરશે તો તેને પરીણામે જે અનુમાન ઉપર આવશે તે અમલમાં સુકતી વેળા ઘણી અગવડ પડશે. બત્તરની સ્થિતિ ઉપર જે ઉદ્યોગોની ખીલવણીનો આધાર હોવાથી એક વેળા ખીલરી શકાય એવા જે ઉદ્યોગ લાગતા હોય તે ખીલ વેળા તેવા ન પણ લાગે અને એવી તપાસ માટે લીધેલી મહેનત બરબાદ પણ થાય પણ વીમા કંપની અને બેંકો એ જે સાહસો જે જે ગામમાં હશે તે તે ગામના લોકોની સ્થિતિ શા કારણથી કેટલી સુધરી અથવા બગડી તે નોંધ લેતા રહી એ લોકોને ઉત્તરીમાં મદદ આપવા અને આકૃતમાંથી બચાવવા માટે ચેતાવવાનું કામ એ બેંકો અને વીમા કંપની ઓ કરશે. જે નાણું થોડા વખત માટે જોઈતું હશે તે બેંક આપશે. નાણું ઘણા વખત માટે જોઈતું હશે તેવી રેલ્વેઓ, રીટીમરો, નેહરો, ખેતીવાડી વગેરેને જોઈતા મદદ વીમા કંપની સહેલાઈથી આપી શકે. આ પ્રમાણે ઉદ્યોગીક ઉત્તરીના કાર્યમાં એ જે સાહસ એવો મહાન ભાગ ભજવે છે કે એવા સાહસો જેમ સ્વદેશી કાપડા હોય તેમ વીશેશ લાભકારી થઈ પડ્યા વગર રહે નહીં. અમે આશા રાખીએ છીએ કે આ દેશમાં એ જે પ્રકારના સાહસો યોગ્ય અનુભવીઓની આવેલાની હેઠળ વધે અને તેને પ્રજા યોગ્ય ઉત્તેજન આપે.

ગ્રીટીશ કાપડ સુતરમાંથી અમુક માલ માટે હીંદમાં એક સરખી માગણી રહે છે. વગર ધોચેલાં ધોતીયાં અને સાડી એવી ચીજોના દ્રષ્ટાંત રૂપે છે સુતરની આયાત હીંદમાં લડાઈ દરમ્યાન ઘણીજ ઘટી ગઈ હતી અને હીંદની સ્થાનીક પેદાશ પણ વધી નહીં એટલે જાપાનથી

મારસેલસની રંગીન લાદીઓ સજાઈદાર અને મજબુત.

એની આયાત વધી હતી. ૩૦ થી ઓછા નંબરનું સુતર ખંધું હોઈ પોતેજ બનાવી લે છે. ૩૧ થી ૪૦ સુધીના નંબરના સુતરમાં અરધો ભાગ પોતે બનાવે છે. ૪૦ નંબરના સુતરની આયાતમાં જાપાનનો ભાગ વધારે છે. એથી વધારે ઉંચા નંબરના સુતરની સ્થાનિક પેદાશ હોઈમાં ૪૦ ટકા જેટલી છે જ્યારે બાકીનો માલ આયાત થાય છે અને તેમાં મોટો ભાગ જાપાનનો હોય છે. ઇંગ્લંડથી માત્ર રંગીન સુતર આવે છે પણ તેમાં પણ જાપાનની હરીફાઈ ઘણી છે. હોઈમાં કાપડની આયાતમાં લગભગ દરમ્યાન ૭૦ ટકા જેટલો ઘટાડો થયો હતો. એ દરમ્યાન હોઈમાં કાપડની પેદાશ માત્ર વીસ ટકા જેટલી વધી હતી. હોઈમાં રંગીન કાપડની પેદાશ ૧૯૧૨-૧૪ માં સાડી ચોવીસ કરોડ વાર હતી તે ૧૯૧૮-૧૯ માં વધીને ૨૭૮૦ લાખ વાર જેટલી થઈ હતી. ખેતીય કરવાનો ઉદ્યોગ હોઈમાં હજી બચપણમાં છે અને અત્યારે તે તે નહોતો છે. લોકેશાયરથી જે માલ આવે છે તેવો માલ બનાવવાને હોઈની મીલોમાં હજી સગવડ નથી. મીલોએ બની શકે તેટલો સર્વ પ્રયત્ન કર્યો છતાં માલની પેદાશમાં ૨૧ ટકા જેટલોજ વધારો શકી હતી. શર્ટિંગ અને શીર્ટિંગ (ચાદરો) માં જાપાનની હરીફાઈ ઘણીજ છે. ટોર્સ સાડી, કીનારીવાળાં જાપાનીઝ પેતીયાં કલકત્તાના બજારમાં વેચાતાં નજરે પડ્યાં છે પણ રંગીન કીનારીવાળો માલ જાપાન હોઈને પુરો પાડી શક્યું નથી. પેત્રેકા માલમાં સફેદ ડોલ અને શર્ટિંગ જાપાનથી હોઈમાં આવે છે તે હોઈને અનુકુળ જણાયું છે અને એ વેપાર વધવાની વક્રી શખવામાં આવે છે. સફેદ બારીક મલમલ તથા નેનસુખની બનાવટમાં હજી બ્રીટીશ માલ પોતાનું પદ ટકાવી રહ્યો છે. રંગીન માલ તો બામદમાં જાય નથી રંગીન કુટાકીન હોઈમાં આવે છે અને રંગીન કાપડની આયાત પણ વધતી જાય છે. લાલ શર્ટિંગ તથા રંગેલાં ડોલનો વેપાર પણ વધે છે.

હોઈની મીલોનાં સ્પોર્ડોનો સંખ્યા ૧૯૧૭ ની આખરે ૬૭,૩૮,૬૯૭ જેટલી હતી જ્યારે ઇંગ્લંડમાં તેનો સંખ્યા ૬,૦૯,૭૩,૦૦૦ નો હતી. લુમની સંખ્યા હોઈમાં ૧,૧૪,૬૨૧ ની હતી ત્યારે ઇંગ્લંડમાં ૮,૦૭,૧૬૩ ની હતી હવે હોઈની હરીફાઈ વધતી જશે અને એ હરીફાઈ એક બે બતની ચીજમાં નહીં પણ ઘણી જાતના માલમાં થશે. ફોર્સી મીલોનો નાણાં સંબંધી સ્થિતિ સારો છે અને સંખ્યા કામમાં વધારો કરવાની યોજનાઓ ઉપર વીચાર ચાલે છે. હલકા પ્રકારનો કેવો માલ તથા રંગીન કાપડ એ બેમાં ઇંગ્લંડને હોઈની મીલોની હરીફાઈ નડશે અને પેત્રેલો કાપડના બજારમાં હોઈ મીલો તેમજ જાપાની મીલો બેઠનાં સાથેની હરીફાઈ નડશે. ૬૦ કરતા વધારે નંબરના સુતરનો તથા તેમાંથી બનતા માલનો બજાર હજી બ્રીટીશ મીલોના હાથમાં રહેશે. મલમલ, નેનસુખ, બારોક, શર્ટિંગ, ચાદરો અને એવો ઉચો માલ એ વર્ગમાં છે અને તે હોઈમાં કે જરમનોમાં બનેલો નથી. બસ પેતીયાંજ બજારમાં હોઈ હરીફાઈ કરે છે પણ બરીક માલને માટે તે બ્રીટીશ માલવાળાઓ ટકી શકશે. છાપેલાં અને ફ્રેન્સી માલના બજારમાં પણ બ્રીટીશ માલ અપવાતનું ચાલુ રહેશે. એ બધા બ્રીટીશ માલ વેચવા માટે ઢાલના ક્ષરતા વધારે સારો ગોઠવણો કરતી પડશે અને એ માલની લાવણબંધ માટે સ્ટીમરોએ પણ હરીફાઈ ભોગવવી પડશે.

બ્રીટીશ સામ્રાજ્યનો વેપાર—આસ્ટ્રેલીયાની સરકારે તા ૧૪-૧-૧૯૨૦ ને દીને જાહેર કર્યું હતું કે જે માલની બનાવટમાં ખાંચ ટકા કરતા વધારે લોગ જર્મની, આસ્ટ્રીયા, હંગરી, ટર્કી, અને જાહેરીયામાં બનેલો હોય તેની અયાત માટે મનાઈ કરવામાં આવી છે અને એ દેશો ખાતે

ધી જોગે ઠાઇલ માટે ૨૧ એક એડ ફોર્ટ મુખ્ય.

માલ નીકાશ કરવાની મનાઇ કરવામાં આવી છે. એકોસ્લોવાકીયા વગેરે જે દેશો અગાઉ આસ્ટ્રીયા હંગરીના તાબામાં હતા અને હવે તેનાથી છુટા થયા છે ત્યાંથી માલ આયાત કરી શકાયે અને ત્યાં માલ મોકલી શકાયે. ટર્કીના રાજ્યમાંથી છુટા પડનારા રાજ્યો સાથે વેપાર કરવાની પણ એજ પ્રમાણે છુટા આપવામાં આવશે. ટર્કીના રાજ્યમાંથી કયા ભાગ મીત્ર રાજ્યોના કાયુમાં અત્યાદે છે, કયા ભાગ મીત્ર રાજ્યોના કાયુ હેઠલ મેલવામાં આવનાર છે અને કયા ભાગો ટર્કીના કાયુ હેઠલ આલુ રહેશે, તે વીશે વીગતવાર ખૂબર ઈંગ્લંડના સરકાર પાસેથી તા.૩-૨-૧૯૨૦ ને દીને મગાવવા માટેનો તારને સંકેશો મોકલવામાં આવ્યો હતો.

ખાંડ ઉપરની જઠાત નકી કરવા માટે તેના ભાવ મુકરર કરવા સંબંધી નવી ગોઠવણની રૂચે હવે માત્ર જાવની ડચ સ્ટેન્ડર્ડની તથા તે કરતા વધારે સારી જાવની ખાંડની કીમત જોવામાં આવે છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે ગયા જાનેવારી તથા ફેબ્રુઆરી માસમાં આયાત થયેલી એવી ખાંડને જથ્થો તથા તેની સરેરાશ કીમત નીચે પ્રમાણે હતી.

	જથ્થો હંડરવેટ	સરરાશ કીમત રૂ. આ.
જાનેવારી	૮૩૩૫૫૬	૩૦-૧૨
ફેબ્રુઆરી	૬૬૨૩૬૭	૩૧-૮
માર્ચ	૫૦૩૦૦૪	૩૦-૪
કુલ	૧૯૯૮૯૫૭	૩૦-૮

ગયા જાનેવારી માસમાં આયાત તથા નીકાશ થયેલી ચીજોના ભાવની સરેરાશ આગતાં વરસો સાથે સરખાવીને નીચે આપી છે.

આયાતની ચીજો	વજન અથવા માપ	૧૯૧૪ રૂ. આ. પા.	૧૯૧૯ રૂ. આ. પા.	૧૯૨૦ રૂ. આ. પા.
કોલસો	ટન	૧૯-૧૩-૪	૨૩-૦-૦	૩૩-૧૩-૪
ખાંડ	હંડરવેટ	૮-૧૦-૬	૧૫-૧૪-૮	૩૦-૩-૫
ટવીસ્ટ એન્ડ યાર્ન	પાઉન્ડ	૦-૧૫-૮	૨-૪-૬	૨-૧૨-૭
કાપડ કોરુ	વાર	૮-૨-૭	૦-૬-૩	૦-૬-૬
" સફેદ	"	૦-૨-૧૧	૦-૭-૬	૦-૮-૧
" રંગીન	"	૦-૩-૬	૦-૮-૨	૦-૬-૭
નીકાશની ચીજો				
કોલસો	ટન	૮-૪-૧૧	૧૦-૭-૧	૧૨-૮-૨
કોફી	હંડરવેટ	૫૮-૦-૦	૫૩-૧૩-૪	૬૬-૬-૧
ગુળી	"	૨૧૫-૦-૦	૪૦૪-૧૫-૭	૩૬૮-૧૩-૦
ચાખા	"	૬-૬-૨	૬-૪-૪	૮-૧૨-૬
ધઉ	"	૫-૮-૩	૧૧-૨-૬	૧૦-૧૦-૪
મે જોનીઝ	ટન	૧૬-૮-૧	૧૮-૮-૬	૧૬-૫-૧
ચા-કાળી	રતલ	૦-૮-૧	૦-૭-૧૧	૦-૮-૬
રૂ	હંડરવેટ	૩૬-૧૫-૫	૮૧-૬-૧	૭૦-૫-૬
બુટ કાચુ	શુણ	૭૪-૫-૭	૭૩-૧૪-૬	૬૭-૧૩-૨
" કોથળા	ન ગ	૦-૫-૧૦	૦-૮-૫	૦-૬-૬
" શુણતુ કપડુ	વાર	૦-૨-૫	૦-૪-૧	૦-૩-૧૧

મેટેલીક શીલીંગથી ખાલ્લી ગને આપડો શોભે છે.

નવાં પેટંટો.

નવી શોધ માટે પેટંટ મેળવવા કાળે કલકત્તાની પેટંટ ઓફીસને ઠરવામાં આવેલી અરજીઓમાંથી કેટલીકનાં નંબર અરજદારનું નામ તથા શોધને લગતી વીગત નીચે દર્શાવી છે:-

- ૫૩૧૧ એ. જે. મેરેટ—ચામડાં જાળવો રાખવાની રીત.
 ૫૩૧૩ એન. કે. આયંગર—પત્ર તથા શીરનામું સાથે રાખવાની રીત.
 ૫૩૧૪ આર. જી. ગ્રીફીન—સંજ્ઞાસની એક નવી ગોઠવણ.
 ૫૩૧૬ સી. એચ. સ્ટીલ—કોલસા વગેરેની ઇંટા બનાવવાની રીતમાં સુધારો.
 ૫૩૧૭ ઇ. પી. સેંટ એસ. બ્રેગેન્દા—નવી જાતની સાદડી.
 ૫૩૨૧ જે. ડબલ્યુ હુસ્ટ—રેલ્વેનાં ગાડાં, ગાડીયો તથા બારીયો માટેનાં તાળાં.
 ૫૩૨૨ સી. સી. ઓગ્રાયન—વીજળીનાં દીવા રાખવાની સુધારેલી રીત.
 ૫૩૨૩ પી. એચ. પદમજી—વીજળીક સીગ્નલ (નીશાની) આપવાની સુધારેલી રીત.
 ૫૩૨૪ એચ. ફ્રેંચ—મકાન બાંધવાની રીતમાં સુધારો.
 ૫૩૨૭ ડી. થાંટ—ખાંડ તથા સાકર બનાવવાની રીતમાં સુધારો.
 ૫૩૩૯ એસ. અલી—૧૯૨૦-૧૯૭૦ સુધીના ૫૧ વરસનું કેલેન્ડર.
 ૫૩૪૦ ડી. શેશચેતરાવ નાયડુ—પાણીની લીફ્ટમાં સુધારો.
 ૫૩૪૨ એફ. સી. ગ્રીફીન—સંજ્ઞાસ નીચમીત રીને સાફ ધાય એવી ગોઠવણમાં સુધારો.
 ૫૩૪૪ આર. ડી. કુલર—તાળાં આવીમાં સુધારો.
 ૫૩૪૬ કે. એન. ચેટરજી—નાઇટ્રીક તથા હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ બનાવવાની રીતમાં સુધારો.
 ૫૩૪૫ ” એલ્યુમીના તથા તેના દ્વાર બનાવવાની રીત
 ૫૩૪૭ ઇ. એફ. ટ્રેવેલ—જહીર ખબર માટેની નવી રીત.
 ૫૩૫૦ બાંજુ પેપર કંપની લીમીટેડ—બાંજુમાંથી કાગળો બનાવવા માટેના માથો મેળવવા વપરાતા એપેરેટસમાં સુધારો.
 ૫૩૫૧ બી. એફ. બ્રહ્મણ, ડી સુદીવાન, અને જી. સાઇબર—પાણી કાઢવાના પેટંટમાં સુધારો.
 ૫૩૫૨ જેસોપ એન્ડ કું. લીમીટેડ—પ્રવાહી વસ્તુ ગાળવા માટેની રીતમાં સુધારો.
 ૫૩૫૪ જાઇ પ્રોડક્ટસ રીઝર્વરી કંપની—કેન્ડેડ મીલક પ્રોડક્ટ બનાવવાની રીતમાં સુધારો.
 ૫૩૭૦ જે. ત્રીમોગટન—એક જગાએથી બીજી જગાએ લઇ જઇ શકાય એવી અને સંજ્ઞાસ તરીકે કામ લાગે એવી બેકમાં સુધારો.
 ૫૩૮૬ એચ. જે. ફેન તથા જે. ડબલ્યુ. બ્રાઉન—જાનવરો માટેનાં ખોરાક બનાવવાની રીત.
 ૫૦૧૮ મેકેન્ઝી, હોલેડ, એન્ડ વેર્લીંગ હાઉસ પાવર મીગ્નલ કંપની લીમીટેડ, અને એલ. એસ. પીટર—ગાડીઓની આવ તા કાબુમાં રાખવાની રીતમાં સુધારો.
 ૫૪૨૨ પી. એલ. ચાર્લીયર એન્ડ જે. વોલેસ—સન લેંટર્નમાં સુધારો.
 ૫૪૨૩ જી. આર. માંગરૂક્ષર—જાનવરોને માટે કામ લાગે એવું મીઠું.
 ૫૪૫૬ એ. માન્વર્સ—ચામડાં જેળવવા માટેની રીતમાં તથા એપેરેટસમાં સુધારો.
 ૫૪૬૦ ટેકનાકેમીકલ લેબોરેટરી—વસ્તુ સુકવવા માટેની રીત તથા એપેરેટસમાં સુધારો.

ધી માગે દાખલ માટે ૨૧ મેંક ફ્રેંટ સુબધ.

- ૫૪૬૨ એચ ડીન્ડેવ-કોલટાર તથા તેમાંથી બનાવેલી ચીજોને ભઠીમા ગાળવાની રીતમાં સુધારો.
- ૫૪૬૩ એચ. પી. ગુપ્ત-ગામડામાં વાપરવા લાયક સંડાસ.
- ૫૪૬૫ એચ. વોટસન-અન્ના વગેરે કાપવાનાં હુથીયારની ધાર તીણી કરવાની રીત.
- ૫૪૬૯ જે. ડી. રૂટસ ઘરમા ચુલા કે શગડીમાંથી રાખ કાઢવાની રીતમાં સુધારો.
- ૫૪૭૦ એન. એકેકે બેરન-રેતીમાંથી પાણી ગાળવાની રીતમાં સુધારો.
- ૫૪૭૪ એન્હાઇટ્રસ પુક પ્રોટકટસ કુંઠા, શાક, ગાસ તથા યોરાઈની ચીજો સુકવવા માટેની રીત તથા એપેરેટસમાં સુધારો.

આ જાખવનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “કટ્રોલર ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ ઑફ્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના સુપ્રીન્ટેન્ડ રપ્રેસીટ્રેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં ખીખાં પુસ્તકો વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવે એવા ઠેકાણાની યાદી અમારા છેલા અંકમાં ૨૮૦ મે પાને આપવામાં આવી છે:—

જાહેર ખખર.

ત્રણ ચંદ્ર છાપતું કુદરતી કેસર વાપરો.

સુંબઈ તથા દેશાવરોમાં તથા રાજરજવાડામાં અને મંદીરોમાં લગલગ ચાળીસ વર્ષ ઉપરાંત વખણાયલું અને જાણીતું

તદન ચોખું અને ચૂટી કાઢેલું ત્રણ ચંદ્ર છાપતું પવિત્ર કેસર.

ત્રે માર્ક.

ઉપર લખેલી છાપમાં કોઈ પણ જાતની અપવિત્ર ચીજની મીઠાવટ બીલકુલ નથી. તેના માટે સારા સર્ટીફિકેટો અને હંથા અભિપ્રાયો મળ્યા છે એક વખત વાપરવાથી ખાત્રી થશે. ખખરમાંથી ખરીદ કરતી વખતે ડબ્બાની ડોર તથા પેકીંગ બરાબર તપાસી લેવી. નકલી માલથી સાવધ રહેવું.

બીજી પણ દરેક જાતની કેસર જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારી દુકાનેથી મળશે. બહાર ગામના ઓર્ડરો કીફાયત બાવે જથ્થાબંધ તથા છુટક વી. પી. થી મોકલવામાં આવે છે.

એક વખત ટ્રાયલ આપવા મહેરબાની કરવી.

ડા. ખટાઉ લધાનો કુંઠા.

કેસરના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ, માંડવી વડગાદી—મુંબઈ

બ્રાકન. એજેક ટાઇલ્સની ડીઝાઇન કયા જોવા મળશે ?

વેપારી પુછપરછ.

—:~:—

આ મધ્યાળા નીચે અમે બહુ બહુ દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી પુછપરછને લગતી વીગત આપીશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હોય તે પણ આ કોલમમાં દાખલ કરીશું. પુછપરછની ખતર મોકલનારનાં નામ, વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ, તથા વેપારનો વિષય નીચે પ્રમાણે છે:—

- આઈ. ૨૬૫ એલેક્ઝાંડ્રીયા ખાતેની એક પેટી—ઈજીપ્તમાં એજંસી સખવા માગતી હોય એવી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ” ૨૬૭ લંડન ખાતેની એક પેટી—હોલ્લેન્ડી માલ નીકાશ કરે એવી તથા રસાયણી ચીજો અને સાણુ આયાત કરે એવી હોલ્લેન્ડી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ” ૨૬૮ મારસેલ્સની એક પેટી—કોપરાં, તલ, લોંગશોર્ગ તથા બીયાં નીકાશ કરનારી હોલ્લેન્ડી પેટીઓ સાથે સંબંધ જોડવા માગે છે.
- ” ૩૦૧ મીલન ખાતેની એક પેટી—હોલ્લેન્ડી વગર કેળવાયલાં આમડાં ખરીદવા માટે આડત્યા તરીકે કામ કરે એવી પેટી સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
- ” ૩૦૨ એલેક્ઝાંડ્રીયા—શુગી અને બીજી હોલ્લેન્ડી પેદાશની નીકાશ કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા ઇચ્છે છે.
- ” ૩૦૫ એક ફ્રેંચ પેટી—મોટરો બતાવનારી જે ત્રણ પેટીઓ તરફથી પરદેશમાં માલ વેચવા માટે સોલ એજંટ તરીકે નેમાયતી છે અને હોલ્લેન્ડીમાં જે પેટીઓનો માલ તથા બીજી કેટલીક નોવેલ્ટીઓ વેચવા માટે સોલ એજંટ નેમવા માગે છે અને એ કામ કરવાની ઇચ્છા હોય એવી પેટીઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માગે છે.
- ” ૩૦૭ ન્યુ યૉર્કની એક પેટી—હોલ્લેન્ડી મોકલેલા હરડાં વગેરે ચીજો અમેરીકામાં વેચનાર આડત્યા તરીકે નેમાવા માગે છે.
- ” ૩૦૯ જાપાનનો એક પેટી—કોખંડ, જ્યુટ, શુગી, શુણ્ઘ, તથા જોનમીલ વગેરે ચીજો નીકાશ કરનારાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ” ૩૧૦ ઇટલીમાં એક પેટી—કનીક સીલ્વર આયાત કરનાર સાથે સખ બાંધવા માગે છે.
- ” ૩૧૧ આસીયા ખાતેની એક પેટી—તલ, હીવેલી, ડાઇબુડ, રેઝીન વગેરે હોલ્લેન્ડી પેદાશની નીકાશ કરનાર પેટીઓ સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
- ” ૩૧૨ બારસેલોના ખાતેની એક પેટી—ફેર તથા સ્પેનની બીજી પેદાશ નીકાશ કરવા ઇચ્છે છે અને સ્પેનના બજારમાં વેચવા માટે હોલ્લેન્ડી માલ આયાત કરવા ઇચ્છે છે.
- ” ૩૧૩ ગંદુર ખાતે આડત્યાનું કામ કરનારો એક પેટી—વંજાકુના વેપારીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
- ” ૧ ઇટલીની એક પેટી—આલુ, મુકાં અંજીર, ગંધક, આલ્કાઇલ એકાઇલ અને ઇટલીની બીજી પેદાશ ખરીદનારાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇતેજાર છે.

- ૨ મુખમની એક પેદી—આરસેનીક આર્યન આર જેને દ્યુકેપાઇરાઇટીસ કહેવામાં આવે છે તે ખરીદનારનાં નામ કામ માગે છે.
- ૩ જેપાનમાં એલાકા ખાનેની એક પેદી બોન્ડમીલ નીકાશ કરનારાઓ સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે.
- ૪ એટલપની એક પેદી—કાચી ધાતુઓ તથા મશીનરી હીદમાં આયાત કરનારી પેદીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
- ૫ બુનેઆ ખાતેની એક પેદી—જુટ, ચોખા, તેલ, તેલનાં બીયાં, કોપરાં તથા આમલી નીકાશ કરનાર સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા ઇચ્છે છે.
- ૬ પ્રાચીનની એક પેદી—હીંદમાં ચામડાંને માલ બનાવતો હોય અને પ્રાચીનમાં પ્રતીનીધી નેમવા માગતી હોય એવી પેદી સાથે કામ પાડવા માગે છે.
- ૭ માઇસોરની એક પેદી—એસએસ્ટોસ પાકર, એસ અને એઇસર કવરીંગ કોમ્પોઝીશનના વેચાણ માટે એજન્ટ નેમવા માગે છે.
- ૧૦ એક ખબર પત્રી—હીંદમાં કલકત્તા તરફ લીધી નટ નામથી ચોળખાતાં જે ફળ થાય છે તે ઉગાડે એવા ખેડુતોનાં નામ માગે છે.
- ૧૧ પેરીસથી પુછનાર—હીંદથી ચીથરાં નીકાશ કરનારની સાથે કામ પાડવા માગે છે.
- ૧૨ પબખની એક પેદી—પીળી માટી જથ્થાગંધ ખરીદનારનાં નામ માગે છે.

ધી ટેકનોલોજીકલ રીસર્ચ લેબોરેટરી (મરન, દેહરાદુન) ખાતે કેટલીક એવી ચીજો બનાવવામાં આવી છે કે જે બનાવી બજારને પુરી પાડવાનું સાહસ કોઇ ઉઠાવે તો તેને લાભ થાય. એ ચીજોનું લીસ્ટ એમને લખવાથી મળશે. એવા કામમાં થાપણ રોકી શકે એવી પેદીઓના નામ મળેથી તેમની ઉપર વધારે ખગર લખી મોકલવામાં આવશે તથા નમુના બીડવામાં આવશે. તેઓ કેટલી થાપણ રોકવાને તૈયાર છે તે પણ જલદી જણાવવું.

કે. સી. સોન્ધી એન્ડ કું. (વાછોવાલી ઓટ, લાહોર) કંપન સુનરની મીલવાળા સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે. પંજાબ નેશનલ પેંક લીમીટેડ, (અનારકલી, લોહાર)નું રેફરન્સ આપે છે. મુખમની મ્યુનીસીપાલિટીએ, “રબર વાલર ફ્રેસીસ” પુરા પાડનારાઓ પાસેથી ટેન્ડરો માંગ્યા છે. ફાર્મ તથા વીગત એની રેફરરીપરની આફીસ (લાયખલા) માંથી મળી શકશે ટેન્ડરો વા. ૨૧-૬-૧૯૨૦ ના બપોરે એક વાગ્યા અંદર મળવા જોઇશે.

મી. સુનીલાલ બાપુજી મોદી (૦/૦ વેણીલાલ સુનીલાલ એન્ડ કું. ખપારીયા ચકલા, સુરત) જણાવે છે કે જેમાંથી રંગ બનાવી શકાય એવી ચીજોની ટીપ મરદુમ લોડ એક્સિન્ટને હીંદના ઇવીલાસ વીશેના પોતાના પુસ્તકમાં આપી છે જેમાં ગુળી, હરડાં, હળદર, હીરાકરી, બુજગણ; મોરચુથું, વગેરે ચીજો ગણાવેલી છે.

લોખંડ તથા સ્ટીલની ચીજો પુરી પાડવા માટેના ટેન્ડરો મુખમની મ્યુનીસીપાલિટી વા. ૩૦-૬-૧૯૨૦ના રોજ બપોરના મું. ૮ા. એક વાગ્યા સુધીમાં લેશે.

ઘઉંના પાક વિશે ખીજો વર્તારો.

હીંદી સરકારનાં આંકડાખાતાંએ આ વર્તારો ગણતા. ૧૬-૩-૧૯૨૦ને દીને બહાર પાડેલો હતો. તે અમને તા. ૨૨-૩-૨૦ને દીને મળ્યો છે તે ઉપરથી જણાય છે કે હીંદના જુદાજુદા ભાગોમાં મળી એનો કુલ વીસ્તાર ગયે વરસે ૨૩૭૨૬૦૦૦ એકર જેટલો હતો તે વખીને આ વરસે ૨૮૫૫૩૦૦૦ એકર જેટલો થયો છે. મુખ્ય વધારો પંજાબમાં ૧૬૬૫૦૦૦ એકર જેટલો અને મુંબઈ ઇલાકામાં ૧૦૨૦૦૦૦ એકર જેટલો હતો જ્યારે સંયુક્ત પ્રાંતોમાં વધારો સાત લાખ એકર જેટલો હતો. રજપુતાનાના ન્હાના મુલકમાં એ વીસ્તાર ૫૬૦૦૦૦ એકર ઉપરથી વધી ૬૭૪૦૦૦ એકર જેટલો થયો હતો. વડોદરાનાં તેમજ માધ્યસેરનાં રાજ્યોમાં પાકનો વીસ્તાર બમણો થયો હતો. સંયુક્ત પ્રાંતોમાં ઉત્તર ૮૦થી ૧૦૦ ટકા જેટલી થવાની વક્રી છે. પંજાબમાં નેહરોવાળા ભાગમાં પાકની સ્થિતિ સારી છે જ્યારે ખીજા ભાગોમાં સરેરાશ છે. મધ્યપ્રાંતોમાં ગ્રીટીશ છાંટાઓમાં ઉત્તર ૮૬૧૦૦૦ ટન જેટલી થવાની વક્રી છે. ગયે વરસે ૯૭૨૭૦૦૦ ટન જેટલી હતી મુંબઈ ઇલાકામાં પાકની સ્થિતિ એકંદરે સારી છે. ખીહાર અને ઓરિસામાં પાકની ઉત્તર સરેરાશ જેટલી થશે. બાંચ સરહદના પ્રાવમાં પાકની સ્થિતિ સારી છે. બંગાળમાં પાકનો વીસ્તાર ગયા વરસ કરતાં ચાર ટકા વધારે છે પણ ઉત્તર ૭૮ ટકા જેટલી થવાની વક્રી છે. મધ્ય હાંદુસ્તાનમાં પાકની સ્થિતિ ઠીક છે. ઘઉંની નીકાશને ઢગતા આંકડો નીચે પ્રમાણે છે:-

વરસ.	ટન
૧૯૧૬-૧૭	૭૪૮૬૦૦
૧૯૧૭-૧૮	૧૪૫૪૪૦૦
૧૯૧૮-૧૯	૪૭૬૧૦૦
૧૯૧૯-૨૦ (દસ મહીના)	૭૧૦૦

પરદેશોમાં ઘઉંના પાકની સ્થિતિ કેવી છે તે વિશેની વિગત રોમ ખાતે એકઠી કરવામાં આવે છે તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે આફ્રીકીયામાં આ વરસે ઘઉંના પાકની ઉત્તર ૧૧૭૬-૦૦ ટન જેટલી થવાની વક્રી છે જ્યારે ગયે વરસે તે ૨૧૬૧-૦૦ ટન જેટલી થઈ હતી. આ વરસે નીકાશ માટે ૧૯૬૪૦૦૦ ટન ત્યાંથી ફ્રાન્સ પાડી શકાશે એમ ધારવામાં આવે છે. લડાઈની અગાઉનાં વરસો સાથે સરખાવતાં એ જ્યો ઘણો વધારે છે. આસ્ટ્રેલિયામાં પાકનો વીસ્તાર ગયા વરસ કરતાં બાર ટકા જેટલો વધારે છે. તે શીવાયના દેશોની સ્થિતિ નીચે પ્રમાણે છે:-

દેશ	પાકનો વીસ્તાર (હજાર એકર)		ઉત્તર (હજાર ટન)	
	૧૯૧૮	૧૯૧૯	૧૯૧૬	૧૯૧૮
-યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૭૩૨૧૩	૫૬૦૮૫	૨૫૧૫૩	૨૪૫૧૪
કેનેડા	૧૬૧૩૨	૧૭૩૪૬	૫૨૪૬	૫૦૫૪
ફ્રાન્સ	૧૧૩૧૧	૧૦૮૪૫	૪૭૫૭	૬૦૩૪
ઇટલી	૧૦૫૬૭	૧૦૭૮૬	૪૫૩૨	૪૮૬૬
સ્પેન	૧૦૩૭૪	૧૦૨૨૪	૩૪૫૫	૩૬૨૭
અલ્જીરીયા	૨૭૬૬	૩૧૮૫	૫૬૦	૧૩૧૬
પ્રન્સ-રોકેટલ'ડ	૨૨૬૬	૨૬૩૫	૧૭૮૮	૨૩૩૮

પરદેશમાં વેપાર કરતી પેઢીઓ.

મુઠ્ઠા મુઠ્ઠા દેશમાં જુદી જુદી ચીજો આયાત કરનારી પેઢીઓના નામોની યાદીઓ નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે આ ચેત્તરને મળી છે અને આ ચેત્તરમાંથી એ વીશેની વધુ માહિતી મળી શકશે.

જાપાન—બુટ, શુઝ, બ્રશ બનાવવા માટેના વાળ, કાથાની સાદડીઓ, મીઠાઈ, સુરખા, દોરડા, દોરા, કોટનનીશ્યુઝ, સુતર, દવાઓ, રંગ (શુળીના), અત્તર, સઘળી જાતનાં તેલ સરસ, અનાજ, દાળ, ચોખા, ઘઉં, શુદ્ધર, રોગાન, શણ, ચામડાં, હાથીદાંત, ઝવેરાત, જુટના કોથળા, કાચું જુટ, લેસ, ખાતર, ખનીજ તેલ, ખોળ, તેલનાં બીયાં, મીણ. પુઠાં, સુગંધી પદાર્થો, છાપવાના કાગળ, માળાણ, રૂ, રબર, રબરની ચીજો, લાખ, સાબુ, ચરબી, ચા, રેશમી તથા કૈન્સી કાપડ, તંબાકુ, રમકડા તથા ઉન.

બેન્ગલમ—લેસ અને ભરત કામ, કારી, સુરખા, અચાર, મીઠાઈ, જુટ વગેરે રેમા, રવાં (ફર), અનાજ, દાળ, શણ, શણ, ખોળ, રેશમ, ચા, તંબાકુ, ઉન.

ન્યુઝીલેન્ડ—મીણખત્તા, કાફી, કાથો (સીંદરી) આદુ, ખાતર, મીણ, લાખ, મશાલા, તંબાકુ, તેલ તથા દીવેલ,

કેનેડા અને ન્યુફાઉન્ડલેન્ડ—કોળ, સેતરંજી, ધાખળીયો, કાફી, કાથો (સીંદરી) સુરખા, અચાર, મીઠાઈ, મશાલા, દોરડા, દવા, સુગંધી પદાર્થો, કાપડ તથા ચામડા રંગવા માટેના રંગ, શુળા, શુદ્ધર, જુટના કોથળા, જુટનું કાપડ, ખાતર, મીણ, ચામડાં, લાખ, ચા, તંબાકુ, તેલ, દીવેલ, કોપરેલ, અજસીનું તેલ.

ફીજી તથા સીયામ—સાબુનો વેપાર કંઈ એવી પેઢીઓ.

નવી બેંક ટ સ્ટોક કંપનીઓ.

ગયા ફેબ્રુઆરી માસમાં બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં તથા માઇસોરના રાજ્યમાં સ્થપાયેલી બેંક ટ સ્ટોક કંપનીઓની વીગત નામ ઠેકાણા વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. ૦	નામ	અગ્રેસર અને ઠેકાણું	કામકાજ	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧.	ખુલના બેંક ઓફ કોર્પોરેશન ...	એસ. સી. બીસ્વાસ, ખુલના	ધીરધાર અને શાસરી	૧૦૦
૨.	સીટી બેંક . . .	ઇ. કે. મીન ગુરમહમદ સરકાર લેન કલકત્તા	" "	૧૦૦
૩.	હરીપુર લેન ઓફીસ . . .	ઇ. સી. સરકાર, હરીપુર (હલા રંગપુર)	" "	૩૦
૪.	ચંદ્રપુરમ શ્રી શ્રીનીવાસ કચ્છા નીધી . . .	વેંકટપથી નાઇડુ, કોઇમટુર.	" "	૧૦૦
૫.	પુશ્પાચાર બેંક . . .	એમ. કુમારન, કલિકટ.	" "	૫૦
૬.	હપીલી પલેયમ વામન વીલાસ નીધી ...	આર. વી. લક્ષ્મીબા નાઇડુ, કોઇમટુર	" "	૧૦૦
૭.	ચેનાઇ ચીના કડાઇ આમાન-બેંક ...	સી. બી. રામસ્વામી ચેટ્ટી મદ્રાસ.	" "	૧૦
૮.	કોડા બ્રીટીશ સ્ટીમ નેવીગેશન-કંપની . . .	આર. પ્રતાપગીરી એન્ડ કું. મુંબઇ.	સ્ટીમશિપ ફ્રેવવાનું.	૨૫૦૦૦
૯.	એસોસીએટેડ પ્રીટીંગ એન્ડ પબ્લીશીંગ ...	સરકાર એન્ડ કું.	શુક્રસેલર પબ્લીશર વગેરે.	૨૦૦
૧૦.	સર્વેન્ટ પબ્લીશીંગ કું. . .	એમ. કે. બોઝ ૪૫, એમહર્સ્ટ રીટ, કલકત્તા.	છાપાં વગેરે છપાવવાં છપાવી.	૩૦૦
૧૧.	કોઇમટુર સ્ટાર પ્રેસ. ...	બી. કેમ્પાઝ ગૌડન, કોઇમટુર	છાપવાનું.	૨૦
૧૨.	ઇ. કેલેરીજ એન્ડ કું . . .	ડબલ્યુ એચ. બ્રેડી એન્ડ કું. મુંબઇ.	" "	૧૦૦
૧૩.	લીક્ષીવ એન્ડ કું. '...'	ચટાઇ મોહલ, કાનપુર	" "	૨૦

ધી બેંક ટાઇલ માર્ટ, -૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફાટે, મુંબઇ.

નં.૦	નામ.	અગેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧૪.	સાહીત્ય ભવન	૭૨, બેન્ડન ગંજ અલાહાબાદ.	છાપવાનું	૫૦
૧૫.	જેમ્સ મેકડોનાલ્ડ એંડ કું. ...	જેમ્સ મેકડોનાલ્ડ કલાઈવ બાંદીંગ કલકત્તા.	વીમાના કાસકાજ માટે એજન્ટ.	૨૦૬
૧૬.	ઇકોનોમીક સોપ ફેક્ટરી ...	બી. એલ. દાસ એંડ સન્સ, પોર્ટુગીઝ અર્થ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	સાબુ બનાવવાનો દિલોગ ખીલવવો.	૨૫૦
૧૭	કલકત્તા બીલ્ડીંગ એંડ કન્સ્ટ્રક્શન કું....	હીલ્મર્સ પ્રધર્મ કલકત્તા.	મકાનો બાંધવાનાં કંટ્રાક્ટનું.	૨૦૦૦
૧૮.	કુરતીયા આર્થર્શીલ્પ સમીતી.	આર. મી. પાલ એંડ કું.	ગરમ તૈયાર કપડા બનાવવાં.	૧૫૦
૧૯ ફેરબર્ન યોસન કોમ્પી બારબર	બર્ડ એંડ કું. ચાર્ટર્ડ એંડ બીલ્ડીંગ કલકત્તા.	સ્પીનીંગ મીલના સંચા બનાવવા.	૫,૦૦૦	
૨૦. ઇસ્ટ ઇંડીયા વાયર કંસોલ એન્ડ- ફેક્ટરી ગ કું	હોપવેલ એંડ કું. પં. કલાઈવવાટ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	વાયર કંસોલ વગેરે બનાવવાં.	૨૫૦	
૨૧. ઇંડીયા એન્જીલ્ડ કેબલ કું....	ફીલ્મર્ન એંડ કું પની, ૪ ફેરલીપ્લેસ, કલકત્તા	વાયર, કેબલ વગેરે રેનો વેપાર તથા એન્જીનીયરીંગ કામકાજ.	૨૫,૦૦	
૨૨. ઇસ્ટ એન્ડ્રેડીંગ કું. ...	ગુડવીલ એંડ કું ચીતાંગોંગ.	વેપાર.	૧૦૦	
૨૩. કોલ ફીલ્ડસ વાયર કું.	ફીલ્મર્ન એંડ કું ૪ ફેરલીપ્લેસ કલકત્તા	ઇલેક્ટ્રીક વાયર રે- ચીની તથા એન્જી નીયરીંગનું.	૧૫,૦૦૦	
૨૪. કુરતીયા હાબીયરી ...	ઈન્ડીયન એજન્સી એંડ કું. કુરતીયા	ખરીદવાનાં શર્ટ વગેરે પહેવવાનાં કપડા બનાવવાં.	૧૦૦	
૨૫. ફેબ્રોમા	ડી. જી. રીચમંડ, બો બબર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ફેબ્રોમા તથા બીજી દવાઓ બનાવવી.	૨૬	

નવા પ્લાનોના ખીલગીમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

નં. નામ.	અગ્રેશર અને ઠેકાણુ	હેતુ.	થાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦
૨૬. પાલી ટ્રેડીંગ એસોસીએશન ...	કે. સી. બેનરજી પાલોન્ગ.	ખાવાની ચીજોનો વેપાર.	૫૦
૨૭. કલકત્તા મોડેલ ડેરી કું. ...	જી. પી. મીશ્ર, ૧૮ એલડ પોસ્ટ એ.કીસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ડેરી ફામ તથા બા ગર્મો બનતી ચી જોની પેદાશ કરવા તથા વેપાર.	૫૦૦
૨૮ ઇસ્ટ ઇન્ડિયા મોટર ...	એસ. જે. વેલી એન્ડ કું. ૯૫, કલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	આયાત તથા નીકાશ	૫૦૦
૨૯. બેંગાલ સપ્લાઈ ...	પી સી હૈય, એલડ ચીના બગર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	વેપાર તથા આડત.	૧૦૦
૩૦ એરીએટલ સોપ ફેક્ટરી ...	લોલીપીન એન્ડ કું. ૮. કલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	સાબુ બનાવવો	૫૦૦
૩૧. બ્રીટીશ નેવીસીગારેટ કું. ...	સી બુશ એન્ડ કું. કલાઈવ રોડ, કલકત્તા	તબાકુ, સીગારેટ વગેરે બનાવવી તથા વેપાર.	૧૦૦૦
૩૨. બબ્બો	૮. રેડેડ રોડ કલકત્તા	વેપાર.	૫૦
૩૩. બીરવાસ પ્રધસ	ખુલના	વેપાર તથા આડત	૨૦
૩૪. બેનર્જી પ્રધસ	જે. કે. બેનરજી ૧૬૨ બો. બગર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	દરજીતું તથા કપડા બનાવવાનું.	૧૦૦
૩૫. કેમલ લેડ એન્ડ કું.	પ. ફેરલી પ્લેસ, કલકત્તા	રેટવેના એન્જીને ગ્રાડો વગેરે બનાવવા ખીદવા ભાડે લેવા વગેરે	૧,૦૦૦
૩૬. હેન્ડી પેપર કં. ડો. બરમીઝ ટ્રાન્સપોર્ટ ...	૧૬, ચોરીધી રોડ, કલકત્તા	ટપાલ, ઉવારુઓ તથા જનાવરોની હુવા તથા પાણી માગે લાવલઈના કરવી.	૨૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેક આઉટ, ફ્રીટ, સુન્ધ.

નં. નામ.	અભિસર અને કેશાણું.	કામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦.
૩૭. હેગીટન એન્ડ કું. ...	૮, બ્રાઉન કોર્ટ હાઉસ, સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	અવેરાત.	૧૨૮૧
૩૮. નેશનલ ઓરિજીનાઇઝર્સ ...	૮૧, કલાઇવ સ્ટ્રીટ. કલકત્તા.	કલકત્તા હાઉસીંગ એન્ડ લેન્ડ ડીવેલપમેન્ટ કોર્પોરેશનના એજન્ટ.	૨૦
૩૯. જેરીયા સલ્ફ પુરીફ એસીડ કું. ...	૬, લાયન્સ રોડ કલકત્તા.	ખનીય એસીડ પદાર્થોના પેદાશ અને વેપાર.	૪૦૦
૪૦. એલ. ઇ. સાલ્મીસ્થોની (હાઇડ્રો)	અંગાલ	આમકાનો વેપાર.	૩૦૦
૪૧. પાયોનોયર એજન્સી ...	બરહામપુર	શરદ્દી તથા ચોખા તેલ, રેશમ વગેરેની ખાતરી બનાવવા.	૨૦
૪૨. એરીએન્ટલ પ્રોડક્ટસ ...	૨૨, સ્પેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	કોપનાનો વેપાર.	૫૦૦
૪૩. ઇસ્ટ આફ્રીકન કોર્પોરેશન ...	લીટલી	વેપાર તથા ઉદ્યોગની ખાતરી બનાવવી.	૨૦૦૦
૪૪. ઇલેક્ટ્રીક સ્ટોર્સ ...	"	ઇલેક્ટ્રીક એન્જીનીયર અને ઇન્સ્ટ્રુક્ટર નણીયા, ઈટા વગેરે બનાવવા તથા કંપ્લેટ કરવું કામકાજ કરવું	૩૦
૪૫. પુનીયા ટ્રેડિંગ કું. ...	વી. કે. રોડ પુનીયા.	વેપાર	૧૦૦
૪૬. કેનેરા એન્ડ પ્રાઇઝ ...	એચ. અનંધ કામટ પુકુર, ઇન્દીયા કેનેરા.	વેપાર	૨૦૦
૪૭. મોડીસન્સ ...	ડી. મોડીસન્સ/મદ્રાસ	ઇરજીયું તથા લશ્કરને કપડાં પુરવં પાડવાનું	૩૦૦
૪૮. પાવારાથી ટ્રેડિંગ કું. ...	વી. વી. એન્ડ કું. એ. પી. મીયાહ પોનાની, મલબાર.	કોપરેલ તેલ બનાવવાનું તથા ફેબ્રિકેશન અને નાળીયેરીનાં રેસાનો વેપાર.	૫૦
૪૯. શોરાપુર ટાઇલ વર્ક્સ એન્ડ ટ્રેડિંગ કું. ...	આર. કોલમેન એન્ડ કું. મદ્રાસ.	નળીયાં બનાવવાં તથા વેપાર	૧૦૦૦

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.
૫૦ શ્રી ફેઝાંડા રામ વીલાસ .. વીવીંગ કું.	દે એન. રાજગોપલ એટી. વલંગીમન તાંબેર.	વીવીંગ અર્થાત વ ણાટ કામને લગતી ચીજોનો વેપાર
૫૧ સુબ્રહ્મન્યમ મોટર કંપની ..	ટી. એમ. સુબ્રમની આચર ટીનાવેલી	મોટરકાર તથા મો ટર સાઇકલનો વેપાર
૫૨ જનરલ એન્જનીયર	સાહિથ ઇંડીયન એક સપોર્ટ કું. મદ્રાસ	વેપાર
૫૩ બ્રીટીશ ઇંડીયા કોરપોરેશન ..	મીવીલ લાઇન્સ કાનપુર	,,
૫૪ કૃષ્ણ સ્ટોર્સ ..	કુલતીબનર, આગા.	,,
૫૫ એમ. એચ. માદન એંડ કું. ..	મહમુદ હાશમ એંડ કું. ઠાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ કોટ મુંબઈ	,,
૫૬ ગુજરાત બ્રીક્સ, ટાઇલ્સ, ... લાઇમ, સીમેન્ટ, મેન્યુફેક્ચર ... રીંગ કું.	બાપાલાલ એંડ કું. નડીયાદ	ઇંટો, નળીયાં, સુ- નો સીમેન્ટ બન. વવાં
૫૭ ઇંડીયન ઇંડસ્ટ્રીયલ સ્ટોર્સ ...	ગોવર્ધનલાલ વલભલાલ એંડ કું. મુંબઈ	શોપ કીપર એંડ વેર હાઉસ ત.ખરૂ નાર
૫૮ ઇસ્ટન ઇન્ડીયન કોરપોરે શન	ફાજલભાઈ બુમાલાઈ એંડ કું. મુંબઈ	વેપાર અને આહવા
૫૯ ઇંડીયન સ્ટાર્ચ એંડ ઇન્ડ ... ફ્રીયલ્સ	ધાણુવાળા મહેતા એંડ કું. મુંબઈ	સ્ટાર્ચ બનાવવી તથા વેચવી
૬૦ સ્ટેન્ડર્ડ એલ્યુમીનમ એંડ ... બાસ વર્ક્સ	અબ્દુલ આલાસ્ખ્યા એંડ કું. મુંબઈ	એલ્યુમીનમ પીત્ત ના વગેરે ધતુ વા તેમાંથી બનતી ચીજોનો વેપાર
૬૧ રૂબી એંડ કું.	મુંબઈ	વેપાર
૬૨. એરકેડેટ ટ્રાન્સપોર્ટ એંડ ટાવેલ કું. એંડ ઇંડીયા ...	જ્યોર્જ હોલ્ટ થોમસ મુંબઈ	વીમાનને લગતું.
૬૩. ઇસ્ટન શીપ બ્રીક્સ એંડ એન્જની... ..	એક એચ. સ્પૉલ, મુંબઈ	એન્જલ

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ડ ૨૧ એંડ સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	થાપલું રૂ. ૧,૦૦૦
૬૪. જી. બી. પીયરસન એન્ડ કું. ...	ગરમા	વેપાર	૨૦૦
૬૫. હરપરીક રમીથ એન્ડ કું. ...	૨૨, મર્ચન્ટ સ્ટ્રીટ રંગુન	વેપાર તથા આડત	૧,૫૦૦
૬૬. રત્નલાલ જોગે યુનાઇટેડ ... સ્પીનીંગ એન્ડ વીલીંગ કું. ...	જામુણ એન્ડ સન્સ, મુંબઈ.	સ્પીનીંગ એન્ડ વીલીંગ મીલનું	૫૦૦૦
૬૭. તુલસીદાસ તેજપાલ મીલ્સ ...	તુલસીદાસ તેજપાલ એન્ડ કું. ૧૨૩ સેન્ટ્રલ અલ સ્ટ્રીટ, વડગાદી મુંબઈ	" "	૪૦૦૦
૬૮. સર રાજાજીહારી મીલ્સ ...	જીહારીદાસ કે સાંઠળીયા એન્ડ કું. મુંબઈ	"	૨૫૦૦
૬૯. ઇ. ડી. સાસુન યુનાઇટેડ મીલ્સ ...	ઇ. ડી. સાસુન એન્ડ કું. મુંબઈ	"	૧૦૦૦૦૦
૭૦. નીવેહીતા મીલ્સ ...	હીરાલાલ શુક્લ એન્ડ કું. અમદાવાદ	કાપડ સુવરની મીલ તું પ્રેસનું છનીંગ વગેરે	૨૦૦૦
૭૧. જોગલોર સ્પીનીંગ એન્ડ વીલીંગ મીલ્સ ...	આડમદ જીહારીંગ જોગલોર સીટી	"	૨૫૦૦
૭૨. નડીયા મીલ્સ કું. ...	જેરી એન્ડ કું. પ લાયન્સ રેન્જ કલકત્તા.	શુટની મીલનું	૧૫૦૦૦
૭૩. અમપતી શુટ મીલ્સ કું. ...	આંધ્ર એન્ડ છનીયરીંગ કું. કોહિનાડા.	શુટનો માલ બનાવવો	૧૦૦૦
૭૪. ઇકોનોમીક હોઝીયરી મીલ્સ	ડી. એન. એનલ્ડ એન્ડ કું. ૫૦, ધરમતુલા સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	રૂ. ઉત તથા રેશમ નો માલ બનાવવાની મીલ	૧૦૦૦
૭૫. જોગાલ મુલન મીલ્સ ...	ખીરલા બ્રધર્સ ૧૩૭, કેનીંગ સ્ટ્રીટ કલકત્તા	છનની મીલ	૭૫૦૦
૭૬. ભાગીરથી ફેલોર મીલ	આર. રાય એન્ડ કું. ઉત્તરપરા (છલા બર હામપર)	આટની મીલ	૨૦૦
૭૭. ઇસ્ટ બંગાલ આઈલ મીલ ...	ચીમન એન્ડ કું. બારીયા	કોપરેલ તેલ બનાવવું વગેરે	૧૦૦

નમઃ પ્લાનોના પ્રીવેલીગમાં રાખલેલ કોણુ પુરી પાડે છે?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણુ રૂ. ૧,૦૦૦
૭૮. બેહરામપુર આંધલ મીલસ ...	પાથોનીયર એજન્સી બેહરામપુર	તેલની મીલ	૨૦૦
૭૯. ન્યુ આંધલ મીલસ...	બાલાભાઈ એંડ કું મુંબઈ	ઠપાસીયા, અળસી વગેરેમાંથી તેલ કાઢવું	૧૨૦૦
૮૦. ઓન્ડ્રીડ ટી કું. ...	બીડ સન એંડ કું. ૬૦, મેટકાફ્રીટ કલકત્તા	આનો પાક તથા વેપાર કરવો	૨૫૦
૮૧. ભોરપની ટી કું. ...	હીલ્મર્સ બ્રધર્સ કલાઈવ બીલ્ડીંગ કલકત્તા	"	૨૫૦
૮૨. ચીંકુરી ટી કું. ...	" "	"	૩૫૦
૮૩ ચપાતોલી ટી કું ...	ઈંડીયન પ્લેટર્સ એજન્સી બંગાલ	આ કોફી વગેરેની પેકાશ કરવી.	૨૫૦
૮૪. માધુરી ગ ટી કું. ...	" "	"	૨૫૦
૮૫. બ્રીટીશ બેંગોલ ટી કું. ...	બલપદશુરી ટાઉન એમ. એલ. આધરી એંડ કું. મુંબઈ	શણ, રૂ, ભુટ, વગેરેના પાક કરવા	૫૦૦
૮૬. ઇંડીયન ફાઈબર કા.	મોહરા બ્રધર્સ ૨૮, રેડ્ડે રોડ, કલકત્તા		૨૫૦૦
૮૭ બેંગાલ કોક એંડ કોલ પ્રોડક્ટ્સ	૫, કાઉન્સિલ હાઉસ આર્ટ, કલકત્તા	કોલસાની ખાણોનું	૨૫૦૦
૮૮ મધુલી કોલ સીન્ડીકેટ ...	પંડિત એંડ કું. બાકરગઝ, પટણા	ખાણોનું તથા લોખંડનો માલ બનાવવાનું	૧૬૦
૮૯ ક્રીસ્ટાઈન આયર્ન એંડ સ્ટીલ વર્ક્સ	સી. રંગનાથમ નાઈડે તથા એમ. કોલનથ મુલેલુ મુંબઈયર મદ્રાસ	જમીન મેળવવી મદ્રાસના બાંધવા વગેરે	૫૦૦૦
૯૦. મદ્રાસ બીલ્ડીંગ્સ સીન્ડીકેટ ...	૨૧, રૂપચંદ્ર રાય સીટ કલકત્તા.	શેરા વગેરેનું	૩૦૦
૯૧. બુન્યર કું. ...	" "	"	૧૫૦૦
૯૨. મીન્યર કું. ...	" "	"	૬૦૦
૯૩ જેટીયા પ્રાપ્ત ચટ્ટરી કું. ...	" "	"	૬૦૦
૯૪. દરટીઝ કોરપોરેશન (ઇડયા)...	એ. એલ ડબ્લ્યુ પેન મુંબઈ	"	૭૦૦૦૦

૪૧૭૬૪૩

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧, બેંક આર્ટ, શેર્ટ, મુંબઈ.

વેપારી આંકડા.

પોર્ટ્ટ્રસ્ટની વખાણોમાં પડેલા માલ.

સુબધનાં પોર્ટ્ટ્રસ્ટની વખાણોમાં ગયા ફેબ્રુવારી માસ દરમ્યાન પડેલા માલની વીગત ગણવા, ૨૩-૩-૨૦ ને દીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

માલની જાત.	તા. ૧-૨-૨૦ ને દીને સ્ટોક.	૧૯૨૦ ના ફેબ્રુ-વારીમા થયેલી ડીલીવરી.	તા. ૧-૩-૨૦ ને દીને સ્ટોક.	તા. ૧-૩-૧૯ ને દીને સ્ટોક.
રૂના કાપડની ગાંસડી ...	૧૯૫૧૯	૨૫૮૭	૨૦૨૦૭	૪૦૬૯૬
" " " પેટી ...	૪૦૨૬	૧૪૦૭	૫૦૩૪	૮૦૫૫
રેશમ તથા હિનના પીસ				
ગુડસ ગાંસડી ...	૭૩૮	૨૬	૭૭૪	૧૪૨૨
" " " પેટી ...	૮૪૬	૩૩	૯૦૫	૧૩૩૯
સુતરાઉ ટપીસ્ટ તથા ચાર્ન				
પેકેજીસ ...	૧૮૨૩	૭૮૪	૨૨૫૦	૧૨૮૨૪
રેશમ તથા હિનના ,,	૨૨૬૨	૨૩૦	૨૦૩૨	૪૩૧૨
ત્રાણુ—ટન ...	૧૮૫	૧૪૫	૪૬	૧૬૪
ખીતળ—ટન ...	૩૨૯	૧૭૩	૫૪૧	૫૨૮

ખાંડની આયાત

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં મહિનામાં ચેરડીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઇ હતી:—

	ફેબ્રુવારી માસમાં			એપ્રિલથી ફેબ્રુવારી	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦		૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
	હજાર હંદ્રવેટ			હજાર હંદ્રવેટ	
બંગાળના	૭૦૯	૨૪૩	ચુનાઈટ કોઈલમ	...	...
સુબધ	૧૯૬	૪૫૩	સેટ સંસ્થાનો	૧૨૧૪	૩૫૩
સિંધ	...	૬૩	બાથ	૬૭૦૬	૬૪૨૮
મદ્રાસ	...	૨	ચીન	૪૫	૨૧૫
બર્મા	૮	૧૧	બાપાન	૮	૧૫
			પ્રજીસ	૧૨	૫૬
કુલ	૯૧૭	૮૦૩	ભારીશસ	૧૩૩૬	૩૮૫
			ચુનાઈટ સ્ટેટ	૨	૩
			બીજા દેશો	...	...
			કુલ.	૯૩૨૭	૭૪૫૯

મેટેલીક શીટ્લીગથી બીલીંગનો આરકા શોભે છે

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

-૪૦ સ૦ રૂ૨૨૦ ના ફેબ્રુઆરી માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી:-

આયાત.	ફેબ્રુઆરી		એપ્રિલથી	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૯	૧૯૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦૦)	
જીવતાં જનાવરો	૫	૧૮	૩૪૬	૧૪૦
દારૂગોળા હથીયાર વિગેરે	૫૨	૩૯	૩૫૪	૩૫૧
ઑપીન	૪૮	૨૬	૩૩૬	૩૬૨
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૬૫	૨૧	૪૭૩	૩૮૬
જુટસ અને જુઝ	૪૬	૨૯	૨૭૭	૩૩૭
શર ખાંધવાનો સામાન	૪૮	૧૪૫	૭૬૮	૧૧૨૧
મીણુળત્તી	૧	૫	૨	૩૧
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૧૭	૪૦	૯૬	૨૫૮
રસાયણિક પદાર્થો	૧૭૬	૧૦૯	૨૩૩૦	૧૪૭૩
ધડીયાળો	૧૭	૮	૨૧૧	૧૩૩
કોલસા	૨૮	૫	૨૨૬	૧૨૨
ઠોંકી	...	૪૧	૪	૧૫૩
કાચો (સીંદરી)	...	...	૭	૧૭
દોરડાં	૧૪	૧૦	૧૬૧	૧૫૧
કટલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)	૧૯	૩૩	૧૭૭	૨૯૫
સાઇકલો	૧૯	૩૯	૧૭૪	૨૬૭
કપુર	૧૩	૭૨	૧૬૫	૧૯૧
મીઠા ભાતની મળી કુલ દવા	૧૫૭	૧૮૪	૧૩૨૪	૧૬૪૧
છુગડાં વગેરે રંગવાની ચીલો	૧૪૦	૨૧૨	૧૪૬૫	૧૬૬૪
આટીની ચીલો તથા ચીની કામ	૫૭	૬૬૪	૫૦૩	૬૫૯
ફેટાકડાં	૧	૨	૫૪	૭૧
ફરનીચર	૮	૧૮	૧૩૦	૬૧૮
કાચનો સામાન	૧૦૭	૧૬૪	૧૧૫૪	૧૭૦૮
ચોખા	...	...	૫	૨
ઘઉં	...	...	...	૨૫૮૩
ઘઉંનો લોટ	...	...	૧૩	૪
ધુપ	૨	૫	૧૨	૨૭
ફાઉવેર	૨૫૫	૩૫૪	૨૮૦૯	૩૬૦૭
ચામડાં બિન કેળવાયલાં	૯	૧૨	૧૧૨	૧૮૫
ઇલિક્ટ્રીસીટીને લગતાં હથીયારો	૧૩૨	૧૩૮	૧૨૪૨	૧૪૧૫
સંગીતનાં વિગેરેને મળી કુલ હથીયારો	૧૯૮	૧૯૫	૧૮૯૮	૨૦૧૬
હાથીદાંત	૧૦	૫૯	૨૨૪	૫૦૫
ઝવરાવ	૭	૯	૫૫	૧૧૨

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ લેંક સ્ટ્રીટ, રેલ્વે મુ'બમ.

ચીજતુ' નામ.

ફેબ્રુઆરી

એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી

૧૯૧૯ ૧૯૨૦
રૂ. (૧૦૦૦૦)૧૯૧૯ ૧૯૨૦
રૂ. (૧૦૦૦૦)

ચીજતુ' નામ.	ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૯ ૧૯૨૦ રૂ. (૧૦૦૦૦)	એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૯ ૧૯૨૦ રૂ. (૧૦૦૦૦)
કેળવાએલાં ચામડાં...	૩૮ ૪૨	૩૬૬ ૪૫૫
હાફે ...	૩૦૯ ૨૮૫	૩૦૫૦ ૩૦૩૪
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	૪૪૯ ૫૮૫	૪૩૩૬ ૮૨૬૦
હીવાસળી ...	૧૦૦ ૨૪૯	૧૫૫૦ ૧૮૨૪
પીત્તાળ કાંસુ વગેરે ...	૧૧૯ ૩૨૪	૬૧૫ ૧૮૧૨
ગ્રાંથુ ...	૨૨ ૧૫૨	૬૧૨ ૧૮૦૧
લોહ ...	૫૪ ૩૨	૩૩૬ ૪૨૪
લોહ અથવા સ્ટીલ ...	૬૬૪ ૮૭૨	૮૨૧૫ ૧૧૫૯૮
સ્ટીલ ...	૧૧૩ ૨૭૨	૨૬૦૬ ૨૩૨૮
સીસું ...	૫૬ ૨૦	૪૨૧ ૧૯૬
મોટર ગાર્ડિયો અને સાઇકલો ...	૪૫ ૪૩૬	૩૦૬ ૩૦૪૪
કેરોસીન તેલ ...	... ૫૭૮	૧૦૪૯ ૬૧૧૦
અળસીતું તેલ ...	... ૩	... ૫૫
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ ...	૧૭૫ ૬૮૩	૩૧૧૪ ૮૬૫૨
રંગ દોગાન વિગેરે ...	૬૩ ૧૦૦	૧૧૪૮ ૧૧૮૯
કાગળો ...	૩૩૧ ૨૨૧	૨૫૦૪ ૨૦૩૮
ફેલે ગાર્ડિયો તથા બીજા સામાન ...	૧૦૬ ૫૬૬	૬૩૪ ૪૧૦૮
રબર ...	૧૧૨ ૧૪૭	૧૧૨૫ ૧૪૫૫
મીઠું ...	૨૨૩ ૧૪૯	૨૧૩૪ ૧૯૫૩
સાથુ ...	૭૮ ૮૨	૬૨૪ ૧૦૬૪
સોપારી ...	૧૨૩ ૬૬	૧૫૨૯ ૧૪૪૧
તેલનો કુલ ...	૧૭૧ ૧૩૫	૨૦૬૩ ૨૧૨૧
સ્ટેશનરી ...	૭૯ ૫૦	૬૪૫ ૬૬૮
ખાંડ ...	૧૪૧૧ ૨૬૨૬	૧૪૨૧૫ ૨૦૬૭૬
રૂ ...	૧૬ ૫૫	૧૧૪૬ ૬૪૦
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૪૦૪ ૪૮૯	૮૪૭૭ ૩૬૫૦
સુવરાહ હોઝીયરી ...	૬૯ ૮૭	૮૨૨ ૧૩૩૩
વગર ધોએલાં પીસ ગુડઝ ...	૧૮૧૩ ૧૮૮૭	૨૧૫૪૭ ૧૯૮૫૬
ધોએલાં પીસ ગુડઝ ...	૮૬૧ ૧૬૧૩	૧૨૩૭૩ ૧૩૭૧૫
રંગીન અને છાપેલાં પીસ ગુડઝ ...	૫૯૮ ૧૮૭૬	૧૧૩૧૬ ૧૦૬૬૬
શીવવાના દોરા ...	૪૦ ૪૫	૫૭૧ ૪૫૧
સુવરાહ માલ એકંદર ...	૩૯૪૫ ૬૪૮૮	૫૭૮૮૦ ૫૧૭૦૩
રેશમ કાચું ...	૧૦ ૬૬	૬૩૧ ૧૬૬૩
રેશમના પીસ ગુડઝ ...	૨૧૧ ૫૭૬	૩૪૧૬ ૫૩૧૦
કાચું ઉન ...	૩ ૨	૧૩૦ ૭૧
ઉનની હોઝીયરી ...	૧૩ ૭	૧૧૬ ૫૩
ઉનના પીસ ગુડઝ ...	૧૫૬ ૧૭૦	૨૦૬૫ ૧૩૩૫

મેટેલીક શીલીંગની સારી રીઆઈન ગમશે કે ?

ચીજનું નામ.				ફેબ્રુઆરી		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી	
				૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૯	૧૯૨૦
				રૂ. (૧૦૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦૦)	
તાંબાકુ	...	...	...	૧૫૭	૧૮૯	૧૮૮૩	૧૭૩૫
રમઠડાં	...	...	...	૧૮	૩૧	૩૨૩	૪૮૪
છત્રીઓ	...	...	...	૫	૯	૭૪	૯૩
છત્રીઓનો સામાન	...	...	...	૫	૧૬	૮૮	૧૧૫
લાઠડાં	...	...	...	૯૩	૧૨૫	૮૪૮	૧૪૬૬
કુલ આયાત				૧૨૮૪૪	૧૬૪૫૮	૧૫૩૭૭૪	૧૮૩૮૧૫

નિકાશ.

ચીજનું નામ.

જીવતાં જનાવરો	...	...	...	૧૮	૩૩	૨૧૨	૩૨૪
મીઘાખતી	...	...	...	૩૫	૩૨	૨૬૧	૩૩૦
સોલ્ટ પીટર	...	...	...	૭૯	૩૬	૮૭	૪૩૮
કેલસા	...	...	...	૪૪	૧૨૪	૧૩૧	૭૫૩
કૉપી	...	...	...	૧૭૭	૮૬૨	૮૨૫	૧૫૪૪
કાથો, (સીંદરી)	...	...	...	૭૬	૧૩૧	૩૧૬	૧૦૧૦
કોરડાં	...	...	...	૫	૧૪	૧૧૦	૧૧૬
દવાઓ	...	...	...	૧૮	૪૨	૩૨૦	૪૧૭
ગળી	...	...	...	૫૭	૨૦૨	૧૧૬૬	૧૧૬૭
ઢરડાં બેઠાં	...	...	...	૩૪	૬૪	૪૭૫	૯૨૯
હુમઠાં, ચામડાં વિગેરે રંગવાની ચીજો કુલ	...	...	...	૧૦૬	૩૧૩	૧૬૬૨	૨૪૦૯
ખસ કરવા માટે રેસા	...	...	...	૭	૫	૯૮	૩૬૨
ફળ ને શાક	...	...	...	૬૮	૫૦	૫૧૬	૫૫૩
ઠાંગર	...	...	...	૨૩	૪૫	૧૩૭	૧૯૮
ચોખા	...	...	...	૭૬૬	૧૪૪૭	૨૨૦૭૫	૮૪૮૬
મહિ	...	...	...	૧૨	૧૭	૬૭૩૮	૧૮૭
મહનો લોટ	...	...	...	૪૫	૧૩૫	૭૩૩	૧૩૬૮
ચોખા ઘઉં અને બીજી ભાતનો દાણો કુલ	...	...	...	૧૧૧૧	૨૦૩૮	૩૮૬૫૮	૧૩૨૮૨
વગર કેળવાયેલાં ચામડાં	...	...	...	૧૪૩૩	૧૪૧૭	૭૭૦૧	૨૧૪૬૮
લાખ	...	...	...	૨૪૩	૮૦૨	૨૮૦૫	૬૩૧૪
કેળવાયેલાં ચામડાં	...	...	...	૧૨૪૨	૭૪૦	૮૫૫૭	૧૧૭૭૮
ખાતર	...	...	...	૭૦	૨૧૬	૫૩૮	૧૧૬૨
મેગેનીઝ ઓર	...	...	...	૯૦	૭૧	૬૭૬	૬૩૮
માતું કુલ	...	...	...	૨૬૮	૨૫૦	૨૬૨૧	૨૩૪૫
અખરખ	...	...	...	૪૫	૩૮	૮૭૪	૭૧૦
દીવેલ તેલ	...	...	...	૩	૧	૩૮૬	૮૭
કૉપરેસ તેલ	...	...	...	૬૬	૧૦	૧૩૭૬	૧૪૨૦

પ્રી મોરમે ટાઈલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ ફોર્ટ, મુંબઈ.

	ફેબ્રુઆરી		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી	
	૧૯૧૬	૧૯૨૦	૧૯૧૬	૧૯૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦૦)		રૂ. (૧૦૦૦૦)	
અળસીનું તેલ	૫૫	૨	૬૦૯	૧૯૧
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ ...	૨૨૪	૧૪૮	૩૨૭૮	૩૦૬૪
ગોળ	૧૧૫	૧૮૨	૭૨૫	૧૬૮૨
અપ્રીણ	૧૩૩	૧૦૪	૨૭૫૭	૧૮૧૯
રબર	૧૧૫	૩૪૨	૧૯૦૨	૧૮૮૦
દીવેલી	૪૧	૧૫	૨૨૪૫	૨૩૧
ટોપરા	૨	૩	૧૮	૫૦૦
કપામીયા	૧	૧૬૦	૧૫	૩૪૫૩
લોથરીંગ	૯૬	૭૧૨	૩૬૯	૩૫૬૦
અળસી	૯૯૭	૧૬૫	૬૩૭૫	૧૦૩૦૧
અસાખસ	...	૪	૭૫	૩૬૮
સરસવ	૧૩૮	૧	૧૪૫૨	૩૭૨૪
તેલ	૩	૫૬૩	૫૧	૨૧૨૮
તેલનો	૮૦	૯૦	૯૯૭	૧૪૬૫
ખાંડ	૧૬	૨૨	૪૫૮	૩૫૬
ચા	૧૨૭૬	૧૫૦૪	૧૬૬૨૭	૧૯૪૧૯
કાચું ફે	૨૬૧૨	૭૩૪૯	૨૬૪૩૨	૪૯૬૪૭
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૩૭૨	૬૨૮	૫૭૨૯	૧૬૭૩૮
રૂમાલ અને શાલો	૧૯	૧૬	૬૨	૧૮૮
પીસ શુઝ	૬૦૪	૫૫૦	૫૪૭૪	૮૨૦૬
ચાણ	૩૩૨	૮૬	૧૪૦૪	૧૭૨૦
ખુટ કાચું	૧૬૮૨	૧૨૮૯	૧૧૬૧૮	૨૨૮૨૦
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૧૧	૧૪	૧૯૧	૭૭
લુટની બનાવટ	૪૯૬૦	૪૦૬૧	૪૯૮૭૧	૪૫૨૧૬
રેશમ (કાચું)	૭૧	૧૧	૬૨૬	૩૯૪
રેશમ કુલ	૮૨	૧૪	૭૨૨	૪૪૬
ઉન કાચું	૨૧૩	૧૬૮	૪૬૭૧	૩૫૧૫
ઉનની ધોળકીઓ ને ગાલીચા વગેરે ...	૪૦	૩૮	૧૫૫	૫૬૧
તંબાકુ બીડી વિગેરે	૨૫૬	૧૦૪	૯૦૫	૮૬૬
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	૧૩૫	૨૪૭	૬૨૨	૧૩૪૫
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ નિકાસ	૨૦૫૩૮	૨૬૧૪૮	૨૧૯૦૯૮	૨૭૯૨૩૨
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી સરકારી } - માલની નિકાસ. }	૧૦૧	૪૩૬	૧૧૪૮	૨૯૫૪

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

જાત	જાન્યુઆરી માસમા		એપ્રિલથી જાન્યુઆરી સુધીમા	
	૧૯૨૦	૧૯૧૯	૧૯૧૯-૨૦	૧૯૧૮-૧૯
	લાખ યાર્ડ.	લાખ યાર્ડ.	લાખ યાર્ડ.	યાર્ડ.
કેરા તથા ધોધેલાં કાપડનો પેદાશ ...	૬૫૫	૮૯૯	૧૦૦૮૨	૮૯૭૦
” ” - આયાત...	૧૧૯૫	૮૬૧	૬૭૧૩	૭૩૭૦
રંગીન કાપડ પેદાશ .	૧૮૪	૨૫૭	૪૦૯૧	૩૧૫૦
” ” આયાત .	૩૭૦	૧૮૫	૧૪૮૩	૨૯૦૧

કાપડની પેદાશ.

જાન્યુઆરી માસમા

પ્રાંત	કોમત લાખ રૂપીઆ.		લાખ રતલ.		લાખ વાર.	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૯	૧૯૨૦
મુ બાઈ ...	૨૪૩	૨૧૬	૨૧૨	૧૩૬	૯૩૭	૬૦૪
મદ્રાસ ...	૧૪	૧૭	૧૦	૧૧	૩૧	૩૪
બંગાલ ...	૬	૮	૪	૫	૨૨	૨૫
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૩	૧૪	૧૧	૧૦	૩૫	૩૩
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીકાન.	૧૫	૧૯	૧૨	૧૨	૪૫	૪૯
દેશી રામચો ...	૧૪	૧૬	૨૦	૨૩	૭૭	૮૫
કુલ ...	૩૫૧	૨૯૮	૨૭૪	૨૦૧	૧૧૫૭	૮૩૬

એપ્રિલથી જાન્યુઆરી સુધીમા

પ્રાંત.	કોમત લાખ રૂપીઆ.		લાખ રતલ.		લાખ વાર.	
	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
મુ બાઈ ...	૩૦૩૬	૪૧૧૫	૨૩૨૧	૨૬૫૭	૧૦૦૪૭	૧૧૭૦૭
મદ્રાસ ...	૧૫૬	૧૮૬	૧૩૫	૧૨૦	૩૪૨	૩૬૫
બંગાલ...	૫૫	૭૬	૪૩	૪૮	૨૨૧	૨૩૩
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૦૪	૧૨૮	૯૧	૯૧	૨૩૬	૩૦૬
મધ્ય પ્રાંતો ...	૧૬૧	૨૧૨	૧૨૪	૧૩૬	૪૬૭	૫૫૧
દેશી રામચો ...	૧૩૭	૧૯૯	૧૬૨	૨૪૩	૭૦૦	૯૦૭
કુલ ...	૩૬૮૦	૪૬૫૧	૨૬૩૪	૩૩૨૩	૧૨૧૨૧	૧૪૧૭૩

સુતરની નંબરવાર પેદાશ.

હીંદની મીલોમાં સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

નંબર પ્રમાણે પેદાશ (લાખ રતલ.)

નંબર	જાન્યુઆરી માસમાં		એપ્રિલથી જાન્યુઆરી સુધીના	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
૧ થી ૧૦	૫૩	૩૧	૭૨૯	૭૦૮
૧૧ થી ૨૦	૨૨૪	૧૬૨	૨૫૫૨	૨૬૫૮
૨૧ થી ૩૦	૧૨૨	૯૫	૧૫૯૭	૧૫૪૮
૩૧ થી ૪૦	૧૧	૧૧	૧૬૬	૧૪૫
૪૧ અને ઉપરાંત	૩	૨	૩૬	૨૬
કુલ	૪૧૫	૩૦૩	૫૦૮૭	૫૩૬૨

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

	જાન્યુઆરી		એપ્રિલથી જાન્યુઆરી	
પ્રાંત.	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
મુંબઈ.	૨૫૦	૧૩૮	૩૫૪૮	૩૭૨૪
મદ્રાસ.	૩૫	૩૫	૩૫૩	૩૭૭
બંગાલ.	૨૮	૩૧	૨૬૪	૨૬૫
સંયુક્ત પ્રાંતો.	૩૫	૩૧	૨૮૦	૩૦૨
અજમેર-મેવાડ	૧	૧	૧૬	૧૬
પંજાબ.	૩	૨	૩૨	૨૮
દીલ્હી.	૨	૩	૨૪	૨૭
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર.	૨૮	૨૯	૨૮૬	૨૬૧
દેશી રાજ્યો.	૨૬	૩૦	૨૮૦	૩૨૯
કુલ.	૪૧૫	૩૦૩	૫૦૮૭	૫૩૬૨

હાંથી પોલીસ ઠરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

સુતરની આયાત.

ઇ. સ. ૧૯૨૦ ના ફેબ્રુઆરી મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ઉચ્ચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

જાત નંબર.	ખંજાળા. હજાર રતલ.	મુખધ. હજાર રતલ.	સિંધ. હજાર રતલ.	મદ્રાસ. હજાર રતલ.	બર્મા. હજાર રતલ.	ટોટલ. હજાર રતલ.
એ ૩૧ થી ૪૦	૫૪	૭૯	૪	૭૩	.....	૨૧૦
„ ૪૧ થી ૫૦	૬	૭૨	.....	૩૧	.....	૧૧૦
„ ૫૦ થી ઉપર	૩૮	૧૫૧	.....	૬૧	.....	૨૫૧
રંગીન ૩૧ થી ૪૦	૧૦૩	૮૨	૮૬	૨૮૭	.....	૫૫૮
„ ૪૧ થી ૫૦	.....	૧૬	.....	.....	.....	૧૬
„ ૫૦ થી ઉપર	.....	.....	.....	૩	.....	૩
ટોટલ.	૨૦૩	૪૦૨	૯૦	૪૫૬	.....	૧૧૫૨

INDIAN INDUSTRIAL AND COMMERCIAL CONGRESS.

Publications 19, Bank Street, Bombay.

REPORTS (Valuable to merchants, industrialists and commercial institutions) from 1st to the 14th Session of the Indian Industrial Conference containing articles on Industrial and Economic subjects by distinguished writers together with the detailed history of the Institution.

Price Rs. 2/8—from 1st to the 12th Report) Exclusive of

„ „ 2/12—for the 13th Report.) Postage

„ „ 1/81—for the 14th Report.) etc. charges.

DIRECTORY OF INDIAN GOODS AND INDUSTRIES.

(Worthy of being stocked by every individual interested in the Industrial and Commercial concerns.)

Contains names and addresses of nearly all the well-know Industrialists of the country and their agents. Price Rs. 3/- postage extra.

Other Important publications such as the Directory of Technical Institutions in India & Guide to Machinery will be revised soon

N. B.:—The publications are available at Messrs. D. B. Taraporwala Sons & Co., Meadows Street, Fort, Bombay. & The Bombay Swadeshi Co-Operative Stores, Bori Bunder, Bombay.

ધી બોરબે ટાઇલ માટ ૨૧ બેઝ સીટ, ફોર્ટ, મુખધ.

કાપડની પેદાશ તથા વેપાર ઉપર સરકારનો અંકુશ.

કાપડની પેદાશ તથા વેપાર ઉપર નામદાર સરકારે જે અંકુશ રાખ્યો હતો તે વીશેનો અહેવાલ તે અંકુશ ખાતાના વડાએ તા. ૨૮-૧૧-૧૯ને દીને લખી મોકલ્યો હતો અને નામદાર હીંદી સરકારનાં વેપાર તથા ઉદ્યોગ ખાતાં તરફથી ગયા જાનેવારી માસમાં તે બહાર પાઠવામાં આવ્યો હતો. તે ઉપરથી જણાય છે કે જ્યાંજ્યાં માલના સોદા માટેના ભાવની ચદ ઉતર જાયવા માટે નમુના તરીકે મુંબઈની સેન્યરી મીલનો માલ પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો. જે કે મુંબઈની બીજી મીલોના એવાજ માલની સરખામણીમાં સેન્યરી મીલના માલનો ભાવ એક કે બે આના વધારે રહે છે. કોરા શરીંગ માટે ફરી શ્રેયરીંગ માલના ભાવ નમુના તરીકે લેવામાં આવ્યા હતા. ભરૂચ રૂનો ભાવ જણવા માટે નમુના તરીકે પુલીશુડ જાત પસંદ કરવામાં આવી હતી. આ શીયાય હીંદી પ્રધાનની હુંદીના ભાવ તથા લંડનમાં તૈયાર ચાંદીના ભાવ પણ ધ્યાનમાં રાખવામાં આવતા હતા. એ અંકુશ કેવા સંજોગોમાં મેલવામાં આવ્યો તે વીશે વીવેચનની જરૂર નથી. ૧૯૧૮ના આગસ્ટ માસમાં કાપડનો ભાવ મુંબઈમાં દર રતલ દીઠ રૂ. ૨-૧૪ થઈ ગયો તેથી હીંદમાં બધે અને ખાસ કરીને બંગાળમાં લોકો બહુ દુખી થવા લાગ્યા અને બીહાર તથા ઓરીસામાં એને લીધે રમખાણ થયાં. તે પછી તા. ૨૬-૮-૧૯૧૮ને દીને મી. એફ નોર્થસને ખાસ અમલદાર તરીકે આ અંકુશને લગતા કામ ઉપર મેલવામાં આવ્યો અને કાપડ માટે સ્ટેન્ડર્ડ કલોથ કલકાવવાની ગોઠવણ કરવાતું કામ એને સોંપાયું. તા. ૧૮-૯-૧૯૧૮ ને દીને એણે એક કોન્ફરન્સ મુંબઈમાં મેળવ્યું જેમાં ૧૫ અમલદારો અને ૧૨ વેપારીઓ હાજર થયા હતા. એઓ હીંદના બુદ્ધા બુદ્ધા પ્રાંતમાંથી આવેલા હતા. મુંબઈ, કલકત્તા, અમદાવાદ, કાનપુર તથા ઇંદોરથી પણ વેપારીઓ અને મીલવાળાઓના પ્રતીનીધીઓ આવ્યા હતાં. કાપડ માટે સ્ટેન્ડર્ડનો નમુનો તે વેળા રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. એમને કાઈંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપનીએ ટેકસ્ટાઇલ મીલમાં એ બનાવેલો હતો એમાં વાણી તથા તાણી વીસ નંબરના સુતરનો હતો, અને ૩૨ રીડ અને ૩૨ પીક હતા. તે દીને રૂનો ભાવ ખાંડી દીઠ રૂ. ૮૦૦ નો હતો તે તથા બીજે ખર્ચગણત્યાં એ કાપડ દર ચોરસ વાર દીઠ સાડાપાંચ આને અથવા રતલ દીઠ રૂ. ૧-૧૨-૬ ની કીંમતે પડે. આ નમુના માટેના માલની જાનમાં રીડ અને પીક બજારમાં વેચાતા બીજા માલ કરતાં ઓછા હતા. એનો અર્થ એ કે એ માલ ઘટ ઓછો હતો. એથી દેખાવમાં તે ચારો ન લાગે પણ ગરીબવર્ગ માટે ઓછા ખર્ચ માટે એવો બનાવેલો હતો. એ નમુનો કોન્ફરન્સમાં બધાને પસંદ પડ્યો પણ કાનપુરની મીલો એ બનાવી શકે એમ ન હતું. તે મીલોમાં બને એવું સ્ટેન્ડર્ડ કલોથ પણ બનાવવામાં આવ્યું અને આ વીશેનો કાયદો પસાર કરતી વેળા ધારાસભામાં એનો નમુનો રજુ કરવામાં આવ્યો હતો જેને માટે બંગાળ તરફના બીનસરકારી સભાસદોએ પસંદગી દર્શાવી હતી. તે પછી એ કાયદાની રૂયે મી. નોર્થસને ઇંદોર નેમવામાં આવ્યો અને તેને સલાહ આપવા માટેની કમીટીમાં નીચે જણાવેલા ગૃહ-રથોને રાખવામાં આવ્યા:—મી. આર. એચ. યુક, મી. એન. બી. ચક્રવર્તી, મી. અંબાલાલ સારાલાઈ, સંર કલેમેન્ટ સીમ્પસન, એ. મી. ડી. રમીય, મી. એફ. રોન્સ, એ. મી. પુરૂષોત્તમદાસ કાંકરદાસ, મી. દેવીદાસ માધવેજી કાંકરસી, સર વીકલદાસ હામોદર કાંકરસી, મી. સી. એન. શાહીયા, તથા મી. જી. વાઈલ્સ.

કમીટીની પહેલી સભા તા. ૧૫ મી અક્ટોબરે થઈ તે વેળા રજુ કરવામાં આવેલી માંગણી નીચે પ્રમાણે હતી:—બીહાર અને ઓરીસા દરમિયાને ૧૯૦ લાખ, આસામ રજા

લાખ, સંયુક્ત પ્રાંતો ૪૦ લાખ અને બંગાળ ૪૦ લાખ મળી કુલ ર૯૦ લાખ વાર-
તેમ છતાં એ તારીખ સુધીમાં ભાવમાં સ્થેજ ઘટાડો થયો હતો તે ધ્યાનમાં લઈને એવું
ઠરાવવામાં આવ્યું કે તા. ૧ લી નવેમ્બરથી આવું રેન્ડર્ડ કલોથ કહાડવાનું શરૂ કરવું અને
શરૂઆતમાં મીલોમાં જેટલી હુમ હોય તેમાંથી સેકંડે પાંચ ટકા જેટલી આ ખાસ કામે લગા-
ડવી અને રેન્ડર્ડ કલોથના નમુના કોન્ફરન્સ પાસે મંજૂર કરાવવા તથા શર્ટીંગ તેમજ ધોતીયાં
અને સાડી માટે પણ નમુના ઠરાવવા. પંજાબ, બહુચીસ્તાન, સીંધ તથા વાઘ્ય સરહદના પ્રાંતો
માટેના નમુના વધારે બહુ માલને રાખવો. “એ ૧૨” સંજ્ઞાથી એ નેમુનો પાછળથી
ઓળખાવા લાગ્યો. તેમાં ૧૬ નંબરના વાર્ષ, ૧૪ નંબરના વેક્ટ, ૪૮ રીડ, અને ૪૪ પીક
રાખવાનું ઠરાવવામાં આવ્યા હતાં. એ નમુનો પસંદ કર્યાથી ઘણું સાફ પરીણામ લાવી
શકાયું હતું.

તેમ છતાં એ નમુના પ્રમાણેના માલ તૈયાર કરવાની શરૂઆત માટેની તારીખ બદલવી
પડી. અગાઉ જ્યારે ભાવ ઘટ્યો હતો ત્યારે એકસેસ ગ્રોસીટ ટેક્સ પડવાની ધારતી હતી; સુલેહ
થવાનો સંભવ હતો; લોકોમાં એન્કલુએન્સ ખીમારી ચાલતી હતી અને ખેતીની સ્થિતિ પણ
અત્યુચિત ન હતી. સુલેહ માટેની આર્મીસ્ટીસ તા. ૧૧ મી નવેમ્બરે યદ અને પછી થોડા
દીવસમાં કાપડના ભાવ એટલા ઘટી ગયા કે એ હદે તે પાછા ૧૯૧૯ ના ચક્રોત્થરની આખર
સુધી આવ્યા ન હતા.

એન્યરી મીલના માલના ભાવ રતલ દીઠ ૧-૬-૦ નો હતો. આ સંજ્ઞામાં રેન્ડર્ડ કલોથ
બનાવવાનું મુલતવી રાખવા ઠરાવ થયો. પણ લખતો તથા બહુચીસ્તાન ખાતેના વેપારીઓનું એમ
માનવું હતું કે એ કરતાં વધારે નીચી હદે ભાવ જવાના નથી. કલકત્તા ખાતે પરદેશથી આયાત
થયેલા કાપડનો મોટો જથ્થો ગરીબી લેવા બાબદ ખીહાર તથા ઓરીસાની સરકારે મીં નોઇન્સની
સલાહ મારગતાં તેણે એ મુચનાની તરફેણમાં અભિપ્રાય આપ્યો હતો. તે પ્રાંતમાં ૪૮ છદ્દા-
ઓમાંથી દરેકને માટે પાંચ ગાંસડી જેટલું કાપડ સંયુક્ત પ્રાંત માટે ખરીદ કરવામાં આવ્યું હતું
તેમાંથી ૧૬૫ ગાંસડી બોળે કાપડ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપનીની મીલમાં, ૪૫ રેન્ડર્ડ
મીલમાં, અને ૩૦ ગાંસડી વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા અને હાંગકાગ મીલમાં બનાવવામાં આવી હતી. એ
કામ માટેના જશ સર વીઠલદાસ ડી. ઠાકરસી, તથા મેશર્સ એન. એન. વાડીયા એન્ડ સન્સ તથા
મીં સકલાતવાળાને ઘટે છે.

નવેમ્બરમાં એ ભાવ હતો તે પછી થોડા વખતમાં પાછા ચઢવા માંડ્યા એટલે ખીહાર
તથા ઓરીસાના કંટોલરે મેન્ચેસ્ટરનું કાપડ ખરીદવા ઉપરાંત રેન્ડર્ડ કલોથની છસો ગાંસડી
માગી તે માટે એન્લોફ્રેંચ મીલ્સ (ચોંડીચરી) પાસેથી ત્રણસો, બહુચી ધી મોકુસીલ મીલ્સમાંથી
એસી, થોલાપુરની લક્ષ્મી તથા વીંધુ મીલ્સમાંથી પચાસ, મુબઇની કેસ્ટ, ફાઝલભાઈ તથા પર્લ
મીલમાંથી પચાસ, અમદાવાદની બુબીલી મીલ્સમાંથી અળીસ, જલગામની ખાનદેશ મીલ્સમાંથી
પચીસ, રેન્ડર્ડ મીલ્સમાંથી પંદર, અને ટેક્સટાઇલ મીલ્સમાંથી પાંચ ગાંસડી ખરીદવામાં આવી
હતી. એ માલ પુરો પહોંચાવું મેળવનારાઓમાં એ. મીંપુરુશોત્તમદાસ ઠાકરદાસ સર ફાઝલભાઈ
કરીમભાઈ, મીં અબ્બાલાલ સારાભાઈ, વગેરે સફળરૂપેની મદદથી બની શક્યું હતું. એ માલ
માટે શર્ટીંગ માટે રતલ દીઠ રૂ. ૧-૭-૦, ધોતી માટે રૂ. ૧-૭-૬ અને સાડી માટે રૂ. ૧-૮-૦
નો ભાવ આપવામાં આવ્યો હતો. એ ઉપરાંત રેન્ડર્ડ કલોથ બનાવવાની ગોઠવણ થવા અગાઉ
નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે માલ ખરીદવામાં આવ્યો હતો:—

ધી બોળે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એક્રીડ, ફેર્ટ, મુંબ.

મીલ	ગાંસડી.
ઠરીમલાઈ તથા ફાગલલાઈ મીલ	૫૩
હીંદુસ્તાન મીલ	૫૩
અમદાવાદ મેન્ચુફ્રેક્ચરિંગ એન્ડ ટેલીફોન પ્રીટિંગ કંપની	૨૦
મોકુસીલ મીલ	૭૭
સેન્ચરી	૧૦
બોમ્બે યુનાઇટેડ મીલ	૧૬
બેંગાલ નાગપુર ફેટન મીલ	૬૦

સેન્ચરી મીલમાં બનાવેલી નમુનાઓની પાંચ ગાંસડી બહુચીસ્તાન ખાતે મોકલી હતી અને ટેકરદાર મીલની નમુનાની પાંચ ગાંસડી બીહાર તથા બોરીસામાં અને ચાર મુબઇ તથા પંજાબ ખાતે મોકલી હતી એ રીતે કુલ રજેન્ડર્ડ કલોથની ૮૨૮ અને બીજા કાપડની ૨૮૬ ગાંસડીઓ માટે ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી.

હીસેબર મહીનાના મીલ અકવાડયામાં કાપડનો ભાવ રતલ દીઠ રૂ. ૧-૧૫-૦ થયો હતો. જો કે રૂના ભાવમાં એટલો વધારો થયો ન હતો. એથી બીહાર અને બોરીસાના કુટારે ત્રણ માસ સુધી દર મહીને સોળસો ગાંસડી રજેન્ડર્ડ કલોથની માગી. સંયુક્ત પ્રાંતોમાંથી એજ પ્રમાણે ૨૫૦૦ ગાંસડી, પંજાબમાંથી “એટર”ની ૨૨૦૦ ગાંસડીની માગણી કરવામાં આવી. એટલે તુરત જ રજેન્ડર્ડ કલોથ બનાવવાનું શરૂ કરવામાં આવ્યું. મીલોમાં છુમ્મી સંખ્યાના પાંચ ટકા જેટલી આ કામે લગાડવામાં આવી. એ રીતે ૫૨૪૪ ગાંસડી મળે તેમાંથી ૧૬૦૦ બીહાર તથા બોરીસાને, ૨૪૦૮ સંયુક્ત પ્રાંતને અને ૧૨૩૬ પંજાબને પુરી પાડવા ઠરાવ હતો. જે હીને મીલને ચોરસ મળે તે હીને જે ભાવ રૂનો હોય તેના પ્રમાણમાં કાપડનો ભાવ મીલવાળાને હરાવીનેજ આગર આપવો એમ નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. રજેન્ડર્ડ કલોથ માટે જુદી જુદી જાતના રૂને લેખવવામાં આવે તેનું પ્રમાણ ધ્યાનમાં લઈ તા. ૩૦ મી જાનેવારીને હીને મળેલો મી ટીંગમાં ૭૮૪ રતલના પાંડીને એ મીકરડ રૂનો ભાવ રૂ. ૬૩૦ નો ગણવા કરાવ્યું. એ રીતે ગણવાં શર્ટિંગનો દર રતલ રૂ. ૧-૭-૬, ધાતીનો રૂ. ૧-૮-૦ અને સાડીના રૂ. ૧-૧-૬ પડે. “એ ૧૨” કાપડનો ભાવ રતલ દીઠ રૂ. ૧-૫-૬ નો હસાવ્યો. એ ભાવ બધી મીલોને તેજ હીને આગરો અપાયા. આ રીતે ભાવ નક્કી કરતી વેળા જુદા જુદા અનુસવીએએ જુદી જુદી રીતે ગણતરી ગણી હતી અને તે છતાં એ સવ ના પરોણામે ઉપર મુજબ ઠરાવ થયો હતો. એમાં નફાનું પ્રમાણ દસ ટકાનું ગણવામાં આવ્યું હતું. ખરી રીતે કદાચ એમાં વધારો નફો મળે એમ હશે પણ બધી મીલોને માટે એક સરખો નીયમ પગાયો હતો એટલે કોઈ મીલને વધારે કે ઓછાને એકો નફો માય તેનો વીચાર કરી શકાય નહીં તેથી જે મીલો સારી રીતે કામ કરતી ન હોય તેમને પણ દસ ટકા કરતાં ઓછો નફો ન મળે એવો ભાવ રાખવો પડ્યો. વળી નીલવાળાઓ ખાસે એવી આશા રાખવામાં આવતી હતી કે રેલ્વે સ્ટેશન ઉપર માલ પહોંચારવો, નમુના પુરા પાડવા, સ્ટોપનો ખર્ચ કરવો તથા નાણાં મેળવવા માટે ત્રણ અકવાડયાં રાફ જતી થઈ જાર તો એ કરતાં પણ વધારે રાફ જોવી પડતી હતી.

તે પછીનાં છંદેટો મેળવવામાં ફેટલીક મુરેટલી જીવી યધ. સંયુક્ત પ્રાંતમાંથી પહેલાં છંદેટ જેવુંજ બીજું દુરત મળ્યું પણ પંજાબમાંથી બીજું છંદેટ મોકલવા અગાઉ પહેલ છંદેટનો માલ કેવો મળે છે તે જોવા માટે ચાર લગાડવામાં આવી અને તેથી ત્યાંથી

ઈંડેટ આંબુ તે માત્ર ૩૦૦ ગાંસડી “એ ૧૨” નું આંબુ. તે વેળા એક હજાર ગાંસડીની ત્યાં જરૂર હતી. જે તેટલી ત્યાં મોકલવામાં આવી હોત તો કાંઈ મુશ્કેલી ઉભી થાત નહીં પણ એ ઈંડેટ એાંબુ આવવાથી વધેલો માલ સંયુક્ત પ્રાંતે તથા બીહાર ઓરીસાને આપવામાં આવ્યો, સદલાએ આસામ તથા મધ્યપ્રાંતોમાંથી પણ સારી માગણી આવી. તેમ છતાં બીહારમાં માંગેા તેટલો માલ પુરો પાડી શકાયો નહીં. તે પછી તા. ૩-૩-૧૯૧૬ ને દીને મીટીંગ યદ્ય ત્યારે ભાવ નીચે પ્રમાણે ઠરાવવામાં આવ્યા:—શર્ટીંગ રૂ ૧-૫-૬, થોટી રૂ. ૧-૬, માડી રૂ. ૧-૬-૬, “એ ૧૨” રૂ. ૧-૩-૬ રૂનો ભાવ ખાંડી દીઠ રૂ. ૫૩૦ નો ગણી કાપડના આ ભાવ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા. મીલોને આરડર તરતજ આપવામાં આવ્યા. તે પછી ડીસેબર આખરથી તે એપ્રિલના ત્રીજા અઠવાડયા સુધી કાપડના ભાવ ઘટતો રહ્યો તેમાં મુખ્ય કારણ જે હતાં:—એક તો રૂનો ભાવ ઘટતો જતો હતો અને બીજું આ સ્ટેન્ડર્ડ કલોથની હરીફાઈ હતી. રૂનો ભાવ તથા કાપડના ભાવ વચ્ચેના ગાળે એક સરખો રહેા હતો તેમાં મુખ્ય કારણ સ્ટેન્ડર્ડ કલોથનું હતું. એપ્રિલમાં ભાવ બહુજ નીચા ગયા હતા. સેન્ટ્રી મીલના કાપડને ભાવ રતલ દીઠ રૂ. ૧-૮-૦ નો થઈ ગયો હતો અને મુંબઈની બીજી મીલોના ભાવ એ કરતાં પણ એકઠો જે આના વધારે નીચા હતા. સ્ટેન્ડર્ડ કલોથના જે ભાવ પહેલા નક્કી કરેલા હતા તે કરતાં પણ એાંબે ભાવે બજારનો બીજો માલ એ રીતે જ્યામંથ વેચાવા લાગ્યો. તેમ છતાં સ્ટેન્ડર્ડ કલોથ બીજા કાપડ કરતાં ઘણું સસ્તું હતું. આ બધા સંજોગોને લીધે જે પછી સંયુક્ત પ્રાંતોમાંથી તથા બીહાર અને ઓરીસામાંથી ઈંડેટ ન આવ્યાં અને છેલ્લા ઈંડેટને લીધે મળેલા માલમાંથી કેટલોક વધેા હતો તે ખપાવવા માટે પાછો આપવાની માગણી બીહાર ઓરીસાથી આવી. પંજબમાં “એ ૧૨” કાપડ લોકોને પસંદ થઈ ગયું હતું અને ત્યાંથી માગણી આવતી હતી પણ એકજ પ્રાંતને માટે માલ બનાવવાનું ચાલુ રાખવું એ દીક ન લાગ્યું અને તેથી તા. ૧૬ મી એપ્રિલ મળેલી મીટીંગમાં એમ ઠરાવ્યું કે હવે પછી મીલોને નવા આરડર આપવા નહો. અગાઉ આપેલા આરડરને પેટે કેટલોક માલ મીલોએ બનાવ્યો હતો તેનો વીચાર કરવાને હવે રહેા. એ માલ બનાવે એવી ૧૪૫ મીલો બ્રીટીશ મુલકમાં હતી. તેમાંથી જે મીલો ચાલતી ન હતી અને બીજી ચારમાં સ્પીન્ડલ ન હતાં તથા બુલોની સંખ્યા પણ સાંથી એાંબી હતી એટલે તેમને આ કાયદાના અમલમાંથી મુક્ત રાખવામાં આવી હતી. દસ મીલોએ પોતાને જે આરડર મળે તે માટેનો માલ બનાવવાનું બીજી મીલોને સોંપ્યું હતું. પોંડીચરીમાં આવેલી એંગ્લો ફ્રેંચ ટેક્સટાઈલ મીલના એન્ટો મેશર્સ બેસ્ટ એંડ કંપનીએ પોતાની મીલ બંધે બ્રીટીશ મુલકમાં આવી હોય તેવી રીતે કામ આપવાની માગણી કરી હતી. એ રીતે કુલ ૧૨૬ મીલો સ્ટાન્ડર્ડ કલોથ બનાવતો હતી જેમાંથી મુંબઈમાં ૫૫, અમદાવાદમાં ૩૫ અને તે શીયાળનાં સ્થળોએ ૩૬ હતી. એમણે પહેલા આરડર માટે બનાવેલી ગાંસડીઓની સંખ્યા કુલ ૫૦૫૩ હતી જેમાંથી ૨૨૭૦ સંયુક્ત પ્રાંતોમાં, ૧૫૩૪ બીહાર તથા ઓરીસામાં, ૧૧૭૮ પંજબમાં, ૩૭ મુંબઈમાં, ૨૬ મધ્યપ્રાંતોમાં, અને ૫ વાયવ્ય સરહદ તરફનાં પ્રાંતમાં મોકલવામાં આવી હતી. હુબલી મીલે એમને ફાળે આવેલી ગાંસડીઓ કરતાં ૨૫ વધારે બનાવી હતી છ મીલોમાં અનેલી ૧૦૬ ગાંસડીઓ તદ્દન નપાસ કરવામાં આવી હતી. બીજા આરડર માટે ૪૫૯૮ ગાંસડીઓ સ્વીકારવામાં આવી હતી જેમાંથી સંયુક્ત પ્રાંતોમાં ૧૭૬૦, બીહાર ઓરીસામાં ૧૫૭૨, પંજબમાં ૪૭૬, આસામમાં ૪૦૭, મધ્યપ્રાંતોમાં ૨૫૧, મુંબઈમાં ૨૫, બંગાલમાં ૩૭, વાયવ્ય સરહદના પ્રાંતમાં ૨૬, બહુચીસ્તાનમાં ૩૬,

ધી જોગે ટ ઇલ માટે ૨૧ જે ક આંડ, ફ્રાંસ મુંબઈ.

દીઠીમાં ૧ અને મદ્રાસમાં એક મોકલવામાં આવી હતી. ૧૮ મીસીના માલમાંથી ૫૨૨ ગાંસ-
ડીઓ તદ્દન નપાસ કરવામાં આવી હતી એને બદલે બીજા સંતોષકારક માલ પુરો પાડ-
વાની મીસીને દ્રવ્ય પાડવાની સરકારને સલાહ હતી પણ તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નહોતો.

એપ્રિલ પછી કાપડના ભાવ પાછા વધવા લાગ્યા તે આગસ્ટ સુધી વધ્યા પછી તેમાં
ઘટવાની શરૂઆત થઈ. એ વધારાને લીધે “એ ૧૨” માલની લેવાલી જાગી. જાનરભાવ ઘટ્યા
ત્યારે પણ એ નવો માલ બનાવવાનો આરંભ ન આપતાં જ્યાં માલ બનેલો હતો ત્યાંથી સ્ટેન્ડર્ડ
કલોથ લઈને તેમજ જાનરમાં વેચાતો બીજો સરતે ભાવે ખરીદ કરીને પંજાબ વગેરે પ્રાંતોમાં જોઈતો
માલ પુરો પાડ્યો હતો “એ ૧૨” ની ૧૩૫ ગાંસડી રતલ દીઠ રૂ. ૧-૧-૬ ને ભાવે જાણવેલી
મીલો પાસેથી મળી હતી:—

મીલવાળા.	ગાંસડી.
સેન્યરી	૨૫
કરીમભાઈ ઇબ્રાહીમ	૧૨
તાતા સન્સ	૧૭
બોમ્બે ડાઇંગ	૧૨
પ્રી-લે	૧૧
ડીલીક નીકસન	૧૧
ઇ. ડી. સાયુન યુનાઇટેડ	૧૨
કોલાબા લે'ડ એ'ડ મીલ કું.	૧૦

કુલ ... ૧૩૫

એમાંથી ૭૨ પંજાબમાં, ૭૩૫ સીંધમાં, ૧૫ બલુચીસ્તાનમાં અને ૧૩ વાયવ્ય સરહદવાળા
પ્રાંતમાં મોકલવામાં આવી હતી. એ ઉપરાંત રતલ દીઠ રૂ. ૧-૬-૬ ને ભાવે ૧૫ ગાંસડી
ડીલીક નીકસન પાસેથી મેળવવામાં આવી હતી અને તેમાંથી ૫ બલુચીસ્તાનમાં અને ૧૦
પંજાબમાં મોકલી હતી. સોલાપુર મીલે ૩૧ ઇંચ બદલે ૩૬ ઇંચ પહોળાડનો “એ ૧૨”
માલ ૬૨ રતલ દીઠ રૂ. ૧-૬-૬ ને ભાવે ૩૦ ગાંસડી જેટલો પુરો પાડ્યો હતો તેમાંથી
૧૮ ગાંસડી પંજાબમાં, ૧૦ ગાંસડી વાયવ્ય સરહદના પ્રાંતમાં, અને ૨ ગાંસડી સીંધમાં મોકલી
હતી. એ ઉપરાંત “એ ૧૨” ની ૫૦ ગાંસડી સેન્યરી મીલ પાસેથી અનુકુળ ભાવે
લેવામાં આવી હતી જેમાંથી ૪૧ પંજાબમાં અને ૯ સીંધમાં મોકલી હતી. એ ઉપરાંત
રૂ. ૧-૬-૦ ને ભાવે ૬૫ ગાંસડી પંજાબના ડીરેક્ટર સીવીલ સપ્લાઇઝને અને રૂ.
૧-૮-૦ ને ભાવે ૧૨ ગાંસડી રેલ્વેટ્રાર, કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ, પંજાબ, ને પુરી
પાડવાનું સેન્યરી માલને સોંપવામાં આવ્યું હતું અને રૂ. ૧-૬ ને ભાવે ૧૦૦
ગાંસડી રેલ્વેટ્રાર કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝ, પંજાબને પુરી પડવાનું મેશન કરીમભાઈ
ઇબ્રાહીમ એ'ડ સન્સને સોંપ્યું હતું. “એ ૧૨” માલ પંજાબમાં એવો લોકપ્રીય
થઈ પડ્યો છે કે એવો માલ હંમેશાં ત્યાં પુરો પાડવામાં આવે એવી ગોઠ
વણ કરવાની ત્યાંની કો-ઓપરેટીવ સોસાયટીઝને રેલ્વેટ્રારની ઇચ્છા છે. તે માટે તેણે

હંચી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જ્યો ?

મુંબઈની મુલાકાત લીધી છે અને ઘણું કરીને એવી ગોઠવણ થઈ ગઈ હતી કે ૧-૮ ને સાથે ૨૬૦ ગાંસડી આપવાની માગણી કરીમખાઈ ઇબ્રાહીમ સન્ને કરી હતી. બજારની સ્થિતિ જોવાં એ ભાવ સરતો હતો તેથી એમાંથી સો ગાંસડી કપુલ દરવામાં આવી હતી અને આફ્રીની પણ બધી લેવાઈ જાય એવો વધી હતો. નવરાત્રીના દીવસોમાં માલની લેવાણી વધે અને બજારમાં માલ ન હોય તો ભાવ વધી જાય એવી ખીક ઠલકતા ખાતે રહેતો હતો તેથી માવચેતી માટે મુંબઈમાં બોમ્બે રાઈંગ કંપની પાસેથી ૪૮, કરીમખાઈ ઇબ્રાહીમ એન્ડ સન્સ પાસેથી ૪૮, અને કીલીક નીકસન પાસેથી ૨૨ મળી કુલ ૧૧૮ ગાંસડી અનુક્રમ ભાવે ખરીદવામાં આવી હતી. એ ઉપરાંત ૩૦૦ ગાંસડો સેન્સરી મીલમાંથી સાધારણ ભાવે મેળવી હતી.

એ રીતે ઇંગ્લેન્ડ દરમ્યાન કુલ ૧૧૭૦૮ ગાંસડી મેળવવામાં આવી તેમાંથી જુદા જુદા પ્રાંતોમાં કેટલી મોકલી તે નીચે અભાજ્ય છે:—

સંયુક્ત પ્રાંતો	૪૨૭૪	મુંબઈ	૧૧૨
બીહાર બેંગાલ	૩૬૦૫	બલુચીસ્તાન	૬૧
પંજાબ	૨૦૭૬	વાયવ્ય સરહદ	૫૭
બંગાલ	૪૬૧	દીલ્હી	૧
આસામ	૪૧૭	મદ્રાસ	૧
મધ્યપ્રાંતો	૩૪૦		

આ બધી ગાંસડી મળી કુલ ૨૨૨૧૧ લાખવાર કાપડ થયું હતું. કુલ ... ૧૧૭૦૮

હિંદમાં લોખંડની ચીજોનું બજાર.

હિંદના બજારોમાં પોતાનો માલ કેમ વધારે અપાવશે તે વીશે હાર્ડવેર ટ્રેડ જર્નલના તા. ૨૭-૨-૧૯૨૦ની અંકમાં એવી શીખામણ આપવામાં આવી છે કે હિંદમાં માલનો બહારનો કેળાવ વધા સરતી કીંમત ઉપર જોટલું ધ્યાન આપાય છે તેટલું એ માલ કેટલી મુદત સાથે એવો છે તે ઉપર આપવામાં આવતું નથી તેનું કારણ એ છે કે લોકોની સરેરાશ આવક ઓછી હોવાથી ઘણી નાની રકમ આવી ચીજો ખરીદી કરવામાં ખર્ચી શકે એમને તમે મોંઘી ચીજો બહુજ સારી જાતની આપો તો શા કામની? દાખલા તરીકે ખેડૂતોને એક નેકર ફાજ છ આના મેળવતો હોય તેને એક તાણુ જોઈતું હોય તો ત્રણ આનામાં હલકી જાતનું જરમન તાણુ મળી શકે તો તે ઇંગ્લીશ બનાવટનું બહુ આજે તાણુ એક રૂપીયા ખર્ચીને લે એવી આશા રાખવી કેટલી વાજબી ગણાય? જરમનો અને આસ્ત્રીયનો આવી જાણદોનો ખરોબર વીચાર કરીને વતે છે વળી હિંદમાં પોતાનો માલ વેચવા માટે પેદીની શાખાઓ કે આડતો જુદાં

ધી બોમ્બે રાઈલ માર્ક ૨૧ એંક ઓટ, ફાર્ટ, મુંબઈ.

બુદ્ધિ મુખ્ય શકિતમાં સ્થાપવી જોઈએ. જ્યાંથી માલના નમુના તથા ભાવ વગેરે માહિતી ધરાવે તે મળી શકે અને લાગીક હોય તે માલ પણ મેળવી શકાય. મોટી વસ્તુઓની સાથે નાની ચીજો માટેના આરડરો પણ ત્યાં સ્વીકારાય એવી ગોઠવણ હોવી જોઈએ. ત્યાંની શાખાના વડાએ કે આડત્યાએ બેઠે ફરીને આરડરો મેળવવા માટે પ્રયત્ન કરવો પડશે અને તે વેળા બીજા દેશોથી આવતા હરીફોના માલ વીશે પુરતું જ્ઞાન હોવાની ઘણી જરૂર પડશે.

એ માલ મંગાવનારાઓએ તે માટેનાં નાણા ક્યારે આપવાં તે બાબદમાં જરૂરનો ઘણી સગવડ આપે છે. સાધારણ રીતે એ માલનાં એજ્યંટો આપતી વેળા હુંડીના નાણાં લેવામાં આવે છે અથવા એ હુંડી સ્વીકારવામાં આવે છે. તેની મુદત પાંદેથી તુરંત નાણાં ભરવાને બદલે થોડો દીવસ વાર લગાડીને એટલા દીવસ માટેનાં ભારે વ્યાજ સાથે એ જેમ આપવી એ આ વેપારીઓને વધારે અનુકૂળ પડે છે અને એમ ધવા દેવા મટે વધારે દીવસ રાહ જોવાની સગવડ જરૂરન વેપારીઓ ઘણી આપે છે. દેખાડ થયા પછી દસ મહીને નાણાં ભરવાનાં હોય એવી હુંડી પણ જોવામાં આવી છે. તેમ છતાં આવી રીતે લાંબી મુદતનો સગવડ આપવી એ રીતે ઉત્તેજન આપવા લાયક નથી. લગાડ દરમ્યાન જરૂરમની તથા આરટીયાને બદલે યુનાઇટેડ સ્ટેટસથી લોખંડનો માલ હીંદ આવતો અને વીજળીક કામકાજમાં જરૂર પડે એવો માલ, તાંબુ, કાગળ, કાચ, કાપડ વગેરે ચીજો બાપાનથી આવતી. એ ચીજોના બાપાનની સાથે હરીફોમાં યુરોપના માલ બનાવનારાઓ તરફે જે જેમ તે કહેવું મુશ્કેલ છે.

બુદ્ધિ બુદ્ધિ ચીજોનો જે માલ લગાડ દરમ્યાન જરૂરમની તથા આરટીયાથી આવતો તે માલનો વેપાર બાપાને તથા યુનાઇટેડ સ્ટેટસે કેટલો હાથ કર્યો છે તે નીચે દર્શાવ્યું છે.

હબ્બર પાઉન્ડ

	જરૂરમનીથી.	આરટીયા હુંડીથી	બાપાન.	યુનાઇટેડ સ્ટેટસ.
માલ.	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૩-૧૪ ૧૯૧૭-૧૮	૧૯૧૩-૧૪ ૧૭-૧૮
કાપડ.	૧૦૪	૫૫	૬૮ ૧૬૩	૩ ૯
મકાન બાંધવાનો				
સામાન.	૧૦૧	૪	૮૨	૧૩ ૩૧
રંગવાનો સામાન	૬૨૨	૧	૧૯	... ૨૫૬
કાચ	૧૦૧	૫૮૩	૧૦૫ ૭૬૯	૧૨ ૧૨
લોખંડનો માલ	૪૮૨	૨૨૩	૪૧ ૪૫૫	૨૫૫ ૫૦૭
એબાસો	૧૦૨	૨૫	૭ ૩૦૯	૯૭ ૨૨૦
ઠાડ	૧૫૮	૪	૨ ૧૪૬	૪૧ ૬૮
મશીનરી	૨૮૮	૧૩	૧૦ ૧૩૪	૧૬૮ ૬૫૬
ધાતુઓ	૨૫૭૩	૧૧૫	૨૭૬ ૧૧૪૪	૩૦૨ ૨૩૧૬
કાગળો	૧૮૩	૮૮	૧૧ ૩૯૨	૯ ૧૩૫
સુતરાઈકાપડ મશીન	૨૪૪	૯૯	૨૩ ૪૪૪	... ૧૦

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે

ધી પાયોનીયર ઇન્ડીયન પેન્ટ એન્ડ ઓઈલ વર્ક્સ લીમીટેડ.

અમારા કારખાનામાં દરેક જાતના રંગ રોગાન જેવા કે જનીવેન, વાઈટટ્રીક,
બ્રાઉન તથા તમામ જાતના કલર પેન્ટ ચક્રી ઉતરતી ક્વોલિટીના બનાવીએ છીએ

ઇમારતી હીવાલને લગાડવાના ડીસ્ટમ્પર પેન્ટ (પાણીના કલર)

મામ જાતના બને છે અને જે બીજા રંગો કરતાં સસ્તાં તેમજ ઉત્તમ છે.

અમારા પેકીંગ ડીપાર્ટમેન્ટમાં ડ્રમ્સ, કેસ તથા ટ્રાન્સીટીંગ ટૂંકા નાની
પા મોટી દરેક જાતની જથ્થાબંધ બનાવવામાં આવે છે.

વધુ માટે પુછો

ધી પાયોનીયર ઇન્ડીયન પેન્ટ એન્ડ ઓઈલ વર્ક્સ
લીમીટેડ.

ધી લેઈટ ઇન્ડીયન વાઈટ પેન્ટ કંપની.

ભાવખળા મુંબઈ.

દર વર્ષે કરોડો રૂપીયા

પરદેશ જતા અટકાવવા હોય

તો તમારા માલ મીલકત અને ગોડાઉનના

આગનો વીમો

મી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો.

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ ઓજન્ટસ.

૨૫ મર્ચન્ટ બ્રીટ કાટ મુંબઈ.

જા. ક.—(જે દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને
પણવા સંભવ છે.)

હિંદના લોક નાયકો.

બાળુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનો
એક મત.

દેશી હુતરનો નાદર નમુનો.

ટીનની ડબીમાં પેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ની મશીનથી બનાવેલી ચળકતી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતખંડાર” પત્રિકાના અધિપતિ બાળુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી ચળકતી હોવાથી ઝાંખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ ગુણ ધ્યાનમાં લેતાં અમને ખાતરી છે કે તેનું વેચાણ ઘણું જાહેરાત થશે.

“બંગાલી” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી ગુણમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઈ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ઝાંસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે

૩. આ.

	ગ્રાઇટ બલ્કુ પ્લેક શાહી	૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
	ડાયમંડ	”	”	”	...	૧—૪—૦
(Red)	રાતી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	ચીપ	”	”	”	...	૦—૧૦—૦
	ગ્રીન (લીલી)	”	”	”	...	૧—૪—૦
	કોમર્સિયલ પટ્ટુ પ્લેક શાહી	”	”	”	...	૧—૬—૦
	બલ્કુ ઇન્ક	”	”	”	...	૧—૪—૦
	વાયોલેટ	”	”	”	...	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફો મોતીના ઢાલુની પેઠે ચોષી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી બીલકુલ રેલાતી નથી.

વિદેશી શાહીના ખાટલાઓ વાપર્યા હશે, તે પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કઇ સારી ને કેટલી સસ્તી છે?

એક આનાની ટીકડી મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જથ્થાબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની સુબંધ ખાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ. પૈસા ધીરે (લોન) નવા ધંધાને મદદ પણ આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

સ્વરાજ્ય વિશે.

સર્વના હૃદયમાં દેશહીત મદિનનું ચેતન સ્ફુરવાનું હોઈ નાયકોની છત્રીએ દરેક દરેક કટુ યોગ્ય સ્વદેશ સેનાની મુખ્ય ભાવના અને માતૃપ્રક્રિયાને ઉત્કર્ષ સાધવા નવીન ચેતન સ્ફુરવે તેવા હિંસ તથા ચૂકવે અર્થકૃત કરનારા આર્થ વીરરત્નોના એક્ઝ આર્ટ કાર્ટ પેપર ઉપર ૫૫ બલના પેપર કાર્ટ સામગ્રીના જારી જ્ઞાતી બદલના વીરરત્નોનાં ફોટા તૈયાર છે. જેની ક્રોમટ સાધારણ તથા બરીબચીતિના લોકોપલ્લ ખરીદી શકે તેવા ઉચ્ચ આરિદાથી ક્રોમટ તદ્દન જીજ રાખવામાં આવી છે.

પેલેટકાર્ડ ઓફિસના દરેક ફેટાની ક્રોમટ અર્થે આપો; ૨૪ કાર્ડનાં બાર આના; ૫૦ કાર્ડનાં ૩૧ અના. ૧૦૦ કાર્ડના ૩૫૦ અના. ૬૫૦ અના. અર્થે આપો આપો છો.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાલ્લુની, સુબંધ નં. ૩.

દેશી નામું શીખવવાની સુકલ.

સારી કમાણી કરવાના એક સહેલો, સોંધો અને ઉમદા રસ્તો.

કાલણા દેવી રસ્તાપર ભારીયા મહાજનવાડીમાં ગૌરવનદાસ કરસનદાસ હંદલુ ગુજરાતી કોમર્સીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના દેશી શરારી પાકું નામું, સર્વ પ્રકારનાં વ્યાજ, મુંબઈમાં ચાલતા તોલ માપની સંપૂર્ણ સમજ સાથે સર્વ પ્રકારના હીસાબ હુંડી પત્રી વેપાર કળા ગુજરાતી ટાઇપગ્રાઈટીંગ વગેરે વેપારને લગતી તમામ જાણતોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન એ વિવિધનું ખાસ હંથું જ્ઞાન ધરાવનાર શિક્ષકોની મારફતે આપવામાં આવે છે. શીખવવાનો વખત જોને વનનકલ પટે તેવો સમયમાં આવે છે. દાખલ ફી રૂ. ૧ અને માસિક ફી રૂ. ૧ સમયમાં આવી છે. એન્ટ્રન્સ (ખાલાથમ) ના છેકરાઓની દાખલ ફી માફ છે.

(૬૨)

દાખલ થનારે પ્રિન્સિપાલને રૂબરૂમાં મળવું

પોરબંદર પોર્ટલેંડ સીમેંટ

"મજબૂતી" છાપ

હમારો સીમેંટ હી દુસ્તાનમાં વ્યાપાર થતા સારામાં સારી સીમેંટની બનાવતી કરે છે, અને ભારતીય ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હદરલેટમાં મન્યુલેટ ગ્રેમજાગેમાં આવે છે, એથી પીપ કરતા ધણીજ સહેલાઈથી દરબી સમય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડિયન સીમેંટ કું. લી.

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

મુંબઈ.

નવસારી બીલ્ડીંગ કોર્પોરેશન.

મુંબઈના વાંક શું ?

આજી આજ એક હલકા ખોરાકનાં સંચોટ માળીતી, ને હલકા ખોરાક ને શરીરના રસા-ચણીક તત્વોને નાશ કરવાનો (આત્મધાતી) ઉપાય.

આસ્થુતમ સગવડ—ઉમદા ખોરાક.

૪ મુંબઈની પોસ્ટની પાછળ મુંબઈ નં. ૨

(૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારના નામના મથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેછરેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિયોત્તમી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા બહારથી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અણુટ કૌવત આપે છે (જે નાસ્ત્ર પ્ધાનમાં) સાંખવુ કે વેછરેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ હિતેજ અને ઉન્માદ દવાઓથી ટુક સમય માટે નાશાતી કૃત્રીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પેતાસુ કામ બમવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને વિરોગી બનાવે છે

(૩) અછર્જુની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ર માર્ગને વાગત આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાચન સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે તેથી સુવાચન લાગુ થઈ શકે નથી, અગર લાગુ થઈ હોય તો મરી નહય છે કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૨—૦

ગ્લીસેરો ફ્રેસ્કેટ કેમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જાનનનુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માંજાસના જ્ઞાન-અનુભવા અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફ્રેસ્કેટના તત્વો રહેલા હોય છે અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ યોગ્ય નહય છે, ત્યારે સાધારણ આનંદગમતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અસંકલિતને કઈ જુદા જુદા સંખ્યાબંધ દરદેા દરપન થાય છે તેથી સરીરને કુદરતી રીતે માફક આપે તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાએ ઉપયોગ કરવાથી પહેલી જોડ જુદી થઈ છે, જે શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અગળનનો ધસારો વિરોધ નાશાતો હોય તેમજે અણુક આ દવા વાપરી કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧—૬—૦ (મોટી સાઇઝ) ૦—૨૪—૦ નાની સાઇઝ)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

(૩૬)

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

(આ પ્રોસ્પેક્ટસ બોર્ડન્ટ સ્ટોક કંપનીના રજીસ્ટરની ઓફીસમાં નોંધવામાં આવ્યું છે.
અને અરજીઓ સ્વીકારવાનું તા. ૧૦-૪-૨૦ ને દીને બંધ કરવામાં આવશે.)

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્કસ લીમીટેડ.

(૧૯૧૩ ના હિન્દી કંપનીઓના કાયદાને આધારે સ્થપાયેલી)

થાપણ. રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે

પ્રત્યેક રૂ. ૨૫ ના ૧,૦૦,૦૦૦ શેરોમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે અને
જેનાં નાણાં નીચે પ્રમાણે ભરવાનાં છે:—

અરજ વખતે રૂ. ૩. શેરોની વહેંચણી વખતે રૂ. ૩.

અને બાકીની રકમ જરૂર પડયે વસુલ થશે પણ પ્રત્યેક વખતે શેર દીઠ રૂ. પાંચ કરતાં વધારે રકમનો ડાલ નહિ લેવામાં આવે અને ત્રણ માસથી ઓછી સુદતને અંતરે ડાલ લેવાશે નહિ.

ડીરેક્ટરોનો ઈરાદો શેરોની વહેંચણી પછીથી નાણાંની ખાસ જરૂર પડયા વિના ઠાલ ઉધરાવવાનો નથી. એટલે કે નવાં યંત્રો વગેરેની ખરીદીની મસલત પુરી થતા સુધી અને તેને માટે ઓર્ડરો અપાતાં સુધી ઠાલ લેવાશે નહિ. એજન્ટા, ડીરેક્ટરો અને તેમના સેક્રેટરીઓ રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ ની કીંમતના ૪૦,૦૦૦ શેરોની અરજ કરી દીધેલી છે. અને હવે શેષ ભાગજ બહાર પ્રજને માટે રહ્યો છે.

શેરો અંડરરાઈટ કરવાનું બીલકુલ કમીશન અપાયું નથી.

અરજીઓ મોકલવાનું ઠેકાણું:—મેશર્સ બીલીમોરોયા, ગીલ્ડર એન્ડ કું.

૩૨, એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

ડીરેક્ટરો:—

જોશિરજી આશુદેવજી ટન્ના એસ્કવાયર બી. એ. એલ. એલ. બી માજી હીવાન ભાવનગર, બટવાડી ગીરગામ મુંબઈ. (ડાયરેક્ટર-તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ વર્ક્સ લીમીટેડ, તાતા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રિક કંપની લીમીટેડ, બોમ્બે સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ, ગાયકવાડ એપલ એન્ડ કેમીકલ કંપની લીમીટેડ, વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા કેમીકલ કંપની લીમીટેડ, અંબાજી તારંગા લાઇટ રેલ્વે કંપની લીમીટેડ, એન્ડ્રો ઇન્ડિયા એન્ડ કોલોનીયલ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ.)

મહમદ હાજી અબુ એસ્કવાયર; વેપારી, ૧૦૧ કટલરી બજાર, મુંબઈ; કટલરી અને સન્ડ્રી ગુડ્સ મરચન્ટ એસોસીએશનના પ્રમુખ.

અત્રભુજ કરસનદાસ શ્રોફ એસ્કવાયર; કાપડના વેપારી મુજળ જોડા મારકીટ, ચોક, મુંબઈ. ઇસ્માઈલ જી. અલ્લાના એસ્કવાયર; વેપારી. (અલ્લાના સન્સની કું) ૧૫ વોર્ડન રોડ મુંબઈ. અલ્લાના સ્ટીમતુલા એન્ડ કું. ના ભાગીદાર, ઇન્ડો ચાયના મીલ્સ લીમીટેડના એજન્ટ્સ તથા ખીરલા મીલ્સ લીમીટેડના એજન્ટ્સ અને ડીરેક્ટર.

જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતા, એસ્કવાયર; એમ. એ. ૧૯ બેંક સીટ મુંબઈ; સેક્રેટરી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન અને જુરો મુંબઈ, ઇન્ડિયન ટ્રાયલ અને ગ્લાસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું લીમીટેડના ડીરેક્ટર, તથા ધી બોમ્બે કોઓપરેટીવ હાઉસલેલ સોસાયટીના ડીરેક્ટર.

ફાલ્લભાઈ ઇશ્વારદાસ રહીમતુલા એસ્કવાયર; વેપારી, ૧ હમમ સીટ, મુંબઈ. મુંબઈ મ્યુની-સીપલ કોર્પોરેશનના સભાસદ, ઇન્ડિયન એસોસિએશન એન્ડ જુરોની કમીટીના મેમ્બર. બોમ્બે સીટી ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના ડીરેક્ટર, ન્યુ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીના ડીરેક્ટર, સુલતાનીયા કોલન મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડના ડીરેક્ટર.

દ્વારકાદાસ મુજળ જોશિરજી એસ્કવાયર; વેપારી, ૧૪૭ અબદુલ સીટ, નં. ૩, દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ના ભાગીદાર.

મહનલાલ પ્રાગજી મીસ્ત્રી એસ્કવાયર; (એક્સપ્રોપ્રીએટી) વેપારી, ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સીટ મુંબઈ, નં. ૩, દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ના ભાગીદાર.

બેન્કર્સ

બી સેંત્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ હોર્નબીરોડ કોલ, મુંબઈ.

તાતા ઇન્સ્ટીટ્યુટ બેન્ક લીમીટેડ કોલ મુંબઈ.

સોસીસીટીસ

ગેમર્સ ધરમશી એન્ડ કો. ચર્ચિટ સીટ, કોલ, મુંબઈ.

ઓડીટર્સ

મશર્સ એસ. બી. બીલીમોરીઆની કું. એક્સપ્રેસ રોડ, કોલ મુંબઈ.

મેનેજીંગ એજન્ટ્સ

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સીટ, મુંબઈ નં. ૩.

રજીસ્ટર્ડ ઓફીસ

૨૦૩ હોર્નબીરોડ કોલ, મુંબઈ.

કણિકા અધર્સના કારખાનામાં બનતી કવાઓ.

કણિકા	એચુ મીક્ષર	(તાવ માટે)	૦-૧૨-૦
કણિકા	એચુ પીલર	(તાવ માટે)	૦ ૧૨-૦
કણિકા	ટોનીક મીક્ષ	(શકતી માટે)	૧-૦-૦
કણિકા	સાસી પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	૧-૦-૦
કણિકા	કફ મીક્ષર	(ખાસી માટે)	૧-૦-૦
કણિકા	કોલેરા મીક્ષર	(પરતી માટે)	૧-૦-૦
કણિકા	કન્ડા બામ	(સરીરના દુખાવા માટે)	૦-૮-૦

બીજા કવાને માટે લખો
Tel "Kadki" Bombay
કણિકા અધર્સ ગીરગામ-શુ.અર્ધ

શુદ્ધ હરતાલ ભસ્મ.
કોદ, વાયુ, તાવ, દગ અને રક્ત-
વિકારમાં અકસીર. વિગત સાથે આઠ પડીકીનો
રૂ ૧-૪-૦, પારમલ ખર્ચ ગુદો
પડિત વિસ્તુલ વેધ
૧૦૧ વીરાગાની પોળ, વડોદરા.

ગ્રેઇન, મીડસ, કોટન, ઘી, ઠરીઆણુ
તલનું તેલ, સરમીણ તેલ, એર ડીયુ
કાચુ પાકું તેલ, તથા તેના જોળ, વીગેરે
ખરીદવુ હોય તો વધુ વીગત માટે લખો
Bhimson Co, વડનગર (ગુજરાત)

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાવી લશો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને નાણીતી

મહાલે એન્ડ કંપની,

મારવાડી
બજાર
મુંબઈ

વીલાયતી
કીરતી મેકરની નાણીતી
દયલી હાથી છાપની હંગેરીઅન
એગલાર, સાઈકલ, મીરજાપુર, વીગેરે
તથા બચ્ચાના રેન્સી હરેસો તેમજ સાચી જીની તથા
ની નાહની ઇ ટ્ર કપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાદી ટોપીઅને
ગંભીર નવો હમારે ત્યા હરહ રેશ તઈયાર છે તે ભેઈ
જવાને ચુકસો નહી.

(૩૪)

બહારગામના એડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.
15, BANK STREET, FORT, BOMBA Y.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન
શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસ

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
 અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, ગીતન ચિત્રો સહિત, છબીન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશમૃત સાથે
 શિક્ષણ બાદ બાળ, ૫ કુ પૂઠુ પૃ ૮૦૦ તુર્ત આહક

મૂલ્ય-ડા. ૨-૮ ૦ પોષ્ટેજ વી ખી છુટ

ઈશ્વરાવતર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઆ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
 પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય મોખડ અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
 ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ છબીન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામા લખાયું છે
 જન્મ સમયથી તે અત પર્યંત બનેલા સર્વ ઐત્હાસિક અમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દશન
 વવા વગેરે ગદ્યાય ખસ વાંચવા જેવા છે દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
 વાંચવો જોઈએ

સર્વ પત્ર વ્યવહાર

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેકંડ હાઇનામાં મશીનાથો

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કબુતરખાના પાસે

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિ.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

ચાર અલભ્ય લાભ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિધાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ આહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપત્તિને ધન્યતા હો, જો તમે ધર્મ વગેરેના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આકાંક્ષા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પંકાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂધિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છતીનો દુખાવો, કેડની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે પણ લાગી જતો થાક, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર બેસવાની કોઈપણ જાતની ફરિયાદ તથા દસ્તની અટકાયત અને પાચેન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અબ્ધયમ રીતે દૂર થાય છે.

કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ડબ્બી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી ભેટ એટલે કે છ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. ભેટ વીગેરેની વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાર્થસ લિસ્ટ મંગાવો.

પ્રાંચ એશીસ

કાલખાદેવી રોડ. મુંબઈ,

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

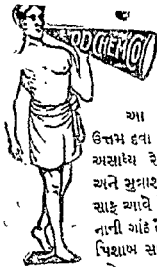
ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણુ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરુષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુકી નજર, ચહેગનુ ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણુ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરુષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ નો શીશી ૧. નો ૩. ૧૥

ઠે. સપટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્ય મુત્રવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનને દ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિશાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના રોગો આગળના ભાગ ઉપર 'ગ્રાન્ટેડ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું જ નિવૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિશાબ સાફ આવવામાં પાના અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિશાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના લેવી ખીણ એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની આંદર પિશાબ ઘણું જ ગરમ, ગળાત્રા થતી અને ઘણી વખત ઘાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં ખૂબ ફળદાયક છે. ઘણી નાનાં બચ્ચાંઓ હૃદયમાં બિજાનામાં પિશાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિશાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળતરા દૂર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇન્દ્રિયને તાકાત આપી સ્ત્રી પુરુષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરમેષ્વર અથવા તેા આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત જીવણ જીવી શકે છે પણ જો જનને દ્રિય રજ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તેા ઘણું જ દુઃખ અને ઈર્ષ્યા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણા જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવા જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનને દ્રિયના સંઘળા અગત્યના કામ કરતાં કબજાઆતથી છુટા થવાને અને આંતરડાની ઈર્ષ્યા વગર હીલચાલ માટે ઘણું બિચારવામાં આવે છે. જો હરોશ મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણા વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત, નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઈર્ષ્યા થતી હોય અથવા ટીપાં પડતાં હોય; જો મુત્રાશયની કોથલી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનને દ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઈર્ષ્યા થતી હોય તેા આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જગ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા જીલવું નહિ.

આથી જનને દ્રિયને લવિધ્યમાં ઈર્ષ્યાથી બચાવી દેશે અને આખી સીસ્ટમ બંધાવવાર આજી રહેશે ત જનને દ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિસ્ટમને દૂર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઝાંસની બાટલીમાં વેચાય છે. દરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ફાર્માસીમાં ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કેઈપણ કારણથી ન મળી શકે તેા અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બેરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

(૩૮) Od. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK

ભવિષ્યની ભાગ્યદેવી.

મનુષ્ય જાતિએ પોતાનું ભવિષ્ય સુધારવા માટે મજબૂત શરીર અને હૃદય
મન કરવાની ખાતર જરૂર છે. અમારી પ્રબળ પ્રતાપી

મદનમંજરી ગોળીઓ

સાતે ધાતુઓને પોષણ આપી શરીરને મજબૂત બનાવે છે, અને 'ઓઝ' નામના ધાતુને વધારી મનોબળ પ્રાપ્ત કરાવે છે, અને તેથીજ તેને 'ભવિષ્યની ભાગ્યદેવી' એવી ઉપમા આપવામાં આવી છે. તે લોહીને સુધારી તેમાં પુરના વધારો કરે છે, વિચરિત વધારી તેને ઘટ્ટ બનાવે છે, પેશાબ અને સ્વપ્નમાં થતા વિચરિત્વાને અટકાવી, સ્તબ્ધ શક્તિ તથા સ્મરણ શક્તિને વધારે છે, પાચન શક્તિને સુધારી, હસ્તને સાફ લાવે છે, જ્ઞાન વસ્તુઓને મજબૂત કરી, શરીરને કઠોર બનાવે છે, એટલું જ નહિ પણ દરેક પ્રકારના રોગોનો નાશ કરી, ખૂબ અને કાયમનું પુરતવ બધે છે. કિ ગોળી ૪૦ ની ડબી ૧ નો ફક્ત રૂ ૧) એક ડબી ૬ ના રૂ ૫) પાંચ તથા ડબી ૧૨ ના રૂ ૯) નવ.

વધારે હકીકત જાણવા માટે અમારે ૨૦૦ દવાઓનું મોટું કેટલોગ 'તર્જન મફત' મલે છે જે મળાવી વાચો તથા દરેક રોગ માટે સલાહ પણ 'મફત' મળે છે. લખો —

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઓફીસ—ભરમતગર—કાઠીઆવાડ

અન્ય નં ૧૮૭ કાવજાદેવી રોડ—સુબર્ષ

સરકયુલર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન.

હિંદી પ્રબંધને અપીલ.

જોઈએ છે,

૫૨૬ હિંદી રેલ્વે ઉતારાએ જાણવું —

- ૧ કે જ્યારે આ રેલ્વે કુપનીના નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માલસહુ ઉતારાઓના વ મા ખોચોલીય બેસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરના અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હા છે
- ૨ કે આ હુકમના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતારાઓમાં ફેવાવો કરવાની દરેક બહેલા ઉતારાની ફરજ છે
- ૩ કે પોલીસને પોલીસ કરતાં જોડો નસીનહાર ઉતારા બાંધના સ્વાર્થને ખાતર આ હુકમને ઉપયોગ કરવાનો દરેક બહેલા ઉતારાની ફરજ છે
- ૪ કે હિંદી રેલ્વે તેના બેઠા, ૭ પછી તે યદેલા વગરના કે બીજા વગરના ઉતારા હોય તે ભેય કે તેના નીચ વગરના ઉતારામાં તરફ વાળાની રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તો તેની મદદે જવા આશા રાખે છે
- ૫ કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન નામની એક મહત્ત્વા છે તે કેઈ પણ ઉતારાને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરી હોય તો તેને ઉપની મહત્ત્વા આગરની મેકેરીને ન ૨૮૧-૨૯૩ બેર બંને સીટ, કોટ, મુબઈ લખી જાણવું

૬ કે દરેક ઉતારાએ રેલ્વે કાયદાઓ પ્રસાદી કયા પદલા જાણવાની જરૂર છે

ભોરા બજાર સ્ટ્રીટ,

મો. સુબર્ષ

સીંગ સેવા,

જીવરાજ ગોડસેસ નેજરી.

મો. ૨૨, રેલ્વે

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફીસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મજબુતાઈ ટૂંકી છે તે બાજુવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ ખીજ મેકરોની ખનાવટ ટૂંકી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફીસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૪)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહયાની સંસ્થામાં સં. ૧૯૫૬ માં ૧૨૩૮, સં. ૧૯૬૮ માં ૨૧૭૬ ને સં. ૧૯૭૨ માં ૨૭૭૭ ગાયોનું સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ઘાસ-ચારાનો ભયંકર દુષ્કાળ પડવાથી એક રૂપીયાનું ત્રીશ રવલ ઘાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હંમેશાં દિવસે પાંચ સાત ગાયોની આવક શરૂ છે; અને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમના ચાંદલા કરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાંધેલી ગામડાની પ્રજા મુકી ગયેલી દશ પંદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે સંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજુ ઉનાળાની ખરી મોસમ બાકી છે તે સુદતાન. દરમીયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી. તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપજ કે કેપીટલ નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીના વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્વે ગમગીની ને સુરકેલીમાં આવ્યા છતાં બહાર હિંમત રાખી કમર ઠસી જીવાર બાળરાની પુષ્કળ કડગ ખરીદ કરવા તથા દાનેશરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે ધણું જ આહવા ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતેષી પરમાર્થિક ખાતાને લક્ષ્મીવાનો પોતાની લક્ષ્મી મદદમાં મોકલવાનો સફળ્યકર ઉરશે તો પરમાથ થવા સાથે દેશો-દેવ થશે.

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સાગર.—મંજુબતી, સાથુ, રગ, વારનીસ, મીલીટ સીમેન્ટ વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર કીમત ૨-૮-૦

હુન્નર પ્રકાશ મોટો.—દીવાસળી, કાચ સુ-ગધી સેન્ટ, અર્કો વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી ૩. ૧-૮-૦.

હુન્નર સંચલ.—છેલ્લામાં છેલ્લી શોધનાં, અનુ-ભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપુર. (આ છુક માટે ફેરફાર વેપારી ચેમ્બરનો હિતમ અસીમાય મળ્યો છે) કીમત ૩. ૧-૮-૦

સાપુનો હુન્નર.—સરવે જાતના સાથુ, બાર સોપ, ટાઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર કીમત ૩ ૦-૬-૦.

હુન્નર માલીકા.—૧-૨-૩ હેર આઈલ, અતર, લવ ડર, પેમેન્ટ, સોપ, લાઇમ્સ, બામ, એગ્યુમીક્ષર વીગેરે અનુભવિક અને ખરા હુન્નરોથી ભરપુર કીમત ૩. ૧-૪-૦

હુન્નર દર્પણ—૨-૩-૪-સુગધી તેલો, સેન્ટ

પેનકીવર, વાળ કાઢવાનો સાથુ, કાસમેટીક, જર્મન સીસ્ટમ અતરો, રગ, વારનીસ, સ્કેટ, હેરક્રી, બાર સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત ૩ ૧-૦-૦

હુન્નર કપા રાત.—અગરબત્તી, સાઈ, ટોળ મીલીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાતું પાણી વીગેરે હુન્નર કીમત ૩ ૦-૬-૦

ફેટોમાટીક હુન્નર —કીમત ૩ ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન—કીમત ૩ ૦-૪-૦

પોસ્ટલ નુકુ

લખો:—હુન્નરોદય છુક ટીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

(૪૨)

૧૬—૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુબઈ નાં ૯.

Vitalia (LIFE TONIC FOOD.)

વાઇટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરુષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કુમ્પ કું' ની ધરગતુ દવાઓ.

કુમ્પ કું' ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણુ હેર ઓઈલ તથા ઝમઝમ.

મોં એક. એસ. માદન કું' ની બનાવટનું ઉત્તમ " સુવાસણુ હેર ઓઈલ " તથા " ઝમઝમ " જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

કા. અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા,

(૪૬)

(ચેટ્ટ ષેડીસીન, પ્રેવીજન તથા પરકુમરીના વેપારી)

કીદા ષીલ્ડીંગ—જુમામસજીદ—સુબઈ.

વાંચો!

મંગાવો!!

વાંચો!

આજે આઠ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કર્ણાટક કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

સ્વેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા દેવનું હજાર કેવી રીતે વધારવી, નવા બચીયા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી શાકભાજીના વાવેતર ક્યારે અને કયે સેલસમા કરવા, ખેડુતાએ શેડું ખર્ચ કરી હજાર કેમ વધારવી (વગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર આ એકજ માસિક છે. નમુંનાને આ ક મંગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે. વાર્ષિક લવાબમ ફક્ત રૂ ૨) એ રૂપીઆ ચમત્કારમાં આવેલ છે. લાયકેરીને રૂ ૧-૮-૦ હોદ રૂપીઆના લવાબમથી મોકલવામાં આવશે, મારે ટ્રાવ નમુના માટે લખો—

ઉપરાંત અમે એ સ્વેતિવાડીને સગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો જલ્દી મોકલવા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ બધી જગ્યાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે—

- ૧ કૃષ્ણક કુસાબાજનું બગીચાનું પુસ્તક
- ૨ હિંદુસ્થાનના યતો વાવેતર કરવાની રીત
- ૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડનાં હાથીઆર વગેરે.
- ૪ પાણીની સેાધ તથા તેનાં ઉપયોગી સાધન.
- ૫ સ્વેતિવાડી ધધામંથી પેસા કમાવાની કુંચી

- કિંમત રૂ ૧-૧૨-૦
 " ૨ ૧-૪-૦
 " ૩ ૧-૪-૦
 " ૪ ૧-૮-૦
 " ૫ ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતનાં ખાતરોનો સમાવેશ થાય છે)

૬ દેશમના કોડા ઉછેરવાની તથા કેતરીનું વાવેતર કરી દેશ બનાવવાની રીત. " રૂ. ૦-૧-૦

૭ કુવામા પાણી વધારવા માટે ખેતરોમાં કરવાનો "સ્વેતિવાડી-વિજ્ઞાન"નો ખાસ અંક " રૂ ૦-૪-૦

સામાં તફુસ્ત દેશી શાકભાજીનાં બીયાં પણ વેચાએ છીએ.

ફલિરામ છાટાલાલ અંબરિયા, શાહીબાગ-અમદાવાદ.

ધાતુ ક્ષિણ્તાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

આંગનું ધાતુ જલું, મનનું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના ધબ્બી, ચક્રરી તથા બાંધે ખંધારાં આવવા, કંટાળો આવવો, વિચાર શક્તિનું ગુમ થવું રવસાવ ચીડો થવો, જન જરામાં ઉશ્કેરાઈ જવું, શ્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત સ્ખલીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હંમેશા ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અણુગમો:—આમ જ્યારે ધાય ત્યારે સગજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા ધાય છે, ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

નું સેવન કરવા લલામણ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ હર્ષો મટાડી શરીર હૃદયપુષ્ટ બનાવી લોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને જોરાકી વધારી દુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંગ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયપુષ્ટ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૫ કાયદો ન થાય તો એક ચણ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જમીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વસ્થપાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરને બાધો રતન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ધાસણી ધુપણી અને રૂતુદોષથી થતા રોગ મટાડે છે ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુતરોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, ખાંડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયપુષ્ટ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૨ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી સાથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામા આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હનુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,

કાલકાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE —WITH— ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR BOOK containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufactures in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful information regarding Indian trade and industry with patent and design notes, Political division of India and up-to-date schools, News-papers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS:—

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—

RAJKOT, (INDIA)

Branch:—

BOMBAY. P. O. Box No. 451.

इसतु खोजने मारेन

सरण गुजरातिमां प्रसिद्ध यतुं निमासिक.

સી. હિતો પદેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સીમંહના રીપોર્ટ, સીલિપયોગી કાગળો, ત્રણેક ઠાવેના અંગે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

પ્રિય માહિતિ માટે લખો:—જી. આ. સેક્રેટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સીમંહના.

સી. પી. ટંક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

કાચડ વેચનાર, સોની, બવેરીઓ, લગેરે માટે બહેરખાનર આપવાનું ઉત્તમ સાધન.

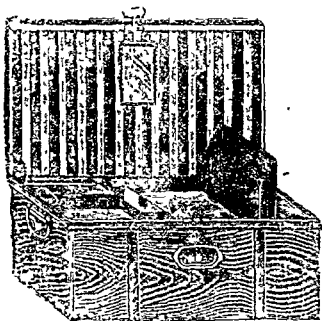
બહેરખાનરના ભાવ.

ક્રમાંક.	બાર માસ.	૭ માસ.
૧. આખું વેળ.	૨૦-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું "	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા- "	૬-૦-૦	૪-૦-૦

૩૭ બી.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSHING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઇં ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશર હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્લીડ ટ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક શાગના મહાન એકઝીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્લીડના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટો, સોલ્ડીસીટરની ઑફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઑફીસો અને પહેરીઓમાં ધણાજ વિશ્વાસ અને ઉલટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જમીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કન્ટેલોગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાચી, શે. રૂમ નાં ૧૭-૬ હોલનબી રોડ, મુબઈ.

(૧૯૧૩ ના ઈડીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ મી કાયદાની ૬૮ મી કલમને અનુસરીને મહેનતજરતે બહોલે એક યાદી મુખબની જોઈટ સ્ટોક કંપનીનાં વેલ્થરનાર હથુર દાખલ કરવામાં આવી છે.)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના સાલના ઈડીઅન કંપનીઝના ૭ મી કાયદા મુજબ ઉભી કરવામાં આવી છે)

સતવાર થાયલું.... ૩૧. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાહાડેલી થાયલું.... ૩૧. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે રૂ. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ આરડીનરી શેરોમાં વહેંચાઈ ગઈ છે, અને જે નીચે મુજબ પગાર કરવાની છે:—

રૂ. ૩) અરજ સાથે, રૂ. ૫) શેર નામ ઉપર કરતી વેળાએ, અને બાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક શેર પાછળ રૂ. ૫) થી વધુ નહીં એવા ફોલથી, જે ફોલ શેર નામ ઉપર કીધા પછી, એ મહીનાથી બોધી મુદતમાં નહીં, એવે અંતરે અને એ મહીનાથી બોધી મુદત નહીં એવા ગાલાથી કહાડવામાં આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

એમ. મી. સાલેસાઈ કે. બરોડાવાલા, મીલકતદાર અને વેપારી (પ્રમુખ)

સર હુકમચંદ સરૂપચંદ, નાઈટ, બેંકર અને મીલમાલેક.

રાય બહાદુર એકાદરજી કસ્તુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મી. કીરન કે. સેન-ગુપ્તા, એમ. એ., બી. એસ. સી. (ફલ.) બી. એસ. સી. (પ્રાણુને લગતી) એમ. એસ. સી. (બરમી.) એમ. આઈ. એમ. ઇ, એફ. જી. એસ. ભુશવરશાસ્ત્રી, ફલકતા

મી. રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી. સોલીસીટર અને નોટરી પબલીક (મેસર્સ માળવી મોદી, રણછોડાસની કંપનીવાળા).

મી. કેવીકાસ નારણદાસ, (મેસર્સ નારણદાસ પરશોતમદાસ એન્ડ સન્સવાલા) વેપારી
મી. એમ. એચ. એમ. મહેવા, બેચેલર ઓફ ફેમર્સ (મેસર્સ એચ એમ. મહેતાની કંપનીવાલા) વેપારી અને મીલમાલક.

મી. ત્રીપુરારી બી. કંધારીયા.

મી. જીતુલાઈ બી. મહેતા બી. એ. એલ. એલ. બી. એક્સ—આફ્રોસીઆ.

બેંકરો:—

ધી ઇંટર-નેશનલ બેંકિંગ કોર્પોરેશન.

ધી બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લીમીટેડ

સોલીસીટરો:—

મેસર્સ માલવી, મોદી, રણછોડાસની કંપની.

ચોરીટરો:—

મેસર્સ અમલસીઆઈ અને પુરોહીત.

ઇનકોર્પોરેટેડ એકાઉન્ટન્ટ (લંડન) હોર્નબીરોડ, મુખબ.

મેનેજિંગ એજન્ટો:—

રાયબહાદુર એકાદરજી કસ્તુરચંદની કંપની.

રેજીસ્ટર્ડ ઓફીસ:—

૬૫, મેડાસ સ્ટ્રીટ કોટ મુખબ.

If you are Interested in any of these

Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Mytabol-
isms, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hessian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Barbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3.

Telegrams:

"FAIRRUN"

Coder

Telephone No.— { Office 3563
Residence 3112

11th & 51st Editions A B C
Private & Bentley's.

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકારણ કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકારણ—અમે દરેક જાતનું અનાજ, ઠરીઆણું, ગધીઆણું, તેલના બીયાં, તેલ,
ટાપરાં, ખોળ, હરકાં, જેઠીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધાણા, જીરું, રાઈ,
મેથી, હળદર, આબલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, ગુણપાટ, ગુણી, શણ,
સુતર, દેશી કાપડ વગેરે હિંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે,
વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરિકા, મોરિસ, આફ્રિકા, પેસે-
સ્તાઈન વગેરે દેશાવરો ખાતે વેચાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરિકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, ઠટલરી, હોઝ-
યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમે દરેક જાતનો માલ બજાર કમી ખરીદીને હિંદનાં જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી
બેઠકીએ છીએ.

એકલા આડત્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાતરી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun."

ટલીફન.—

{ ઑફીસ ૩૫૬૩
૪૨ ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૬૩-૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બાર્બ-
હાઈ

શુરજી વલ્લભદાસની કુંઠ

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફોર્ટ. સુબાઈ.

અને

વડગાદી—સુબાઈ.

૨૭ અને ૨૭ને લગતા મસાલા (કેમીકલ) સીધા મંગાવનારા
અને વેચનારા.

પાકા રંગ	ખાખી અને બેસીક	અદ્ધર રંગ	કેમીકલ
કેમીકલ	કેમીકલ વાગેલેટ	અદ્ધર બેસીક	ખાખીકામ મોડા
કેમીકલ રેડ	કેમીકલ બેસીક	,, બેસીક	,, પોટાશ
કેમીકલ બેસીક	કેમીકલ બેસીક બેસીક	,, બેસીક	ખાખીકામ મોડા
કેમીકલ બેસીક	બેસીક બેસીક II	,, બેસીક	લીલાશ ફેલેક
કેમીકલ બેસીક	કેમીકલ બેસીક	,, બેસીક	કેમીકલ બેસીક
કેમીકલ બેસીક	બેસીક II	,, બેસીક	કેમીકલ બેસીક
બેસીક પર્ચ્યુરીન	કેમીકલ ૩ II	બેસીક બેસીક.	કેમીકલ સદ્કામ મોડા
કેમીકલ બેસીક	સાઈબીક બેસીક		કેમીકલ મોડા
કેમીકલ બેસીક	બેસીક બેસીક		કેમીકલ મોડા
કેમીકલ વાગેલેટ	કેમીકલ રેડ		કેમીકલ મોડા
બેસીક	બેસીક બેસીક		બેસીક બેસીક.

(૫૭)

આ માસિક નં. ૬૭, ચીચોકલી પટેલ રોડ સુબાઈ, લેડી નાથકાંઠા હિંદુ બોર્ડિંગ હાઉસ. એન સેલા
પ્રેસમાં બહુવચન પીતાંબર કકરે છાપ્યું છે અને બી ઇન્ડિયન મરચાંદસ બેચ્ચર અને બુચી
ખાખીકામ મોડા, સુબાઈ આદિ ટેલીફોન બોર્ડિંગસ ૧૬, બેસીક કોટમાં પ્રસિદ્ધ છે.

Registered No. B. 810.
 THE JOURNAL OF THE INDIAN MERCHANTS' CHAMBER.

देशी वेपारी, वेपारनुं मासिक.

पुस्तक १२ रु. VOL. XII. JUNE 1920. १९२० अंक १२ भा. No. 12.

SERVICE

ing to push trade with
 Guiana (America.)

prod to import from India, Gunnies, Mustard
 Dal, Massala, Spices and Piece good of all
 prepared to export from British Guiana,
 gum, Balata, Gold, Daimonds. Timber,

whners, rice-millers, general merchants, and
 : Reference:—Royal Bank of Canada,
 Guiana. Correspondence invited. Write,

Baboo Ram Sawh & Co.
 DEMARARA,
 BRITISH GUIANA,
 South America.

Watches—

because they are made
 by skilled labour,
 can approach them in
 CY - DURABILITY
 ommended.

MAIGN"

it with 15 rubies, real
 SUBSTANTIAL CASES

NICKEL SILVER.	STERLING SILVER
Rs 34	Rs. 44
" 37	" 50
" 40	" 53

free on application.

tch 6
 171A

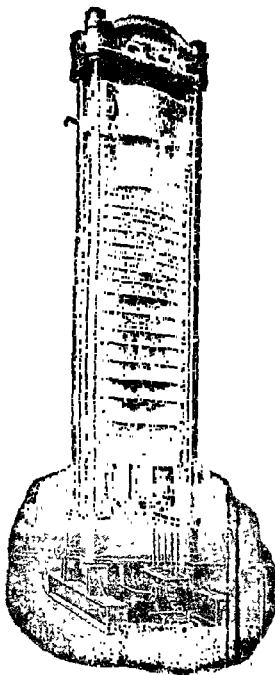

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રેવેટ ચવના ઍન્ડ કંપની, મશીનરી મરચંદો.

નાં ૩૧ ચવળનો મોહોલો, ફોટ, મુંબઈ.

અમારી મુખ્ય સપેશીએલીટી હી
સટ્ટઅરટ ઍન્ડ કુાં લીમીટેડ
ફની ગાંસડીઓ દાખવાના હા
પ્રેસ તથા ફીનીશરો તથા
પમર્પીંગ ઇનજીનો.

દી. સી. અને એ. સી.
ઇલેકટ્રીક મોટરોના “ મેરલ
મેકર ” ના સીલીંગ ફ્રેન્સ
(પંખા) અને ઇલેકટ્રી
લાઇટના ફીટીંગસ.

નવા ૨૦'X૬'X૧૬૦ ના લેન્ડસાયર

બાઇલરો.

સ્ટોકમાં છે.

ફોટ પ્રપર્સના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના છત્રો તથા બાયપેનર.
મોટરોનાં હંમેશાં પ્રેસો, ફીનીશરો, એન્જીન બાઇલર, લેવ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીં
મોટરો, ફીલર વૈડ, પ્રોન્સીસ ઝંક સામે.

પરદ એન્ડ વૉચ કંપની	..	1 એ
ફરેસ્ટ અવના એન્ડ કુંડો	...	2 એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કુંડો	...	3 એ
હિન્દુ અનાયામમ—નાદિયાદ	...	4 એ
મી સ્ટેન્ડર્ડ કેમિકલ લેબોરેટરી	...	4 એ
અમૃતાંજન દેપો	...	5 એ
મી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	..	5 એ
અબ્દુલ રેહમાન અબુબકર	...	6 એ
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કુંડો	...	6 એ
મી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમિટેડ...	..	7 એ
ઇન્ડિયન કોટન કુંડો લીમિટેડ	...	8 એ
બાલામલની કુંડો	...	8 એ
ફિરોઝ એમ. દસ્તૂરની કુંડો	...	9 એ
મીયા કૃષ્ણકુંડો	...	10 એ
મી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ...	..	11 એ
ચામનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ	...	11 એ
પ્રેમચંદ કશ્નાજી	...	11 એ
મી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કુંડો લી.	..	12 એ
દુર્ગા નાદેર ખામની...	...	13 એ
દા. દાદોદાસ મોતીરામ	...	13 એ
મી. ડી. રાઇટર એન્ડ કુંડો	...	14 એ
મી લેબલેટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કુંડો	...	14 એ
વેનો સરકારી વહીવટ	...	14 એ
એલ. એલ. એસ	...	14 એ
ઇ. એસ. રામચંદ્રાલા	...	14 એ
રંગુન સામચાર પ્રેસ	...	15 એ
દાવડાની કુંડો	...	15 એ
મી. સેન્ડ્રલ એન્ડ એન્ડ ઇન્ડયા લી.	...	16 એ
ગોદ્રેજ બ્રાધર્સ	...	16 એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કુંડો	...	16 એ
મી. એન. દાવરની કુંડો...	...	20 એ
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ	...	21 બી
યમન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ રીસર્ચ લેબોરેટરી	...	22 બી
મી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કુંડો લી.	..	22 બી
મી સાબરકાંઠા બોર્ડિંગ હાઉસ	...	23 બી
મી એલેમ્બીકેમિકલ વર્ક્સ કુંડો લી.	...	23 બી
મી હિન્ડ બટ્ટન ફેક્ટરી એન્ડ મે વર્ક્સ લી.	...	24 બી
" " " " " " " "	...	24 બી
કાર્નિક બ્રાધર્સ	...	26 બી
માહાલે એન્ડ કુંડો	...	26 બી
મોતીલાલ મુલ્ચાન્દ એન્ડ કુંડો	...	26 બી

West End Watch Co. ...	1 A.
Drewet Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
Hindu Anathashram—Nadiad	4 A.
The Standard Chemical Laboratory	4 A.
Amrutnjan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ...	5 A.
Abdul Rehman Aboobakar ...	6 A.
H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
J. Balamal & Co. ...	8 A.
Phiroze M. Dustoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
Chhaganlal Lallubhai Shah ...	11 A.
Premchand Kashnaji ...	11 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
Short Advertisements ...	13 A.
Dr Kalidas Motiram ...	13 A.
Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
The Tablet Manufacturing Co	14 A.
State Management of Railway.	15 A.
B. L. Thosar ...	15 A.
E. S. Patanvala ...	15 A.
Rangoon Samachar Press ...	16 A.
Davada & Co. ...	16 A.
The Central Bank of India Ltd.	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	19 A.
C. N. Davar & Co. ...	20 A.
Vardhaman & Sons ...	21 B.
The Yaman Industrial B. L. ...	22 B.
The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
The Sabarkantha Boarding House	23 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
The Hind Button F. & M. W. L.	24 B.
" " " " " " " "	25 B.
Karnik Bros. ...	26 B.
Mahale & Co ...	26 B.
Motilal Mulchand & Co. ...	26 B.

રાહોભાઈ રામચન્દ્ર મેઠા ...	...	૨૭	બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ ...	...	૨૭	બી
મનુશંકર ગોવિંદજી ...	...	૨૮	બી
સપ્ત કંપની ...	...	૨૯	બી
ગો. કમીક્લ કાં ...	...	૩૦	બી
રામચંદ નારાયણજી કશવજી ...	...	૩૧	બી
જીવરાજ ગોકળદાસ નેનશી ...	...	૩૧	બી
ગોદરોજ બ્રધર્સ ...	...	૩૨	બી
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરકાંક સભા ...	...	૩૨	બી
કાઠિઆવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ... ..	...	૩૩	બી
આર. જી. કામદાર ...	...	૩૩	બી
અમૃતલાલ માણિકલાલ દલાવાલા ...	...	૩૪	બી
દુલેરાય ગાલગાલ અંબરીયા ...	...	૩૪	બી
રેલ કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ...	...	૩૫	બી
લક્ષ્મીચંદ ડાસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ ...	...	૩૬	બી
ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રી મંડળ ...	...	૩૬	બી
ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ ...	...	૩૭	બી
બી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ ...	...	૩૮	બી
જગજીવનદાસ નારાયણ ...	...	૩૯	બી
શૂરજી વલ્લભદાસની કં. ...	...	૪૦	બી
બી યુનિવર્સલ ફા. એન્ડ એ. ઇ. કાં. લી. ...	...		
બી પાયોનીયર ઇ. ઓ. એન્ડ ઓ. વર્કસ લી... ..	...		
ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ અને કમર્શિયલ કોંગ્રેસ ...	૫૬૨		
કા. ખટાઈ લખાની કાં. ...	૫૭૧		

Dahyabhai Ramchandra Mehta.	૨૭
Navatal Goverdhandas...	૨૭
Manishanker Govindji	૨૮
Sapat & Co.	૨૯
Od. Chemical Co.	૩૦
Rajvaidya Narayanji Keshavji	૩૧
Jivraj Goculdas Nenshi	૩૧
Godrej Brothers	૩૨
Mahuva Gauraxak Sabha	૩૨
Kathiawad Hindu Anathashram.	૩૩
R. G. Kamdar	૩૩
Amritlal Maneklal Davavala	૩૪
Dulrai Chhotalal Anjariya	૩૪
Vaidya Kalyanji Harikrishna	૩૫
Laxmichand Dossabhai & Bros...	૩૬
Gujarati Hindoo Stri Mandal	૩૬
Gulambhusein Esmalji & Brothers.	૩૭
The National Siment Mann. Co. L.	૩૮
Jagjiwandas Narayan...	૩૯
Shoorji Vallabhdas & Co.	૪૦
The Universal F. & J. I. Co. Ltd.	
The Payoneer I. P. & O. W. Ltd.	
Indian Industrial & C Congress.	૫૬૨
Thakar Khatau Ladha & Co	૫૭૧

ઈસ્ટર્ન હોઝયરી વર્ક્સ

—૪૦૪—

સ્વદેશી મોજાં બનાવતું

ગંભીર કારખાતું.

—

ઉપલા કારખાનામાં બનતાં મોજાં

ઘણાજ ઉચ્ચાં બનાવટના છે તે

તમામ બહારના દેશોની હરી-

ફાઈમાં ટકી શકે તેવા છે.

દરેક સ્ટોરમાં વેચાય છે.

સોલ એજન્ટસ:—

એસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક "ગૌદાન" ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ ચોર્ડપર લખી જાહેર ભાગમાં સુદી સ્મારક રખાય છે

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

(૨૩)

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(પ્રો. મ. જે. ગજ્જરની)

ધી સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક પ્રકરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બજારલો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ કાર મુકવો નકાસો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હવે વિનાનું અને હીકમતી બેજશીન જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ધણી વકી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓ માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે

રૂઢિગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગજ્જર, સ્ટેન્ડર્ડ કેમીકલ લેબોરેટરી.

(૨૫)

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફોર્ટ, અં

બીમારને માટે એક આશાનું કીરણ.

જેઓ શરીરની વેદનાઓ જેવી કે માથાનો દુખાવો, લયક, આંકડી વાયુ, અકડી ગયેલા સાંધાઓ નજલો, સંધીવા વીગેરેથી સાબ થવાથી નીરાશ થઇ બેઠા હોય તેઓને માટે

અમૃતાંજન. (રજીસ્ટર્ડ)

એક રામબાણ ઇલાજ છે અને સઘળા પ્રકારના દુઃખારા અને દરદોષર અમરતારીક અસર કરે છે. એકવાર અજમાવી જુઓ.

કીમત ડબ્બી દીઠ આના દશ.

અઠસીર દવા દાદરની દબ્બી એકના આના છ.

અમૃતાંજન ડીપો

૧૦૯ ફ્રીઅર રોડ,

મુંબઈમાંથી મળે છે.

Thumbboochetty-Street,
MADRAS.

સુખરટેક્ષ તથા ઇનકમટેક્ષના નવા ફોર્મ માટે.

તાકીદ મળેા યોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફોર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી યોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાત્રી એક જ વખત ઓફીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી
જે કે

ઇનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હીસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે ખાખત શીખવાથી તમોને ખીજી વખતે ડોઇની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ ખાખતમાં ગેરેટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે. રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસુલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે ખીજાં ડોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને ડોટોને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીક્રીઓનાં નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટકાણું:—સુસ બીલ્ડીંગ પહેલ માળે નં. ૧૮

એડવકે સીનેમાની બાજુમાં. યોખી તળાવની પાસે કાલબાહેવી રોડ—મુંબઈ.

ABDUL REHMAN ABOOBAKAR

60-62, ABDULREHMAN STREET,

BOMBAY.

Import and Export Merchant
and Commission Agent

SPECIAL—Always large Stocks of in hands, of Provision and Patent Medicines.

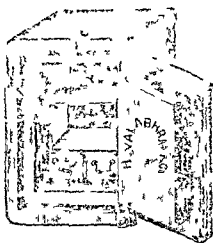
REQUIRE—Buying and Selling Agents all over the world.
Orders promptly Executed at lowest Market rate

Telegraphic Address
MARGARINE

Code used
A B C 5th Edition

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ચારાને પકડવાની

અખંડ વાળી.

ચોખ્ખીગા, તાળાં કળી અને કેસ બાકસો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકવા સ્ટ્રીટ, ઘોળી ગલી.

(૩૫)

દુકાન—અબ્દુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુબઈ-૩.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT 1899.

Subscribed Capital	Yen.	60,000,000.
Paid-up Capital	Yen.	37,500,000.
Reserve Fund	Yen	7,030,000

*Head Office:—*Taipeh, Formosa.

BRANCHES.

London	Taman	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokyo	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kiukiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	Moji
			Bangkok

The Bank has also a large number of Correspondents at Home and abroad

Current Deposit Accounts are opened and *Fixed Deposits* are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ઇનકોર્પોરેટ થયેલી.

ભરાયદી થાપણ ચેત	...	...	₹૦,૦૦૦,૦૦૦
-----------------	-----	-----	------------

પગાર કાપેલી	...	...	૩૭,૫૦૦,૦૦૦
-------------	-----	-----	------------

ਰੀਅਲ ਈਸਟੇਟ	19	...	...	9,030,000
------------	----	-----	-----	-----------

વડી ઓફીસ—તા. ૪ પેહ, શરમસા.

शा.प्र.प्र.

લાંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કેન્ટન ક્રૂચાઉ, હૅન્કો, ક્રીકીએંગ રવેટો, ટામાન, ટેકાઉ, શેંગાહી, હાંગઝોંગ, સીંગાપોર, સોસાગાયા, સીમારાંગ, બરેલીયા, મેકંગ, ટાઇટોહા, શીન્ચીકુ, ટાઇચુ, ટેકીએ, એસાકા, કાળી, ચોકોહામા, આકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીતંગ, ટામસુઇ, ટોવન. મોજી, બાકોક.

તે ઉપરાત દેશ પરદેશ એન્કના સંખ્યાબંધ કોગ્સપોન્ડટો છે.

આહુડો માટે આહુ ખાતાઓ ઉધાડવામાં આવે છે અને ગાંધી મુંદતની હિપોઝીટો એક વર્સ અને તેથી એાછી મુદત માટે લેવામા આવે છે, જેની શરતો અરજ ક્રીધાથી જણાવવામા આવશે.

હરેક જાતનું ચાગરી અને હંડીનું કામકાજ દરવામાં આવે છે.

૫૬, એસ્પેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. રાઠીયા

मन्त्रेन्द्र.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

(૫૨)

તમારા ઘરઘતુ ખપની

વેપાર વણજને માટે

હમણા અને સુદને માટે ઘણીજ સરસ ચાઇના સીદક, અને લેમોંગ કાર્ડ સીદક
ખપાનીસ રેશમી ડે સુતરાઉ કાપડ અને તૈયાર સીવિલો માલ અને એન્ટીમનીવર,
ડામાસેન્ટ, કલોઝની, સર સુમા, લેડીઝ હેન્ડબેગ અને નોટકેશ વગેરે અમારે ત્યાંથી
જથાખંધ તથા પરચુરણ, ફીપ્રાયત બાવે મલશે.—લખી મોકલો.

J. Balamal & Co.
Dana Bunder
Bombay. 3.

જે. બાલામલ કું.

દાણા ખંદર, મુંબઈ. ૩.

(૫૨)

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ

ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દરતુરની કું.

ગવર્નમેન્ટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, ફાટ, મુંબઈ.
મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંચુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ હિમી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા બીજાનાની આંખની હોસ્પિટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અતુલવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કોપથી તથા ઓફુલ્સબોસ્કોપથી આખ વપાસવાનો આલુ અતુલવ ધરાવનાર મી. શ્રીરામ પોતે આંખ વપાસી ચસમા લાલુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી ફી ખરચવા પણ જવલેજ સતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. શ્રીરામને ગવાલીઅરના મહારાજ સીધીયા, જોનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, જોનરેબલ મી. જસદીસ બેટી, મીસીસ બેટી, જોનરેબલ સર એન. થંડાવરકર, જોનરેબલ મી. જસદીસ ખીમન, જોનરેબલ મી. જસદીસ બેથેલર, કરનલ ફેરમેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ જુહડ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી. જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને અદરથો તરફથી એમની કાબેલીયવપણી ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈબેલ ફોલેટ તથા તેરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાધા વગરના) લન્સીસ તથા ઈન્ડી કવોલીટીના બ્રિટીશીઅન યેમલસના તેમજ આખને ઠંઠા આપનારા સહેલ તથા રંગીન કાર્ડિન ગદાસના સીલીનદરીકલ તથા કમપોઝિટ સીલીનદરીકલ પ્રીજેક્ટીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં જાવ ઘણાજ કીફાયત.

૧૬

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આખ હુખવા આપવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંઠા ખાત્રીપુવક સલાજ કીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાધની સોપડી સુકવ મળશે.

નળળાં ઝેરાં માટે.

—:૦:—

આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો એન્ડ સીના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સીના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંસંતા ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર/કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પટેલી અને લોહી વગરની ફીક્ષી છોકરીઓ અને ગર-ભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો ગરલાશયનું હ્રમને બરાબર ઠેકાણું લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ઝેરાને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી, આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
ચાના એક ચમચાલર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નળળા હોય, જેઓને ઉઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાધથી તવાધને ઘીણુ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક

આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂષોને માટે શક્તિને માટે જમ જાહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલદ્રેઝ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરુદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલા દરદો દુર કરવાની અચુક શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે, માટે જે કોઈબી ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એના પર લગાડેલું લોગલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કો.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કો.

79, BARROW STREET,

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુયોર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

(૫)

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આ દે

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીના માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લગાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહુદ શાંધી થઈ છે
તેવા વખતમાંવેપારીઓને પૌતાના માલ સારું બેઈતા
નવનવીન લેખલોતથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક
ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં૧૦૦ ઉપર ચિત્રોના પ્લોકે અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

(૧૦)

સાંકલી રુટા, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
દે
મા
ય
જ
જા
મું
વ
દે**હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા—**

કી. રૂ. ૫-૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેફરેન્સ કે વાઈથી આંકડી, તાલુ, જેનું કે કાકલી આવતાં બેશુદ્ધ, કાતખીવી ન્યાસ
રૂંધાવે, થાંડાગાર બનવું, કીચના કીસોટા, પેટના દુખાવા ઇં નવા કે જુના દર્દ માટે સમબાણ છે
વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેલકાને લીધે, રડવું, કુટવું, ખુલ્લું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,

વિચિત્ર જોવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે દર્શણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે

ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ જુક કી ૦)જા. પો.)—છગનસાલ લલ્લુભાઈ ગાહ દેશીનામાવાળા સ શોધિક હીસ્ટરિયા-ચેક શેરી-પડાદરા.
(૨૬)**પ્રેમચંદ કશનાજી સુરતવાલા.**

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર તથા રીપરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

સોલ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા કુમર, તથા બેટરી ટેબલફેન, વગેરે માલ કીફાયવ

ભાવે મળશે. એક વખત યધારી કામ પાડી ખાતરી કરશે.

૬૦ મુજબ જેઠા બીલડીંગ, બીજે માલે, પ્લોક નં. ૬, મુંબઈ નં. ૨.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૦૮,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂા. ૨,૮૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

ઝાન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાભાઈ પાલજી.

શેઠ વાલજી સુંદરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

દરેક બંદુલું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીલ્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે બહિર પ્રાંતને તથા વેપારી વર્ગને એલેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની એકિરજાની કરવી. વધુ વિગત જાણ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખવું અથવા જાતે મળવું.

પેસ્તનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કં'ો લી'ો

૧૯, બેન્કગ્રીડ, કોટ, મુંબઈ.

“ ટીકડો ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લોકોએને અસ્વચ્છ ખાટલીના પાણીની મુગ હોય તેઓએ તથા હુસાદરી વેળા આ દિનાખાના ઉઠખાટથી જીવને રાહત આપવા. હમારી લેમોનેડ “ટીકડીઓ” લાગે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકડીઓ” બુકો ઠરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. ડી. ૧ ટયુબના આના ૮.
હમારી શુગર ફ્રેટેડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલ્ટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકડીઓ” તાજ અને શુભકારક, બનાવટો મુખ્ય મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓએ ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઇટર એન્ડ કંપની

(૨૧)

“ટીકડી” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખ્ય. નં. ૪

રેટોલ

ગોળીઓ.

(૧૯૨૨.)

આ ગોળીઓ ઉંદરની બુદ્ધિ ઉપર આઘાત અસર કરે છે. તેઓ આ ગોળીઓ એકદમ ઘણી ખુશીથી ખાઈ લેય છે, અને ખાધા પછી હમેશાં માટે ઘર, દુકાન, ગોઠાડન છોડી નહારી લેય છે, અને પાછા તે જગ્યાએ આવતા નથી.

રેટોલ મરકીને દુર સંખવાને માટે ઘણાજ અકર્મીર ઉપાય નીવડે છે કે કારણ કે તે વાપરવાથી મરકીના ઉંદરો નહારી લેય છે. ઉંદરો મરકીનું મુળ કારણ માટે તેમને દુર સંખવાથી મરકી પણ દુર રહે છે.

વાપરવાની રીત.

જે જગ્યાએ ઉંદરો માલમ પડતા હોય તે જગ્યાએ રેટોલની આસરે ૨૦ ગોળીઓ બુદ્ધિ બુદ્ધિ જગ્યાએ બંધા પુઠા ઉપર ત્રણ દીવસ લાગલાગત ગણીને મુકવી. ચોથે દીવસે એક પણ ઉંદર માલમ પડશે નહીં.

કી મત ૧૫૦ ગોળીના ગાંઠસનાં ૮ આના. મોટા જગ્યામાં મંગાવનારને માટે ખાસ ભાવ આપીશું.

ધી તેમ્પલેટ મેન્ફેક્ચરીંગ કોં..

નાં ૧૮૨-૪, રીપન કોલ, —મુખ્ય.

રેલ્વેના કંપની વહીવટના આપમાંથી

હીંદુસ્તાનને ઓડવો. ? ? ?

પહેલી દોરી રેલ્વે કોનકરનસના પ્રમુખ
મી. બી. જી. રોબિન્સન કરે છે કે.—“આપને જે
બોલે મેંજવો એવું. પહેલી રેલ્વે, રેલ્વેના સારા
માધ્યમથી અને સરકારી વહીવટ નીમે મુન્ની ભેળવે,
નોંધ એ કે, હીંદી મહાસભા રેલ્વેને પ્રધાન નીમવો,
તેને (પ્રમુખરત્ન કાન્ડુલીના) પ્રમુખ પ્રતિની દિગ્ગે
જાન્યારના બનાવો, અને તે પ્રધાનને મદદ કરવા માટે
એ-એ રેલ્વે બોર્ડ નીમતી કે જેમાં પ્રમુખના મતોની
પ્રતિનિધિ સરકારી મેળવે કરવા વધુ સંખ્યામાં હોય”

હીંદુસ્તાનને દરેક દિશામાં સરવેથી વધુમાં વધુ
સાધ કરનારી ઉપવી લાગત જગ્યા માટે નાણાની મેળી
અથવા નાની રકમની મદદ જલદીથી મેળવે આપવા
દરેક સાચા દોરીને આજ કરવામાં આવે છે.

ફરેડુર કે. દાદાચાનજી સોલીસીટર

દોરનબી રોડ, મુંબઈ

“ઈનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા ઠાપણ પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે દોસાબના પત્રો (ડી.
ફ્રામ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળે અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ,

૪૨, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ,

(૧૪)

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

ફીટીલમનો દુશ્મન, તથા સંધીવા, ઠમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરાગ, માથાનો
દુખાવો, જખમ, લથક કપાળ તથા ઠમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
ગળાનો દુઃખાવો, હાંત તથા કાનનો દુઃખાવો માથા, વીછ, મગેરે ઝહેરી
દખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરંત આરામ થાય છે.
માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેવા ના. જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
-પાટલી મંગાવી ખાના કરો કી. બા.-૧) ની રૂ. બા.

વી. પી. ખરચ વ્યુદ્ તે શીખાય

ચણી બાતના મુશબોદાર મધ મધવાતાલ પુટીમાંથી બનાવેલા
હેર એકલો અસરો તથા એટો મલશે, અને દરેક બાતના
મંત્રીશ ચંદો લવંડર શાણુ હંમરી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ
પણ મલશે.

વી. પી. થી મંગાવનારને અગાઉ એટવાન્સ મોકલવું.
એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાણવાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

(૫૬)

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાબુવાઓએ ફોર્ટ બેન્કુલાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખર્ચ કરીને જીવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પૌરુષ સાથે રૂ. ૬૫,
જુટક નકલનો રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

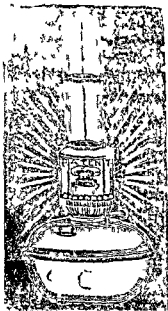
“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હિંદુ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

નવી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-૨ ગુન

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર । એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

(૩૩)

દાવડાની પેટન્ટ અબરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે લાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીશ લાંબી હાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપુર કમીશન.

૭૦ દાવડાની કુંડ,

મંગ્રાદેવીના કુવારા પાસે,

મુંબઈ નાં ૩

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અબરખની ચીમનીનું પેટ (માલીકની ખીલ શોષોની રોકાણને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભાગ પુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરો અથવા બાતે મળો.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ ..... રૂ. ૧૦૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ ..... રૂ. ૪૯,૯૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ ..... રૂ. ૧૪,૦૦,૦૦૦
આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઇની સહામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કુાં. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

ગ્રેસીડંસી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક
સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનજરને મળવું.

ચેક્કા તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઇ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાહાબાદ બીહારીગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતામાં રાજની બાકી ઉપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે..... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનજર.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરાં જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:૦:—

વેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટક છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રખરે આપ્યો છે. કોટની ઇવર્ટ લેધમની આશીસની આગમાં અને કાપડ બનારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સંઘળી ગળું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસન જેઠ દેવીડે પોતાની હબરોની કીમતની વેલાતી મોટા બહીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંકથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીડુસ્તાન અને ખરમાની સેવીંગ બેંકો માટે સરકારને ઉગર તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમા કાગળે સલામત રહેવાથી આજે ઉગર તીજેરીનો ચોગર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડા વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હબરો ઘણાં ઘણાં ગયાં હતા. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતા અમેરીકનું દુનિયોગને લગતું ચૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે રાચન ટીપીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેલું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાં મેકરોની ફાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બહુમા એવી વાત આવી છે કે જે ગળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેટ લાકડાંની પેટી કરતા વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કારખાના અને હુકમો સરકાર હમિશ માટે જાંચ કરાવે એવું અમે હસીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશિશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓઇલ બ્લેમ્ડ ઓઇલ
(ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. બ્લેમ્ડ ઓઇલના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓઇલમાં બ્લેમ્ડ ઓઇલ છે તેને હેપર જજાવેલું ઈનામ અમે આપશું.

બાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીતા વેપારીઓ પાસેથી મળશે.

હારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કં.

પ્રાપરાઇટર્સ

બી હિંક બટન, ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

TELEPHONE No. 1211,

Telegrams :—"TREMENDOUS" BOMBAY.

THE Bombay Mill Stores Supply Agency.

PROPRIETORS

MESSRS. C. N. DAVAR & Co.
19, Bank Sreet, Fort, BOMBAY.

All kinds of Mill and Factory Stores always kept ready
for immediate delivery.

Lambeth Cotton Ropes and Bandings,
Leather, Hair and Balata Beltings,
Hairy and Plain Ox Chrome Picking Bands.
Chrome Spring Buffers,
Leather T. Buffers,
Welsh Roller Skins,
Buffalo Pickers, raw hide & lime,
Leather Laces,
Egyptian Healds,
Best Steel Reeds,
Shuttles,
Picking Sticks,
Slubbing and Roving Bobbins,
Roller Cloth,
Clearer Cloth,
Sizing Flannel,
Rmg Travellers,
Rubber Valves and Sheests,
Asbestos Millboards & Packings,
Canvas Hose, etc , etc., etc.,

*If you do not see what you want, in the above List of Materials,
Please write to us.*

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૨મું. VOL. XII. JUNE 1920. No. 12. જુન ૧૯૨૦. અંક ૧૨મા.

અનુક્રમણિકા

ચેમ્બરનો વિભાગ	૫૩૮	સુતરની પ્રાતવાર પેદાશ	૫૬૧
ચેમ્બરની કમીટીની સભા	૫૩૮	” આયાત	૫૬૨
ચેમ્બરની લાયસેન્સીમાં આવેલાં પુસ્તકો ...	૫૪૨	પોર્ટ નસ્ટની વખાણમાં પડેલાં માલ ...	૫૬૩
ચેમ્બરનો પત્રવ્યવહાર	૫૪૩	ખાડની આયાત	૫૬૩
હાંકી પ્રધાન તરફથી નીમવામાં આવેલી		હિંદુસ્તાનનો દરીયાઈ વેપાર	૫૬૪
કમીટી સરવિસ કમીટી	૫૪૬	વેપારી પુછપરછ	૫૬૮
નવી ભેઈટ સ્ટોક કંપનીઓ	૫૪૬	ભપાનનો હીંદુસ્તાન સાથેનો વહેપાર ...	૫૭૨
કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી	૫૬૦	હિંદમાં હરબોગોને કેટલા ખીલવી રાખાય ...	૫૭૬
કાપડની પેદાશ	૫૬૦	હિંદુસ્તાનમાં આવતાં વીસ વ સમાં ખેતી-	
સુતરની નંબરવાર પેદાશ	૫૬૧	વાડીની આબાદીનો સંભવ	૫૭૮
		અધિપતિની નોંધ	૫૮૨

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા હેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ અંબધના શાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહાર ગામના શાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુદમાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નસુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી. આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તે કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મંહિનાની ૨૦ થી તારીખ પહેલાં આપવી ભેઈએ નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

રીડીંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર પ્રહરથોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ ગ્રાપવવા માટે આપવી. આ માસિક હર મહીને પહેલી પાંચ તારીખોની અંદર પોસ્ટમાં રવાના કરવામાં આવે છે માટે જે શાહકોને આઠમી તારીખ સુધીમાં અંક ન મળે તેમણે અમને તુરત મખર આપવી જેથી જલદી તે વીચી તપાસ પણ કરી શકાય અને જરૂર હોય તો શીલીકમાંથી પ્રત પણ રવાના કરી શકાય. પાછળથી બધી પ્રતો ખપી જાય છે એટલે તે પછી કોઈની ત્રીયાઈ ખરી હોય તો પણ તે માટે ઇલાજ કરવો અશક્ય થઈ પડે છે.

ગ્રીયામાં ફોર્સોગ ટાઇલનું બાણીતું ખાતું-ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેક આર્ટ, ફીટ, અંબધ.

ચેમ્બર વીલાગ.

ચેમ્બરની કમીટીની સભા.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને બુરોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૨૭ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૦ ને રોજ સાંજના બે કલાકે (૬.૫૦ ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા જુદાજુદા હાજર હતા.

શેઠ જહાંગીર જમનજી પીટીટ.

„ સોરાજી એલજી વાડેન.

આ. શેઠ સુનીલાલ વી. મેહતા.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

„ સુરજમલ લલ્લુભાઈ

„ વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી.

„ વિઠ્ઠલદાસ દામોદર ગોવિંદજી.

„ ફીરોજ જે. બીલ્લીમોદીયા.

શેઠ કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા.

„ ગીરનાથ કર બી. ત્રાવેડી.

„ માવજી ગોવિંદજી.

„ લાલજી ગોવિંદજી.

„ રેવાશંકર જમજીવન.

„ બી. એફ. માદન.

„ કીકાલાલ પ્રેમચંદ.

૧. તા. ૧૩ મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ ને રોજ મુંબેની કમીટીની મીટીંગની મીનીટી જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. નીચેના જુદાજુદા તથા પેદીઓ તરફથી ચેમ્બરમાં સભાસદ તરીકે હાજર થવાની અરજીઓ આવેલી હતી જેમને રાખેલા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દીવસો તા. ૮ મી એ સને ૧૯૨૦ થી તા. ૧૫ મી એ સને ૧૯૨૦ સુધીના સુકર કરવામાં આવ્યા હતા. સ્ટુડીનીઅર તરીકે શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

સર દીનજી હા. પીટીટ.

શેઠ રહીમતુલ્લા કરીમભાઈ.

„ પાનાચંદ માનચંદ

ધી બોમ્બે શેઠ એકસચેંજ લી.

શેઠ બુહારમલ મદનલાલ.

„ અમરતલાલ કાશીદાસ.

„ માણિકલાલ જેઠાલાલ.

મેસર્સ લાલચંદ ગોવીંદ

શેઠ મનમુખલાલ છગનલાલ.

„ કરમચંદ સુનીલાલ

„ બાલક્રીષ્ણદાસ રામક્રીષ્ણદાસ.

„ કે. આર. પી. શ્રોફ.

„ પેટી. આર. પી. શ્રોફ.

„ નારણદાસ મનોરામ.

૩. બાપાનના કોનસલ તરફથી જે પત્ર આવ્યો હતો (વધુ વિગત સાટે જુઓ કમીટીની મીટીંગની મીનીટ મંગળવાર તા. ૧૩ એપ્રિલ બાબત છઠ્ઠી) તે સંબંધમાં મેથર્સ બુખજીદાસ ગોવિંદજીની કું. તથા મેથર્સ કાનજી ધરમસીની કું. તરફથી તેઓના અલીપ્રાથ જણાવનાર પત્રો આવેલા હતા. આ પત્રો કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે તેમાંથી જે હકીકત બાજબી જણાય તે હકીકતના રૂપમાં એક પત્ર બાપાનના કોનસલને લખવો.

૪. મેથર્સ કાવજી દીનશા એન્ડ કમર્સ તરફથી એકનના તારના દરમાં છટાડો કરવાને ના. સરકારને અરજી કરવાના સંબંધમાં જે પત્ર આવ્યો હતો તે ઉપર વધુ નીચાર કરતાં કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે તે બાબતમાં ના. સરકારને પત્ર લખી ખુલાસો મંગાવવો.

માર્સેલ્સની રંગીના લાલ્લીઆ સફાઈદાર અને મજબુત.

૫. સુલેહની શરતો પ્રમાણે જર્મની તરફથી જે રંજ લેવામાં આવનાર છે તેની 'પહેલણીના સંબંધમાં ના. મુખાઈ સરકારે બહાર પાડેલી "પ્રેસનોટ" ની એક નકલ ના. મુખાઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી મોકલવામાં આવી હતી. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૬. રંગના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે પત્ર તા. ૩૦ મી માર્ચ સને ૧૯૨૦ ને રાજ ના. હિંદી સરકાર પર મોકલવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ના. હિંદી સરકારના વેપાર ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે એલીઝરાઈન શીવાય બીજા રંગને જથ્થાવાર મોકલવાનું કામ બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ શરૂ કર્યું છે. વધારામાં જણાવ્યું હતું કે દરેક રંગના ૧૫ ટકા અને ખાસ કરીને જે રંગની હિંદુસ્થાનને જરૂર હશે તેના ૧૫ ટકા હિંદુસ્થાનને સાફ જરૂર અલગ રાખવામાં આવશે. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૭. કોટન સળ કમીટીનો રીપોર્ટ કમીટી આગળ રજુ થતાં તે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૮. કમીટી તરફથી રેલ્વે વેગનના સંબંધમાં જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ના. હિંદી સરકારના રેલ્વે ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે રેલ્વેના પ્રતીનીધીઓની જે સલાહ કલકત્તા મુકામે મળી હતી અને તેમાં જે રેલ્વે વેગનનો વીધય ચર્ચાવાનો હતો તે ખાસ કરીને રેલ્વે સત્તાવાળાઓને લગતો હોવાથી વહેપારી વર્ગમાંથી પ્રતીનીધીઓ બોલાવવામાં આવ્યા ન હતા. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૯. ઇન્ડિઅન કંપની એક્ટની કલમ ૯૧ થી રદ કરવા અગર તેા સુધારવા બાબત ના. મુખાઈ સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો. આ બાબત કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે જે મતલબનો સુધારો કરવાની નાં સરકાર ભલામણ કરે છે તે સુધારો અમલમાં મુકવાની કમીટી પસંદગી બતાવે છે.

૧૦. યુગાન્દા પ્લેગ રેગ્યુલેશનના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે રેપ્રીઝેન્ટેશન કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં ના. હિંદી સરકાર જણાવે છે કે કમીટીનો પત્ર ઇન્ડિઆ ઓફીસમાં રવાના કર્યો છે.

૧૧. ઇન્ડિઅન કંપની એક્ટની રૂઠ્ઠા રજીસ્ટર થયેલી કંપનીની યાપણ ઉપર સેક્ટર ૩ ટકાની "એડવેલો રમ" રજીસ્ટ્રી નાંખવા બાબત ના. મુખાઈ સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો. કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો કે જે રજીસ્ટ્રી નાંખવાની ના. સરકાર ભલામણ કરે છે તેથી સારી કંપનીઓ સ્વપાતા સુક્કેલી પડવાનો સંભવ હોવાથી, ના. સરકારની તે ભલામણને કમીટી ટેકો આપી શકતી નથી.

૧૨. ના. મુખાઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ખપેલી લેન્ડ કંપનીના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે દલીલો કરવામાં આવી હતી તે સઘળી દલીલો ઉપર ના. સરકારે પુરતો વીચાર કરેલો છે અને તેમ છતાં પણ તેઓને મત એવો છે કે જે પગલાં લેવામાં આવ્યાં છે તે વ્યાજબી છે. આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૩. પહેલાંના જરમન ઇસ્ટ આફ્રીકાના સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી અપર ઇન્ડિઅન એગ્રીકલ્ચર ઓફ કોમર્સને જે ત્રણ સલાહ પુછવામાં આવ્યા હતા તે સંબંધમાં કમીટીનું લખ

જે સવામાં આંબુ હતું. કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો કે તે સવાલો ના. મુંબઈ સરકારને પુછાવવામાં આવી હતા કે નહીં. અને જો પુછવામાં આવ્યા હોય તો તે કોયા અને તે સવાલો સંબંધમાં તેઓ તરફથી વેપારી પેટીઓનો અભીપ્રાય મંગાવવામાં આવ્યો હતો કે નહીં? આ સરળ વીગત બાબત સાચી ના. મુંબઈ સરકારને પત્ર લખવો.

૧૪. કમીટી તરફથી રીવર્સ કાઉન્સિલના સંબંધમાં જે પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં વીગતવાર ના. હીંદી સરકારના નાણા ખાતાં તરફથી પત્ર આવ્યો હતો. આ પત્ર ફીનેન્સ સેશન-કમીટી આગળ રજુ કરતાં જે ખરડો સળ કમીટીએ તૈયાર કર્યો હતો તે કમીટી આગળ રજુ થતાં તેમાં કેટલોક સુધારો વધારો કરી ના. સરકાર તરફ રવાના કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૫. યો. મીં હેલીની ચેમ્બરની કમીટી સાથે જે મુલાકાત તા. ૩૧ માચ સને ૧૯૨૭ ને રોજ થઈ હતી તે સંબંધમાં ચેઠ મનુ સુબેદારે તૈયાર કરેલો ખરડો કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ખરડાના સંબંધમાં યો. મી. પુરુષોત્તમદાસ કાશિરદાસને મત એવો થયો હતો કે તે ખરડો ના. સરકારને હાલ મોકલવો વ્યાજબી નથી. કમીટીનો પણ અભીપ્રાય તેવોજ થવાથી તે કામ મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૬. મેસર્સ મણીલાલ મોકળલાલ એન્ડ કું. તરફથી ચેમ્બરની કમીટીનું હાલ જે વંધા રજુ છે તેમાં સુધારો દર્શાવનારો પત્ર આવ્યો હતો. પત્રમાં તેઓએ જણાવ્યું હતું કે કમીટીના ૧૫ સભાસદોની ચુંટણી સામાન્ય રીતે હાલ જે પ્રમાણે થાય છે તે પ્રમાણે કરવી અને બાકીના ૧૦ સભાસદો ચેમ્બરમાં જે સંસ્થાઓ સભાસદ તરીકે રજીસ્ટર થયેલી છે તે તે સંસ્થાઓના સભાસદો પેટ પોતાની સંસ્થામાંથી એક એક સભાસદ ચુંટી કહાડે. કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો કે જે ચોજનાની તેઓ બલામણુ કરે છે તે અમલમાં મુકતી વખતે તેમાં ધણી સુચકેલીઓ નહવાને સંભવ હોવાથી તે ચોજના અમલમાં મુકી શકાય તેમ નથી.

૧૭. ખેડોલી લેન્ડ કંપનીના સંબંધમાં કમીટી તરફથી ના. હીંદી સરકારને જે રેપ્રીઝન્ટેશન કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં તેઓએ જણાવ્યું હતું કે કમીટીને પત્ર ઇન્ડસ્ટ્રી અને મ્યુનીશિપલના બોર્ડ તરફ નીકાલને સાચું રવાના કર્યો છે. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે, કમીટીનો જે પત્ર રવાના કર્યો છે તે ઉપર ધ્યાન ખેંચી એક વાર ઇન્ડસ્ટ્રી અને મ્યુનીશિપલના બોર્ડ ઉપર કરવો અને જવાબ મંગાવવો.

૧૮. ચેમ્બરની ઓફીસ બદલવા બાબત કમીટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે હાલ તુરત બીજી વધારે સગવડવાળું મકાન મળતા સુધી હાલ જે મકાનમાં ચેમ્બર ઓફીસ છે તેને તોજે માળે ખાલી થયેલી જગ્યા પર ૨૦૦ ના મામીક લાડાથી ભાડે લેવી.

૧૯. નીચેની ત્રણ બાબતો કમીટીના સભાસદોમાં એક સરકારી તરફથી આ અભીપ્રાય ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો.

૧. મીટીંગની મીનિટ મંગાવવા તા. ૧૩ મી તેઓ ઓફિસના ખાસ સુધી ઇંગ્લેન્ડમાં રહેનાર છે. ગોર્વિલ્ડની કું. વધા મેશર્સ કાનજી ધરમસેન પત્ર. પત્રો આવેલા હતા. આ પત્રો કમીટી આગળ તરફથી જે રંગ મળનાર છે તેની વહેંચણીના હકીકત વ્યાજબી જણાય તે હકીકતના રૂપમાં રે.

૪. મેશર્સ કાવજી દીનશા એન્ડ કમ્પર્ચરની ફીનેન્સ સળ કમીટીના સભાસદ નીમવા ના. સરકારને અરજી કરવાના સંબંધમાં જે પ

ટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે તે બાબતમાં નાજીનો આરદા થાય છે.

૧. પહેલી બાબત ઉપર તેઓને અહીંપ્રાય એવો થયો હતો કે મી. મજુમદાર ઇંગ્લાંડથી આવશે તે પહેલાં બીજી કમીટી ચુંટાઈ હશે તેથી તેઓની રજા મંજૂર કરવાની કાંઈ ખાસ જરૂર જણાતી નથી. તેઓની જગ્યાએ શેઠ એસ. આર. ધમનજીને કમીટીના સભાસદ તરીકે નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. બીજી બાબત પર એવો ઠરાવ થયો હતો કે ડાયરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ઉપર જે વીગત યુછ.વી મંજાવવાની સલામતી કરે છે તે પ્રમાણે વીગત મંજાવવી. અને ના. સુંગાઈ સરકારને પત્ર લખવો કે રંગની વહેંચણીનું કામ ડાયરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ નીચે જાણવેથી ચાર ચેમ્બર અને એસોસીએશનના પ્રતિનિધીઓની એક કમીટીની સલાહથી કરવું.

૧. જે એ ચેમ્બર ઑફ કોમર્સ.

૨. ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ એસોસીએશન અને બુરો.

૩. જોએ મીલ એનર્સ એસોસીએશન.

૪. અમદાવાદ મીલ એનર્સ એસોસીએશન.

૫. ત્રીજી બાબત ઉપર ઠરાવ થયો કે આ શેઠ મનમોહનદાસને ફીનન્સ સબ કમીટીના સભાસદ નીમવા.—

૨૦. શેઠ. મોનીલલ વહીવટી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓ જાગ્યે ગયેલા છે તે તે દરમિયાન કમીટી બીટીંગમાંથી ગેરહાજર રહેવાની રજા તેઓને મળતી જાય. તેઓની રજા મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૨૧. શેઠ. નાચલજી હજીભાઈ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓની તબીબત સારી નહિ હોવાથી કમીટી બીટીંગમાંથી ગેરહાજર રહેવાની રજા મળવી જાય. તેઓની પણ રજા મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૨૨. મર નીકુવદાસ દામેજી તરફથી ખગાલી લેન્ડ કંપનીના સંબંધમાં પત્ર આવ્યો હતો કે નાં સરકારને જવાબ સંતોષકારક નથી અને તે સંબંધમાં વધુ લખાણ કરવું. આ પત્ર કમીટી આગળ રજુ થતા એવો ઠરાવ થયો હતો કે, તે સંબંધમાં નાં હિંદી સરકારના ઇન્ડસ્ટ્રી અને મ્યુનિશિપલ બોર્ડ ઉપર જે તાર મોકલવાનો ઠરાવ થયો છે તેનો જવાબ આવતાં સુધી તે કામ હાલ સુલતવી રખાવું અને તે દરમિયાન નાં સુંગાઈ સરકારે કંપની સાથે કરેલા કોન્ટ્રાક્ટ ૧૬ થઈ શકે કે નહીં તે સંબંધમાં મેજસ્ટ્રેટ તાલા કંપની સાથે મસલત ચલાવી સોલીસીટરની સલાહ મંગાવવી.

૨૩ નાં હિંદી સરકારની નાણાં સંબંધી રજીસ્ટ્રીના સંબંધમાં શાં પત્રમાં કમીટીએ થોડાં તે બાબત ઉપર વીચાર કરતાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે, તે સંબંધમાં ઇંગ્લાંડની ગાલેમિન્ટમાં એક રિપ્રેસેન્ટેશન મોકલાવવું અને તેના કાર્યો ખરડે શેઠ મનુ સુબેદાર મારફત તૈયાર કરાવવો, ત્યારબાદ શેઠ મનુ સુબેદાર જેઓ દ્વારા સંબંધમાં ઇંગ્લાંડ જવાના કે તેમને તે ખરડો ઇંગ્લાંડના કેમિક ગાલેમિન્ટના ધરણાની પાસે રજુ કરવાનું તથા તે પરથી એક પાકો ખરડો તૈયાર કરી, કમીટીની સમતી તથા સહી લેવા સારું અહીં રવાના કરવાનું આ સોંપવું.

ત્યાર બાદ સભા બરબારત થઈ હતી.

ધી જોએ દાખલ માટ ૨૨ જાંજીટ, ફોર્ટ સુબધ.

ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં આવેલાં પુસ્તકો.

G.

- 1583 Chemical Services Committee Report 1920.
- 1584 Annual Statement of the Trade and Navigation of the Province of Sind for 1918-19.
- 1585 Large Industrial Establishments in India (Fourth Issue.)
- 1586 Audit and Appropriation Report on the Accounts of the Government of India for 1918-19.
- 1587 Patent Office Journal 1919.
- 1588 Government of India Act 1919.
- 1589 The Commercial Museum and Commercial Library April 1920.
- 1590 Annual Report on the Punjab Colonies for the year Ending 30th September 1919.
- 1591 Agricultural Statistics of India 1917-18 Volume I
- 1592 Conclusions and Recommendation of the Empire Cotton Grading Committee on the Indian Cotton Committees Report.
- 1593 Papers relating to the First Revision Settlement in 7 Government Village Second Revision Settlement in 56 Government Villages and First Revision Settlement in 1 and account Revision in 13 Inam Villages of the Sirur Taluka of the Poona Collectorate.
- 1594 Papers relating to the Second Revision Settlement of the Junnar Taluka of the Poona Collectorate.
- 1595 Papers relating to the Second Revision Settlement of the Hungand Taluka of the Junnar Collectorate.
- 1596 Papers relating to the Second Revision Settlement of the Tragaum Taluka of the Satara District.
- 1597 Statistics of Gwalior State for 1910-11 to 1914-15.

C.

- 355 The Indian year Book 1920.
- 356 The West Coast Directory 1920.
- 357 Notes on Sampling and Testing.
- 358 Report on the Bombay Grass Merchants Association for 1918-19.
- 359 Indian Companies Act 1913.

ઉચ્ચી રેલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા કયા જરૂર ?

ચેમ્બરના પત્રવ્યવહાર.

સ્ટીમર ઉપર મુસાફરોને પડતી હાડમારીના સંબંધમાં મી. જુલાબચંદ ૧ લચંદ બાવીશી દારેસલામથી નીચે પ્રમાણે પત્ર લખી જણાવે છે:—

ચુડા, કાઠીયાવાડ, તા. ૮-૫-૧૯૨૦.

સદા મહેરબાન ઑનરરી સેક્રેટરી સાહેબ,

ધી ઇન્ડિઅન મારચન્ટસ ચેમ્બર ઑન્ડ બુરો, મુંબઈ.

માનવંતા સાહેબ,

વિ. વિ. સાથે નમૂનાપૂર્વક લખવાનું કે, આ સાથે લેખતા સ્વરૂપમાં, ચેમ્બરની માનવંતી વ્યવસ્થાપક કમીટી ઉપર, એક પત્ર, અત્યંત, માનપૂર્વક પાઠવું છું જે વ્યવસ્થાપક સભામાં કૃપા રાહિ રજુ કરી, જે વ્ય જણાવે માસિકમાં પ્રકટ કરશે. તો ઉપકાર થશે. હું હમણાજ દારેસલામથી આવી પહોંચ્યો છું, અને કેટલીક બાબતો મેં દારેસલામમાંજ નાધી રાખી હતી, અને આપ સાહેબ તરફ મોકલી યોગ્ય કરવા વિચાર્યું હતું, પરંતુ કાર્યના બોજને લઈને બની શક્યું ન હતું, પણ મુસાફરી કર્યા પછી, તેનું સ્વરૂપ વધી ગયું, અને અહિંથી તે મુદાસર લખી મોકલવું છું, તો કૃપા રાહિ માનવંતી કમીટીમાં રજુ કરી, નેવ ગેશન કુંપનીને, યોગ્ય જણાવે પત્ર લખી આભારી કરશે. આ બાબતમાં આપ સાહેબ શું કરો છો તે લખી જણાવશે તો હું આપનો આભારી થકશ. મેં ચર્ચલા મુદ્દા, યોગ્ય લાગે, તેટલાજ લેશે. અન્યને પરવા મૂકવા હોય તો ખુશીથી તેમ કરશે. કામ સેવા ફરમાવશે. તરફ માફ કરશે.

હી. આપનો સદાનો આજ્ઞાધિન સેવક,

જુલાબચંદ મુલચંદ બાવીશી.

Address.
Gulabchand M Bawishi
Chuda, (Kuthiawar.)

દારેસલામવાળા હેડમાસ્ટરના
અવિનય નમસ્કાર કરશે.

આફ્રીકાનો સ્ટીમરોમાં, ત્રીજા વર્ગના ઉતારૂઓ માટે, કરવી જોઈતી
આવશ્યક સગવડો અને નમ્ર વિશિષ્ટ.

આર. એમ. એસ. ઠાનાગોલા, પ્રી. ઇ. સ્ટીમ નેવિગેશન કુંપનીની સ્ટીમરમાં તા. ૨૦-૩-૨૦ ના રોજ દારેસલામ પુર્વ આફ્રીકાના શહેરથી રવાના થઈ હિન્દુસ્થાન આવવા માટે રવાના થયો. સોભાગની બીના એ હતી કે, તેજ સ્ટીમરમાં મહાત્મા એર્નસ્ટ તેમજ ઍન. શેજ અખડુલ રસુલ અલિદિના વિશ્રામ પણ હતા. ત્રીજા વર્ગના ઉતારૂઓને કંઈ કંઈ આવશ્યક વસ્તુઓની જરૂર છે, તે હકીકત, ઉચ્ચગેશનના સ્વરૂપમાં મહાત્મા એર્નસ્ટ પાસે જઈને રજુ કરી, અને સંબંધ બતાવ્યું, તેમજ ઑન શેઠજ અખડુલ રસુલજીને પણ, સંબંધ બતાવવા ઉપરાંત, અગત્યની જરૂરીયાતોનું લખાણ કરી, આમરૂદર મદગૃહસ્થાની સહિયો કરાવી મજદૂર લખાણ માનપૂર્વક તેઓશ્રીને સુપ્રત કયું, અને તે બાબતમાં તેઓ કાંઈક ઘટતું કરશે તેમ કરવા

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ સીટ ફોર્ટ મુંબઈ.

લાગણીમયું મને વચન પણ આપ્યું. હવે આ બાબતોમાં આપ સાહેબો પણ કૃપાવાન થઈને યોગ્ય કરવા વિચારો તો અવશ્ય કાંઈક પથ્થુ ઠરી શકે, અને ઉતાડ બંધુઓની મીઠી-હવા પ્રાપ્ત કરી શકે, તો આશા છે કે, જરૂર પત્ર વ્યવહાર કરી યથ રિથત કરવા મહેરબાની કરશો.

(૧) ત્રીજા વર્ગના ઉતાડઓ માટે કાળકાળી જરૂર નથી, છતાં, રાખવામાં આવે તો અંક વધારે પ્રદાશ માટે ખારીઓ મૂકવા સાથ વાલુ હવા આપવાની જરૂર છે, અને આ માટે વીજળીના પંખા મૂકવાની જરૂર છે.

(૨) ત્રીજા વર્ગના ઉતાડઓને બકરાઓની માફક પુવામાંજ આવે છે, અને ગમે તે સ્થિતિમાં પડ્યા રહે છે, તો આ અસહ્ય સ્થિતિ દૂર કરાવવા માટે, કંટુંબીજનો વહી શકે તેવા માટે નાની ચોરડીઆ, અને બાડી છુટક છુટક ચોરડીઓ કરી નાખવાની જરૂર છે, અને ત્રણ માણસો બળે કુના ઉંચે રહી શકે તેમ પાટીઆં જડી તેવી ગોઠવણ કરવાની જરૂર છે.

ત્રીજા વર્ગના ઉતાડઓના બજારૂ નાના છે, અને દિવાલો બન્ને બાજુની બહુ નાની છે, તો બજારૂની દીવાલો મેટી કરવાની જરૂર છે, અને બજારૂમાં અડેડો નળ રાખવાની જરૂર છે. સ્ત્રીઓના એકજ બજારૂ, અને પુરુષોના એકજ બજારૂ, બુદ્ધા બુદ્ધા બજારૂ આ વીસમી સદીમાં હોવાની ખામ જરૂર છે.

(૪) જનાવરો અને કુકડા ત્રિગેરે રાખવા માટે એક એવા બંધીઆર ચોરડાની જરૂર છે, કે જેથી ધાર્મિક લાગણી કે ધની હુખાય નહિ.

(૫) હિન્દુનાં સીંગી આમે બરાબર, કુકડાઓ કાપવામાં આવે છે, અને કપાયેલું માર્કસ સામે ટાંગવામાં આવે છે, જે દેખાવ આત્યંત ભયંકર અને ઠડેલાજનક છે, તો વચમાં પંડેહાની ખાસ ગોઠવણ કરવાની આવશ્યકતા છે.

(૬) સીમરો બંદર કરવાના અને ઉપડવાના સમાચાર અંગ્રેજીમાં સીટી ઉપર ટાંગવામાં આવે છે, તેવાજ સમાચાર ગુજરાતીમાં ટાંગવાના ખાસ જરૂર છે.

(૭) કાળકાળ, ઉપરનો ભાગ, બજારૂ વિગેરેમાં ગંદકી થવા ઉપરાંત બજારૂમાં પાણી ભરાઈ રહે છે, તે માટે માર્ગ કરવાની જરૂર છે.

(૮) Wash House-એકજ ન્હાવા ધોવાનો ચોરડો છે તો એક બીજા ચોરડાની જરૂર છે. અને તેમાં એક મીડા નળની ખાસ જરૂર છે.

(૯) ડોક્ટર સાહેબે હુમ્મેશા વપાસ કરવાની જરૂર છે, અને હવા લેવા ધ્યારે આવણું તે વખત સુકેરર કરી ગુજરાતીમાં નોટીસ મૂકવાની જરૂર છે.

(૧૦) પહેલા બીજા વર્ગમાં હિન્દી ગૃહસ્થો પણ સારી રીતે મુસાફરી કરે છે અને તે વર્ગના લોકોને આનંદ કરવા માટે ખાના મુકેલા હોય છે, જે ઉપર વિદેશી ગૃહસ્થોજ મોજ લોગવી શકે, જેથી મોટી ભવના હાર્મોન્યમો પહેલા બીજા વર્ગમાં રાખવાનો જરૂર જણાય છે. ઉપરની બાબતોમાંથી બતા શકે તેટલી બાબતો ઉપર વિચાર ચલાવી યોગ્ય કરવા કૃપા કરશો તો આત્યંત આભાર થશે. એજ અરજ.

ડી. આપ સર્વેનો તાબેદાર સેવક,

ગુલાબચંદ મુલચંદ બાવિશી.

હડમારતર.

દારેસલામ.

મેટેલીક શીલ્પમયી બાલ્કોનને ચોરડો ચોલે છે.

ખપોલીના પાણીના સ્વતંત્ર ઇન્જરા સામે ચેમબરનો પ્રોટેસ્ટ.

ચેમબરની કમીટીએ ખપોલીના પાણીના આપવામાં આવેલા સ્વતંત્ર ઇન્જરા સામે જે પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવ્યો હતો તેના સંબંધમાં ના. હીંદી સરકારના બોર્ડ ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રી અને મ્યુનીશિપલ ઉપર એક તારનો સંદેશો મોકલીને એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ગઈ તા. ૬ હી એપ્રિલને દીને કમીટી તરફથી જે પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો તે વેપારી ખાતા તરફથી તમારા ખાતામાં તેના કડચા માટે હીંદી સરકાર તરફથી મોકલવામાં આવ્યો છે. આ બાબતમાં ઘણા અગત્યના સવાલો સમયલા હોવાથી અને તેમાં જે નીચમ સમાયેલો છે તે ભ્રતાં અમારી કમીટી આશા રાખે છે કે ખપોલીના પાણી માટે સ્વતંત્ર ઇન્જરા આપવાના સચાલ ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીને તેનો સંતોષકારક ફરજો કરવામાં આવશે.

પુર્વ આફ્રીકાના હીંદીઓનો સવાલ.

ઇ હીયન મચન્ટસ ચેમબરે હીંદી સરકાર ઉપર મોકલેલો સંદેશો.

મુંબઈની ઇડીયન મચન્ટસ ચેમબર એન્ડ બુરો તરફથી હીંદી સરકારના વેપાર ખાતાના વડા ઉપર તારનો નીચલો સંદેશો મોકલવામાં આવ્યો છે.—

પુર્વ આફ્રીકાના હીંદી ડેલીગેટો તરફ ઈંગ્લેન્ડની સંસ્થાનો ખાતાની ઓફીસે જે વળણ અખચર કીધી છે અને ખામ કીને સંસ્થાનો ખાતાના પ્રધાન લોડ મીલનરે સરકાર કોઈ રીતે બંધાઈ નહીં બંધ તેલો જે જવાબ વાલ્યો છે તે તરફ એકની નજરે જોય છે. પુર્વ આફ્રીકાનો મામલો ઘણો કઠેકટ બનતો બંધ છે અને હીંદીઓના લલો ગંભીર જોખમમાં છે. જ્યો આગી મનપુર્વક રીતે પણ મકઠપલે નામદાર હીંદી સરકારને આગ્રહ કરીયે છીએ કે કોઈ પૂનુ છેવટના ચુકાત પર આવવામાં આવે તે આગમ્ય મામલો કંઈલો ગંભીર છે તે ઉપર સંસ્થાનો ખાતાનો ઓફીસનું ધ્યાન એવું.

નીઝામના રાજ્યમાં રૂની જગાતમાં વધારો.

ફરમાન બહાર પડ્યા આગમ્ય ખરીદલા માલના સંબંધમાં મુકાયેલી છુટ.

હેદ્રાબાદના રાજ્યમાં રૂની નીકાશ ઉપરની જગાત નામદાર નીઝામે એક ફરમાન બહાર પાડી જેવડી કીધી હતી. આના સંબંધમાં ચેમબર તરફથી તથા મુંબઈના મીલ માલિકોની મંડળી તરફથી નામદાર સરકારને એવી અરજ કીધી હતી કે જે દીસે એ ફરમાન બહાર પાડવામાં આવ્યું તે આગમ્ય ખરીદવામાં આવેલા માલ ઉપર આગમ્ય જગાત લેવાને નામદાર નીઝામ સરકારને સમજાવવી. એ બાજે પત્ર વહેવાર ચાલ્યા પછી નામદાર નીઝામની સરકારે બહેર કીધું છે કે તા. ૧૨ મી ડીસે ૧૯૧૯ના દીવસની આગમ્ય જે માલ ખરીદવામાં આવેલો પુરવાર કરવામાં આવશે તે ઉપર લેવામાં આવેલી વધારાનો જગાત પાછી વળતર આપવામાં આવશે.

ચેમબરના મેલ માસના અંકમાં ૪૯૦ મા પાન પર સ્ટીમર ઉપર મુસાફરોને પડતી હાડમારીના સંબંધમાં મેશર્સ પદમગી કુંવરજી એન્ડ કું. તરફથી પત્ર આવેલો એમ લખવામાં આવ્યું છે. પણ તે સંબંધમાં મી. જી. રાજા મનસી લોહાવાનો પત્ર આવ્યો હતો કે તે પત્ર વેદી તરફથી મોકલવામાં આવ્યો ન હતો પણ તેઓ તરફથી અલગ મોકલવામાં આવ્યો હતો.

હિંદી પ્રધાન તરફથી નીમવામાં આવેલી કેમીકલ સરવીસ કમીટી.

તેનો બહાર પાડવામાં આવેલો રીપોર્ટ.

નામદાર હિંદી પ્રધાન તરફથી હિંદમાં કેમીકલ સરવીસ નામની સ્થાપણાચાત્રની ખીત વણી કરવા માટેના ખાતાની તોફરીતુ ખાતું સ્થાપવા અને શોધખોળ કરવા માટેની લેબોરેટ રીચિા સ્થાપવા સારૂ તપાસ ચલવવાને પ્રોફેસર ડા૦ જે. એફ. ચોરપના પ્રમુખપણા હેઠળ જે કમીશન નીમવામાં આવ્યું હતું, તેનો રીપોર્ટ હાલમાં બહાર પડ્યો છે જે ઉપરથી જણાય છે કે આ કમીટીએ કેમીકલ સરવીસ સ્થાપવાની સાથે નીચે મુજબની કેટેલીક બાણુવા ભેગ લલામણે રીધી છે.---

કેમીકલ સરવીસ નામના ખાતાની સ્થાપના કરવી.

દેહશદુન ખાતે સ્થાપણુ બાળતની શોધખોળ કરવા માટે એક વડું મથક અથવા ઇનસ્ટીટ્યુટ કેમીકલ સરવીસના હીરેક્ટર જેનરલ હસ્તક રાખવું અને એ હીરેક્ટરના હાથ નીચે કેટેલાક ડેપ્યુટી હીરેક્ટર રાખવા.

દરેક ડેપ્યુટી હીરેક્ટર એક ખાસ લુદા ખાતા માટે નીમાવે ભેધએ, અને એ લુદા લુદા ખાતા નીચે મુજબની ૪ બાળતના નાખવ :—(૧) ઇનચોરગેનોક અને પ્રીલીકલ કેમીસ્ટ્રી, (૨) ચોરગેનોક કેમીસ્ટ્રી, (૩) મેટલરજીકલ કેમીસ્ટ્રી (૪) એનેલીટીકલ કેમીસ્ટ્રી

દરેક પ્રાવમાં શોધખોળ કરવા માટે સ્થાનીક સરકારના કાણુ હેઠળ એક ઇનસ્ટીટ્યુટ મુખ્ય હોવે ગના મથકે હણું કરીને તે હીરેક્ટર ઓફ રીસચ નામના એક અમલદારના હાથ હેઠળ સોપવું.

શોધખોળ કરનાર વડા ઇનસ્ટીટ્યુટે નીચે મુજબ કામકાજ બજાવવું :—

(૧) નવા નવા ટોળો ઉભા કરવા અને નવી રૂલીઓની ખીલવણી કરવા માટે સારા પાયા ઉપર તેનો સ્થાપના કરવી.

(૨) પ્રાંતીક ઇનસ્ટીટ્યુટમાં કંઈ બાળત અગત્યની જણાય તો તેની તપાસ હીરેક્ટર જેનરલની મંજૂરી લઇને તે બાજે તપાસ ચલાવવી. એવી તપાસ ભે હીરેક્ટર જેનરલ કે હીરેક્ટર ઓફ રીસચને ભે પ્રાવ માટે કંઈ અગત્યની નહીંખી લાગે પણ તેથી કંઈ શોધખોળો બાજે અજવાણું પડતુ હાર તો તેવા તપાસ ચલાવવી.

(૩) વડા મથક અને પ્રાંતીક મથકોના અમલદારો વચે વાદવીવાદ અને કોનફરન્સો ભરીને ચકેકના વીચારો અને અનુભવના વાડ રાખવા.

(૪) જરૂર ભેશુ પ્રચકરણતુ કામ બજાવવું અને તેને લગતી વીગતોથી ખીબા પ્રાંતોને વાકેફ કરવા

મેટેલીક શીલી ગની સારી હીબાધન ગમચે કે ?

(૫) જરૂર પડે તો એ માટેનાં ચોપાનીઆં બહાર પાડવાં

ચોધખોળ માટેના પ્રાંતીક ઇનસ્ટીટ્યુટે નીચે મુજબ કામકાજ બજાવવું:—

૧ રસાયણીઓ અને તેઓને લગતા કામકાજ બાળે વાંકે રહેવું; અને એ કંઈ વપાસ જગ્યાનાં સોંપવામાં આવે તો તેવી તપાસ કરવી.

૨. વડા મથક વરકૂથી કોઈ નવા ઉદ્યોગ બાળે તપાસ થવા પછી તેવા ઉદ્યોગની ખીલ-ફણી કરવા અને તેને પગભર કરવાનાં પગલાં લેવાં.

૩ પ્રાંતને લગતા ચૌકમ ઉદ્યોગોની ખીલવણી કરવા માટે તેની તપાસ હાથ ધરવી

૪. પ્રાંતમા જેટલી જરૂર પડે એટલું રસાયણી પ્રથમરણુ કામ બજાવવું

૫. પ્રાંતના ઉદ્યોગોની જરૂરીઆવ મુજબ પ્રાંતમાં એ માટેનાં નાના પેટા ખાતાઓ ડેખા કરવા.

પ્રથમરણુ માટે એવી ચોકવણ હોવી જોઈએ કે એક પહેડી વરકૂથી વપાસ માટે કંઈ જાખતો રજુ થાય તો આવી તપાસનો લાભ તે પહેડીને ચોક્કસ મુદત મુધી આપીને તે બહાર લાભને માટે જણાવવી.

આ નોકરીને લગતા સલાસદોની સેવા કોઈ મેલવવા માગે તો તે માટેના કરાવેલો લવાજમ આપવામાં આવે તો તેવી સેવા તેઓને ઉછીડી આપવી.

ખાનગી આજ્ઞામીઓ સાથે કોઈ ચીજ ણનાવવા બાળત વડા ઇનસ્ટીટ્યુટે હરીફાઈ ચલાવવી નહી, પણ રસાયણને લગતા હુનરોની ખીલવણી થતાં તેની વીગતો ખાનગી પહેડી એને બની શકે ત્યારે જણાવી દેવી.

રસાયણી ઉદ્યોગોની બાબતની જાણીની રૂઢીઓ બાંધે જરૂર પડે ત્યારે એકસપોટ મારફતે તેની સ્થાપના કરવો માટે તપાસ ચલાવવી.

સેટલ ઇનસ્ટીટ્યુટનું કામ એક બોર્ડ મારફત ચલાવવું જેના ડીરેક્ટર જેનરલ પ્રમુખ યજ્ઞાચે અને બીજા ડાયરેક્ટરો સલાસદો જણાશે

વડા ઇનસ્ટીટ્યુટના પ્રાંતીક ઇનસ્ટીટ્યુટ ઉપર કંઈપણ કારોબારી માનુ રહેશે નહી પણ ડીરેક્ટર ઓફ રીસર્ચની નેમણુંક માટે ડીરેક્ટર જેનરલની બહુલી જોઈશે

ડીરેક્ટર અને ડાયરેક્ટરોએ પ્રાંતીક ઇનસ્ટીટ્યુટોની વારંવાર મુલાકાત લઈને તેઓના કામમા મદદ કરી સલહ આપવી

પ્રાંતક સરકારે પ્રાંતીક ઇનસ્ટીટ્યુટોમા કામ બજાવવા રસાયણીઓની નેમણુંક ડીરેક્ટર જેનરલ અને ડીરેક્ટર ઓફ રીસર્ચની મંજૂરી લઈને કરવી.

આ રસાયણીઓ કેમીકલ સરવીસના સલાસદો હોવા જોઈએ

જેતીવાડી ખાતાના રસાયણીઓને આ સરવીસમા હાલતુરત ગણવા નહી

જંગલ ખાતાની, લડાઈ ખાતાની, એસે ગારવરની, તળીમી સ્ટોર્સ ખતાની, જીઓલોજી-કલ સરવે અને બીજા સરકારી ખાતાના રસાયણીઆની નોકરી અને કેમીકલ સરવીસ વચ્ચેના બંધ રીપોર્ટના પાચમા પ્રકરણમાં જણાવ્યો છે તેવો રાખવો.

ધી બોર્ડે ટાઇલ માટે ૨૧ બેઝ ઓટ, ફેટ. મુ.બં.

જેમ અને તેમ જલદી સાયન્સના ખાતા માટે એક પ્રધાનપદ ઉભું કરવું.

કેમીઠલ સરવીસ માટેના ઉમેદવારો ૧૫ મા પ્રકરણમાં જણાવવા મુજબ મેળવવા.

એનેલીટીઠલ કેમીસ્ટ્રી ખાતાના ડીરેક્ટર જેરનરે પ્રાંતીક સરકારના પ્રયત્નોથી એને હીંદના સ્વયંસેવક પ્રયત્નોથી ચોપાથી વાકેફ કરવા.

પ્રાંતીક સરકારના પ્રયત્નોથી એક ડીરેક્ટર એક રીસચના હાથ હેઠળ કામ બાળવે, અને તેઓએ હાલમાં કેમીઠલ એકામીનર જે કામ બાળવે છે તે ઉપાડી લેવું.

ભંગલોરની સાયન્સ ઇનસ્ટીટ્યુટનો કેમીઠલ સરવીસ સાથેના સંબંધ એ ઇનસ્ટીટ્યુટની કાઉન્સિલની સુચનાઓ બાજુવા પછી નકકી કરવો.

રસાયણી શોધખોળ કરવાનું વડું સેન્ટલ ઇનસ્ટીટ્યુટ ૧૧ મા પ્રકરણમાં જણાવવા મુજબ સ્થાપવું.

સેન્ટલ ઇનસ્ટીટ્યુટ અને દરેક પ્રાંતીક ઇનસ્ટીટ્યુટ સાથે પુછપરછનું ખાતું, રેકોર્ડ એપ્રીસ, એક લાઇબ્રેરી અને એક ગ્રુપીયમ સ્થાપવાં.

સેન્ટલ ઇનસ્ટીટ્યુટે પોતાની શોધખોળો વગેરે એક ચોપાનીક બહાર પાડીને બહાર કરવી.

હીંદના રસાયણોની એક સરવે જેમ અને તેમ જલદી થવી જોઈએ છે.

કેમીઠલ સરવીસ માટેના ઉમેદવારોને ૬ ઠા પ્રકરણમાં જણાવવા મુજબની તારીખ આપવી.

કેમીઠલ સરવીસ માટે જરૂર પડે તો કેમીઠલ ખાતા અને સુનીવરસીટીના ખાતાઓની હિસાબ પામેલા ઉમેદવારો મેળવવા.

હીંદી સરકારે આ સરવીસ માટે ચોગ્ય નીવડવાની તાલીમ લેવા માટે વિદ્યાર્થીઓને મોકલ આપવી.

આ ઉપરાંત કેટલીક વધારે લંગાણમાં સુચનાઓ છે કે જે વીગત અને જણાવવાની જરૂર નથી.

રીપોર્ટ નુ નિષ્પક્ષપાતપણે જો અવલોકન કરીએ તો એમ જણાવવું જોઈએ કે તે યથોચ્ચ બુધ્ધીપુર્વક રચવામાં આવ્યો છે. પણ હમારે ઘણીજ ફીલગીયથી લખવાની ફરજ પડે છે કે જે પયા ઉપર એ રીપોર્ટની તમામ રચના કરવામાં આવી છે તે પાચે બીલકુલ સાબીત નથી. રીપોર્ટનું બંધારણ એક એવા સીદ્ધાંત ઉપર રચવામાં આવ્યું છે કે હીંદુસ્થાનની હુજર ઉચેગાતો ઉત્તરીને સારૂ એક “ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સરવીસ” જરૂરની છે. આ સીદ્ધાંત, જાણે કે સ્વચીદ્દ હોય તેમ ના. સરકારે તેનો સ્વીકાર કરીને તે ચોજનાના ઉપાયો અને બંધારણ નક્કી કરવાને સારૂ એક કમીટી નીમી હતી કે જે કમીટી તરફથી આ રીપોર્ટ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.

હાલની વેપાર ઉચેગાની દેશની અગ્રવણ ભેટાં પણ એજ અતુમાન ઉપર આપણે આવ્યા વીના ચાલે તેમ નથી.

હુમે આશા રાખીએ છીએ કે, ના. સરકાર એ રીપોર્ટ ઉપર હાવ તુરત કાંઈપણ પગલાં નહીં લેતાં તે સવાલ હવે પછી સુધારણી રૂપે જે નવી ધારાસભાઓ સ્થપાયે તેને એ કામ સોંપશે.

આંકડા વગેરે.

નવી બેંક ટોક કંપનીઓ.

ગયા માર્ચ માસમાં બ્રિટિશ હિન્દુસ્તાનમાં તથા માધ્યમોચી રાજ્યમાં સ્થપાયેલી બેંક ટોક કંપનીઓની વીગત નામ ઠેકાણા વીગેરે હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણા.	કામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૧. બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને ઇન્ડિયન બેંક (અ) બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને લોન બેંક.	ડાયરેક્ટર, એન. કે. ચાંધરી રંગપુર.	ધીરધાર	૨૦,૦૦૦
૨. બેંક ઓફ ઇન્ડિયા બેંક ...	ડાયરેક્ટર, કે. વેદા-ચલા ચેટ્ટીયર, મદ્રાસ.	ધીરધાર અને શરાશી	૨૦,૦૦૦
૩. નેશનલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા ...	મેનેજિંગ ડાયરેક્ટર વી. આઇ. પારેખ મુંબઇ.	શરાશી ધ ધો	૫,૦૦,૦૦૦
૪. સુરત ઇન્ડિયન બેંક ...	મેનેજિંગ એજન્ટ, એચ. આઇ. પારેખ એન્ડ કું. સુરત.	"	૧૫,૦૦,૦૦૦
૫. બેંક ઓફ નેશનલ નારાનહાસ એન્ડ કું. ...	મેનેજિંગ ડાયરેક્ટર, એન. ગરલ્લી, મુંબઇ.	"	૫,૦૦,૦૦૦
મુંબઇ કુલ ...	...	...	૨૫,૦૦,૦૦૦
૬. મોગીર ઇન્ડિયન બેંક ...	મેનેજિંગ એજન્ટ, ચેટ્ટીયર બ્રધર્સ, મોગીર.	ધીરધાર અને શરાશી ધ ધો.	૧,૦૦,૦૦૦
(બ) વીમા કંપની.		કુલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને લોન ..	૨૬,૪૦,૦૦૦
૭. ન્યુ ઇન્ડિયન બેંક કંપની ...	મેનેજિંગ એજન્ટ, ડી. જી. વીન એન્ડ કું મુંબઇ.	ઇન્ડિયન વીમા.	૫૦,૦૦,૦૦૦
		બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને લોન ...	૭૬,૪૦,૦૦૦

પ્રી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક, ૨૧ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, મુંબઇ.

નામ.	અગ્રેસર અને કેશણું.	કામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦.
૨. રેડીંગ (અ) કે આપરેલીવ એસોસી- એશન. અજમેર મેરવારા. નસીરાબાદ કે-આપરેલીવ રેટાર્સ	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, આર. સી. મીસરા, નસીરાબાદ.	પરચુટલુના વેપારી, કમીશન એજન્ટો અને બનાવનાર વગેરે.	૫૦,૦૦
(બ) પ્રીન્ટીંગ પબ્લીશીંગ અને રેટાઇનરી	મેનેજર, એસ. મીન.	પ્રોપરાઇટરસ. એડી ટરો, છાપનાર, પ્રગટ કરનાર વગેરે	૨,૦૦,૦૦૦
૬. ઇન્ડિયા પ્રીન્ટીંગ અને પબ્લી શીંગ કંપની	મેનેજીંગ એજન્ટો, મેસર્સ વાજપે એન્ડ કું. ૧૯૬, હેરીસન રોડ, ઠલકતા	છાપા પ્રગટ કરનાર અને છાપનાર વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૭. ઇન્ડિયન નેશનલ પબ્લીશર્સ ...	પદ-૨ એસ્ટન રોડ, કાનપુર.	બંગાલ કલ. છાપણી વગેરે.	૪,૦૦,૦૦૦ ૫૦,૦૦૦
૧૧. હિન્દુ જર્નલસ	૪૫, આરકોટ શ્રીની- વાસા આરિસ સ્ટ્રીટ, બેંગલોર મીડી.	આપલીઆ મેગેઝિનો છાપવાળું અને પ્રગટ કરવાળું વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૧૨. અન્યથાપ્યા મદ્રાના સલા ...	કુલ પ્રીન્ટીંગ, પ બ્લીશીંગ અને રેટાઇનરી.		૬,૫૦,૦૦૦
(ક) ખીલઓ. બંગાલ.	મેનેજીંગ એજન્ટો, સેન અને ગુપ્તા ૨૦ મે ગો હેન કલકતા.	આમહાં બનાવનાર. પરચુટલુ વેપારી.	૧૦,૦૦,૦૦૦ ૫૦,૦૦૦
૧૩. ઓરીઅન્ટલ ટેનરીજ ...	૨ હેર સ્ટ્રીટ, કલકતા	હરેક ભાવના વાંછું ત્રના યંત્રો બના વનાર અને વેચ- નાર વગેરે.	૧,૫૦,૦૦૦
૧૪. સેન્ટ્રલ ઇનવેસ્ટમેન્ટસ ...	૩ ઉલ્લાહીસી સ્કેવર કલકતા.		
૧૫. હેરોલ્ડ એન્ડ કું. ...	૪ ફેરલી પ્લેસ, કલકતા.	મોટરકારનો વેપાર કરનાર વગેરે.	૨૦૦૦,૦૦૦
૧૬. ફોર્ડ મોટરસ (કલકતા) ...			

નવા પ્લાનોના ખીલગીમાં ટાઇપ્સ કેલ્કુલેશન પાઠ છે ?

નં. નામ. *	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.
૧૭. ફ્રેંચ મોટરકાર કંપની ...	૨૬૪-૩ લોવર સરકયુ- લર રોડ કલકત્તા.	મોટરકાર, સમી કરન ર, બનાવ નાર અને વેચનાર વગેરે.
૧૮. એએનકો એન્ડ કું. ...	૪, મંગોમોહન સુલીક લેન કલકત્તા.	બનાવનાર અને વેપાર કરનાર.
૧૯. હિન્દુસ્તાન કુટ પ્રીઝર્વીંગ કું.	એજન્ટો, સીરકાર એન્ડ કું. ૭, સ્વેલો લેન, કલકત્તા.	ખોરાકને માટે પત રાના ડબ્બા બના વનાર.
૨૦. સ્ટાન્ડર્ડ ડ્રગ એન્ડ કેમીકલ કું.	ડાયરેક્ટર, પી. દાસ ૧૯, રાધા બગીચા સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	રસાયણીક, શારી રીક અને ધીણ એસ, તેલો અને દવાઓ વગેરેની તપાસ.
૨૧. એન. રજબઅલી એન્ડ કું. ...	૫ મીથનરો, કલકત્તા.	પરચુટલુના વેપા- રીઓ, કમીશન એજન્ટો, દલાલો વગેરે.
૨૨. મેસર્સ સન્યાશ અગરવાળા ...	૮ એલડ કોર્ટ હાઉસ કોરનર કલકત્તા.	કોલસાની ખાણો- તપાસ રાખનાર અથવા તેનું એજન્ટ તરીકે કામ કરનાર.
૨૩. કલકત્તા ષ્લાસ એન્ડ સીલીકેટ વર્ક્સ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો થો બ્રધર્સ એન્ડ કું. ૨૩ ટેન્ડ રોડ કલકત્તા.	પરચુટલુ વેપાર અને શીશીઓ અને નળીઓ વગેરે બનાવનાર.
૨૪. કલકત્તા ફરનીચર વર્ક્સ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો કે. એમ. મોએન, એન્ડ કું. ૧૨, ડેલહાઉસી સ્ટ્રેટ કલકત્તા.	ફરનીચર વગેરે બ- નાવનાર, હેથાવ ચડાવનાર અને વેપાર કરનાર.
૨૫. યુનાઇટેડ એજન્સી કું. ...	૭ સ્વેલોલેન કલકત્તા.	પરચુટલુના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.

નં. નામ.	અધેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧૦૦૦.
૨૬. પટના ટેનેરીજ ...	મેનેજીંગ એજન્ટ, મીન અને સન્સ.	ચામડાઓ રંગનાર અને ચામડાનો સામાન બનાવનાર	૧૦,૦૦,૦૦૦
૨૭. એસીયાટીક કેમીકલ વર્ક્સ ...	મેનેજીંગ એજન્ટસ, સેન મહુમહાર એન્ડ કુંપની.	રસાયણો, દવાવા ળાઓ, અને એવી બીજી પરચુરણ દવાણું કામકાજ કરનાર.	૫,૦૦,૦૦૦
૨૮. વોલટર લોઠ એન્ડ કું.	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, ઈમ્પલ્યુ. ને બ્રેડશી, ૪ એસ. લેનેડ ઇસ્ટ કલકત્તા.	બંદુકો દેશાવર મોઠ લનાર અને વેચ- નાર વગેરે.	૧૫,૦૦,૦૦૦
૨૯. નેશનલ લોઠ અને ઈર્ષન નીચરીંગ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ભીમજી પારપીઆ એન્ડ કું. ૧૪, કેલા સરાઈ રોડ, કીડરપોર.	લોઠાને લગતું દરેક કામકાજ કરનાર	૫,૦૦,૦૦૦
૩૦. આન્ધ્રા આયુર્વેદીક ફારમસી..	ડાયરેક્ટર, ડી. એ. લક્ષ્મીપથી, મદ્રાસ.	બંગાલ કુલ ...	૧,૫૨,૦૦,૦૦૦
૩૧. બીની એન્ડ કુંપની (મદ્રાસ)	ચેરમેન એ. પી. સીમો ન્ડસ મદ્રાસ.	આયુર્વેદીક દવાઓ બનાવનાર.	૩,૦૦,૦૦૦
૩૨. મહુરા ઠાઈંગ કુંપની	ચેરમેન એ. પી. સીમો ન્ડસ મદ્રાસ.	પરચુરણ વેપારી.	૫૦,૦૦,૦૦૦
૩૩. હીઓપીટલ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	સેક્રેટરી, કે. એલ. વેન કટરામ મહુરા.	સુતર અને કાપડ રંગનાર તથા ઠાઈ દેનાર વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૩૪. લક્ષ્મીનારાયણ રામગોપાલ એન્ડ સન્સ ...	ડાયરેક્ટર એન. એમ. હાર્ટર મદ્રાસ	જોડાણ કારખાનું અને ચામડાઓ.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૩૫. નજરથ બીસક્રીટ મેન્યુફેક્ચરીંગ	સુબધ. ડાયરેક્ટર એમ. રામ ગોપાલ સુબધ. સેક્રેટરીઓ અને એજ- ન્ટો, એલ. સી. ડી. નજરથ અને કુંપની પુના.	મદ્રાસ કુલ...	૭૫,૦૦,૦૦૦
૩૬. નજરથ બીસક્રીટ મેન્યુફેક્ચરીંગ	ડાયરેક્ટર એમ. રામ ગોપાલ સુબધ. સેક્રેટરીઓ અને એજ- ન્ટો, એલ. સી. ડી. નજરથ અને કુંપની પુના.	પરચુરણ ધંધો અને કમીશન એજન્ટ, પાંલ, બીસક્રીટ અને કેક બનાવનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૩૭. નજરથ બીસક્રીટ મેન્યુફેક્ચરીંગ	ડાયરેક્ટર એમ. રામ ગોપાલ સુબધ. સેક્રેટરીઓ અને એજ- ન્ટો, એલ. સી. ડી. નજરથ અને કુંપની પુના.	પાંલ, બીસક્રીટ અને કેક બનાવનાર વગેરે.	૬,૦૦,૦૦૦

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	રૂ.
૩૬. સીધા ટેકેસી અને મોટર ટ્રાન્સ પોટ કુંપની	મેનેજીંગ એજન્ટો, લ. નારણદાસ એન્ડ કુંપની ઠરાંચી, સીધા.	મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ સરવીસનું કામ-કાજ કરનાર.	૫,૦૦
૩૭. હિંદ બટન ફેક્ટરી અને મેટલ વર્ક્સ	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, દ્વારકાદાસ જગમોહન દાસ એન્ડ કુંપની સુબાધ.	લોહાં અને પીત્તળના સામાન બનાવનાર અને સોના ચાંદીના બટન બનાવનાર.	૨૫,૦૦,
૩૮. ભોમ્બે એનજીનીયરીંગ કું. ...	એજન્ટો મોહમદ અમી નની કુંપની સુબાધ.	સીવીલ અને મીકે નીકલ એનજીનીયર વગેરે.	૧૦,૦૦,૦૦
૩૯. બેલ્લયમ મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ ટ્રેડીંગ કું.	એજન્ટ એસ ભગવાન દાસ એન્ડ કું. ૭-૯ કાવસલ પટેલ સ્ટ્રીટ, ફાઈટ સુબાધ.	મોટરકાર વગેરેનું જાણીતું કામ કરનાર.	૫,૦૦,૦૦
૪૦. ઇન્ટેગ્રેલિટી રીપ્રાડકશન કું. એન્ડ ઇન્ડીયા	સેક્રેટરીઓ, ટ્રેઝરરો અને એજન્ટો, બ્રિડજી અને કાવડે અમદાવાદ.	ફાઈટો પાડનાર.	૫,૦૦,૦૦
૪૧. શીકારપુર ઈલેક્ટ્રીક સપલાઈ કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, એમ. જે. પંજાબી એન્ડ કું. સીકારપુર, સીધા.	વીજળીને લગતો સામાન યુરો પાડનાર.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૪૨. વેસ્ટર્ન ઇન્ડીયા ટેનેરીજ ...	એજન્ટસ, પંડીત કાઝી એન્ડ કું. સુબાધ.	કેળવાયલા અને ખીન કેળવાયલા ચામડાં વગેરે.	૨૦,૦૦,૦૦૦
૪૩. જનરલ કમીશન કુંપની ...	સેક્રેટરીઝ, ટ્રેઝરરસ અને એજન્ટો, બી. પટેલ એન્ડ કુંપની સુબાધ.	જનરલ મરચન્ટ અને કમીશન એજન્ટ.	૫૧,૨૫૦
૪૪. મેસોપોટેમીયા મોટરસ ...	ડાયરેક્ટર એ. એચ. લ્યુસીંગ હયુજસ ફાઈટ ફાઈટ, સુબાધ.	મોટર સાધકલ વગેરે વેચનાર બનાવનાર	૫,૦૦,૦૦૦
૪૫. સમાલભાઈ નથુભાઈ કુંપની...	વી. સી. ત્રીવેદી નડીઆદ.	રંગો, કોટન સુતર કાપડાંમાં કામ કરનાર	૪,૮૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે રૂ. ૨૧ લેંક સીટ, ફાઈટ, સુબાધ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૪૬. આરગસ એટોમોબાઇલસ ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની ...	એન ટો, સી. ટી. કાપડીયા અને કંપની મુંબાઈ.	મોટરકારો અને સાઇકલો વગેરેમાં વેપાર કરનાર.	૨૦,૦૦,૦૦૦
૪૭. વેસ્ટર્ન ઇન્ડીયા બીલ્ડીંગ એનજીનીયરીંગ કંપની ...	એન ટો મોહમદ અમાન અને કંપની.	"	
૪૮. ન્યુ બોમ્બે પ્રશ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની ...	એન ટ મોહમદ અમાન સાથે ગાંધી અને કંપની મુંબાઈ	પ્રશ બનાવનાર.	૩,૦૦,૦૦૦
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સ.		મુંબાઈ કુલ...	૧,૨૫,૫૬,૦૫૦
૪૯. બનારસ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ...	પોનીકયા ચોક, બનારસ સી.ટી.	સામાન્ય ધંધો.	૫,૦૦,૦૦૦
૫૦. અલાહાબાદ સોય કંપની ...	૧૫, કેનીંગ રોડ, અલાહાબાદ.	સાબુ બનાવવા વગેરે.	૫,૦૦,૦૦૦
૫૧. ફેરેસ્ટ પ્રોડક્ટસ ...	મોલ એમપાયર એનજીનીયરીંગ કંપની કાનપુર.	રોગાન અને જંગલને લગતી ચીજો માં કામ કરનાર.	૫,૦૦,૦૦૦
૫૨. પમા સ્વહેશી સ્ટોર્સ ...	૨૬, હાલી ગેટ બોક્સ હાલી ઠરવાજા, મમા.	સ્વહેશી માલમાં કામ કરનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
ફીલ્ડી.		કુલ યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સ ...	૧૬,૦૦,૦૦૦
૫૩. ફીલ્ડી સ્પોર્ટ્સ વર્ક્સ ...	ફીલ્ડી.	રમકડામાં કામ કરનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૫૪. સ્ટેવરાઈડસ ...	"	શેતરંજી બનાવનાર	૧૦,૦૦,૦૦૦
૫૫. પંબજા ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એજન્સી.	"	ઓધોગીક અને વેપારી ચણવણ બીલાવવા માટે.	૨,૦૦,૦૦૦
આસામ.		ફીલ્ડી કુલ...	૧૩,૦૦,૦૦૦
૫૬. ચક્રવર્તી સરમા એન્ડ કું. ...	મેનેજીંગ કાયરેક્ટર બી.એમ. ચક્રવર્તી સાથે લહેટ.	જનરલ મરચંડ અને કમાણ એજન્ટ.	૨૦,૦૦૦
		બીજાઓ કુલ...	૩,૮૧,૭૬,૦૫૦
		ટ્રેડીંગ... કુલ	૩,૮૮,૭૬,૦૫૦

નજી પ્લાનના બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ ડાઉન પુરી પાડે છે?

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
૩ મીલો અને પ્રેસો. (અ) કોટન મીલો. બંગાલ.			
૧૭. બીરલા કોટન અને સ્પીનિંગ અને વીર્વીંગ મીલો ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, બીરલા બ્રધર્સ, ૧૩૭ કેનીંગ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	કાંતવાનું વણાટ, કાપડો તૈયાર કરવા રૂની ગાંસડી છ- નમાં તૈયાર કરવી, શણ, જ્યુટ વગેરે	૧૫,૦૦,૦૦૦
૧૮. પેલેનીઅન ડાવર મીલો ...	સેક્રેટરીઝ, અને એજન્ટો, પી સીવાસ સુન્દ- રામ ચેટી અને બી- નગો, કોઈમબટુર.	રૂ. ઉત્તર અને દેશમ કાંતવાનું અને વણવાનું વગેરે	૧૫,૦૦,૦૦૦
૬. ભારત સ્પીનિંગ અને વીર્વીંગ કુંપની ...	એજન્ટો, પુરુષોત્તમ ગોવિંદજીની કુંપની સુબાઈ.	રૂ કાંતવાનું અને વણવાનું કામ કર નાર વગેરે.	૫૦,૦૦,૦૦૦
૦ શ્રી પીનાકી મીલ્સ ...	એજન્ટો, નાલમસાઈ ડાહ્યાભાઈ ડારાવામી એન્ડ કું. અમદાવાદ.	" "	૮,૦૦,૦૦૦
(બ) શણની મીલો. બંગાલ		સુબાઈ કુલ ...	૫૮,૦૦,૦૦૦
કલકત્તા જ્યુટ મીલો.	મેનેજીંગ એજન્ટો, હાલગરસ બ્રધર્સ, કલાઈવ બાર્કીંગસ કલકત્તા.	શણને વણવાનું, કાંતવાનું, કપડો બનાવવાનું ગાંસડી કાપડ બનાવવાનું વગેરે કામકાજ કરનાર.	૫૦,૦૦,૦૦૦
(ક) ઉત્તર, દેશમ, શણ વગે- રની મીલો. સુનાઈટ્સ પ્રેવીન્સ.	કાલીઆ તોલા શહા- મનપુર.	સુતર ને દેશમનું રંગવાનું વણવાનું કામ કરનાર.	૨,૦૦,૦૦૦
(ડ) કોટન અને જ્યુટ સ્ક્રૂઝ અને પ્રેસો. મદ્રાસ			
કલ્યાણજી જીર્નીંગ અને પ્રેસીંગ કુંપની ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, કલ્યાણજી અને સન્સ મદ્રાસ.	રૂની ગાંસડી બાંધ વાનું કામ કરનાર.	૫,૦૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧, બેંક સીટ, શેડ, સુબાઈ.

નં. નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપસુ રૂ. ૧,૦૦૦
(ધ) રાઈસ મીલો. બંગાલ.			
૬૪. ખુલનારાઈસ મીલ કું. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, બ્રીસવાસ બ્રધર્સ ખુલના.	મીલવાળાઓ, અ- નાજના વેપારીઓ અને લોટ અને ચોખાના વેપા- રીઓ વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૬૫ અન્નપુરણા રાઈસ મીલો ..	બલચેલા, બલવાન.	ચોખાના વેપારીઓ એજન્ટો વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૬૬ મન્ડર નેશનલ રાઈસ મીલો ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, ચેટરજી ગુપ્તા એન્ડ કું. ૨-૧, હોલીડે સીટ, કલકત્તા.	મીલવાળાઓ અના- જના વેપારીઓ અને લોટના વેપા- રીઓ વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૬૭ બલી ગોંગ રાઈસ મીલો ...	મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર, ચાલર્સ એ. ગ્રેગરી, ૩, કલાઈવર, કલકત્તા	જનાવરના ખોરાક અને ચોખાની મી- લ વગેરેનો ધંધો કરનાર.	૬,૦૦,૦૦૦
ચુનાઈટ પ્રોવીન્સીસ ૮ અપર મન્ડીયા રાઈસ મીલ ...	૧૫ ડેનીંગ રોડ, અલાહાબાદ.	બરફ બનાવવાનું કારખાનું વગેરે.	૬,૦૦,૦૦૦
		ચોખાની મીલો કુલ...	૧૪,૦૦,૦૦૦
(એફ) વેહુરવાનો સાંચો અને લાકડાના મીલ બંગાલ			
૬૬ ટીમ્બર ઈમ્પોર્ટ અને એક્સ પોર્ટ કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, ઇવિંગ્સ એન્ડ કું. ૨, રાયલ એક્સચેન્સ પ્લેસ કલકત્તા.	લાકડાંના વેપારીઓ, વેહુરવાની મીલના માલિક, લાકડા ઉ- ગાડવાનું ક્ષેત્ર વ- ગેરે.	૨૫,૦૦,૦૦૦
(જી) બીજી મીલો અને પ્રેસો બંગાલ.			
૭૦ કરાંચી આઇલ મીલો. ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, સેન અને ગુપ્તા, ૨૦, બેંગ્લોર, કલકત્તા.	તેલ કાઢવાનું યંત્ર.	૫,૦૦,૦૦૦

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

નામ.	અગ્રેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦
૭૧ બીમાસપુર બોધલ મીલો ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, બોરીયન્ટલ ટ્રેડીંગ અને એનજીનીયરીંગ કું. ૧૭૨ ખાઉ બજાર સીટ કલકતા.	જમીનો, બોધલ મીલો, ચોખાની મીલો, ખાલુનો ધો વગેરેનું ખસાવીનું કામ કરનાર ના વગેરે.	૪,૦૦,૦૦૦
૭૨ મુંબાઈ હોટરસલી માલ કુંપની ...	એજન્ટસ ચેલન પ્રધર્સ અને કુંપની (ઈ)ડીઆ) મુંબાઈ. સેક્રેટરીઝ અને એજન્ટો સામલભાઈ નથુભાઈ કું, નડીઆદ.	બંગાલ કુલ ... રીબન લેસ, વગેરેનો વેપાર કરનાર.	૬,૦૦,૦૦૦ ૧૫,૦૦,૦૦૦
૭૩ સામલભાઈ કાપંગ બ્લીચીંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ કુંપની		સુવર, કાપડ, ધોનાર તથા રંગનાર વગેરે.	૨૫,૦૦,૦૦૦
૪. ચા અને બીજી વાવેવર કુંપનીઓ. (અ) ચા. બંગાલ.		મુંબાઈ કુલ ... બીજી મીલો અને પ્રેસો કુલ ...	૪૦,૦૦,૦૦૦ ૪૬,૦૦,૦૦૦
૭૪. કુતુરીટી કુંપની (૧૯૨૦)...	મેનેજીંગ એજન્ટો, હલમરસ પ્રધર્સ, કલાર્થવ બીલ્ડીંગસ, કલકતા.	કુલ મીલો અને પ્રેસો.	૨,૩૩,૦૦,૦૦૦
૭૫. મકુન્દાપુર ટી. કુંપની ...	મેનેજીંગ એજન્ટો બોરીયન્ટલ પ્લેન્ટરસ એજન્ટી, ૨૮૫-૧૦ ખાઉબજાર સ્ટ્રીટ, કલકતા.	ચાની વાવેવર વીગેરે.	૩,૦૦,૦૦૦
૭૬. રન્ટજી ટી એસ્ટેટ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, રીનભાઈ એન્ડ કુંપની ૧૦ મેટકાફ સ્ટ્રીટ, કલકતા.	ચાતું વાવેવર ચા ચા અને ચાના બી આનાં વેપાર કરનાર.	૫,૦૦,૦૦૦ ૨,૫૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ, મુંબાઈ.

નં. નામ.	અચેસર અને ઠેકાણું.	કામકાજ.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦
૭૭. ટોનીબાન ટી કુંપની ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, વીલયમ સન્સ મેનોર એન્ડ કું. ૪, સે ગો- લેન ઠલકતા.	,, ,,	૭,૫૦,૦૦૦
૭૮. સોનાચેરા ટી કુંપની ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, મરકન્ટાઇલ એજન્ટી કુંપની, કોપીલા.	ખેતીવાડી વધાર- નાર, ચા અને ડે પ્રી ઉગાડનાર વ ગેરે.	૩,૦૦,૦૦૦
૭૯. રાહાબાદ ટી કુંપની ...	સેક્રેટરી, બી એન. સહી, અમલા સહર- પુર પોસ્ટ એપ્રીસ.	ચા ની વાવણી અને ચા અને ચાનાં બીચાં વેચનાર વ ગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૮૦ નાલપેગુરી ડોરસ ટી કુંપની...	ડાયરેક્ટર, આર. સી. મુકરજી નાલપેગુરી.	ચા, ડેડી. ગળી, કાપુસ વેચનાર, વાવેલર વગેરેનું કા મકાજ કરનાર.	૨,૦૦,૦૦૦
૮૧. ઠલાકવ ટી અને પ્રોવીઝન કું.	,,	ચા અને ડેડીની ચેપો ઉગાડનાર.	૫૦,૦૦૦
આસામ.			
૮૨. આલમબાગ ટી અને ટ્રેડીંગ કું.	મેનેજીંગ એજન્ટો, ચોંધરી એન્ડ કુંપની સીલચાર.	ચાની વાવણી અને વેપાર ઉદ્યોગને વ ધારનાર.	૨,૦૦,૦૦૦
૮૩. આનન્દાબાગ ટી, કુંપની ...	ડાયરેક્ટર એસ. એલ. સીંગ.	ચાની એસ્ટેટ અને વાવણીનું કામકાજ કરનાર.	૨,૦૦,૦૦૦
(બ બીનઓ બંગાલ.			
૮૪. અગ્રીકલચરસ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ...	મેનેજીંગ એજન્ટો, એરીયન્ટલ કાર્મીંગ એજન્ટી ૨૦૭, બાઉ બજાર સ્ટ્રીટ, ઠલકતા	ચેરડી, ડાંગર વગે રેની ખેતી કરનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
આસામ કુલ ... ૪૦,૦૦,૦૦૦			
ચા કુલ ... ૧૯,૫૦,૦૦૦			
ચા અને બીજા વાવે લર કુંપનીઓ મળી કુલ. ... ૩૦,૫૦,૦૦૦			

મારસેલ્સની રંગીન લાલીઓ સફાઈદાર અને મજબુત

નં. ૦

નામ.

અગ્રેસર અને ઠેકાણું.

કામકાજ.

પ. ખોદવાની અને પથ્થરની ખાણી (અ) કોલસા. ખંગાલ.			
૮૫. ગહારીગંજ કોલ કું.	...	મેનેજીંગ એજન્ટો, શીવરાજ એન્ડ કંપ ની, રૂ. ૨૩, સ્ટ્રેન્ડ રોડ, કલકત્તા.	ખાણ અને કોલ સાની ખાણના મા લીકા.
૮૬. વેસ્ટ ડેવલી કોલ કું. પની	...	મેનેજીંગ એજન્ટો, જગે દમ્મા લોન કું. પની ૭ સ્વેલોલેન કલકત્તા.	"
૮૭. ઇસ્ટર્ન આયર્ન ...	...	મેનેજીંગ એજન્ટો, હેલી ગરસ બ્રધર્સ, એક ૧, ઠલાઈવ બીલ્ડીંગસ ૮ ઠલાઈવ સાઈટ, કલકત્તા.	"
(બ) બીજાઓ ખંગાલ.			ખંગાલ કુલ. ...
૮૮. ખંગાલ સ્ટોન કું. પની	...	૧૦૦, ઠલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.	ખાણની દેખરેખ રા ખનાર અને પથ્થર ના વેપારી
૮૯. ખંગાલ ખોદવાની અને પ્રોસ પેકટીંગ કું. પની ...	...	મેનેજીંગ એજન્ટો, શી વરાજ એન્ડ કું. પની ૨૩ સ્ટ્રેન્ડ રોડ કલકત્તા.	દરેક ભાતનો સુરંગ મારવાનું કામ ઠ રનાર.
ખરમા. ૯૦. ચોમા ઓઈલ કું. પની (૧૯૨૦).		૪૭-૫૦ ચાઈના સ્ટ્રીટ, રંગુન.	ખંગાલ કુલ .. પેત્રોલ, બીજી બની જ પદાર્થો વેચી બલ ઓઈલોમા વે પાર કરનાર અને ઓર. ધાતુ અને ખનીજ પદાર્થો તે યાર કરનાર.
૯૧. કેકરસ ટીએટર અને સીનમા.	૨૬, હુયુટ રોડ, અલાહાબાદ.		બીજાઓ કુલ ખોદવાનું અને પ- થરની ખાણી કુલ.. ૧
૯૨. બીજાઓ. ચુનાઈડ પ્રોવીન્સો.			ખાન્ટ ટોટલ.. ૮

ધી બોરો ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

પ્રાંત	ફેબ્રુઆરી માસમાં		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી સુધીમાં	
	૧૯૨૦	૧૯૧૬	૧૯૧૬-૨૦	૧૯૧૮-૧૯
	લાખ યાર્ડ.	લાખ યાર્ડ.	લાખ યાર્ડ.	યાર્ડ.
કાસં તથા ઘોચેલાં કાપડની પેદાશ ...	૬૪૯૯૯	૮૯૧૧૧	૧૦૭૩૨૦૧	૯૮૬૧૬
આયાત...	૮૦૧૮૨	૬૪૨૦૬	૭૫૧૫૩૩	૮૦૧૩૧૪
રંગીન કાપડ પેદાશ ..	૩૦૭૯૬	૩૦૫૮૨	૪૩૯૮૬૬	૩૪૫૬૩૬
આયાત...	૨૮૮૦૮	૯૯૮૬	૧૭૭૧૨૦	૨૧૬૦૮૧

કાપડની પેદાશ.

ફેબ્રુઆરી માસમાં

પ્રાંત	કોમલ લાખ રૂપીઆ.	લાખ રવલ.	લાખ વાર.
કુલ ...	૧૯૧૯ ૧૯૨૦	૧૯૧૬ ૧૯૨૦	૧૯૧૬ ૧૯૨૦
ગુજરાત ...	૨૬૩ ૨૭૧	૨૨૦ ૧૭૩	૯૭૦ ૭૭૦
મદ્રાસ ...	૧૬ ૧૮	૧૧ ૧૧	૩૪ ૩૪
બંગાલ ...	૬ ૭	૪ ૫	૨૩ ૨
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૧ ૧૦	૯ ૮	૨૯ ૩૧
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીસર.	૧૪ ૧૬	૧૧ ૧૦	૪૬ ૪૧
દેશી રાજ્યો ...	૧૨ ૧૫	૨૨ ૧૨	૮૨ ૪૬
કુલ ...	૩૫૮ ૩૪૩	૨૮૩ ૨૨૪	૧૧૯૬ ૯૫૭

એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી સુધીમાં.

પ્રાંત.	કોમલ લાખ રૂપીઆ.	લાખ રવલ.	લાખ વાર.
	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૬-૨૦	૧૯૧૮-૧૯ ૧૯૧૬-૨૦ ૧૯૧૮-૧૯ ૧૯૧૬-૨૦
ગુજરાત ...	૩૩૨૬	૪૩૮૭	૨૫૪૨ ૨૮૩૧ ૧૧૦૧૮ ૧૨૪૭૮
મદ્રાસ ...	૧૭૨	૨૦૪	૧૪૭ ૧૩૧ ૩૭૭ ૪૩૦
બંગાલ...	૬૧	૮૩	૪૭ ૫૩ ૨૪૪ ૨૫૭
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૧૫	૧૩૮	૧૦૦ ૧૦૦ ૨૬૬ ૩૩૭
મધ્ય પ્રાંતો ...	૧૭૬	૨૨૬	૧૩૫ ૧૫૦ ૫૪૩ ૫૯૩
દેશી રાજ્યો ...	૧૪૬	૨૧૪	૨૧૪ ૨૫૫ ૭૮૩ ૯૫૪
કુલ ...	૪૦૩૮	૫૨૯૪	૩૨૧૭ ૩૫૪૮ ૧૩૩૧૮ ૧૫૧૩૦

કિંચી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીફ કરવા કયાં જશે ?

સુતરની નંબરવાર પેદાશ.

હાલની મીલોમાં સુતરની પેદાશ કેટલી થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

નંબર પ્રમાણે પેદાશ (લાખ રતલ)

નંબર	ફેબ્રુઆરી માસમાં		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી સુધીમાં	
	૧૯૧૬	૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
૧ થી ૧૦	૬૬	૬૪	૭૯૮	૭૭૨
૧૧ થી ૨૦	૨૭૫	૨૪૪	૨૮૨૮	૩૨૦૪
૨૧ થી ૩૦	૧૪૦	૧૩૭	૧૭૩૮	૧૬૮૬
૩૧ થી ૪૦	૧૨	૧૨	૧૭૮	૧૫૮
૪૧ અને ઉપરાંત	૨	૩	૪૨	૩૨
કુલ	૫૦૧	૪૬૨	૫૫૮૮	૫૮૫૬

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

	ફેબ્રુઆરી		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી	
	૧૯૧૬	૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
પ્રાંત.	૩૩૭	૩૨૧	૩૮૮૬	૪૦૪૫
મુંબઇ.	૩૫	૩૨	૩૮૬	૪૧૦
મદ્રાસ.	૨૬	૨૮	૨૬૩	૩૨૩
બંગાલ.	૩૨	૨૭	૩૧૨	૩૩૦
સંયુક્ત પ્રાંતો.	૧	૧	૧૮	૧૭
અજમેર-ગેવાડ	૩	૨	૩૬	૩૧
પંજાબ.	૨	૨	૨૭	૨૬
દીલ્હી.	૨૭	૨૩	૩૧૩	૩૧૫
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર.	૩૧	૨૦	૩૧૧	૩૫૧
દેશી રાજ્યો.				
કુલ.	૫૦૧	૪૬૨	૫૫૮૮	૫૮૫૬

ધો ભોમ્બે રાઇલ માર્કેટ રૂલ બોર્ડ ઓફ કોટ, ફોટ, મુંબઇ.

સુતરની આયાત.

ક. સ. ૧૯૨૦ ના માસ્યં મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા
ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું:—

જાત નંબર.	ખંભાજા. હજાર રતલ.	સુખંબ. હજાર રતલ.	સિંધ. હજાર રતલ.	મદ્રાસ. હજાર રતલ.	ગર્મી. હજાર રતલ.	ટોટલ. હજાર રતલ.
ગ્રે ૩૧ થી ૪૦	૧૫૫	૨૩૨	.....	૫૩	.....	૪૪૧
„ ૪૧ થી ૫૦	૮૨	૬૯	.....	૧૪	.....	૧૬૬
„ ૫૦ થી ઉપર	૭૫	૨૪૮	.....	૩૭	.....	૩૬૧
રંગીન ૩૧ થી ૪૦	૧૭૭	૮૨	૮	૧૦૮	.....	૩૭૭
„ ૪૧ થી ૫૦	૧	૧૮	.....	.....	.....	૧૯
„ ૫૦ થી ઉપર	.....	૨	.....	૮	.....	૧૦
ટોટલ.	૪૯૨	૬૫૩	૮	૨૨૨	.....	૧૩૭૫

INDIAN INDUSTRIAL AND COMMERCIAL CONGRESS.

Publications 19, Bank Street, Bombay.

REPORTS (Valuable to merchants, industrialists and commercial institutions) from 1st to the 14th Session of the Indian Industrial Conference containing articles on Industrial and Economic subjects by distinguished writers together with the detailed history of the Institution.

Price Rs. 2/8—from 1st to the 12th Report } Exclusive of

„ „ 2/12—for the 13th Report. } Postage

„ „ 1/81—for the 14th Report. } etc. charges.

DIRECTORY OF INDIAN GOODS AND INDUSTRIES.
(Worthy of being stocked by every individual interested in the Industrial and Commercial concerns.)

Contains names and addresses of nearly all the well-known Industrialists of the country and their agents. Price Rs. 3/- postage extra.

Other Important publications such as the Directory of Technical Institutions in India & Guide to Machinery will be revised soon.

N. B.:—The publications are available at Messrs. D. B. Taraporwala Sons & Co., Meadows Street, Fort, Bombay. & The Bombay Swadeshi Co-Operative Stores, Bori Bunder, Bombay.

મેટ્રીક શીટીંગથી બીલીંગનો આરટો શોભે છે

પોર્ટટ્રસ્ટની વખાણોમાં પડેલા માલ.

મુંબઈના પોર્ટટ્રસ્ટની વખાણોમાં ગયા એપ્રિલ માસ દરમ્યાન પડેલા માલની વીગત ગા. વા. ૩-૫-૨૦ ને હીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

માલની જાત.	વા. ૧-૩-૨૦ ને હીને સ્ટોક.	૧૯૨૦ ના માર્ચ માં થયેલી ડ્રીલીવરી.	વા. ૧-૪-૨૦ ને હીને સ્ટોક.	વા. ૧-૪-૧૯ ને હીને સ્ટોક.
રૂના કાપડની ગાંસડી ...	૨૦૨૦૭	૨૬૯૭	૨૦૬૮૨	૩૬૭૩૮
” ” ચેટી ...	૫૦૩૪	૧૬૬૧	૬૬૧૩	૭૨૨૬
રેશમ વથા હિનના પીસ				
શુડસ ગાંસડી ...	૭૭૪	૨૫	૭૭૬	૧૪૦૧
” ” ” ચેટી ...	૯૦૫	૮૭	૯૬૨	૧૪૨૫
સુતરાઈ ટવીસ્ટ વથા યાર્ન				
બેકેજીસ ...	૨૨૫૦	૯૨૩	૩૦૦૪	૧૧૩૦૩
રેશમ વથા હિનના ”	૨૦૩૨	૨૦૩	૧૬૦૧૧	૪૦૧૮
ત્રાંબુ—ટન ...	૪૬	૨૧૦	૩૭૩	૯૬
પીવળ—ટન ...	૫૪૧	૧૧૨	૭૬૮	૫૪૦

ખાંડની આયાત

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં મહિનામાં ચોરસીની ખાંડની નીચે પ્રમાણે આયાત થઈ હતી:—

	માર્ચ ૧૯૧૯	માસમાં ૧૯૨૦	એપ્રિલથી ૧૯૧૯	માસ ૧૯૨૦
	જાનર હંદવેટ		જાનર હંદવેટ	
બંગાળ	૩૫૨	૧૬૯	...	૧
મુંબઈ	૩૪૭	૪૮૭	૧૨૪૨	૩૬૨
સિંધ	૭૭	૨૧	૭૨૨૧	૬૯૯૨
મદ્રાસ	...	...	૫૭	૨૪૧
ગર્મી	૨૬	૬	૮	૨૭
કેલ	૮૦૬	૭૧૪	૧૭	૬૬
			૧૫૪૩	૪૬૯
			૨	૩
			...	...
કુલ.			૧૦૧૩૩	૮૧૭૪

ધી લોન્ગે ટાઇલ માટે ૨૧ લેઝ સીટ, ફાઈ, મુંબઈ.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૯૦ સં ૧૯૨૦ ના માર્ચ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાસ નીચે પ્રમાણે હતી:-

આયાત.	માર્ચ		એપ્રિલથી માય	
	૧૯૧૯ રૂ. (૧૦૦૦)	૧૯૨૦	૧૯૧૯-૧૯ રૂ. (૧૦૦૦)	૧૯૧૯-૨૦
જીવતા જનાવરો ...	૮	૨૧	૩૪૮	૧૫૩
હાથગોળા હથીયાર વિગેરે ...	૩૦	૨૦	૩૮૫	૩૭૧
ઝાંખીન ...	૩૬૬	૨૫૫	૩૮૫૪	૩૭૧૫
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે ...	૩૪૫	૩૬૮	૫૦૮૦	૪૨૩૫
જીરમ અને જીર ...	૪૩૧	૪૦૭	૩૨૦૫	૩૭૭૮
ધર બાધવાનો સામાન ...	૪૭૦	૧૧૬૨	૮૧૫૩	૧૨૪૦૪
મીઠુબત્તી ...	૧૭	૮૦	૪૪	૩૬૧
રેલ્વે ગાડા સિવાયની ગાડીઓ ...	૮૬	૮૫	૧૬૦૮	૮૬૫
રસાયણિક પદાર્થો ...	૧૬૨૬	૧૩૬૬	૨૪૬૨૫	૧૬૧૦૫
ધડીયાળો ...	૮૫	૧૨૮	૨૨૦૦	૧૪૬૨
ઠોલસા ...	૮૩	૫૬	૨૨૫૬	૧૧૬૬
કાંદો ...	...	૨૬૭	૪૬	૧૮૩૦
કાચો (સીંદરી) ...	૨	૭	૭૮	૧૮૬
કોરકા ...	૧૨૭	૮૨	૧૭૪૩	૧૫૬૮
કંઠલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર) ...	૧૪૭	૪૩૭	૧૬૧૯	૩૩૬૦
સાઈકલો ...	૧૫૬	૫૪૦	૧૬૦૬	૩૨૧૫
કપુર ...	૬૭	૫૪૭	૧૭૨૫	૨૪૬૫
બીજા જાતની મળી કુલ દવા ...	૧૪૧૬	૧૮૩૩	૧૪૬૬૬	૧૮૨૪૬
સુગંધ વગેરે રંગવાની ચીજો ...	૮૨૫	૧૭૬૩	૧૧૬૬૩	૧૩૮૫૩
માટીની ચીજો તથા ચીની કામ ...	૩૨૩	૬૫૧	૫૩૫૪	૭૨૪૬
ફાઈકા ...	૧૮	૧૭	૫૬૧	૭૨૭
ફરનીચર ...	૬૭	૧૫૦	૧૩૬૭	૧૩૩૧
કાચનો સામાન ...	૬૧૨	૨૮૬૧	૧૨૪૬૦	૧૬૬૮૦
ચોખા ...	૨	૫	૫૭	૩૧
ધર્મ ...	...	૧૦૦૬૨	૧૦૦૬૩	૨૫૮૩૬
ધર્મનો લોટ ...	૧	૨૮	૧૩૨	૭૨
ધુપ ...	૪૩	૬૬	૧૬૩	૩૪૦
ફાઈવેર ...	૩૬૬૦	૪૭૧૦	૩૨૦૮૩	૪૩૭૮૬
આમડાં બિન કેળવાયલાં ...	૧૬૧	૧૪૪	૧૨૮૬	૧૬૬૬
ધલિકટ્ટીચીટીને લગતાં હથીઆરો ...	૧૮૬૬	૧૩૪૪	૧૪૩૨૨	૧૫૪૬૭
સંગીતનાં વિગેરેને મળી કુલ હથીઆરો ...	૨૬૬૬	૨૦૨૬	૨૧૬૭૬	૨૨૧૬૫
હાથીદાંત ...	૧૬૨	૨૩૨	૧૪૩૩	૫૨૮૨
જવણત ...	૪૦	૧૦૪	૫૬૮	૧૨૨૫

મેટેલીક શીર્ષાગથી બીજીઓનો આરો શોભે છે.

ચીજીનું નામ.	માર્ચ		ઓપ્રીલથી માર્ચ	
	૧૯૧૬ રૂ. (૧૦૦૦)	૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯ રૂ. (૧૦૦૦)	૧૯૧૯-૨૦
કેળવાએલાં ચામડાં...	૨૬૫	૮૧૭	૩૬૫૫	૫૩૭૩
ઘરૂં ...	૨૫૧૮	૩૩૬૧	૩૩૦૨૦	૩૩૭૪૧
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	૬૬૬૭	૭૫૮૭	૫૦૦૩૩	૬૦૧૮૧
દીવાસળી ...	૬૬૮	૨૨૩૪	૧૬૪૭૫	૨૦૪૮૩
પીત્તળ ડાંચુ વગેરે ...	૭૫૫	૪૯૨૫	૬૬૧૧	૨૮૦૫૪
ત્રાંબુ ...	૭૩૬	૨૬૮૬	૬૮૬૩	૨૧૦૦૦
લોહું ...	૬૪૨	૭૪૬	૪૦૦૩	૪૬૬૩
લોહું અથવા સ્ટીલ ...	૧૧૦૮૬	૧૩૨૪૨	૬૩૨૩૯	૧૨૬૨૨૨
સ્ટીલ ...	૧૧૯૩	૫૭૭૩	૨૭૨૫૬	૨૬૦૫૭
સીસું ...	૩૧૮	૨૫૨	૪૫૩૧	૨૬૧૮
મોટર ગાડીઓ અને સાધકલો ...	૮૨૪	૮૮૪૧	૩૮૮૮	૩૬૨૮૪
કેરોસીન તેલ ...	૧૨૩	૫૧૨૫	૧૦૬૨૧	૬૬૨૩૪
અળસીનું તેલ ...	...	૮૬	૪	૬૪૩
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ ...	૬૦૩૬	૭૮૫૧	૩૭૧૮૭	૬૪૩૭૬
રંગ દોગાન વિગેરે...	૧૨૦૧	૧૧૭૬	૧૨૬૮૧	૧૩૦૭૧
ઢાંગળો ...	૨૧૫૭	૩૦૫૭	૨૭૨૦૬	૨૩૪૪૫
દેલ્વે ગાસીઓ તથા બીજી સામાન ...	૧૦૬૪	૪૭૮૪	૧૦૪૩૪	૪૫૮૭૨
રબર ...	૧૧૧૪	૨૧૦૮	૧૨૩૬૮	૧૬૬૫૬
મીઠું ...	૧૬૬૩	૧૪૨૦	૨૩૩૧૦	૨૦૬૫૨
સાબુ ...	૭૬૩	૧૫૭૬	૧૦૦૧૧	૧૨૨૨૩
સોપારી ...	૧૮૨૦	૧૧૧૨	૧૭૧૧૬	૧૫૫૩૨
તેલનાં કુલ ...	૩૪૫૪	૧૪૩૫	૨૪૦૬૧	૨૨૬૫૨
રેશનરી ...	૫૪૩	૮૩૭	૬૬૬૬	૭૮૨૫
ખાંડ ...	૧૩૬૧૩	૨૨૦૦૧	૧૫૩૬૮૦	૨૧૮૨૬૧
રે ...	૫૭૭	૩૭૬	૧૨૦૩૮	૬૭૭૯
ગ્રીસ્ટ અને ચાર્જ ...	૩૮૬૧	૭૧૧૭	૮૮૬૬૩	૪૩૫૬૪
મુતરાડિ હોઝીયરી ...	૫૦૪	૧૧૭૩	૮૭૨૭	૧૪૫૦૪
મુતરાડિ હોઝીયરી ...	૨૦૪૬૭	૨૬૬૧૫	૨૩૫૯૪૧	૨૨૫૧૭૭
વગર ધોઆંધાં પીસ શુક્ર ...	૭૫૭૩	૨૨૪૭૭	૧૩૧૩૦૪	૧૫૬૬૩૩
પોચેલાં પીસ શુક્ર...	૫૦૦૪	૨૦૫૪૩	૧૧૮૧૬૪	૧૨૭૫૦૩
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુક્ર	૧૧૮	૪૧૩	૫૮૩૬	૪૬૫૫
હીવવાના દોરા ...	૧૩૮૮૦૨	૮૦૫૫૦	૬૧૭૬૧૧	૫૬૭૫૮૧
મુતરાડિ માલ એકંદર ...	૬૪૮	૭૮૦	૧૦૨૬૬	૧૭૭૧૮
શમ કાચું ...	૧૬૮૧	૫૪૧૪	૨૭૪૬૫	૫૨૩૬૬
શમના પીસ શુક્ર...	૮૨	૩૩	૧૩૬૧	૭૪૮
ચાચું ઉત ...	૨૦૬	૬૪	૧૪૦૮	૬૨૭
જૂનની હોઝીયરી ...	૧૦૮૨	૨૬૩૫	૨૧૭૪૨	૧૫૬૮૫
ફીના પીસ શુક્ર ...	...	...	...	...

ધી બોએ ટાઇલ મ.દ. ૨૧ બેઠા સાં, ફાઈ બુંબા,

ચીજનું નામ.				માર્ચ		એપ્રિલથી માર્ચ	
				૧૯૧૬-૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦	૧
				રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	
તંબાકુ	...	...	...	૨૬૨૪	૨૮૩૩	૨૧૪૬૧	૨૦૧૮૬
૨ મહકા	...	...	...	૨૮૩	૪૦૪	૩૫૧૪	૫૨૪૮
છત્રીઓ	...	...	...	૩૦	૭૭	૭૭૧	૭૦૭
છત્રીઓનો સામાન	...	...	...	૫૪	૧૭૩	૬૪૩	૧૩૩૧
લોકડાં	...	...	...	૨૧	૨૭	૪૨૮	૨૪૧
કુલ આયાત				૧૫૨૫૬૯	૨૩૮૮૫૭	૧૬૬૦૩૪૧	૨૦૭૬૯૯૫
નીકાશ.							
ચીજનું નામ.							

જીવતાં જનાવરો	...	...	...	૧૮૬	૩૦૪	૨૩૦૭	૩૫૫૦
મીઠાબત્તી	...	...	...	૪૪૦	૨૫૩	૩૦૫૭	૩૫૫૫
સોલ્ટ પીટર	...	...	...	૫૫૩	૧૧૩૩	૬૩૨૫	૫૫૧૫
કોલસા	...	...	...	૨૪૯	૭૨૯	૧૫૬૩	૮૨૬૭
કૌશી	...	...	...	૩૬૮૧	૧૬૬૪	૧૧૬૩૭	૧૭૧૩૬
કાથો, (સીંદરી)	...	...	...	૩૫૭	૨૬૧	૩૫૫૦	૧૦૩૬૩
દોરડાં	...	...	...	૭૫	૧૨૫	૧૧૭૮	૧૩૧૭
દવાઓ	...	...	...	૧૬૪	૩૭૧	૩૩૭૧	૪૫૪૬
ગળી	...	...	...	૫૧૭	૧૩૦૪	૧૨૪૮૫	૧૩૨૭૬
દરદાં બેશં	...	...	...	૧૭૯	૮૩૧	૪૬૩૪	૧૦૧૩૧
લુગડાં, ચામડાં વિગેરે રંગવાની ચીજો કુલ	...	...	...	૮૭૪	૨૪૦૧	૨૦૪૬૮	૨૬૫૦૧
બ્રસ કરવા માટે રેસા	...	...	...	૨૩૬	૧૫૧	૧૨૨૨	૪૦૭૩
ફળ ને શાક	...	...	...	૮૨૬	૭૩૯	૮૦૨૧	૬૨૭૩
હાંચર	...	...	...	૭૨૨	૮૪૭	૨૦૯૬	૨૮૩૪
ચોખા	...	...	...	૮૮૬૯	૧૪૨૧૬	૨૨૬૬૫૦	૯૯૧૧૭
ઘઉં	...	...	...	૧૪૨	૧૬૪	૬૭૫૩૦	૨૦૩૬
ઘઉંનો લોટ	...	...	...	૮૧૧	૧૧૧૩	૮૧૪૫	૧૪૮૦૧
ચોખા ઘઉં અને ધીલુ બાતનો દાણો કુલ	...	...	...	૧૧૧૨૫	૧૮૬૩૩	૪૦૦૭૧૩	૧૫૧૪૫૭
વગર કેળવાયેલાં ચામડાં	...	...	...	૧૬૪૦૩	૧૯૦૮૧	૯૩૪૨૩	૨૩૪૦૬૨
લાખ	...	...	...	૧૪૨૫	૬૪૬૫	૨૬૪૮૪	૭૨૬૪૭
કેળવાયેલાં ચામડાં	...	...	...	૧૧૪૧૬	૬૩૬૪	૬૬૬૬૧	૧૨૭૧૪૮
આતર	...	...	...	૭૩૩	૨૮૪૭	૬૧૬૩	૧૪૭૬૬
મેંગેનીઝ ઓર	...	...	...	૭૫૬	૮૦૦	૭૫૨૨	૭૧૮૫
ધાતુ કુલ	...	...	...	૨૩૩૬	૨૦૬૮	૩૧૫૬૨	૨૫૫૨૬
અખરખ	...	...	...	૨૪૦	૧૦૧૦	૮૬૮૪	૮૬૧૬
મીઠેલ તેલ	...	...	...	૫૭૫	૧૧૫	૪૪૭૧	૬૬૧
કોપરેલ તેલ	...	...	...	૮૫૬	૨૯	૧૪૬૫૪	૧૪૨૩૦

મેટેલીક શીલીંગની સારી હીઝાર્બન ગમશે કે ?

	માર્ચ		એપ્રિલથી માર્ચ	
	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૯-૨૦
	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)	રૂ. (૧૦૦૦)
અળસીનું તેલ	૩૭૨	૭૯	૬૪૬૫	૧૯૬૧
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ ...	૨૩૬૧	૧૨૮૩	૩૫૧૪૩	૩૨૨૨૪
ખેાળ	૧૧૮૭	૧૫૨૯	૮૪૪૪	૧૮૩૫૦
અપ્રીણ	૩૭૧૬	૧૪૦૫	૩૧૪૬૨	૧૯૬૦૨
રખર	૬૦૧૦	૯૯૫	૨૫૦૪૫	૧૯૮૦૩
હીવેલી	૫૫૮	...	૨૩૦૧૩	૨૩૧૩
ટોપરાં	૨૯	૧૧	૨૦૬	૫૦૧૮
કપાસીયા	૧૯	૨૦૨૨	૧૭૭	૩૬૫૫૬
ઝાંઝાસીંગ	૫૫	૬૭૦૪	૩૭૪૮	૪૨૩૦૬
અળસી	૨૧૧૯	૧૬૫૯	૬૫૮૭૧	૧૦૪૬૬૯
ખસખસ	૧	૧	૭૫૫	૩૬૮૨
સરસવ	૩	૨૪૫૨	૧૪૫૩૨	૩૬૭૦૦
તલ	૧૯૨	૨૦૬૧	૭૦૬	૨૩૩૪૫
તેજનો	૯૫૮	૧૦૬૬	૧૦૬૩૩	૧૫૭૧૭
ખાંડ	૨૬૩	૧૮૩૧	૪૮૫૦	૫૩૯૧
ચા	૧૧૪૮૧	૧૧૪૫૯	૧૭૭૭૫૭	૨૦૫૬૫૦
કાચું રૂ	૪૫૫૧૧	૮૯૫૬૧	૩૦૬૮૩૫	૫૮૬૦૪૦
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૧૪૬૩૪	૧૫૨૧૦	૭૨૨૩૩	૧૮૨૫૯૨
રૂમાલ અને શાલો	૧૩૪	૧૯૬	૭૫૮	૨૦૮૧
પીસ ગુડઝ	૯૭૮૨	૫૩૦૧	૬૪૫૨૫	૮૭૩૬૧
શણ	૬૫૬	૧૭૪૪	૧૪૭૦૬	૧૮૯૪૮
જ્યુટ કાચું	૧૧૦૨૦	૧૮૭૯૩	૧૨૭૨૦૦	૨૪૬૯૯૪
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૧૦૫	૪૨૭	૨૦૧૮	૧૨૦૧
બુટની બનાવટ	૨૭૮૦૭	૪૭૯૬૧	૫૨૬૫૨૨	૫૦૦૧૫૪
રેશમ (કાચું)	૨૩૮	૧૯૧	૬૫૦૦	૪૧૩૧
રેશમ કુલ	૬૪૮	૨૨૫	૭૮૬૯	૪૬૯૩
હોન કાચું	૪૨૦૨	૪૯૭૬	૫૩૬૨૪	૪૦૧૨૬
હોનની ધાબલીઓ ને ગાલીઓ વગેરે ...	૧૯૬	૮૧૯	૧૭૫૫	૬૭૩૮
તળાકુ બીડી વિગેરે	૫૭૮	૫૯૨	૯૬૩૫	૯૨૬૨
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	૮૭૭	૧૧૭૦	૭૧૦૪	૧૪૬૨૫
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ નિકાશ	૨૦૨૦૯૫	૩૦૦૧૭૦	૨૬૯૩૨૫૦	૩૦૬૨૪૯૫
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી સરકારી માલની નિકાશ.	૯૩૯	૨૮૨૩	૧૨૧૨૯	૩૨૩૬૮

કેપટાઈનના એક ગ્રહસ્થ મી. એ. ઇ. રથરફેલ્ડે 'હીંદુસ્થાનમાંથી જે પેઢીઓ સી. એફ. શ્રીમત લખી જણાવીને "બ્રાહ્મ કોન્ટ વેસ્ટ" "રોજ" કલોથ" અને "રથાર્ન"ના નમુના મોકલવાને તૈયાર હોય તેવી પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે. વીમત સારૂ મુંબાઈના ડાયરેક્ટર એફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝને લખી જણાવે.

હાલ (ફ્રાન્સ) ની એક પેઢી નીચેની ચીજો જે પેઢીઓ નીકાસ કરવાને તૈયાર હોય તેવી પેઢીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે. ચીજોના નામ—કોન્ટ; લેધર; સ્ટીન્સ, લેકર; ઘુ, ફેશી; ટ્રેઇન; હોર્ન; વેકસ; રબર વધુ વીગત સારૂ ફ્રાન્સના કોનસલને પત્ર લખો.

જેંગલોરથી મી. રાજરાવ માધનીગ જીઓલોજીસ્ટ હીંદુસ્થાન અગરતો પરદેશનો કોઈપણ પેઢી "તલ્ક" ખરીદવા તૈયાર હોય તેવી પેઢી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે, તેઓ વધારામાં જણાવે છે કે "તલ્ક" ટોપલેટ પાઉડરમાં તથા ફ્રેન્ચ ચોઠમાં ઘણે ભાગે વપરાય છે, જે કોઈ પેઢીને આ સંબંધમાં વધુ વીગત જણાવવાની ઇચ્છા હોય તેમણે ડાયરેક્ટર એફ ઇન્ડસ્ટ્રી મુંબાઈને લખી જણાવવું.

ફીસ્ટલ વર્કસ કું. કલકત્તા ૬૭ હરગાયરજી મીતર સીટ કલકત્તા) જણાવે છે કે તેઓ ફેટલીક કેમીકલ બનાવટ ઘણીજ સારી રીતે બનાવે છે. જેમાંથી ફેટલી ખાસ બાલુવા લાયક નીચે પ્રમાણે છે.

"ડેકઝાઇન" આ બનાવટને વીશે ગવર્મેન્ટ ટેસ્ટ હાઉસ સુપરીન્ટેન્ડન્ટનો એવો અર્થીપ્રાપ્ય છે કે તે પરદેશી બનાવટના હરીફાઈમાં ઉતરી શકે તેવું છે.

વળી તેઓ નીચેની પણ ચીજો બનાવે છે.

૧ પોટેશ કારબોનેટ, કલોરાઇડ; સલફેટ; ફોસ્ફીક.

૨ સોડા ફીસ્ટવ, સોડીયમ સલફેટ; સોડીઆઇ સલ્ફેસ.

૩ રાઇસ સ્ટાર્ચ, ડેકઝાઇન.

૪ થાયમલ.

૫ બુદી બુદી બતના સોફ્ટ સોપ.

૬ પોટેશ મેન્યુર એશ, "સાઇનાઇટ મેન્યુર.

૭ ઇનસેક્ટી સાઇડ; જર્મીસાઇડ.

૮ બીજી સઘળી બનાવટો.

ગોરખે પોર્ટ ત્રસ્ટના એક્ટીંગ મેનેજર તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે, પોર્ટ ત્રસ્ટ એક્ટની કલમ ૬૪ ની રૂઢિએ જે માલ ડોકમાં બે મહીનાથી વધુ પડી રહેલો હોય છે તેવું લીલાઈ કરવામાં આવે છે એ મતલબની "સેલ"ની નોટીસ મુંબાઇ ગવર્મેન્ટ ગેઝેટ મે. ૧૯૨૦ ભાગ ૨. પાન. ૬૦૮-૧૩ ઉપર છાપેલી છે. આ નોટીસ તરફ ધ્યાન ખેંચીને જણાવે છે કે જે માલ તા. ૭ મી જુન ૧૯૨૦ સુધીમા "ડોક"માંથી લઈ જવા નહી આવે તે માલ બહેર હરાજીથી વેચવામાં આવશે.

"લીલર્સ ઇન ઇન્ડીઅન પ્રોડ્યુસ ઇન સાઉથ વેસ્ટ એશીઆ" એ નામનું એક લીસ્ટ તથા ગ્રીસ અને ઇટાલી દેશમાં વહેપાર કરતી પેઢીઓનું લીસ્ટ ડાયરેક્ટર એફ ઇન્ડસ્ટ્રી તરફથી મોકલવામાં આવેલું છે જેમાં બુદી બુદી ચીજના વહેપારીઓનાં નામ લખેલા છે. આ લીસ્ટ જે કોઈ વહેપારીને જોવાની ઇચ્છા હોય તેણે ચેમ્બરની ઓફીસમાં આવી તપાસી જવાં.

ગ્રીકન મોઝેક ટાઇલ્સની ડીઝાઇનો ક્યાં જોવા મળશે ?

ડાયરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રી તરફથી જણાવવામા આવે છે કે મદ્રાસની એક મેસર્સ ગોમટ એન્ડ કું. આઇના કલે ખરીદનારી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.

ખારસીલોનાની એક પેટી હિંદુસ્થાનથી નીચેની કોઇ પણ ચીજ નીકાસ કરનારી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે—સીનેમન, કોકા, કૌશી, કોપરા, કોટન, ડરામ, હાઇડ્ર, ઇન્ડીગો, પીપર, શુગર, બ્લુટ, વુલ.

આ બાબતનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “કટ્ટોલર ઓફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઓફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડીયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડીયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડીયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરની. અરજીને માટેના સુપ્રીન્ટેન્ડ રોપ્રેસીક્રીશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઓફીસનાં બીજાં પુસ્તકો વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવે એવા ઠેકાણાની યાદી અમારા છેલ્લા અંકમાં ૨૮૦ મે પાને આપવામાં આવી છે:—

જાહેર ખખર.

ત્રણ ચંદ્ર છાપનું કુદરતી કેસર વાપરો.

મુંબઇ તથા દેશાવરોમાં તથા રાજસ્થાનમાં અને મંદીરોમાં લગભગ ચાલીશ વર્ષ ઉપરાંત વખણાયેલું અને જાણીતું

તદ્દન ચોખ્ખું અને ચૂંટી કાઢેલું ત્રણ ચંદ્ર છાપનું પવિત્ર કેસર.

ટ્રેડ માર્ક.

ઉપર લખેલી છાપમાં કોઇ પણ જાતની અપવિત્ર ચીજની મીલાવટ બીલકુલ નથી. તેના માટે સારાં સર્ટીફિકેટો અને ઉંચા અભિપ્રાયો મળ્યા છે એક વખત વાપરવાથી ખાતરી થશે.

ખજારમાંથી ખરીદ કરતી વખતે ડબ્બાની કોર તથા ચોર્ગ બરાબર તપાસી લેવી. નકલી માલથી સાવધ રહેવું.

બીજી પણ દરેક જાતની કેસર જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારી દુકાનેથી મળશે.

જાહાર ગામના ઓર્ડરે કીશ્યન જાવે જથ્થાબંધ તથા છુટક વી. પી. સી મોકલવામાં આવે છે.

એક વખત ટ્રાયલ આપના મહેરબાનો કરવી.

ડા. ખટ્ટાઉ લધાની કું. ૦.

કેસરના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ, માંડવી વડગાની—મુંબઇ.

ધી જોએ ટાઇલ માર્ક ૨૧ એક બ્રીટ, ફ્રાઈ, મુંબઇ

જાપાનનો હીંદુસ્થાન સાથેના વહેપાર.

ધમ્પીરીઅલ પ્રેક્ષરસના વીશ્ય ઉપર જે કમીટી નીમવામાં આવી હતી તેના રીપોર્ટની એપેન્ડીક્સના ૯૦ મા પાનાપર નીચે પ્રમાણે જણાવવામાં આવે છે:—

લઢાઇના સમયમાં હીંદુસ્થાનના આયાત વહેપારના ધ્યાનમાં લેવા લાયક લક્ષણોને જો આપણે જ્યાલ કરીએ તો તે જાપાન સાથેના આયાત વહેપારનો વીસ્તાર છે. સને ૧૯૧૪-૧૫ થી દરવર્ષે જાપાન સાથેના આયાત વહેપારના આંકડામાં ગમણો વધારો થયો, છે અને સને ૧૯૧૮-૧૯ માં કુલ જાપાન સાથેના વહેપાર સને ૧૯૧૪-૧૫ થી આઠ ઘણો છે.

હીંદુસ્થાનના નીકાસ આયાત વહેપારમાં જાપાન ખીલું સ્થાન ભોજવે છે સને ૧૯૧૮-૧૯ મા જાપાનથી કુલ રૂ. ૨૨, ૦૦, ૦૦૦ પાઉન્ડનો માલ આયાત થયો હતો અને યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી તેજ સાલમાં ૫, ૧૦, ૦૦, ૦૦૦ પાઉન્ડનો માલ આયાત થયો હતો. સને ૧૯૧૪-૧૫ માં અનુક્રમે ૩૦, ૦૦, ૦૦૦ પાઉન્ડ અને ૭, ૮૦, ૦૦, ૦૦૦ પાઉન્ડનો માલ હીંદુસ્થાનમાં આયાત થયો હતો. મુખ્ય માલની આયાત નીચે પ્રમાણે હતી.

કોટન યાર્ન અને પીસ શુડસ ૪૭ ટકા; સીદક મેન્યુફેક્ચર ૬ ટકા; મેચીઝ ૪ ટકા; આયર્ન અને સ્ટીલ, હાર્ડવેર, કોટન હોઝીયરી, ગ્રાસ બ્રોન્ઝ વીગેરે; કેમીકલ્સ; પેપર; ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ અને એપ્પાઇન્સીસ; ટી ચેસ્ટ્સ; પેઇન્ટ્સ; બીર; એપેરલ; લુલન મેન્યુફેક્ચર; ગ્લાસવેર, મશીનરી; સીમેન્ટ; અરધનવેર; હેબરડેશરી; મેન્યુફેક્ચર ઓફ લુડ ટોય, સ્ટેશનરી, ટોયલેટનો સામાન વીગેરે વીગેરે.

લઢાઇ પહેલાં હીંદુસ્થાનના આયાત અને નીકાસ વહેપારમાં જાપાનનો ભાગ અનુક્રમે ફક્ત રૂ. ૬ ટકા અને ૭.૬ ટકા જેટલો હતો અને તેનો માલ યુનાઇટેડ કીંગડમના માલની હરીફાઈમાં ઉતરી શકતો નહોતો. લઢાઇની શરૂઆતમાં સને ૧૯૧૩-૧૪ માં જાપાને હીંદુસ્થાનમાંથી ૧, ૩૦, ૦૦, ૦૦૦ પાઉન્ડનું રૂં ખરીદ્યું હતું અને તેથી કરીને તે દેવાદાર દેશ થઈ ગયો હતો અને તે હેલું લંડન મારફત ચુકવવાનું હતું. સને ૧૦૦૪-૫ માં “ રૂસો જપાનીસ વેર ” વખતે જાપાનના માલ બનાવનારાઓ ફક્ત કોરીઆ, મંચુરીઆ, અને ચીનમાં પોતાનો માલ વેચવાનો પ્રયત્ન કરતા હતા અને તે શીવાય બીજાં સ્થળોમાં વીસ્તાર કરવાનો ધરાહો રાખતા નહોતા. પણ હાલની લઢાઇને પ્રસંગે તેઓએ એક અમુલ્ય તકનો લાભ લીધો અને હીંદુસ્થાન; સ્ટ્રેઇટ સેટલમેન્ટ; ડચ ઇસ્ટ ઇન્ડીઝ; બ્રીટીશ હુમીનીઅન્સ; યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અને યુરોપ સાથે તેઓએ વહેપારી સંબંધ બાંધ્યો જાપાનની દેશપારની બેંકોએ (જેવી કે યોકોહામા, સ્પીરી, બેંક, બેંક ઓફ ટાઇવાન, સુમીટોમો બેંક) કલકત્તા અને મુંબાઇમાં શાખાઓ ખોલી. જાપાને હીંદુસ્થાનમાં અને દુનીયાના દરેક ભાગમાં પોતાની સ્ટીમર મોકલવાની શરૂ કરી. હીંદુસ્થાનના બંદરો ઉપર જાપાને શીપીંગ કંપનીઓ સ્થાપી. અને જાણીતાં એકરારાં ઇમ્પોર્ટ હાઉસ જેવા કે મીટમુઇ બુથન કેશ, જાપાન ટ્રેડીંગકોર્પોરેશન કંપનીએ કલકત્તામાં અને મુંબાઇમાં શાખાઓ ખોલી અને ત્યારબાદ કેટલીક નવી નાની પેઢીઓ સ્થાપાઈ. જાપાનથી લ્હા વહેપારી મંદળો હીંદુસ્થાનથી અહીં આવ્યા અને અહીંનું બજાર શી પદ્ધતીપર ચાલે છે, જાપાનીસ માલની ખરીદીને શો સંભવ છે, વીલાયતી માલની સામે કેવી રીતે હરીફાઈમાં ઉતરી શકાય વીગેરે

સવાલોની બારીકાઈથી તપાસ કરવા લાગ્યા. તે દરમિયાન હિંદુસ્થાનના દરેક આયાત વહેપારીની નેદીમાં કોબે, ચોકોલામાં, ઓસાક્કા, અને ટોફીઓના નીઠાસ વહેપારીઓનાં “પ્રાઈસલીસ્ટ” નજરે પડવા લાગ્યાં. જાપાનની આ પ્રકારની વહેપારી ચળવળને સારૂ ક્રેક એકજ સાળીવી પુરતી છે કે સને ૧૯૧૧ ના વસ્તી ગતરક પ્રમાણે હિંદુસ્થાનમાં ક્રેક ૩૨ જાપાનીસ પુરૂષો હતા જ્યારે હાલમાં તેમની સંખ્યા આશરે બે હજારથી પણ વધારે છે. હાલમાં જાપાનનો ઓફી-શીઅલ કોમર્શીઅલ એજન્ટ અથવા તો “એટેચી” નથી પણ સરકારી વહેપારી કામ જાપાનના કોનસલ મારફત કરવામાં આવે છે.

જાપાનનો માલ દેશમાં ઘણા મોટા જથ્થામાં આયાત થાય છે તેટલુંજ નહી પણ જાપાનની મોટી વેપારી પેઢીઓ દુનીયાના દરેક દેશમાંથી હિંદુસ્થાનમાં આયાત થયેલા માલની વહેચણીમાં પણ આમળ પડતો ભાગ લે છે હાખલા તરીકે કલકત્તામાં કોટન પીસગ્રુક્સ આયાત કરનારી જાણીતી પેઢીઓમાંથી બે પેઢીઓ જાપાનીઝ પેઢીઓ છે કે જેમાંથી એક, પેઢીએ મેનચેસ્ટરનો માલ મોટા જથ્થામાં આયાત કર્યો હતો. હિંદુસ્થાનના નીકાસ વહેપારમાં પણ જાપાનીઝ પેઢીઓ આગળ પડતો ભાગ લે છે અને દુનીયાના દરેક દેશમાં હિંદુસ્થાનનો માલ નીકાસ કરે છે. આ પ્રમાણે જાપાનની ક્રેક વહેપારી ચળવળ છે તેટલુંજ નહી પણ હુન્નર ઉદ્યોગમાં પણ જાપાન ઉત્સાહ જતાવે છે. કપાસના મુલકોમાં તેઓ છૂન સ્થાપવાને સારૂ જમીન ખરીદે છે અને દુગડીની ન્યુટ મીલ્સ ખરીદવાની પણ ચળવળ તેઓ તરફથી ચાલે છે આ સઘળી તેઓની પ્રવૃત્તિ જતાવી આપે છે કે તેઓ દેશની વેપાર ઉદ્યોગ સખંધી આબાદીને સારૂ કેટલા આતુર છે.

લઢાઇ પહેલાં તેઓ ક્રેક હિંદુસ્થાનથી જાપાન સુધી માલ લાવતા લઈ જતા હતા. પણ લઢાઇ પછીથી જ્યારે દરિયા મારફત માલ ચલાવવાના નુરમાં ઘણોજ વધારો થતો ગયો અને સ્ટીમરોની ઘણીજ તંગાશ માલુમ પડવા લાગી તે વખતે તેઓએ તે તકનો લાભ લઈ સ્ટીમરો ચલાવવાને ધંધો પણ શરૂ કર્યો અને લઢાઇની શરૂઆતથી તે હાલ સુધી હિંદુસ્થાનથી અને સીચીનથી નીચે જણાવેલા દુર દેશોમાં જાપાનીઝ સ્ટીમર કંપનીઓની સ્ટીમરો મુસાફરી કરે છે.

૧. નીપન શોશન કૈયા તરફથી—કલકત્તાથી ન્યુયોર્ક, બોસ્ટન અને શીલાડેલફીયા.

૨. ઓસાક્કા શોશન કૈયા તરફથી—કલકત્તાથી જાવા.

૩. યમાશીના કીશન કૈયા તરફથી—કોલ બોયી પેસીફીક કોસ્ટ ઉપર સ્ટીમરો મુસાફરી કરે છે.

હિંદુસ્થાન અને પરશીયન ગલ્ફનાં ખંદરો વચ્ચેના વહેવાર પણ હાથપર લેવાને જાપાન ઘણોજ પ્રયત્ન કરે છે પણ હાલ સુધી તે પ્રયાસ સફળ થયો નથી.

લઢાઇના સમયમાં પણ ઓસાક્કા શોશન કૈયા કંપનીની સ્ટીમરોના અપવાદ શીવાય બીજી કોઇ પણ જાપાનીઝ સ્ટીમરોએ જાપાન ભરેલી મુસાફરી કરી નથી. કહેવાની ગતવજ કે જાપાન પોતાના વહેપારી સ્વાથ પુરેપુરી રીતે સાધીને સળભેરીનના જાપાનથી તદ્દન દુર રહેલું છે. આ પ્રમાણે જ્યારે મિત્ર રાજ્યોનો સ્ટીમરોનો જથ્થો દુશ્મને કરતા નાશને લીધે કમી થતો હતો ત્યારે જાપાન પોતાની સ્ટીમરો વધારતું જતું હતું.

હિવાલના માટે કેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડિઝાઇનને જોશે કે

જાપાનની વહેપારી બુદ્ધીનું ખાસ વખાણવાલાયક લક્ષણ એ છે કે તે દેશની બુદ્ધી બુદ્ધી પેઠીઓના સ્વાર્થ ગમે તેટલા બીજા હોય પણ જ્યાં આખા દેશના સ્વાર્થને હાની પહોંચવાનો સંભવ હોય ત્યાં તે સધળા એકત્ર થઈ જાય છે અને પરદેશની પેઠીઓ સમક્ષ પોતાના દેશની પેઠીઓને સ્વાર્થની નજરથી બુલે છે અને 'આશ્રય આપે છે. ફક્ત એક શબ્દમાં જણાવીએ તો તે દેશની પરદેશ સાથેના વહેપારની નીતી એવી છે કે એકના સ્વાર્થ બીજાના સ્વાર્થથી વીરૂદ્ધ હોય તોપણ સાધના પણ જ્યાં આખા દેશના સ્વાર્થનો સવાલ હોય ત્યાં દરેકે પોતાના સ્વાર્થનો હોગ આપવો. તેઓને આ પ્રમાણેનો સંપ તો બીજા કોઈ પણ દેશમાં જોવામાં આવતો નથી. લઘુ યહોલાં જરમનીમાં પણ તે પ્રકારનો સંપ નહોતો. જાપાનની હરીફાઈનું વીવેચન કરીએ તો એ ભાગ પાડી શકાય. ૧ જાપાનમાં જોનેલા માલની બીજા દેશોમાં જોનેલા માલ સાથે હરીફાઈ અને ૨-જાપાનની આયાત અને નીકાસની પેઠીઓની જે હિંદુસ્થાનમાં માલ આયાત તથા હિંદુસ્થાનમાંથી માલ નીકાસ કરવાની પધ્ધતી તેની બીજી પેઠીઓ સાથેની હરીફાઈ.

૧. જાપાનને લઘાઈને લીધે જે પોતાનો માલ દુરદેશોમાં નીકાસ કરવાની વક મળી છે તેવી વક હજી સુધી બીજા કોઈ દેશને મળી હોય તેવો ઇતીહાસમાં હાખવો નથી. તેઓને એક મીનરાજ્ય જેટલી સગવડો ભોગવી શકે તેટલી પુરતી સગવડો મળી છે પણ બીજા મીન રાજ્યોની અસગવડો જાપાનને મુશાગ્યે વેઠવી પડી નથી. એટલું તો નહીં પણ વીશેશમાં પ્રસંગ એવો હતો કે, યુરોપના દરેક દેશમાંથી પુર્વમાં માલ આવતો જ્યાં યવાથી જાપાનને આખા પુર્વનો વહેપાર એક હાથ કરવાની વક મળી હતી. કેટલીક ચીજોમાં હરીફાઈ જેવું તત્તજ રહ્યું નહોતું અને આસ કરીને હિંદુસ્થાનમાં રોઝ કમી હોવાથી કેટલીક ચીજો જેવી કે કેટન ટેક્સ્ટાઇલ; મેટલ્સ; મશનરી વીગેરેની આયતને ઉત્તેજન મળ્યું હતું. આ પ્રમાણે જોકે હિંદુસ્થાનના દરેકે દરેક બજારમાં જાપાનની ચીજો જોવામાં આવે છે તેમ છતાં પણ માન્યતા એવી છે કે જાપાને લઘાઈને જેટલો લાભ લેવો જોઈએ તેટલો લીધો નથી. ઘણી દીશાઓમાંથી એમ કહેવામાં આવે છે કે જાપાનથી પ્રથમ જે માલ સ્ટીમર પર ચઢીને આવે છે તે જરાબર હોય છે પણ પછીથી તેવોજ માલ આવતો નથી પણ ઘણાજ ઉતરતા દરજ્જાનો આવે છે.

જાપાનીઝ માલ આયાત કરનારી પેઠીઓ તરફથી એમ કહેવામાં આવે છે કે માલ મોઢો અઠાવવાથી ઘણીજ મુશકેલીઓ પડે છે, પેકીંગ, મારકીંગ અને શીપીંગના સંબંધમાં જે સુચનાઓ આપેલી હોય છે તે પર જરાબર લક્ષ આપવું નથી. માલનાં ભરતીમાં ઘણાંજ મોઢાં આવે છે, વેપારી પત્રવ્યવહાર પુરતી ઉતાવળથી થતો નથી. ટુંકામાં કહીએ તો તેઓની વહેપારી નીતી બીજાકુલ શુદ્ધ નથી. લઘાઈ દરમિયાન માલની અછતને લીધે અને માલ આયાત કરવાની અસગવડોને લીધે જાપાનના માલની જાત સંબંધી વધારે તકરાર થતી નહોતી અને વેપારીઓને બીજા સારા માલના અભાવે જાપાનીઝ માલ ખરીદવાની ફરજ પડતી હતી, પણ બ્યારે સ્થિતિ સામાન્ય થશે અને બીજા બધા દેશોથી માલ આવતો થશે ત્યારે જાપાનને પોતાનો માલ વેચવાને ઘણીજ મુશકેલીઓ પડશે. સને ૧૯૧૮-૧૯ માં, જાપાનથી જેટલો માલ હિંદુસ્થાનમાં આયાત થયો છે તેટલો માલ હવે લવીપ્યમાં બીજા કોઈ વર્ષમાં થવાતો સંભવ નથી એમ કરીએ તો ગેરવ્યાજબી નહીં અણુય.

જાપાનીઝ માલની આયાતની મુખ્ય ચીજો ત્રણ છે. ૧ રમકડાં જેવી હલકી ચીજો, ૨ દવાસંજી. ૩ દેશમી કાપડ. યુરોપના મધ્ય દેશોમાં હજી પુરેપુરી સુખશાન્તી નહીં

ધી બોમ્બે માર્ટ મુંદાઈલ બેંક ઓફ ૨૧ ફેટ

યાહા વધુ સુધી આ ચીજો જાપાનમાંથી આયાત થતી રહેશે. વળી ડાયર, સલ્ફર, ગ્રાસ વીગેઃ આદિ આયાત થશે પણ કેટલીક ચીજો જેવી કે કેબલ વાયર; પેપર હાઉસેર; આયર્ન અને સ્ટીલ; મશીનરી; કંટલરી; ચેમ્પનસ; એપેરલ ટેબલેટરી; ખીર; ટીચેસ્ટ; સીમેન્ટ; અને કેમીકલ વીગેરે ચીજોની આયાતમાં ઘણાજ ઘટાડો થવાનો સંભવ છે.

ગ્રેટબ્રીટનનો હિંદુસ્થાન સાથેના બહેપારની મુખ્ય ચીજો કોટન યાર્ન અને પીસગુડ્સ છે અને તે બંને ચીજોના જાપાનની હરીફાઈનો સંભવ છે. આ બે ચીજોની આયાતમાં જાપાન ઘણુંજ આગળ વધે છે.

હિંદુસ્થાનમાં જાપાનીઝ માલ આયાત કરનારી પેઢીઓ વરફથી પીસગુડ્સના સંબંધમાં બીજી બધી ચીજોના પ્રમાણમાં ઘણીજ ઓછી ફરીગાદ આવે છે. પીસગુડ્સ નમુનાના માલ જેવાજ આવે છે અને તે સ્પષ્ટ બતાવી આપે છે કે. “કોટન ઇન્ડસ્ટ્રી”માં સુધારો થયો છે.

૨. હિંદુસ્થાનમાં આયાત નીકાસ કરનારી જાપાનીઝ પેઢીઓ હાલ છે તેની અને બીજી પેઢીઓની હરફ થવાનો સ્વભાવમાં ઘણાજ સંભવ છે તે પેઢીઓને સાથી મોટા ફાયદો એ છે કે તેઓને ઘણાજ ઓછા પગારમાં માણસો મળી આવે છે. જાપાનથી આસ્ટીરેટો અને કલાકો યુરોપીઅન કલાર્કના કરતાં અડધે પગારે મળી શકે છે. વળી તે લોકોની રહેવાની શક્તિ પણ ઇંગ્લેન્ડના કરતાં ઉતરતા દરજ્જાની છે. તેઓ ઘણે ભાગે મજતાવડા નથી તેથી કરીને કલબમાં અગર તો બીજી એવી આનંદની જગ્યાએ ઇંગ્લેન્ડને જે પૈસા ખર્ચવાની ફરજ પડે છે તેવી ફરજ જાપાનીઝ લોકોને પડતી નથી. તેઓનું જીવન સાદુ હોવાથી દેશના ગમે તે દુર ભાગમાં તેઓ જવા રાજી હોય છે કે જે કામ ઇંગ્લેન્ડ તેઓ બમણા પગારમાં પણ કરવા ખુશી હોતા નથી. દેશી લોકો સાથે પણ તેઓ જેવી સહલાઈથી મળી જાય છે તેટલી સહલાઈથી ઇંગ્લેન્ડ મળી શકતા નથી.

મુંગાઈની મીલોને સવાલ બાજુ ઉપર તાળીએ તો જાપાનીઝ પેઢીઓ હિંદુસ્થાનમાં સૌથી મોટા જથ્થામાં રૂ ખરીદનારી છે; સ્વભાવમાં એ એક ઘણીજ બનવા જોગવાત છે કે જાપાનીઝ પેઢીઓ જે રૂના મુલકમાંથી રૂ ખરીદે છે તે મુલકમાં બીજો તે પેઢીઓએ આયાત કરેલો માલ લોકોને વેચશે. અને આથી કરીને ઓઠરો, વધા એન્ડ-સીઓ જેવી ખરચાણ સંસ્થામાંથી તેઓ ખર્ચા જશે.

જાપાનીઝ પેઢીઓએ હિંદુસ્થાનનો નીકાસ વહેપાર કરાવતો પણ હાથપર લેવા માંડ્યો છે. તેઓ હિંદુસ્થાનમાંથી જ્યુટ; જ્યુટથ્રુડ; વ્હીટ; ઓઇલસીડ; વીગેરે મોટા જથ્થામાં નીકાસ કરે છે. હિંદુસ્થાનમાં જાપાનીઝ મોટી પેઢીઓ છે તેની થાપણ ઘણીજ વધારે છે અને તેઓના વહેપારી સંબંધ દુનીયાનાં બધા દેશો સાથે છે. હિંદુસ્થાનમાં મીતસુદા મુશન કેશા જેવી સરકારી મદદવાળી, અને થાપણવાળી ઇંગ્રેજ પેઢી બીજી કોઈ નથી. એ પેઢીની થાપણ ૮૦,૦૦,૦૦૦, માઉંડની છે અને તેની શાખાઓ દુનીયાનાં દરેક દેશમાં છે બીજી પણ કેટલીક ઉતરતા દરજ્જાની પાઉંડની છે અને તેની શાખાઓ દુનીયાનાં દરેક દેશમાં છે. પણ તેની હિંદુસ્થાનમાં પુરતી મોંઘ લેવામાં આવી નથી જાપાનીઝ પેઢીઓ હિંદુસ્થાનમાં છે. પણ તેની હિંદુસ્થાનમાં વસતા ઇંગ્રેજ વહેપારીઓને જાપાન કારણ કે તે શોહા વખતથીજ સ્થપાએલી છે. હિંદુસ્થાનમાં વસતા ઇંગ્રેજ વહેપારીઓને જાપાન વરફથી જે હરીફાઈનો સંભવ છે તેનો પુરતો ખ્યાલ આવ્યો નથી. પણ હું ખાતરી કરું છું કે બધીબધમાં તે હરીફાઈ આવી પણ વધારે સમજા થવાનો સંભવ છે.

હિંદમાં ઉદ્યોગોને કેટલા ખીલવી શકાય ?

આ વીશે ઈંગ્લીયન ગીલ્ડ ઓફ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી નામના મંડળના હેવાલમાં પ્રોફેસર એન. એ. ચાર્લીક તરફથી નીચે પ્રમાણે જણાવવામાં આવ્યું છે :—

હિંદમાં ઉદ્યોગો ઘણા ખીલવી શક્ય એમ છે પણ તે માટે લોકમાં સાહસ નથી એમ જણાવવામાં આવે છે તે કેટલું ખરું છે તે તપાસીએ. જે વેળા બીજા દેશો સુધરેલી સ્થિતિમાં ન હતા ત્યારે હિંદમાં ઘણા સુધારો હતો કે જેને માટે હજી આપણે મગરૂર થઈએ છીએ. અગાઉ લોકા મલમલ હિંદથી દુનીયાંના બુદ્ધાન્તુદા દેશોમાં જતું હતું. લોખંડ ગાળવાનું હિંદમાં શરૂ થયું હતું. હવે માત્ર કાંઈ કાંઈ ટેકાણે મીલો અને છત્તીંગ ફેક્ટરીઓ છે તે તથા તાતાની સ્ટીલ એન્ડ આર્થન વર્ક્સ શીવાય હિંદમાં મોટા અગત્યના ઉદ્યોગો જેવું કાંઈ નથી. ખેતીવાડી ઉપરજ દેશનો મોટે ભાગે આધાર છે અને તેની સ્થિતિ પણ દયા ખાવા જેવી છે. એ અવનતિમાં દોષ આપણોજ છે. આપણે બધા ખીલની નક્કર કરનારા અંધવાંત્રુને ચાલે ચાલ્યા જનારા છીએ. કાંઈક નહું કરતું એ જુરસો આપણામાં નથી. એ દુર્ગુણ જતાં હજી ઘણા વખત લાગશે. પરદેશો સાથે હરીફાઈમાં આપણે ક્ષવગા નથી તેનું કારણ એજ છે. યુરોપમાં રસાયણી ક્રોયાઓ માટે પ્રયોગશાળાઓ છે તેવી હિંદમાં નથી. ત્યાં તેઓ નવાં શોધો કરે છે અને અહીં તો માટેનો ખર્ચ આપણને નફામો લાગે છે પણ જો દવાનશી વીચાર કરીએ તો માલમ પડે કે એ પ્રયોગશાળાઓ ખર્ચ કહાડતાં નફા આપે છે. હિંદનાં દરેક મુખ્ય શહેરમાં એવી પ્રયોગશાળાઓ સ્થાપવી ઘટે છે. આપણી ખીજ ખોડ એ છે કે આપણે ધંધાની કરામત છુપી રાખવા માટે એટલો પ્રયત્ન કરીએ છીએ કે તેને લીધે કેટલીકવાર એ કરામત જાણનારનું એકાએક મરણ થતાં એ ધંધો પાયમાલ થઈ જાય છે. હિંદના ઘણા ધંધા એવી રીતે પાયમાલ થયા છે. અત્યારે પણ કોઈ શાસ્ત્ર વિદ્વાન કાંઈ શોધ કરે તો તેનો લાભ દેશને ન આપતાં પોતાને એકલાને મળે એવું કરવા જશે અને તેથી તેને લાભ થશે. પણ એ કેની પાસેથી લેશે? દેશ પાસેથી. હિંદના ઉદ્યોગો ખીલવવા હોય તો એ સ્થિતિ બદલવી જોઈએ.

વળી હિંદના ધનવાન શેઠયાઓ અને કેળવણી પામેલા વિદ્વાનો એકમેકને વચ્ચે એકાએકને મદદ કરવાનો જુરસો ધરાવતા નથી. હિંદમાં કેટલાક વિદ્વાનો એવા છે કે જેમણે અમુક ધંધાને લગતી સુરેકેલીઓ જાળવે અજાણ કર્યો છે અને જો તેના જે ધંધાજ તેમને જઠરા છે તે કેટલા કારણતર છે તે તપાસાય એટલી સગવડ તેમને આપવામાં આવે તો હિંદના ઉદ્યોગોની ઘણી ઉત્તતી થાય. પણ નવા હવે એ ચાહુ કરવા માટે જે ધન જોઈએ તે તેમની પાસે નથી. ધનવાન શેઠીયાઓ કારખાનાંઓ કહાડે છે પણ ઉદ્યોગોની શાસ્ત્રીય બાજુ વીશે ઠાંઠ જણાતા નથી. તેઓ કેળવણી પામેલા વિદ્વાનો સાથે ભળતા નથી અને એ વિદ્વાનો સાહસ ઉપાડે તો તેમના સામેલ થતા નથી. તેને પરીણામે એવું થય છે કે એ સાહસ નાણાની મદદ વગર ભાંગી પડે ત્યાંસુધી નાણાંનાં પુરતાં સાધનવાળાં અને સારી રીતે જમી ગયેલાં પરદેશી સાહસો સાથે તેમને હરીફાઈ કરવી પડે છે. એ હરીફાઈમાં છતવું હોય તો તેમણે મોટા પાયા ઉપર કારખાનાં કહાડવાં જોઈએ તે માટે એટલી મોટી થાપણ જોઈએ કે એકજ ધનવાન ગૃહસ્થ તે કહાડે એવી આશા રાખી શકાય નહીં. તેથી તે માટે સીન્ટ્રીકેટ કે જ્યેક્ટ્રી સ્ટોક કંપની કાઢી જોઈએ અને તેમાં ઘણા ધનવાન અધ્યયોને સામેલ કરવા જોઈએ. તેમાં કેટલું વ્યાજ મળશે તેનો વિચાર કરતી વેળા દુર

ઈન્ડી પોલીસી કરેલા ટેબલટોય અરીફ કરવા કયાં જશે ?

દ્રષ્ટિ રાખવી જોઈએ અને દેશને લાભ થતો હોય તથા નવા ઉદ્યોગો ચાલુ થતા હોય તો જોઈએ વ્યાજથી પણ સંતોષ માનવો જોઈએ. શરૂઆતમાં તો કઠણ જોઈ પણ બધું; તેમ છતાં તે લોગ-વીને પણ જોઈ દુનીયાનાં દેશોમાં આપણો માલ ખપતો ઠરી ચકાવ તો પાછળથી તેમાંથી એવો સારો લાભ મેળવી શકીએ કે આગલી બધી જોઈતો બહારો વળી જાય, જરૂર હોય તો “પૈસા” હ” જેવી વોજનાથી નાણાં ઉભાં કરો પણ તે માટે નિસ્વાર્થી કામ કરનારાઓની મદદ જોઈશે. તેમણે એવાં સાદસ એ રીતે શરૂ કરીને તેમને ફોલોવિંગ બનાવતાં મુખી તેની ઉપર ધ્યાન આપવું પડશે. બીજી જોડ આપણામાં એ છે કે જે વેળા બજારમાં માલની વાંગી હોય તે વળાં જો આપણે આપણો માલ સાધારણ ભાવે વેચીએ તો આપણા ઘરાકોની સંખ્યા ઘણી વધારી શકીએ એવી સ્થિતિ હોય છે તે વેળા એ લાભ લેવાને બદલે આપણા માલના ભાવ વધારવામાં આવે છે જેથી ઘરાકોની સંખ્યા વધતી નથી. જો ભાવ વધારવાનો લોભ નહીં રાખ્યો હોય તો લાડાઈ દરમ્યાન આપણો વેપાર ઉદ્યોગ કેટલો વધી ગયો હોય પણ તે લાભ લેવાને બદલે કેટલાક વેપારીઓએ તો માલ પુરો પાડતી વેળા તેમાં પણ દગો કરી વાલ્ડાળીક નફો વધારવા તરફ ધ્યાન આપ્યું. એવો નફો કાયમનો થાયજ નહીં. તેમ છતાં આપણાં બધાં કારખાનાંઓ એવાં નથી. એમાં જે સારાં છે તેને લોકોએ ઉત્તેજન આપવું જોઈએ અને તે અથે પરદેશી માલ જરા વધારે સસ્તો કે વધારે સારો મળતો હોય તો પણ સ્પર્દેશી માલ લેવાનો આગ્રહ રાખવો જોઈએ.

ધંધાને લગતું જ્ઞાન આપનારી શાળાઓ દેશમાં બહુ થોડી છે એ પણ એક જોડ છે. હીંદની યુનીવર્સીટીઓમાંથી દર વરસે સેંકડો ગ્રેડ્યુએટો બહાર પડે છે પણ તેમાંથી ઘણા યોગજ શરૂઆતમાં પોતાના નીલાવ પુરતી કમાઈ કરી શકે છે. તેમ છતાં ધંધાને લગતું શીક્ષણ લેવાની તેમને માટે સગવડ કરી આપવા માટેની મંઈ પણ તજવીજ બેંગલોર ખાતેના રીસર્ચ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, પંબજ યુનીવર્સીટી તથા હીંદુ યુનીવર્સીટી શીવાય કોઈએ કરી નથી. પંબજમાં રસાયણ-શાસ્ત્રનું ઉદ્યોગોમાં ઉપયોગી થઈ પડે એવું શીક્ષણ બી. એસ સીના અભ્યાસક્રમમાં સ્વીકારવામાં આવ્યું છે અને ટેકનાકલ કેમીસ્ટ્રીના ક્લાસ ક્લાસવામાં પ્રથમ થનારનું માન ફોરમેન કીમીકલ કોલેજ બેંગલોર છે. તે માટે પ્રોફેસર શીવસને આભારી છે. બેંગલોર ખાતેના તાતા રીસર્ચ ઇન્સ્ટીટ્યુટનું કામ ઘણું અગત્યનું છે પણ હીંદની હાલત માટે એવું એક ખાતું પુરતું નથી. કેળવણી માટેના બધાં બહુ થાય છે અને તે ઉપરાંત એ કેળવણી માટે દુર જવાનો ખર્ચ કરવો પડે તો તે આપવા જેટલી શક્તિ એ લાલ લેવાની છુછા ધરાવનાર વિદ્યાર્થીઓમાં નથી. માટે એવાં ખાતાં દરેક પ્રાંતમાં હોવા જોઈએ કે જ્યાં ઉછરતા યુવાન વર્ગને એવો કેળવણી મળી શકે. પંબજમાં જે રીતે શરૂ થયે થઈ છે તે રીતે બીજા પ્રાંતમાં પણ શરૂઆત કરવી જોઈએ.

એ શીવાય એક જોડ આપણામાં એ છે કે આપણને આપણા લોકો ઉપર વીધાસ ઓછો છે આપણાં ઓદ્યોગીક ખાતાં ઉપરનો સંપૂર્ણ કાણુ આપણે પરદેશી, અનુભવીઓને સોંપવા તૈયાર થઈએ છીએ પણ પરદેશ જઈને ત્યાંની યુનીવર્સીટીમાં વાલીમ પામી આવેલા આપણા દેશી બંધુઓને એવો કાણુ સોંપવાં આપણે ઠરીએ છીએ. પરદેશ જઈને એવી કેળવણી લઈ આવનારાઓ અથવા અભ્યાસ પછી જે સ્થિતિમાં હોરાન થાય છે તે ખરેખર દીલગીર થવા જોગ છે. એ બાબદમાં આપણો અધુરિયાસ અને બેદરકારી આપણે દુર કરવાની જરૂર છે. ચોગ્ય વાલીમ પામેલા દેશીને આપણે ઉત્તેજન આપવું જોઈએ.

આપણામાં જે આટલી જોડો છે તે જો દુર કરીએ તો હીંદના ઉદ્યોગોની ઉત્તરી જલ્દી થાય.

હિન્દુસ્થાનમાં આવતાં વીસ વર્ષમાં જેતીવાડાની આબાદીના સંભવ.*

ઈન્ડીઅન સાયન્સ કોંગ્રેસના જેતીવાડી અને એલાઈડ બોટનીના વીભાગના મંડળને સત્કાર આપતાં મને ઘણાજ આનંદ થાય છે. આ વીભાગનું પ્રમુખપદ મને બક્ષવામાં આગ્યું છે તેની હું ઘણીજ ઠંદર કરું છું. આજ જે વીશય ઉપર હું આપને લાશ્ચ્વ કરવા ઇચ્છું છું તે વીશય આપનામાંથી ઘણાને પ્રીય થઈ પડશે કારણ કે હિન્દુસ્થાનનો સૈથી મોટો ઉદ્યોગ—જેતી તેનો મુખ્ય આધાર રસાયણ શાસ્ત્ર ઉપર કેટલે દરજ્જે રહેલો છે એ વાત હવે આપણામાંથી ઘણા સમજવા લાગ્યા છે.

એમ કહેવામાં આવેલું છે કે મનુષ્યની જીંદગીમાં તેમજ કોઈ ખાતાની કારકીર્દીમાં કેટલાક પ્રસંગો એવા આવે છે કે જે વખતે એક ક્ષણ સ્થીર રહીને ભુતકાળ તરફ નજર ફેંકવાની અને ભવીષ્યનું અનુમાન કરવાની ફરજ પડે છે. ભવીષ્યવાણીએ “સાયન્સ”ને મુખ્ય પાઠ ભજવવાનો હોવાથી હું આજ એક ભવીષ્યવેદના પાઠ ભજવવા માગું છું કારણ કે ભુતકાળમાં જેતીવાડીમા શા શા સુધારા થયા તે સર્વનું બારીક રીતે અવલોકન કરીને ભવીષ્યમાં શા શા સુધારા થવાનો સંભવ છે, તેનો ટુંક ચીતાર આપની સમક્ષ રજૂ કરવા માગું છું.

હાલ આપણે જેતીવાડીમાં સુધારો કરેલો છે તે પ્રસંગે એક ક્ષણ વિચાર કરીને ઇંગ્લાંડની જેતીવાડીના ઇતીહાસ તરફ નજર ફેંકીશું તો ઘણુંજ ઉપયોગી થશે. અરાદમા સેના છેલ્લા લાગ સુધી ઇંગ્લાંડમાં જેતીવાડીનો ઉદ્યોગ ફક્ત ગામડામાજ હતો. અને સાધન રૂપે ફક્ત ન્હાના ન્હાના જમીનના કટકા અને થોડાં ભુજે મરતાં ઢેર હતાં અને તેથી કરીને પાક રાણાવીક રીતે નબળો ઉતરતો. ઇંગ્લાંડમાં જે સ્થીતી ઉપર લખ્યા પ્રમાણે અરાદમાં સૈકામાં હતી તે સ્થીતી હિન્દુસ્થાનમાં હાલ છે.

નેપોલીયનની લડાઈએ અને ઇંગ્લાંડમાં બીજી સર્વ જાતના ઉદ્યોગોની ખીલવણીને લઈને અરાદમાં સૈકાની આખરે અને ઓગણીસમા સૈકાની શરૂઆતમાં ઇંગ્લાંડમાં પાકની કીમત ઘણીજ ચઢી જવાથી જેતીવાડીને ઘણુંજ ઉત્તેજન મળ્યું. ઉંચા ભાવ અને મજૂરીની ઘણીજ મોઘવારી આ બન્ને કારણોને લઈને જેડુત વગને મજૂરીની જરૂર ઓછી પડે તેવાં યંત્રો વાપરવામાં આવવાથી ન્હાના ન્હાના જમીનના કટકા ઉપર લોકોએ પાક ઉગાડવા બંધ કર્યા અને મોટા જથ્થા ઉપર જેતીનું કામ શરૂ કરવા લાગ્યા. આ પ્રમાણે યંત્રનો ઉપયોગ કરવામા આવતો હતો તેમ છતાં પણ જેતીવાડીમાં કાંઈ ઘણો સુધારો માલુમ પડવા માડયો નહીં.

* નામપુર મુકામે મણેલી સાવમી ઈન્ડીઅન સાયન્સ કોંગ્રેસના જેતીવાડીના વીભાગ સમક્ષ મી. ડી. કલ્કાટરન સેન્ટલ પ્રોવીન્સ અને બીરાના ડાયરેક્ટર ઓફ એગ્રીક્લ્ચરે પ્રમુખ સ્થાનેથી અપેલા બારણાતુ બારાનતર.

કારણ કે ખેતીવાડીની પદ્ધતીમાં કાંઈ ફેરફાર થતો નહોતો. અને તેઓના આપઘાથથી આવતો આવેલી છુની પદ્ધતી પ્રમાણે જ ખેતી કરતા અને “સાયન્સ”ની ખીલકુલ મદદ લેવા નહોતા.

ઓગણીસમા સૈકાના મધ્ય ભાગમાં ઇંગ્લેન્ડમાં ખેતીવાડીમાં “સાયન્સ”ની મદદ પ્રથમ લેવામાં આવી અને તેનું પરીણામ પણ ઘણું જ સંતોષકારક નીવડ્યું. ઠોર, ઘેટાં, ઘોડા વીગેરેની એટલી તો ઉંચા પ્રકારની માવજત લેવાની શરૂ થઈ કે થોડા વખતમાં ઇંગ્લેન્ડ એ આખા જગતનું “રેટડ ક્ષેત્ર” મનાવવા લાગ્યું. થોડા વખતમાં મહેનત ભરે તેવાં યંત્રોથી તથા ખેતીની વધારે સારી પદ્ધતીથી તથા સારી જાતના ખીંધી ખેતી ઘણીજ આબાદીની દૃશ્યમાં આવી. પાણી અને ખાતરની જરાબર સંભાળ રાખીને જમીનનો કસ ખેડતે એ વધાર્યો અને ઢોંગની પણ વધારે સારી સંભાળ રાખવા લાગ્યા. આ બધા સુધારાના એકત્ર જળે કરીને સુખ્ય પાકના વજનમાં ઘણેજ વધારો થયો અને ઢોંગની સારી સંભાળ રાખવાથી તેઓના વજનમાં પણ ખમણું સુધારો થયો. આ સુધારાને લીધે ઇંગ્લેન્ડના ખેડુત વર્ગની આબાદી યદ્ય.

મહાન યુદ્ધ કે જે હવે સુભાગ્યે બંધ થયું છે તે યુદ્ધને લીધે ૧૯૧૪ ની સાલથી ઇંગ્લેન્ડની ખેતીવાડીના ક્ષેત્રમાં “સાયન્સ”ની નવી શોધખોળ વરફ ધણીજ પ્રવૃત્તી શરૂ થઈ છે. ઇંગ્લેન્ડના રાજ્યકાબજીઓ તથા એકત્ર પ્રજા હવે એમ સમજે છે કે તેઓના મહા રાજ્યને શોભે તેવી રીતે ખેતીવાડીની ખીલવણીનાં પ્રયાસો કરવાની જરૂર છે. સને ૧૮૬૩ ની સાલમાં જરમનીએ ડેનમાર્કને હરાવ્યું ત્યાર પછી ડેનમાર્કને પણ એ પ્રમાણે જાન થવા માડ્યું છે અને તેથી કરીને ૫૦ વર્ષની ટુંક મુદતમાં તેના પાકમાં સેકંડે રફ ટકા જેટલી વધારો થયો છે જરમની પણ યુદ્ધ વખતે સર્વ દુરમન રાજ્યો તેનો સામે કરીયાદ વેપાર બંધ કરશે અને તેણી કરીને જોનાકની ઘણી વંગી પડશે એ સંભળી મુશ્કેલીઓના વીચાર પ્રથમથીજ કરીને આજથી ૪૦ વર્ષ પહેલાં ખેતીવાડીની આબાદી સારૂ શોધખોળ તથા “સાયન્સ”ના પ્રયોગો કર્યા કરતું હતું અને તેને પરીણામે જ્યારે યુદ્ધ શરૂ થયું, અને દરીઆ મરફત ખોલત ન મળી શક્યો તેમ છતાં પણ એણે એ સંકટ સામે એવો તો ટકાવ રાખ્યો કે દુરમનો સંઘર્ષ સંપૂર્ણ થઈ ગયા.

હવે આપણે હીંદુસ્થાનની ખેતવાડી સળધી શું સ્થિતી છે તેનો તથા ઇંગ્લેન્ડે જે અનુભવ મેળવ્યો તે અનુભવનો ઉપયોગ કરીને હાવની ચાલુ સ્થિતિ યુદ્ધે કે કેમ એ બંને બાગવતો વીચાર કરીશું. હીંદુસ્થાનની હાવની સ્થિતીનો જો આપણે વીચાર કરીએ તો તે લગભગ ઇંગ્લેન્ડની ૧૯ મા સદીની શરૂઆતમાં જે સ્થિતી હતી તેને મળતી છે જેવી રીતે તે વખતે “નેપોલી” જોનાક વોસ “મે” અંત બંધો હતો તે પ્રમાણે હાલ પણ મહાન યુદ્ધનો અંત આવ્યો છે. જોગની હાથ દેશમાં ફેટલી જમતી છે તેનો ખ્યાલ આપવો પડે તેમ નથી તે સમયે જેમ મોઘવારી હતી તે પ્રમાણે હાલ પણ છે. આ બધા સંજોગોમાંથી જેવી રીતે ઇંગ્લેન્ડ ખેતીવાડીમાં આગળ વધ્યું તેજ પ્રમાણે હીંદુસ્થાનને પણ આગળ વધવાની આ અમુક્ય તક છે એ તકનો લાજ લેવો એ જમીનદાર તથા ખેડુત વર્ગના હિતમાં છે. જો તેઓ તન મન અને ધનથી અંત લે તો લાજ થવાનો ઘણેજ સંભવ છે. આ પ્રસંગે ખેતીવાડીના ખાતાની પણ મોટી ફરજ છે. અને તે એ કે, ખાતા વરફથી ઘણાજ ખુદીશાળી અને અનુભવી રસાયણશાસ્ત્રીઓની મદદ

નીચર નીમવામાં આવ્યો નથી અને તેને પરીણામે તેનું કામ ડેપ્યુટી કમિશનરને સોંપવામાં આવે છે કે જેને મીકેનીકલ એનજીનીયરીંગનું બોલકુલ જ્ઞાન હોતું નથી.

હીંદુસ્થાનની ખેડાણ જમીનમાંથી લગભગ વર્ષામ કસ જતો રહેયો છે. બધી જમીન ખવરાયા વગરની છે અને તેથી તેમાં ભે ખાતર પુરતું નાખવામાં આવે તો ઘણાજ સારા પાકનો સંભવ છે. ગવરમેન્ટ ફાર્મ ઉપર ઘણાજ સારા પાક લેવામાં આવે છે તેનું કારણ એજ કે તે જમીન ઉપર પાણી અને ખાતરની ઘણીજ સંભાળ લેવામાં આવે છે.

હીંદુસ્થાનના મુખ્ય પાકને રોગ ઉધાઈ વીગેરે લાગવાથી થતું નુકશાન પણ ધ્યાનમાં લેવા જેવું છે. આ બાબતમાં અનુભવી રસાયણશાસ્ત્રીઓની જરૂર છે. ભે કે આ ક્ષેત્રમાં ઘણુંજ કરવામાં આવ્યું છે અને કેટલાક રોગ જડમુળથી નાશ થઈ શકે છે તેમ છતાં પણ હજી ઘણું કરવું જરૂરનું છે.

ફળ ઉછેરવામાં પણ હીંદુસ્થાનમાં ઘણીજ સારી સમવડો છે. આ વીંશ્ય ઉપર ખાતા તરફથી હાલમાં વ્યાજળી ધ્યાન અપાવવા લાગ્યું છે. પણ આ બાબતમાં પણ ઘણા અનુભવી આદમી ઓની જરૂર છે. હાલ તે કામ વડન ખીનઅનુભવી માણસોને સોંપવામાં આવ્યું છે. આ સર્વ વાત ઉપરથી સમજાશે કે ખેતીવાડીમાં ઘણુંજ કરવાનું રહેલું છે અને તે જેટલું જલદીથી થાય તેટલો વધારે લાભ થવાનો સંભવ છે.

ભે આપણે નવા અને સારા કેળવાયેલા માણસોની ખાતામાં ભરવી કરીશું નહીં તો આપણે ખેડુત વર્ગને કાંઈ શીખવી શકીશું નહીં.

છેવટે હું એટલુંજ કહેવા ઇચ્છું છું કે આવતા વીસ વર્ષમાં અનુભવી રસાયણશાસ્ત્રીઓની મદદથી ભે આપણે અમુલ્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની આશા રાખીએ તો તે ગેરવ્યાજળી ગણાય ? ખેતીવાડીની ઉન્નતિ થાય તેલુ કામ હજી ઘણું કરવાનું છે અને તે સારૂ તન મન અને ધનથી પ્રયાસ કરવાની જરૂર છે કારણ કે ખેતીની આબાદી ઉપર સઘળા ખેડુત વર્ગનો આધાર રહેલો છે એટલુંજ નહીં પણ તે ઉપર આધાર રાખતા સઘળા ઉદ્યોગની ઉત્પત્તિનો પણ આધાર ખેતી ઉપર રહેલો છે. પાકમાં વધારો થવાથી હેશમાંથી દુધાળ અને દરીદ્રતાનો નાશ થશે અને જે આપણી ખરા અંતઃકર્ણની ઉમેદ છે કે હીંદુસ્થાન એક સુશોભીત ફળ કુલથી ખીટી રહેલો ગણીએ થાય તે ઉમેદ પાર પડે.

અધીયતીનો નાંધ.

વધતાં ભાડાં—તા. ૧૭ મી. એપ્રિલ સને ૧૯૨૦ના લંડનના ઇકોનોમીસ્ટમાં બહેર કર-
વામાં આવ્યું છે કે ફ્રેન્ચીસરી માસમાં ભાડા ઉપર અંકુશને લગતા કામ ઉપર વીચાર કરવાને
સારૂ જે કનાટી નીમવામાં આવી હતી તે કમીટીએ નીચે પ્રમાણેનો રીપોર્ટ રજુ કર્યો છે.
કમીટીની મુખ્ય જલ્લભણ.

૧. ત્રણ વર્ષ સુધી કાયદાની મદદ લેવાવની.
૨. ભાડાના લઘાઈ પહેલાંના દરમાં ૪૦ ટકા વધ રો કરવો. ૩૦ ટકા હાલ તુરત અને ૧૦
ટકા બાર માસ પછી. જે ગરીબ લાહુતોની કમીટીમાં કાંઈ વધારો થયો નથી તેમને ખાસ
રહેમીયત બતાવવી.
૩. ગીરો હઠ ઉપર ૩ ટકો વધારો હાલ તુરત અને ત્યાર બાદ વર્ષ પછી બીજા ૩ ટકો
વધારો કરવો.
૪. ભાડામાં ઉપર જણાવેલો વધારો કરી આપવો તે એવી શરતે કે વ્યાજબી સમારકામ
અમુક મુદ્દલમાં કરી આપવું.
૫. લઘાઈ પહેલાંની ૧૦૫ પાર્લિઅમેન્ટરી ભાડાની ઇમારત. લંડનમાં ૬૦ પાર્લિઅમેન્ટરી રોકેટ-
લંડમાં અને ૭૮ પાર્લિઅમેન્ટરી ઘીજી જગાએ હોય તેને કાયદામાં જે રહેમીયત બતાવનારી કમલ
હોય તેનો લાભ આપવો. વડી કમીટી તરફથી એમ પણ લલામણુ કરવામાં આવી છે કે
કુરનીયર સાથે ભાડે અપાતાં ઘર ઉપર નફો લેવામાં આવે છે તે તથા કમળે આપતી
વખતે જે ભાડુ તરફથી પૈસા લેવામાં આવે છે તે બંને રીવાજ અટકાવવા. ભાડા સળધી
કાયદો વેપારી પેટીઓ જે જગાએ બેસતી હોય તેવી જગાને લગુ પાડવાનો ઇરાદો નથી.
કમીટી તરફથી સૈથી અગત્યની લલામણુ એ કરવામાં આવેલી છે કે જે કેાઈ માણસ ફોર્ટને
સંતોષકારક રીતે એમ બતાવી શકે કે તેની કમાણી ૧૯૧૪ની સાલથી વધી નથી તો તે માણ-
સનું ભાડું વધારી ન શકાય.

એમપાયરમાં કપાસનો પાક—મેનચેસ્ટર કોરસપોન્ડન્ટ લખી જણાવે છે કે બ્રીટીશ એમ-
પાયરમાં કપાસના પાક ઉપર ગવર્મેન્ટ કમીટીનો રીપોર્ટ બહાર પડ્યો ત્યારથી આ બાબતમાં
લેકેશાયરમાં વધુ કાળજી લેવામાં આવે છે. પાછલાં થોડાં અઠવાડીયામાં ત્યાંના વણકરો તથા
બેપારીઓ કપાસનો પાક બ્રીટીશ એમપાયરમાં મોટા જથ્થામાં કેવી રીતે ઉગાડી શકાય તે
વોશય ઉપર કમીટીએ ભરી મોટી ચર્ચા ચલાવી રહ્યા છે. મીટીંગો મેનચેસ્ટર ચેમ્બર ઓફ
કોમર્સમાં મી. ઇ. એફ. સ્ટોકટનના પ્રમુખપણા હેઠળ ભરાય છે. આશા છે કે આ પ્રકારની
ચળવળને લગભગ સઘળા વીમાઓમાથી વધવા લેવામાં આવશે. લગભગ છ મહીના પહેલાં
બ્રીટીશ કોટન ઓઈંગ એસોસીએશન તરફથી મેસોપોટેમીયામાં કપાસ ઉગાડવાના શાં
સાધનો છે તથા ફોટોગ્રાફો શો સંભવ છે તે સઘળું નક્કી કરવાને એક ડેપ્યુટેશન મોકલવામાં
આવ્યું હતું અને હાલમાંતેનો રીપોર્ટ બહાર પડ્યો છે. જેમાં જણાવે છે કે મેસોપોટેમીયાની
ઝમીન તથા હવા કપાસને સારૂ વદન અનુકૂળ છે અને ભવિષ્યમાં થોડાં વર્ષમાં ઘણોજ સારો
કપાસનો પાક થવાનો સંભવ છે. ફક્ત નાઈમેદ થવાનાં એટલાંજ કારણો છે કે ત્યાંની વસ્તી
ઘણીજ ટુંકી છે, નહેર મારફત પછી લગુ જરાની સગવડોની ખામી છે અને દેશાવર માલ
ચઢાવવાની સગવડો પણ એટલે તેવી સંતાપક રક નથી—

મીં શોવર જણાવે છે કે, હિંદુસ્થાનના મંદિરો તેમ ધારવામાં કાંઈ ગેરવ્યાજબી કરવા નથી. કારણ કે તે મંદિર પાસેથી જો કામ લેવાની ઇચ્છા હોય તો તેના પર ધરાધાર નજર રાખવાની જરૂર છે. જો તેઓ પર ધરાધાર નજર નથી રાખવામાં આવતી તો તેઓ ક્યાં કરે છે અને જો નજર રાખવામાં આવે તો તેઓ ધરા અંતઃકરણ વગર કામો જોસે છે અને કામ ઉચું આવતું નથી. ઉદાહરણ રૂપે તેઓ જણાવે છે કે બોહીઓ-અમેરીકાના કારનેજી સ્ટીલ કંપનીના કારખાનામાં ત્રણ હજાર મંદિરો રોજનું ત્રણ હજાર ટન પોલાદ બનાવે છે. અર્થાત્ દરરોજનું એક મંદિર એક ટન પોલાદ બનાવી શકે છે. હિંદુસ્થાનમાં તેઓના કારખાનામાં ત્રણ હજાર મંદિરો મહિનાનું ત્રણ હજાર ટન પોલાદ બનાવે છે, અર્થાત્ હિંદુસ્થાનમાં જે કામ એક મંદિર એક મહિનામાં કરે છે તેજ કામ અમેરીકામાં એક મંદિર એક દિવસમાં કરે છે. હિંદુસ્થાનમાં મંદિર વર્ષ તરફથી વધારે પગારની અરજીઓ સંપૂર્ણ રીતે સ્વીકારતી વખતે ઉપર જણાવેલી બીના લક્ષમાં લેવા જોગ છે.

કાગળ બનાવવાના માવામાં વાપરવામાં આવતી નવી ચીજ-હિંદુસ્થાનમાં કાગળની વપરાશ ઘણી છે અને તેને બનાવવાના ઇલાજે વરફ પુરતું લક્ષ અપાતું નથી તેથી કરીને કાગળની મોંઘવારી ખમવી પડે છે. આ પ્રમાણે હોવા છતાં પણ કાગળ બનાવવાના કારખાનાં ઘણા જગ્યામાં સ્થાપવામાં આવતાં નથી અને કાગળ બનાવવાના માવામાં વપરાય તેવી ચીજોની શોધખોળ પણ થતી નથી. આ દીશમાં જાપાનની પ્રવૃત્તિ ઘણીજ સંતોષકારક છે. વીશ લાખ ચેનની થાપણથી એક કાગળ બનાવવાનું કારખાનું જાપાનમાં સ્થાપવામાં આવ્યું છે અને દરીયાના છેડમાંથી માવો બનાવવામાં આવનાર છે. દરીયાના છેડ સ્વાભાવીક રીતે ઘણા જગ્યામાં મળી શકે તેમ છે અને તેમાંથી બનાવેલા માવાના કાગળ બનાવતી વખતે ઘણાજ ઓછા રસાયણોની જરૂર પડે છે એમ સીધું કહેવામાં આવ્યું છે. આ પ્રકારના કારખાનાની હિંદુસ્થાનમાં જરૂર છે.

નવી જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ સંગીન પાયા ઉપર સ્થાપવા સાડ અને શેરબજારમાં ફસાતા કેટલાક બીન અનુભવીઓના રક્ષણ સાડ નાં સરકારની યોજના—હાલમાં મોંઘવારીને લીધે દરેક માણસની દ્રવ્ય પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા એટલી તો તીવ્ર થતી જાય છે કે એક રાતમાં પોતાની જાતને પસાદાર જેવા ઇચ્છે છે. જે માણસમાં એક શેર ખરીદવાની પણ પ્રાપ્તિ હોતી નથી તેવો માણસ અનેક શેર ખરીદવાની હીમત કરે છે અને ફક્ત એવાજ હેતુથી કે રાખેલા શેરનું પ્રીમિયમ બજારમાં બોલાય એટલે વેચી દેવા અને તફાવત લઈ ખરી જવું. આ પ્રમાણે આજકાલ શેરની ખરીદી એ એક વગર સુડીને વહેપાર થઈ પડ્યો છે, આપણામાં કહેવત છે. કે “લોભીઆ વસે ત્યાં ધુતારા ભુખે ન અરે.” તે ન્યાયે લોભીઆઓના કાફલોને સાડ અનેક નવી કંપનીઓ સ્થપાય છે કે જેની સલામતી સંબંધી ઘણીજ શંકા રાખી શકાય. આ પ્રકારની કંપનીઓને અટકાવવા સાડ અને બીન અનુભવીઓના રક્ષણને સાડ નાં સરકારની એવી યોજના છે કે દરેક નવી સ્થપાતી કંપનીની સત્તાવાર થાપણ ઉપર ડુંડકાની ડયુટી નાંખવી. નાં સરકારની આ યોજના અમલમાં મુકવાને ગમે તેટલો ઉંચ આશય હોય પણ તેને અમે ટેકો આપી શકતા નથી. કારણ કે તેથી કરીને હલકી કંપનીઓ જડમુળમાંથી નાખુક થવાની નથી અને સારી કંપનીઓને વીના કારણ મુકશાન થવાનો સંભવ છે. વળી એક તરફથી સ્વતંત્રતાના પોષક કરવા અને બીજી તરફથી આ પ્રમાણે નાં સરકારના અંકુશને આધીન થવું એટલું તો નહીં પણ તેને આમંત્રણ દેવું એ એક વીરોધાસાસ જેવું છે.

ધી પાંચોનીચર ઇન્ડીયન પેન્ટ એન્ડ ઓઇલ વર્ક્સ લીમીટેડ.

અમારા કારખાનામાં ફરેક જાતના રંગ રોગાન જેવા કે જેનીવેન, વાઇટગ્રીક, વાઇટલેડ તથા તમામ જાતના કલર પેન્ટ ચડતી ઉતરતી કવોલેટીના બનાવીએ છીએ.

ઇમારતી હિવાસને લગાડવાના ડીરેક્ટમ્પર પેન્ટ (પાણીના કલર)

મામ જાતના બને છે અને જે બીજા રંગો કરતાં સસ્તાં તેમજ ઉત્તમ છે.

અમારા પેકીંગ ડીપાર્ટમેન્ટમાં ડ્રમ્સ, કેસ તથા ટ્રાવેલીંગ ટ્રુકો નાની તથા મોટી ફરેક જાતની જથાખંધ બનાવવામાં આવે છે.

વધુ માટે પુછો :

ધી પાંચોનીચર ઇન્ડોઅન પેન્ટ એન્ડ ઓઇલ વર્ક્સ
લીમીટેડ.

ધી લેઈટ ઇન્ડોઅન વાઈટ પેન્ટ કંપની.

સાયબળા મુબંમ.

દર વર્ષે કરોડો રૂપીયા

પરદેશ જતા અટકાવવા હોય

તા તમારા માલ મીલકત અને ગોડાઉનના

આગનો વીમો

શ્રી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો.

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ ઓજન્ટસ.

૨૫ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ કોટ મુંબઈ.

તા. ક.—(જો દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને
મળવા સંભવ છે.)

હિંદના લોક નાયકો.

બાપુ મોતીલાલ ઘોસ અને સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના એક મત.

દેશી હુશરનો નાદર નમુના.

ટીનની દબીમાં પેક કરેલી મેશર્સ યુ. સી. ચક્રવર્તી એન્ડ કું. ની મશીનથી બનાવેલી રાજકી શાહીની ટીકડીઓ.

“અમૃતગઝાર” પત્રિકાના અધિપતિ બાપુ મોતીલાલ ઘોસ લખે છે કે, યુ. સી. ચક્રવર્તીની શાહી લખવામાં ઘણી રાજકી હોવાથી અંખ પડતી નથી. આ શાહીના ઉત્તમ શુદ્ધ રચનામાં લેતાં અમને ખાતરી છે કે તેમને વેચાણ ઘણું જાહેાણું થશે.

“બંગાલી” પત્રના અધિપતિ એન. મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી કહે છે કે:—આ શાહી શબ્દોમાં અત્યુત્તમ હોવાથી બીજી સારી વિદેશી શાહીની સાથે હરીફાઇ કરી શકે છે. એક ટીકડીમાંથી એક ચોંસ જેટલી શાહી તૈયાર થાય છે.

રૂ. આ.

પ્રાઇટ બટ્ટુ પ્લેક શાહી ૧૪૪ ટીકડીના	...	...	...	૦—૧૫—૦
ડાયમંડ	”	”	”	૧—૪—૦
(Red) રાતી	”	”	”	૧—૬—૦
ચીપ	”	”	”	૦—૧૦—૦
ગ્રીન (લીલી)	”	”	”	૧—૪—૦
ટ્રાન્સપેરન્ટ પ્લેક શાહી	”	”	”	૧—૬—૦
બટ્ટુ ઇન્ક	”	”	”	૧—૪—૦
વાયોલેટ	”	”	”	૧—૦—૦

દરેક શાહીની ટીકડીઓ એટલી બધી પ્રકાશિત અને સુંદર છે કે તમારા લખેલા હરફો મોતીના દાણાની પેઠે શોભી નીકળે છે. લખવામાં ઘણીજ ઉત્તમ છે. શાહી બીલકુલ રેલાતી નથી વિદેશી શાહીના બાટલાઓ વાપર્યા હોય, તે પછી હવે તમારા દેશના માલની પરિક્ષા કરી શકશો કે શાહી કંઈ સારી ને જેટલી સરતી છે?

એક આનાની ટીકડીટ મોકલવાથી દરેક શાહીની ટીકડી મોકલી આપશું વેપારીઓને તથા જ્યાંબંધ લેનારને ઘણું સારું કમીશન મળે છે.

દેશમાં બનતી દરેક ચીજની મુખે બાતેની એજન્સી રાખવા માંગીએ છીએ, પૈસા ધીરી (લોન) નવા ધંધાને મફત પણ આપીશું. સેમ્પલ સાથે લખો:—

સ્વરાજ્ય વિશે.

ધર્મના હરખમા દેશદીવ માટે નવ ચેતન સ્ફુરવાનાર હીંદ નાયકોની ઇમીએ દરેક દરેક કુટુંબોમાં સ્પર્દા સેવાની મુખ્ય ભાવના અને માનવકિંતને ઉત્કર્ષ સાધવા તરીકે ચેતન સ્ફુરે તેવા હૃદય તથા ચૂદને અલંકૃત કરનાર આર્થ લોરરનોના પ્લેકડ આર્ટ કાર્ડ વેપર વપર ઉપભવના પોષ્ટ કાર્ડ સાધનના જુદી જુદી ભવના બીરરતેનોના ફોટા વેચાર છે. જેની કીમત સાધારણ તથા તરીકાસ્પીલિના લોકોપણ ખરીદી શકે તેવા હમ્મ આરેશથી શી મત તુલન જુદા રાખવામાં આવી છે.

વેપરકાર્ડ સાઈઝના દરેક ફોટાની કીમત અર્ધો આનો; ૨૨ કાર્ડનાં બાર આના; ૫૦ કાર્ડનાં રૂ. ચવા. ૧૦૦ રૂપિયા સવા બે. ૨૫૫૫ અર્ધ અમો આપીએ છીએ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.—પાયકુની, મુંબઈ નં. ૩,

૨૨ જી.

THE YAMAN INDUSTRIAL RESEARCH LABORATORIES.

SPECIALISTS

IN

DYEING, BLEACHING
FINISHING, PRINTING,
OIL, FATS
AND
SOAPS

Please refer you problems & difficulties to.

Managing Director,

THE YAMAN INDUSTRIAL RESEARCH LABORATORIES.

Grant Road Kennedy Bridge.

પોર્લેન્ડ સીમેન્ટ

“અલ્પતી” બ્રાન્ડ

હમારો સીમેન્ટ હિંદુસ્તાનમાં આપણે યતા સારામાં સારી સીમેન્ટની બજેબરી કરે છે, અને માણીતા ખાતાએના વપરાય છે. એવું પેર્ફેક્ટ એન્ડ એક હંદરવેટના મન્યુફેક્ચર કંપનમાં આવે છે, જેથી પીપ કન્સ્ટ્રક્શન સ્કેમમાંની જામી સમય છે

વધુ વિગત તથા કાવ માટે લખો.

ધી. ઈન્ડીયન સીમેન્ટ કું. લી.

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ ફેક્ટ, મુંબઈ

મુંબઈના વાંક શું ?

બોહા ચાર્જ એજ હલકા ખોરાકની સચોટ સાબીતી, ને હલકો ખોરાક ને શરીરના રસાયણિક તત્વોને નાશ કરવાનો (આત્મધાતી) ઉપાય.

અત્યુત્તમ સગવડ—ઉમદા ખોરાક

કે મુંબઈથી પોસ્ટની પાછળ મુંબઈ નં. ૨

૩૦)

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

મુંબઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાળ પ્રકાર નામના મધના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્વેદશાસ્ત્રી શાસ્ત્રીય રીતી અત્યુત્તમ બનાવેલી સમિતી દવા આ દવા જઠરાણી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અછુટ કેવલ આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) શાખુ કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી યરીરમા આવતી સમિત હિતેજ અને ઉન્માદક દવાઓથી દુઃક સમય મંદિ બચાવી ફરીમ શક્તિ ભેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અછળ્લી બ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ર માર્ગને શાંતિ આપે છે

નોટ—ગર્ભિની તેમજ સુવાલકી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુચારોગ લાગુ થઈ શક્તો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મંદિ નહીં છે કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦

ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્ત્રજોમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટના તત્વો રહેલા હોય છે અને બ્યારે તેનું પ્રમાણ ધી નીચ છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ જુદા જુદા સંખ્યાબંધ દરેક વત્તપન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે મારફત આવે તેવા તત્વોમાથી બનાવેલી આ નિદાંબ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ખડેલી ખોર પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અમગજનો ધસારો વિરોધ બચાવેલો હોય તેમજે અનુક આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૬-૦ (મેળી સાધક)

૦-૧૪-૦ નાની સાધક)

બીજી બનાવટો મારે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ટેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ હું. લી.

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

(આ પ્રાસ્પેક્ટસ બોર્ડિંગ સ્ટોક કંપનીના રજીસ્ટ્રારની ઓફીસમાં નોંધવામાં આવ્યું છે.
અને અરજીઓ સ્વીકારવામાં તા. ૧૦-૪-૨૦ ને દીને ખંધ કરવામાં આવશે.)

ધી હિન્દ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ લીમીટેડ.

(૧૯૧૩ ના હિન્દી કંપનીઓના કાયદાને આધારે સ્થપાયેલી)

થાપણ. રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે

પ્રત્યેક રૂ. ૨૫ ના ૧,૦૦,૦૦૦ શેરોમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે અને
જેનાં નાણાં નીચે પ્રમાણે ભરવામાં છે:—

અરજી વખતે રૂ. ૩. શેરોની વહેંચણી વખતે રૂ. ૩.

અને બાકીની રકમ જરૂર પડશે વસુલ થશે પણ પ્રત્યેક વખતે શેર દીઠ રૂ. પાંચ કરતાં વધારે રકમનો ટ્રાલ નહિ લેવામાં આવે અને ત્રણ માસથી ઓછી મુદતને અંતરે ટ્રાલ લેવાશે નહિ.

ડીરેક્ટરોનો ઈરાદો શેરોની વહેંચણી પછીથી નાણાંની ખાસ જરૂર પડતા વિના ટ્રાલ ઉધરાવવાનો નથી. એટલે કે નવાં યત્રો વગેરેની ખરીદીની મસલત પુરી થતાં મુધી અને તેને માટે ઓર્ડરો અપાતાં મુધી ટ્રાલ લેવાશે નહિ. એજન્ટો, ડીરેક્ટરો અને તેમના સેક્રેટરીઓએ રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ ની કીંમતના ૪૦,૦૦૦ શેરોની અરજી કરી દીધેલી છે. અને હવે શેષ ભાગજ બહાર પ્રબળ માટે પરકર્યો છે.

શેરો અંડરરાઈટ કરવાનું બીલકુલ કમીશન અપાયું નથી.

અરજીઓ મોકલવાનું ઠેકાણું.—મેસર્સ બીલીમોરીયા, ગીલ્ડર એન્ડ કાં.

૩૨, એપોલો સીટ, મુંબઈ.

ડીરેક્ટરો:—

મોદારથ આજુદથ ટના એસ્કવાયર બી. એ. એલ. એલ. બી. માણ દીવાન લાવનગર, જટવાડી ગીરગામ મુંબઈ. (ડાયરેક્ટર-તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ વર્ક્સ લીમીટેડ, તાતા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક કંપની લીમીટેડ, બોમ્બે સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ, ગાયકવાડ એપલ એન્ડ કેમીકલ કંપની લીમીટેડ, વેસ્ટર્ન ઇંડીયા કેમીકલ કંપની લીમીટેડ, અંબાણ તારંગા લાઇટ રેલ્વે કંપની લીમીટેડ, એન્ડ્રો ઇંડીયા એન્ડ કેલેનીયલ નેવીગેશન કંપની લીમીટેડ.)

મહમદ હાથ અબુ એસ્કવાયર; વેપારી, ૧૦૧ ટટલરી બજાર, મુંબઈ; કટલરી અને સન્ડ્રી ગુડસ મરચન્ટ એસોસીએશનના પ્રમુખ.

ચત્રભુજ ફરસનદાસ શ્રોફ એસ્કવાયર; કાપડના વેપારી મુળથ જેઠા મારફીટ, ચોક, મુંબઈ.

કસ્તુરભાઈ જી. અટલાના એસ્કવાયર; વેપારી. (અલાના સન્સની કું.) ૧૫ વોર્ડન રોડ મુંબઈ.

અલાના રહીમતુલ્લા એન્ડ કું. ના ભાગીદાર, ઇંડો ચાયના મીલ્સ લીમીટેડના એજન્ટ્સ તથા બીરલા મીલ્સ લીમીટેડના એજન્ટ્સ અને ડીરેક્ટર.

જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતા, એસ્કવાયર; એમ. એ. ૧૯ બેંક સીટ મુંબઈ; સેક્રેટરી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન અને ધુરો મુંબઈ, ઇન્ડિયન ટ્રાયલ અને ગ્લાસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. લીમીટેડના ડીરેક્ટર, તથા ધી બોમ્બે કોઓપરેટીવ હાલસેલ સોસાયટીના ડીરેક્ટર.

કામલલાલ ઇશ્રાહીમ રહીમતુલ્લા એસ્કવાયર; વેપારી, ૧ હમમ સીટ, મુંબઈ. મુંબઈ મ્યુની-સીપલ કોરપોરેશનના સભાસદ, ઇન્ડિયન એસોસિએશન ઓફ ધુરોની કમીટીના મેમ્બર. બોમ્બે સીટી ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના ડીરેક્ટર, ન્યુ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીના ડીરેક્ટર, સુલતાનીયા કોટન મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડના ડીરેક્ટર.

દ્વારકાદાસ મુળજી ગોરડીયા એસ્કવાયર; વેપારી, ૧૪૭ અબદુલ સીટ, નં. ૩, દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ના ભાગીદાર.

મદનલાલ પ્રાગજી મીસ્ત્રી એસ્કવાયર; (એક્સપ્રોપ્રીએટ) વેપારી, ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સીટ મુંબઈ નં. ૩, દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ના ભાગીદાર.

એન્કર્સ

ધી સેન્ટ્રલ એન્ક એન્ડ ઇંડીયા લીમીટેડ હોર્નબીરોડ કોટ, મુંબઈ.

તાતા ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એન્ક લીમીટેડ કોટ મુંબઈ.

સોલીસીટર્સ

મેસર્સ ધરમશી એન્ડ કો. ચર્ચિટ સીટ, કોટ, મુંબઈ.

ઓડીટર્સ

મેસર્સ એસ. બી. બીલીમોરીયાની કું. એસ્પેલેનેડ રોડ, કોટ મુંબઈ.

મેનેજિંગ એજન્ટ્સ

મેસર્સ દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું. ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સીટ, મુંબઈ નં. ૩.

રજીસ્ટર્ડ એપ્રીસ

૩૦૩ હોર્નબીરોડ કોટ, મુંબઈ.

આ પ્રોપ્રીયેટર લેફ્ટ સ્ટોક કંપનીના રજીસ્ટરની ઓફીસમાં મોકવામાં આવ્યું છે.
અને અરજીઓ સ્વીકારવામાં તા. ૧૦-૪-૨૦ ને દીને બંધ કરવામાં આવશે.)

શ્રી હિન્દ બટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્કસ લીમીટેડ.

(૧૯૧૩ ના હિન્દી કંપનીઓના કાયદાને આધારે સ્થપાયેલી)

આપણું રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે

પ્રત્યેક રૂ. ૨૫ ના ૧,૦૦,૦૦૦ શેરોમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે અને
જેનાં નાણાં નીચે પ્રમાણે સરવાળાં છે:-

અરજી વખતે રૂ. ૩. શેરોની વહેંચણી વખતે રૂ. ૩.

અને બાકીની રકમ જરૂર પડ્યે વસુલ થશે પણ પ્રત્યેક વખતે શેર ટીક રૂ. પાંચ
કરતા વધારે રકમનો ફાલ નહિ લેવામાં આવે અને ત્રણ માસથી ઓછી મુદતને અંતરે
ફાલ લેવાશે નહિ.

ડીરેક્ટરોના ઈરાદા શેરોની વહેંચણી પછીથી નાણાંની ખાસ જરૂર પડ્યા વિના
ફાલ ઉધરાવવાનો નથી. એટલે કે નવાં યજ્ઞ વગેરેની ખરીદીની મસલત પુરી થતા સુધી
અને તેને માટે ઓર્ડરો અપાતાં સુધી ફાલ લેવાશે નહિ. એન્ટ્રા, ડીરેક્ટરો અને
તેમના રેનેહીઓએ રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ ની કીમતના ૪૦,૦૦૦ શેરોની અગ્રણી કરી
દીધેલી છે. અને હવે શેષ બાગળ બહાર પ્રજાને માટે ખુલ્લો છે.

શેરો અંડરરાઈટ કરવાનું બીલકુલ કમીશન અપાયું નથી.

અરજીઓ મોકલવાનું ઠેકાણું — મેશર્સ બીલીમોરીયા, ગીલ્ડર એન્ડ કું. લ્હ.

૩૨, એપોલો સીટ, મુંબઈ.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મતુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમતું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિકિત્સા ભાગ કાગળ, પાકું પૂર્ણ પૃ. ૮૦૦ તુર્વ ગ્રાહક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
અત્યેક મતુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી બાવામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવાં, વગેરે અધ્યાય આસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો જોઈએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેંકડો હીઝાઈનામાં મશીનાથો

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, બુલેશ્વર કબુતરખાના પાસે

ફેબ્રુલ ૨૪૧૮-મુંબઈ નં. ૨

ચાર અસહ્ય સાધ

અને

એક અત્યુત્તમ સાધન.

- ૧ ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ.
- ૨ શ્રેષ્ઠ શરીર સંપાત્ત.
- ૩ દીર્ઘ જીવિત સુખ.
- ૪ અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

જો તમે વિદ્યાની પ્રાપ્તિ માટે ઉત્તમ સ્મરણ શક્તિ ચાહતા હો, જો તમે ઉદ્યોગમાં આગળ વધવાને શ્રેષ્ઠ શરીર સંપાત્તિને ઇચ્છતા હો, જો તમે ધર્મ પ્રવેશના સાધન માટે દીર્ઘ જીવિત સુખની આશા રાખતા હો, અને જો તમે દુનિયામાં પડાવા માટે અખૂટ ઉત્સાહ વૃત્તિ મેળવવા ધારતા હો તો આતંકનિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન કરો.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના સેવનથી દરેક જાતની નબળાઈ દૂર થાય છે. રૂબિર તથા વીર્યની અશુદ્ધિ અને ખામી મટે છે. માથાનો તથા છાતીનો દુખાવો, કેસની અને પગની કળતર, થોડી મહેનતે ચલુ લાગી જતો ઘાઠ, સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયના દોષ, સ્ત્રીઓની દૂર બેસવાની કોઈપણ જાતની ફરિયાદ તથા દસ્તની અટકાયત અને પાચન શક્તિની અવ્યવસ્થા એ સઘળું આતંકનિગ્રહ ગોળીઓના ઉપયોગથી અભયજ રીતે દૂર થાય છે.

ફિંમત—ગોળી '૩૨ ની ૭મી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક.

સામટી ચાર રૂપિયાની ખરીદનારને એક ડબ્બી લેટ એટલે કે કુલ પાંચ ડબ્બી આપવામાં આવે છે. લેટ વીગેરેની વધારે વિગત બહુવા માટે પ્રાઇસ લિસ્ટ મંગાવો.

! વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

પ્રાય જોશીસ,
કાલબાદેવી રોડ મુંબઈ,

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(અમતકારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીર-માંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતાં કટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં દુઝી નજર, ચહેરાવું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના રૂ. ૧૫

ઠે. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

Vitalia (LIFE TONI FOOD.)

વાઇટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું'૦ ની ઘરગતુ દવાઓ.

કેમ્પ કું'૦ ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણુ હેર ઓઇલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ. માલન કું'૦ ની બનાવટનું ઉત્તમ “મવાસણુ હેર ઓઇલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટકે અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડૉ. અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા,

(૪૬)

(પેટન્ટ મેડીસીન, ગ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

રીદા બીહારી—જીઆમસજીદ—સુબર્ષ.

વાંચો !

મંજાવો !

વાંચો !

આજે આઠ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કચ્છ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

સ્વેતિવાહી વિજ્ઞાન.

જેમા દેવનું કપલ કે-કે રીતે વધારવું, નવા બચીના કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી સાકબાજના વાવેતર ક્યારે અને કદ મોસમમા કરવા, જેડતાએ મોડું ખર્ચ કરી કપલ કેમ વધારવી વગેરે વિગેરે વિષયોથી બરખૂર આ એકજ માસિક છે નમુનાઓ અક મગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે વાર્ષિક લવાનમ ફક્ત રૂ. ૨) બે રૂપીઆ સખવામાં આવેલ છે વાચકોને રૂ. ૧-૮-૦ હોદ રૂપીઆના લવાનમથી મોકલવામાં આવશે, મારે દુરવ નમુના મટે લખો—

ઉપરાંત અમે જેતિવાહીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બદ્દામ પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખર્ચ નવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઇ ચૂકેલ છે—

- ૧ કૃષ્ણાંડ કુલબામલ બચીઆનું પુસ્તક
- ૨ હિંદુસ્થાનમાં થતા વાવેતર કરવાની રીત
- ૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડના હથીઆર વગેરે
- ૪ શાહીની સોજ તથા તેના કપડોથી સાધન
- ૫ જેતિના ધધામથી જેસા કમ્પાની કૃતી.

કિંમત રૂ. ૧-૧૨-૦

” રૂ. ૧-૪-૦

” રૂ. ૧-૪-૦

” રૂ. ૧-૮-૦

” રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી જાતના ખાતરોનો સમાવેશ થાય છે)

૬ દેશમના કીડા ઉછેરવાની તથા કેટલીય વાવેતર કરી રેશા બનાવવાની રીત ” રૂ. ૦-૧-૦

૭ કુવામાં પાણી વધારવા માટે જેતિના કરવાનો “જેતિવાહી-વિજ્ઞાન”નો ખાતર અ.ક. ” રૂ. ૦-૪-૦

સારા તૃદુસ્તા દેશી સાકબાજના ખીચા પાણુ વેચાએ છીએ.

દુલેરાય છોટાલાલ અંબાસ્થા, શાહીબાગ-અમદાવાદ

ધાતું ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગુ થાકી જવું, મનતું ઉઠાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં ના થવી, ચક્રી તથા આંખે અંધારા આવવાં, કંઠાળો આવવો, વિચાર શકિતનું ગુમ થવું સ્વભાવ ચીડો થવો, જરા જરામાં ઉરકેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત સ્ખલીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હમેશા ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અલગભો:—આમ જ્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા થાય છે; ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

નું સેવન કરવા લલામણુ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ હર્ષો મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી લોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને ઓરાડી વધારી દુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંગ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે કી. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૦ કાયદો ન થાય તો એક પણ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વચ્છવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો વાધો રતન વિગેરે અવયવોને ફરી દઢ કરે છે, ઘાસણી કુપણી અને રૂત્તોષથી થતા રોગ મટાડે છે. ગર્ભાશયને સુધારો છે અને ગર્ભધારણ કરવા ચોખ્ખુ બનાવે છે. સુવારોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, આડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૫.

એક ડબી સાથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હાલુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,
કાલબાદેવી રોડ—મુબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE —WITH— ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY AND YEAR Book containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of rulingchiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufactures in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political division of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Barmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants, Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS—

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—

LAJKOT, (INDIA.)

&

Branch:—

BOMBAY. P. O. Box No. 457.

ફક્ત શ્રીઓને માટેજ

સરખ ગુજરાતીમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

શ્રીહિતોપદેશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળના રીપોર્ટ, સ્ત્રીઉપયોગી લખો, તથાકે ઠાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો:—જો. આ. સેક્રેટરી

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

સી. પી. ટંક પાસે, ગીરગામ, મુંબઈ.

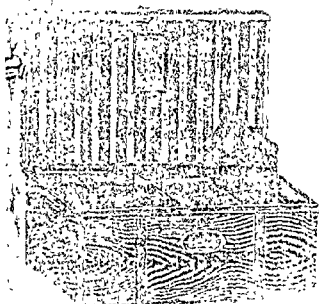
કોપડ વેચનાર, સોની, ગવેરીઓ, વગેરે માટે બહેરખબર આપવાનું ફક્તમ સાધન.

બહેરખબરના ભાવ.

પ્રકાર.	બાર માસ.	છ માસ.
૧. આશુ પેજ.	૨૦-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું "	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩. પા' "	૬-૦-૦	૪-૦-૦

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ અધર્સ કરાચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSINGH'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈં સં ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુખેના નામદાર ગવર્નમેન્ટના
આશર હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ વ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીકીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સેલીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેરીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉત્કટથી વપરાય છે. એવ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

૦ વધુ વિગત માટે હમારું કૉટલોગ મંગાવી ખાતી કરો.

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ અધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાચી. શો રૂમ નાં ૧૬૬ હોરનબી રોડ, મુંબઈ.

(૧૯૧૩ ના ઈરીઅન કંપનીઝ એક્ટની ૭ થી કાયદાની દૃઢ મી કલમને અનુસરીને મદદતગરને બદલે એક યાદી સુબ્યાની જોઈટ સ્ટોક કંપનીનાં રેજીસ્ટ્રાર દલુર દાખલ કરવામાં આવી છે)

ધી નેશનલ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લીમીટેડ.

(જે ૧૯૧૩ ના માલના ઈરીઅન કંપનીઝના ૭ મા કાયદા સુબ્ય ઉભી કરવામાં આવી છે)

સત્તાવાર થાપણ.... .. રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦.

કાફાડેલી થાપણ.... .. રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

જે રૂ. ૨૫ ના ૧૦૦૦૦૦ એનરલીનરી ગ્રેસેમા વહેંચાઈ ગઇ છે, અને જે નીચે મુજબ વગાર કરવાની છે:—

રૂ. ૩) અરજી માથે, રૂ. ૫) શેર નામ ઉપર કરતી વેળાએ, અને ખાકીના જેમ જરૂર પડે તેમ દરેક શેર પાછળ રૂ. ૫) થી વધુ નહીં એવા કોલથી, જે કોલ શેર નામ ઉપર કીધા પછી, એ મહીનાથી એાછી મુદતમા નહી, એવે અંતરે અને જે મહીનાથી એાછી મુદત નહી એવા ગાલાથી કહાડવામા આવશે.

ડીરેક્ટરો:—

એા. મી. સાલેભાઈ કે. બરેડાવાલા, મીલકતદાર અને વેપારી (પ્રમુખ)

મર હુકમચંદ મરૂખચંદ, નાઇટ, બેંકર અને મીલમાલેક.

રાય બહાદુર એાંકારજી કસ્તુરચંદ, બેંકર અને વેપારી.

મી. ડીરન કે સેન-ગુપતા, એમ. એ., બી. એસ. સી. (કલ) બી. એસ. સી. (પ્રાણને લગતી) એમ. એસ. સી. (બરમી.) એમ. આઇ. એમ. ઇ, એફ. જી. એસ. બુશવરશાસ્ત્રી, ડલકવા.

મી. રતનલાલ એમ. મોદી, બી. એ. એલ. એલ. બી. સોલીસીટર અને નોટરી પબલીક (મેસર્સ માલવી મોદી, રજુછોડદાસની કંપનીવાળા).

મી. રવીદાસ નારણદાસ, (મેસર્સ નારણદાસ પરશોતમદાસ એંડ સન્સવાલા.) વેપારી

મી. એમ. એચ. એમ. મહેતા, બેચેલર એાફ ડેામર્સ (મેસર્સ એચ એમ. મહેતાની કંપનીવાળા) વેપારી અને મીલમાલેક.

મી. ત્રીપુરારી બી. કંચારીઆ

મી. જી. ભુભાઈ બી. મહેતા. બી. એ. એલ. એલ. બી. એફ—આફ્રોસીઆ.

બેંકરો:—

ધી ઇંટર-નેશનલ બેંકિંગ કોર્પોરેશન.

ધી બેંક ઓફ ઈન્ડિઆ લીમીટેડ

સોલીસીટરો:—

મેસર્સ માલવી, મોદી, રજુછોડદાસની કંપની.

એાડીટરો:—

મેસર્સ બાટલીબોઈ અને પુરોહીત

ઇનકોર્પોરેટેડ એકાઉન્ટન્ટ (લંડન) હોર્નબીરોડ, મુંબઈ.

મેનેજિંગ એજન્ટો:—

રાયબહાદુર એાંકારજી કસ્તુરચંદની કંપની.

રેજીસ્ટર્ડ એાફીસ:—

૬૫, મેડાસ સ્ટ્રીટ કોટ મુંબઈ.

If you are Interested in any of these
Write to

EXPORT

Food stuffs, Flour, Groceries,
Indian Roots, Drugs, Tea, Coffee,
Spices, Dry Fruits, Oil seeds, Oils,
Cakes, Pepper, Ginger, Myrabol-
lams, Nuxvomica, Turmeric, Indian
Manufactured Piece Goods, Hesian
Cloth, Sacks, Jute, Yarn, Hemp
& Sundries.

IMPORT

Stationery, Cutlery, Hosiery
Piece Goods, Chemicals, Mill
Stores & Sundries.
Correspondence Solicited for
Sole Agencies.

Jagjivandas Narayan.

93/107 Masjid Bunder Road, Earbhai Mohla,
BOMBAY. No. 3

Telegrams

"FAIRRUN"

Telephone No—

Office 3563

Residence 3112

11th & 51th Editions A B C
Private & Bentley's.

Codes:

વેપારીઓ માટે ઉત્તમ તક.

આયાત નીકાસનું કામ કરતી અનુભવી પેઢી.

નીકાસ—અમો દરેક જાતનું અનાજ, કરીઆણું, ગંધીઆણું, તેલના બીયાં, તેલ, ટોપરાં, ખેાળ, હરકાં, જેઠીમધ, જેરકોચલાં, મરી, એલચી, ધણી, જીરું, રાઈ, મેથી, હળદર, આંબલી, લવંગ, તજ, સુવા, સુકો મેવો, શુણ્પાટ, શુણી, શણ, સુવર, દેશી કાપડ વગેરે હીંદની પેદાશની વસ્તુઓ મોટા પ્રમાણમાં સારા ભાવે, વેચાવી આપીએ છીએ, અને વીલાયત અમેરીકા, મોરીસ, આફ્રીકા, પેલેસ્ટાઇન વગેરે દેશાવરો ખાતે વ્યઢાવીએ છીએ.

આયાત—યુરોપ, અમેરીકા, જાપાન, વગેરે દેશાવરોથી કાપડ, સ્ટેશનરી, કટલરી, હોઝ-યરી, કેમીકલ્સ, મીલ સ્ટોર્સ, વગેરે મંગાવી આપીએ છીએ.

અમો દરેક જાતનો માલ જનર કસી ખરીદીને હીંદના જુદા જુદા ભાગમાં કમીશનથી મોકલીએ છીએ.

એકલા આડર્યા તરીકે પણ કામ કરીએ છીએ.

એકજ વખત કામ પાડી ખાતી કરવા વીનંતી છે.

વધુ માટે લખો.

તાર:—

"Fairrun."

રજીડેશન—

ઓફીસ ૩૫૬૩

ધર ૩૧૧૨

જગજીવનદાસ નારાયણને

૯૩-૧૦૭ મસીદ બંદર રોડ, બારમ
સુખમ

G. B. ૨૭૩.

કનસાઇનમેન્ટ આવે છે

તેલના ઉંચા રંગો અને વારનિશીઝ

TOWER VARNISH & DRYER Co.
of America ના

થોડા વખતમાં આવી પહોંચશે.

Genuine White Zinc Paint
" " Lead "

હિંદુસ્થાનના એકલા આરતિયા

શૂરજી વલ્લભદાસની ડુંગ

મુખ્ય ઓફિસ ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ—ફોર્ટ, મુંબાઈ.

ટેલીફોન નંબર
૧૬૭૦.

વારનુ સરનામું
"Ravasia."

આ પ્રસિદ્ધ નં. ૬૭, ચીચપોસ્ટરી પરીસ રોડ મુંબઈ, લેડી નાઈટ્સ હિંદુ સોસાયટી ઓફ ઇન્ડિયા. એન.
પ્રેસમાં બહુવિધ પીતાંબર હાથુ છે અને ધી ઈન્ડિયન મરચન્ટસ એસોસિએશન અને લુરો
અપમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતાએ, મુંબઈ જોહાડ ટેલીફોન નીલ્ડીંગ્સ ૧૬, એક સ્ટ્રીટ ફોર્ટમાં પ્રસિદ્ધ છે.